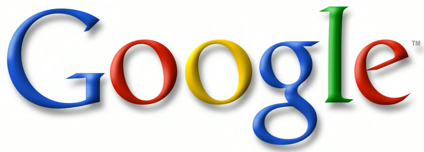
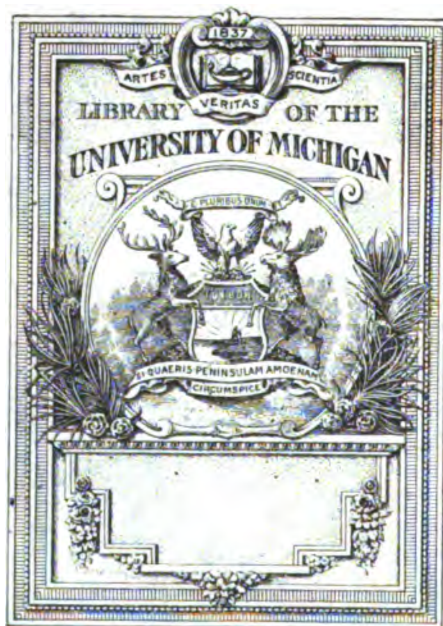

Acta. 5 voll. = 17
Nova Acta Vol. 1–36 = 14
Suppl. 10 voll. = 5
Nova — 8 voll. = 6
Indices 6 voll. = 2
44

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DC LXXXII

publicata,

ac

SERENISSIMO FRATRUM PARI,

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ &c.&c.&c.

PRINCIPIBUS JUVENTUTIS

dicata.

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Potentissimi Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud J. GROSSIUM & J. F. GLETITSCHIUM.

Typis CHRISTOPHORI GüNTHERI.

Anno MDC LXXXII.

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI
PRINCIPIS AC DOMINI

DN. JOHANNIS GEORGII III,

Ducis Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, S.R. Imperii ArchiMarſchalli & Electoris, Landgravii Thuringiæ, Marchionis Miſniæ, Superioris item ac inferioris Luſatiæ, Burggravii Magdeburgici, Comitis Principalis Hennebergici, Comitis Marcæ, Ravensbergi, & Barbiæ, Dynaſtæ in Ravenſtein &c.

DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI

Pignoribus ſacratiſſimis,

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS
AC DOMINIS

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, Landgraviis Thuringiæ, Marchionibus Misniæ, Superioris item ac inferioris Lusatiæ, Comitibus Principalibus Hennebergicis, Comitibus Marcæ, Ravensbergii, & Barbiæ, Dynastis in Ravenstein &c.

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

Uæ per mensium hactenus intervalla, eoque non nisi particulatim oblata, gratiosissime excepistis, DOMINI CLEMENTISSIMI, Eruditorum Acta, ea uno nunc, post absolutum primum annum, volumine comprehensa, Serenissimo Vestro conspectui animo obsequentissimo sistimus. Sanctissimis enim Vestris, Literatæ juventutis PRINCIPES, Nominibus sacra hæc esse Acta voluimus, quod concinnandis iis non alio instituto, quam Vobis ut serviremus pro virili, manum admovimus. Etenim sic reputabamus animo, cum literarum studiis incumbendum strenue, nec alia re ulla magis, quam disciplina hanc ætatem vestram excolendam esse statuatis, non ingratum esse nos aut inutile quid præstituros Vobis, si quæ toto hodie orbe ornandis literis perficiendisque pulcherrimarum rerum scientiis geruntur, in tabella velut Celsissimis oculis vestris sisteremus, & quam late quod Eruditionem vocamus pateat, quamque varium sit, vel unius alteriusve anni, qui tot præclara diversissimorum monumenta ingeniorum atque studiorum nobis peperit, specimine ostenderemus. Itaque licebit Vobis jam, FRATRES SERENISSIMI, velut Literati Orbis Academiam ingredi, omniumque Facultatum viros, Theologos, JCtos, Medicos, Physicos, Mathematicos, Criticos, Historicos, Politicos, nec otiosos eos, sed diversis quidem, honestissimis tamen omnes studiis oc-

cupatos contueri, ſimulque attendere animo, quanam ex tanta literarum optimarum copia, genio veſtro arrideant maxime, quibusque excolendis deinceps impendatis operam. Nam licet in omni illo humanioris doctrinæ genere nihil ſit, cujus pudere Principem debeat, aut quod illo faſtigio atque culmine, in quod Celſitudo generis Vos collocavit, parum videri dignum queat: Vobis inſuper, PRINCIPES SERENISSIMI, ingenium obtigerit Divinum plane, quodq; complecti ambitum illum omnem politioris doctrinæ valeat: perſuaſum tamen habemus, non requiri a Vobis, ut totum hoc literarum æquor, quod vaſtum ſatis vel hæc Acta produnt, peraretis, ſed ſeligenda ex tanto rerum eſſe cumulo, quæ aut uſum Vobis in gubernanda aliquando Republica certum ſolidumque præbeant, aut in quæ naturali quadam propenſione feramini, & nunc paſtura ſuaviſſime ingenii vim, & olim inter graviſſimas imperandi curas, oblectationi Vobis atque recreationi futura. Iſtum modo, SERENISSIMI PRINCIPES, ſervate Muſis animum, quo complexi earundem Sacra ab ineunte ætate eſtis, & quam incredibili illo veſtro in literas amore jamdudum omnibus ingenuarum artium ſtudia profeſſis ſpem oſtendiſtis, illuſtri admodum nec laudando in omnem poſteritatem ſatis exemplo tuemini. Nam tantum abeſt, ut non conſtare amplius honorem ſuum literis queramur, aut non conſtiturum

ſtiturum

ſtiturum aliquando metuamus, ut jam ſeculum in his ſaltem regionibus cogitatione præcipiamus Eruditum, quo profligata, quæ ſubinde movere lacertos ſuos ac ſpiritum recipere videtur, barbarie caput extollent bonæ artes, ac literarum ſtudia ad invidiam uſque effloreſcent. Enimvero quid non magnificum polliceamur Muſis, quæ tantis ſumptibus, tamque provida cura POTENTISSIMI PARENTIS VESTRI, *non minus quam in imis telluris receſſibus aurum, gemmæ & pretioſa quæque benigno influxu Solis, animantur, eriguntur, nutriuntur: quas principes in Aula, ſeu toga ſeu ſago, Viri toto complectuntur animo: quas, quod erat præcipuum, Vos,* SERENISSIMI FRATRES, *honeſtiſſima æmulatione, ac ſtudio prorſus inuſitato, heroicaque indole veſtra digniſſimo, ſub moderamine Generoſiſſimi ac incomparabilis* Knochii *veſtri colitis. Utique, ſi recte facere cives ſuos Princeps optimus faciendo docet, ut de Auguſto Vellejus loquitur: ſique eſt (quod Lipſio facile largimur) impoſſibile, ut Sui diſſimilem formet Princeps Rempublicam, dubitandum non eſt, quin illuſtre hoc exemplum veſtrum Generoſæ Juventutis florem univerſum ad excolenda diligentius literarum ſtudia, egregie excitaturum ſit; modo ſecum ille reputet, ad gratiam tantorum Principum adſpirare poſſe neminem, aut locum aliquando in Aula Eorundem, in*

Senatu,

Senatu, in Exercitu habiturum, nisi qui virtutem æmulatus vestram literarum ante studiis ingenium probe expoliverit: quamque alienum a decoro sit futurum, si exquisitæ eruditionis Principes circumstent ministri literarum omnium expertes, & ad miscenda erudita colloquia, quibus hoc jam tempore nihil Virtuti Vestræ accidit jucundius, & quorum vicissitudine graviores olim curas solabimini, apti cum ineptissimis. Nec est, cur quisquam metuat, ne ab armorum studio avocentur Equestris ordinis ingenia studiis operata strenue, animique blandissimarum literarum consuetudine mollescant aut imbelles reddantur; ex quo non apud exteros tantum, Gallos cumprimis, supremos cordatissimosque belli duces arte non minus quam Marte excellere, sed a POTENTISSIMO quoque GENITORE VESTRO, DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO, exercitus florentissimi curam Viris solide doctis ac literatorum amantibus commissam vidimus. Deus vos servet, Principes Serenissimi, *& studiis ita vestris actionibusque cunctis moderetur, ut Amor ac Deliciæ generis humani æternum audire mereamini. Dab. Lipsiæ Calendis Decembr. Anno MDC LXXXII.*

VESTRARUM SERENITATUM

Subjectissimi

Actorum Collectores

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno MDCLXXXII

MUSÆUM REGALIS SOCIETATIS.
Or, a Catologve & Description, of the Natural and Artifici al Rarities, belonging to the Royal Society &c. bi *Nehemias Grew* Med. D. &c. Whereunto is subjoyned *the comparative Anatomy of Stomachs and Guts: by the same Author &c.*
London 1681

Catalogus & Descriptio rariorum rerum Naturalium & Artificialium, quæ pertinent ad Societatem Regalem: per *Nehemiam Grew*, Med. Doct. cui subjungitur Anatome Comparata Ventriculorum & Intestinorum: per eundem Autorem &c.
Londini 1681. fol.

UTi felici hactenus progressu per plures annos studia sua, pro Naturalis scientiæ ac Medicinæ, hinc & aliarum artium majori complemento, continuavit Illustris Societas Regia Anglicana, ita interea temporis insignem supellectilem plurium rerum, tam naturalium quam artificialium collegit, & in Musæum suum ceu Gazophilacium recondidit, primo hujus fundatore existente *Daniele Collwall*, Armigero. Ut vero recondita curiosa pluribus innotescerent, exactam eorum descriptionem instituit Nehemias *Grew*, Med. D. & dictæ Societatis olim, post defunctum Oldenburgium, Secretarius. Præmisit vero Naturalia, quibus subjunxit Artificialia, observando in istis quidem trium naturæ regnorum ordinem. In descriptione ipsa ita se gessit, ut incognita, vel alias non delineata, exacte

describat, recensita jam ab aliis, suis ubique scriptoribus debita allegatione tribuat, vitiose ab aliis tradita studiose corrigat & emendet; subjungendo simul subjectorum magis curiosorum figuras convenienter æri incisas. Nec historicæ saltem enarrationi inhæsit, sed subinde succinctas etiam ac elegantes speculationes, ut & curiosas observationes inseruit, Lectori non minus jucundas quam utiles. Ex ingenti hoc Cornu Copiæ, saltem pauca quædam excerpere placuit.

Ex ANIMALI REGNO se offert *Mumia Ægyptiaca* integra p. 2. in qua non tantum molliores partes conditura balsamica undique penetravit, sed etiam ipsa ossa ita infecit, ut penitus nigra reddita, adusta quasi videantur. Unde probabiliter colligit autor, quod Ægyptii balsamanda corpora coxerint in Caldario, in certa quadam balsami liquidi specie, donec aqueæ partes corporis exhalaverint, oleosa vero & gummosa balsami substantia penitus se insinuaverit. Qua occasione simul parilem condiendi corpora rationem, per coctionem aut macerationem eorum in oleo v. g. juglandis nucis, pro usu speciatim anatomico proponit. *Integrum* porro *systema Arteriarum, Venarum & Nervorum*, artuum pariter ac viscerum, ex corpore humano, Patavii, sub anatome, extractum, & in Tabula exacte explicatum, p. 4. *Ignavus seu Pigritia*, p. 11. *Tamandua* major, p. 14, Cranium *Hippopotami* seu potius *Bupotami*, in Scriptura Sacra dicti Behemoth, ab aliorum erroneis descriptionibus vindicatum p. 14. *Echinus Brasiliensis* seu *Tatu* aut *Armadillo* p. 7. it. *Tatu* porcinus & *Tatu* Mustellinus, nullibi descripti, p. 18. & 19. *Sciurus volans*, p. 20. idem apparenter animal, puod sub nomine felis volantis designat Scaliger. *Cutis integra Rhinocerotis junioris* p. 29. *Crocodilus*, in sacris dictus Leviathan, p 41. ejusque *sceleton*, p. 42. exacte descriptum, ubi simul motus maxillæ superoris, tam hujus, quam aliorum quorumvis animalium, ceu fictitius redarguitur, p. 45. *Caput Hungum, seu Rhinocerotis avis*, h. e. Corvi cornuti, p. 58. it. *Corvi Coronati*, p. 59. *Caput Toucan seu Pica Brasiliensis* p. 60. *Avicula Guanumbi*, p 62. *Caput Ciconiæ Indicæ*, nullibi descriptæ, p. 64. *Penquin seu Anser Magellanicus* Clusii p. 72. *Costa Tritonis*. p. 81. *Caput Xiphiæ inferioris*, p. 87. nondum descriptæ. *Monoceros marinus minor*, nuspiam alias, sed hic accurate descriptus. p. 104. *Remora piscis*, ejusque descriptio clarior, cum consideratione traditionis, de potentia ejus sistendi motum navium

navium, p. 106. *Hirundo marina* Salviani p. 116. *Stella marina*, levior arborescens, coronalis, hactenus non descripta p. 122. 123. Quibus accedunt *Conchyliorum 600. differentiæ*, eodem in Musæo asservatæ, p. 124. quæ inter, *Cochlea dactylata*, nondum descripta p. 135. it. *Cochlea turbine antico*, p. 136. it. *Spondylus* echinatus & corallinus, nondum descripti p. 45. quorum omnium differentias, in Tabulas ordinate dispositas, pro varietatis faciliori apprehensione, sedulus autor subjunxit, p. 150. Sequuntur hæc, alia inter, *Musca seu potius Locustæ species*, *Cucujus Peruvianus*, capite noctu lucente, penitus differens ab eo, quem describit *Moufetus*, adeoque ab alio haud delineatus. p. 158. it. ex scarabeorum genere, *Carabus Indiæ Orientalis* maximus, it. crassus, it. longus, a nemine adhuc expositi. p. 165. 166.

Animale regnum excipit VEGETABILE: in quo inprimis se offert *Ramus arboris fœtidæ* p. 180. ita dictæ, quod fortissimum excrementorum humanorum fœtorem spiret, etiamsi aliquot annos jam asservata sit; ast dum comburitur, nullum odorem spargit. Hinc fructus, quos India utraque fert, plures; in specie *fructus Palmæ Coccifera*, die Coccos Nuß / exacte descriptus, p. 167. cum explicatione multiplicis usus arboris cocciferæ, ejusque partium. *Nuci dactylus* nullibi descriptus, p. 204. *Nux Cacaw*, p. 204. cum ratione parandi ex granis ejus, seu potius nucleis, Chacavvlatam: quodque ex amygdal. dulc. saccharo ac specibus aromaticis potus æque gratus, ac optima chacavvlata parari queat. *The Butter-Nut* ex nova Anglia, nuspiam descripta, p. 205. *Avellana purgatrix Mexicana*, exacte explicata, p. 206. una cum observatione virtutis ejus laxativæ, simpliciter in tenui membrana, interius, intra quasi-nucleum, complicata residentis. p. 207. *Nux Metella*, & genuina *Nux Vomica*, communiter ex nominum transpositione confusæ. p. 210. *Conus Cedri Magna* ex Libano. p. 212. *Maizum*, *seu frumentum Indicum*, p. 212. ubi autor simul varios præparandi istud modos, pro usu tam alimentoso quam medicamentoso recenset. *Papyrus seu potius Cyperus Nilotica*, p. 216. cujus medulla (cum aliorum vegetabilium vel cortex vel folia usui scriptorio inservierint) in pastam contusa, hinc in tenuia folia expansa, & hæc denuo apte composita, papyrum scriptorium olim subministravit. *Radix Ninsin*, Chinensium quasi panacea: p. 217. cujus planta penitus hactenus fuit incognita, pictura tamen ejus pariter

riter in Musæo hoc asservatur, p. 376, & ab autore delineatur, quod caulem exhibeat, tritícei graminis crassitie, pedis unius altitudinis, cum foliis similibus istis leucoii lutei seu cheiri; flores dum adhuc complicati, rubescant, aperti vero conspiciantur albi, trini semper juncti, ex 6 foliolis compositi, formati fere instar moly flor. orbiculato Bauhini, non tamen adeo magni. *Rad. Ari Ægyptiaci*, p. 228. circa quam observat Autor, radicem ejus annuatim regenerari novam, pro plantæ perennitate, ex ipso ejus caule, id quod pariter in aliis plurimis plantis obtineat, minus licet a Botanographis observatum: modum regenerationis vide c. l. Sequuntur *frutices marini* plures, tam lignei, quam corneo lignei, p, 244. & sq. cum consideratione, quomodo nutriantur, ab ambiente fluido, per radices non ramosas, sed membranæ instar, super solidum quoddam corpus expansas, ob id molliusculas, & quasi spongiosas, præsertim recenter collectæ si fuerint.

Ad Regnum Minerale quæ spectant, nec non Artificialia, Februarii: *appendicem vero*, Martii *Calendæ proximæ, volente Deo, sistent.*

SACRUM ANTIOCHENUM CONcilium pro Arianorum Conciliabulo passim habitum, nunc vero primum ex omni Antiquitate autoritati suæ restitutum,

opera ac studio.

D. EMANUELIS a SCHELSTRATEN S. S. Th. D. Eccl. Antverpiensis Canonici & Cantoris.

Opus, in quo nomina Episcoporum cum Actis Synodicis ex editis & Mss. Codicibus eruuntur, tota Synodi anno 341 in Orientis Metropoli habitæ historia contra recentiorum opinionem illustratur, quin etiam occasione 25 Canonum ibidem constitutorum exponuntur prisca Episcoporum jura cum Metropolium Orbis notitia, antiqui Christianorum ritus cum Orientalis Ecclesiæ disciplina, præcipua demum fidei Catholicæ mysteria, & inter illa Confessio auricularis a Christo ad

sto ad hac usque tempora per Orientis universi, Egypti, Africa, Italia & Anglia regiones posteritati tradita. Additur pro coronide de schismatico Eusebianorum conventiculo Antiochia post veram ibi Synodum celebrato Dissertatio historica. Antverpia A. 1681. in 4to.

INtentio Autoris *generalis* fuit, imitari in Antiquitate Ecclesiastica perscrutanda Baronium, Antonium Augustinum, Perronium, Bellarminum aliosque, *prafationis p. 1. & 2.* quo studio ediderat jam A. 1678. *Antiquitatem illustratam circa Concilia Generalia & Provincialia, Decreta & Gesta Pontificum, & pracipua totius Historia Ecclesiastica capita*; Anno vero 1679, *Ecclesiam Africanam sub Primate Carthaginensi.*

Specialis; Antiocheni, de quo scribit, Concilii confirmationem impetrare a Pontifice; in quo fatetur, se sequi Ferdinandum Mendozam, qui industria sua ad confirmandum Illiberitanum Concilium contulerit multum; *sub initium prima Epistola ad* Innocentium XI. quam hunc in finem exaravit totique tractationi præmisit. *Confer alteram ad eundem sub finem Operis, p. 699.*

Specialissima; depromere hinc præter historica, nonnulla etiam dogmatica, quæ *partim* faciant ad ritus Missæ probandos, *prafat. num.* 6. tametsi *ibid. a Patribus Antiochenis non exponi, in quibusnam consistat hoc sacrosanctum mysterium*, non diffiteatur; *partim*, quæ confessionem Sacramentalem concernant, *num. 7.*

Tractatio ipsa absolvitur dissertationibus quinque. Quarum *Prima* agit de causa Athanasii & occasione ac Autoritate Antiocheni Concilii. *Secunda* de Episcopis, in hoc Concilio præsentibus. *Tertia* de iis, quæ ad fidem spectant & in hoc Concilio decreta sunt. *Quarta* de Canonibus hujus Concilii 25 agit. *Quinta* continet Appendicem de Actis post Synodum Antiochenam, deque Eusebianorum Conventiculo.

Nervus totius hujus tractationis per elegantem ἀνακεφαλαίωσιν continetur *in epistola altera ad Pontificem p. 699. & 700. Verbo:* Inter Antecedentia *Epistolam a solis Eusebianis ante Synodum de fide conscriptam, & formulam ab eisdem aliquot mensibus post Encenia confectam, cum occasione haresis Ariana edita sint, ob pratermissam vocem,* consubstantialis *suspectas habet*: & inter consequentia, *statuta & de-*

creta a quadraginta Arii complicibus post Synodum edita, *imprimis Athanasii damnationem*, *posthumo Eusebianorum Conventiculo adscribendam* plane detestatur; *Canones v. XXV a nonaginta Patribus in ipso Concilio formatos* probat & commendat.

EUSTRATII JOHANNIDIS ZIALOWSKI RUTHENI Brevis Delineatio

ECCLESIÆ ORIENTALIS GRÆCÆ, nunquam antehac, nunc vero cum notis evulgata

a

VVOLFFGANGO GUNDLINGIO,

Eccles. ad D. Laurentii apud Noribergenses Ministro

Norimbergæ, in 8, 1681.

OPusculum hoc Autor, homo religioni Græcæ addictus, Viro Clarissimo, *Johanni Vogelio* Rectori Scholæ Sebaldinæ, anno 1621 ante abitum suum mense Octobri reliquerat, occasione scribendi accepta a *Georgio Mauritio* Professore Altdorffino cujus hospitio *Eustratius* Altdorffii degens usus fuerat. Hoc inter soceri sui, modo laudati Vogelii scripta reperiens *Wolffgangus Gundlingius* publica luce dignum esse vel eo nomine censuit, quod pauca admodum de statu Ecclesiæ modernæ Græcæ ad nos pervenere; suspecta vero multa, præsertim quæ a Latinis communicantur. Idem quæ brevissime in hac delineatione continentur, notis eruditis illustravit, hac methodo servata, ut (1) in quibus Eustratius cum aliis, qui de Religione hodiernæ Græcanicæ Ecclesiæ scripserunt, conveniat, in quibus discrepet (2) ubi eorum, quorum in hac delineatione fit mentio, vestigia in Ecclesia antiqua reperiantur, diligenti studio annotaret.

Inter alia observatione digna *Gundlingius* ap. 69. ad p. 83. *se* recitat *formulas Symboli*, quod perhibetur esse *Athanasii*. *Prima* e quam Gilbertus Genebrardus adeptus est ex MS, Lazari Baiffii

Dion

Dionysio Episcopo Zienensi & Firmiensi anno 123. oblato. *Secunda* est, quam olim evulgavit Basileæ Nicolaus Bryling, deinde in Gallia Henr. Stephanus anno 1565. Quæ duæ formulæ septem in locis invicem dissident. *Tertia* est Philippi Labbei & Gabrielis Cossartii XL. vicibus varians. *Quarta* est Ecclesiæ Constantinopolitanæ juxta Genebrardum, de qua mirum discrepante a præcedentibus, etiam quoad integras voces & constructiones, non immerito quis dubitare posset, annon sit supposititia, aut minimum corrupta, cum viderit §. 15. addi verba ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευτόν (ἐκπορευόμενον:) siquidem constet, Græcos hæc verba in Symbolo Athanasiano non legere. *Quinta* hujus Symboli editio est, prout habetur Tom. II. Opp. S. Athanasii edit. Commel. p. 38. ubi notandum, in Versione quidem Latina hujus exemplaris legi: Spiritus S. a Patre & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens: In Græco vero verba ἀπὸ τοῦ υἱοῦ non apparere. *Sexta* est, quam Labbeus ex Usserio, Usserius ex Patricii Junii apographo anno 1647, publici juris fecit. Ex diversis his Symboli Athanasiani formulis, quæ sit ipsius Athanasii, difficile erit divinare. Omnes has unius esse Autoris, tot insignes mutationes non concedunt. *Voces ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευτόν Symbolo huic a Latinis intertextas esse*, inde probabile fit, tum quod sic etiam fecerint Symbolo Nicæno, ut prolixe ostendit Autor a p. 54. ad p. 68. tum quod usque ad Seculum XIV. nemo contra Græcos Symbolum Athanasianum produxerit, cum tamen controversia de Spiritus S. processione jam quingentos annos durasset.

LE PRUDENT VOYAGEUR par le Chevalier Louis du May, a Geneve. 12.

Peregrinator prudens, autore Ludovico Majo, Equite. 1681.

Quid observandum sit isti, qui potiores orbis partes peragrare propositum habet, insigni exemplo ac veluti specimine in hoc libro ostendit Autor, dum apud omnes gentes quid obtineat, exacte refert. Asiæ enim, Africæ & Americæ, sed cumprimis Europæ statum exponit, illustresque familias & earum ortum, genea-

genealogias, ac fata: Rerumpublicarum conditiones, provinciarum & regionum, fertilitatem, robur, magistratus, quidve cuivis earum conducat aut noceat, omnem denique civilem scientiam recenset.

Universum opus in tres distinxit partes, quarum *prima* veluti generalis, partium universi orbis situm & conditionem exponit, inque finibus designandis occupata est, initio ab America, Asia, & Africa facto: quas tamen tres orbis partes levi brachio attingit, & tribus Discursibus earum historiam absolvit; inde ad Europæ, quam potissimum exhibere sibi proposuit, provincias, regna & principatus, Resque publicas progressus, Græciæ primum ac Thraciæ, Turcarumque gentis, inde Moscoviæ, Poloniæ, Sueciæ, Daniæ, Britanniæ, & cumprimis Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Italiæ: in eaque Regni Neapolitani, Status Mediolanensis, Papæ, Venetorum, Ducis Sabaudiæ, Magni Ducis Hetruriæ, Ducis Mantuæ, Modenæ, Parmæ & Urbini: Rerum publicarum, Genuæ, Luccæ minorumque Italiæ Principum: tandem Hungariæ præsentem statum exponit.

Altera Germaniæ potissimum statum & regiminis formam exhibet, Imperiique circulos & originem ac progressum illustrium in ea familiarum, Imperatoris, Electorum ac Principum; liberorumque Statuum rationem tradit. Ducto igitur ab Imperatore initio ejusque excelsa gente, qua ratione illi innexæ & divulsæ iterum sint illustres aliquot Domus, enarrat. Inde Burgundici circuli, istique illigatarum Belgii provinciarum, ab Imperio hodie avulsarum, Principis Arausionensis, aliarumque illustrium Belgii familiarum: circuli item Rhenani, domusque Lotharingicæ & Hassiacæ hodiernum statum exponit. Inde Electoralem dignitatem, & quæ isthac gaudent, illustres Familias recenset: & postquam tres Ecclesiasticos Electoratus, Moguntinum, Coloniensem & Trevirensem leviter attigisset, secularibus eorumq; Domibus pressius inhæret, Palatinæ cumprimis genealogiam exhibens. Ad Francofurtum dein circulum progressus, quæ ad istum pertinent illustres Domus & liberas Imperii civitates enumerat: eadem ratione Bavarici, Suevici (in quo prolixior est, dum Serenissimorum Wurtenbergiæ Principum genealogiam recenset & eorum provinciam describit) Westphalici, superioris & inferioris Saxonici Circulorum historiam pertexens, & hanc partem tractatione de

Vica-

Vicariatu Imperii, & Regiarum Imperii Romani inde usque a Carolo Magno urbium ratione claudens.

Tertia pars tota circa Hispaniam occupata est, cujus tractationem historicam & politicam exequitur, ac cumprimis veras rationes indagat, quibus regnum istud superiori seculo eam in magnitudinem ac potentiam evectum sit, ut omnibus aliis populis formidinem incusserit, eosque ad infringendas has vires concitarit: hodie contra hæ adeo attritæ sint, ut pleræque gentes contrariis studiis nitantur, ne alienæ potentiæ prorsus succumbat. In cujus rei dum inquirit causas, varia, quæ ad statum istius regni pertinent, profert in medium, Regesque, qui olim id tenuerunt, & quibus hodie illud paret, potentiam item atque alia, quæ huc spectant, exponit: majorique cura isthoc regnum, quam reliquos Orbis terrarum Status describit.

TRAITE DU DROIT DE CHASSE

a Paris 12.

Tractatus de jure venandi Parisiis 1631.

Autor hujus libelli *F. de Launay* Professor Juris Gallicani, ut specimen artis ederet, quam facere novo exemplo a Rege jussus est, hanc juris Gallicani partem, quæ circa feras occupatur, explicandam sibi sumsit. Ergo quid olim legibus Salicis, & ab ipsis Merovingorum temporibus usque hac de re sancitum sit, quodque jam tum capitale crimen admiserit, qui hoc majestatis jus involarit, docet: ejus æquitatem ostendit: qua ratione Rex istud subditis communicarit, & utrum vi jurisdictionis competat, tradit; ad singularia vero juris hujus capita neutiquam descendit, ut ex eo, quid hodie apud Gallos obtineat, cognoscere possimus.

PHOCÆNA,

Or the Anatomy of a Porpess, dissected at Gresham Colledge.

i. e.

Anatome Phocænæ, dissectæ in Collegio Greshamensi. Londini in 4. 1680.

ANtequam autor libri *Edwardus Tyson* hujus Aquatilis, quod alii *Turfionem*, germ. Meerschwein/ vocant, descriptionem anatomicam aggreditur; Anatomen in genere, hinc comparativam, commendat, simulque qua methodo naturalis animalium historia erui & formari debeat, docet. Inde Dissectionem Phocænæ, methodo commendatæ conformem exhibet, animalis, quod facietenus & forma externa pisci per pleraque simile est, (nisi pinnas anteriores excipias, quæ integumentis externis detractis, brachia humana satis accurate repræsentant) quoad partium vero internarum structuram quadrupes potius dicendum foret, imo, secus ac reliqui pisces, sanguine fervente gaudet. Mox enim sub cute per universum corpus, simili modo ac in porco (unde Germanica nomenclatura ipsi contigit) expansam observavit pinguedinem, Panniculum Carnosum crassiorem, Musculos valde sanguineos, ac Omentum notabile, utut hujus contrarium *Bartholinus cent. 2. hist. 25. & J. D. Major, anno III. Miscell. Acad. Nat. Cur. observ. 20. p. 25. & apud Blasium in anat. animal. part. 3. c. 16. p. 286. sqq.* asseruerint. Huic 10 aut 12 circiter Glandulas intertextas Lienis officio fungi, contra eundem *Majorem* docet. Ventriculum triplicem, Intestina Cæco & Colo destituta, Mesenterium cum Pancreate Asellii, hincque ad Receptaculum lumbare derivata Lactea Vasa testatur. Epar sine Folliculo Fellis, ut in homine, integrum, minime juxta *Ray in Transact. Philos. Angl. No. 76.* in lobos divisum, ac Renes ex plurimis Glandulis, communi cuidam tunicæ inclusis, conglomeratos ait. Glandulis vero renalibus, Vesica urinaria, Vasis umbilicalibus, Organis genitalibus, & quidem dissectum subjectum femineis, Diaphragmate reliquisq; Thoracis membris quadrupes quasi exactissime pariter imitari docet, nisi quod in eodem pectore corpus glanduloso simile Vasisque sanguiferis intertextum, lateribus Spinæ adhærescat, quale quid in nullo alio animalium genere deprehenditur, quod totum etiam Medullæ Spinalis tractum operiat; cujus tamen partis usum sibi satis obscurum fatetur. Ratione dentium, quorum 96 numerat, *Jonstonum* erroris accusat, dum *in Hist. natural. p.* illos obtusos & molaribus similes asserit, qui tamen acuti magis si[...] ac quoad Ossis Hyoidis conformationem itidem *Majorem* string[...] Cum aliis piscibus cetaceis commune in hoc vidit spiraculum aut fistulam, loco narium ipsi in inspiratione inservientem, simul tam[...]

vi

viam quoque concedentem pro aqua, quæ uberius cum prædà assumpta est, nec deglutienda tamen, denuo expellenda. Porro quamvis *Rondeletius* omnibus piscium generibus Palpebras denegarit; illis tamen Phocæna non caret, in quarum superiore Ductus Lachrymales Stenonis cum glandula ejus innominata observavit noster Anatomicus, ut & in oculis præter Musculos sex humanos, septimum seu suspensorium brutis proprium. Cerebrum hujus, aliorum piscium atque quadrupedum cerebra mole longe superare, destitui tamen Nervis Olfactoriis & Processibus Mammillaribus, (licet *Rondeletius* olfactum Delphinis concedat) perhibet. Contra, licet *Ray* in hoc nates & testes non deprehenderit, vidit tamen Noster, & Testes quidem Natibus majores. Pariter, ut ut *Aristoteles* & *Plinius* Aures, ipsaque autopsia auricularum apparatum ipsi deneget, Meatus tamen Auditorii singularem structuram internam prolixe describit. Tandem Osteologiam annectit, in qua Spinæ Vertebras *Major* 54 tantum, *Tyson* 60, ac 13 cujuslibet lateris Costas numerat, & Ossium Pinnarum anteriorum cum brachio & manu humana analogiam evincit. Cuncta vero membra in tabulis duabus delineata addit.

GERH. BLASII AMSTELODAMENSIS Anatome Animalium, figuris variis illustrata, in 4to. Amstelod. 1681.

QUam *Tyson* in Phocænæ Anatome animalium diversorum commendabat Anatomen comparativam, quamque non unius hominis, sed plurium ingeniorum atque manuum opus esse, ipsi lubentissime concedimus, hujus Specimen illustre, ex propriis partim, partim aliorum, & quidem Veterum æque ac Neotericorum observatis, cum figuris pluribus, edidit *Blasius*, cujus famam alias diversa scripta Medica atque Anatomica notissimam reddiderunt.

Dividit hoc opus in partes 5. quarum *prima* varias illorum brutorum, quæ terrestria audiunt, species exhibet, una cum sciagraphia nutritionis animalium ex *Theodori Aldes* (alias *Matth. Sladi*) tractatulo, superioribus annis edito. *Altera* pars plurimum Volatilium dissectiones suggerit, cum ovi & pulli, hujusque generationis historia, ex *Aquapendente*, *Harveo*, &c. congesta. *Tertia* vero Aquatilium; *Quarta* Insectorum; ac *Quinta* Serpentes anatomen continet.

VITÆ SELECTORUM ALIQUOT VIRORUM qui doctrina, dignitate aut pietate inclaruere.

Londini in 4to 1681.

Guilielmus Batesius, utili sane instituto, vitas præstantium aliqu virorum, a diversis autoribus, partim orationibus, partim na ratione brevi & epistolis descriptas collegit; atque illas uno volum ne Londini nuper evulgavit. Quas si dignitatem virorum respic mus, in tres classes commode dispescere possumus.

Ad *primam* pertinent Principes ac viri nobiles. Quo spect *Heinrici VVallia Principis* Laudatio funebris, per Franc. Neather le Academ. Cantabr. Oratorem. p. 401. *Ulderici Dania Regis f* laudatio funebris per Opitium p. 432. *Frederici Heinrici Arausion sium Principis* laudatio funebris per Fridericum Spanhemium p.4 *Johannis Pici Mirandula & Concordia Principis* vita per Johann Franciscum filium Principem Mirandulæ p. 90. In obitum *Tho Bodleji* Equitis, celeberrimæ apud Oxonienses bibliothecæ funda ris, Oratio funebris a Johanne Halesio habita p. 4. 6. Commentar de rebus pace belloque gestis Domini *Fabiani* Senioris Burggravi *Dona* per Gerhardum Vossium p. 446.

Ad *Secundam classem* referimus viros Ecclesiastica dignitate c spicuos. Huc spectant *Heinrici Chichele* Archiep. Cantuariensis v per Arthurum Duck p. 1. *Gul. VVaynfleti*, Episcopi Wintoniensi Angliæ Cancellarii, per Gul. Buddenum p. 49. *Petri Bembi* Ca nalis vita, per Joannem Casam pag. 140. Vita *Gasp. Contareni* C dinalis, per eundem Casam pag. 154 Vita *Hieronymi Savanarola*, Joh. Picum Mirandulæ Principem p. 107. De obitu *Martini Bu* Epistolæ duæ Johannis Checi, & Nicolai Carri p. 250. Vita *Bern. Gilpini* per Georgium Carletonum Episcopum Cistrensem p. 28 vita *Jacobi Usserii* Armachani Archi-Episcopi cum catalogo ope ab eo editorum, p. 734.

Ad *tertiam classem* spectant viri ob rem literariam maxime c bres. Quo pertinent vita *Desiderii Erasmi* per Rhenanum descri cum indice lucubrationum ab ipso editarum, pag. 187. *Guil. B* per Lud. Rhegium p. 215. *Christoph Longolii*, p. 240. *Vincentii Pin* per Gualdum p. 314. *Scavola Sammarthani* per Gabrielem Michael

R

Rupimalletum p. 379. *Jul. Cæsaris Scaligeri* vita & scripta, p. 404. Dan. Heinsii Epistola de morte *Josephi Scaligeri* ad IS. Causaubonum p. 417. *H. Grotii* vita & scripta, p. 420. *Petri Pithœi* vita p. 435. Panegyricus *Jano Grutero* scriptus a Balthasare Venatore cum catalogo Scriptorum. p. 526. *Julii Cæsaris Lagalla* Medici & Philosophi vita per Leonem Allatium, p. 575. *Gvilielmi Cambdeni* per Degorum Wheare pag. 589. vita *Antonii Walai* p. 600. *Petri Puteani* per Nic. Rigaltium p. 660. *Dionysii Petavii* vita per Heinr. Valesium p. 678. *Jacobi Sirmondi* per Heinr. Valesium vita, cum indiculo scriptorum editorum, p. 87. *Petri Molinæi* vita pag. 697. *Heinrici Valesii* per Hadrianum Valesium p. 729.

Inter has vitas præ cæteris lectu dignæ videntur, Hieronymi Savanarolæ. Joh. Pici Mirandulæ. P. Bembi, Desiderii Erasmi, Jul. Cæs. Scaligeri, & H. Grotii, qui nostro ævo inter eruditos principatum tenuit.

AMMIANI MARCELLINI rerum gestarum, qui de XXXI. supersunt, libri XVIII.

Ope MSS. codicum emendati ab *HENRICO VALESIO*, & Auctioribus adnotationibus illustrati.

Nec non *Excerpta vetera de gestis Constantini & Regum Italiæ.* Editio posterior, in fol. Parisiis 1681.

De *Ammiano Marcellino*, notissimo Romanarum rerum ab exortu *Nervæ* ad *Valentis Augusti* mortem Scriptore, ac post primam editionem, quæ Romæ, ubi & opus ipsum compositum olim a Marcellino fuerat, *A. Sabini* Poetæ laureati opera A. 1474. prodiit, plus tredecies typis descripto, non attinet dicere. Tantum quæ novæ hujus, nitidissimæque editionis fuerit occasio, quidque in ea diligentissimus curator *Hadrianus Vales.* præstiterit, monendum erit paucis.

Ediderat an. 1636. Parisiis Marcellinum *Henricus Valesius*, vir de literis egregie meritus, ex manuscriptorum codicum fide d[illegible]ctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic Auctor eruditis cœpit, a cujus lectione antea quamplurimos tot

in eo lacunæ ac menda absterruerant; & editio præcipue illa Valesiana, distractis brevi tempore exemplaribus, summo apud doctos omnes in pretio fuit. Quo factum, ut iterari editionem, & ex *Henrici Valesii*, qui primæ editioni quadraginta annis superfuit, eoque temporis intervallo *Marcellino* suo curatius emendando aut illustrando non potuerat non subinde admovere manum, schedis perpoliri, unum omnium votum esset ac desiderium. Itaque frater Henrici *Hadrianus Valesius*, Historiographus Regius, tum ut novis in rem literariam meritis partum jamdudum augeret decus, tum quod dandum id fratris memoriæ putaret, at inprimis Illustrissimi Colberti hortatu, novæ tandem editionis curam suscepit, ac in ea sic versatus est, ut expectationi publicæ non responderit tantum, sed supergressus etiam docti orbis vota videri possit. Nam ex Colcertino inprimis codice textum *Marcellini* sæpiuscule & emendavit ipse, & fratris veteribus posthumisque observationisbus suas non minus eruditas inspersit passim, & *Friderici* denique *Lindenbrogii* notas ex schedis ejus uberiores exhibuit.

Præmittitur Operi universo *Hadriani Valesii* præfatio, quæ rationem primum instituti sui reddit, totiusque operis œconomiam exhibet: tum de Ammiani vita scribendique, & libris, qui periere genere partim, partim supersunt, erudite disserit; inde locorum quorundam *Ammiani* ex codice Colbertino emendationes, in notis ipsis ob Typographorum festinationem omissas inserit: denique *Lindenbrogii* errores nonnullos, quos in istius observationibus notaverat, perstringit. Sequitur vetus præfatio *Henrici Valesii*, eamque vita Ammiani Marcellini a *Claudia Chiflesio* composita. Ipsi textui notæ utriusque Valesii ita subjiciuntur, ut quæ nude expressæ sunt, veteres *Henrici Valesii*; quæ duobus asteriscis inclusæ, *Henrici Valesii* novæ ac posthumæ; quæ denique duobus uncinis inclusæ sunt, *Hadriani Valesii* esse primo conspectu intelligantur. *Ammiano* subjunguntur *Excerpta vetera Auctoris ignoti de Constantio Chloro* aliisque nonnullis Imperatoribus, nec non *ex libris Chronicorum de Odoacre & Theodorico Regibus Italiæ* nonnulla; cum *Hadriani Valesii* Dissertatione de Hebdomo, & indice rerum accurato. Sub calcem operis *Frid. Lindenbrogii* notæ ad *Marcellinum* auctiores speciatim exhibentur, *Marcelli Donati* Dilucidationes in Marcellinum, quas tomo VI.

The-

Thesauri Critici, *Janus Gruterus* inseruit, indignæ *Hadriano Valesio* visæ sunt, quas editioni suæ, quam omnibus numeris voluit absolutam, jungeret. Nec tulisset forte pretium operæ. Ast de ipsius *Gruteri* in *Marcellinum* Observationibus, quas *Corpori Scriptorum Historiæ Augustæ Anno 1611 editorum* inseruit, an non ex dignitate novæ huic editioni jungi potuissent, cogitandum aliis relinquimus. Etsi visas eas *Hadriano Valesio* non fuisse, haud obscure ex ea Præfationis parte conjicias, qua *Ammianum ope veteris codicis emendatum, sed nudum a notis & observationibus publicatum a Grutero* commemorat.

DE VERA ANTIQUORUM HERBA Britannica, ejusdemque efficacia contra Stomacacen seu Scelotyrbem

Autore

ABRAHAMO MUNTINGIO, Groning. Frisio, D. & Botan. Prof. Publ. Groning.

Amstelod. 4to 1681.

INdustrius hic & curiosus Botanicus, cujus jam nomen, de Plantarum Cultura edito scripto, Belgico idiomate, anno 1672, *Tit. waare Oeffening der Planten*, inclaruit, præsenti hoc Tractatu *Britannicam* herbam, ceu veteribus cognitissimam, neotericis vero penitus ignotam, ex oblivionis tenebris, in lucem denuo protrahere satagit; cui *Aloedarium*, sive specierum Aloes historiam botanicam in fine adjungit. Britannica ergo planta Frisiis olim, & vicinis regionibus, endemico scorbuti malo graviter afflictis, optima medicina extitit, adeoque & Romanis, quorum exercitus sub primis Imperatoribus, in istis regionibus ex aquarum insalubritate dicto morbo graviter laborare cœpit, demonstrata, & explorato ejus auxilio, decantatissima tunc temporis, & postea pariter ab omnibus (ut ante ab ipso mundi exortu) scorbuto afflictis ultra 8 annorum centurias frequentissime usurpata fuit. Quum vero anno Christi 757, 50, & sequentibus, Gothi & Normanni in Frisiam irruissent, libertate gentis oppressa, extinctisque quibusvis disciplinis, oblivioni quoque planta hæc tradita fuit. Autor itaque 1. Veterum Britannicam veram denuo demonstrat. 2. Alias pro Britannica habitas plantas expun-

expungit. 3 Britannicæ veræ faciem, vires & usus edocet. Primum quod attinet, postquam ex *Dioscoride* lib. 4. cap. 2. *Plinio* lib. 25. cap. 3. *Galeno* lib. 6. simpl. cap. 98. & cæteris Græcis, quin & Arabibus ostendisset, ab omnibus Lapatho, quod latinis Rumex audit, & quidem sylvestri, foliis nigrioribus & longioribus, similem Britannicam statui, universam Lapathi sive Rumicis genealogiam tradit, & 27 ejusdem differentias, adjunctis in fine singularum descriptionibus & iconibus æri incisis, recenset, & has inter *Lapathum sylvestre longifolium, nigrum, palustre sive Hydrolapathum nigrum*, cujus figuram tabula nostra prima exhibet, veram Veterum Britannicam esse determinat. Huic male substitutas plantas alias, in specie Bistortam, Heptaphyllon, Tormentillam, Primulam veris, Betonicam, Cochleariam, Beccabungam aquaticam, Veronicam, Bugulam, Plantaginem aquaticam, & alias plures rejicit. Pressius postmodum Britannicam explicare aggreditur, & postquam occasione loci, in quo frequentius propullulat, plura de terris veneis, morinis, cespitibus & torfis exposuisset, ipsius Britannicæ descriptionem, p. 111. & prolixiorem explicationem pag. 113. & seq. subjungit. Etymi rationem inprimis explicat, ostendens nomen esse absolute Frisicum, compositum ex *Brit*, quod consolidare, firmare, *Tan*, quod dentem, & *ica sive bica*, quod ejectionem significat. Ab effectu ergo a Frisiis vocatam fuisse britannicam, herbam nimirum, solidarum partium, præsertim dentium, contabescentiam, aut ejectionem consolidantem, ceu symptomata scorbuto familiarissima. Pro quorum confirmatione plura sequuntur experimenta, quantum in cura scorbuti ejusque symptomatum, hujus herbæ beneficio autor præstiterit. Progreditur hinc ad qualitates plantæ, & ratione (sic dictarum) primarum, eam frigidam & siccam esse; ratione secundarum, adstringere, conglutinare; ratione tertiarum, nervorum malis, hinc venenis mederi, adeoque alexipharmacum esse: ratione virtutis specificæ, scorbuto efficacissime occurrere asserit. Usurpandi denique & cum aliis miscendi rationem, & multiplicem internum ac externum usum declarat. Interne speciatim decoctum ejus, tam compositum, quam principaliter simplex, ceu præ aliis efficax & probatum propinat, quod posterius, non scorbuticis saltem malis, sed præterea hæmorrhoidibus, hydropi, anginæ, dysenteriæ, diarrhœæ, pleu-

TAB. I.

TAB: I.

ad Libr. pag. 16.

M. Jan.

pleuritidi mederi, exemplis ostendit: monendo simul, decoctum rad. britannicæ c. duplic. tormentillæ in sero lactis, cruentum mictum pecorum curare. Addit potiones quasdam britannicæ universalis vulnerarias, item contra casum ac vitia dentium scorbutica, dentifricium non inelegans. Sequuntur Electuaria, item triplicia extracta, & denique spiritus abstractitii, ex planta ac seminibus concinnati. Agmen claudunt Emplastra & Unguenta, ex Britannica cum aliis pro vario usu externo composita. Ex quibus omnibus tandem concludit, Britannicam eam Frisiorum non solum, sed etiam Belgarum, jure meritissimo vocari posse Panaceam.

In Aloedario, *Aloes mucronato folio Americanæ majoris*, aliarumque ejus specierum Historiam recenset, & iconibus illustrat, occasione modo dictæ aloes, in Viridario Autoris, inusitato vereque stupendo more florescentis, nec a quopiam, præter *Tobiam Aldinum* in Horto Farnesiano, descriptæ; protrusit autem intra triennium 18 caules, floribus onustos, modo plane inaudito, quibus omnibus deperditis ipsa adhuc virescit, annum agens 42. Subjungit culturam, & ejus usum tam medicum, quam diæteticum ac mechanicum, apud Americanos multiplicem. Dum porro persequitur cæteras aloes species, etiam aloen veram vulgarem, ac in specie majorem, *Asiaticam* scil. quibusdam sempervivum marinum dictam, & cujus succus universæ Europæ adeo usitatus existit, describit, idque eo exactius, quod in Viridario suo eandem aluerit, (in quo tres flores protrusit,) & quod exacta historia a nemine hactenus feliciter satis tradita. Florum præsertim rationem habet, qui colore luteo & glivo intermixto conspicui sint, odore nullo. Denique concertum succum parandi modum adnectit, quem speciatim ex *Garcia ab Horto* recenset.

RELATION NOUVELLE D' UN Voyage de Constantinopole. i.e.

Itinerarium novum Constantinopolitanum, in 12. juxta exemplar Parisiense A. 1681.

AUctor libelli hujus *Grelotus* tametsi fatetur, nec primùm se Orientem peragrasse, nec primum Constantinopoleos descriptionem fuisse aggressum: reliquorum tamen omnium, quos idem labor

exercuit, industriam in delineando quam exactissime locorum situ, & ichnographica ædificiorum publicorum designatione, visus sibi est superasse. Utique decore æri incisas esse quas exhibet tabulas, inspicienti manifestum est: respondere vero eas ex amussim operibus ipsis, exprimenda quæ suscepit, celebrium aliquot virorum, *Marchantii, Blondelli, Bernerii, Covelli, Galandi*, qui & ipsi per orientem peregrinationes olim fecere, testimoniis præfationi subjectis confirmat. Nec diffitendum, *S. Sophiæ* inprimis *templum*, Christianorum olim sacris celeberrimum, nunc Mahumedana impietate fœdatum, cujus alioquin aditu Christianos omnes prohiberi constat, & lustratum fuisse a *Greloto* ipso diligenti anxioque studio, & operose descriptum. Etsi non minorem in designando hoc ipso templo industriam, habita tamen Antiquitatum præcipua ratione, illustris Scriptor *Carolus de Fresne*, tum in *Commentariis ad Paulum Silentiarium* cum *Cinnamo* A. 1970. editis, tum *in Constantinopoli Christiana* A. 1680. cum egregio *de Familiis Byzantinis* opere publicata, adhibuit.

Auspicatur vero *Grelotus* Itinerarium suum ab *Hellesponto*, paucaque de *Promontorio Sigæo*, ruinis *Trojæ*, & celebratis tantopere apud veteres, etsi exilibus admodum fluviis, *Xanto* & *Simoente* præfatus, latius differit de duobus *novis castellis* (*Natoli-inghi-issar* Turcæ vocant, quod in Asia situm est; quod in adverso Europæ littore *Roumeli-inghi-issar*) *qua Mahumedes IV.* modernus Turcarum Imperator, ut aditus *Hellesponti*, in quo non semel classem Turcicam oppresserant Veneti, communiret, exstrui curavit; monetque non insuperabilia tamen ea esse, aut formidanda magnopere Christianis, ex ea parte Turcicum forte Imperium oppugnaturis.

Exin *Castella* duo *vetera* describit (*Dardanelles* nostri appellant, Turcæ *Boghase-issari*) quorum item alterum in Asiatico; alterum in Europæo littore, eo loco, ubi quam maxime *Hellespontus* constringitur, situm est, quæque adeo pro claustris *Propontidis* habentur, creduntur que vulgo ex ruinis *Sesti* & *Abydi* veterum surrexisse: atque sic sensim in *Propontidem* delatus, recenset haud perfunctorie, tum urbes in utroque maris illius littore sitas, tum insulas *de Marmara*, quæ *Propontidi* ipsi nomen *Maris de Marmara* apud recentiores pepererunt; nec non quas nostri *Principum* Turcæ *Papas-adasi* vocant.

Tum ad urbem *Constantinopolitanam* progressus, ubi de situ ejus, origine

gine, ac hominibus, de arce item, quam *septem turrium* dicunt, de *turri Belisarii*, *columna Arcadii*, ac palatii, quod *Serraglio* Itala dictione appellant, *porta* (nam interiora ejus, velut sibi non perlustrata, ex *Taverneri* Relatione peti ipse cupit) quædam commemorasset, *Templum S. Sophiæ* curatissime describit, vel hoc labore solo, quo conciliare præcipuum libello suo pretium ac decus voluit, applausum Lectoris promeritus. Qua occasione & de *Græcorum* ceremoniis Ecclesiasticis, tam quæ olim, cum S. Sophiæ templum adhuc in manibus habuerunt, receptæ fuerunt, quam quæ hodienum obtinent; & de *Turcarum* religione ejusque præcipuis capitibus, & externo cultu disserit. Inde & *Turcica Templa* tria, quorum primum ab *Achmete*, alterum a *Solimanno*, tertium ab Imperatoris moderni matre conditum est, describit; finemque libello relatione de summo Turcarum tribunali aliisque eorum institutis imponit.

JOHANNIS ADAMI SCHERZERI Ingenui Præsulatus Misnensis ac R. Capituli S. Petri Budiss. resp. Præpositi ac Senioris, Theologi apud Lipsienses Primarii ANTIBELLARMINUS *sive* In IV. Tomus Controversiarum Roberti Bellarmini DISPUTATIONES ACADEMICÆ.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Fuhrmanni ac Viduæ Matth. Ritteri, in 4to. 1681.

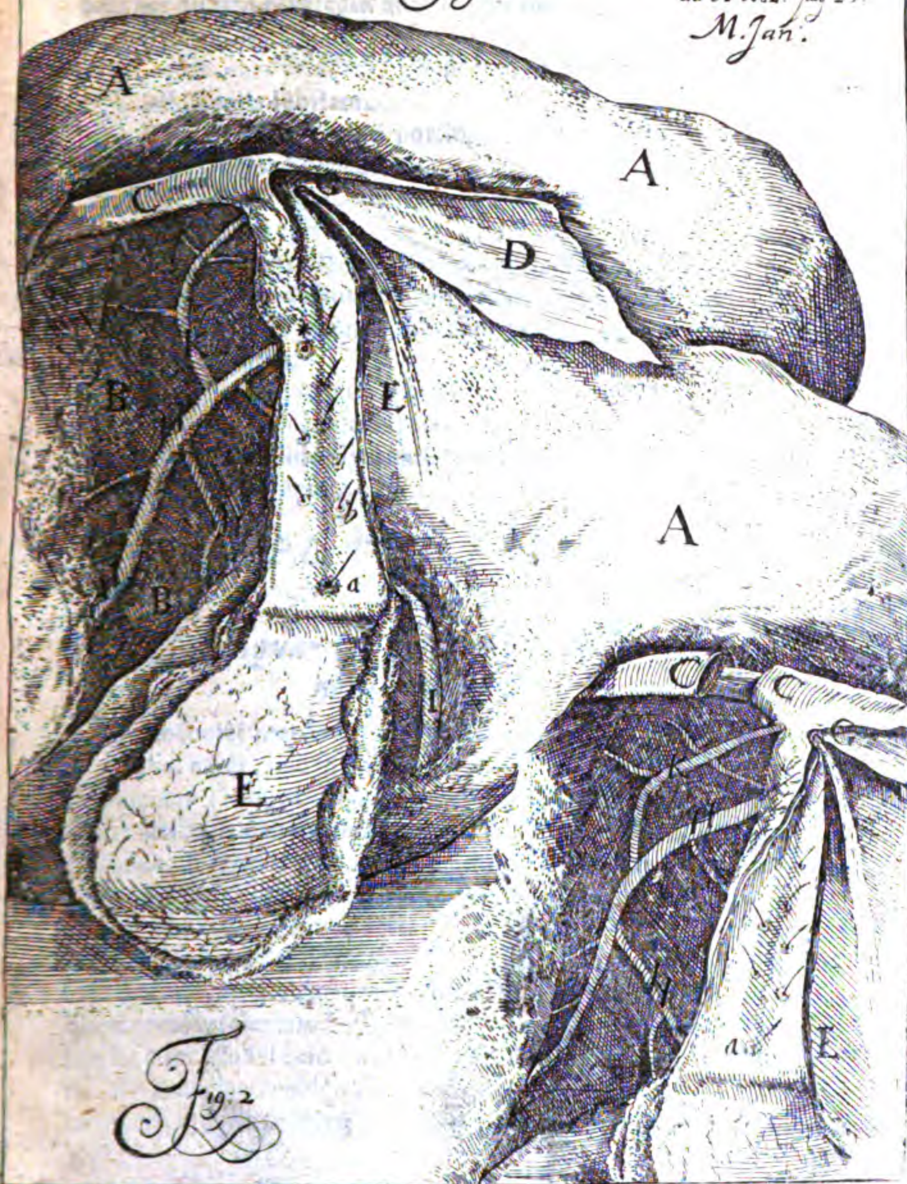
CUm Cardinalis *Bellarminus* sit celeberrimæ famæ Scriptor, & maximæ inter Romano-Catholicos autoritatis, cujus Opus Controversiarum IV. Tomis comprehensum hi adeo venerantur, ut nullum adversus hæreses præsentius antidotum isto scripto inveniri, nihilque præter apinas tricasque contra hoc ab ullo dici vel scribi posse pronuncient: causas sane gravissimas habuit Autor, cur *Dissertationes Academicas* adversus illos scripturus, hujus Cardinalis, præ cæteris Polemicis, Scripta, ceu Religionis Romano-Catholicæ murum

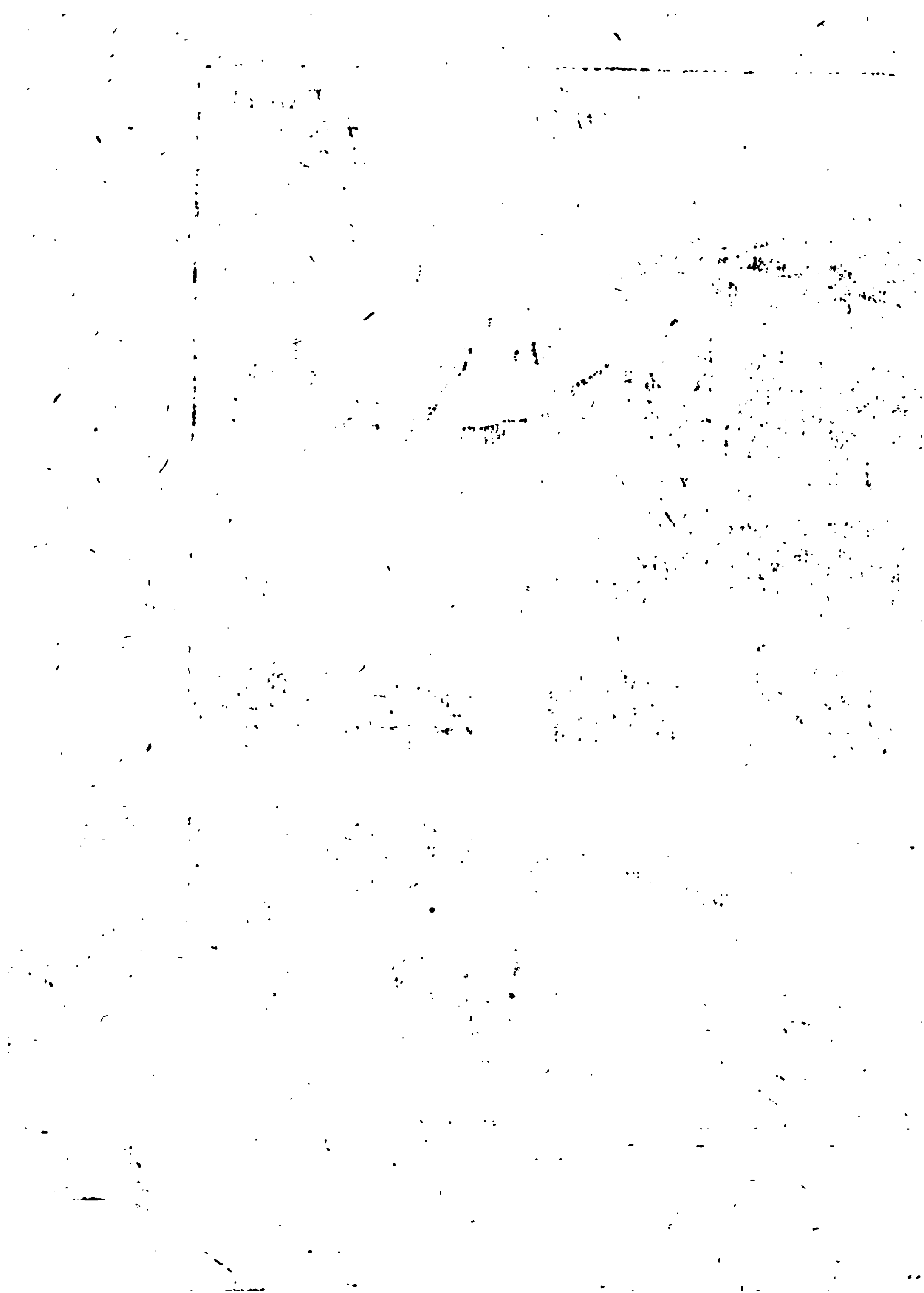
cem, frequentius simplicem deprehenderim: quia nihilominus, semper, cadaveribus modo epar induratum exhibentibus exceptis, aliquid ejus observavi, a conformatione illam naturali dependere, probabiliter satis infero; quamvis eam alias majorem, alias minorem, modo simplicem, modo multiplicem esse, & epatis substantiam nunc profundius, nunc superficiarie tantum, jam pluribus, jam paucioribus propaginibus subire lubens concedam.

In ductu Glissoniano ad folliculi cervicem annotavi, structuram hujus atque insertionem non semper eandem esse. Cum aliquando ipsius orificio binos similes ductus adjacentes, stylumque ab intra recipientes, viderim; rarius in fundi extremitate, ut plurimum in cystici canalis principio illius insertionem deprehenderim; imo aliquoties ne vestigium ejus observare potuerim. Quod posterius quidem etsi hactenus oculorum meorum caligini existimavi tribuendū; nuperrimum tamen subjectum bubulum me docuit, lusum potius naturæ etiā in hujus canalis ramificatione atq; insertione interdum contingere posse. Quamvis enim omnibus in hoc evolvendo usus fuerim enchirisibus necessariis, minime tamen vel hujus osculum in solennioribus ipsi locis, vel ejus radices ex epate progerminantes, conspicere mihi licuit: donec tandem in ipsius ductus cystici latere hiatus manifestissimus apparuit, per quem impulsa cera, adhibita levi excarnatione, canalem, digitum fere sua longitudine, crassitie vero calamum scriptorium mediocris magnitudinis æquantem, diversisque ramulis instructum exhibebat; quem ipsum non sine omni ratione Glissoniano ductui succenturiari auguror.

Quid hæc pro officina, & motu bilis, satis alias ambiguis, determinandis facere possint, aliis, pluribus forsan experimentis instructis, judicandum nunc relinquo: ab epate tamen omnem forsan bilem, folliculo fellis non tantum per canales superius recensitos, sed epaticum quoque porum, infundi, observatio sequens testatur. Scil. canis vivi, præsentibus pluribus spectatoribus, dilaceravi vesiculam usq; ad cervicem, tentaturus, an aliquid bilis per hanc versus fundum laceratum defflueret. Respondebat expectationi eventus, i. e. non tantum bilis, quasi turgescentia quadam, ex angustiore ductu cystico per latiorem cervicem copiosissime eructabatur, sed idem cysticus, post injectum

ipsi

TAB. II.
ad A 1682. pag 23.
M. Jan.
Fig. 1
Fig. 2
A
A
A
B
B
C
C
C
D
E
E
E
L
L
a
a

ipsi vinculum, notabiliter sic intumescebat, ut nihil, aut parum saltem bilis per dictam cervicem amplius promanaret.

Explicatio Fig. 1. & 2. Tab. II.

TAB. II.

AA. Epatis substantia.
BBB. Epatis excarnati portio.
CC. Ductus Epaticus.
D. Ductus cholodochus seu intestinalis apertus.
EE. Ductus cysticus apertus cum Vesicula fellis aperta.
* Orificium ductus cystici & epatici intermedii.
G. Ejusdem ductus cum poro epatico communicatio.
HH. Ductus intermedius cum ramis, per epatis substantiam dispersis.
K. Hujus ramus cum epatico communicans.
a. Ductus Glissoniani insertio.
I. Ductos Glissonii canalis æmulus.
b. Hujus orificium.

DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI,

& reliquarum figurarum rectilinearum, nova ratione ostensa.

PRoposuerat mense Septembri Anno 1679. *P. Sigismundus Hartmann*, e Soc. Jesu olim Matheseos Professor, Pragæ Problema, *de Duplatione Trianguli Isogoni, citra adjumentum proportionum* solvendum: invitatis ad hanc rem peculiari scheda Geometris. Horum solutiones, si forte aliquæ ante Solstitium æstivum anni 1680. ad se deventuræ essent, suæ, quam publico tum dare destinaverat, non sine debito præconio juncturus erat. Cæterum invitatio dicta non ante multas hebdomadas demum, manu amici descripta, Lipsiam perlata est: incertis utique, utrum solutio a Dn. *Patre Hartmanno* promissa, quod temporis interea lapsi interstitium arguebat, lucem adspexisset. Unde, cum *Illustri* cuidam *Viro*, profundissimæ in Mathematicis scientiæ, sua indagine Problema non indignum, nec Marte suo elaborata solutio, si forte propositum Dn. *Hartmanni* interjectæ moræ hactenus tar-

tardassent, ingrata eidem futura, ex humanissima provocatione, videretur: quis eventus aut fatum solutionis Hartmannianæ fuisset, percontandum nobis rati sumus. Inter utrumque autem ambiguis, literæ Pragenses, & fato functum *P. Hartmannum*, & dicto Problemati, monumentisque ejus aliis, publico bono concinnandis, occupari *R. P. Koppilium* paucis abhinc diebus nunciavere. Non dubiis ergo, re adhuc in integro, pari animo futurum successorem, ac *P. Hartmannus* erga conatus circa hoc Problema susceptos, affectum se professus est; *Illustris Vir* ingeniosa sua, sub manu tamen nata mathemata, ut publico impertiremur, non gravate indulsit. In iis vero 1. *Duplatio Trianguli Isogoni* N. I & III; *Æqualitas inter Triangulum Isogonum, super hypothenusa, & duo similia super crura recti anguli in Scaleno constituta*, N. II & IV; 3. 47 Imi Eucl. *methodo ab Euclide, Clavio, Gregorio a S. Vincentio diversa, eaque*, quod Peletarius olim fieri posse negaverat, *sine proportionibus*, N. V; 4. *Universalis* denique *ratio figuras rectilineas quascunque duplandi ex fig. tertia*, N. V, proponitur. Annexuit *Illustris Autor* duo insignia theoremata, *de potentiis laterum*, sive linearum, *Pyramidis rectangulæ, ad verticem coeuntium junctim potentiæ Diametri Sphæræ circumscriptæ æqualibus, & inventione duarum mediarum proportionalium beneficio Sphæræ*: quæ quin suscitatura sint ad demonstrationem sui solertia Mathematicorum ingenia, nihil dubitamus.

TAB. III.

N. I.

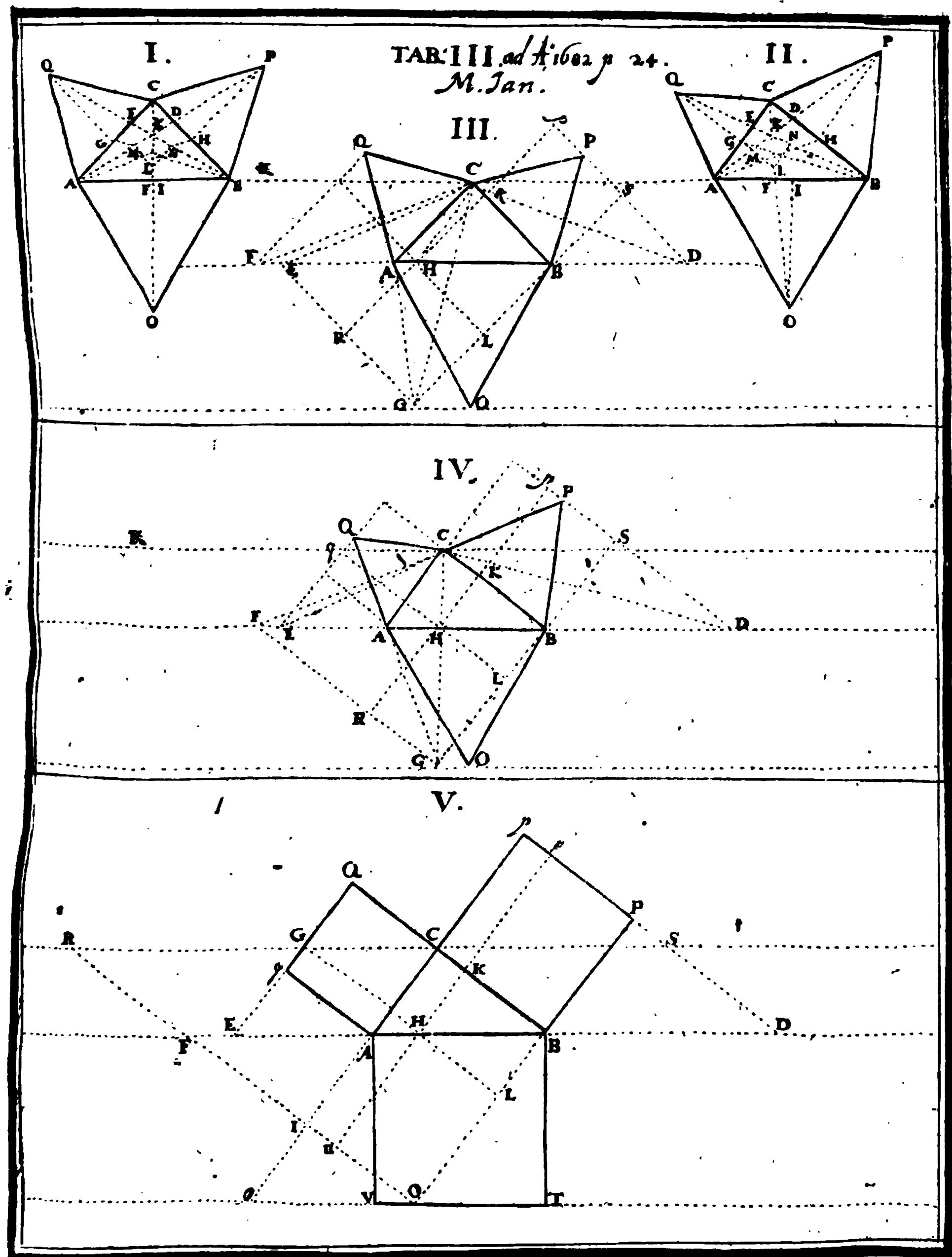
DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI.

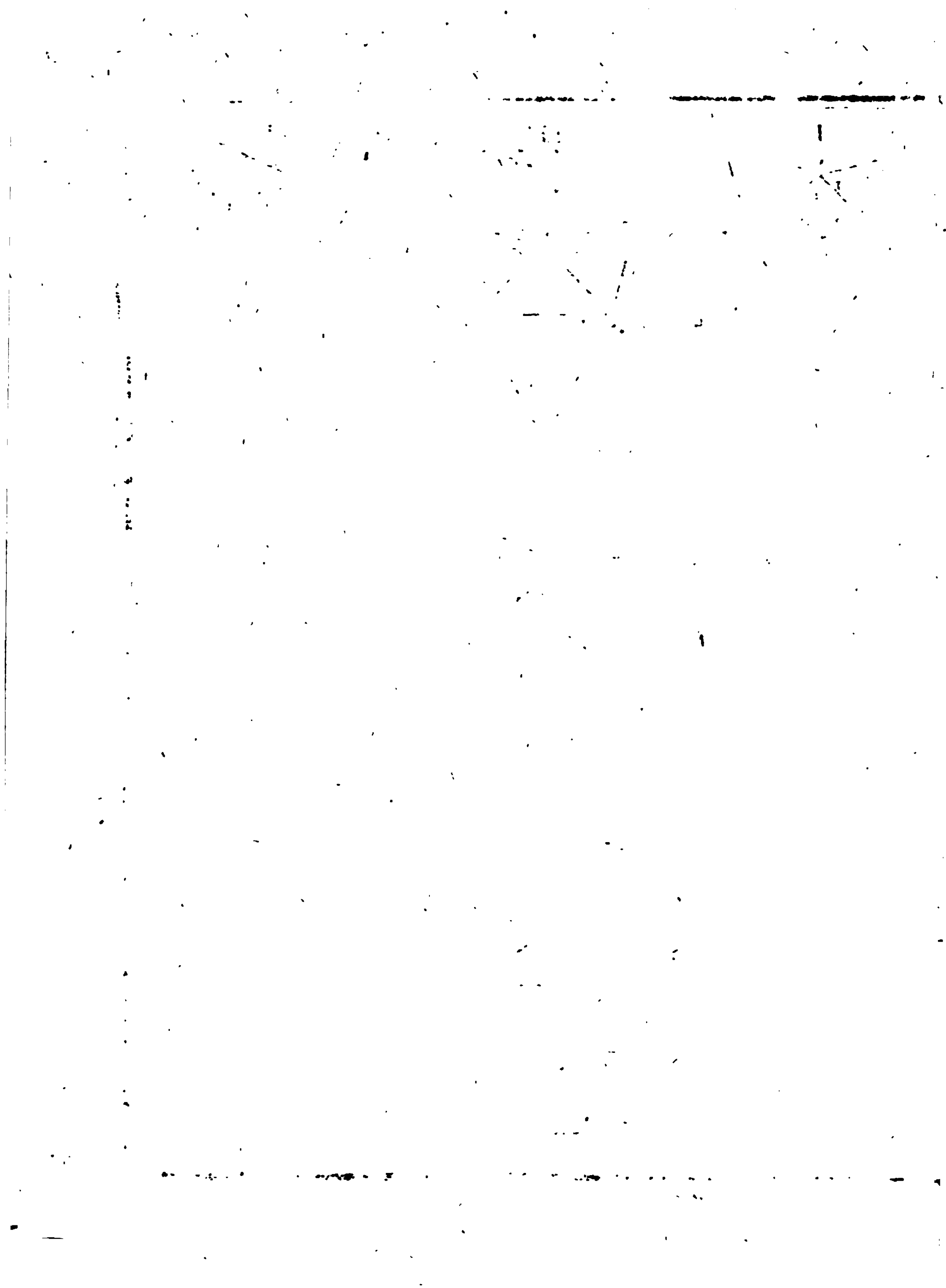
Super Trianguli rectanguli (Fig. I) ABC Isoscelis, crure uno AC constructum Triangulum Isogonum (s. æquilaterum) ACQ sit duplandum.

Constitutis super AB & BC Triangulis Isogonis ABO, BCP: dico Triangulum ABO, Triangulis BCP, & ACQ æquari, & hujus posterioris duplum esse.

Ductis enim lineis AP, BQ, CO, & perpendicularibus, OI, PH, QG; item AH, BG, CI: & tandem constituta KL æquali ipsi KC, factoque triangulo KLN, simili & æquali ipsi EKC; & KLM, ipsi CKD: Anguli BAO & QAC Triangulorum Isogonorum sunt æquales, ut & communi BAC addito, anguli CAO & BAQ; lateribus autem

AC,

TAB: III. ad A. 1682 p. 24.
M. Jan.
I.
II.
III.
IV.
V.

AC, AQ, item AO, AB, circa æquales angulos æqualibus, Triangula CAO, BAQ similia sunt & æqualia.

Eadem ratione Triangula OBC, ABP, tum inter se, tum, ob æqualitatem laterum AC, BC, Triangulis CAO & BAQ sunt æqualia.

Demto jam Triangulis BAQ, CAO, in K mutuo sectis, communi Trapezio AEKF; reliqua Triangula QAE & FKB junctim æqualia sunt Triangulis AFO & EKC: & demto rursus utrinque EKC, i. e. KLN, reliquum Trapezium BNLF, additum Triangulo QAE, æquale erit Triangulo AFO.

Pari ratione ostenditur, Trapezium AMLF, junctum Triangulo BDP, æquale esse Triangulo BFO.

Unde Triangula QAE & BDP, juncta Trapeziis BNLF & AMLF, æqualia erunt toti Triangulo ABO.

Porro: cum perpendiculares, PH, QG; item lineæ BG, AH, subjectas bases bifariam secent; erunt Triangula, BCG, ACH, singula totius ABC. dimidia, adeoque inter se æqualia.

Sunt autem anguli PHC, HCG, CGQ recti, & inde lineæ PH & CA, item CB & QG parallelæ: & Triangula ACP, ACH; item BCQ, BCG super eadem basi & in iisdem parallelis, inter se æqualia; eademque ACP; BCQ (quæ & ipsa propter angulorum ACP & BCQ, laterumque circa illos æqualitatem æqualia sunt & similia, quod certa de causâ obiter notamus) consequenter æqualia toti Triangulo ABC.

Demtis ergo utrinq; Triangulis ACD, BCE, i. e. Triangulo ACD, BDK, & Trapezio MKLN (loco ECKD, Trianguli BCP) æqualia remanebunt Triangula QEC, CDP, duocus Trapeziis AMLF & BNLF.

Cum ergo supra ostensum sit, Triangula QAE, BDE, una cum Trapeziis BNLF, AMLF æquari Triangulo ABO; assumtis loco Trapeziorum Triangulis QEC, CDP, erunt Triangula ACQ, BCP æqualia Triangulo ABO, & hoc duplum ipsius ACQ, q. e. d.

N. II.

Ostendendum sit (Fig. II.) constitutis super Trianguli rectanguli Scaleni ABC Lateribus, Triangulis Isogonis ABO, BCP, CAQ, primum horum æquari duobus postremis.

Demonstratio ab antecedenti nihil differt, nisi quod puncta F & I, ut in Schemate priori, non concurrant.

N. III.

DUPLATIO TRIANGULI ISOGONI VIA UNIVERSALI.

Constitutis [Fig. III.] ut supra, super latera Trianguli rectanguli Isoscelis ABC, Triangulis æquilateris, ostendendum sit, Triangulum ABO, æquale esse duobus ACQ & BCP.

Per puncta O, P, Q, lateribus AB, AC, CB, ducantur parallelæ, OG, pD, QF; & his aliæ parallelæ, CK, GE, SG,

Eritque Triangulum	CBD CAF	æquale Triangulo	CBP CAQ

Quia sub iisdem basibus & iisdem Parallelis sunt.

Assumta vero ex AB linea BG, æquali ipsi FA; erit ob æqualitatem basium intra easdem parallelas, Triangulum HBC æquale Triangulo FAC: & consequenter Triangulum HCD, æquale duobus Triangulis BCP & ACQ. Porro: ob situm inter easdem parallelas, easdemque bases

Triangulum	ABO BGA CBG & consequenter CBE	æquale est Triangulo	ABG BGC CBE ABO

Jam ut ostendatur, lineas BD & EH esse æquales: in Parallelogrammo rectangulo Sp GR, lineæ Sp, GR; item BK, LH sunt æquales: sumatur GL sive RH, æqualis BS sive Kp, eruntque, demtis utrinque æqualibus pH & BG, residua HR & BS æqualia

Et quia Triangula BSD & HRE sub æqualibus basibus HR, BS æquales [ob parallelismum linearum, quibus continentur] habent angulos: erunt etiam æquales hypothenusæ HE, BD.

Et consequenter: Triangula BCD, EHC, æqualium basium BD & EH, & sub iisdem parallelis ED, KC, erunt æqualia.

Addito jam ipsi EHC, communi Triangulo HBC, æquali ipsi FAC, sive EHC; erit Triangulum BCE, i. e. ABO, æquale Triangulo HCD, i. e. duobus Triangulis BCP, ACQ. q. e. d.

N. IV.

N. IV.

Eadem Methodo (Fig. IV) ostenditur, super Trianguli rectanguli ACB Scaleni hypothenusa AB, constitutum Triangulum æquilaterum ABO, æquale esse Triangulis æquilateris, CBP, ACQ, super crura CB, AC bonstructis, simul sumtis.

Si enim per puncta O, P, Q, singulis lateribus Trianguli ABC parallelæ, GO, QE, PD; & his aliæ parallelæ Cq, BG, GF, ducantur; reliqua demonstratio pene conveniet cum superiori.

Notandum autem: Si loco Triangulorum similia Parallelogramma, aut etiam Triangula irregularia similia sumantur, demonstrationem parum variari; universalitatem vero demonstrationis ad oculum apparere.

N. V.

Eadem methodo (Fig. V) ostenditur: In Triangulo rectangulo quocunque ABC, quadratum hypothenusæ ABVT, æquale esse duobus quadratis BCpP, ACQq, reliquorum laterum quomodocunque se habentium.

Ductis enim, ut antea, parallelis, CS, PO, OR: ob situm inter easdem parallelas, easdemque bases

Parallelogrammum	BCSD ACGE CGHB	æquales est Parallelogr.	BCpP ACQq CGEA

Et consequenter, Parallelogrammum HGSD æquale est duobus quadratis, BCpP, & ACQq.

Porro sub iisdem Basibus & intra easdem parallelas, æquale est Quadratum ABVT Parallelogrammo ABOo; huic eadem ratione BOCJ, & huic BCFR. Quia autem supra num. 3. ostensum est, lineas BP, HV (ibi BS, HR) æquales esse: hinc sequitur, & BD, æqualem HF; & sub his basibus, iisdemque parallelis DF, SR, parallelogrammum BDSC æquale esse parallelogr. HCRF.

Addito ergo communi BHGC, erunt BCRF, i. e. ABVT, & HGSD i. e. BCpP & ACQq simul, æqualia. q. e. d.

Quod vero demonstrationem hanc universalem nominare ausi simus, ex Figura IVta facillime apparet, si loco Triangulorum Parallelogramma similia sumantur; demonstratio enim pene eadem erit. In Figuris regularibus Triangula e centris assumi, aut eædem ad Pa-

rallelogramma reduci poterunt: eadem ut in irregularibus manente demonſtratione.

Cæterum quamvis mutata horum Diagrammatum conſtructione, idem modis aliis compluribus demonſtrari potuiſſet; in præſens tamen ad continuandam propoſitionem Pythagoream ſequens enunciatum hic referre ſuffecerit; IN OMNI PYRAMIDE RECTANGULA, TRIA QUADRATA LATERUM, ANGULOS RECTOS IN VERTICE COMPREHENDENTIUM, ÆQUALIA SUNT QUADRATO DIAMETRI SPHÆRÆ CIRCUMSCRIPTÆ. Neſciis nobis, utrum a quoquam enunciatum hoc ſic demonſtratum, ſemeſtre ſpacium (exemplo *P. Hartmanni*, ad laborem hunc nos invitantis) definitum ſit: intra quod demonſtrationem ejus aut ab aliis expectabimus, aut ipſi dare tenebimur. An autem (ut analogice apparet) uti IN CIRCULO, UNICA MEDIA PROPORTIONALIS; ſic etiam IN SPHÆRA DUÆ inveniri poſſint, curioſitati uniuscujusque penſandum relinquimus.

ECLIPSIS LUNÆ

Anno 1681. die 29. Auguſt. mane
GEDANI
a
JOH. HEVELIO
obſervata.

Tempus juxt. Horol. amb. Hor. ′. ″.		Altitudines. °. ′.	Tempus correctum. Hor. ′. ″.
1. 1. 3.	Altitudo Palilicii	24. 14.	1. 4. 48.
2. 4. 30.	Eadem altitudo.	32. 58.	2. 6. 32.
2. 9. 0.	Rurſus capta.	33. 30.	2. 10. 32.
2. 45. 0.	Veſtigium penumbræ.		2. 46. 30
2. 53. 0.	Penumbra paulo denſior.		2. 54. 0
2. 59. 0.	Adhuc denſior.		3. 0. 0
3. 1. 0.	Denſiſſima.		3. 2. 0
3. 2. 0.	Initium Eclipſeos.		3. 3. 0
3. 6. 0.	Prima Phaſis.		3. 6. 30

Temp

Tempus juxt. Horol. amb. Hor. ′. ″.		Altitudines. o. ′.	Tempus correctum. Hor. ′. ″.
3. 12. 0.	Secunda Phasis.		3. 12. 30.
3. 14. 0.	Tertia Phasis.		3. 14. 30.
3. 20. 0.	Quarta Phasis.		3. 21. 0.
3. 22. 30.	Mons Sinai totus tectus.		3. 23. 0.
3. 29. 0.	Sexta Phasis.		3. 30. 0.
3. 43. 0.	Altitudo Pollucis.	30. 0.	3. 43. 0.
5. 2. 0.	Centrum Solis oritur.		

ANIMADVERTENDA.

INitio, Hor. sc. 1. matutina, cum speculam ascenderem, vix spes aliqua, ob nubes totum fere cœlum obtegentes, dabatur vel quicquam solidi observandi; at vero circa Hor. 2. nubibus paulatim dehiscentibus, Eclipseos hujus, tam Initium penumbræ, quam ipsum verum Initium optime notare, ac etiam sex Phases crescentis ad Hor. usque 3.22. min. faciei Lunaris, in Schemate delineare mihi obtigit; at postmodum densissimæ nubes intervenerunt, ut nihil quicquam amplius de reliquis Phasibus, maxima obscuratione, multo minus de decrescentibus observari potuerit: atque exinde minime constat, quanta hæc Eclipsis extiterit, aut quousque duraverit. Color ejus erat cineritius, sive fuligineus. Tempore observationis *Mons Porphyrites*, & *M. Ætna* fere in eodem perpendiculo existebant.

Phasis I. quæ in Schemate delineata fuit, per *Montem Eoum* transibat.

II. Ad *Paludes Arabiæ* incedebat.

III. Inferiorem ripam *Paludis* Marœotidis, & extremitatem *Sinus Sirbonis* tangebat.

IV. Per *Insulam Letoam* incedebat, ad ipsum M. *Sinai* usq; sed dictus *Mons* totus adhuc erat conspicuus.

V. *Sinum Syrticum* transire videbatur, sic ut totum M. *Sinai* umbra jam tegeret.

VI. Supra *Sinum Syrticum*, ultra *Ins. Cretam*, & per *Mare Mortuum* incedebat.

 His

His Phasibus delineatis densissimæ nubes intervenerunt, ut nihil quicquam amplius, utut animitus exoptassem, deprehendere potuerim. *Nova* vero *Stella in collo Ceti* hac nocte, Luna etsi plena & splendente, major erat ea in ore Ceti, sed nondum æquabat lucidam Mandibulæ; altera vero *in collo Cygni*, nudis oculis ob ejus tenuitatem parvitatemque haud quidem conspecta, sed Telescopio tamen deprehensa est.

Excerpta est hac observatio, quam Celeberrimus Autor *in restituta (de quo & ipsi & universo Orbi literato enixe gratulamur) post immanem fortunarum laborumque ex lugubri incendio jacturam, Specula sua Astronomica, inter primas instituit, ex literis* Ejusdem *d. 20. Dec. st. nov. 1681. cui etiam longe benevolentissimam* Operum suorum hoc anno, *per Dei gratiam* edendorum, *communicationem nos debere, cum prolixa gratissima mentis significatione non possumus non profiteri. Tanti autem eadem nobis est, ut ex voto & re Eruditorum omnino existimemus, si, nobis indicibus, velut anticipato, quid e penu* Celeberrimi Hevelii *ipsis brevi expectandum sit, cognoscant. Inter ea vero sunt*

I. Annus climactericus, sive Rerum Uranicarum aut observationum Annus quadragesimus nonus; exhibens diversas occultationes, tam Planetarum, quam Fixarum, post editam *Machinam Cælestem:* nec non plurimas altitudines meridianas Solis, ac distantias Planetarum, Fixarumque Anno 1679, quousque divina benignitas concessit, impetratas, cum Amicorum nonnullorum Epistolis ad rem istam spectantibus Gedani in Folio.

Continebit Liber. referente Cel. Autore, *observationes maxime notabiles rarissimasque, post editam Machinam cælestem, ad feralem usq; incendii diem, quo tota ipsius Urania conflagravit, nim. 26. Sept. ex æthere impetratas: eas cum primis, quas præsente* Præcl. Dn. Edmundo Hallejo, Illustris Societatis Regiæ Anglicanæ, *in fidem Instrumentorum suorum nudis pinnacidiis constructorum, observationumque totis quinquaginta annis habitarum, ac* parte II. Machinæ Cœlestis *comprehensarum, habuit. Quæ singulari divini Numinis Benignitate flammis erepta, curiosis siderum scrutatoribus vel eo nomine accepta erunt, quod suffragio suo cæterarum, ex quibus Catalogum Stellarum Fixarum, Globosque accuratissimos mox habebunt, stabilient. Accedentis*

iis continuatio historiæ novarum Stellarum, *inprimis mira illius in collo Ceti.*

II. Literæ & judicia Illustrium ac Celebratissimorum Virorum de rebus Astronomicis, ad JOH. HEVELIUM; studio atque opera I. E. O. Gedani.

III. Uranographia, Sidera Universa ex Catalogo *Cel. Autoris*, tam circa Polum Arcticum, quem Antarcticum, in plano, secundum omnium Stellarum veram magnitudinem complexa. Referet ea, præter Stellas alias recensas. 800 circiter novas; Asterismos pristinis recenter adjectos, Camelopardalim, Canes Venaticos, Lacertam, Leonem Minorem, Lyncem seu Tigridem, Monocerotem, Uraniæ sextantem a Vulcano repetitum, Triangulum minus, & Vulpeculam cum Ansere.

IV. Globi cælestes diversissimæ magnitudinis, ad annum 1700 completum: ex observatis, diligentia tot annorum incredibili, stellarum omnium hactenus cognitarum locis correcti, & altera fere parte Stellarum, atque hactenus prodierunt, auctiores. Cujus documentum esto Tabella ad latus posita, numerum Stellarum Tychonicarum & Hevelianarum unius & alterius sideris referens: Spatiis illis, quæ ab aliis huic illive Asterismo adscriptæ, a Nostro vero novis suis tributæ sunt, non connumeratis.

Sidera Cœlestia.	Num. Stell. Tychonis.	in Glob. Hevelii.
Andromeda.	23.	48.
Antinous.	7.	26.
Aquila.	11.	24.
Bootes.	26.	54.
Canis Minor.	3.	14.
Cepheus.	11.	52.
Cetus.	22.	47.
Cygnus.	26.	48.
Hercules.	28.	49.
Leo.	36.	60.
Pegasus.	20.	34.
Perseus.	28.	46.
Serpentarius.	18.	37.
Ursa Major.	36.	74.

V. Catalogus Stellarum Fixarum omnium, ex observationibus multorum annorum indefesso labore Gedani habitis, constructus, ac plurimis stellis hactenus nondum a quoquam observatis, locupletatus; exhibens tam Longitudines, & Latitudines, quam Ascensiones Rectas & Declinationes, ad

Annum

Annum Christi completum 1660. Cui annexa sunt quorundam Illustrissimorum Virorum loca, ad eundem Annum deducta, earum videlicet Fixarum, quas ipsi olim observarunt, secundum longitudinem & latitudinem; utpote *Tychonis Brahei, Principis Hassiæ, Riccioli, Ulug Beighi, & Ptolemæi.* Quo protinus ad oculum cuique pateat, an & quousque observationes omnium conveniant? an vero & in quantum discrepent?

Huic Catalogo Universali, annexus erit alter ad annum 1700 completum, secundum longitudinem & latitudinem, cum Tabula Ascensionum & Declinationum, & quidem 526 Fixarum, earundemque differentiis, inter annum videlicet 1660. & 1760.

Hac præter Cel. Vir in quindecim Volumina, Vulcano per Dei gratiam subducta, Literas omnes Illustrium ac Clarissimorum Virorum ad se scriptas, cum responsionibus, ab anno 1630 ad præsentem 1682. digessit: in quibus præter ea, quæ ad Astronomiam, Geometriam, Opticam, Chronologiam, Mechanicam & Physicam spectant, nihil rerum privatarum aut aliorum in Orbe gestorum, atque inde tanto major Orbi Erudito thesaurus sperandus foret, si, quod elegantissima Typographia Heveliana, ubi flammas indignas evasisset, præstitura fuisset, aliorum opera sumtuque, invicem laudabilem succedente, sperari posset. Plurimum certe referret, aliis etiam constare, ut verbis laudatæ Epistolæ *rem enunciemus:* quid inter nos (*Dnum Hevelium, Aliosque*) gestum, scriptum, disceptatum, & quibus rationibus quilibet res suas corroboraverit, tum quorum opinio de diversissimis rebus mathematicis prævaluerit.

Potuissemus, insignis colophonis loco, antegressis adjungere Catalogum MSSorum ἀνεκδότων Celeberrimi Kepleri, *in scriniis* D. Hevelii *hactenus reconditorum, eadem Humanissima Manu nobis indultum, nisi jam laborem hunc* Clariss. Editor Transactionum Philosophicarum Anglicarum Anno 1674. Vol. octavo, *pag. 20. occupasset.*

Ne vero pari cum cætera erudita supellectile Heveliana fato, Eadem diris flammis in rapinam cessisse, frustra quisquam forte doleat, suffecerit hic divinam clementiam debite deprædicasse, per quam ea tam Vulcani, quam Autolyci deprædatrices manus, singulari providentia evasere: ut adeo Celeberrimo Possessori & *hunc thesaurum, obstetricantibus Eorum, qui publico ea curare possunt, manibus, grata aliquando debere possit posteritas.*

N. II.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Februarii, Anno M DC LXXXII.

MUSEUM REGALIS SOCIETATIS. Londini A. 1681.

Proſtat Lipſiæ apud J. Groſſium & C. F. F. Hæredes.

R*Ecenſuimus Calendis Januarii pag. 1. ſqq. Naturalia quædam ex animali & vegetabili Regno, Muſeo hoc recondita. Superſunt quæ ad* Minerale *Regnum ſpectant, nec non* Artificialia: *quæ nunc promiſſi memores ſubjicimus.*

MINERALE ergo quod attinet Regnum, ſe offerunt primo petrefacta, quæ inter pag. 255. *Ichthyites* in modum typi: hoc eſt lapis, cujus plano figura piſcis non eſt impreſſa, ſed cavitas lapidis interior in figuram ac typum piſcis exacte eſt formata, adeoque quaſi matricem aut formam exhibet, cui alia corpora, pro induenda piſcis figura imprimenda ſint. Sequuntur plures entrochitarum, item Coralliorum ſpecies ac varietates; ſpeciatim *Corallium rubrum*, cujus radix ſupra truncum corallii albi expanſa p. 275. *Rupes Adam aurum*, ex qua in forma cryſtallorum ſexangulari excreſcunt. p. 281. *Lapis viridis, Smaragdi ſpecies*, quæ intenſius calefacta, in tenebris, ad tempus notabile, ſcilicet per $\frac{1}{12}$ horæ partem lucent: ita quidem, ut color ejus viridis, (ſecundum ea, quæ obſervavit autor) admoto igne incaleſcentis, in intenſiſſime cæruleum mutetur, quem pariter retineat, quamdiu ſplendet, redeunte poſtmodum nativa viriditate p. 287, *qui lapis, ſi non idem eſt cum Phoſphoro Smaragdino Elsholzii, in obſervat. de Phoſphoris n. iii, ſane haud multum ab eo diſcrepare videtur. De Turcoide* etiam refert Autor, ſpeciem eum videri æruginis, ſuo modo petrefactæ: id quod præter colorem & ſapor ejusdem

 cal-

calcinati confirmet: unde minus mirum videri possit, lapidem hunc tandem, præsertim aeri diutius expositum, coloris elegantiam perdere, quæ possit restitui per Oleum vitrioli, quod absumat fatiscentem & deflorescentem ejus superficiem. p. 294. quod posterius tamen experientiæ scrutinio ulteriori committendum, cum alias haud facile sit, colorem Turcoidis deperditum restituere. Prout vero Autor hoc loco Turcoidis alterationem considerat, ita sub lapidum & similium fossilium recensione ubivis fere observat, quomodo acidorum respectu se gerant, an cum iisdem, & cum quibus effervescant. Quæ inserviunt illustrando similis argumenti Autoris scripto, *of the Luctation, arising from the mixture of bodies*: hoc est, de lucta e mixtura corporum oriunda, quod ipsum jam Gallico Idiomate Parisiis A. 79. prodiit, sub Tit. Experiences sur le combat, qui arrive du melange de diverses liqueurs, avec toutes sortes des corps. Recenset porro *Crystallum Talcosam seu Crystallum Islandicam* Bartholini, p. 309. Refractiones singulares hujus lapidis, structuræ tribuit inæquali, ideo, quod is non frustum unicum saltem, aut absolute continuum, sed compositus sit ex distinctis laminis seu bracteis, diversimode contiguis, adeo ut in quibusdam locis distinctæ istæ laminæ, saltem unam refractionem, in aliis duas, vel plures efficiant. p. 310. Prostat hinc *Magnes* ponderis 60 librarum, haud quidem ingens adeo pondus elevans, acum tamen novem pedes distantem movens. Partes quædam ipsius diffractæ, in proprium locum denuo repositæ, multum ejus robori addiderunt p. 317. Mutabile sc. magnetis robur est, adeo ut successu temporis multū de sua vi tractoria, &, quæ inde pendet, appensorum ferramentorum suspensoria amittat. Pro avertendo tamen hoc defectu, quin & pro eodem jam facto forte, corrigendo, facit actionis ejus continuitas, simili fere ratione, atq; in moralibus exercitium virtutum generosiores eas reddit, & animales motiones per crebriorē usum fortiores evadere solent; id quod curiosa ab Autore recensita confirmat observatio magnetis cujusdam armati. Sedecuplum is proprii sui ponderis initio attollebat, sed per aliquot annos sepositus, quartam roboris partem amiserat; cujus restituendi caussa, tantum eidem rursus, quantum sustinere poterat, ponderis ferrei fuit appensum, & ita aliquandiu relictus: hinc ab aliquot septimanis denuo plus ponderis appensi ferre posse observatus fuit; quod ubi pedetentim, addito novi

semper

ſemper ponderis augmento, repeteretur per biennium, lapis iſte non ſolum priſtinum robur recuperavit, ſed vigoris etiam ſui incrementum cepit tantum, ut vigecuplum proprii ponderis attolleret. p. 318. Ingens *minerarum lunæ varietas*, p. 323. *cum vix ullum metallum, tanta minera ſeu matricis varietate ludat, ac Luna: ſicut Cupri minera, præ aliis elegantiſſimorum colorum mixtura conſpicua eſſe ſolet.* Item præter lunam capillaceam, etiam *Cupri Capillaris*: p. 326. it. *capillaceum & granulatum Cuprum* ſimul, nativum in uno fruſto. c. l. *Minera aliquot Jovis:* qua occaſione mentionem Autor injicit mixturæ, contra morſum canis rabidi, ex mithridatio & ſtanno, plurimi a Venatoribus quibusdam æſtimatæ. p. 329. *Plumbum cryſtallinum,* hoc eſt in apices hexagonos finiens, e minera. p. 329. *Ferri minera,* ex qua metallum, plurium longarum & rotundarum ſtiriarum formam, majorumqve acicularum craſſitiem induens exſurgit. p. 330. Duo *oſſa pedis* humani in ferrum mutata: item *fruſtum ſtiriæ lapideæ* (Germ. Tropffſtein) ferrificatum. p. 332. Fruſtulum *naturalis ſalis Ammoniaci,* per ſubterraneos calores, in lithantra cum fodina prope Civitatem Angliæ Nevv Caſtle, ſublimati, pag. 339. Idem Sal in forma Coni ſacharini ex ſua matrice, prout ex terra dicti loci fuit eruta, arte ſublimatum: uti & ſpiritus vol. ex eodem Sale cum calce viva addita deſtillatus. p. 353. *Sal quoddam ſingulare* (ſeu anomalon) ex montanis Teneriffæ deſumtum, ad alcali ſatorum naturam accedens. p. 339. *Fruſtum ſuccini* $\frac{1}{2}$ pedis longitudine, foſſile, ſeu fodiendo repertum ſub propugnaculis Rensburgenſibus in Holſatia, pedes 18 ſub terra, loco 25, milliaria (intellige Anglicana) a Baltico pariter & Germanico Oceano diſtante, p. 343. *Fruſtum ſuccini flavi,* cum cicada incluſa: p. 334. Ut & alia, cum culice, muſcis & ſimilibus inſectis reconditis. c. l. *Sulphur nativum* cryſtallizatum Peruvianum ſemi perſpicuum, p. 345. *Terra,* quæ pluviæ ad inſtar copioſa ex aere decidit in Archipelago, ſub incendio Veſuvii a. 1631. eaq; duplex, gryſea una, altera bolaris, ſimilis jalapæ pulveriſatæ: p. 346. hinc & alia *terra pluvialis*, ex Tenariffa, pallidi argillacei coloris & inſipida. Hæc cum Oleo vitrioli mox efferveſcit, illæ minime.

Naturalibus ſuccedunt ARTIFICIALIA. *I. Chymica: ut Oleum Nicotianæ* ſeu tabaci per deſcenſum: hujus una, vel duæ guttæ linguæ felis impoſitæ, immediate horridas convulſiones excitarunt, &

1. minuti horæ spatio eam enecarunt; de eodem oleo aliquoties autor Parenti suo, Tabaci fumo assueto, aliquantulum contra odontalgiam exhibuit, dentibus applicandum, felici plane cum successu: ipse vero autor tabaci fumo minime assuetus, eodem modo aliquando idem oleum cum usurpasset, tametsi nihil sputi salivarii deglutiverat, nihilominus summe debilis redditus fuit, cum superveniente vomitu p. 352. Oleum per Alembicum destillatum *ex rad. arboris Cinamomi*, contusa & in aqua macerata, simillimum camphoræ, p. 352. *Oleum macis* recens expressum, liquidum, colorem referens Tincturæ croci, & odoratissimum: id quod confirmat assertum Linschotti, colorem originalem macis esse scarlatinum. *Salia fixa* plurium simplicium Vegetabilium, de quibus autor asserit, quod rite tractata, eadem ex diversis subjectis, multum inter se differant, tam acrimonia, quam modis aliis, etiamsi æqualiter sint calcinata: adeo ut usus eorum promiscuus, in Medicina minus tutus sit: cum, exempli gratia, Sal Tartari scrup. ß. tam potens sit, ac scrup. 1. Sal. absinthii. p. 353. *Phosphorus Hermeticus solidus*, qui luci vel Solis vel ignis expositus, in tenebris aliquandiu lucere solet. Autor hujus primus recte dicitur *Balduinus*, nunc defunctus, qui tamen nec modum, nec ingredientia ullibi manifestavit. Eundem *Dr. Fr. Slare*, Anglus, An. 1670 felici successu & præparavit, & Societati Regiæ exhibuit. Cretam scilicet calcinatam solvit in s.q. spiritus nitri, solutionem filtratam evaporat ad Salis consistentiam: hoc in testa sub tegula fornicata calcinat, non absque ebullitionis impetu successive, observando ubique debitas enchirises, (prolixius ab autore recensitas) restitante tandem, omnia ubi refrixerint, in testa capite mortuo flavescentis coloris, qui quousque conspicitur, eousque etiam vis luminosa se extendit: custodienda massa hæc sedulo ab aere, alias septimanæ intra spatium vim suam amittit. Observationes haud vulgares circa hunc Phosphorum factæ, & ab autore recensitæ, sequentes sunt. Expositus auroræ splendori, paulo ante Solem exortum, exhibet lucidum quasi roseum nitorem: appropinquante vero Sole ad meridianum, ad intensiorem ferri candefacti splendorem assurgit: paulo post Solis occasum, ad pallidum colorem instar matris perlatum declinat. Luci candelæ, vel fasciculi lignorum expositus, pallidi coloris lumen, simile ille, quod sub Solis descensum asciscit, contrahere solet: expositus vero

vero ad notabile tempus Lunæ clarissimæ radiis, nec tantillum hinc lucere observatur. In Vacuo Boylinao asservatus, etiam per 4 aut 5 menses, proprietatem istam Luminis rapacem minus solet perdere. Causam Phænomeni hujus in genere redditurus supra laudatus *Dr. Slare*, 1. id, quod in mistura ista lumen suggerit, arbitratur esse partes igneas puras Spiritus Nitri, in creta concentratas: 2. modum quod attinet, fieri hoc ipsum non per imbibitionem lucis, sed saltem per impressionem ab illa factam, unde oriatur motus in mistura, luminis productivus; &c. Noster vero Autor suspendit prope judicium: inprimis enim quid lux sit, pressius declarari cupit: hinc arbitratur, quod in præsenti casu Sal cretaceus, nitrosus, & aereæ particulæ insimul inserviant ad componendum subjectum aptum recipiendo genuino corpori lucido &c. &c. p. 357. Sed præter hunc Philosophorum solidum, Autor præterea mentionem facit duplicis *phosphori liquidi*, quorum prioris quidem supponatur autor *Dn. Dan. Kraffs* (*revera tamen est Kunckelius, Electori Sax. olim a Laboribus Chymicis, qui secretum hoc se Krafftio communicasse affirmavit*) posterioris vero inventor est *Dn. Boyle*, qui noctilucam aeriam appellavit.

Sequuntur 2. *Instrumenta ad Philosophiam naturalem* pertinentia: In quibus eminet inprimis *a Weather Clock*, seu automaton, mutationes tempestatum & temperaturæ aeris ostendens: constat principaliter ex horologio cum pendulo, Barometro, thermometro, mensura pluviali, Ventilogio & hygroscopio. p. 358. Instrumentum *pro mensuranda quantitate pluviæ*, quæ certo temporis spatio, super certam soli partem, v. g. jugerum defluat, descriptum p. 358. Autor ejus est *D. Wren*, nunc Soc. Reg. Præses Illustrissimus. *Furnus Lampadis*, inserviens tam exclusioni ovorum, pro observando generationis processu, quam digestioni liquorum &c. p. 358. *Speculum ustorium cavum*, h. e. compositum ex duobus vitris concavis, uti eo cum volueris, aqua communi replendis: p. 359. Instrumenta *Otocoustica* tria, pro juvando auditu, ex ebore unum, alterum ex cupro, in forma infundibuli, nisi quod rostrum sit nonnihil inflexum, pro meliori ad aurem applicatione & soni receptione: unum ex stanno figuræ conicæ, cum inclusa cochlea, p. 359.

Hinc 3. *Artificialia Mathematica & Mechanica*, v. g. *Telescopium* reflectens. p. 360. *Instrumentum* demonstrans, in quantum navis

navis adverso vento vela facere queat.p.364. *Canoo* seu navicul Grœnlandorum p.364. *Venenum Macassarensium*, quo arma inficiunt. Cujus cum varii sint modi, in eo, quod hic prostat, apparent crura aliæque partes speciei cujusdam ex cantharidibus, quæ videntur mista cum certo Sale corrosivo.p.368.

Denique 4.*pure Mechanica*. *Statera Chinensis*, exacte descripta: p. 369. *Par follium* ligneorum. p. 369. *Sembradore Hispanicus*: hoc est machina, mediante qua simul & aratur & seritur & occatur. Varia *Indorum Utensilia* p.372. item *Chirothecæ & Ocreæ* Islandorum. pag.375.

Tandem *moneta*, & alia ad *Antiquitatem* pertinentia, Opus finiunt p.380.

Præter opinionem crevit sub manibus recensus Musei. Sed ea ratione consultum voluimus Anglicanæ linguæ minus gnaris, qui nihilominus uti hoc libro suo cum fructu poterunt, si figuras quibus expressa cuncta ad amussim sunt, conferre cum Excerptis his nostris sustinuerint. Appendicem vero quæ anatomen comparatam ventriculorum & intestinorum *continet, Calendis Martii sumus exhibituri*

HERMANNI NICOLAI GRIM, Chirurgiæ & Medicinæ Practici, & Societatis Indiæ Oriental. Medici, Compendium Medico-Chymicum.

Bataviæ Javanorum. Anno 1679. in 8.

PRæsens hoc scriptum est succincta quædam Praxis medica; e longæ experientiæ sinu, ut in præfatione loquitur Autor, protracta. Primo quidem uniuscujusque affectus specialis remedia & formulas, sibi tam in Europa, quam India usitatiora, in genere, ille ipse recenset: hinc Observationum nomine speciales curationes, historiis morbi paucissimis enarrando, & remedia administrata adjiciendo subjungit: denique in fine Operis, curiosam variorum medicamentorum nonnullorum præparationem, annectit. Ipsas quod attinet curationes, & remedia adhibita, præter Vomitoria antimonialia & purgantia vegetabilia, alterantia adhibita maximam partem de natur

tura Salium vol. Oleosorum existunt, sive præparatione jam ita elaborata, sive permistionem in ipsis præscriptionibus talia reddita. In specie *l. 1. c. 1. obs. 1. p. 13.* Hemicrania gravis ex acri salsa materia, exterioribus membranis infixa, applicato cum linteis spiritu Corn. Cerv. brevi fuit fugata. *Obs. 15. p. 61.* Virgo Epilepsia habituali a 3 ætatis anno, ad 15 usque conflictata, interpositis laxativis debitis, sequenti mistura, crebrius eam capiendo, fuit curata;

Rec. Spir. sangu. humani dr. i.
Tinctur. castor.
Ess. succini ana dr. ß.
Sal. succini volatil. scr. i.
Aqu. secundinæ unc. ij.
Syr. Pæoniæ tinc. ß. M.

Observ. 99. referuntur modi, quibus restituti fuerint ii, qui sub navali ad Indiam Orientalem itinere scorbuto correpti, membrorum rigore & aliis gravioribus symtomatis laborarunt. *L. 3. Obs. 26. & 27.* contra Ictерum, spiritus Salis ammoniaci acidus potui ordinario instillatus, mire extollitur. *Obs. 36. p. 255.* notatur Diabetes, cum macie, ex abusu potus Thee, curatus, cum diæta, ut plurimum ex lacte, sequenti mistura, interponendo quandoque sem. frigid. emulsiones:

Rec. Liquor. Sal. hæmatitis dr. ß.
Tinct. rosarum,
Santal. rubr. ana dr. i.
Syr. corall. unc. ß.
Aqu. rosarum,
Nymphææ ana unc. ij. M.
Capiatur cochleatim.

Quod denique præparationes medicamentorum attinet, observandum est, quod Autor præsentis scripti, jam anno 1677 Belgico idiomate Bataviæ Indorum ediderit *Laboratorium Ceylonicum* ex inquilinis Ceyloniæ Insulæ simplicibus concinnatum, ut patet ex *Compend. hujus l. III. obs. 5. p. 208.* (in specie ex Act. Hafniens. Vol. V. obs. 5. pag. 223.) quod a *Barthol. Pielat Med. D.* latinitate donatum, publicæ luci, suppresso licet penitus Autoris nomine, expositum fuit. Plura ergo remediorum, præsenti scripto annexorum, jam in illo *Laboratorio Ceylonensi* fuerunt descripta, præter quæ tamen Spiritum Tartari

Tartari sassafratum, fuliginis succinatum, Sal. ammon. succinati Sal. ammon. theriacalis, Sal vol. oleosum ex rad. aromaticis de lando eliciendum, Sal cran. human. aromaticum, Tincturam co liorum, cum proprio eorum spiritu, Tincturam Sal. Liquorem I matitis, Spiritum Sal. ammon. acidum, mediante quo Tinctu Martis parat, Elixir panis, Elixir. Helmontii, Extractum Opii Ta risatum aromaticum, Hæmatitem Philosophicum, aliaque nonn præparare docet.

LA CHIAVE DEL CABINETT del Cavagliere Gioseppe Francesco Borri, Milanese,

hoc est.

Clavis ad conclave secretius Josephi Franci Burrhi, Mediolanensis Equitis.

Coloniæ, 1681. in 12.

CUm jam olim undique Burrhi fama innotuerit, veridica sub de eadem, non raro quoque mendacissima, visum fuit, & p sentis, nomine ejus insigniti, scripti mentionem injicere. Bipa tum est hoc ipsum, cujus priori parte, Editor Anonymus, Burrho men minus favens, ut vel ex præfatione innotescit, sub specie Dia gi, aliquot epistolas exhibet, quas Burrhum scripsisse asserit: quil succinctam Vitæ Burrhi historiam, magis tamen Ecclesiastica quam civilem subjungit. In Parte vero posteriori recensentur Inst ctiones Politicæ, quas Burrhus Regi Daniæ subministraverit. Epi las quod attinet, earundem sunt X. In quarum prioribus duabus fertur Discursus habitus cum quodam nobili Dano, qui certas qu dam creaturas, præter hactenus cognitas, adeoque chimericas, u usq; sexus in quovis elemento sibi finxerit, quæ sint dociles, scien rum amantes, sapientibus officiosæ, ast inimicæ stolidorum: qu in aqua sint *Ondini seu Nymfe*, in Terra *Gnomi*, in igne *Salam dre*, in Aere vero *Sylvii* quæ matrimonio junctæ cum hominil fiant immortales, &c. In 3. considerat generationem metallor tam naturalem, quam artificialem. In 4. docet secretum ex he

bendi semen auri, qvod sit lapis verus Philosophorum; in 5. vero modum coagulandi Mercurium per Saturnum liquefactum: sicuti in 6. modum convertendi Mercurium in Solem & Lunam. In 7. describitur aqva destillata cosmetica, ex qvibusdam vegetabilibus, pro corrigendis faciei vitiis. In 8. referuntur varia sic dicta secreta: v. g. conficere globulos vitreos, qvi in igne cum insigni strepitu, instar bombardæ displodantur: item statuam, qvæ extinctam candelam, quasi inspirando, reaccendat: mobile perpetuum alchymisticum: progerminationem variarum plantarum intra horæ spatium, ex earum seminibus promovere: & deniqve præparare atramentum crypticum, cujus scriptura evanescat, qvæ alio superinducto atramento denuo compareat. In 9. docetur methodus separandi metalla ex suis mineris, per fusionem cum pulvere composito ex p. ii. Tartari p. ii. borrac. & p. nitri carbon. pulveris. p. i. In decimo deniqve refertur discursus Medici cujusdam Germani, de differentia corporis & animæ, & structura corporis animalium mechanica: cujus vi, citra animam, & citra ullam cognitionem, qvasvis suas functiones edant bruta: & hæc omnia simpliciter ex principiis Cartesii: & hæc de Epistolis.

Altera hujus scripti pars continet plura Axiomata Politica, haud tamen adeo secreta, ad qvorum normam Princeps imperium suum administrare debeat, illustrata discursibus & exemplis variis.

De qvibus tamen omnibus, in Clave hac contentis, fides qvidem sit penes *Editorem*, judicium vero penes *Lectorem*.

DE VERA PROPORTIONE CIRCULI AD Qvadratum circumscriptum in Numeris rationalibus

a

GOTHOFREDO GVILIELMO LEIBNITIO

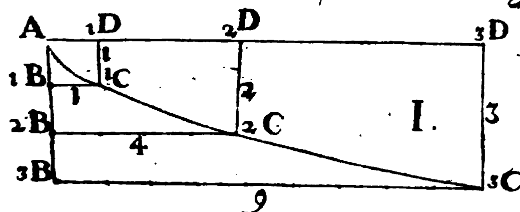
expressa.

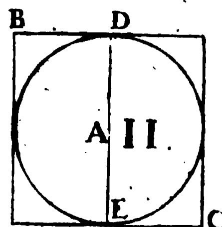
PRoportiones curvilineorum ad Rectilinea investigare Geometræ semper sunt conati, & tamen nunc qvoqve, etiam post Algebram adhibitam, nondum ea res satis in potestate est, secundum methodos

qvidem hactenus publicatas; neqve enim hæc problemata ad æqvationes Algebraicas revocari possunt: & usum tamen pulcherrimum habent, inprimis in Mechanica ad puræ Geometriæ terminos reducenda, qvod norunt, qvi talia profundius inspexere, pauci qvidem, sed maxime eximii Mathematicorum. Primus Archimedes, qvantum constat, invenit, qvæ sit ratio inter conum, sphæram, & cylindrum ejusdem altitudinis & basis, nempe qvalis est numerorum 1.2.3. ita ut cylinder sit triplus coni, & sesqvialter sphæræ; unde sphæram & cylindrum etiam sepulcro suo insculpi jussit: Idem invenit qvadra-
TAB. IV. turam Parabolæ. Nostro seculo repertus est modus metiendi figuras curvilineas innumerabiles, inprimis qvando ordinatæ BC, in Schemate 1. sunt in ratione utcunq; multiplicata aut submultiplicata, directa aut reciproca, abscissarum AB vel DC; erit enim figura ABCA ad rectangulum circumscriptum ABCD, ut unitas ad numerum rationis multiplicationem exprimentem, unitate auctum. Exempli gratia, qvia in *Parabola* abscissis AB sive DC, existentibus ut numeris naturalibus, 1.2.3. &c. ordinatæ BC, sunt ut eorum qvadrata 1. 4. 9. &c. seu *in duplicata* ratione numerorum, tunc numerus rationis multiplicationem exprimens *erit* 2: ergo erit figura ABCA ad rectangulum circumscriptum ABCD, ut 1 ad 2+1; seu ut 1 ad 3. sive figura erit tertia pars rectanguli. Si AB vel CD maneant numeri naturales, & BC fiant cubi, 1. 8. 27. &c. (nempe in *Paraboloide cubica*) foret ratio ordinatarum *triplicata* rationis abscissarum: Ergo figura ad rectangulum, ut 1 ad 3+1 sive 4; seu pars qvarta. Sin DC sint qvadrata, BC cubi, sive ratio ipsorum BC, rationis ipsarum DC *triplicata subduplicata*, erit figura (*paraboloides cubico-subqvadratica*) ABCA ad rectangulum ABCD, ut 1 ad $\frac{3}{2}$+1; seu duas qvintas rectanguli constituet. In *reciprocis*, numero rationis multiplicationem exprimenti præfigitur signum --, sive minus.

Sed circulus nondum hactenus cogi potuit sub hujusmodi leges, qvamvis ab omni retro memoria a Geometris exercitus. Nondum enim inveniri potuit Numerus exprimens rationem Circuli A. ad qvadratum circumscriptum BC *Figur.* 2. qvod est qvadratum diametri DE. Nec inveniri potuit ratio circumferentiæ ad diametrum, qvæ est qvadrupla rationis Circuli ad Qvadratum. Archimedes qvidem Polygona Circulo inscribens & circumscribens, qvoniam major est in-

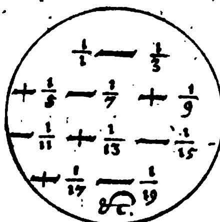
scriptis,

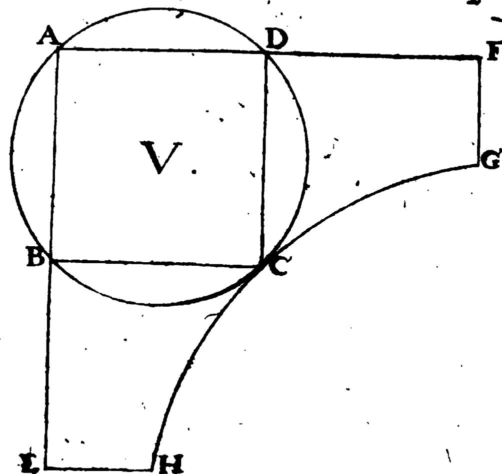
Numero DEUS
I
impare gaudet

III.

BHG F E D C A IV.

$\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$

scriptis & minor circumscriptis, modū ostendit, exhibendi limites intra quos circulos cadat, sive exhibendi appropinquationes: esse scilicet rationem circumferentiæ ad diametrū, majorem quam 3. ad 1. seu quam 21. ad 7. & minorem quam 22. ad 7. Hanc Methodū alii sunt prosecuti, Ptolemæus, Vieta, Metius, sed maxime Ludolphus Coloniensis, qui ostendit esse circumferentiam ut 3 14 159 265 358 979 323 846 &c. ad diametrum, ad 1. 00000000000000000000

Verum hujusmodi Appropinquationes, etsi in Geometria practica utiles, nil tamen exhibent, quod menti satisfaciat, avidæ veritatis, nisi progressio talium numerorum in infinitum continuandorum reperiatur. Multi quidem perfectum Tetragonismum professi sunt, ut Cardinalis Cusanus, Orontius Finæus, Josephus Scaliger, Thomas Gephyrander, Thomas Hobbes, sed omnes falso; calculis enim Archimedis vel hodie Ludolphi, refellebantur.

Sed quoniam video, multos non satis percepisse, quid desideretur: sciendum est, Tetragonismum sive conversionem circuli in æquale quadratum, aliamve rectilineam figuram (quæ pendet a ratione circuli ad quadratum diametri, vel circumferentiæ ad diametrum) posse intelligi quadruplicem; nempe vel per calculum, vel per constructionem linearum; utrumq; vel accurate, vel propemodum. *Quadraturam* per calculum accuratum voco *Analyticam*; eam vero quæ per Constructionem accuratam fit, voco *Geometricam*: per calculum prope verum, habetur *appropinquatio*; per constructionem prope veram, *Mechanismus*. Appropinquationem longissime produxit Ludolphus; Mechanismos egregios Vieta, Hugenius, aliique dedere.

Constructio Geometrica accurata haberi potest, qua non tantum Circulum integrum, sed & quemlibet sectorem sive arcum metiri liceat, motu exacto atque ordinato, sed qui curvis transcendentibus competat; quæ per errorem alioqui Mechanicæ censentur, cum tamen æque sint Geometricæ, ac vulgares: licet Algebraicæ non sint, nec ad æquationes Algebraicas, seu certi gradus, reduci queant; suas enim proprias, etsi non Algebraicas, tamen analyticas habent. Sed ista hic pro dignitate exponi non possunt. *Quadratura Analytica*, seu quæ per calculum accuratum fit, iterum in tres potest dispesci; in Analyticam transcendentem, Algebraicam, & Arithmeticam. Analytica *transscendens*, inter alia habetur per æquationes gradus indefiniti, hactenus

a nemine consideratas, ut si sit $X^X + X$ æqval. 30, & qværatur X, reperietur esse 3, qvia $3^3 + 3$ est $27 + 3$ sive 30: qvales æqvationes pro circulo dabimus suo loco. *Algebraica* expressio fit per numeros, licet irrationales, vulgares, seu per radices æqvationum communium: qvæ qvidem pro qvadratura generali circuli sectorisqve impossibilis est. Superest *Qvadratura Arithmetica*, quæ saltem per series fit, exhibendo valorem circuli exactum progressione terminorum, inprimis rationalium, qualem hoc loco proponam.

Inveni igitur: vid. fig. 3.

Qvadrato Diametri existente 1

circuli aream fore: $\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7} + \frac{1}{9} - \frac{1}{11} + \frac{1}{13} - \frac{1}{15} + \frac{1}{17} - \frac{1}{19}$ &c.

nempe qvadratum Diametri integrum demta (ne nimius fiat valor) ejus tertia parte, addita rursus (qvia nimium demsimus) qvinta, demtaque iterum (qvia nimium readjecimus) septima; & ita porro.

Eritqve valor justo major 1 . errore tamen existente infra $\frac{1}{3}$

minor $\frac{1}{1} - \frac{1}{3}$ - - - - - - - $\frac{1}{5}$

major $\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5}$ - - - - - - - $\frac{1}{7}$

minor $\frac{1}{1} - \frac{1}{3} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7}$ - - - - - - $\frac{1}{9}$

&c. &c.

Tota ergo series continet omnes appropinqvationes simul, sive valores justo majores & justo minores; prout enim longe continuata intelligitur, erit error minor fractione data, ac proinde & minor data quavis qvantitate. Quare tota series exactum exprimit valorem. Et licet uno numero summa ejus seriei exprimi non possit, & series in infinitum producatur; quoniam tamen una lege progressionis constat, tota satis mente percipitur. Nam, siquidem Circulus non est quadrato commensurabilis, non potest uno numero exprimi, sed in rationalibus necessario per seriem exhiberi debet; quemadmodum & Diagonalis quadrati, & sectio extrema & media ratione facta, quam aliqui divinam vocant, aliæqve multæ quantitates, quæ sunt irrationales. Et quidem si Ludolphus potuisset regulam dare, qua in infinitum continuarentur numeri 314159 &c. dedisset nobis quadraturam Arithmeticam exactam in integris, quam nos exhibemus in fractis.

Ne quis autem in his parum versatus putet, seriem ex infinitis terminis constantem non posse æquari Circulo, qui est quantitas finita

nita: sciendum est, multas series numero terminorum infinitas, esse in summa qvantitates finitas. Exempli facillimi loco sit series ab unitate decrescens, progressionis geometricæ duplæ, $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\frac{1}{8}+\frac{1}{16}+\frac{1}{32}+\frac{1}{64}$ &c. in infinitum; quæ tamen non facit plusquam 1. Nam in adjecta linea recta AB (*Fig. 4.*) qvæ sit 1, erit AC $\frac{1}{2}$, & residuum (CB) bisecando in D, habebis CD $\frac{1}{4}$; & residuum (DB) bisecando in E, habebis DE, $\frac{1}{8}$; & residuum (EB) bisecando in F, habebis EF, $\frac{1}{16}$; & ita continuando sine fine, nunquam egredieris terminum B. Idem in fractionibus numerorum figuratorum seu triangulo Harmonico fieri, a me alibi ostensum est.

Multa notari possent circa hanc Quadraturam, sed qvæ nunc persequi non vacat; hoc tamen præterire non oportet, terminos seriei nostræ, $\frac{1}{1}, \frac{1}{3}, \frac{1}{5}, \frac{1}{7}, \frac{1}{9}$ &c. esse progressionis harmonicæ, sive in continua proportione harmonica, ut experienti patebit: Quin & per saltum, $\frac{1}{1}, \frac{1}{5}, \frac{1}{9}, \frac{1}{13}, \frac{1}{17}$ &c. est etiam series progressionis harmonicæ; & $\frac{1}{3}, \frac{1}{7}, \frac{1}{11}, \frac{1}{15}, \frac{1}{19}$: &c. est itidem series harmonice proportionalium. Itaqve cum Circulus sit $\frac{1}{1}+\frac{1}{5}+\frac{1}{9}+\frac{1}{13}+\frac{1}{17}$ &c. $-\frac{1}{3}-\frac{1}{7}-\frac{1}{11}-\frac{1}{15}-\frac{1}{19}$ &c. posteriorem seriem partialem, a priori subtrahendo, erit magnitudo Circuli, differentia duarum serierum progressionis harmonicæ. Et quoniam quotcunque terminorum numero finitorum progressionis harmonicæ summa, compendio aliquo iniri potest, hinc appropinquationes compendiosæ, (si post Ludolphinam illis esset opus) duci possent.

Si quis in serie nostra, terminos signo -- affectos tollere volet, is duos proximos $+\frac{1}{1}-\frac{1}{3}$, item $+\frac{1}{5}-\frac{1}{7}$, item $+\frac{1}{9}-\frac{1}{11}$, & $+\frac{1}{13}-\frac{1}{15}$, & $+\frac{1}{17}-\frac{1}{19}$, & ita porro, in unum addendo, habebit seriem novam pro magnitudine Circuli, nempe $\frac{2}{3}$ (id est $\frac{1}{1}-\frac{1}{3}$) $+\frac{2}{35}$ (id est $\frac{1}{5}-\frac{1}{7}$) $+\frac{2}{99}$ (id est $\frac{1}{9}-\frac{1}{11}$ itaque:

Quadrato inscripto existente $\frac{1}{2}$

Erit Area Circuli $\frac{1}{3}+\frac{1}{35}+\frac{1}{99}+\frac{1}{195}+\frac{1}{323}$ &c.

Sunt autem numeri 3. 35. 99. 195. 323. &c, excerpti per saltum ex serie numerorum quadratorum (4. 9. 16. 25. &c.) unitate minutorum, unde fit series: 3. 8. 15. 24. 35. 48. 63. 80. 99. 120. 143. 168. 195. 224. 255. 288. 323. 360. 399. &c. ex cujus seriei numeris, quartus quisque post primum noster est. Inveni autem (quod memorabile est) seriei infinitæ $\frac{1}{3}+\frac{1}{8}+\frac{1}{15}+\frac{1}{24}+\frac{1}{35}+\frac{1}{48}+\frac{1}{63}+\frac{1}{80}+\frac{1}{99}$ &c. summam esse $\frac{3}{4}$, quin

 & sim-

NOn momentum modo Sacrorum Dogmatum in hac Religionum collatione exponit Autor, sed caussas qvoqve primas & imas veluti radices prodit, ex qvibus dissentientium Partium propriæ hypotheses proseminatæ sunt, Idqve fine potissimum gemino: cum ne qvis Politicorum forte in animum inducat, operam vel suam in salutifera doctrina perdiscenda; vel Doctorum, in eadem proponenda ac defendenda, occupari frustra; tum in intentione Docentium ubiqve perspecta, rectum secernere a pravo, verum a contrario, tanto rectius possint, qvotqvot Religionis curam a se non spernunt procul; sed veram eamqve unicam salutis viam non ignorare, sua qvidqvam interesse arbitrantur.

Supposito autem, qvod per *Interesse Partium*, in Religione puta dissidentium, nihil designatum aliud hoc in loco velit, qvam πρῶτον ἀληθὲς recte; & πρῶτον ψεῦδος, secus sentientium, limites etiam constituit Autor accuratos inter Religionis cujusqve *Articulum Principalissimum*, & *Principium Primum Dogmaticum:* Certus, Articulum *de Justificatione* v. g. *per fidem*, *de Capite Summo Ecclesiæ visibili infallibiliqve Pontifice Romano*, *de Absoluto Prædestinationis Decreto*, a suis utiqve Patronis ac Defensoribus pro Principalissimis haberi, alios ab aliis; Primi vero Principii Dogmatici partes non nisi horum effatorum, *Deus dixit*, *Papa dixit*, *Ratio dixit*, aliquod in eorundem scholis occupare ideo, qvod articulis singulis a suis, jam expresse, jam tacite substernantur, utraqve Analysis omnium ultima in ista tandem fiat.

Qvibus fundamentis instituti sui jactis, ad ipsam Articulorum θεωρίαν pedem promovet, quatuor ubique faciens dicendorum membra. Qvorum *primo* distincte perqve partes proponit Thesin suam, in Libris Lutheranorum Symbolicis definitam; Dictoqve Scripturarum Classico, aut testimonio etiam ecclesiastico probatam. *Secundo* Antithesin aliorum subjicit, e primariis cujusque Patris scriptis ac Scriptoribus petitam: atqve ita subjicit, ut simul & Syncretistarum, ut vocant, indolem, ubi thesin scilicet nostram in gratiam adversæ partis inflectunt aut detorquent; & reliqvorum Antagonistarum artes, cum æqvivocationis mysterio sua dogmata conantur occultare, notet ac observet. *Tertio* ipsum non solius Lutheranæ, sed contrariarum quoque Religionum Interesse, qvo nimirum adducta & per-

permota unaquæque hoc illudve statuat, persequitur. *Quartum* denique ex Historia Ecclesiastica erroris cujusque repetit originem. Atque hæc singula, ordine jam dicto, in Articulo de S. Scriptura, de DEO, de CHRISTO, de Integritatis & Corruptionis statu, de Prædestinatione, de Justificatione, de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Sacra Cœna, de Ecclesia & Hierarchiis, de Adiaphoris & de Statu post mortem, reliquis nimirum, quibus specialis titulus datus non est, ad alios cognatos Articulos redactis, illisque potissimum Thesibus selectis. Antithesibusque, in quibus Interesse Partium fuit maxime conspicuum, solerti studio, & ad συνάφειαν Articulorum, integramque Fidei catenam plenius intelligendam perquam utili, exequitur.

CASPARIS ZIEGLERI
DE JURIBUS MAJESTATIS Tractatus Academicus, in quo pleraque omnia, quæ de Potestate & Juribus Principis disputari solent, strictim exponuntur.
Wittebergæ 1681, in 4.

MAgnum libro huic decus ab Auctore, Consiliario Saxonico, Antecessore in inclyta Leucorea primario, viro tot in lucem editis literarum monimentis de orbe erudito præclarissime merito. Opus ipsum ex variis Disputationib9 Academicis in unum hoc volumen succrevit, in duos libros ita distributum, ut prior inter Regalia exhibeat ea quæ πρώτως τὸ κύριον afficiunt: posterior vero in iis, quæ Fisci augmento potissimum inserviunt, occupetur. Argumenta singula utilissimi operis ut recenseamus, ipsa eorum prohibet amplitudo ac varietas. Habent hic, quod discant, subditi: habent, quo doceantur, Magistratus: habet ipsa, quod sequatur, Majestas. Instruunt Theologum, quæ *de jure Majestatis circa sacra* integris undecim Disputationibus, a p. 241 ad 367 traduntur. JCto, etiam quæ in foro in usus suos transferat, abunde subministrant tot Præjudicia, ac Responsa Prudentum, inprimis Nobilissimi JCtorum in Academia Wittebergensi Ordinis, quæ explicandis juris cujuscunque Quæstionibus passim inseruntur. Civilis vero Scientiæ cultori ea propi-

nantur principia, qvæ seqvi tuto possit, qvibusqve imbutus probe ac munitus a perniciosis aliorum dogmatibus cavere sibi qvam optime valeat. Adeo vel hicZiegleri liber comprobat, qvantum consuli Reipublicæ literariæ per illos possit, qvi cum civilis Canoniciqve ac publici Juris solidiore scientia, SS. etiam Theologiæ, civilis item ac moralis Philosophiæ, imo humaniorum qvarumcunqve literarum cultum per omne vitæ spatium conjungunt.

SEBASTIANI SCHELCKENS,

JCti ET ANTECESSORIS FRISII

Elementa Jurisprudentiæ Romanæ: qvibus accessit liber ejus repetitæ prælectionis de Successione ab intestato, ex præscripto Novellæ 118. concinnatus.

Franeqveræ 1681. in 4.

HOc opusculum, pro tyronibus, ceu videtur, conscriptum, eundem ordinem methodumqve servat, qva in suis Jurisprudentiæ elementis Justinianus utitur. Auctor enim totum id ad Imperatoris ductum qvadraginta & una tabulis mnemoneuticis complexus, in eo potissimum occupatur, ut singulas, qvæ in iis occurrunt, definitiones atqve divisiones, uberiori tum ex antiqvitate Romana, tum historia nonnunqvam recentiori petita explicatione partim illustret, partim legibus Romani ac novissimi Juris, necnon nobiliorum Interpretum auctoritate confirmet, præmissis cuiqve titulo paragraphorum numero, qviqve in Pandectis, Codice & Novellis eidem respondeant, succincta recensione. Adjectus de successione ab intestato libellus sex capitibus absolvitur. Primum successionis hujus homonymiam, definitionem atqve divisionem exhibet. Secundum Descendentium jura cum primi tum ulterioris ordinis explicat. Tertium, qvomodo succedant Adscendentes, docet. Qvartum Collateralium ordinem enarrat. Qvintum, qvo jure conjuges utantur, suggerit. Sextum deniqve, qvando succedat Fiscus, proponit; Feudorum, ut & Saxonico jure, sicubi res postulat, non penitus neglecto.

M. Ja-

M. JACOBI THOMASII
PRÆFATIONES SUB AUSPICIA
Disputationum suarum in Academia Lipsiensi recitatæ, argumenti varii.

Lipsiæ A. 1681. apud Joh. Fuhrmannum. in 8.

OCtoginta qvinqve Disputationes per id spatium temporis, qvo docendi munere in Academia Lipsiensi functus est, publicæ disqvisitioni Jacobus Thomasius, Moralium primum, post Dialecticæ, nunc Eloqventiæ Professor Publicus exposuit. Totidem Præfationes suo qvasqve tempore ante ipsum confabulationis conflictum ab se recitatas publici nunc juris fecit, qvæ argumenti tam varii, ut neminem non reperturum in iis arbitremur qvædam usibus suis ingenioqve accommoda. Theologo exempli causa, qvæ *de causis Atheismi*, (præf.65.) *de superbia, primi in paradiso falsi matre*, (præf.80.) *de duplici morte, una corporis, altera animæ*, (præf.38.) *de dogmate Proclianitarum super visione qvadam Ezechielis* (pr. 63.) *de testibus veritatis Bernhardo, Anshelmo, atqve aliis* (pr.84.& 85.) differuntur: qvæ *contra Machiavellum, indignantem qvod ethnica religio sit abolita*, (pr. 69.) *contra eos, qvi Poetarum fabulis ad Historiam sacram detorqvent*, (pr.81.) *contra duplicis & contradictoriæ veritatis assertores*, (pr.42.) *contra Gentiles Deum cælo alligantes* (pr.4.& 25.) disceptantur, non poterunt non probari. Inveniet Politicus, qvæ cum fructu legat, *de Machiavellistis & Monarchomachis*, (pr.49.) *de pomo eridos in certamine dignitatum civilium*, (pr. 26.) *de Optimatum & Plebejorum in Republica conjunctione*, (pr. 39.) *de Republica Rerumpublicarnm*, (pr. 35.) aliisqve ejus generis. Ethicus ut passim in argumenta moralia incidet, & qvam plurimos Aristotelis in libris Ethicis locos, veluti *I. Nic. 9. de πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετὴν*. (pr.13.) & illum *1. Magn. Moral. ult. sapientiam hero, prudentiam ejus procuratori comparantem* (pr.64.) illustratos animadvertit: ita præcipue de vindicata (pr. 52. & 57.) a pestilenti *Thomæ Hobbesii* dogmate *de statu hominis naturali*, qvem *in bello omnium contra omnes* constituit, morum Philosophia sibi gratulabitur. Grammatico proverbia de *modio salis* (pr.76.) de *barba straminea* (pr.73.) illudqve Anglorum, qvo *Utlagatum caput ajunt*

 lupi-

lupinum habere (pr.59.) explicata placebunt. Historiarum cupido non injucundum erit *memoriam Mauritii Electoris Saxoniæ* (pr. 44.) doctorumque quorundam virorum, *Joachimi Camerarii* (præfat.75. *Joh. Benedicti Carpzovii* (p. 24.) *Frid. Leibnützii* (pr.7.) recolere; de *Brasilianorum* item *lingua religione ac Republica* (pr. 16.) cognoscere. Nec defutura vel Physico vel Dialectico sunt, quæ cum voluptate legant. Ast fatendum tamen, præcipuam in his Præfationibus paginam facere *Philosophicam Historiam*, quam & antehac in *Schediasmate Historico* Ao. 1665. evulgato, inque Exercitatione *de exustione mundi Stoica*, aliisque ad Stoicæ inprimis Philosophiæ Historiam facientibus *dissertationibus* Lipsiæ a. 1676 editis, & in novissimo hoc opere illustrandam Auctor suscepit. Huc enim spectant, quæ *de sententia Aristotelis circa originem corporis & animæ humanæ*, (pr.67.) *de controversia de tribus in homine animabus*, (pr.46.) *de erroribus gentilium circa animam hominis*, (pr.46. & 48.) *de μετριοπαθείᾳ Aristotelicorum, ἀπαθείᾳ Stoicorum, ἐμπαθείᾳ Epicureorum*, (pr.55.) *de triplici Gallorum Philosophia comparata cum triplici Græcorum* (pr.79) *de causis ineptiarum barbari ævi Scholastici*, (pr. 82.) *de origine controversiæ Scholasticæ de principio individuationis*, (pr.43.) *de affectibus se miscentibus controversia de gynæcocratia*, (pr.56.) ejusdemque generis aliis alibi traduntur. Quæ cum ita sint, consultum omnino fore putamus rei literariæ, si & *Disputationes* ipsæ, quæ Præfationibus hisce occasionem præbuerunt, junctim edantur; & varii item argumenti orationes justæ, quas paratas idem Auctor prælo habet, in publico quam primum conspiciantur.

MYTHOGRAPHI LATINI, HYGINUS, Fulgentius, Lactantius Placidus, & Albricus Philosophus. Th. Munckerus *omnes e Mss. & conjecturis emendavit & commentariis instruxit.*

Amstelod. 2. Voll. in 8. 1681.

Prost. Lipsiæ apud Joh. Grossium, & C.F.F.Hær.

FAbularem historiam, quam Mythologiam vocant, explicare instituerunt complures Veterum Græci æque ac Latini: quorum tamen

tamen pleraque monumenta interciderunt, pauca ad nos pervenerunt. E Latinis quæ supersunt, olim Basileæ & post apud Commelinos junctim edita Th. Munckerus cum Commentariis, eo ipso, quo diem suum obiit, anno, emisit in publicum, Clarissimi Angli *Thomæ Gale* ea in re haud dubie æmulatus industriam. Is enim ex Græcis Fabularis historiæ Scriptoribus jam Cantabrigiæ a. 1671. Palæphati, Heracliti, ac Anonymi cujusdam Heraclito recentioris de incredibilibus libellos, cum Pornuti Commentario de natura Deorum, opusculisque similibus aliis: anno 1675. vero Parisiis Bibliothecam Apollodori, Cononis Narrationes 50, Ptolemæi Hephæstionis novæ ad variam eruditionem Historiæ libros 7, Parthenii Nicaensis Erotica, ac Antonini Liberalis Metamorphoses, cum Præfationibus & notis eruditissimis, in lucem ediderat. Illius ergo exemplo Munckerus noster Latinis, Mythologis illustrandis omni studio incubuit, tandemque duobus, eos tomis comprehensos edidit: quorum prior *Hygini fabulas & Poëticon Astronomicon*: alter Fabii Planciadis Fulgentii *Mythologias, Continentiam Virgilianam*, & libellum *de prisco sermone*; Lactantii Placidi *argumenta Metamorphoseon Nasonianarum*, & Albrici Philosophi, commentariolum *de Imaginibus Deorum* exhibet. In Notis, quæ cuivis paginæ substratæ sunt, plenissimus in Autores hos, quos explicandos suscepit, habetur Commentarius, ex omnibus omnino, qui historiam fabularem persecuti sunt, contextus monumentis: Textus ex optimis impressis & Mstis Codicibus emendatus & restitutus, dictio ex variis autoribus illustrata, indices etiam copiosi congesti sunt, & cuivis Autorum de stylo, ætate & vita ipsius editionibusque antea vulgatis Dissertatio præfixa: ut instructum fabularis historiæ thesaurum dedisse magno studio apparatum, doctissimus autor censendus sit.

THE AERIAL NOCTILUCA:

Or some new Phænomena, and a Process, of a factitious self shinnig substance, by Rob. Boyle, Fellow of the Royal Society. Lond. 1680. 8.

h. e.

NOCTILUCA AËREA, SEU NOVA qvædam Phænomena & Processus substantiæ artificialis per se lucentis. Per Robertum Boyle, Societatis Regiæ Socium.

Londini 1680. in 8.

NOn æqve intuentium oculos perstrinxisse videtur Phosphori Noctilucæqve splendor, ac curiosorum excitavit ingenia, & exercuit manus; illa qvidem, ad expiscanda Naturæ in istis recondita secreta, has vero ad elaborandum eadem accuratius. Phosphori itaqvé artificialis præmissa superius consideratio exigit omnino, ut & Noctilucæ, eaqve præsentis scripti occasione, injiciatur mentio. Præmittit autem Nobilissimus Autor differentiam Phosphorum inter & Noctilucam: dum illo innuitur corpus, qvod ab objecto lucido, Sole vel igne illustratum prius, aliqvandiu in tenebris lucet, qvale est famosus ille Lapis Bononiensis, & Phosphorus Hermeticus Balduini, collationem qvorum mutuam superioribus jam annis singulari scripto instituit *Christ. Menzelius*, D. Med. Noctiluca vero tale significat corpus, qvod citra præviam extrinsecus factam illuminationem, insita luce in tenebris fulget. Hujus tres recensentur differentiæ; 1. est *Noctiluca consistens* (seu gummosa) qvibusdam *constans* dicta, qvæ sub spissiori consistentia continuo lucet. 2. *Noctiluca liqvida*, sive qvæ fluidi liqvoris texturam obtinet. De qvibus jam *Kirchmaierus* dissertatione peculiari egit. Hisce sibi a D. Kraft monstratis, tertiam, ceu proprii ingenii, (haud tamen absqve repetitis frustraneorum tentaminum tædiis) partum, superaddit Autor differentiam, *Noctilucam scil. Aeream*, qvæ qvidem ipsa more priorum non soleat splendere, attactu vero aeris immediate lucem spargat, ita qvidem, ut non ipsa materia Noctilucæ, sed ejus effluvia cum aere admisso permista, lucis phænomena exhibeant. Hisce præmissis, subjungit plures observationes, in qvibus accurate omnia recensentur phænomena, circa aeream hanc noctilucam notabilia, ista speciatim, qvæ in relatione ejus ad aerem apparent, utpote tam ad productionem, qvam propagationem lucis ejus specialiter necessarium, utut vis ejus elastica ab illa imminuatur; item qvod lux, & fumus lucidus, flammæ

mæ ad instar, sensilis caloris haud videatur particeps, nec pulverem pyrium accendere aptus, utut densior & unctuosior luciferæ materiæ portio, disposita magis ad incalescentiam, & combustionem existat: qvod materia lucifera, etiam citra aeris admissionem, caloris paulo intensioris impetu, fulgurationes qvasdam edat, &c. Ex qvibus & aliis eo inclinat, ut arbitretur, lucem noctilucæ dependere a peculiari & celerrima agitatione particularum qvarundam minutarum materiæ luciferæ, in magnitudine, figura & textura ita specialiter constitutarum, ut impellere valeat contiguum ætherem ad oculum usqve nostrum; qvodqve aeris externi contactus, multum contribuat ad specialem istam agitationem; in Noctiluca qvidem consistente, tanqvam adjuvans, in aerea vero tanqvam necessarium concurrens. Seqvitur deniqve ipsa Noctilucæ hujus aereæ præparatio, qvæ consistit in Urinæ humanæ putrefactæ ad consistentiam spissioris syrupi seu mollioris extracti inspissatione, qvod magna cum triplo arenæ permistum, successivis ignis aperti destillatur gradibus, usqve ad summum ejus rigorem, donec sub finem destillationis prodeat materia, cæteris prioribus ponderosior, & in fluido prius destillato prompte subsidens in Receptaculo, qvæ est illa ipsa Noctiluca. Qvi Processus, nunc qvoad principaliora cum modo Kunckelii coincidat, cogitandum rerum harum peritis relinqvimus.

PETRI LOTICHII SECUNDI ECLOGA in qva Serenissima duæ Germanicæ Domus Saxonica & Palatina ab origine prima percensentur; L. Joachimi Felleri, Poes. P. P. in Acad. Lips. Notis Philologicis & Historicis illustrata.

Lipsiæ, anno 1681. in 8. apud J. H. Frommannum.

ID potissimum hic agit Notarum Autor, ut ostendat, non parum eos falli, qvi præter delectationem nihil in Poetarum monumentis reperiri arbitrantur. Nam uti Poetas alios, tanqvam humanæ Sapientiæ Doctores & Civilis Prudentiæ Magistros, introduxit alibi, cum Rappolto, Antecessore suo, ad Philosophiam eos exigens, id est, Philosophorum dogmata ex Poetarum scriptis collecta erudito orbi sistens: ita optimum Superioris Seculi Poetam, Petrum Lotichium Secundum, in medium nunc producit, velut locupletem antiqviorum temporum & historicæ veritatis testem. Pri-

PrimamScripti partem ipsa facit Ecloga, e tersis politisque Lotichii Poematis, sepositis tantisper aliis, huc translata: Cujus textui plena deinde manu flores adspersit, e Philologorum partim, partim Historicorum hortis atque viridariis decerptos, sedulus ἀνθολογούμενος. Cum enim Carmen hoc Heroicum, in Saxoniæ Ducis JOHANNIS WILHELMI, & Palatinæ Principis DOROTHEÆ SUSANNÆ Illustrissimas Nuptias conscriptum, Celsissimos Sponsi atq; Sponsæ Majores inde origine prima repetat; non modo ipsum argumentum Carminis, partes, atque genus ex historiæ propriæque artis legibus Autor explicat; sed uberius quoque de Serenissimæ Utriusque, cum Saxonicæ, tum Palatinæ Domus origine, Majoribus, Heroum, quos utraque habuit, rebus domi forisque præclare gestis, de Germaniæ populis antiquis, metallifodinis hinc inde per Sudetum juga repertis, Urbium, quin & Academiarum incunabulis, Nominibus, Insignibus, & incrementis, de arcibus prædatoriis & earum destructione, aliisq; rebus canam antiquitatem spirantibus disserit, Illustri Epithalamio ubique duce usus atque indice: idque eo facit compendio, ut Historia Saxonica & Palatina antiquior, velut in nuce exhibita hoc ipso commentario fuisse videatur. In extremo geminus, pro Philologicarum & Historicarum rerum discrimine, indiculus occurrit.

LA COSMOGRAPHIE AISE'E, CONTENANT LA SPHERE, l'usage du Globe terrestre, & la Geographie &c. par Gilles de Launay.

i.e.

COSMOGRAPHIA FACILIS, SPHÆRICAM, USUM GLOBI terrestris, & Geographiam complexa.

Auctore Gu. Launayo. Parisiis 1681. in 12.

Libellus hic, in gratiam Nobilitatis, Cosmographiam compendio complexus, post communissima de Corporibus Cœlestibus, juxta Ptolemæi hypothesin, & Elementaribus, ad placita Aristotelis, præmissa; Sphæræ artificialis circulos, ut & Globi terrestris usum, pervulgo hic tradi solita, explicat. In Geographia Terrarum continentium, Marium &c. partes generatim recensuisse contentus; soli Europæ specialius describendæ, sed strictim, operam (nisi quod suæ Genti præcipui quid Gallus indulsit) impendit.

N. III.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno MDCLXXXII.

THE COMPARATIVE ANATOMY Of Stomachs and guts begun: by Nehemjah Grevv M.D. Fellovv of the Royal Society, and of the colledge of Physitians.

i. e.

Inchoata Anatome comparativa ventriculorum & intestinorum: auctore Neh. Grew M. D. Regalis Societatis & Collegii Medici Collega.

Londini in fol. 1681.

Liber hic *Museo Societatis Regalis* a Clarissimo Auctore Appendicis in modum annexus est, quo intestinorum & ventriculorum structuram, pro animalium eorumque alimenti varietate distinctam exponit.

Cap. I. exhibet anatomen *Ventriculi* & *Intestinorum* sex Quadrupedum carnivororum, sc. *Mustela, Furonis, Putorii, Felis, Canis, Vulpis*, in iisque ad tria inprimis respicit. 1. *Ad structuram & texturam harum partium*, tam quoad substantiam plus minus membranosam vel carneam, qua ratione intestina felis in muscularę & membranaceum dividuntur, quam quoad earundem secundum tres dimensiones quantitatem: una cum respectivis earum differentiis, cum mustela simplicissimam intestinorum habeat conformationem, canis & vulpes solum obtineant cæcum, omnia careant colo.

 2. Ad

2. *Ad glandulas* intestinorum horum animalium, non in mustela quidem, at in cæteris, præsertim quatuor ultimis, copiosas; easque vel *sociatim* in racemos junctas, & has fere minores, ex opposito insertionis vasorum in intestina sitas, quorum racemosum quilibet *pancreas intestinale* vocari possit, saltem quod non unum communem ductum habeant, cum singulæ glandulæ propria habeant sua orificia mucosi liquoris excretoria: vel *separatim* hinc inde dispersas, easque majores ac ampliores. 3. *Ad folliculos* binos sive sacculos prope anum sitos, quibus omnia hæc animalia gaudent, & quos existimat proprios saltem carnivoris quadrupedibus, interius cavos, & liquorem, foetorem animali proprium spirantem continentes; quos analogos arbitratur istis folliculis, in quibus Zibethum in Civetta continetur. Speciatim in mustela expansus est super hos folliculos sphincter, qui eos & anum una comprimendo, ad simultaneam evacuationem has partes cogit.

Cap. II. Ventriculum & Intestina *Talpæ*, quæ insectis vesci videtur: it. *Erinacei, Sciuri* & *Gliris*, qui principaliter fructuum voraces, considerat.

Cap. III. Ubi de Ventriculo & Intestinis animalium, quæ simul sunt frugum & graminis voracia, ut *Cuniculi, Equi* & *Porcelli*, tractat, inter alia in genere, simplex esse cæcum horum animalium, non duplex, contra Glissonium observat. In specie in Cuniculi intestinis structuram Cæci mirabilem, tam quoad magnitudinem, quam quoad valvulam, in linea curiose spirali, ab uno extremo Cæci ad alterum extensam: Gulæ Equinæ amplitudinem, crassitiem, ruborem &c. proprietates Gulæ in omnibus voracioribus animalibus; Intestinorum, præsertim Cæci, & quasi triplicis Coli singularis structuram; tam quoad amplitudinem, quam quoad quadruplex ligamentum, dicta intestina in debita figura conservans, & in plures cellulas ampliores & angustiores contrahens. Post Porcellini ventriculi quasi duplicis, ventrem magnum instar carnivororum quadrupedum figuratum & muscularem, ibique ex opposito pylori situatam rotundam carunculam, magnitudinis avellanæ, ceu obturaculum pylori, partem huic animali propriam; appensumque majori illi, simili modo ac cæcum aliis intestinis, ex sinistro latere alium minorem ventriculum, ob id cæcum vocandum, & mediante ligamento musculari, tanquam semivalvula a priori

priori separatum describit. Quoad intestina in sex vel septem differentias discriminanda, ex omnibus quadrupedibus, porcelli & equi Cæco peculiare esse notat, quod ejusdem cum Colo sint structuræ; sicut ex omnibus quadrupedibus, his ipsis & cuniculo (forsan etiam asino ac lepori) proprium sit, quod geminum habeant Colon.

In *Cap. IV.* de animalibus quadrupedibus graminivoris, *Ove & Vitulo* agit, ubi considerandam proponit gulæ ovinæ curiosam texturam ex quinque membranis: quarum intima & extima cuticulares sunt, illa insuper glandulosa, candida, & friabilis. Cui proxima est nervosa, in hoc & quibusdam aliis animalibus adeo densa, ut proprie corpus nervosum dici queat, compositum ex fibris partim secundum longitudinem gulæ extensis, partim per transversum ad binas musculares membranas excurrentibus: adeoque tendo sit duarum proximarum musculosarum membranarum, quarum fibræ nec spirales simpliciter secundam *Stenonem*, nec decussatæ tantum secundum *Willisium*, sed mixta quadam ratione, ex adjecto ab Auctore schemate rectius intelligenda, instar scuticæ, qua equi incitantur, formatæ sint. His quatuor ventriculi & intestinorum sex vel octo connectuntur. Cum modo recensitis, quoad numerum, texturam & figuram, Gula & Ventriculus *Vituli* conveniunt: intestina vero in septem vel novem partes divisibilia, multum ab istis Ovium differunt; speciatim horum partes tertia, quarta & quinta, glandularum copia præ istis ovium maxime conspicuæ sunt.

His præmissis, *Cap. 5. 6. & 7.* usum harum partium, quantum ex anatomica structuræ earum consideratione explicabilis est, subjungit, pluribus Gulæ, officium deglutiendi, evomendi, eructandi vindicans; oscitationem & expuitionem contra Willisium ab eadem removens: contra quem pariter genuinum gulæ motum, tam sub deglutitione deorsum, quam sub evomitione sursum exponit, idque præsertim eleganti, quam supra attigimus, gulæ Ovillæ mechanica. Simili modo ex structura partium ventriculi, præter alios usus, quintuplicem ejus motum, corrugationem, adstrictionem, undulationem, convulsionem (pro vomitu) & voluntariam motionem (pro ruminatione) eruit: modum ejus perspicue ubique explicans. Idem circa intestinorum usum & officium, secundum eorum structuram diversimode exponendum agit. Speciatim Cæco intestino triplex officium assignat; i. exactiorem

alimentorum coctionem. 2. alimentorum & excrementorum receptionem. 3. contenti fluidi ejectione, excernendorum ex inferioribus promotam excretionem. Glandularum vero intestinalium muco tribuit hunc usum, ut lubrica intestina reddat, & ceu quoddam fermentum alimentorum colliquationem adjuvet; sicut in Diarrhœis naturalibus & artificialibus per illas ipsas humoris evacuandi, ex sanguine fiat separatio.

Cap. VIII. Ventriculos & Intestina Avium examinat. Ex quorum quadraginta speciebus dissectis, tantum tredecim recenset Anatomen. 1. *Cassowarii.* (avis nobis incognitæ) 2 *Ululæ.* 3. *Cuculi junioris.* 4 *Galli gallinacei.* 5. *Columbæ domesticæ.* 6. *Monedulæ.* 7 *Sturni.* 8. *Luteolæ.* 9. *Rubicillæ.* 10. *Torquillæ sive Verticillæ.* 11. *Terraneolæ.* (*Calandræ Carletoni*) 12. *Junconis* sive passeris arundinacei. 13. *Hirundinis domesticæ.*

Circa horum Anatomen in genere observat, quod omnes fere aves bina Cœca habeant, quæ obtusos faciant angulos cum recto, contra *Willoughbys* Ornitol. Speciatim omnia gallinaceorum anatumque genera duo cœca admodum longa obtinere, quæ in gallo in rectum hient, sive aperta sint. *Torquillam* vero cœco carere. Rectum prope anum in quamplurimis avibus silvestribus amplum, adeoque fere pyriforme esse: *Cassowarium, cuculum, anatem silvestrem, querquedulam,* & omnes hujus species, ingluvie destitui.

Porro quoad *Galli Gallinacei* Ventriculum, in multis consentit Autor, cum iis, quæ *J. J. Peyerus* circa ventriculi gallinacei Anatomen aliquot ab annis prodidit: (quam ipsam tamen, anno demum, post lectam hanc ab Autore coram Soc. Reg. Anatomen, sequenti, lucem aspexisse asserit) In hoc tamen diversus, quod binis paribus musculorum, sive quatuor illis, molam ventriculi juxta Peyerum conformantibus, ab Autore vero molaribus appellatis, adhuc duos alios musculos, quorum unum ex parte sinistra, *deductorem*, alterum ex parte dextra, *reductorem* appellitat, superaddit. Circa *Columbas* vero notat earum ingluviem, in *domestica*, parte inferiore, sex vel septem glandulosis laciniis, eleganti figura expressis, concinne instructam: In *Columba Turcica* vero curiose præ cæteris conformatam & triplici quasi ventre constantem seu cavitate: In *Columba* item *gutturosa* similis fere figuræ; gulam vero admirandæ extensibilitatis, modo

tantil-

tantillum inflectur. Ventriculos harum similes gallinaceo memorat. Circa intestina *Monedulæ*, observat fibras musculares primarias secundum longitudinem tenuium, & ex parte Recti quoque, curiose esse sinuatas sive laciniatas, qualem structuram supra in intestinis Talpæ quoque notaverat, quibus aliæ circulares, istas lacinias æqualiter dividentes, superinstratæ sint. Similem fibrarum intestinalium conformationem in aliis pluribus aviculis, utut non ubique eodem modo, nec eodem loco, v. g. in avicula Anadavadensi, rubicilla, corruca, motacilla, passere solitario, passere domestico, fringilla, sturno, luscinia, hirundine &c. advertit.

His sequente *Cap.* 9. usum istarum partium, in specie illarum ventriculi Gallinacei, & sinuatarum fibrarum intestinalium, subjungit.

Denique *Cap.* 10. Ventriculum & intestina Piscium considerat. Circa quæ duo inprimis singularia notat: 1. multos non habere ventriculum, scil. in specialem cavitatem expansum, aut saltem exiguum, ut *Salmo, Tinca, Barbus, Abramus* sive *Cyprinus latus*. 2. Multos plura habere cæca, tria vel quatuor *Percam*, novem vel decem *Rubellionem*, supra triginta *Truttam*, supra quadraginta invicem coacervata, *asellum majorem & mollem*, *Salmonem* circiter octoginta, intestino crassiori successive, simili fere modo, ac juba collo equino adhærentia, quæ ab aliis quibusdam pro tot pancreatis habita fuerunt.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII, TELA IGNEA SATANÆ.

Altdorfi Noricorum. A. 1681.

Prostat Noribergæ apud Jo. Hoffmannum & Francofurti ad Moenum apud Jo. David Zunnerum in 4to.

Continentur hoc Volumine arcani & horribiles Judæorum adversus Christum Deum & Religionem Christianam Libri *ἀνέκδοτοι*, quos ex Europæ Africæque latebris erutos in lucem hoc fine protrusit Autor, ut Theologi Christiani ad tanto rectius meditandum ea, quæ conversionem miserrimæ Gentis Judaicæ juvare possunt, occasionem nanciscerentur. Siquidem ex istis ita productis Libris satis

ſuperque innoteſcit, quid in Chriſtianæ religione Judæi deſiderent ac reprehendant, quidve ex Cacodæmonis ſuggeſtione obſtare arbitrentur, quo minus illam tanquam veram poſſint admittere.

Sunt autem Librorum iſtorum numero quinque. *Primus* eſt *Carmen Memoriale Libri Nizzachon a* R. *Lipmanno*, qui ſeculo poſt Chriſtum natum XV vixit, *compoſiti*. Scripſerat is primo Librum prolixum, cui *Nizzachon* h. e. *Victoria* nomen fecerat, eo quod in eodem ſe omnes Chriſtianorum copias, quas in ſui ſacrorumque ſuorum defenſionem ex Veteri Teſtamento legere ſolent, fudiſſe & conjeciſſe in turpem fugam ſibi viſus fuerat. Idem confecto infelici hoc opere, memoriæ tribulium conſulturus, potiora ejus argumenta ſtrictim & breviter *Carmine* complexus eſt, idque ediſcendum propoſuit, ut reſponſiones adverſus Chriſtianos tanto magis in promtu haberentur, ſi ex improviſo cum his agendum eſſet. Ipſum Librum Judæis ereptum pridem publici juris fecit *Theodoricus Hackſpanius*: Carmen autem *Lipmanni*, quod Hackſpaniano MS. deerat, *Wagenſeilius* ex *Guil. Henr. Vorſtii*, & uno ſuorum Codicum primus in lucem emiſit.

Alter eſt *Liber Nizzachon Vetus Autoris incogniti* ex MS. Bibliothecæ Argentoratenſis, a Dn. *Sebaſtiano Schmidio* communicato, qui uti Hackſpaniano multo antiquior (nam Seculo XII hunc Autor fœtum enixus eſſe videtur) ita & longe nequior ac plane talis, quem omnia ſecula obſtupeſcent. Habuit eundem hunc Librum *Sebaſtianus Munſterus*, & quia is complura ex eo fragmenta Commentariis in Vetus Teſtamentum & Matthæi Hebraicum Evangelium inſeruerat, ideo pridem deſiderium cepit Eruditos integro ſcripto potiundi. De cætero, totus refertus eſt mendaciis, quique ipſa Veteris Teſtamenti teſtimonia mire corrupta ac depravata paſſim exhibet, idque ex induſtria Autoris, nullo Scribarum vitio; unde & aliqua pronunciata pro divinis obtrudere laborat quæ nuſpiam in S. Codice comparent.

Tertius ex eodem Codice Argentoratenſi exhibet πλοκὴν ſive Cinnum quendam ex duabus Diſputationibus, ob ſtylum, homines altercantes, & ipſam rem, plane diverſis implexum confuſumque, ſed a *Wagenſeilio* evolutum ac bene diſtinctum. *Prior Diſputatio inter R. Jechielem & Nicolaum* quendam, qui a Judæis ad Chriſtianos ſeceſſerat Lutetiæ habita: *Poſterior* vero inter *Nachmanidem & Antagoniſtas*

genisset Fratrem *Paulum*, *Fratremque Raymundum Martini*, illum ipsum, cujus Liber *Pugio fidei* inscriptus in omnium manibus versatur, præsente *Jacobo Tarraconensis Provinciæ Rege* instituta fuit. Utraque disputatio eodem ævo peracta, & hæc quidem anno post Christum natum 1263. Prioris contentionis vix alii meminerint: posterior inter Christianos famosa est, deque illa *Franc. Bosquet* in Epistola, quæ *Pugioni fidei* præfixa est, ad *Josephum de Voisin* nonnulla perscripsit.

Quartus est *Chisuk Emuna* h. e. liber *Munimen fidei* autore R. *Isaaco* Filio Abrahami, cujus in Linguam Hispanicam conversi, Theologus magni nominis *Joh. Müllerus* in optimo Libro, quem adversus Judæos Germanice conscripsit, passim non meminit tantum, sed & fere totum confutavit. Dignum sane hoc *munimentum* est, in cujus disturbationem Christiani nervos intendant suos, quando non extat aliud Judæorum in hoc infelici argumento scriptum, quod magis eos in erroribus suis confirmet, veritatisque agnitionem impediat. Ipsa Lectio facile cuique prodit, circa medium Superioris seculi demum conceptum esse terrum ac stygium hunc foetum. Sed quo recentior, eo est nequior, ferocior & ad fucum faciendum aptior. *Wagenseilius* ipsum ex MS. Africano, quo ipsum in Abyla versantem *Judæus* quidam donaverat, primus edidit.

Quintus & *Ultimus* est Liber *Toldos Jeschu*, in quo totam vim, nervosque universos ac artus suæ exercuit erga Deum blasphemiæ pater omnis doli ac fraudis Diabolus, horrenda & abominanda mendacia de vita & gestis Messiæ θεανθρώπου, ac Ecclesiæ ejus initiis inter recutitam Gentem disseminans. Istum nefandum Libellum solo Latino idiomate Parti II. c. 8. *pugionis* sui primus inseruit *Raymundus Martini* circa finem seculi a nato Christo XIII. Inde haut multo post *Porchetus Salvaticus* Monachus Carthusianus in suam adversus Judæos commentationem transcripsit. *Lutherus* denique ex *Porcheto* eundem Germanicum fecit, in cujus Tomo IIX Jenensi comparet. Hebraicum tandem Exemplar, quo hactenus eruditus orbis caruit, magno labore summoque pretio sibi comparatum hic evulgavit *Wagenseilius*. Qui præterea ad hos quinque Libros jam recensitos, *Interpretationes Latinas* exquisitissimas adjecit, & sedulam solidamque *Confutationem*, tum *Carminis R. Lipmanni*, tum *Libri Toldos Jeschu* con-

concinnavit. In *Præfatione* autem totius voluminis longe doctissima lectuque dignissima *rationes*, quæ ipsum ad hos libros evulgandos impulerint, gravissimo stylo exposuit, multa simul inspergens alioqui parum in vulgus nota, de *modo*, *quem Tribunal Romanum in Librorum censura & proscriptione observare solet*, *de Talmude Judaeorum*, *de Conversionis eorundem negocio feliciter & cum successu a Christianis tractando*, deque hujus generis aliis pluribus.

In fine voluminis accedit *Mantissa de LXX Hebdomadibus Danielis* adversus *Johannis Marshami Equitis Aurati Angli* novam earundem interpretationem, qua is in Libro, qui *Canon Chronicus* inscribitur, ac *Londini* primum anno 1672 editus, & postea *Lipsiæ*, non sine præfatione tamen, ut alia, ita & hoc paradoxum notante, a6. 1676 recusus est, orbi Christiano vult persuadere, finem septuaginta illarum Hebdomadum haut sane proprie ad Christum, sed ad Antiochum Epiphanem attinere, atque hunc vere significare omne illud vaticinium. Cujus novæ interpretationis accuratum examen instituens *Noster* in illa Mantissa, totius Christianæ Ecclesiæ, quæ est, quæ ullis unquam seculis fuit, causam mascule defendit, & Classici Spiritus S. vaticinii, quo pro columna & firmamento Ecclesia semper usa est, autoritatem egregie contra omnia machinamenta *Marshami* tuetur.

JOBI LUDOLPHI *Alias LEUTHOLF Dicti*, *HISTORIA Æthiopica, sive brevis & succincta Descriptio Regni Habessinorum, quod vulgo male Presbyteri Johannis vocatur.*

Francof. ad Mœnum. A. 1681. fol.

MAgnam sane operam & curam Historiæ Æthiopicæ seu Regni Habessinorum condendæ insumpsit Vir Nobilissimus & Linguarum Exoticarum callentissimus Dn. *Jobus Ludolphus* S. Cæsareæ Majestati, ut & Seren. Electori Palatino a Consiliis, & hoc tempore Ser. Ducis Saxo-Vinariensis ad Conventum Francofurtensem Legatus. Nam quicquid de nominatæ gentis notitia haberi hactenus potuit, id magno ipse studio, nec minori sumptu undique collegit, convenien-

venientique post digessit ordine; præ aliis tamen multum passim tum Patrum Societatis Jesu, qui sibi Sedique Romanæ Regnum illud aliquot annis obnoxium habuerunt, Relationibus annuis, compositæque ex iis a P. *Balth. Tellezio* sermone Lusitano Historiæ Æthiopicæ; tum Habessini cujusdam exulis *Gregorii*, quo Romæ primum, post & in Germania longo tempore familiariter fuit usus, narrationibus tribuens.

Totum opus libris quatuor constat. Quorum *primum* ab Etymologia ipsius nominis, quo Abyssini vocantur, seu rectius Habesseni, auspicatur, illudque ab Arabica voce *Habesh*, mixturam seu colluvionem gentium denotante derivat, Habessenis ipsis hanc ob causam exosum. Inde situm Regni, & cœli illud ambientis solique genium, provincias, altissimos montes, flumina, metalla, varii & rari generis animalia, ac plantas describit; novas etiam easque accuratiores Tabulas Geographicas pollicitus. Inter flumina *Nilus* eminet, de cujus fontibus, Antiquitati tamdiu sollicite quæsitis, ac in Habessinia tandem Patrum Societatis Jesu solertia detectis, cursu item, & duobus alveis, quorum sinistrum *Nigrin* fluvium esse pro comperto habet, curate agit: ac num diverti ab Habessinis Nilus, ne in Ægyptum fluat, sed in mare Rubrum exoneretur, possit, quod multis creditum Tellezius negaverat, non perfunctorie disquirit. Inter herbas Regionis illius ob vim alexipharmacam memorabilis ea est, quam *Assazoe* vocant. Nam tanta ejus contra venenum efficacia perhibetur, ut umbra etiam illius stuporem viperis inducat, possitque serpentes & hydros impune tollere & manibus tractare, qui radicem herbæ illius comederit. Ex quo argumentum ducitur, non alio olim, quam hujus aut similis herbæ remedio Psyllos, decantatissimam Africæ gentem, contra serpentum morsus fuisse usos.

Libro *secundo* Regum Æthiopiæ Historiam, Regnatricem Domum, formam regiminis, ac cætera, quæ Politicæ inquisitionis sunt, prosequitur. Et antiquitate quidem originis Principes orbis universos Habessini Reges superant, si, quod jactant, ab ipso *Salomone* genus ducunt. Reginam enim Sabæ, quam Hierosolymam Salomonem salutatum venisse sacræ literæ testantur, ex Salomone filium *Menilehecum*, Habessiniæ post Regem, suscepisse, illiusque posteros ad annum usque 960. a Christo nato continua serie regnasse; Tum

vero Familiam *Zagæam* invasisse Regnum, & trecentis ac quadraginta annis tenuisse: ast circa annum Christi 1300 *Salomonæam* Familiam Regno restitutam per *Icon-Amlacum* fuisse, longo sed ambiguo commento tradunt. Quæ uti sunt incerta, sic facile fidem facit Auctor, potentiam illorum Regum olim formidandam exteris fuisse; etsi non dissimulat, eam *Adelensium* primum bellis, post vicinorum *Gallanorum* vi, ac intestinis denique dissensionibus adeo fractam, ut hoc tempore Habessiniam quis in ipsa Habessinia vix invenerit.

Cæterum, tradente Ludolpho, Despotico Reges imperio in subditos utuntur; nec proprii quicquam privati, paucissimos si exceperis, habent, sed fundi omnes atque prædia Regis esse, ac precario a subditis possideri censentur. Reditus tamen Regii pro Regni amplitudine non adeo magni sunt, nec in pecunia numerata, sed in proventibus Regionum naturalibus consistunt. Aulæ splendor minime ad formam Europæorum. Ne palatia quidem Reges superioribus temporibus habuere, tentoriis contenti; primusque Regi domum Europæo more hoc nostro Seculo P. *Petrus Pays*, *Gorgoræ* in peninsula quadam lacus Tzanici, ubi hybernare Rex consueverat, exstruxisse memoratur. Mensæ Regiæ apparatus nullo luxu: non orbibus, non cultris, non cochlearibus appositis, imo ne salino quidem. At in eo tamen supervacaneam majestatis curam mireris, quod Principes non ipsi cibum ori admovere sustinent, sed per famulos sibi in os ingeri ac inferciri, velut altiles apud nos aves saginantur, curant. Unum superest, quod, etsi singula attingi non patitur instituti ratio, prætereundum tamen non fuit: remedium per quod regnatricis Domus concordia apud Habessinos longo tempore stetit. Scilicet ne quæ turbæ dari ab illis possent, qui sanguinis jure tumidi rapere quam expectare imperium malunt, Reges Habessini olim filios suos, quamprimum res novas moliri per ætatem viderentur posse, in rupem quandam relegare, ac arcta in custodia asservare, a turbulentorum hominum commercio remotos, ac suo tempore & loco e rupe illa ad Regnum prodituros, inter Arcana Status habuere. Quem morem exeunte demum superiore seculo *Naodus* Rex, velut immitem, sed magno Regni, ut Auctor noster censet, malo abrogavit.

Liber *tertius* res Ecclesiasticas Habessinorum complectitur. Ad

Christia-

Christianam eos religionem, *Frumentii* opera, *S. Athanasii* Alexandrini Patriarchæ temporibus conversos, Habessinorum pariter, ac Græcorum Latinorumque Scriptorum auctoritate facile probatur; nec immerito ab Auctore *Cedrenus* & *Nicephorus*, *Callistus* erroris arguuntur, conversionem Habessinorum sub *Justiniano* demum Imperatore factam arbitrati. A Catholica Ecclesia secessionem occasione Concilii Chalcedonensis, quod hodieque damnant & convitiantur, fecere, Jacobitarum Patriarcham spretis Melchitis secuti. Itaque Alexandrinæ Ecclesiæ placitis subscripserunt, neque ex illo tempore ad præsens usque seculum a Majorum religione deflexerunt. Eo vero ineunte, cum Societatis Jesu Patres in Habessiniam, ut Romanæ eam Ecclesiæ subjicerent, magno numero venissent, scissi fuere in partes, Alexandrinam aliis, aliis Romanam religionem sectantibus, gravissimisque inde bellis civilibus agitati; donec ad extremum, pulsis Regno Jesuitis, avita apud illos religio prævaluit. Ejus vero ritus si spectemus, derivantur illi partim a Judæis, ut circumcisio, abstinentia a carne suilla, aliaque: partim a moribus antiquæ Ecclesiæ, ut vita ascetica, etsi hoc tempore valde soluta: partim ab Ecclesia Romana, ut oratio pro defunctis, ac sanctorum, præcipue B. *Mariæ virginis*, invocatio. At in aliis doctrinæ capitibus a Romana Ecclesia multum Habessini dissident. Nam ut alia taceam, nec primatum Episcopo Romano Oecumenicum concedunt, neque communionem, ut vocant, sub una probant, negantque cum Græcis omnibus Spiritum Sanctum a Filio procedere. Quæ omnia diligentissimo studio ab Auctore uberius explicantur.

Quartus liber rebus Habessinorum privatis describendis occupatur, eo brevior, quo magis & res literaria, & commercia, atque opificia sunt apud Habessenos tenuia. Neque plura nos iis, quæ excerpere ex doctissimo opere visum fuit, addimus; nisi quod veniam nobis daturum Nobilissimum Dn. Auctorem speramus, si promissi illum admoneamus, publicoque adeo rogemus nomine, ne uberioribus, quos pollicitus est, commentariis carere diutius Literatum Orbem patiatur.

LE GRAND DICTIONAIRE HISTORIQUE, ou Le Melange curieux de l'Histoire Sacrée & profane. Par M. Louys Moreri, Prestre, Docteur en Theologie.
à Lyon. M DC LXXXI.

Magnum Dictionarium Historicum, seu Sacræ & Profanæ Historiæ curiosa Permistio, Auctore Ludovico Moreri, Presbytero, Theologiæ Doctore. Lugduni M DC LXXXI. in fol. 2. voll.

LExica Historica componere aggressi multi sunt: ast palmam omnibus vasto hoc opere diligentissimus Auctor eripuit. Utique accuratum æque ac absolutum Dictionarium Historicum lucem hactenus non adspexit; quodque mireris, annorum non ita multorum industria illud ab Auctore confectum est. Nam anno ætatis suæ trigesimo septimo fatis concessit, brevis vitæ luculento hoc illustrique monumento relicto. Continentur autem eo, usitato Lexicographis ordine,

Vitæ Patriarcharum, Judicum, & Regum Veteris Testamenti; Summorum Ecclesiæ Pontificum; Patrum Sanctorum & Doctorum Orthodoxorum, Episcoporum quatuor Ecclesiarum Patriarchalium, Cardinalium, Prælatorum celebrium, & Hæresiarcharum: Vitæ item, Imperatorum Romanorum, Græcorum, Germanorum, Christianæ, paganæ, Mahomedanæ religionis; Regum, Principum illustrium, & Imperatorum bellicorum; Auctorum Græcorum & Latinorum, veterum æque ac recentiorum; Philosophorum, Inventorum artium, ac aliorum cujuscunque professionis, eruditione, scriptis, aut actione quadam speciosa illustrium: Nec non Libri paulo majoris momenti ab Auctoribus editi: Opiniones singulares Philosophorum; & potissima dogmata Hæresiarcharum. Porro Descriptio Statuum, Imperiorum, Regnorum, Provinciarum, Urbium, Insularum, Montium, ac fluminum, in veteri ac nova Geographia occurrentium; ubi regionum fines, situs, ac qualitates, populorum vero mores, consuetudines, Imperium civile, ac Religio exacte referuntur: Quin & Historia Conciliorum generalium & particularium, Synodorum, Conciliabulorum,

&

& aliorum conventuum Ecclesiasticorum, Descriptioni urbium, in quibus celebrata fuere, passim inserta: Item nomen, fundatio, ac propagatio Religiosorum & Militarium Ordinum, Fundatorum vita, Genealogiæ, & actiones memorabiles plurium Familiarum illustrium: Historia denique Fabulosa Deorum, & Heroum, ex antiquitate gentili.

Cuncta vero observationibus, & Dissertationibus eruditis exornantur, tum pro explicandis difficultatibus Chronologicis, tum pro decidendis controversiis Historicis; quodque omnium maxime placet, diligenti ubivis studio Auctores, iique selectissimi allegantur, quorum fide singula tradita sunt, quosque consulere possunt, qui unum alterumve uberius edoceri desiderant.

BALTHASARIS STOLBERGI,

P. VVitteb.

De Solœcismis & Barbarismis Græcæ Novi Fœderis Dictioni falso tributis, ut & de Cilicismis aliisque a D. Paulo nove usurpatis, Exercitationes VII. quibus varia Scripturæ S. Nov. Testam. loca explicantur & illustrantur.

Witteberga A. M.DC.LXXXI. in 4.

Cum de indole styli N. Testamenti, ejusque puritate, varii prostent commentarii, tum illud quoque in vulgus notum est, alios post *Erasmum* viros doctos inventos esse, qui ejusdem dictioni Græcæ Solœcismos & Barbarismos tribuerent. Horum sententia cum nec solidæ eruditionis gravitate subnitatur, nec utilitatis ac ædificationis quidquam habeat, inter alios eam nuper impugnandam sibi sumsit vir Græce doctissimus, *Balthasar Stolbergius Græc. liter. in Academia Wittebergensi Professor clarissimus.* Qui dum aliquot illustriora N. Testamenti loca, ab hac profana cavillatione liberat, simul in *Dissertatione sexta* Hieronymi sententiam D. Paulo Cilicismos tribuentis examinat, qua occasione dicta Apostoli *Coloss. II. 18. Rom. VI. 19. 2. Cor. XI, 9. 1. Cor. IV, 3.* illustrantur.

TELLURIS THEORIA SACRA.

Orbis nostri Originem & mutationes generales, quas aut jam subiit, aut olim subiturus est, complectens. Libri duo priores de Diluvio, & Paradiso.

Londini MDCLXXXI. in 4.

AUtor operis, docente Epistola dedicatoria, est *T. Burnetius*, Scriptor Anglus; qui supra vulgus hominum philosophaturus, &, quantum in ornando argumento, utut paradoxo, valeat, ostensurus, omnes, sumto a primævo Chao tenerisque rerum principiis exordio, naturæ motus & renovationes ad earundem rerum exitum supremum persequi in hac *Theoria* proposuit. *Sacram* appellavit, quod non communem telluris Physiologiam, sed majores mundi vicissitudines, quarum Scriptura sacra meminit, respiciat: alibi, *Historiam Naturalem nascentis & denascentis mundi*.

Tametsi vero duplicis generis mutationes, quas terrarum orbis videlicet aut jam subiit, aut olim subiturus est, promittat; in duobus tamen hisce libris non nisi de primo mutationum genere, quo *Diluvium*, & *Paradisum* retulit, egisse deprehenditur: reliquo, hodiernæ terræ & compagis mundanæ conflagrationem, ultimamque mundi faciem quod spectat, peculiarem adhuc librum destinavit: & de Diluvio quidem prius agere, quam de Paradiso, voluit, quod ordo probandi facilius in sua sententia procedat a Diluvio ad Paradisum.

Primo ergo *libro*, ubi universalis Cataclysmi rationes sic exponere aggreditur, ut quomodo factus ille fuerit, a mente humana possit comprehendi, hypotheseos (quam firmæ, nos non disputamus) loco ponit, *Diluvium Universale non contigisse simplici inundatione, aut sola aquarum redundantia, sed accessisse insuper dissolutionem exterioris telluris, & subsidentiam in abyssum magnam.* Quatuor ille sectionibus constat: in *prima* ipsum non modo operis argumentum explicat, sed simul etiam, quo armorum genere susceptam tueri causam velit: Divinis nempe monumentis & ratione naturali, seu cœlesti & naturali lumine; quanquam tutissimum esse ducat, in materia rerum naturalium respicere tantum conclusiones Scripturæ generales, summas rerum, & receptissima capita; partes vero, modos, & explicatio-

rationes speciales supplendas esse ex observationibus in ratione, scientiis, & experientia fundatis. Imo rebus naturalibus investigandis qui unice incumbunt, iis in sacrarum literarum interpretatione nihil esse admittendum censet, quod evidenter repugnet rationi & observationibus naturalibus.

Principiis probandi constitutis, Noetici Diluvii historiam ex Sacris repetit, & rationes contra communem explicationem militantes, imo insuperabiles, quas vocat, difficultates adfert, quibus adductum se fatetur, ut Diluvium alio modo statueret contigisse. Sex enim aut octo Oceanis mari partim, partim aridæ superfusis opus esse, suo quodam calculo nixus asserit, ut altitudinem maximorum montium mediterraneorum transcendant aquæ: vel, molem aquæ octoduplam totius aquæ in Oceano contentæ necessariam esse, ad inducendum terris diluvium eo modo, quo vulgo intelligi & explicari solet: Tantam autem aquarum vim nuspiam in rerum hac natura, neque in regionibus mundi superis & mediis, neque in inferis & subterraneis reperiri posse. Imo si poneretur diluvii tempore adfuisse, an exonerari postea stupenda aquarum mole terra potuerit, dubitat. Eorum denique exceptiones, qui, ut objectis difficultatibus argumentum hoc expediant, vel ad novam aquarum creationem, & annihilationem confugiunt, vel certos diluvio limites ponere, & particulare facere malunt, diluit.

Aliena remota hypothesi ad propriam convertitur, & qua occasione in eam descenderit, quidve generatim alii Autores de dissoluta, fracta, & deperdita terræ forma senserint, *Severianus* nempe *in Hexaemero*, *Postellus in Cosmographia*, & ex sacris Scriptoribus *Moses capite Geneseos septimo*, divus *Petrus capite tertio secundæ Epistolæ*, ut & Petrini loci autoritate motus *Augustinus de Genesi ad literam*, fusius exponit.

Sectione secunda hujus libri, refutata inter alia hæresi de tellure æterna & ingenita, probat e Scriptura primum, hinc e ratione naturali, & quidem a priori, tellurem primævam, sive quæ primum ex Chao emersit, 1.) alterius fuisse compagis & formæ ab hodierna: 2.) totam fuisse continentem sine maris hiatu: totam lævem & æqualem, sine montibus: totam denique solidam (usque ad abyssum) sine cavernis: eoque 3.) talem & quæ dissolutioni esset obnoxia, & ex cujus dissolu-

solutione orietur necessario universale diluvium. Quo loco plura de Chaos motibus, & transformationibus successivis, de gyro abyssi, de ovo antiquorum, quod apud *Orpheum, Aristophanem, Plutarchum, Macrobium* & alios celebratur, quasi per digressionem, adducuntur.

Tertia sectione ex hodiernæ telluris forma & facie, & contemplatione cavitatum subterranearum, Oceani, & Montium, tanquam ex Phænomenis quibusdam & effectis, a posteriori ostendit, regionem exteriorem terræ fuisse reipsa disruptam & dissolutam eo modo, quo ex causis antea deduxerat.

Ultima denique *sectione*, totius primi libri recapitulationem, cum quibusdam argumentorum spicilegiis, proponit, nec tantum ad ea, quæ opponi explicationibus suis possunt, respondet, sed & eorum explicationes, qui eadem Phænomena ruinis partialibus, terræ motibus, eluvionibus, & subterraneis aquarum attritionibus, vel ignium eruptionibus imputant, refellit. Imo quæ hactenus de terræ dissolutione protulit, ad Planetas etiam & Planetarum maculas, sed non nisi per conjecturam, transfert. Et utinam hac in parte nihil adhiberetur, quod immotum hactenus discursum mentis, e contemplatione divinorum operum, non cœli solius, sed & terræ, immensam Artificis atque Creatoris sapientiam, potentiam, atque bonitatem æstimantis, labefactet & impediat! Utinam telluris elegantiam, & orbis ordinationem atque perfectionem non ex humani alicujus artificis cerebro æstimaret, mensura sane periniqua & admodum fallaci!

Secundus liber, qui de Tellure agit Primigenia, & de Paradiso, tribus partibus absolvitur: quarum *prima* præliminaria continet de Phænomenis Paradisi generalibus, & specialibus: *secunda* quæstionem in hoc argumento principalem tractat de Paradisi Loco: *tertia* veterum de Autoris sententiis suffragia collecta sistit. Phænomena Paradisi generalia, id est, quæ reliquus orbis habitabilis cum Paradiso communia, a nostris vero seculis diversa, habuit, primo recitat, & sunt, summa cœli clementia, & æquabilitas in recenti mundo & in Paradiso: animalium ortus: hominum, quin & cæterorum animalium longævitas: egregia fertilitas soli, morumque & vivendi ratio simplex, quoad victum, habitum, cætera: vita denique facilis & beata, quorum tamen durationem inæqualem fuisse notat.

Dein monstrat, Phænomena recensita in tellure nostra, ut hodie

die constituitur, neque reperiri posse, neque explicari juxta formam & situm hodierni cœli ac terræ, seu, quod idem est, stante hac rerum compage. Cui contemplationi dum inhæret, simul de vera causa longævitatis Antediluvianorum: de causis senectutis in genere & brevitatis hodiernæ vitæ, nec non de machina & constitutione humani corporis, prolixius disserit, eorumque opinionem, qui annorum nomine in hoc calculo, menses, sive annos lunares menstruos volunt intelligi, confutat. Nam ex eadem semper naturæ facie, eodem tenore, & perpetua cœli clementia & æqualitate deducendam esse censet originem atque veram rationem longævitatis antediluvianæ: vitæ nostræ vero brevitatem ab inæquali anni forma & intemperata vi frigoris & caloris corpus alternatim impetentium, provenire. Hinc propriam hypothesin reassumens, ostendere e diverso satagit, ista rerum compage, qualem libro primo jam signavit, admissa, Phænomena memorata omnia repertum ibidem iri, & quæcunque alia de primævo naturæ statu hactenus vel certa ratione, vel historia innotuerunt. Nec tantum hypothesin suam, præsertim de telluris ad solem situ, non obliquo aut inclinato, sed recto, explicat uberius & ad præsens institutum accommodat; sed ab hypothesi *Cartesii*, de orbe parato & omnibus vitæ commodis instructo otiose in aere per multa secula fluitante, etiam discernit; & quamvis eum habeat pro Philosophorum omnium, qui hactenus floruerunt, principe, aliquot tamen defectibus theoriam ejus obnoxiam esse, non dissimulat. Objectioni præterea de immodico in tali Sphæra calore, sic occurrit, ut modos adferat varios, quibus temperari solis ille æstus potuerit; causam postea mutati hujus situs ex mutato Centro gravitatis arcessit.

Phænomenis Paradisi generalibus aquarum contemplationem subjungit, tanquam Phænomenon speciale, nec ortum solum & motum, sed etiam exitum aquarum & fluviorum in primigenia tellure explicat. Pro quibus illustrandis, mox de figura ejusdem terræ agit, non accurate Sphærica, sed ovali & oblonga, deque fluviis, qui statis temporibus inundant. Denique cum Scripturarum dictis hactenus de primi mundi aquis asserta confert, &, quæ de constitutione primi mundi ab *Apostolo Petro*: de aquis cœlestibus, de causis Diluvii supernis, apertisque cœli cataractis: de fluviis Paradisi, nec non de Iride, data Noe post diluvium in signum ejus nunquam redituri, a *Mose* proferuntur,

runtur, ordine expendit eo fine, ut suæ inde theoriæ Philosophicæ aliquem cum Sacra historia consensum efficiat.

Præliminaria disquisitio excipit *de Loco* aut regione *Paradisi*, ceu argumento hujus libri principali instituta. Postquam enim *Eugubini*, & Neotericorum, in Mesopotamia, vel alio Asiæ tractu Paradisum constituentium, opinionem refellit, propriam sententiam aperit, & situm Paradisi in orbe sive hemisphærio non Boreali, sed Australi (neque enim auferre telluri Paradisum voluit, quasi in regionibus aeris, aut in luna quærendus esset) cum ex inspecta primæva naturæ facie, tum ex nonnullis veterum (quos quatuor classibus distinxit) dogmatis, quæ inde fluxerunt, adstruit: sic tamen, ut non materiam hanc tantum impeditam & vexatissimam, sed & imperfectam ejus cognitionem tandem fateatur.

In postrema libri parte, coronidis loco, Veterum de mundi ortu statuque primævo placita annectit; non in hoc quidem, ut theoriam suam aliorum testimoniis probet; sed ut ingenia aspera & propositorum tenacia, qualia abstractis rationibus difficulter tractari possint, humanioribus argumentis, a consensu gentium, testimoniis veterum, exemplis, & similitudinibus petitis demulceat, animosque in alteram partem nimis propendentes ad æquilibrium reducat. Pro eorum vero numero, quæ tanquam nova & singularia haberi suo in opere possint, postremam partem hanc in quinque articulos distribuit.

Articulo primo suam de Cosmogonia sententiam cum Cosmogoniis aliorum confert; ac, ne quis clavi ad explicandas Cosmogonias Antiquorum necessaria destituatur, notat *primo*, Antiquorum Theogoniam nihil aliud esse, ac Cosmogoniam: & eorum Cosmogoniam nihil aliud, ac Geogoniam: *Secundo*, Antiquos omnes, qui originem terræ describunt, ex Chao rem deducere: *Tertio*, Cosmogonias Antiquorum non stricte & Philosophice explicare aut terræ, aut alterius cujuscunque rei formationem, sed generatim & historice memorare mutationes, quæ advenerunt Chao: *Quarto*, veteribus Philosophis, qui aut Poetæ fuerint, aut Poetarum simili, res naturales figurate exprimere & saltem adumbrare in more esse positum.

A Cosmogeniis ergo profanorum, *Orphei*, *Hesiodi*, *Aristophanis*, *Plutarchi*, *Anaxagoræ*, *Achillis Tatii*, *Empedoclis*, *Parmenidis*, & *Ægyptiorum* exorsus, quam singulorum asserta suæ hypothesi faveant, osten-

offendit. Hinc ad divina transit oracula, quidque de ortu mundi prodant, ex *Genesi Mosis* proponit, ex *Salomonis Proverbiis*, & ex *Jobo*. Supponit vero, ad Antiquorum etiam Patrum testimonia provocans, neque mundum Angelicum, neque hujus mundi partes & regiones superiores, in mundo Mosaico comprehendi; quippe quæ eidem præextiterint per ignota secula; sed illas tantum naturæ partes, quæ ex terrestri Chao educi potuerunt. Quod ut facilius obtineat, opinionem, quæ omnia propter hominem esse facta asserit, non de toto universo exponit, sed de nostri solius mundi ambitu: Cosmopœiam dein Mosaicam cum primo, tum *secundo capite Geneseos* expressam contemplatur, & ab hac ad illam, quæ a *Salomone*, & *Jobo* memoratur, gradum promovet.

Secundo articulo, antiquam doctrinam inter Christianos de sublimi Paradisi loco contemplationi suæ conformem esse probaturus, parum quidem sibi lucis ex *Homero* pollicetur, pensiles Alcinoi hortos recensente: ex *Hesiodo*, Hesperidum hortos ultra Oceanum locante: ex *Platone*, æthereæ cujusdam terræ mentionem faciente; apud Patres tamen, ut & sequioris ævi Doctores Christianos sententiam de sublimi loco Paradisi receptissimam esse, allatis eorumdem testimoniis evincit.

Tertio articulo, assertam novitatem montium, maris, & insularum non repugnare veterum placitis, duplici ratione, apertis scilicet verbis, & consequentiarum nexu ostendere conatur. Nam eam in rem loca ex *Historia Scholastica*, *Glossa ordinaria in Geneseos septimam*, ex *Alcuino*, *Rabano Mauro*, & ex *Beda* profert; & ex eo, quod mundum antediluvianum ἄνομβρον, sive impluvium dixerint, hunc in modum arguit: *Ubi nulla pluvia, ibi nulli montes, ubi nulli montes, ibi nullum mare: ubi nullum mare, ibi nulla insula:* igitur, *ubi nulla pluvia, ibi nec montes, mare, aut insula.*

Articulo quarto, quod de figura telluris primæ oblonga & ovacea dictum, nec id autoritate veterum destitui, ex eorum suadet sententia, qui sive scaphæ, sive cylindri, sive nucis pineæ formam ei tribuerunt; præterque *Parmenidem*, testes hujus rei citat antiquissimos naturæ mystas ex Philosophia *Orphica*, *Phœnicia*, *Ægyptia*, *Persica*, & aliorum. Qua occasione rursus in contemplationem doctri-

næ de Ovo mundano dilabitur, ex ea cum figuram mundi, tum formam internam & modum originis derivans.

Quinto denique *articulo*, testimonia veterum, *Diogenis, Anaxagoræ, Empedoclis, Leucippi*, & *Democriti*, de mutato telluris situ exhibet; & quod ante hanc mutationem non alium, quam rectum terræ situm, eoque æquabilem totius anni revolutionem, sine veris, æstatis, autumni, & hyemis vicissitudine, agnoverint, edisserit, totamque suæ hypotheseos cum veterum dogmatis contentionem sic concludit, ut Autores Antiquos non tanquam judices a sese appellatos, sed velut testes honorarios adductos fuisse, protestetur.

Totius tandem libri Conclusio Providentiæ Divinæ Systemata Majora & Minora, intuitu mundi ideæ variantis distincta, enumerat; & quid hactenus in duobus hisce libris præstitum, paucis repetit, quidque sit in tertio sperandum nobis pollicetur.

De la Guerison des Fievres par le Quin Quina,

i. e.

De Curatione Febrium per Corticem Chinæ Chinæ.

à Paris, 1680.

CORticis Chinæ Chinæ seu Peruviani usus per 30 circiter annos Europæis cognitus fuit, a nonnullis Practicis commendatus, ab aliis suspectus maxime redditus. Anonymus ergo hic Scriptor, cum observarit, tanto annorum decursu, nihil vel in vegetabilis hujus febrifugi præparatione, vel exhibendi modo, a quopiam immutatum fuisse, nisi quod Medicus quidam Londinensis (*Sydenham in tr. de Morbis acutis*) illud non mox ante paroxysmum, ut hactenus factum, sed apyrexias potius tempore, propinandum esse, evicerit: asserere non dubitat, si circumstantiæ necessariæ hactenus accuratius fuissent annotatæ, plus emolumenti ex hoc remedii genere in ægros fuisse redundaturum. Hinc quatuor præprimis in tractatulo hoc exponenda suscepit. sc. diversas Chinæ Chinæ præparationes, ejus vires atque effectus, modum illa utendi in febribus cunctis, & tandem, quæ adversa-

versariorum objectionibus satisfacere possint. *Primum* quod attinet, varie quidem medicamentum illud, sine virium castratione, præparari posse, fatetur; in omnibus tamen compositionibus ab hoc, tanquam basi, potissimam febribus medendi potentiam esse petendam, reliquaque admixta saltem ejus activitatem juvare: adeoque ex his talia seligi, quæ illam non impediant, ipsum vero corticem in proportionata dosi, de qua inferius, præscribi debere, monet. Quo facto propinari posse ait hoc remedium, vel in forma solida, sc. Boli aut Extracti, vel in liquida, nempe Tincturæ & infusi. In infusis describendis paulo prolixior observatur, parandis, vel cum potulentis ordinariis, vel cum decocto hordei aut aqua appropriata, aliquid Centaurii minoris, ligni sassafras, baccarum juniperi, &, pro extractione acceleranda, tartari, salis centaurii minoris, aut salis armoniaci addendo: ita tamen, ut quod cum musto factum, ratione fermentationis supervenientis, reliquis præparationibus cunctis anteponat, proximum vero locum vino medicato concedat. *Alterum*, nempe virtutem dicti medicamenti hujusque ætiologiam dum explicare satagit, præliminariter de natura & causa febrium differit, quarum illam ebullitionem massæ sanguinis præternaturalem, hanc non bilem, ut multis visum, sed fermentum acre sive acidum pronunciat. Cum autem cortex ille particulis penetrantibus atque amaricantibus, una cum asperitate leviter adstringente, polleat, vim ejus penetrativam atque incidentem fermentum dissolvere ac dissipare, ac humorum coagulationi resistere, stypticitatem vero moderatam eorundem ebullitionem præternaturalem compescere, simulque partes solidas, quibus fermentum illud aliquid noxæ impresserat, roborare docet. Adeoque concludit, omnium tam continuarum, quam intermittentium, febrium fermentum, utpote unius ejusdemque naturæ, paucis saltem circumstantiis exceptis, hoc remedii genus debellare ac destruere, illud sc. alterando ac naturam in ejus excretione, per vias modo sensibiles, modo insensibiles, juvando, idque eo potentius, quod reliqua ingredientia commendata corticis febrifugi activitatem intendant. Nec inutile putat, remedio huic aliquid Laudani opiati admiscere, præprimis si paroxysmi febriles vehementiores fuerint; cum hoc nimiam humorum ac spirituum turgescentiam compescat, ratione sui amaroris febrile fermentum obtundat, ac per sudorem atque insensibilem

bilem transpirationem dissipet. De cætero hoc peculiare quoque Cortici Peruviano testatur, quod potissima febrium symptomata, v. g. inflationes atque tensiones abdominis dolorificas, viscerum infarctus, anorexiam & cruditates ventriculi, alvi fluxus similesque turbas simul cum febre tollat, & quidem hoc pariter ratione suarum superius recensitarum qualitatum. *Tertia* hujus tractatus parte modus hoc medicamine utendi proponitur, ubi, postquam a Venæsectione in plethoricis & in quibus ebullitio sanguinis nimia, ac catharsi, primarum viarum evacuandarum gratia, leniore, initium curationis faciendum esse dixerat, & diætam cuilibet subjecto & febri appropriatam commendarat, pro diversa paroxysmorum vehementia, ac ratione symptomatum, temperamenti, sexus similiumque circumstantiarum medicamenti dosin, assumendi frequentiam, vehiculum &c. mutare jubet. Hinc genuinum & legitimum antifebrilis hujus usum in febribus, tam intermittentibus quam continuis, malignis æque ac symptomaticis, explicat, & quidem, si sub forma vini medicati illud propinetur; licet ad eandem normam cæterarum formularum applicatio disponi valeat. In febribus intermittentibus & harum potius principio, medicamentum hoc non sub initium, sed finem paroxysmi exhibet, nec in hoc ratione destitutus, & quidem partitis vicibus, usque ad ingruentiam subsequentis accessus: repetendo illud singulis apyrexiis, donec paroxismi cessent, quod brevi contingere spondet; ita tamen ut ad minimum corticis drachmæ sex vel uncia una cum dimidia interim in infuso consumantur, hujus vero singulis dosibus unciæ quatuor circiter hauriantur, imo, pro recidiva præcavenda, ejus usus per octiduum, & quod excurrit, finita febre, continuetur. In febribus continuis, post universalia pariter præmissa, febrili turgescentia potius aliquantum subsidente, & quidem in minore dosi, Chinam Chinæ, si sc. cum vino infusa fuerit, exhibet: Sin vero cum decocto hordei & absque vino, mox in principio quoque & loco potus ordinarii. In febribus lentis & symptomaticis, nisi hæ inveteratæ admodum & a visceris nobilioris singulari vitio dependeant, eandem, ac in continuis, utendi rationem suggerit, quo nimirum fermentatione aliquomodo sedata facilius postmodum febrium ejusmodi causis mederi liceat. Post febres cum decubitu seu affluxu humorum, v. g. pleuritidem, contra malignas quoque, quarum

rum fermentum acrius & activum tantum magis supponit Autor, singularem etiam hujus specifici efficaciam deprædicat, quatenus non saltem dictum fermentum illud obtundat, sed ad diaphoresin quoque disponat. Post usum denique ejus & febre sublata, purgationes leniores & repetitas commendat, purgantia cum cortice hoc febrifugo combinando. *Tandem & quarto* objectionibus tribus solennioribus, quas contra usum hujus remedii movent, respondet. Quarum prima, quod hoc nullam evacuationem sensibilem præstet, adeoque nec causam morbificam, nec recidivæ metum, tollat; altera, quod calidius illud sit, & cum calidis, v. g. vino, utplurimum propinetur, hinc æstum potius febrilem intendat, quam imminuat: tertia, quod ejus usum recidiva crebrius excipiat. De cætero non dubitat Noster, pro aliorum quoque morborum, ab acido fermento emergentium, v. g. affectionis hypochondriacæ, hystericæ, obstructionis lienis, evacuationum solennium suppressionis, medela hoc remedii genus, per experientiam propriam commendare, adeoque ad Experimenta ulteriora, in his similibusque pathematis adornanda, potissimum cum nullum periculum usui hujus corticis subsit, hortatur.

THOMÆ SYDENHAM MED. D.

Epistolæ Responsoriæ duæ: 1. de Morbis Epidemicis ab anno 1675 ad 80. 2 de Lue Venerea.

Londini in 8. an. 1680.

OCcasione observationum, circa morborum acutorum, & præsertim Epidemicorum historiam & curationem, ab autore olim editarum, *Robertus Brady*, Med. D. Cantabr. literas ad eundem dedit, in quibus tria postulat. 1. ut, si quæ restent observationes febrium annorum nuperrime elapsorum, easdem communicare, 2. usum corticis Indici, circa febrium curationem exponere, 3. Rheumatismi citra sanguinis copiosas profusiones curam, explicare velit. Quæsitis his in prima Epistola Responsoria satisfacit Autor; & quidem quoad prius istud, observat, anno 1676 morbillos, & hinc exeunte æstate choleram, gravioribus convulsionibus comitatam sæviisse, non nisi aucta, & crebrius repetita dosi opiatorum curabilem. an. 78

epi-

epidemice admodum fuisse grassatas febres intermittentes, speciatim tertianas & quotidianas, easque facilime in continuas degenerantes, & loco intermissionis, saltem remittentes: anno 1679 easdem febres immanissime debacchatas fuisse, donec mense Novembri tussis epidemica, convulsivæ puerorum tussi similis, suborta fuerit, per V.S. & Catharsin repetitam, ac Vesicatorii ad nucham applicationem, profligabilis. Quoad quæsitum alterum febribus istis intermittentibus quibusvis, etiam continuis redditis, ceu probatissimum convenire remedium asserit Corticem istum Peruvianum: argumenta, ob quæ quibusdam male audiat, ceu vana rejicit: & ex eo, quod minus opportune ægro ingeratur, nec sufficiente dosi propinetur, quicquid cortici imputatur, accidere asserit. Unde non ante paroxysmos, more vulgari, sed post eosdem, atque adeo diebus vacuis, sedulo, & aucta insigniter dosi exhibendum eundem monet. Quoad 3 denique, Rheumatismum loco V. S. diæta simplici admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, æque feliciter profligari posse, speciatim sero lactis, usu ejus per aliquot dies continuato, & quidem in subjectis junioribus, macilentis, & diæta minus lauta utentibus, affirmat, id quod observatione notabili in pleniorem rei fidem confirmat.

Cum porro autor simile opus de morbis chronicis promisisset, hujus promissi memoriam ipsi refricuit *Henric. Paman* D. Med. missa ad eum epistola, & ut in arrhabonem reliquorum Luis venereæ curationem explicaret, ab eo petiit. Satisfacit huic Autor in Epist. II, & præmissis quibusdam de ejus origine & propagatione, ipsam curandi rationem succinctam & perspicuam, facillimamque suggerit. Quoad originem, arbitratur, luem hanc esse morbum endemicum regioni cuidam Nigritarum *Guineæ* conterminorum, a cujus incolis, ut sibi pro mancipiis inservirent, emptis Hispani infecti, primi morbum in Europam intulerint. Propagationis rationem facit duplicem, per generationem & per contactum mollioris cujusdam partis, qui maxime fiat in coitu. Attamen & nutrices ab infantibus inquinari affirmat, & ipsos infantes, præ adultis, ob laxiorem & rariorem corporis habitum facilius infici, adeo ut simplex infantis cum infecto concubitus, illum contagio contaminare valeat. Hinc progressum luis juxta symptomatum seriem persequitur, & tandem curan-

curandi rationem duplicem docet: 1. quando adhuc intra gonorrhoeæ virulentæ terminos consistit. 2. quando ulteriori progressu, totum jam corpus occupavit. Gonorrhoeæ curam principaliter per cathartica, eaque diutius continuata instituit, quæ inter, pervicaciori in malo, turbith minerale ad gr. viij extollit. Ipsam vero luem, altius ubi intra corpus penetravit, per salivationem cum hydrargyro aggreditur, ceu unicam extirpandi hujus morbi rationem: ut ut Mercurium, non secus ac decocta lignorum, non vi specifica sive alterativa simpliciter, sed saltem communi evacuativa, hic prodesse asserat. Provocat eam litu simplici ex axung. porcina cum Mercurio vivo, & debitum ejusdem regimen, si forsan hypercatharsis superveniat, aut salivatio minus procedat, aut hæc excedat, &c. una subjungit.

JOH. GEORG. GREISELII, D. *TRACTATUS MEDICUS, DE CURA Lactis in Arthritide.*

Budissin. 12. Anno M DC LXXXI.

CUm scandalum Medicorum Podagra audire soleat, siquidem tot eorundem moliminibus contumaciter nihilominus reluctatur, posthabitis generosioribus ac fortioribus Pharmacis, ad mitiora Diætetica auxilia accessum facere Medici nonnulli instituerunt. Hæc inter Lactea Diæta primatum obtinet, de qua rite in Podagra administranda Autor hujus scripti tractat: lactis naturam primum explicando, & ejusdem pro Podagra debellanda usum, tam rationibus illustrando, quam exemplis confirmando. Specialis contentorum enarratio, ex priori editione desumta, videatur in Miscell. Acad. Nat. Cur. anno 1. obs. 141. p. 312.

EHRENFRIDI HAGENDORNII *CYNOSBATOLOGIA, ad NORMAM Academiæ Naturæ-Curiosorum adornata.*

Jenæ 1681. in 8.

IDem hujus tractatus autor est, qui ante triennium circiter de Terra Catecha sive Japponica scripsit. Præsentem materiam ita tractat, ut post Onomatologiam Cynosbati, ejus Physiologiam seu vegetandi

getandi rationem tradat: & quidem tam in genere, ex hypothesi *Dn. Grew*, ubi de forma, loco natali, communi æque ac proprio sive specialiori, de ejus speciebus & longævitate disserit; quam in specie i.e. in partibus ejus singulis, sc. in radice, trunco, foliis, floribus, baccis, arillis, lanugine, spongiis, harumque vermiculis. Occasione radicis hujusque succi nutritii, qui per hujus orificia frutici communicatur, quomodo dispensatio ejus contingat, disquirit, partimque suctionem, partim pororum habitudinem, partim pulsionem, cum solis aerisque motu admittit.

In florum antheris quod observatur, alcohol coloris crocei sulphur vegetabile pronunciat, hujusque occasione alcohol liliorum alborum in urinæ suppressione, & summitatum pini in phthisi magnarum virium perhibet.

Dum de atillis sive acinis agit, hos elychnii flammæ expositos, ratione medullæ oleaginosæ ignem promptissime concipere, & in flammam cœruleam se diffundere, propria observatione testatur.

Lanuginem, quæ arillos ipsamque baccarum pulpam crinosa veste obvelat ac succingit, ubi considerat, qua ratione cuti pruritum, linguæ vero saporem diutius inhærentem hancque vellicantem inferat, quærit, ac utrumque a fibrillarum ejus textura acuminata seu harum cuspidulis dependere suspicatur. Hinc de natura Moxæ, Lanuginis illius Japponicæ, cujus usum causticum in Podagra curanda alias deprædicant, disserit, simulque huic succedaneum quoddam ex gossipio nitrato producit.

Spongias Cynosbati muscum quendam comosum vocat, in cujus meditullio callosa & cavernosa substantia contineatur, verminosæ certæ progeniei receptaculum. Alveolos hujus meditullii ovula putat, in quibus, tanquam matrice, vermiculi illi generentur, quorum formam per microscopium observatam ac figuris expressam describit, ac ovulorum illorum ortum rimatur. Vermiculos hos per tempus hybernum intra alveolos suos latitare, vernoque demum, postquam in musculas seu cantharidulas abierint, eosdem, hactenus quidem prædurōs, nunc vero per nives & pluvias friabiliores redditos, erodere atque effringere, docet.

Quibus absolutis præparata pharmaceutica cynosbati hujusque partium recenset, & quidem tam usualium, quam singularium

&

& horum conficiendorum modos describit. Hinc ejusdem Cynosbati usum therapeuticum sive medicum, ac tandem oeconomicum tradit.

PHILOSOPHIA NATURALIS,

Auctore VVOLFERDO SENGUERDO, Philosophiæ Professore.

Lugdun. Batavor. anno 1681, in 4.

AUctor Prælectiones suas Physicas in Academia Lugduni Batavorum anno 1680 habitas, pluribusque Experimentis non exili pretio comparatis illustratas, in compendium hoc redegit. Ipse nulli sectæ addictus, inter Cartesianos & Democriteos modernos medius, hypotheses ad effectus naturales demonstrandos ingeniose accommodavit.

Parte I. de Principiis & Affectionibus generalibus Corporum agens, inter cæteras demonstrationes, duas memorabiles habet. Una ostendit causam arctissimæ connexionis hemisphæriorum multa vi & pondere indissolubilis, quam magna cum verisimilitudine ingeniosi viri nuper gravitati aut pressioni aeris adscripserunt, esse impeditum circulum & successionem corporum, qualis in omni motu datur. (p. 45) Altera probat liquores adscendere descendereque, vel etiam hærere in tubis retortis, non ex aeris pressione, quam itidem allegant recentes Philosophi, quoniam liquorum per tubum retortum motus procedit, ubi nulla datur aeris pressio, sed ipsam gravitatem liquorum efficere phænomena (p. 63.)

Parte II. de Mundo & Situ Corporum ac de Corporibus cœlestibus in specie, Systema Tychonicum amplectitur. Cometas propria & nativa lucere luce opinatur, ex cœlesti substantia genitos; modos generationis & desitionis varios speculatur (p. 149.)

Parte III. de Corporibus sublunaribus vita carentibus tractans, Aeris gravitatem & vim elasticam repetitis experimentis nuper repertis confirmat, meteororumque generationem explicat. Dein Globum Terraqueum considerat, ejusque partes præcipuas, Aquam, Ignem & Terram cum corporibus terrestribus, quæ vulgo mineralia vocant,

& singula quidem hæc tum quoad internam constitutionem, tum quoad affectiones suas expendit.

Parte IV. de viventibus, in Plantas & Animalia distinctis, ostendit, ut ad Plantarum productionem requirantur particulæ majores aereæ, quibus deficientibus semen non pullulat; ut plantæ primo erumpant ex semine veluti ovo quodam; ut accrescant & ramulos forment; ut flores, fructus & semina proferant; ut per radicem ramulorum in terram inflexione, eorum a matrice separatione & terræ impositione, suctione, insitione, oculatione aliterque multiplicentur.

Tandem de Animalium disserit semine, Generatione, Respiratione (nec aquatilibus prorsus deneganda) Fame & Siti, Nutritione & Accretione, Motu, Sensibus.

NEPOS SAXONICUS (der Sächsische Nepos.) A JO. GEORGIO WILCKIO compositus.

Lipsiæ ap. Joh. Frideric. Gleditsch, A. 1682. in 8.

ETsi operæ pretium facturus sit non leve, qui Serenissimæ Domus Saxonicæ res illustres, justo ordine ex diversis scriptorum monumentis collectas, in unum historiæ corpus redigere instituat; tamen etiam eorum opera non contemnenda est, qui ob alias caussas, diversas illius historiæ partes, insuper habita temporis ratione, in usum juventutis exponere aggressi sunt. Id quod fecit nuperrime *JOH. GEORGIUS WILCKIUS, Illustris Scholæ Misenensis Rector, vir Clarissimus.* Ipse enim, ut una opera pubem Scholasticam assuefaceret puriori Latinitatis sermoni, & simul Heroum Saxonicorum illustri notitia eandem imbueret, singulari cura & studio *Nepotem Saxonicum*, Germanico idiomate composuit. In quo juxta bonæ imitationis regulas ostendit, ut memorabilia inclutæ gentis Saxonicæ exempla, pura ac tersa Æmilii Probi seu Cornelii Nepotis phrasi describi, atque simul discentibus in Schola, historia Saxonica familiaris reddi queat. Quod genus imitationis ut virile omnino est; ita Autor doctissimus librum hunc non dubitavit illustri quasi antepagmento ornare; orationem puta panegyricam ad Serenissimos Duces

cea Sax. Juventutis Principes augustæ spei præmissam. Quæ multa ἀξιομνημόνευτα de Heroibus Saxonicis commemorat, atque oratorum more illustrat.

VOYAGE d'ITALIE CURIEUX ET Nouveau, a Lyon, 12.

Iter Italicum novo & accurato studio adornatum. Lugduni 1681.

AUtorem hujus libelli Præfatio indicat esse *Huguetanum* Lugdunensem advocatum: qui e peregrinatione Italica redux, regionum, urbium, portuum, hortorum, monumentorum & aliarum observatu dignarum rerum historiam, prout quævis se oculis ipsius obtulit, in literas misit, & quædam ab aliis non observata exhibuit. Quibus *Jac. Sponius* Med. Doctor Lugdunensis, vir celeberrimus, duas adjecit appendices: quarum altera catalogum palatiorum, ædium sacrarum, vinearum, bibliothecarum, pinacothecarum, & hujusmodi aliarum, quæ hodie Romæ visuntur, præstantissimarum rerum, clarorum item eruditione virorum, qui ibidem hodie vivunt, recensum exponit; altera, universæ Italiæ præstantium virorum, qui doctrina aut artificiis inclaruerunt, & vel hodienum vivunt, vel paucos ante annos diem suum obierunt, conspectum exhibet: quem maximam partem e *Gregorii Leti Italia regnante* petiit.

TRAIET DE L'ORIGINE DES NOMS & des surnoms par Messire Gilles Andre de La Roque.

Tractatus de origine nominũ & cognominum, autore Wilh. Andrea Roquio. a Paris 12. 1681.

HÆc pars est majoris Operis, quod molitus est autor *de Insignibus gentilitiis*, quod trecentis capitibus absolvi in Præfatione indicat. Nimirum quum ad artem explicandorum insignium, quam *Heraldicam* vocant, cumprimis pertineat intelligere rationem nominum & cognominum, eam in libello hoc persequi propositum sibi habuit: siquidem diversitatem eorum, proprietates, mutationesque tam apud Veteres quam hodie apud Gallos, Hispanos, Anglos, Germanos, Polonos, Suecos, Danos, Italos, aliasq; gentes, exponit: Ordinum item seu

Societatum illustrium, tam Ecclesiasticarum quam Secularium, ortus & autores recenset; & alia quæ eo spectant ex historia prisca & hodierna illustrat, variasque jucundas, quæ circa nominum vel impositionem, vel expositionem, vel mutationem oriuntur, quæstiones tractat.

SOMNIA QUINQUAGINTA FR. Macedo, in Itinerario S. Augustini post baptismum Mediolano Romam: excutiebat levi brachio P. Fulgentius Fosseus *Augustinianus S. Theol. Prof. ad Reverendissimum ac Sapientissimum Patrem D. Joannem Mabillon Congreg. S. Mauri, Ord. S. Benedicti. Lugduni Batav. 4.*

EMiserat in publicum de *Incarnationis Mysterio* opus Franc. Macedo, adjecta ad calcem prolixiori disputatione *contra monachatum S. Augustini*, cum Appendice *Itinerarii Augustiniani*. In quo cum asserat, Augustinum illico, postquam susceperat baptismum, anno ætatis trigesimo tertio, Mediolano Romam profectum, nec Centumcellis commoratum fuisse, & natum A. 355, baptizatum A. 388, mortuum A. 431, aliaque complura de Augustino ejusque matre, baptismo, Episcopatu &c afferat; Fosseus refellit omnia, & somnia esse ex eburnea Pennoti *Historiæ Tripartitæ* porta quæ prodierint, confirmat. Titulus locum impressionis Lugdunum Batavorum profert, sed typus indicat Parisiis libellum hunc fuisse excusum.

EXCERPTUM EX EPHEMERIDIBUS ERUDITORUM PARISIENSIBUS.

NOUVELLE CONSTRUCTION DES *Equations completes de deux Dimensions,* *par M. l'Abbé de Catelan,*

i. e.

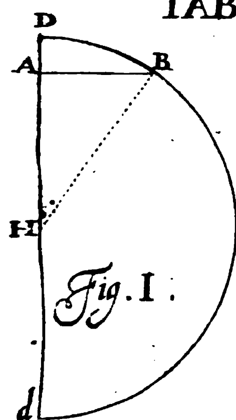
Nova Constructio Æquationum completarum duarum Dimensionum, per Dn. Abbatem Catelanum.

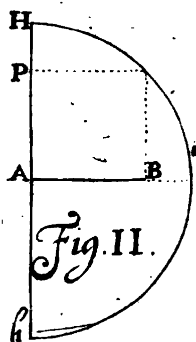
Ex Diario XXVII. I. Dec. 1681.

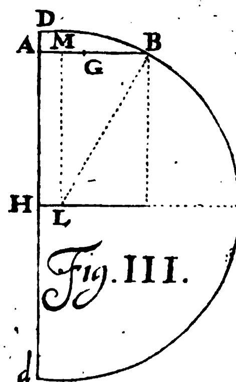
PRoponit hic *Autor* sequentem novam Constructionem completarum Æquationum, duarum dimensionum, quam simpliciorem & generaliorem Cartesiana profitetur.

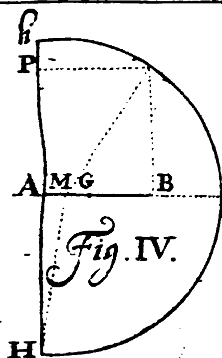
Omnes

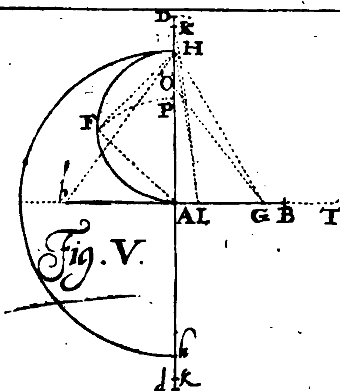
TAB. V ad A. 1682. pag: 87. M. Mart.

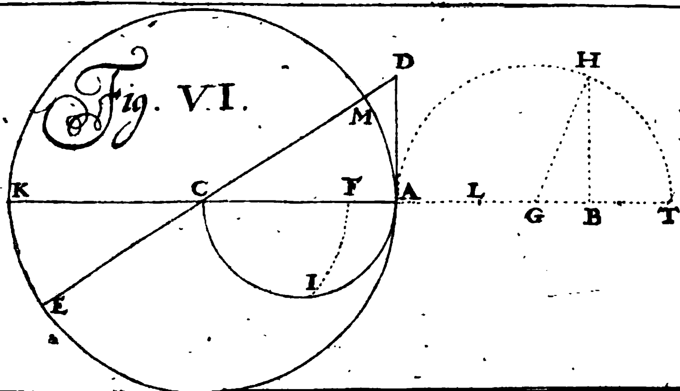

Omnes Æquationes duarum dimensionum ad quatuor species reducuntur, duabus formulis generalibus, yy aut by = Zz ∓ az, & yy aut by = az − zz, comprehensas; quas idem Autor hoc modo construit: Ductis duabus lineis rectis indefinitis, BC & DE, *(juxta Schema Ephemeridum: in Figuris autem adjectis sufficiat lineas AB, AH, acceptas esse; BC enim & DE, nec commodum exhibere, nec necessarium visum fuit)* in puncto A se intersecantibus, in una harum, ex. gr. DE, ex puncto intersectionis accipit partem AH, æqualem semissi lineæ datæ a, & in altera BC, partem AB, æqualem longitudine ipsi y. Porro si Æquatio sit yy, pro prima forma, circulum centro H, intervallo HB; & pro secunda, alium centro A & intervallo AH, describit, intra cujus circumferentiam parallelitèr transfert lineam AB *(ad P: quo facto Radix z pro prima forma (Fig. I.) emergit* $\frac{AD}{Ad}$ *; pro secunda, PH, & Ph.)* Fig. I. II. III. IV. F. I. F. II.

At quando Æquatio est by: abscissa ex extremitate B, de linea AB, parte BG, æquali datæ lineæ b, quam minimam supponit duarum y & b; differentiam earum GA bisecat in M: post, pro prima forma, facto rectangulo MAHL, centro L, intervallo LB, circulum describit; econtra, pro secunda forma, immediate centro M intervallo MH, alium describit, intra cujus circumferentiam uti prius *(in Fig. II)* transfert totam AB. Æquationis Radix z est perpetuo AD *(Ad)* in prima forma, & PH *(Ph)* in secunda, quando linea AB aut y minor est radio AH aut $\frac{a}{2}$, alias enim Problema est impossibile. F. III. IV. F. III. F. IV.

Demonstratio hujus fundatur in natura circuli & proprietate chordarum intra circumferentiam se mutuo secantium; unde etiam dependet constructio Æquationis by vel yy = zz, qui non nisi particularis casus est præcedentis constructionis, & de quo non est facienda regula generalis, quia raro magnitudo $\frac{aa}{4}$ ∓ by aut yy, rectangulum, aut quadratum perfectum est, nec ad lineam rectam reduci potest, nisi descriptis certis triangulis similibus, quæ constructionem intricatam reddunt.

Huc usque textus Diarii Gallici, *cui tamen intra parentheses aliis literis, quæ ad explicanda diagrammata deesse videbantur, adjecimus. Schematismum vero* Ephemeridum Gallicarum *immutare tantisper & in*

in quatuor peculiares distribuere necessum nobis fuit, ut constructioni sua constaret integritas. Nam & binarum formularum Æquationes, nisi immutatis textus literis, duobus diagrammatibus exhibere non licuit; nec litera Exemplaris Gallici *mentem* Autoris *ubiq; exprimebant satis: cum & primo Schemati circulus intervallo* HB *ductus deesset, & in altero (quod & ipsum circulo ex* M, *intervallo* MH, *ducendo, destitutum) recta* AB *major ipsa* AH *applicationem redderet impossibilem.*

Adjunximus autem Figuram Vtam, *qua unica omnes Æquationum memoratarum formula comprehenduntur; methodo a* laudati Domini Catelani *non multum absimili. In ea*

$$AH,\ Ah = \frac{z}{2} \qquad AD,\ Ad = bH \qquad AG,\ LB = \frac{y+b}{2} \qquad FA = AP$$

$$AB,\ Ab,\ FH = y \qquad BT,\ GL = b \qquad AL,\ GB = \frac{y-b}{2} \qquad GH = LK$$

$$LH = GO \qquad AK = Ak$$

Unde si sit Æquatio		Radix z emergit
	$yy = zz + az$	HD.
	$yy = zz - az$	Hd.
	$yy = az - zz$	HP. Ph.
	$by = zz + az$	KH.
	$by = zz - az$	Hk.
	$by = az - zz$	HO. Oh.

Huic Fig. VIta Cartesianam *subjungimus methodum: cui ne quid circa Æquationes, quarum una pars est by, deesset, media, inter b & y, proportionalis inventionem, quam superfluam duxit* Cartesius, *adjecimus; ut posita AB=y, & BT=b, B H fiat=AD: Æquationum radicibus, per rectas* DM, DE, AF, FK, *exhibitis. Hac autem, an* Dni. Abbatis *constructio simplicior sit,* Lectoris *esto decernere: nobis,* Dominum Catelanum *sua, ex cognatione, quam cum solutionibus solidorum per Circulum & Parabolam habet, universalitatis suffragium pra* Cartesiana *tribuisse, dum Ipse de hac re forte certiora prodat, conjectasse suffecerit.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DC LXXXII.

SYNTAGMA INSCRIPTIONUM ROMÆ veteris: qvas collegit & Commentariis illustravit THOMAS REINESIUS. Opus posthumum.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Fritschii hæredum & Jo. Frid. Gleditsch. A. 1682. fol.

POstqvam JANUS GRUTERUS, sub initium seculi hujus, vastum istud & æternum INSCRIPTIONUM Opus, Scaligeri & Welseri auspiciis, aliorum autem eruditione clarorum Virorum ope & consilio, in certas Classes dispositum evulgasset: multa reperta sunt Romæ & alibi Monumenta, isti inserenda, si antè oculis hominum exposita & observata fuissent, qvàm Iste suum Opus verè incomparabile publicæ exposuisset luci. Hæc igitur novissimè reperta, & variè hinc illinc dispersa, summo studio, partim ex editis ab isto tempore Doctorum Virorum: Aringhi, Aventini, Barthii, Bosii, Boldonii, Capacii, Chifletii, Chorieri, Freheri, Grasseri, Gutherii, Lazii, Liceti, Lipsii, Manutii, Meursii, Palermi, Panvinii, Pighii, Pignorii, Resendii, Salmasii, Savaronis, Schotti, Seldeni, Servii, Sirmondi, Sorbierii, Tomasini, Tristani, Valesii, Ursati, Vossii, Welseri aliorumqve literis clarorum hominum Scriptis; partim Amicorum eruditorum: Bartholini, Bullialdi, Graevii, Gronovii, Heinsii, Holstenii, Lambecii, Langermanni, Monavii, Naudæi, Opitii, Parei, Piccarti, Puteani, Rhodii, Ruperti, Scriverii, Sponii, Volcammeri, Vorstii epistolis, horùm ope & suggestione adjutus collegit, & eâdem, qvam Gruterus tenuerat, ratione digessit THOMAS REINESIUS. Commentationibus etiam necessariis adjectis, & noviter prolatas Inscriptiones, & complures, qvas Gruterus aliive antea exhibuerant,

rant, illuſtravit, ex obſcuris perſpicuas, ex mutilis integras, ex depravatis correctas exhibens: adeò ut multa ex hoc Syntagmate lux Gruteriano Operi & pluribus vetuſtis Monumentis aliis inferri intelligendum ſit.

Inſtituerat qvidem primùm Autor Inſcriptiones qvasdam à Grutero publicatas, non minus indoctorum marmorariorum culpâ, qvàm incurioſorum deſcriptorum negligentiâ, temporis etiam vitio, corruptas & depravatas emendare, qvibus libro Commentario illuſtrandis inter magiſtratûs, qvem Altenburgi gerebat, munia, & curas officii medici, qvam artem per annos paulò minùs qvinqvaginta publicis ſtipendiis fecerat, inſudabat: ſed dum iſti intendit Operi, natum ipſi conſilium, illas, qvæ Grutero viſæ non eſſent & præteritæ, colligere, earumqve velut novarum acceſſione Opus ingens & admirandum locupletare & ſupplere; has autem noviter repertas dum illuſtrat, iis ſimul qvas Gruterus attulerat, lucem inferre. In qvo propoſito ita profecit, ut earum partim è manibus Amicorum acceptarum, partim è libris diverſorum argumentorum & idiomatum excerptarum inſignem copiam acqviſiverit, è qvâ Gruteriani in Operis modum diſpoſitâ *Syntagma* iſthoc conſtipavit. In qvo ordinem ſecutus eſt, qvi Scaligero & Grutero, dum is vaſtum ſuum Opus concinnabat, placuerat: nam *viginti Claſſibus* omnes, qvas vel in libris reperit, vel ab Amicis transmiſſas accepit, Inſcriptiones complexus eſt. Ac *prima* qvidem Diis dedicatorum, templorum, aliorumve locorum ſacrorum & ſacrificiorum; *ſecunda* Operum & locorum publicorum; *tertia* Cæſarum, Imperatorum, Auguſtarum & Regum; *qvarta* Annalium, Actorum & Hiſtoriarum; *qvinta* Sacerdotum, Flaminum, Pontificum, Augurum, Miniſtrorum ſacrorum, Ludionum, & his adfinium; *Sexta* Magiſtratuum majorum minorumqve & qvorumvis honoratorum; *Septima* Decretorum publicorum, Senatusconſultorum, Legum, Fœderum, Statutorum, Contractuumqve inter privatos; *Octava* Militarium; *Nona* Libertorum & Officiorum Domûs Auguſtæ; *Decima* Ordinum, Collegiorum, Corporum & qvarumvis Sodalitatum; *Undecima* Officiorum minorum, ſtudiorum, artium & negotiatiorum; *Duodecima* Affectûs Parentum erga Liberos; *Decima tertia* Affectûs Liberorum erga Parentes; *Decima qvarta* Affectûs Conjugum; *Decima qvinta* Affectûs Fratrum Sororum-

rumqve; *Decima sexta* Gentilium, cognatorum, propinqvorum, hæredum, familiarium, amicorum, sodalium, benemeritorum, aliorumqve promiscua; *Decima septima* Singulariorum ab incertis; *Decima octava* Affectûs Dominorum erga Servos Libertosqve, & horum adversus illos; *Decima nona* Affectûs Libertorum & servorum inter se & suos; *Vigesima* Christianorum veteris Ecclesiæ Monumenta exhibet: qvibus *Appendix* subjecta est, eas Inscriptiones illustratas Commentario sistens, qvæ digestis jam Classibus cum supervenissent, suo loco reponi non potuere.

Absoluto & elaborato hunc in modum Syntagmate hoc, Autor congessit & elucubravit summo studio & industriâ incredibili EPONYMOLOGICON, qvod sive accessorium Operis hujus, & latè diffusus absolutissimus Index (in istius formam, qvi in Gruteriano Opere tertii & vigesimi locum implet) habeatur; sive novi & separati Operis appellationem sustineat, perfectam sanè expletamqve omnibus numeris & partibus *Cognominum Romanorum* notitiam suppeditabit. Qvamvis autem præcipuus scopus Operis hujus Romana sint, non ignobilem tamen ejus partem Græcorum etiam aliarumqve gentium, sed cumprimis Germanorum, faciunt Nomina propria: qvippe qvibus detritis, inqvinatis, disjectis & deflexis genuinam formam pristinamqve dignitatem & celebritatem reddidit, & Germanis Germanos restituit. Qvo studio non magis horum gloriæ qvàm utilitati publicæ prospexit, & inprimis Historiæ lucem prætulit. Nam cum Græci Latiniqve Scriptores multa de Germanis & exteris nationibus aliis, qvas communi Barbararum appellatione complectebantur, literis tradiderint, ignoratum tamen fuit hactenus, qvinam præclarè istas res gesserint; aut si non ignoratum id planè, confusè tamen & turbatè animo conceptũ est, dum vel discernendi conjuncti, vel discreti fuerunt conjungendi: pluribus seculis distantes ad eandem ætatẽ, ad diversas relati qvi eodẽ tempore vixerant: unus ineptâ distinctione multiplicatus, plures contra, velut à coqvo jura, in unũ confusi & permixti. Qvod quantas in historiâ turbas excitet, soli ignorant, qvi ingentia solida historiarũ cognitionis commoda non intelligunt. Hæc verò omnia EPONYMOLOGICO isthoc ad liqvidum ab Autore perducta sunt: in qvo præterea infiniti Autorum loci emendati, Constitutionum in Theodosiano & Justinianéo Codicibus in- & subscriptiones

rectè constitutæ, abrupta & dispalata Legum fragmenta corporibus suis juncta: & qvicqvid veterum elegantiarum inconsulta, & superstitiosa librariórum correctio Scriptoribus eripuerat, maximam partem redditum est & restitutum. Qvi liber sanè eximius, multis vigiliis ab Autore elucubratus, publicâ luce omninò dignus est, eiqve sistetur, ubi fortunam *Syntagmatis* hujus, qvod præmitti par erat, expertus fuerit secundam qvi excudi istud curavit. Nam utriqve Operi simul sumtûs impendere librariorum per Germaniam afflictæ res haud patiebantur. Igitur ipsas Inscriptiones earumqve Syntagma, qvod GRUTERIANI OPERIS SUPPLEMENTUM ET COMMENTARIUS dici potest, præmittere voluit Bibliopola, qvi in possessionem Manuscripti utriusqve Operis post Autoris obitum (qvi placidus Septuagenario d. XVI. Kal. Mart. Anno M.DCLXVII. obtigit) pervenit: constitutum habens, ubi avidos Antiqvitatis eruditæ amatores intellexerit, EPONYMOLOGICUM eidem prælo, qvod *Syntagma* hoc expressit, submittere & publici juris facere. Ut Monumentorum veterum curiosus indagator, postqvam è *Syntagmate* Victoris gentium Populi sacra & ceremonias addidicit; publica Imperatorum, Consulum, Ædilium, privatorum qvoqve hominum Opera perlustravit; Magistratuum in Urbe, provinciis, municipiis, coloniis, decoram seriem; accuratam Ordinum, Collegiorum, Sodalitatum, Corporum enarrationem; Militiæ etiam gradûs; privatamqve pietatem & domesticos affectûs cognovit; in EPONYMOLOGICO, velut in atrium aliqvod nitidissimum delatus, circumstantes majores suos, vel gentis suæ proceres, qvorum Saxa antea perlustraverat, ipsâ vetustate venerandos intueatur, nominibus, tempore, scriptis gestisqve adeò succinctè collocatos, ut nunc demum ab hoc ordine, in qvem sollicita Reinesii eos coëgit industria, immortalitatem tot Nominibus, qvæ è monumentis vetustis produxit, promittere liceat. Frustra sanè speraverant mortales, saxorum perennitate prorogatum iri suum ad seram posteritatem nomen, ac memoriam sui marmorum beneficio in longum extendi posse: qvibus tamen & ipsis mortem infert ævi longinqva vetustas, qvod testantur tot truncæ statuæ, fatiscentes tabularum crustæ, semesa columnarum frusta, cipporum fragmina, & qvæ olim vias superbè prætexebant monumenta latè agris disjecta & obruta, aratris effossa sæpè, ruderibus involuta, atqve suo revulsa loco situ musco-

muscoque obsita, obliterata, oblimata, cuneis diffissa, trita rotarum orbitis, fundamentis interdum ædificiorum adhibita, suggrundiorum stillicidiis, fluminum marginibus, viarum stratis, urbium purgamentis destinata, alieno sepulchro illata, translata toties & jactata: Nulli pedes in frontem, nulli retrò, nusqvam ambitus & maceria: nihil sacri & religiosi. Cassa igitur nomina, & ignoti in ipsâ interdum patriâ tituli, peregrinaqve inscriptio. Felici tamen industriâ REINESII suis plurima Manibus reddita sunt, & ex ipsis Fragmentis Memoria eorum, qvibus posita primùm fuerant, adserta est: ut chartæ hæ saxeam istam perpetuitatem, materiæ vitio jam senescentem, novâ perennitate munire censendæ sint;

Ecce vices rerum, tandem qvoqve saxa fatiscunt,
Et manet æternum qvod levis aura movet.

EPIPHANII OPERA GRÆCO-LATINA, cum versione & Animadversionibus DION. PETAVII. Editio nova, Appendicibus *qvibusdam auctior.*

Coloniæ 1682. in fol. 2. Tomis.

Sumptibus Jerem. Schrey, & Henr. Joh. Meyeri.

Cum jampridem in bibliopolarum tabernis, Gallorum æqvè, apud qvos prodierant, qvàm aliis, disparuerint nec venalia ampliùs prostent Epiphanii Græco-Latina, à doctissimo Societatis Jesu Theologo *Dionysio Petavio*, anno hujus seculi secundo & vigesimo adornata & cum interpretatione novâ ac Animadversionibus eruditis edita *Parisiis* Opera, de bonis literis benè se merituros existimârunt bibliopolæ, qvi *Lipsiæ* recudi ea curaverunt: ita qvidem ut nova hæc editio veterem planè referat, & plagulæ hujus novæ impressionis totidem plagulis prioris editionis respondeant; typorum verò Græcorum major adhibitus nitor, qvibusdam etiam accessionibus potior habenda sit nova. Præmittitur enim *Vita Petavii*, qvam eleganti Oratione deprædicavit Henr. Valesius, exposuit etiam in Bibliothecâ Soc. Jesu à Ribadeneirâ cœptâ, à Ph. Alegambe continuatâ, à se verò ad Annum usqve LXXVI. productâ Nath. Sotvellus. *Carmen* item præfixum habet, qvo mortem ejus prosecutus est Illustr.

Monasteriensis & Paderbornensis Episcopus Ferdinandus Furstenbergius. Sub unum qvoqve conspectum omnia Petavii *Opera* juxta annorum seriem, qvibus ab ipso scripta & emissa sunt in publicum, digesta sistuntur. Animadversionibus verò binæ subjiciuntur *Appendices*, pro istis vindicandis ab Autore doctissimo adversus *Maturinum Simonium* Anno 1624. & *Claudium Salmasium* Anno 1630. scriptæ, postqve editas Animadversiones publici juris factæ. Ac poterat qvidem pluribus Accessionibus editio hæc nova augeri, si adjecta fuissent scripta ista, ad explicationem & vindicationem nonnullorum Epiphanii locorum facientia, qvæ sub *Antonii Kerkoetii* nomine adversus Salmasium, qvi *Francisci Franci* nomen sibi sumserat, in vulgus sparserat Petavius, amarulenta non minus qvàm erudita: sed qvando istis nomen suum præscribere noluit Autor, ea Animadversionibus his annectere veritus est, qvi editionis Epiphanianæ curam Lipsiæ gessit.

HISTORIA CRITICA VET. TESTAMENTI, *sive* *Historia Textûs Hebraici à Mose ad nostra usque tempora,*

Autore R.P. RICHARDO SIMONE, Presbytero Congregat. Oratoriæ.

E Gallico in Latinum versa à NATALI ALBERTO de VERSE S. Theol. & Medic. Doct.

Amstelodami, Juxta Exemplar impressum Parisiis 1681. 4to.

EST hoc novum Historiæ Criticæ opus, Gallico idiomate ab Autore suo primùm editum Parisiis 1678. in genere curiosum admodum & summæ eruditionis Scriptum, singularia plurima in Textum Hebræorum Vet. Test. & præcipuas Versiones tum à Judæis tum à Christianis editas complectens: qvod Latio donatum, cum aliqvâ Præ-

Præmonitione ad Lectorem, publici juris denuo facere nullus dubitavit Interpres doctissimus, innumerarum illius observationum singularissimarum rationem potiùs habens, qvàm aliarum qvarundam ex illo contra Fontium authoritatem eruendarum conseqventiarum, qvas nec Autor ipse admittat, & adversus qvas nemo non Eruditorum se facilè præmunire possit. Nos, qvod nostri instituti est, hic agemus, hoc est, *scopum* & *summam* illius Historiæ Criticæ historicè edisseremus, ut qvod inde sibi qvis polliceri possit, intelligat, judicium erudito lectori, & accuratum ejus examen aliis, qvorum hoc est studium, committentes; ad qvod etiam Vir Clarissimus *Ezechiel Spanhemius* in Literis ad Amicum die 10. Decembr. 1678. Gallicè scriptis, & Amstelodami anno 1679. à Daniele Elzivirio, qvanqvam suppresso Autoris nomine, editis, jam viam stravisse videtur.

De *SCOPO ET CONSILIO* totius operis tum rectè judicabis, si *qvid Autorem ad scribendum impulerit*, *qveis adminiculis in usum advocatis*, & *cui Hypothesi potissimùm innixus novam illam Criticam concinnârit*, ex ejus Præfatione & primo Historiæ hujus Capite, nobis præeuntibus, observaveris. Scribit nempe Autor in Præfatione, se dum Critica in Scripturam aliorum opera legeret, & in proprium suum usum vitia eorum annotaret, comperisse, neminem hactenus penitus Criticam Scripturæ novisse aut investigasse, neminem non juxta sua præjudicia eâ de re disseruisse. Judæos verbi gratiâ non alios Autores, qvàm suos, consuluisse, ac miratos esse, qvæ neqvaqvam intelligebant: inter Christianos autem plerosqve Patres adeò in gratiam veterum Ecclesiæ Versionum præjudicio laborasse, ut planè Textum Hebraicum negligerent: defuisse qvoqve illis multa ad perfectam Scripturæ Crisin instituendam: modernos qvod spectat, seu Catholicos, seu Protestantes, neminem non præjudicio laborasse, ambos *Buxtorffios* nil fermè aliud in plerisqve suis operibus, nisi immodicum erga Rabbinos studium, neglectis aliis Autoribus prodidisse: contrà *Morinum* adversus illos, etiam anteqvam legisset, odio affectum fuisse, dumqve meliores Ecclesiæ versiones propugnare studet, undecunqve argumenta collegisse, qvibus Bibliorum originalia evertat: plus certè judicii in *Ludovici Capelli* Critica elucere, sed & illum, cum varias tantùm lectiones conqvirere satageret, nimis eas multiplicasse: Se verò in hac Historiâ multa proferre, qvibus plurimæ Lectionum

varie-

varietates explicari possent absqve eo, qvod illis in locis hallucinatos fuisse Exscriptores dicamus: posuisse qvoqve *Capellum* & retulisse in numerum Variarum Lectionum manifestissimos Exscriptorum errores, qvi qvidem juxta probatiores Codices emendari potuissent: postremò non satis autoritatis Masoræ tribuisse: etsi enim Autores ejus infallibiles minimè fuerint, non omninò tamen spernendam aut rejiciendam hoc nomine, qvòd ejus autores Judæi sint, qvos, cum de lectionis usu agitur, consulendos esse ipsa ratio svadeat: non impedire tamen ista aut similia apud *Capellum* observata vitia, qvominus ejus Critica cæteris omnibus anteponatur. Et hujus adeò laudati scriptoris exemplo se motum fatetur Autor, ut Historiam hanc Criticam Biblici textûs & præcipuarum Versionum, tum à Judæis, tum Christianis editarum, componeret. Cum verò *Capellus* se multas alias Varias Lectiones ob MSS. Codicum penuriam adnotare non potuisse conqveratur, huic defectui se obviam ivisse scribit Noster, conqvisitis, & undiqvaqve sibi multis egregiis Codicibus, qvos diligenter qvidem inspexerit, comparatis: illorum Codicum ope Regulas dedisse, qvibus errorum & vitiorum, qvæ in Textum Exscriptorum negligentiâ invecta sunt, originem invenias, ut hoc pacto Germana Biblici textûs lectio commodiùs restitueretur: ex illis quoqve bonos & legitimos Codices Hebraicos à malis & corruptis discernere ut possis, ejus rei gratiâ plurimorum examen instituisse, in qvibus qvid desideret, qvid probet, annotarit. Deinde qvia Judæi *Masoretæ* multas, ceu scribit, in textum Hebraicum immutationes intulere, horum qvoqve Criticam multis prætermissis Autoribus, qvi de illâ ex privatis præjudiciis, vel ex aliorum sensu judicârunt, apud Masoretas ipsos legisse, imò cum attentione perlegisse, & æqvum se iis ubiqve judicem, qvantum licuit, præstitisse profitetur; mediam sic qvasi viam amplectens tum inter illos, qvi Masoram contemnunt, aut cum *Isaaco Vossio* prorsus improbant & rejiciunt, qvòd non permultas ex illâ Regulas ad LXX Interpretum & veterum aliorum versionis defensionem hauriri posse animadverterunt, tum inter hos, qvi eam infallibilem censent, qvia, ut ille scribit, non satis accuratè versiones, qvæ Masoram antecesserunt, expendere. Masoram enim seu Traditionem nunqvam adeò modum legendi textum fixisse & sanxisse, qvin qvòd pro temporum & locorum circumstantiis lectio variaverit, ostendi possit.

possit. Ut ergo modum illum, qvi ad inveniendam veritatem reqviritur, præ cæteris omnibus, qvi circa hoc negotium occupati fuerunt, servaret, id qvantum fieri potuit, præstare se conatum fuisse dicit, suam hinc Hebræo originali, suam illinc Versionibus veteribus autoritatem illibatam conservando; nec in gratiam Græcæ Lingvæ, nec Latinæ, nec Hebraicæ, nec alterius præjudicio se affectum sincerè testando, tantummodo accuratè juxta ordinarias Criticæ Regulas & Textum ipsum, & ejus Versiones expendendo, & variis annotatis Lectionibus ostendendo, qvo pacto hodiernorum Codicum menda & vitia castigari possint. De cætero nihil fermè sibi defuisse scribit ad hoc opus omni ex parte absolvendum: nam & penes se diu fuisse innumeros Libros ab Oriente allatos, & jam in Bibliotheca PP. Oratorii Domini JESU extantes: otium præterea abunde adfuisse, imò Amicorum suorum ope plurimos se Eruditos in dubiis hinc inde subortis consuluisse.

Hypothesis in hoc Opere potissimùm regnans est de Bibliorum Hebræorum Auctoribus, qvos certi generis Scribas fuisse statuit; qvi jam inde à Mosis tempore apud Hebræos extiterint, & qvamdiu illorum Respublica stetit, singula hujus Reipublicæ suæ Acta summâ fide collegerint, inqve publicis & ad id destinatis monumentis asservarint. Hos cum *Josepho* & plerisqve Patribus Prophetas nominat, qvia sc. Dei spiritu afflati fuere, & Scripturam omnem Prophetiæ nomine donat *Petrus Apostolus*. Eosdem etiam Scribas, ab ipsa Scriptura, vel publicos Exscriptores vult appellari, ut hoc pacto eos discriminet à reliqvis aliis Scriptoribus, qvi pro affectu & præjudicio suorum temporum Annales scribere solent. Tales Scribas fuisse dicit, *Samuelem, Nathanem, Gadem, Abiam* & aliqvot alios, qvi suorum temporum Annales scripserant, è qvibus non minima Librorum Biblicorum pars, utpote Judicum, Regum, Chronicorum & Paralipomenon concinnata sit. Juxta hanc suam hypothesin solvi ait multa qvæ in Pentateucho existunt, & videntur simul supponere, Mosen ipsorum Autorem non fuisse. Nimirum qvicqvid in Libris illis Historiam spectat, Scribis adserit de *Mose* in tertia persona loqventibus, & similia non pauca habentibus, qvorum Moses Autor esse neqveat: vicissim qvicqvid ad leges & jura pertinet, ipsi *Mosi* vindicat, & hac ratione totum Pentateuchum, *Mosis* esse jure merito affirmari

 posse

posse putat: qvoniam illius Scriptores *Mosis* tempore vixerint, & non nisi jussu *Mosis* illum conscripserint. Ex eadem hypothesi solidas rationes se reddere posse dicit, cur tot in Scripturis additiones & immutationes, qvas alioqvi nullo pacto explicaveris, hodie deprehendamus: si nempe observetur, hos Prophetas seu publicos Scribas pro suo officio non tantùm suorum Acta temporum collegisse, sed & aliqvando Actis à prædecessoribus suis collectis, iisqve vel addendo, vel detrahendo, & immutando, prout expedire judicabant Ecclesiæ tum temporis, novam formam induxisse, illibatâ interim S. Literarum autoritate; qvandoqvidem illarum mutationum Autores Viri Prophetæ ac cœlitus afflati essent, ut proinde, qvæ ipsi immutarent, parem cum reliqvis non possent non habere autoritatem. Multum pariter hac sua hypothesi juvari scribit explicationem innumerarum Qvæstionum circa Chronologiam & Genealogias. Si semel enim recipias, hosce Libros prolixiorum Instrumentorum compendia, tantùm esse, & populo tradita solùm fuisse, qvæ illi erudiendo idonea magis judicata sunt, per se patere dicit, relatas ibi Genealogias immediatas non esse, nec certum & infallibilem juxta eosdem libros Chronologiam componi posse, qvandoqvidem res gestæ non semper, qvo tempore evenêre, referantur, sed sæpe plura acta simul conjuncta fuerint, dum in Epitomen redigerentur, & Lector simul ad eadem illa Acta, prout in archivis prolixè continebantur, remitteretur. Isto qvoqve pacto *Spinosæ* argumentis ex hisce Scripturæ immutationibus & enantiophaniis ad ejus autoritatem infringendam ductis, qvasi nil istæ divini haberent, respondet, ac illorum simul audaciam retundere satagit, qvi Sacrorum Librorum Autores in iis tantùm, qvæ ad fidem pertinent, à Deo inspiratos fuisse, contendunt, cætera non magis pro divinis habenda esse, qvàm cuncta illa, qvæ Viri pii ac religiosi scribere solent. Cum enim periculosa hæc valde sententia videatur, & Novo Testamento in Scriptura Veteris nil non Propheticum & Divinum agnoscenti diametraliter sit opposita, talem se scribit hypothesin constituisse, qva viris Divinis & Prophetis adscribantur omnia in Sacris Literis comprehensa, iis saltem mutationibus exceptis, qvæ lapsu temporis & Exscriptorum incuriâ & oscitantiâ contigere. Nam præter istas immutationes, ab iis qvi cum autoritate Bibliorum Breviaria scripserunt factas, plures adhuc alias agnoscit Autor, qvas non ipsis

ipsis Sacrorum Librorum Autoribus, sed potiùs communi veterum omnium Librorum fato, aut si vis infortunio imputandas esse dicit, confirmans hanc suam sententiam ex modo, qvo olim Libri in parvis membranis scribi solebant, qvæ aliæ super alias circa lignum aliqvod convolvebantur, nec inter se consuebantur. Sic enim accidisse scribit, ut non satis accuratè voluminum illorum ordine servato, rerum ipsarum dispositio & ordo pluribus in locis immutatus fuerit. Et magnas illas, ut ipsi videntur, mutationes, qvas Bibliorum codicibus contigisse ostendit, ex qvo prima Originalia periere, Protestantium, ipsorumqve Socinianorum, qvi hodiernos illos Codices Hebræos consulunt, sententiam funditùs convellere putat, cum tantum absit, ut ad Controversias dirimendas compendiosior & tutior methodus Scriptura existimari debeat, ut econtra in hac sua Historia ostenderit, si qvidem juris norma à norma facti separetur i. e. cum Scriptura Traditionem conjungas, nihil ferè certi in Religione futurum esse, nec divino Verbo fieri injuriam, cum illi Ecclesiæ Traditio conjungatur: Eundem enim, qvi nos ad S. Literas amandat, ad Ecclesiam qvoqve suam, cui sacrum hoc depositum concredidit, nos amandare.

Hæc *de Scopo & Consilio Auctoris* dicta sunto; seqvitur nunc *summa totius Operis* in tres Libros divisi, qvorum *PRIMUS* unum & triginta capita complectens sat multa habet de Sacrorum Librorum Autoribus, de Prophetarum apud Hebræos munere ac potestate libris sacris addendi, detrahendi, de origine mutationum aliqvot in Textu Biblico, eorundemve actorum in aliis & aliis scripturæ Libris cum varietatibus aliqvot repetitorum caussis, de mutationibus, qvæ in Libros sacros irrepsere, præsertim post Captivitatem Babylonicam, ex Rabbinorum & Patrum sententia, de modo qvo Bibliorum breviarium factum. His ita Cap. I. II. III. & IV. pertractatis, mox cap. V. & VI. probationes & argumenta subjungit Autor additionum & aliarum immutationum, qvæ Scripturis, & in specie Pentateucho contigere. Variis item exemplis ostendit, Mosen omnium planè qvæ in Libris ab ejus nomine dictis extant, autorem esse non posse, additis responsionibus ad Judæorum hîc contradicentiū objectiones, cum novis in eorum opinionem argumentis. Cap. VII. modum exponit, qvo libri legis scripti fuerint: Hinc Libros Patriarchis ante *Mosen*

adſcriptos recenſet, Sabbaitarum etiam, ſive Veterum Chaldæorum Hiſtoriam tradit. Cap. IIX. de aliis Scripturæ Libris diſſerit, qvorum collectionem ad magnam ſub *Esdra* Synagogam referunt: Hujus Synagogæ examen, & cujusqve libri Scripturæ in ſpecie ſuſcipit. Cap. IX. Librorum ſacræ Scripturæ generalem Diviſionem tradit, Judæos & Chriſtianos Autores inter ſe hac de re conciliat: qvo ſenſu Judæi *Danielem* Prophetam eſſe negent, explicat, & hac in parte à Chriſtianis non diſſentire docet. Cap. X. XI. XII. XIII. contra *R. Joſeph Albo* pro lege Moſis nunqvam corruptâ pugnantem diſputans, ex Pentateucho Samaritano probari poſſe negat, etiamnum hodie ſupereſſe priſcum Librorum Moſis apographum: Inde Textum Hebræo-Samaritanum in particulari ſub examen vocat, nec Judaico præferendum monet, diverſisqve variarum Lectionum exemplis cum obſervationibus in eundem additis, de Characteribus Samaritanis, eorumqve origine, & convenientia cum Phœniciis literis, ex aliqvot Græcorum Patrum teſtimoniis ritè explicatis, de Codicibus Samaritanis, deqve litera *Thav* eruditè diſſerit. Cap. XIV. XV. de Lingva Hebræa qværit, an prima lingvarum? & qvomodo primùm inventæ literæ? Poſt variarum hac de re ſententiarum conciliationem accuratiùs, qvomodo inventæ ſint lingvæ, exponit, factâ hîc eruditâ de Origine Lingvarum digreſſione. Cap. XVI. & XVII. qvis ſtatus Hebræi textus à reditûs ex Captivitate Babylonica tempore, qvis ætate Jeſu Chriſti, & initio Chriſtianæ Religionis, qvis tempore *Philonis* & *Joſephi* fuerit, exponit: ibi de Secta *Sadducæorum* univerſas Scripturas admittentium, & Codice Hebræo à LXX. Interpretibus uſurpato; hîc de *Joſepho* minùs accurato Scripturæ tractatore, ac ſubſecutorum Judæorum majore diligentiâ ex occaſione Religionis Chriſtianæ natâ Lectorem informans. Cap. XIIX. & XIX. contra *Morinum* & *Voſſium* calamum ſtringit, ac Judæos ſacros libros non depravaſſe oſtendit: addita Patrum, maximè *Origenis* & *Hieronymi*, de Textu Hebraico & LXX virali verſione, ſententiæ explicatione, morem ſcribendi hiſce duobus Scriptoribus ſolennem pluribus exponit, cum obſervationibus aliis non paſſim obviis. Cap. XX. XXI. XXII. XXIII. ſtatum Hebraici textûs in primis Chriſtianismi ſeculis uberiùs pandit: varias Scripturæ lectiones in Thalmude occurrentes, cum diverſitate Codicum, qvibus Synagogæ utuntur, & qvibus privati,

vati, notat: Regulas ad discernendum probatos Textûs Hebraici Manuscriptos Codices à pravis tradit: aliqvot Manuscriptorum examen singulare instituit: nec non peculiares observationes in omnes Manuscriptos Biblici Textûs Codices subjicit, ac tandem originem variantium lectionum à varia scribendi codices ratione ortarum prodit. Cap. XXIV. & XXV. de *Masora* qvid statuendum sit, variis Judæorum & Christianorũ hac de re opinionibus præmissis, edocet: accuratiorem Masoræ expositionem instituit: utiles Regulas, qvas complectitur, eruit: unde, & qvomodo Veteres Scripturæ Interpretes excusari ac defendi possint, ostendit: partiũ etiam, qvibus constat Masora, explicationem cum Criticis in hanc rem observationibus subjicit. Cap. XXVII. XXIIX & XXIX. de punctorum Vocalium & Accentuum hodiernorum autoritate, origine, de versuum item hodierni textûs Hebraici distinctione & aliqvot aliis ejusdem Textus distinctionibus qvid sentiendum, multis in rem istam communicatis observationibus exponit, & *Caraitas*, peculiarem Gentis Hebrææ Sectam, non minùs ac reliqvos Judæos, viginti qvatuor Scripturæ libros cum Puncto-vocalibus & accentibus admittere docet. Deniqve primum hunc librum c. XXX & XXXI. Grammaticorum Hebræorum Historiâ finit, in qva Grammaticæ Hebrææ originem & progressum narrat, & hinc textus ac lingvæ Hebraicæ incertitudinem demonstrare satagit.

Criticæ hujus *LIBER SECUNDUS* præcipuarum Scripturæ Versionum à Judæis & Christianis editarum Historiam complectitur. Illas omnes examinat, & qvid in qvaqve vituperet, qvid probet, studiosè aperit Simonius. Post generalem doctrinam de Bibliorum Versionibus Cap. I. propositam, præ cæteris omnibus Græcam Versionem LXX. Interpretum & ejus authoritatem per aliqvot Capita expendit. Nam ubi Cap. II. Historiam *Aristeæ*, & aliqvot alios eâ de re scriptos Libros supposititios sub examen revocavit, & solam Mosis legem primùm Græcè redditam esse docuit, appellationis item rationem, cur LXX viralis dicta fuerit, enucleavit; Cap. IV. non modò varias hujus Versionis Editiones recenset, sed & explicationem Tetraplorum, Hexaplorum, & Octaplorum *Origenis* cum Criticis animadversionibus subjicit, ac versionis ipsius cum textu Hebræo collationem, variarumqve illius editionum ad se invicem

comparationem instituit. His ita præmissis varias Variorum sententias, maximè *Isaaci Vossii* opinionem discutere, & contra ipsum Cap. IV. nec textum Hebræum à Judæis depravatum, nec ejus Chronologiâ Chronologiam LXX. Interpretum meliorem esse ostendere instituit. Inde suo de hac versione judicio exposito, Cap. V. VI.VII. examen singulare locorum textûs Hebraici aliter, qvam nunc redditur, ab ipsis redditi, suscipit, ac tandem Cap. IIX. adversus alios non eâ lingvæ Hebrææ notitiâ instructos, ut judicium de hisce Interpretibus rectè ferrent, certis adhibitis Regulis, qvoad loca plurima defendit. Hîc obiter notandum, *Isaacum Vossium* sententiæ suæ tenacissimum ad Objectiones *P. Simonii* statim Responsionem adornasse, qvam libro de Sibyllinis Oraculis Oxoniæ 1679. edito subjecit. Et cum totus controversiæ status versetur circa LXX. Interpretes, primo *Argumenta*, qvibus ad elevandum horum Interpretum versionem in hoc libri secundi principio utitur Simonius, breviter perpendit: Deinde *Loca* perseqvitur, qvæ vel malè, vel saltem non satis commodè à LXX. versa fuisse Interpretibus existimat: Deniqve *Rationes* discutit qvæ videntur movisse Adversarium, ut novam instituendam putârit versionem exactè cum Hebræo congruentem Codice. De cætero laudat moderationem Autoris, qvod Versionem hanc magni faciat, nec cum iis sentiat, qvi illam ex officina Sathanæ prodiisse affirmant, ac si ea, qvam & Christus & Apostoli nobis reliqverunt & commendarunt, Scriptura autorem possit habere Diabolum. Sed è diverticulo in viam, & ad ipsum Simonium est redeundum, qvi jam porro Cap. IX. & X. de aliis Scripturæ Græcis Versionibus, qvarum tantummodo supersunt fragmenta, præcipuè de ea, qva Samaritani sunt usi, differit, & an præter indicatas adhuc aliæ extiterint Græcæ Versiones? an nomine LXX Interpretum plures & variæ? an *Origenes*, *Pamphilus*, *Eusebius*, *Lucianus*, *Hesychius*, *Apollinaris* novas Scripturæ Interpretationes composuerint? doctè disqvirit, ac novas in Hexapla *Origenis* observationes addit. A Cap. XI. ad XIV. de priscis Scripturæ Versionibus, qveis olim Ecclesia Occidentalis utebatur, inprimis de Vulgata hodierna ejusqve Autore operosè agit; mox aliqvot istius Versionis Capitibus juxta Criticæ leges examinatis, generales animadversiones suggerit, qvibus Hieronymiana vertendi methodus penitius innotescat: sed & Vulgatam cum LXXvirali confert

iis in libris, de qvibus constat illam *Hieronymi* esse, variis annexis Regulis pro defensione Vulgatæ exstructis, idqve pluribus in locis: imò qvo sensu hæc versio à Synodo Tridentinâ definita sit *autentica* exponit, nec illam esse verum ac genuinum Scripturæ fontem ingenuè ostendit, multis in hanc rem adductis observationibus criticis. Cap. XV. & XVI. versionum à *Syris*, *Arabibus*, *Coptis*, *Æthiopibus*, *Armenis* editarum Historiam absolvit. Inde ad Judæorum Versiones seu Paraphrases pedem promovens Cap. XVII. qværit, utrum *Hellenistæ* in suis synagogis solam LXX. viralem Versionem legerint? & qvinam Hellenistæ isti? & qvomodo ad proprium usum Versionem pòst LXX. adscriptam concinnarint? de Versione item Samaritana & ejus Versionis latina interpretatione dispicit. Hinc ubi Cap. XIX. Paraphrasium Chaldaicarum incertitudinem originis cum modo, qvo confectæ fuerint, exposuit, de lingva etiam Chaldaica, deqve harum Paraphrasium styli diversitate lectu digna protulit, qvin & punctuationis Chaldaicæ Reformatione Buxtorffiana rejecta, litem de istarum utilitate vel damno Paraphrasium magna cum contentione agitatam diremit: Cap. XIX. ad alias Bibliorum Versiones sive Paraphrases à Judæis profectas in variis lingvis, *Arabica*, *Persica*, *Hispanica*, & *Græca* vulgari accedit, & Criticas observationes in easdem illas lingvas, maximè verò in *Græcam* hodie vulgarem subjungit. In sex ultimis Capitibus à XX ad XXVII. de recentioribus Christianorum Versionibus, primò latinis, deinde vulgaris lingvæ, tum Catholicis tum Protestanticis, *Anglorum*, *Belgarum*, ac præsertim de *Lutheri* Versione Germanica, deqve *Gallicis* Protestantium Scripturæ Versionibus Critico more agit.

Sed, qvià plena periculi res foret, morbos aperire, nec remedia adhibere, fusè sic recensitis plerarumqve Versionum bonis malisve qvalitatibus, *LIBRI TERTII* initio, Cap. sc. I. & II. methodum monstrat, qva purior & exactior, qvam unqvam antea, Versio concinnari valeat. Cum autem hîc permultæ qvidem magnæqve occurrant difficultates, has nihilominus Cap. III. & IV. juxta præscriptas à se Regulas superari posse ostendit. Hujus novæ suæ Versionis occasione præcipuorum Authorum interpretandi methodos examinat, primò Judæorum Cap. V. maximè *R. Mosis Maimonidis* & aliorum Rabbinorum Cap. VI. & VII. (ubi multa simul jucunda

tra-

tradit de Rabbinorum lectione in sua ipsorum Lingva) deinde priscorum Patrum, *Augustini* Cap. IIX. *Origenis, Hieronymi* Cap. IX. multorum aliorum, Cap. X. deniqve recentioris ævi Doctorum, qvi in Scripturam notas aut commentarios scripsere, sive Catholicorum Cap. XI. & XII. sive Protestantium Cap. XIII. XIV. XV. sive Socinianorum Cap. XVI. ut sic uno intuitu, qvomodo & qvam variè tum Judaica, tum Christiana Ecclesia Scripturam interpretata fuerit, videre qveas. Et qvò is labor majorem adhuc utilitatem adferat, multis regulis & observationibus ad rectè Scripturas interpretandum hinc inde propositis, Cap. XVII. utilium aliqvot Librorum ad intelligentiam Scripturæ facientium Crisin suscipit: qvin & judicium suum de aliqvot aliis Scriptoribus, qvi opera Critica in Scripturam composuere, sive Catholicis, ut *Jo. Morino*, Cap. XIIX. sive Protestantibus, ut *Ludovico Capello* Cap. XIX. & XX. exponit, ac tandem in fine hujus libri à Cap. XXI. ad XXIV. in Polyglottæ Anglicanæ Prolegomena, qvæ *Brianus Walto* sedecim sermonibus complexus est, censoriam virgulam exercet.

Ad Calcem Operis duplicem Catalogum adposuit, unum præcipuarum Scripturæ tam Hebraicæ, qvàm in varias lingvas translatæ, sive à Judæis, sive à Christianis profectarum Editionum, cum innumeris in qvamqve Editionem & Versionem Criticis animadversionibus: Alterum Autorum Judæorum & aliorum minus obviorum Scriptorum qvi passim in Historia hac Critica citantur.

ANDREÆ ACOLUTHI, Uratisl.

מי המרים המאררים

De Aqvis Amaris & maledictionem inferentibus,

Num. V. 11. seq. descriptis *philologema.*

Lipsiæ Typis Justini Brand, 1682. in 4to.

QVamvis hæc materia à Clar. Wagenseilio in Sota jam præoccupata videretur, aliâ tamen methodo eandem perseqvi & post messem spicilegium instituere Autori, novum industriæ suæ specimen post *Obadiam Armenum* edituro placuit. Sic autem procedit, ut primùm (Cap. 1.) tremendæ hujus sanctionis cum præcedentibus & seqventibus cohærentiam ostendat. Deinde (Cap. 2.) Hebraicarum vocum,

vocum, qvibus dissertationis hujus frontem insignivit, constructionem, originem, significationem & emphasin evolvat, tùm rem ipsam aggrediatur & (Cap. 3.) totam rationem, qva uxores Zelotypis maritis de adulterio suspectæ per aqvas à Sacerdotibus propinatas probandæ fuerint, secundùm omnes causas & circumstantias exponat, & tandem in recensendis allegoriis & abusibus (Cap. 4.) occupetur, id ubiqve agens ut Sacros Fontes, qvorum ductum seqvitur, cum Interpretum rivulis studiosè conferat, & qvantopere in Orientalium Lingvarum studio excolendo & abstrusis Judæorum sacris eruendis versatus fuerit ostendat.

A New Digester or Engine, for softaing Bones, Containing the Description of its Make and Use in Cookery, Voyages at Sea, Confectionary, Making of Drinks, Chymistry, and Dying &c.

By *Denys Papin*, M.D. Fellow of the Royal Society, London. 1681. in 4to.

i. e.

Novus Digestor aut Machina pro emolliendis Ossibus, continens hujus delineationem seu parandi modum cum usu in re Coqvinaria, navigationibus, arte condiendi, potionibus conficiendis, Chymiâ, & arte tinctoriâ, per *Dionysium Papinum*, M. D. & Regiæ Societatis Socium.

Londini 1681. in 4to.

POstqvam *Nobilissimus Boyle* in Experimentorum Physico-Mechanicorum Continuatione secunda Artic. 19. *Experim.* 4. 5. & 6. singularem ad ossium usqve emollitionem coqvendi carnes modum, in vase cochleâ obturato & MB. cochleâ pariter firmato adornandum, suppeditaverat, sine instrumentorum tamen necessariorum horumqve usus declaratione, præsens scriptum Autor publici juris fecit, Novumqve Digestorem seu Coqvum appellavit, qvod per compressionem

nem aqvæ & aëris, intra vasa conclusi, Elixationes, Digestiones seu Macerationes, fermentationes, ac destillationes variarum rerum, & inter has ossium duriorum emollitionem, perficere doceat.

TAB. VI. Instrumenta proin his finibus accommodata in sex figuris exhibet, qvarum 1. & 2. illa delineat, qvorum usus generalis magis, 3. 4. 5. & 6. verò, qvæ destillationibus ac arti tinctoriæ præprimis sunt accommodata. Scilicet, in *Fig.* 1. AA. Lebetem designat æneum, in fundo clausum, in summo II apertum: qvi instar MB aqvam continet & igni immediatè exponitur.

BB. Hujus lebetis operculum, ejusdem cum illo figuræ & capacitatis,

CC. Lebetis Ansulas,

DD. DD. Duo ferramenta, alterâ sui extremitate ansulas C. C, altera Repagulum EE excipientia,

EE. Repagulum, foraminibus ferramentorum D. D. trajectum, qvod tolli & adaptari potest, ubi pro rei exigentiâ aut aperienda aut occludenda fuerit Machina.

FF. Duas Cochleas, qvæ foraminibus Repaguli EE trajectæ capitellum BA & receptaculum AA firmiter combinant.

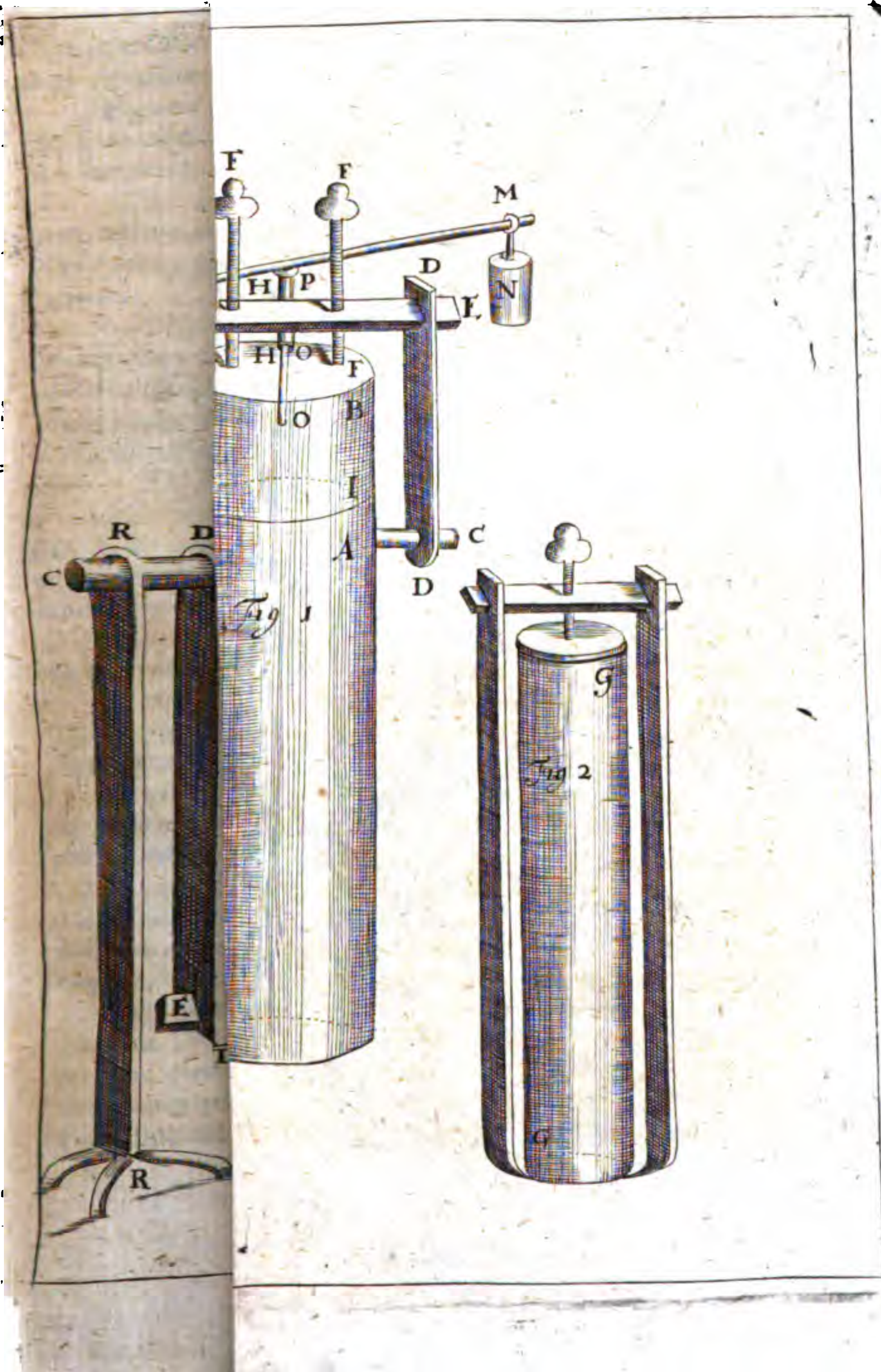
HH Tubum seu canalem, operculo BB aptatum & obturaculo P. muniendum: Cujus canalis usus est, partim ut aqva, commissis jam machinæ partibus, infundi, partim ut pressuræ aëris interni gradus, per elevationem variam obturaculi P. accuratiùs dignosci possint.

II. Commissuram lebetis AA & BB.

LM. Baculum ferreum, eminentiæ L. Q. infixum, qvi, cum à pondere N, extremitati ejus appenso deprimitur, reprimendo obturaculum P. compressionem aëris interni moderatur.

OO Angustiorem canalem, obvolutum cannabe & tubo HH ita impactum, ut aliqva extremitate sua aqvæ inclusæ immersus aliqvid humiditatis hinc ad P. derivet, qvò hoc ipsum charta obvolutum & leviter humectatum, orificium tubi HH exactius claudat.

Figura 2. Vas GG exhibet, descripto lebete angustius, ex vitro, stanno similive materia conflatum, coqvenda, digerenda, ac destillanda immediatè excipiens, operimento & cochlea suâ occludendum, ac Machinæ AA. BB, immittendum. Lebetem ergo AA BB furno chymico usqve ad ansulas CC. imponit autor noster, ignem firma-

F
F
M
H P
D
N
E
H O
F
O
B
I
R
D
C
A
C
D
Fig 1
G
Fig 2
E
G
R

firmatis probè cochleis carbonum ope subdit, & hunc pro operationis conditione moderatur.

Figura 3. Craticulam seu sepimentum BB delineat, fulcris AAA & manubrio CC. instructum, qvod vasi BB imponitur pro destillandis concretis excipiendis ac continendis.

Fig. 4. Vasa AA & GG figuræ circularis tradit, qvorum una extremitas materiam destillandam continens, igni; altera, vapores excipiens, pro faciliore horum condensatione, aqvæ frigidæ imponitur.

In *Figura* 5. pro commodiore destillatione delineatur Vas GG. extremitate sua II lebetem AA superans, qvod materia destillanda replendum, ejusqve aperturæ II operculum profundius, pro vaporibus excipiendis & condensandis adaptandum, ita tamen ut lebes atqve vas internum ferrumine invicem exactè conjungantur, ne aqva in Spatio TTTT contenta effluat, machinæ autem canalis HH loco ponderis cochleâ firmetur. Machina hæc ferreis duobus fulcris RRRR eo imponitur fine, ut mediantibus ansulis C. C. in æqvilibrio circiter hærens inverti, pro immittenda & eximenda materia destillandâ, sine sui apertura facili negotio qveat. Ignis machinæ AA mediante ignitabulo huic accommodato admovetur. Qvoniam verò Tinctor qvidam vas internum GG scopo suo minus necessarium judicaverat;

Fig. 6. externæ machinæ AA orificium H angustius parandum esse Noster arbitratur, admittendis tamen insimul pannis tingendis proportionatum.

Atqve hæc de Instrumentorum apparatu, iisqve utendi modo: emolumenta eorundem qvod spectat, docet Idem (1) hac ratione paucis carbonibus, v. g. VI aut VII unciarum, brevi temporis spatio, carnes, cuniculum, columbas, pisces, legumina &c. imò vetustiorum animalium, v. g. vaccarum, carnes duriores ac ipsa ossa ad mollitiem decentem atqve gratam percoqvi posse, ita qvidem, ut, justô qvamvis coqvantur diutiùs, haud tamen adeò facilè adurantur.

(2) Gelatinas breviori manu & in majore copia, ex solidissimis etiam, v. g. bubulis & ovillis, ossibus parari posse; siqvidem per hanc encheirisin ossa sui ponderis duplum aut triplum; Cornua cervi qvintuplum gelatinæ exhibeant, illudqve in substantiam caseo, qvem Parmesan appellant, mollitie & sapore non dissimilem con-

vertant. Sicut autem virtutem singularem nutriendi, & humorum acrimoniam, ex sale conditis & fumo induratis carnibus contractam, corrigendi gelatinis cunctis, hac potissimùm ratione præparatis, inesse supponit: ita hoc experimenti genus navigantibus præprimis proficuum commendat, & præterea eandem gelatam substantiam vitris, vasis Sinensibus, & fragmentis eboris, succini &c. conglutinandis vel redintegrandis egregiè inservire, expertus testatur.

Nec (3) dulciariis similisqve artis hominibus machinam hanc inutilem futuram credit, partim ad fructus commodiùs & sine notabili corrugatione exsiccandos; partim ad eosdem in succo proprio, cum & sine saccharo condiendos & conservandos, diversisqve experimentis probabile negotium reddit.

(4) Fructuum succos eadem ratione in potus & vina svavissima, interveniente fermentatione, posse converti: qvæ non adeò facilè acescant ac corrumpantur, nec tormina & flatus gignant, nec caput petant, summè tamen confortent ac nutriant.

(5) Pariter hac encheirisi Extractiones Chymicas facilitari valdè atqve juvari statuit, præsertim ejusmodi parandæ si tincturæ sunt, qvarum confectio aliàs difficilior observatur, v. g. Tinctura salis tartari, & succini: qvam utramqve brevi temporis spatio efficaciorem & saturatiorem, prioremqve lixiviosam magis, ac intra mensem vulgaris digestionis ope evadere potuisset, hâc effectam viâ se degustasse perhibet. Destillationibus verò, qvæ mediantibus descriptis vasibus adornantur, hoc tribuit commodi, qvod partim faciliores sint, qvippe per descensum factæ; partim nihil substantiæ destillandæ perdant. Destillationibus tamen hisce potissimùm accommodatam & fig. 5. delineatam machinam, pisturæ qvoqve, per carbones fossiles administrandæ, inservire conjicit.

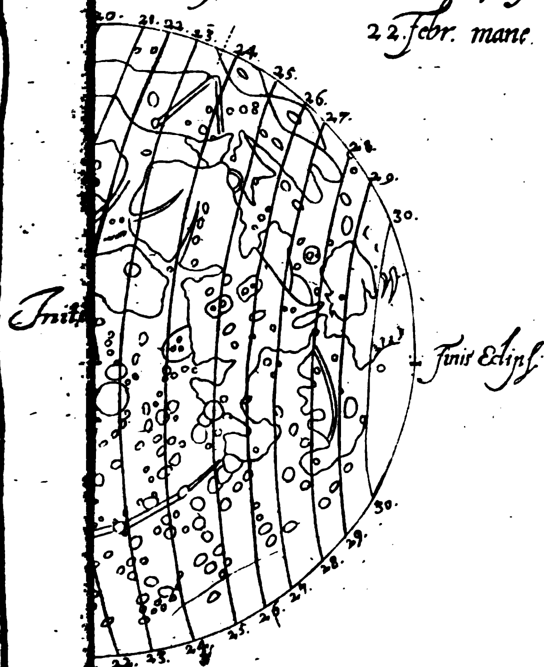
(6) Tinctoribus inter alios effectus hanc ex lebetibus descriptis utilitatem promittit, qvod diu satis materia tinctilis ac panni tingendi, in calore etiam intensiore, sine sui tamen destructione in iis conserventur, & particularum volatilium exhalationes impediantur; unde effici observat, ut ejusmodi qvoqve succi, v. g. prunorum, qvorum aliàs viscositas facit qvò minus in corpora tingenda penitiùs insinuare se possint, ad hoc præstandum qvam aptissimi reddantur.

Tandem Experimentorum illorum, qvæ in durioribus corporibus

Fig. 2.

Decentis â recuperatione
is ad finem Eclips.

22. Febr. mane

E. Andre: Sohn sculps. Lips.

ribus, v. g. Succino, Ebore &c. emolliendis observavit, varios successus refert; & inter hos, qvod Gummi Copal eqvidem faciliùs, nullo verò caloris gradu succinum, sine particularum integralium secessu, nec cornu bovinum per se, nec ebur, ullo liqvore affuso, emollire potuerit; idem tamen cornu bovinum, & chelonium cum aqva cocta ad flexibilitatem & mollitiem egregiam perduxerit, qvam ipsam non nisi post triduum aut qvatriduum deposuerint, qvamqve adeo variis exinde parandis utensilibus credit inservire. Ne autem impensæ, ad machinam hanc parandam necessariæ, emolumentum inde expectandum videantur superare, supputationem & collationem hujus illarumqve sub finem scripti annectit, cum paucis adhuc notis, usum machinæ commodiorem concernentibus.

Eclipsis Lunæ Totalis cum morâ,
Anno 1682, die 21 & 22 Febr. vesp. & manè st. n.
observata
GEDANI
à
JOH. HEVELIO.

TAB. VII.

Temp. sec. hor. ambulator. Hor. ′ ″	Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici	Per qvas maculas transiverint Umbræ sectionis, & qvæ insuper notatæ & observata fuerint.	Tempus ex Altit. Correct. Hor. ′ ″
8 41 18			Altitudo Palilicii 39° 53′	8 40 46
8 44 9			Eadem altitudo 39 27	8 44 20
8 48 14			Denuò repetita 39 0	8 47 59
10 8 20			Initium penumbræ dilutissimæ	10 9 0
10 12 50			Penumbra densior	10 13 20
10 19 5			Penumbra adhuc crassior	10 19 36
10 23 50			Penumbra densissima	10 24 24
10 24 30			Initium Eclipseos circa 125° limbi, in 95° sc. à puncto superioris lineæ perpendicularis Nonagesimi, ortum versus contigit.	10 25 5

Temp. sec. hor. ambulator. Hor.	′	″	Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici	Per qvas Maculas transiverint Umbræ sectionis, & qvæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altitud. Correct. Hor.	′	″
10	29	45	1	$1\frac{1}{4}$ digit.	Incedebat per Montem Germanicianum, ad mare Syrticum & Montem Acabe.	10	30	30
10	32	13	2	2. ferè	Per Montem Porphyriten, loca paludosa Inſ. Cercinnæ, Sinum Syrticum, per M. Sacrum & M. Caſium.	10	32	50
10	36	30	3	$2\frac{1}{2}$ ferè.	Ad M. Baronium, Inſ. Æthuſam, per medium Sin. Syrbonis, & M. Pharan.	10	37	10
10	43	25	4	$3\frac{5}{8}$.	Per Sinum Apollinis, M. Ætnam, Inſ. Letoam, ad Inſ. Didymam.	10	44	10
10	47	25	5	$4\frac{5}{8}$ dig.	Ad Inſ. Majorcam, Vulcaniam, Lemnos Carpathos, & M. Horeb.	10	48	15
10	52	20	6	$5\frac{3}{4}$	Ad Lacum nigrum Majorem, per M. Argentarium, Sipylum, Maſicytum, Tabor, Sinai, & deſertum Raphidim.	10	53	10
10	55	45	7	$6\frac{1}{2}$.	Per ſcopulos hyperboreos, Inſ. Besbicum, M. Olympum, Didymum, & M. Antilibanum.	10	56	40
11	0	33	8	$7\frac{3}{4}$ dig.	Ad Inſ. Cyaneam, M. Horminium, Montes Uxii, & M. Coibacaranos.	11	1	30
11	4	30	9	$8\frac{1}{2}$	Per M. Ambonum, ad I. Apolloniam, & Sin. Athenienſem, Per M. Moſchū, Uxii & Coibacaranos.	11	5	30
11	9	59	10	$9\frac{1}{4}$	Per Lacum Hyperboreum ſuperiorem, Pal. Byces, Per M. Herculis, & Sinum extremum Ponti.	11	10	55
11	13	30	11	10. digit.	Per Lac. hyperb. infer. M. Cimmerium, & ad S. infer. Maris Caſpii.	11	14	27
11	16	30	12	$10\frac{1}{2}$ ferè.	Per M. Riphæos, P. Mœotidem, Inſ. Alopeciam, ad Inſ. majorem Maris Caſpii, per Montem Neroſum.	11	17	17

Temp. sec. hor. ambulator. Hor. ′ ″	Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici	Per qvas Maculas transiverint Umbræ sectionis, & qvæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altit. Correct. Hor. ′ ″
11 19 10	13	11¼	Ad Ripam Paludis Mœotidis & Mont. Hippoci.	11 20 10
11 22 0	14	11½	Per M. Alaunum, & lacum occident. minorem.	11 23 0
11 26 30		12 digit	Totalis obscuratio circa 297° limbi, in 94° sc. à puncto super. lineæ perpendic. Nonagesimi ortum versus deprehensa.	11 27 30
11 35 36			Altitudo Pollucis 52° 13′	11 37 4
11 37 35			Eadem Altitudo 52 0	11 38 42
11 38 50			Rursus repetita 51 41	11 39 35
12 58 20	die 22	Febr. mane	Recuperatio luminis, circa 118° limbi, in 88° sc. à puncto Superiori lineæ perpendicularis Nonagesimi occasum versùs extitit.	1 0 8
1 0 40	15	½ digit.	Ad M. Alabastrinum, Pentadactylum, Audum & P. Maræotidem.	1 2 31
1 3 35	16	1¼	Per M. Porphyritem, ad Mar. Syrticum, & per Mont. Eoum.	1 5 32
1 8 10	17	2 ferè.	Per M. Baronium, Loca Paludosa Ins. Cercin. inter Mare Syrticum & Ægyptiacum ad Sinum Syrbonis.	1 10 13
1 11 48	18	2½ dig.	Per Sinum Apollinis, Ins. Taracinit, I. Æthusam, Sinumqve Syrbonis.	1 13 54
1 16 20	19	3½	Ad Ins. Majorcam, per M. Ætnam, M. Neptunum, Zachyntum, Ins. Letoam, Ins. Didymam & M. Lyon.	1 18 33
1 20 50	20	4½ dig.	Ad Ins. Corsicam, per Ins. Vulcaniam & Carpathos, ad Mare Mortuum, per desertum Sin.	1 23 6

Temp.

Temp. sec. hor. tabul. Hor.	′	″	Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici	Per qvas Maculas transiverint Umbræ sectiones, & qvæ insuper notata & observata fuerint.	Tempus ex Altit. Correct. Hor.	′	″
1	24	39	21	5¼ dig.	Ad M. Argentarium, Mare Pamphilium, Inf. Cyprum, per M. Horminium.	1	27	0
1	26	15	22	6 ferè	Per M. Apenninum, ad Lac. Trasimenum, ad M. Sipylū, per M. inf. Libanū.	1	28	40
1	28	32	23	6½	Ad M. Carpathos, per Inf. Besbicum, M. Olympū, Didymū & M. Dalangueros.	1	31	0
1	31	12	24	7¼ dig.	Per M. Peuce, Byzantium, ad M. Horminium, & per M. Antitaurum.	1	33	44
1	35	59	25	8¼	Per Sin. Circinitem, Inf. Macram, Inf. Apolloniam, Medium Montem Moschum, atqve Montes Sogdianos.	1	38	37
1	39	33	26	9 dig.	Per lacum hyperb. inferiorē, Pal. Byces, M. Strobilum, per Sin. extremum Ponti ac M. Paropamisum.	1	42	15
1	41	45	27	9⅜ dig.	Inter Palud. Byces, & Lac. Coroconda-metis, per M. Herculis, & Montem Caucasum inferiorem. (rosum.	1	44	30
1	44	19	28	10	Per M. Cimmeriū, M. Tancon, & M. Ne-	1	47	9
1	47	20	29	10½	Per Paludē Mœotidē, Inf. minorē Maris Caspii, Montemq; Nerosum superiorē.	1	50	14
1	51	44	30	11 paull. plus.	Per M. Alaunum, M. Sanctum, Montesqve Hippoci.	1	54	42
1	56	12		12 digit.	Finis circa 294° limbi, in 97. sc. gradu à puncto superiori lineæ perpendicularis Nonagesimi occasū versus contigit.	1	59	17
1	57	10			Densissima Penumbra.	2	0	17
2	1	15			Satis adhuc crassa.	2	4	27
2	2	30			Paullò dilutior	2	5	45
2	10	20			Penumbra dilutissima.	2	13	42
2	12	30			Finis Penumbræ.	2	15	0
2	15	39			Altitudo Pollucis 29° 12′	2	19	7
2	17	35			Eadem Altitudo 28 46	2	22	8

Ani-

Animadvertenda

In Eclipsi Anno 1682, die 21 & 22 Febr. GEDANI *observatâ.*

CUm Tabulæ Rudolphinæ bene notabilem hâc die Eclipsin, & qvidem totalem cum morâ ostenderent, qvales exqvisitè observare rarò aliàs contingit: proinde summâ alacritate ad illam ex meâ rursus, DEI Benignitate, erectâ Speculâ, attendi; præprimis cùm cœlum omnino sudum extiterit, ut qvævis exoptatissima, hoc in parte, mihi pollicerer. Totam igitur diem 21 Febr. impendi, partim ut horologia ad Sciatericum lineæ Meridianæ applicatum dirigerem, atqve sic omnia parata haberem, qvæ ad ejus generis observationes reqviruntur.

Ingruente Eclipsi Umbra erat valde diluta, limbusqve ejus qvasi anfractuosus, & minimè terminatus, sic ut difficulter admodùm ab initio phases determinari potuerint, nec accuratè distingvi, per qvas Maculas umbra transibat: successu tamen temporis, crescente Eclipsi, distinctius omnia deprehendebantur. Color ab initio videbatur satis tristis, obscurus, & fuliginosus, ac si hæc Eclipsis, eâdem ratione, circa maximam obscurationem, ut illa Anno 1642 Mens. April. adeò sese obumbratam sistere vellet, qvò vix conspiceretur; sed res planè aliter cecidit, siqvidem Luna cùm jam omninò esset eclipsata, totus tamen ejus discus satis clarè in oculos incurrebat: color namqve ejus tum omninò rubidus sive sangvineus, aut rubiginosus erat, qvi eousqve perseverabat, donec Luna ad medietatem lumen suam recuperasset, atqve tum rursus satis obscura & fuliginosa apparuit; adeò ut omnium optimè phases omnes, per qvas nimirùm Maculas Umbra transierit, annotatæ fuerint. In summâ, hujus Eclipseos observatio ex voto nobis successit; non solùm enim Initium & Finem, sed etiam ipsum momentum Totalis obscurationis, & Recuperationis luminis, cum 30. phasibus (qvòd rarò admodum contingit) diligentissimè mihi deprehendere cœlum indulsit. Per qvas verò Maculas Umbræ sectiones incesserint, tum qvid amplius notatu dignum, sub tempore Eclipseos exti-

extiterit, ex ipsâ observatione atqve delineationibus ad oculum clarè patet, non minùs ex subseqventi Tabella, qvousqve Calculus Rudolphinus ab hâc observatione, atqve sic ab ipso coelo discedat.

	Ex calculo Rudolphino.			Ex Observatione.			Differentia.		
	Hor.	'	''	Hor.	'	''	'	''	
Initium Eclipseos	10	13	33	10	25	5	11	32	Tardiùs
Totalis Obscuratio	11	10	11	11	27	30	17	19	Tardiùs
Maxima Obscuratio	0	5	43	0	13	49	8	6	Tardiùs
Recuperatio luminis	1	1	15	1	0	8	1	7	Citius
Finis Eclipseos	1	57	53	1	59	17	1	24	Tardiùs
Duratio total. obsc.	1	51	4	1	32	38	18	26	brevior
Tota duratio Eclipseos.	3	44	20	3	34	12	10	8	brevior

Eadem ECLIPSIS
observata
LIPSIÆ.

Temp. sec. horolog. ambulat.		Altitudines.		Tempus correctum			
Hor.	'	G.	'	H.	'	''	
8.	35	36.	0	8.	16.	32	Altitudo Reguli. dub.
9.	8½	40.	20	8.	49.	48	Altitudo Palilicii.
9.	13	39.	32	8.	55.	40	Eadem altitudo.
9.	49	15.	30	9.	34.	0	Altitudo Arcturi. Penumbræ vestigiũ.
9.	52			9.	37.	0	Penumbra.
9.	58			9.	43.	0	Penumbra.
10.	6½	18.	22	9.	52.	44	Altitudo Arcturi.
10.	10	18	56	9.	56.	28	Altitudo denuò capta,
10.	15			10.	1.	0	Initium æstimatum, aut Penumb. dens.

Tem-

Temp. sec. horolog. ambulat. H. ′	Alti-tudi-nes. G. ′	Tempus correctum. H. ′ ″	
10. 15½		10. 1. 30	Initium verum, in parte Africæ, prope montem Audum in mari Eoo.
10. 28	21. 48	10. 14. 56	Altitudo Arcturi.
10. 44	24. 18	10. 31. 0	Eadem altitudo.
10. 54	26. 0	10. 41. 56	Altitudo Arcturi.
10. 57	26. 20	10. 44. 4.	Eadem altitudo.
10. 59	26. 30	10. 45. 8	Rursus capta.
11. 3		10. 50. 0	Palus Mœotis obscurari incipiebat.
11. 5		10. 52. 0	Sectio umbræ per medium Palud. Mœot.
11. 11	28. 27	10. 57. 36	Altitudo Arcturi. Immersio in umbrâ.
12. 45½		12. 38. 0	Emersio ex umbrâ.
12. 47	43. 55	12. 39. 36	Altitudo Arcturi.
12. 51½		12. 44. 0	Palus Maræotis in medio inter umbram & marginem Lunæ.
12. 57		12. 49. 30	Mons Porphyrites in medio inter umbram & marginem Lunæ.
13. 2		12. 55. 0	Sinus Sirbonis totus ex umbrâ.
13. 5		12. 58. 0	Mons Ætna diametro sui ipsius ab umbrâ.
13. 10		13. 4. 0	Umbra per medium Montis Sinai.
13. 11		13. 5. 0	Mons Sinai totus ex umbrâ.
13. 12½		13. 6. 30	Mons Sinai diametro sui ipsius ab umbrâ.
13. 15	21. 54	13. 8. 50	Altitudo lucidæ Lyræ.
13. 17	22. 10	13. 11. 2	Eadem altitudo.
13. 31		13. 25. 0	Sectio umbræ per medium Paludis Mœotidis.

Temp. sec. horolog. ambulat. Hor. '	Altitudines. G. '	Tempus correctum. Hor. ' "	
13. 35		13. 29. 0	Palus Mœotis tota ex umbrâ.
13. $39\frac{3}{4}$		13. 34. 0	Finis Eclipseos, prope Insulam majorem in mari Caspio, ubi Hippoci montes sunt.
13. 44	25. 47	13. 38. 16	Altitudo lucidæ Lyræ.
13. 47	26. 15	13. 41. 28	Eadem altitudo.
13. $53\frac{1}{2}$	27. 10	13. 48. 34	Rursus capta.

Fuit ergò	H.	'	"	Ex Tab. Riccioli H.	'	"
Initium Eclipseos	10.	1.	30.	9.	29.	53.
Immersio in Umbr.	10.	57.	30.	10.	29.	23.
Medium Eclipseos.	11.	47.	45.	11.	25.	4.
Emersio ex Umbrâ.	12.	38.	0.	12.	20.	45.
Finis Eclipseos.	13.	34.	0	13.	20.	15.
Digiti Eclipsati				21.	51.	0

Cometarum Natura, Motus & Origo, Secundùm JOH. HEVELII & P. PETITI Hypotheses declarata, à JOH. CHRISTOPHORO STURMIO, Math. & Phys. Prof. Altdorfi in 4. 1681.

ARgumentum hoc, qvod seculo abhinc integro celeberrimorum Mathematicorum fatigavit ingenia, occasione nuperi Cometæ Anni 1680, ita sibi tractandum sumsit Auctor: ut expositis Cometarum sesqvisecculo abhinc accuratè observatorum phænomenis, Binam Hypothesin Cometarum, è Planetarum qvidem, & præcipuè Solis, effluviis in æthere fluidissimo genitorum, motuqve rectilineo aut parabo-

parabolico trajectorum, ad HEVELII; Mundo autem coævorum, & sub certâ periodo, circuli aut ellipseos lege, in conspectum redeuntium, PETITI, tanqvam præcipuorum harum Patronorum, placita dilucidè explicaret; suamqve tandem, utra phænomenis magis respondere, & qvid in unaqvâqve desiderari jure posse, sibi videretur, Ἐπίκρισιν subnecteret.

Itaqve post phænomenon generalium contemplationem, ex institutâ Cometas inter & Novas stellas, circa inexpectatum exortum, freqventiam, durabilitatem, comparatione; conditâ durationis illorum, præcipuè novissimi (qvem matutinum primò, pôst vespertinum, & hîc, & in Epicrisi contra Dn. MONTANARIUM prolixiùs, pro eodem habet) historiâ; aliisqve circa apparitionis tempora, plurium concursum, vicinas Planetarum conjunctiones, adnotatis: specialiùs I Capitum seu Nucleorum Cometicorum magnitudinem, figuram, alterationes, incrementi & decrementi, colorumqve vices, locum in Universo, & species: II Caudarum situm ad Solem ejusqve variationem, longitudinem ac latitudinem, inflexionem, vibrationem, in ramos aut radios divisionem, colores &c. III Motum Com. duplicem, communem & proprium, & hunc sub circulo utplurimùm maximo, notatâ qvorundam, nuperrimi cumprimis, ab eô deflexione; ejus porrò inæqvalitatem, non tamen irregularem; varium per signa, in eodem diversisqve, incessum; arcûs in cœlo descripti qvantitatem; veri deniqve & apparentis motus similes, qvandoqve & contrarias vicissitudines, compendioso delectu habito, nec citra unius aut alterius censuram; è Cometarum historiâ recenset.

Juxta HEVELII deinde Hypothesin: Cometarum genesin, è probatis partim, partim suppositis Planetarum Atmosphæris, Maculasqve Solares inter & Cometas convenientiâ, ita describit, ut & phænomena supra memorata salvet singula; &, qvod palmarium, motum trajectorium, à principio ad usqve metam, non inconcinnâ ratione, è *Cometographiâ Cel.* HEVELII deducat.

Circa alteram: PETITUM, occasione Cometæ anni 1664, pensato regulari Cometarum motu, inductum statuisse, refert:

Cometas corporibus cœlestibus coævos, inter opaca & lucida medios, i.e. semilucidos, aut in circulo; sive toto extra sphæram Planetarum posito; sive, qvod probabilius, eandem totam, aut maximâ

parte, ambiente; aut (qvod retrogradatio Cometæ dicti ipsum, mutatâ priori sententiâ decernere docuerit) in ellipsi, circa perigeum saltim conspicuos, moveri. Unde, cum necessum sit, eosdem absolutâ periodo in conspectum denuò prodire: collato illo superiori, cum Cometâ Anni 1618; divisis etiam, juxta intervallum, qvod inter utrumqve est, annorum 46, anterioribus temporibus; qvia complures Cometas in confiniis hujus periodi historia memoret: verosimile esse, unum eundemqve diversis istis vicibus comparuisse. Ex qvo porrò & posteris, de reliqvorum periodis, & reditu determinandis, rationem aliqvando constituram.

Comam verò & Caudas ex effluviis æthereis generari: qvæ obviam Cometis facta, & ob peculiarem illorum fabricam circum ipsos collecta, dum sibi invicem cohærere connitantur, partim comam, partim appendicem caudiformem constituant, lumineqve mutuatitio illustratam, utramqve Terris ostendant; Soli autem, velut expurgando ætheri, devoranda objiciantur.

In Epicrisi, commissis cum utrâqve Hypothesi argumentis, qvæ easdem aut fulciunt, aut premunt:

Cometarum perpetuitatem, cùm è manifestâ Caudarum à Sole dependentiâ; tùm præcipuè è mutationibus singularibus, & incrementis realibus ac evidentissimis corporis Cometici; ut & difficultatibus, conciliandi motum, sive circularem sive ellipticum, cum phænomenis, rejicit: laudatâ interim non tantùm PETITI, sed & ex *Lubeniczio*, institutaqve consimili, inter Anni 1577 & 1680 Cometas comparatione, suppletâ & magis instructâ, revolutionis annorum 46 per complures Cometas deprehensæ, observatione.

Generationi verò HEVELIANÆ, tàm capitis qvâm caudæ cometicæ; motui item rectilineo, aut ab hoc non multum diverso, tanqvam maximis apparentium motuum anomaliis, ad causas opticas scitè reducendis, aptissimo, potiores defert: dilutis illis, qvibus PETITUS, è naturâ Macularum Solarium, generationis modum; & motum, rectæ tangentis hypothesi nixum, è dissensu observationum, oppugnaverat. Circa assignandas autem causas, qvibus, juxta HEVELII Hypothesin, Cometa ex orbe nativo rectâ lineâ ejiciatur; propè Solis porrò perpendiculum, nullo accedente novo impetu, motum intendat; ad sphæram deinde natalem retrahatur; toto verò cursu

suo

suo planiorem disci faciem Soli objiciat; circa nodos etiam, à Tellure sive motâ sive immotâ, nexos, uti plurima scitu digna discutit: ita omni parte absolutam nobis nondum esse scientiam Cometicam concludit.

FRIDERICI SPANHEMII, F. *Specimen Stricturarum ad Libellum nuperum Episcopi Condomiensis, cum Præfationis supplemento. Accedit de Præscriptionis Jure adversus Novos Methodistas, Exercitatio Academica.* Lugduni Batav. in 8. Anno 1681.

COllectum hoc est Scriptum ex Disputationibus ibidem habitis, (*in præfat. pag. 1. & de præscript. pag. 119.*) adeòqve ex toto Polemicum, imò Elenchticum;

PRIMARIO contra *Expositionem Doctrinæ Catholicæ Jacobi Benigni Bossveti*, Episcopi olim Condomiensis, pôst Delphino Galliæ ab informatione, hodie Meldensis Episcopi:

SECUNDARIO contra Præscriptionem Novorum Methodistarum inter Romano - Catholicos, è qvibus Fratres Walenburgios impugnat cumprimis; qvâ in Appendice, de re nec novâ nec ignotâ, ulterius nihil est annotandum. Expositio verò Bossveti primùm edita fuit A. 1671, recentissimè iterum A. 1679 (apud *Spanhemium in Specimin. p. 107.*) scripta ad emolliendа Catholicorum, qvæ Reformatis improbantur, dogmata, & qvidem non, ut Romano-Catholici & Reformati tolerent se mutuò; sed ut hi ad illos reduci se patiantur. *Aliud enim (à Conciliatoribus,) illi institutum, non doctrinæ suorum repurgandæ, verùm palliandæ modò, ac sanctitati illius, etiam qvalis in Concilio Tridentino definita est, persvadendæ Reformatis; Spanh. in præfat. p. 26.* In hunc finem decreta Concilii Tridentini passim inflectit; nonnunqvam etiam ab ipsis reverà discedit: contrà Spanhemii præcipuus labor, detegere has artes atqve declinare.

Bossvetus Libellum suum (sic *Spanhemius* ipse *in Strictur. p. 29.*) duobus ferè partibus distinxit; qvarum prima *Generalis*, propositionem & hypotheses; altera *Specialis*, singulorum Capitum declarationem com-

complexa. Hæc rursum orditur ab iis, qvæ ad *Cultum* pertinent; facto hinc transitu ad *doctrinæ* capita, de justificatione & annexis; tùm ad controversias *Sacramentarias*, in specie de Eucharistiâ, Transsubstantiatione, Missæ sacrificio, Communione sub unicâ; tandem ad Fidei principium, *Traditiones* seu Verbum non scriptum, hinc & *Ecclesiæ Autoritatem*. Ad calcem, subjunctâ parænesi, leges præscribit cuicunqve suum hoc scriptum adorturo. Has binas decernit. Prima est, ne qvis *doctrinam eo comprehensam confutandam suscipiat*, aut ad *Theologorum* suorum Disputationes *expendat*, *qvi probandam explanandamve Tridentini Concilii doctrinam*, variis inde *argumentando deductis*, susceperunt. Altera, ut in arenam descensurus, probet Romanæ Ecclesiæ *fidem non esse hîc sincerè expositam*; aut eâ ipsâ expositione admissâ, *relinqui qvæstiones integras & validas objectiones* nostratium; aut deniqve sic explicatam Tridentinorum doctrinam nihilominus *fidei fundamenta convellere*.

Duas etiam partes Refutationis suæ fecit Spanhemius; *Præfationem*, in qvâ excerpit nonnulla dogmata, qvæ refutet; & *Stricturas*, in qvibus κατὰ πόδα perseqvitur Adversarium, sed in primis Expositionis capitibus tantùm, è qvibus institutum ejus, methodum ac hypotheses eruit ac refellit; otium nimirum facientibus ipsi nonnullis Reformatis in Galliâ, qvi Animadversiones ad hoc Scriptum in lingvâ Gallicâ, translatas nuper in Belgicam, in lucem publicam jam tum emiserant; *præfat. pag. 1. & 2. & Strictur. pag. 1.* Imò ne Rom. Cathol. qvidem hæc Expositio omnino placuit. Hinc Clemens X calculo eam suo probare noluit; nec Innocentius XI id fecit, *nisi tertio Pontificatûs sui anno labente*; permotus *crebrô Legati Gallicani convitio ac multâ persvasione plurimarum ex libello conversionum, miraq; propagationis orthodoxæ fidei; Spanh. in strictur. p. 112. 113.*

Notatu digna est ingenua Spanhemii Confessio

1.) De Syncretistis inter Reformatos, *in Strictur. Non omnibus promiscuè Lutheranis jus Communionis à Reformatis oblatum, non iis certè, qvi eandem horrent, qviq; juxta cum Româ Pontificiâ hæreseos nos postulant & anathematismis feriunt; pag. 81: sed professis consensum mutuum, in necessariis Capitibus; Ubiqvitatis illo haud relato in fundamentalium censum; pag. 81.*

2.) De Lutheranorum cultu, *in qvo nihil idololatriæ, in qvo nihil super-*

superstitionis; qvod Carentonensis Synodi assertum ille facit suum & prolixè probat ex doctrina & praxi nostra in S. Cœna; *ibid. pag. 91.*

SELEUCIDARUM IMPERIUM, sive *Historia Regum Syriæ ad fidem Numismatum accommodata,* per I. Foy-Vaillant Bellov. D. Med. & Regis Antiqvarium.

Lutetiæ Parisiorum, 1681. in 4.

QVam integro, eoqve profundæ eruditionis libro ante annos aliqvot asseruit *Ezechiel Spanhemius* præstantiam ac usum Numismatum, tantum abest ut hoc tempore qvisqvam vocet in dubium, ut certatim velut ac æmulatione qvadam Historiæ ex Numismatibus illustrandæ Viri docti incumbant. Et Romanæ qvidem Historiæ qvanta lux ex Nummorum fide superiore nostroqve seculo allata sit, Eruditissimorum virorum, *Hub. Goltzii, Caroli D. Arschotani, Gorlæi, Occonis, Erizzi, Ursini, Augustini, Stradæ, Vici, Tristani, Oudani, Vaillantii, Patini, Oiselii,* pluriumqve aliorum commentarii publicè extantes, ignorare neminem patiuntur. Ast non omnem tamen nummariæ rei usum in Romana tantùm Historia spectari; sed latiùs multò patere, uti in aliis Eruditæ Antiqvitatis Historiæqve partibus explicandis non pauci dudum comprobârunt; qvorum catalogum in Bibliotheca nummaria *Phil. Labbeus* contexuit; ita nuper Parisiis Triumviri celeberrimi, *Molinetus, Fresneus, Vaillantius* illustribus exemplis confirmârunt. Nam anno 1679. *Summorum Pontificum Historiam* à Martino V. ante qvem nulla Romanorum Pontificum Numismata visa confitetur, ad Innocentium usqve XI. hodieqve superstitem, ex Nummis jussu eorum, aut in illorum honorem cusis illustratam, *Claudius du Molinet* Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ, in lucem dedit. Eodem anno *Carolus du Fresne, Dominus du cange,* Dissertationem *de Imperatorum Constantinopolitanorum,* seu de inferioris ævi vel imperii, ut vocant, *Numismatibus,* Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ latinitatis subjunctam: anno 1680. verò justum *de Familiis Byzantinis* Commentarium edidit, eoqve & Historiam Byzantinam, Principumqve qvi Constantinopolitanum ante Turcas

Imperium tenuerunt, qvin & Dalmaticarum & Turcicarum qvarundam Familiarũ, Genealogias, ex Numiſmatibus, & viciſſim Numiſmata ex Annalium fide magno utiliſſimoqve ſtudio illuſtravit. Superiore deniqve anno 1681. *Seleucidarum ſeu Syriæ Regum* Hiſtoriam, ad eorum item Numiſmata accommodatam, Antiqvarius Regis Chriſtianiſſimi *I. Foy-Vaillantius*, idem qvi ann. 1674. Romanorum Imperatorum Numiſmata ediderat, publicæ luci expoſuit; Ptolemæorum etiam Ægypti Regum Hiſtoriam pari ſe ratione cum tempore adornaturum pollicitus.

De *Seleucidarum* verò illa *Hiſtoria* ut pro inſtituti ratione memorentur pauca, laudanda utiqve doctiſſimi Auctoris induſtria eſt, qvam in colligendis Regum illorum Numiſmatibus, maximam partem rariſsimis adhibuit, ut eorum ope integram Regum Syriæ à *Seleuco*, primo Regni poſt Alexandri M. obitum conditore, ad *Antiochum uſqve XIII*, qvo pulſo in provinciæ formam Syria à Populo Romano Pompeji M. auſpiciis redacta eſt, poſtqvam CCXLIX. annis Seleucidæ eam tenuerant, ſeriem exhibere: tot præterea Reges cognomines, qvos Hiſtorici ludicris ſæpe & ad ignominiam compoſitis, in nummis verò nuſpiam conſpicuis, appellationibus notârunt, accuratè diſtingvere: Chronologiam deniqve in Syriaca alioqvin Hiſtoria intricatiſsimam evolvere poſſet ac reſtituere. Qva in re adjutum ſe celeberrimorum Virorum, *Guilhelmi Lamonii*, *Achillis Harlai*, *Petri Carcavii*, *Franciſci de la Chaize*, liberali opera, in præfatione Auctor honorifica ſingulorum cum mentione deprædicat. Præmittitur Operi primùm *Index Regum Syriæ*, qvorum fuêre viginti ſeptem: pòſt *Tabula Genealogica*, Seleucidarum Stemma exhibens: Deniqve *Canon Chronologicus*, qvo præcipuarum rerum geſtarum, juxta *annos Olympiadum*, *ante Chriſtum natum*, *Seleucidarum*, & ſingulorum *Syriæ Regum*, conſpectus ſiſtitur. In Opere ipſo illi plerumqve viæ inſiſtit Auctor, ut Regum geſta ex Scriptoribus antiqviſsimis recenſeat, ac dein ſubjungat eorum Numiſmata, æri eleganter inciſa, ac eruditè dilucidata; notatis etiam qvibusdam Auctorum recentiorum, *Huberti Goltzii* inprimis, erroribus. Ubi Lectori Chriſtiano voluptati haud dubiè erit, qvæ in *Machabæorum* libris tradantur, ex profanis Scriptoribus, Nummisqve antiqviſsimis ſuppleta hîc ac explicata legere. Nec enim fallemur, ſi *Vaillantium*, dum Hiſtoriam Seleucidarum

cidatum componeret, doctissimum nobis in Machabæorum libros Commentarium dedisse dixerimus, collatis diligenti studio Auctorum celebriorum, *Polybii, Appiani, Justini, Diodori Siculi, Livii, Athenæi, Strabonis, Josephi, Nicolai Damasceni* aliorumqve monumentis. Subjiciuntur deniqve Operi tres Indices, primus Geographicus, Nominum alter ac rerum, tertius in Numismata, singulari industriâ compositi.

SAMUELIS RACHELII, Institutionum Jurisprudentiæ Libri qvatuor, Jus universale & Romanum certâ methodo, & utriusq; Capita ex genuinis principiis exhibentes.

Kiliæ & Francofurti, 1681. in 4.

Sicuti tùm variis in lucem editis φιλοσοφήμασιν aliisqve publici juris Exercitationibus, tùm Extraordinariâ ad nupera Pacis Neomagensis Consilia Legatione, magnum sibi nomen comparavit eruditissimus Auctor: ita rem & Philosopho & JCto omnino dignam fecit hoc Institutionum opusculo in publicum emisso; non planè qvidem ad filum Justiniani, sed methodo nonnihil diversâ contexto. Scopum verò ad qvem utroqve oculo collineat, ipse in præfatione ad solidioris Jurisprudentiæ Studiosos in fronte libri præmissâ, proliriùs exponit. Cùm enim qvatuor potissimùm causas corrupti hactenus, nec eò, qvô decuit, nitore exsplendescentis Juris studii, *Universalis* scilicet *Jurisprudentiæ cum singulari Romano Confusionē, Corporis Justinianei ἀμεθοδίαν, castioris Latii neglectum*, nec non *Philosophiæ Practicæ & Analytices contemptum* enumerasset, notatisqve variis inde natis incommodis ac erroribus, hunc præ cæteris, qvod in Practicis nulla detur Demonstratio, nec vera Juris Scientia, sed omnia sint in incerto, & JCti atqve Judices ex dubiâ & cùm formidine oppositi luctante semper conscientia lites decidere possint, confutâsset, presiùs paulò, qvid in Institutionibus hisce præstiterit exeqvitur, se id datâ operâ egisse scribens, ut non modò Jurisprudentiam Romanam Universali passim superstrueret, eumqve ordinem, qvem nemo πεπαιδευμένος reprehendere jure posit, eligeret, sed tyronibus qvoqve qvandam Juris nomenclaturam daret, arctamqve Practicæ Peripateticorum Philosophiæ,

 (cui

(cui præ Cartesianâ & Hobbesianâ Morali primas defert) & Jurisprudentiæ inter se necessitudinem, ac insignem, si hæ conjungantur, utilitatem ostenderet, nec non Demonstrationum Practicarum viam atq; materiam ob oculos poneret. Hunc in finem se omnium rerum Definitiones, qvales qvidem natura earum permitteret, Cujacium in nonnullis secutum, concinnâsse, his varias à qvatuor Causarum generibus petitas divisiones, aliasqve universaliores & evidentes apprimè Juris regulas attexuisse, interdum verò axiomatum & hypothesium locô admiscuisse qvædam, qvæ methodo magis, qvàm demonstrationi inservirent: singulis demùm aphorismis uberiorem ἐξήγησιν subjecisse, sicqve per omnia has institutiones adornâsse, ut tàm futuris aliqvando Antecessoribus, qvàm Togatis & forum sectantibus usui esse possent. Hujus itaqve instituti memor à generalioribus ad specialiora semper progreditur, nec solùm theses suas ex Aristotelis & Grotii doctrinis moralibus ad illustrandam Juris Romani, qvam mox subjungit, hypothesin, & faciliorem ejus intellectum, confirmat; sed etiam cognatas passim materias, qvæ aliàs partim in Pandectis & Codice, partim Jure Publico & Feudali tractari solent, convenientibus locis interserit, potissimùm verò in tradendo Obligationum jure ita versatur, ut cum multis in hôc doctrinæ genere occupatis de palmâ contendere videri possit. Qvibus omnibus cùm Saxonici qvoqve Juris placita tantùm non ubivis accedant, merentur omnino hæ Institutiones Rachelianæ cupidæ legum Juventuti præ compluscults aliis libellis Isagogicis commendari.

CHRISTIANI MENZELII, Ph. & Med. D. Elect. Brand. Archiatri

Index Nominum Plantarum multilingvis, Universalis. Berolini, 1682. fol.

CUm nullibi magis, ac Vegetabili in Regno, opes suas tantâ ubertate ac varietate depromere soleat Natura Parens Rerum, haud levis momenti negotium incumbit Botanicis, ut aptis nominibus partim tot Vegetabilium species, & unicuiqve multiplices differentias designent, partim certas in classes luxuriosam eorum multitudinem concinno ordine redigant. Posterius hoc, Botanicis magis proprium, lauda-

laudabili conatu præ cæteris aggressi sunt *Bauhini, Casparus* & *Johannes*, Fratres, Medici Basileenses, haud rarò tamen sibi contrariantes, & qvi omnibus hîc palmam reddit dubiam *Rob. Morisonius*, Prof. Botanicus Oxoniensis. Prius verò istud, nominum scil. impositio, commune qvasi omnibus concessum videtur Privilegium; unde non solùm in qvavis lingva specialis plantas denominandi ratio notatur, sive ab Eruditis sive Plebejis profecta, sed etiam plura & distincta, haud rarò penitus diversa nomina, eidem simplici Plantæ in unâ eademqve lingvâ imposita fuerunt; id qvod in Latina præcipuè obtinet. Turbat ista nominum multiplex varietas non leviter Rei Herbariæ studiosos, & in Lectione Scriptorum, tam Latini, qvam cujusvis alterius idiomatis insigniter subinde eosdem remoratur, specialibus istis & propriis, iisqve variis plantarum Nominibus non æqve semper cognitis, nec ubivis obviis. Incommodis his medicinam afferre nititur Autor præsenti scripto, indicem Herbarum multilingvem, à filio ejus Exercitii Botanici causâ ex optimis Autoribus compilatum, sed ab ipso Parente adornatum ulterius & perfectum, comprehendente. Prostant in eodem nomina Plantarum, tot seculis in hunc usqve diem ab omnibus tanqvam usitatissima recepta, instar fasciculi in unum collecta, & juxta Alphabeti Latinorum seriem ordinata; Eaqve non solũ, qvæ in Latina, Græca, & Germanica Lingvâ usitatiora sunt, sed etiam, qvæ aliarum gentium, Europæarum inprimis, hinc & Asiaticarũ, Africanarum & Americanarum lingvis iisdem imposita observantur. Ut ita non solum cujusvis plantæ in qvavis Lingva appellatio uno qvasi intuitu pateat, sed etiam Lectori cuilibet in sua lingvâ evolvendi libros herbarios detur ansa, si qvid circa qvamlibet herbam ulterius scire desideret: adeò ut index hic minoris Lexici Botanici, nunqvam non amplificandi, cum indies in re Botanicâ suboriantur nova & addenda, tam verba sive nomina, qvàm subjecta sive res ipsæ, loco inservire qveat. Collecta fuerunt nomina ex qvibusvis Scriptoribus, tam superiorum qvàm hujus seculi, qvotqvot ad præsens institutum aliqvid conferre potuerunt, Botanographis pariter ac Medicis, qvàm Lexicographis, qvorum etiam genuina loca ubiqve citata prostant, ut ex amplo eorundem Catalogo, in & post præfationem conspiciendo, patet. Nec in solâ Nomenclatura hæsit autor, sed & species & differentias plantarum suis qvasi generibus subjunxit, & specialiores florum differentias, juxta ordinem colorum

rum in Iride cœlesti observabilium, disposuit, simulqve virtutes herbarum, parciùs licet, ex *Dioscoride* adjecit. Additur his in fine Pugillus plantarum rariorum cum figuris æneis, ab Autore in variis Europæ regionibus observatarum, nec ab aliis descriptarum, qvarum, ut & intextarum plantarum nonnullarum Brasiliæ, nondum editarum, ac qvarundam Breynii rariorum in *Fasciculi Rarior. Plantar. Prodromo* contentarum, indiculus, in calce operis accessit. Ubi Autor simul spem facit, edendi à se aliqvando *Theatri rerum Naturalium Brasiliæ, in IV. Volum. digesti*, continentis imagines qvadrupedum, aviū, piscium, & Plantarum Brasiliensium, jussu Principis Mauritii Nassoviensis in ipsâ Regione Brasiliâ qvondam depictas, indeqve in Europam transportatas, sed qvæ privatim in Bibliothecâ Elect. Brandenburgicâ hactenus asservatæ, publicæ luci nondum expositæ fuerunt.

OBSERVATIO CIRCA PROPORTIONEM partis purpureæ ac substantiæ seroso-gelatinosæ Sangvinis, intra vasa animalium fluctuantis.

MAssa Sangvinea tria involvit, serum aqveum, substantiam gelatinosam seu fibrosam, ac Tincturam rubicundam, i. e. sangvinem κατ᾽ ἐξοχὴν sic dictum. Qvoniam verò in Sangvine per Venæ sectionem educto & coagulato gelatinosa dicta portio partim tincturæ purpureæ intertexta est, & spissitudinem huic confert, partim à sero aqveo dissolvitur atqve diluitur, duplex tantùm, serosa sc. ac purpurea, substantia hactenus observata & credita fuit, donec sub medium præsentis seculi accuratius fluidi hujus animalis examen gelatinam illam nutritiam detegeret qvidem, qvalis tamen sit has inter sangvinis partes integrantes proportio, ulteriori investigationi destinaret. De sangvificationis proin organo ac modo aliqvando sollicitus ambigebam, aut potiùs augurabar, tantillum forsan Purpuræ sangvineæ esse, qvod tantas de sua causa efficiente atqve productionis ratione turbas & contentiones inter Anatomicos magnæ famæ excitasset, tantamqve viscerum αἱματοποιητικῶν, sc. epatis, lienis, cordis &c. compagem ac ambitum postulasset. Porrò per microscopium in sangvine observabilium globulorum rubicundorum sero limpido innatantium molem

ubi

ubi cum seri mole comparabam, illam huic maximè disparem & longè minorem dignoscebam: qvia tamen multum adhuc gelatinosæ substantiæ eosdem globulos purpureos implicare probabile, imò certissimum erat, solo oculo, qvantum Tincturæ rutilæ Liqvori Sangvinis vitali adhuc subesset, discernere ac determinare me posse haud præsumebam. Ast aliis encheirisibus in subsidium vocatis, in diversis animalibus, diversisqve pariter individuis humanis, deprehendi, qvod tincturæ hujus partem unam modò decem, modò undecim, modò plures, nunqvam pauciores, seri atqve gelatinæ partes comitentur: ultimum autem, qvod in sangvine hominis optimè valentis hujus theoriæ causâ adornabam, experimentum erat seqvens. Uni nempe aqvæ calidæ Libræ tantum sangvinis ex aperta vena prosilientis influere permittebam, donec aqvam pondere Unciarum trium & drachmæ unius auctam, hinc tantundem sangvinis ab illa absorptum & dilutum fuisse, observabam. Solutio hæc filtrata, in filtro gelatinæ spissioris unciam dimidiam cum drachma una relinqvebat, dum ejus reliqvum leni destillatione substantiæ aqveæ libram unam cum Uncia una & drachmis sex fundebat, remanentibus in fundo retortæ grumi ex rubro fusci drachmis duabus cum semisse, ita ut substantiæ aqveæ drachmæ tres cum dimidia vel à charta filtri haustæ fuisse, vel inter destillandum in auras exhalasse viderentur. Qvia tamen diversus hujus cruoris color, qvem microscopio adjutus conspiciebam, aliqvid gelatinæ adhuc complecti cruorem evincebat, massulam istam, qvo gelatinam omnem eluerem, denuò cum aqva tepida macerabam, postmodum filtrabam: & post lenem exsiccationem grumi ejusdem seu tincturæ sangvineæ drachmæ non nisi duæ cum granis tribus i. e. vix duodecima massæ sangvineæ pars, restitabant, adeoqve exile admodum esse, qvod sangvini speciem atqve nomen dat, declarabant.

BENEDICTI PAULINI PETROCORII de Vitâ B. Martini Carminum Libri sex, cum Francisci Jureti Notis, Casp. Barthii Animadversionibus, & Jo. Fred. Gronovii Observationibus, editi à CHR. DAUMIO, qvi & ipse Notas adjecit.

Lipsiæ apud Hæred. Frid. Lanckisii 1681. in 8.

Trium

TRium Paulinorum ad nos venisse Poemata, qvibus aliqvis etiam qvartus adnumerari possit, Libro XIX. Adversar. cap. 8. Caspar Barthius monuit. Ex istis peculiari Commentario eum illustrandum hic sibi sumserat, qvi *de Beati Martini Turonensium Episcopi Vitâ*, qvam Sulpitius Severus, Venantius Fortunatus, & Gregorius Turonensis etiam exposuerunt, sex Carminum Heroicorum libros, & bina poematia alia, reliqvit. Non *Aqvitanus* ille Nolæ Episcopus; (qvod persvasum vulgo erat, visum etiam Jureto, qvi tamen sententiam postea mutavit) verùm *Benedictus Petrocorius*, sive ut alii, *Petricordius*; qvod Sirmondus, Labbeus & Barthius notarunt. Promiserat autem postremus hic Paulinorum omnium editionem in Adversariis, sed qvam non dedit; Petrocorii saltem Martinianæ Vitæ libros Commentario illustravit, qvem ab Autore olim impetratum, ipsius etiam manu unà cum Textu & Jureti Notis conscriptum, post ipsius obitum nactus V. CL. Christianus Daumius nunc demum edidit. Qvo studio de bonis literis optimè meritus est: nam præter *textum* Paulini, seorsim excusum extra Bibliothecæ Patrum vasta Volumina vix reperiendum, doctissimi Jureconsulti *Franc. Jureti* Notas, *Barthii* item antea nondum in publicum missas Animadversiones, & *Gronovii* emendationes, ex ipsius Observatis in Scriptoribus Ecclesiasticis depromptas, in libelli non magni modum coegit, subjectis Doctorum istorum Virorum commentationibus accuratis *Indicibus* & Notarum *Spicilegio*: in qvo, ubi Eucharisticon Paulini Pellæi, Ausonii Nepotis, illustrat, nævos prosaicos, qvibus tùm librariorum vitio, tùm autoris culpâ istud scatet, distinctè & eruditè perseqvitur; simulqve aliorum Christianorum poetarum in syllabis & numeris negligentiam, licentiamqve ostendit. Opusculo omnium Poetarum Christianorum & eorum editionum præfixit *Syllabum*, cui præmittitur *Præfatio*, in qvâ *Glossarium* & *secundas curas* suas ad Paulinum hunc Petrocorium nos expectare jubet.

(o)

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Maji, Anno MDCLXXXII.

JOHANNIS MABILLON, Presbyteri ac Monachi Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri, DE RE DIPLOMATICA LIBRI VI.

In quibus quicquid ad veterum Instrumentorum antiquitatem, materiam, scripturam & stilum; quicquid ad Sigilla, monogrammata, subscriptiones, ac notas Chronologicas; quicquid inde ad Antiquariam, Historicam, Forensemque disciplinam pertinet, explicatur & illustratur, &c.

Lutetiæ Parisiorum 1681. in fol. chartæ Augustæ.

Quod si præclare de Historiarum studio merentur, qui varia Numismatum genera in apricum proferunt, velut certissimos Antiquitatis testes; præferre eidem non parum quoque videntur lucis, quorum labor prisca Regum & Principum Diplomata, ex intimis Archivorum recessibus depromta publico conspectui sistit: atque ita sistit, ut rationem simul vera & genuina hoc in genere quæ sunt, a falsis & suspectis discernendi subministret.

Nec aliud in præsenti lucubratione propositum sibi habuit Dn. MABILLON. Chartarum enim Veterum, quæ per Galliam hinc inde e Monasteriorum Archivis ostenduntur, fidem Scriptores quidam hujus temporis, quorum nomina infra exprimuntur, in tantum elevaverant, ut *in toto Francorum Regno nullam omnino chartam reperiri* dicerent *sinceram atque genuinam ante regnum primi Dagoberti; paucissimas autem sub illo atque post illum usque ad Reges secundæ stirpis scriptas haberi, quæ vel autographa dici mererentur, vel ex au-*

tographo fideliter desumta: Archivum praeterea Dionysianum in eam suspicionem adduxerant, ac si nil nisi officina falsorum esset diplomatum, Pontificiorum ac Regiorum: imo, quo nihil gravius videri ejusdem ordinis viro poterat, corruptionis hujus caussam praecipue in Monachos conjecerant: *qui cum vidissent a Potestatibus Secularibus undique accidi immunitates ac possessiones suas, non magno crimini sibi duxerint, pro ipsis tuendis fingere, quae in nullius cessura praejudicium, solum videbantur conductura tuendae aequitati*; quamvis largiantur *postea ad Clericos quoque mali exempli licentiam pertinuisse.* Istam igitur maculam quo deleret Autor, quove pristino suo Diplomata nitori, &, qua pollere in judiciis debent autoritati, suaeque Coenobia dignitati restitueret, Francorum Veterum, ut Pontificum nunc taceamus, monumenta Regum, primae, & secundae stirpis, ut & tertiae usque ad Ludovicum Sanctum (nam ut in hoc consisteret, nova viro persuasit rerum facies) splendido hoc in opere, ex variis per universas Galliae provincias Monasteriorum, Ecclesiarum, Coenobiorum Grammatophylaciis & Bibliothecis eruenda, illustranda, ac vindicanda sibi duxit: idque & summo studio, & animi stilique moderatione singulari.

Et quamvis non defuisse fateatur, qui varias sparsim regulas, ubi de singulari Instrumento agebatur, tradiderint, quo nomine *Leonis Allatii* commendat *Animadversiones ad Fragmenta Antiquitatum Etruscarum*, nec non *Hermanni* nostri *Conringii Censuram Diplomatis Ludoviciani pro Coenobio Lindaviensi*; neminem tamen ad hoc usque tempus peculiari tractatione rem aggressum fuisse ante *Danielem Papebrochium S. J.* editis Antwerpiae *Sanctorum Actis* Clarissimum Virum: qui *in Propylaeo ad Aprilis tomum secundum* data opera discutiendam eam susceperit anno MDCLXXV, tanto cum successu, ut eum, modo Archivorum tantum, quantum Actorum suorum usum habuisset, omnium felicissime hanc exornare spartam potuisse judicet. Quo ipso salebrosi & asperi hujus itineris glaciem a Papebrochio fractam esse haud obscure videtur innuere; utut regulis ab eodem constitutis non per omnia postmodum consentiat, imo in plurimis locis easdem corrigat, ipsa diplomatum inspectione aliud edoctus.

Tametsi vero totum Opus in Libros sex distinguitur, praecipuam tamen susceptae rei summam Autor ipse exequitur primis tribus. Nam in

in *primo* de variis agit Diplomatum *generibus*, quando chartarum alias Ecclesiasticas, Regales alias, alias Pagenses seu privatas facit, ad summa earundem capita cum hic, tum alibi respiciens: tum de Diplomatum *Antiquitate*; ubi adversus laudatum Papebrochium contendit, 1. Privilegia Monasteriis seu Ecclesiis Seculo septimo imo & præcedenti a Romano Pontifice fuisse concessa; 2. Constare cum ex Beda venerabili, tum ex aliis, Scripturam in transferendis prædiis eodem ævo usurpatam apud Anglosaxones; 3. apud Gallos a Chlodoveo Magno, primo Christiano Francorum Rege, ad ejusdem posteros nullum fere Francorum Regem exstitisse, a quo in Monasteriorum gratiam condita Diplomata non fuerint, idque ex Gregorio Turonensi de primis Regibus constare. Æqualem dein Chartarum privatarum ætatem ex veteribus demonstrat Ripuariorum legibus, ex secundo Marculfi libro Pagenses formulas complectente, tum ex Legis Romanæ seu Codicis Theodosiani edictis, ex variis illius temporis exemplis, nec non ex donationibus, quas a Seculo VI Monasteria obtinuerint, diversisque Regulæ S. Benedicti capitibus. Ad falsorum hinc originem delatus & variam Instrumentorum veterum fortunam, refutata rursus Papebrochii sententia, religionem Monachorum undecimi Seculi vindicat, potissimasque Originalium corruptorum caussas explicat, caducitatem, jacturam, & dolum malum; quæque his opponi remedia possint.

In contemplatione *Materiæ* cum In, tum Ex qua Diplomata reperiantur scripta, non deesse Scripturam observat, quæ in saxis & lateribus, in arborum florumque foliis, libris item arborum, hoc est, corticis interioribus tunicis; in tabellis ligneis, in cereis citreisque pugillaribus, in libris elephantinis seu pugillaribus ex Ebore; in plumbeis lamellis, in linteis voluminibus, & Papyro Ægyptiaca; in membranis, & vulgari charta nostra; in corio, pisciumve pellibus, ac serpentum intestinis exarata olim fuerit & excepta. Imo fuisse, qui suum ipsius ac socii sui naufragium in testudinis dorso perscripserit. Ex hoc tamen materiarum cumulo quinque tantum genera in quæstionem nunc adducit: chartam nempe membranaceam seu coriaceam, corticeam ex ligno, & papyro Ægyptiaca, plumbeam, & nostram communem. Et Ægyptiacæ quidem chartæ usum in Europa, maxime in Gallia, & Italia, longe post Christum natum, imo ad Seculum usq; X.

viguisse, ex veterum Scriptorum non obscuris testimoniis evincit; ut Dionysiani Archivi diplomata hoc nomine, quod in cortice exarata sint, pro falsis haberi nequeant. Pro materia vero Ex qua scripta, non modo atramentum, sed & rubricam seu minium; quo passim Imperatores Orientis usi, quin & ex Carolinis Regibus nonnulli; liquorem item aureum, & argenteum genuinis Diplomatibus fuisse docet.

A materia ad literarum ductum transit, & de *Scripturarum* varietate, de prisca scil. Scriptura Gallorum, Romana, (cujus tres numerantur species: pura, Semigothica, & minuta seu minutis literis constans) Runica, Longobardica, Francogallica seu Merovingica, Carolina; Germanorum, Anglosaxonum, aliisque, nec non de Tironis compendiosis notis eo potissimum differit consilio modoque, ut ex recitatis capitibus verorum semper discrimina a falsis colligat & ostendat.

Secundum Librum in Diplomatum Stilo, subscriptionibus, Sigillis, & Notis occupavit Chronologicis. Initio enim *stili* barbariem excusat vel eo nomine, quod ex ruditate seculi & Notariorum imperitia partim, partim ex communi usu seu formulis usitatis, nec non ex Notariorum affectatione, imo ex Orthographia, literarum puta adjectione, detractione, immutatione, & transmutatione, quandoque provenerit. Jam in quibus stilus consistat traditurus, uberius de Diplomatum agit inscriptione, de præmissa Invocatione, de Titulis, quos Romani Pontifices in suis, nec non Episcopi, Archiepiscopi, Abbates &c. adhibuerunt. Quo loco observat inter cætera, quod titulum, *Universalis*, seu *Catholicæ Ecclesiæ Pontifex* sive *Episcopus*, Johanni Constantinopolitano Episcopo abrogari voluerit Gregorius Magnus, nec ipsemet usurpare eum affectarit, ratus id præjudicare aliorum Episcoporum dignitati, eoque tendere, ut unus censeretur Ecclesiæ Episcopus, cæteri quasi illius vicarii: quodque insequentes Romani Pontifices hoc quidem nomine usi reperiantur, sed ad designandam suæ modo sedis præeminentiam; aut eo certe sensu, quo Leo Magnus in Epistola ad Theodosium Augustum, *Papam Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ* se nominat, id est, Ecclesiæ Romanæ, quæ Catholica est: & quidem longe potiore jure, quam Armeni & quidam Patres Asiatici, qui propter Diœcesis suæ amplitudinem *Catholicos* se volebant appellari: Præterea, cum *Papæ*, tum *Summi Pontificis* nomina & aliis a Romano Episcopis, & Archiepiscopis tributa fuisse quondam; neminem tamen præter Roma-

Romanum ea sibi arrogasse: nec deesse literas, in quarum inscriptione Pontifex suum nomen ejus ad quem scripsit nomini postposuerit ipse. Inde ad Francorum Regum de prima stirpe diplomata eorumque stilum reversus notat, titulum *Illustris* præ aliis iisdem placuisse, quod Illustratus inter honoratorum gradus tres, *Illustrium, Clarissimorum, Spectabilium*, potior ac magis præcipuus haberetur: Tum quas Carolingi, Pippinus, Carolus Magnus Rex, idemque Imperator, Ludovicus Pius, & sequentes usque ad Ludovicum S. in literis suis initiales formulas usurparint, explicat: ut & illas, quæ Imperatoribus, Regibus Italiæ, Siciliæ, Angliæ, & Hispaniæ; quæque privatis pro vario Notariorum genio, apud Francos, Germanos, & Italos placuerunt. Ut omittamus, quæ porro de vocabulis in Charta singularibus, cognominumque ratione & origine, de Diplomatum imprecationibus & pœnarum quatuor generibus in charta apponi solitis, hoc loco inseruntur.

Excussis quæ ad stilum pertinere videbantur, *Subscriptionum* & Sigillationum formulas persequitur, & quis primus e Francorum Regibus Monogrammatis usum in regia diplomata invexerit, & quibus monogrammatis usi fuerint Pontifices, recenset. Hinc de Cancellariorum subscriptionibus in regiis literis usitatis, eorumque, ut & Notariorum, & Archi-Capellanorum officio agit, adjecto Cancellariorum Franciæ Catalogo. Ad *Sigilla* veniens, anulorum primo signatoriorum usum tradit, materiam, & cælaturam, quodque Francorum Reges eos aliquando usurpaverint. Postea de Sigillis loquitur in anulorum locum succedentibus: & quidem de Pontificum, Episcoporum, Capitulorum, Abbatum, Abbatissarum, Conventuum, & Monasteriorum; mox de Sigillis Francorum Regum pro discrimine stirpium diversis, de fascia eorundem gemmea, & imaginibus, sceptro, baculo, manuque Justitiæ, quæ in Regiis conspiciuntur: de lemniscis item sive appendiculis, & diversi coloris cera formam sigillorum exprimente: De Sigillis Magnatum, Nobilium, Militum, & postgenitorum, nec non integrorum Collegiorum, atque Urbium apud Francos. Tandem *Notarum Chronologicarum* examine, quod ex earum maxime instituit inductione, quas Pontifices, Reges Franci, & Imperatores in Diplomatibus suis adhibuerunt, librum hunc concludit.

In *tertio* libro Diplomata autor examinat, quæ pro verorum exempla-

emplaribus proposuerat Papebrochius, Dagobertinum nempe pro Sancto Maximino, Carolinum, & aliud Regis Lotharii, monetque ista specimina saltem de eorum esse genere, quæ sunt anomala, nec in exemplum trahi posse. Tum Papebrochii, monitum a Joh. Mareshamo datum in Propylæo ad Monasticum Anglicanum: *Caute intuenda sunt ejusmodi chartæ, quæ fidem habent eo minorem, quo majorem præferunt antiquitatem:* approbantis, imo vehementer laudantis sententiam de vetustis instrumentis refellit, & Archivum Dionysianum ab eodem impugnatum vindicat: adhæc, quæ Scriptor quidam nuperus, quæque Conringius ex Naudæo Monachis objecerat, diluit & amolitur. In parte libri reliqua *Notitiarum* & *Chartariorum* varia recensentur genera: Illæ in autenticas sive *publicas*, quæ editæ coram Magistratu, & *privatas*, quæ a privato Notario conditæ: hæc in *historica*, *autentica*, & *privata* distinguuntur; nec originem tantum eorum, usum, & delectum, sed valorem quoque & vim probandi expendit: tandemque Conringii sententiam, quod nullus circa veritatem & falsitatem usucapioni, nullus proinde præscriptioni possit esse locus, quoniam veritas aut falsitas enunciationum dominio aut arbitrio humano non sit obnoxia, commendat.

Libro *quarto* de Francorum Regum Palatiis agitur, & villis Regiis in quibus Diplomata fuere data & concessa. Quæ ipsa CLXIII numero, totidem sectionibus, juxta Alphabeti ordinem, non tam Autoris, quam ejusdem Socii, Dn. Michaelis Germani verbis commemorantur: ita quidem ut verorum: Carisiaci v. g. Mamaccarum, Silviaci, Basivi, Verni situs inter eruditos etiam controversi illustrentur; fictitia vero & ex perversa diplomatum lectione nata, quorum exemplum in *Corsintisca* num. 43. habes, rejiciantur, detecta erroris origine & vera lectione restituta.

Quinto libro, ut quam inter se præcepta & experimenta hujus rei congruant intelligatur, distinctis duodesexaginta tabulis veterum Scripturarum specimina, studio singulari & arte in æs incisa exhibentur, adjectisque notis explicantur: *primo* nempe Specimina veterum Codicum & Inscriptionum cum variis Alphabetis: *secundo* Specimina Diplomatum Regiorum a Dagoberto primo ad S. Ludovicum: *tertio* Specimina Chartarum Ecclesiasticarum; quibus præter compendiosas Tironis notas, e Regio quodam codice expressas & vetustissimæ char-

tæ

tæ Ravennensis specimen cum difficillimæ lectionis interpretatione annectitur; cujus monumenti Scripturam Petrus Lambecius incognitam existimaverat, in Cæsareæ Bibliothecæ tomo 8.

Sexto denique libro Diplomata & instrumenta amplius ducenta in præcedentium librorum probationem adducuntur, & serie temporum servata, brevibus cum Annotationibus referuntur, pleraque ipsis ex Archetypis desumta. Ex his sub finem Autor aliqua deduxit Corollaria, ad Cœnobii Dionysiani maxime dignitatem facientia; quibus denique universalis totius index Operis subjungitur. Nec parum adjumenti videtur concinnando operi attulisse Antonii Wionis Herovallii, Cardinalis Casanattæ, Achillis Harlæi, Petri Carcavii, Stephani Baluzii, Antonii Magliabeci, Petri Lambeci, Caroli Fresnii Cangii in Doctissimum Autorem benevolentia; quippe quæ veterum præcipue Scripturarum Speciminibus auctum illud & ornatum, teste Præfatione, dedit.

ECCLESIÆ GRÆCÆ MONUMENTA studio atque opera Johannis Baptistæ Cotelerii, qui e MSS. exemplaribus depromsit, Latine interpretatus est, Notasque adjecit.

Tom. II.

Lutet. Parisior. A. C. 1681. in 4.

ANtiqua manu exarata monumenta, quæ rei literariæ vel ampliandæ vel illustrandæ inservire possunt, e latebris suis, ubi cum situ, carie, tineis, blattisque non sine magno irreparabilis jacturæ periculo colluctantur, in lucem protrahere, magni sane laboris, nec minoris emolumenti res est. Fecit id inter alios ætatis nostræ Philologos, qui hæc Ecclesiastica veteris pariter & degeneris Græciæ monumenta divulgare cœpit, *Johannes Baptista Cotelerius Sorbonicæ Societatis Theologus & Regius Linguæ Græcæ Professor*, de cujus reliquis lucubrationibus Orbi Literato jampridem notis non est hic differendi locus. Ad præsens Opus quantum attinet, varium illud est & multiplex, quo *Exegetica*, *Canonica*, *Juridica*, *Liturgica*, *Ascetica*, *Ethica*, *Historica*, *Chronologica*, *Geographica*, *Dogmatica*, *Polemica*, una cum *Homiliis*, *Quæstionibus*, *Symbolis*, *Dissertationibus*, *Epistolis*, *Scholiis*,

Carmi-

Carminibus, *Actis Martyrum*, *Vitis Sanctorum*, *Elogiis*, *Eclogis*, *Fragmentis*, cæterisque cujusque generis scriptis continentur. Cum enim *Illustrissimus Colbertus* Cotelerio & Regiam & suam Bibliothecam liberaliter aperuisset, hortatus, ut pro insigni sua Linguæ Græcæ peritia & summo erga bonas literas amore Manuscripta Græca recognosceret, &, quæ aliquod operæ pretium factura viderentur, publici juris faceret, is negotio huic & manum suam & ingenium non segniter admovit, Græcos Codices MSS. pervolvit, ἀνεκδότους annotavit, perlegit, qui præ aliis magis arriserunt descripsit, relegit, cum aliis exemplaribus contulit, a mendis librariorum repurgavit, interpretatione Latina donavit, & notis illustravit. Sunt autem notæ illæ duplicis generis, aliæ marginales, quæ varias lectiones, emendationes, locorum collationes, & Autorum allegationes complectuntur, aliæ ad calcem singulorum voluminum rejectæ, in quibus id potissimum Eruditus Autor agit, ut Criticorum more pro re nata Variorum Autorum loca aut depravata corrigat, aut obscura & difficilia explicet, & minus obvia animadvertat, cum in tanta literarum luce prolixis commentariis, dissertationibus, & Locis Communibus haud opus fuisse existimaverit. Cæterum in plures Tomos se hæc Sylloge diffundit, e quibus primus A. C. 1677 lucem publicam aspexit, secundus autem ob varios Autoris morbos frequenter interruptus superiore demum anno prodiit, quo sequentia comprehenduntur:

Asterii Amasenorum Episcopi, qui circa seculi quarti finem doctrinæ, eloquentiæ, & pietatis fama floruit, *in Psalm. V. VI. & VII. homiliæ*.

Synodi Sextæ Generalis labente seculo septimo sub auspiciis Constantini Pogonati adversus Monotheletas congregatæ e prima Agathonis Episcopi Romani epistola *fragmentum*.

Basilii & Apollinaris epistolæ mutuæ, quas ab Arianis vel Apollinaristis eum in finem, ut magnum illum Ecclesiæ Doctorem Basilium Apollinarismi suspectum redderent, confictas Cotelerius in notis p. 553. suspicatur.

Nonnullæ aliæ *Basilii* nomen gerentes & duæ *Libanii ad Basilium epistolæ* exigui momenti.

Amphilochii Iconiensis in Lycaoniæ Episcopi epistola quædam Synodica, quæ Spiritus S. Divinitatem contra Pneumatomachos asserit.

Photii

Photii CPlitani Patriarchæ epiſtola invectiva ad Stauracium, in qua multa de capitonis (qui ad mugilum genera pertinet,) inter alios piſces ſingulari abſtinentia & juſtitia præfatus, Præfectum illum Cypri reprehendit, quod homines cum facultatibus ſuis impudenter deglutiat.

Alia ejusdem *Photii* epiſtola ſeu potius *oratio*, in qua variis humanæ vitæ moleſtiis qualecunque remedium & levamen adhibere conatur.

Dominici Gradenſis Patriarchæ, qui circa medium undecimi ſeculi claruit, *epiſtola ad Petrum Antiochenum*, cum ejusdem *Petri reſponſo*, in quo Archiepiſcopo Gradenſi ſeu Aquilejenſi ac Veneto de Patriarchæ titulo controverſiam movet, & de Azymis contra Latinos prolixe diſſerit.

Michaëlis Cerularii CPolitani Patriarchæ epiſtola ad Petrum Antiochenum, in qua eum, ut Latinos multis erroribus, quos ordine recenſet, obnoxios averſetur, nec amplius Papam Romanum in ſacris diptychis referat, admonet, cum *Reſponſo Petri Antiocheni*, qui ad concordiam cum Latinis proclivior, nonnullos quidem Latinorum errores, quibus etiam Proceſſionem Spiritus S. a Filio Symbolo additam perperam adnumerat, fugiendos omnino & deteſtandos eſſe, aliquos tamen ſanabiles aut diſſimulatione dignos, quosdam etiam Latinis fortaſſe affictos aſſerit, & Michaelem Cerularium, ut de rigore ſuo aliquid remittat, obteſtatur.

Alia *Michaelis Cerularii epiſtola*, in qua Petro Antiocheno, quomodo Legati ab Argyro Italiæ Duce doloſe ſubornati potius, quam revera a Papa Romano miſſi, pittacium ſeu libellum excommunicationis in ſacra Menſa depoſuerint, & quomodo ipſe hanc injuriam contrario anathemate ultus fuerit, exponit.

Arſenii Teſtamentum, in quo perſecutiones ſuas enumerat, & Michaelem Palæologum, quod juramenti ſui immemor imperium invaſiſſet, legitimum Imperii Hæredem oculis privaſſet, & alia iniqua facinora perpetraſſet, excommunicatum Satanæ poteſtati tradit.

Alexii Comneni Novella, in qua, de corrigendis Ordinis Eccleſiaſtici corruptelis ſolicitus, ut ii tantum, qui dicendi peritia & laudabili vita alios antecellunt, ad Pontificatum & alias Dignitates Eccleſiaſticas provehantur, jubet.

Vita Euthymii, celebris in Palestina Monachi, a Cyrillo Presbytero & Monacho Scythopolitano composita, &, ut Cotelerio in not. p. 604 videtur, *a Simeone Metaphraste interpolata*, in qua præter visiones, miracula, & res monasticas, nonnulla ad Nestorianæ & Eutychianæ hæreseos historiam spectantia referuntur.

Capita nonnulla ex Johannis Moschi seu Eucrata Prato Spirituali, quæ Græce hactenus desiderata fuerant.

Neophyti Presbyteri Monachi & Inclusi, qui seculo 13 vixit, *querelæ de calamitatibus Cypri, ab Anglis captæ* & Latinis venditæ; nec non duæ *Germani CPolitani ad Cyprios epistolæ*.

Johannis Zonaræ responsum de matrimonio duorum Sobrinorum cum una Fœmina.

Theodori Balsamonis epistola de jejuniis, in qua asserit, quod præter Paschæ Festum quatuor alia Festa, nimirum Festum Apostolorum, Transfigurationis, Dormitionis Deiparæ & Natalis Christi cum jejuniis celebrari debeant.

JOH. RODOLFI WETSTENII, Oratoriæ in Acad. Basil. Prof. *ORATIONES APOLOGETICÆ PRO Græca & genuina Linguæ Græcæ pronunciatione, contra novam atque a Viris doctis passim propugnatam pronunciandi rationem: & alia quædam diversi argumenti.*

Amstelædami 1681. in 8.

UNicus ætatis nostræ scopulus aut verius naufragium cum, Daniele Heinsio judice, Græcarum Literarum imperitia & contemtus sit, minime lusisse operam censentur, qui modis omnibus in id incumbunt, ne quid cultus & elegantiæ suæ perdat Græcia, deliciarum illa omnium, cum ore suo loquitur, atque venustatum Mater. Nec vulgari id ipsum cura atque studio, præstitisse Autor in Apologia deprehenditur, quam pro genuina hujus linguæ pronunciatione nunc adornavit, & novem orationibus, Programmata ut taceamus præmissa singulis, inclusit.

Primam

Primam siquidem in occasione, origine, & statu hujus de Græcarum literarum sono & valore controversiæ exponendis sic occupavit, ut argumentis simul non proletariis, ex Historia maxime evincat, Pronunciationem Græcam neque a Vulgo tantum esse petitam, neque vel a Græcis vel a Barbaris corruptam. *Secunda*, a Græcis introductam Literarum ταυτοφωνίαν ostendit esse licitam, imitatione Latinorum cum in vocalium, tum in Diphthongorum permutatione expressam, & propter incommoda non mutandam sed tolerandam potius. Quo loco minuendæ etiam ἀμφιβολίας rationem subministrat, ex identitate sonorum forte resultantis. *Tertia* de Vocalium H & Y disserit potestate, & postquam originem usumque prioris ex Plinio, Plutarcho, Eusebio, Scaligero, & aliis exposuisset; quin & testimonia, brutorum sonos, atque rationes pro sono τοῦ H *Etha* vel *Ætha*, a Beza, Ceratino, Meckerchio, Gretsero, Cheko, cæterisque dissentientibus allatas resolvisset, posterioris sonum genuinum vindicat. Succedunt Vocalibus Diphthongi, de quarum recta pronunciatione Oratio *quarta* non in genere modo agit, sed in specie quoque docet, Diphthongos EI, OI, YI, AI, AY, & EY male ut EI, OI, UI, AI, AU, & EU enunciari: rationes præterea discutit, quæ horum pro sonorum defensione solent urgeri, quæque moventur ab aliis pro duriusculo literæ B & Γ, aliud γ, κ, χ, ξ, præcedentis sono, curatius examinat.

Quinta oratione expediuntur arma & molis machinæ majoris pro Autoris sententia. Pronunciationem enim hactenus assertam demonstrat viginti Seculorum usu antiquam esse, Græcis universis in oriente cognitam, ab Eruditis e Græcia allatam, suaque suavitate maxime jucundam: alteram e diverso superiori demum seculo excogitatam, novam origine, Græcis auribus sono barbaram, incertam, & a confusione nullatenus immunem. Porro, potestas genuina literæ H *ita* Græcorum pariter atque Latinorum autoritate, ut & utriusque linguæ collatione, adhibitis eam in rem & codicibus & nummis antiquissimis, stabilitur Oratione *Sexta*. Quemadmodum & *Septima*, pro eodem literæ hujus sono argumenta proferuntur solida, ex Hebræorum, Syrorum, Chaldæorum, Rabbinorum, Arabum, Persarum, Coptorum, Russorum, Germanorum, Gallorum denique, & Italorum linguis; ubi scilicet H in I convertunt; nec non e

gravissimis Græcorum partim, partim Latinorum testimoniis desumta. *Octava* vocalem Υ & diphthongos ΕΙ, ΟΙ, ΥΙ, a Græcis recte instar ἰῶτα simplicis efferri, antiquitatis suffragio confirmat: & *ultima* denique defendit Autor, quod e diphthongis, ΑΙ ut E laxum seu Æ; ΑΥ, ΕΥ & ΗΥ, ut *af*, *ef* & *if*: e consonis vero Β *vita*, & Γ ante Γ, Κ, Ξ, Χ, instar Ν, rectissime a Græcis exprimantur.

Reliqua libri parte aliquot miscellæ Orationes disparis exhibentur argumenti. Par primum de Fœderibus deque Fœdere Helvetico in specie, nec non de Fide agit Helvetica: De Exilii miseria, & huic opponendo solatio, alterum. In extremo trium generum utilissimos reperias indices, Græcum, Latinum, & Autorum.

ULRICI OBRECHTI Rerum Alsaticarum Prodromus.

Vol. I.

Argentor. 1681. in 4.

Veteres Alsatiæ incolas *Triboccos*, postquam Romanum jugum subierunt, *Augustus* Imp. *Germaniæ superiori* seu *primæ*, quæ Rheni fontibus, sicut inferior ejusdem ostiis, propior est, adscripsit. Romanis autem in Alsatiæ regimine, post Alemannos Tulpiacensi prælio a *Clodoveo* superatos, & possessione sua dejectos, Franci successerunt. Ubi eorum notandus error, qui confusis temporum gentiumque discriminibus, terras, quæ cis Rhenum (Dn. Obrechti Argentoratensis ore loquor) Alpibus & Oceano Germanico includuntur, Helvetiorum, Sequanorum, Lotharingiorum, Mosellanorum, Ripuariorum, Belgarumque, in antiquum quoddam *Austrasiæ Regnum* compingunt, & pro vera ac primitiva Coronæ Francicæ hæreditate venditant. Enimvero si de titulo primigeniæ hæreditatis Francia Cisrhenana seu Occidentalis cum Orientali contendat, potiora momenta pro Orientali seu Transrhenaria militant. Et hæc ipsa cum Cisrhenanis aliquot provinciis belli jure adjectis vetus Austrasiæ Regnum a Neustrasia distinctum composuit, cujus statum & terminos *Adrianus Valesius* & *David Blondellus* prolixius describunt.

Quamvis vero vetus Franciæ Regnum Germanicum fuerit, nova

va tamen in Alſatia Germanici regiminis origo ab eo tempore procedit, quo Gallia & Germania ita a ſe invicem divulſæ & ſeparatæ ſunt, ut duo plane diverſa Regna conſtituerint. Atque hic gradus quidam, per quos poſt varias Regni Francici diviſiones Germanico Imperio Alſatia coaluit, obſervandi veniunt. Nimirum quod a Parente ſuo *Carolo M.* acceperat Imperium *Ludovicus Pius* inter Filios diſtribuens, *Lotharium* Imperii conſortem adſciverat, *Pipinum* Aquitaniæ, *Ludovicum* Bajoariæ Regem dederat. Verum hi limites modo ob *Carolum* e ſecunda Uxore poſtea genitum, modo ob bella inter Patrem & Filios geſta, modo ob alias cauſas cum ipſa *Ludovici Pii* fortuna ſubinde fuerunt immutati, donec ille tandem humanis rebus eximeretur. Quo facto *Lotharius* ut ſolus rerum potiretur, Fratres Regnis ſuis deturbare conatus eſt. Sed dum Regnum ſuum præter fas augere concupivit, minuit, & prælio Fontanidenſi victus prorſus amiſiſſet, (ſiquidem jam *Ludovicus* & *Carolus* victores fœdere Argentorati icto totam paterni Regni hæreditatem excluſo *Lothario* inter ſe partiti fuerant,) niſi Anno ſequenti DCCCXLII inter *Lotharium*, *Ludovicum*, & *Carolum*, qui hactenus ingentibus præliis & ſe mutuo & univerſam Rempubl. miſere afflixerant, pax tandem Viroduni inita in eas conditiones conveniſſet, ut *Carolus* occidentalia Regna a Britannico Oceano usque ad Moſam, *Ludovicus* orientalia, omnem ſcilicet Germaniam usque ad Rhenum cum nonnullis civitatibus & pagis in occidentali Rheni ripa ſitis, *Lotharius* autem inter utrumque medius incedens, Provinciam & Italiam, & Regnum, quod poſtea Lotharianum dictum eſt, inter Scaldim & Rhenum obtineret.

In hac Regni Francici diviſione Alſatia *Lothario* obtigit, qui eam, cum ſe Regno abdicaret, & id inter Filios divideret, cum univerſo Regno Lothariano Filio cognomini *Juniori Lothario* reliquit. At hoc mortuo, cum & Alſatiam & reliquam ejus hæreditatem Patruus ejusdem *Carolus* occupare niteretur, alter Patruus *Ludovicus* eum repulit, & ut dimidiam Regni Lothariani partem ſibi traderet, coegit. Itaque A. C. DCCCLXX Lotharingicum Regnum inter duos iſtos Fratres, *Carolum Calvum*, & *Ludovicum Germanicum*, æquis partibus quas Annales Bertiniani deſignant, eſt diviſum. Ægre id tulit *Ludovicus II* Imperator, Lotharii Junioris Frater, ſed crebræ ejus obteſtationes & conſilia contra hanc diviſionem agitata, cum morte abrumperentur, nihil valuerunt.

Alsatia igitur, quæ cum aliis Lothariani Regni partibus per fœdus cum *Carolo* Gallicano seu *Calvo* pactum sub *Ludovici Germanici* ditionem & imperium venit, ita Germanico Imperio his temporibus accrevit, ut Gallis nihil in eam juris reliquum maneret. Quamvis enim post *Ludovici Germanici* obitum *Carolus Calvus* occasionem totius Lotharianæ hæreditatis occupandæ non omitteret, cum Patre se, non cum Filiis pactum cavillatus, *Ludovicus* tamen Junior Germanici F. portionem Patri suo tributam, & Germaniæ assertam, extorqueri sibi minime passus, imo Patrui sui iniquitatem magna Galliæ clade ultus est. Extincto paulo post *Carolo Calvo*, Filius ejusdem *Ludovicus Balbus* cum Consobrino suo Ludovico Juniore pacem & pristinam Lothariani Regni divisionem, juxta Paternæ Transactionis formulam, firmavit. A quo tempore post *Ludovicum* Juniorem ejusdem Frater *Carolus Crassus*, & hoc ab Imperio dejecto, *Arnulfus* altero Ludovici Fratre *Carolomanno* genitus, & hujus Arnulphi denique Filius *Ludovicus IV* Alsatiam quiete possederunt.

Toto autem cœlo errant, qui, cum in *Ludovico IV* denato ramus Carolinæ Stirpis Germanicus exaruisset, supremum Alsatiæ dominium ad *Carolum Simplicem*, qui in Gallia tum superstes erat, Ludovici Balbi F. Caroli Calvi N. jure hæreditario devolutum, & postea in Familiam Capetinam translatum cum *Davide Blondello* asserunt. *Carolo* enim *Simplici* jus succedendi in Franciam Orientalem per legitimam *Conradi* electionem est præclusum, cum Franci Orientales non minus justam causam habuerint, cur præterito *Carolo Simplice Conradum* eligerent, quam Franci Occidentales, cur post *Ludovici V* excessum proximo ejus cognato *Carolo* Lotharingico *Hugonem Capetum* anteferrent, utriusque Regni rationibus & utilitatibus post divisionem adeo divulsis, ut alteri Regno minus aptus censeretur, qui alterius commodis inserviret. Unde Francorum Proceres, qui cum jam *Conrado* fidem suam obstrinxissent, mutatis postea animis in *Carolum Simplicem* inclinarunt, a *Conrado* armis coerciti, in Annalium monumentis rebellionis infamia notantur. Quod si vel maxime, sive successione, sive Procerum inclinatione *Carolus S.* jus in universum Lotharingicum Imperium sibi acquisivisset, est tamen illud omne solenni & jurata cessione iterum extinctum, cum ipsum *Conradi* Successor *Henricus*, ut Germaniæ ablata plenissimo jure restitueret, adegit.

Nullam

Nullam igitur omnino juris speciem, quam suis vindicandæ Lotharingiæ conatibus obtenderet, habuit Caroli Simpl. F. *Ludovicus Transmarinus*, qui alienæ potius conjurationis impetu, quam causæ fiducia, Alsatiam invasit, ab *Ottone I* Henrici Successore mox repulsus, & in ordinem redactus. Ejusdem *Ludovici Transm.* F. *Lotharium* bis Lotharingiam infestis armis ingressum annales referunt. Semel enim ob controversiam de Comitatu Montensi arma expedivit, cujus expeditionis is eventus fuit, ut, quod apud *Sigebertum* & in *Chronico Franco-Saxon. MSC.* legitur, pace inter Ottonem & Lotharium sancita *Lotharingiam Lotharius abjuraret.* Neque dissimilis alterius Lotharingicæ expeditionis exitus fuit, quam, cum *Otto II* jam vivis excessisset, *Lotharius* suscepit. Pace enim cum *Ottone III* stabilita *Lotharius* omnia, quæ occupaverat, restituit, & *Lotharingici Regni possessio*, fatente Blondello, *penes Ottonem III illibata mansit.*

Quomodo igitur a postremis Gallicæ Lineæ Carolinis, *Ludovico Transmarino*, & *Lothario*, & ejusdem Filio *Ludovico V* in Capetinam Familiam transferri potuit, quod ipsi nunquam habuerunt Alsatiæ dominium? quam, sive belli jus valeat victoriæ; sive pacis fides attendatur, pacta toties jurata Germanico Imperio vindicarunt. Qui vero e *Capeti* Successoribus *Philippum Pulchrum* novum juris in Alsatiam titulum, per transactionem cum *Alberto I* Imp. initam, Coronæ Francicæ acquisivisse putant, oppido falluntur, cum hodie istius transactionis tabulæ neminem amplius morari possint, postquam *Puteanus* omnem fabulæ larvam detraxit, & ex intimis Chartophylacii Regii recessibus errorem ipsum, & erroris originem detexit.

Quamobrem Coronæ Gallicæ melius consulunt, qui omnem Gallici in Alsatia regiminis originem, non e turbulentis incertorum titulorum lacunis, sed e liquida potius Pacis Westphalicæ scaturigine deducunt, quam etiam pro norma habere convenit, juxta quam istius regiminis limites determinentur. Quamvis enim cessioni Imperatoris & Imperii Germanici, inter ipsa pacis negotia, ab Hispanis eidem obnunciantibus haud levis difficultas objecta fuerit, quæ ad Pyrenæos usque Tractatus, *Chiffletio* interim & *Blondello* acriter inter se disceptantibus, perduravit, & ex ipsis Pacis Tabulis, inter Galliam & Imperium Germanicum Domumque Austriacam multæ eædemque graves controversiæ fuerint exortæ, quarum decisio privati calami

calami arbitrium transcendit, & sublimius tribunal flagitat, liquida tamen & expedita est designatio ditionum Alsaticarum, in quas Regno Galliæ, sive superioritatis, sive quodcunque aliud jus est concessum, cum Pacis Instrumentum Superioris & Inferioris Alsatiæ Landgraviatum, & Præfecturam decem Civitatum Imperialium in Alsatia sitarum nominet. Quæ autem enumeratis his partibus non comprehenduntur, nec ab iis dependent Alsatiæ ditiones, in eas nihil juris Gallia vindicare sibi potest.

Episcopatum Argentinensem quantum attinet, sunt qui eum a *Dagoberto* Francorum Rege fundatum existimant. Sed vulgarem illam traditionem, quamvis *Jodocum Coccium* & alios assertores nacta fuerit, *Godofredus Henschenius* & ejusdem Hyperaspistes *Jacobus Masenius* funditus evertunt, cum trecentis ante *Dagobertum* annis *Amandus* Episcopus Argentoratensis Sardicensi & Coloniensi Synodo interfuerit: cujus Successores usque ad *Heddonem*, qui A. C. DCCXXXIV Episcopus creatus est, *Erckenbaldus* carminice recenset. Quod autem Argentoratensibus Episcopis *Dagobertus* Urbem subjecerit, æque falsum deprehenditur; unde *Fr. Guillimannus* fatetur, doceri non posse, quod ante Henrici II tempora Argentoratum Episcopis suis subjecta fuerit. Quasi vero *Henrici II* Autoritate Wernerus ejus temporis Episcopus Urbem hanc subjectam sibi reddiderit, quod ex Werneriano Instrumento, quo tota hæc conjectura nititur, probari minime potest, cum de Urbe Episcopis subjecta nihil in isto instrumento contineatur, & prætera fides ejus instrumenti, a prorumpentis undiquaque falsitatis indiciis haud possit liberari.

Ejusdem fidei sunt Instrumenta *Francisci Rosierii in Stemmate Lotharingico* producta, e quibus aliqui Alsatiæ Ducatum cum Ducatu Lotharingiæ conjunctum, vel partem ejus fuisse, evincere conantur. Certe pleraque diplomata operi illi præmissa *Browerus* & *Masenius* manifestæ falsitatis arguunt, & Autorem istum plura contra historiæ fidem Lotharingis tribuere annotat *Thuanus*, qui Rosierium coram Rege in genua procumbentem, & multa a se calumniose dicta confitentem, & librum ejus coram ipso laceratum memorat.

Hæc & alia ad Antiquitates Alsaticas spectantia, unde Tribocci nomen suum acceperint, quando Alsatiæ vocabulum audiri cœperit, num Argentoratus, cum vicus antea fuisset, *Juliano* demum aut *Va-*

lenti-

lentiniano imperante circumdatis mœnibus in urbem evaserit, utrum Mediomatrices a Triboccis sedibus suis ejecti & ad interiora migrare compulsi fuerint, quæ Ducatus, quæ Landgraviatuum, quæ Imperialis Præfecturæ in Alsatia origo fuerit, & similia *Cl. Obrechtus* Magni Boecleri Gener, nec degener in Cathedra Academica Successor, in hoc Alsaticarum Rerum Prodromo e variis Chronicis & Annalibus, privilegiorum, donationum, fundationum, & pactorum instrumentis, & optimis quibusque historiæ præsidiis, editis ac ineditis, antiquis ac novis, diligenter eruit, & quæ vel a fingentium vanitate, vel a credentium ignorantia & superstitione, ortum suum habent, a sincera rerum gestarum commemoratione tam nervose segregat, ut apud omnes, qui primum hoc Volumen delibarunt, magnum reliquorum Voluminum appetitum excitaverit, quem ut propediem citra ullum impedimentum satiet optamus.

A NEVV SYSTEME OF THE MAthematicks, Composed by Sir Jonas Moore Knight.

London. 1681.

h. e.

NOVUM SYSTEMA MATHEMATICA, Compositum a Dn. Jona Moore, Equite.

Londini in 4to 1681.

OCcasio adornandi hujus Systematis Illustri huic Viro subnata est, ex Præfectura Xenodochii Christi Londinensis, quo munere annis ante obitum aliquot solerti cura defunctus est. Instituta enim inibi Regio sumtu Schola mathematica in gratiam puerorum rei nauticæ aliquando admovendorum; id ipse laboris sibi sponte sumsit, ut conscripto hoc opere, & partes definiret matheseos, Scholæ isti necessarias, & rationem insimul illarum tradendarum. Totum vero opus cum quatuor partibus complecti constituisset: ea, quæ nunc (junctis Euclideis & Algebra) Tomum priorem absolvunt, ad Primam retulit; reliquis tribus, Tabulas Astronomicas, succinctam Geographiam, & ex Elementis Euclideis libros sex priores, undecimum, duodecimumque, ut & Algebram destinavit; quo ordine, non usque quaque certum.

T Editis

Editis enim Arithmetica, Geometria practica, Trigonometria & Cosmographia, Autor in adornanda Nautice occupatus, post absolutam Algebram, Euclideosque libros Melderianis & Domini Barrow Figuris instructos, fatis concessit, affectumque opus fortunæ posthumorum reliquit expositum. Adnitentibus autem Illustribus (quorum Præfatio non sine laude meminit) Viris, succollantibusque præcipue & sumtus facientibus Domino Hanway, & Dn. Potenger, defuncti Generis, accedente porro liberali, in Nautica, Sphærica & Geographia perficienda, Domini Perkinsi, Flamstedii, & Halleji opera, Systema duobus Tomis comprehensum, tandem prodiit; serie partium insequenti.

Tom. I. proponitur 1. Arithmetica tam Naturalis & Decimalis, quam per species aut Principia Algebræ. 2. Geometria practica, cum sex Elementis prioribus, undecimo & duodecimo Euclidis, symbolice demonstratis. 3. Trigonometria plana & sphærica. 4. Cosmographia. 5. Nautice, sive Navigandi ratio per Planum, Chartas Mercatoris, & Arcum circuli maximi. 6. Doctrina Sphærica motui Terræ juxta Systema vetus Pythagoricum aut Copernicæum innixa,

Tomo II. 7. Tabulæ Astronomicæ, & Logarithmorum, naturalium & Artificialium, Sinuum, Tangentium & Versorum Sinuum. 8. Nova Geographia, sive descriptio potissimarum Mundi Regionum & Tractuum, cum eorum chartis, Tabulisque Longitudinis & Latitudinis.

Opus tradendæ, docentium æque ac discentium insigni compendio, Mathematicæ apprime accommodum: & quod præter commendanda alia, in doctrina Surdarum quantitatum Tom. I. subnexa, Tabulisque Logarithmicis Differentialibus, pro Logarithmis numerorum vulgarium 10000 & 1000000 intermediorum, & vicissim, inveniendis habeat, de quibus sibi gratulari possit Lector: cujusque Nautice (juxta Præfationem) ob succinctam triplicis Navigationis explicationem; triplicem propositionum solutionem: certam & infallibilem cursus navium dimensionem; descriptionem Instrumentorum Nautices, usumque eorum ostensum, hactenus editis palmam indubie præripiat.

D. BUR-

D. BURCHERI DE VOLDER,
Medicinæ & Philosophiæ Doctoris, hujusque in illustri Academia Lugduno Batava Professoris Ordinarii celeberrimi
Disputationes Philosophicæ, *De Rerum Naturalium Principiis, ut & de Aeris Gravitate.*
Lugdun. Batav. 1681. in 8.

Disputationes istas antehac habitas qui edidit, continuis numeris textum copulando in duos libellos congessit. Ipse vero doctissimus earundem Auctor in iis, quas de Rerum Naturalium Principiis instituit, has ponit primorum principiorum conditiones; primam, *ut clare distincteque percipiantur*; secundam, *ut non sint alterius causæ naturalis sive corporeæ effecta*; tertiam, *ut ipsis nulla adscribatur proprietas cogitationis aut mentis*; quartam, *ut ex ipsis omnia hujus mundi phænomena queant deduci*; quintam, *ut principia certo demonstrentur esse vera*; quam tamen ultimam non necessario requiri autumat, quod effectus naturales a diversis causis pendere queant. Quibus explicatis evincere conatur, conditiones eas genuinas principiorum, neque materiæ & formæ Peripateticorum, neque atomis & inani Democriteorum, neque Sali, Sulphuri & Mercurio Chymicorum, neque ὁμοιομερείαις Anaxagoræ competere; omnes autem convenire Materiæ & motui, ideoque hæc duo sola esse principia rerum genuina.

In Disputationibus vero de Aeris Gravitate, Aerem, qui tellurem nostram ambit, quemque spiritu ducimus, gravem esse i.e. premere tellurem & corpora in ejus superficie hærentia, probat 1 experimento Torricellii. 2. experimento Ottonis Guericke Consulis Magdeburgensis, qui duo hemisphæria avulsa separataque sibi invicem imposita, interjecta cera conglutinavit, deinde ex hoc concavo aerem ope Antliæ eduxit, quo ipso animadvertit tanta vi sibi invicem cohærere hæc hemisphæria, ut pro varia eorundem latitudine, non nisi notabili sive equorum numero sive ponderum appensorum quantitate queant sejungi. Quem admirandum effectum aeris gravitati deberi

ita ostenditur: Cum aer immediate subjacens inferiori hemisphærio a gravitate aeris lateralis superiora versus feratur, nec quidquam in Sphæra sit, quod huic pressioni resistere valeat, oportet hoc hemisphærium ad alterum, quod eadem aeris superioris vi & gravitate deorsum premitur, comprimi tota vi & pressione subjacentis aeris, quæ quod tota dependeat ab ea, qua Aer lateralis deorsum ruit gravitate, sequitur omni hujus gravitatis vi & impetu hæc hemisphæria ad se invicem compelli. 3. Experimento proprio, quo bilance accurata non tantum in genere aerem gravem demonstrat, sed & datæ cujuscunque massæ aereæ certam gravitatem & pondus determinat.

PHILOSOPHIA CURIOSA seu *Universa Aristotelis Philosophia juxta Communes sententias exposita,* ab *Adalberto Tylkowsky e Soc. Jesu.*

Typis Monasterii Olivensis S. O. Cist. Anno 1680. in 8.

PArtes hujus Philosophiæ Curiosæ, Physicam & Meteorologiam, priusquam omnes junctim proditent, impressas Cracoviæ Index Librorum Anno secundo Ephemeridum Naturæ Curiosorum adjectus docet. Institutum Auctoris est Aristotelis doctrinam, quam nonnulli insufficientem & ineptam pronunciant solvendis experimentis, a calumnia ipsi religioni noxia liberare, ostendereque ejus principia naturalibus effectibus satisfacere. Operis universi quatuor sunt partes. I. Logica. II. Physica in sex partes subdivisa. III. Metaphysica. IV. Moralis, quæ omissis cæteris doctrinis, fere omnis in parte Oeconomicæ absumta est, de re agraria ad cœlum & morem Poloniæ instituenda. Pauca excerpimus ex Physica Curiosa memorabilia ad historiam naturalem pertinentia.

I. Vistula Prussiæ fluvius ante magnos imbres subito deficit, quoniam fontes ejus, qui sunt in montibus Carpathiis, in vapores attolluntur, qui postea resoluti dant pluviam.

II. Spiritus Vini Thermoscopiis infusus, incongelabilis, quia ardentissimus, hiemem constanter sustinuit, monstravitq; aeris variationem

tionem ac gradus remittentis intendentisque frigoris, sed ubi accessit ætas, minima asperitate aeris in tantum sublatus est, ac hieme summo frigore.

III. In Prussiæ Episcopalis Cameratu Allensteinensi, ad villam Butrini, lacus septennio absoluto evanescit cum piscibus, datque pratum, quod minimum centum quadrigas fœno oneret, post septennium redit cum piscibus.

IV. Sinus Prutenicus & aliæ aquæ certis temporibus florent, quibus inutiles sunt certis usibus; hæc efflorescentia ex fermentatione orta quousque dispersa est inconspicua, colligitur ac apparet, ubi in aliud flumen aquæ irrumpere parant.

V. Retulit Jesuita Chanowsky duos pagos Bohemiæ contiguos, in quorum uno, dum est hiemale frigus, alter hilarescit calore æstivo: hic messis, ibi viride frumentum; hic ros, ibi pruina. Suspicio est, uni nitrum, alteri copiosos ignes subesse.

VI. Terra Sigillata in Polonia ac in ripis Vistulæ prope Varsaviam eruitur, licet viribus debilior, ut in duplicata dosi exhibenda sit.

VII. Gemmæ omnis generis prope Varsaviam collectæ expoliuntur.

VIII. Sal fossilis, qui largo proventu ex fodinis minoris Poloniæ instar grandium saxorum effoditur, quamdiu sub terra, minus ponderis habet, supra terram est gravior. Causa refertur vel in aeris subterranei densitatem, in quo Sal uti lapis infra terram, utpote in densiori medio minus premit; vel quod aeris recentis afflatu rigescat fiatque densior Sal & gravior.

IX. Succini, cujus fodinæ prope Regiomontium in Prussia haut procul mari Balthico alibique in Polonia sunt celebres, minera similis plane apparuit loco, in quo olim ligna secabantur, ubi sarmenta, cortices arborum, ramusculi cum terra miscentur & ad terram declinant vetustate: habuit quid simile corticum terra obrutorum, aliquid radicum atque ramorum, & singulis intra nigram arenam adnatas particulas flavi succini sparsim neque tamen adhærentes. Frustum exhibitum parte succinum, parte resina fuit, cui tamen se admisceat bitumen, alumen, nitrum & vitriolum atque Sal. Modum colligendi succinum diversum observant. Muscæ, viperæ, sorices, paleæ & alia, quæ succinum exhibet portenta quasi involuta, ludibria sunt mera, nam ubi frangis, nihil habes. Vidit Hollandus quidam in

frusto succini grandem numum aureum apud quendam civem Regiomontanum, cupidineque auri pretio majore succinum emit; quo fracto se deceptum cognovit.

X. Pareliorum causa, motus, locus, significatio & historia per multa secula ad nostram ætatem continuata diligenter exponitur.

XI. Quæ in montibus aliquando reperta vulgus credit ossa tibiarum, dentes, crania de Gigantibus reliqua, ea in litore Vistulæ non procul a civitate Casimiria inventa Jesuita ostendit, ex luto molli seu marga formari.

XII. In Lituania nullæ nascuntur spinæ. Causam Auctor opinatur frigus regionis.

XIII. In oppido Prussiæ Holland quidam in suo viridario arbusculam tiliam vertice suo in terram defixit, quæ post multos annos in arborem amplissimam & ramosissimam provecta est, ramis quidem deorsum ab trunco vergentibus, postea se rursum reflectentibus, radice vero, quæ cœlum spectabat, plurimis ex ea fusis obsita surculis. Jesuita Peripateticam doctrinam secutus, quæ nutritionem plantarum per attractionem succi fieri asserit, cum intelligat alimentum in arbore inversa non potuisse vi tractrice sursum provehi, ad cœlum & astra confugit, quorum calore contra naturam arboris elevatum sit.

XIV. Heliotropium Solem sequi decantatum est. Auctor in Italia, ubi plantæ vigent, diligenter attendens non potuit deprehendere, indeque conjicit ex amphibolia vocis opinionem ortam; quia flos similitudine Solem exprimit, dictum Solem sequi, quod perverse de motus sequela acceptum fuerit.

XV. Gemmas Sambuci sursum detractas per os purgare, deorsum tractas per inferiora, confirmat experientia sua. Detrahebatur, inquit, medius ex Sambuco cortex & hydrope correpto cingulo tenus supponebatur. Si detrahebatur cortex deorsum, descendebat, si deradebatur cortex sursum, adscendebat hydrops.

XVI. Quod spectaculum lapis Bononiensis multo apparatu, hoc putre lignum pineum dat sine ulla præparatione, maxime, si bene prius pluviis perfusum Sol ingressus est. Illatam enim lucem cameræ retinet per justum spatium, quam tandem dimittit. Qua occasione adjicit, quod compertum habuit de vermiculis noctu lucentibus, qui oriuntur ex granulis copiosis per Poloniam totam, esse rubra ea modica

cujus-

cujusque herbæ, maxime illius, quam vocant auriculam murium radicibus adhærentia; in Majo debere legi, in Junio versa in vermes avolare & nocte lucere. Ex quo arbitratur ipse, semina esse vermium qui alia radici affigunt dum ipsi animantur, quæ fotu terræ in vere adolescunt; his tingi serica illa pretiosa; horum tabe scarlata, quæ tanto venire fecit vanitas rubescere. Hieme, æstate & auctumno deprehendi semen hoc non posse ob exilitatem. Postquam vermis avolavit, solam relinqui vacuam vesiculam tanquam ejus secundinam, intra quam coaluit.

XVII. Ad finem Physicæ Appendicem geminam attexuit, unam de podagra, alteram de Plica Polonica, qui morbus est Polonorum fere solorum capillos complicans instar filtri, & paroxismos similes epilepticis, excœcationem aliaque gravia symptomata inducens.

XVIII. Denique Partibus singulis Physicæ suæ adjicit Problemata & Paradoxa, quæ ex sparsim dictis solvenda relinquuntur: v. g. *An quis in eodem loco manendo currere possit? an foramen melius clausis quam apertis oculis videatur? an homo infinitus haberet cerebrum in capite? an debilis oculis juvetur perspicillis in vacuo? an de facto culex detur, cujus una ala totam terram possit tegere? an possit quis cribro aquam haurire? an detur aqua non madefaciens? an majus monstrum sit culex unius ulnæ, quam cetus 100 ulnarum? an possit audiri campana, quæ nunquam extitit? an unus homo simul equis mille possit insidere? an in gutta aquæ posset navigare classis Xerxis? an possit esse tantum frigus, quod verba congelet? an sufficiat truncus unus, ut quis se centum annis calefaciat hieme? an melius sit gigantem esse instar turris, an pygmæum instar psittaci? an converti possit lapis in Ciceronis Orationem? an Eva sit filia vel soror Adami? an aliquis existens in Polonia possit videre Regem Mogoris? an quis possit gustare aliena mensæ fercula ipse alibi existens?* &c.

GEORGII HIERONYMI VVELSCHII, Curationum Propriarum & Consiliorum Medicorum Decades X, Opus Posthumum.

Auguft. Vindelic. 1681. 4.

Ut

UT editis in publicum scriptis pluribus notissimus est *Welschius*, ita non pauca, quorum in istis spem nobis fecit, restare adhuc videntur edenda, fato licet jam functus suo fuerit Autor. Posthuma hæc inter, primo in lucem publicam prodierunt *Decades X Curationum & Consiliorum Medicorum*, opera *Lucæ Schrockii* junioris, Med. D. & Phys. Augustani, qui memoriam Welschianam, seu Vitæ ejus amplam Historiam, cum librorum ejus tum editorum, tum edendorum catalogo jam anno 1678, mox ab Autoris obitu divulgaverat. Continent autem Decades prædictæ Casus in Praxi Medica subinde occurrentes, quorum curationis historiam Autor primo recenset, hinc prolixum ejusdem examen, tam theoreticum quam Practicum subjungit, & morbi cursum seu successivas mutationes juxta siderum motus simul perpendit. Examina ista juxta Veterum, Græcorum præsertim & Arabum (quorum linguæ exactissimam habebat notitiam, & scriptorum eorundem interpres erat accuratissimus) placita instituuntur, Modernorum tamen hypothesibus ubique insertis, cum Vir inexhaustæ lectionis existeret. Præ aliis vero similis argumenti Scriptoribus peculiare hoc obtinet, quod plurimorum morborum motum & exitum ad leges astrorum curiose trutinat, & criticas vel proprie tales, vel his affines mutationes observat; ita tamen, ut Criticarum Dierum enumerationes, non solis numeris Pythagoricis & Hippocraticis, quaternariis scil. & septenariis, prout communissime fieri amat, aut humorum conditionibus & proprietatibus Fracastorianis, aut Naturæ modificatis operibus, similibusque aliis adsignet, sed lunæ motum in iisdem primario respiciendum jubeat, non exclusis penitus cæterorum planetarum benignis malignisve aspectibus; & quidem non Lunæ Phases, singulis mensibus consuetas, sed solummodo Lunæ motum per quadrata Zodiaci signa, eumque inæqualem, nec semper septenario respondentem; unde sæpius octavus Criticus esse soleat, tunc scil. cum Luna quadratum, respectu sui sub morbi principio Loci, attingat. Adeo incerta esse omnia asserit, quæ vulgo de quaternariis & septenariis diebus docentur, nisi ad leges sideralis scientiæ exigantur, & Hippocratis Arithmetice Latitudine quadam explicetur, non alia, quam ejusmodi cœlestium motuum observationibus definienda. Quæ ipsa adjunctis Schematismis, Lunæ Phases & aspectus, sub morbi motu & mutatione exprimentibus, pro faciliori apprehensione ulterius illustrat.

OLAI BORRICHII
De Somno & Somniferis, maxime Papavereis.
Dissertatio.

Hafniæ & Francof. 1681. in 4.

SOporifera alioquin papavera haud leviter nihilominus hoc seculo ad sui scrutinium solertiora excitarunt ingenia, quæ inter & Autor occupatus est in facultatibus eorundem citra occultarum qualitatum opem, clarius dilucidandis. In antecessum monet, sibi non displicere sententiam eorum, qui censent, somnum *ex clementiori quadam Spirituum animalium in cerebro quiete dependere*, ita ut per somnos in cortice cerebri (ubi generationis eorum cum Willisio ponit exordia) Spiritus velut in nebulam cogi videantur, & minus prompte separari, minusque alacriter moveri. Quoad densationis hujus causam in castra transit Stagiritæ, dum ex alimentis, vaporis habitu, *corporeum aliquid*, seu corpuscula oleosi generis, eaque in minutias seu Spiritus attenuata, a calore nativo excitata, motu cordis juvante, in cerebrum ascendere, ibique Spirituum animalium, ceu corpusculorum Salinorum volatilium subtilissimorum, vivacissimum motum, adventu suo nonnihil suspendere, & procursum vehementiorem impedire asserit. Id quod per crassamentum ex S.V. rectific. & spirit. Urin. permistis natum illustrat, hac tamen limitatione, quod blandius ista in corpore animali contingant, ubi satis sit, si in tenuiorem saltem nebulam densentur Spiritus. Progreditur hinc ad papaveris, ejusque producti, Opii, ceu somniferorum antesignani, anatomen chymicam, cogniturus, an tale oleum mite, ac spissans, idque copiosum, & facile quod distribui possit, in iisdem hospitetur; præmittendo prius considerationem controversiæ toties agitatæ, calidum an frigidum sit papaver & opium, eamque ita dirimendo, ut *respective* consideratum, ad corpus scil. animale, & operationes, quas ibidem exercet, frigidum omnino illud pronunciet, cum quietem sensibus inducat, non motum, immoderatiusque sumtum, gelationem & livorem artuum sudoresque frigidos inducat, & novissime frigidam mortem: sin vero *absolute* spectetur, particulas ejus potissimas, in calefacientibus numerandas esse, *ex oleosorum* scil. genere censeat. Id quod per Pyrotechniam Chymicam comprobare satagit: dum ex-

sem. papaver. unc. xvj igne arenæ elicit, aquæ unc. iij, olei perquam fumosi, unc. ix, relicto in vase capite mortuo ad unc. iij, & paulo amplius, reliquum odoris subtilissimi forma, per vasorum commissuras, triplici licet vesica munitas, evanuit: pariter ex Opii unc. j, aquæ limpidæ guttas 60, olei fumosi admodum, sive quod fumi albissimi forma, partim per collum vasis, undulato lapsu properaret, partim excipulum satis capax oppleret, & per omnia spiracula exitum quæreret, una cum parte ejus crassiori, e rostro retortæ subinde stillante ad unc. ß, elicuit. Subjungit his experimenta, cum oleis istis destillatis, ut & cum Opio crudo, mediante Spiritu Vini, felibus & columbæ propinatis instituta, (quæ ipsa, ut & modo enarrata Spagyrica anatome ejus videri quoque possunt in Act. Med. Hafn. Vol. V. obs. 124. p. 331.) ex quibus (incidenter notando, non opium tantum, sed & simplicem Vini Spiritum, feli venenum esse) concludit, opii narcosin, a sale & Spiritu quidem actuosiorem reddi, proficisci vero primario ab oleo, cujus particulæ, cum minutiores sint, quam aliorum oleorum, facilius ascendant habitu albissimi vel fumi, vel vaporis, & instar nebulæ perreptent corpus, & ubi inciderint in liquores, eosdem nebulæ suæ involutos sistant, sive motum eorundem excitatiorem impediant. Ultimo loco Opii usum explicat, tam quem per se, Spiritus densando, eorumque & humorum impetum sistendo, quam quem per accidens, sudores, urinas, secessus, & vomitus movendo, præstat: hinc fructus ejus, quos in humano corpore sub cura morborum pollicetur, exponit, observando brevibus, quibus in affectibus magis minusve conducat, & qua methodo adhibendum veniat; circa quam ultimo monet, minus secure Opium jungi Lapidi bezoard. gemmis, Cinnab. antimon. diaphor, &c. aliisque pharmacis mitibus & insipidis, quam manifeste calidis; cum si quam noxam imprimat frigus Opii, eam superveniens calor aromatum corrigat; & quidem aromatum potius, quam Spirituum: quod illa actionem Opii pedetentim sequantur, hi ut omni vinculo soluti, vel antecedant vel turbent comitando.

DE PRINCIPIIS RERUM LIBRI tres, cum Appendice duplici,

Authore GUILHELMO LAMY.

Parisiis, 1680. in 12.

Sicut

SIcut ex Titulo Scripti hujus constat, illud ab Autore in tres libros ac duas appendices digeri: Ita in *priore* Peripateticorum principia physica explicat atque refellit, hincque primis statim capitibus eorum materiam primam examinat & annihilat, nullamque loco hujus aliam, præter extensionem solidam atque impenetrabilem, concipi posse, declarat. Pariter illorum formam substantialem sub examen revocat, partim argumenta, pro hac facientia, recensendo ac solvendo, partim ratiocinia, quæ formarum istiusmodi existentiam suspectam reddunt, subnectendo, quæque contra hæc moveri possint, instantias declinando. Porro Corporum distinctionem Peripateticam in incorruptibilia & corruptioni obnoxia, numerum elementorum quaternarium, qualitatum extra corpora horumque modos realium, & quidem tam manifestarum, seu sensibilium, quam occultarum sive insensibilium magis, tam rerum inanimatarum, quam animatarum, tam activarum, quam passivarum, existentiam atque formalitatem dubiam reddit: nullamque tandem finis in rebus naturalibus rationem esse habendam; Vacui vero fugam Aristotelicorum absurdam evincit. *Librum secundum*, in quo Philosophiam Cartesianam examinat, in duas partes subdividit, atque in harum prima ostendit, neminem Cartesii philosophandi viam, quia de rebus omnibus dubitandum, omnesque nostras cognitiones seponendas ac rejiciendas esse docet, ingredi posse; ipsamque, quamvis aditu possibilis foret, ad immaterialitatis tamen atque immortalitatis animæ rationalis & Existentiæ DEI notitiam atque demonstrationem nullatenus conducere, sed utramque hanc rem declarandam partim obscuriorem reddere, partim falsis fundamentis inniti, imo contra proprias leges peccare, quatenus passim tales propositiones pro axiomatis supponit, de quibus tamen dubitare quásque falsas potius pronunciare decebat. In parte secunda, postquam Cartesii ac Democriti & Epicuri principiorum conformitatem atque disparitatem monstravit Lamy, essentiam materiæ neutiquam ex Cartesii mente in extensione sola consistere, nec materiam juxta eundem in infinitum divisibilem esse, argumentis diversis declarat, præprimis cum illis hypothesibus admissis non determinare liceat, quid sit locus, quid motus, & quomodo fiat, nec fluidorum corporum natura, nec durorum diversitas explicari queat; tandemque legum illarum naturæ trium,

quas de motu corporum materiæve, tanquam diversorum motuum causas secundarias atque particulares, finxerat Cartesius, falsitatem evincit. *Tertius* liber pariter bimembris est, utpote in quo primo Epicuri principia eo modo, quo a Lucretio tradita sunt, exponit & quæ in his paradoxa reprehendit Autor, v. g. quibus creationem impossibilem & materiam æternam esse, Atomorum indivisibilitatem a vacui exclusione oriri, motum atomorum superne deorsum, motum declinationis, hincque dependentem hominis libertatem, asserere conabatur, indigitat. Cum vero quoad plurima Doctrinam Epicuream præ cæteris magis verisimilem, ac universo & phænomenis naturalibus explicandis commodiorem habeat, principia hæc deinceps paululum immutata proponit atque confirmat, ita tamen, ut illa, quæ de æternitate atomorum, harum motus, numero infinito æternisque earum conjunctionibus per rationem meram sibi conceperat, fidei lumine corrigenda esse moneat.

Denique quoad scripti hujus binas appendices, prior Causas effectuum, quos Aristotelici Fugæ Vacui, Recentiores nonnulli Aeris Gravitati, attribuunt, postquam aeris vim Elasticam explicuit, huic assignat, v. g. cur Mercurius in altitudine duorum circiter pedum cum quadrante consistat? cur Aqua machinas hydraulicas & siphonem conscendat? cur aer pulmones inspiratione ingrediatur &c. simulque argumentis Paschalii atque Gassendi, quibus aeris gravitatem comprobare satagebant, satisfacit. Posterior Naturam & modum Fermentationis, hujus ac Effervescentiæ differentiam, Fermenti essentiam & agendi modum, secundum eadem Epicurea & a se correcta principia, exponit.

CANONICI JURIS INSTITUTIONUM *Libri tres.*

Opera Francisci de Roye, Antecessoris Andegavensis, Parif. 1681. in 12.

IN concinnandis juris Canonici Institutionibus eandem Auctor methodum, quam Justinianus Imperator olim in Institutionibus Civilis Juris, servavit. Nam ut is Institutiones suas sic partitus est, ut de personis primum, post de rebus, ac postremo de actionibus atque judiciis ageret: ita eandem viam stricte Noster, quantum passa est argumen-

gumenti ratio, persequi voluit. Itaque præmissa Juris Canonici, ex Canonibus Conciliorum, Decretis Summorum Pontificum, dictis SS. Patrum, & Principum nonnullis constitutionibus conflati Historia, *primo libro* personarum jura exhibet, ac de Clericis in genere, eorumque ordinatione, electione, consecratione, de Summo Pontifice, Patriarchis, & Cardinalibus, de Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Canonicis, Monachis, personisque Ecclesiasticis aliis agit. *Altero* res Ecclesiasticas, tam quæ simpliciter, quam quæ aliquo modo juris divini sunt, persequitur, omnemque adeo de Sacramentis, & Bonis Clericorum temporalibus doctrinam evolvit. *Tertio libro* circa actiones seu judicia occupatur, deque Clericorum foro competenti, de eorundem judiciis, jurisdictione, delictis, pœnis, & quæ alia sunt hujus disquisitionis, agit. Ubique vero id inprimis propositum Auctor habuit, ut juris originem ac progressum diligenter expenderet, & sensim ad sua deduceret tempora, innueretque adeo, quæ Ecclesiastici juris, antequam Imperatores ipsi Christianam Religionem professi sunt, quæ postea, ratio fuerit, & quæ ex Canonico jure locum hodieque in Ecclesia Gallicana obtineant, quæ non. Nec enim dissimulandum, Auctorem Institutiones hasce suas ad Gallicanæ potissimum Ecclesiæ Statum accommodasse, eoque non uno loco aliter sentire ac loqui, quam Romæ fortasse fuerit permissum. Nam e. g. *Politico Magistratui in Clericos jurisdictionem, de Ecclesiasticis Bonis imo rebus ad Ecclesiasticam Disciplinam pertinentibus cognitionem*, nec non *facultatem bona Ecclesiastica curandi legesque de iis condendi, exigendique a Clericis tributa* vindicat: *Summi Pontificis potestatem Concilio generali, ex Ecclesiæ Gallicanæ, omniumque Galliæ Parlamentorum & Universitatum sententia* subjicit: *nuptias liberorum deficiente paterno consensu initas, ipso jure nullas atque irritas*, repudiata Concilii Tridentini, opinionem hanc anathemate ferientis, auctoritate, pronunciat, *Principibusque ferendarum legum, quibus certi generis matrimonia non prohibeantur tantum, sed & irrita fiant*, jus asserit: *Jurisdictionem forensem Ecclesiæ nonnisi concessione secularium Principum competere, Clericum Ecclesiastico foro valide posse renunciare, seculares judices directam in Clericos jurisdictionem obtinere*, ejusque generis alia non omnibus forte Romanæ Curiæ paulo devotioribus probanda, tradit.

JO. SCHILTERI INSTITUTIONES Juris Canonici ad Ecclesiæ veteris & hodiernæ statum accommodatæ.

Jenæ 1681. in 12.

QUemadmodum *Joh. Paul. Lancellottus* ad Ecclesiæ Romanæ & Hierarchiæ Pontificiæ, *Franciscus de Roye* vero ad Gallicanæ Ecclesiæ, suis quas vocant Libertatibus gaudentis: Ita *Dn. Schilterus*, JCtus ac Consiliarius Saxonicus, ad Ecclesiarum Evangelicarum ac juxta normam primæ & Apostolicæ Ecclesiæ repurgatarum Statum Canonici Institutiones Juris accommodavit. Itaque non solum *Jus Canonicum κατ' ἐξοχὴν* ita dictum, quod a generalibus præcipue Conciliis vim accepit, & in Decreto Gratiani collectum est; multo minus *Pontificium*, quod a Curia tantum Romana profectum in Decretalibus magis cernitur: sed *Ecclesiasticum* Sacrumque *Jus* omne, ex Jure Divino, Conciliorum Canonibus, Legibus Imperatorum, Pontificum Decretalibus, ac Statuum Imperii Evangelicorum Ordinationibus Ecclesiasticis, usuque fori, justa ac concinna methodo propositum habuit tradere. Id quod duobus libris, quorum primus jura personarum Ecclesiasticam Societatem constituentium, alter rerum jura persequitur, ea dexteritate præstitit, ut quæ sit inter Protestantes, postquam per Pacem Religiosam Romanæ Curiæ Jurisdictione liberati sunt, Ecclesiastici regiminis ratio, quamque singula in Evangelicis Ecclesiis ordinate ac decenter, contra quam persuadere sibi amant nonnulli, peragantur, nullo negotio intelligatur. Subjungitur libello, S.S. Theologiæ non minus quam Juris Cultoribus utilissimo, Opusculum aliud, Differentias Juris Civilis & Canonici in Compendio exhibens; in Academia Julia primum A. 1635 a *Christoph. Wegnero* per modum Dissertationis Academicæ propositum, post ab *Henr. Hahnio* aliquoties recusum, nuncque denuo in cupidæ Canonum Juventutis gratiam a Nobilissimo *Schiltero* adjectis brevibus notis editum.

B. AM-

B. AMBROSII ABBATIS GENERAlis Camaldulensis Hodœporicon, a Nicolao Bartholini Bargensi C. R. congregationis Matris DEI publicæ luci assertum.

Florentiæ ac Lucæ. in 4.

UT integritas collapsæ in Italia disciplinæ monasticæ quodammodo restitueretur, anno recuperatæ gratiæ MCCCCXXXI Eugenii IV P. R. autoritate, *Ambrosius Camaldulensis*, cum socio suo Silvestro missus est, qui monasteria per Italiam lustraret, corruptosque monachorum ac virginum claustralium mores emendaret. Hujus officii partes, qua fide, zelo & prudentia impleverit *Ambrosius*, quaque solennitate in diversis locis fuerit exceptus, in hoc suo hodœporico ipse exponit, nominatis etiam claris viris, quos in itinere salutavit; annotatis item libris, quos in Bibliothecis vel conspexit vel evolvit. Romæ Origenis in Lucam XXXIX Homilias ab Hieronymo traductas; Mantuæ inter multa Græca scriptorum volumina Orationes quasdam Juliani Cæsaris, Homeri vitam ab Herodoto scriptam item Quintiliani Musicam & alterius Senis de Musica opus cum aliis scriptis perlustravit. In eodem itinere Chrysostomi quædam scripta, ejusque vitam ex Græco Latine vertit, ac Pontifici Eugenio dedicavit. De cujus affectu erga Concilium Basileense, & fuga propter Romanorum insidias suscepta, simul quædam commemorat. Cosini & Laurentii Florentinorum virorum excellentium, quod illo tempore contigit, exilium cum describit, eorum virtutes quoque laudat. Editor hujus Hodœporici Dn. *Nicol. Bartholini* in adornanda ejusdem editione liberalem operam Domini Antonii Magliabechi Sereniss. Magni Hetruriæ Ducis Bibliothecarii, viri ob humanitatem & studium augendi rem literariam celeberrimi valde prædicat, & sub finem laudati *Ambrosii* Epistolas cum elogiis illius edendas promittit; de quibus doctissimus Vossius, qui libro III de Histor. Latin. hujus Ambrosii scripta allegat, nihil habet.

ÆGIDII MENAGII POEMATA.

Parisiis apud Petrum le Petit. in 12.

Qui

QUi Poetarum monumentis non ab antiquitate, sed nativa elegantia pretium ponere norunt, venustissima Gallorum elegantissimi eruditissimique Abbatis MENAGII, Carminum gloria Veteribus paris, Poemata sæpius in unum collecta corpus prodiisse, & sexies antehac Parisiis & Amstelodami excusa fuisse, gaudent: sed jam nova hac & *septima* prioribus locupletiore editione ea iterum typis vulgata esse, tanto magis delectabuntur, quo plura Latina & Græca, Gallica & Italica nova Carmina accessisse antea vulgatis cognoscent.

PETRI ALLINGÆ FAX DISSIDII extincta, seu Exercitationes Pacificæ, Ad nonnullas quæstiones Problematicas, quæ hodie in Belgio potissimum moventur.

Amstælodami 1682. in 4.

BElgium nimirum, exorto Cartesianismo & Coccejanismo, in duas abiit factiones; quibus sua etiam nomina, inter plures alios, dederunt Leydekkerus & Allinga. Ille contra Cartesianos & Coccejanos in lucem publicam emisit Facem Veritatis; quam cum a se refutatam, tametsi nondum editam esse, fassus esset Allinga in præfatione, Erotematibus suis præfixa, ægre id ille tulit, facemque suam inextinctam & vi veritatis nunquam extinguendam esse, gloriatus fuit in Corollario disputationis, 22 Febr. A. 1679 habitæ. Quo in arenam se provocatum esse putans Allinga, Refutationem illam, quam hactenus in scriniis suis reservaverat, evulgavit, *ut ita*, ceu loquitur ipse in præfatione, *Fax illa dissidii, ad confusionem vanæ Professoris jactantiæ, penitus ac omnino extingueretur.* Hinc Titulus Libri; qui proinde non de Pace, sed de Triumpho est accipiendus, quem super Face veritatis Leydekkeri (*face falsitatis & dissidii* jam ante Allingam *a Burmanno in Narrat. p. 27* dicta,) canit. Quemadmodum etiam quæstiones has in Titulo quidem problematicas vocat; parum tamen Orthodoxe Leydekkerum inter probandum agere, capite statim primo §. 6 censet. Totum itaque scriptum cum sit Elenchticum, vestigia etiam Adversarii sui ubique premit, eundemque ordinem observat, & verbis ejus plene allegatis suas subjicit responsiones, postque octo & octoginta capita finem operi in octogesimo nono imponit.

OBSER-

TAB. VIII. ad A. 1682. pag. 161.

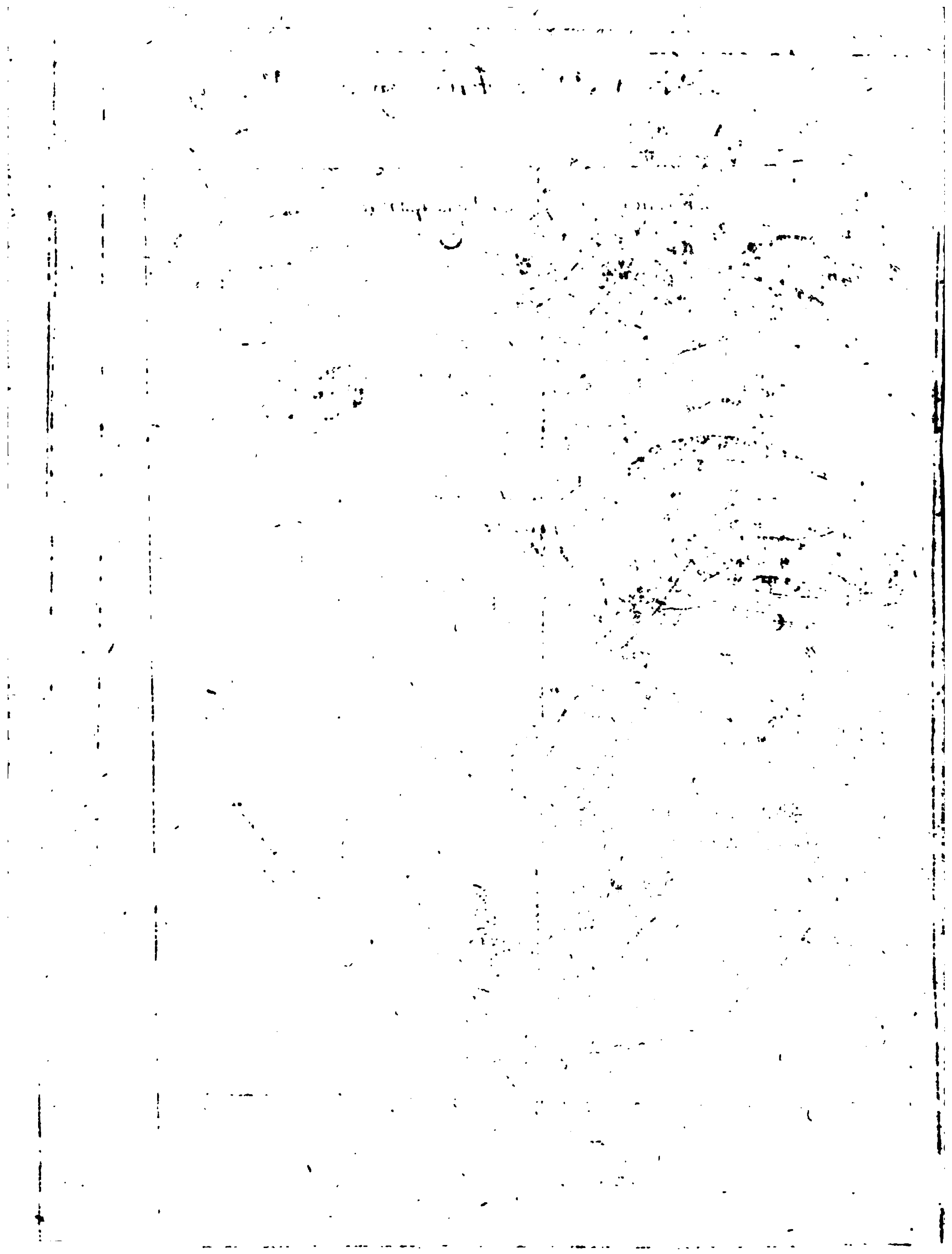

TAB. VIII. ad A. 1652 pag. 161. M. Maij.
fig. 3.
fig. 3.
fig. 3.
fig. 4.
fig. 4
fig. 2.
fig. 1.
A
B
C
D
E
F
G
H
I
L
M
N
T
a
b
g
h

OBSERVATIONES QUÆDAM Abbatis de Catelan, Oculos Insectorum concernentes, ex Ephemeridibus Eruditorum Parisiensibus,

n. XXIV. 1680, n. XII. & XVIII. 1681 excerptæ.

INter reliqua, quibus Insecta nos in sui naturæque providentiæ admirationem rapiunt, *Dn. Catelan* horum oculos refert, dispari satis ratione & numero in illis conformatos. Sc. gaudere, inquit, *primo* eorum multas species, etiam minutissimas, v. g. pediculos, pulices (squammis munitos) & exigua illa animalcula, quæ in canistris, & scatulis, muscarum aut papilionum, quibus vescuntur, cadavera continentibus, reperiuntur, ac tineas, quæ æstate chartas, libros, mensasque transcurrunt, quarum figuram Tabula VIII, n. 1, exhibet, instar animalium majorum, duobus saltem oculis nigris, rotundis, satis duris & magnitudine corpori reliquo proportionatis, in quibus tamen nullas adhuc palpebras deprehenderit. Econtra & *secundo* aliorum insectorum capita naturam pluribus, quamvis eo minoribus, oculis stipasse: illorum nempe, quibus numerus tantus necessarius videbatur, i. e. maximæ alatorum partis. Et inter hæc quidem alia nonnisi unam saltem oculorum speciem gestare, sc. Scarabæos, exceptis cornutis paucisque aliis, qui integra oculorum serie globulos binos, ad latera capitum prominentes oppleant, quod itidem in papilionibus proboscide instructis, observare contingat; dum contra culicum cristatorum capita, loco harum eminentiarum globosarum, circulus protuberans cingat, qui totus oculis obsitus cernatur, quem circuitum nominatus Observator in Fig. 2, lit. L, M ex viridi rutilantem, totidemque quasi adamantibus ornatum testatur. Ab eminentiore vero ejusdem culicum capitis parte T, cujus color fere gryseus, duas prodire cristas plumatiles, ex fusco rubicundas, in quarum medio proboscis ejusdem coloris N, sceptrum æmulans, conspiciatur; lateribus autem earum alias binas adstare, quarum caules, crystallinam pelluciditatem ostendentes, nodis multis, ab omni sui parte infinitas plumas, aurei coloris, emittentibus, gaudeant. TAB. VIII.

Alia vero horum insectorum genera v. g. muscas, formicas volatiles, & perlas seu libellas, quas Gallice Demoiselles, germ. Jungfräulein appellant; pluraque alia, oculos diversæ molis & situs habere, i.e. præter tres majores in antica capitis parte, a *Domino Hire* annotatos, infinitos minores in lateribus & vertice ejusdem. Nimirum sine microscopio in cunctorum horum capitis lateribus duos exiles deprehendi globulos, in muscis ignei, in reliquis speciebus alterius coloris, quos ratione numeri, situs & splendoris binos animalculorum horum oculos crediderint; ast microscopii applicationem duas has eminentias oculis pluribus stipatas & ornatas manifestasse. Et quidem in Musca vulgari, secundum Fig. 3, quæ caput animalculi denotat, in eminentiis BDE magnitudine uvas minores oculos hos æmulari asserit; tres vero majores literis AAA designat Noster. Ambiguus nihilominus, an granula illa exigua lateralia revera totidem oculi essent, bina hunc in finem adornavit experimenta. Nempe primo delineatas muscarum nonnullarum eminentias BDE pice molliore, aliarum capitis apicem, ubi oculi majores AAA, cera sigillatoria, ac aliarum denique omnes has partes simili materia obtexit, cunctas vero phiolæ vitreæ immisit, observavitque semper, quod duæ priores muscæ, quibus tantum partes aut AAA aut BDE erant incrustatæ, evolarint, imo postmodum fenestram petierint, quasi visu satis claro adhuc pollerent: dum reliquæ, quarum cunctæ illæ tres protuberantiæ cera aut pice obvolutæ, leviter saltem in phiola se converterent; exemptæ vero, instar cœcarum, palpando progrederentur, & nunquam evolarent. Deinde partes AAA & BDE quam accuratissime & subtilissime acute separavit, atque harum faciem inferiorem per microscopium inspiciendo sub AAA tria foramina trianguli ILM, apicibus AAA respondentia, sub BDE autem innumera foramina, in schemate CGH expressa, deprehendit: ita quidem, ut tria foramina majora ILM aut AAA obvelata fuerint membrana tenuissima & pellucida, quæ rugosa & in diversis locis sanguine tincta observabatur, probabiliter ob rupta ac discissa vasa ac fibras cerebri, quæ in insectis cum his partibus communicant.

Ast in parva Libella, (notantur enim hujus tres species, magnitudine distinctæ) quæ Fig. 4 delineata nudo oculo paulo gracilior pauloque longior musca communi apparet, alis rectis ac pedibus brevio-

TAB. IX. ad A. 1682. pag. 168.

fig. 1.

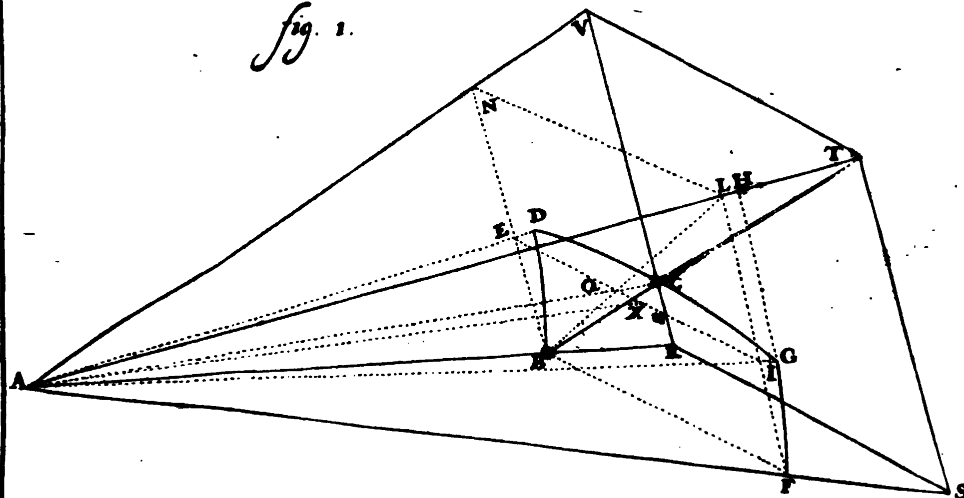
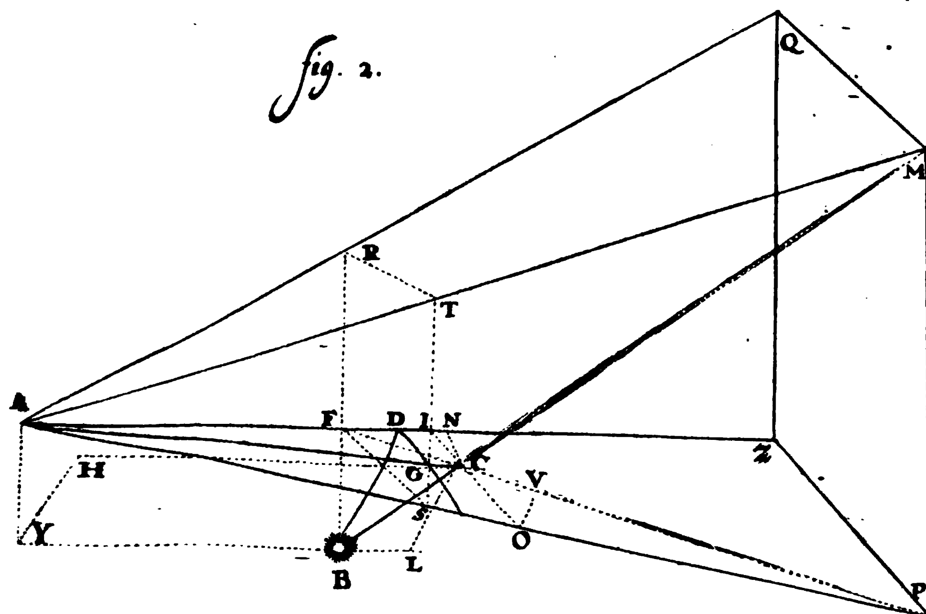

fig. 2.

TAB. IX. ad A. 1682. pag. 163. M. Maj.

fig. 1.

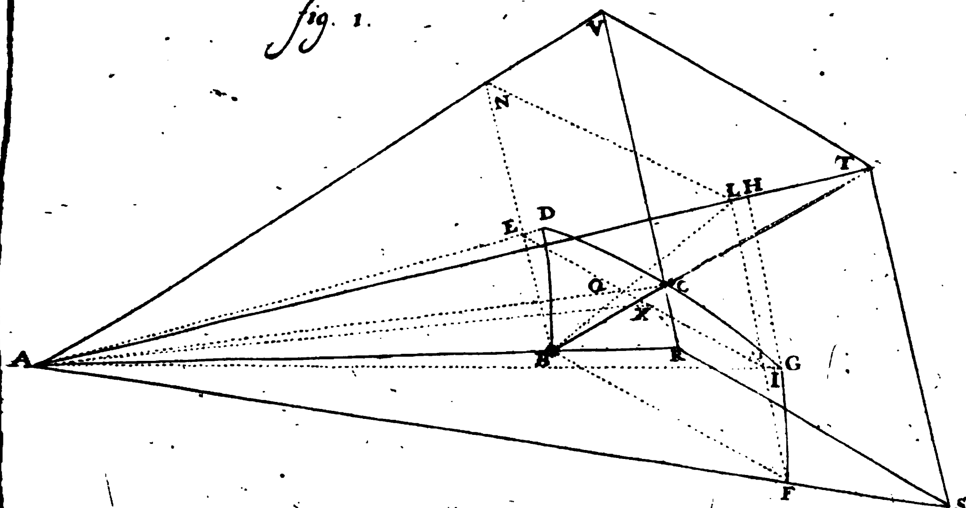
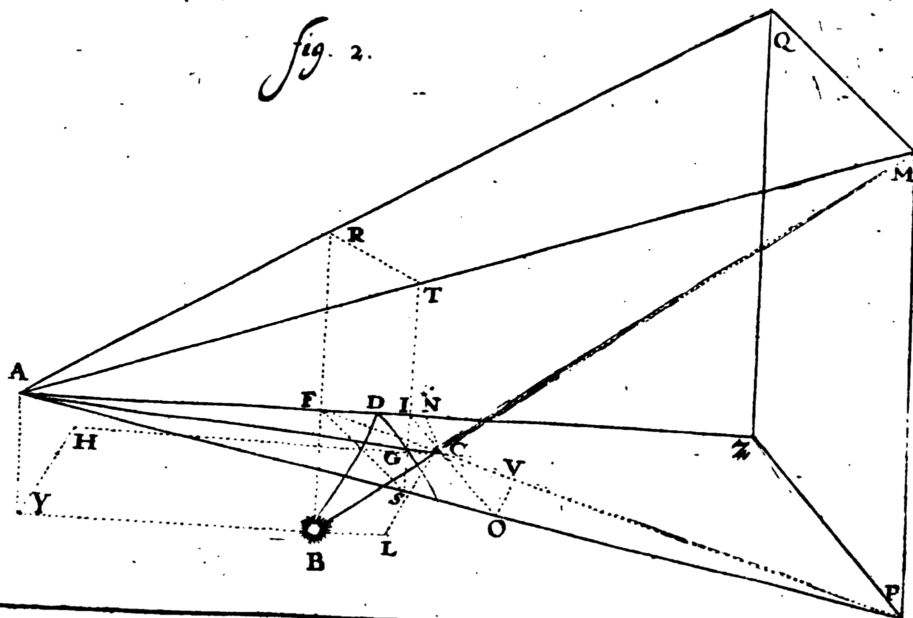

fig. 2.

vioribus, atque instar Lacertarum distractis gaudet, quæ rugosa & musci colore tincta, caudaque in bifurcatum mucronem abeunte, seu setis albis duabus instructa est, inter duo hujus cornua pellucida seu antennas, tres magnos & virides oculos conspici, idem *Catelan* perhibet, quorum duo EE tertio paulo majores existant: præter laterales autem eminentias, exiguis admodum atque innumeris oculis stipatas Hg, in vertice quasi pileolos seu mortariola duo rutilantia, deb & DGC assurgere, pariter oculis multis exilioribus & coelum spectantibus ornata.

PETRI M. KAVINÆ GEOMETRÆ Faventini, Cometa Anni 1680 & 1681, & in eundem Astronomici conatus, atque Physica meditationes.

Faventiæ 1681. fol.

COmplectitur hoc Schediasma duas, titulo indice, partes: quibus historia Cometæ, a 24 Dec. st. Greg. 1680, ad 9 Febr. 1681, ab *Autore* observati, brevibus præmittitur.

In priori, cum per quatuor Problemata, ex data Cometæ altitudine & Azimutho, Solisque loco, ad Obs. d. 25 Dec. hor. 0. 40. ab occasu Solis habitam, Cometæ declinationem & ascensionem rectam, longitudinem, latitudinem, tempus occasus, & tunc amplitudinem occiduam Cometæ; Solis porro hoc posteriori tempore profunditatem, & circuli verticalis per Solem ducti amplitudinem occiduam deduxisset: Problem. V & VI novam distantiæ Cometarum a Terra investigandæ rationem, supposita prius cognita extremi caudæ Cometicæ altitudine & Azimutho, insuperque projectione ejusdem in partem præcise a Sole aversam, proponit. TAB. IX.

Cui intelligendæ, sit in Fig. I, A Terra, ad Semidiametrum orbis annui puncti instar habita; DG, Horizontis astronomici & simul orbis annui portio, differentiam azimuthalem Solis, & extremi axis Cometæ T mensurans; C, Cometæ corpus, qui in eadem cum Sole superficie sphærica moveri interim intelligitur: ductæque sint ex A rectæ, ad; B, Solem sub Horizonte per arcum D B mersum C, Cometæ caput,

& T extremum caudæ Cometicæ CT: Assumatur AD sive AB, tanquam radius, partium 100000, ut habeatur EB, sinus rectus primus, & AE complementi arcus DB. Et sit altitudo extremi caudæ Cometicæ (T ubi nihil *Autoris* refert, ipsa Axis extremitas punctum hoc sit, an minus, dummodo ejusdem puncti capiatur altitudo & Azimuthum) angulus GAT, aut GAH; hujusque Tangens GH.

Facta deinde, beneficio Perspectivæ, IF æquali ipsi EB, producantur ambæ æqualiter ad L punctum lineæ AT, & N, junganturque rectis NL, BF; hisque porro parallelæ ducantur TV, VR, RS, ST, occurrentes rectis, ex A per L, N, B, F ductis, in punctis T, V, R, S.

Ducta jam EI, eaque & angulo dato EAI per rectam AX bifariam divisis, habetur in triangulo EAX, rectangulo ad X, ex angulis & latere AE, latus XE, & inde tota EI.

Habetur etiam in Triang. AEN, rectangulo ad E, ex latere AE, anguloque NAE, latus EN; & addito EB, tota BN, & huic æqualis FL: ex quo in parallelogrammo rectang. BNLF, diagonalis BL & angulus NBL; ex hoc vero & latere EB, in Triang. EBQ, rectangulo ad E, latus EQ; & ex hoc QX ignorari nequeunt.

Pro habendo autem angulo DAC sive EAQ, sub quo Cometam in puncto C plani Horizontalis, juxta data & supposita, apparere oportuit, in Triangulo QXA, ex latere QX, & AX (quod habetur Quadrato lateris EX, ablato ex Quadrato lateris AE) inventus angulus QAX subtrahatur angulo EAX, & habebitur angulus EAQ, distantia azimuthalis Cometæ in Horizontis puncto C, a verticali Solis in B.

Atque ex hujus sive æqualitate cum differentia Azimuthali, per observationem acquisita, sive differentia ab eadem, judicium *Autori* instituitur de sede Cometæ.

Indicat enim differentia Azimuthalis, circuli verticalis per Solem ducti, & Cometæ	æqualis minor major	ang. EAQ, Cometam	Soli æquidistantem. Sole	 superiorem. inferiorem.

Cum ergo *Autori* differentia Azimuthalis ex Probl. III & IV deducta, 52 minutis minor sit angulo dicto:

Jam in Probl. VI ex prius datis, distantiam Cometæ (missis, ob ingen-

ingentem ejusdem distantiam a Terra, circa parallaxin altitudinis aliaque, scrupulis) ita determinat:

Sit in Schemate II, A Terræ globus, pro puncto usurpatus, B Sol in reperta & calculata profunditate, C Cometa, AD semidiameter orbis Solis in loco noto ab Apogæo, DB arcus profunditatis Solis, sub Horizontis plano vel circulo. Assumatur AD, uti radius, 100000; AF, DB, FB, uti prius; & huic parallela & æqualis demittatur AY, perque eas agatur planum AYBF. Quoniam vero ducta linea a centro Solis ad extremum axem Cometæ visum in M, ab eodem plano divergere debuit per angulum AYH, in præmisso Probl. NBL vel EBQ: fiat planum HYLC, inclinatum super plano AYBF, per angulum AYH, quorum planorum inclinatio sive divergentia in horizontali plano ac circulo mensuretur per arcum horizontis DG, cujus angulus sit DAG, respondens angulo præmissæ figuræ EAQ vel DAC; ubi apparere debuit Cometa, si per eandem cum Sole distantiam incederet, ut redigeretur in recta linea BM. Sed quia visus est in acutiori angulo differentiæ azimuthalis a Sole, hic repræsentetur per angulum IAC: hoc enim modo servabitur angulus inclinationis axis Cometicæ caudæ, nempe CM, in eodem plano sive inclinatione AYH, prout etiam angulus visus seu observatus IAC.

Excitatis jam super plano horizontali ZAP, sub angulo A (cujus mensura est in Fig. I arcus DG) & ad easdem partes, perpendicularibus RF, TS, producatur secans AT anguli altitudinis visæ caudæ, usque ad visum apicem in M.

Capiatur dati arcus DG, ubi Cometa apparere debuit in eadem cum Sole distantia, tangens, & transferatur ad C, distantiam competentem angulo IAC: & fiat, ut anguli IAC tangens, ad tangentem dati arcus DG; ita radius AG, ad AC, Cometæ distantiam a Terra, in partibus, quarum semidiameter orbis annui est 100000.

Reliquis deinde Problematibus, Magnitudinem Cometæ veram, Caudæ vergentiam, longitudinem, distantiam extremi apicis a Terra, ex Fig. II; apparentem motum, inclinationem orbitæ & nodos, Perigæum, hypothesin Astronomicam itineris Cometici, per peculiaria Schemata deducit & explicat.

In alterius partis Meditatione Ima, Veterum Pythagoræorum,

a nonnullis hodie interpolatam, sententiam, de æternitate, certoque reditu Cometarum, cum ad necessaria hypotheseos geometricæ connexa, tum ad Cometarum, hujus præcipue, apparentias ita examinat, ut eam geometricis, physicis, opticisque argumentis labefactari; impossibilemque adeo Cl. D. Gallet Avenionensis, in Observationibus hujus Cometæ ad se missis, futuros Cometarum reditus, loca & tempora prædicendi rationem promittentis, ausum affirmet.

IIda, transit ad Sectam alteram, Generationisque Cometarum modum verbis Hippocratis l. 1 de diæta, sect. 6 n. 7 effert: *Generari idem est quod commisceri; perire, corrumpique, ac minui, idem quod secerni,* Qua ratione admissa, cœlorum corruptionem ex hypothesi hac metuentibus succurri posse pronunciat.

Trajectorium Cometis motum, per convexam ad nos qualemcunque lineam, Med. IIItia describit; impulsum vero motusque cæteras vices, moli Cometæ, turbinationi & facultati Solis, ætheris rarioris interventui, Planetarumque radiationibus tribuit; Cometæ præcipue præsentis, ante Solem m. Novembri, dein post eundem conspicui (adeoque pro uno ab *Ipso* recensiti) phænomena scite admodum ex causis allegatis deducit; ut & Med. IVta, immutatam caudæ longitudinem, observatamque ejus a centrali Solis directione deviationem. Vta, duas Stellas, unam d. 4 Febr. in Triangulo, cum long. gr. 7.28 ♉, lat. borea gr. 18,32, magnitudinis quintæ; alteram d. 22 Jan. in Andromedæ femore australi, quartæ magnitudinis, long. gr. 3, 10 ♉, lat. bor. gr 29 fere observatas sibi, novas, ex collatione cum Catalogis Fixarum, in hanc diem extantibus, statuit. Ultimo denique significationem malorum, Cometis alias tributam, præcipue huic, abjudicat; subnexisque ad Cl. Maliabechium literis, curvaturæ Caudæ Cometicæ in Austrum, Lovanii perpetuo observatæ, causam non inconcinne reddit.

Cæterum circa ea, quæ distantiis Cometarum definiendis retulimus, B. L. notare velimus: calculi capita ab Autore *recensa, ea propter a nobis omissa, quod Problematum horum usum generalius constitutum fuerit ostendere. Cum vero* Cl. Autor *eadem adduxerit*, ut si quis calculandi error irrepserit, facilius ab Astronomis deprehendi posset,

cum

eam sibi technas obtrudere animus non fuerit: *fraudi credo* apud V. Doctissimum *nobis non erit, indicasse, quæ calculum* Ejus *repetentibus diversa fuerint comperta.*

Et in Probl. quidem IIdo, non ipse angulus NLG, *sed ejus complementum ad maximam Solis declinationem, i.e. arcus* OF, *a quadrante* BF *videbatur subtrahendus: ex quo arcum* BO 36; GT, *latitudinem Cometæ, 41 minutis majorem;* CBG *vero, seu longitudinem, uno minuto minorem nacti sumus. In IIItio, arcus* ED *nobis est gr. 11. 12; & inde in Probl. IVto,* ED *gr. 19. 22, correctisque reliquis, amplitudo occidua circuli verticalis per centrum Solis ducti, gr. 20. 10.*

In Vto porro, latus EN, *facto, ut Sinus totus, ad* AE; *ita Tangens anguli* NAE, *ad latus* EN, *emersit 90865; quod* Autori *(procul dubio loco Tangentis Sinum usurpanti) tantum est 66527. Hinc calculo quatenus oportebat correcto, angulus hujus Probl.* EAQ *nobis non integro minuto minor eo, qui est ex subtracta, Cometæ Probl. III. a Solis, Probl. IV reperta amplitudine, Cometam paulo infra Solem, vicinissimum tamen (quippe vix 15. gr. ab ipso distantem) constituit.*

Ex *quo* Dn. Kavinæ, Aliisque *etiam, cum* Ipso *unum Cometam ex matutino vespertinoque facientibus, tanto fidentius jam decernendum fortassis fuerit, de Cometa in vicinia Solis, ab instituto cursu in viam diversam tam violenter abrepto: ut mutatio adeo insignis, inclinationis orbita non gratis facta asseratur.*

Nobis certe hac una causa fuit, adnotandorum, quæ in calculo Autoris *animadvertimus; dissimulaturis cæteroquin, quantumcunq; etiam* Clmum *hunc* Virum *labi contigisset: cum id laudis nihil, aut egregiis* Ejus *cogitatis detracturum, aut Nobis comparaturum fuisset; facili utique & calculi lapsus & erroris deprehensione.*

Non alienum autem duximus coronidis loco annectere, quæ benevole ex Anglia submissa sunt,

COMETÆ ANNI 1680 & 1681 LOCA ex Observationibus Grenovici prope Londinum habitis deducta,

per JOHANNEM FLAMSTEDIUM, Astronomum Regium.

Tempo-

	Tempora post mer. H.	′	Longit. Cometæ S.	°	′	Latit. Borea °	′	Caudæ Deflex. °	′
Dec. 12	4.	46	♑	6.	33	8.	26	0.	49 Au.
21	6.	32	♒	5.	8	21.	45		
24	6.	12		18.	49	25.	23		
26	5.	14		28.	24	27.	1		
29	7.	55	♓	13.	12	28.	10	5.	9.
30	8.	2		17.	37	28.	11	5.	57.
Jan. 5	5.	51	♈	8.	49	26	15	6.	28
9	6.	49		18.	43	24.	13		
10	5.	54		20.	41	23.	44		
13	6.	56		25.	59	22.	17		
25	7.	44	♉	9.	36	17.	57		
30	8.	7		13.	19½	16.	41		
Feb. 2	6.	20		15.	14	16.	2		
5	6.	50		17.	0	15.	27		

Cometæ loca ab ejus a Fixis distantiis Sextante Telescopico, pedum fere septem radio, captis fuere derivata a meipso, adhibitis etiam ad hoc negotium Fixarum locis, e propriis Observationibus deductis; Tychonica siquidem tria, quatuor & nonnunquam quinque integra scrupula prima a veritate abesse comperi.

JO. CHRISTOPHORI RUMETSCHII,

Schediasma Historico-Theologicum de Conjecturis Ultimi Temporis

Francofurti ad Mœnum 1681. in 8.

INter alia hic Autor post institutum brevem Discursum de Judæorum vel conversione vel in terram Canaan reductione, sub examen revocat falsas Hypotheses Scriptoris Anonymi, cui per Gallicum Anagrammatismum, HABITE EN SION, nomen suum occultare placuit, in *Judæorum Excitabulo Matutino*, sive *Judæo Reduce*, (nam ita inscripserat Librum) sparsas. Quia vero Anonymus iste nihil aliud præstitit, quam ut *Judæorum, Chiliastarum, Origenistarum, Weigelianorum, Photinianorum, Muhammedanorum, Fratrum Roseæ Crucis* &c. affanias novo quodam interpolarit mangonio, hinc & Rumetschio satis visum, fontes saltem, unde sua paradoxa hausit Anonymus, indicare, & ad scripta sive veterum sive recentium Scriptorum provocare, ubi jamdudum sunt proscripta omnia ista ex Orco revocata Principia, quæ si indicata solum fuerint, pro impiis rejiciantur.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DC LXXXII.

MARCI VELSERI

Reipubl. Augustanæ quondam Duumviri, Opera Historica & Philologica, sacra & profana:

Accurante

CHRISTOPHORO ARNOLDI.

Noribergæ, 1682 in fol.

UTi non uno nomine literatum orbem obstrictum sibi dudum habet Vir clarissimus *Christophorus Arnoldus*: ita in nova hac Operum Marci Velseri editione denuo meritus de eodem est præclare. Quotusquisque enim Eruditorum est, qui non optime consultum putet rei literariæ, recusis ac publico velut redonatis egregiis Velseri monumentis, quæ longo jam tempore nullo pretio potuerunt comparari, ac legi tamen ac pervolvi diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum Virorum excurramus; ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus Velseri commentarios inspicere contigit, ut fuit Vir in omni vita literarum amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita Boicas præcipue Antiquitates neminem eo certius eruisse, aut illustrasse rectius; quem proinde ducem sequi, spretis *Aventini* commentis, qui Bavaricæ post illum Historiæ manum admoverunt, *Brunnerus, Raderus, Adlzreuter, Rettenpacher*, nulli dubitarunt.

Præmittitur autem novæ huic Operum illius editioni Præfatio Arnoldi, qua instituti sui clarissimis Viris, *Joachimo Camerario, Nicolao Heinsio, Constantino Hugenio Zulichemio, Fr. Ben. Carpzovio, Antonio Magliabechio, Frid. Spanhemio, Jac. Gronovio, Henr. Meibomio,*

Henr. Gunth. Thulemario dudum probati, ac ab iisdem liberali oper promoti, rationem reddit; doctorum simul virorum de singulis Velseri libris judicia encomiaque exhibet, & postremo temere ac inexplorate a nonnullis librum, Italico primum idiomate editum, post in Latinam quoque linguam translatum, *Squitinio della Liberta Veneta*, *Scrutinium libertatis Venetæ*, quo Venetæ Reipublicæ libertas oppugnatur, a *Theod. Graswinckelio* & *Raph. de Turri* contra peculiaribus Scriptis asserta, Velsero nostro adscribi monet. Præfationem *Vita, Genus & mors Marci Velseri* anno 1558 nati, anno 1614 vero denati, *per eundem Christophorum Arnoldum descripta* excipit, qua & lectu digna alia, præcipue de Ferdinandi Archi-Ducis Austriæ cum Philippina Velsera conjugio, ac Venezuela Americæ Orientalis provincia, a Velseris Caroli V. Imperatoris permissu multis annis possessa, continentur: & Velseri nostri illustre genus, quod a Belisariis & sexto post orbem redemptum seculo derivatur; familiæ illustres cognatæ ac affines; insignia Gentis; Majorum res pace belloque gestæ, & quibus fulserunt, cum Ecclesiasticæ, tum Politicæ Dignitates; ipsius Velseri studia, honores, amici, libri nomini illius inscripti, vel auspiciis etiam ac ope ejus editi, similiaque fuse pariter ac docte enarrantur; Subjectis insimul Elogiis, quibus Velseri funus ac memoriam Clarissimi per Europam viri jam olim prosecuti sunt. Adeo Velsero, etsi serius quam par erat, obtigit tamen felicitas eadem, quæ diu ante amicissimis ejus coætaneis *Peirescio* ac *Pinello*, quorum illum Gallia, hunc Italia, perinde ac Velserum Germania, ingentia inter decora sua numerat, ut virtutum suarum ac in bonas literas meritorum præconem nancisceretur laudatum virum, nec magis *Velserum Arnoldi*, quam *Gassendi Peirescium*, vel *Pinellum Gualdi* pudere unquam possit.

Ipsa Velseri opera hoc ordine exhibentur:

I. *Rerum Boicarum libri quinque*, Historiam a gentis origine ad Carolum M. complexi, & Augustæ Vindelicorum primum anno 1602 editi.

II. *Rerum Augustanarum Vindelicarum libri octo*, Venetiis quondam anno 1594 excusi; quibus a prima Rhætorum ac Vindelicorum origine ad annum usque 552 a nato Christo, nobilissimæ gentis Historia & Antiquitates traduntur, ac antiqua Monumenta, tam quæ Augustæ, quam quæ in agro Augustano, quin & quæ alibi

alibi extant ad res Augustanas spectantia, æri incisa & notis illustrata exhibentur.

III. Opuscula nonnulla diversorum Autorum a Velsero e tenebris in lucem eruta, & magnam partem Commentariis illustrata. Scilicet *Conversio & Passio S. S. Martyrum, Afræ, Hilariæ, Dignæ, Eunomiæ, Eutropiæ, quæ Augustæ Vindelicorum passa sunt: Vita S. Udalrici Augustanorum Vindelicorum Episcopi: Vita S. Severini ab Eugippio descripta: Narratio eorum, quæ contigerunt Apollonio Tyrio.*

IV. *Fragmenta Tabulæ Antiquæ Itinerariæ, a metatore quodam, ut videtur, olim delineatæ, sed magni in Geographia usus*, a Celte primum in quadam Bibliotheca repertæ, post ad Conradum Peutingerum delatæ, ex Peutingerorum Bibliotheca a Velsero cum erudita Præfatione edita, & Commentariis illustrata.

V. *Marci Velseri Epistolæ Latinæ & Italicæ ad viros Illustres*, Josephum Scaligerum, Justum Lipsium, Robertum Titium, & alios, quæ nunc primum prodeunt.

Denique Velserianis monumentis visum Editori fuit *Sauli Merceri Virgilium Pressum* ab Henrico Meibomio quondam Marco Velsero dicatum, nec non *Publilii Optatiani Porphyrii Panegyricum Constantino Augusto dictum*, cum Spicilegio notarum clarissimi Daumii subjungere.

JOH. CASPARI SVICERI, Canonici & SS. Lingu. Professoris Tigurini, THESARUS ECCLESIASTICUS ex Patribus Græcis ordine Alphabetico concinnatus,

Amstelodami Anno 1682. in fol.

Singulari quadam illecebra, & bene de Ecclesia merendi cupidine, ad Linguæ Græcæ studium, inprimis vero ad Antiquitatis Ecclesiasticæ Scriptorum, quos Patres vulgo appellamus, lectionem raptus Autor doctissimus, in eo maxime a primis statim Professionis suæ annis sibi semper existimavit elaborandum, ut nulla extarent Ecclesiæ Luminum, vel etiam aliorum Scripta Græca, quæ non sedula volveret manu & ἀξιομνημόνευτα inde excerpta in suas conjiceret chartas. In

hoc proposito cum obnixe annorum plus viginti in defesso studi
continuis pergeret laboribus, id est consecutus, ut eum, quem hic
hibemus, collegerit, ac ordine alphabetico concinnarit *Thesaurum*
elesiasticum. Quale scriptionis genus a multis hactenus frustra ex
tum fuerat. In hoc enim Thesauro omni auro pretiosiore, non
tum voces ac loquendi modi apud Patres quidem Græcos obvii,
Lexicographis vel prorsus omissi vel jejune satis tractati, verum e
varii veterum ritus, atque dogmata Orthodoxorum æque ac Heter
xorum apparent. Multis in locis Heterodoxorum & Hæretico
nugæ & impiæ sententiæ ex ipsis refutantur Patribus orthodoxis. I
Scripturæ, quavis oblata occasione, ex Antiquitate illa sancta expo
tur. Summa, vix quidquam apud Patres Græcos occurrit notat
gnum, quod non ex eruditissimis temporum nostrorum Scripto
explicetur. Ut autem Lector memoriæ habeat subsidia, neces
iique copiosissimi adjiciuntur Indices. *Unus* Autorum, ex quibu
Thesaurus est collectus, addito loco & anno impressionis: *Alter*
eorum Scripturæ hic explicatorum: *Tertius* Rerum ac Verboru
toto Thesauro occurrentium. Ceterum uti hoc ad Cleanthis l
nam elaborato opere immortalem sibi famam Autor antehac ex sc
non uno Clarissimus conciliavit, ita sane multum lucis bonis L
fœnerabitur, si quod promisit in præfatione, ac eruditus orbis nun
de expectat, cum *Lexico Græco minori*, quod sub prelo sudat, *al*
etiam *Lexicon Græcum Majus*, quod immenso fere labore collectu
methodo naturali dispositum, omnes omnino voces exhibebit Gr
additis ubique exemplis & variis significationibus distincte prop
idque in duos in folio tomos distributum, publicæ luci propediem
verit.

CAROLI RENALDINI

Operum Philosophicorum Tomus primus, Rationalem Philosop complectens, in Dialecticam, Rhetoricam & Poeticam distributam.

Patavii, 1681 in fol.

INtegrò equidem opere Philosophiam tripertitam, *Rationalem,*
ralem, atque *Moralem* tradere; præsertim Physica ex accuratis n

lium effectuum observationibus deducere, & ubi rei natura illud fert, Geometrice demonstrare instituit Autor, edita antehac Mathematum Arte Analytica clarissimus: hoc primo tamen Volumine non nisi partem Philosophiæ primam nobis exhibuit, Dissertationibus Dialecticis, Rhetoricis, atque Poeticis ita comprehensam, ut videatur alicujus in Aristotelis Organon, in Rhetoricorum, & de Poetica libros Commentarii vicem præstare posse.

Ac ipsis quidem Dissertationibus *Præfatio* luculenta in universam Philosophiam præmittitur, de nomine, dignitate, partitione, ortu & incremento Philosophiæ, de variis olim Philosophorum sectis, diversisque etiamnum philosophandi rationibus. Sic enim in contemplatione rerum versari observat nonnullos, ut alicujus autoritate contenti curam omnem in verbis perpendendis & interpretandis ponant, nihil frequentius, quam Pythagoricum illud, *Ipse dixit*, usurpantes; Alios sibi arrogantes nimium, nullo prorsus duce, audere sese contemplationum oceano committere: In ea rursus quosdam esse sententia, ac si, constituta hypothesi qualicunque, naturæ penitiores recessus exploraverint, modo Phænomena decretis hypotheseos ad amussim respondere demonstrent: Alios vero inquisitionem principiorum, rerum, præsertim naturalium, indagini substruere, & ex his vel naturæ lumine perceptis, vel experimentorum usu comprobatis distinctam effectuum notitiam adipisci. Quam postremam viam Autor quoque hoc in Cursu terendam [illegible]duxit ipse, prioribus damnatis & relictis. Præfationem inauguralis *Oratio* de Rationalis Philosophiæ laudibus excipit, & hanc aliqua de Dialectica ceterarum Facultatum janua *Prolusio*.

Dissertationes ipsæ *Dialecticæ*, triginta quidem numero, quarum quælibet diversis sectionibus constat, de rebus Logicis, quandoque & Metaphysicis, agunt, ordine ad libros Stagiritæ in Organo comprehensos respiciente. *Rhetoricarum* dissertationum prima naturam Rhetorice, considerat: cæteræ de inventione, de probationibus, locis rhetoricis dispositione, elocutione, causarum generibus, affectibus animi, & amplificatione loquuntur. In *Poeticis*, quo & hujus artis natura plenius intelligatur, primo loco Poeticæ, Poetæ, Poeseos item, & Poematis nomina involvit; tum de metro, & imitatione (Autorum) ejusq; vitiis, de causis Poeseos effectricibus, & furore Poetico: hinc de fictione Poetica, de fabula, de ejus adeoque & poëmatis ordine, magnitudine, & aliis

proprietatibus, de moribus, & de dictione disserit. Postrema dissertionum in divisione poematum, in poesi Dramatica, Tragœdia, Comdia, Epopœia; in Carmine Bucolico, Satyricoromano, Elegiaco; Epigrammate, Epitaphio, & Elogio explicandis occupatur. Cui rum tandem & verborum, quæ primo tomo continentur, copiosum dicem subjungit.

SEXTI POMPII FESTI ET MARCI VE rii Flacci de verborum significatione Libri XX, in usum renissimi Delphini Notis & emendationibus illustrati ab ANDREA DACERIO.

Paris. 1681. in 4.

COmplures Latinos Autores veteres, ad veram solidamque donam Serenissimo Galliarum Principi Delphino instillandam, rissimi literis in isto regno florentissimo Viri hactenus jussu illustris Caroli Sancta-Maurii Montauzeri Ducis, Franciæ Paris, edider Is enim ad opus principalium studiorum bona fide promovend Rege Christianissimo adscitus, primam suam esse voluit curam, humanioribus literis digna tanto alumno contingeret institutio. I autem principem locum tenere Veterum Autorum lectionem in gens, istam ut tanto faciliorem principi suo redderet, novam ec omnium editionem adornari voluit: in qua amotis om[illegible]us diff molestiis, resectis etiam inutilibus & superfluis commentationibu hil admotum superesset, nisi quod Principem ad lectionem eorum teret, eamque perspicuam ac planam redderet. Ediones igitu omnes ita a doctis Viris, quibus id munus delegaverat, sapientis Regiæ Juventutis Moderator adornari voluit, ut quatuor partibu ne constitutis priores vulgatas editiones longe antecellerent suæ: nempe Autoris ad optimos Codices emendato recteque constitut terpretatione ejus perspicua & continua paraphrasi apposita; an tionibus brevibus & necessariis adjectis; ac indice omnium vo lorum annexo, qui ad quævis loca reperienda viam commonstre has adornandas selectos ex omni genere & ordine viros literatos positis præmiis amplissimis, regia munificentia invitavit Illustri Dux, operam præclaram conferente PETRO DANIELE HUI

cui in regendis Delphini studiis cum Jac. Benigno Bossueto secundæ sunt partes, & quem Interpretum omnium Commentatorumque verum dicere posis Oraculum; quod consulant, si quibus in demandato hoc opere hærere contingeret, quodque solvat dignos vindice nodos. Prodierunt ad hanc normam exacti, diverso successu, elegantissimis typis mundissimæ chartæ impressi plerique veteres Scriptores Latini: sed cum ii, qui de lingua latina ejusque differentiis ac proprietatibus verborumque significationibus monumenta reliquerant, minus exculti essent, eos quoque nitoris istius expertes amplius haud relinquendos statuit *Andreas Dacerius*, ac proinde Verrii Flacci, Festique Pompeji libris curas suas impendit. Nimirum scripserat M. VERRIUS FLACCUS nobilissimus sub Augusto Imperatore Grammaticus, de verborum significatione libros, quos in epitomen redegit, præteritis intermortuis & sepultis a Flacco explicatis verbis, SEXTUS POMPEJUS FESTUS, posteriorum temporum autor, quem sub Imperatoribus Christianis vixisse verisimile est. Fatum vero quod experti sunt plerique Scriptores ab aliis in epitomas redacti, Verrium quoque Flaccum excepit; nempe ut receptis retentisque hujusmodi breviculis, ipsi integri Autorum libri tandem perirent, vix bene superstitibus epitomis. Sane cum idem Festus ex ejusdem Flacci libris & aliunde congesserit alterum volumen *priscorum verborum cum exemplis*; præter memoriam ejus Libro XIV in voce *profanum* ab ipso relictam, hodie nil superest. Ipsi etiam de verborum significatione libri mutili ad nos venerunt, culpa PAULI DIACONI, qui magnam a posteritate se initurum gratiam existimans, si Sexto Pompejo faceret quod is Verrio fecisset Flacco, inepto studio Sexti Pompeji Festi de verborum significatione libros fœde mutilavit, excerptis prout ipsi videbatur voculis, truncumque cadaver pro integro corpore nobis reliquit. Unius tamen tantæ cladi superstitis libri, sed deturpati, ad præstantes eruditione viros; Pomponium lætum, Manilium Rallum, Angelum Politianum, Aldum Manutium, & Antonium Augustinum delati beneficio vita quasi Festo reddita est. Nam postremus hic ab Achille Maffeo, Bernhardini Cardinalis fratre, Festi Codicem nactus eo locupletiorem, qui ad Aldum Manutium pervenerat, quemque is cum Pauli epitome conjunxerat, gemino opere in unum conflato; accurate notato discrimine, quæ Festi & quæ Pauli essent, lectores monuit, cumque Fragmen-

tis

tis quæ e Bibliotheca Farnesii Cardinalis nactus fuerat, & Commei
riis eruditis in publicum emisit. Post eum Josephus Scaliger, & h
secutus Fulvius Ursinus diligentissimam operam Festo præstiteri
emendatioremque eum dederunt: ita tamen, ut multa intacta post
rum industriæ emendanda & restituenda reliquerint. Igitur A
DREAS DACERIUS auspiciis Illustrissimi Montauserii D
Scriptorem hunc illustrare aggressus, infinitas ex isto mendas a pr
bus editoribus relictas sustulit, miras verborum trajectiones detexit,
ta supplevit, nonnulla in prioribus editionibus prætermissa addidit.
rias Lectiones annotavit, sed eas saltem, quæ alicujus essent mom
eruditis denique notis universum Opus illustravit: adeo ut divite
tiquitatis Romanæ thesauros & vera totius eloquentiæ fundament
renissimo Delphino detexisse censendus sit. Nequaquam enim
tandum, studium hoc circa verborum veras significationes ingeni
tem humilia occupare, quod altissimam exercere eruditionem & 1
tiam potest: siquidem, dicente Fabio, non obstant per eas euntibu
in iis hærentibus hæ artes Grammaticorum.

ANTIQUITATES ECCLESIÆ ORIENTA Clarissimorum Virorum, Card. Barberini, L. Allatii, Luc stenii, Joh. Morini, Abr. Ecchellensis, Nic. Peirescii, Petri a Thom. Comberi. Joh. Buxtorffii, J. H. Hottingeri &c. Dissert. bus Epistolicis enucleatæ. Quibus præfixa est Joh. Mori Congr. orat. Paris. PP. vita.

Londini, 1682 in 12.

QUod clarorum Virorum epistolæ ac vitæ multum lucis re
riæ afferant, novo exemplo nuper docuit Autor, qui J.
Morini vitam & Epistolas inter P. Ameloti libros, post ejus obi
pertas, publicavit. Nam ex illis cognosci potest, quo animi
Vir ille doctissimus, non solum *Pentateuchum Samaritanum*, &
tationes in illum ediderit; sed & cur, antequam hunc publica
viralem versionem codicis S. *Græcam* cum nova præfatione, &
alia opuscula evulgaverit. Nempe erat Morino ingenium e:

& gloriæ cupidum: quod ut deserta prius Religione Reformata, adprobaret Ecclesiæ Romanæ ejusque capiti R. Papæ, librum primo de *Patriarcharum & Primatum origine & antiqua censurarum in cleros praxi*, composuit, in quo Pontificis R. regimen monarchicum adstruere laboravit. Sed cum hujus operis minus accurate scripti ipsum mox pœnituisset, opus molitus est novum edendo *Pentateuchum Hebræo-Samaritanum*, cujus Manuscriptum Parisiis e bibliotheca Societatis suæ acceperat. Autor ejus instituti ipsi fuit Cardinalis Berullus Congregationis Oratorii Parisiensis dictæ patronus: quod Petrus a Valle, qui annos duodecim in Oriente vixerat, communicato ipsi novo manuscripto Samaritano, adjuvit. Inde Morinus postea *exercitationes in Pentateuchum Samaritanum* conficere cœpit, & nactus ex Anglia novos codices Samaritanos, etiam *varias lectiones*, sub nomine *opusculorum Hebræo-Samaritanorum* Parisiis seorsim edi curavit. Scopus Morini in hoc opere fuit præcipuus, *αὐθεντίαν* & autoritatem codici Hebræo S. detrahere, & contra Protestantium doctrinam, ejus versionum, inprimis *Vulgatæ*, autoritatem extollere. Quemadmodum ipse in Epistola ad Cardinalem Barberinum fatetur, *Vulgatam editionem fontibus Ebraicis multo puriorem ac limpidiorem fluere.* Videtur tamen postea sui oblitus esse, cum Ludovici Capelli Criticam S. Cardinali Barberino commendans, vulgatam versionem corruptam esse Bellarmini & Baronii testimonio comprobat. Antagonistæ, quos ob novi Pentateuchi sui Samaritani consecrationem habuit, in vita & Epistolis ipsius memoratis vel allegantur vel notantur, ut Simeon de Muis liter. Ebr. apud Parisinos Prof. Reg. Taylorus & Bootius, Anglus ille, hic Batavus, Joh. Heinricus Hottingerus & Johannes Buxtorfius, ad quem Epistolam in hoc libro LXX scripsit prolixam, probaturus *Puncta vocalia apud Judæos recentia esse.* Inter Epistolas heic collectas, curiosiores sunt I & II. quarum *illa* est Synagogæ Samaritanorum, quæ est in urbe Sichem seu Napolous ad Cl. Vir. Josephum Scaligerum, interprete Morino, qua fidem ritusque suos exponunt, & qua in re a Judæis discrepent, simul declarant: *Hæc* est Samaritanorum in Ægypto commorantium ad eundem Jos. Scaligerum de eodem argumento. Continent & cæteræ res ad historiam versionum Biblicarum, rituum sacrorum, & chronologiam Muhamedanorum pertinentes, non vulgares, quæ ut exscribantur hic, ratio nostri instituti vetat.

D. MATTHIÆ ZIMMERMANNI, PASTORIS & Superintend. Misenensis

De Presbyterissis Veteris Ecclesiæ Commentariolus.

Annæbergæ. A. C. 1681 in 4to.

CUm quadriennio abhinc Cl. *Zieglerus* eruditum suum de Diac & Diaconissis Veteris Ecclesiæ Commentarium edidisset, an quandam æmulatione accensus Commentarioli hujus Autor, Presb ras in theatrum orbis Literati producere animum induxit. Eo ig consilio, quales Presbyteras Ecclesia Primitiva habuerit, quæ minis obierint, an & quomodo ad functiones suas initiatæ fuerint, qua & quamobrem abrogatæ fuerint, nec non quid discriminis Presbyt inter & Diaconissas (quas ab *Holstenio in Dissert 1. de locis quibus Concilii Niceni*, Valesianis ad Theodoretum Annotationibus & o vationibus subjuncta, perperam confundi probat) extiterit, disq Quod dum facit, Scripturæ loca, Patrum dicta, & Canones Eccles cos, in quibus Πρεσβυτίδων mentio fit, Variorum Autorum, & i mis *Christiani Lupi*, qui e suis ad Tertullianum de Præscriptio Scholiis haud pauca contribuit, observationibus illustrat, Presby rum occasione etiam ad Presbyteros digrediens, & quæ de illorun mine, dignitate, ordinatione, ætate, numero, officio, sportulis, c gio, & de variis eorundem generibus passim notata reperit, expo Antequam autem ad Presbyteras accedit, nonnulla de fœmineo s genere præfatur, & in fine dissertationis de *Jesuitissis* per Urbani Bullam extinctis, nec non de Beguinarum secta; & variis Fœmin Ordinibus aliqua subnectit.

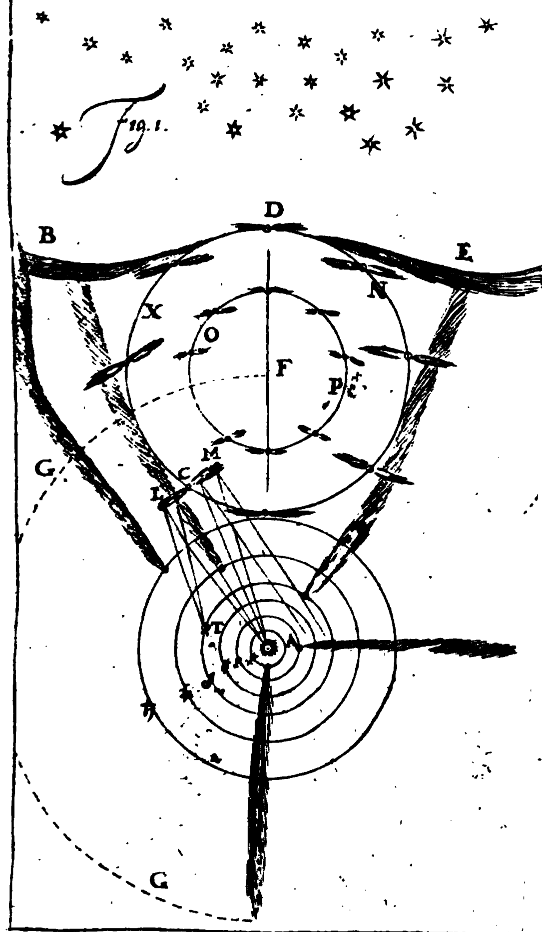
CONAMEN NOVI SYSTEMATIS Cometarum,

adornatum a

Jacobo Bernoulli, *Basileensi.*

Amstelodami 1682 in 8.

TAB.X. *ad* A. 11

hibita, affluente subinde nova materia, paulatim condensetur. H
Planetis supra Saturninis (post Cometis) per aphelium D incedent
adhærere, auctamque accessu novarum exhalationum, dum Co
ad Perigæum defertur, se in modum lati disci, omni ex parte circa il
extendere; ita tamen, ut perpetuo altera disci planities Soli obvert
Ex quo porro rationem reddere nititur, *cur Cauda perpetuo in pl
Soli oppositam vergat?* quod videlicet radii Solis non nisi ex cite
disci parte LC, in eodem plano, cum Sole & oculo nostro, existent
nos in T reflectantur; reliquis intra C & M, aliorsum plane reperc
Porro circa nuperum Cometam, ex confecto æquali motu, bino a
lium temporum intervallo, Perigæum medio illo tempore, d. 20
colligit in 0 gr. 20. min. ♒; stationem vero observasse se memora
Febr. st. veteri, & arcum a Perigæo ad stationem 99. gr. 51. min.

Unde ad eruendum Cometæ motum proprium, I. quantum
apparenti ex (Fig. II) translatione Telluris ab S in I accesserit, id
gulum ZFY, investigat, & 1. min. asserit. II. Ex collatione Periga
metæ Anni 1664, d. 20 Dec. in 20 gr. ♊: lineam Perigæi FA, ad
punctum F, spacio 16 annorum, evoluto ter Zodiaco, 220 gradil
min. promotum; ipsamque revolutionem centri orbitæ cometicæ
4, diebus 157 fieri colligit. III. constructa Tabella motus Perigæi,
pertoque, Commetam circa centrum F, intra 50 dies, 1 gr. 17 mi
volutum: Ipsum eundem post annos 38, dies 147, in Perigæo su
12. min. ♎, denuo compariturum affirmat. IV. modum Comet
num ex angulis αIU, ϐ IU &c. Triangulorum AFI; ϐ FI &c. (
UH, 1 gr. 17 min, pro numero dierum, quos ab V ad H progre
Cometa insumsit, in partes tot æquales diviso) datis angulo ad
re FI, & Semidiametris F, α, E ϐ &c. indagari posse innuit.

Atque ex hoc Systemate evidentem rationem constare vult,
Cur Cometæ

1. Plus semicirculo nonnunquam perlustrent.
2. Omnes aut Eclipticam, aut Æquatorem, aut utrumque tr
3. Circulos hos omnifariis secent angulis.
4. Nodum Orbitæ mutent.
5. Oculorum judicio nec lineam rectam, nec arcum circuli aliquando describant.
6. Alii juxta, alii contra seriem signorum incedant.

7. perigæa non in eodem Zodiaci loco fixa habeant.
8. Quantitate motus diurni varient.
9. Alius alio arcus majores motu diurno emetiatur.
10. Candam in partem a Sole aversam tendant.
Posse etiam 11. duos tresve aut plures, quamvis rarissime fiat, simul apparere: &
12. 13. reditus eorum, locumque Perigæi prædici.

Claudit argumentum solutio geminæ objectiones, a reditu Cometæ dicto tempore hactenus non observato; & sublata, per talem apocatastasin, Cometarum prænuncia imminentium malorum significatione, petitæ; cum Examine aliquo Hypotheseos *Hrveliana*,

Ben. Lector: *Dum hæc typis exscribebantur, perfertur ad nos* 13tia particula Ephemeridum Gallicarum de 25. Maji hujus anni *: in qua habetur*, Demonstratio physica, falsitatis Systematis Cometici Bernoulliani, per Dn. La Montre, professorem Mathematicæ Regium &c. *quam subjuncturi hic eramus, nisi dispositis jam ad hunc mensem typis, opera typothetarum turbanda fuissent. Interea dum proximus mensis eam Tibi explicet, Ipsi Tibi, quæ de Hypothesi isthac videbuntur digerenda, ut post cogitatis* Clmi Montrei *conferas, relinquimus.*

PHARMACOPOEA PERSICA EX IDIOMATE Persico in Latinum conversa.

Lutetiæ Paris. 1681. in 8.

AUctori qui Persico olim idiomate librum hunc composuit, *Mouzaffer Elen Mouhammed el Hossein* nomen fuit. Eum vero latinitate donavit nuper monachus quidam Ordinis Carmelitarum Discalceatorum congregationis S. Eliæ, Missionarii munere per 15 annos in Oriente functus, *Fr. Angelus a S. Josepho*, Missionariis omnibus in Orientem deinceps profecturis hac opera inprimis consulturus. Nempe cum Christiani nomen Persis ac Muhammedanis aliis exosum valde sit, adeo ut inter decem res immundas speciali lege declaratas (quæ sunt, urina, stercus, sperma hominis & animalis immundi, sanguis fluidus, morticinum, vinum, aqua vitæ & omnis potio inebrians, sus, canis, & infidelis) Christianum quem infidelem vocant, omnium immundorum immundissimum, & præcedentium sordium velut epitomen, censeant, ac a Christianis omnibus non minus, ac nos a carnificis, Judæi, aut peste infecti commercio, abhorreant: dici non pot-

est, quam difficilis Missionariis, inexercitatis præcipue nec dum
guæ peritis, ad Persas aditus sit; ædes pariter ac corda hominibus i
sis & quos fugere lege jubentur, occludentes. Ast nulla arte, nulla
industria, tum domus Persarum, tum corda, facilius reserari poss
quam Medicinæ beneficio: ut facili negotio conciliare sibi Persa
animos possint, quotquot medica arte excellunt, miseraque gens
assuescat tantum paulatim Christianis Medicis, spe valetudinis eo
ope recuperandæ, aut recuperatæ memoria, sed & aurem ipsis
beat de religione differentibus, imo suis eos Doctoribus ac Sacer
bus ob eruditionem & pietatem præferat, ac velut thaumaturgo
neretur. Tantum ergo Medicinæ in convertendis infidelibus
eum perspexisset monachus noster, antiqui cujusdam Missionar
Matthæi a S. Josepho qui summo studio Medicinæ arcana scrutatu
rat, quemque verum *Horti Malabarici*, superioribus annis editi
rem ait, exemplo incitatus, juxta Matheseos studium, quod & i
magno Missionariis esse usui fatetur, Medicinam cum Persicæ li
exercitio colere atque facere cœpit, idque conatu minime irrito.
autem publico, & inprimis Missionariis aliis magis inserviret, pr
tes has superius nominati Persæ *Compositiones Pharmaceuticas*, i
num idioma convertit, continentes multa medicamina offic
Orientalibus cum nostris Pharmacopœis communia, quædam pla
gularia, cuncta vero idiomate Persico æque ac Latino nominat
secundum ordinem Alphabeti Persici disposita, una cum indice d
pharmaceutico nempe, ac Pathologico seu Therapeutico
Quamvis autem notis selectis singula capita illustrare, ut quic
animo habuerat, Romam ad officium Prælectoris Linguarum
talium in Seminario S. Pancratii vocatus, non potuit, Specimen
aliquod notarum operi subjunxit, ponderum explicationem, a
nullorum simplicium magis descriptiones egregias & accurat
tinens.

Non prætermittenda etiam est Fr. Angeli a S. Joseph in pr
ne Pharmacopœæ Persicæ facta (p. 38.) digressio Critica, ci
vos & errores in versione Persica Sancti Evangelii, qua usus e
nus Waltonus in Bibliis Polyglottis. In ea enim ostendit Aut
rores aliquos ejus versionis a Briano Waltono & Annotation
tore Thoma Gravio observatos quidem, alios tamen nimis
excusatos. Unde ambigit, quis magis reprehendendus sit,

quus Interpres Persicus Simon Filius Josephi; an Latinus Interpres versionis Persicæ Samuel Clericus; an Compilator ipse Waltonus; an auctor Annotationum Thomas Gravius trium illorum, ut loquitur, advocatus. Etenim Simon idiota haut dubie & incautus, Schismaticorum Orientalium more, vulgarem duntaxat rudioremque patriæ dialectum callens, in fœdos errores facile lapsus est. Specimina eorum sunt:

1. Spiritum *S. Gi-oun pak*, i. e. animam puram absolute vocat, effingens textum Matth. 28. *In nomine Patris, & Filii, & anima pura.* Sæpius autem eundem terminum simul cum Arabica voce copulat, videlicet ROUH EL QODOS (p. 39.) Samuel Clericus *Gi-oun* vertit non animam, sed mentem. Waltonus putat, ἰσοδύναμα mentem, puram, & Spiritum S. Gravius annotat, *Gi-ounpack*, purum Persicum Spiritus S. nomen ab Interprete cum Arabica appellatione Persis familiari *Rouh el qoudous* sæpe conjungi (p. 44.) Sed monet Methaphrastes Pharmacopœæ, nec Christianos Orientales (si forte rusticos excipias) unquam personam Spiritus S. appellare Persice aut Turcice *Gi-oun pack*, sed Arabico nomine *Rouh el qoudous*, nec Persas Auctores ullos nomen *gi-oun* seu animæ, absolute DEO tribuere, & in Lexico Persico Golii alibique *Gi-oun* reddi animam sensitivam. Hinc non immerito Simonem haberi Schismaticum aut hæreticum circa Spiritus S. divinitatem (p. 42.)

2. Luc. X. p. *Schust-gah* baptismum vocat, cum id nomen baptismi locum seu baptisterium significet.

3. Joh. V. *Sicut Pater habet vitam in semetipso;*) sic exprimit, *sicut Pater vitam in persona fermenti sui habet.*

4. Matth. c. 28. Christi mittentis Apostolos verba, *docete, baptizate in nomine Patris*, exprimit: *baptizate* h. e, *aqua adhibita idololatras seu ignicolas facite.* Scilicet non solum Mohammedanis familiaria sunt scommata, quibus Christianos vocant Infideles, Idololatras aut pyrolatras, sed & ipsimet Christiani sub jugo Mohammetico ex pusillanimitate, Turcam, aut Persam allocuturi, Tu es Musulmannus (Fidelis) inquiunt, & ego infidelis. Tales ergo appellationes ab hostibus impositæ Christianorum innocentiæ, in Interprete Scripturæ ferendæ non sunt. Cum ergo Persica ista versio stilo & idiomate vili obsoletoque, vocibus indignis ac nugatoriis scripta sit, narrat Auctor, Missionarios illam Persarum peritiorum manibus non porrigere, ne aut scandalum aut cachinnos excitent.

GEN-

GENNADIUS DE PRÆDESTINATIONE, La- nitate donatus & Commentariis illustratus a Carolo Libertino, Societatis Jesu Sacerdote, Vratislaviæ A. 1681 in 4.

DUæ nimirum hujus Libelli sunt partes. In prima legitur Te
Græcus Gennadii, illius scilicet, qui alias Georgius Scholarius
tur, altero Gennadio, Presbytero Massiliensi, integri circiter mille
spatio, cum currente seculo XV Patriarcha Constantinopolitanus
ris, junior; Et versio latina Caroli Libertini; nulla prorsus mention
cta similis versionis, quam Federicus Morellus antehac adornav
Parisiis edidit A. 1618, adeo ut novo huic Interpreti atque Editori c
gisse videatur, quod Philippus Labbe, Societ. J. Theologus, in descri
ne hujus Gennadii, aliis accidisse notat; ab iis nimirum hanc interp
tionem atque editionem observatam non fuisse. In secunda vero
subjiciuntur Notæ Caroli Libertini, scopo Autoris prudenter in o
bus conformatæ. Cum enim ille duplici consilio hunc libellum e
rit, primum quidem, ut contra Atheos & Epicureos, autoritate Ge
dii ejusque rationibus, assereret providentiam divinam; deinde ut s
tiam mediam, quam fœtum alias Societatis Jesu vocant, antiquio
Scriptoribus incognitam non fuisse probaret; occupatus fuit non
circa voces, quam res ipsas, declarans assertiones Gennadii de provi
tia Dei, easque firmans magis magisque; scientiam vero mediam e t
imo ex ipso Augustino per excursionem part. 2. p. 33. seqq. deducere
sus, lectu in toto hoc Commentario, etiam apud Nostros, si paucas de
destinatione sub conditione meriti dictiones excipias, non indignu

JO. PICI MIRANDULÆ EPISTOLARUM LI recensitus & illustratus a Christoph. Cellario Smalcaldien prostat Cizæ & Jenæ apud Jo. Bielck. Bibliop. Jen. A. 1682 in 8.

Illustris & consummatissimi viri Jo. Pici Mirandulæ epistolas
tatis suæ viros clarissimos scriptas, & Lutetiæ, Venetiis & Basile
non sine mendis recusas, nuperrime recensuit & emendavit claris
Vir *Christophorus Cellarius*. Præmisit singulis epistolis argumenti
mam, & plerisque etiam notas breves addidit, ut autores atque
ad quos subinde, dubie plerumque & obscure, provocat, non ig
tur. Sub calcem illarum, præter indicem, clarissimorum virorum
monia, quibus laudes Pici Mirandulæ illustrantur, adjecit.

TAB.XI. ad A. 1682 p. 155 seqq.
M. Jun.

Fig. 1

C O I D A H F E L R B O K G V K T

fig. 4

A L Q B P M C L D O E F

Fig. 3

D N L A F M E C H B P G P

Fig. 2.

B 1A D 2A E 3A C

UNICUM OPTICÆ, CATOPTRICÆ, & Dioptricæ Principium

Autore G. G. L.

Hypothesis primaria his scientiis communis, ex qua omnis radiorum lucis directio Geometrice determinatur, hæc constitui potest: *Lumen a puncto radiante ad punctum illustrandum pervenit via omnium facillima; quæ determinanda est primum respectu superficierum planarum, accommodatur vero ad concavas aut ad convexas, considerando earum planas tangentes.* Non tamen hic rationem habeo quarundam irregularitatum, fortasse locum habentium in generatione colorum aliisque phænomenis extraordinariis, quæ in praxi Optica non attenduntur. TAB. XI Fig. I.

Hinc *in Optica simplici, radius directus a puncto radiante* C *ad punctum illustrandum* E *pervenit* via brevissima directa, eodem nempe manente medio, id est *in linea recta* CE.

In Catoptrica angulus incidentiæ CEA *& reflexionis* DEB *sunt æquales.* Sit enim punctum radians C, illustrandum D, speculum planum AB: quæritur punctum Speculi E, radium ad D reflectens. Dico id esse tale, ut tota via, CE + ED fiat omnium minima, seu minor quam CF + FD, si nimirum aliud quodcunque speculi punctum F fuisset assumtum. Hoc obtinebitur, si E sumatur tale, ut anguli CEA & DEB sint æquales; ut ex Geometria constat. Hac demonstratione usi sunt Ptolemæus & alii veteres, extatque tum alibi, tum apud Heliodorum Larissæum.

In Dioptrica sinus complementi, EH & EL, *angulorum incidentiæ* CEA, *& refractionis* GEB, *servant eandem semper rationem, quæ est reciproca resistentiæ mediorum.* Sit IE aer, EK aqua, vel vitrum, vel aliud medium densius aere; punctum radians in aere C, punctum illustrandum sub aqua G: quæritur, qua via radiet illud ad hoc; seu quod sit punctum E in superficie aquæ AB, radium a C emissum refringendo mittens ad G. Hoc E sumi debet tale, ut via sit omnium facillima. Jam in diversis mediis viæ difficultates sunt in composita ratione & longitudinis viarum, & resistentiæ mediorum. Sint rectæ *m* & *n* repræsentantes resistentiam respectu luminis, illa aeris hæc aquæ; erit difficultas viæ ad C ad E, ut rectangulum sub CE & *m*; a E ad G, ut rectangulum sub EG & *n*. Ergo ut difficultas viæ CEG sit omnium mini-

ma, debet summa rectangulorum CE in m + EG in n esse omnium pos
sibilium minima, seu minor quam CF in m + FG in n; sumto punct
F alio præter E quocunque. Quæritur E. Cum ergo puncta C & G inter
recta A B, data sint positione, ideo rectas datas ad planum perpendicu
lares, vocabimus, CH, c; & GL, g; ipsam autem HL, h, etiam datam
At quæsitam EH vocabimus y, erit EL, $h - y$, & CE, $\sqrt{cc + yy}$, quam
vocabimus p; & EG erit $\sqrt{gg + yy - 2hy + hh}$, quam vocabimus q.
Debet ergo $m\sqrt{cc + yy} + n\sqrt{gg + yy - 2hy + hh}$ (seu $mp + nq$) esse
omnium possibilium similiter enuntiandarum quantitatum minim
& ut talis fiat, quæritur y. *Ex mea methodo de maximis & minimis*, qu
super omnes hactenus notas calculum mirifice contrahit, primo stati
obtutu, sine ullo propemodum calculo patet, fore mqy æqual. $np, h -$
seu np ad mq, ut y ad $h - y$, seu rectangulum CE in n ad rectang. EG
m, ut EH ad EL. Ergo positis CE & EG æqualibus, erit, n resistent
aquæ respectu luminis, ad m resistentiam aeris, ut EH sinus compl
menti anguli incidentiæ CEA in aere, ad EL sinum complementi a
guli refractionis GEB in aqua; seu sinus complementi erunt in re
proca resistentiæ mediorum ratione, quod asserebatur. Itaque si EL
uno exemplo vel experimento reperiatur esse duarum tertiarum ipsi
EH, erit & in aliis omnibus, ubicunque C & G sumantur, illud in ae
hoc in vitro. Si E in aere & G sub aqua; erit EL, $\frac{3}{4}$ ipsius EH circit

Reduximus ergo omnes radiorum Leges experientia comproba
ad puram Geometriam & calculum, unico adhibito principio, sum
a causa finali, si rem recte consideres: neque enim radius e C egredie
consultat, quomodo ad punctum E vel D vel G pervenire quam faci
me possit, neque per se ad ipsa refertur; sed Conditor rerum ita crea
lucem, ut ex ejus natura pulcherrimus ille eventus nasceretur. Itac
errant valde, ne quid gravius dicam, qui *Causas finales* cum *Cartesi*
Physica rejiciunt, cum tamen præter admirationem divinæ sapien
pulcherrimum nobis *principium* præbeant *inveniendi* earum quo
rerum proprietates, quarum interior natura nondum tam clare no
cognita est, ut causis efficientibus proximis uti, machinasque, quas c
ditor ad effectus illos producendos, finesque suos obtinendos adhib
explicare valeamus. Intelligimus etiam hinc veterum meditatio
in his quoque rebus non adeo esse contemnendas, ac hodie quibus

videtur. Nam mihi valde verisimile sit, summos Geometras, *Snellium* & *Fermatium*, versatissimos in veterum Geometria, methodum, qua illi usi erant in Catoptrica, ad Dioptricam traduxisse. *Snellii* sane theorema, quod ex ejus tribus Opticæ libris ineditis affert V. Cl. *Isaacus Vossius*, suspicor simili fere methodo (licet non tanta opinor, quanta hic usi sumus, calculi facilitate) repertum fuisse. Ex nostro enim statim sequi, sic ostendam. Circulus CBG, centro E radio EC vel EG describatur, hujus in B tangenti productæ occurrant CE in V, & EG in T. Sic oculus in C. objectum quod sub aqua videtur in T, & punctum T apparebit esse in V, quia per lineam rectam CEV videre nobis videmur, cum tamen videamus revera per fractam CET, patet EV esse secantem anguli incidentiæ CEA vel ei æqualis VEB; & ET esse secantem anguli refractionis GEB. Sunt autem, ex nota trigonometriæ propositione, secantes reciproce ut sinus complementi, ergo directe EV ad ET, ut EL ad EH, seu (per theorema nostrum) ut *m* ad *n*. Ergo oculo C existente in alio medio quam objectum T, erit radius in medio objecti (aqua) apparens EV, ad radium in medio objecti (aqua) verum ET, ut *m* resistentia (aeris) medii oculi ad *n* resistentiam (aquæ) medii objecti. Quæ ratio cum semper sit eadem, iisdem manentibus mediis, ideo ratio inter radium verum ET & apparentem EV, semper eadem erit, quod erat theorema *Snellianum*.

Eodem modo ratio EL & EH sinuum complementi angulorum refractionis & incidentiæ, cum nobis sit reciproca resistentiæ mediorum, semper eadem erit: quod est Theorema *Cartesianum*, licet de resistentia mediorum diversa nostris, imo contraria senserit *Cartesius*. Quare non abs re CL. *Spleissius* vir in his quoque studiis versatissimus animadverso hoc consensu conclusionum, dubitat annon *Cartesius*, cum in Batavis esset, viderit Theorema *Snellianum*; notat enim solenne ipsi fuisse præterire nomina autorum, & exemplum affert Mundanorum Vorticum, ad quos *Jordanus Brunus* & *Johannes Keplerus* ita digitum intenderint, ut tantum istud vocabulum ipsis defuisse videatur. Accedit, quod *Cartesius* Theorema hoc suum proprio marte demonstraturus in magnas incidit salebras: quoniam enim videbat radium CE ex aere in aquam delatum, ibi refringi in EG, & ita versus perpendicularem EK, adeoque illi radio similiorem reddi, cujus fortior est actio, nempe perpendiculari; suspicatus est, eum minus resistentiæ invenire in aqua, vel in vitro, quam in aere. Cum tamen supponendo contra-

rium, quod multo magis rationi consentaneum est, adhibito nostro f
cillimæ viæ principio, ad eandem conclusionem perveniatur. Un
recte collegit *Fermatius*, *Cartesium* non reddidisse veram theorema
sui rationem. Similitudo quoque, qua illustrare conatur explicati
TAB. XI. fig. 2. nem suam, parum apta est. Sit in *fig.* 2 globulus A super tabula pol
BC procurrens in loco 1A: is in medio occursu offendat partem tab
læ DE, tapete instratam, ubi curret tardius in 2A. Eodem igitur m
do putat vitrum aliudve corpus solidum minus morari radios luc
quam aerem, qui sit magis villosus. Sed (ut taceam & aquæ par
satis molles esse secundum ipsum *Cartesium*) sufficit considerare g
bulum, ubi ex 2A, tapete DE superato, rursus ad partem tabu
Politam in 3A, pervenit, ibi non recuperare priorem celeritate
quam habebat in 1A, antequam tapetem offenderet: cum tamen
dius lucis ex medio magis resistente in medium minus resistens, pri
simile, rursus ingressus, priorem statum recuperet, & posito duor
mediorum similium, primi & ultimi, superficies (illius emittente
hujus recipientem) esse planas parallelas, Directionem recip
per refractionem posteriorem illi parallelam, quam habuit ante
orem.

Videtur tamen modus, quo *Cartesius* reflexionem pariter ac re
ctionem lucis, ad imitationem motus aliorum corporum explicat,
genio ejus dignus, nec rejiciendus, sed tantum emendandus. N
quod ad reflexionem attinet, prius explicandum ipsi erat, cur glo
aliquis ut I, secundum perpendicularem IE incidens in planum AB,
de reflectatur; videmus enim, aliqua corpora, ut mollia, non æque
flecti. Cujus reflexionis vera causa est Elastrum vel globi, vel plani
utriusque; nam cedet nonnihil planum Elasticum, ut videmus fa
membranam tensam, vel vesicam inflatam, lapillo incidente, &
dem cedet tanto magis, quanto fortior erit ictus; eoque majore vi
restituens, id quod inciderat, ea qua venerat via & celeritate re
Quanquam enim *Cartesius* hanc reflexionis explicationem jam
tempore a quibusdam allatam, ferre noluerit, ut patet ex Epistolis
die tamen rationibus atque experimentis extra dubium posit
Cum ergo globus veniat ex C ad E recta CE in *Fig.* 1. motuque
inde composito ex duobus, horizontali ut CI vel HE, qua ver
CH ad IE, & perpendiculari, ut CH vel IE, qua venit ex CI ad

utroque incipiente a C, terminante in E; & ejus in E venientis conatui horizontali ex CH versus IE in recta CI vel HE, non opponatur sed parallela sit superficies AB, ideo celeritatem pariter & directionem motus horizontalis illibatam retinebit, & quantum temporis insumsit, ut veniret ex CH ad IE, insumet etiam, ut veniat ex EI ad RD; positis intervallis inter CH & IE, item EI & RD æqualibus. Verum motus perpendicularis, quo venit ex CI ad HE, retenta celeritate, in contrariam directionem vertetur, ut temporis tantundem insumat, quo revertatur ex ER ad ID, cum ergo sit ER æqualis ipsi EH, & RD ipsi CH, Triangula CHE DRE similia & æqualia erunt, adeoque angulus DEB angulo CEA æqualis. Omnia hæc clariora erunt, si fingamus regulam CID superficiei AB parallelam servato parallelismo per CH, DR ipsi AB impingere in HR, dum interea globus in ipsa regula CI fertur a C ad I, unde revera totus compositus globi motus erit in diagonali CE; regula autem CID repercussa a superficie solida AB, eadem celeritate & via qua venerat redibit, & æquali tempore iterum veniet in CID, dum interea globus continuato in regula motu eadem celeritate perrexit, ac proinde eodem tempore pervenit ex I ad D, per ID æqualem ipsi CI, nam manente eadem celeritate æqualibus temporibus æqualia spatia percurruntur, itaque globus motu composito ex proprio super regula, per ID, & motu ipsius regulæ per EI, redeuntis scilicet ex HR in CD, feretur ex E in D per rectam ED.

Pro refractione explicanda considerandum est, Medium magis resistens lumini (sine opacitate tamen) illud esse videri, quod magis impedit luminis diffusionem seu distributionem per plures medii partes, idque dici poterit minus illuminabile, luminis enim natura se diffundere nititur. Contra, quanto magis lumen æquabiliter partes medii, quod illuminat, afficiet, aut quo pluribus insensibilibus loci illuminati particulis suam vim communicabit, eo medium magis erit illuminabile, minusque lumini resistet. Unde quo partes medii lumine affectæ magis sunt solidæ & exiguæ, aut minus inter se pro alia heterogenea materia a lumine nihil patiente, spatii relinquunt, eo magis illuminatum esse dicetur medium. Verum constat ex Mechanicis principiis, eundem ictum pluribus corporibus simul impressum, minorem singulis vim dare, quam si uni eorum fuisset inflictus; ideo fiet, ut in medio magis resistente diffusioni luminis, seu secun-

dum pauciores partes affecto, singulæ partes tanto fortius afficiantur; in magis illuminabili plures, sed debilius, impetuque impresso languidiore. Assumendo jam modum globuli loco radii,& ponendo globulum ex G venientem in E, ibi in medium incidere, quod celeritatem ejus seu impetum retardet, proportione si lubet sesquialtera, ergo si tempore unius scrupuli venit a G ad E in priore medio KE, idem in novo medio EI tempore unius scrupuli & dimidii veniet ab E in C, posito EC & GE esse æquales, ubicunque demum sit C. Sed cum celeritati horizontali, in GK, LE & parallelis exercitæ, sub primum ingressum globuli in novum medium EI seu in ipso puncto E, superficies mediorum separatrix AB non obstiterit, (hanc enim motus horizontatis LEH tantum radit) in ipso autem primo ingressus momento, seu in puncto E, (globulum considerando indefinite parvum instar puncti, ut & radii solent quasi sine latitudine spectari) statim determinanda sit lineæ CE inclinatio: ideo talis statim initio assumenda est, ut respectu motus horizontalis eadem maneat velocitas, & qualis initio ingressus in novum medium assumta est, talis in eo manet. Ergo globulus, qui dum iret in medio priore a G ad E, absolverat scrupulo temporis horizontali directione intervallum GK vel LE (inter GL KE) is nunc scrupulo uno & dimidio temporis, quo ire debet ab E ad C, absolvet in eadem horizontali directione intervallum EH vel IC (comprehensum inter EI, & HC) quod debet esse sesquialterum prioris LE; quia eadem manente velocitate horizontali, (quam momentum refractionis non immutat,) spatia sunt ut tempora, est ergo *EI* ad *EL*, *in ratione* directa temporum, seu reciproca celeritatum, seu *reciproca resistentiarum*, ostendimus enim in casu luminis a resistentia medii diffusionem inpediente velocitatem seu impetum pro resistentia crescere, & pro majore diffundendi sui facilitate in singulis partibus languescere: Contra radium vim suam atque adeo directionem recuperare, cum iterum in medium venit, ubi minor diffusio est, pluresque radii in pauciores partes impellendas impenduntur, quam recuperationem *Cartesius* sua tapetis vel alterius corporis villosi comparatione explicare, ut supra monuimus, non potuisset.

OCCUL

OCCULTATIO PALILICII
Anno 1681, die 1 Januarii vesp. st. n. observata
GEDANI
a JOHANNE HEVELIO.

Eadem die, cum Cometa a me observaretur, simul feliciter, & quidem accuratissime Palilicium a Luna gibberosa ad oppositionem tendente observavi tectum, quod phænomenum, ut rarissimum est, sic meretur probe notari. Cumprimis quia non solum punctum ipsius immersionis, sed & ejus emersionis admodum præcise deprehensum est: prout subsequens observatio & delineatio ostendit.

Hor.	′	″		°	′
6.	47.	0	Palilicium distabat a confinio locis & umbræ tanto spatio, quanto M. Christi removetur a limbo Lunæ inferiori.		
7.	37.	0	Stella occultata est ad mare Syrticum, sub insula Cercinna, alto Capite Andromedæ	50.	32.
7.	46.	0	Altitudo capitis Andromedæ observata	49.	24.
7.	49.	30.	Eadem altitudo capta.	48.	55.
8.	46.	0	Palilicium rursus affulsit ad insf. Majorem Maris Caspii.		
			Transiit itaque via ejus itineraria, ratione Macularum Lunarium, per Mare Syrticum, M. Athos, sub insf. Lemnos, per Montem Didymum, sub Sinu Atheniensi, per Fretum Ponticum, atque insulam Majorem Maris Caspii.		
8.	51.	0	Altitudo Capitis Andromedæ extitit.	40.	22.

EADEM OCCULTATIO PALILICII
Coburgi in Arce Saxonica, Ehrenburg/
observata
a GOTHOFREDO KIRCHIO.

Tem-

Tempus secundum horologium ambulat. H	'	''	Altitudines. Gr.	'		Tempus ex altitudinibu deductum. H	'	''
6.	40.	0			Palilicium per tubum 2 ped. non procul a Luna spectabatur, nudis oculis vero jam inconspicuum erat.	6.	49.	0
6.	50.	0			Nondum obtecta erat Stella.	6.	59.	0
6.	54.	0			Palilicium, extremum Sinus Sirbonis, & margo inferior Montis Sinai, eandem constituebant lineam rectam.	7.	3.	0
6.	56.	0			Stella a Luna jam erat tecta, & tam per tubum 4 pedum, quam decempedalem, inconspicua.	7.	5.	0
7.	8.	0	16.	0	Altitudo Lucidæ Lyræ.	7.	16.	11
7.	10.	0	15.	35	Eadem altitudo.	7.	19.	56
7.	12.	30	15.	25	Rursus capta.	7.	21.	28
7.	46.	0			Stella nondum affulgebat.	7.	55.	0
7.	57.	0			Stellam nondum conspicere potuit.	8.	6.	0
8.	0.	30			Stella egressa erat, & distantia ejus a margine Lunæ occidentali tanta erat, ut exitum circa Hippoc. Montes ante 2. vel 3. min. factum esse existimarem.	8.	9.	30

EXCERPTUM EX COLLECTIONIBUS PHILOsophicis, Anglicis no. 2. 1681. novum genus lampadis a ROB. BOYLE Armigero inventum exhibens.

Figuræ Explicatio.

ABCD Receptaculum est, ex orichalco paratum ac probe confe-ruminatum.

BCE

BC, EF Duo hujus vasis fundi.

TAB XI. Fig. 2.

FG Tubus, dictis fundis impactus, cujus apertura majorem vasis capacitatem FA spectat.

H Foramen in tubo FG, duos inter fundos BC & EF conspicuum

I aliud foramen in tubo FG, cui canalis IG impactus ad G inflectitur.

PP Vasculum, recipiendo Lampadis elychnio inserviens.

LM Tubus angustior, utrinque patens operculo AD ad L & fundo EF ad M infixus, ut hujus beneficio externus aer spatio, binis fundis EF & BC intercepto, communicetur, nec tamen in vasis cavum AF illabatur.

N. Tubus brevior, foramini operculi AD impactus, per quem oleum in cavum vasis AF infundi queat, subere postmodum probe claudendum.

Hæc quo impleatur machina, orificium G tubi IG conformi & longiore claudendum est paxillo, ut & L tubi LM. Quo facto instillatur oleum per tubum N, statim quoque exactius obturandum: Duo autem illa; sc. G. & L recludenda sunt. Atque sic oleum per canalem IG ad vasculum annexum P fluet, & hoc eo usque implebit, donec superficies illius in eodem cum foramine H horizontis plano constituatur.

Atque jam nullo negotio deprehenditur, Lampadem sic adornatam omnibus illis incommodis vacare, quibus Cardani est obnoxia.

Nam (1.) in illam aer non cum impetu & confertim nimis influit, sed ubi oleum in PP a flamma eo usque consumptum est, ut ejus superficies infra foramen H descendat; ex cavo AF aliud oleum sensim in PP defluit, propterea, quod spatium in ventre AF ab hujus destillatione relictum, aere externo facile repletur, utpote qui per tubum LM & foramen H in cavitatem AF penetrat.

(2) Aer in cavitate AF contentus, calore aliquali si attenuatur, multum olei expellit; quo ipso Lampas Cardani facile extinguitur: ast hic oleum expulsum æque in locum fundo geminato interceptum, ac in receptaculum PP derivatur. Quoniam vero spatium hoc inter duos fundos, utpote amplius, vicies vel tricies plus olei quam vasculum PP recipit, contingit, superficiem olei vicies aut tricies minus in hoc receptaculo ascendere, quam si omnē oleum eo fuisset delatum. Quare replendæ huic lucernæ dum instillatur oleum, tubus L satis exacte obstruatur, quo sc. inter duos fundos BC & EF existens aer, dum nullum

lum exitum invenit, impediat, quo minus oleum spatium hoc implere queat, quod alias, si L. apertum relinquatur ad oleum, quod ab aeris, intra cavitatem AF contenti, rarefactione propellitur, recipiendum est idoneum.

(3) Quia æqualem semper distantiam a flamma oleum servat, ellychnium non facile consumetur.

(4) Novum oleum lampadi huic infundi potest eam haud movendo aut extinguendo: quatenus saltem occludi G & L, oleumque per N instillari debet, prout ab initio dictum.

Et quamvis lampas hæc non omnibus illis usibus inserviat, qui ab experimentis illis variis, a Dno. Hooke editis, expectari poterant: nihilominus egregiæ utilitatis æstimari debet, ideo quod facile & parvo pretio comparari queat & pro usibus ordinariis commoda satis sit.

HYPOTHESIS DE STRUCTURA MUSCULI, & ejusdem contractionis ratione,

prælecta Londini, in Theatro Chirurgorum a D. CRONE:

ex iisdem Collectionibus Anglicanis pag. 22. seqq. excerpta.

POstquam monstraveram, & pluribus comprobaveram modum musculi per hujus fibras tantum fieri, & fibram quamlibet carnosam gaudere vi se contrahendi: hypothesin proponebam de structura fibræ carneæ, siquidem robur totius musculi nihil aliud, quam aggregatum contractionum singularum fibrarum est. Atque hoc quidem faciebam pro ulterius explicanda hypothesi, Anno 1664 impressa typis, & super experimentum, paulo ante ejus gratia coram Regia Societate factum, fundata. In scripto hoc dum asserebatur, musculum, quando contrahitur, pari ratione ac vesicam flatu distentam intumescere, huncque ad elevandum pondus ingens satis potentem esse, juxta experimentum Societati exhibitum; objectio emergebat, nullam ejusmodi notabilem intumescentiam in musculi ventre conspici; cui ut satisfieret & dogma prædictum clarius explicaretur, hæc adjiciebam.

TAB. XI. Fig. 4. Nimirum (1.) Supponebam, quamlibet fibram carneam, nempe AEF, ex infinitis & exilissimis globulis seu vesiculis constare; quas commodioris doctrinæ gratia per diversa exigua triangula exprimo, v. g. in dicta fibra ALB, BMC, CLD, DOE, hiantia ad se invicem in apicibus A,B,C,D,E.

2. Non

2. Non tantum supponebam, sed probare conabar, cujuslibet musculi succum nutritium, ab arteria hujus profusum & extravasatum intra illius fibras copiose ferri, seu vibratione cordis appulsum his insinuare se, & alii cuidam liquori, quem intra eas offenderet, commixtum per tunicam cujuslibet globuli aut vesiculæ hujus cavitatem subire. Pariter, a qualibet nervi intra musculum ramificatione alterum materiæ genus, priore fluidius & activum magis, deponi, hocque cum sanguine mixtum quamlibet fibræ penetrare vesiculam, ambo autem agitatione, & ebullitione aut effervescentia perpetua, quæ cum Calore Nativo, qui causa partim, partim constans adjutor hujus motus est, illudque præstat, quod vitam propriam cujuslibet animalis, quamdiu hoc superstes est, vocamus, globulos hosce semper servat turgidos. Quomodo succus ille ingrediatur, suasque particulas effœtas denuo ad massam sanguineam, per diaphoresin eliminandas, ablegat, singulisque momentis novas suppetias recipiat, itidem uberius in nominatis prælectionibus declarare satagebam.

3. Per agitationem memoratam asserebam, quamlibet vesiculam ALB, BNC, &c. plus aut minus, quamdiu animal vita aut calore gaudet, distendi.

4. Robur aut energia hujus distensionis, pro contrahenda fibra AF, aut in semetipsam ab utraque extremitate A & F, aut, si A firmum existat, ab F, sicque elevando aliquod pondus ab F ad E, vel membrum quoddam, v. g. Biceps brachium & manum C, olim demonstrabatur in allegatæ chartulæ fig. 1. & in experimento quodam, quod Ephemeridibus Societatis insertum.

5. Per quatuor has vesiculas indigitatæ respondeo objectioni, quæ contra Principia, in dissertatione supposita, erat mota, atque evinco, fibram AF (& sic reliquas totius musculi) dum pondus ab F ad E attollit, non tanquam unam & continuam vesicam AKE se a C ad K dilatare, sed innumerabiles has vesiculas singulas ad levissimum & imperceptibile tantum spatium distendi, ac nihilominus in pondere ab F ad E levando, eundem præstare effectum. Ponamus exempli loco quatuor vesiculas: qualibet earum a Q ad L inflata, omnes simul pondus F puncto E æque adducent, ac una major a C ad K tumefacta; cujus propositionis demonstratio facillima est. Quoniam enim tam quatuor parvæ vesiculæ ALB &c. quam major AKE ante distensionem totam

 fibram

bram AF formabant, si æqualis intumescentia tam in una minore, quam in majore, concipiatur: angulus BAL æqualis erit angulo EAK & angulus ALB angulo AKE, & cuncta parva triangula æque ac primum ALB, ac majus AKE pariter sibi erunt æqualia lateraque sibi proportionalia habebunt, quod de ALQ & AKC. quoque concludendum. Nam quamdiu AKE haud intumescit, punctum E profundius erit, sc. in F; similique ratione ALB, si non distendatur, punctum B necessario profundius, v. g. in P, erit: Unde etiam, quia AP æqualis est lineis ALB & linea AF lineæ AKE, ex hypothesi, ideo uti se habet ALB ad AKE, ita se habebit AP ad AF, ALB autem se habebit ad AKE, quemadmodum AB ad AE. Si itaque a Proportionalibus AP, AF æquales proportionales AB & AE, tollantur, Remanentes BP & EF, pariter erunt proportionales: ast Lineæ ALB ex supposito quarta pars sunt linearum AKE, adeoque BP est quarta pars lineæ EF. Hinc quælibet trium reliquarum vesicularum minorum quartam ponderis partem attollet, & per consequens quatuor quartæ, æquales EF simul elevabunt pondus integrum ad eandem altitudinem cum majore AKE, hocque per unam quartam distensionis, cum probatum fuerit QL esse quartam partem lineæ CK. Jam si in una fibra loco quatuor vesicularum harum 4000 supponamus, hæc elevabit idem pondus per spacium EF cum quadrimillesima intumescentiæ portione, & porro cum quadringentesima millesima parte, &c.

6. Atque his suppositis, prolixius declarabatur (1) Ratio circulationis sanguinis in singulis musculis, & quid horum motibus illa conferat: (2) quid perspiratio ex quolibet musculo hic præstet: (3) quod intumescentia quædam in qualibet musculi contractione subsit: (4) quomodo quilibet musculus, dum contrahitur, durior atque compactior evadat: (5) cur quilibet musculus suo antagonista opus habeat: (6) cur in paralysi aut vulnere unius lateris, antagonista ille mox convellatur: (7) cur in fracturis musculus volvatur sursum; (8) cur in animalibus recens mactatis, quamdiu horum caro adhuc calet, adeo multi insultus & contractiones musculorum observentur: & (9) cur musculus per medium dissectus versus utramque sui extremitatem convellatur. Hæc similiaque in Prælectionibus illis fusius exponere conabar, per modum tamen hypotheseos saltem non vero quod crederem, me verum motus animalis mysterium reperisse, cum mihi fere persuaserim, neminem

un-

unquam explicuisse aut explicaturum vel hoc, vel ullum phænomenon secundum veram naturæ methodum atque ductum.

EXCERPTA EX EPHEMERIDIBUS ERUDITOrum Gallicis, A. 1681, 24. Martii, *De Nutritione infantum, sine ministerio nutricis.*

POst alia plura circa infantium in utero matris sustentationem recens reperta, restat eorundem extra matris uterum salubris & semper æqualis nutritio, eaque citra nutricis adjumentum, cum talis ab his, ob plures animi affectus, corporis ægritudines, aliaque multa incommoda, minus speranda sit. Reipsa præstari eam in Anglia, ut & in Bavaria, a sublimioris etiam conditionis personis, jam anno 1680, Ephem. 6. recensitum, unaque perficiendi illam modus ibidem expositus fuit. Propositum est pariter istud negotium in Gallia Administratoribus Pædotrophii Exposititiorum, quorum maxima pars alioquin ex mala nutritione, & nutricum incuria perit. Adhibere quibusdam pro hoc fine placuit decoctum frumenti, aliis gelatinam panis, aliis pultem. Donec Parlamentum Parisiense 1680. 19. Aug. negotium istud certis quibusdam Medicis & Chirurgis, ut & binis juratis fœminis, pro communicandis consiliis, committendum decrevit. His itaque visum fuit, licet insignis nutricum sit necessitas, adeo ut optandum omnino foret, ut ad quartum usque mensem saltem haberi eædem queant, pro evitandis crebrioribus istis, quibus infantes adeo teneri obnoxi sunt periculis: non esse tamen impossibile, absque nutricis adjumento infantes tales educare, utut propositi superius modi, non nisi infantibus jam robustioribus, & ablactationi fere aptis conveniant. Cum vero periculosum sit, tentare auxilia per experientiam nondum confirmata, sine ratione vero suscipere aliquid in corporibus adeo delicatis sit temerarium; hæc autem minus persuadeat superius proposita media, modo consideretur status recens natorum, calor eorum debilis, ventriculus infirmus, liquores dissolventes alimenta humiditate nimia fere præfocati; ob id necesse omnino esse, ut nutrimentum lacti nutricis substituendum, tam prope ad chyli naturam accedat, ut nullo fere calore pro digestione sui indigeat, parum in ventriculo subsistat, distribuatur facile, & principaliter pro evitanda subitanea mutatione, tenerioribus periculosa, cognatum admodum sit, tam nutrimento illi matris, quo in-

fantes nutriti sunt in utero, quam isti nutricum, in cujus locum substituendum venit. Quæ proprietates cum non deprehendantur in decocto frumenti, crudo, ventriculo gravi, & minus a calore tenellorum debili alterabili, eosque absque dubio ad febres aut perniciosos alvi fluxus dispondituro, neque in pulte; aut panis gelatina, alimentis crassioribus, & quæ non nisi raro admodum recens natis conveniant, & non nisi infantibus 6. vel 7. mensium post primam dentitionem appropriata sint; evidenter omnino exinde sequi, lactis loco, itidem lac, & quidem pro fœminarum isto, illud ex animalibus recipiendum esse, cum historiarum fide jam constet, plures infantes per bestias lactatos esse, & hodierna ex consuetudine, infantes per Variolas insigniter læsi, feliciter capras sugant. In defectu hujus paulo difficilioris modi, Lac Vaccinum adhibendum esse, debitis tamen observatis cautelis, quas inter primaria, ut per modum suctionis recipiatur ab infantibus, quo maxillarum sub suctione motu vasa salivaria melius aperiantur, quoniam salivæ cum alimentis miscela mire horum dissolutionem promovet. Sine temeritate vero tentare hoc licere, posteaquam non ratio tantum persuadeat idem, sed quibusdam etiam e suis, & pauperculis pluribus fœminis bene successerit, donec superatis hoc modo periculis primæ istius ætatis, ad solidiora, ut pultem, gelatinam panis, & frumenti decoctum accessus fieri queat.

Quibus ita definitis, tres adhuc restare conditiones pro meliori successu summe necessarias monent: scilicet ut 1. Lac sit in temperie adeo exacta, ac si immediate ex mammis fœminæ sane prodiret, cum alioquin infantum ventriculus minus ferre illud possit; 2. in hoc caloris naturalis gradu continue conservetur; & 3. tam facili labore ab infante recipiatur, ac si ex bonæ nutricis papillis hauriretur. Pro quibus requisitis obtinendis, Dominus du Val, Ingeniarius & Architectus Regius occupatus fuit, pro duobus primis quidem, recipit Vas ingens cupreum intus stanno obductum, in quo contentum Lac vaccinum ad eum caloris gradum calefacit, qui æqualis est calori lactis, ex mammis Nutricis recens mulcti, quæ temperies a præsente Medico, parum utriusq; manui suæ imponendo & exacte explorando, dijudicanda sit. Ut v. æqualis ista temperatura conservetur continue, extrinsecus quidem ignem lampadis ex Spiritu vini accenso dicto vasi supponit, intrinsecus v. Thermometron vasi immittit, in quo contenti liquoris determinata

nata altitudo regula est infallibilis gradus caloris in lacte conservandi: cujus machinæ delineatio in Ephemerid. c. I. videri potest. Tertio vero requisito, facilis suctionis, satisfacit per mammas artificiales, ad imitationem mammarum nutricis bene constitutæ conformatas, quas parvis vasis stanneis artificiose accommodat, exque pelle caprina aliave subtili fabricat, aut cum hæc minus durabilis sit, & ob subtilitatem per suctum infantum relaxetur & emolliatur citius, potius telam sericeam tenuem (alias Taffent) ceu magis durabilem recipit. Ut vero continue tumentes ac turgentes maneant, pilis equinis certo modo præparatis eas replet. Sic enim molles æque ac tractabiles erunt, ut citra ullam læsionem infantes gingivas applicare, & maxillæ motu salivæ profusionem una adjuvare queant.

HERMANNI WITSI,
S. Literarum in Ecclesia & Academia Ultrajectina Doctoris & Professoris

EXERCITATIONES SACRÆ in SYMBOLUM, quod APOSTOLICUM dicitur.

Franequeræ 1681. in 4.

Autor a commentariis, quos *de Fœderum Divinorum Oeconomia* ante quadriennium edidit, satis notus, id ante omnia de his Exercitationibus Sacris in Præfatione ad Lectorem præmonendum ipse arbitratus est, non Eruditis eas scriptas esse, sed Discipulis solum, atque Auditoribus suis, quibus facem ad Religionis suæ Praxin genuinam prælucere voluit. Non enim putavit commitendum esse, ut qui e disciplina sua ad sacros venirent ambones, sublimibus fortasse, sed frigidis Dissertationibus, aut calidis etiam, sed parum profuturis Disputationibus plebis Christianæ aures obtunderent, animos interim nullo rerum cœlestium gustu, nulla Divinarum consolationum dulcedine, nullo veræ pietatis amore imbuentes. Hinc totam orationem veri Theologi ita componendam esse docet, ut mens cum stupore quodam in admirabilium veritatum meditatione defixa cœlesti se ardore inflammari sentiat, ad vitam ficuti tantarum rerum cognitione ac fide dignum est, instituendam. Auditorum etiam mentes ita vult informari, ut diligenti suscepto examine ex gnorismatis infallibilibus dignoscere

gnoſcere queant; num ad ſe quoque Evangelii promiſſa pertineant. Adeoque nullum eſſe commonſtrat Theologiæ caput, quod non eximiam quandam ad hanc rem vim habeat. Atque is quidem primarius ſex & viginti harum Exercitationum Sacrarum de præcipuis Religionis Chriſtianæ articulis ex Symbolo Apoſtolico deductis ſcopus, atque finis unicus eſt. Et quamvis initio conſtituerat Autor, ea quæ ad Theoriam pertinent, tanquam ex Inſtitutionibus Catecheticis, Syſtematibus Theologiæ, & Locis, quos vocant communibus nota ſupponere, in gratiam tamen Auditorum ſuorum non intermiſit, etiam quo ordine, & quo argumentorum ſelectu dogmata iſta tractanda exiſtimaret, tradere. Hinc factum eſt, ut in ipſa Dogmatum e S. literis repetitione fuerit aliquando prolixior, & occaſione ita ferente τῶν ἑτεροφρονούντων quoque torſiones refutarit. In argumentorum autem ſelectu & tractandi methodo, ſua quadam uſus eſt libertate, qua fraudandum non eſſe putat eum, qui veritates omnes usque adeo ſartas tectas eſſe cupit, ut iis illuſtrandis, confirmandis, & ad verum ſuum uſum transducendis, omnem ſuam operam impendat. Ad calcem hujus libri adpoſuit Indicem Exercitationum ſingularum Breviaria vel ſummas complectentem.

EVOLUTIO INSIGNIUM SERENISSIMI PRINCIPIS FRIDERICI Ducis Saxoniæ &c. &c. juxta Artis Heraldicæ principia ex Hiſtoriarum monumentis adornata, ſtudio Bernhardi Zechii, Serenitatis ſuæ a ſecretis Feudalibus.

Francof. & Lipſiæ, ap. Chriſtian. Gentſchium 1682. in fol.

TRes hoc opuſculum Tabulas continet, quarum una Saxo-Gothanorum Ducum inſignia, duabus reliquis eorundem genealogia, ante oculos ponuntur. Diſcurſus ipſe duabus ſectionibus abſolutus, quarum prima Inſignium illorum Scutum, ejusque parmulas ac areolas ſingulas: altera galeas ſcuto incumbentes ex genuinis Artis Heraldicæ regulis, & Annalium fide explicat, paucis etiam de Ordinis Elephantini, in quem anno 1678. Sereniſſ. Princeps Fridericus receptus eſt, Inſigni, Principisque ſymbolo, *Pietate, Prudentia & Juſtitia*, ſubjectis. Non potuiſſe vero non ſimul Saxonicæ Domus Antiquitates, ejusque in tot provincias Dominii originem ea occaſione ab Auctore attingi, ac illuſtrari, conjicient facile, qui norunt, quam arcto nexu Ars Heraldica & Hiſtoria inter ſe vinctæ ſint.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Julii, Anno M DC LXXXII.

ספר שפתי ישנים
id est,
LIBER inscriptus *LABIA DORMIENTIUM.*
Autore R. Schabtai ben Joseph.
Amstelodami in 4. Anno חמ״א 441, supputationis Judaicæ, id est Christi 1681.

Quemadmodum Judæorum Rabbini hodie ad Polymathiæ laudem aspirant, & Christianorum excitati exemplo, variam sibi eruditionem, indeque notitiam librorum acquirere moliuntur: ita librum hunc, materia multorum annorum labore conquisita, scripsit *Rabbi Schabtai,* משורר בס מפראג *Bassista Pragensis*, frater celebris inter suos Rabbini, *Jacobi Strimerii*, quorum uterque adhuc floret, & filii sunt *Sanctissimi, quem laudant, Martyris, Rabbi Josephi.* Is ut felicius institutum persequeretur, susceptis multis itineribus per omnes Judæorum Synagogas vagatus, celeberrimorum ubivis Rabbinorum Bibliothecas excussit. Exclusit tandem hunc fœtum suum, a plerisque Archi-Synagogis in Polonia & Germania cum applausu exceptum, quorum censuræ & approbationes magno numero operi præmittuntur. Ad cujus quidem lectionem ipse non vult quemquam admitti, nisi *præfationem* satis operosam antea integram perlegerit. In ea autem *usum libri*, quem facit decuplum, prolixe commendat, eaque occasione de disciplinis atque scientiis differit, tum & methodum docendi in Synagoga Judæorum Hispanorum Amstelodamensi observari solitam describit; ac rationem reddit tituli שפתי ישנים *Labia dormientium ex Cant. VII, 9,* mutuo accepti. Ipse liber *Bibliothecam Rabbinicam* multo nobis ampliorem exhibet,

quam Buxtorffii, Hottingeri, Plantavitii, Barteloccii, editæ de hoc argumento lucubrationes, non ignoratæ Autori, quippe parte operis ultima laudatæ. Dividitur in *quatuor partes*.

Prima pars duabus sectionibus absolvitur, quarum *prior* circa תורה שבכתב *legem scriptam*; *posterior* circa תורה שבעל פה *legem oralem* occupatur.

Sectio *prior* circa *legem scriptam* occupata, post librorum Biblicorum, eorumque diversi apud Judæos & Christianos ordinis designationem, strictim omne persequitur, quicquid ad illorum tum lectionem, tum interpretationem quoquo modo facit. Atque adeo *Capite I.* singulorum librorum Biblicorum tituli, paraschæ, capita enumerantur. *Cap. II.* recensentur (1) libri, qui vocum difficiliorum per universum Codicem Hebræum occurrentium interpretationes continent. (2) libri, in quibus voces in versionibus Chaldaicis occurrentes exponuntur, (3) Commentarii literales in universum Codicem. (4) Commentarii literales in solum Pentateuchum. (5) Variæ Bibliorum versiones. (6) Commentarii Cabbalistici in Legem, Ruth & Threnos. (7) Dilucidationes præcipuorum Commentariorum Cabbalisticorum, τῷ Sohar nempe, Rakanati, & Bechai. (8) Commentarii Philosophici in Legem, quinque Megilloth in genere, & in specie in Threnos; item in Psalmos & Jobum. (9) Commentarii Grammatici in Legem. (10) Commentarii in Aben Esram, difficiliorem legis interpretem. (11) Commentarii in Misrachium, alium legis interpretem. (12) Commentarii in Rabbos. (13) Commentarii in Raschi. (14) Commentarii literales simul & Homiletici in Legem. (15) Commentarii in quinque Megilloth, qui tum in omnes universim, tum in singulos libellos seorsim scripti sunt. (16) Commentarii in Haphtaros. (17) Commentarii literales & Homiletici tum in prophetas priores & posteriores, atque in Hagiographa simul, tum speciatim in Prophetas tantum, & quidem tam in omnes quam in singulos, similiterque in omnia Hagiographa, & iterum speciatim saltem vel in Psalmos, vel proverbia, vel Jobum, vel Danielem, vel Esram & Nehemiam. (18) Homiliarii ad certos libros Biblicos non adstricti, sed pro ratione materiæ liberius distributi. *Cap. III.* exhibentur (1) Libri precationum & cantionum, quibus uti consueverunt. (2) Libri Carminum & Poëmatum. (3) Commentarii

in precationes. (4) Commentarii in lectionem paschalem. (5) Libri scriptionem legis & Mesusæ exponentes. (6) Libri de conscribendis epistolis. *Cap. IV.* commemorantur libri (1) Genealogici & Historici. (2) Geographici. (3) Ænigmatici & Parabolici. *Cap. V.* Libri (1) Ascetici. (2) Cabbalistici ordine Biblico non dispositi. *Cap. VI.* Libri (1) Grammatici ordinem Biblicum non tenentes. (2) Masorethici. (3) Logici. *Cap. VII.* Libri Didascalici & Consolatorii (1) de redemptione & resurrectione mortuorum. (2) de futuro seculo, & anima. *Cap. IIX.* Libri Critici & variarum Lectionum in quoscunque libros legis tam scriptæ, quam oralis. *Cap. IX.* Libri Ethici de pietate, beneficentia, pœnitentia, & similes. *Cap. X.* Indices Biblici, & quidem (1) dictorum (2) allegoricarum interpretationum.

Sectio *posterior* circa *legem Oralem* sic occupatur, ut *Cap. I.* recensio operis Talmudici habeatur cum indice omnium capitum Alphabetico, *Cap. II.* recenseantur (1) Commentarii in Mischnam. (2) Commentarii & Dissertationes in Gemaram, in Commentarium Talmudicum Raschii, & in Tosephos. (3) Commentarii in librum Hen Jacob, & cæteras Aggadas, uti & in Talmud Jerosolymitanum. (4) Commentarii in Pirke Abhoth. *Cap. III.* Libri (1) Arithmetici. (2) Astrologici de embolismis, iisque omnibus, quæ ad dierum, mensium, annorum, noviluniorum rationem spectant. (3) Sphærici & Astronomici. (4) Philosophici non juxta legis ordinem, sed libere per capita, & pro ratione materiarum dispositi. (5) Cheiromantici. (6) Magici. (7) Necromantici. (8) Onirocritici. (9) Musici. (10) Pansophici. *Cap. IV.* Libri (1) Dogmatici de fundamentis fidei & tredecim articulis. (2) Polemici pro Judaica fide vindicanda. *Cap. V.* Libri (1) rituales. (2) Indices consuetudinum, legum, statutorum, aliarumque rerum in Gemara contentarum. *Cap. VI.* Libri (1) Quæstionum & Responsionum de rebus Juridicis. (2) Quæstionum & responsionum de rebus Philosophicis & ænigmaticis. *Cap. VII.* Libri (1) Medici & Physici, circa naturam hominis, brutorum & volatilium. (2) de gemmis. *Cap. IIX.* Libri Caballistici de Rasche tefos, Gemetria, & Notarikon. *Cap. IX.* Libri (1) Juridici secundum ordinem Gemaræ, vel Alphesium dispositi. (2) Alii secundum ordinem Arba turim, vel Schulchan aruch, vel Lebuschin. (3) Alii secundum ordinem Mischne Torah Majmonidis. (4) Alii secun-

secundum ordinem sexcentorum & tredecim præceptorum. (5) Alii pro ratione materiarum libere dispositi. (6) Alii speciales secundum singulas partes libri Turim dispositi, vel juxta Orach chajim, vel Joreh deah, vel Eben haæser, vel Choschen hammischpat. *Cap. X.* Libri (1) Isagogici in Gemaram. (2) Architectonici de tabernaculo, templo, & vasis sacris. (3) Germanici, vel alterius idiomatis, sed literis Rabbinicis excusi. (4) Methodici de studio tam Biblico, quam Talmudico feliciter tractando.

Secunda pars ordine alphabetico libros Rabbinicos suis titulis designatos, eosque circiter bis mille ac ducentos recenset, annotatis ubique cujusvis libri argumento, Autore, editionibus.

Tertia pars שער בת רבים inscripta tribus sectionibus constat. *Prima* Autorum nomina indice alphabetico exhibet, & ad secundæ partis paginas, in quibus eorum opera hinc inde titulorum ductu dispersa sunt, remittit, simulque annotat, quo quisque seculo floruerit. *Altera* (e libro Juchasin excerpta) nomina Doctorum omnium, quotquot in Mischna & Gemara sententias dixerunt, & initio quidem Mischnicorum separatim, deinde & Gemaricorum, ordine alphabetico commemorat. *Ultima* inde a primo Synagogæ Magnæ tempore per secula Rectores Synagogæ, postea Doctores Mischnicos, qui ante & post Urbis ac templi desolationem fuere, hinc Gemaricos, porro Seburæos sive Scholasticos, ac tandem Geonæos, ad ductum libri Zemach David recenset.

Quarta pars inscribitur שער החיצון *Porta extranea*, & comprehendit libros a Christianis in literatura Hebraica vel Rabbinica editos, eorumque titulos, autores, argumenta, editiones indicat.

Cæterum laudandus Autor est non modo a diligentia, quam in colligendis consignandisque libris prorsus stupendam adhibuit, sed & ob elegantiam styli Hebraici in præfatione insigniter comprobatam. Idque fertur nunc dare operam, ut in eorum gratiam, qui Rabbinismi adeo gnari non sunt, hic ejus liber Amstelodami in Linguam Latinam transferatur. Edidit & opuscula alia: inprimis vero Pentateuchum Hebraicum cum Targum, & commentario Raschi, collectisque in Raschium notis e variis biurim, atque ad marginem notatis locis Talmudicis e Toledos Aharon, &c.

THE-

THERIACA JUDAICA AD EXAMEN REVOCATA.

Scripta Amoibaa Samuelis Friderici Brenzii, Conversi Judai, & Salomonis Zebi, Apella, nunc primum cum versione Latina & animadversionibus edita a Jo. Wulfero

Norimbergæ in 4. A.M DC LXXXI.

CUm ante octo & triginta annos Theodoricus Hackspanius, Lipmanni Nizzachon Altdorfi primum ederet, examen virulentissimi libri pollicitus, adjecit editioni illi tractatum de usu librorum Rabbinicorum, veluti futuræ refutationis prodromum, in qvo aliquoties ad *Theriacam Judaicam Salman Zebi* provocans, talia inde loca, cumprimis *pag. 268. 278. 281. 356. 358.* produxit, qvæ salivam facile movebant rerum Judaicarum Studiosis. Sed nullibi prostabat iste liber Hanoviæ excusus, qvod a Judæis ipsis, invidia & odio erga Autorem accensis, supprimeretur. Continet Apologiam pro Judæis, in qua enormia a *Samuele Friderico Brenzio* iis intentata crimina depelluntur. Abierat enim Brenzius a Judæis ad Christianos, atqve ut post susceptum baptismum suæ fidei, quam jam profitebatur, documentum daret novus inter Christianos proselytus, calamum in populares, quos deseruerat, strinxit, scriptoque libro Germanico, sub titulo *Leberidis* (Jüdischer abgestreiffter Schlangenbalg) Judæorum malitiam, fraudes, scelera, impietatem, atque in Christum ejusque sanctam matrem blasphemias detexit, omnesque sibi ab *iis* cavere monuit, tanquam a juratis Christiani nominis hostibus, quorum omnis cura & cogitatio in Christianorum odium, contumelias, & perniciem fixa sit. Ut primum ergo hoc Brenzii scriptum Norimbergæ Anno seculi currentis XIV. prodierat, ad ejus confutationem se mascule accinxit Judæus in Talmude & aliis Rabbinorum monumentis non usque adeo hospes, *Salman Zebi, Offenbusensis*, ita quidem, ut adversarii sui Objectiones, ordine, quem tenuerat, servato, diluat, & gentem suam contra tot ac tantas, quas putabat, calumnias defendat. Atque hinc libro titulum fecit *Theriacam* (Jüdischer Theriack) quia, quam ipse in præfatione

ne rationem reddit, forte sit antidotum ad venenum ex Adversarii Leberide haustum extrahendum; scripsitque idiomate, quo ille, germanico, sed quali communiter utiJudæi solent & Rabbinicis expresso literis. Cæterum ut Judæis multa sola criminandi libidine falso objicit Brenzius, ita vicissim multa negat, vel certe emollit, aut aliter interpretatur Zebi, quorum tamen Judæi jure optimo postulantur; uterque interdum commode locutus, aliquando & mentitus est, quod in animadversionibus suis diligenter excussit *Jo. Wulferus*, qui non utriusque modo scriptum nativo sermone & charactere junctim, sed & in exterorum gratiam cum versione latina, justis animadversionibus auctum edidit, alterum post Talmudici tractatus de Siclis versionem perpetuo Commentario e Rabbinorum scriptis illustratam, studiorum Philologicorum specimen; cui ad calcem ob argumenti cognationem *Isaaci Vivæ* libellum adjecit, pridem Amstelodami impressum, quem *Vindicem sangvinis* inscripsit, h.e. *Vindicias secundum veritatem, quibus Judæi ab infanticidiis & victima humana contra JACOBUM GEUSIUM vindicantur.*

EXCERPTA V. ET N. TESTAMENTI SYriaci, cum Latina interpretatione nova & Annotationibus Christophori Cellarii. Cizæ, sumtu Jo. Bielcki, Bibliopolæ Jenens. MDLXXXII. in 4.

UT studiosæ Juventuti sacræ Philologiæ, ac imprimis linguarum Orientalium studium magis redderet commendatum *Christophorus Cellarius*, vir humaniorum & orientalium literarum egregie doctus, non tantum *Horas Samaritanas*, seu loca S. codicis selectiora excerpta cum versione & annotationibus edidit: verum nuperrime etiam laudabili industria *Excerpta V. & N. Testamenti Syriaci* cum nova interpretatione typis exscribi curavit publicis. Utrique parti Excerptorum ex Bibliis Polyglottis Anglicanis desumtæ, novam eamque Syriacæ ad verbum respondentem adjecit versionem. Cujus rei causa allegatur in præfatione, qua de versionis Syriacæ autoritate, antiquitate & sinceritate ex Briani Waltoni Prolegomenis Bibl. nec non de ejusdem utilitate in S. Theologiæ studio, adductis variis exemplis disserit. Annotationes adjectæ ad difficiliorum locorum intellectum faciunt. Quæ

ex

ex *N. Testamento excerpta* publicavit, continent potiora ejusdem loca, quæ vel ad fidei Christianæ summam pertinent, vel linguæ hujus usum cultoribus commendant. Annotationes iis subjicere omisit, quod pleraque vocabula in V. T. excerptis jam essent exposita, & reliqua satis ex bona versione possent intelligi. Ubi variantes occurrunt lectiones, *Autor clarissimus* non Trostianam, nec Gutbirianam, sed Anglorum scripturam secutus est.

INSTITUTIONIS THEOLOGIÆ ELENCTICÆ Pars Prima & Secunda,

Autore FRANCISCO TURRETINO in Ecclesia & Academia Genevensi Pastore, & SS. Theologiæ Professore.

Genevæ, 1682. in 4.

INstitutionis Theologiæ Elencticæ nomen huic Operi impositum, ne Systema aliquod Theologiæ plenum hic tradi quis credat. Is enim Autori scopus propositus nunc quidem non fuit; sed tantum, ut *nobiliorum Controversiarum Theologicarum in omni Religione hodie vigente* momentum exponeret, & filum Ariadneum junioribus subministraret; cujus ope ex earum labyrintho se facilius extricare possent. Ideo eas seligere voluit, quæ majoris momenti, vel magis necessariæ hoc tempore visæ sunt, cæteris missis, quæ vel arduæ sunt nimis & curiosæ, vel inanes & jejunæ, quæ nec ignoranti nocent nec scientem juvant. Quia vero constat, præ cæteris periculose errari sæpissime circa controversiæ statum, id sibi ante omnia negotii dedit Autor, ut remotis illis, quæ sunt ἐξαγώνια, *præcipuum quæstionum Cardinem* diligenter ex sententia partium, quantum fieri potuit, erueret, ut eo semel rite posito & explorato, via facilis ad reliqua complanaretur, sive κατασκευαστικῶς veritas esset adstruenda, sive per ἀνασκευὴν error destruendus veniret. Quæ duo sibi insuper sic exequenda proposuit, non ut *Rationes* omnes operose congereret, quæ in medium afferri solent confirmandæ veritati, quia hic non tam numero quam pondere certandum; sed ut *potiores ac solidiores* quibus fulciri potest, cum judicio sublegeret, robore etiam, ubi opus fuit, iis addito, & *Exceptionibus palmariis* τῶν ἐξ ἐναντίας dilutis. Quibus tandem *fontes solutionum* subjecit, ut paucis

paucis & uno veluti obtutu, missa prolixa argumentorum serie, distinctiones occurrerent & observationes utiles, quibus πρῶτον ψεῦδος Adversantium retegi, & nervi præcipuarum objectionum sine magno labore incidi possent. Quæ omnia ea brevitate ac perspicuitate exequi conatus est, ut nec nimia brevitas obscuritatem, nec nimia prolixitas tædium pareret. Unde nuda & simplici rerum expositione contentus omissa operosa testimoniorum, quæ coacervari poterant, citatione, brevibus punctis signare satis habuit, quæ alias in justa argumenti tractatione deducere potuisset. In *secunda* hujus Operis parte operosiorem & prolixiorem quam in *prima* secutus est viam, ut ita ex multorum voto priorem ejus laborem utroque pollice approbantium, paulo diutius in difficiliorum quæstionum examine immorari posset, & aliquanto fusius in præcipuorum & fundamentalium, quæ subinde occurrebant, Scripturæ Locorum explanatione versaretur. Hinc factum, ut absoluta tractatione locorum de *Lege & Fœdere Gratiæ*, de *Christi Persona & Statu*, ejus *Officiis & Beneficiis* variis, manum de tabula tollere coactus fuerit, & in *Tertiam* partem rejicere reliquas controversias de *Ecclesia*, de *Sacramentis* & de *Novissimis*, quas propediem discutere instituet, ut plenum *Institutionis hujus Elencticæ* Systema habeatur. De cætero nullum erga diversa in Religione sentientes, nisi charitatis affectum Auror spirare videtur, procul ab omni personarum odio & livore, nec temere alienam mentem affingere iis, quibuscum agendum fuit, nec illa studio dissimulare voluit, quæ pro illorum causa facere videbantur. Id certe sedulo cavit, ne quid *novum* hic Liber haberet, & a formulis publicis in Ecclesia Reformatorum receptis alienum, & ut nihil ibi adstrueretur, quod probatissimorum huic Religioni addictorum calculo non confirmaretur. Atque ita solicite fugiendam judicavit profanam illam ingeniorum libidinem ad nova & curiosa prurientium, qui, ut ipse quosdam suarum partium Theologos modernos describit, *sub specioso majoris lucis & penitioris indaginis veritatis antea ignoratæ prætextu, ante se tradita convellere, bene constituta destruere, &* ἰδίας ἐπιλύσεις, & κυρίας δόξας *instar oraculorum obtrudere præsumunt, & a se dissentientes, tanquam bonæ mentis vacuos, imperitos, & veteribus formulis serviliter addictos traducere non erubescunt.* Et quanquam ipse adspernari nolit Recentiorum industriam, qui luculentiora dona a Deo

Deo consecuti, & peculiari ingenii acumine pollentes, cum laude occupantur in Scripturis scrutandis & veritate illustranda; ut tamen sub hoc prætextu vetera superciliose rejiciantur, & nova dogmata in Ecclesiam inducantur, quasi illi qui nobis præiverunt, in caligine ac tenebris adhuc versati sint, nec religionem ab erroribus suis satis repurgarint, hoc sane *& famæ tantorum Virorum injurium, & Religioni probrosum, & piis auribus intolerandum esse* pronunciat.

SELECTA HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ capita & in loca ejusdem insignia Dissertationes,

Autore R. P. F. Natali Alexandro, Ord. FF. Præd. in Sacra Facult. Parisiensi Doctore Theologo, & in Majori Conventu & Collegio Parisiensi ejusdem ordinis S. Theologiæ Professore, & studii Regente.

SECULUM IX. & X.

Parisiis A. C. 1681. in 8.

AUtori huic suas in universam Historiam Ecclesiasticam lucubrationes, continuata Tomorum serie, ante annos haud ita multos in publicam lucem emittere aggresso, ea placet methodus, ut succinctam seculi cujusque Synopsin, in certa capita divisam, Historicis, Chronologicis, Criticis & Theologicis dissertationibus illustret, & panopliam, ut vocat, adversus veterum & recentiorum, quos existimat, hæreticorum errores e Scriptura, Traditione, & Patrum doctrina subministret. Quod opus Theologiæ studiosis eo gratius & ad usum accommodatius futurum existimavit, si scholasticum & disputationibus familiarem scribendi modum in dissertationibus istis adhiberet, in quibus haud raro magni nominis viros etiam suæ religionis atque gentis impugnat, exterarum gentium Theologos tanto æquius laturos ratus, quod in fidei articulis aliis principiis innutritus, Ecclesiæ suæ Pontificiæ placita defendere in se susceperit. Hanc igitur instituti rationem secutus, octo prioribus seculis, quæ anno 1676. & deinceps prodierunt, anno superiore Nonum & Decimum seculum duobus comprehensa voluminibus adjecit.

Et PRIUS quidem VOLUMEN, quod Historicam seculi 9 & 10

Synopsin conjunctim exhibet, Romanis hujus periodi Pontificibus auspicatur. Agmen ducit Leo III, e cujus vita Suitberti Canonizationem contra *Baronium* expungendam esse notat, cum indulgentiæ, ut cætera argumenta prætereamus, fidelibus certas Sanctorum Ecclesias & Altaria visitantibus erogatæ, quarum in actis istius Canonizationis mentio fit, ante duodecimum seculum Ecclesiæ ignotæ fuerint. Leonem III Stephanus V, & reliqui sequuntur, quorum seriem & res gestas ita refert, ut errores etiam & turpissima quorundam flagitia subinde memoret, quamvis per eam labem Romanæ Sedis autoritati, cui ubique consulere nititur, quicquam præjudicari nolit, & nonnullis doctrinæ nævos & crimina per calumniam objici, persuasum sibi habeat. Eugenio enim II, qui e pervetustis & nono seculo coævis tabulis Remigianis, a *Mabillonio T. 1 Analector.* editis, ritum probationis per aquam instituisse arguitur, superstitiosum illud & cum Dei tentatione conjunctum inventum adscribere religioni habet; & *Joh. Launojum* Parisiensem Theologum, qui *in libro de Regia in Matrimonium potestate* Johanni VIII hanc sententiam tribuerat, quod conjux ob fornicationem alterius conjugis post legitimum divortium aliarum nuptiarum potestatem habeat, quasi magnum illi errorem per hanc sententiam attribuisset, insigni & omnibus bonis execranda fraude Johannis VIII verba adulterasse, non sine verborum amarulentia queritur; & Sylvestrum II, qui inter Romanos hujus ætatis Pontifices extremum locum occupat, de necromantia & aliis magicis artibus non aliam ob causam suspectum fuisse existimat, quam quod summa ejus in Mathematicis disciplinis peritia, & ingeniosa in novis horologiis & aliis machinis elaborandis dexteritas, rudi seculo Dæmonis familiaris opem requirere videretur.

Romanorum Pontificum historiam cum hæretici, qui seculis IX & X Ecclesiam infestarunt, tum scriptores Ecclesiastici, numero pene LXX excipiunt, quorum opera sic enumerat, ut ea sicubi opus, ad criticum examen revocet, & ex plerisque flosculos aliquos excerpat. Dehinc Synodorum Nationalium & Provincialium, quibus disciplina IX & X seculi sancita & instaurata fuit, decreta subjicit, & postquam Canonum in singulis conditorum medullam perspicue exposuit, Politiæ Ecclesiasticæ faciem spectandam exhibet, a novis Primatuum sedibus nono & decimo seculo erectis & constitutis telam hanc exorsus, a quibus ad Metropolitanos eorumque jura, & insigne eorundem Pallium accedit

cedit, *Petri de Marca* judicium tanquam veritati & Romanæ Sedi injuriosum carpens, qui pallii usum, antiquam Metropolitanorum libertatem per cuniculos infregisse, & Synodorum Provincialium autoritatem pessumdedisse scripserat. Tum ad reliquos Episcopos devolvitur, eorumque electionem, confirmationem, juramentum Regibus præstitum, residendi in propriis Ecclesiis necessitatem, per Canones Ecclesiasticos & Regum capitularia his temporibus impositam, & alia his affinia pertractat, inde ad Clericos & Canonicos transitum faciens. Nec omittenda monasticæ rei, qualis his seculis fuit, prolixa satis enarratio, qua inter alia Cluniacensis Abbatiæ origines describit, ejusque Abbates usque ad Odilonem anno 1048 defunctum ordine recenset, & peculiares quasdam Abbatiæ istius consuetudines a Bernhardo Cluniacensi & Udalrico descriptas subnectit, qualis fuit singularis reverentia in conficiendis hostiis Eucharisticis, quæ non ejus, cujus hodie sunt, figuræ, nec denarialis tantum magnitudinis, sed longe majores extiterunt, & pro communicantium numero in plures particulas dividi potuerunt. Reliquas Abbatiæ hujus consuetudines & alia, quæ de Monachis & Sanctimonialibus horum temporum nec non de bonorum Ecclesiasticorum administratione, & Clericorum privilegiis atque oneribus Autor congessit, instituti ratio, quæ brevitatem imperat, referre non permitit. Ultimus deniquehujus voluminis labor in Imperatorum Orientalium & Occidentalium, Regum item Francorum, Hispanorum, & Anglorum, a quibus per hunc noni & decimi seculi decursum Respublica administrata est, præcipuis gestis breviter enumerandis occupatur.

POSTERIUS VOLUMEN 18 dissertationes complectitur. In prima, quæ de translatione Imperii a Græcis ad Francos agit, Carolum M. a Leone III Romæ Imperatorem coronatum, & Ecclesiæ maxime Romanæ custodem constitutum, nec tamen, quod *Bellarminus* & alii putaverant, hoc facto Imperium a Græcis ad Francos translatum asserit.

Secunda circa Ludovici Pii exauctorationem & restitutionem occupatur, quem ab *Agobardi*, *Paschasii*, & Synodi Compendiensis calumniis acriter vindicat.

In tertia vulgatam de Johanna Papissa historiam post *Florimondum*

Remundum, *Leonem Allatium*, *Philippum Labbeum*, *Davidem Blondellum* & alios confutare conatur.

Quarta Photii, Ignatium sede Constantinopolitana deturbantis, ab Ignatio iterum detrusi, sed post Ignatii mortem restituti, & denuo exauctorati, cum Romanis Pontificibus certamina, nec non legationum & aliarum rerum in schismate isto utrinque actarum historiam exponit. Inprimis vero Synodi octavæ Oecumenicæ, ab Hadriano II. congregatæ, cui aliam Oecumenicam IIX Photius postea opposuit, actiones ordine recenset, & occasione canonis 17. pro *Petro de Marca* & *Bosqueto*, contra *Christianum Lupum*, an Episcopi Gallicani ab Episcopo Romano vocati, citra licentiam a Regibus permissam, abire potuerint, disquirit.

In Godeschalchi causa, quam quinta dissertatio aggreditur, referenda ita versatur Autor, ut dissensiones in Gallia ex his certaminibus exortas, utcunque conciliet, & *Mauguinum* aliquoties refellat.

In sexta Rothadi Suessionensis ad Sedem Apostolicam appellantis restitutio, quamvis *Annalium Bertinianorum* Autor eam non regulariter, sed potentialiter a Nicolao I factam esse scribat, contra *Hincmarum Rhemensem* defenditur.

Septima controversiam, quam Hincmarus Rhemensis Wulfado & aliis Clericis ab Ebbone antecessore suo ordinatis movit, ventilat, eorumque causam contra Hincmarum cum Romana Ecclesia tuetur. Hincmari istius Rhemensis ex sorore nepos fuit Hincmarus Junior Laudunensis Antistes, qui cum ob turbulentas actiones male sibi conscius, interjecta ad sedem Apostolicam appellatione, Nationalis Synodi judicium declinasset, ab Adriano II, ut pro sui defensione graves & acerbas ad Carolum Calvum, & Hincmarum avunculum suum literas scriberet, impetravit. Sed Hincmarus Regis Christianissimi nomine Pontificem illum Romanum pro merito haud mitioribus literis excepit, quarum summam cum reliquis hujus controversiæ actis octava dissertatio enarrat.

Nona Lotharii Regis & Teutbergæ divortium, & novum ejusdem Regis cum Waldrada matrimonium ab Episcopis Regni Lothariani, in Aquisgranensibus Conciliis & Metensi Synodo approbatum, sed a Nicolao I, quem Teutberga appellaverat, rescissum memorat, & quid de eo negotio scriptum actumque fuerit, exponit.

In

In decima dissertatione Autor Paschasii Radberti, qui se in subscriptionibus monachorum omnium peripsema appellare consuevit, vitam & opera recenset, eumque ab *Henrico Boxhornio* & *Hospiniano* temere ad Calvinistarum partes trahi asserit, cum e contrario *Claudius* & *Larroguius* Paschasium arguant, quod primus realem Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiam tradiderit: quorum sententiam congestis rationibus & multorum Autorum testimoniis refellit. Et cum reali corporis & sanguinis Dominici præsentiæ transsubstantiationem subinde admisceat, haud mirum, etiam Lutheranos intactos non relinqui, quos per *Castum* Hagenoiensem Ministrum anno superioris seculi 28, Paschasii opera adulterasse audacter insimulat.

In undecima ad Rabani Mauri opera & nævos progreditur, cui fœdum Stercorariorum errorem falso tribui ex *Mabillonii Secul. IV. Benedictino* asserit. Inprimis vero negat, Rabanum realem corporis & sanguinis præsentiam in Eucharistia negasse, quamvis corpus illud Christi, quod ex Maria natum est, cum eo, quod de altari sumitur, idem esse negaverit, & cum Patribus quibusdam triplex Christi corpus, Ecclesiam, Eucharisticum, & quod e Maria natum est, distinxerit.

Idem sensit Amalarius, cujus errorem de Christi corpore triformi in Carisiaca Synodo damnatum refert Florus in MSC. contra Amalarium a *Blondello in elucidationibus controversiæ de Eucharistia* laudatus. Num vero Amalarius Stercoranistarum errorem foverit, ut a *Wilhelmo Malmesburiensi*, *Mauguino*, & *Antonio Arnaldo* arguitur, an realem Christi præsentiam in Eucharistia plane negaverit, quod *Claudius* & *Larroguius* asserunt, duodecima dissertatio inquirit, in qua etiam errores Amalarii ab Agobardo impugnati recensentur.

Decima tertia Ratramni seu Bertrami scripta recenset, & inprimis librum de corpore & sanguine Domini, quem *Petrus de Marca* & *Antonius Arnaldus* Johanni Scoto, sed *Mabillonio* judice falso asserunt, nec non librum de Nativitate Christi, a Paschasio Radberto impugnatum: & librum de anima MS. Monacho Corbeiensi, qui unam omnium hominum animam esse contenderat, oppositum ad examen revocat.

Decima quarta Johannis Scoti Erigenæ, quem Autor a Johanne Æthelingiensi in Anglia Abbate distinguendum, & nec Bedæ discipulum, nec martyrem fuisse probat, opera & erroneas de Eucharistia, Prædestinatione, & aliis Fidei articulis sententias, earundemque condemna-

demnationem in Parisiensi, Valentina & aliis Synodis factam exhibet.

Decima quinta contra Calvinianos, & in specie *Albertinum*, *Claudium*, & *Larroguium* militat, qui seculo X. fidem Eucharistiæ in tantum mutatam esse affirmant, ut, cum nono adhuc seculo Christiani corpus & sanguinem Christi ab Eucharistia abesse credidissent, decimo demum seculo substantialis Christi in Cœna præsentia credita fuerit.

Decima sexta contra *Johannem Launojum* dirigitur, qui in Epistola quadam ad Ludovicum Maresium contra *Baronium*, *Binium*, & alia Curiæ Romanæ mancipia (sic enim Launojus in dicta Epistola appellat) Romanum Concilium, quod Johannem XII. deposuit & in ejus locum Leonem IIX. substituit, legitimum, & illud, quo Johannem restitutum volunt, suppositum fuisse probaverat, cujus argumenta Autor refutare conatur.

In decima septima dissertatione Autor de septem Electoribus agit, eosque a Gregorio V. in Concilio Romano institutos contra *Bellarminum*, *Baronium* & alios negat: quamvis de cætero haud negandum esse lectoribus suis persuadere velit, quod jus eligendi Imperatores a Sede Apostolica quodammodo emanaverit.

Ultima denique dissertatio, cui Panopliæ adversus IX. & X. seculi hæreses titulus præfigitur, contra Photium & reliquos Græcos processionem Spiritus S. a Filio, a Latinis symbolo adjectam, tuetur ubi obiter animadvertitur, ex Autoribus a *P. Ludovico Maimburgio* allegatis non constare, quod Henricus Imperator Benedicto Octavo, ut verba illa FILIOque Symbolo adderet, Autor fuerit aut quod Benedictus VIII. in Synodo Romana additionem illam approbaverit.

DISCOURS SUR L' HISTOIRE UNIVERselle à Monseigneur le Dauphin: pour expliquer la suite de la Religion, & les changemens des Empires. Premiere partie, depuis le commencement du Monde jusqu' à l' Empire de Charlemagne. Par Messire Jacque Benigne Bossuet, Evesque de Condom &c.

id est,

Dissertationum super Historia Universali ad Serenissimum Delphinum, quibus contextus Religionis, & Imperiorum

riorum mutationes enarrantur, Pars prima, ab exordio mundi usque ad Imperium Caroli Magni deducta. Auctor Jac. Benigno Bossueto Condomensi (nunc Meldensi) Episcopo.

Paris. in 4. Lugduni & Amstelod. in 12. 1681.

TRibus nempe locis eodem anno typis excusus hic liber est, quod acceptissimum eum omnibus futurum, & operis argumentum ipsum, & illustre Auctoris nomen, spem certam Bibliopolis fecisset. Neque de bono publico male merebitur, qui, ut novissimus Francofurtensis librorum catalogus innuit, in latinum sermonem transferre librum, ut legi a pluribus possit, instituit. Quid enim vile, aut inelaboratum expectari ab eo poterat, quem ex tanto doctorum virorum, quibus Gallia hoc tempore abundat, numero Rex Christianissimus selegit, qui Delphini studiis una cum doctissimo Hueto moderaretur, ac qui hoc ipso opere specimen edere prudentiæ Didacticæ voluit, ac viam velut aliis in erudienda probe & ad pietatem flectenda illustri Juventute terendam præire. Tametsi enim scopus Auctoris fuit, Historiam tum Ecclesiasticam, tum Civilem Serenissimo Discipulo tradere, id inprimis tamen per universum opus egit, ut demonstrato ab una parte Religionis Christianæ, suismet viribus nixæ, & ab exordio mundi ad nostra usque tempora subsistentis, imo æternum perstituræ, contextu perpetuo; ab altera parte amplissimorum Imperiorum vicissitudinibus, variis casibus, ac ruinis ob oculos positis; animum Principis a mundanarum rerum nimio studio abductum, pietate ac solidioris felicitatis gloriæque, ad quam sola nos Religio Christiana ducit, desiderio imbueret.

Prior operis pars, quæ jam publici juris facta est, & a condito mundo ad Caroli M. porrigitur tempora, tribus sectionibus absolvitur. Quarum prima Historiæ universalis, Ecclesiasticæ pariter ac Civilis, summa capita promiscue, juxta temporum tamen seriem, per certas Epochas, velut Adami, Noæ, Abrahami, Mosis, captæ Trojæ, Salomonis, Romuli, Cyri, Carthaginis excisæ, Christi Servatoris nati, Constantini, & Caroli M. auctor exhibet, totque seculorum res gestas notatu digniores brevi ac concinna oratione enarrat. In quo tractatu ut passim fidem dictis profanorum æque ac sacrorum testimo-

niis

niis adstruit; ita ubi inter se illi dissident, nec conciliari possunt, explosa profanorum auctoritate, Sacras literas, velut cynosuram fallere nesciam, strictim sequitur.

Altera sectione Religionis Christianæ veritatem, successionemque nunquam interruptam uberiori sermone demonstrat, evincitque, etsi alius populi Dei status sub lege naturæ, alius sub lege Mosis, alius sub Evangelio fuerit, eundem tamen Deum auctorem, eundem Christum Servatorem generis humani cultum semper ab Ecclesia fuisse, eandemque religionem eidem fundamento superstructam, ac ab hostibus, idololatria, impietate, hæresi, persecutionibus, ipsaque vi immensi temporis invictam hucusque perstitisse. Itaq; ab Historia creationis lapsusque Protoplastorum, ac primi in paradiso de Messia Evangelii orsus, ad Abrahami ac Patriarcharum tempora, quibus sparsa jam per universum orbem idololatria, suum sibi populum peculiari fœdere Deus adstrinxit, ad Davidem inde & Prophetas ac clariora de Messia oracula sensim ascendit, cumque de Hierosolymitani templi exstructi, destructi, instaurati fatis, populique Judaici & Religionis ipsius per hæc temporum intervalla statu docte disseruisset, ad Novi Fœderis Historiam progreditur, ac Deum in carne manifestatum, Spiritum S. in fideles effusum, gentiles in Ecclesiæ sinum receptos, Rempublicam Judaicam destructam, Religionem Christianam inter sævissimas persecutiones crescentem, gravissimis discursibus prosequitur. Ast præcipuam laudem subjunctæ Digressiones profundæ sapientiæ ac doctrinæ merentur, quibus adversus Judæos pariter ac Atheos, veritatem Religionis Christianæ invictis argumentis demonstrat, ac in ea propaganda admirandam Divini Numinis providentiam deprædicat. Ubi non dissimulamus, favere Auctorem inprimis Romanæ Religioni ac ejus antiquitatem, quippe quam ipse sectatur, passim extollere.

Sectione denique tertia Imperia majora, Scytharum, Æthiopum, Ægyptiorum, Assyriorum, Medorum & Persarum, Græcorum, Romanorum, Auctor recenset, memorque instituti, quo consulum inprimis Serenissimo Delphino voluit, eorum originem, instituta præclara, incrementa, vitia, occasus sic describit, ut quibus artibus steterint creverintque, per quæ vitia collapsa fuerint, nullo inde negotio intelligi, ac solida adeo civilis prudentia hauriri posset.

THEO-

THEOPHILI BONETI D. M.
Mercurius Compitalitius, seu Index Medico-Practicus.

Genev. 1682. in fol.

CUm Medica Praxis circa subjecta particularia versetur, haud sufficiunt ipsi pro fausto successu Regulæ istæ generales, quas methodus medendi consueto modo tradit, quin circumstantiarum circa ægros varietas, intricatæ morborum complicationes, & idiosyncrasiæ cujusvis individui, determinatas magis leges postulent. Pro praxi itaque speciali dirigenda melius, tot Cautiones, Animadversiones & Castigationes, a famosioribus Practicis passim notatæ prostant, non secus ac plures istæ Observationes, Historiæque Medicæ, & Consultationes, ut harum omnium ope perficiatur habitus Medici Practicus, & ita per exempla breve & efficax ad artem fiat iter, longius quod foret per præcepta. Utrasque amico fœdere jungere placet Autori, præsenti in scripto, dum laboriosa ex probatissimis, priscis pariter ac neotericis Scriptoribus Practicis collectione, eorundem cautiones & observationes in singulos morbos diligenter congerere, & concinno ordine disponere, & ita nucleum Practicum ex tot scriptoribus diligenter exceptum, uno in Volumine exhibere satagit, ut hoc ipsum in controversiis Practicis, casibusque dubiis, Mercurialis quasi sit statua, quæ dum in bivio anceps stat Medicus, cui viæ insistendum sit, ostendat. Opus ipsum Autor in 20. distribuit libros, quorum 18. priores morbos particulares quosvis, secundum Alphabeti seriem dispositos, complectuntur, ut ita citius Lectori in conspectum veniant, quæ disquirit. Quibus in Lib. XIX. præsidia Medica Universalia, secundum tres auxiliorum Medicorum fontes subjungit. Appendicis denique loco liber XX. annectitur, circa Medici munus occupatus. Præmittitur his omnibus Index Titulorum & Affectuum, prout juxta literarum seriem se mutuo excipiunt. In calce vero Operis index rerum, extra modo dictum ordinem alphabeticum collocatarum adjicitur.

PAEONIS ET PYTHAGORÆ EXERCItationes Anatomicæ & Medicæ bis 50.

Basileæ 1682. in 8.

EXercitationes hæ Autores agnoſcunt *Johannem Jacobum Harderum*, & *Joh. Conradum Peyerum*, quorum *Ille* per *Prodromum Phyſiologicum*, explicantem naturam humorum, Nutritioni & Generationi dicatorum, ac *Examen Anatomicum Cochleæ terreſtris domiportæ*; *Hic* per Exercitationem de *Glandulis inteſtinorum* atque *Anatomen Ventriculi Gallinacei*, ab aliquot annis Orbi erudito, Scholisque potisſimum Anatomicis innotuerunt. Epiſtolas non minore jure eas vocare potuiſſent, cum ſub earum forma conſcriptæ ac editæ fuerint a binis his amicisſimis: quia tamen his æque ſe reciproce in rebus Anatomicis & Medicis exercere, ac mutuam operam, in Studiis his promovendis, præſtare voluerunt, Exercitationes easdem vocarunt. Compleƈtuntur ſiquidem præter Obſervationes rerum, quæ maxime nunc inter diſſeƈtores ventilantur, varii generis pathologica, per cadaverum præprimis, his vel illis morbis defunƈtorum, eviſcerationes declarata, Scholiisque ac theoriis propriis illuſtrata, adeoque uno verbo Miſcellanea ſingularis dexteritatis atque eruditionis merito dicenda erunt.

JOH. CONRADI PEYERI PARERGA Anatomica & Medica ſeptem.

Amſtelodami 1682. in 8.

EDiderat hic anno 1677. Exercitationem Anatomico-Medicam de Glandulis inteſtinorum cum Anatome ventriculi Gallinacei, in qua tenuium Inteſtinorum internam ſuperficiem certis glandularum agminibus ſeu plexibus, craſſorum glandulis ſolitariis, ornari, non ſolum in genere aſſerit, ſed harum quoque in fele, cane, vulpe, lepore, ſue, ove, capra, bove, homine, glire &c. conformationem, ex propria partim, partim aliorum autopſia accurate ſatis deſcribit, & figuris æneis exprimit. Atque has conglomeratis accenſet, liquorem ſtillantes, qui in tenuibus conſummandæ chylificationi præſit, craſſa vero contra fæcum duritiem & acrium humorum aƈtivitatem muniat, ſimul tamen glutinoſitate ſua particulas ſcybalorũ coagmentet, & ad debitam conſiſtentiam conglomeret: quibus demum pathemata earundem glandularum diverſa, hincq; corpori animali obvenientia ſymptomata, ſubneƈtit. Illam E. diſſertationem ut *primum* parergon nunc ſupponit, *ſecundum* conſtituens Exercitationem alteram de iisdem glandulis inte-

ſtina-

ſtinalibus, in qua, quæ in priore illa de conformatione atque uſu harum diſſeruerat, ulterius explicat. Sc. diſtinguit primo Glandulas inteſtinorum in externas, nempe epar, pancreas, glandulas meſenterii, inteſtinorum ſuperficiei exteriori adhæreſcentes, & ſub marſupiorum exiguorum ſpecie utrinque ſub ani ſphinctere latitantes: & internas, quarum diverſas pariter numerat ſpecies, ſc. univerſam inteſtinorum internam tunicam glanduloſam, aliasque glandulas majores & conſpectiores, vel ſparſim in cunctis, vel areolatim in tenuibus inteſtinis, diſſeminatas; poſterioris generis utramque ſpeciem tam per autopſiam *Caſp. Bartholini, Wepferi, Streta* & *Harderi*, quam per reiteratas in variis animalibus, quadrupedibus, avibus, piſcibus ac tandem in homine, ſectiones proprias confirmans. Imo tandem eo adducitur, ut ventriculum ipſum cum Inteſtinis glandulas pronunciet, ideo quod ſecretionibus, quarum nullam extra glandulas fieri ſuppoſuerat, vacent, inteſtinorum ſtructura, potiſſimum in embryone tenello, teſtibus atque epididymidibus perquam ſimilis exiſtat, glandulæ nihil aliud, quam meatus varie contorti & configurati videantur, ac pori inteſtinorum, per quos chylus in vaſa lactea trajicitur, a diverſis ſcriptoribus pro glandulis reputentur. Et quoniam ratione uſus glandularum inteſtinalium in prima diſſertatione docuerat, has chylum minime abſorbere, contradicentem autem poſtmodum obſervarat *Johannem de Muralto* in Vade mecum Anatomico ſeu clave Medicinæ, aſſertum ſuum contra hunc prolixe vindicat, ac tandem certamen epiſtolare, ſubjectum hoc concernens, quod ſibi cum Muralto interceſſerat, ſubdit.

Parergon *tertium* Methodum hiſtoriarum Medico-Anatomicarum exhibet, quam ſeparatim ſuperioribus jamdum annis ediderat, cujus ope in defunctis morbi ſedes & cauſæ indagari & exponi debeant hujusque præcepta Aſcitis, vitio cordis geniti, hiſtoria anatomico-medica, ſcholiis illuſtrata, comprobat.

Quartum epiſtola conſtituit, conſcripta ad Cl. Sponium, cum hujus reſponſione, de amitina Peyeri, ab infantia prima oculis capta, quæ quamvis ideo literas nunquam conſpicere potuerit, tantam tamen mentis perſpicaciam ſuſceperat, ut pietatis præcepta & cum Germana linguam Gallicam, Latinam atque Italicam addidicerit, imo præter Muſicam vocalem & inſtrumentalem, Philoſophicas diſciplinas ſub manuductione partim parentum, partim aliorum Magiſtrorum, his addiderit,

ut ipsa postmodum eas fratres suos doceret, tandemque animum ad scribendum appulerit, quo cum absentibus quoque per literas confabularetur.

Quintum Parergon Historiam anatomicam ab H. Glasero conscriptam sistit, mulieris Ascite defunctæ, cui lien extiterat minimus, ductus autem pancreaticus maximus. Sc. Lien fabam majusculam haud excedebat, foramen vero in intestini jejuni principio, quod ductui biliatio & pancreatico commune, tantæ reperiebatur amplitudinis, ut digiti auricularis apicem admitteret.

In *Sexto* Historiam Anatomico-Medicam refert Mulieris hydropicæ, cujus abdomen plenum tumoribus, & uterus tuberosus repertus fuerit, cum iconibus uterum hunc ejusque tubera explicantibus.

Quibus tandem, *Septimi* loco, Miraculum anatomicum in cordibus resuscitatis addit, quatenus fibris cordis, tam humani, quam aliorum brutorum, egelidis motus aliquis denuo inspirari possit, aerem per ductum thoracicum inflando, corque manu aut spongia calida fovendo, qui etiam fotus in corde salmonis fœmellæ, e corpore evulso, pro pulsu huic restituendo aliquando suffecerit.

ZODIACUS MEDICO-GALLICUS, s. Miscellaneorum Medico-PhysicorumGallicorum Annus II. & III.

Authore NICOLAO DE BLEGNY. R. G. C. O.

Genevæ 1682. in 4.

TAm mirabilis in suis Operibus ubique observatur alma Mater Natura, ut tantum non quotidie nova Phænomena curiosis sui scrutatoribus repræsentet, idque tam apto artificio, ut cuilibet nec omnia, nec eadem exhibeat, sed singulis peculiaria quædam, definitum quasi cuivis pensum distribuendo, subministret. Horum circumspecta observatio, collectioque exacta, ut summam rei tam Naturali quam Medicæ affert utilitatem siquidem tot quasi literæ illa æstimanda sunt, ex quibus tandem Alphabetum pro naturæ interpretatione componendum est, ita ne oblivioni tradantur, tot Societates, Academiæ, Collegia &c. conspirarunt hactenus, & publicæ perlustrationi exposuerunt omni-

omnibus, singulis quod experientia, rerum Magistra, & hujus pedissequa Ratio suppeditavit. Atque huc referenda quoque veniunt Miscellanea illa Medico-Physica, quorum singulis Mensibus pars quædam Parisiis Gallice, sub titulo, *Nouvelles decouvertes, sur toutes les parties de la Medicine*, Recens in Re Medica explorata, eduntur a *Nicolao de Blegny*, Chirurgo celebri, quæ postmodum a *Theophilo Boneto* Latinitate donata, Genevæ nomine *Zodiaci Gallici* divulgantur. Prodiit jam anno 1680 primus hujus Zodiaci annus, respondens anno 1679, cujus observationibus variis in fine accesserunt tractatus bini, de herniis prior, posterior de Lue venerea, ab illarum Editore Gallo conscripti. Secutæ jam sunt binæ aliæ Zodiaci hujus revolutiones, secunda pro anno 1680, & tertia pro anno 1681, duæ Miscellanea rem vel Naturalem vel Medicam concernentia, partim observationes multiplices, partim interspersas varii argumenti Dissertationes complectuntur.

Quod itaque anni secundi attinet Observationes, p. 44. habetur remedium probatum contra hydropem uterinum p. 56. Monstrum Cervi-Taurus p. 74. Sperma in sene neogamo petrefactum, p. 75. nasus omnino præcisus, perfecte denuo loco resectionis unitus, ne cicatrice quidem manifesta relicta. p. 89. oleum Talci singulare, & omnes proprietates desiderati adeo olei Talci obtinens, elegans Cosmeticum, post 15. annorum laborem, a nonnemine concinnatum, quod reperitur apud *Dm. Lemery* Pharmacop Reg. edito Cursu Chymico satis notum. p. 123. Intestinum tenue ex vulnere acinacis in hypogastrio dextro, transversim, haud procul a loco, ubi desinit Ileon, dissectum, citra tamen mortis periculum, quia mira Naturæ industria intestinum vulneris externi circumferentiæ agglutinatum fuit, ita ut optime cæteroquin valens læsus, tantum per intestinum in loco læsionis apertum, excrementa egerere necesse habet. Casus hic singularis paria in canibus tentandi occasionem suggessit, pro vulnerum talium, alioquin periculosorum, in homine curatione feliciori, & similiter cani p. 143. post apertum abdomen, intestinum ileum eodem in loco dissectum, circumferentiæ vulneris ope suturæ connexum fuit, & citra alium apparatum sanatum, cane per intestinum ita apertum excrementa itidem excludente. p. 122. Lapides in ipsa cordis substantia reperti. 127. cœcitas fugax in pueris, ex calculorum in urethra genitorum extractione. p. 132. parva lacerta per venam secta egressa. p. 148. gravissimus & periculosus

 losus

losus affectus cum creberrimis sanguinis vomitibus, ab hirudine in potu deglutita, per theriacam mediante animalis cum vomitu rejectione curatus. p. 188. putrefactio artificialis corporum siccorum & porosorum, intra 4,1.6. dies, mediante certa pasta. p.210. puer 6 mensium insigniter barbatus, & toto corpore, exceptis artubus, habitus virilis, ad instar viri 30 annorum.

Inserti his observationibus discursus sunt varii, quos inter p. 6. de febribus & febrifugis agitur.p.57 & 158, ventilatur generatio animalium ex ovo, ita tamen, ut affirmativa videatur potior. p. 161. inseritur integer tractatus D. *Monginot* Med. Paris. de febrium cura per usum Quinquinæ, anno 1680, ceu scriptum anonymum primum Gallice editus, cujus summa capita Calendis Martii pag. Actorum 76. exhibuimus. p.191. de usu & noxa frequentioris sanguinis missionis, cujus occasione simul & in respirationis usum, & sanguinis sulphurei ab aere nitroso quasi incensionem fit inquisitio, p.217. prolixe de alvi fluxibus in specie tractatur: sicuti p.260, potus glacie refrigeratus, a nocumentis ipsi alias imputatis vindicatur.

In anno tertio observanda veniunt p.4. Cutis anatome, tam quoad papillas protuberantes, quam quoad glandulas post cutis cribrum sitas. p.26. nova aneurismatis curandi ratio proponitur, qua occasione p. 43. & 62. plura observatu digna circa varios aneurismata curandi modos afferuntur. p, 30. exhibetur ovum, Cometæ figuram repræsentans. p.54. puella sine cerebro nata, loco cujus aqua liquida membranas implevit, ubi simul de usibus cerebri & spinalis medullæ disquisitio instituitur. p.70. & 79. confirmatur modus mellificandi & in aptum edulium convertendi ossa, methodo ab Anglis nuperrime inventa, & a nobis Calendis Aprilis pag. Act. 106. seqq. descripta. p.95. refertur planta, famem & sitim sedans, in Scotia noviter reperta. p. 107. Figura humana in ovo exacte repræsentata, &c.

Dissertationes inter, quæ modo dictis interjectæ sunt, eminent istæ *Dn. Comerii*, Ebrodun. Matheos. Prof. Paris. de colorum natura p. 85, 113, 127, 135. variis experimentis demonstrata, & ex principiis Optices, Dioptricesque deducta, in quibus præter hoc, quod colorem modificatum esse lumen ostendat, debilitatis in visu senum, conspicillorumque iisdem usitatorum varietatis rationem, non secus ac Myopum, & his oppositorum Presbytum in visu diversitatis fundamenta, curiose ex ma-

majori minorive Cryſtallini convexitate explicat, & per cameræ obſcuræ phænomena eleganter declarat. Idem Autor pariter p. 38. ſolicitus eſt; de Cometarum influxu, (de quorum Natura jam anno 1665. ſcriptum ediderat, ipſosque corpora de natura Planetarum, orbi terrarum coæva demonſtraverat) quomodo ex propria natura novorum morborum autores eſſe queant: quo etiam pertinet diſcurſus anonymi in calce Volum. hujus p. 149. additus, de præſagiis cometarum, ſtatuentis, illos fauſta potius quam ſiniſtra prædicere; imo futuri illos nequaquam eſſe indicia, cum illorum exortum fauſti non ſecus ac infauſti eventus aliquando conſequantur.

MICHAELIS ANTONII BAUDRAND Pariſini Geographia ordine literarum diſpoſita.

Tomi duo.

Pariſiis apud Stephanum Michalet, 1682. in fol.

Duodecimus jam decurrit annus, ex quo Autor Clarisſimus Lexicon Geographicum Philippi Ferrarii Alexandrini, Ordinis ſervorum B. M. V. olim Præpoſiti Generalis, in ordinem Alphabeticum digeſtum, & ceu loquitur ipſe, altero tanto auctius in lucem publicam emiſit. Librum hunc utiliſſimum quam avide exceperit, quam benigne foverit literatus orbis, vel ex triplici, qua apud exteras gentes tantillo temporis ſpatio donatus fuit, editione apparet. Autor tamen ipſe, dulcedine nimirum atque amplitudine ſtudii Geographici perſpecta, eo non acquievit, ſed per integrum quinquennium in augendo magis magisque illo atque perficiendo deſudavit, donec in ſua hac Geographia ad umbilicum perducta, id non abſque re viſus eſt ſibi aſſecutus eſſe. Quantam ſane potuit maximam adhibuit diligentiam, tum ut Geographiam veterem & novam perpetuo paralleliſmo inter ſe conferret; tum ut pleraque ex media ætate deſumpta, & ſcitu digna, quorum nulla hactenus mentio facta fuerat, adjiceret; tum etiam ut ſingularum regionum accuratas & commodas diviſiones afferret, & quibus urbes & provinciæ a vicinis populis ſignentur vocibus; quæ denique recens detectæ ſint regiones; quid de his memoria dignum nupera eaque ab

una

uno aut altero seculo confecta itineraria referant, non omitteret, expunctis erroribus innumeris, qui in libros & chartas irrepserant, circumscriptis quoque descriptionibus, & omissis Autorum, cum nón opus est, citationibus, quæ nihil præter tædium & molestiam afferant. Qua ratione factum est, ut in Novo hoc Opere nulla fere pars Lexici Geographici anno 70. editi vel minima remanserit, quam non fecerit meliorem; ceu ipse fœtum hunc suum vere describit & commendat, partim in dedicatione, partim in præfatione ad Lectorem. Hæc vero augmenta textui ipsi sunt inserta; præterea indiculum etiam Episcopatuum & Archi-Episcopatuum, seipso iterum indice in præfat. ad Lect. juxta præsentem Ecclesiæ statum attexuit; Academias item totius orbis, Civitatum Imperialium & liberarum Germaniæ, quæ hoc jure potiuntur, aut aliquando potitæ sunt, Catalogum; Urbes quoque aut regiones, quæ aliquando venditæ sunt aut oppignoratæ, simul & regiones, urbes & loca, quæ nusquam fuerunt, licet in chartis designentur. Tandem adjecit etiam indicem Geographorum tum veterum tum recentiorum; ac demum corollarii loco partem Geographicæ alteram, in formam tabulæ amplissimæ, prout ipse loquitur, aut Indicis potius concinnatam, in qua nova nomina, in gratiam Lectoris in Antiquitate minus versati veteribus præponuntur. Quæ vero adjici adhuc possunt, Autor, postquam id fieri posse, candide in fine præfat. fassus est, seipsum forsitan quandoque additurum esse, dubie ibidem promittit.

Fragmentum STEPHANI, Byzantini Grammatici, de DODONE, cum triplici nupera Latina Versione, & Academicis Exercitationibus

JACOBI GRONOVII.

Lugduni Batavor. 1681. in 4.

Quo Clarissimus Exercitationum Autor ostenderet, quanti res ingenii ac judicii, quantæque eruditionis sit, correcta satis atque exposita publico dare conspectui monumenta STEPHANI, ex illis hoc potissimum, de Oraculo Dodonæo quod agit, fragmentum dilucidius proponendum atque elimandum sibi sumsit.

Tametsi vero interpretationem triplicem, *Samuelis* puta *Tennulii*, *Abrahami Berkelii*, *Thomæque de Pinedo Lusitani*, quorum studia ha-

ctenus

Ctenus fragmentum idem non parum sollicitarat, textui Græco adjunxerit, inter versiones singulas accurata collatione instituta, in Exercitationibus tamen suis hunc interpretandi laborem frustra suscipi contendit, & Josephi Scaligeri sententia, & Salmasii exemplo, consilium vertendi hujus Lexici, quod ante formaverat, abjicientis, & Casauboni autoritate fultus. Totam siquidem literaturam apud Græcos, eoque & Grammaticam, nihil quondam fuisse censet, nisi explicationem Iliados & Odysseæ. Grammaticum igitur hujusce generis cum egerit Stephanus, videre sese, quomodo e dignitate interpretatio aliqua eidem possit addi, in tantum negat, ut inani interpretatione obscurari potius, quam illustrari Stephanum arbitretur.

De regione, ubi sita Dodone fuerit, sic sentit, ut non in Perrhæbia, nec in Thesprotia; quod *Ludovico Nonnio* forte *adGræciam Goltzii* placuerat; sed in Molottide, Epiri provincia, universæ Hellados origine & Metropoli, positam fuisse statuat. Semper enim urbem hanc inMolossorum fuisse potestate, & oraculi Dodonæi possessionem Epirotis fuisse propriam,contendit: neque componi inter se sententias de situ dissidentes posse; quod alias facere instituerat *Jacobus Palmerius a Grentemesnil in Antiqua Græcia*. Assertum hoc inter alia ex Epirotarum nummis confirmat, adversus modo laudatum *Ludovicum Nonnium in Commentario ad Græcos Goltzii nummos*, & *Petrum Seguinum in Numismatibus selectis*. In iis enim (typos eorum frons libelli exhibet) nunc Jovis Dodonæi faciem haberi,nunc Jovis & alterius fœminæ, nunc solius fœminæ: in altera autem nummorum facie nunc aquilam Jovis alitem conspici, nunc fulmen ejus σκηπτόν, nunc bovem: & his omnibus circumvolvi coronam ex fronde querna: Muliebri vero facie,quæ in illis nunc appareat sola, nunc comitata Jovem, non Junonem,sed Dionen,seuLatinorum Venerem designari ex Strabone docet,Demosthene, atque Servio. Τ'προφητῶν deinde sive sub vatum occasione,quinam primis temporibus oraculorum interpretes fuerint,virine an fœminæ,contraStrabonem & Origenem disputat, & quæ plura sequuntur istius generis.

Inseritur his quoque Exercitationibus *D. Stephani le Moyne* de hoc eodem oraculo sententia, in Epistola peculiari ad Autorem perscripta: qui inter alia,arbores istas vocales,& oracula reddita a columbis arbori insidentibus, originem traxisse conjicit ex variis Sacræ Scripturæ historiis, male habitis & interpolatis. *Eduardi* denique *Bernhardi*, Mathe-

matum apud Oxonienses Professoris *Annotationibus* ad aliquot hujus fragmenti loca, aut intacta, aut ab aliis Criticis male tacta, libellum hunc concludit: ut vel hinc intelligatur satis, quam fœcunda opinionum & conjecturarum mater Scriptorum ista veterum nutricula existat.

DES REPRESENTATIONS EN MUSIque anciennes & modernes.

a Paris 1681. 12.

De

Dramatibus musicis Veterum & hodiernis.

DRamatum, quæ cantu, adhibitis instrumentis musicis decentique corporis motu peraguntur, genera, naturam & originem, ex ultima antiquitate & inde usque ab Hebræis deduxit, & omnia, quæ hodie in iisdem recepta sunt, jam olim adhibita fuisse, exposuit in libello hoc *R. P. Menestrierius, e Soc. Jesu,* qui majus Opus, cujus isthæc particula quædam sit, universam imaginum sive iconicam Philosophiam, verborum puta, actionum, & rerum exhibiturum, se moliri in Præfatione indicat. E sacra autem & profana historia veteri dramatum hujusmodi complura affert exempla, unde constet, antiquissimis temporibus receptum fuisse eorum usum, nec seculi demum hodierni ea esse inventum. Eorum enim rudimenta in Davidis Psalmis & Jobi libro se reperire affirmat: siquidem in istis modo David ad Deum, modo Deus ad Davidem, modo hic ad gentem suam sermonem convertat, & preces, imperium, minas, planctus, gratias, laudes, exhortationes misceat, omnesque animi motus, ad quos purgandos dramata comparata sunt, exprimat; in hoc vero, Dei cum dæmone, Jobi cum Deo, conjuge & familiaribus, horumque inter se mutua colloquia dramatis speciem præ se ferant, cuius autorem nonnulli agnostant Moysen, qui ad consolandos Israelitas in calamitatibus Ægyptiacis istud composuerit. Illustre autem dramatis musici exemplum præbere Salomonis Canticum Canticorum, cujus partes examinat, & ad musicorum ludorum scenicorum leges plane comparatas eas dicit: unde a nonnullis istud Epithalamii speciem habens, dicente Origene & Hieronymo, in modum dramatis compositum a Salomone existimari, quod primum editum fuerit, cum is nuptias celebraret cum Pharaonis filia. Ab Hebræis ac-

is accepta dramata adeo feliciter excoluisse Græcos, quorum lingua ad musicam æque ac poesin quavis alia longe aptior sit, ut admirandos plane effectus ediderint: quapropter omnia poemata, Lyrica non saltem, verum etiam Epica, in Græcia a Poetis, qui ea conscripserant, decantata, exempla Hesiodi & Homeri probat. A Græcis ad Latinos sive Romanos, qui in omnibus Græcos æmulati sunt, derivatum hoc studium, minus tamen excultum dicit, quod horum lingua musicæ parum apta sit. Tria autem hujus genera obtinuisse docet: unum naturale seu *diatonicum*, quo carmina epica recitabantur; alterum figurarum sive *chromaticum*, quo Lyrica accedente instrumentorum sono cantabantur; tertium *enharmonicum*, quo affectus & animi motus concitabantur, usitatum cumprimis in theatris, & dramatibus inserviens. Confert cum tribus his musices generibus artis pictoriæ diversas species, & a triplici vocis motu desumta ea tradit. Is enim cum vel continuus, vel diastematicus sive intervallis discretus, vel medius sit; isto *loqui*, illo *canere*, hoc vero *legere* nos asserit. Lectionem sane medium inter loquendi & canendi rationem obtinere locum e Quintiliano ostendit, qui Lib.I.Inst. Orat.c.8. lectionem ita formandam esse præcipit, ut neque prosæ similis sit, neque tamen in canticum dissolvatur, Dionysio item Halicarnassensi, qui legentium vocem a communi sermone distinguit. Epica igitur poemata nequaquam ad modos cantici hymnive decantasse Veteres, vocem tamen inter pronunciandum inflexisse, & modo intensiore, modo submissiore ea recitasse indicat, ea ferme ratione, qua in Ecclesia hodienum Evangelia, Epistolæ, Passionis item historia a diversis personis diverso & vario vocis habitu flexuve, in Officio Missæ, singulis item Dominicis & Festis diebus canuntur: unde factum, ut hi ipsi cantus *Lectiones* appellarentur, v. g. Lectio sancti Evangelii, Lectio Epistolæ B. Pauli &c. Choros etiam in Ecclesia receptos esse, alternisq; cantibus certatum: cujus rei originem a temporibus Ambrosii & Augustini repetit, & ex Sidonio Apollinari antiquum Antiphonarum Psalmorumque alternis choris cantorum ostendit usum. Quem a dramatica ratione abludentem apud Judæos olim receptum fuisse, e puerorum illa apud Matth. XI, 17. Luc. VII,32, exprobratione probat, qui in funeribus cantu næniarum ad planctus, festis diebus tibiarum sono ad saltum socios suos invitarunt. Ad dramata tamen musica non solum cantum, sed & actionem requiri

& decentem corporis motum gestusque docet. Cumque olim Comœdia & Tragœdia solo cantu in honorem Bachi instiuto peracta sit, cujus priscæ Comœdiæ imaginem adhuc ludus quidam Divionensis refe-rat, postea accedente actione consummata fuisse Dramata. Cujus actionis originem a ludis Pythiis accersendã, quibus draconis Pythii ab Apolline interfecti spectaculum exhibebatur, superioris seculi anno octogesimo nono, in honorem Ferdinandi de Medicis III. Hetruriæ Ducis, matrimonio sibi jungentis Christianam Lotharingam, a Jo. de Bardi Comite Vernio in theatrum iterum productum, e Julio Polluce asserit, & ad istius ludi modum plures in Græcia fabulas, Niobis puta, Orestis, Oedipi, Canacis, Herculis furiosi, Hectoris moribundi, & similes instructas ait: in quibus modo unus cecinerit, quod Græci *monodiam*, Latini cantum appellant, modo duo vel tres sibi invicem responderint, quod *eclogam* vocarunt, modo plures, ut in *choro* simul cantarint. Huic actioni & cantui intermixta fuisse varia instrumenta docet, cumprimis tibias, quarum frequens in argumentis Comœdiarum Terentii mentio, quod Claudius Flaccus Claudii F. modos fecerit tibiis modo paribus, dextris & sinistris, modo imparibus; quæ qua ratione ab eodem simul inflari potuerint, ostendit, de reliquis etiam adhibitis musicis instrumentis differit, & quam admirabilem vim vocis & instrumentorum sonus habeat in animos hominum, quamque studiosi Græci fuerint in eo efformando, & structura vocalium Diphthongorumque in verbis attemperanda affectibus, & ad eosdem accommodandis carminum generibus docet. Quo loco de tympanorum in præliis ad animos militum excitandos adhibitorum usu, diverso item apud diversas gentes eorum pulsu differit, adversus Isaacum Vossium tamen, qui in libello *de cantu & viribus rhythmi p. 132.* cæteris instrumentis vim concitandorum sedandorumq; animi motuum adimere, solis tympanis relinquere videtur, contendit, iis etiam instrumentis quæ inflantur, aliis item, quæ tanguntur tenduntur ve haud minorem efficaciam tribuendam esse, ut tibiis, tubis, sistris, testudinidus &c. Qua in arte scienter instrumentis canendi Græcos olim reliquas nationes præstitisse, numerosque & rhythmum, tam vocis quam instrumentorum, rectissime calluisse, multitudinem terminorum, quibus varios sonorum, & tonorum, concentuum, aliarumque vocis & soni affectionum modos exprimunt, indicare. Linguam eorum propterea præ cæteris idoneam fuisse ad cantus & dra-

dramata: nec Gallorum tamen absonam esse, aut ab iis abhorrere rationem versuum homœoteleuton, quod putavit in libello *de cantu & viribus rhythmi p. 33.* Isaacus Vossius, quem confutat, & versuum consonas terminationes haud indecoram reddere plerarumque gentium poesin ostendit. Gallorum etiam linguam, quæ poesi & musicæ aptissima est, Dramaticis musicis prorsus convenire: quæ a Lullio (Monsieur Lully) ad summam gloriam evecta sint hoc seculo, cum eorum ortus in Gallia rudis admodum fuerit & Peregrinatoribus debeatur. Hos enim e terra sancta, Hierosolymis, Compostello, aliisque sanctis locis adventantes, in itinere sacros de morte Filii Dei, Sanctorum vita, rebus gestis, miraculis & martyrio, extremo item judicio hymnos composuisse, quos in patriam reversi coram plebe, ut ad pietatem eandem converterent, cecinerint: mox in Italia & Gallia Theatra extruxisse, & cantus actionibus vivis ac gestibus adjuvisse, piosque hos theatrales, simplices satis, ludos in honorem Principum & Regum quandoque institutos esse. Has Musicæ dramaticæ reliquias, a piis in Ecclesia hominibus conservatas, ante ducentos quasi annos Cardinali Riario, Sixti IV. Pontificis Nepoti, primum ad eadem in Italia restauranda theatrum ut extrueret, occasionem suppeditasse, juventutis exercendæ gratia, ex epistola nuncupatoria Sulpitii, Vitruvio præmissa, probat. Haud ita multo post profana argumenta in scenam prolata e nuptiarum Galeatii Mediolanensium Ducis & Isabellæ Arragoniæ, in quibus mimorum, cantorum & histrionum cantibus ludisque veteres Poetarum gentilium fabulæ exhibitæ fuerint, a Tristano Calcho facta descriptione, ostendit, alia item spectacula theatralia musicaque ab isto tempore in Italia edita, enarrat. In Gallia primos ejusmodi ludos in Lutetiæ suburbiis Jo. Ant. Baysium, Lazari Baysii filium, instituisse, inque sua domo ad hos usus Academiam condidisse, refert: varia inde horum ludorum in Italia, Gallia & Hispania editorum exempla recenset; sed cum Italica lingua solum etiam in Gallia dramata hæc composita fuerint, primum Perrinum Gallica lingua, exprimendis affectibus æque idonea, ea composuisse, & cum Marchione Sourdiaco ac Camberto theatrum extruxisse, in quo intra septem octove annos musica spectacula scenica exhibuerunt, quæ machinarum, vestium, & reliqui apparatus magnificentia, versuum rotunditate, musicesque deliciis, atque ornamentis aliis, Italorum sic dictis *Operis* nil quicquam concesserint,

ſerint. Utque ſtudium hoc tanto rectius excoleretur, a Rege Christianiſſimo Ludovico XIV. Perrino & Lullio poteſtatem conceſſam eſſe, datis publicis privilegiorum d. 28. Jun. Anno 1669. ſignatis tabulis, erigendi Pariſiis Regiam Academiam Muſicam, in qua omnia, quæ ad dramata & theatrales ac muſicas artes ſpectant, exactius curioſiusque inveſtigentur. Hæc ita poſtquam expoſuit Auctor, de ſpectaculis ludicris in conviviis illuſtribus, quæ eduntur, ſplendidis item operibus, quæ ſub Quadrageſimale tempus fiunt, nec non in Germaniæ aulis recepto iſto ludi inter illuſtres genere, quo omnis conditionis ac ſtatus hominum perſonas ſibi ſumunt magnates, Wirtſchafft vulgo dicti, diſſerit: ſpectaculorumque in Sabaudia aliisque locis exhibitorum hiſtoria opuſculum ſuum pertexit.

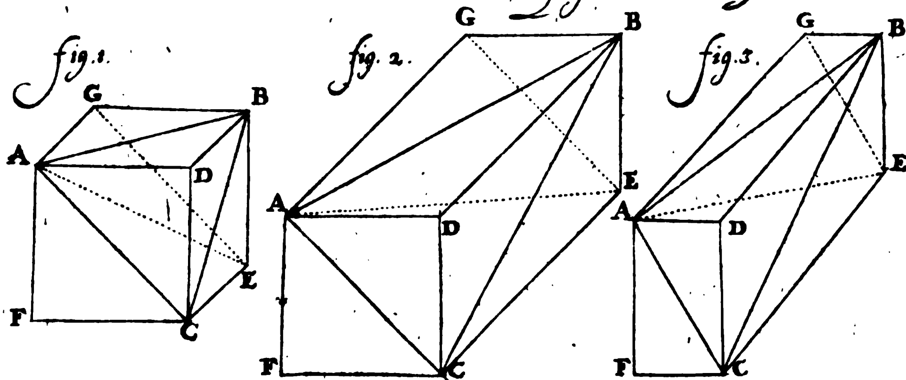
SOLUTIO THEOREMATUM

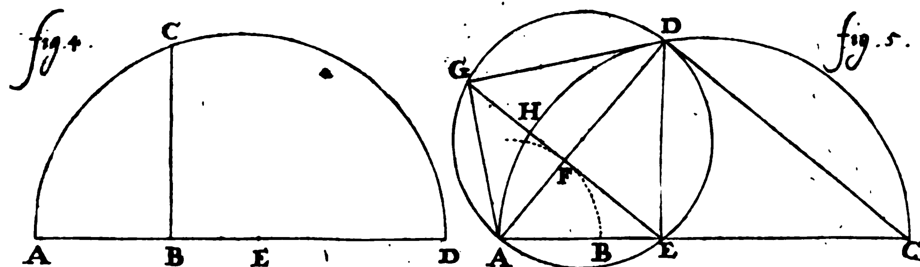
Ab illuſtri Viro in Actis hujus Anni Menſe Januario, pag. 28. propoſitorum, data ab Adamo Adamando Kochanski S. J. quondam Pragenſi Mathematico.

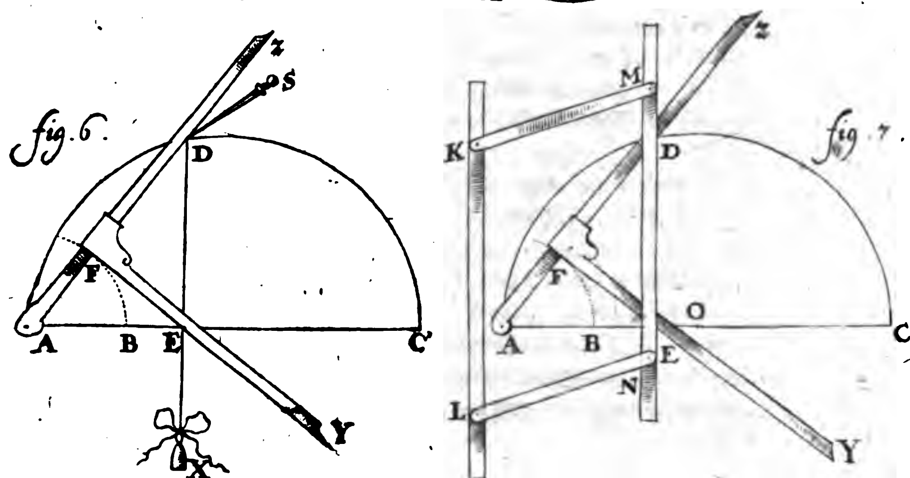
TAB. XII. DUPLICATIONEM Trigoni Iſogoni, citra Proportiones demonſtrandam P. Sigismundus Hartman e Soc. Jeſu, publico Programmate propoſuerat, iſtudque Schediaſma mihi pro veteri neceſſitudine transmiſerat e Bohemia in Poloniam. Repoſui humaniſſimo Authori ſolutiones fere vicenas, ab eo ſic probatas, ut una cum aliis, aliunde ad ſe miſſis, in lucem daturus fuiſſet, ſi Parcæ Viro tanto peperciſſent.

Cum vero his primum diebus in manus meas venerint Acta Eruditorum Lipſienſia, & in his Solutio problematis iſtius Hartmanniani, a quodam illuſtri viro data, & ad P. Coppilium, defuncti in Mathematici munere ſucceſſorem, quodammodo directa, quaſi is editioni poſthumæ operum Hartmanni, maximeque *Protei Geometrici*, ab eo nuper promiſſi incumberet; cum tamen ab obitu Authoris elaboratum nihil, ſed prima ſolum Operis lineamenta reperta fuiſſe mihi ab Amicis nunciatum fuerit; Eam ob rem non ægre laturum ſpero P. Coppilium, ſi dum illum alio in opere fructuoſe verſari intelligo, ego hic ejus partes occupare auſus fuero: non enim id temere, aut præfidenter egiſſe videbor, ſed veluti jure quo-

TAB. XII. ad A. 1652. pag. 230. M. Jul.

quodam antiquitatis; quod videlicet ante illum in eodem Matheseos Pragensis pulvere quondam Professor fuerim versatus; adeoque prior tempore, licet non eruditione.

Dilatis autem in aliud tempus meis illis Duplicationum Particularium, & Universalium Solutionibus, una cum Pythagoricæ nova, ac multiplici Demonstratione, cæterisque meis considerationibus Geometricis, usque dum ultroneam Typographi, vel Bibliopolæ cujuspiam humanitatem invenerint; suffecerit hoc loco strictim ea persequi, quæ pertinent ad geminum illud Theorema Geometricum, quod Anonymus ille Problematis Hartmanniani δείκτης loco sup. memorato proposuit.

ARTICULUS I.

Circa primum illorum Theorematum consideranda veniunt sequentia. Inprimis dissentire me in eo ab *Illustri Viro*, quod is existimet Theorema Pythagoreum continuari in Sphæra, Pyramidem Rectangulam circumscribente; cum nec Pythagoras suum illud Orthogonium, tanquam circulo inscriptum consideraverit, nec, si universaliter agamus de potentiis cujusvis Trianguli, hæc consideratio proprie ad Circulum pertinere videatur, sed potius ad Parallelogrammum universim; quando videlicet istud Diametro sua sectum concipitur in duo Triangula æqualia, eaque Orthogonia, Amblygonia, vel Oxygonia, pro diversitate parallelogrammi; Harum enim Diametrorum Potentiæ cum suis lateribus comparantur 47. *Primi*, nec non 12. & 13. *Secundi Elem.* Universalius autem hoc ipsum consideratur 31. *Sexti* saltem quoad orthogonium Triangulum; nam quoad reliqua, videri possunt ea, quæ demonstrat Clavius e Pappo, *in Scholio ad 47. Primi, ad finem.*

Quamobrem non ineleganter fluente Analogia, nobis dicendum videtur, Pyramides Triangulares Orthogonias, Amblygonias, & Oxygonias, cum suis laterum, ac diametrorum Potentiis, immediate quidem reduci oportere ad Prismata sua, bases triangulares habentia, quorum Pyramides illæ sunt partes tertiæ *per Prop. 7. Duodecimi Elem.* Hæc ipsa vero Prismata, tanquam partes revocantur ad totum Parallelepipedum, cujus sunt medietates. Istas porro relationes partium ad sua Tota intelligi volumus de ordine *Doctrinæ* potius, quam *Naturæ*, con-

constat enim, Triangulum esse prius, ac simplicius Parallelogrammo, non minus ac Pyramidem Tetrahedram Prismate, vel Parallelepipedo: Hinc δογματικῶς rem spectando, & ipsæ Linearum Potentiæ, non Triangulis æquilateris, sed Quadratis, omnium consensu taxantur, licet illa sint istis priora, magisque simplicia.

Quamvis autem Pyramidum Polyhedrarum aliæ inscribi possint Sphæris, aliæ vero Sphæroidibus, ac tum Potentiæ laterum conferri cum Diametro corporis circumscribentis: eædem tamen Pyramides adhuc secari poterunt in Tetrahedras, atque ita Prismatibus suis, ac tum Parallelepipedis veluti postliminio quodam restitui. Si quis nihilominus omnia Trilatera a Quadrilateris, omnia Tetrahedra a Pentahedris, & Hexahedris emancipare contenderit, cum eo nequaquam cruento Marte dimicabimus.

PROPOSITIO I. Theorema.

In omni Pyramide rectangula, tria Quadrata laterum, Angulum rectum in vertice comprehendentium, æqualia sunt Quadrato Diametri totius Parallelepipedi æque alti, Pyramidem illam complectentis.

Sit Pyramis ABC rectangula ad verticem D. sive jam sit *Æquilatera*, prout in Cubo *Figura* I. sive *Isosceles*, ut est in *Fig.* II. Parallelepipedi, supra basin quadratam ADCF assurgentis; sive demum *Scalena*, qualem exhibet in *Fig.* III. solidum rectangulum, supra basin ADCF altera parte longiorem, erectum.

Dico, tria Quadrata DA. DB, DC. æquari Quadrato Diametri AE, per oppositos solidi angulos incedentis. Nam primum in Triangulo ADB angulus D rectus est, ex hypoth. Igitur Qu. lateris AB æquatur (*47. 1. Elem.*) Quadratis AD. DB duorum laterum datæ Pyramidis. Deinde Triangulum pariter ABE rectangulum est ad B. (id ostendi potest *per 4. Undecimi*) Quocirca Quadratum AE æquabitur Quadrato AB, hoc est duobus DA. DB, & insuper Quadrato BE, hoc est ipsi æquali DC, quod est tertium latus datæ Pyramidis ABCD.

Tria igitur omnis Pyramidis rectangulæ latera, potentia æquantur Diametro Parallelepipedi Pyramidem continentis, q. e. d.

Corollarium I.

Colligitur hinc, in omni Prismate rectangulo ACDBGA, cui basis est

Ms est Orthogonium Triangulum ADC. ejus Parallelogrammi rectanguli AGEC, quod angulos D. & B. rectos subtendit, Diametrum AE. potentia æquari iisdem tribus lateribus Pyramidis rectangulæ ABCD: eò quod ipsa DE sit eadem omnino cum Diametro totius Solidi GC.

Corollarium II.

Hinc quoque manifestum est, Diametrum Sphæræ, quæ Pyramidi rectanguli ABCD circumscripta est, æquari potentia tribus lateribus ejusdem Pyramidis, rectos angulos constituentibus in vertice D. Nam cum omni solido rectangulo Sphæra circumscribi possit, non minus ac Circulus ejus basi rectangulæ, erit Diameter solidi eadem omnino quæ circumscriptæ Sphæræ, per ea, quæ Pappus demonstrat *Lemmate 4. apud Clavium ad calcem Lib. 16. Elem.*

Si cui placuerit in simili materia ingenium exercere circa Pyramides Triangulares, tam Acutangulas, quam Obtusangulas, itemque mixtis in vertice angulis contentas, in illis Potentias laterum cum Diametro totius Solidi obliquanguli comparando; id vero non difficulter poterit expedire ope duarum Propositionum, videlicet penultimæ, & antepenultimæ *Lib. Secundi Elem.*

ARTICULUS II.

Circa alterum Theorema percontatur *Illustris Vir* AN sicut in Circulo unica Media Proportionalis, ita etiam insistendo Analogiæ, in Sphæra duæ Mediæ inveniri possint? Ad hanc quæstionem Respondeo I. Nec Antecedens Analogiæ hujus tam ratum esse, ut absolute loquendo, Circulus duas Medias excludere pronunciari possit, aut debeat: Fieri namque potest, ut in Semicirculo ACD (*inspice Fig. 4.*) continuæ sint AB. BC. BD. DA. cujus Problematis Geometricam constructionem Mathematum peritis propono, interim vero Arithmeticum sequentibus numeris expono. Ponatur enim

Diameter	AD.	- -	200000	00000	
erit	AB.	- -	63534	43923.	←
	BC.	- -	93114	24637.	←
	BD.	- -	136465	56077.	←

Unde *per 19. Septimi Elem.* erunt æqualia Rectangula

DAB.	- -	1	27068	87846	00000	00000.
CBD.	- -	1	27068	87846	55798	69049.

 Et

Et *per 20. ejusdem*, Quadrata mediarum æquabuntur Rectangulis sub earundem extremis.

□.BC.	- - -	86702	62877	05305	81769.
ABD.	- - -	86702	62877	72943	70071.
□BD.	- -	1 86228	49276	27056	29929.
ADBC.	- -	1 86228	49274	00000	00000

Respondeo II. De Analogia illa nihil certi statui posse videtur: Unius enim Mediæ inventio, quæ Circulo tribuitur, etiam Sphæræ congruit; & inventio duarum Mediarum, hic a nobis demonstranda, æque ad circulum, sicut & Sphæram aptari poterit, quemadmodum ex dicendis constabit.

PROPOSITIO II. Theorema.

In Circulo ADC a Diametro AC descripto ducantur utcunque ad Peripheriam duæ rectæ AD DC: tum ex D cadat ad AC perpendicularis D; similiterque ex E sit ad AD normalis EF.

Dico in Circulo ADC, haberi Quatuor continue Proportionales, AF. AE. AD. AC. Describatur enim Diametro AD Circulus AGDE, quem EF producta secet in G, & connectantur GA. GD.

Demonstr. Recta AD subtendit Angulum rectum DEA. Igitur Circulus AGDE Diametro AD descripsit transit per verticem Anguli recti DEA, *juxta Schol. Clavii ad 31. 3. Elem.* Est autem recta EFG perpendicularis ad Diametrum AD. Ergo *per 3. 3. Elem.* tota EG bifariam secatur in F. Triangula igitur AFG, AFE orthogonia in F, sunt *per 4. 1. Elem.* invicem æqualia: Eademque de causa æquantur Triangula DFG. DFE, ac proinde & totum DGA toti DEA æquale. Jam sic. In Orthogonio AED (par ratio de æquali AGD) ab angulo recto E cadit perpendicularis EF in basin AD: Ergo *per Coroll. 8. 6. Elem.* Proportionales sunt tres AF. AE. AD. Sed eadem de causa in Orthogonio ADC duabus postremis e præcedenti serie, videlicet AE. AD. proportionalis est tertia AC. Igitur omnes quatuor AF. AE. AD. AC. sunt in continua Proportione intra Circulum ADC, q. e. d.

Corollarium.

Non difficulter hinc elicitur, easdem quatuor continuas in Sphæra quoque concipi posse, non modo prædicta, sed & alia ratione: Fingamus enim a Sphæra ADC auferri Segmentum AHDA, cujus basis erit Cir-

Circulus a Diametro AD, cujus medietas esto AGDA. Ductis autem Orthogonalibus DE. EF. in plano Circuli Sphæræ maximi ADC, nec non Orthogonali FG, in altero plano Semicirculi AGD, hoc est basi Segmati AHDA, jungatur AG: erunt enim ut antea, quatuor AF. AG, AD. AC. continue proportionales. Id patet e præcedenti discursu, qui non difficulter huc applicari poterit, licet plana Circulorum ADG. AGD. sint diversa, & ad rectos invicem collocata.

Notandum vero est, Theorema præcedens, loquendo pressius, non tam Semicirculo, quam Orthogonio cuilibet in similia subdiviso convenire: quia tamen ejus Demonstratio sequentibus inserviet Problematibus, visum est illud hoc loco tantisper indulgere Circulo, sine quo illa absolvi non possunt.

PROPOSITIO III. Problema.

Inter duas datas, duas medias in continua ratione, duobus tantum digitis reperire.

CElebernimum illud Problema Deliacum quot & quanta totius Orbis eruditi exercuerit ingenia, Geometris est notissimum, ut & variæ illius absolvendi Praxes Organicæ, a compluribus excogitatæ, quarum aliæ aliis sunt operosiores: Nostra hæc videri poterit nonnihil Paradoxa, quod duobus tantum digitis unius manus, absolvatur, cum nonnullæ requirant, & occupent utramque.

Datæ sint, *in Figura VI.* duæ AC. AB. quas inter duæ mediæ quæruntur. In communi utriusque termino A figatur Regula AZ, instructa Cursore FY, qui semper insistat ad rectos ipsi regulæ AZ, idque firmiter, ubicunque collocetur. In illa sumatur AF æqualis datæ AB, minori altera AC. Descripto autem super tota AC Semicirculo ADC in plano quopiam verticali, hoc est ad Horizontem recto, cui æquidistet Diameter AC: applicetur ad Peripheriam ADC Stylus quidam gracilis DS; e quo deorsum propendeat filum subtile cum appenso Pondere X, vel certe hujus loco regula quædam subgravis, accurate tamen æquilibrata: Nam si Stylus DS duobus digitis apprehensus pedetentim promoveatur per Circumferentiam AD, usque dum Perpendiculum DE cum Cursore FE sese mutuo intersecent alicubi in recta AC, velut in Puncto E: istud probe notatum offeret quatuor Proportionales, quarum

 duæ

duæ AE. AD. inter datas extremas AF hoc est AB, nec non AC interponentur.

Demonstratio Problematis hujus, quoad rem, eadem est cum adducto præcedenti Theoremate.

PROPOSITIO IV. Problema.

Id ipsum aliter, una Circini apertura.

QUoniam præcedens praxis ob situm plani verticalem, & usum Perpendiculi, nonnihil impedita cuipiam videri possit, quin & a Geometriæ moribus aliena, dabimus alteram, prædictis incommodis haud obnoxiam.

Positis iisdem, in locum perpendiculi DEX Figuræ præcedentis, subrogetur *in hac Figura VII.* Parallelogrammum materiale KLMN, cujus unum Latus KL. fixum sit in plano, alterum vero MN mobile, semper tamen ad rectos ipsi AC. Nam si tota AC divisa bifariam in O Circini pes unus figatur in O, alter autem intervallo OC diductus, tamdiu in Arcu CD provehatur, impellatque binas Regulas AZ & MN in puncto intersectionis D, usque dum regula MN, Cursorem FY secet in puncto E, posito in recta AC, obtinebuntur eædem mediæ AE, AD. longe commodiori ratione, quam fuerit præcedens; quæ tamen ipsa, si Figura magnæ molis fuerit, in vasto quopiam pariete usui esse poterit Architectis.

Non est cur hoc loco moneam de circino, ejusque Cruribus in regula quapiam mobilibus; nec de acie pedis alterius, quæ regulas in puncto D subtiliter impellere debet; nec denique de nisu quodam regularum AZ, MN contra Circinum; hunc enim vel ipsarum regularum pondere, vel Elatere quopiam, aut unius digiti impulsu consequetur ingeniosus quivis, ac istis etiam nostris longe meliora excogitabit.

Benevole Lector, præmissam R. P. Kochanski *solutionem cum* Illustri Viro, *(cujus sunt Theoremata Act. p. 28.) communicassemus: placuit* Eidem *sequentia, cogitatis* R. P. *subnectenda Nobis transmittere.*

Ad

Ad Art. I.

Si R. Patri visum fuisset, Piramidem rectangulam tanquam Sphæræ inscriptam contemplari, per corpora composita non quæsivisset, quod invenire proposueram per simplicia: unde porro mox in limine a me dissentire, continuationemque Theorematis Pythagorei impugnare necesse non habuisset.

Quippe methodo in demonstratione priori usurpata, Pyramidem rectangulam demonstrari, cæterasque simplices (i. e. triangulatas) omnes tractari; h. e. methodum dictam ad præsens negotium continuari posse, certissime comperisset.

Quo ipso, inter alia, edoctus fuisset:

Dato Circulo, datoque plano (determinato tamen) invenire omnia Triangula (h. l. oxygonia) circulo dato inscriptibilia, quorum trium laterum quadratorum summa æqualis dato plano:

Ex quo omnes Pyramides rectangulas possibiles, dato circulo certæque Sphæræ inscriptas inveniri certum est.

Pro inveniendis autem duabus mediis proportionalibus datæ sint extremæ ad angulum rectum: circumscribaturque circulus, & constituatur supra majorem extremarum Triangulum in circulo, cujus segmentum baseos minus, sit media inter perpendicularem & minorem datam: (sub inventis vero supra omnibus Triangulis, & hoc necessario comprehenditur) Dico: duas medias æquales esse duobus lateribus, singulas singulis, Pyramidis rectangulæ, supra basin triangularem in circulo descriptam. Inventæ ergo sunt, inter duas, binæ mediæ proportionales, & quidem per Pyramidem rectangulam Sphæræ inscriptam.

Notandum vero: me, utut binas medias in plano minime quæsiverim, quatuor tamen continue proportionales, quod extorquere R. P. videtur, circulo neutiquam exclusisse. Ingenium porro in simili materia ad nutum R. P. *ope ult. & penult. II.* Eucl. exercituro, unam e facilimis Propositionem:

Data Basi triangulari (Oxygonia) datisque tribus angulis ad verticem Pyramidis (h. e. angulo solido) invenire Pyramidem:

Si non difficulter fieri possit ex dictis duabus Propositionibus, Tyroni solvendam propono: mihi interim ea post 23 l. XI. demum locum habere videtur.

In hoc insuper, circa Pyr. oxygonias, amblygonias & mixtas, ope corporum compositorum tractandas, exercitio, R. Patri aliis duobus corporibus, præter tria fig. prioribus expressa, opus erit: quorum suprema infimaque hederæ, trapezia sint, circulo inscripta; ipsa vero corpora utut non parallelepipeda, Sphæræ tamen inscriptibilia.

Ad Art. II.

Propositio a R. Patre Mathematum peritis proposita, unius saltim est casus, adeoque singularis; consequenter ad cæteros casus, inveniendis binis mediis nihil confert. Solutioni ejus arithmeticæ ab Ipso R. P. exhibitæ sequentem jungo analyticam:

Sit in data Fig. IVta AD $= 2a$; sumaturque EB $= x$: & erit $x^3 = -3ax^2 - 7a^2x + 3a^3$, aut etiam,

4. Cubi AD + 3 Cubi BC, æquales 8 Cubis BD + $\frac{1}{2}$ Cubo AB;

Plane Geometricam a R. P. expecto: Interim in proposito ab *Ipso* casu singulari

			°	′	″	‴	
Angulus BEC	semper est		68.	36.	49.	42.	+
Ang. compl. BCE			21.	23.	10.	18.	—

Propositionem secundam, cum ad continuandam seriem continue proportionalium, quam inveniendas binas medias magis pertineat, atque sic extra quæstionem sit, non tango; ut nec IIItiam & IVtam: quippe obviis ubique plurimis talibus Instrumentis Mechanicis, ipsoque proposito (immutatis tantum leviter materialibus) apud *Dn. de Cartes* l. 2. p. 20. *Geom. edit. nova*, & quidem pro inveniendis infinitis intermediis.

FALSITAS SYSTEMATIS COMETARUM Bernoulliani Calendis Julii pag. Act. 178. seqq. propositi a Dn. Montreo Matheseos in Collegio Regio Franciæ, in cathedra Rami, Professore demonstrata.

Et Diario Eruditorum Parisiensi XIII. d. 25. Maji, 1682.

SYstema *Bernoullianum*, prima fronte ingeniosum, nihilominus adeo naturæ legibus repugnat, ut dubitare liceat, num *Auctor* in suo libro serio locutus fuerit. Nam

1. Cur

I. Cur Planetam F (Vide Tab. X. Act. Fig. I & II.) quem in centro Epicycli Cometarum collocat, ob ingentem distantiam, suamve exiguitatem invisibilem facit? nonne vero similius est, Illum ad verticem suum eum respectum habere quem Jupiter & Saturnus ad suos? Et si oculi nostri eum detegere nequeunt, ad minimum Tubos majores non effugiet. Cometis enim prope lineam, centra suppositi Planetæ & Solis jungentem existentibus, futurum omnino fuisset, ut Tubis versus Cometas directis, Planeta centricus deprehenderetur. Porro quemadmodum idem Planeta revolutiones suas circa Solem sæpius reiterat, easdemque intra 4. annos, 157. dies absolvit; sic frequenter idem stellas Fixas nobis occultaturus esset, per inde ut identidem alii Planetæ faciunt: quod cum de Planeta hoc centrico nunquam observatum sit, conjecturæ locus est, eundem non nisi in imaginatione *Astronomi hujus* existere.

II. Difficile est cum *Auctore* credere: Planetâ centrico Cometarum brevi adeo tempore revolutionem suam absolvente, Cometam anni proximi 38 annos, 147 dies ad percurrendum epicyclum suum insumere. Nam si Planeta F, *Dno Bernoulli* fatente, a G (*dextro*) ad G (*sinistrum*) non fertur, nisi Vortex GGV, qui eum involvit, propellatur secundum eandem determinationem per Fluidum, quod omnes alios Planetas defert, & motum suum a Sole recipit: videtur, quod, cum radius hujus epicycli minor sit radio orbis Planetæ F, via per consequens brevior sit, ac breviori spatio percurrenda. Insuper, sicuti Fluidum, quod propellit Vorticem circa E (*dextrum*) versus G (*sinistrum*) majorem circulum describit, quam Fluidum, quod per punctum R propellit; sequitur, quod celerius debeat progredi, quodque adeo circulatio epicycli circa centrum F, velocior esse debeat vectione Planetæ F circa Solem.

III. Ex hypothesi *Dni Bernoulli* Vortex se moturus esset secundum seriem signorum, & per consequens Cometæ, nonnisi in Perigeo suo, & circa visibiles, apparituri contra seriem signorum incedentes. Nam Fluidum, quod venit a latere G (*dextri*) juxta inclinationem, quam omnia corpora habent, recedendi a centro motus sui, magis progressurum esset a G (*dextro*) versus locum supra ZY, quam ut ad V deflecteret: & per consequens, ipsum illud Fluidum Vorticem in easdem partes tracturum esset, cum illum fortius per G (*dextrum*) ad locum supra ZY, quam per V ad G (*dextrum*) impellat; quippe quod conforme est Vorticibus, quos circa Planetas observamus. Jam sicuti Cometæ secun-

dum

dum omne genus determinationum se moveat, necesse est Vorticem illum mere esse imaginarium.

IV. Satis apparet, non multum constare *huic Mathematico* suas hypotheses. Præterquam enim, quod Planetæ omnes in fumos redacti non suffecerint fortassis ad caudam nuperi Cometæ formandam, quam *Ipse* 70. gradus circuli magni occupasse affirmat; cum Planetæ illi omnes probabiliter Vortices circa se habeant, quales Terra, Jupiter & Saturnus: convenientius est rationi, exhalationes illas ab *Autore* suppositas, cum non nisi Fluidum quid sint, modum Verticum suorum potius esse secuturas, quam ut ab iis recedant, & ad extremitatem usque Vorticis Solaris penetrent. Verum, ut vel maxime eo usque pertingant, impossibile tamen est, eos circa Cometas formam disci constituere: quoniam enim undecunque a fluido, cui innatant, premuntur, evidens est, eas super totum Cometæ corpus se expandere, ibique speciem Athmosphæræ, qualem aer circa terram, constituere.

V. Sed his omnibus *Autori* concessis, fieri nequit, ut sola pars disci, quæ versus L (Fig. I.) est, visibilis existat. Cum enim discus ille sit corpus asperum, ex innumerabilibus parvis corpusculis, quorum quodque pluribus exiguis superficiebus terminatur, compositum; sequitur inde, quod quaquaversum lumen possit reflectere, seque adeo visibilem exhibere omni puncto Orbis terræ annui, Sole aliove corpore non intercedente. Si *Dn. Bernoulli* sustinere vult, superficiem disci esse omnino planam, facile hoc casu demonstrari potest, eum, uno puncto excepto, plane esse invisibilem; nam præter radios a centro Solis emanantes, hic nulli alii sunt, sicut id in Catoptrica consideratur: certum autem est, ex diversis radiis, a corpore quodam polito ad nostros oculos reflexis, paucos esse, qui faciant angulos reflexionis æquales circiter angulis incidentiæ, quoque ideo speculum planum in magna distantia collocatum, prope invisibile reddatur. Ad oculum itaque in T constitutum, nonnisi ex uno objecti puncto radii remitti possunt. Eadem ratione demonstrari posset, comam Cometarum, radium suum caudæ postea apparenti æqualem habere; & præterea circa Cometam, loco caudæ, Ellipsin, cujus Diameter minor LM, conspici debere. Sed facile quisque hoc concludere poterit ex principiis supra propositis.

)o(

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno MDCLXXXII.

MISCELLANEA HISTORICA REGNI BOHEMIÆ. Auctore Bobuslao Balbino, è Societate Jesu.

Pragæ, Annis 1679. 1680. 1681. in fol.

CUm Historicam Rerum Bohemicarum Epitomen, seu Boleslaviensem Historiam anno 1677. Clarissimus Auctor edidisset, cognovissetq; una Orbis Eruditi voce ac consensu lucubrationes suas approbari, operi majori qvod meditatus forte dudum fuerat, se accinxit, Memorabilia Bohemiæ universa, Naturalia, Civilia, Sacra, vicenis & amplius libris complexurus. Eorum tres priores Decadem primam inchoantes publici jam juris, etsi diversis temporibus, facti sunt: reliqvi ut speramus, ac qvotqvot bonis literis operamur, vovemus, suo tempore seqventur. At in illis tamen tribus libris ea se offert rerum varietas, ut ex primo tantum, qvi Naturalem Bohemiæ Historiam exhibet, ac situm adeo Regionis, Montes, Fluvios, Metallorum fodinas, varii generis gemmas, thermas, acidulas, plantas, pisces, feras, & quæ huc spectant alia, svaviter æqve ac docte describit, hac vice excerpenda qvædam, & pro instituti ratione pauca qvidem, ac fine delectu solicito, censuerimus, reliqvis, qvorum alter Bohemæ gentis originem, alter Topographiam Bohemiæ tradit, in mensem proximum sepositis.

Cap. V. salubritas aeris in Bohemia, commendatur, asseriturq; duplici singulari argumento. Unum est, Reges Bohemos, qvotiescunqve ægroti, vel in Austriam, vel in Hungariam, aliove se deportari jusserunt, brevi obiisse; contra qvi infirma valetudine in Bohemiam advenerant, plerosqve sanitatem recuperasse, idqve constare exemplis *Sigismundi*, *Maximiliani II. Matthiæ & Ferdinandi III.* Cæsarum, ac *Annæ* Conjugis Matthiæ. Alterum est ex complexione Cor-

porum ac proportione debita, qvam Statuarii præstantissimi agnoscant, *Pragense caput* appellantes; qvod in conformatione & cælatura capitum perfectissimum est. Hujus rei indicium sibi fecisse *Dn. Cristophor. Arnoldum* Auctor in Additamentis ad finem trium librorum fatetur.

Cap. VI. *Montes Giganteos* describendo refert ipsos fumantes die serenissimo pluviam aliasqve cæli injurias prænunciare, indeqve *Compassum* aut indices temporis appellari: In valle eorundem qvadam calidissimo anni tempore nives altissimas jacere, & vel sedecim annis servatas colore inter se distingvi, dum vetustissimæ colorem subrufum, recentiores nitidiorem exhibent: inter herbas qvamplurimas *Angelicam* repertam altitudine hominis staturam, crassitudine humanum brachium longe superantem; & *Carlinam* seu *Chamæleontem album*, qva herba omnem Germaniam carere scripsit *Matthiolus*: Esse eosdem auri & gemmarum ditissimos, & a Spectro qvod *Ribenzall* appellant insessos, de cujus nomine & factis varia affert.

Cap. VIII. de duobus montibus agens *Milessium* omnium in Bohemia altissimum tempestatis præsagum ipse expertus testatur. Cum enim die serenissimo nebulis contegitur, cæteris circum montibus etiam serenis, mox imbres seqvuntur; Si vero idem solus innubis stat, reliqvi montes impune fumare spectantur.

Cap. IX. Ex Jesuitæ *Chanousky* oculati testis *Vestigio Bohemiæ Piæ cap. ult.* recensentur montes versus Bavariam, non tam situ (alii enim ad septentrionem, alii ad meridiem latus obvertunt) qvam cælo & temporibus adversantes, latissimis tamen vallibus diremti, in qvorum altero sæpius æstas, in altero opposito hiems dominatur cum nivibus altissimis: ob qvam causam, dum illic demessa sunt omnia, hic seges virescit. Magis mirandum, in Tractus Pilsnensis agris contiguis, qvos unus tantum sulcus separat, illos adhuc hibernare, hos sole aduri: ibi caput attollere frumentum, cum hic in culmum adolescit: illic bene pellitos ingredi incolas, hic pelles exuere. Adiicit Miscellaneorum Auctor tale aliqvid sibi accidisse an. 1652.: Cum enim Glacio in Bohemiam ob nives altissimas traha veheretur, superatis montibus, qvi Comitatum Glacensem a Bohemia disterminant, altero latere montium omnia viridia reperisse; coactumqve relicta traha currum petere: accolas autem eorum montium confirmasse, qvotannis ita evenire.

Cap.

Cap. XI. Antra & cavernas memorabiles continet, in qvibus *antrum S. Iwani Eremitæ*, qvem Bohemia ut Sanctum colit, ex cujus petra aqva guttatim stillans, si in lapidem subjectum inciderit, concrescit in saxum, vitro excepta, aqvositatem nativam & perspicuitatem crystallineam retinet.

Cap. XIII. ad XXII multa sunt de auri copia apud veteres Bohemos, de amnibus auriferis, de fodinis mineralium, auri (qvod aliqvando album adeo est, ut ignorantes fallat) argenti, stanni (qvod cum Anglico bonitate certat, atqve aperitis modice correctum pro Anglicano venditur) ferri, cupri, plumbi aluminis, mercurii, nitri (qvod non est opus sæpe fodere, cum in superficie telluris patescat. & noctibus flamma erumpente aut etiam post pluviam medio die sese prodat), sulphuris, calcis lapidis (qvi in calcem præstantissimam Italorum murariorum proverbio commendatam vertatur) marmorum &c. deqve Spectrorum in fodinis iis tumultuationibus.

Cap. XXII. Chartarias Officinas enumerando errorem *Mylii in Horto philosophico* perstringit, qvod artem chartæ conficiendæ primum circa an. Chr. 1470. inventam affirmat, cùm tamen non paucos in charta scriptos Codices ante an. 1340. Bibliothecæ ostendant. Porrò Jochemthalensem chartam ea perhiberi bonitate narrat, ut in Hollandiam devehatur, atqve in politissimam & tenuissimam refingatur; illam scil. crassam facile pati unam sui philyram in duas diduci.

Cap. XXIV. & qvatuor seqventibus Thermas Teplicenses, Carolinas, Desnenses, Acidulas Egrenses, Teplenses, aliosqve fontes salutares enumerat & commendat. Thermas Carolinas scribit ob fervorem ab humano corpore nisi refrigerentur perferri non posse, in iisqve ter qvaterve intinctas gallinas aut sues, pennas aut pilos amittere: Aqvam thermarum intemperantissime sed innoxie a lavantibus potari: incipere eos paucis, exempli causa decem cyathis, addere altero die plures, augere qvotidie potus mensuram, multos ad cyathos aqvæ 40. 50. 60. 70. adscendere; qvibus tanta alvi lubricitas acqviratur, ut simul bibatur, simulqve perdatur in perfectæ curationis argumentum; inde descendentes a maximo cyathorum numero ad paucos sanitatem jam recuperasse: Aqvas earundem thermarum lapidescentes esse, & pone ipsum craterem bullientis aqvæ promicare subterraneis venis frigidas aqvas acidulas. Porro ex P. *Chanovvsky vestigio Bohemiæ Piæ*, aducit

 fontem

fontem *Wodolançkam*, ex qvo rustici qvoties sideratio aliqva agris siccitatem invexit, aqvam hauriant certatim, ac in fontes & puteos suos exsiccatos infundendo, pluviam exspectent & conseqvantur. Ex qvo conjicitur, posse hoc modo venas fontium reparari, posse halitus & humida qvædam effluvia concitari, posse aqveo qvodam magnetismo nubes attrahi.

Cap. XXIX. & seqventibus, de Gemmis & pretiosis lapidibus tractans, piscatum Margaritarum, cui interfuit ipse, commemorat, recensitosqve quamplurimos pretiosos lapides cum *Marco Marci* fatetur destitui duritie & maturitate, qvas dotes Orientales habent, excepto tamen *Granato*, qvem Orientali præstantiorem perhibent: *Corallia* qvoqve in rivo qvodam collecta marinis coloris vivacitate nihil concedere: ante paucos etiam annos novum gemmarum genus in Albi deprehensum esse, lapides scilicet niveos *Elbsteine* appellatos, qvi arte politi adamantis lucem æmulantur.

Cap. XXXIII. Ignobiliores lapides enumerando meminit parvi montis prope *Egram* fluvium, cujus viscera subterranei ignes depascuntur: aurem solo admoventem murmur ventorum aut flammarum exaudire; viciniamqve non semel terræ tremorem cum tristi mugitu sensisse. Observat qvoqve Acum ferream a magnete contactam, nunqvam in Bohemia recta polum septentrionalem respicere, sed orientem versus ad octo aut etiam plures gradus averti.

Raris Naturæ Cap. XLIX. L. & LI. collectis annumeratur (1.) Fungus Cervinus *a Kirchero in Mundo subterraneo* descriptus. (2.) Terra sigillata attestante *Marco Marci* par optimæ. (3.) Cornu fossile, de qvo in Additamentis qvædam iterum habet. (4.) Ossa Gigantum vera & fossilia. (5.) Ollæ fossiles, qvas ex argilla media extractas rusticæ mulieres siccant, & coqvendis rebus omnibus adhibent; sine dubio naturæ lusu factæ, non ferales olim repositæ demortuorum, ut *Jonstonus* opinatus est. (6.) Vitrum fissile & fossile qvod *Talcum* vocant & vix ullibi in Europa qvam in Moscovia reperiri persvasum vulgo habent. (7.) Succinum flavum probatissimum, qvod maxime post pluviam reperitur, & ab orbitis rotarum transeuntium ejicitur. (8.) Zingiber inter aromata non postremum. (9.) Lapides rotundi cavi, ex qvibus confractis globus excidit alter qvasi nucleus, qvi in minutissimam farinulam & pollinem redactus bibitur, & calculos efficacissime pellit. (10.)

Similis

Similis alius Lapis, cujus ſaxeus cortex cum frangitur, alius ſe offert lapis, in qvo rurſus velut medulla, inſtar vitelli, candidisſimus clauditur lapis, prorſus rotundus; hic in ignem conjectus brevi tempore exardeſcit, & cum ingenti ſonitu, inſtar manualis fiſtulæ ſeſe exonerantis, diſrumpitur. (11) Lapides qva terra extant glabri, qva parte in terram merguntur, aſperi cuſpidibus qvatuor, qvinqve, ſex, ſeptem vel octo etiam angulorum, qvarum una alteram longitudine ſuperat: Ipſæ Soli obverſæ, licet candorem cryſtalli imitentur, in extremis tamen Iridem gratisſima colorum varietate mentiuntur. Vide Additamenta. (12.) Via Saxea in lapideo monte ex genere lapidis mollis & pumicoſi, qvi veſtigia impreſſa omnis generis & ſexus hominum animantiumq; inconfuſa multis annis ſervavit. Suſpicio eſt, cum illa via lutosa & humida tempeſtate viatores ac animantia transirent, ſua in luto reliqviſſe veſtigia, qvæ ſaxifico ſemine poſtea incidente durata in ſaxum excreverunt, hodieqveperſeverant (13.) Conchæ ſaxeæ, limaces & Serpentes ſaxei, tam affabre formati, ut viatoribus horrorem incutiant. (14.) Antimonium ante non multos annos inventum.

CaP. LII. LIII. LIV. Piſcium genus duplex in Bohemiæ fluviis refertur, tum peregrinum, qvod ex mari adſcendit, tum domeſticum, qvod fluviis ipſis innaſcitur. In priore genere eminent *Salmones*, qvi aqva dulci invitante per *Albim* adverſum uſqve in Bohemiam eluctantur, occurrentes ſibi dextra lævaque fluvios faſtidiunt, *Egram* qvoqve reſpuentes. Ubi *Muldavam* occurrentem deguſtaverint, dividere agmina ſolent, & molliores, præcipue fœmellæ, *Muldavam* tenent, fortiores plerumqve in *Albi* perſeverant. Qvi in *Muldava* pergunt, *Pragam* mediam transeunt; in *Watavo* flumine ad urbem *Piſeka* parvam prolem *Salmunculos* digitali longitudine fundunt, qvi ſecundis fluminibus in mare parentum patriam veterem properant, reverſuri forſan ſuo tempore. Qvi in *Albi* perſeverant, ipſo tandem deſerto in *Aqvilam* fluvium feruntur, ejusqve fontem petunt. Ibi ſua ætate intra anni dimidii ſpatium ſeptingentos magnitudine inſignes retibus exceptos teſtatur Auctor. Poſt Salmones eſt *Sturio*, qvem in Albi tabeſcere falso ſcripſit *Jonſtonus*. Aſſeverant piſcatores, nullum præterire annum, qvo non ignotus aliqvis a mari piſcis veniens capiatur.

Cap. LV. LVI. Piſcinas enumerat, in qvibus carpiones annulis aut circulis ære aliqvo lucentibus ſecundum os aut caudam ſignati ultra

ultra 40. annos asservati fuere. Hanc tractationem obsignat Lacuum historia, ad qvam referuntur hiatus & fossæ inexplorabilis profunditatis in Boleslaviensis districtus campo medio, in qvibus aqva stagnat & hieme gelatur, ac venti generantur, qvi evolantes totam Bohemiam everrunt, ac sæpe impetuosi secum glaciem rapiunt in auras plurimorum centenariorum pondere ultra mille passus in stragem hominum, pecudum & ædificiorum.

Cap. LVIII. Venationes ferarum in Bohemia usitatas percenset, addens Leporem monstrosum captum, qvi fratrem in dorso ferebat; pastum & potum corpore in uno colligatos fratres sic dispensasse, ut modo hic, modo ille pasceretur, cumqve hostes instarent, qvantum posset, fugisse eum qvi terram tangebat, postea fessum ac in tergum resupinum fratri integro fugam tradidisse perseqvendam. Similem ex Miscellaneis Acad. Nat. Curiosorum in Ephem. Erud. Paris. 24. April. 1677. descriptum vide.

Cap. LIX. LX. LXI. Varietatem & multitudinem animalium quadrupedum tam ferorum, qvam mansvetorum memorat. In qvo argumento occupatus narrat, se vidisse in *Castoribus* geminum testiculorum ordinem, sic ut inferiores duo qvasi crescentes noviqve appareant, alteri superiores veluti effæti macrescant & marcescant, donec esse desinant: *Bartholomæi Anglici* locum, in qvo pro *Bovi* legendum *Loni*, emendat; *Pliniumqve* explicat, referentem, in fuga Bonasum reddere fimum interdum trium jugerum longitudine, cujus contactus seqventes ut ignis adurat. Nimirum non dicit *Plinius*, ejaculari Bonasum ad 120. passus, sed reddere sive per humum spargere fimum ad tria jugera; qva ratione nihil opus est aut Plinium mendacii accusare, aut librarios deceptos cum *Mureto* suspicari, loco *trium orgyarum*, trium jugerum legisse.

Cap. LXIV. Inter Insecta Scorpiones Pragæ natos cum maximus æstus fuit, habet, qvos celeberrimus *Marcus Marci* legitimos & venenatissimos deprehendit.

Cap. LXV. Ad finem usqve libri hujus Primi historiam Avium atqve Aucupia perseqvitur. *Aldrovandum* notat male scripsisse, perdices rufas Bohemiæ illatas rigidioris cœli impatientiâ durare non posse. Rarissimam avem *Capreolum* ex Bohemica lingva dictam, æstate tantum aut primo auctumno apparentem, pica non majorem narrat se vidisse,

vidisse, qvæ cum noctu per aerem volitat, caprinam ac tremulam vocem (*Mee Mee*) emittit, at simul incondito se saltu & prorsus caprino ejaculatur. De Phasianotropheis earumqve avium hebetudine & stoliditate differit. Historiam Avis Bohemico solo qvoad nativitatem & educationem propriæ, qvam *Gesnerus* male *Garrulum Bohemicum*, Germani aptiùs Seidenschwantz appellant, ex *Ulysse Aldrovando* repetit, inqve notis subnexis reprehendit potissimum 1. nomen *Ampelidis* ab Aldrovando datum, arbitratus rectius vocari *Pterocliam* qvasi pennis gloriosam, aut *Sericatam* cum Germanis. 2. Inter aves hieme alibi viventes referri.

CHRISTOPHORI WITTICHII Exercitationes Theologicæ editæ cura & studio ipsius Autoris, multis qvoqve in locis auctæ.

Lugduni Batavorum, apud Cornel. Boutesteyn Anno 1682. 4o.

Exercitationum sub uno volumine hic compactarum Tituli sunt isti: Primæ, DEUS MUNDI RECTOR: Secundæ, CHRISTUS HUMILIS ET ALTUS: Tertiæ, FIDES SANCTORUM PERSEVERANS ET CERTA: Qvartæ, FUCATA GENTIUM VIRTUS: Qvintæ, VERITATES ET ERRORES FUNDAMENTALES CUM ANNEXIS. Natæ vero sunt illæ diversis temporibus, dum, ut, ipse Autor scribit in Præfatione, in gratiam Studiosæ Juventutis, pro Disputationibus publicis & Exercitationibus Academicis, argumentum aliqvod elaborandum fuit. Cum autem lucri cupidi Typographi, non consulto Autore, has ipsas sub forma libelli in 4. Lugduni Batavorum superiori anno divulgassent, nec titulos dissertationum, nec ordinem iis debitum servassent, Autor suum ipse potius fœtum pro virili exornatum & auctum, in lucem emittere voluit, qvam ut illotum in comtumqve ab aliis orbi erudito exponi pateretur. Hoc jure suo usus, & nomina dissertationum mutavit, & ordinem iis convenientem assignavit.

In *Prima* Exercitatione Autor non modo Existentiam Dei contra Atheos duobus argumentis ab Idea Dei singulis connata, & Hominis ad seipsum reflexa consideratione, juxta Cartesii doctrinam demonstrat

monstrat, priori ex Rom. I. 19. posteriori ex Act. XVI. 16. 17. robur concilians; sed & providentiam Divinam, qvoad omnes actus diligenter explicat, imo cum libero Hominis arbitrio conciliare, & simul ab Ecclesiis Reformatis illud dogma, *qvod Deus sit autor & causa peccati*, removere satagit. In *Altera* duplicem CHRISTI statum humiliationis & exaltationis in cap. I. Epist. ad Philipp. a v. 6. ad 13. fundatum, juxta Religionis suæ hypotheses fuse proponit. In *Tertia*, fidei natura studiose indagata, id agit ut ostendat, eam esse immutabilem, constantem atqve perseverantem, ut adeo fideles de remissione peccatorum, electione, & salute sua certam habere possint persvasionem. In *Quarta*, ut detegat fucum virtutis Gentilium, observat reqvisita virtutis & bonorum operum, qvorum primum est regeneratio authorem habens Spiritum S. alterum ut procedat ex fide & charitate erga Deum & mediatorem Jesum Christum. Hinc refutatis iis qvi putant Gentilium opera esse vere bona & Deo placentia, *Zvinglium* excusat, qvod Gentilibus nonnullis salutem æternam attribuerit, cum hos non nisi per fidem extraordinarie concessam servatos fuisse scripserit in *Declaratione de Peccato originali ad Urbanum Regium*. In *Ultima* tandem Exercitatione, facta divisione fundamentalium articulorum, in generales & speciales, inter alia tradit: plures ex his necessarios esse ministris Ecclesiæ, qvam vulgo fidelium: illos præciso & certo numero determinari non necesse, imo nec possibile esse; posse fieri ut aliqvod dogma evertat fundamentum, qvod tamen in mente illud tenentis non evertat, si non videat contradictionẽ: non esse necessarium ut præcise omnes errores in numerato habeantur: de necessitate conseqventiarum judicare qvemlibet in sua conscientia: Concilia œcumenica non posse ita decidere controversias, ut qvilibet fidelis teneatur in conscientia ad istius modi decisionem; Prætextu, qvod articuli fundamentales in paucis consistant, non debere studium proficiendi impediri; qvi negaverit eos fidei articulos, sine qvibus fiducia in Christum consistere neqvit, non habere fidem: Doctores Reformatos non posse tolerare Pontificiorum dogmata, qvia iis contradicant; hæc vel salutis fundamentum formaliter evertere, vel aliqvid illicitum in conscientia imperare: adeoque nec syncretismum cum illis ineundum esse; conciliationem dogmatum controversorum non fieri debere per verba ambigua, sub qvibus utraqve pars dissidens latere possit.

Et

Et hæc præcipua fere summa est illarum Exercitationum Theologicarum, qvibus in fine accessit Oratio Autoris inauguralis de *Oraculorum Divinorum veritate ac Gentilium falsitate.*

ANTI-VVANGNERECCIUS

Qvem sub Præsidio Academico Dni. Baltasaris Bebelii S. S. Theol. D. & P. P. in Acad. Argentoratensi adornarunt & defenderunt pereruditi aliqvot Studiosi Theologiæ.

Argentorati Anno 1682 in 4to.

CUm *M. Johannes Kircherus Tubingensis* deserta Lutherana Ecclesiâ ad Romanam transiisset, ne temere id fecisse videretur, causas mutatæ religionis peculiari scripto divulgavit, obtendens, qvôd Lutherani fidei suæ fundamentum perperam in solâ Scripturâ qværant, cûm tamen magna hominum pars sacrùm Codicem ne legere qvidem nedum intelligere valeat, & sine Ecclesiæ Authoritate, neqve de Scripturæ Canone, neqve de sacrarum Literarum certitudine, neqve de Divini Verbi sensu, ac interpretatione legitimâ qvicqvam certi constare cuiqvam possit, adeoqve conscientia hominis tranqvillari neqveat, nisi in Ecclesiæ Romanæ, qvam solam veram & erroris expertem asserit, sinu conqviescat. Huic Æthiologiæ Kircherianæ cum anno 1641. *Joh. Georgius Dorscheus* Argentoratensis tum temporis Theologus ad nutum Serenissimi Principis Wurtenbergici Hodegeticum suum pro dijudicandâ Scripturæ & Ecclesiæ authoritate opposuisset, inventus est multis post annis *Henricus Wangnereccius* Jesuita Dilingensis, qvi à Johanne Abbate Elchingensi solicitatus in Anti-Dorscheo suo Kircheri patrocinium suscepit. Verum e Dorscheanis ossibus ultor exurgens *Dn. D. Balthasar Bebelius* eruditos aliquot Thelogiæ Studiosos excitavit, ut se Duce atqve Præside pro Dorscheô disputationibus publicis contra Kircheri Hyperaspisten militarent, qvod & strenue pro suis qvisqve viribus fecerunt. Qvæ autem Disputationum istarum, numero 12. argumenta sint, cum ex dictis pateat, repetere superfluum putamus.

HENRICI VALESII Notæ & Animadversiones in HARPOCRATIONEM, & Philippi Jacobi Maussaci Notas. Ex Bibliotheca Guilielmi Prousteau, Antecessoris Aurelianensis.

Lugd. Batav. 1682. in 4.

DOctarum Antiquitarum, Græcarum pariter atque Romanarum copia, quæ in hoc Scripti genere elucet, adlectus Clarissimus Vir *Jacobus Gronovius*: pietatem insimul, & suum erga Valesianos manes cultum testaturus, publici illud juris fecit, VALERII HARPOCRATIONIS (qui sub Lucio Vero forte floruit, & cujus præter Suidam, Sopater, Libanius, Meursius, Vossius, aliique meminerunt) LEXICO illustrando ab *Henrico Valesio* olim adornatum. Postquam enim Valesius ingenium illustre Musis altioribus, Juris maxime studio, juvenis admodum dedisset, eam sibi legem, teste Gronoviana dedicatione, dixit, non posse vel principia vel origines publici privatique Romanorum juris percipi & intelligi, nisi Græcis notoriam perferentibus, utpote a quibus id adoptaverint Romani. In Græcæ Oratorum ergo reliquiis habitavit Ejus tum temporis industria, & præcipue in Alexandrini hujus Rhetoris Dictionario, ex Græcorum Rhetorum, Antiphontis, Andocidis, Lysiæ, Isocratis, Isæi, Æschinis, Lycurgi, Demostenis, Hyperidis, & Dinarchi Orationibus potissimum collecto; quod ipsum quidem Venetiis, circa superioris seculi initium, una cum vetustis Ulpiani Rhetoris in Demosthenem enarrationibus, luce donaverat Aldus Manutius. Hoc velut pugillar & juveni & viro & ingravescenti ætati adhæsit perpetuum, ad auxilia quidem memoriæ primum, deinde & gratiæ caussa, quam Harpocrationi tribuens non dubitavit omnia sedulo facere, ut tantis tenebris obducto scripto opitularetur: Hoc quasi sacrarium quoddam laborum suorum constituit, dignumque censuit Valesius, in quod omnis generis subsidia undique & per omnem vitam comportaret. Negari enim non potest, quod in Notis Valesianis hisce plurima occurrant, quæ Scripturam non intellectam aliis aperiunt, teterrima Scriptorum loca restituunt, Latinos Græcorum interpretes corrigunt, Historiam multis partibus illustrant, obscurissima fabularum deridicula, & nativum verborum atque dicteriorum leporem,

rem, qvi in fabularum scenis discitur, revelant, Poetarum qvoqve & Oratorum lusus ac delicias, svavitate Græcæ conditas elegantiæ, sine fuco sistunt. Ut taceamus, qvæ in cognitione Autorum, Græcorum præsertim, in doctrina Græcæ lingvæ, in tribunalis Græci formulis & harum origine, in contractuum, & forensium Actionum generibus, nec non in rebus Geographicis & Chronologicis illustrata ab eodem hic reperiuntur.

Prodiderat eqvidem ante hos duodeseptuaginta annos præclarum doctrinæ specimen in Harpocratione qvoqve *Philippus Jacobus Maussacus*, notisqve suis hoc Lexicon non parum illustraverat. Verum & his a Valesianis non minus Luminis affundi deprehendet facile, utrasqve paulo diligentius qvi consuluerit.

Manum vero ultimam his imponere liturariis cum Valesius ipse non potuerit, morte interceptus; qvalem fortunam & alia Clarissimi viri affecta opera, Observationes videlicet, Libros de Critica, Pollucis capita de republ. Atheniensi, experta fuisse, utiqve dolendum est; Obstetricantem operam superstiti commodandam monumento duxit Gronovius, nulliqve parcendum sumptui, qvo collectum alieno opere eruditionis instrumentum emendate atqve nitide exponeretur luci, in peregrina utut regione, & post Autoris fata.

Exhibentur itaqve *primo* loco Valesii Notæ in Harpocrationis Lexicon; ubi præter Philologica & Chronologica, etiam, qvæ Magistratus, judicia, caussas forenses, & processum Græcis olim usitatum spectant, ex ipso Rhetorum Græcorum usu adducuntur. *Secundo*, Ejusdem Valesii Notæ in Maussaci de Harpocratione ejusqve scriptis Dissertationem Criticam; ubi inter cætera Harpocration ab aliis homonymis, Athanasio, & Salmasio citatis, discernitur, deqve Grammaticæ & Criticæ indole disseritur uberius. *Tertio*, Valesii Notæ in Notas Maussaci: qvas ipsas aliqvot in locis doctissimus Gallorum emendat, & autoribus interdum, ex qvibus desumtæ, lumen sensumqve genuinum reddit. Concluditur deniqve posthumus hic foetus duplici, rerum & verborum scilicet, nec non Autorum his in notis emendatorum, indice.

OPUS POLITICUM, IN TRIBUS LIBRIS omnes ad doctrinam politicā tam qvoad pacis qvam belli administrationem, & tranqvillum ac turbulentum Rerumpubl. Statum, nec non Jus Publicum S. R. Imperii nostri spectantes materias exactissime exhibens &c.

Auctore RUDOLPHO GODOFR. KNICHEN.

Francofurti ad Mœnum apud Jo. Dan. Zunnerum, A. MDCLXXXII. in fol.

ETsi post Aristotelem, mille octingentos amplius annos, multi operam suam ad Politicam Philosophiam tradendam appulerunt; tamen *H. Conringius*, νῦν ἐν ἁγίοις, *libro de civili prudentia* aliiqve viri πεπαιδευμένοι τὰ πολιτικά, cum in Systematibus, tum in compendiis magno numero, a diversarum nationum autoribus, hactenus vulgatis non pauca desiderarunt. Laudanda itaqve industria est, qvam in colligendis & disponendis civilis doctrinæ rebus nuper adhibuit *Vir Nobilissimus D. Rudolph. Godfr. Knichen, antehac Anhaltinus & Ligio-Brigensis Ducalis, nunc Regius in Regimine Ducatus Lignicensis Consiliarius.* Novum hoc Opus Politicum, varietate rerum singularium insigne, dum componeret, tractandi ordinem a Marc. Frid. Wendelino, Magistro qvondam suo Servestæ in gymnasio docente mutuatus est. Primum qvidem illud a se in privatum saltem usum congestum scribit; postea vero rogatus ab amicis, auxit &, evolutis summa fide & industria autorum, qvos allegat, testimonis, publici hoc fecit juris. Cæterum qvid polliceatur *vir Amplissimus*, titulo seu inscriptione operis significat, qvod in tres libros digessit. In *primo* de doctrina politica & societatibus humanis tum minoribus tum majoribus disseritur. In *secundo*, cujus tractatio qvatuor partibus constans prolixior est, primo de imperantibus, magistratu & modis perveniendi ad illū agitur; secundo de ministris imperantium ac civibus varii generis; inde de patribus summi imperii, ut jure circa sacra, arma, tributa, comitia, fœdera, judicia &c. tractat: tertio ad Imperii Romano-Germanici considerationem digressus, de ejusdem origine, amplitudine, Imperatoris Romani sacratissimi ac Statuū Imperii juribus, judiciis, ordinibus ac dignitatibus civium, nec non urbium Imperialium ortu, juribus ac privilegiis disserit; Qvarto, qvæ in admini-

nistra-

nistratione Reipubl. belli tempore reqvirantur, ostendit. Tandem in *tertio* libro caussas Rempublicam evertentes & conservantes tradit, subjunctis rerum indicibus.

JOHANNIS LOMEIERI ZUTPHANIENSIS, de Veterum Gentilium Lustrationibus Syntagma, Ultrajecti A. 1681. in 4.

GEntiles etiam ex naturæ lumine cognovisse, Deum ita detestari peccata & scelera hominum, ut nisi illa fuerint prius expiata, justas eorum pœnas, bella, famem, pestem & alia id genus mala immittat; erudito commentario demonstrare aggressus est *Johannes Lomeierus* autor nominis haut obscuri. Primum in originem & causas lustrationis veterum inqvirit, ac qvare gentiles tot inventis ceremoniis, a peccatis sese purgare, divinumqve Numen placare instituerint, exponit. Inde progressus, ordine non malo, *caussas* (ut in scholis vocant,) *qvatuor* cum variis circumstantiis describit. Deos gentilium καθαρσίυς & ἀλεξικάκυς postqvam allegasset, contra Stoicos & Epicurum Diis iram abjudicantes, disputat: Signa irati Numinis varia colligit & multis scriptorum veterum testimoniis confirmat. Tria *purgationis* genera Servio ad VI. Æneid. Virgilii observata, fusius, qvam qvisqvam alius declarat. Refutat etiam Judæorum opinionem, qvi ex Genes. I. 8. colligunt, Angelos secunda creationis die lapsos esse, qvia non legitur additum: *vidit DEUS, qvod esset valde bonum.* Tandem spicilegium qvorundam παραλειπομένων instituit ac nonnulla lustrationum genera peculiaria recenset. Qvibus expositis, gentilium hanc superstitionem per Doctores, Concilia, & Imperatores Christianos abrogatam esse tradit.

D. CHRISTOPHORI Langens *JCTI, COM. PAL. Cæs. & Vice-Cancell. Sax. Isagoge ad Processum Juris Civilis & Saxonici. Cura & studio* D. Johannis Christophori Herolds / JCti &c. Francofurti & Lipsiæ 1682. in 4.

INter eos, qvi hactenus in tradenda Processus Judicialis norma haud contemnendam locarunt operam, suo jure & ex merito etiam numerandus est *Christophorus Langius*, JCtus & in Jure & Judiciis qvondam

 dam

dam exercitatissimus. Qvanqvam enim non ignorabat, plurima jamjam hac de re exstare excellentium Juris Sacerdotum monimenta; non omnino tamen oleum & operam perditurum se arbitratus est, si & ipse hanc JurisPrudentiæ Partem pro virili excoleret, qvæqve subinde tum ex præstantissimis, nec ex parte ubivis semper obviis Auctoribus, qvorum longam seriem præmissus libro Catalogus texit, tum propria qvoqve experientia animadverterat, in schedas conjiceret. Qvemadmodum vero morte præventus, hæc sua, non absque judicio conquisita meletemata Orbi erudito communicare non potuit: ita non infelici rei forensis fato factum est, ut, excussis B. Viri scriniis & manuscriptis, ea tandem Cl. JCtus & Ducatus Magdeburgici Consiliarius &c. *Dn. Johannes Christophorus Heroldus*, in concinnum ordinem redegerit, variisque Collegiorum Juridicorum Responsis, Consiliis & Præjudiciis in Contradictorio latis, nec non JCtorum Observationibus Practicis, & agendi formulis, aucta & illustrata, publicæ luci exposuerit. Eo autem præcipuus hujus libri labor uidetur tendere, ut, quæ in Ducatu Magdeburgico ex Jure Communi tam Ciuili, quam Saxonico, circa materiam Processus Judiciarii uigeant receptæ opiniones, & Judicibus & Aduocatis istius ditionis sub unum conspectum & in nuce quasi exhiberentur, ne vagis & incertis juribus personarent tribunalia.

JOHANNIS BRUNNEMANNI DE JURE Ecclesiastico Tractatus Posthumus, Revisus & auctus à SAMUELE STRYCKIO JCto,

Francofurti ad Viadrum 1681. in 4to.

QVem utili perqvam instituto paucis ante obitum septimanis ipse in lucem publicam emittere destinarat JCtus magni nominis, B. Brunnemannus librum; hunc jam proximus morti Genero sui simillimo, celeberrimo STRYCKIO, per fidei commissum quasi reliqvit evulgandum. Qvemadmodum vero totum hoc opus in usum Consistoriorum & Ecclesiarum Evangelicarum contextum est: sic in tres distributum libros, primo exhibet jus circa personas Ecclesiasticas, altero rerum, tertio denique ipsius Fori & Processus Consistorialis formam ob oculos ponit. Reperias hic variarum, qvæ tractantur, doctri-

doctrinarum occasione multos Ecclesiæ nævos a B. Auctore notatos. Nunc oscitantiam quorundam Ecclesiæ ministrorum in procuranda animarum salute; homilias Oratoriis pigmentis sæpius coloratas potius, quam ad pietatem plebis suscitandam directas; neglectum Theologiæ moralis, & explicationis Casuum Conscientiæ dubiorum, & visitationis domesticæ; nunc solennem minus baptismi administrationem ejusque periculosam dilationem, & concomitantem luxum; superficiariam nimis ad Cœnam Dominicam accessurorum examinationem, omissionem frequentioris Catechisationis, Musicam Theatralem, aliaque id genus atro carbone signat. Annotationes a laudatissimo STRYCKIO singulis Capitibus subjectæ, cum aliorum Theologorum & JCtorum sententias, tum variorum Consistoriorum & Facultatum Juridicarum responsa continent, pascendis lectorum desideriis accommodatissima. Accesserunt in calce prælectiones Brunnemanni publicæ ad Regulas Juris Canonici ex quinto Decretalium libro, per ampliationes & limitationes ita illustratæ, ut non possint non insigne de se polliceri emolumentum. Utrobique adjectus est index præcipuarum rerum locupletissimus & apprime utilis.

GABRIELIS SVEDERI, J.U.D. CONSIL. Wurtenberg. & Suprem. Dicast. Assessoris, Introductio in Jus publicum Imperii Romano-Germanici novissimum.

Tubingæ 1681. in 8.

QVod in fronte hujus libelli promittit doctissimus Auctor, id per integrum bona fide & laudabili conatu, nec apta minus methodo, ac sincera brevitate præstat. Neque enim ex Justiniani Juribus (quæ nonnullorum vetus illud Romanorum cum Imperio nostro confundentium ἀπαιδευσία est) Statum Germaniæ metitur, sed ex genuinis ac limpidissimis Legum Germanicarum & Actorum publicorum fontibus, suas derivavit doctrinas. Hac autem procedit via, ut, toto opusculo in generalem & Specialem partes diviso, illa, præmissis Juris publici definitione ac fine, leges totius Imperii fundamentales latius paulo & historice explanet, mox ortum ejus, progressum, mutationes, incrementa ac decrementa, quæ subinde, avulsis hinc

inde

inde provinciis, passum est, formam deinde ac divisionem hodiernam ex B. Conringii potissimum scriptis, succincte pariter & accurate ostendat: hâc vero in duas iterum sectiones scissa, prima de Imperatore & Romanorum Rege, qvæqve de electione ejus dicenda sunt, deinde etiam de Juribus ejusdem cum reservatis, tum partim Electoribus solis, partim omnibus Imperii Statibus communicatis agat; alterà vero Statuum jura singula singulis ac distinctis capitibus exeqvatur. Insperguntur passim ex probatissimis ac novissimis Publici Juris Scriptoribus controversiæ insigniores, ut dubium plane nullum appareat, qvin hic exiguus mole libellus, si non omnium, plurium certe Eruditorum puncta laturus sit.

OLAI BORRICHII ANALECTA AD COGITAtiones de Lingva Latina. Accedit Appendix de Lexicis Latinis & Græcis, cum indice addendorum ad Fori Romani literam C.

Hafniæ Anno 1682. in 4.

POstqvam vir præclare meritus de studiis literarum universis *Gerhardus Joannes Vossius*, *de vitiis Sermonis*, *& Glossematis Latino-Barbaris libros* edidisset *qvatuor*, ac in præfatione de diversis Latinæ lingvæ ætatibus disseruisset erudite, annis triginta post vir non vulgaris eruditionis laude celebris, *Olaus Borrichius*, *Hafniæ cogitationes de variis L. Lingvæ ætatibus & scripto illustris Vossii de vitiis sermonis*, una cum *defensione ejusdem*, *& Strada adversus Gasparum Scioppium*, in publicum emisit. Horum, & qvi simili labore erudito occupati fuerant, Scioppii & Joannis Vorstii exemplo excitatus Clarissimus *Christophorus Cellarius*, *Smalcaldiensis*, primo *Antibarbarum Latinum in VII. classes distributum* publicavit, qvem nuperrime ab ipso recognitum denuo & innumeris locis auctum legimus. Mox vero perlectis laudati Borrichii *Cogitationibus* jam memoratis, ipse *Curas Posteriores* de *Barbarismis & Idiotismis sermonis Latini*, secundum secula distributas luci exposuit publicæ. In qvibus dum à Borrichii Cogitationibus memoratis dissensum qvandoqve suum modeste professus est Cellarius, nobilissimus Borrichius ansam indeptus est *Analecta* ad *Cogitationes de Lingva Latina* scribendi, qveis, ubi errasse videri poterat,

terit, adversus laudatum Cellarium easdem propugnat, adductâ partim diversâ autorum lectione, partim MStorum fide, qua ipse quandoque nititur. Utriusque Viri studium laudandum est, quod pro virili sordes dictionis è stylo inquinatè scribentium abstergere laborant. Nec censura Borrichii eruditis displicere potest, quam de Lexicis Latinis & Græcis, appendicis loco addit. Posteaquam enim contra Clariss. Viros, *Georgium Heinricum Ursinum*, de nonnullis quæstionibus Grammaticis, & *Arnoldum Rhumannum*, in Roma sua Attica, MSto quidem libro, sed (ut ipse loquitur) amplo & erudito, sollicita viginti annorum cura ad prælum jam tandem maturo, de *coxendicis* etymologia disquisivisset, defectus Clarissimorum Lexicographorum tum Latinorum, tum Græcorum notat, & boni publici caussa optat, ut eruditi in Lyceis & Academiis docentes, partita inter se opera, accuratum & perfectum elaborent Lexicon Latinum pariter ac Græcum. Tandem subjungit specimen indicis addendorum ad *Fori Romani* literam C. ut ex hoc specimine Lector de reliquo ejusdem libri defectu queat judicare.

PETRI MEGERLINI, Math. Prof. Basileensis, Systema Mundi Copernicanum, argumentis invictis demonstratum & conciliatum Theologiæ.

Amstelodami anno 1682. ad Henr. Wetstenium in 8.

IN hoc Libello, rejectis Ptolemaico, Tychonico & Semi Tychonico, Mundi Systematibus, Copernicanum verum atque genuinum, non sensu sed ratione judice determinandum, esse contenditur. Cui fini argumenta hucusque à Coperniceis usurpata, compendio dilucide proponuntur, Terræque Motûs cum Natura rerum conformitas evincitur.

Unde porro ut *Autor* Motum istum Scripturæ Sacræ conciliet: sicut in rebus fidei hujus dicta ad fidei; ita in naturalibus eadem ad Naturæ analogiam examinari, & juxta hanc intelligi oportere sustinet: cum scopus Spiritûs sancti longè sublimior sit, quàm ut sapientiam seculi nos edoceat, quippe qua cum Paulo se abdicet, nihil præter Crucifixi scientiam professo. Inde esse, quod ad captum vulgi se accommodando, Mundum ædificio comparet, duabus potissimis partibus Coelo Terraque, illo tanquam fornice instar coeli expanso; hac

tabulato, seu area substrata, & propterea nunquam Globi, sed Orbis seu planitiei, appellatione insignita, constantem. Atque id ipsum vel ex ipsis locis contra Copernicæos directis constare, in quibus Sol supra Gibeonem, Luna supra vallem Aialonis stetisse; Umbra (temporibus regis Ezechiæ) retrocessisse dicatur: cum nec Luminaria dictis locis, nisi apparenter incubuerint; nec Umbra, mera sc. privatio, revera moveatur, sed ad motum lucis aut corporis opaci, alia atque alia fundatur. Qua una ratione etiam, Copernicæis usurpata, quomodo Sol ab una cœli extremitate ad alteram currat, Ps. XIX; occasum suum sciat, Ps. CIV; aliaque loca, de Terræ super basi fundatione &c. explicari possint ac debeant.

J. CHRISTOPHORI STURMII, Prof. Altdorffini Epistola Invitatoria, ad Observationes Magneticæ Variationis instituendas.

Altdorfi, 1682.

SCripta est hæc Epistola ad Curiosos, præcipue Germanos, in operæ societatem alliciendos, quam circa exploranda magneticæ variationis (hoc demum seculo paucis abhinc annis detectæ) phænomena, proximis annis Norimbergæ sibi sumsit, *Dominus D. Volckamerus, Societatis Naturæ Curiosorum Collega Nobilissimus*: ut junctis hinc inde aliorum, submissisque *Laudato Observatori* experimentis, quid emolumenti à solerti hac indagine expectari debeat, periculum fieri possit. In specie: ut Variationis regularitate constanti plurium observationum suffragio confirmata, effectus hujus admirandi causa (felicius ac *Cartesio* contigerit; refutato sc. ab Observationibus in hoc negotio hactenus habitis) indicari, digestisque in Tabulas observationibus, Hypothesis iisdem conveniens adornari queat. Unde Geographiæ spes aliqua ex Terra petendarum longitudinum affulsura; & Nauticæ, in portubus ex data latitudine & declinatione inveniendis, ingens commodum obventurum foret.

Qua ratione porro Laudati Viri quibusque conditionibus, quas tamen aliorum monitis consiliisque attemperare paratos se profitentur, Observationes institui quam commodissime posse arbitrentur, verbis Epistolæ ipsius dare consultum duximus, quæ sequuntur:

I. Uno

I. *Uno circiter eodemq; anni tempore Observationes ab Universis institui, consultum foret procul dubio, & nominatim proximis Æquinoctio utrique & Solstitio æstivo diebus; prout huic aut istis observandi quisque modus magis fuerit accommodus? Imo, designata semel exacte meridiana linea super immobili quodam plano, singulis postea mensibus acum versoriam applicare &, si qua interim Declinationis varietas acciderit, notare haud inutile futurum esset.*

II. *Quibus ad manus sunt quadrantes & Instrumenta grandiora in minutias graduum divisa, ii cum* Auzuto, Petito *&c. per Azimutha & altitudines solares rem felicius conficient, aut eorum modorum uno, quos habet* Kircherus L. II. Art. Magn. Part. VI. c. I. *Alii his destituti mediis,* Heveliana *methodo, quam* Cœlest. Mach. L. I. c. XVI. *variam tradit,* Eimmarti *nostri Schematismo haut obscure expressam, citra magnas impensas & cum fructu utentur: nemo autem stylorum erectorum umbris (quæ vulgatissima cæteroqui ratio est) aut similibus confidet, nisi in subsidium & cæterorum experimentorum confirmationem; quandoquidem in plurium, diversa methodo institutarum, Observationum consensu, meliores a sequioribus etiam aliquid roboris accipiunt.*

III. *Præstaret etiam duas minimum acus in quavis Observatione adhiberi, easq; quam optimas, & nec parvulas nimium, quæ differentias Declinationum exacte satis indicare non valent, neque valde grandes, quas mole sua magneticam virtutem frequentius eludere experti sumus, sed mediocres, agiles & vivaces; & pyxides ita fabrefieri, ut in fundo arcum saltem plurium graduum in minuta singula aut quina saltem, transversalibus lineis diversorum, haberent; quales equidem ab artificibus Norimbergensibus peritissimis omni studio pretioque justo ut parentur, se curaturum sedulo* Laudatissimus Dn. Volckamerus *recepit.*

IV. *Esse vero ad hoc Observationum genus ejusmodi locum eligendum, qui planus & ad libellam exæquatus nulla latentis magnetismi aut vicini ferri fallacia suspectus sit, nobis etiam non monentibus, unusquisque facile judicabit.*

Sic igitur juncto studio & unanimi conatu si Curiosorum quisque suo loco per universam Germaniam nostram (quod idem exteros quoque in suis regionibus pari consensu facturos nulli ambigimus) magnetis declinationem quotannis aliquoties inquirere, Observationes porro suas, quo mense ac die, quove instrumentorum apparatu factæ essent, quot item graduum ac minutorum a meridiana linea in alteru-

 tram

tram partem secessio fuisset deprehensa &c. ad Nobilissimum Dn. Volckamerum *perscribere non gravarentur, facturi essent utique rem nobis oppidò gratissimam & publico bono nostrâ opinione longè utilissimam &c. Altdorfi Noricorum Pridie Festi Paschalis* CIↃ IↃC LXXXII.

D. A. Q. RIVINI *Dissertatio de Lipsiensi Peste Anni 1680.*

Prostat apud L. S. Cörnerum. Bibliopolam Lipsiens. in 8. 1682.

VEstigiis pressurus *Gaspari Calderi de Herediá*, de Peste Hispalensi, *Petri à Castro*, de Peste Neapolitana, Romana & Genuensi, *Johannis Imperialis* de Peste anni 1630, *Gresleri*, de Peste Brunsvicensi, *Hodgesi*, de Peste Londinensi scribentium, Pestem sub illa facie, qva nobis præcipuè, ante biennium, funesta satis existebat, in libello hoc delineat Auctor. Adeoqve primo Pestis Hujus naturam atqve symptomata explicat, in qvantum quidem hæc eorumque circumstantiæ illam aliorum temporum & locorum pestibus conformem, aut ab iis quoque discrepantem reddiderunt. Deinde Causam morbi hujus epidemici disquirens, castra illorum deserit, qui Contagium malignum accusant, sive hoc à putredine, sive ab acrimonia salina, sive astrorum influxu, sive exhalationibus fodinarum, sive cadaverum miasmatibus & fœtore, derivent: Imaginationem potius variis modis consternatam, seu terrorem, Pestis causam proximam & adæquatam pronunciat, quatenus hic spiritus omnium violentissime commoveat ac ad recessum disponat, unde non saltem varia generis nervosi contingant symptomata, sed sanguis quoque hinc coagulatus præter difficultatem spirandi, cordis angustias &c. bubones, carbunculos atque petechias formet. Atque hanc suam hypothesin variis observationibus ac ratiociniis comprobare, illisque, qui sine terrore, per contagium merum, infectos quosdam fuisse asserunt, satisfacere prolixè contendit. Quo facto & postquam pestis hujus invadentis signa ejusque varium eventum recensuit, præservandi ab eadem rationem declarat. Cujus occasione pleraque hactenus ab Autoribus commendata Amuleta rejicit, horumque potentiam suspectam reddit, radicem Colchici tamen tanquam certissimum amuletum commendans. Etsi omnium

mnium horum usum, si qvem præstent, illum esse fatetur, qvod talibus confisi præsidiis magnanimitatem induant, spiritibusqve robur contra contagii horrorem concilient. Pariter qvoad odores, hirci fœtorem aliaqve graveolentia ridet, fragrantium applicationem vanam, dubiam, imò nocivam proclamat: In conclavi tamen ægrotantium deflagrationem pulveris pyrii aliaqve pauca naribus admota aut sub lingva detenta & masticata permittit. Hinc de Alexipharmacis præservationis gratiâ assumendis, v.g. Theriaca, acetis medicatis, fumo sulphuris &c. agit, horumqve usum pariter evanidum, Sudoriferorum verò & Laxantium vim præservatoriam insulsam atqve ridiculam credit. Quibus præmissis idem Autor quasdam præservandi regulas tradit, qvæ præprimis in eo consistunt, ut occasiones terroris ac nauseæ cum omnibus illis, quæ vires enervant, fugiantur, qvæ verò spiritus roborant, assumantur & adhibeantur, non neglectis, qvæ copiam ac pravitatem humorum, exturbant, remediis, sc. Venæ sectione, evacuatione & alteratione. Tandem Curam pestis subnectit, ejus qvatuor indicia supponendo, ac *primo* ideam conceptæ cum terrore pestis, ut causam proximam, per morbi hujusqve periculi dissimulationem, omniumq; qvæ metui ac desperationi ansam suppeditant, prudentem declinationem eradicandam: *secundò* hinc coagulatum sangvinem per sudorifera dissolvendum: *tertiò* symptomata connexa mitiganda: ac *quartò* Bubones ac Carbunculos, tanqvam productum morbosum, per externa tractandos. Ubi inter alia Vomitoriorum usum damnat, eumqve non, nisi sub certis conditionibus & rarissimè admittendum esse monet: Oleum scorpionum pro repellente habet, hinc bubonibus minimè, sed pectori saltem ac pulsibus, illinendum commendat: Pariter bufones bubonum tumores potius repellere atqve eorum dolorem sedare, neutiqvam venenum ex iisdem attrahere, multò minus, juxta Paracelsum ac Hartmannum, applicatos intumescere αὐτόπτης testatur.

RELATIO DE MONSTRO VITULINO-HUMANO à Dn. D. Schreyer Physico Cizensi communicata.

EXhibuit flumen, qvod Cizam alluit, juxta pagum Bornitz, die 17. Julii 1685, monstrum horrendum, cujus cervici vitulino appositum *Tab. XIII. Fig. I.*

tum erat caput humanum. Hujus in superiore parte eminebat velamentum membranaceum mitriforme corrugatum; frons spithanum excedebat, & ubi desinit, oculi erant clausi, è quorum regione in utroque latere erigebantur aures felinis non majores. Nasum (deficiebat vero sinistrum foramen) habebat depressum: os patulum, utrinque dentatum. Mentum ornabant pili barbam caprinam mentientes. Collum videbatur elongatum; pectus vitulinum cum anterioribus pedibus; posteriores suilli, suillaque cauda in extremo pilosa. Cæterum totius monstri cutis nigricans erat ac a pilis nuda, sexusque monstrum fœminei. Interiorum examen vehementissimus fœtor prohibebat.

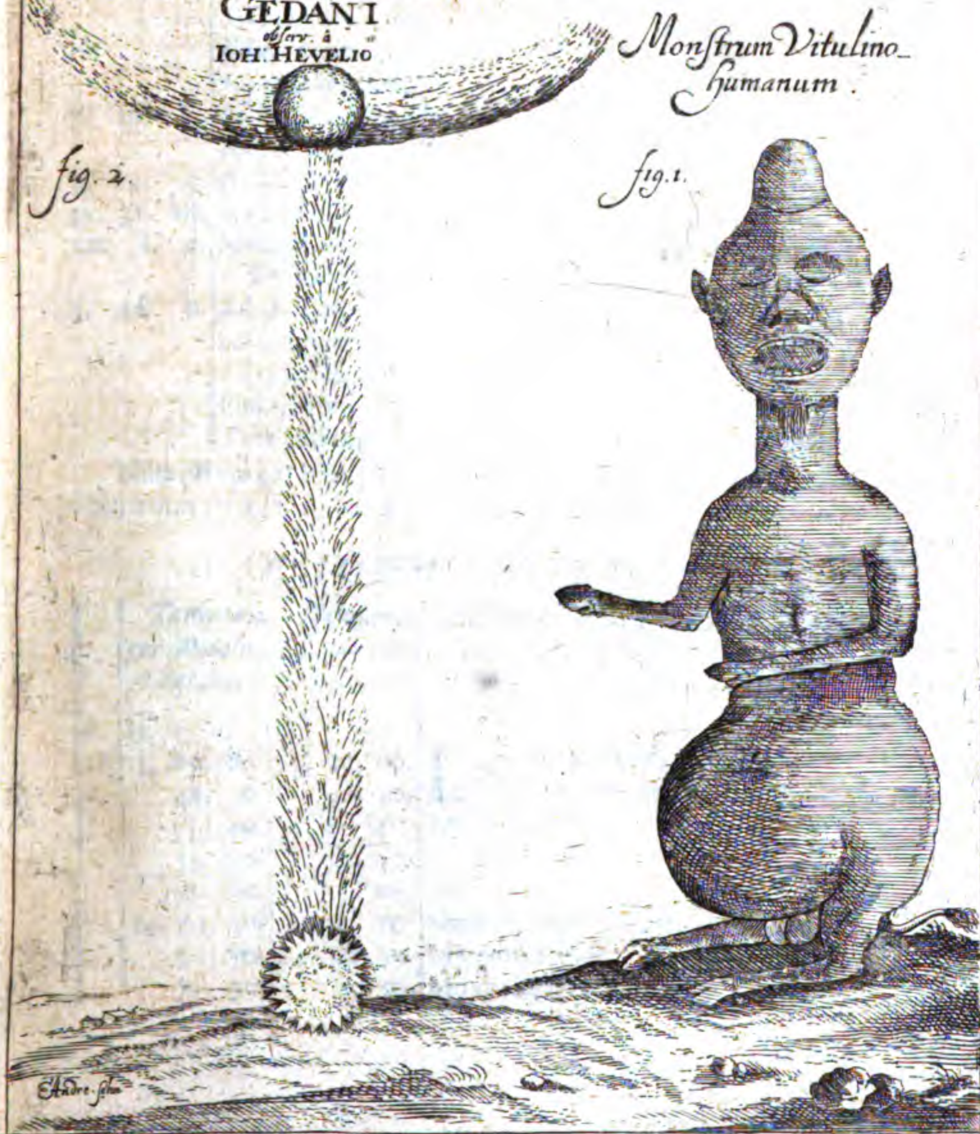
EXCERPTUM EX LITERIS ILLUSTRIS HEVELII die 9 Junii, hoc anno, Gedani datis, de phænomeno quodam aëreo observato.

TAB. XIII. Fig. II. Adjicio phænomenum quoddam aëreum hîc Gedani non ita pridem, die sc. 10. April. st. n. vesperi, occidente sole a me ipso observatum. Quo tempore sol ad occasum vergens longissimos ac lucidissimos radios sursum versus projiciebat, instar caudæ cometicæ: in quorum cuspide, spurius sol, & quidem in inverso quodam arcu coloribus variato, instar iridis, distincte apparuit. Ego in ea sum opinione, si hocce phænomenum citius sese mihi conspiciendum exhibuisset, in solis scilicet elevatiori situ, sine dubio plures Parelios ab utroque latere, cum caudis & aliis arcubus circa solem existentibus, ut fieri plerumque solet, comparituros fuisse. Proinde hocce phænomenum non nisi species, vel particula fuit pareliorum. Ego, uti ex *Mercurio* meo p. 174. liquet, semel septem soles simul in lucidissimis maximis arcubus, cum quibusdam caudis, in adversas cœli partes, respectu genuini solis, excurrentibus, cœlo serenissimo, in ipso Meridie, Anno sc. 1661. die 20. Febr. sicuti ex ipso ibidem apposito schemate patet, observavi. An simile phænomenum unquam ab ullo alio deprehensum hactenus sit, nondum cognovi.

EXCERPTA EX COLLECTIONIBUS PHILOSOPHICIS Anglicis n. 3. A. 1681. p. 66. sq.

Observatio Eclipseos Lunaris 29. Aug. 1681. st. n. mane, in observatorio Regio Parisiensi instituta.

Digiti

TAB. XIII. ad A: 1682. pag. 262. M. Aug.
Phænomenum Aëreum.
Anno 1682. die 10 April. vesp. Hor. 6. 40.
GEDANI
observ. à
IOH. HEVELIO
Monstrum Vitulino-humanum.
fig. 2.
fig. 1.

Digiti Eclips. D ′. ″.		H. ′ ″
	Principium.	1. 58. 30.
	Umbræ appulsus ad *Grimaldum*.	2. 1. 30.
	Ad *Tychonem*.	2. 8. 0.
	Ad centrum Lunæ.	2. 37. 30.
	Ad medium *Copernici*.	2. 39. 30.
	Ad *Aristarchum*.	2. 40. 0.
8. 16. 0.	Ad medium *Manilii*.	2. 54. 30.
	Ad *Plinium*.	3. 1. 0.
9. 2. 0.	Ad inferiorem partem *Maris Caspii*.	3. 7. 30.
9. 31. 20.	Ad superius latus *Maris Caspii*.	3. 18. 30.
10. 1. 0.	Maxima obscuratio.	3. 35. 45.
	Reditus Umbræ,	
4. 46. 0.	Ad *Aristarchum*.	3. 47. 0.
	Ad Centrum Lunæ.	4. 29. 0.
	Ad *Tychonem*.	4. 41. 30.
	Finis Eclipseos.	5. 13. 0.
	Tota Duratio.	3. 14. 30.

Nota: Hora 5.13 min. 56 sec. apparens Altitudo superioris limbum Solaris erat 17 min. 10 sec. & Lunæ 1 gr. min. 30 sec.

EADEM ECLIPSIS

	Tempora per Horologi. Oscillat.	*Tempora inde per Obser. correct.*	*Observata Greenovici, Aug. 18. post med. noct. seq. A. 1681.* Jo. Flamsteed.
d.	H. ′ ″	H. ′ ″	
18.	13. 05. 00	13. 00. 00.	Lunæ Diameter 6191. 30′ 53″
	46. 30.	41. 30.	Penumbra Notabilis.
	53. 40.	48. 40.	Penumbra Densa.
	55. 40.	50. 40.	Initium.
	58. 00.	53. 00.	Umbra ad Montem Climacem.
	14. 03. 20.	58. 20.	Sinus Sirbonis incipit.
	5. 50.	14. 00. 50.	Mareotis incipit.
	7. 30.	2. 50.	Mons Cataractes incipit.

Tempora

	Tempora per Horologi. Oscillat.	Tempora inde per Obser. correct.	
d	h. 14. ' "	h. 14. ' "	
18	8. 16.	3. 16.	Mareotis tota tecta.
	10. 50.	5. 50.	Sina incipit.
	12. 56.	7. 56.	Sina tota tecta.
	18. 00.	13. 00.	Audus.
	27. 24.	22. 24.	Circinna.
	31. 00.	26. 00.	- - - Abulfeda Ricciolo.
	32. 30.	27. 30.	Pentadactylus incipit.
	33. 32.	28. 32.	Ætnæ Limbus primus.
	34. 26.	29. 26.	Pentadactylus totus.
	35. 06.	30. 06.	Ætnæ Medium.
	36. 00.	31. 00.	Ætna tota tecta.
	40. 00.	35. 00.	Umbra per Med. Porphyriten.
	44. 50.	39. 50.	Hiera Insula & Ficaria sim. ad Umbram.
	46. 10.	41. 10.	Umbra ad Horminium.
	50. 10.	45. 10.	Mons Hercules incipit.
	51. 10.	46. 10.	Mons Hercules intra.
	52. 10.	47. 10.	Umbra per Med. Besbici.
	54. 00.	49. 00.	per Med. Insulæ Majoris.
	55. 30.	50. 30.	per Med. Byzantium.
	57. 40.	52. 40.	per Med. Insulæ Cyaneæ.
	15. 01. 50.	56. 50.	ad Limbum primum Corocondometis.
	4. 30.	59. 30.	ad Limbum primum Mæotidis.
	13. 00.	15. 08.	Macra incipit obscurari: dub.
	14. 00.	9. 00.	Mæotis tota tecta.
	19. 12.	14. 12.	Partes lucidæ residuæ erant 1092. 5'. 27". tunc Lunam densæ nubes excepere, sub quibus latuit usque ad ejus Occasum.

Eandem Eclipsin Gedani, ab illustri Hevelio observatam Calendis Jan. p. 28. sqq. exhibuimus.

Errata.

p. 24. lin. 7. ut & p. 230. lin. 27. & 33. lege *Coppilium*. p. 238. l. 13. pro $AD = a$, lege $AD = 2a$.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno M DC LXXXII.

MISCELLANEORUM HISTORICORUM

Regni Bohemiæ Decadis I. LIBER II. qvi de Bohemiæ Populo, & veteribus ac novis Incolis solide & nervose disputat, &c. Authore BOHUSLAO BALBINO, e Societate Jesu.

Pragæ, M. DC. LXXX.

nec non

Ejusdem Decadis LIBER III, qui fines & terminos totius Bohemiæ, tum ipsorum Districtuum figuras, arces, oppida, & urbes complectitur, &c. Autore Eodem.

Ibid. M DC LXXXI. in fol.

UT primo Libro hujus Operis exposita, e quibus nonnulla proximis Calendis delibavimus, contemplationi rerum naturalium maxime inserviunt: ita dissimulandum non est, iis quæ hoc SECUNDO libro de variis variarum gentium migrationibus adducuntur, Historiam antiquiorem, non Romanam modo, sed Germanicam quoque, Gallicam, imo Græcam, & Anglicam non parum illustrari. *Act. pag. 241. seqq.*

Nam initia Gentis suæ prima proditurus Autor, per distinctas incolarum classes procedit, in quarum una Bojos, media cum Hermunduris Marcomannos, & ultima Czechos videtur collocasse. Primam quod concernit, ipsius *Bohemiæ* nomen docet a *Bojis* esse natum, Galliæ Celticæ populis, sed tum non minus ac Gallia tota (præter Romanorum Colonias diu post deductas) Teutonico veteri sermone utentibus; & *Boyheim* nihil Germano sonare aliud, quam quod *Bojorum patria* Latino. Inde quæ ad antiquissimæ Gentis gloriam pertinent, persequitur. Nempe 1) audaciorem & ferociorem ex Bojis Hercyniensibus sobolem una cum Trocmis ac Tectosagis e Bojo-

hemo exiisse, & Pannonia primum, deinde Thracia, Græcia percursis & pervastatis, Asiam ingressos, denique in Æolide & Jonia, plurimis cladibus illatis & acceptis consedisse, ibidemque Gallogræcorum gentes fundasse. 2) Cimbros, gentem Romanis formidatam ante, quam aggredi Romanos statuissent, Hercyniam sylvam, sedesque in ea Bojorum ad habitandum intrasse, sed rejectos fortiter, alias quæsiisse terras; quod prælium uberius expositum habes Libro sequenti. 3) He-
c.21. §.1. duis, vel Æduis adversus Jul. Cæsarem auxilio venisse Bojos, & hac e
fol. 241. gente ortum postea Borbonios traxisse. 4) Bojos ex Bohemia Bojoariis, seu Bajoariis & Bavaris dedisse originem, eosque veterum Bojohemorum quandam esse coloniam: id quod *Velseri*, *Brunneri*, *Adelzreutteri*, & *Cluverii* autoritate ita firmat, ut novum simul errorem Scriptoris, Suevos cum Hermunduris confundentis, evellat.

Ad *secundam* delatus classem, Bojos a *Marcomannis*, duce Maroboduo, ex vetusta Sueviæ nobilitate orto & Romæ educato sub Augusto, Bohemia ostendit esse pulsos: & ubi de Marobodui hujus Regia in Hercynia sylva, de Marcomannorum post Ducis sui ad Romanos fugam gestis præcipuis & cladibus, quave ratione eorundem reliquiæ per Attilæ regnum deletæ fuerint, disseruisset; Marcomannos non Slavicam (ut in *Speculo Momvia* voluit *Paprocius*) sed Suevicam eaque Germanicam fuisse gentem, ex *Strabone*, *Tacito*, *Eutropio*, *Ptolemæo* ejusque Commendatoribus; ex *Velsero*, *Cluverio*, *Cromero*, *Goldasto*, *Curæo*, *Dalecampio*, *Vobburgio*, & *Dressero* nostro planum facit, iis, quæ regeruntur a parte diversa, rejectis & solutis.

Postrema classis incolas contemplaturus, initio majores suos, Slavicæ gentis originem inde a Babelica turri deducentes, adversus Æneam Silvium defendit, cum quod Slavica lingua omnino primigenia, & inter duas illas & septuaginta Orbis universi linguas habeatur, tum quod idem fecisse probro non vertatur nationibus cæteris. Deinde Slavicorum populorum, quales *Bulgari*, *Sorabi*, *Roxolani*, *Mosci*, & *Venedi* fuere, primas sedes explicat, eosque ex Sarmatia Asiatica & Europæa in Europam interiorem ascendisse ait; Venedos præcipue tribus immigrationibus, quarum maxima circa Attilæ tempora acciderit, in Germaniam interiorem penetrasse. Hinc de Czechi & Lechi, Slavorum Principum, in Bohemiam adventu agit, & refutata *Petri Codicilli* sententia, de Aureolo Tyranno a Czecho & Lecho apud Illy-

rios

rios interfecto, magnum adducit Autorum cumulum, de ætate Czechi, quove tempore in Bohemiam is advenerit, statuentium. Quo etiam loco observat, grande necessario meritum in gentes Slavicas (quæ postea per Bohemiam, Poloniam, totque late provincias sese effuderunt) fratrum Czechi & Lechi extitisse, propterea quod abolito seu Vendorum, seu Sarmatarum, seu Slavorum, aut alio quocunque nomine, Czechitas & Lechitas appellari se voluerint; illudque amori ipsorum Ducum, mitissime summa populi voluntate regnantium, aut quod commode ingentia auxilia adversus vicinos Germanos genti suæ attulerint, aut quod lectissima nobilitate stipati advenerint, & Bohemiam atque Poloniam generosa ista sobole impleverint, aut quod patriam ab hostibus purgarint, aliove nomine bene mereri de patria studuerint, datum fuisse existimat.

Reliqua pars Libri, 1) ἀνασκευὴν sive confutationem eorum, a quibus diversum sentit Autor; novitii maxime Scriptoris, qui gesta Wandalorum adscripserat Czechorum genti, Czechitas statuens ortos a Wandalis, & *Vandalo Bohemos* nominans; quique Venetias a Wandalis conditas fuisse, Vindelicos a Wandalis prodiisse, & alia id genus paradoxa asseruerat; 2) ἀνακεφαλαίωσιν, & summam eorum, de quibus disputatum hucusque fuit, articulis distinctis octo comprehensam: 3) Dissertationem, Autoris historiæ parallelam, de Originibus Boemorum seu Czechorum, *ab Andrea Stredonio S. J.* consignatam, & a Dn. Balbino nuper repertam complectitur.

TERTIUS Miscellaneorum Liber Topographicus atque Chorographicus inscribitur, & totam argumenti, in quo versatur, vim si spectes, sex potissimum partes continet. *Prima* Bohemiæ *fines* cum Septentrionales, tum Australes & Occidentales determinat, decisa prius (ex aliorum sententia potius, quam propria) quæstione, an Bohemia Germaniæ & Imperii Germanici provincia & pars sit, & num ad Imperium Germanicum referatur? Ac ne quis pristinos fines confundat cum hodiernis, Misniæ & Lusatiæ partem aliquam docet olim in Bohemia fuisse censam; nominatim Zittaviam & Gorlicium: Bohemiæ fines ultra Comitatum Glacensem usque Wartam, & Camentium quondam extensos: item procul in Austriam, & in Palatinatum usque Noribergam, & in Bavariam: Marchiam vero Brandenburgicam nunquam fuisse Bohemiæ partem, licet eandem quandoque Reges Bohe-

miæ, aut eorum regia familia, vel donationis, vel oppignorationis, vel emtionis titulo tenuerint.

Secundam argumenti partem constituunt *Bohemiæ Regiones*, seu ut nunc vocant, *Districtus* quatuordecim numero, præter Comitatum Glacensem, Territorium Egrense, & territorium Cubitense; nec non *Urbes, Oppida*, & *Arces*. *Districtus* ita percurrit, ut fines singulorum describat, urbes eorum præcipuas, civitates, & oppida nominet (memorabilia quæ in istis sunt, alteri reservat loco,) suam cuique figuram assignet, memoranda in provinciis, quave commendari dote mereantur, magna diligentia exponat. Ad Bohemiæ coronam vero cum Glacensis quoque Comitatus pertineat, peculiaris de eo tractatio nunc subjungitur, qua, præter judicium de *Georgio Æluro* dicti Comitatus Historico, prolixius de Glacii fundatore, titulo Urbis imperialis, (quem ei ex Diplomate quodam Henrici I. Aucupis tribuerat Ælurus; sed subreptitium & confictum illud ipsum esse, signis non obscuris Balbinus evincit) Dominis; de Comitatus hujus clypeo, terminis, hominum copia (quos inter oppidanos Levinenses adeo tornandi artificio testatur excellere, ut uno in cerasi nucleo duodecim duodenas cochlearium spectandas exhibere, & uni pixideculæ apis magnitudine 24 cochlearia elegantissimo artificio distincta includere valeant) Nobilitate, religione, Capitaneis, & Præpositis Cœnobii S. Mariæ in monte Glacensi, differitur: Accedit præterea succincta descriptio Silesiæ, non minus hodie ad Coronam Bohemiæ spectantis, cum censura de Silesiæ Historicis *Curæo*, *Schickfusio*, *Polio*, & *Henelio* Silesiographia quondam edita, & Breslographia claro.

Jam velut ex peregrinatione Glacensi & Silesitica in Bohemiam reversum, de *Urbium* & Oppidorum calamitatibus, quantamve populi Bohemici stragem proxima bella ediderint, conquerentem videas, adeo, ut status pristini & hodierni contentione, nec non locorum, & facultatum ex tabulis publicis & indicibus inductione facta, hodie sese nec umbram quidem veteris Bohemiæ tenere fateatur. Ab Urbibus progreditur ad *Arces*, & earum multitudinem in Veteri Bohemia, ex *indiculo Wenceslai Hagecii* partim, partim ex indiculo proprio sic recenset, ut districtum & distantiam ab urbe Praga singulis apponat. Arcium tamen nimia etiam multitudine (Rudolfinis adhuc temporibus toto regno centum viginti quatuor munitas habuerunt,) & quod non-

nonnullæ earum a latronibus insiderentur, offensum olim Carolum IV scripto exercitu, quasdam obsessas tradit occupasse, prædonum duces in crucem egisse, arces dejecisse. Tum de quæstione, utrum expediat, quamplurimis arcibus, aut contra nullis, vel paucis tantum, patriam communire? quid sentiat, aperit. Tandem & Castrum S. Wenceslai, seu Arcem Regiam Pragensem, quæ arcium omnium per Bohemiam principatum obtinere fertur, cum partibus suis, quales sunt: Basilica Metropolitanæ Pragensis Ecclesiæ, cum interius, tum afforis plurima memoratu dignissima curiosis oculis ostendens, Habitatio Regia, Regii horti, & hos inter erecta Domus, quam Mathematicam appellant, Regis Wladislai Palatium, & alia pro cujusque dignitate describit.

Ad *tertiam* partem *Opem publica* retulit, Pontes, Basilicas & Templa celebriora, Palatia, Cœnobia, ædificationes sumtuosas, verbo: quicquid memorabile Bohemorum telluri inhæret arte & labore hominum perfectum. Non postremum inter ea locum habent: Pons Pragensis super flumen Muldavam stratus ex quadrato saxo, & 18 fornicibus constans, vel hoc nomine cum Londinensi ripas Tamisis jungente comparandus: Templum S. Barbaræ Kuttenbergæ, quod una & septuaginta columnis sustinetur, ut ejus ichnographia docet, peculiari tabula expressa: Turris in memorato ponte, qua ex veteri in minorem Pragam iter est, conspicua, quæ una ab hostibus Suecis Antiquam & Novam Pragam servasse perhibetur: Turres aquariæ Pragenses, e quibus aqua insigni artificio, certis in altum canalibus elata, rursus in canales alios refusa, ac ponderibus depressa, per omnia urbium fora, compita, & domos dispensatur: Ambitus in Monasterio Aulæregiensi, in cujus olim lateribus Vetus Novumque Testamentum ab initio Geneseos ad Apocalypsin Joannis literis majusculis in tabulis scriptum continebatur, notis quo altius irent, paulatim crescentibus, ita ut a summo usque deorsum facilis lectio præberetur, ut Æneas Silvius autor est: Subterraneus meatus seu cuniculus Praga usque ad pagum in Arcis Regiæ Pragensis conspectu Bubenecz excisus: Horologium Curiæ antiquæ Urbis Pragensis, non aliquam modo diei aut noctis horam, sed diem quoque, mensem, annum, Solis & Lunæ ortus, siderum omnium cursus, signa Zodiaci, Lunæ ætatem, aureum numerum, Cyclos, quodque mireris, Festa per annum præcipua

pua indicans; unde & dignum habitum Autori, quod cum singulis partibus hoc loco & historice, & mechanice describeret, deque cujus præstantia & arcanis tractatum *Joannis Taborsky* Mathematici summatim insereret: Machina denique supra argenti fodinas Przibramenses posita, quæ aquam fodinas mergentem & omnino mersuram, rivuli cujusdam beneficio, die nocteque nunquam interrupte extrahit ab imo, exantlat, aliumve in locum effundit: delineatam cum partibus suis habes fol. 165.

Quarta libri parte, Subterraneorum operum, quæ paulo ante adduxerat, occasione de variis agit Thesauris in Bohemiæ solo hinc inde reconditis, expressis civitatum quarundam & arcium, in quibus latere credantur, nominibus, caussisque ejus rei non improbabilibus allatis; pro thesauro tamen carbones inventos aliquando fuisse, proprio suo comprobat exemplo. Inde & Spectrorum, v. g. Albarum Dominarum, in ditionibus Rosenbergicorum & Novodomensium, Procerum, & alibi non raro apparentium; Bohemorum veterum arte Magica insignium; hominum e sepulchro vel ex media morte surgentium (ubi & cultri a Bohemo devorati rustico, & incisione extracti, figura sistitur,) præsagiorum item atque præstigiarum aliquot exempla, ut alia de veterum Bohemorum habitu, cultu corporis, linguæque conservandæ studio jam omittamus, proferuntur.

Quintum membrum enumerat nobis prælia, in Bohemica tellure (nam quæ a Bohemis gesta fuerunt alibi, Autor jam non persequitur,) commissa quamplurima. Tametsi enim in Chorographica Bohemiæ tabula, sub titulo, *Rosa Bohemia omnibus seculis cruenta*, a sese olim edita, octoginta solum præliorum mentionem fecerat; nunc tamen esse adhuc ostendit longe plura; nec tantum catalogum centum & septuaginta septem præliorum recenset, sed in caussas inquirit quoque, unde tanta bellorum seges in hoc regno florentissimo provenerit.

Postrema parte Apologia pro gente Bohemica continetur adversus *Melchiorem Goldastum, & Petrum Ribaldum Peruanum*; quo ficto sub nomine *Michalem Pieczek*, civem Novæ Pragæ Satyricum latere, indicio nobis est Balbinus. Neque satis is esse arbitratur, Goldasti asserta de Regni Bohemiæ juribus refellisse, nisi & injuriis objectis aliorum clarorum Virorum, Georgii Fabricii, Marquardi Freheri, Gasparis

sparis Dornavii, Antonii Bonfinii, Hieronymi Balbi, Pii II &c. præclara de vetere Bohemia testimonia & encomia reponat.

Cæterum *Mantissæ* & *Additamentorum* titulis quæ duobus hisce libris, post cujusque indicem, reperiuntur annexa, ad Librum I Miscellaneorum spectant. Siquidem non alia, quam quæ de rebus Naturalibus Bohemiæ suggesta Dn. Autori ab Amicis Virisque doctis fuerunt, iis ipsis referuntur; nisi quod circa Additamentorum finem occurrant & Paralipomena quædam ad aliquot capita Libri Tertii.

Daniel Georg Morhofen Unterricht von der Teutschen Sprache und Poesie / deren Ursprung / Fortgang und Lehr-Sätzen. Worbey auch von der reimenden Poeterey der Ausländer mit mehrern gehandelt wird. Kiel / 1682. in 8.

DANIELIS GEORGII MORHOFII

Disquisitiones de Germanorum lingua & poesi, earumque ortu, progressu & legibus. Ubi simul de aliarum gentium rythmica poesi differitur. Kilonii, 1682.

CUm de Latinorum lingua & poesi multi commentarios scripserint, poesin etiam Germanicam quidam in artem redegerint, ac certis legibus adstrinxerint, deque lingua Germanorum diversorum Autorum extent monumenta: nullum tamen præstantiori ingenio, ac majori eruditionis rariorisque doctrinæ copia conditum fuit hoc opusculo: quod vernaculo idiomate scriptum Germanicis suis Poematibus in unum collectis fascem, & Kilonii hoc anno editis, præmisit doctissimus Morhofius, Latinorum etiam Græcorumque carminum venustate nulli Poetarum secundus. Ac magis quidem & justum Opus *Originum Germanicarum*, in quibus linguæ & verborum Germanorum origines fuse & explicatius sit deducturus, se moliri; *artem* etiam *Poeticam Germanorum* peculiari Opere Latino se traditurum in Præfatione indicat: quorum Operum liber hic specimen velut sit, unde prægustum capere liceat.

In tres istum divisit partes; quarum *prima* de Germanorum lingua, *altera* de eorum poesi & poetis, *tertia* de arte poetica eorundem agit.

agit. In *prima* antiquitatem & excellentiam linguæ Germanicæ ostensurus, eam si non Hebraica, Græca tamen & Latina antiquiorem esse, & has isti originem debere, tum in peculiari Dissertatione, quam *de novitate Græcæ & Latinæ linguæ* editurus sit, se ostensurum promittit; tum hoc ipso in loco probat ex eo, quod Græci & Latini philosophiam & linguam, vehiculum scientiarum, a Barbaris acceperint: Barbarorum autem nomine Scythas ac Celtas venisse seu Gallos, quorum lingua vetus cum Germanica eadem sit; quod ex plurimis verbis, quæ utrique genti communia, sola dialecto discrepant, ostendi possit, & quibusdam exemplis ipse docet. Cumque vetus Germanorum lingua ad complura Asiæ loca, inque ipsam Persiam antiquissimis temporibus penetrarit (docente id infinita vocum copia utrique linguæ communium, verbis item similiter terminatis eodemque modo compositis, quod observarunt Lipsius, Salmasius, Bochartus, Mylius, Burtonus, Piccartus & Jo. Gravius) in Ægypto etiam, Arabia, & ipsa America quarundam vocum a Germanis acceptarum, & ab his eo derivatarum vestigia deprehendantur: probabile omnino esse, Germanorum linguam ætate illas posteriores antecellere; Græca quidem & Latina vetustiorem esse, ab eo demum recte intelligi qui veteres Græcorum & Latinorum voces e Fragmentis & Glossariis depromtas cum priscis Gothicis, Runicis, Anglo-Saxonicis, Cimbricis, Francicis & Hispanicis vocabulis contulerit, nec hodiernarum per universam Germaniam receptarum dialectorum fuerit imperitus. Eum enim deprehensurum, plurimas Græcarum Latinarumque dictionum radices in veteri Saxonum, Westphalica, Cimbrica, Pomerana, Megapolitana, Belgica, Danica, Norvagica, Suecica, & cumprimis veteri Gothica lingua latere. Has autem acceptas fuisse a Græcis & Romanis, non solum Dionysii Halicarnassensis testimonio adversari, qui sub finem Lib. I Romanos linguam sibi adsumsisse ait, quæ nec tota Græca, nec tota Barbara, ex ambabus vero commixta sit: sed e veteribus quoque Latinorum vocabulis in Osca, Volsca & Tusca lingua usurpatis contrariũ apparere, quæ quo vetustiora, eo Germanicæ linguæ sint propiora. Varroni & Festo nullam in Originibus linguæ Latinæ habendam esse fidem, quippe qui sæpe fallantur, communi vitio plerorumque, qui in gentis suæ lingua tradenda turpiter labuntur. Statuit ergo cum Salmasio & Boxhornio, fontem genuinum Europæarum linguarum veterem

Scytha-

Scytharum linguam esse, e qua primigenia Germanica Gothicaque sint ortæ, quibus Græca & Latina originem debeant. Quo simplicior enim & rudior lingua sit, eo antiquiorem esse; expolitam contra & omnibus numeris absolutam notæ recentioris habendam. Monosyllabas etiam vel paucarum syllabarum voces antiquitatem linguæ & velut radices prodere; recentiorem putandam eam, quæ vocabulis polysyllabis abundat, adjecta flexione & terminatione commoda abblandiente auribus, numerumque & rythmum orationi conciliante. Germanica autem & Scythica cum simplex ac rudis, & omnis elegantiæ ac dignitatis expers sit; Latina & Græca contra politiorum ac elaboratarum speciem præ se ferant, polysyllabis insuper abundent, in iisque una vox interdum ad sex vel septem excreverit syllabas, & longi syrmatis appositione sibi aliquam acquisiverit majestatem, facile cuivis constare, utra harum habenda sit antiquior. Derivationes autem Latinarum, Græcarum, aliarumque linguarum e Germanica veteri Gothicaque, in literarum mutatione consistere, quæ vel additione, vel detractione, vel transpositione, vel permutatione instituta sit. Additionem vel in initio vocabuli per prosthesin, vel in medio per epenthesin, vel in fine per paragogen; Detractionem æque vel initio per aphæresin, vel in medio per ecthlipsin, vel in fine per apocopen fuisse factam. Quorum modorum complura exempla affert, & peculiari capite vocum, quibus [illegible]tes corporis humani & brutorum apud Latinos & Græcos signantur, e Germanica lingua derivatarum rationem ostendit.

In *altera* parte Poëseos Germanorum originem & progressum exponit, præmissa tractatione de aliarum gentium poesi rythmica; ut cognoscatur, utrum hæ Germanis forte priores poesin excoluerint, ceu nonnullæ gloriantur, utrum istis inventionis versuum rythmicorum gloria tribuenda sit. Ac in primo capite de *Gallorum* agit poesi, tum prisca, quam Poetæ Aquitani & Provinciales, ut Eustachius, Arnaldus Daniel, & complures alii excoluere, quos Jo. Nostradamus & Claud. Fauchetus peculiaribus libris, Verderius item in Bibl. Gall. recensuerint: tum recentiori, quam a Clemente Marotto conditam plures, quos nominat, excoluerint: tum hodierna, quam ad summam gloriam evexerint præstanti ingenio ac eleganti eruditione conspicui viri, Franc. Malherba, Theophilus, Victurius, Scuderius, Regnerio,

Rablaisius, Sorbierius, Menagius, Capellanus, Pere le Moine, Godeau, Saint Aymant, Desmarests, Les fargue, Corneille, Moliere, & alii, qui videri possunt enumerati in Sorelli Bibl. Gall. & Coleteti de Vitis Poetarum Opere, quod laudat Menagius Observ. ad Malherb. pag. 429. Secundum caput *Italorum* poesin a Gallis ortam & per certas velut ætates distinctam recenset quarum prima a Dante, Petrarcha, & Boccatio ad florem perducta sit; adultior Bembum, Casam, Tassum, Colonnam, Sarrochiam, Sannazarium, Ariostum, Cagnolum, Burghesium, Guarinum, Marinum, Chiabreram, Pretum, Testum; ultima plures recentiores tulerit, de quorum poematibus disseritur. Tertium caput de *Hispanorum* poesi ejusque vitiis & autoribus haud vulgaria tradit, laudemq; huic genti adimit inventionis fabularum amatoriarum, Romans sive Romanzi dictarum, quam Casp. Barthius & Th. Spraat ipsis tribuerat. Poetæ autem istius gentis recensentur: Diego Ximenes, Quevedo, Gongora, Erzilla, Camoens, Silveira, Cervantes, Argensola, Lope de Vega, qui mille octingentas comœdias scripserit, Garsias Laso de la Vega, & Alph. de Ledesma. Quartum caput *Anglorum* poesin & poetas enarrat: ac veterem quidem Anglo-Saxonum linguam & poesin æque ac populum ipsum Germaniæ ortum debere, vetustissima autem apud eos carmina esse Ælfredi Regis, & Aldhelmi: a quibusdam Richardi quoq; Backeri & Godfridi Chauceri poemata laudari tradit. Recentes poetas Abr. Cowley, John Donne, Cleveland, Edm. Waller, John Denham, Georg Herbert, Baconem Verulamium, Shakespeare, Fletcher, Beaumont, Ben. Johnson, Suckling, & Jo. Miltonum nominat de iisq; disserit. In quinto capite de *Belgarum* lingua, quæ cum Germanica veteri ferme eadem, ab hac certe orta est, & Poesi in isthac gente usitata agit. Veteres autem poetæ (ut Anonymus ille, qui Chronicon Belgicum rythmicum scripsit, a Jac. Eyndio in Zeeland. Chron. sæpius allegatus, & a Dusa editus) cum rudiores & absq; omni arte fuerint, seculi hujus poetas cultissimos extitisse, Jan. Dousam, Dan. Heinsium, Jac. Catsium, Const. Hugenium. Laudat hujus gentis ab hac arte plures: Jost van Vondel, Jan de Voss, (qui cum vitriarius esset & egregia poemata conderet, in suspicionem incurrit apud plerosque, ac si Barlæus sub ipsius nomine ea scripserit) Hooftius, Henr. Westerbaen, Henr. Brunoos, Jo. Adolph. Dans, Matth. van Meervvede, Jann van der Veen, Decker, Bodicher Banning,

Dan.

Dan. Jonctys, Anna Maria Schurmans, Anna Tesselscha, & complures poetæ alii, quorum ingenii monumenta ne intereant, peculiaribus Voluminibus v. g. de Zeeusche Nachtegael, Klioos Kraam, Apollos Harp, collecta extant. Postquam hæc ita de lingua & poesi exterarum gentium exposuisset, ad *Germanos* eorumque poesin se convertit, deq; ea tractationem capite sexto & seqq. suscipit. In tres autem ætates eam dispescit, in primam & remotissimam, mediam, & hodiernam. Quarum prima e carminibus veterum Germanorum, quorum Tacitus meminit, cujus verba minus commode ad Sueonum vetusta poemata trahantur a Rudbekio, noscenda sit: media a Caroli M. temporibus repetenda, qui & ipse cum filio Ludovico poesin excoluisse carminaque composuisse perhibetur, & ab aliis condita collegit: quem deinde secuti sunt Ottfridus, Willramus, Weinsbeck & alii, quos nominat Goldastus in Not. ad Paræn. & quorum multos se editurum promisit Lambecius Syntagmate Rerum Germanicarum, cui immortuus est. Ad hanc ætatem referenda istorum etiam canticorum origo, quæ magistrorum (Meister-Gesänge) vocantur, & alia ludicra æque ac sacra rythmica scripta Germanica, Hugonis von Trymberg, Freydanck, Seb. Brant, Melch. Pfinzing, Burch. Waldis, aliorumque, quorum Agricola in Præfat. Prov. Germ. nomina recitat; libellus item, qui inscriptus est Reinicke Voß (de cujus autore & interpretibus disseritur) & Rollenhagii Froschmeusler. Tandem huc referenda ait Hans Sachsens sutoris prius, inde ludimagistri Noribergensis poemata, quorum se ultra sex millia condidisse ipse profitetur. De Septentrionalium poesi peculiari capite octavo disserit. Ultimæ seu hodiernæ poeseos ortum ad Martini Opitii tempora referendum esse, sub quæ gloria Germanicorum carminum instaurata sit, & cultissima ea prodierint, autoribus Flemmingo, Werdero, Tscherningo, Colero, Gryphio, Hoffmanno, Gasparo, Ristio, Dachio, Rolingio, Franco, Harsdorffero, Clajo, Schirmero, Betulio, Weissio aliisque; fœmineum quoque sexum huic se applicuisse studio aliquot exemplis, quæ inter illustre Henriettæ Catharinæ Gersdorffæ natæ Frisiæ decus effulgeat, capite nono tradit.

Tertia parte de poetica Germanorum arte, ejusque modis & generibus fuse tractat: ac primo linguam Germanorũ nequaquam barbaram esse, sed excultam inq; artem redactam & certis adstrictam regulis ostendit, eoque in loco de Grammaticis super hac arte editis libellis,

bellis, dialectis item, orthographia, etymologia, & syntaxi linguæ hujus haud proletaria affert: deinde ad prosodiam delatus, copiosius eam exequitur, de accentu & quantitate syllabarum numeroque poetico accurate disserens, rythmicam autem poesin adversus Isaaci Vossii, Rolandi Maresii, & Slusii objectiones & criminationes defendens, ejusque præstantiam, antiquitatem, suavitatem, utilitatemque commendans: majoribus quidem difficultatibus & angustiis metrorum, quæ Latina & Græca poemata servant expositas esse leges ostendens. Hinc de origine poeseos rythmicæ apud Latinos æque ac Germanos & alias gentes, tam ejus quæ ὁμοιοτελεύτοις versuum syllabis constat, quam quæ pari numero pedum & metro gaudet non habita syllabarum quantitate, disserit: ubi de versibus leoninis eorumque autoribus & generibus, aliisque eundem in sonum desinentibus carminibus, & rythmi qualitatibus, haud alibi obvia in medium affert. Genera Carminum apud Germanos vel *pedum*, vel *stropharum & rythmorum*, vel *materia* ratione varia esse affirmat. Pro *pedum* diversitate in Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapæsticum, Alcaicum, Anacreonticum, & tot genera mixta seu composita ea abire, quot apud Latinos recepta sunt, ait: pro *stropharum* inæqualitate in Alexandrinum, Elegiacum, Sapphicum, Odas Pindaricas, Eccho, Sonnettas, Rondeaux, Madrigales, Stances, dividi: pro *materia seu objecti* varietate & inventionis (quam latius exequitur & peculiari se executurum Opere promittit) ratione distincta, in Heroica sive epica carmina, (quo loco de sic dictis Romans seu fictis heroicis libris eorumque origine & utilitate disquirit) Odas, Eclogas, Dramata, Satyras, & Epigrammata dispesci docet, & de quovis horum carminum genere, quid in eo observandum sit ut ad dignitatem perveniat, qui præstantissimi Autores ejus extiterint, quæ Opera condiderint, quæ perierint, quæ materiæ cuivis generi conveniant, quæ figuræ ea exornent, aliaque tradit quæ cognoscere utile non minus quam jucundum fuerit.

Sub finem libri cujusvis generis carminum pro diversitate metri & stropharum distinctorum exempla affert, ab *Henrico Schævio* composita, priores septendecim Horatii Libri I Carminum Odas germanice exhibentia: quibus tres suorum *Germanicorum Poematum* partes, gratulatoria, lugubria, sacra, profana complexas, subjicit, non habito ordine ætatis temporisve quo condita, aut argumenti quod tractant: nempe

nempe non venustate solum, quam eximiam plane habent, dum nativam elegantiam minus affectatam anxieque quaesitam prae se ferunt, sed varietate simul Lectorum animos demulsurus.

	Tempore Vero p.m.		*Eclipsis Lunae Greenovici prope Londinum observata, die 11. Februarii Anno 1682. a Johanne Flamsteedio Math. Regio.* Confer pag. Actorum 109. 114.	° ′ ″
d.	h. ′	″		
			Lunae Diameter ter observ.	6702=33.25.
11.	8. 1.	00	Fumus in inferiore parte, nudis oculis	
	48.	38		
			Limbus Lunae remotus a Regulo -	8. 5.20
	53.	07	- - - - - - repet.	8. 6.20
	55.	07	Limbus Lunae remot. a lucid. in Lumbis Leonis	14.58.15
	9. 2.	34	- - - - - - repet.	14.57.55
	4.	18	Limb. Lunae remot. a Regulo repet. -	8. 12.50
	8.	42	Umbrago.	
	9. 4.	08	Densa Penumbra.	
	11.	44	*Initium.*	
	12.	32	Medium Paludis Mareotidis.	
	14.	02	*Sexta Pars Peripheriae* obscurata.	
	18.	10	Circinna intra Umbram.	
	20.	10	Limbus primus Montis Cataractes, vel Gassendi *Ricciolo.*	
	21.	32	Oculus Draconis.	
	27.	58	Legebat Limbos primos Cretae & Aetnae.	
	28.	22	Aetna totus tectus, Initium Insulae Hierae.	
	29.	48	Initium Corsicae.	
	33.	46	Sinae Mons incipit.	
	36.	38	Sinae medium.	
	37.	32	Totus Sina tectus.	
	38.	04	Centrum Lunae, sive digiti VI.	
	38.	48	Incipit Lacus Niger Major.	
	39.	58	per medium Besbici.	
	43.	42	Initium Byzantii.	
	46.	58	Incipit Horminius.	
	47.	22		

Car-

Tempus verū p. m. h.	′	″			°	′	″
9.	47.	50	- - Carpathes.				
	48.	30	- - Serrorum mons.				
	50.	24	- - Apollonia, *Ricciolo* Plinius.				
	52.	44	- - Macra.				
	54.	26.	- - Mons Hercules.				
	59.	10	- - Corocondometis, *Ricciolo* Paulus Somni.				
10.	0.	38.	Tota Palus tecta.				
	2.	20	Incipit Mæotis.				
	5.	14	Umbra per medium Insulæ Majoris.				
	6.	54	Tota fere Mæotis tecta.				
	7.	28	*Sexta pars Peripheriæ* iterum.				
	10.	14	*Immersio.*				
	19.	21	Lunæ limbus proximus a Regulo		8.	13.	10.
11	38.	6	Lunæ limbus rem. a regulo repet.		9.	23.	50
	41.	48	- - - - - -	iterum	9.	25.	35
11	47.	38	Emersio.				
	50.	2	*Sexta pars peripheriæ* illuminata, cum Limbo primo (Mareotidis.				
11	50.	42	Medium Mareotidis.				
	51.	6	Tota Mareotis liberata.				
	52.	50	Umbra per medium Porphiritidis.				
	53.	34	Totus Porphirites.				
	58.	18	Circinna tota.				
12.	1.	0	Cataractes Sirbonis totus, vel Gassendus.				
	3.	20	Ætna incipit.				
	5.	18	Ætna totus retectus.				
	7.	34	Creta.				
	13.	38	Sina incipit.				
	14.	28	Sinæ medium.				
	15.	34	Sina totus.				
	17.	34	Medium Besbici.				
	18.	28	*Centrum Lunæ*, sive VI digiti retecti.				
	20.	50	Byzantium extra.				

In-

Temporis veri p. m. h. ′ ″			
11. 24. 24	Insula Apollonia tecta.		
31. 38	Medium Corocondometidis.		
33. 18	Mæotis incipit illustrari.		
39. 06	*Sexta pars Peripheriæ* adhuc defecit.		
42. 18	Insula Major Caspiæ tota.		
45. 10	Dubius Exitus.		
45. 38	Certus Finis.		
	Ante Initium Eclipsis observavimus distantiam Limbi proximi Mareotidis a Limbo Lunæ proximo 145=0′-43′½, & a Limbo remoto Lunæ Maculæ ejusdem Limbi - 6575=3′2.48″.		
			° ′ - ″
12. 52. 0	Limbus Lunæ remotus a Regulo.		9. 58. 20
55. 10	- - - - -	repet.	10. 0. 10.

ANDREÆ ABBATIS BAMBERGENSIS de vita S. OTTONIS Libri quatuor, nunc primum ex Membranis Benedicto Camminensis Ecclesiæ Pontifici inscriptis editi a Valerio Jaschio Pomerano, SS. Theol. Lic.

Colbergæ 1681. in 4.

S. Otto, natione Suevus, ex inclyta Andechsiorum stirpe Comes, primum Judithæ, quæ Henrici IV. Imp. germana soror fuit & Boleslao Polonorũ Duci nupsit, Capellanus, postea Canonicus Ratisbonensis, tum Henrici IV Cancellarius, & tandem Ecclesiæ Bambergensis Episcopus & Pomeranæ Gentis Apostolus, liberalitate, frugalitate, fundatis, instauratis, & amplificatis plurimis templis & monasteriis, nec non visionum & miraculorum fama clarus, & a Clemente III in Divorum numerum relatus, Historicis duodecimi, quo vixit, & sequentium seculorum, Helmoldo, Crantzio, Alberto Stadensi, Gobelino Perso-

Personæ, Conrado Urspergensi, Nauclero, Paulo Langio, Trithemio & aliis haud ignotus est. Nec defuerunt, qui ejus vitam ex instituto enarrarent. Extant enim Anonymi Scriptoris, qui Ottonis in convertenda Pomeranorum gente comes ac socius fuit, libri tres de vita Ottonis, quorum Autorem D. Cramerus & alii Siffridum Ottonis Scribam fuisse existimant. Certe Siffridum hunc Ottonis vitam & res gestas literis tradidisse testis est Andreas Monasterii S. Michaelis prope Bambergam Abbas, qui se quatuor suos de S. Ottone libros ex Siffrido, & Tiemone, quem quinquennem Ottonis minulum fuisse memorat, & Ebbone, qui ex ore Udalrici Sacerdotis Ottonis vitam excepisse perhibetur, & Herbordo Scholastico, qui & dramatico carmine & soluta oratione Ottonis vitam persecutus est, consarcinasse haud dissimulat. Et hos Andreæ Bambergensis de vita Ottonis libros primus in Divis suis Bambergensibus Jacobus Gretserus publicavit, & cum Anonymo illo Scriptore, prout apud Canisium T. II Antiqu. Lect. legitur, studiose in margine contulit, quos postea ex Gretsero etiam Surius inter probatas Sanctorum vitas ad d. 2. Julii collocavit. Verum cum L. Valerius Jaschius Consistorii Elect. in Pomer. Assessor, Ecclesiastes Marianus & Colleg. Schol. Colbergensis Rector, qui aliquot abhinc annis Vitam Ottonis ab Anonymo descriptam in compendium redegit, a M. Friderico Cramero Pastore Stetinensi antiquius & sincerius Andreæ MSC. nactus esset, ut suum de patria bene merendi studium omnibus probaret, ex Membranis hactenus ineditis describi illud procuravit, & quantum partim cum Anonymo, partim cum Andrea-Gretseriano conveniret, aut quantum ab iisdem discreparet, diligenter annotavit, & appendice trium Diplomatum, nec non observationibus quibusdam & duplici indice, uno rerum, altero vocum barbararum & barbare scriptarum illustratum, in lucem publicam emisit. Ad calcem observationum subjecta est digressio ad digressionis Gretserianæ caput præcipuum de fide ac doctrina S. Ottonis, quam Autor Apostolicam, sed nævis illorum temporum aspersam fuisse, breviter monet.

RESPONSIO VALEDICTORIA AD SECUNDAM Sandii Epistolam, in vindiciis Nuclei sui Historiæ Ecclesiasticæ conscriptam, una cum Appendice de Cingallo. Per Samuelem Gardinerum S. T. D. Londini 1681. in 8.

Ut

UT hæresin diu orco damnatam revocaret, incautosque falleret *Christophorus Sandius*, anno M DC LXXVI *Nucleum* (ut ipse vocat,) *Historia Ecclesiastica*, Coloniæ (hunc enim locum frons libri inscriptum habet) publicavit. In quo, per omnia inde a Christo nato secula, magno molimine probare nititur, Arii dogma de Christo, fidei Catholicæ contrarium, in Ecclesia semper obtinuisse. Ab hac igitur blasphemi dogmatis infamia ut Patres Ante-Nicænos liberaret, vir eruditissimus *D. Samuel Gardinerus, S. Theol. Prof. & Regia Majestati Britannica a Sacris*, Ὑποτυπώσει suæ, sive *Catholica circa SS. Trinitatem fidei delineationi, ex scriptis Patrum Ante-Nicanorum desumta*, anno insequenti annexuit *Responsionem brevem*, qua laudatos modo Patres contra ἐγκλήματα Sandii defendit. Quo facto, anno statim proximo M DC LXXVIII, Sandius *Appendici addendorum, confirmandorum & emendandorum, ad Nucleum suum*, ut vocavit, *Historia Ecclesiastica* editæ, subjunxit tres epistolas, quarum *Prima* ipsius est ad D. Gardinerum apologetica; *Secunda* D. Gardineri ad Sandium, in eadem caussa Patrum, qui ante Concilium Nicænum vixerant; *Tertia* iterum Sandii est, qua contra Gardinerum θέσιν, in gratiam Arianorum semel assumtam, pergit διαφυλάττειν. Sed hanc ultimam dicti Neo-Ariani epistolam in nominata supra *Valedictoria Responsione* refutat Gardinerus, ostendens Patres Ante-Nicænos dogmati Ariano minime favisse. Sub calcem Responsionis *Cingallum* (sub quo nomine Sandium latere arguit,) qui Goudæ anno M DC LXXVIII vulgaverat libellum, cui titulus: *Scriptura S. Trinitatis Revelatrix*; in quo, ut laudatus Gardinerus observat, ipse multos Scripturæ locos, qui SS. Trinitatis ὁμουσίαν, coæternitatem & coæqualitatem validissime probant, unius vel alterius, recentis nonnunquam interpretis autoritate nixus enervat, & dum contra Socinianos animose disputare videtur, Arianorum argumentis prolixe satis propositis, brevissime, quasi aliud agens, & negligentius satisfacit. Id quod Theologus magni nominis, *D. Abraham Calovius* etiam in peculiari Dissertatione, Witteberga anno 1680 *de Scriptura sacra veteris Testamenti SS. Trinitatis revelatrici* proposita, & eidem *Cingallo* opposita, accurate & ex professo demonstravit.

JOH. ADAMI OSIANDRI, S. THEOLOG. D. *Cancellarii Universitatis & Præpositi Ecclesiæ Tubingensis, Theologia Casualis, in qua quæstiones dubia & casus conscientiæ circa credenda & agenda enucleantur.* Pars sexta & ultima. *Tubingæ Anno 1682. in 4.*

CONscientiæ casus, seu varia quæ in credendis agendisve, vel intellectum, vel voluntatem remorantur, & conscientiam perplexam reddunt, dubia extricare quantum intersit, cum celeberrimi nominis Theologus intelligeret, in id incubuit, ut post varia Theologiæ Exegeticæ, Didacticæ, Polemicæ, Homileticæ, & Moralis specimina, hanc etiam partem, quæ in religionis articulis & variis hominum actionibus hæsitantibus conscientiis consulit, peculiari Theologiæ Casualis systemate illustriorem redderet. In quo de conscientia ejusque norma, scrutinio, & cura quatuor capitibus præfatus, ad speciales casus Theoreticos pariter & Practicos se accingit, eosque subjunctis rationum fundamentis, & remotis objectionum obstaculis, decidit. Divisum est integrum opus in sex partes, quarum ultima hoc ipso anno publicata eas quæstiones enodat, quæ de pace religionis, de simonia, de scandalo, de correptione delinquentium, de eleemosynis, & de novissimis hominum moveri solent. Nunc ejusdem Autoris in scribendis edendisque libris indefessi Commentarium in libros Samuelis & quatuor Evangelia, nec non Canones Apostolorum illustratos, Relationem omnium Conciliorum, Reflexiones Theologicas in Cartesianismum, & alia promissa monumenta expectamus.

RELATIO DIVERSORUM EXPERIMENTOrum factorum cum Phosphoro, tam liquido, quam solido, a D. Fried. Slare, Reg. Soc. & Colleg. Med. Socio.

Excerpta ex Collectionibus Philosophicis Anglicis, no. 3. A. 1681. 10. Decembr. p. 48.

EXperimentorum præterita æstate coram Regia Societate exhibitorum quædam cum Phosphoro liquido, quædam cum solido erant peracta, quos inter quoad materiam nulla est differentia, cum uterque ex substantiis seu materiis ab humano corpore desumtis præpare-

paretur. Phosphorus ita paratus, in solida quidem forma, facile urere valet corpus: at liquori permistus, & ita liquidum constituens, non urit; adeo ut fœminæ etiam manus nulla ustione lædantur, imo ne calefiant quidem, etiamsi eas eodem abluerit. Experimentum hujus proxima septimana plurium in præsentia factum, dum persona quædam erudita, cum eodem & manus & faciem lavasset, tantam lucem faciei suæ conciliavit, ut ejusdem coruscante splendore tres aut quatuor aliæ personæ, haud adeo procul distantes, illustratæ ex facie cognosci potuerint: simulac vero candela conclavi illata fuit, splendor omnis disparuit, nec indicium ullius alterationis in earundem cute deprehendi potuit. Quod si exacte inclusus conservetur hic Phosphorus, non adeo diu lucet: quendam tamen observare contigit, 6 vel 7 successivis vicibus quasi coruscantem, in vitro etiam exacte clauso: unde hic idem videtur cum Phosphoro fulgurante D. Elsholtzii, cum coruscationes ejus ad fulguris similitudinem propius accedant.

Alter solidus Phosphorus haud differt materialiter a fluido, cum maximam partem ex urina elaboratus sit; persuasum tamen omnino habeo, quod pariter & ex sanguine præparari queat, si æque facile illius ac urinæ copia obtineri posset, cum urina nonnisi serum sit sanguinis, per renes transcolatum. Sub præparatione ejus, non solum secundum communem analysin, phlegma, spiritus, sal volatile, sulphur vel oleum, sed & alia extraordinaria Phænomena se nobis exhibent, antequam singulare hoc productum prodeat. Phosphorus hic æque perspicuus reddi potest, ac quodvis resinosum corpus, & ut instar ceræ in aqua calida liquescat. Frigidus perquam tenax est, & instar Lunæ Corneæ scissilis, vel potius hac adhuc durior: aqua coopertus lucere desinit, si vero quædam ejus portio in aerem emergat, lucebit, etiam in vitro hermetice sigillato.

In amplo vitro asservatus, sine aqua, continue ad aliquot dies lucem sparsit, cum parva aut nulla vel lucis vel ponderis diminutione.

Quasdam solidi hujus Phosphori portiones aliis longe vividiores & inflammabiliores deprehendi. Præterita æstate, cum experimenta quædam circa hunc Phosphorum instituerємus, quivis sine damno ullo tractare illum poterat, at quædam tamen particulæ vix calidæ manus contactum, quin ignem conciperent, sustinebant. Pluri-

bus contigit hoc infortunii, quorum curiositas meis eum extorserat manibus, dum credere haud poterant, quod corpus adeo frigidum, sponte sua in ignem tantopere urentem transire posset. Experimenti gratia, in præsentia Nobilis, particulam hujus lucidæ substantiæ, duarum circiter drachmarum, seponebam, & tamen ignem concipiebat, absente etiam quavis candela, nobisque omnibus notabili intervallo ab eadem distantibus, & instar fascis lignorum deflagrabat, adurebatque mappam & mensam, cui imposita erat.

Cum Phosphoro non adeo igneo aut vivido scribebam vocabula pro lubitu in loco illuminato, & in loco tenebroso radiantes & lectu facillimi exhibebantur characteres, quasi essent verba radio quodam lucis scripta; idque durabat ita ad notabile tempus. Quod si literæ hæ igni admoveantur, donec incalescant, nigrescunt subito, eumque colorem tamdiu retinent, quamdiu alias bonum solet atramentum.

Perquam diffusiva est lux: nam supra centum characteres cum penicillo hoc illustri delineavi, & neque 20mam ejus partem absumtam observavi. Similiter dimidium ejus granum, appetente nocte, manui meæ inducebam, quæ exinde tota quasi inaurata, & per integram noctem lucida reddebatur: appetente enim mane talem illam deprehendebam. Diffusiva ejus qualitas ex eo porro confirmatur, quod granum unum exactissime ponderatum, in aere libero per 7. l. 8. dies continue lucidam flammulam sparsit, adeo ut cum interdiu fenestras meas, qua spectant austrum, clauderem, continuo videre liceret sphæram igneam, quæ attentius observata, flammulam candidam in aerem ambientem diffundebat, quod largior portio longe notabilius præstat. Consumebantur ita omnia, non relictis cineribus aliisve recrementis, præter paucam humiditatem saporis subacidi. Majorem vero ejus portionem ita deflagrare cum permisissem, copiosiorem humiditatem, saporis instar debilioris spiritus sulphuris per campanam acquirebam. Id quod mihi in mentem revocat, plures meorum amicorum, viso hoc experimento, fumos istos vocasse sulphureos; ac sane in omnibus suis proprietatibus potius ad sulphur, quam salina concreta referendus videtur, tam ratione suæ inflammabilitatis, quam ratione solubilitatis in aqua.

Quantum ad Medicum usum conferre queat nobile hoc subjectum, tempus docebit, nec Vos morabor circa ea, quæ de hoc dicere possim.

possim. Hoc pro certo scio, quod eruditus *Willisius*, (modo adhuc viveret) cum gaudio visurus sit tale productum nostri corporis, qui confidenter admodum præsupponebat aliquid igneum, aut flammeum, aut igni saltem analogum, a quo incendatur & imprægnetur sanguis. Nec improbat talem hypothesin eruditus *Lowerus*, licet sanguinis incensionem in pulmonibus potius, quam corde fieri statuat. Quibus aliis Naturæ Phænomenis explicandis inserviat, paulo specialius scire velim, quo & pertinet observatio Erudit. *D. Croon*, qui suum corpus indusio recenti & calefacto fricando, utrumque lucere facit: ut & ista Nobilis Bristoliensis, qui una cum filio mihi retulit, quod tibialia sua post diuturnam deambulationem, frequentius luceant.

CONTINUATIO PRÆDICTORUM EXPERIMENTORUM, ejusdem Autoris, ex Collectionibus Philosophicis Anglicis, no. 4. A. 168½. 10. Jan. pag. 48. excerpta.

TEntaturus vim elasticam substantiæ hujus luciferæ, ad inflammationem redactæ, sequens instituebam experimentum. Portionem ejus includebam exiguæ vitreæ phialæ, nucis myristicæ magnitudinis, (igne lampadis ad insignem tenuitatem redactæ, ut eo promptius ab elasticitate substantiæ in flammam expansæ affici posset;) hanc sigillatam hermetice, quo nec aer nec aliud quid citra illius fracturam posset erumpere, admovebam calori ignis, & juxta expectationem meam subito materiam contentam incendi flammæ sub forma observabam; & ita flammas emittere, ac integram quasi vitri capacitatem replere continuabat per breve temporis spatium, a quo extincta videbatur, citra vitri vel fracturam vel rupturam.

Pro cognoscendo melius residuo illo, in quod resolvitur materia adeo flammans, tale tentabam experimentum. Præparabam aliam parvam phialam, cum tubo nonnihil largiori in summitate aperto, ut, hic fumarii loco igni in globo inferiori esse posset. Admovendo ergo materiam calori, eam, ut supra, inflammabam, & deprehendebam tam fumarium, quam superiorem globi partem obductam sulphure flavescente, quod utut ita sublimatum, haud tamen spoliatum erat proprietate sua lucente, quin ad levem incalescentiam tota phiala splen-

deret & luceret. Ut experirer modum, quo in aere aperto deflagraret, incendebam portionem ejus, admovendo illam tantum calori ignis; & deprehendebam, quod instar frustuli Nitri combureretur, sed sine explosione, celerrime tantum deflagrando.

Observavi ulterius, quod relinquat materiam rubram tenuem, dum extinguitur, quæ non absimilis est ceræ rubræ, & adeo percipitur acida, ut dentes stupefaciat, ferrumque dissolvat.

Majus frustulum, exacte ponderatum, aeri ita expositum, diutius lucebat, antequam splendor plane extingueretur: examinata postmodum liquoris, in quem abierat, quantitate, non absque consternatione triplum ad minimum prioris ponderis reperiebam, qui nonnullis eum gustantibus spiritus sulphuris, aliis spiritus salis videbatur.

Tentabam experimentum Domini Præsidis, applicando quoddam ellychnium, an ita flamma ejus, ac lumen concentrari melius, & dirigi in certum objectum, mediante tali quadam Phosphori vel solidi vel fluidi applicatione, queat: nec tamen hactenus convenientem perficiendi illud modum reperire licuit. Simul enim atque solidus in ignem actualem incenditur, subito seipsum ac ellychnium consumit: fluidus vero nullo modo incendi potest, etiamsi actualiter calefactus; & ita non poteram flammulam sursum in ellychnium adigere, nec vivida satis est lux ejus, pro singulari quodam usu; licet ejus consistentiam liquidam solida utiliorem existimem, pro subministranda luce. Cum enim partem vitri sphærici amplioris, 5. 46. unciarum circiter Diametri, fluido Phosphoro implevissem, deprehendebam integram vitri cavitatem supra liquorem ita radiis luminosis repletam, ut prompte majorem characterem juxta illos legere possem.

Cum universaliter jam concedatur, ignem & flammam pabulum suum ex aere capere, lubido incessit, examinandi subjectum hoc in vacuo. Pro quo scopo, considerabilem massulam ejus ponebam subter vitrum, quod affigebam machinæ aeri exhauriendo dicatæ, & remotis candelis, exacte observabam, quo luminis gradu luceret. Hinc subito embolum suctorium machinæ (ad Papinii modum elaboratæ) agitabam, ac deprehendebam, quod lucida magis redderetur, cum tamen carbo probe ignitus, ad primum suctum penitus extingueretur: post tertium & quartum suctum, qui bene exhauriebant vitrum, multum augmentabat suum lumen, & ita aucta splendebat luce, donec obser-

observando delassatus, aerem readmitterem, & phosphorum ad pristinum languidum luminis gradum redire observarem.

Cum tentarem per follium flatum ad incensionem illum perducere, putabam penitus me illum extinxisse, adeo diu mortuus quasi jacebat, antequam lucis quippiam appareret.

Omnes liquores apti nati sunt ad extinguendam lucem hanc, si subjectum illis immergatur: nec lucebit, nec inflammabitur, etiamsi in liquoribus maxime inflammabilibus e. g. oleo olivarum, spiritu therebinthinæ, vel ipso etiam spiritu vini, ebullire illud permiseris.

OBSERVATIO MEDICA RARA, IN Apertione cadaveris cujusdam Epileptici, a Dn. Jac. Sponio Medicinæ Doctore, ac Collegio Lugdunensi in Gallia aggregato communicata.

DOminus de L.--- Lugdunensis annos 42 natus vitam causariam jam ab annis duodecim agens, ultimoque tribus abhinc annis insultibus Epilepticis frequentissime correptus, simul hydrope pectoris, quo remediorum ope liberatus erat, tandem mense Julio hujus anni 1682 ab hora 6 matut. ad meridianam usque, quinque aut sex vicibus vehementius solito concussus est, ἄφωνος per illas sex horas & apoplecticus, ultimo insultui non resistens fato cessit. Aperto cadavere præsentibus medicis, chirurgoque subsignatis, hæc observata fuerunt.

1. Abdomen, hepar, lien, intestina insolitæ magnitudinis, ut edacibus, qualis erat, esse solet.

2. Stomachi constitutio satis naturalis.

3. Pulmones tumefacti, coloris obscuri ac fere lividi: quod afflicti ab hydrope pulmonis residuum erat.

4. Cerebri lateralis pars dextra inflammata.

5. In ventriculis cerebri sanguinis coagulati copia: ruptura scilicet vasorum sanguineorum a motibus convulsivis procurata, quæ apoplexiam & mortem intulit.

6. Pars major ramorum Jugularium internarum indurata & obstructa humore glutinoso exsiccato: hinc inde, forte in valvulis, corporibus quasi glandulosis venas magis attollentibus.

Hinc

Hinc ex ultima hac observatione, quæ oppido rara est, concludere licet, circulationem sanguinis hac in parte impeditam, regurgitasse in cerebrum sanguinem & lympham, quæ insultus illos Epilepticos pariebant: qui quidem insultus primo anno, ubi vasa leniter obstructa erant, leves fuerunt, ut sensibus non privaretur æger, sensimque fortius obstructis, graviores etiam fuerunt. Quæ quidem Epilepsiæ causa, etsi non unica, frequentissima tamen videtur esse, cum pueris & pituitosis, ut ait Hippocrates, & confirmat experientia, sæpius quam aliis accidat. At ii glutinosis humoribus abundant, has obstructiones accersentibus. Cæterum divino Hippocrati non incognita causa hæc fuit, cum ait libro de flatibus *Epilepsiam* fieri, *cum obstructiones multa multis modis circa venas contingunt, & sanguinis motus prohibetur: atque hic quidem sistitur, ibi tardius permeat, alibi autem citius*: ex qua *sanguinis per corpus transitus inaqualitate, varia etiam inaqualitates contingunt.*

Subsignati.

Andreas Falconet Exconsul & Decanus Collegii Medicorum Lugd.
Antonius Marquis Aggregatus eidem Collegio.
Chataigner Chirurgus, qui penes se habet venas illas e cadavere exemptas.

ABREGE' DES OBSERVATIONS ET des reflexions sur la Comete 1680 & 1681, presenté au Roy par Mr. Cassini. a Paris 1681. in 4.

Epitome observationum & considerationum super Cometa 1680 & 1681, Regi exhibita. Parisiis, 1681 in 4.

IN istac Synopsi constitutum est *Clarissimo Authori*, juxta hypothesin æternitatis Cometarum ostendere, Cometam hunc eundem censeri posse, qui anno seculi lapsi 77mo fulsit. Recensitis autem breviter, quæ circa phænomena præsentis notari in hanc rem merentur, & instituta inter utrumque comparatione, peculiari Theoria, prolixo Schemate exhibita, sententiam suam exponit & firmat, Cometæque hujus phænomena ad causas suas strictim revocat.

Atque

Atque ut tanto magis sua sibi constet Hypothesis, Cometam a præcedente mensis Novembris distinguit: quod diversus iis fuerit cursus, orbitæque plus triginta gradibus ab invicem declinantes; Hoc in Austrum, post sectam in Libra Eclipticam; Illo per Sagittarium, in Boream deflectente; exemplo hucusque non obvio, ut idem Cometa, locis adeo vicinis Eclipticam bis intersecuisset: quod motu prioris, usque ad occasum heliacum, continue decrescente, posterior ab ortu heliaco motum intenderit; vicissitudine hactenus in nullo Cometarum observata: quod juxta Theoriam suam, æqualem utrique motum tribuentem, primus suum super circumferentia, cujus centrum in Ariete, conficiat, centro alterius in Leone constituto; ipsoque tum in Sagittario sub Sole abscondito, cum prior in Virgine comparere inciperet.

E phænomenis Cometæ præcipue notat: I. binam ejus cum Sole conjunctionem: primam d. Nov. 26, alteram d. 19. Januarii; illic Solis, hic Cometæ motu citatiore: utramque intra spatium unius Signi, rarissimo exemplo, contingentem. II. æqualitatem motus Cometici & Solaris prope conjunctionem ferme eclipticam: iis qui ex effluviis Solaribus Cometas produci asserunt, patrocinantem. III. motus, magnitudinis apparentis, & longitudinis Caudæ continuum augmentum, ad usque d. 4 Januarii, Cometa tum ad Perigeum devoluto; singulorum abhinc continuum ad disparitionem usque d. circiter 20 Martii decrementum: claritate Luminis juxta rationem elongationis a Sole indies imminuta. IV. caudam, ab opposito Solis versus occidentem, plagamque motui suo proprio adversam, a prima apparitione magis indies magisque, tanquam ab altero latere premeretur, incurvatam.

Attendendo vero, cui forte, e prægressis olim Cometis, proximi quadrarent: tres nuperos, annorum 1665, 1672, 1677, cum ultraseculari anni 1577 ita conspirasse comperit, tanquam tractus, ab Hoc olim cœptus, per eas constellationes, quæ Eidem adhuc percurrendæ erant, Illis continuandus fuisset: differentia non majori, ac Planetæ ad eadem loca, circulo exacto, revolvuntur.

Hunc Cometæ anni 1577 tractum, tantopere Cometis frequentatum, & ea propter *Zodiacum Cometarum* Autori dictum, ut primum Cometam posterum tenere deprehendit, deinceps servaturum non temere Regi Galliarum prædixit; eventu utique non abnuente; cum eadem utrique via per Arcum Sagittarii, Genu manumque orientalem Antinoi, Os Equulei, & Pectus Pegasi, fuerit.

Disparem porro Cometæ anno 1577 & 1681, per eadem Signa, motus celeritatem, Perigeo mobili (quippe anno 1577 in Sagittario, anno 1681 in Aquario constituto) tribuit: unde idem, anno 1577 a Perigeo demum suo e radiis Solaribus se explicans, motu continue, ut magnitudine apparenti, decreverit; anno 1680 vero rediens, & ad Perigeum complusculis diebus tendens, longiorem viam in conspectu nostro, intensiori motu, per Andromedam sc. Piscem Borealem, Triangulum, pedem meridionalem Persei, supraque caput Tauri, fuerit emensus.

Utcunque autem in iisdem signis diversus olim atque nunc motus iste fuerit, parem tamen illi utrinque rationem celeritatis per dies 68 continuos, illic a 13 Nov. 1577; hic a 9 Jan. 1681, quantaecunque parte temporis hujus utrobique comparata, constitisse, conformitate non minori atque in Planetis solet, sustinet: ita ut differentia hinc inde paucorum minutorum, longe minor sit ea, quam diversa a Sole distantia (æqualis illi, quæ eodem comparationis momento, Cometæ anno 1577 & 1681 fuit) in Planetarum revolutionibus causatur. Ex qua denique similitudine, quæ unice argumentum præbeat, cur v. c. Mercurius, olim hodieque revertens, unus idemque Planeta debeat censeri; utrumque pro eodem, qui exactis, sive una, s. pluribus revolutionibus reversus sit, agnosci posse; ad minimum sibi sufficere pronunciat, in utroque adnotasse, quod uni minime irregularium Planetarum, nunquam duobus diversis, suetum sit contingere.

Distantiam Cometæ a Terra, *Autor* vario experimento, Lunari longe majorem evidenter deduxisse contentus est: cui in majus semper, indice continuo magnitudinis apparentis decremento, auctæ non solum, sed & debilitati luminis, Cometæ disparitionem tribuit; cum ipse nudis oculis jam invisus, tubis adhuc Jove major, & instar nubeculæ subalbidæ, compareret, demumque post 18 Martii, aere a Luna, Jove & Venere nimis illustrato, penitus evanesceret.

Caudam, quam Cometis accidentalem cum coma facit, sive subtilis capitis exhalatio sit, conditione talium exhalationum; sive materia, lumen per ætherem dispansum frangere, perque Athmosphæram Cometæ reflectere apta, cessare, & ex intervallo redire posse statuit.

Adornandæ suæ Hypothesi duo supponit: I. Posse Cometam per plures revolutiones visui nostro abscondi. Idq; mirum non videri debere,

bere, exemplo Mercurii, pluribus revolutionibus inconſpicui: Fixæ in collo Ceti, per ſeptem octove menſes latentis; diutius etiam, ſi ſolitæ apparitionis tempus incidat prope conjunctionem ejus cum Sole: Satellitis tertii Saturnini, ab ipſomet *Autore* anno 1672 detecti, per quamque ſuam revolutionem 80 dierum, integro menſe inviſibilis. II. Cometas veroſimiliter non magis ordinato ſimplicique motu incedere, quam Planetas; qui ſcilicet ad eundem Zodiaci locum inæqualibus temporibus revertantur.

Hæc tamen conditio nihil confert repræſentando reditui Cometæ anni 1577 ad annum 1681, obſervationibus utrobique habitis conformi, quippe quem *Autor* per æqualem motum exhibet beneficio Theoriæ, circuli Terræ eccentrici, Lunæ orbem involventis. Juxta hanc, diſtantia Cometæ a centro ſuo undecupla ſeſquiquarta eſt diſtantiæ ejus minimæ a Terra: ſecundum quam rationem motum diurnum Cometæ ex centro proprio ſpectatum, ad motum apparentem in Perigeo 4 gr. 30 min. determinat 24 min. 5 ſecund. 14 tert; apparente motu a Perigeo, juxta rationem augmenti diſtantiæ a Terra, & radii viſivi, ad circuli Cometici circumferentiam obliquati, dietim eo modo decreſcente, quo cum anno 1577, tum nuper anno 1681 obſervatus eſt: excepta pauxilla variatione latitudinis, tum maxime ſenſibili, cum nudis amplius oculis Cometa non cerneretur. Perigeum vero, anno 1577 in 14 gr. Sagittarii conſtitutum, *Autor* 6 ſec. 30 tert. ſecundum; Nodumque Boreum tum in ejuſdem ſigni gr. 20, 25 ſec. contra ſeriem ſignorum dietim promovet: Latitudine anno 1577 maxima 29 gr. 15 min. quæ anno 1681 fuerat 28 gr. 20 min.

Ex hac denique æqualitate motus, nullam a variata diſtantia a Sole, variationem paſſa, inque aliis etiam Cometis, hac methodo examinandis, obvia, minime neceſſarium judicat, vel cum *Tychone* ad compoſitum, ex Cometæ proprio & Solis; vel cum *Dn. Hevelio* ad Telluris motum confugere: indicium vero ſumi poſſe, eos non circa Solem, lege cæterorum Planetarum, quorum motus, pro ſua ab illo diſtantia, intendatur remittaturve, moveri; cum trium menſium intervallo viciſſitudinem inde ſenſui perceptibilem nuperus non ſit paſſus: Eosdem adeo ſpeciem Planetarum peculiarem, quorum motus a diverſo, ac reliquorum, pendeat principio, conſtituere.

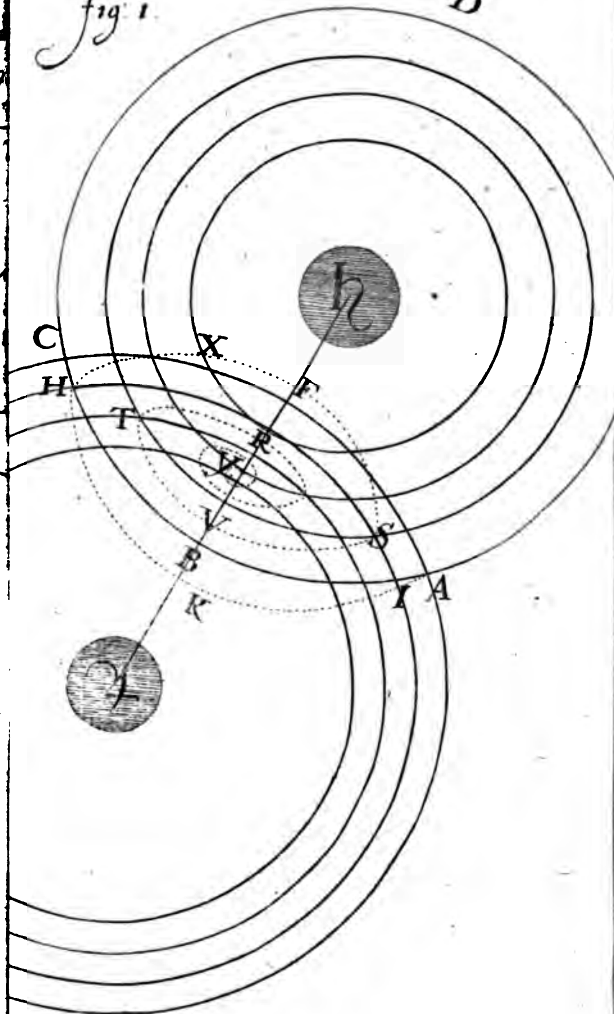
DE COMETARUM NATURA ET ORTU epistolica Dissertatio, ad Clarissimum Abbatem Franciscum Nazarium, Autore Dominico Gulielmino, M.D. Bononiensi.

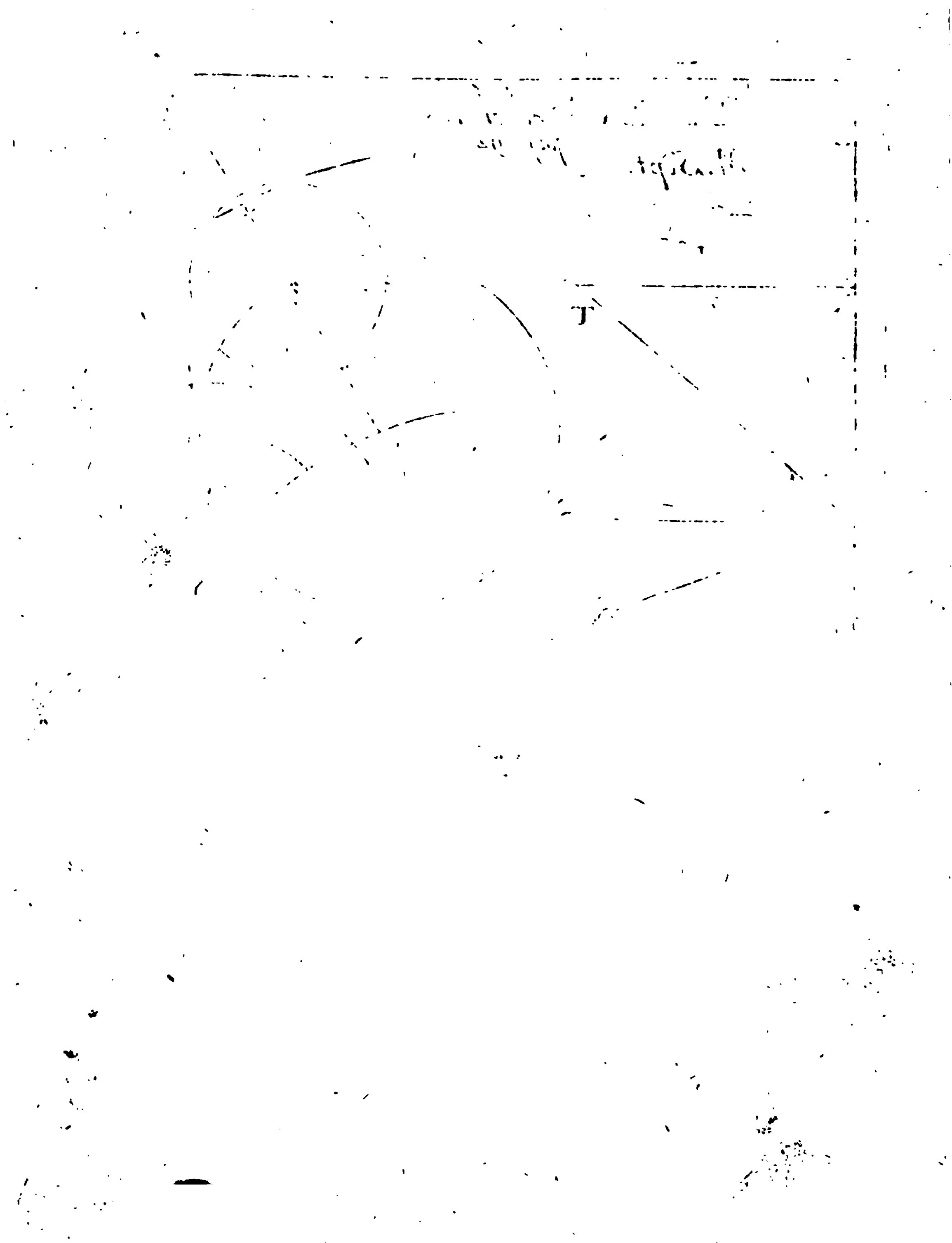
Bononiæ M DC LXXXI, in fol.

ET huic scripto occasionem Cometa anni, quo editum est, dedit: in quo Autor circa hanc materiam ea libanda sibi sumsit, quæ ab hujus Cometæ observationibus, vel confirmata, vel rejecta, vel noviter suppeditata sibi sunt visa. Unde recensitis Philosophorum veterum recentiorumque cogitatis, plurimis etiam tanquam minus animo satisfacientibus rejectis, ipsum Cometam, ut Capite, Crinibus & Cauda spectandum se præbuit, describit, & Propositiones ex phænomenis ejusdem probabiliter deductas, Hypothesi suæ, sequentes præstruit: sc. materiam Capitis non unius conditionis, Capillitii vero Caudæque eandem naturam: Caudam, quomodocunque tandem, Solari radio deberi: Caput sphæricum, saltim ad sensum, esse: Capillitii & Caudæ materiam esse aliqualiter diaphanam; nuclei vero probabiliter ex opaca coagmentatam: materiam denique hanc non elementarem, sed cœlestem; ex se quidem lumine proprio destitutam, nec alienum reflectentem, variationi tamen cuidam obnoxium, cujus causa opacitatem apta sit quandam induere; ad quod sibi sufficiat concedi diversas, & magnitudinis & figuræ moleculas cœlesti materiæ innatare, ex quarum unione & forti miscela lumini transitus præcludatur.

Facto posthæc ad cogitata sua, quæ pro meris hypotheticis se venditare modeste admodum profitetur, gradu: de Solis vertigine, e Macularum motu comperta, quæ circumpositam materiam quamcunque, ipsosque adeo Planetas, secum rapiat; de particulari motu turbinationis, Planetas singulos in oppositam vertigini illi partem trahente, Vorticibusque Planetarum differens, materiam duorum Vorticum commistam, quod facile in Synodo Planetarum concipi possit, ob oppositum illorum motum, in tertium abire Vorticem, generationi Cometarum idoneum, posse, Fig. I. sic illustrat:

TAB. XIV. Fig. I. Supponit v. gr. Saturni Vorticem ABCD, Jovis AFCE, ipsis, in eadem cum Sole linea, maxime sibi propinquis; quo casu occurrentium Vorticum materia misceatur, & portio utrique communis fiat ABCE. Vorticibus enim proprio motu ab Occidente in Orientem, videlicet

fig. 1
D
C
X
H
F
T
R
V
S
B
I
A
K

licet ab A per C in D & denuo in A; & ab E per F in A, & rursus in E delatis, manifestum esse, partem ABC superioris, & partem AFC inferioris Vorticis opposito sibi motu occurrere. Quod si jam concipiatur, materiam Vorticis Saturnini penetrare in A Vorticem Jovialem, certum esse, fore, ut ea, nullo obnitente, per circulum ABC procedat; at motu secundi Vorticis ab F versus A impellente, fieri, ut infra lineam ABC per aliam AIK deprimatur, donec in H, quo loco diminuto impetu, quo ad plagam N tendebat (tum quod Vorticis superioris motus sursum vergere incipiat, tum vincente inferioris motu) non amplius in C, sed versus F retrocedat, supra lineam tamen HRI, unitis utriusque Vorticis lationibus ad superiora vergentibus; ideoque per lineam HXS, unde porro per SVT &c. donec in Y, centro motus, materia recolligatur: ubi, velut in hypomochlio, æquilibratis utriusque Vorticis momentis minima sit motio, & veluti quies. Quoniam vero hujusmodi Vorticibus proprium sit, crassiorem materiam ad centrum detrudere, quod in typhonibus & fluentorum gurgitibus compareat; jam liquere, unde materiæ cœlestis coagmentationem a motu, tanquam efficiente Cometarum causa, excitatam petat. Quæ quidem unio, ab impetu Vorticum communicato sustenta, pro hujus conditione, Cometarum corpora jam tamdiu faciat observabilia, quamdiu debita a nobis distantia permittat; jam diffluente, ob motus Vorticis sui debilitatem materia, & ipsa soluta, Cometæ diametrum physice, quod huic ipsi contigisse conjicit, imminuat. Crassiorem porro materiam, si natura sua opaca sit, nucleum opacum citra dubium posse constituere; sin minus, particulas ejus, dummodo variæ sint magnitudinis & figuræ, fortuito occursu sibi applicatas, unione sui, inordinata concretione, motuque circulari vehementissimo, transitum lumini intercipere; reliquum vero crassioris materiæ prope nucleum fluido innatans ætheri, comam efficere, non omnimode opacam, sed nec pellucidam usquequaque; ita ut radii illustrantes partim refracti ulterius tendant, partim reflexi ad nos remittantur.

Nucleum vero per opacitatem suam radios Solares terminantem (quod in Cometa observarit) mirum non esse, nigricantem Caudæ axem, sui sc. Umbram, post se trahere. Ipsi autem Caudæ materiam ex indefinita cœlorũ capacitate depromit; nulla ad motum propensione aut resistentia præditam, eoque sequẽtem, quo vicinior rapiat impetꝰ:

atque ideo ad majorem etiam, ac Cometæ hujus ingens alioquin cauda exigat, distantiam Vorticis alicujus diametrum posse extendi. Quomodo vero etiam, citra materiæ reflectentis tam immanem copiam, Caudæ Cometicæ longitudo salvari possit, Fig. II. beneficio ita explicat. Sit A Sol, a quo impetus lucis globulis in ADE existentibus imprimatur, quorum motus ab A ad D directe progrediens, ad oculum in F situm pervenire nequeat: at occurrente in D corpore DC, aspero & inæquali (capite Cometæ) evenire fortassis, ut globuli inter D & E motum circularem circa proprium axem (exemplo pilarum lusoriarum reticulo oblique; incurrentiũ) concipiant, atque sic versus F impulsæ, eundem oculo imprimant, ut luminis per DE trajectio eidem appareat; ea tamen proportione, ut evanescente in partibus E proximioribus vertiginis motu, splendor in E debilior, quam in D, percipiatur.

Fig. II.

Porro, cum juxta hanc Hypothesin ex Fig. I, Cometarum genesis ad Synodos Planetarum referatur, Autor in suffragium ejus tum Astrologos, tum quosdam Mathematicos, tum ipsam Historiam Cometarum, anni 1582, 1596, 1618, 1652, 1664 pluriumque, advocat; non dubitans, ex curiosa Ephemeridum cœlestium indagine, de antiquioribus etiam Cometis circa conjunctiones Planetarum exortis, constiturum: rationes etiam subnectendo, cur neque quorumvis Planetarum concursibus Cometæ fulserint; alii etiam eos anteverterint, alii insecuti sint; neque omnes etiam ad hanc causam ipse revocet.

Circa lineam motus, Autor rectam præfert, quod Cometæ a maximæ velocitatis puncto quadrantem nunquam excedant: de principio vero motus hujus, ejusque ratione, Fig. III & IV interprete, sic disserit; Supponantur Vortices AMS, BCN uniti, ex quorum unione factus fuerit vortex IDH; necesse esse, ut ex mutuo occursu illorum duorum Vorticum materia unius alteri contranitatur, ita ut ex forti compressione materia ab M versus A, & ab N versus B deprimatur, impellente contrarii Vorticis impetu: hinc esse, ut in statu violento detenta, nixum se restituendi ad pristinam expansionem concipiat. Posito jam Vorticem inferiorem a conjunctione defluere, & a superioribus nexibus solvi, ita ut locum mutet a B in C, secumque trahat Vorticem IDH in LEF, ubi primo supponatur ab oppressione superioris Vorticis liberari; ibi, cum materia CF, prius arcte compressa, nihil desuper contranitens habeat, nixum suum exercere expansivum, & velut

Fig. III. & IV.

arcum

arcum ab intensione laxatum, Vorticem FEL per lineam LG projicere. Posse a. dictum Vorticem & alia ratione motum concipere, si a velocissimo partium extimarum Vorticis impetu per unam ex illius Tangentibus vibretur. Ex hujus vero lineæ ad axem opticum inclinatione diversa oriri phænomena: si enim Fig. IV ab oculo ad exortum lineæ L ducta linea angulum rectum cum LG efficiat, aut versus G obtusum; motum Cometæ initio majorem, semper decrescere visum iri: si vero angulus in L versus G acutus fuerit, quantitatem apparentem motus diurni primo parvam, in dies incrementum suscepturam, usque ad Perigeum R, ex quo perpendicularis cadat in oculum T; unde versus G progrediendo, à velocitate motus sensim remissurus sit Cometa, donec in G stationarius evadat.

Locum Cometæ longe supra Solem tribuit duobus argumentis, I. quod necesse fuerit, radios Solares aut pone caput Cometæ uniri, deinde scoparum in morem dissolvi; aut incidentes comæ divergere: prius falsitatis exinde argui, quod toto apparitionis tempore caudæ laterales extremæ lineæ nunquam visæ sint in duos angulos ad verticem inclinari: posterius vero contingere non potuisse, nisi corpus Cometæ Solari sat majus fuerit: cum ergo apparens ejus magnitudo Solari fuerit minor; eandem per majorem distantiam debere compensari, Cometamque tanto altius supra Solem evehi. II. quod Cometæ nucleus, a prima apparitione usque ad finem, circularis figuræ apparuerit, æqualiter ab omni parte illuminatæ; unde cum opacum esse ex projecta umbra probaverit, necesse esse eundem cæterorum corporum a Sole illuminatorum leges secutum fuisse: Hinc, cum inferiores Sole Planetæ in ortu & occasu heliaco falcati; superiores vero quocunque cœli loco, & ad Solem respectu, disciformes appareant; Cometa vero horum potius quam illorum imitatus sit phases: convenire etiam, ut communi cum his sede collocetur.

NOVUS COMETA,
a 16. Augusti, st. vet. Anni 1682 Lipsiæ videri cœptus.

Adhuc, dum Virorum Clarissimorum de nupero Cometa cogitata Orbi Erudito exponimus, en! novum nobis de cœlo fulgentem qui, ut plerosque hominum nunc in admirationem sui rapit; ita dubio procul perspicaciora ad profundam contemplationem excitaturus est ingenia. Quorum præclaris meditatis, seu

ſeu Actis referendis, dum ſe nobis det occaſio, non incongruum interea viſum eſt, quæ citra Inſtrumentorum debitum apparatum, locoque ejusmodi Obſervationibus minime accommodo, notata ſunt, breviter & bona fide recenſuiſſe: ex aliorum accuratiori indagine petituris, quid, quantumque noſtræ defuerit.

Poſtquam de viſo per veſperam, d. 16 Aug. noctemque, novo Cometa, altero mane rumor increbuit: intentis in Cœlum d. 17 Aug. oculis, a Solis occaſu mature ſatis fuit deprehenſus: Hora decima cum ſtellis Urſæ majoris Bayerianis (quas deinceps uſurpabimus) ι & ε; ψ item, & λ rectam conſtituens lineam.

D. 18 Aug. mane H. II da, Cauda Cometæ præter , & κ ad dextram ſpectatoris tendebatur, duplo, quod eſt inter has ſtellas, intervallo: θ & 34ta Urſæ Tab. Rudolfinarum; κ item & 33tia Rudolf. cum Cometa in recta conſtitutis. Long. Com. $4\frac{1}{4}$ gr. Leonis; Lat. $24\frac{1}{8}$ gr. Borea, utcunque æſtimatis.

D. 19 Hor. III, λ & 32da Rudolfinarum; μ item & 34ta Rudolf. in una recta cum Com. viſæ, indicio erant, Cometam intra diem ſupra 5 gr. in orbita propria confeciſſe, jamque in $10\frac{1}{2}$ gr. Leonis, cum Lat. 25 gr. verſari.

Veſperi dimidia decima, rectæ per χ & ψ; item κ & λ ductæ ſe mutuo in Cometa interſecabant.

D. 20 H. IX. γ, μ, δ item & γ cum Cometa rectam conſtituebant; eo triplo longius a μ, atque ipſa ſtella μ a λ, diſtante.

D. 21 Hora IX, Cometes ſui diametro a recta per ν & 24dam Rudolf. ducta verticem verſus declinabat; paulo plus a ν quam ν ab ξ diſtans. Cauda tranſibat per ν, ultra aliquantum exporrecta, ejusque extremæ latitudo major erat diametro Lunari. Caput Venerem æquabat. Long. $29\frac{1}{3}$ gr. Leonis; Lat. 26 gr.

D. 22 & 23, quo poſteriore Soli junctum æſtimavimus, cœlo veſperi nubilo latuit, utriusque diei mane adhuc, ſed poſtremo viſus.

D. 24 veſperi per dehiſcentes ſubinde nubes viſi locus non potuit notari: niſi quod per comam Berenices æſtimatus ſit incedere.

D. 29 cœlo interea nubilo, Hora IXna, verticalis per Arcturum ducta Cometam notabiliter ad dextram relinquebat; qui cum ϑ & lucida Jordanis ſupra comam Berenices in una recta erat, & ab Arcturo $13\frac{1}{2}$ gr. diſtabat. Ex quo, aliisque circumſtantiis Long. conjiciebatur in 14 gr. Libræ, cum lat. $18\frac{1}{2}$ gr.

D. 30 eodem tempore, Cometa a verticali per Arcturum pauxillo ad ſiniſtram deviabat: ι & κ Bootis, rectam cum Com. conſtituebant. Ex captis Quadrante pedali altitudinibus, Cometæ diſtantia ab Arcturo erat 14 gr. fere; motus diurnus 3 gr; Long. 17 gr. Libræ; Latitudo $17\frac{1}{2}$ gr. Cauda tendebat ad ζ Bootis, cum aliqua ad π declinatione.

D. 31 Aug. quantum per nubes licuit conjicere, ab heſterno loco $2\frac{1}{2}$ gr. aberat: motu a 22 Aug. quo 7 gradus Cometes confecit, continue decreſcente.

Curſum ejus, uno velut intuitu, in Globo Horizontis arcus, ab interſectione meridiani borea occaſum verſus deſignat, elevato ad 47 gradus Polo, adductoque ad meridianum Aquarii principio.

Caudæ directio, nobis perpetuo ab oppoſito Solis, aliquoties ultra 20 gradus, declinabat: Nodum vero S.S.S. dietim duabus tertiis unius gradus promotum, ex obſervationibus noſtris qualibuscunque deduximus.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ,
Calendis Octobris, Anno M DC LXXXII.

PETRI PETITI PHILOSOPHI ET DOctoris Medici *Miscellanearum Observationum libri quatuor, nunquam antehac editi.*

Trajecti ad Rhenum, M.DC.LXXXII. 8.

De bonis Autoribus qui bene mereri student, obscura eorum loca illustrare, depravata emendare, & a vitiis librariorum vindicare, dubia restituere, adeoque genuinam & pristinam faciem iis reddere laborant: quæ opera utplurimum salutaris, sæpenumero inutilis, interdum etiam damnosa existit; & nisi a subactis probe humaniori literatura ingeniis maturo judicio suscipiatur, accidit, ut medicinæ loco toxicis adhibitis male affecta loca deterius depraventur, quandoque etiam sana corrumpantur. Quo magis est laudanda eruditorum hominum industria, qui omne suum studium eo conferunt, & ingenium, quod capitale nacti sunt, diuturna Autorum lectione exercitatum, & longo usu eorum cuivis veluti assuefactum, in id intendunt, ut maculas ex Antiquorum monumentis eluant, laboremque minuant iis, qui ex animo adspirant ad Veteres illos recte intelligendos. Neque enim ulla menda ita pusilla est, quam non permagni intersit e scriptis Autorum tolli ac expungi; nam unius literulæ erratum eas interdum etiam eruditissimis hominibus offundit tenebras, ut tanquam in illuni nocte errantes quovis potius perveniant quam quo volunt. Ut proinde nullum hominum genus magis prosit studiis, quam eorum qui accurate & fideliter operam in monumentis Veterum purgandis emendandisque ponunt. Horum quippe beneficio contingit, ut quod multa interdum secula summos viros latuit, id postea indicatum vel pueri primis litteris imbuti assequi debuisse videantur. Huic igitur studio incubuerunt & priscis temporibus plerique qui eruditionis gloria alios antecelluere,

 & su-

& superiori ac nostro seculo omnes qui bonarum literarum cùm laude gesserant curam: quarum cùm studiis nunquam tam bene actum est, quam cum veterum Codicum ope & ingenii felicitate tot Philosophorum, Historicorum, Oratorum, Poetarum, Veterum Legum & Sanctorum Patrum vulnera & cicatrices sanatæ sunt: ut confessuri sint hodie si reviviscant, se Scaligero, Lipsio, Mureto, Victorio, Casaubono, Salmasio, Sirmondo, Fabro, Gronovio & aliis veræ eruditionis assertoribus civicam coronam debere: quorum ope & ingenio ex tot seculorum tenebris in claram lucem revocati sint, & ab interitu ac morte quasi in vitam reducti. Medicas etiam iis manus admovit feliciter & cum summa ingenii laude *Petrus Petitus*, eruditus Gallus, qui ab arte quam tractavit medica alienum haut ratus, ut afflictis corporibus valetudinem, sic affectis Autorum locis integritatem conciliare, in libris Antiquorum, quibus tota vita incubuit, multa cum observasset male constituta & depravata, ea correxit & restituit, ac quædam literis consignata *quatuor Miscellanearum Observationum libris* inclusit. In quibus non Aristotelis saltem & Græcorum ejus Interpretum varia loca examinantur, sententiæ illustrantur, dicta laudantur, exponuntur & emendantur, adeoque ex Academiæ umbraculis ac Lycei ambulacris profutura sapientiæ studiosis traduntur; sed & omne genus Autorum tam Græcorum quam Latinorum, Poetarum, Historicorum, Oratorum & quorumvis aliorum Scriptorum veterum & recentiorum illustratur, vitia eorum sive a librariis illata sive ipsorum culpa extantia deteguntur, lacunæ supplentur, sententiæ declarantur, minus vulgata & obvia annotantur, corruptelæ ostenduntur, adversantia sibi conciliantur, vulnera & cicatrices sanantur: ut veri ac literati medici officium circa librorum curam ipsum explevisse agnoscendum sit. Quin & ipse in Præfatione ad Emericum Bigotium profitetur, cum nullus sit artis ac disciplinæ angulus in quem se non penetrarit, nulla nobilis quæstio quam non luculenter se explicare posse confidat, hæc tamen omnia ad mentis potius felicitatem, suæque & suorum valetudinis custodiam, quam mercenariam operam referre decrevisse, & omne tempus in literarum studiis consumsisse. Inde sibi majora his Observationum Collectaneis suppetere gloriatur, quibus non solum Medici, sed & Philosophi, imo Theologi dignitatem sustinere possit: nec saltem varias lectiones in Autoribus verborum tricas, sed graviora & fructuosa in istis se sectatum

esse

esse affirmat. Quæ si magna sint, non minora tamen ista contemni debere, sine quibus ad summa non perveniatur.

GEORGII ADAMI STRUVII, JCti, Dissertatio Academica de Invocatione Nominis Divini.

Jenæ M.DC.LXXXII. in 4to.

QUæ hic horis subcisivis collecta & quinque capitibus distincta in lucem prodit dissertatio, ea in usum Studiosæ Juventutis in totidem disputationes divisa sub celeberrimi Auctoris præsidio publicæ cathedræ incudem experta est. Primum vero caput *Invocationis Divini nominis præcognita, quisque invocandus, & qui invocent, cum ingenere tum in specie in jurejurando*, complectitur; Alterum *Invocationem divini nominis in variis negotiis & actibus* considerat; Tertium *varios* ejusdem *fines, effectus, formulas, ritus* & *accidentia loci & temporis* exhibet; Quartum ejus *Affinia*, & Quintum denique *Contraria* pandit. Spirat hoc opusculum ubique doctrinam edecumatam raramque in JCto πολυμάθειαν; siquidem non modo ex Jure Privato, Publico & Canonico, ac quam plurimis aliis cum prisci tum moderni ævi JCtis, variisque hanc in rem Responsis, ad Praxin Fori conducentibus, hæc materia per aphorismos & his subjecta scholia digne eruitur; sed etiam ex Historicis & Philosophis, Græcis æque ac Latinis, tam antiquis, quam recentioribus, nec non variorum Theologorum scriptis ita illustratur, ut cuivis eruditorum emolumento & delectationi futurum sit. Adjecti sunt ad calcem duo indices, Auctorum alter, alter rerum, utilissimi.

JUSTI SINOLT Schützens *Collegium Publicum de Statu Rei Romanæ. Cum Notis & Additionibus Caroli Scharschmidii, J. U. Ddi.*

Francofurti ad Mœnum A. 1682. in 4to.

CUm hic ipse liber primo prodiret in publicum, ab eruditis tum ob celeberrimi nominis Autorem, tum materiarum varietatem

& concinnum ordinem tam avide fuit exceptus, ut exempla ejus in officinis librariis passim disparuerint. Hinc cum novam hujus operis editionem adornarent Bibliopolæ, novo etiam habitu illud indigere plerisque visum, præprimis cum ante Pacificationem Osnabrugensem & novissimas Imperatorum Capitulationes prima esset conscripta. Commode igitur laborantibus succurrit partibus additionum Auctor, in quibus non solum ea, quæ ex recentioribus legibus & Actis publicis observatu digna ac necessaria occurrunt, bona fide adjecit, sed controversias quoque, a *Sbutzio* levi brachio & per transennam quasi nonnunquam tactas, uberiori discursu illustravit, quibus omnibus duplex isque locupletissimus rerum ac verborum Index accessit.

JOHANNIS DECKHERRI, D. & AUGUSTISsimi Cameralis Judicii Advocati & Procuratoris, Relationum, Votorum & Decisionum ejusdem Judicii Liber singularis.

Spiræ. 1681. in 4to.

EXhibet hoc volumen XXI Relationes & Vota, a præstantissimis quibusdam Augustissimi, quod Spiræ est, imperialis Judicii, tum Assessoribus, tum ad hoc gloriosum munus ab Imperatore, Electoribus & Circulis Germaniæ præsentatis, speciminis loco ex variis causarum Civilium æque ac Feudalium figuris, quæ potissimum per Appellationis viam eo fuerunt devolutæ, edita. Modus autem referendi in hoc consistit, ut præmissa prius facti specie & formato rite Controversiæ statu, examinentur cujusque causæ FORMALIA partim, partim MATERIALIA. Ratione *Formalium* inquiritur, an Cameræ Jurisdictio in præsenti casu sit fundata; an Appellatio gradatim facta, ejusque fatalia tam ratione interpositionis quam introductionis (quæ unice in Camera attenduntur) legitime observata; sitne summa appellabilis nec ne; & an forte Judex a quo privilegio de non appellando munitus; an recte se habeant Procuratoria & Acta prioris Instantiæ sint integra? Quoad *Materialia*, primo loco indagatur, quænam actio sit instituta, vel etiam Intentari potuerit; an ab Actore satis sit probata, an vero per Rei exceptiones elisa; quid denique

sique tum in causa, tum expensarum ratione pronunciandum. Sicuti autem non exiguus legalis scientiæ thesaurus in his ipsis Relationibus continetur: ita earum Editor in procemio iis præmisso lectorem sollicite monet, ut istas non *Præjudiciorum* (quod nomen nihil mereri ait, nisi Conclusum totius Supremi Judicii eo fine factum, ut ipsi hoc pro præjudicio in similibus causis in futurum decidendis, fixum, stabile & perpetuum sit) sed *Exemplorum* loco accipiat, ex quibus de agendi, respondendi, probandi, deducendi ac judicandi ratione, in illustrissimo hoc Tribunali secundum novissimum Imperii Recessum de Ao. 1654. observari solita, constare possit.

SPECIMEN MEDICINÆ SINICÆ, SIVE Opuscula Medica ad mentem Sinensium, edita ab Andrea Cleyer, Hasso-Casselano, Societ. Indiæ in nova Batavia Archiatro &c.

Francofurti, Anno 1682. in 4to.

Opusculorum horum sex sunt, quorum potissima contenta pulsuum in morbis explorandorum maximam vim, pro morbis horumque eventibus determinandis & medicamentis applicandis, respiciunt. Quippe *in primo* certi Scriptoris Sinensis pulsuum investigandorum suppeditantur regulæ, cum cordis, hepatis aliorumque membrorum ad pulsus habitudinibus atque exinde petendis signis. Hinc pulsuum differentiæ horumque mutationes recensentur, variis tamen aliis corporis affectionibus adjectis, quæ signa diagnostica & prognostica suppeditare valent. Et quia non tam morbis, quam pulsibus iis respondentibus Sinenses medentur, regula his per composita medicamina medendi additur, cum catalogo Simplicium usualium, quæ ab Europæorum medicamentis maxime differunt.

Alterum pariter de pulsibus agit, secundum principia & placita Philosophiæ Sinensium Medicæ, prout quidem ex Codice quodam hominum veteri illa extraxerat Medicus quidam Europæus: quatenus sc. illi doctrinam hanc sympathiæ & relationi membrorum corporis, nec non pulsuum, cum quinque suis Elementis, nempe aqua, ligno, igne, terra, & metallo, nec non cum anni tempestatibus, superstruunt.

Tertium fragmentum operis Medici est, ab Europæo quodam ex hypothesi Sinensium conscripti, pariter horum rationem pulsus explorandi iisque medendi exponens: In quo tamen, quomodo etiam sine pulsus investigatione, ex solis corporis coloribus, sonis, appetitu, somniis similibusque morborum conditio & mortis periculum indagari possit, simul docet. Inter alia Sinenses a sanguinis missione, & quidem per argumenta haud levia abhorrere, uromantiam negligere ac rejicere, chymiam ignorare, sed alchymiam ad insaniam usque colere, compositiones Medicamentorum & Medicinam, ab Hippocrate, Galeno, Avicenna aliisque Græcis & Europæis traditam & hactenus usitatam, nescire, Chirurgiæ aliquantum peritos habere, perhibet opusculi hujus Scriptor. Interim ex pulsu eos cuncta dijudicare & pulsibus appropriata remedia propinare, diætam strictissimam ac victum tenuissimum commendare, ne suorum medicamentorum, utpote Europæis minus potentum, vis ab alimentis obtundatur: atque has regulas diæteticas accurate & obsequiose observare ægros, persuasos, alias aut mortem secuturam, aut morbum rediturum. Formulas illorum esse vel potiones, vel pulveres, vel pilulas, quibus mediantibus modo sudorem, modo vomitum, modo catharsin, modo tepidi introductionem præstant, modo spiritus & qualitates quinque suorum elementorum, quarum aliquam singulis membris potioribus attribuunt, restaurant.

Eadem fere docet Opusculum *quartum*, excerpta e literis cujusdam Europæi continens. Explicant hæc præprimis circulationem quandam sanguinis & spirituum Sinensium, licet ab Europæorum quam diversissimam & ridiculam satis: utpote quæ cum doctrina eorum de pulsibus, non Anatomicis fundamentis, a quibus semper abhorrent, sed soli longiori usui seu experientiæ, ac codici cuidam antiquissimo, innititur.

Tandem postquam *quinto* Schemata pro explicatis melius declarandis, eaque autopsiæ Anatomicæ minus adæquata, adjecerat, *Sexto* opusculo terminum huic specimini imponit Noster, excerptum ex Medici cujusdam Christiani libro, de indiciis morborum ex Lingua, coloribus aliisque affectionibus corporis præternaturalibus: quorum ope, sine omni pulsus exploratione, morborum plurium, in specie febris malignæ, vim & qualitates dignosci posse, ille asseruerat.

ARCANUM ACIDULARUM NOVISSIME *proditum, principiorum Chymicorum disquisitionis auxilio, in quo communis Opinio de Aquarum mineralium aciditate convellitur, Auth. PETRO GIVRIO, Medic. D.*

Amstelodami in 12. Anno 1682.

SCriptum hoc jam diu est, quod Parisiis gallice, anno scilicet 1667. publicæ luci primitus expositum fuit. Divulgatur autem hac vice denuo, latino sub habitu, & quidem insigni sui parte auctius & locupletius; adeo ut quicquid a p. 206. usque ad finem, seu paginam 366, in eodem reperire licet, id omne huic demum editioni accesserit. Institutum Autoris est, receptam communiter, & ab accuratioribus Chymicis dilucidatam, de Acidularum natura Vitriolica-Martiali sententiam convellere, & omni conatu demonstrare, quod mineræ, a quibus acidularum sapor aliaque attributa dependent, sint tantum Ferrum & Alumen: ita ut Vitriolum seu Chalcanthum in illis nec deprehendatur, nec deprehendi possit. Idque ex eo probare nititur, quod Vitriolum alteret, corrumpat, & in Cuprum convertat ferrum; cum ex opposito, ex alumine oriatur aciditas aquarum ferruginosarum, & alumen ac ferrum mutua conspirent sympathia, parili modo, ac Vitriolum cum Cupro conspirare soleat. Absolvitur his fere tota scripti pars prima, in qua tamen simul specialius in acidularum Pruvinearum in Gallia, (non neglectis aliarum acidularum plurium, præsertim in Gallia obviarum, scrutiniis) & Spadanarum compositionem inquiritur, eaque dicta ratione explicatur; hac tamen observata differentia, quod Pruvineæ istæ plus de ferro participent, Spadanæ vero Alumine ditiores existant. Subjunguntur his facultates Pruvinearum, plurium exemplorum enumeratione confirmatæ, cum debito sub eorum usu Diætæ regimine.

Haud æque arrisit omnibus recensita Authoris hypothesis, cum haud tanta Vitriolum inter & ferrum disparitas esse videatur, quin vitriolum promiscue nunc ferreum, nunc cupreum sit, prout scilicet idem spiritus sulphuris embryonati acidus, mineram vel ferri, vel cupri roserit; & præcipitatio quidem Vitrioli ferrei ab illo cupri,

nulla vero mutatio ferri in cuprum locum obtineat. Plures itaque eruditi in Galliis Medici novitias istas Autoris opiniones evertere moliti sunt, indeque sua dubia ac objectiones per Epistolare commercium cum Autore communicarunt, quibus is ipse debitis responsis satisfacere annisus est; quales literariæ contentiones tantum non totam secundam partem scripti hujus constituunt. Utut præter easdem, ob argumenti convenientiam, excutiantur simul *Observationes circa aquas minerales plurium Galliæ Provinciarum, coram Academia Regia scientiarum, anno 1670. & 1671. factæ, & anno 1676. Parisiis in 12. a Dn. du Clos*, Consiliario & Medico Regio, Chymiatro longo rerum usu egregio divulgatæ; earumque cum hypothesi sua conformitatem & difformitatem inprimis expendat Auctor.

SPIRITUS NITRO-AEREI OPERATIONES in Microcosmo. Illustrissimo & Amplissimo Senatui Imolensi *Ludov. Maria Barberius*, Imolensis, Phil. & Med. Doctor D. D. D.

Bononiæ M. DC. LXXX. in 12.

CUm aliis seculi hujus Scriptoribus Spiritum quendam in Aere Nitrosum Auctor hic supponens, ejus vim in potissimis actionibus animalibus quinque Exercitationibus declarare contendit. Quarum *Prima* aeris inspirati aliquam portionem, sc. Spiritum Nitro-Aereum, sanguinem subingredi, & adultis æque ac fœtui vitam conservare, contra *Highmorum* aliquot ratiociniis docet, simulque respirationis modum explicat. In *Secunda* Autor digestionem ventriculi eidem Spiritui Nitro-Aereo in acceptis refert, quatenus Spiritus animales, (quos de Spiritus illius prosapia pronunciat, non tantum a sanguine inter respirandum absorpti, sed ex aere immediate quoque per processus mammillares ad cerebri interiora derivati) cum sulphure alimentorum effervescentes, hæc fermentare sibi persuadet: adeoque quam alii acido ventriculi, alii fermentationi assumptorum, coctionem primam tribuunt, rejicit, acidum quamvis seu sal fluidum ex reliquiis alimentorum prodiens atque ventriculi tunicas vellicans famem efficere concedens. Qua occasione ebrietatem a solo Spirituum animalium,

malium, ventriculo nimia assumptorum atque haustorum copia gravatum, succurrentium, defectu, paradoxe satis ac invitis hactenus Scholarum hypothesibus contingere asserit, hincque mictionis in potatoribus repentinæ, refectionis ab alimentorum assumptione subitaneæ, ac somni ebriosorum ætiologias tradit. Non minus tamen Spiritum illum Nitro-Aereum extra ventriculum quoque, v. g. in glandulis ac cerebro, digestoris munere fungi, potissimum tamen ovi atque fœtus vitalisationem, item plantarum vegetationem, præstare comprobat. Porro, sc. in Exercitatione *tertia*, Spiritus animales, seu Spiritum Nitro-Aereum, nutritioni præesse, diversis argumentis declarat, quatenus ille cum sanguinis sulphure seu concrescibilis hujus succi tenuiore parte effervescens, hanc poris partium alendarum impellat: satisfaciens simul partim illis, qui, quod nervi a ligatura injecta haud intumescant, ejus per hos corporalem influxum negare præsumunt, partim iis, qui sanguinem potius, quam serum hujus gelatinosum alimentum partium propinquius autumant: tandemque modum suggerit, quo idem Spiritus Nitro-Aereus, a quo vegetabilia quoque nutritionem sui petere ex antecedentibus supponit, horum nutrimento aliam, ac animalium alimoniæ, formam inducat, diversimode sc. in diversis corporum speciebus modificatus. In *quarta* omnes sanguinis depurationes in glandulis a Spiritu eodem, tanquam a fermento salinas ejus particulas præcipitante, adeoque in epate quoque, perfici; ac in *quinta* nec Epar, nec Cor, nec Sanguinem, sed Spiritum illum Nitro-Aereum, in pulmonibus huic commixtum, sanguificare aliquot argumentis evincere conatur. Quibus demum *Dissertationem quandam Epistolicam* Scipioni Saxatello Comiti nuncupatam, de pororum biliariorum ac bilis usu & motu annectit, huic vim in intestinis præcipitatoriam ex hypothesi Sylvii & Graefii adscribens.

LA MANIERE D'AMOLIR LES OS ET DE faire cuire toutes sortes de viandes en fort peu de temps, & a peu de frais. Par Mr. Papin, a Paris. 1682. in 12.

dam, quæ ſuper circulum tomento refertum ſeu coronam ſtramineam fundo DD imponitur.

Fig. VII, a, T, a AA Cylindrum ex ære fuſum exhibet, cavum ac inverſum, ut Cylindro cavo BB, DD figuræ VI pro operculo eſſe posſit, ceu in figura XI videre eſt. Diameter illius æqualis eſt diametro Cylindri cavi BB: altitudo duorum pollicum ac dimidii: corona ſeu projectura AA ſex lineolas alta eſt, totidémque extat. Canalis T ex ære fuſus eſt, & fundo aa operculi aa: AA, per quam trajicitur, conferruminatus, cujus uſus talis eſt, qualem Dn. Papinus deſcripſit.

Fig. VIII, V bractea ferrea eſt quatuor lineolas craſſa, & in medio aliquantum convexa; in Z vero eum in finem inciſa, ut impoſita fundo aa operculi aa, AA, canalem T, ut in figura XI patet, recipiat. Iſta bractea facit ad operculum aa, AA premendum, & cum Cylindro BB, DD per cochleas O, I, firmiſſime jugendum, ceu figura XI docet.

Fig. IX, Q ſtylum ferreum notat vertendis cochleis deſtinatum.

Fig. X, literis RC, o m i, ES notata, cuſa eſt ad formam duplicis regulæ angularis, cujus extremitates in uncos rectangulos deſinunt, quorum unusquisque dimidium pollicem introrſum extat. Iſti unci corpus Cylindri AA, BB figuræ VI arcte ſubter projectura ſeu faſcia prominente BB conſtringunt. Denique per duas cochleas O, I, ſtylo ferreo figuræ IX in cochlidiis faſciæ ferreæ CE vertendas, operculum aa, AA figuræ VII conſtringitur, & arctiſſime orificio BB Cylindri BB, DD conjungitur; ſicut id omne ex Figura XI apparet.

Duplex illa regula angularis RCES fibulam parvam M continet, qua, Figura XI indice, vectis ſeu planum illud repagulum MTX inuncatur, quod per gravitatem ſuam & pondus P inſervit premendæ chartæ, quæ ori canalis T bene occludendo imponitur eum in finem, ne dum machina carbonibus ardentibus impoſita eſt, evadere quicquam, aut exhalare posſit.

Duplex illa regula angularis uncinata ubique ſesquipollicem lata, ac dimidium pollicem craſſa eſt, ejusque unci RS dimidium pollicem ad minimum introrſum projiciuntur. Latitudo ſeu diſtantia inter latera CR, ES, æqualis eſt diametro coronarum ſeu projecturarum AA, BB, quas complectitur: At diſtantia RS inter extremitates ſeu cuſpides uncorum præciſe reſpondet diametro Cylindri BB, DD,

quem subter coronam seu projecturam BB dimidium pollicem ex omni parte extantem complecti debet. Altitudo duplicis hujus regulæ angularis quatuor circiter pollicum est, ut complecti possit projecturam BB, totum item operculum aa: A A, & bracteam Y, in quam incidunt cuspides cochlearum O I, in cochlidiis partis horizontalis CE, duplicis regulæ angularis RC, O M I, E S, vertendarum.

Deprehendi postea, *(ita pergit Interpres Gallus)* posse machinam hanc adhuc feliciori & minus sumptuosa ratione fieri; sequenti scilicet. Posito quod Cylindrus cavus ex ære fusus figuræ VI, literis BB: DD notatus, profundus satis sit ad recipiendam omnino totam machinam figuræ V, literis K V K, G G, K F F K signatam: non habebis opus operculo cylindraceo cavo figuræ VII. Sufficiet enim laminam habere æream tres aut quatuor lineolas crassam, cujus diameter sit æqualis diametro B B Cylindri cavi ex ære fusi, inclusa illius projectura. Illa enim lamina pro operculo futura est Cylindro cavo A A, B B figuræ VI & XI, per quam canalis ex ære fusus T agitur, illique conferruminatur. Ita simul semelque machina A A, B B aqua impletur & lamina sua operitur: cui cum imposita fuerit lamina altera incisa Y Z figuræ VIII, duplex illa regula angularis R C, O M I, E S applicanda est &c.

INSIGNIS ET CURIOSA LUTETIÆ Parisiorum nuper reperta Antiquitas, exposita a Claudio Molinetto Canon. Sanctæ Genovefæ:

E Gallico in Latinum idioma translata.

DUm in ædibus prope S. Eustachium extruendis operas exercet Dn. Berrier, prope hortum reperta sunt fundamenta mœniorum, quibus sine dubio superstructum olim fuerat vetustissimum & magni-
TAB. XVI. ficum ædificium, Templum forte vel palatium quoddam. Nam cum terra effoderetur, mutilum in ea inventum est caput mulieris, cujus hic effigiem exhibemus, quod ex metallo conflatum & affabre factum speciem referebat humana paulo majorem, gestans super caput turrim, & oculis defectum, forte quod ex argento hi conflati fuissent, ceu

ceu in veteribus statuis plerisque deprehendere licet. Hoc cum in Bibliotheca Abbatis Berrerii vidissem, rei nummariæ arte edoctus caput hoc existimavi fuisse Deæ, quam Lutetiarum tutelarem olim habue-

quippe Græci inveniuntur nummi veteres, qui it fœmininum cum turribus & adjectum nomen ... Cumque attentius cogitassem, quæ-ro olim a Gentilibus qui hæc loca habitarunt, prehendisse mihi visus sum: tum quod hæc ima-erat, tum quod constet eam hic locorum priscis im. E multis quidem autoribus manifestum est, æcos Jo dicta est, & Ægyptiis Isidis nomine ve-ybeles nomine cultam fuisse, quæ nil aliud quam sa: quam Ægyptii conjugem commenti sunt Osi-quo fœcunda ista redderetur & Mater omnium prodeunt. Hæc mens est Plutarchi & Apuleji, Metamorph. Isidem sic loquentem introducit: *sum, elementorum Domina*; & Macrobius. *Nequam Solem, & Isim quam Terram diximus, na-*ane tanta similitudo est imaginum, qua Veteres lerunt, Isidem Ægyptii, Romani Cybelem, ut n facile intelligi possit: & fatetur ipse Apulejus, *multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo*, n. Isidem autem Ægyptiorum fuisse reginam, ide regnaverit sub tempora Israelitarum veterum, venerit usum, in longissime remota & barbara orum populos Deorum religionem & agricultu-to clarum est, qui simul docet, *signum* hujus Deæ *uratum fuisse*, procul dubio in memoriam re-navigandi artis. Habemus certe nummos Ægy-in quibus ipsa navi insidens cernitur; & apud eriuntur ejus imagines; quibus ipsa manu navim, uocirca cum quidam rationem insignium urbis im exhibent, invenire non possent, ea æque n ab Iside petiere. Crediderunt enim nomen x παρὰ Ἶσις, quasi juxta Isidis templum late cele-n notare. Statuendum igitur, quod & vulgo cre-

 ditum

quem subter coronam seu projecturam BB dimidium pollicem ex omni parte extantem complecti debet. Altitudo duplicis hujus regulæ angularis quatuor circiter poll
BB, totum item operculum a
cuspides cochlearum O I, in
regulæ angularis RÇ, O M I,

Deprehendi postea, (it
hanc adhuc feliciori & min
cet. Posito quod Cylindru
DD notatus, profundus s
chinam figuræ V, literis K V
bis opus operculo cylindrac
nam habere æream tres aut q
æqualis diametro B B Cylind
ra. Illa enim lamina pro op
figuræ VI & XI, per quam ca
ruminatur. Ita simul semel
lamina sua operitur: cui cu
figuræ VIII, duplex illa regul
est &c.

INSIGNIS ET

Parisiorum nuper

Claudio M

E Gallico in L

DUm in ædibus prope
Dn. Berrier, prope ho
quibus sine dubio superstruc
TAB. XVI. ficum ædificium, Templu
cum terra effoderetur, muti
jus hic effigiem exhibemus,
ctum speciem referebat hum
turrim, & oculis defectum,

ceu in veteribus statuis plerisque deprehendere licet. Hoc cum in Bibliotheca Abbatis Berrerii vidissem, rei nummariæ arte edoctus caput isthoc existimavi fuisse Deæ, quam Lutetiarum tutelarem olim habuerint Gentiles: multi quippe Græci inveniuntur nummi veteres, qui signatum habent caput fœmininum cum turribus & adjectum nomen urbis, v. g. Ἀντιοχέων, Λαοδικέων. Cumque attentius cogitassem, quænam ex Dearum numero olim a Gentilibus qui hæc loca habitarunt, culta fuerit, *Isidem* deprehendisse mihi visus sum: tum quod hæc imago turrim in capite referat, tum quod constet eam hic locorum priscis temporibus fuisse cultam. E multis quidem autoribus manifestum est, Deam, quæ apud Græcos Jo dicta est, & Ægyptiis Isidis nomine venit, a Romanis sub Cybeles nomine cultam fuisse, quæ nil aliud quam Terra est & Natura ipsa: quam Ægyptii conjugem commenti sunt Osiridis, qui erat Sol, a quo fœcunda illa redderetur & Mater omnium quæ e largo ipsius sinu prodeunt. Hæc mens est Plutarchi & Apuleji, quorum hic Lib. VI. Metamorph. Isidem sic loquentem introducit: *Rerum Natura parens sum, elementorum Domina*; & Macrobius. *Neque aliud esse Osirim quam Solem, & Isim quam Terram diximus, naturamque rerum.* Sane tanta similitudo est imaginum, qua Veteres geminas Deas has retulerunt, Isidem Ægyptii, Romani Cybelem, ut utramque esse eandem facile intelligi possit: & fatetur ipse Apulejus, *ejus nomen circum, multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo, totum venerari Orbem.* Isidem autem Ægyptiorum fuisse reginam, quæ cum marito Osiride regnaverit sub tempora Israelitarum veterum, navium & velorum invenerit usum, in longissime remota & barbara regna penetrarit, quorum populos Deorum religionem & agriculturam docuerit, e Tacito clarum est, qui simul docet, *signum* hujus Deæ *in modum liburnæ figuratum fuisse*, procul dubio in memoriam repertæ & traditæ ab ea navigandi artis. Habemus certe nummos Ægyptios Juliani Cæsaris, in quibus ipsa navi insidens cernitur; & apud Kircherum ac alibi reperiuntur ejus imagines, quibus ipsa manu navim gestare refertur. Quocirca cum quidam rationem insignium urbis Parisiorum, quæ navim exhibent, invenire non possent, ea æque ac nomen Parisiorum ab Iside petiere. Crediderunt enim nomen urbis Græcum esse, & παρὰ Ἶσις, quasi juxta Isidis templum late celebratum extructam eam notare. Statuendum igitur, quod & vulgo creditum

ditum est, templum fuisse dicatum isti Deæ in isthac regione, quæ hodie ad Abbatiam S. Germani de Pratis pertinet. Duravit sane istud usque dum Christiana religio in Gallia reciperetur: & cum destrueretur fanum, servata tamen fuit imago Isidis adorata Gentilibus, repositaque in angulum quendam ædis S. Germani de Pratis, cum ea extrueretur a Childeberto dedicata S. Vincentio, ut tropæi loco esset devictæ idololatriæ & per Christianam religionem eversæ. Superfuit autem ad annum usque MDXIV. quo cum Cardinalis Brisonnettus istius Ecclesiæ Abbas rescivisset, a muliere quadam simplici per temerariam superstitionem idolo isti candelas dedicatas & oblatas fuisse, loco istud dejicere & confringere jussit, ceu narrat Brevillius in Antiquitatibus Parisinis: qui se a Fratribus id audivisse memorat, imaginem eam jussu Cardinalis confringi sibi visam narrantibus. Titulus etiam Fundationis Abatiæ S. Germani in honorem S. Vincentii a Childeberto factæ indicat, exædificatum fuisse istud templum *in urbe Parisiaca prope muros civitatis in terra, qua adspicit ad Fiscum Isiacensem.* Ut adeo dubitandi nullus relinquatur locus, Isidis Parisiorum tutelaris Deæ imaginem esse, quæ terra effosa in Bibliotheca S. Genofevæ nunc asservatur.

MOYENS SEURS ET HONNESTES pour la Conversion de tous les Heretiques, & Avis & Expediens salutaires pour la Reformation de l'Eglise,

en deux Tomes.

A Cologne Anno MDCLXXXI.

Media certa & honesta pro conversione omnium Hæreticorum, nec non Monita & consilia salutaria pro Reformatione Ecclesiæ. Tomi duo.

Coloniæ 1681. in 12.

Autor hujus libelli, qui nomen suum celat, & Romano-Catholicæ Religioni videri vult addictus, ante triginta & quod excurrit annos, si præfationi fides habenda, Romam venit; ubi cum in Aula Papali, cujus major ex longinquo reverentia fuerat, multa a Christi

&

& Apostolorum regulis & exemplis alienam animadvertisset; infallibilem illam, quam sibi hactenus imaginatus fuerat, Romani Pontificis autoritatem suspectam habuit, & de religione sua, cujus illa centrum & præcipuum fundamentum est, dubitare cœpit. Hunc autem animi fluctuantis æstum ut sedaret, in Religionis Christianæ principia paulo diligentius inquirere decrevit, eoque consilio Novi Testamenti libros duabus vicibus attentissime perlegit, in quibus tantum abfuit, ut de Papa ejusque supremo dominio vel unicum verbulum deprehenderet, ut potius Mysticum Ecclesiæ corpus a solo Christo tanquam unico capite dependere, omniaque Christi & Apostolorum dicta & facta ad pietatem, charitatem, castitatem, humilitatem ac mundi contemptum composita, a Romanæ Curiæ instituto atque moribus maximopere dissentire, è Sacris illis paginis cognosceret. Quamobrem contubernalem suum Abbatem quendam Gallicum, a quo Novum Testamentum mutuum acceperat, de perplexis animi sui dubiis consuluit, qui ipsi Bellarminum celeberrimum Monorchiæ Papalis promachum legendum commendavit. At ne hic quidem affligentes animum scrupulos legenti eximere sufficit. Nihil enim praeter contorta quædam Scripturæ loca & rationes nonnullas humanas, quæ perito rerum æstimatori fucum facere minime possent, in vasto illo opere invenit. Postea in Germaniam profectus ad Patrum lectionem animum intendit, & eorum scripta diligenter perlustravit, ut primam papatus originem investigaret, quem tandem a Religione Catholica separandum & plane abolendum esse, animo suo firmiter persuasit, spe non incerta fretus, hac ratione Græcos & Protestantes, qui non aliam ob causam, quam ob Romani Pontificis tyrannidem ab Ecclesia secesserint, cum aliis hæreticis & infidelibus ad Ecclesiæ communionem redituros esse. Quamvis autem potentiam Papatus per S. Scripturæ ignorantiam, & Clericorum multitudinem, & beneficiorum temporalium respectum firmiores radices egisse intelligeret, quam ut desperatæ seculi sui miseriæ se profuturum sperare posset; animum tamen suum non sine gravi indignatione & acerbis querelis bipartito hoc libello edito exonerare voluit. Cujus prior pars tribus capitibus absoluta, Papatum nec in S. Literis fundari cap. 1. nec in Ecclesia primitiva viguisse c. 2. nec Ecclesiæ quicquam conducere, sed potius malorum omnium fontem esse c. 3. demonstrare instituit, & simul ad ea, quæ vel e Sacro Codice, vel e

Patrum

Patrum scriptis, vel e Ratione Status, pro stabilienda Papali Monarchia depromuntur argumenta, in singulis capitibus respondet. Altera autem pars, quam Autor imperfectam & minus consummatam reliquit, a Cardinalibus ad Episcopos & reliquos Clericos progrediens, viam ac rationem Ecclesiam reformandi subministrat, varios abusus per longam consuetudinem inveteratos perstringit & postremo loco de diversis punctis religionis negotium attinentibus suam sententiam & judicium subnectit.

PRODROMUS CORPORIS THEOLOGIÆ quo tota fidei ac morum doctrina, historia item & Prophetia, methodo pariter ac verbis sanis, secundum rerum Vet. Test. illisque respondentium Novi seriem multifariam asseruntur, atque sic veritates Divinæ omnes in luce integraque SS. literæ in arce collocantur.

Hagæ Comitum apud Arnoldum Leers, A. 1682. in 4.

Postquam Coccejanismus ortus fuit in Belgio, Theologi ejus in duas abierunt factiones, quarum altera illum propagavit, altera oppugnavit. Neutri vero Autor hujus Scripti Anonymus ex toto videtur addictus esse, sed novam potius sectam, sicuti novum Theologiæ Corpus, cui hunc præmittit prodromum, condere velle. Tametsi namque per majorem Libri partem totus in eo est, ut ad Scripturam doctrinas fidei referat unice, aut videatur referre, imitatus in hoc Nobilis Exegetæ Cocceji studium Biblicum; quem magni etiam æstimat, sæpiusque expresso, suppresso vero nomine sub titulo Magni Commentatoris Novi allegat; quanquam etiam V. & N. T. in certa intervalla distinguit, quod & Coccejus fecerat ante eum; aperte tamen ab hoc in eo abit, quod intervalla illa statim in creatione præfigurata esse dicit. Coccejus in V. T. sex agnoscit periodos, in N. septem. Illas primum Bileamo Numer. XXIII. & XXIV. revelatas & a Mose Deuter. XXX. 1. observatas esse; ad has e scriptis V. T. duo Cantica, alterum Mosis Deuteron. XXXII, alterum Salomonis ex toto, reliquas Prophetias ex parte referri debere putat. Noster vero V. pariter atque N. T. in sex distribuit periodos, quas cum sex diebus creationis a cap. 18. usque ad 25. confert;

fert; creationem hinc a Mose descriptam vocans creationem propriam: duo vero tempora V. & N. T. duas creationes Mysticas; quibus etiam geminam mysticam quietem, quæ propriæ in Sabbatho primo non sit absimilis, cap. 25. subjungit. Unde conjicere licet, totum Theologiæ Corpus, quod promittit, futurum esse Mysticum, tale scilicet, qualis hic est ejus Prodromus, si ad ultimam ejus analysin aut scopum, ceu par est, respiciatur.

PETRI ALLINGÆ VIS VERITATI ILlata repulsa: seu Exercitationes Pacificæ ad nonnullas quæstiones problematicas quæ hodie moventur, de testamentis & œconomia fœderum Dei. Accedit Responsum ad nuperum D. Leydekkeri Apologeticum.

Amstelodami ap. Henricum Wetstenium, A. 1682. 4.

Totus est hic Autor præsente anno in edendis Exercitationibus pacificis; quarum primæ sub titulo *Facis dissidii extinctæ* nuper prodierunt, relatæ a nobis Mense Majo p. 160: jam sequuntur alteræ, *Vis veritati illata repulsa* dictæ. Illæ partim Cartesii, partim Cocceji; hæ solius Coccejí sententias nonnullas de testamentis & œconomia fœderum Dei defendunt; & quidem adversus Melchiorem Leydekkerum, Professorem Ultrajectinum. Unde, tametsi Exercitationes Pacificæ dicantur, revera tamen sunt Polemicæ, quibus lites illæ, nisi pugnando, non componentur. Quo observato, non opus est *ὑποτύπωσιν* Libri plenius delineare. Dedit eam, quoad fieri potest de hujusmodi scripto, Autor ipse in præfatione sequentibus verbis: *Non est, quod multa dicam de hoc meo opere. Examino omnia, quæ Professor* (Leydekkerus, cum Allinga sit Pastor paganus; hinc titulus officii, loco nominis sæpius positus,) *veritati opposuit, fraudes Viri detego, sententiam nostram pluribus rationibus munio, ac objectiones Professoris solvo. Pro veritate thesium nostrarum pugno, alio loco acturus de antiquitate.* Hæc autem omnia pertractata sunt 25. capitibus: quibus adjicitur *Responsum ad nuperum D. Leydekkeri Apologeticum*, quod hic pro Face Veritatis in lucem publicam emiserat. In illo vero brevissimus est Allinga, ratus se una plagula totam rem conficere posse; imprimis

cum Leydekkerus etiam brevitati, non absque saltu, quem ipsi imputat, studuerit.

MYSTERIUM ARTIS STEGANOGRAphiæ Novissimum, modum omnes Epistolas aliaque scripta incognita, Characteribus furtivis exarata, in omnibus Linguis, præsertim Latina, Germanica, Gallica, Italica expedite solvendi pandens: ex Museo

M. Ludovici Henrici Hilleri, Diaconi Eslingensis. Ulmæ A. 1681. in 8.

ARtem Steganographicam perfecturus Auctor, initio præfationis profitetur, se illam tradere, in quantum ejusdem beneficio omnes epistolæ & scripturæ, quibuscunque characteribus incognitis, notis Arithmeticis, Chymicis, Astronomicis exaratæ solvi possint. Ad quam definitionem annotat; 1. Se aliter tradere, quam Trithemium, Schottum aliosque, qui magis occupati sunt in concinnandis Alphabetis variis, modisque occulte scribendi, quam solvendi. 2. aliter quoque se agere, ac illi, qui per sententias scribunt, vel qui sumunt unum tantum vel duo vel tria vocabula, exque iis sententiis occultas formant scripturas. 3. explicare se non omnium scripturarum solutionem, etiam illarum, quæ ex pluribus alphabetis compositæ sunt, sed quæ ex uno eodemque alphabeto sunt contextæ. 4. sub characteribus comprehendi non solum Ciphras, Medicas, Chymicas notas, qualescunque fingi possint ab ingenio humano, sed etiam integra vocabula sive Arabica, sive Latina, sive Germanica loco literarum alphabeticarum usurpata, etiam signa, picturas, res ipsas pro vocabulis adhibitas. Deinde de origine & progressu Steganographiæ disserens commemorat Ciceronem, Cæsarem, Augustum occulte scripsisse, non tamen quæ scripserant, solvere potuisse, nisi prius inter se convenissent: Judæorum Temuram, quæ inter species tredecim Cabalæ in nonnullis Scripturæ locis reperiri creditur, ad Steganophographiam pertinere: Recentiori ævo Trithemium Abbatem Sponheimensem Steganographiam scripsisse, illustratam nostro seculo augusto Gustavi Seleni Commentario. Post Trithemium Portam Neapolitanum Medicum collocat, cujus quinque libri de occultis Literarum Notis Argentorati an-

1606.

1606. satis vitiose excusi sunt. Post illum Steganologia & Steganographia edita est a Resene Gibronte Runeclus Hanedi, id est, per anagramma Daniel Schwenter Noribergense. Hunc secutum esse Harsdorfferum Mysterio Steganographico clarum, ait: Agmen claudere Caspari Scotti Jesuitæ Scholam Steganographicam.

Ipse Liber continet XII. Capita. (1.) Discernere docet idioma, quo occulte scriptum constat. (2) Proprietates singularum Literarum Linguæ Latinæ ducentis Regulis exemplis applicatas complectitur. (3) Refutat Joh. Baptistæ Portæ lib. 3. (4) Danielis Schwenteri methodum Scripturas Latinas solvendi refellit. (5) Harsdorfferi Mysterium Steganographicum explicat. (6) Caspari Schotti Jesuitæ Scholam Steganographicam examinat. (7) Germanicæ Linguæ Regulas tractat. (8) Exemplum Germanicum proponit. (9) Schwenterum in Germanica Lingua refellit. (10) Gallicæ Linguæ Regulas cum exemplis exhibet. (11) Regulas Linguæ Italicæ cum exemplo continet. (12) Reciproca seu cancrina vocabula, quæ retrorsum lecta seipsa generant, Latina, Germanica, Gallica, Italica enumerat; ex quorum recensione observat, Latinam Linguam plurimas habere ejusmodi voces, & non aliam magis idoneam componendis versibus reciprocis seu cancrinis, quia consonantes & vocales ejusdem linguæ utplurimum alternant.

PAN-SOPHIA ENCHIRETICA

seu

Philosophia Universalis Experimentalis in Academia Moysis primum per sex prima capita Libri primi Geneseos tradita, demum per ignem examinata & probata, stante post Tabulam Arnoldo Bachimio Denstonio Cosmosopho Auctore.

Norimbergæ Anno 1682. in 12.

Quisquis est Auctor Libelli titulo valde augusto, Helmotiana dogmata præcipue sequitur, eademque magis perspicuis & aptis notionibus Philosophicis exprimit & ornat. In Chemia non mediocrem præ se fert experientiam, ex qua naturam mineralium inprimis explicat, atque passim aliorum in illa arte errores castigat. Mode-

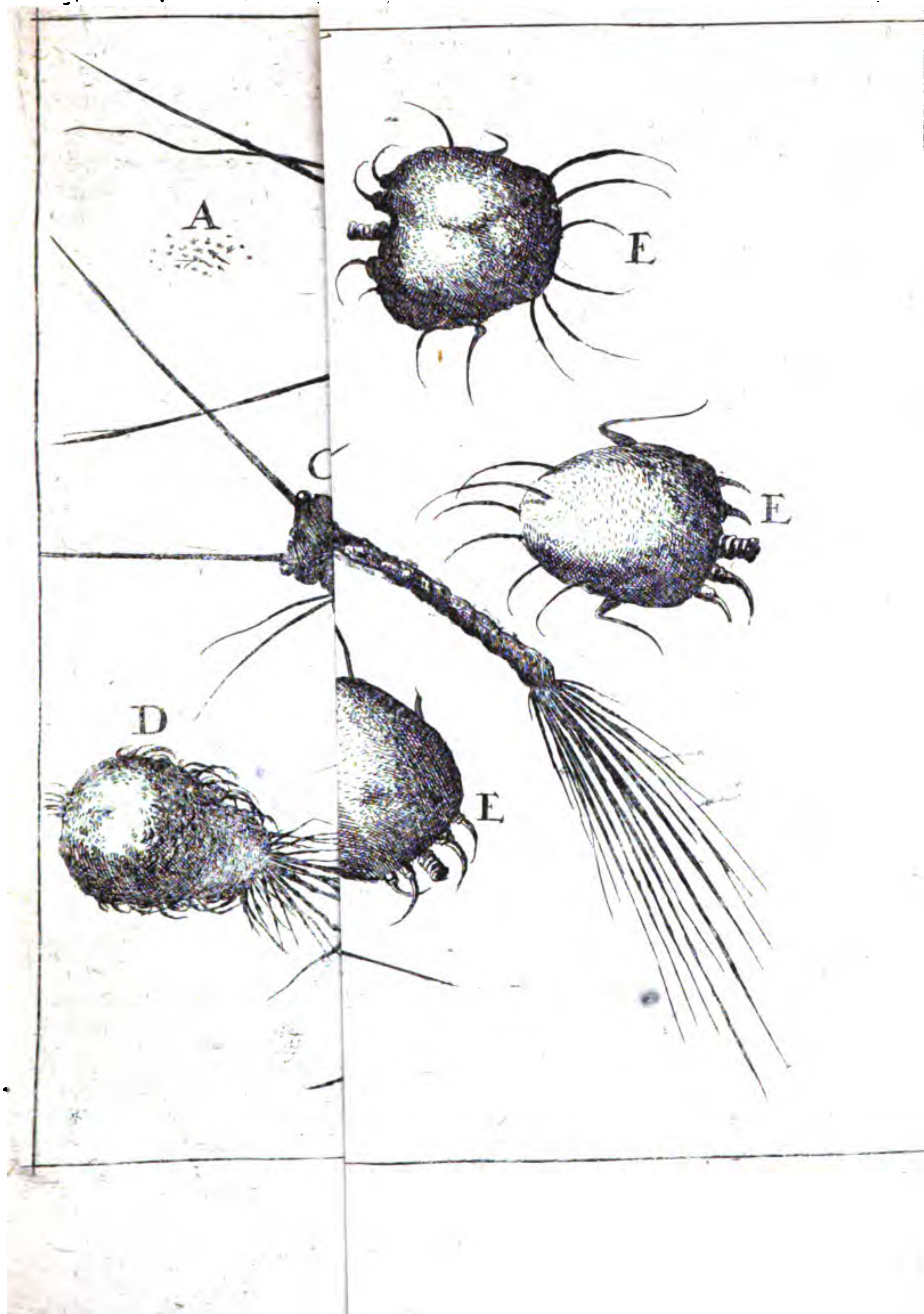
 stiam

ſtiam recentiorum Philoſophorum æmulatur, cum non pro decretis ſed hypotheſibus ſua venditat. Cæterum quæ de hominis integri ſtatu, lapſu, formatione Corporis Chriſti, excitatique ex mortuis natura & qualitatibus, noſtrorumque poſt univerſalem reſurrectionem corporum conditione tradidit, nec Theologis Fidei Romanæ, quam profitetur ſe nullis dictis ſuis velle læſam, placebunt.

OBSERVATIO MEDICA I.
De
Crinonibus ſeu Comedonibus infantum.

INcognitus & indictus Antiquioribus fuit Morbus, cujus paſſim ſuperiori ac hodierno ſeculo a Medicis non minus, quam medicaſtris mulierculis fit mentio, & ab iſtis quidem Morbus Pilaris Infantum communiter appellatur, ſpeciatim autem *Crinonum*, item *Comedonum* nomine venit, Germanis Miteſſer audit. Contabeſcunt infantes paulatim, inſomnes redduntur, & inquieti, & inſignem ſimul pruritum corporis pati videntur: quod ſi in balneo rite tractentur, corpuſcula pilorum craſſiorum inſtar denſa & ſpiſſa (unde ſimilitudinis ratione Crinonum nomen) e poris corporis prominent, quæ pro animalculis intercutanea loca inhabitantibus (unde Comedonum nomen, quaſi vermium alimentum infantum depaſcentium) ab aliis habita fuerunt. quibus una alterave vice ablatis, melius habere infantes obſervantur. Utrum itaque cenſui excrementorum ſpiſſiorum tertiæ coctionis, an vero animantium generi adſcribendum ſit iſtud extra cutim prominens, diutius controverſum fuit, prout ſcilicet fieri in naturalibus amat, ubi ſolis rationibus, citra experientiæ armaturam pugna inſtituitur. Hæc tandem rerum magiſtra litem diremit, oſtendendo Microſcopiorum ope manifeſte, eſſe revera animalcula viva, quicquid ſpiſſorum iſtorum capillorum facie ſubinde compareat. Coloris obſervantur ſubcinericei & plus minus nigricantis, cornubus ſeu potius antennis binis longe prominentibus inſtructi, oculis rotundis grandiuſculis cum cauda oblonga in fine villoſa; paucis, aſpectu ſatis horridi, prout ex *TAB.* XVI. conſpici poteſt: in qua Fig. A magnitudinem nativam, prout nudo oculo ſe exhibet, repræſentat: Fig. B vero Crinonem integrum, accurate, ob-

TAB. XVII.

A
C
D
E
E
E

observatum, resupinato situ collocatum: Fig. C C eosdem crinones, prono corpore delineatos, sed sub separatione a cute, cauda truncatos. Nam non tantum propter morositatem puerorum, difficulter separari possunt, sed ob exilitatem etiam ac teneritudinem vix integri obtineri, quin facillimo attritu vitientur: id quod in fig. D. contigit. Pueri sunt, & infantes in quibus frequentius nasci solent, quorum crura, brachia, & inprimis dorsum, sive totum, sive interscapilium tantum, maxime tamen ipsam scapularum regionem solent occupare. Sed quæ huc spectant alia, curioso lectore digna, prolixius, pro usu imprimis Medico, exposuit Erud. *Georgius Hieronymus Velschius*, in Exercitatione de *Vermiculis Capillaribus Infantum*, in qua omne id, quicquid pro usu tam theoretico quam practico desiderari potest, ex quibusvis Scriptoribus in unum fasciculum concinne collectum exhibetur, adeo ut unus hic autor quorumvis aliorum vices commode supplere queat. Annexa est dicta Exercitatio isti *de Vena Medinensi* laboriose & accurate conscriptæ, & anno 1674. Augustæ Vindel. in quarto primitus, sub auspiciis Claudiæ Felicis Imperatricis, luci publicæ expositæ.

OBSERVATIO MEDICA II.

De Sironibus.

ALii longe a *Crinonibus* sunt *Sirones* seu *Cirones*, vermiculi scilicet minuti, quasi pediculares, in pustulis serosis prurientibus, sub cuticula manuum inprimis & pedum, subsistentes. Germanis Seuren, item Reitliesen vocari solent. Minus de his disceptatum fuit, animalculorum classi an associandi, siquidem hoc jam olim subtili *Scaligero Exerc. 194. de Subtil. num. 7.* extra dubitationis aleam positum fuit: qui tamen ipsis formam nullam expressam esse asserit, quæ Microscopiorum ope distincte satis & accurate conspici potest, secundum eam faciem, quam Tabul. XVI. fig. EEE repræsentat. Colore sunt albicante, pedibus exceptis, qui propius intuenti nigricare videntur: pedibus sed instructi sunt, binis utrinque mox juxta caput positis, quibus talparum ritu cuniculos sub cuticula agere, & oblongos non raro quasi sulcos trahere, simulque molestissimum pruritum excitare videntur. Num

dorsum sit squamosum seu squamis coopertum, prout quidem affirmat *Dn. Robaultus Tract. Physic. part. 1. c. 21.* definire nolumus, illo præstantiore dubio procul microscopio instructo. Mirum de cætero est, quantas molestias tam pusillum animal homini excitare queat, quas stupenda historia pluribus explicat *Mousetus* in *Theatr. Insect. lib. 2. cap. 24. &c.*

LETTRE a M. L. A. D. C. DOCTEUR DE Sorbonne; ou il est prouve par plusieurs raisons tirees de la Philosophie & de la Theologie, que les Cometes ne sont point le presage d'aucun malheur: avec plusieurs Reflexions Morales & Politiques, & plusieurs Observations Historiques; & la Refutation de quelques erreurs popularies.

a Cologne Anno 1682. in 12.

Epistola ad Doctorem Sorbonicum; in qua multis rationibus e Philosophia & Theologia depromtis probatur, Cometas nequaquam ullius calamitatis esse prænuncios: pluribus adjectis Observationibus ethicis & politicis, annotationibus item historicis; & Confutatione errorum quorundam vulgarium.

Coloniæ (verius Amstelodami) 1682. in 12.

MAgna varietate & dissensione sunt Philosophorum sententiæ de Cometarum natura, origine & significatione, inque tanta opinionum diversitate invidiosum non minus quam difficile est sententiam dicere, distractis in partes doctis hominibus. Passim quidem ad visum Cometam trepidatur, nec vulgus modo & simpliciores, sed etiam doctio prudentesq; subinde sciscitantur ex aliis, quid mali ostentum hoc & quibus Principibus, populis ac civitatibus portendat? Quod si quis non levibus rationibus, experientia etiam in hujusmodi rebus quæ sensu atq; observatione constant rationes superante, adductus a communi populariq; opinione, malorum anteambulones Cometas statuente, sibi discedendum

dum censet, is ab aliis, plus æquo ob causarum ignorationem meticulosis, in horrendum gravissimumque impietatis crimen vocatur. Qui vero Cometas propterea accendi in cœlo dicunt, ut sint magnarum calamitatum quæ impendeant prænuncii, & in hanc rem varios eventus & veterum Poetarum Historiarumque testimonia afferunt, sacras etiam literas in partes trahunt, superstitionis damnantur ab iis, qui lubrico aut nullo niti fundamento, cum terrores illos ac metus, tum quæ passim circumferuntur Cometomanticorum hariolationes ac vaticinia ostendunt. Et extant clarissimorum Virorum de Cometarum natura & significatione multi libelli, justa etiam Volumina, quorum quisque peculiarem & separatam ab aliis rationem inire studuit, ut orbi suam opinionem persuadeat Hujus Epistolæ autor, qui cum Sorbonæ Theologo sibi rem esse præ se fert, vanam & incertam esse omnem illam ex astris divinationem existimans, nunquam adeo vel argumentis, vel experientia, nedum sacrarum literarum testimonio comprobatum censet, Cometis aliquam præsagiendi vim inesse, ac cum Gassendo non postremum imbecillitatis humanæ argumentum habet, ad ista expavescere, quibus cum res nostræ commercii nihil habent. Mirum putans, cur ne Deo quidem credatur, dum a signis cœli nihil metuendum jubet; qui si Cometam non constituat signum cladis venturæ, nulla in eo aut futurorum notitia aut affectus significandi esse possit: quippe qui viam suam pergat, ut naturalia cætera, cujusque parum intersit quid humanæ gentes inter se moliantur. Sed cum plerorumque animos alia longe occupaverit opinio Cometam nimirum certissimum iræ divinæ imminentisque pœnæ indicium esse: inveteratas autem opiniones, & ab his profectos horrores, quos mentibus hominum autoritas veterum & communis incussit rumor, erroresque quos longinquitas temporis confirmavit, evellere res magni laboris sit & invidiæ plena: id potissimum studet, ut præconceptis ab opinionibus hominum animos liberet, quibus non sublatis frustra de metu minuendo aliquem sollicitum fore censet. Quoniam autem philosophia & ex ea depromta argumenta suspecta admodum sunt, quod in utramque partem, etiam a veritate, deflectere animos vi rationum subtiliter & argute allatarum valeant, relictis his ex Theologia, a sapientia & bonitate Dei petitis rationibus, præsagiendi vim Cometis adimere, & populares rationes evertere laboravit: existimans, haud meliori modo jugulum causæ incidi posse, quam

quam si ex eodem fundo, cui errores vulgi innituntur, depromtis machinis isti subruantur, & falsa persuasione occupatæ hominum mentes rectiora doceantur. Quod ut obtineat, in hunc modum disserit: Si Cometæ calamitates venturas præsagiunt, vel eas efficiunt ut causæ, vel denotant saltem ut signa. Causæ vero earum esse non possunt; *primum* quia rerum a libero arbitrio hominis dependentium, & fortunæ ludibrio expositarum, ut sunt bella, mutationes Rerumpublicarum & religionis, conspirationes & humanæ societatis eversiones aliæ, causæ sidera esse nequeunt; & statuere hoc velle impium est: *secundo* nec a priori ratio dari potest, quæ Cometas naturalem causam belli, famis pestisve probet; quæcunque enim afferuntur futilia sunt, nec virtutem, qua influant sidera in mundanas res, satis ostendunt: *tertio* a posteriori autem quæ datur & ab experientia ducitur ratio falsa est; nam ab adversa parte magis ea stat, & felicia tempora post cometam evenisse, tristia fuisse cum nullus præluceret cometa, manifestum est, Calamitatibus autem semper premuntur miseri mortales, modo in hoc modo in alio terrarum angulo gravioribus: igitur quandocunque ortæ sunt hæ stellæ crinitæ, afflicta fuit quædam, nec fortasse una saltem, orbis regio: quando & in posterum orientur, incident in calamitosa tempora, quibus nulla ætas, licet cometa destituatur, caret: ideo nec assignanda sunt cometis qui non faciunt, sed inveniunt hæc mala: *quarto* quia omnes orbis partes, quas sidus hoc afflat, eandem experirentur fortunam, si efficaciam quandam istud haberet & calamitatis causa existeret in hac vel illa provincia. Porro signa tristium temporum non sunt; *primum* quia nullam a natura connexionem cum fortunis regnorum acceperunt, unde homines has istorum ortu denotari intelligere possint: *secundo* nec Deus nobis revelavit, se voluisse hanc significandi vim ipsis indere, peculiarem autem characterem tributum eis esse, nobis non licet fingere: *tertio*, miracula autem Deus non edit quibus confirmetur Idololatria & astrorum cultus, neque enim peccata mortalium ut aboleantur, alia eaque majora longe crimina permittit. Hæc omnia Autor prolixe & copiose deduxit, adversantibus argumentis respondit, jucundisque Digressionibus ex civili doctrina & Historia petitis, v.g. de studio quo Gentiles veteres & recentiores dein Christiani quoque Astrologiam coluerit, hodieque in eandem ferantur & de ejus vanitate; de fatalibus diebus, nominibus & temporibus;

bus; de Lunæ ejusque mutationis effectibus; de Eclipsium natura & circa eas variis hominum opinionibus, Opusculum hoc distinxit: in eo tamen argumento, quod de Miraculis tractat, amplissime se diffudit, & de prodigiis, quæque ex iis oriatur Idolatria; hominum in eam impetu; superstitione tam Gentilium quam Christianorum veterum, & hodienum recepta; cumprimis autem de Atheismo multa haud proletaria disseruit, istum cum Idololatria contulit, & utrum horum majus crimen ac facilius eluendum, expendit, nec ad morum vitæque corruptelam illum magis quam hanc ducere probavit; Hinc alia attulit, quibus Domum Austriacam & Hispanos ad universalem Monarchiam, cui Galliarum Imperium destinatum aptumque ipsi videtur, minus idoneos fuisse doceat, ac plures amœnas Digressiones inseruit, ut ipse miscellaneas opiniones se congessisse profiteatur. Sub finem Breviarium integri Opusculi exhibet, & argumenta quibus cometarum præsagia elevarit, enumerat, concluditque Cometas eos non esse pro quibus habentur vulgo, sed corpora esse mundo coæva, & juxta motum, quo Deus universi machinam versat, moveri, nobis autem conspiciendos se præbere quando determinati sunt, ut oculis nostris se sistant, & tum pro vario Solis motu radios reflectere, perque refractionem radiorum solarium secundum naturæ leges caudarum speciem præbere. Proscribendos igitur animis timores, & liberandas superstitionis tormento mentes, quas sollicitas metu futurorum perversa de Cometis opinio vulgo cruciet.

OBSERVATIONES MICROSCOPICÆ Antonii Levvenhoeck, circa particulas liquorum globosas & animalia in semine insectorum masculino. Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 3. Decembr. 10. An. 1681, p. 51. sqq. excerpta.

POst Observationes circa globulos spumæ, & sanguinis nuperrime communicatas, feces Vini Germanici examinavi, diluendo eas pro feliciori indagine cum aqua, & observavi eas ex globulis admodum irregularibus, alios globulos minores, nunc 2, nunc 3, 4, 5, & 6, complexis, consistere. Suspicabar itaque ex hac compositione, perfectam globulorum horum texturam ex 6. simplicioribus globulis coalituram, quod etiam reperiebam ita in Vino lagenæ incluso fermentante. Hujus

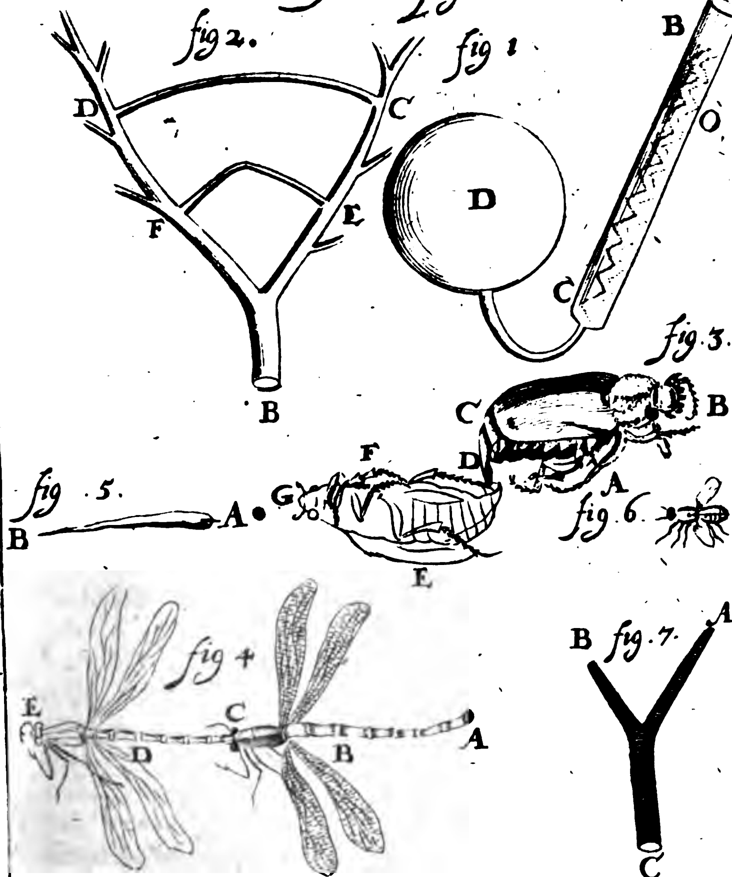
enim feces maximam partem ex talibus globulis constabant, qui ex aliis 6. minoribus, ac illis etiam qui in sanguine aut spuma deprehendi solent, magis exiguis componebantur. In Musto fermentante infinita parvarum bullularum copia, (non absque intuentis tædio) ex vitri locis inæqualibus exurgebat, quæ certatim velut ascendentes amplitudine crescebant, earumque nonnullæ dissilientes in unam largiorem aeream bullam coibant. Perturbabant ascensu suo insigniter Vinum, elevando secum simul globulos, partim perfectos, ut supra ex 6 minoribus, partim imperfectos ex 3, 4, vel 5 tantum compositos, qui tamen a bulla aerea relicti fundum versus recidebant, ita ut interdum globulos istos sextuplices in suas partes divisos cernere liceret. Eadem globulorum divisio in spuma cerevisiæ etiam institui potest: sed globuli sanguinei ex digito meo extracti, cum sint teneriores, promtius coalescendo unicum saltem globulum constituere videbantur. In syrupis fermentantibus, globulos ex 3 aut 4 aliis, sed non ex sex compositos observabam, id quod a densitate liquoris & languido ejus motu procedere videtur. Pro inveniendis hujusmodi globulis in aqua, celerior motus in Phialis angustioribus huic conciliandus. Adeoque in Vitro (Fig. I.) ad A aperto, a C ad B aqua pluviali repleto, in D vero aere pleno, quod in conclavi meo tam Solis radiis quam vento pervio seposueram, post 14 dies nudo oculo aliquot particulas, circiter 6 observabam, quæ sub microscopio communi exhibebant rotundas pilas, easque si densius erant conglomeratæ, virides; sed accuratius a me examinatæ, globulos ex aliis 6 minoribus, illis in sanguine similibus, compositos repræsentabant. Quidam horum in alio Vitro observati, præter dictos 6tuplices, alios oviformes ex 12 minoribus concretos exhibebant, una cum parvis pluribus animalculis, inter eosdem natantibus.

TAB. XVIII.

Cum examinare vellem liquorem Venarum lactearum in animalibus, vacca 24 horas jejuna frustrabatur conatum. In Chylo vero agni, largiter pasti, deprehendebam insignem numerum globulorum compressorum ac invicem coagulatorum, ex 2, 3, 4, 5, 6, minoribus globulis compositorum: altera vero pars non concrescens, tenuis perquam & fluida erat, prioribus compositis globulis intermista: quin & globulorum, plus quam sexies globulis sanguineis minorum, innumerabilis aderat copia, tanquam nil aliud esset chylus, quam hi globuli in tenui glutinosa materia natantes. Eadem Phænomena in Vituli chylo, ex

vena

vena prope pancreas elicito pariter occurrebant. In lacte calido vaccino reperibam tantum globulos magnitudine sua sextam globulorum sanguineorum

&c 5.
nti-
tan-
issi-
sent,
Uri-
ulo-
ticu-
glo-
t hæ
udo
t vix
i res
arti-
sum
am,
ates,
tori-
bin-
Va-
san-
iret,
im-
jico-
posi-
oris
De-
lidis,
a, li-
llam
tam
icie-

enim feces maximam partem ex talibus globulis constabant, qui ex aliis 6. minoribus, ac illis etiam qui in sanguine aut spuma deprehendi solent, magis exiguis componebantur. In Musto fermentante infinita

parv
cis in
cresc
am b
do s
part
aere
sext
divi
ex di
com
tibu
id qu
Prox
TAB. XVIII. angu
a C a
men
ocul
com
mer
noril
etiam
form
anim

libus
largi
press
coril
& flu
bulo
lis a
gluti

vena prope pancreas elicito pariter occurrebant. In lacte calido vaccino reperibam tantum globulos magnitudine sua sextam globulorum sanguineorum partem æquantes, ut & alios, numero 2, 3, 4, & 5. invicem cohærentes, qui fundum petebant, aliis in summitate natantibus, quos cremorem seu butyrum esse existimo. In Urina ægrotantis propria observabam plures globulos sanguineos copiosis subtilissimis vasculis adhærentes, quasi fila bombycina invicem contexta essent, a quorum extremitatibus secalina grana dependerent: residuum Urinæ repletum erat globulis, magnitudinis sextæ tantum partis globulorum sanguineorum.

Cum examinarem sæpius particulas istas, quæ in nebula particulis aquosis in aere intermistæ sunt, easdem sextam tantum partem globulorum sanguineorum æquare deprehendebam. Descendunt hæ particulæ noctu ex aere, nec confundendæ sunt cum istis, quas vel nudo oculo in radiis solaribus videmus, figuræ perquam irregularis, ut vix binas similes videre liceat, grani arenarii interdum magnitudinis.

Observavi ulterius, sub candelarum deflagratione maculari res quasdam, quatenus scilicet quodvis corpus, dum comburitur, in particulas minutas invisibiles, & ita etiam candela in fluidum per universum aera dispersum abit, cujus particulæ sextæ tantum parti globulorum sanguineorum respondentes, figuris perquam irregularibus cohærentes, in descensu condensatæ nigras istas maculas exhibent.

Cum existimarem, cor machinam tantum sanguinis circulatoriam esse, hæsitavi diu circa modum, quo ex arteriis sanguis venas subintret; num scilicet id per inosculationem vasorum capillarium fiat. Vasorum itaque horum vestigia eo usque investigabam, donec major sanguinis globulus (compositus scilicet) per arteriam transire recusaret, sed simplex tantum angustias loci penetrare posset; ita ut sub cordis impetu pulsatorio, globulus compositus, antequam per arteriolam trajiceretur, in sex minores alios divideretur, qui in vena denuo in compositum istum coibant. Alii horum, parte aquosa magis diluti, ad corporis circumferentiam deferebantur pro sudoris & lacrymarum materia. Detexisse me hanc anastomosin in muscarum visceribus perquam candidis, sanguine vero admodum nigro, existimabam; nihilominus tamen, licet vasa bis centies millies minora barbæ meæ pilo observarem, nullam tamen unionem perspicere poteram. Proportionem vero modo dictam

 elicie-

eliciebam, comparando diametros, & inde supputando ipsas areas. Vana erat pariter inquisitio hujus Anastomoseos in magno scarabæo cum mercibus ex Indiis allato, siquidem tantum unionem vasculorum ex communi ramo oriundorum inveniebam. Ut in Fig. 2. C E & D F utraque a B oriuntur, & per canaliculos C D & E F junguntur.

Observabam porro in semine masculino Scarabæi Rutilantis, sub copula, (secundum Fig. 3. in qua A B C D mas, D genitalia, E F G fœmella,) plura viventia animalcula, anteriori corporis sui parte subrotunda, posterius in longam caudam desinentia.

Tentanti idem circa semen masculinum Muscæ majalis, plures parvi quidem vermiculi, sed non viventes, occurrebant. Ast in iisdem congredientibus (secundum Fig. 4. ubi anterior est mas) observabam aperturam in dorso fœmellæ & plura ovula circa locum B, simulque exacte videbam in maris semine animalcula viventia, quæ vermium instar, in sex vel octo arcus se flectebant, quorum, & quidem mortuorum faciem Fig. 5. lit. A B repræsentat. In semine Grylli maris mortuos vermiculos mense Julio reperiebam, declinante vero Augusto perfecte viventes iidem occurrebant, & multi quidem, nonnunquam 25. quoad superiores partes concinno ordine juxta se invicem locati, caudas tantum latius explicantes, & serpentino celeri motu agitantes, aliis partibus quiescentibus. Semen Muscæ Maris, juxta Fig. 6. exhibebat ingentem turbam parvorum vermiculorum: aperto vero ventriculo ejus, egrediebatur materia clara, ingenti numero corpusculorum quadratorum, tam cubicorum, quam parallelepipedorum, rectangulorum omnium, diversæ tamen crassitiei referta. In Muscæ Equisugæ fœminæ intestinis plures viventes observabam vermiculos, crassiores ac breviores, sed celerioris motionis, claro liquori innatantes.

Præter tædiosa scrutinia generationis insectorum ex ovulis, texturæ involucri ut in bombycibus, & mutationis eorum in muscas, nunc impensius principio vitæ insectorum in semine masculino pervestigando occupatus fui. Ac sane, non absque delectatione, inveni insignem quantitatem animalium, serpentinæ, sed proportionaliter tenuioris & longioris figuræ, exiguis vesiculis, parvi arenæ grani magnitudinis, & quas pro testiculis muscarum harum habeo, inclusorum: quarum quoque binas reperire licet, interdum etiam unam tantum, altera sub sectione forsan læsa. Demiror de cætero in semine tam exiguarum muscarum, animalcula adeo crassa proportionaliter reperiri:

tiri: quæ si vel mortua, vel pauciora interdum inveniantur, suspicor, quod vel per generationem jam excreta fuerint, vel ad debitam maturitatem nondum pervenerint, vel sub dissectione enecati fuerint.

Exactissime etiam inquisivi, in semen, ventriculum, renes, vasa &c. hujusmodi insectorum: sed inter varias vasorum species, videre contigit aliam, eamque plane extraordinariæ conformationis, arteriæ tracheæ instar, constructam ex annulis & ramulis, ut fig. 7. A B C ostendit: ac licet vascula A & B millecuplo minora sint pilo barbæ meæ, commode tamen in iis annuli distingui possunt, qui an sanguinem an aerem pro respiratione contineant, nondum constat. In pediculo, in eorundem vasorum subtilioribus, post plures ramificationes, ramusculis annulos invenire non licebat, ob nimiam eorum parvitatem.

Crebrius examinavi midarum intestina, ut invenirem in eorum semine eadem animalia, sed ob perspicuitatem & fluiditatem ejus hactenus frustra. Quin tamen in iisdem quoque reperiantur, nullam dubitandi video rationem; siquidem in omnibus cujusvis speciei & magnitudinis animalibus, ab equo ad equisugam usque eadem invenerim, & nisi summa exilitas & perspicuitas impedimento fuisset, forsan in minoribus bestiolis pariter observare, concessum fuisset. Nec sine ratione concludere possumus, naturam eandem methodum, in visibilium ac invisibilium formatione observare, & minima pariter ac maxima ex semine suam habere originem, nec muscam equisugam magis quam equum ex corruptione generari. Sæpius ingentem exercitum animaculorum in culicum genitura observavi, minorum tamen, quam erant in muscis, & in foemellis insignem ovorum copiam crassioribus ob id & magis pellucidis.

Nuperrime aquam infusionis piperis pulverisati perscrutanti, binas ratione conformationis differentes animalium species videre contigit: & utriusque speciei majora alia, alia minora, ita ut hæc juniora, seniora illa judicarem. Arbitror me vidisse, juniorum horum quædam in ventre majorum contenta fuisse, & bina sub natatu invicem cohærentia, congressum celebrasse.

Cum vero Nobiles quidam Galli dubitent de animalculorum talium existentia, asserendo easdem particulas, iisdem motibus agitatas in aqua fervefacta pariter observari posse, quas aliis in aquis demonstraverim; iisdem hoc tantum regero, quamplurimis Eruditis clarissimisque viris, & qui non tam facile imponi sibi patiuntur, de sententiæ

meæ veritate abunde constare. Me ipsum quod attinet, sincere & aperte affirmo, me etiam minimam illarum, quarum hactenus mentio facta, speciem, æque distincte viventem, ac alias nudo oculo culicem in aere se moventem, observasse (licet quædam earum millies millies minores sint grano arenario) & non solum celeritatis & tarditatis motionum gradus, sed etiam varias contorsiones & convolutiones, quin & sursum deorsumque lusorios quasi motus, item easdem morientes, mortuas, motuque omni destitutas vidisse: Crassiores vero hinc inde ante oculos cursitantes ad instar murium, quin & quasdam oris internas partes exserentes, & retrahentes iterum ludendo quasi, non secus ac veros pilos in oris ambitu notasse. Quoad modum computandi adeo magnas differentias corporum, quorum unum alterum aliquot millionibus excedat, dico longe minorem differentiam istam futuram, si Diametri aut singulæ dimensiones comparentur. Videlicet corpus, quod mole sua millies millies majus est altero, eodem hoc tantum centuplo majus erit, sua Diametro: & sive sumatur longitudo, sive latitudo, sive profunditas, corporis ad corpus proportio erit triplicata proportionis singularum dimensionum. Adeoque si unum horum animalculorum latitudine, profunditate, ambitu aut longitudine centesimam partem æquet grani arenarii similis figuræ, moles illius tantum erit pars millies millesima dicti grani.

Ac licet perquam difficile sit, simplici intuitu judicium ferre de corporibus, quorum unum centuplo majus sit altero: facile tamen a quolibet æstimari poterit, unius corporis diametrum quadruplo majorem esse alterius secundi; & hujus secundi quintuplo majorem tertii; & tertii quintuplo majorem quarti alterius corporis; atque adeo per iteratas vices prompte licere consequi, quod unica sit difficillimum. Hoc supposito, Diametrum unius ex crassissimis animalculis duodecimam circiter partem Diametri grani arenarii esse reperio: & inde, utrinque cubice multiplicando, animalculum 1728mam partem ipsius grani. Hinc comparatis secundæ speciei animalculis cum prioribus, illa priorum quintam; & ratione molis 125tam partem deprehendo, grani vero 216000mam. Porro comparando cum secunda adhuc tertiam speciem animalculorum, horum unum invenio decimam solum partem secundi: & consequenter moles hujus est 1000ma secundæ; 125000ma primæ speciei: & denique 216000000ma pars ipsius grani arenarii. Adeo differentias, quas ob magnitudinem suam sigillatim com-

computare impossibile videtur, per gradus eundo facile consequimur.

OPUSCULA PETRI DE MARCA ARCHIEPIscopi Parisiensis nunc primum in lucem edita, studio Steph. Baluzii. Parisiis 1681. 8.

IMmortalis memoriæ Vir PETRUS DE MARCA Archiepiscopus Parisiensis, antequam diem suum clauderet, quod contigit III. Kal. Jul. M DC LXII, cum sexagesimum nonum ætatis ageret annum, supremis veluti testamenti tabulis scriptorum suorum opportuno tempore publicandorum curam commisit doctissimo viro STEPHANO BALUZIO, quo studiorum socio & adjutore ac assiduo comite fuerat usus, & cui librorum suorum ac schedarum custodiam multis ante annis commendaverat. Illud vero in primis mandavit, ut curam susciperet lucubrationum suarum, cum earum, quæ nondum editæ in publicum essent, tum earum etiam, quæ in lucem jam prodiissent. Quod mandatum qua felicitate item ac laudabili successu is fuerit executus, ingens ac vere incomparabile ob doctrinam & eruditionem Opus DE CONCORDIA SACERDOTII ET IMPERII seu LIBERTATIBUS ECCLESIÆ GALLICANÆ demonstrat: quod ab illustrissimo Auctore anno M DC XLI. evulgatum, altero ab ipsius obitu anno, augustiori habitu adornatum, iterum emisit in lucem Baluzius, & non saltem priores quatuor libros recensuit, additionibus ab Auctore compositis auxit, ac suis notis, ubi occasio tulit, illustravit; sed & integrum Tomum alterum nunquam antea editum ex autographo summi Viri descriptum addidit, nonnulla Antiquitatis Ecclesiasticæ illustria monumenta adjecit, integrosque in eo Libros, quod Gallice essent scripti, in Latinam linguam vertit. Cumque Opus hoc tanto favore eruditorum fuerit exceptum & communi approbatione commendatum, ut intra breve tempus distracta exempla fuerint, istud anno M DC LXIX. recognitum emendatius copiosiusque literato iterum orbi dedit: *Vitam* etiam Doctoris & Mæcenatis sui peculiari libello anno M DC LXIII. editam & primæ Operis de Concordia Sacerdotii cum Imperio præfixam editioni, novæ auctiorem præmisit. Utque supremæ Patroni voluntati fidem & diligentiam porro probaret, nonnullas Illustrissimi Viri *Dissertationes* anno M DC LXIX. publici juris fecit. In quibus de autoritate Romani Pontificis & cæterorum Patriarcharum ac Primatum, tum de vexatissima Canonis Arausicani explicatione, quæ viros eruditissimos inter se commiserat, denique de initiis susceptæ Christianæ apud Gallos religionis erudite tractatum est. Sed cum plures adhuc lucubrationes in schedis morte doctissimi Archiepiscopi ad Baluzium, scriptorum gloria & eruditionis laude ipsi jam parem, devolutis laterent, earum quasdam superiori anno M DC LXXXI. publicam in lucem emisit, & moderno Parisiensi Archiepiscopo Ill. Francisco Harlæo nuncupavit. Quæ quoniam in egregiis argumentis occupantur, ac varia eruditione refertæ sunt, a doctis hominibus haud exigua gratia referetur de bonis literis optime merito Editori. In Præfatione, quam consueto more elegantem præmisit, occasionem & tempora designat quibus quodque ab Auctore scriptum fuerit opusculum, quibusdam etiam a Christiano Lupo & Joanne Gerbasio sibi objectis solide & eleganter respondet. Opuscula autem sive Dissertationes, quas jam exhibet, hac collocavit serie:

I. De Stemmate sive Genealogia Christi, scriptum Anno M DC XLIX. II. De Adventu Magorum ad Christum, & an hi Reges fuerint, Anno M DC LIV. III. De singu-

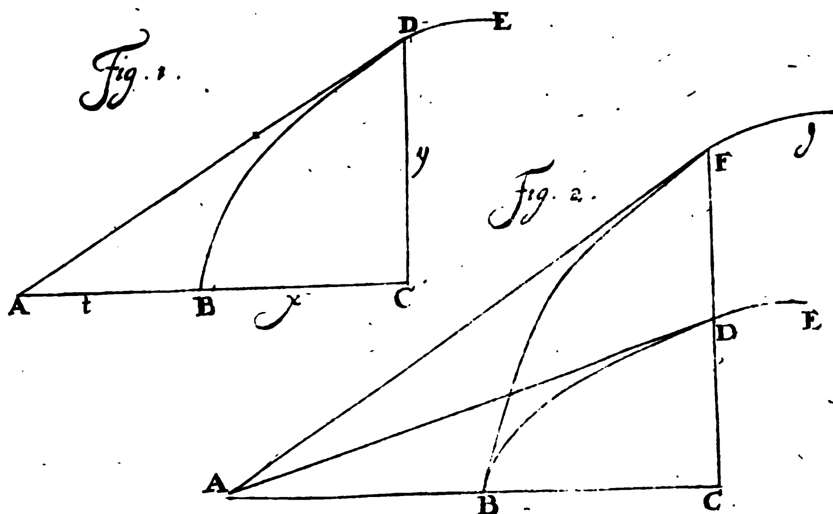
singulari Primatu Petri, Anno M DC XLVII. IV. De discrimine Clericorum & Laicorum ex jure divino, & de forma regiminis a Christo instituta in Ecclesia, Anno M DC LVI. V. De Synodo Sirmiensi plenaria, & de Valentis & Ursacii venia Anno M DC LII. VI. De Synodica epistola Illyricianæ Synodi, habitæ decreto Valentiniani senioris A. C. 365, Anno M DC LV. VII. Explicatio canonis quinti Synodi Constantinopolitanæ Anno Christi CCCLXXI. habitæ. VIII. De veteribus Canonum collectionibus, Anno MDCLX. IX. Interpretatio capitis *Clericus* 3. qu. 4. Anno M DC L. X De patria Vigilantii, Anno M DC LI. XI De origine & progressu cultus B. Mariæ Virgini in Monteserrato exhibiti, Anno M DCLI. XII. De origine Monasterii Scalæ Dei apud Bigerros in diœcesi Tarbiensi. Anno M DCLIX. XIII. De theca reliquiarum S. Johannis Baptistæ, quæ servatur in Ecclesia Dominicanorum Perpinianensium, Anno M DC LX. XIV. Oratio ad Provinciales & alios Superiores Ordinum Religiosorum Barcinonensium, habita in ea urbe die XV. Julii Anno M DC XLIV. XV. Fragmenta quædam libellorum quos imperfectos in schedis reliquit Petrus de Marca. Exhibentur autem hic: Adversus Satyras in se scriptas, Anno M DCLVIII; De advocatione Comitum; Explicatio canonis XVII. Ancyrani: Quis sit proprius sacerdos: De Presbyteris, ubi ordinandi sint. XVI. Bina Carmina, quorum alterum Petri de Marca iter Lutetia in Galliam Narbonensem elegiaco carmine Anno M DC LIV. descriptum, alterum epigramma de Frontinacensi vino generoso exhibet. Sub finem horum Opusculorum Marcæ, doctissimorum Societatis Jesu Theologorum JACOBI SIRMONDI & DIONYSII PETAVII Opuscula gemina subjecta sunt; quod eorum cognitio admodum utilis videretur ad libellum de Synodo Sirmiensi recte intelligendum. Et Petavii quidem Dissertatio *de Photino Hæretico ejusque damnatione in quinque Synodis facta, ac de duplici Sirmiensi contra illum Synodo & formulis in posteriore editis*, jam anno M DC XXXVI, cum is Rationarium tertio ederet, ei adnexa prodierat; Sirmondi vero duas diatribas, quarum prima de *anno Synodi Sirmiensis & fidei formulis in ea editis* agit, altera *examen Dissertationis Petavianæ* continet, & singulis capitibus ad singula istius capita respondet, nunc primum edidit Baluzius: illam ex autographo Sirmondi a Jo. Garnerio, hanc ab Emerico Bigotio nactus. Nullum horum omnium Opusculorum Marcæ, Petavii & Sirmondi utilitate sua & laude caret, & a doctissimo Editore ea elegantia doctrinæ instructa sunt omnia atque exornata, ut non possint non prodesse & oblectare eum, qui cultiorem eruditionem amat. Cujus studiosi avide expectabunt promissam alteram AGOBARDI Operum editionem; gaudentes ejusdem doctissimi Viri cura & studio emendatas & exculptas binis Voluminibus collectas, quæ dispersæ fuerant jam prodiisse INNOCENTII III. PONTIFICIS ROMANI EPISTOLAS, quæ in sequentis mensis Acta referentur.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno M DC LXXXII.

Ecclesiasticis Francorum, tomo II, III, & IV, nec non *Joh. Mabillonius in Præfatione Tomi secundi Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, & *in Præfatione Seculi quarti Benedictini*, oppugnârunt, ac inprimis *Hermanni Contracti in Chronico auctiore*, qvod *Henr. Canisius tomo 1. Antiqv. Le-*

 ction.

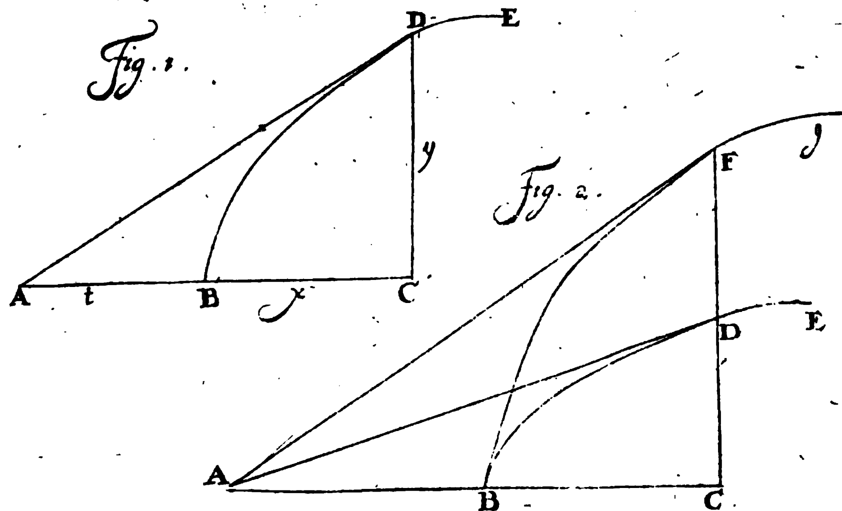
singulari Primatu Petri, Anno M DC XLVII. IV. De discrimine Clericorum & Laicorum ex jure divino, & de forma regiminis a Christo instituta in Ecclesia, Anno M DC LVI. V. De Synodo Sirmiensi plenaria, & de Valentis & Ursacii venia Anno M DC LII. VI. De Synodica epistola Illyricianæ Synodi, habitæ decreto Valentiniani senioris A. C. 365, Anno M DC LV. VII. Explicatio canonis quinti Synodi Constantinopolitanæ Anno Christi CCCLXXI. habitæ. VIII. De veteribus Canonum collectionibus, Anno MDCLX. IX. Interpretatio capitis *Clericus* 3. qu. 4. Anno M DC L. X De patria Vigilantii, Anno M DC LI. XI De origine & progressu cultus B. Mariæ Virgini in Monteserrato exhibiti, Anno M DCLI. XII. De origine Monasterii Scalæ-Dei apud Bigerros in diœcesi Tarbiensi. Anno M DCLIX. XIII. De theca reliquiarum S. Johannis Baptistæ, quæ servatur in Ecclesia Dominicanorum Perpinianensium, Anno M DC LX. XIV. Oratio ad Provinciales & alios Superiores Ordinum Religiosorum Barcinonensium, habita in ea urbe die XV. Julii Anno M DC XLIV. XV. Fragmenta quædam libellorum quos imperfectos in schedis reliquit Petrus de Marca. Exhibentur autem hic: Adversus Satyras in se scriptas, Anno M DCLVIII; De advocatione Comitum: Explicatio canonis XVII. Ancyrani: Quis sit proprius sacerdos: De Presbyteris, ubi ordinandi sint. XVI. Bina Carmina, quorum alterum Petri de Marca iter Lutetia in Galliam Narbonensem elegiaco carmine Anno M DC LIV. descriptum, alterum epigramma de Frontinacensi vino generoso exhibet. Sub finem horum Opusculorum Marcæ, doctissimorum Societatis Jesu Theologorum JACOBI SIRMONDI & DIONYSII PETAVII Opuscula gemina subjecta sunt; quod eorum cognitio admodum utilis videretur ad libellum de Synodo Sirmiensi recte intelligendum. Et Petavii quidem Dissertatio *de Photino Heretico ejusque damnatione in quinque Synodis facta, ac de duplici Sirmiensi contra illum Synodo & formulis in posteriore editis*, jam anno M DC XXXVI, cum is Rationarium tertio ederet, ei adnexa prodierat; Sirmondi vero duas diatribas, quarum prima de *anno Synodi Sirmiensis & fidei formulis in ea editis* agit, altera *examen Dissertationis Petavianæ* continet, & singulis capitibus ad singula istius capita respondet, nunc primum edidit Baluzius: illam ex autographo Sirmondi a Jo. Garnerio, hanc ab Emerico Bigotio nactus. Nullum horum omnium Opusculorum Marcæ, Petavii & Sirmondi utilitate sua & laude caret, & a doctissimo Editore ea elegantia doctrinæ instructa sunt omnia atque exornata, ut non possint non prodesse & oblectare eum, qui cultiorem eruditionem amat. Cujus studiosi avide expectabunt promissam alteram AGOBARDI Operum editionem; gaudentes ejusdem doctissimi Viri cura & studio emendatas & excultas binis Voluminibus collectas, quæ dispersæ fuerant jam prodiisse INNOCENTII III. PONTIFICIS ROMANI EPISTOLAS, quæ in sequentis mensis Acta referentur.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno M DC LXXXII.

Ecclesiasticis Francorum, tomo II, III, & IV, nec non *Joh. Mabillonius in Præfatione Tomi secundi Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, & *in Præfatione Seculi quarti Benedictini*, oppugnârunt, ac inprimis *Hermanni Contracti in Chronico auctiore*, qvod *Henr. Canisius tomo 1. Antiqv. Le-*

Te *ction.*

ction. edidit, auctoritate subnixi, rejectâ priori, posteriorem hypothesin adstruere sustinuerunt. Ea itaqve res tanti visa Auctori nostro fuit, ut sententiam communem excutiendam accuratiùs, & adversus Clarissimos hosce Triumviros peculiari Dissertatione propugnandam censuerit: qvâ ipsâ *Fredegarium* primùm, qvo malè intellecto *Hermannum Contractum* in errorë olim lapsum, nuperq; memoratos suprà viros præcipites secum egisse contendit, sic explicat, ut vulgarem hypothesin firmare potiùs, qvàm labefactare videatur; eandemqve porrò & aliorum auctoritate, & argumentis qvàm plurimis, tum ex gestis contemporaneis, tum ex secutorum temporum contextu depromtis comprobare nititur; cometâ etiam qvi anno Christi 677 per tres menses orbe toto spectatus est, in subsidium vocato. Qva occasione, insertâ etiam Dissertationi *Vitâ S. Baboleni Auctore Anonymo*, qvam mutilam *primo Historiæ Francicæ Tomo Andreas du Chesne* ediderat, ac notis illustratâ, id agit Auctor, ut totius propè septimi à Christo nato seculi Chronologiam, impeditissimam utiqve in Francica Historia ac difficillimam, expediat stabiliatqve, ac lectori adeò non tam Disputatiunculam de sex vitæ annis Dagoberto seu detrahendis, seu vindicandis, exhibeat, qvàm restitutæ seculi integri Chronologiæ, lucisqve Francorum Annalibus tam Ecclesiasticis, qvàm civilibus passim affusæ gloriam reportet. Deniqve Dissertationi huic Appendicem de S. Dionysio Areopagita & S. Genovefâ Parisiorum patronis, subjunxit Chifletius, ac in eâ *vitam S. Genovefæ Auctore Anonymo*, sed qvi ter senis ab ejus obitu annis scripsisse dicitur, ex pervetusto codice, notis suis illustratam, non alio instituto, qvàm ut S. Genovefæ testimonio suum Parisiensibus Areopagitam assereret; tenax nimirum sententiæ, qvam *de uno Dionysio, primùm Areopagitâ & Episcopo Atheniensi, tum deinde Parisiensium Apostolo & Martyre*, jam antè cum *Germano Milleto, Joanne Samblacato, Hugone Menardo, Petro Halloix, Natali Alexandro*, aliisqve, adversus *Jacobum Sirmondum & Joannem Launoium*, qvi Dionysium Areopagitam Atheniensium Episcopum, à Dionysio Parisiensium Episcopo longè diversum fuisse eruditis scriptis docuerunt, defendendam peculiari Dissertatione, sed cui à *Launoio* pridem responsum est, susceperat.

Cæterùm cùm in hac Disqvisitione *Bedæ Presbyteri*, qvem Venerabilem vocant, appellanda subinde auctoritas esset, ejusqve cum

Fre-

Fredegario concordia circa hoc negotium demonstranda: in Chiffletii verò manus *Historiæ* illius *Ecclesiasticæ gentis Anglorum*, tum codices manuscripti alii, tum vetustissimus S. Maximini Trevirensis pervenissent; novam Historiæ illius editionem adornandam sibi, & Dissertationi de annis Dagoberti præmittendam censuit. Atqve ea unà cum *præliminari Dissertatione de Beda ejusqve ætate, ac vero obitus anno*, nec non *Cuthberti ad Cuthwinum Epistolâ*, ex qva anno 762 eum obiisse constat, ac *Chifletii in Bedam notis*, primam hujus operis partem constituit; estqve nova hæc Ecclesiasticæ illius gentis Anglorum Historiæ editio, ut Auctor ipse prædicat, tum aliis omnibus, tum *Heidelbergensi* qvoqve *anni 1587*, & *Cantabrigiensi anni 1644*, qvas accuratissimas hactenus habuimus, emendatior, nuncqve demum primævo nitori suo restituta.

DISQVISITIO THEOLOGICA DE SANgvine Corporis Christi post resurrectionem, ad Epistolam 146 S. Augustini. Autore Theologo Parisiensi, Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decano.

Parisiis, 1681. in 8.

Disqvisitio hæc *Jacobum Boileau* Facultatis Theologicæ Parisiensis Doctorem & Socium Sorbonicum, nec non Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decanum, Autorem habens, opponitur *Petro Allixio* Reformatæ, qvæ vulgò sic dicitur, Religionis apud Charentonios Ministro, qvi A. 1680. ejusdem argumenti disqvisitionem eo consilio ediderat, ut doctrinam de reali Corporis & Sangvinis Christi in Sacramento Cœnæ præsentiâ Ecclesiæ primitivæ ignotam fuisse, ex istâ Augustini epistolâ Lectoribus suis persvadere posset. Enimverò inter varias qvæstiones, qvas Consentius qvidam Augustino diluendas per epistolam proposuit, primo loco hæc occurrit: *Utrum nunc corpus Domini ossa & sangvinem habeat?* Qvam qvæstionem *Augustinus in epistolâ 146*, qvâ Consentio respondet, discutere detrectat, his inter alia verbis utens: *fides adsit, & nulla qvæstio remanebit, nisi fortè de sangvine reqvirendum est, qvia cùm* (Christus) *dixisset*: palpate & videte, qvia Spiritus carnem

& ossa non habet, *non addidit sangvinem. Non ergo & nos addamus inqvirere, qvod ille non addidit dicere, & de compendio, si placet, finita sit qvæstio* &c. Ex qvo prædictus Autor infert, incredibile videri, qvòd Hipponensis ille Præsul & Consentius, qvem itidem Episcopali dignitate præditum fuisse suspicatur, realem sangvinis Christi in Cœnâ præsentiam crediderint, cùm, si illam firmiter credidissent, neqve Consentius qvæstionem hanc tam dubitanter proponere, nec Augustinus tam trepidè ad eam respondere potuisset. Cui argumento ut pondus addat, non modò Augustinum de sangvine Christi redivivi dubitâsse, aut aliis saltem liberum dubitandi locum reliqvisse, sed plures etiam Ecclesiæ Doctores, qvorum testimonia longo agmine adducit, *Athenagoram, Clementem Alexandrinum, Origenem, Hilarium Pictaviensem, Gregorium Nazianzenum, & Nyssenum, Palladium, Basilium Magnum, Athanasium, Theodoretum, Chrysostomum, Synesium, Maximum, Damascenum*, & integra *Concilia, Constantinopolitanum* scilicet A. 754 celebratum, & *Nicenum II*, Christi corpus post resurrectionem aëreum & exangve statuisse, probare nititur. Hanc verò disqvisitionem Metropolitanæ Senonensis Ecclesiæ Decanus ex professo confutandam sibi sumit; ac primùm qvæ Augustini de Christi sangvine sententia fuerit, & cur in Epistolâ ad Consentium, qvam Benedictini Monachi Congregationis S. Mauri in novâ Augustini editione anno 420 scriptam esse censuerunt, & ad numerum CCV retulerunt, decisionem qvæstionis à Consentio propositæ declinaverit, ostendit. Deinde Athenagoræ & reliqvorum modò memoratorum Patrum testimonia ad examen revocat, eosqve à sententiâ corporis aërei & sangvine vacui alienos fuisse demonstrat. Tum ideam futuræ resurrectionis, qvam S. Scriptura efformat, cum opinione istâ, qvæ glorificatis corporibus sangvinem adimit, minimè convenire animadvertit, & subjectis *Ignatii, Hippolyti, Minutii Felicis* & aliorum qvorundam Patrum sententiis concludit, Ecclesiæ Doctores nunqvam corpora nostra post resurrectionem aërea & exangvia fore censuisse, & si Doctores qvidam in contrariam sententiam ivisse demonstrentur, dubitandi locum non relinqvi, qvin opinio eorum insolens, Scripturæ contraria & in Ecclesiâ intolerabilis visa fuerit. Tandem verò opinionis ejus, qvæ Christo corpus sangvine destitutum & in aërem diffusum tribuit, originem & progressum recenset, infantiam & prima ejus incunabula ad *Osiandrum*

drum & *Calvinum* referens, cùm Osiander sangvinem à Christo effusum non in venas rediisse, sed computruisse sibi persvaserit, & Calvinus, qvamvis Osiandrum satyrico sale defricet, ab ea tamen sententia haud fuerit alienus, cujus rei testem Vossium *in thesibus Theologicis & Historicis* allegat. Et *Vossius* qvidem inter Patronos ejus opinionis etiam *Dominicum Dominicanum* Episcopum Torcellanum & Brixianum retulit, ut qvi ante sesqviseculum qvæstionem illam de Christi sangvine ancipiti lance librari posse librô de sangvine Christi deditâ operâ scriptô ostenderit. Verùm hoc Autor disqvisitionis hujus negat, cùm Dominicus ille de Dominicis Scholasticâ qvâdam contentione circa articulum de sangvinis Christi unione cum Deitate inter Franciscanos & Dominicanos oborta, lucubrationem qvidem de eâ qvæstione Æneæ Sylvio seu Pio II inscripserit, at de vero Christi sangvine, qvod ex istâ lucubratione haud difficulter pateat, minimè dubitaverit. Igitur ab Osiandro & Calvino ad *Edmundum Albertinum* progreditur, in cujus libris de Eucharistiâ opinionem de exangvi Christi corpore ad pubertatem pervenisse censet; ubi simul ea, qvæ circa controversiam de concomitantiâ sangvinis Christi cum *Fr. Amante Brixiano* in Concilio Tridentino gesta sunt, è *Paulò Servitâ*, qvi sub Petri Svavis nomine latet, & *Pallavicino* obiter memorat. Postremò adolescentiam ejus opinionis Historiæ Eucharisticæ Gallico sermone conscriptæ Autori, cui nomen est *Larrogue*, virilem verò ætatem & fortasse senium *Petro Allixio* tribuit, qvem disqvisitionis à se impugnatæ Autorem esse sibi firmiter persvadet, & qvem cum sociis ex penuriâ argumentorum contra realem corporis & sangvinis Christi in Cœnâ præsentiam qvæsitorum, ad extrema hæc, sed infirma laborantis causæ præsidia adactum judicat.

CASPARI KNITTEL è SOCIETATE JESU Via Regia ad omnes Scientias & Artes.
Pragæ, Anno 1682. in 8.

IPsa qvidem Scientiarum & Artium genera unius in compendii formam redigere non propositum hîc est Autori; regiam modò viam monstrare hoc scripto voluit ad arcana singularum faciliùs perveniendi; seu universalem methodum potiùs in cujusvis disciplinæ probè ob-

observandam studio. Decem verò partibus veluti qvibusdam intervallis Via universa distingvitur.

Postqvam enim possibilem ejusmodi artis existentiam ex *Prædicamentis* Pythagoræ, ex Aristotelis *Logica*, ex *Arte Mirabili* Raymundi Lullii, ex *Syntaxesi Artis Mirabilis* Gregorii Tolosani, ex *Typo Omnium Scientiarum* Ægidii Moncurtii, ex *Arte Cyclognomica* Cornelii Gemmæ, ex *Methodo Mirificâ* Petri Sanchez, ex *Digesto Sapientiæ* Ivonis Parisini, ex *Instauratione nova novoqve Organo* Francisci de Verulamio, ex *Pharo Scientiarum* Sebastiani Izqvierdo, ex *Arte Magna Sciendi* Athanasii Kircheri, & similibus svasisset in parte *prima*;

In *Secunda* proponit artificium combinandi res qvotcunqve: qvemadmodum in *Tertia*, easdem comparandi, seu analogias rerum, similitudines & dissimilitudines inveniendi. Hisce duabus enim alis instructum, in ardua qvarumvis facilè artium evolare posse persvasus est. Et Combinatoriam qvidem istam in Anagrammaticam dispescit, Algebraicam, Elementarem, & aliam qvæ edoceat, qvoties artis, aut scientiæ cujuslibet principia, terminos, propositiones, Syllogismos combinare fas sit. Hinc qvot inter se modis permutari cujuscunqve numeri res possint ex multiplicandi ostendit lege; à rerum interim permutatione, combinationem earundem discernens, fructusqve varios enumerans, qvos in Locis Dialecticis, in modis figurisqve Syllogisticis, in Corporum primis qvalitatibus constituendis Aristoteli; in extruendis vocabulorum anagrammasi, Poëtis: Kirchero in Musarithmica, in Polygraphia Universali, in Arca Mathematica, in artificio mirifico lingvarum, in Physiognomico, Medico, Chymico, aliisqve arcanis inveniendis, præstitisset hæc ipsa *Combinatoria*.

Analogicam deinde exemplis illustrat, universali maximè, à tribus petito mundis, nexu continuo copulatis. *Majoris* enim cognitioni intentum contemplari *minorem* jubet, & vice commutatâ: *medii* verò, id est, Politici orbis notitiam anhelantem, alterutrum, aut utrumqve percurrere, & in cunctis singula per analogiam applicare singulis: Ita fore, ut omnia in omnibus, & in singulis singula reperiantur proportionaliter. Jam qvantum hoc genus artis Scientiis commodet, cùm addiscendis tum inveniendis, qvibusve de causis id præ-

id præſtet, ediſſerit: nec non qvomodo unius Scientiæ principia ad aliam trahi poſſint & applicari; Medica v. g. ad Politicam, Metaphyſica ad Phyſicam, proprietates puncti ad DEUM, qvalitates Solis ad cuncta divinæ humanæqve Sapientiæ ſemina.

Qvarta parte Univerſalem Sciendi artem perſeqvitur Hebræorum, ex alphabeto; & Pythagoricorum, è numeris Scientiarum omnium ſecreta indagantium. Ubi de vanitate hujus artis, de Cabala Hebræorum falſa, ut & genuinâ; de abuſu divinorum nominum apud Hebræos; de Cabala Pythagoricorum, de Prædicamentis Pythagoræ, eorumqve origine & obſcuritate, plura afferuntur.

Qvintâ ſiſtit Ariſtotelicam, è Logicis Philoſophi Libris ſic deductam, ut qvantum doctrina unaqvæqve Organo comprehenſa in univerſalis hujus artis uſum conferre poſſit, nervosè oſtendatur. Lullianam examinat parte *Sextâ*, ejusdemqve non Synopſin modò tradit & praxin, ſed defectus qvoqve varios, inutilem eam efficientes: *Septimâ*, Lulliano-Kircherianam cum fundamentis ſuis & principiis, univerſalibus ſubjectis, uſu, & addiſcendi eam ratione.

Octavâ, delineat Autor tironi propriam. Analytico-Syntheticam dixit, ſeu Reſolutorio-Compoſitoriam, qvòd Analyſis & Syntheſis, hoc eſt, reſolutio qvæſiti in aliqva principia, & probatio ejusdem ex principiis, nec non deductio ejus ad impoſſibile aliqvod, utramqve paginam hic faciant, ſive in probanda theſi verſetur, ſive in oppugnanda. Deducere autem dicto jam modo conſeqventias ex re oblatâ cum difficile tironi videatur, perluſtrare eundem propoſiti prædicatum jubet & ſubjectum, nec definire modò utrumqve, ſed etiam dividere: qva occaſione adminicula ad utrumqve præſtandum varia, nec contemnenda, eidem ſubjicit, nullumve cauſſæ genus oſtendit eſſe, cujus ope rem explicare, nec ullum dari prædicamentum, cujus beneficio rem dividere, non liceat.

Præcepta artis hunc in modum tradita, *Nona* parte magno illuſtrantur, ne de univerſali praxi qvis dubitet, exemplorum cumulo, depromtorum è Scriptura Sacrâ, Theologiâ Scholaſtica, Polemica, & Morali; ex Jure Canonico, & Civili; ex arte Medica, & Chymica; ex Metaphyſica, Phyſica & Logica; ex Ethica, Oeconomica, & Politica, nec non Matheſi; ex Rhetorica, ac Poëtica; ex Agricultura deniq; & arte molitoria.

Extremum Regiæ hujus viæ praxes exhibet non parum curioſas, viginti ſeptem numero, expeditè diffuſeqve diſcurrendi, diſputandi, qvæ-

qværendi, respondendi, scribendi, argumentandi &c. de qvocunqve themate, juxta artium hucusqve propositarum, Analogicæ cumprimis, ductum institutas. Qvas inter loco non postremo habendus est partus ille artis analogicæ satis ingenii habens & festivitatis plurimum, qvi modum non unum nobis præbet de qvocunqve themate concionandi perorandiqve ex tempore, & pro eodem ex omni prorsus verbo, etiam minimô, non inveniendi tantùm argumenta, sed memoriæ qvoqve imprimendi. Septem qvippe argumenta dicendi de *Humilitate* v.g. qvàm sit accepta DEO derivat, nec invita adeo Minervâ, ex Virgiliani versus vocibus: *Ille ego, qvi qvondam gracili modulatus avena*, pag. 376. seqq. Rursus diversa de *Immaculatâ Conceptione* disserendi argumenta ex illo Grammaticorum, *Qvæ maribus solùm tribuuntur, mascula sunto*, & qvidem è singulis ordine verbis, arripit p. 392. Sic de *laude Principis* acturo, materiam voculæ sex, in Orationis Dominicæ præfatione contentæ suggerunt: de *Charitate*, octo argumenta illud Psalmi, *Dixit Dominus Domino meo: sede à dexteris meis*, suppeditat. Postremo *Viri Sapientis laudes* ex analogia, h. e. similitudine & dissimilitudine, qvæ illi cum re prorsus disparatâ, v. g. cum fornace est, non absurdè deducit, qvo scil. probatum det, nullum sibi thema proponi posse, de qvo aptam dicendi materiam capere non qveat ex verbulo qvolibet, & ex re qvacunqve, utut diversissima.

Qvæ sub finem adjecta huic Viæ legitur Mantissa, theses aliqvot Philosophicas cum curiosis incidentibus continet, in Disputatione qvadam pro suprema Philosophiæ laurea à perillustri Juvene, Præside Autore, propugnatas & defensas.

Samuelis Pufendorff Einleitung zu der Historia der vornehmsten Reiche und Staaten/ so ietziger Zeit in Europa sich finden.

SAMUELIS PUFENDORFII INTRODUCTIO in Historiam præcipuorum Imperiorum ac Rerumpublicarum, qvæ in Europa hoc tempore existunt.

Francofurti ad Mœnum, apud J. F. Knochium. Anno 1682. in 8.

In scho-

IN Scholis qvidem hactenus opinio invaluit; studiosæ Juventuti veteris historiæ Scriptores potissimùm proponendos esse, ut, qvæ olim post Chaldæos & Persas, à Græcis & Romanis gesta leguntur, cognoscant, neglecto ferè recentis historiæ studiô. Sed errorem hunc confutavit nuper *Vir præclaris ingenii monumentis celeberrimus*, *Dn. Samuel Pufendorfius*, *S.R. Majestatis Svecicæ Conjugis Serenissimæ Secretarius & Historiographus Regius*, qvi in gratiam privatorum discipulorum, qvos in Academiis olim habuerat illustres, hanc *Introductionem in historiam recentem* composuit, qvam, cum alii Scriptoris nobilissimi famâ allecti, passim describerent, & eam inconsulto Autore typis exscribere publicis molirentur, ipse prius eandem jam in Svecicam lingvam translatam revidens, eo idiomate, qvô conceperat primùm, hoc est, Germanicô, in patria sua publicari voluit. Qvô ut præclarè de historiæ & prudentiæ civilis studio meritus est; ita ipsi gratiam haut minorem debent historiæ Ecclesiasticæ ac S.Theologiæ cultores. Nam *ultimo* capite, qvod est *duodecimum*, Pontificis R. ac Monarchiæ Ecclesiasticæ statum in compendio solertissimè delineat; totam scilicet ejus ætatem percensens, ut cœperit, utqve adoleverit, ut qvasi ad qvandam robustam maturitatem pervenerit, & ut postea ævo superiori velut consenuerit, ac D.Luthero divinum reformationis opus aggresso, iterum decreverit. Status rationem ac interesse qvod vocant, Cleri Pontificii accuratè similiter annotavit, dum arcanas doctrinæ Pontificiæ rationes indagavit atqve exposuit. Utilissimam hanc libri partem ante paucos annos non-nemo inscio autore, Lipsiæ & Hamburgi, sub *Basilii Hyperetæ* nomine inprimi curaverat, qvam nunc Autor doctissimus operi suo, unde qvasi resecta fuerat, mutatis qvibusdam locis, asseruit. *Status civiles Europæ*, eo ordine, qvô à qvibusdam Geographis sistuntur, describit; præmissâ in *I. Cap.* dissertatione erudita de originibus regnorum ac fatis diversis Monarchiarum qvatuor, imprimis Romanæ. Inde digressus *Cap. II.* Regnum Hispaniæ, *C. III.* Portugalliæ, *C.IV.* Angliæ, *C.V.* Galliæ, *C. VI.* Statum fœderati Belgii *VII.* Remp.Helvetiorum, *VIII.* Imperium Germanicum, *IX.* Daniæ, *X.* Poloniæ, *XI.* Moscoviæ & *XII.* Statum R. Papæ recenset. Qvod dum optima autorum fide nixus, procul habito partium studio præstat, cujusqve simul nationis indolem ac characteres, formam regiminis, vires & interesse, qvod vocant, politicum, juxta communis prudentiæ re-

gulas observat atqve declarat. Majus posthac opus, qvo *historiam belli & pacis Germanicæ* complectitur, ab ipso orbis eruditus expectat; qvod ut absolvat feliciter, optamus.

EXCERPTUM EX EPISTOLA DN. SIGISMUNDI KONIG M. D. & Inclytæ Reipublicæ Bernensis in Helvetia Physici ad Dn. Robertum Hoock, Regiæ Societati Anglicæ à Secretis, 2. Cal. Oct. a. 1681 datâ, monstrosi cujusdam morbi, admirandorumqve Symptomatum Historiam αὐτοψίᾳ Collegii Medici Bernensis, aliorumqve, nec non auctoritate & directione Magistratus certissimam complexâ.

Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis no. 2. anni 168½. p. 68. seqq.

MArgareta Lauwera, secus Συεγατή, Filia circiter ætatis annorum viginti qvinqve, honestis parentibus legitimo toro nata, Orthodoxia in sinu Ecclesiæ hujus enutrita, nostra concivis modestè vivens, anno periodi suæ vigesimo primo, qvi seculi fuit septuagesimus octavus, tempore verno menstruis deficientibus incidit in varios cruciatus acerbissimosqve dolores, hinc inde jam supernas, jam infernas, jam dextras, jam sinistras Corporis partes infestantes, variis subitò sæpius ad palmæ latitudinem erumpentibus vesicis, limpida plenis, ardentissimeqve flagrantibus, ut ignem sacrum subesse putares; & citò nisi dissecarentur, evasit dolor intolerabilis, mentemqve deturbans; moxqve sedatis ex una, fit eruptio ex altera parte. In his mitigandis & curandis cum detenti in Nosocomio Clementissimi Magistratûs (Insulâ dicto) omnem operam cuncti navaremus, causam tanti mali ad acrimoniam lymphatici humoris singularem, & vim illi in glandulis subcutaneis stypticam impressam, ideoqve coagulatum refluere non potentem referentes, qvæcunqve ars & methodus docent in demulcendo, dissolvendo, avertendo & vacuando isto humore adhibebamus, pleraqve frustra; dum tandem ratione & analogiâ ducti ad ptyalismū mercurialem confugimus, cujus effectus respondit: sicqve post octimestrem curam mense *Martio* anno septuagesimo nono è Nosocomio viribus restitutis dimissa ad usū seri lactis caprilli chalybeati relegabatur.

Abhinc

Abhinc integrè valuit ad tertiam *Januarii* anni octuagesimi, omnibus functionibus suis incumbens, qvâ ipsa vesicarum eruptione iterum vexari, auxiliatricesqve ac beneficas manus summi Magistratus in Nosocomio expetere cœpit, qva ejusdem qvintâ porrecta, omnis cardo in eo versabatur, ut præcedenti methodo de ptyalismo inniteremur; sed omnibus ante opus esse voluit ad ejusmodi majorum & arduorum remediorum usum corpus disponere, in qvod intentis non tamen mota catharsi, fit momentanea à circumferentia in centrum, ab exterioribus in ima penetralia decimâ qvintâ dicti mensis humorum reductio, subitò omnes evanescunt vesicæ, adeò arcte cuti se infigit cuticula, ne vestigia præcedentium permanserint, ex qva veloci revulsione cum nihil boni ominatus, etsi ægrota Deo hymnum cantaret pro divina subitanea è summis cruciatibus liberatione, sed decubitum acrium humorum in viscus aliqvod nobile veritus, licet qvinqve dies εὐφορίαν summam ægra percipiebat, nusqvam tamen destiti discutientia & diaphoretica temperata propinare recidivæ vel majoris mali metu.

Evenit vigesimâ hujus lerna malorum & omnis judicii illusio, qverebatur dolorem lumborum, vesicæ, perinæi & inguinum, cum virium prostratione, inappetentia, nausea, notabili inflammatione, & sangvinis ἐνπυρία, retentione urinæ, pulsu celeri & intercepto, unde nephritidem concludere erat necesse: qvapropter sectâ venâ præparatur ex nephriticis & frigidis seminibus blanda emulsio, injicitur clisma ex emollientibus frigidis paregoricis, mox injectum, omnium stupore, horæ intra qvadrantem rejicitur per os; repetitur idem & supernè rejicitur idem cum qvantitate instar tophi lapillorum ad unciam semis, nullis unqvam excrementis permixtis. Fiunt insessus, semicupia, applicantur vesicatoria artubus ad humoris noxii revulsionem, anodyna & r solventia lumbis & pubi; repetitur ob æstuantia viscera venæsectio, sangvis apparet rubicundus, insipidus, cum pauco sero subflavo, citò concretus; remittit febris; propinantur ex pulpis decocta solutiva, qvæ tamen cuncta cum jusculis, aut aliis assumptis vomendo qvantitatem lapidum, mox duriorum instar silicis, & frusta corticum marmori albo simillima durissima rejecit. Iterum transitur ad clismata pari ut dictum successu per superiora, nisi qvod qvantitas lapidum excretorum augeretur, & ut priores exigui pisorum instar, hi

avellanas minores nuces, qvas tamen mox excedebant, magnitudine æqvabant. Vesica summo dolore mejendiqve desiderio premebatur, applicato cathetere ne gutta fluxit, inhærebat ipse velut glutini infixus, ut vi retrahi debuerit, nobisqve tangentibus vesicam muco repletam declaravit: Suspicabamur non immeritò in renibus & vesica glandulisqve mesenterii generari calculos, prout in ventriculo & intestinis αὐτοψία docuit: Venter in aliqvam, non tamen nimiam, molem, cum oppressione præcordiorum & spirandi difficultate intumuerat, acutissimum dolorem pungentem & lancinantem in regione dextri renis & sinistri hypochondrii ferens, fragor invicem allidentium lapidum vel admotâ manu vel citato vomitu audiebatur, in hunc usqve diem durans, ac in enixu sæpius observatum, lapillos confractos ab aliis intus restantibus, avulsos esse; sed qvod maximum est, toto durante morbo, ægra εὔσαρκη, bene colorata, facie florida mansit. Nitebamur itaq; omni nervo humorum concretionem impedire, & concretos dissolvere, varia menstrua qværentes in volatilibus martiatis & urinosis, sed extra spiritum nitri in usum vocatum nullum dissolutione efficax esse potuit; & his juxta alia auxilia adhibitis, ut injectione in vesicam ex variis decoctis tam de mineralibus, qvàm expressis plantarum succis, persicariæ, &c. ad mucosæ illius substantiæ in vesica dissolutionem, nil tamen obtinere; sed mox anodynis ob exqvisitissimum sensum, mirum in isto muco, concurrere necesse habuimus. Tandem secundâ & duodecimâ *Februarii* extrahebantur Cathetere circiter urinæ viridis & crassæ unciæ qvatuor; cibus abhinc paucus, nullaqve sitis urgebat. Interim cum unum alterumve cochlear juris carnium vel hordeati, aut alterius sorbilis medicamentivi caperet, repentè revomit de die bis, ter, lapillorum circiter unciam semis ad drachmas sex, plus minus, ad decimam qvartam usqve. A qva ad sextam decimam *Junii* elapsos qvatuor menses, nec edit nec bibit, sed qvamprimum solum cochlear brodii propinaretur, statim vomitu cruento exspuit lapillorum majorem qvàm antea copiam, ut cruciatus contra ipsius voluntatem irritando omni offerendo cibo potuqve abstinere hoc tempore debuerimus. Mansit itaqve ægra totum qvadrimestre abstemia, non edens, non bibens, non sumens remedii qvicqvam, qvàm qvinto sextove die cochlear exiguum olei amygdalarum dulcium spiritu nitri impraegnatum, qvod optimum solvens in hoc affectu repertum, ægræqve supra alia, remedii genus acceptum erat, ut uncias no-

vem

vem ad decem hoc integro tempore adsumserit. Alvus hactenus constricta manens, qvum varie clismatibus tentaretur, semper singula sursum rejiciebantur, lapillis varii generis, albicantibus, rufis, griseis, asperis, lævioribus, mollioribus, durioribusve magna mole comitantibus, mox homogeneis uniusqve substantiæ, tophis, silicibus, crustis marmoreis, mox heterogeneis, compositis ex cemento cum silicibus; horum alii cruore, alii muco chyloso obducti, alii omni aliena admissione immunes excernebantur; dysuria premebat, sed non nisi de decima ad duodecimam mane, licet tertia qvavis die cathetere injecto, ad uncias duas vel tres pro vice ad summum & mucosæ viridis urinæ elici possit, cum alius liqvor, qvam qvi per clismata, suppeditatus non fuerit. Attamen his intermediis nullo immutato neqve in victu, cum nullum sumpsisset, neqve in remedio, cum aliud tolerare non posset, & urina sexto *Aprilis* solveretur, unciæ tres fluxerunt cæruleæ translucidæ & tenues, saturatè coloratæ, nec verò ultrà durarunt; siqvidem 17. urina iterum subviridis & media parte dissoluto sabulo griseo impleta matula apparuit, unde dissolutio tartari argumentum mox evanescens, cum symptomata doloresqve adeò ingravescerent, ut mentem sede moverent, hinc deliria, mox stupor, risus & cantilenæ, febris absqve sensu, mox atrocissimus lumborum dolor, ut de punctione conqverenti si cultellus ægræ admissus fuisset, ipsa intrudisset. Tandem his symptomatibus perversis capti, rati sumus qvocunqve modo illud corpus movere, qvapropter gr. 2. Mercurii vitæ in aqva frigida fontana soluti 29. *Aprilis*, ut & gr. 3. 2. *Maji* propinavi, non alio successu, qvàm qvod drachmas septem lapillorum duobus motibus evomuerit. Inde octava *Mercurii* vivi in tanta alvi constipatione uncias qvatuor, & ad solutionem tartareæ materiæ, & excitandum ptyalismum, ut & 10. ejusdem, uncias sex propinavi, sed præterlapsus *Mercurius* anumqve excidens, partim in lecto, partim in hypocausto recolligebatur, cujus qvantitatem per intestina circulati mecum reservo. Qvid ultra? Sic vita agebatur abstemia ad sextam decimam *Junii*, qva intestina aqvâ frigidâ eluere magna qvantitate, in qva sal polycrestum solutum, statui, duas horas lecto me applicui, de qvadrante in qvadrantem uncias sex propinando, sic ut libras tres fontanæ biberit, os ipsi comprimens, vomitumqve cohibens effeci, ut sub vesperam subseqvuta sit crassissimorum juxta & durissimorum alvi excremento-

rum dejectio, ad metum ruptionis tantopere anum distendentium, sic qvod integris 4. mensibus varie & incassum remediis tentatum, una Aqva omnia fontana solvit: hic deliria remiserunt & appetitus resuscitatus: Ergò ad aqvæ simplicis acidularumqve usum balneaqve transgressum, tertia die omnino reluctante iterum natura abstinuimus. Interim in *Novembrem* alvi dejectio qvinta sextaqve die pauca sed libera erat, intercidente vomitu, adeò ut calculi jam supernè & infernè dejicerentur, tantæ magnitudinis sæpius unus alterqve drachmas duas non modo ponderabat, sed excedebat, qvorum copia penes me; & facile conjicere est non absqve cruore, asperos illos & acuminatos lapillos, summoqve dolore dejici potuisse. Hoc intermedio tempore, *Septembris* qvippe mense, cum ab eo qvo rursus cibum licet paucum caperet, remediis aperitivis, diureticis, emmenagogis, ac diaphoreticis non destitissem, menses, ardentesqve vesicæ qvales prius, erupere: Unde spes λύσεως & μεταςάσεως affulsit, ni cito omnia evanuissent, hactenus irreconciliabilia. Cumqve abhinc ad qvintam *Novembris* natura in sua μεταμορφώσει nihil immutasset, alvus iterum constipari, cordis vires opprimi, omniaqve inversa viderentur; & ipsa prius in intestinis recondita excrementa sursum rejicerentur, spes omnis convalescentiæ cessit, sed divinâ gratiâ motus hic non nisi qvinta, nona & qvinta decima *Novembris* contigit, dum decocto solutivo ex pulpis natura immutasset; reducta in priorem statum alvo, urina semper suppressa, cum summa necessitas urgeret, qvarta *Februarii* anni currentis injectus catheter nihil eduxit, sed mox expetitâ matulâ ægra urinæ subviridis & fæculentæ nixu parturientis omnium admiratione capta lib. 8. absqve ullo tamen calculo eminxit; à qvo vesica plane reclusa, loco descensus altero tertiove die urinæ graveolentis qvantitatem unciarum iij. vel iiij. ad 16. *Maji*, ore dejecit. A qva cum balneis fontanæqve largo potu nitri spiritu permixto hac æstate uteretur, res eo devenit, ut facie florida incedere qveat, modicè comedat, urinam singulis claram subflavam cum tenui hypostasi, aliqvando mucosam & cruentam ad *drachm. iij.* vel *drachm.* v. alvum verò qvarta die sed paucam duramqve deponat, subinde vomat, sed minorem longe qvàm antea lapidum qvantitatem. Interim qvod onus natura œsophago excreverat, nunc qvoqve vesica sæpius acutissimum lapillum excernendo reddit; Abdomen aliqvantum, duritie in sinistro hypochondrio, dextraqve lumborum regio-

regione dolente, remanente, tumens, contrectatum, obtusum strepitum allidentium lapidum edit.

Et ut calamitas nulla sola, sic sors contigit miseræ, ut gradus descendendo aliqvot ceciderit, non humerum modò sed & cubitum dextrum cum carpo qvartâ hujus dislocarit. Ast convalescens, singulare divinæ potentiæ argumentum, vivit superstes, subjectum humanæ tragœdiæ & campus amplissimus exercendi ingenii.

Qvam enim mirum est hominem benevalentem in tartarum subito commutari?

Tartarum non unius, sed diversi generis in imis penetralibus enasci?

Tanto pondere è corpore durum ejici, ut qvinqve libras lapilli si omnes coacervassem nulliqve hinc inde distracti fuissent, ipseqve communicassem, excessissent?

Tam diversæ à tophis podagricorum substantiæ? Cum hi è mucosa aëri exposita materia incrassentur, nostri verò resolvantur, qvod de primis nolens observavi, cum scatulam è ventriculo excretorum aëri relinqvendo expositam, in pollinem redacti sint: è contra in spiritum vini aliumve liqvorem extra subtilem acidum immissi indurentur.

Qvæ vesicarum protinus emergentium sub epidermide flagrantium & redeuntium causa?

Qvæ ratio inversi peristaltici motus valvulæqve intestinalis?

Qvæ via ab ano ad œsophagum clismatibus excernendis data sit? cum durissimis & crassissimis excrementis Colon cum Recto infarctum fuerit ut enixus dèmonstrabat.

Qvis iste mucus in vesica?

Qvæ causæ colorum viridis & cærulei urinarum perspicui?

Qvis locus retentæ urinæ dandus, cum antea cathetere nihil, dein naturæ impetu summa & excedens qvantitas fluxerit, mox cohibita?

Qvæ via urinosi laticis per fauces regurgitandi?

Tandem qvæ abstinentiæ causa, & unde corpus sine cibo & potu enutriatur?

Sed qvum mysteria inter sua viscera natura sagax plurima recondat, Anatome si faxit Deus nobis non pauca cum tempore patefaciet.

Obser-

OBSERVATIONES QUÆDAM DE CALculo in Eqvo qvodam reperto habita & Regali Societati exhibita, ab H. P. *M. D. &* R. S. S.

Ex collectionibus Philosophicis Anglicanis no. 7. a. 1682. p. 191. sqq.

CUM non ita pridem honoratissimæ huic Societati, rerum rariorum studiosissimæ, immensæ molis calculum in villâ *Lambethanâ*, ex Eqvi visceribus exemptum obtuleram, in mandatis tunc habui, ejus & Eqvi pleniorem historiam indagare, & exponere. Sunt qvi magno conamine, & fastu rationes expediunt, qvare res sit, cum tamen ea, si strictiori examine probetur, minimè sit. Omnia qvæ tunc fuerunt acutiora torsit ingenia pueri Dens aureus, cum non esset nisi deauratus. E contra etiam Cl. Salmasius, vir in re literariâ primi nominis, sedulo causas qværit, qvibus *Aristotelici Problematis* fidem firmet, Nullum Animalium calculosum esse præter hominem. Qvippe in cæteris animalibus majoribus præsertim vesicæ meatus laxiores sunt, per qvos terrenus, & crassior humor facilius & liberius exiret, & inde ait Mulieribus & Puellis Calculos rarius nasci, qvam in Viris & Pueris. Atqve inde insuper pueros freqventius Calculo laborare qvàm Senes. Calculo autem Renum qvadrupedes non esse obnoxios argumento probat, ab ipso eorum statu, & positurâ ducto, qvâ semper in terram prona sunt, unde humor ille corporis saccatus, qvi per Renes eorum transitum habet, non ibi moratur, nec desidet, sed qvasi suspensus vix ibidem potest inhærescere. Tam versatile autem ingenium est hominis, ut alii cum jam constet Calculos etiam in qvadrupedibus gigni, non solum has rationes nihil hic valere probent, sed etiam ex altera parte stare, & in eam sententiam, qvam firmare videntur, è diametro prorsus pugnare. Patentiores enim qvi sunt in majoribus Animalibus qvàm in homine meatus, crassius admittunt sabulum, & acinis confertim confluentibus liberiorem aditum faciunt, qvæ sese in itinere arripiunt & prehendunt, & in eam tandem in vesica accrescunt molem, utpote cui per meatus urinarios minimè pateat exitus. Qvod alteram partem spectat, humor iste in corpore lixivialis in animalibus, qvæ prono incessu pergunt, aptior

aptior est concrescere, qvia morâ & otio torpescit, & inde viscosus evadit: in homine autem erecto serum sangvinis citatiori itinere qvasi ex alto in renes defluit, nec inde in arenas coalescit. Sed hæc obiter, redeo ad id, qvod in me suscepi. Erat Calculus pondere qvatuor librarum, & totidem unciarum, magnitudine qvasi capitis humani, & figurâ non multum absimili, oblonga qvidem, non tamen tam rotunda qvàm sima. Ea qvæ qvotidie & constanti lege fiunt, negligimus prorsus; in qvibus aut errat, aut ludit Natura hæremus, & planè cœcutimus. Ut autem huic rei, in tenebris licèt peractæ, aliqvalis saltem lux affulgeat, rogo de calculi situ, de Eqvi conditione, ætate, & an aliqvo indicio constaret de sangvinis mictione, de urinæ difficultate, stillicidio, aut omnimodâ suppressione. Vulgus autem hominum semper ferè in his rebus incuriosum est; jumenta si in eo opere, qvod severè exigunt, fideliter persistant, nihil ultra qværunt, nec aliud qvicqvam pensi habent. Ille qvi Calculum exemerat, partium opinor earumqve sitûs ignarus, asserit illum inventum esse inter vesicam & intestinum. Et tamen fortasse non totus à scôpo & rei veritate aberravit. Calculus qvippe ex una parte planus erat & lævigatus, utpote per qvam urina continuo cursu non sine lucta & nixu, propter angustum illi relictum locum colata pertransierat; ex alterâ parte, qvæ vesicæ incumberet & adhæreret, asper & rugosus, lapidem bibulum referens, qvi cùm mole & pondere qvotidie cresceret, instar lapidis molaris totam tandem corruperat teneram vesicæ tunicam, ut ejus nullum prorsus maneret vestigium. Et fortè, si qvis attente adverteret, ipsum fimum propter pondus intestino recto incumbens in aliam, qvàm qvâ solet, figuram compressam etiam cum difficultate excerni notaret. De Eqvo Dominus, sub qvo per duodecim annos fido obseqvio & labore meruerat, hæc retulit. Erat staturâ qvindecim palmarum, destinatus pannis vehendis & revehendis, nunc sinceris, nunc coloribus infectis. In iis, qvorum nulla certa constat ratio, omnia suspecta habentur. In pannis tingendis plurima petuntur ex mineralium familiâ, calcanthum, alumen, variiqve sales, & alia etiam cognatæ sortis ex Animalium & Vegetabilium classe, qvorum etiam hic freqvens usus est.

Panni his rebus infecti, & calentes ex puteis extracti in Eqvum coacervantur, qvi sub hoc onere gemit & fatiscit. Hîc fortasse non

inepte qværi poteſt, annon ex his tam arctè preſſis & cohærentibus ſubtiliora exeant effluvia, qvæ furtivâ inſpiratione attracta, aliqvid ſaltem faciant ad calculi concretionem, & particulas ſalinas glutine qvodam congregent, & uniant? Non parum momenti habet in fide huic conjecturæ faciendâ, qvòd liqvor iſte, qvo tinctores ſæpiùs utuntur, Spiritu vitriolico fœtus concretionem maximè promovet. Qvod videre eſt in pluribus Angliæ locis, ubi Spiritus iſte obtinet, qvi qvicqvid illi obviam fit arripit, ligna, teſtas, paleas, cruſta lapidea involvit. Magna ſæpe fiunt ex minimis, diuturnâ præſertim conſvetudine repetitis. Niſi hodie exoleſceret prorſus opinio, qvæ diu apud antiqvos immota ſtetit, Renum ſcilicet calorem easdem in Calculo faciendo partes habere, qvas ignis habet in lateribus coqvendis, hic imprimis valeret, cum Eqvus ſub monte qvidem pannoſo, etiam dorſi regioni impoſito, qvotidie laboraret, & anhelaret.

Tam religiosè olim cavebant Veteres, ne intenſus calor renes adureret, ut lumborum regionem laxo ſolummodo linteo defenderent, ita ut dorſum, non pectus feneſtratum gererent. Affirmat Salmaſius, ſe pleroſqve vidiſſe, qvi Calculũ in Renibus ſolummodo contraxerant, qvòd menſæ adſiderent obverſo ad ignem tergo. Alio qvidem reſpectu renibus imprimis nocet fervidior æſtus, qvi tamen Calculo, niſi materiam inveniat, qvæ apta ſit concreſcere, ſuum haud confert ſymbolum. Ab itineribus per aliqvot annos Eqvus deſveverat, ita ut nec Ephippium nec Seſſorem ſine ſummâ luctâ & proterviâ admitteret, qvaſi rectiùs & leviùs ſederet ſolitum & qvotidianum onus, novum autem maximè irritaret: aut provido ſenſu præſagiit, ſi ad iter ſe accingeret, onus, qvod jam qvaſi in pulvinar, dum pedetentim pergit, qvietum reclinabat, citatioris curſus exagitatione graviores cruciatus, & moleſtias daturum. Id qvod ſæpe videre eſt in hominibus Calculum filamentis qvibusdam in æqvilibrio ſuſpenſum diu ſine magno incommodo geſtari, illis autem vehementi aliqvâ luctâ & contentione ruptis in collum veſicæ prolapſum, unde acerrimus in tam tenerâ & ſenſili parte dolor, qvem miſera mors excipit. Erat inſuper Eqvo pro pabulo qvotidiano fœnum aridum; herboſis & liberioribus paſcuis per aliqvot annos raro aut nunqvam gaudebat, in qvibus aut commune remedium inveniret, aut fortaſſe ſingulare aliqvod ſeligeret, cujus vim & virtutem ſenſus & experientia comprobaſſent. Qvidni enim

eandem

eandem cum aliis Animalibus demus solertiam? Canis cibis distentus & gravatus sedulò discurrit, & inter mille alia peculiare suum qværit & eligit gramen, qvo vomitu provocato ventriculum onere suo liberet & relevet. Cervus sagittâ sauciatus ad suum statim festinat probatissimum in hoc casu dictamnum. Felis, sive malè, sive bene se habeat, nepetâ suâ se relevat & recreat, qvæ ideo de suo nomine Cattaria, & mentha felina nuncupatur. Eqvus etiam hic bis qvotannis, verno scilicet & autumnali tempore, macrescere, & in partibus posterioribus præcipuè ita hebes & langvidus fieri solebat, ut ægrè & vix pedes expediret, & post se traheret. Gravi scilicet onere oppressi fatiscunt spiritus. Ita sæpe videre est membrum aliqvod graviori ictu contusum, & spiritibus destitutum atrophiâ tabescere, & inutile fieri pondus. Octo autem aut decem ante mortem dies urinam minimè reddidit, Calculo scilicet ita omnem capacitatem opplente, ut nullus daretur urinæ transitus. In solum jam se projicit, se verberat, volvit revolvitqve, terram pedibus proscindit, & omni, qvâ potest vehementiâ, acutissimi doloris exprimit sensum. Sed qvod magis adhuc mirum est, per totum illud tempus, qvo urina non profluxit, etiam oblatam aqvam pertinaciter aversatus est. Qvasi ex ipso Naturæ instinctu sentiret, aqvas, si non transeant, altiores assurgere, & longè graviora creare tormina. Cùm miram hanc Calculi historiam pro unicâ propemodum haberem, omnibus ferè numeris occurrit eadem in libro cui titulus, *Le Journal de Scavans, Gallico idiomate scripto*. Hæc si raritatem minuat, talem tamen Calculum dari posse firmat fidem.

DEL CHIACCIO, è DELLA COAGULAtione Trattati, del P. Daniello Bartoli, della Compagnia di Giesu. Roma. 1681. in 4.

h. e.

Danielis Bartoli, Soc. Jes. Tractatus de Glacie & Coagulatione. Romæ 1681. in 4.

INclaruit jam Autoris Præsentis notitia Physica, edito non solùm *Venetiis in 12. anno 1678.* eleganti Dialogo, in qvo Tensio & Pressio differunt inter se, cujus potentiâ argentum vivum in phialis vacuis

ſuſtineatur, ſed & *anno 1680* Bononiæ in qvarto, integro volumine *de ſono & tremoribus harmonicis, & de auditu.* Seqvitur jam præſens Scriptum binos in tractatus diſtributum, qvorum *prior* circa modum glaciationis, circa modos coagulationis *poſterior* occupatus eſt. Sectatur eqvidem Autor in ſuis principiis ubiqve *Peripateticiſmum*; ſimul tamen haud obſcurè colligi poteſt, modernorum ſcriptorum, præſertim qvi experimentalis Philoſophiæ laude cluent, diligentem admodum & lectorem & examinatorem laborioſum illum ipſum exiſtere.

Præmiſſâ ergo prolixâ Introductione, in qva Deum operibus Naturæ etiam minimis, ingeniorum noſtrorum arrogantiam deprimere oſtendit; Cap. 7. nervum totius Tractatus Primi tangit, duas qvæſtiones, qvaſi cardinales, in eodem principaliter tractandas, præmonendo: 1. *An congelatio aqvæ fiat per condenſationem ſecundum Ariſtotelem, an verò per rarefactionem?* 2. *An ſola potentia frigidi & ſicci glaciem efficiat, an verò præterea tertium qvoddam, ſive vapores, ſive ſpiritus, ſive atomi, à qvibus qvaſi coaguletur aqva in glaciem, reqviratur?* Pro harum itaqve deciſione probabiliori, mox ſub libri frontiſpicio duo inſignia qvaſi impedimenta, binas ſcilicet opiniones doctas & ingenioſas, de modo congelationis, removet, *Franciſci* nempe *Valleſii*, Med. & Philoſ. & *Rob. Boylei*, Nob. Angli, qvorum uterqve, ex oppoſitis licet penitus principiis, tandem concludat, glaciem ex aqva è ſeipſa oriri, ſive per naturalem qvandam conſeqventiam, h. e. neceſſarium cauſarum ſubordinatarum fluxum. *Valleſii* qvod attinet ſententiam in *Philoſ. Sacra*, aqvam ceu ſummum in Natura frigidum, naturâ congelationem appetere, ſeu ad eam inclinare, cùm frigus congelans ſummo iſto ſeu primo frigido intenſius eſſe neqveat, eandem cap. 1. propoſitam, 3. refutat, poſtqvam c. 2. malè ac non ſufficienter argumentis Carteſii impugnari illam, docuiſſet. *Boylei* verò hypotheſin, aqvam ex parvis particulis corpus non tam continuum qvàm contiguum conſtituere, ita ut particulæ iſtæ in continuo ſint motu & agitatione, qva undecunqve ceſſante, glacies per qvietem immediatè generetur, qvoad tria hæc præſuppoſita & examinat & pariter c. 4. 5. 6. 7. rejicit.

His ita excuſſis ad ipſa Congelationis Phænomena propius accedit, recenſendo 22. Experientias ſive Obſervationes principaliores, totidem capitibus comprehenſas, circa glaciei proprietates & conglaciandi modos, ab aliis, utplurimum modernis, iisqve fide dignis & experimentorum

mentorum fulcro innixis scriptoribus, annotatas partim, partim & communicatas, qvas accuratè semper ventilat & examinat: qvo eò melius inoffenso pede ad qvæstiones istas decidendas pergere qveat.

Capite ergo 31. pro prima ista Cardinali qvæstione, ex Peripato concludit, *Condensari aqvam sub sui congelatione, non verò rarefieri* Cum enim rarefactio fit, dum eadem materia, citra alterius materiæ superventum, dilatatur, & in majorem qvantitatem distrahitur, sub aqvæ verò glaciatione, copiosè admodum aër eam subintret, & glaciem repleat, qvi in specie sit levior aqvâ, conciliabitur ab hoc ipso aqvæ major *dilatatio & levitas*, ast non *rarefactio*: nec obstare, qvod glacies & aqva, ex qva coalescit, vel in qvam resolvitur, sint ejusdem ponderis; siqvidem ex diversitate medii aërei & aqvei, in qvo fit ponderis examen, hoc dependeat.

Cap. verò 34. ad alteram qvæstionem Cardinalem accedit, postqvam *c. 32.* varias opiniones de modo glaciationis recensuisset, & *c. 33.* qvædam præsupposita, velut, nec solum frigidum, nec solum siccum esse glaciei causam, elementa qvævis mista & confusa esse qvamplurimis aliis particulis & corporibus, & aqvam speciatim spiritibus salino-nitrosis diversis esse imprægnatam, exactius trutinasset, concluditqve tandem, *Glaciem fieri à frigido & sicco, ceu caussis adaqvatis*, nec aliâ opus esse qvalitate aut substantiâ, qvæ aqvam tanqvam coagulum lac constringat; spiritus verò salino-nitrosos in aqva promovere qvidem utcunqve congelationem, sed hoc saltem, qvatenus & ipsi frigidi & sicci sint. Subjungit his deniqve *c. 35.* ac ultimo Phænomena ac accidentia varia, sub aqvæ congelatione notabilia, qvæ ex sua hypothesi explicare nititur.

Tractatus II. saltem appendix videtur, priori isti adjecta, idqve ex occasione oppositorum, cum congelatio sit accidentaria, violenta & naturæ injuriosa; coagulatio verò adeò essentialis eidem, ut sine illâ paucissima componantur & producantur: unde & speciales tantùm modi qvidam coagulationum regni animalis & vegetabilis ab Autore considerantur. Præmissis ergo *c. 1.* aliqvot observationibus coagulationum fluidorum levi qvodam & simplici artificio, *c. 2.* circa animalia observat, humores qvosdam corporis illorum non esse coagulabiles, salivam, lacrymas, sudorem, urinas: qvosdam verò esse coagulabiles, serum sangvinis, lympham qvamlibet, etiam pericardii & pan-

 creatis

creatis. Sangvinem, qvousqve intra venas fluctuat, fluidùm esse, qvi simul ac extravasatus sit, de seipso coaguletur. Causam hujus Phænomeni, qvoad prius membrum, negat *c.3.* esse motum circulatorium illius, negat pariter, qvoad posterius membrum, *c.4.* ope fibrarum sangvinis illud fieri, cùm potius fibræ istæ sint novum productum, in sangvine exhausto & refrigerato genitum ex partibus terrestrioribus, qvæ in coagulum crassius subsideant, & caseosæ lactis portioni respondeant: qvin potius in *Thomæ Cornelii Consentini* castra transit, dum affirmat, *præsentiam halitus tenuissimi vitalis sangvineas atomos incitare continuò, ut solutæ fluant, & nunqvam inter se cohærescant, cujus expiratione sangvis concrescat.* Attingit deniqve *c.5.* coagulationem ossium, qvam ex prædisposita nonnihil materia per vim seminalem oriri asserit: miratur simul potentiam canum in resolvendis iisdem in subtilissimum pulverem, qvam ex Helmontii aliqvot locis potissimum illustrat.

Qvoad Vegetabilia, horum ex semine generationem, ex nutrimento coagulationem perpendit, & *c.7. ac 8.* rectè declarat, qvamvis arborem ac plantam non tantùm virtute sive potentia, sed potius mole minima in suo semine delitescere, nec esse hoc solam plantæ inchoationem, nec cadaveris modo se habere, sed potius, embryonis instar anima propria jam informatum esse: qvod semen *c.9.* generetur ex subtiliori, spirituosiori & vivaciori totius plantæ substantia, cum humido oleoso permista, & in eodem concentrata, qvæ omnia ex medulla, ceu parte plantæ vivaciori deriventur: exinde enim esse, qvod citrus aurantio insita pomum perfectum citrium, semine tamen aurantii proferat. Aggreditur postmodum specialius coagulationem plantæ, sub sui ex semine formatione, considerare, ita qvidem, ut *c. 10.* in semine hoc, terræ ceu matrici suæ commisso, spiritus antea sopitos, calore vernali excitari asserat, à qvibus blanda cum cæteris particulis fermentatione aperiantur pori, pro humidi nutritivi meliori susceptione; idqve cum sit aqva, prout scil. existit, eaqve ad qvasvis plantas indifferenter se habeat, vi plantæ propria ac seminali transmutari in succum appropriatum, ut coagulata in augmentum totius abeat. Excitatos verò ita spiritus magis magisqve per humidi penetrationem, fere instar particularum ignearum in Calce viva, blandam fermentationem cum sale dulci vegetabili, ceu principio vegetationis, & acido

sulphu-

sulphuris innati, ceu principio coagulationis concitare, ita ut ex aqva ceu principio communi, ac sale & sulphure plantæ propriis, liqvor nutriendo cuivis parvæ plantulæ membro aptus emergat. Jam verò in plantula ex semine propullulante, cor qvasi esse juncturam istam inter binas plantulæ medietates, in qvam semina se explicant (utut anima plantæ sit tota in toto, & tota in qvalibet ejus parte) & ex qva partim descensus radicis in terram, partim ascensus supra terram in truncum fiat, in qvo corde prima humorum contingat alteratio & coagulatio, qvorum qvod sit præstantius, in medullam abeat, ex qva melior portio in semen denuo colligatur. Pergit deniqve *c. 12.* specialiter texturam plantarum mirabilem, juxta vasa & nervos exponere, partim secundum experimenta *Malpighii* in *Anat. Plant.* partim secundum proprias, in qvibusdam vegetabilibus, in specie, Scolymo sive Cinara observationes, unà cum reflexione, *c. 13.* in modum, qvo succus nutritius per totam plantam diffundatur, num attractione, an pressione fiat: in qvo negotio secundum Cæsalpini allegatam explicationẽ, priori sententiæ adhæret.

DE MOTU ANIMALIUM JOHANNIS Alphonsi Borelli, Neapolitani, Matheseos Professoris, Opus posthumum. Pars prima,

Romæ, A. 1680. in 4.

SI ex ungve leonem dignoscimus, ex Scripti præsentis posthumi Auctore statim qvoqve de præstantia illius, qvantumqve hoc ab aliorũ hujus seculi scriptitantium partubus distet, augurari licebit; utpote qvẽ alia jamdum edita præclara opera, scilicet *Tractatus de febrium malignarum causis, Euclides restitutus, Commentarius in Apollonii Pergæi Conicorum libros 5, 6, & 7. Theorica Mediceorum planetarum, de vi percussionis, de incendio montis Ætnæ a. 1669, ac de motionibus naturalibus à gravitate pendentibus*, posteritati seræ non minùs, ac Eruditis nostri temporis, commendabunt. Post tot itaqve Borelli nostri doctissima scripta consummatum tandem præsens hoc de motu animalium opus, post Autoris fata, auspiciis CHRISTINÆ SVECIÆ REGINÆ, curante verò *Carolo Jo. à Jesu, Clericorum Regularium pauperum Matris Dei Scholarum piarum Præposito generali* publicam in lucem prodiit, cui simile, in hoc qvidem argumenti genere, visum hactenus non est.

Qvamvis enim plurimi ex Antiqvis æqvè ac Recentioribus Scriptoribus qvàm perſpicaciſſimi de motibus animalium egerint, nemo tamen eorum hac ratione rem aggreſſus eſt, prout Borellus felici ſatis ſucceſſu fecit, totam animalem oeconomiam ſub tractatione hac complexus, ac propoſitis innumeris problematibus, egregiis ſcituqve jucundis, iisdemqve per mechanicas demonſtrationes declaratis, qvæ tetigit hactenus nemo, aut tractare certè ea ratione nemo ſeu curavit, ſeu potuit; ita ut in poſterum hæc etiam Phyſices pars Mathematicis demonſtrationibus ornata, non minùs qvàm Aſtronomia, inter Phyſico-Mathematicas Diſciplinas recenſeri qveat.

Diviſit Auctor opus in partes duas, qvarum prima anno 1680 edita, de conſpicuis Animalium motionibus, i. e. de externarum partium & artuum flexionibus, ac extenſionibus, ac tandem de totius corporis molis ab uno ad alium locum translatione triplici, ſcilicet greſſu, volatu, & natatu agit: altera demum anno 1681 lucem publicam vidit, & cauſas motus muſculorum, ac motionum internarum, nempe humorum per vaſa & viſcera, rationes explicat.

Qvoad primum ergo volumen, in hoc ante omnia Muſculorum fabricam & figuram declarat, horum ſpecies recenſet, actionemqve explicat, ac ſimul *Stenonis* de illorum ſtructurâ & operandi ratione dogma examinat atqve redarguit. Qvo facto muſculos duplicem vim præſtare ſupponit, unam qvæ ab ipſa fibrarum illorum ſtructura dependeat, & qvam contra ſuos antagoniſtas exerant, fibris propriam dicendam: alteram, qvæ à cauſa extrinſecus impellente, ſeu ab imperio voluntatis emanet, & in contractione validiſſima ac voluntaria conſiſtat, vitalem ideò appellandam.

Qvamvis autem prioris virtutis motivæ qvasdam reliqvias paulo poſt mortem qvoqve animalis reſtitare, evidens ſit, exiguum tamen ſatis illarum gradum eſſe, inde colligit, qvod à pondere paucarum librarum illa vis ſuperari valeat. Econtrà ratione poſterioris ſeu vitalis virtutis, qvam vulgò qvidem cum priore confundunt, gradus, veteres erraſſe cenſet Noſter, dum ope machinæ muſcularis, debili vi motiva totum animalis corpus notabiliter grave ſuſtineri ac impelli, imò ingentia pondera ſublevari, docuerant: Contrarium potius aſſerens, magnâ nimirum virtute parva pondera elevari ac ſuſtineri, ita ut multoties virtus motiva centies & millies pondus oſſium & articulorum moven-

movendorum superet, nunqvam verò illo minor existat, qvod per potissimum primæ hujus partis tractum variis theorematibus ac Lemmatibus mathematicis prolixè confirmat.

Atqve hoc dum præstat, inter alia phænomeni illius Anatomici, cur tendines musculorum non in capitibus aut extremitatibus ossium articulandorum, sed in eorum productionibus, prope articulum, & qvidem directione ad ejusdem ossis longitudinem obliqva, alligentur? Hinc, in specie, potentiæ motivæ musculorum nonnullorum, v. g. cubitum ac tibiam flectentium, femur extendentium, deltoidis, ac maxillam flectentium atqve mansoriorum structuram ac vires mirandas determinat, & posteriorum qvidem potentiam motivam in homine ferè librarum 534 vim, in brutis autem, v.g. canibus, leonibus &c. propter rostrum horum oblongius, potentiam librarum 1350 superare (stupendum sanè) evincit. Pariter vim motivam musculorum intercostalium, postqvam thoracis & maxillarum conformitatem atqve difformitatē exposuerat, indagare contendit, & fibrarum omnium musculorum intercostalium multitudinem duplo fibras musculorum temporalium & masseterum superare, illarumqve inclinationem anguli semirecti, qvi vires in proportione sesqvialtera auget, attendens, vim musculorum intercostalium humanorum resistentiam ponderis 1068 librarum superare infert: in parenthesi qvasi allegans experimentum in Anglia superioribus annis factum, qvo pondere librarum 100 super vesicam suillam aëre semiplenam imposito, nihilominus hanc ab aëre, è thorace hominis gracilis insufflato, distentam, simulqve grande illud pondus elevatum fuisse observarunt. Imò postmodum sese corrigit, & vim motivam absolutam musculorum temporalium ac mansoriorum in homine non minorem esse vi ponderis librarum 16020, intercostalium verò potentiam proximè accedere asserit ad potentiam ponderis 32040 librarum. Atqve his peractis progreditur Autor ad operationes ipsas partium & totius animalis, sc. motus artuum varios atqve hinc resultantes corporis agitationes, præprimis verò gressum, volatum & natatum, horumqve modos & rationes exponit iis præmittendo doctrinam de statione, cum gressus qvoqve animalium stando peragatur. Qva occasione diversa, ab aliis intacta, aut certè minùs adæqvatè resoluta proponit atqve exponit problemata, inter qvæ observantur: Cur stando alternis pedibus

minùs defatigemur, qvàm qvando ab ambobus simul fulcimur? Qvare aves uno pede innixæ commodiùs stent, qvàm homines? Qvare aves stando, ramis arborum comprehensis, absq; ruina qviescant ac dormiant? Cur sexipedes & multipedes majore labore, qvam qvadrupedes, stent?

De gressu animalium dum differit, rationes reddit, cur incessus per locum acclivem laboriosus & molestus magis, qvàm per planum horizontale, & descensus per declivia paulò laboriosior, qvàm per idem planum, pariterqve modum explicat, qvomodo incessus hominum calopodiis ferratis instructorum per glaciem fiat? Porrò, vim motivam, in homine saltum producentem, ter millies ferè ejus pondus superare, demonstrat: & qva ratione muscæ, formicæ, similiave insecta pronis superficiebus vitreis lævigatis adhæreant & per eas absqve delapsu procedant? inqvirit.

Volatilium motus ubi tractat, docet, qvomodo aër impulsui alarum illorum resistat? Potentiam musculorum alas flectentium plusqvam deciesmillies pondere avis volantis majorem existere: & impossibile esse, hominem propriis viribus artificiosè volare posse.

Natatum explicans inter alia disqvirit, qvomodo pisces in medio profunditatis aqvarum æqvilibrati qviescere qveant? Eosdem non vi pinnarum, sed caudæ saltem, natare, pinnis verò, præprimis duplicatis illis, qvæ in duobus locis infimi eorum ventris extant, immobiles inniti & stare. Item, qvare aves & animalia qvadrupedia naturæ instinctu natent, homines verò naturali instinctu natare neqveant? Tandem verò machinam novam, cujus ope homines aqvæ diu immersi respirare & vivere, imò ad sui libitum sub hac ad instar piscium moveri & qviescere possint: hec non navis urinatoriæ fabricam novam & usum delineat.

R.P. CLAUDII FRASSENII PERONENSIS Doctoris Theologi Parisiensis & Professoris emeriti, atqve Conventûs & Collegii Generalis FF. Minorum Parisiensium Gvardiani DISQVISITIONES BIBLICÆ QVATUOR LIBRIS COMPREHENSÆ.

Lutetiæ Parisiorum Anno 1682. in 4.

Cum

CUm præter Celſum, Porphirium, Simplicium, Julianum apoſtatam, aliosqve plurimos olim Chriſtiani nominis juratos hoſtes, non deſint etiamnum maleferiati ac nimis infelices homines, qvi Cacodæmonis votis operam & ſtudium navantes in Divinos Scripturæ libros bellum redintegrant, atqve eorum ſinceritatem impugnantes illos è medio exturbare nituntur (qvalis fuit non ita multis abhinc annis larvati *Præ-Adamitarum Parentis* infeſtus conatus, qvalis *Hobbeſii, Spinoſæ*, aliorumqve hujus ætatis Criticorum in ſimili argumento non condonanda veſania) his omnibus occurrendum eſſe duxit P. FRASSENIUS (ex editis antehac Philoſophicis & Theologicis aliqvot operibus non ignotus Autor) *Disqviſitionibus iſtis Biblicis*. Qvamvis autem innumeri propemodum Tractatus ad Sacrorum Codicum ſinceritatem aſſerendam, demonſtrandam divinam autoritatem, & latentia ſub rudioribus literæ involucris myſteria manifeſtanda, ſummo ſtudio concinnati proſtent, & jam actum agere videatur, qvisqvis nova hac de re Opuſcula edere tentaverit; ipſe tamen FRASSENIUS ad tabernaculi ſpiritualis pulchritudinem conſummandam, ſuum qvoqve ἐπιβάλλον μέρος afferre, nec talentum à Deo concreditum defodere voluit. Sed, qvæ ipſum vehementius ad hoc opus auſpicandum urſit ratio, ea fuit, ut juniores Theologos præſertim Franciſcanos ad Sacrorum Bibliorum lectionem & ſtudium, remotis jam offendiculis & via complanata provocaret. Allexit etiam ſpes alterius non levioris utilitatis; fortaſſis inde futurum, ut inter Catholicos, Doctrinarum Studioſi ad manum habentes arte concinnata in Sacros Codices Præludia, & graviorum in iis occurrentium controverſiarum & difficultatum luculentas explanationes, non minorem in divinis Libris evolvendis operam impenderent, qvàm Scholaſticis, Hiſtoricis, aliisqve id genus ſtudiis hactenus navaverant, ne inpoſterum οἱ ἐξ ἐναντίας haberent, unde Romano Catholicis neglectum adeò Bibliorum ſtudium objicerent, ſeqve ſolos in divinis Scripturis verſatisſimos gloriarentur. Ut igitur (qvos huic perutili negotio totos præ cæteris allaboraſſe ſcribit) Patribus Viennenſibus & Tridentinis, ut aliis, hoc ſtudium ſuis ſeminariis excolendum inprimis commendantibus, Eccleſiæ Præſulibus qvalescunqve ſuppetias ferret, in hoc Disqviſitionum ſuarum Biblicarum priori Volumine qvatuor Libris comprehenſo, neceſſaria veluti præludia ad S. Bibliorum

intelligentiam necessaria Autor subministrare voluit, alias hujusce divini Libri cœlestes divitias & opes atqve divina mysteria in seqvuturo Volumine altero nondum edito reseraturus. Elenchus Capitulorum in Libris prioris Voluminis hic est. Liber *Primus* exponit Varia nomina Cap. I. Originem & antiqvitatem Scripturæ, Cap. II. Qvonam tempore Moses floruerit, Cap. III. à qvibus Literas & scribendi artem Sapientes Ethnici hauserint, Cap. IV. qvod Sapientiæ Græcæ pars maxima à Mosis & Prophetarum Libris profluxerit, Cap. V. qvod Moses revera Pentatevchum scripserit, Cap. VI. Qvonam sermone qvave lingva ille S. Scripturam auspicatus, qvonam charactere, qva arte, qvove scribendi modo usus fuerit Cap. VII. IIX. & IX. Utrum Moses sicut Scripturæ Hebraicæ, sic & Vocalium punctorum autor sit, Cap. X. *Secundus* in variis Scripturæ S. Editionibus & Versionibus occupatus de Editione Hebraica hodierna Cap. I. de Commentariis & Interpretationibus Hebraicæ Editionis, maximè verò Legis Mosaicæ, Cap. II. de Versione Græca LXX. Interpretum, Cap. III. de reliqvis Editionibus Græcis, Cap. IV. de cæteris Orientalibus Scripturæ Versionibus, Cap. V. de Editione Vulgata Cap. VI. de præcipuis vulgatæ Latinæ Editionis Textibus, qvi ab Hebræis dissentire videntur Cap. VII. de aliis posterioribus editionibus Latinis ex Hebraico Textu Cap. IIX, de Vernaculis Bibliorum Editionibus, & inter hos Germanica Lutheri Cap. IX. agit. *Tertius* de V. & N. Testamenti Librorum Canonibus cum antiqvis tum recentioribus: Eorundem Librorum distributione, Integritate, Obscuritate, & Variis Sensibus Cap. I. II. III. IV. Et de cujusqve Inscriptione, Autore, Scopo, Divisione, & Controversiis, Cap. V. & VI. sub octo & qvinqvaginta Titulis tractat. Tandem in Libro *Qvarto* præcipui Textus Biblici specietenus pugnantes conciliantur, nullamqve in Libris Sacris dissonantiam esse probatur.

LES INSTITUTES DU DROIT CONSULaire, ou la Jurisprudence des Marchands, par JEAN TOUBEAU.

Institutiones Juris-Consularis, sive Jurisprudentia Mercatorum, Auctore Johanne Toubæo.

Paris. A. 1682. in 4.

Auctor

Auctor est Typographus & Bibliopola Avarici Biturigum, in qva civitate aliqvoties functus est annuo Mercatorum Præfecti & Consulis officio. Consulum enim nomine in Gallia Judices Mercatorum appellantur, qvos primùm induxit publicè proposito edicto Rex Carolus IX. anno superioris seculi sexagesimo qvarto. Tubæus Typographus & Bibliopola doctus, laudem Manutiorum, Stephanorum, Morellorum, Frobeniorum, Turneborum & similium suæ professionis hominum æmulatus, non solùm in alienis scriptis excudendis & divulgandis occupari voluit, sed etiam ipse literis aliqvid mandare dignum, qvod typis exscriberetur, ac in publicum prodiret. Scilicet cum in functione suâ Consulari animadverteret, qvàm difficile, ac periculosum foret eam sine aliqva Juris, qvo commercia reguntur, scientiâ obire, neqve tamen systema illius Juris, unde ejus notitia hauriri posset, saltem apud Gallos prostaret, consilium suscepit, Jus, qvod ad Jurisdictionem Consularem pertinet, in artem redigere, ut Mercatores in patriâ suâ, cùm adepti essent à Jacobo Savario artem negotiandi traditam in libro, qvem sub Titulo Præfecti Mercatoris edidit, item ab aliis Collectiones Edictorum, Declarationum, & Rerum Judicatarum de rebus & negotiis suis, haberent etiam à se præcepta Juris, qvo utuntur, eaqve non adeo magno volumine composita. Non enim, ut in Præfatione ait, Digesta scribere intendit, sed tantummodo Instituta seu Institutiones Juris Consularis, qvibus non integra Edicta, Declarationes, Res Judicatas referret, verùm summam eorum, nec non ea, qvæ ex diversis Juris Auctoribus tum gentis suæ, tum exteris excerpsit, breviter, hoc est, elementa Juris, diligenter tamen & eleganti ordine complecteretur. Totum autem opus in duos libros partitus est. Priori nihil aliud propemodum agit, qvàm ut justo commentario illustret Edictum supra memoratum Caroli Regis, ita ut insinuet, qvicqvid de ipso officio Consulum sive de ipsâ consulari Jurisdictione dici debuit, nempe de origine Consulum, & cur placuerit Mercatorum litibus dirimendis singulares Magistratus dare; de Consulum Electione, Munere, Juramento, Duratione, Titulis, Honoribus, Prærogativâ, Privilegiis & Immunitatibus; de reqvisitis, ut aliqvis ad Consulatum aspirare possit; qvibus moribus, qvave scientiâ eum instructum esse oporteat; qvomodo se gerere debeat in administrandâ justitiâ & in reddendo jure; de numero Consulum judicantium; qvousqve jurisdictio eorum se exten-

extendat, num etiam ad loca extra civitates suas sita porrigatur; de modo procedendi in hoc judicio, tum qvem ipsi Judices, tum qvem litigantes servare debent; maximè ut litigantes in primo statim termino compareant, & nullo adhibito advocato vel procuratore ipsi agant, & se defendant. Id qvod ut optimum inventum abbreviandæ litis laudatur, etsi prius, ut in primo statim termino se sistant, usu pariter, & novo Rescripto mitigatum sit. Porrò Personas, qvibus; & Res, de qvibus Consules jus dicunt, fusè tradit, item an, & qvando, & qvatenus Appellatio concedatur à Consulum sententiis, nempe non aliter, qvàm si reus in majorem 500 libris summam condemnatus fuerit, sed tamen ut nec tum qvidem executio sententiæ suspendatur, præstitâ ab adversario cautione. Pergit de executione sententiarum, de judicii personis accessoriis, non minus tamen necessariis, veluti de Actuario, & Apparitoribus, deniqve de locis & ædificiis, ubi Mercatores & Consules convenire solent, disserere. Posteriori libro res illas Auctor perseqvitur, super qvibus in exercendâ Mercaturâ litigatur, id est, objectum, circa qvod Jurisdictio Consulum occupata est. Qvo pertinent pacta & Epistolæ Mercatorum, Probationes qvæ ab iis exiguntur, Jus prioritatis in venditis mercibus, Cautiones Mercatorum, Correi, Fidejussores, Cessiones, Exceptio non numeratæ pecuniæ, Libri Mercatorum, Societates, Mandata, Factores, Proxenetæ, Cambia & Recambia, Literæ Cambiales, nec non schedulæ istæ, qvibus mercatores cavent, pecuniam, qvam ex mutuo vel alio qvàm cambii contractu debent, se soluturos esse, neqve tamen causam debiti exprimunt, cæterum nomen literarum cambialium induunt; à qvibus schedulas illas maximè differre docet usitatas etiam inter non-Mercatores, sed tunc ad Consularem Jurisdictionem non pertinentes. Addit deinde commercia maritima, (qvorum cognitio tamen novissimâ Regis constitutione Consulibus ademta est, & Præfectis rei navalis seu classicæ demandata), Communionem bonorum inter vivum Mercatorem & ejus fœminam, vi cujus uxor nullam prærogativam ante creditores mariti habet, nisi separationem bonorum impetraverit, qvæ tamen ex certis tantummodo caussis, certoqve modo permittitur. Seqvuntur induciæ moratoriæ, Cessiones bonorum; & deniqve tractatu de Fallitis & Decoctoribus librum finit, ubi optimum institutum Regum suorum refert, qvod fraudulentos Decoctores, eorumqve Receptatores & Adjutores severissimis pœnis perseqvantur.

PETRI

PETRI FRANCII POEMATA ad Celsissimum Principem FERDINANDUM Paderbornensem ac Monasteriensem Episcopum.

Amstelodami Anno M DC LXXXII. in 12.

POstqvam superiori anno mortalium rebus exemtus esset, elegantiorum literarum summo cum detrimento, omni doctrinæ genere clarissimus & carminum gloriâ nulli secundus NICOLAUS HEINSIUS, istius funere extincta simul videbatur poëticæ facundiæ in Belgio vis, & deleta omnis, qvæ à Scaligero, Grotio, Baudio ac patre Daniele in Nicolaum filium derivata fuerat carminis venustas & dignitas, oppressaqve poëtici spiritûs majestas, qvæ tot auctoribus omni eruditionis ac studiorum genere excultæ isti genti olim constabat. Neqve enim in Criticis saltem studiis, omnium rectè æstimantium judicio principatum apud Belgas tenuerat exactissimi judicii Vir, cujus præclara in hoc literarum genere extant monumenta, qvæ cum usu publico communicavit, nec minora censenda ea, qvæ intra Vestæ penetralia liberali asservabat custodiâ: sed ab ipso etiam condita Poëmata captu seculi nostri superiora sunt & ad eruditissimæ antiqvitatis gloriam adspirant, qvodqve argumentum est absolutissimæ scriptionis, Reverendissimo & Celsissimo Paderbornensium ac Monasteriensium Episcopo FERDINANDO L. B. DE FURSTENBERG Principi studiorum ac omnis eruditionis sine controversiâ, præ omnibus aliis recentium Poëtarum scriptis se probarunt. Cumqve nihil omnino mortalium per orbem literatum famæ commendatorum aut præstantis eruditionis ac cumprimis poëticæ facundiæ laude florentium inveniatur usqvam, qvod ad hujus summi Principis, ceu veri Apollinis ac tutelaris studiorum Numinis, favorem non decurrat: ac in Galliâ paucos intra annos præstantissimi ex ordine Societatis Jesu Poëtæ Joannes Commirius, Carolus Ruæus, Albertus Daugieres aliiqve qvi ex Heliconis undâ caput extulerunt, in Mæcenatis hujus sinum confugerint: eidem communi Musarum Patrono suas qvoqve sistere, & carmina consecrare voluit cultissimus inter Batavos hodie Poëta PETRUS FRANCIUS. Nam qvi antea scriptô ad Heroem hunc in literis maximum Panegyrico, facilem eum ac munificum esset expertus (qvòd is suos alumnos non Caballino solùm fonte velut Apollo proluit, sed è perenni beneficentiæ scaturigine inun-

inundat, qvoties aureo imbre instar Jovis ad hos descendit;) principali munere ab Eo donatus egregium etiam Eucharisticum carmen condidisset, idqve summo favore exceptum intellexisset; id sumsit consilii, ut in fascem collecta præstantissima sua Poëmata Maximo Principi inscriberet & consecraret: qvo egregio libello eximium documentum superstitis poëticæ in Batavis facundiæ dedit. Complexus enim est isto Carmina, qvæ diversis temporibus vario genere in laudes obitûsqve clarorum Virorum confecerat, qvæ item de argumentis aliis ad præstantes Viros scripserat, eo sermonis nitore cultuqve dictionis condita, ut ad dignitatem Majorum suorum, eruditissimorum cùm aliis omnibus tùm eo præsertim eruditionis genere qvæ sermonem in numeros aptè disponit, proximè eum accedere qvivis hujus artis peritus agnoscat. In *Heroico* carmine δεινότητα ac majestatem servat argumento convenientem: nam in Panegyrico & Eucharistico Principem omni laude majorem eruditionisqve gloriâ omnibus aliis superiorem decantat; In Epicedio Belgarum Archithalassum Ruiterum fortiter in Siculo mari adversus Gallos pugnantem inqve ipsâ victoriâ occumbentem describit, verè *σπουδαίαν πρᾶξιν* propositam sibi habens & *ἡρωικῆς τύχης περίστασιν*, qvam graviter & ad Veteres poëtarum leges numerosqve (qvos in pronunciatione etiam, qvoties poëma in conventibus doctorum Virorum recitat, eum exactè & decenter servare ajunt) exactam absolvit. In *Elegiis* facilitatem venustatemqve mireris, tàm iis qvas in sacris rebus de nativitate, passione, morte, & resurrectione Servatoris, ac Spiritûs Sancti missione occupari voluit, qvàm istis qvas de aliis argumentis ad eruditissimos Viros Nic. Heinsium, Jo. Georg Graevium, Jac. Gronovium, Jac. Wallium, Renatum Rapinum, Jan. Broeckhusium scripsit; qvæ è Castalio promanare videntur fonte, nec fuco aut lenociniis, sed inaffectato cultu & naturali pulchritudine assurgunt. *Eclogarum* venusta simplicitas, & *Epigrammatum* non longè qvæsitæ sed ex ipsâ re petitæ, elegantes argutiæ & innocentes lusus Lectoris mentem demulcent: cumprimis autem ista, qvæ è veteribus Græcis epigrammatibus, collectis in Volumen, Nectareum illud Apollinis, Musarum, Venerum, Gratiarumqve mellificium, sub *Anthologia* nomine proditum, latinis versibus expressit, horum studiorum amatorem ad se rapiunt: rotunditatem enim venustatemqve Atticam Romano lepore feliciter æmulatus est, exemplo Erasmi, Scaligeri, Casauboni, Grotii,

Hein-

Heinſii, Vulcanii, Majorum ſuorum, qvos adeò æqvis paſſibus ſecutus eſt, ut Jo. Georgio Graevio, in Græcis, ut aliis omnibus, eruditiſſimo Viro & ſtudiorum horum exactiſſimo cenſori, ſuum iſthoc ſtudium valdè approbaverit. Cujus doctiſſimi Viri judicium, ſi nil aliud eſſet, vel ſolum ſummam Auctori laudem conciliaret: Nos ſanè movet, ut qvod Richardus Thomſonus olim, de Paulo Stephano, cum ex Epigrammatum Græcorum volumine, omnis Græcanicæ pariter ſapientiæ & feſtivitatis theſauro, qvædam in latinum ſermonem vertiſſet, prædicavit, ad Francium transferamus:

Cum tua compono Græcis epigrammata, Petre,
Diſpeream ni te ſurripuiſſe putem
Et genium ingeniumqve illis, laudemqve rotundi
Oris, & hanc penitus, qvæ placuit, Venerem.
Scilicet hoc qvod Roma ſibi nec Bilbilis illi
Docta dedit, tu das: Græcia victa jacet.

Chriſtian Weiſens Reiffe Gedancken/das iſt/allerhand Ehren- Luſt- Trauer- und Lehr-Gedichte/zur Verbeſſerung der überflüſſigen Gedancken heraus gegeben.

Leipzig 1682 in 8.

CHRISTIANI VVEISII *Meditationes poëticæ maturiores*, id eſt, varia gratulatoria, feſtiva, funebria & moralia Carmina germanica, ad diluendas *ſuperfluas Meditationes*, ſub qvo titulo antehac jocoſa Poëmata prodierant, editæ.

Lipſiæ 1682. in 8.

ELegantiarum qvas aliæ Lingvæ proprias habere vulgò creduntur, Germanicam minimè expertem eſſe, ſed ab horrore priſco ad cultum, qvo hodie gaudet, evectam, Græcam rotunditatem, Romanam majeſtatem, Hiſpanicam gravitatem, Gallicam venuſtatem, Hetruſcas veneres, Anglicam volubilitatem, & Belgicam dignitatem referre, multis inſignibus argumentis hoc ſeculo comprobarunt qvicunqve peculiares

de lingvæ hujus præstantiâ & nobilitate commentarios scripserunt; & documenta haud contemnenda dederunt, qvi vel in solutâ numeris vel iisdem alligatâ oratione scripta posteritati reliqverunt, qvæ cæterarum gentium Scriptoribus Germanos suâ lingvâ utentes nullo in genere inferiores esse ostendunt. Inter hos verum ac nativum Germanicæ lingvæ decus & usum in utroqve scribendi genere

vorsis seu prosis solveret ora modis

præstantissimis etiam documentis asseruit *Christianus Weisius*; cujus dictio pura, tersa, nec affectata, ut anxiè qvæsita longeqve accersita est, sed verbis propriis, ac eorum structuris perspicuis, sententiis item apertis & per universam Germaniam receptis composita, cuivis lingvæ hujus vel modicè perito facilem ac obvium sensum præbet. Non disjectæ sunt, non novæ adhibitæ, non inusitatæ & ex præposterâ æmulatione aliarum lingvarum durâ compositione contortæ voces, non ex peregrinis lingvis transsumtæ phrases, non obscuræ sententiæ longè accersitis allegoriis involutæ fabulisve implicitæ, sed æqvor illud castigatum leniterqve decurrens per numeros limpidi ac sponte nati obviiqve sermonis, facilitatem ac perspicuitatem, elegantiam ac rotunditatem lingvæ hujus aliis nil concedere ostendit: adeò ut Germanicæ lingvæ ignarus faciliori longè negotio & leviori operâ ejus usum ex auctoris hujus monumentis sibi comparare qveat, qvàm ex aliorum libris, qvi eam in artem redegerunt. Cumqve is plures hactenus ediderit libros, in qvibus exqvisitis potiùs exemplis qvàm solicitè & ambitiosè conqvisitis præceptis, lingvæ hujus oratione solutâ non magis qvàm ligatâ decurrentis verum & genuinum usum, in civili potissimùm doctrinâ & communi vitâ qvem obtineat, tradidit; qvemadmodum *Oratorem politicum germanicum*, & utiles *Meditationes Juventuti necessarias* hoc fine antea emisit in publicum: jam sub elogio *Meditationum maturiorum* eos exhibuit à felici ingenio (qvod natura ad poësim & elegantiores artes finxisse videtur) natos, & longâ exercitatione adultos fœtus, qvos maturior ætas exclusit; cum priores, qvos publico dederat, felicissimi cultissimiqve ingenii fructus, juvenilem magis ætatem decere censeat. Omne autem studium eò confert, ut juvenum sermones formet, ac inventionum fontes demonstret, eloqvendiqve artem doceat, propositis exemplis clarissimis ad qvosvis humanæ vitæ actûs conducentibus. Votiva enim carmina, & sermones gratulatorios variis oc-

occasionibus convenientes, epicedia & epithalamia in diversæ fortis homines, varios ad casus deducta, epitaphia qvoqve nonnulla, moralia autem plurima poëmata exhibet, orationesqve hujus generis soluto sermone scriptas complures admiscet, eâ verborum elegantiâ ac facilitate, stili venustate, argumenti varietate, & doctrinæ non affectatæ copiâ adhibitâ, ut exempla præclara qvibusvis in qvosvis vitæ humanæ casûs suppeditare possint, ac ostendere, qvâ ratione eos sermone commodo prosequi & orationem in varios habitus fingere aptéqve componere deceat. Cujus artis uberiorem & absolutam tractationem, viginti annorum studio collectam, & crebris confirmatam experimentis, se aliqvando editurum esse, pag. 539. pollicetur.

Sub finem libri appendicis loco festivum *Drama satyricum* adjecit, ejusdem fermè argumenti, cum alio ludo scenico, qvem hoc ipso anno sub titulo *Absurdorum Comicorum* dedit; isti similem, qvi Gryphii Poëmatibus innexus Petri Sqventii nomine insignis canticorum, qvos vocant, magistros eorumq; inconditam poësim perstringit, ac Danielem Swenterum autorem habere fertur. Nam ut in isto ineptam & absurdā condendorum Dramatum scenicorum rationem facetis eludit jocis: sic in hoc turbam infelicium poetastrorum, Germanicæ lingvæ restauratorum, qvos se jactant, exagitat: qvi ineptas novas literarum mutationes, ac monstrosas vocum, phrasium & constructionum in Germanicâ lingvâ rationes commenti, in coetum coëuntes magnifica se de lingvâ Teutonum Heroicâ conferre consilia, laborantiqve Germaniæ subvenire stultâ persvasione credunt, si extritis è qvibusdam vocabulis longo usu receptis literis alias inserant, novaqve nec audita antea afferant vocabula, & in syllabis literas, syllabas in vocibus corrumpant, ac exturbatis omnibus vocibus, qvæ alienigenæ sunt & externæ, aut accersitarum ex aliâ lingvâ speciem saltem præ se ferunt, licet longo usu firmam acqvisiverint possessionem, hac tamen eas ejiciant, & horridas incompositasqve substituant, orbiqve obtrudere gestiant: nullâ interim dignitatis ac venustatis in carmine, cujus gloriam solâ laureâ ostentant, habitâ ratione, qvod miserè & invitis ac nolentibus Musis consuunt. Hanc scabiem facetis jocis defricat, & vesaniæ horum fungorum lepidè illudit in hoc dramate festivus Autor: qvi in gravioribus argumentis artem condendorum ludorum scenicorum, qvâ non minus ac in aliis præstat, hactenus exercuit. De *Jacobi* enim *Patriarcha bigamiâ*,

miâ, Abrahami fide, qva in mactandum obseqviosè filium unicum valuit, Jephtæ voto & ex eo secutâ filiæ immolatione, Marchionis Ancræi ruinâ, & insigni isto Neapolitano rebelli Pseudo Regulo Masaniello, ac *rusticano Macchiavello*, aliaqve, qvæ vel in theatrum produxit, vel typis exscripta in publicam lucem emisit dramata, eâ affectuum vi, morumqve convenientium aptâ dispositione, partium connexione, rerum varietate, ac dictionis venustate condita sunt, & ad leges dramaticas exacta, ut Germani ad veterum Græcorum & Romanorum, hodiernorumqve Gallorum, Italorum & Anglorum gloriam & perfectionem hac qvoqve in arte accedere intelligantur.

INVENTA NOVA, EXHIBITA PARISIIS
Societati Regiæ Scientiarum
à D. T.

OMnibus jam notum est, reflexionem radiorum Solis in corpore concavo punctum efficere, qvod *focus* appellatur, qvia in eo ipso radii uniuntur & comburuntur. In hunc autem usq; diem solum hoc punctum unicè ab omnibus consideratum fuit; hic Autor verò longius multò progreditur his suis speculationibus. Monstrat enim, qva ratione non solùm hoc ipsum punctum foci considerandum sit; sed etiam qva ratione integra aliqva Curva debeat concipi, qvalis scilicet formatur per intersectiones radiorum reflexorum.

Ut conceptus ejus magis exprimatur, per radios MW, NW, OW, PW, &c. repræsentat radios Solis incidentes in corpus aliqvod concavum. (Vid. Fig. I.) NB, OC, PD, QE, RF &c. exhibent radios reflexos; qvi efficiunt infinitas intersectiones in punctis A, B, C, D, E, F &c. adeò ut hinc formetur Polygonum constans ex lineolis AB, BC, CD, DE &c.

Tab. XIX.

Verùm si distantiæ illæ MN, NO, OP, PQ &c. concipiantur infinitè exiguæ, polygonum A, B, C, D, E, F &c. exhibebit lineam curvam, cujus Tangentes erunt radii reflexi; & punctum A erit focus in qvo radii reflexi in corpore concavo comburuntur.

Interim qvia non sufficit, si qvis observaverit saltem hinc lineas curvas sic formari, nisi & scientificè determinetur, cujus sint naturæ: Methodum exhibet Generalem, ope cujus curvæ tales formatæ ex intersectionibus radiorum reflexorum Geometricè possint determina-

TAB. XIX.

ad a. 1682
pag. 364.

Fig. I.

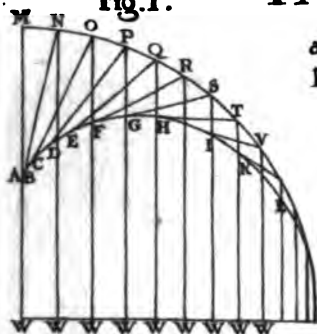

Fig. II.

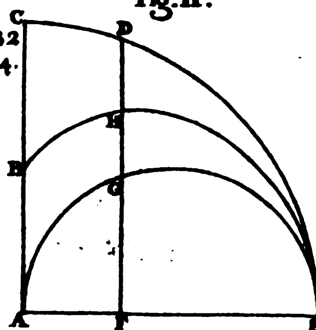
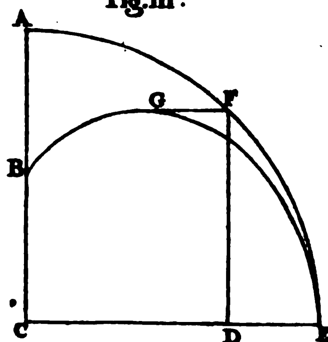
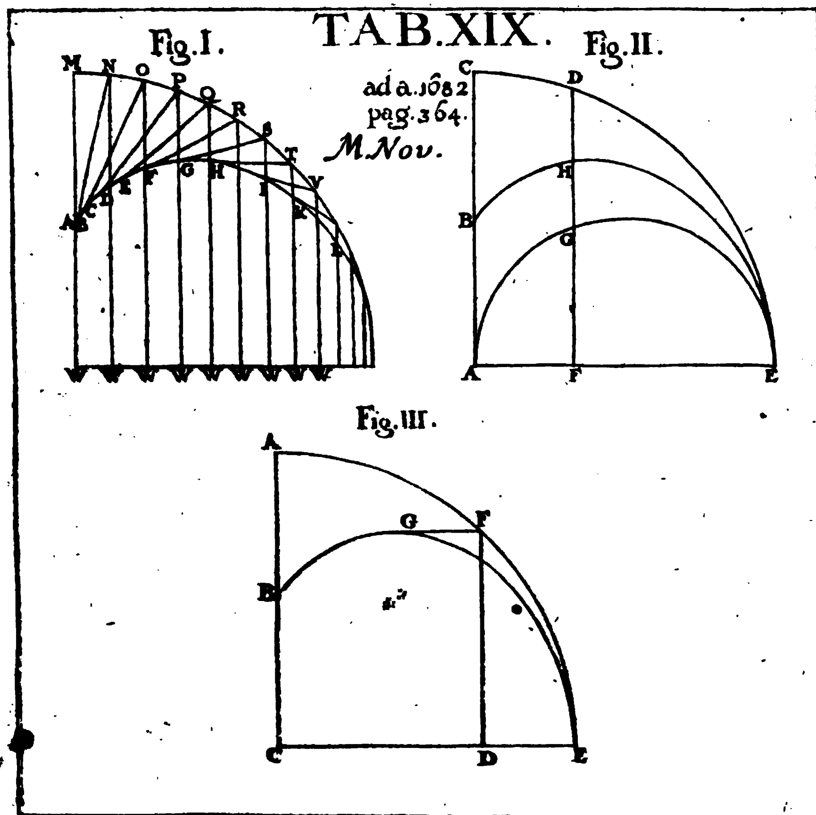

Fig. III.

minari; & ut exemplum exhibeat Methodi hujus Generalis, in ſpecie oſtendit deſcriptionem Curvæ illius, quæ formatur à radiis ſolaribus in ſpeculo ordinario ſphærico, hac ratione:

—quæ ſignent Aſtronomicæ, illuſtri exemplo ea quæ ſuperiori menſe

minari; & ut exemplum exhibeat Methodi hujus Generalis, in specie ostendit descriptionem Curvæ illius, qvæ formatur à radiis solaribus in speculo ordinario sphærico, hac ratione:

Sit data qvarta pars Qvadrantis CDE (Fig. 2:) describatur Semicirculus AGE; hoc facto, ducatur linea qvæcunqve, veluti FD, parallela ad AC: tunc pars DG, intercepta intra qvadrantem CDE & semicirculum AGE, secetur bifariam in puncto H; & sic prætendit Autor qvod punctum hoc H sit aliqvod ex infinitis, qvæ constituunt curvam BHE à radiis reflexis formatam; ex qvo seqvitur qvod focus B debeat esse in loco medio radii AC.

Hisce adjungit aliud qvid non minùs curiosum: Methodum nimirum mensurandi infinitas numero curvas; reducendo eas ad rectas ipsis æqvales; id qvod efficit seqventi Theoremate:

Si radius DF & similes qvicunqve incidant in curvam qvamcunqve (Fig. 3.) AFE (sive sit Geometrica, prout eas Dn: Des Cartes sic vocat; sive sit Mechanica, veluti est Cyclois, Qvadratrix &c. sive qvoqve liberâ manu sit formata: *modò semper convexa ad easdem partes existat;*) & ea ratione ut radii reflexi per intersectiones suas, prout supra explicatum, hinc forment curvam aliqvam BGE; dicit Autor, qvòd radius incidens DF & reflexus GF simul sumti semper sint æqvales portioni curvæ GE, qvæ intercipitur intra punctum Tangentis GF in G & punctum E, ubi fit contactus duarum curvarum *AFE & BGE;* hinc qvoqve seqvitur qvòd CA & AB, ubi radius incidens & reflexus coincidunt, debeant esse æqvales integræ curvæ BGE. Præterea Regulam qvoqve exhibet, ope cujus Tangentes, curvarum non solùm Geometricarum, sed etiam infinitarum ex Mechanicis determinantur, verùm tantâ facilitate ac generalitate, ut existimet, hactenus similem non exhibitam qvæ ad eandem accedat.

Tandem monstrat Methodum universalem, auferendi omnes terminos intermedios ex datâ æqvatione, id qvod hactenus adhuc desideratum fuit in arte Analyticâ.

CONJUNCTIO MAGNA JOVIS ET SAturni, d 14. Octobr. st. vet. Anno 1682, Lipsiæ observata.

QVantis, cùm inter se, tùm à cœlo dissidiis, Cōjunctiones Magnas Tabulæ signent Astronomicæ, illustri exemplo ea qvæ superiori mense

Octob.contigit,testatum fecit.Hanc enim *Argoli Ephemerides* & *Tabulæ Riccioli* Octobris diē 20; *Bullialdicæ* 21; *Wingbii* 22; *Rudolfinæ* 24; & *Lansbergiana* 29 futuram voluerunt: 14to verò contigisse, Observationibus tum temporis institutis palam fuit. Juncti autem sunt ambo Planetæ propè stellam Leonis, in *Uranometriâ Bayeri* Lit. ψ notatam, cui Rudolfinæ 19 gr, 4. min. Leonis Longitudinem, cum Latitudine 16. min. Boreâ assignant: ita ut Horâ tertiâ matutinâ, Jupiter rectam à Saturno ad Fixam ψ productam pauxillo supergressus videretur, Saturnusqve 14 min. Jove borealior existeret. Constituebat tum Jupiter cum Satellitibus rectam, ad qvam perpendicularis è centro Jovis educta orientalem Saturni marginem tangebat. Qvod si ergò Saturni, Jovis & Fixæ ψ conjunctio simul incidisse statuatur, suppositâ ex *Rudolfinis* Fixæ Longitudine & Latitudine suprascriptâ, Rudolfinæ Riccioliqve Tabulæ ad observationem, juxta appositam Tabellam, ita se habent:

		Observata	Rudolfin.	Differ.	Riccioli,	Differ.
		o. '	o '	'	o '	'
♄	Long.	19. 4. ♌.	19.30. ♌.	26. +	19. 23. ♌	19 +
	Lat.	0.51. B.	0.52. B.	1. +	1. 0. B.	9. +
♃	Long.	19. 4 ♌.	18.56. ♌	8. −	19. 3. ♌.	1. −
	Lat.	0. 37. B.	0.42. B.	5. +	0. 43. B.	6. +

CONRADI SINCERI, Civis Germani, de Germanicarum Legum Veterum, ac Romani Juris in Republicâ nostrâ origine, autoritateqve præsenti Dissertatio Epistolica.

Prostat apud Maurit. Georg. Weidmannum. A. 1682. in 12.

TRes sunt sententiæ de hoc argumento; *Vulgaris* & scholasticorum Juris Civilis interpretum, Legistarumve, uti vocantur, est: Jus solum civile sive Romanum in foro Germanico esse receptum, sive jamtum à Lotharii Imp. temporibus, sive jussu saltem Maximiliani I. *Altera* sententia est huic è diametro contraria, qvam Sincerus propugnat: Jus Romanum nec solum, nec principaliter esse receptum, sed veteres leges Germanicas adhuc in vigore esse, & fundatam allegantibus dare intentionem, Jus verò Civile secundariò duntaxat & velut instrumentum adhiberi, nec suppeditare intentionem fundatam allegantibus, nisi probent, peculiari constitutione, consvetudine, ac re judicatâ hac in parte receptum id esse. *Tertia* & media sententia deniqve est: præter Jus pa-

patrium & veteres Leges Germanicas Francorum, Saxonum, Alemannorum, receptum superioribus seculis fuisse etiam Jus Romanum, non peculiari constitutione, sed usu & consvetudine fori, ita ut fundatam intentionem habeat allegans legem Romanam Juris Justinianei, nec oporteat observantiam ejus probare, sed reo incumbat probare, illam propter contrarium Jus Germanicum non potuisse recipi. Hanc sententiam imprimis defendit celeberrimus Academiæ Jenensis Antecessor *Jo. Schilterus in Commentariis ad Pandectas in Praxi Juris Rom. in foro Germanico*, per totum, præsertim verò in *epistola dedicatoria* ad Illustrem Seckendorffium, & *Exerc. I. §. 11. sq.* atque in responso *Exerc. XXX, §. 138.* Prior sententia cum ex abusu Doctorum Italicorum, Juris Germanici imperitorum, fuerit orta, suo merito exploditur à Sincero, & contra eam Juris Germanici vigor eruditè solidèqve demonstratur, atqve ad contrarias rationes respondetur. Qvod ad mediam illam attinet, qvam à pag. 101. sqq. sibi impugnandam suscepit Sincerus, doctissimus Auctor, cum qvo illi est negotium, hæc nobis communicavit:

Secernenda est in hac tractatione ante omnia Llatoria prudentia ejusqve ratio, qvâ disputatur aut svadetur, ut esse qvid debeat aut possit, à prudentia Judiciariâ, ejusq; docendi ratione, qvâ traditur, id qvod est, & ex certâ hypothesi aliter pro re natâ esse vix possit. Sinceri scopus prior est; posterior ejus, contra qvem disputat: unde hic inconsultum meritò arbitratus, ulcus illud tangere, qvod ad Llatoriam potestatem pertinebat, cujusq; hîc tractatio totam rem invidiosam odiosámqve pragmaticis hominibus fecisset, auctorémq; omni spe optima intentionis suæ penitus fraudasset. Prudenter enim atqve per gradus Augiæ istud stabulum purgandum est nobis, impetu non admittimur. Porrò qvum usus fori Germanici semel receperit hoc principium : Jure Civili fundatam intentionem haberi; *certè privatâ auctoritate fieri non potest, ut hoc ex animis pragmaticorum eximatur, & ex foro eliminetur. Ut veriora tamen principia illis ipsis eò faciliùs insinuentur, cautiùs agi videtur, si, prout res est, jungantur compatibilia, qvatenus talia sunt, ac doceatur :* Utroqve & Romano & Germanico jure fundari intentionem in foro posse, qvatenus hoc illi non contrariatur. *De Romano jure res certè dubio caret, qvia usus fori hîc magister est, arguens intentionem Llatoriæ potestatis hac admittentis, nec fori tantùm, hoc est, judicum & causidicorum vulgarium, sed & summorum tribunalium & Scabinatuum Collegiorumq; Juridi-*

ridicorum consensus, qui utique hactenus jus facit. Longè alia itaque est ratio allegandi leges civiles in foro, quàm loca Poëtarum & Oratorum, aut Juris Attici vel alterius in foro nostro nunquam recepti, quorum allegatio vim obligandi non habet; Juris Civilis habet, ex usu & fori observantiâ, de quâ disputare Legislatoriæ, non Judiciariæ prudentiæ est. Quare etsi nullâ expressâ constitutione vis obligandi Juri Romano concessa sit, consuetudine tamen atque observantiâ tacitoque populi consensu eam obtinuisse, in aperto est omnibus qui in foro versati. Prudens verò interpres & hic attemperat peregrini juris introductionem, ut segreganda ea doceat, quæ principiis juris patrii, moribus populi, & statui publico, aut expressis sanctionibus adversantur. Neque certos designare interpretes opus hic fuit, omnibus enim hæc provincia ipso jure demandata est, at plerique omnes de Jure Romano in eo consentiunt, quòd fundatam præbeat intentionem; igitur hæc prudentum interpretatio à summâ potestate Llatoriâ, quæ provinciam interpretandi concedit, confirmata censetur, ipsáque Llatoria potestas voluisse intelligitur, ut Jus Romanum non tantùm lex fiat, sed etiam ut sit in foro Germanico. Et fallitur omninò, quisquis putat, solâ expressâ promulgatione jus fieri, & non etiam tacitâ receptione longoque usu, forique observantiâ: quæ cum in legibus Græcanicis in leges XII. Tabularum non relatis, haud appareat, frustra illa huc trahuntur. Planè illud incommodi utique habet hæc res, quod duplici jure communi in foro utimur, ut, quæ lex Romana non sit recepta, aut quæ principiis juris patrii repugnet, non satis conveniat interpretibus, adeoque vagum jus aliquo modo habere nos in foro nostro, inficias ire vix queamus. Unde & factum, quòd superiori seculo plurimi Status jura Provincialia atque Ordinationes certas sibi fieri fecerint; idque præcipuè ad normam Juris Romani. Ex actis Comitiorum Moguntinorum Anni 1441. hoc rectè arguitur: Si Ordines voluerunt, ut totum jus Justinianeum abrogaretur per Imperium, exceptis legibus jamtum usu expressè receptis; igitur præter has totum, si non usu aut actu secundo, saltem intentione & actu primo fuisse receptum intelligitur, aliàs non opus fuisset, ut abrogatio desideraretur. Tale quid autem, ut jam antea dictum, neque de jure Attico, neque alio dici potest, quod usus fori non ut Jus Romanum agnovit. Ex his itaque satis apparet, Jus Romanum usu fori nostri receptum esse, idque magis adhuc speciatim constat in iis Juris partibus, de quibus Jus patrium vetus nihil sancivit; veluti res testamentaria est, quâ semel receptâ in forum nostrum, non potest esse dubium, quin qui allegat textum istius juris, fundatam habeat intentionem, etsi observantiam non habeat probare. Similiter certa actionum genera à Prudentibus Romanorum adinventa & inter sese discreta, quin in foro nostro admissa sint, dubitare non potest, nisi qui usum & stylum ejus ignorat. Cæterùm cum multa sint & in Romano & in Patrio jure, ut nihil de Canonico dicam, quæ usus fori respuit, optandum esset utique cum Sincero, ut Juris Germanici prudentia à summâ Llatoriâ potestate rectiùs constitueretur. Interea quò minùs vagum jus doceamus, utriusque juris principia ac fundamenta penitiùs sunt eruenda & solidiùs ponenda, mores utriusque populi & status diversa Reipublicæ ritè discernendi, & quæ secundùm has normas receptibilia sint, accuratiùs dijudicandum; cujus rei glaciem in Commentariis ad Π fregisse sufficit, gloria perficiendi felicioribus ingeniis meritò relinquitur.

-(o)-

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno MDCLXXXII.

EPISTOLARUM INNOCENTII III *Romani Pontificis Libri XI.* collecti a Stephano Baluzio.

Parisiis apud Franciscum *Muguet*, An. 1682. fol.

INnocentius III. Pontifex Romanus pro more antecessorum suorum, Epistolas tum suas tum ad se scriptas, ac præterea graviora negotia qvæ sua auctoritate passim gerebantur, colligendo in Regesta retulit. Qvæ si integra & imperturbata ad nos pervenissent, longe plura gesti per XIIX annos Pontificatus monumenta haberemus. Enimvero qvi illos libros collegerunt Scribæ diversi nullum fere ordinem in eo opere digerendo servaverunt, plerasqve majoris momenti epistolas omiserunt, unam eandemqve bis in eodem libro reposuerunt, sæpe neglexerunt annotare diem & locum datarum epistolarum; de qvibus defectibus doctissimus Baluzius Præfationis initio conqveritur. Nec exemplaria regestorum vetera uno eodemqve omnia extant loco. Priores novem libri asservantur Romæ in armariis Pontificum; tres seqventes habuit Franciscus Bosqvetus Episcopus Monspeliensis; qvatuor qvi deinceps seqvuntur, diu conservavit bibliotheca Collegii Fuxensis; tres ultimi aut perierunt, aut adhuc latent in angulis Bibliothecarum. Prima Epistolarum Innocentii editio, duos tantum priores libros complexa, prodiit Romæ anno 1543 opera Gulielmi Sirleti tum Bibliothecarii Vaticani, postea Cardinalis. Secundam editionem emisit Maternus Cholinus typographus Coloniensis anno 1575. Tertiam triennio post Societas typographorum Venetorum. Bosqvetus cum libros qvatuor antea ineditos reperisset Tolosæ in Bibliotheca Collegii Fuxensis, eosdem edidit anno 1635. Baluzius animadvertens qvantam personam sustineret hic Innocentius in libris Decretalium, qvamqve jucun-

dum foret epistolas ejus dari integras, quæ in Decretalium libris tantum habentur per partes, statuit secum nova editione donare sex libros a Sirleto & Bosqveto publicatos, tum cæteros qvoqve conqvirere. Sæpius ergo Romam scripsit, ut tertium & cæteros hinc habere posset. Sed id totum frustra fuit. Partem tamen libri qvinti, qvi hactenus desiderabatur, habuit beneficio Jacobi Augusti Chevanei Advocati Divionensis. Tertii defectum supplevit ope vetustæ collectionis, qvam ex tribus primis Epistolarum Innocentii libris confecit Rainerius Diaconus & Monachus Pomposianus, reperit autem Baluzius in Bibliotheca monasterii Sancti Theodorici Remensis. Præter libros igitur dictos, edidit etiam decimum, undecimum, & duodecimum nunqvam antea editos, qvos ipsi subministravit ante laudatus Franciscus Bosqvetus. Addidit etiam regestum de negotio imperii acceptum e Codice Bibliothecæ Vaticanæ, eo ipso qvo usi sunt Scriptores annalium ecclesiasticorum, Abrahamus Bzovius & Odoricus Raynaldus. Qvod tamen non habuit ex Codice Vaticano, sed ex Bibliotheca Reverendissimi & Celsissimi Principis, Ferdinandi Furstenbergii Episcopi Paderbornensis & Monasteriensis, qvi cum ex literis Hermanni Conringii intellexisset, incumbere Baluzium novæ editioni epistolarum Innocentii III, ac valde optare eos libros, qvi extabant in Bibliotheca Vaticana, regestum illud, qvod Romæ degens in usum suum describi fecerat, ad eum misit. Ne qvid vero novæ editioni deesset, adjecit Baluzius Gesta Innocentii III. scripta ab auctore illorum temporum, eadem qvæ Bosqvetus olim ediderat ex Codice MSS. Collegii Fuxensis, sed ex collatis antiqvis exemplaribus multo emendatiora. Præterea in gratiam studiosorum Juris Canonici adnotavit in margine epistolas, qvæ sunt in Corpore Juris, & ut facilius inveniri qvæqve possit, earum elenchum alphabeticum posuit post Præfationem. Constituerat olim Notas edere ad loca qvædam epistolarum illustriora aut difficiliora, sed penuria otii mutavit consilium. In fine præfationis Editor veniam tarditatis deprecatur, qvod opus ante qvindeci annos inceptum tam sero exierit in lucem. Multa sæpe revocasse impedimenta a labore hoc, præcipue diutinam exspectationem exemplaria librorum Bibliothecæ Vaticanæ nanciscendi.

In ipso Epistolarum Opere qvam plurima occurrunt & qvæ lucem afferunt historiæ illorum temporum, & qvæ Jus Canonicum non

parum

parum illustrant, integrant & perficiunt. Pauca indicasse hic sufficit. Constantinopolitanum Imperatorem Alexium exhortatur, ut studeat & efficiat Græcorum Ecclesiam reducere ad Sedis Apostolicæ unitatem tanqvam filiam ad matrem *lib. I. ep. 353.* Romanam Ecclesiam esse matrem omnium Ecclesiarum, a qva Græci nullo jure discedere possint. *ep. 354.* Patriarchæ Constantinopolitano persvadere nititur. Conf. *lib. XV. ep. 156.* Eidem primatum & prærogativam illam impugnanti *lib. II. ep. 208.* prolixa epistola seqvente respondet. Confitenti autem & se submittenti Catholico Armeniorum *ibid. ep. 217. & lib. V. ep. 44.* literas duas statim subnexas amoris favorisqve plenissimas reddit. Homobonum vita & miraculis clarum prædicat & catalogo Sanctorum adscribit *lib. I. ep. 530.* Episcopis ad aliam Ecclesiam transire inscio Papa non licere, qvod spirituale inter Episcopum & Ecclesiam conjugium nemo nisi DEUS & Vicarius Jesu Christi solvere possit *l. I. ep. 326.* adeoqve, tam eos qvi Episcopos in aliam Ecclesiam transtulerant, qvam qvi se transferri passi fuerant, ab officio suspendit & cedere nolentes anathemate ejicit. *lib. I. ep. 50 51. 117. 335. 447. 490. 574. lib. II. ep. 54. 201 204. 278. &c.* Prussis ac Livonis nuper conversis de Pastoribus prospicit *l. XIII. ep. 128. l. XVI. ep 120. 124. 126. 127.* Clerici majorum ordinum uxores dimittere commissumqve peccatum debite expiare jubentur, nisi velint reditibus ecclesiasticis spoliari, *lib. I. ep. 469.* Conf. *lib. X. ep. 147.* Eosdem aliqvos vagos, scortatores, adulteros, dilapidatores bonorum ecclesiasticorum, in torneamentis freqventes, aliisqve flagitiis infames coercet *l. I. ep. 202. 209. 255. l. V. pag. 666. lib. XII. ep. 63. lib. XI. ep. 291. l. X. ep. 89. l. XIV. pag. 591. lib. XVI ep. 6. &c.* Qvare necesse ducebat monere Laicos, iniqvitate Sacerdotis virtutem Sacramenti non evacuari, sicut infirmitas medici vim medicinæ non impedit, *lib. X. ep. 54.* Plena tam in temporalibus qvam in spiritualibus potestate Ecclesiæ Romanæ matri Ecclesiarum omnium & magistræ, opus esse, ut tanto fortius subjectos suæ temporali Jurisdictioni populos ab ecclesiarum & ecclesiasticorum injuriis cohibere possit, *l. I. ep. 27.* Se divina providentia inter Principes, imo supra Principes sedere, & de Principibus judicare, dicit *lib. II. ep. 197.* Sacerdotium majus esse regno, pluribus argumentis adstruit *in Registro de negotio Imperii, Epist. 18. & in prima Collectione Decretalium Rainerii Tit. 2.* Clericos a Jurisdictione Magistratus civili passim eximit *l. I. ep. 150. l. II. ep. 162. & 178.* Per potentiam Laicalem con-

 stitutos

stitutos a dignitatibus ecclesiasticis removet *l.* I. *ep.* 16. 18. 31. Sanctium Regem regnumqve Portugallense censuale Romanæ Ecclesiæ, in Petri & suam protectionem recipit *l.* I. *ep.* 441 cui se commendant Rex Dalmatiæ & Magnus Jupanus Serviæ *l.* II. *ep.* 176. *seq.* Siciliæ Regnum ut feudum Romanæ Ecclesiæ concedit Constantiæ Imperatrici & Filio ejus minorenni Friderico, censumq; annuum imperat in *l.* I. *ep.* 410. defuncta Constantia se tutorem Friderici gerit. *l.* I. *ep.* 136. Exarchatum Ravennæ, Marchiam & Tusciam, Ducatum Spoletanum patrimonio Petri vendicat *l.* I. *ep.* 27. 356. *l.* II. *ep.* 4. Qvibus in damnum Imperio Germanorum factis se opponentem Marcovardum Marchionem Anconensem, Ducem Ravennensem, Procuratorem Regni Siciliæ, Imperialis aulæ Senescalcum iterum iterumqve excommunicat, subditos a sacramento ipsi dato absolvit, perhibens fidelitatem, qvam aliqvi Christiano Principi juraverunt, non servandam, DEO ejusqve Sanctis adversanti & eorum præcepta calcanti: insuqer adversus eundem Comites, Barones, Nobiles, Civitates Italiæ, Siciliæqve excitat pecunia data & remissione peccatorum largissime oblata *l.* I. *ep.* 557. *& seqventibus*: imo & Saracenos ab ejus partibus, ipsorum fidem erga dominos suos laudando, avocat, *l.* II. *ep.* 226. Registrum super negotio imperii CXCIV epistolas complectitur partim ab Innocentio, partim ab aliis ad ipsum scriptas, cum alii Proceres Philippum Svevum, alii Ottonem Saxonem sibi Regem Romanorum elegissent & coronassent. Pontifex compositionem schismatis ad se pertinere dictitans, Philippum utpote excommunicatum rejicit, Ottonem confirmat. Proceres qvidem Philippo faventes tum Ecclesiastici tum seculares turbationem istam liberrimi Juris eligendi, qvod haberent, esse conqverendo, exprobrant Papæ & Cardinalibus *ep.* 61. sed nihilominus Innocentius Ottonem tuetur, ab eo alienos ad obseqvium & subjectionem censura ecclesiastica compellit, eundem modis omnibus juvat & ornat, juramento, qvod *ep.* 77. extat, sibi & Romanæ Ecclesiæ devincit. Enim vero cum postea Otto Mathildis principatum Imperii bonum repeteret, Imperator excommunicatus & maledictus *l. XIII. ep.* 139. reprobus, ingratus, promissionum suarum oblitus *ep.* 210. Deo hominibusqve exosus *l. V. ep.* 189. tyrannus *l. XIV. ep.* 20. *&* 126. non jam nominandus Imperator, sed impius persecutor *l. XV. ep.* 31. pronunciatur. Johannem Regem Angliæ bona monachis & libertatem permittere, vasallum Papæ se fateri, annumqve censum mille

marcas

marcas promittere cogit *l. X. ep. 219. l. XI. ep. 87. 211. l. XV. ep. 234. 236. seq. lib. XVI. ep. 76. sequentibus, ep. 130. & deinceps.* Divortium Regis Franciæ Philippi, qvi Ingeburge Regina, maleficium obtendens propter qvod debitum conjugale sibi mutuo præstare non possent, repudiata Agnetem filiam Ducis Meraniæ superinduxerat, *pluribus epistolis* improbat admodum, adhibitoqve rigore ecclesiastico, Regem, ad recipiendum dimissam conjugem urget; obtinet etiam, ut defuncta Agnete prior conjux rursum admitteretur, susceptos nihilominus ex superinducta liberos legitimos facit. Ad bellum sacrum pro recuperatione Terræ Sanctæ tam Clericos qvam Laicos cruce signatos milites excitat, promittendo plenam remissionem peccatorum, recipiendo in protectionem B. Petri bona in Terra sancta militaturorum, eademqve ab exactionibus usurariorum liberando, pecunias etiam grandes tam ex suis qvam monachorum reditibus collectas ad alendum exercitum transmittendo. Concilium generale indicit ad deliberandum de Terræ sanctæ recuperatione & reformatione universalis Ecclesiæ *l. XVI. ep. 30. & sequentibus.* Manichæos & Valdenses, qvos communi *hæreticorum* nomine comprehendit, pari pœna damnat, ad nullas dignitates civiles admittendos, bonis omnibus privandos, necandos. Eosdem igitur dogmatibus longe diversos, habitationibus tamen cumprimis in Comitatu Tolosano permixtos, per milites cruce signatos provinciales convocato magno numero trucidat, cæteros expellit, *l. 1. ep. 81. 94. 165. 298. l. II. ep. 1. l.* X. *ep. 54. l. XII. ep. 86. seqq. ep. 108. & pluribus eodem libro aliis.* Judæos in protectionem suam exemplo prædecessorum recipit *l. II. ep. 302.* Meretricem e lupanari extrahere & in uxorem ducere, pium & meritorium statuit *l. I. ep. 112.* Cœlestinum antecessorem suum sententiam aliqvam veritate cognita revocasse scribit *l. I. ep. 50.* ejus indulgentiam in præjudicium alterius Ecclesiæ concessam irritam declarat, *ep. 61.* Literas Apostolicas subreptitie impetratas qvam plures cognoscit & nullas pronunciat, *l. I. ep. 219. 224. 245. l. II. ep. 23. 40.* Processisse se in decretis sicut divinitus sibi fuit revelatum, scribit *lib. I. ep. 435.* &c.

LYCEUM PATAVINUM: sive ICONES & Vitæ Professorum Patavii Anno MDCLXXXII. publice docentium. Pars prior *Theologos, Philosophos & Medicos complectens, per CAROLUM PATINUM, Equitem Divi Marci, Doctorem Medicum Parisiensem, & Primarium Chirurgiæ Professorem Patavinum.*

Patavii 1682. in 4.

PErvetustus mos est imaginum, qvas majores olim bene meritis ac sapientibus hominibus tam publice in theatris & porticibus, qvam in atriis domi & privatim, ut simulacra essent virtutis & monumenta gloriæ ad omnem posteritatem, posuerunt. Qvæ ambitio, Plinio humanissima dicta, eo valuit, ut dispositis per armaria his imaginibus memoria clarorum Virorum prorogetur, qvam sicut alia omnia vetustas obrueret, atqve ab oblivione vindicati ii colantur perpetuo, qvasi in vivis essent, qvorum vultus expressi posterorum oculis animisqve subjiciuntur, qvi avitæ gloriæ ac virtutum æmuli in has vitas & imagines tanqvam in speculum possint inspicere atqve ex iis sumere exemplum sibi. Studium hoc propagandæ clarorum Virorum per imagines memoriæ multo autem magis suscipiendum ob eos, qvi dum mortalem hanc vitam incolunt, qvum sapientia atqve doctrina cæteros præstent, sive inertia tamen qvod scribendi laborem effugiunt, sive animi demissione ac modestia, qvòd sui apud posteritatem curam non magnam habent, nihil omnino scribunt; vel si maxime ad consignanda literis præclara ingenii monumenta se contulerunt, ea relicta post ipsorum mortem pulvere situqve marcescunt & blattis ac muribus cibum præbent. Bene igitur atqve præclare apud posteros merentur, qvi & egregia hominum ingenia, qvæ sua ætate floruerunt, descriptione eorum, omnium seculorum posteritati commendant; & corporum ab egregiis animis habitatorum simulacra velut spirantia oculis posterorum intuenda relinqvunt. Qva in re suæ genti præ aliis consulere studuerunt Itali; inter qvos jampridem *Paulus Jovius* elogiis scriptis & iconibus adjectis effecit, ut, dicente Bonaventura Vulcanio, Doctorum æternum vultusqve animusqve supersint: postea *Jo. Imperialis* in Museo Historico, Anno 1640. Venetiis evulgato, &

& hunc secutus doctissimus Æmoniensis Episcopus *Jac. Phil. Thomasinus* duobus libris Anno 1630 & 1644 editis clarorum Italiæ Virorum imagines, ut alios jam taceamus, apte disposuerunt & elogia Vitasqve descripserunt. Jamqve omnium elegantiarum promus condus *Carolus Patinus*, scriptorum præstantissimorum gloria inclytus, e Gallia ad Euganeos delatus, idem urget propositum, eorum qvi hodie literis clari in Academia Patavina, eruditionis cultu longe celeberrima, vivunt Professorum Vitas, Elogia, & edita ab ipsis præclara ingenii monumenta exponens; ubi ea affert, qvæ a probatis viris testibusqve fide dignis suppeditata, vel ab ipsis, qvos repræsentat, communicata accepit; icones etiam præcipua cura ad veritatem vultus compositas adjicit. *Primam* jam dedit *Partem*, in qva eos sistit, qvi *Artistarum* nomine veniunt, *Legistis* in alteram Partem sepositis; Professores nimirum oculis exponens, qvi Theologica studia jam in Patavina Academia tractant, & Philosophiam docent, cumprimis autem qvi Medicam artem faciunt, & ad eam qvæ pertinent studia exercent: eo servato ordine, qvem tempus designat, qvo qvisque a Serenissima Venetorum Republica in numerum Professorum cooptatus est. Is autem hac serie eos collocat:

	Natus.	Professor.
Hieronymus Frigimelica, *Medicus.*	1611	1633
Octavius Ferrarius, *Polyhistor. Eloqventiæ & Politicæ, Græcæqve Lingvæ Professor*, vivis excessit hoc ipso, qvo *Lyceum* hoc *Patavinum* prodit, MDCLXXXII. anno Nonis Mart. ingenti cum jactura bonarum literarum elegantiorumqve studiorum.	1607	1634
Angelus Montagnana, *Medicus.*	1606	1635
Sebastianus Scarabicius, *Medicus.*	1609	1644
Jo. Pompilius Scotus, *Medicus.*	1620	1644
Georgius a Turre, *Medicus.*	1607	1649
Hadrianus a S. Juliano, *Ord. Præd. Philosophus.*	1626	1650
Hilarius Spinellus, *Medicus.*	1626	1654
Alexander Borromeus, *Medicus.*	1625	1656
Hermenegildus Pera, *Medicus.*	1608	1657
Dominicus de Marchetis, *Medicus.*	1626	1662
Stephanus de Angelis, *Mathematicus.*	1623	1662

Albanius

	Natus.	Professor.
Albanius Albanesius, *Philosophus.*	1640	1664
Felix Rotundus a Monte Leone, *Ord. Minor. Theologus.*	1630	1665
Carolus Renaldinus, *Philosophus.*	1615	1665
Joannes Cigala, *Philosophus.*	1623	1666
Antonius de Marchetis, *Medicus.*	1640	1670
Antonius Maria de Blanchis, *Ord. Minor. Philosophus.*	1630	1672
Jordanus Jordani, *Ord. Minor. Philosophus.*	1644	1674
Jacobus Pighius, *Medicus.*	1647	1675
Carolus Patinus, *Polyhistor. Medicus.*	1633	1676
Jo. Hieronymus Textorius, *Ord. Bened. Theolog.*	1629	1677
Nicolaus Calliachius, *Philosophus.*	1645	1677
Geminianus Montanarius, *Mathematicus.*	1633	1678
Octavius Saviolus, *Medicus.*	1653	1678
Vitalis Terra Rubea, *Ord. Bened. Philosophus.*	1623	1678
Nicolaus Arnu, *Ord. Pred. Philosophus.*	1629	1679
Georgius Calafatti, *Medicus.*	1652	1679
Seraphinus Piccinardus, *Ord. Pred. Theologus.*	1634	1681
Josephus Carlottus, *Philosophus.*	1634	1681
Michael Angelus Molinettus, *Medicus.*	1652	1681
Ludovicus de Saxonia, *Medicus.*	1657	1682
Augustinus Pivati, *Medicus.*	1644	1682

LYSIÆ ORATIONES XXXIV. antehac a Jodoco Vanderheidio græce & latine simul editæ, nunc recusæ.

Marpurgi Cattorum Anno 1682. in 8.

ETsi Orationes forenses in Græcia & Romæ olim usitatæ, nostri fori usu jamdudum exulent; earum tamen usus longe maximus est, ad Antiquitates non solum veteris fori cognoscendas, sed ad copiam apparatumque dicendi instruendum, causarum ambigua hodienum occurrentia fata dirimenda, inque civili vita actiones instituendas. Quapropter de studiis non solum humanioribus sed & civilibus

bus præclare merentur, qvi veterum Græciæ Oratorum eloqventiæ qvæ supersunt monumenta ab interitu conservare & commodo studiosæ Juventutis in publicum edere student. Ac Demosthenis, Isocratis, Æschinis, Libanii, Dionis Chrysostomi, Themistii & qvorundam aliorum Orationes peculiaribus Voluminibus a Dion. Lambino, Joach. Perionio, Hieronymo Wolfio, Gulielmo & Federico Morellis, ac Dion. Petavio extant editæ, in latinum etiam sermonem eorundem doctorum virorum studio conversæ: ut vero reliqvorum, qvæ supererant, Græciæ Oratorum reliqviæ servarentur ac latine legerentur, post *Henricum Stephanum*, qvi anno 1575. *Oratorum veterum Orationes græcas* cum nonnullarum interpretatione latina typis suis excudit, cumprimis *Andreas Schottus* studuit: excitato *Alphonso Miniato*, qvi septuagenario major Antiphontis, Andocidis, & Isæi Orationes ex græcis latinas fecit Antverpiæ 1618. auctor etiam extitit, ut *Janus Gruterus* Dinarchi, Lycurgi, Lesbonactis, Herodis & Demadis politicas orationes e græcis latinas anno seqventi daret: *Jodocum Vanderheidium* qvoqve exstimulavit, ut Orationes XXXIV, de LYSIÆ amplius qvadringentis superstites, in Latinam lingvam converteret; qvod vadum ante ipsum tentaverat nemo. Nam etsi illæ, qvas *pro cæde Eratosthenis*; item *in Eratosthenem tyrannum*; nec non *in Alcibiadem*; & *negotiatores frumentarios*; *funebris* etiam qvam *in laudem eorum, qvi in acie perierant dum Athenienses Corinthiis auxilium tulerunt*, scripserat (paucas enim habuisse & recitasse Lysiam, pleraqve aliis recitandas reliqvisse, autor est M. Tullius) conversæ in Latinum sermonem jam extitissent: majori tamen diligentia & accuratiori studio has æqve ac omnes reliqvas Lysiæ Orationes Vanderheidio interprete latina civitate donatas, e conjectura etiam aliqvando in textu qvædam ingeniose mutata esse, deprehendet qvi ejus studium cum aliorum industria, qvam Oratori huic impendere contulerit. Eum igitur in habitum compositum Græcum Oratorem, qvem Cicero Latini eloqvii parens tanti habuit, ut venustissimum eum & politissimum egregieqve subtilem Scriptorem ac elegantem prædicaret, imitandumqve ejus submissum, sed purum dicendi genus proponeret, qvod se ipsum consulto ad minutarum genera causarum limaverit; Fabio etiam optimo dicendi magistro adeo laudatum, ut nihil eo perfectius qværi posse censeat, ut amplissimum Dionysii Halicarnassensis & Plutarchi gravissimorum

simorum Autorum de eo judicium taceamus; præ cæteris idoneum existimavit Lud. Bourgeatius Moguntinensis Academiæ bibliopola, qvem studiosæ Juventutis bono recuderet: rem admodum gratam græcæ eloqventiæ cultoribus se facturum sperans, si Orationes has a Vanderheidio latina interpretatione & politicis Notis adornatas in tabernis vix obtinendas amplius, publico usui redderet. Qvod institutum in Præfatione a Jo. Bürchardo Maji laudatum qvivis literarum Græcarum studiosus sibi utile deprehendet; qvum ex hoc auctore istius lingvæ usus omnium rectissime & facillime comparari possit, qvem propterea Dionysius Halicarnasseus *καθαρὸν τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστον κανόνα* pronunciat, & ob puritatem sermonis, *τοῖς καθαρῶς γράφειν ἢ καὶ λέγειν βυλομένοις, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς* jubet.

THEOLOGIA POSITIVA, per definitiones, causas, affectiones & distinctiones, Locos Theologicos universos succincte justoqve ordine proponens: seu Compendium Systematis Theologici. Opera D. Abrahami Calovii, P. P. Primarii, Facult. Theol. & Consist. Ecclesiast. Senioris, Pastoris & Superintend. Circul. Electoral. Doctorum Theol. intra & extra Rom. Imper. Presbyteri.

Wittebergæ, Anno MDCLXXXII. in 8.

PRæterqvam, qvod titulus hujus libri optima fide agit, sacrasqve, qvas continet, doctrinas modumqve, qvo pertractatæ sunt universæ, designat aperte ac perspicue, Auctor etiam, Doctorum ille Nostratium ætate atqve meritis Maximus, tantæ est celebritatis, ut nos, qvod absqve nausea Lectoris adjiciamus, habeamus prorsus nihil. Gratias potius ipsi agimus decentes, qvod, postqvam tot exegeticis, tot didacticis & polemicis scriptis Theologiam ad vivum expressit omnem, eandem *ὡς ἐν τύπῳ* hoc in libello exhibeat nobis, tam exqvisite ac plene, *ut*, qvod ipse haud frustra pollicetur in præfatione, *si qvis hancce Theologiam Positivam, qva thesin & dicta probantia, sibi familiarem reddiderit, solidum fundamentum jacturus sit universæ Theologiæ.*

DIS-

DISSERTATIO ECCLESIASTICA APOLOGETICA & Anticritica adversus F. Claudium Frassen.

Seu

Dissertationis Alexandrinæ de Vulgata Scripturæ Sacræ Versione Vindiciæ.

Parisiis, Anno MDCLXXXII. in 8.

QVadriennium circiter elapsum est, cum *Natalis Alexander*, Theologus Pariensis & in Majori Conventu & Collegio Ord. FF. Prædicatorum Regens, una cum aliis duabus dissertationibus ecclesiasticis, dissertationem de Vulgata S. Scripturæ Versione in lucem publicam emisit, cujus sexta & ultima qvæstio circa *sphalmata* occupatur, *qvæ*, ut verba ejus habent, *in Vulgata Versione Bibliorum jussu Clementis VIII emendata etiamnum supersunt, & Ecclesiæ autoritate corrigi possent.*

Hanc dissertationem pro inveterata Ordinis sui erga Dominicanos & Thomistas æmulatione haud ita pridem impugnavit *Claudius Frassenius* itidem, Theologus Parisiensis & Conventus atqve Collegii F. F. Minorum Gvardianus. Is enim in Disqvisitionum suarum Biblicarum hoc ipso anno editarum & in Actis nostris Mense Novembri p. 354. recensitarum cap. 6. qvod de Editione Vulgata Latina inscriptum est, Natalem Alexandrum tanqvam hodiernum Historiæ Ecclesiasticæ compilatorem & Hæreticorum plagiarium suggillat, eaqve Scripturæ loca, qvæ prædictus Alexander post *Lucam Brugensem* & alios eruditos corrigenda monuit, nullis omnino mendis laborare maximopere contendit.

Exinde ergo nata est hæc disqvisitio apologetica & anticritica, in qva Natalis Alexander dissertationis suæ de Vulgata Versione vindicias adornat. Ac primum qvidem Historiam suam Ecclesiasticam in Actis nostris Mens. Jul. p. 209. memoratam, in qva *Blondelli pro Hieronymi sententia Apologiam*, & pleraqve *Johannis Dallæi* opera primus confutaverit, & disceptatas ab aliis qvæstiones novo ordine expenderit, aut novis argumentis illustraverit, ex aliorum scriptis direptam & compilatam esse negat. Deinde haud minus inficiatus, se dissertationem suam de Vulgata Versione ex *Grotio*, *Waltono* & aliis Hæreticis

exscripsisse, objectum plagii crimen in Frassenium retorqvet, qvippe qvi disqvisitiones suas biblicas ex *Waltano*, *Morino*, *Buxtorfio*, *Huetio* & aliis, æqve ac olim Ordinis sui Frater *Galatinus* Arcana sua ex *Raymundi* Dominicani pugione, corraserit & compilarit. Tum ad ipsam Vulgatam Versionem accedit, & se *Tridentinæ Synodi* decretum sancte revereri protestatur, qvæ Vulgatam Versionem ut authenticam recipi decernat, non qvod eam Hebraicis & Græcis Fontibus, sed tantum reliqvis Versionibus Latinis anteferendam arbitretur, qvam sententiam Tridentinæ Synodi decretis consentaneam esse *Alphonsi Salmeronis*, qvi Tridentino Concilio interfuit, nec non *Andreæ Vegæ* & aliorum Theologorum testimoniis confirmare nititur; eorum Zelum, qvi post *Sixti V.* & *Clementis VIII.* emendationes Vulgatam Versionem alicujus mendi arguere nefas existimant, intempestivum asserens, cum *Innocentio XI.* post *Clementem VIII.* idem liceat, qvod post *Sixtum V. Clemens VIII.* licere sibi statuit. Addit etiam, qvam falsum & ridiculum sit Frassenii principium, Fontes Hebraicos & Græcos tam corruptos, & Versionem Vulgatam tam correctam pronunciantis, ut Fontes potius ex Versione qvam hanc ex Fontibus emendari debere censeat.

Porro his generalibus præmissis ad specialem singulorum locorum, qvæ in dissertatione sua mendosa & correctionis indiga animadverterat enumerationem progreditur, & observationes suas contra censoriam Frassenii virgulam tueri satagit. Postremo etiam doctissimi Abbatis *Petri Danielis Huetii*, passim in Frassenianis disqvisitionibus traducti causam agit, & simul ad ea, qvæ in fine disqvisitionis de Vulgata Versione contra ejusdem Censores durius dicta sunt breviter respondet.

CARNIOLA ANTIQVA & NOVA, SIVE inclyti Ducatus Carnioliæ Annales Sacro-prophani, ab orbe condito ad nostram usqve ætatem, per annorum seriem Chronographice digesti in duos tomos, Autore Joanne Ludovico Schœnleben, Carniolo Labacensi SS. Theolog. Doctore, Protonotario Apostolico.

Labaci Anno M DC LXXXI. in fol.

DE patria sua bene mereri, qvi illius famam temporum injuria obscuratam illustrare satagunt, suo exemplo nuper docere voluit

Dn.

Dn. D. *Joannes Ludovicus Schœnleben*. Etenim videns ipse nullam fere in cultiori Europa regionem inveniri, qvæ non suum nacta scriptorem, nominis aliqvam celebritatem consecuta sit, animum appulit ad CARNIOLÆ, patriæ suæ historiam hactenus orbi fere ignotam, e tenebris eruendam; itaqve evolutis & collatis IX. MSC. Chronicis & plus centum scriptoribus aliis in margine operis allegatis, passimqve notatis Megiseri, Aventini & aliorum erroribus, qvi partem historiæ hujus attigerant, eandem componere aggressus est. Præmissis Carniolæ antiqvæ, sive partis Norici & Carniæ, Japudiæ & Histriæ antiqvæ tabulis Chorographicis, totum *opus* in *tres partes* divisit. In PRIMA Carniolæ antiqvæ statum delineat, inqvirens in varia ejus nomina, incolas, limites, situm, urbes, oppida, vicos, colonias, montes, fluvios & lacus. Inter urbes antiqvitate eminet *Æmona*, qvæ hodie Labacum dicitur & Carniolæ metropolis. Dum montes *Cap. IV*. attingit, Alpium varia nomina & divisiones exponit, notans *Cluverium* qvi Carusadium & Carvancam, imo & Ocram, unum eundemqve Alpium tractum esse statuerat, errasse. Inde pergens, singulare naturæ miraculum describit, *Lacum Cireknicensem* puta, veteribus *Lugea palus* dictum, in qvo qvotannis, & qvidem eodem in loco, agricola fœnum & messem expectat, venator lepores indagat & capit, piscator pisces extrahit varios, inprimis lucios sæpe duos & ultra cubitos longos, librarum qvindecim, viginti & amplius; non vano argumento lacus subterranei, extremo autumni tempore & subinde etiam veris initio erumpentis ac vallem hanc inundantis. Non procul ab lacu *Lugea specus* observatur, qvam inter montis cavernas existentem, si qvis subierit, murmur illico fluvii ingentis audit, & qvod magis mirere, ultra milliare Germanicum eam protendi, juxtaqve fluvium, qvi navigabilis esse dicitur, latam satis viam patere scribit, qva cum stupore tandem emensa, ad saxa prærupta perveniatur, qvæ gradum sistere, longius progredi volentem jubeant. *Autor* historiæ hujus, tellurem terræ motu concussam, montesqve duos fluvium ambientes concidisse, ac admirandam hanc effecisse specum existimat. In *V. Cap.* antiqva nomina locorum Carniolæ vicinorum recenset, qvæ veteris Geographiæ partem illustrant. Hinc *Cap. VI*, de antiqvæ Carniolæ populis, inqvilinis & eorum migratione agit; ut sunt Aborigines, Japides, Hyperborei, Celtæ, Pannones, Taurisci, Norici, Romani, Vandali, Gothi, Longobardi, Slavi, Avares,

Hunni & deniqve Franci. *Cap. VII.* antiqvas Inscriptiones Latinas, tam qvæ Labaci, qvam qvæ extra urbem in locis vicinis leguntur, annotat. *Lazius* qvidem ante jam aliqvot earum descripserat; verum *Autor* hic non solum qvædam in illis perperam descriptis notavit; sed & novas ipsi communicatas adjecit.

PARS II. continet rerum inde ab orbe condito usqve ad nativitatem Christi gestarum compendium, in morem Chronici vulgaris digestum, adscriptis in margine autoribus, qvorum testimoniis uti voluit.

PARS III. annexa, qvæ a nato mundi Salvatore, per mille annos ad Ottonis III. Imperatoris ætatem acciderunt, in compendio memorat, adspersis qvæ ad Carniolæ & vicinarum gentium historiam faciunt.

MEMOIRES DU CHEVALIER DE TERLON pour rendre conte au Roy de ses Negotiations, depuis l'année 1656. jusqv'en 1661.

A Paris. A. MDCLXXXI. in 12.

Eqvitis Terlonii Commentarii, qvibus rationem Regi negotiationum suarum ab anno 1656. ad annum usqve 1661. reddit. Parisiis, 1681.

QVantam id generis Commentarii, qvibus legationis a se administratæ narrationem complecti Oratores consveverunt, utilitatem & illis afferant, qvi ad Civilem prudentiam aspirantes, negotiorum publicorum rationem ac momenta, ipsarumqve Rerumpublicarum statum præsentem, nosse intimius desiderant; & iis etiam, qvi justos Annales componere, ac rerum gestarum Historiam non ex vulgi sermonibus, sed authenticis fideqve dignissimis monumentis posteritati tradere moliuntur, ignorat nemo. Nec qvisqvam inficiabitur, in ejusmodi Legatorum de rebus a se in curando munere gestis Relationibus, qvæ apud pleraqve gentes publico usui subductæ in scriniis inter secretissima recondi solent, publici juris faciendis, Gallos inprimis faciles esse: ut, qvemadmodum consulta sua ac destinationes clausis tenent summoqve studio occultant, ita rerum jam peractarum exactam notitiam invidere nemini velle videantur. Utiqve non Acta

tantum

tantum publica sua in volumina diligenti studio collecta, ut usui esse justam Historiam condituro possint, (*Recueils de diverses pieces pour servir a l' Histoire*) sed & Oratorum Regis Galliæ Commentarii Historiam peractæ legationis continentes magno in Gallia numero prostant; ut tot subsidiis publice jam paratis, quæ alibi ex archivis magno labore conqvirenda sunt, & ægre admodum e latebris extrahuntur, nullius gentis Historiam, qvam Gallicæ, sincerius, exactius, & faciliori negotio componi posse palam sit. Aliorum itaqve exemplum secutus *Eqves Terlonius*, cum Nuntii primum Extraordinarii, post Legati Ordinarii ad Daniæ, Sveciæ, Poloniæ Reges munere, ab a. 1696. ad a. 1661. eo nempe tempore, qvo Septentrio atrocissimis bellis flagravit, functus esset, ac non hostilium tantum actionum spectator ac observator industrius fuisset, sed & in pace inter belligerantes componenda præcipuas partes egisset, Commentarios hosce edendi consilium cepit, eadem opera & Regi Christianissimo rationem redditurus gesti muneris, & Historiarum civilisqve prudentiæ cupidis consulturus.

Auspicatur opus hoc ab itinere in Poloniam a. 1656. a se suscepto, ut ad Carolum Gustavum Sveciæ Regem, Polonico tunc bello occupatum munera a Rege suo deferret; cumqve illa tempestate Sveci ac Transylvani socias adversus Polonos vires junxerint, fœderis illius ortum ac momenta, exercitus utriusqve robur, Caroli Gustavi Sveciæ Regis & Ragozii Transylvaniæ Principis congressum, eorundemqve post armorum conjunctionem gesta, Sveciæ deniqve Regis felicem eventu in Germaniam, ut novo hosti Dano mature occurreret, Ragozii infelicissimum in Transylvaniam regressum, uberius recenset. Inde qvæ in Electoris Brandenburgici Aula sibi obtigerint, qvibusqve caussis impulsus Elector pacem cum Polonis, desertis Svecorum partibus, admiserit, enarrat; qvæqve ipse, postqvam defuncto Lubecæ *Comiti d' Avaugour* in ordinarii ad Septentrionis Reges legati munere suffectus, ac paci inter partes bellantes componendæ incumbere jussus esset, in pacis promovendæ negotio dixerit, scripserit, egerit, sic commemorat, ut utriusqve belli Sveco-Danici Historiam passim intertexat; adeoqve auspicatissimam Sveciæ Regis in Danicas provincias irruptionem, pacem Danis tantum non imperatam, bellum à Carolo Gustavo Sveciæ Rege adversus Danos redintegratum, Hafniam obsessam, suppetias afflictis Danorum rebus

rebus a Cæsare, Brandenburgico Electore, Batavisqve latas, verbo, belli totius cursum ac fata describat. Redit inde ad pacis multo tandem labore stabilitæ Historiam, ac qva eam ratione in Poloniam profectus inter Svecos primum ac Polonos eorumqve Fœderatos promoverit, insertis literis qvam plurimis eam ob causam ultro citroqve datis: qvomodo item redux in Daniam factus Tractatus pacis inter Danos ac Svecos una cum Anglicis ac Belgicis Legatis instauraverit, ac ad felicem tandem exitum, etsi post Caroli Gustavi demum fata perduxerit, commemorat. Deniqve cum & Regni Svecici comitiis post excessum Caroli Gustavi celebratis *Terlonius* amplissimo, ut ante, Legati Gallici munere insignis interfuerit, qvæ istis in comitiis tum de regimine, donec Rex minorennis adolesceret, constituendo, tum de Regina Christina, qvæ in Regnum nuper redierat, actitata fuerint, explicat, subjecto defuncti Regis Caroli Gustavi Elogio ac charactere: indeqve Friderici qvoqve III. Daniæ Regis, Regiæqve Domus adornata delineatione, mutatam Regni formam, qvod ex electitio hæreditarium factum est, recenset, finemqve libro Historia reditus sui ex Dania in Galliam, ubi a Christianissimo Rege gratiose exceptus est, imponit.

DISSERTATIO EPISTOLARIS, DE OBSERVAtionibus circa curationem Variolarum confluentium, nec non de Affectione Hysterica,

Per Thom. Sydenham M. D. Londini, 1682. in 8.

EGerat jam pluribus *Autor in Observat. circa Morb. acut. Hist. & Curat.* de Variolis, qvas *Confluentes* vocant, eæqve in qvantum & essentia & periculo a *Discretis* differant, *c. I. s. 3. c. 2. p. 166. & s. 4. c. 6. p. 282.* docuerat: qvæ tamen novis qvibusdam observationibus illustrare, qvin & de Passione Hysterica qvædam adjicere, *a Gvil. Cole*, M. D. per Epistolam invitatus, præsenti in dissertatione satagit.

De Variolis Confluentibus duo principaliter monet. 1. Regimen calidum ægrorum, eorumqve ante sextum morbi diem, & ante qvam variolarum examen omne in conspectum se dederit, decubitum, (nisi interdum symptomata vehementiora ad id cogant) omnino rejicit. 2. Syrupi de meconio, seu diacodii & crebriorem & copiosiorem usum sub variolarum suppuratione persvadet. Qvoad prius punctum

ctum, supponit materiæ Variolosæ (ab ipso sic dictæ] cum sangvine assimilationem, adeoqve hujus infectionem, illius multiplicationem omni ope prohibendam esse. Assimilationem vero hanc nulla re magis promoveri, quam si æger intempestive, ante sextum diem lecto se addicat: Siquidem hoc modo, non secus ac ab ægri natura spirituosiore, vel a medicamentis cardiacis & spirituosis, fermentum plus debito exaltetur, sangvis vero ad excipiendas profundius morbi impressiones disponatur. Adeoqve curationis fundamentum a primorum dierum regimine dependere; si vero calidorum, & præsertim lectuli usu spirituosæ particulæ acuantur, necesse esse, assimilandi earum facultatem hoc ipso roborari, variolas copiosiores hinc efflorescere & ægrum in majori vitæ periculo versari. Qvoad posterius punctum notat, post sextum morbi diem pustulas augeri, corpus, præsertim caput, ab iisdem calefieri, & maturando suppurari, & ita febrim secundariam tali occasione incendi, ex qva subinde ingens ægro periculum circa XI præsertim morbi diem immineat. Cum vero qvo sedatior sangvis & spiritus, eo melius procedere omnia soleant, ob id remedia anodyna, & hæc inter syrupum de meconio ad ℥ʒj usqve ad ʒx sæpius reiteratum esse omnium optimum, idqve inprimis ultimis & periculosissimis morbi diebus. Quæ omnia rationibus & observationibus, ut & objectionum resolutionibus confirmare nititur.

Pergit postmodum ad *Affectus Hystericos*, chronicorum omnium ipsi freqventissimos, & qvos eosdem cum affectionibus hypochondriacis marium esse asserit: In qva sententia, cum *Fr. de le Boe Sylvio* celebri Medico, amice conspirat, ut passim ex libris hujus Practicis constat, & qvi ob id *suffocationem hypochondriacam*, qvam *Hystericam*, istud malum complicatum apellare maluit. Præmittit affectuum dictorum Historiam, secundum insignem symptomatum varietatem notabilem, qvæ omnia, tanqvam a causa proxima, a spirituum animalium ataxia seu vitiosa dispositione, cujus ratione ex impetu illorum inordinato in hanc vel illam partem spasmi & dolores excitetnur, & organi tam illius, in qvod se ingerunt, qvam istius, a qvo abscedunt functiones pervertantur, pendere statuit, id qvod speciali symptomatum fiendi modo, pluribus declarat. Propius accedit hic *Willisio*, qvi pariter in *Pathol. Cerebri, & Nervos. generis Specim. c. X.* pathemata hysterica ad affectus convulsivos, & in qvibus cerebrum & nervosum ge-

mus inprimis afficiantur refert, caufam vero proximam non tam fpiritibus ipfis, quam potius copulæ explofivæ heterogeneæ a fangvine fuffufæ, cum fpiritibus per proceffus nerveos derivatæ, attribuit. Præmiffa ifta theoria, Curam Practicam ponit in fangvinis corroboratione, ut fpiritus ex illo geniti, invigorati, correcta eorum atania, tenorem totius corporis, & fingularum partium œconomiæ competentem, denuo acqvirant. In qvem finem martialia, præfertim martem crudum, & fyrupum de Marte, ceu expertiffima, non neglectis cæteris hyftericis & fœtidis, commendat: nunc ægris qvibusdam, aliis itritis, tantam lacteam, aliis diuturniorem eqvitationem proficuam obfervavit. Generali huic, fpecialem paroxyfmorum atrocium, & fymptomatum graviorum per opiata præfertim inftituendam curam fubjungit, ut & qvomodo tractandæ fint puerperæ, paffionibus hyftericis correptæ, ut qvod ipfis imminet, vitæ periculum effugiant.

G. G. L. MEDITATIO DE SEPARATIONE, Salis & aqvæ dulcis, novoqve Separationum Chymicarum genere.

Separatio aqvæ dulcis, falisqve in ea contenti duplicem fcopum habere poteft, vel enim qværimus aqvam dulcem, neglecto fale, ut navigantibus fuccurramus, vel contra qværimus falem neglecta aqva dulci, ut fumtus minuamus, qvi in ignem funt impendendi, cujus vi aqua evaporat, qvod non exiguum in illis regionibus ufum haberet, qvibus Sol hoc minifterium non fatis præftat.

Qvod primum attinet, aqvam dulcem potui fatis aptam ex marina obtineri poffe diftillatione, non Linfchotani tantum, fed & aliorum multorum relatione conftat. Et putem eum in ufum furnos inveniri poffe admodum compendiofos, & exiguæ materiæ combuftilis indigos, qvales nondum adhibeatur. Præcipitari falem poffe folio Zinco, lapide calaminari & fimilibus, qvin etiam Saturnus hic aliqvid præftat. Sed fimpliciffimam obtinendæ aqvæ dulcis rationem effe puto percolationem. Experimentis enim conftat, etiam vino & urinæ aliisqve liqvoribus repetita per fimplex fabulum transmisfione adimi non tantum colorem, fed & faporem. Et cum in Galliis effem, vidi genus lapidis, qvi prima ftatim vice, liqvores infipidos transmittebat, credoqve adhuc vivere, qui locum indicare poffit. Et ut aqvæ

falfæ

falsa facilius per majorem sabuli copiam percolaretur, & proinde statim prima vel ad summum altera vice purificaretur, posset adhiberi machina comprimens vel sugens. Qvod si cui placeret loco simplicis sabuli adhibere Lithargyrium, vel aliam Saturni calcem, res forte adhuc melius succederet. Caeterum ex his occasio mihi nata est cogitandi *de novo qvodam Separationis Chymicae genere*. Ponamus liqvorem per sabulum vel commune vel peculiare, aliudve corpus saepe transmitti, donec vim amiserit: dubium nullum est, qvin sabulum aliqvo sale, si ita dicere licet, essentiali, ipsius liqvoris futurum sit impraegnatum. Eliciatur Sal iste rursum ex sabulo, superfusa aqva communi, & aqvae defusae parte deinde evaporante, congeletur in crystallos, aliave ratione ad siccitatem revocetur. Ne vero putet aliqvis frustra aqvam sali, ex sabulo eliciendo, reddi, qvam percolatione prius ab eo separavimus; sciendum est, hac ratione magnam salis copiam antea in multo liqvore dispersam, nunc concentrari, in tam exiguum, qvantus ad eum solvendum sufficit; deinde multum interesse inter aqvam priorem ipsi vino vel alii liqvori ingenitam, qvae salem hunc sibi cognatum non ita facile dimisisset, & inter aqvam communem, nunc affusam, qvae salem hunc essentialem ut nunc primum attraxit, ita mox libenter derelinqvit. Si qvis etiam omissa elixatione experiri volet, qvid distillando salem ex sabulo, aut sabulum vitrificando esset proditurum, multa haud dubie nova deprehenderet, qvasdam etiam forte peculiares terras produceret. Ita ope hujus subtilis percolationis, novam multorum coporum analysin habebimus, ingentemqve materiam utilium experimentorum.

Superest ut de secundo capite dicam, separatione scilicet salis ex aqva, ipsa aqva neglecta. Haec separatio pluribus modis reddi potest facilior, qvorum partem jam attulimus, nam illi ipsi furni compendiosi minore sumtu aqvam in vaporem vertent; deinde si percolatione sal in sabulo relictus habeatur, elixatione concentrabitur in aqvam multo priore ditiorem, adeoqve facilius incoqvendam. Sed ut nunc mittam Solis aërisqve auxilium non satis adhibitum, suffecerit dici, qvomodo aqva seqvestrari possit simplici motu, sine ullo igne. Fundamentum hujus meditationis mihi praebuere illae salinae, qvas vocant, LECK WERCKE, ubi magna aqvae sylvestris sive heterogeneae pars, Sulciae sive Solae qvam vacant mixta, motu lapsuqve dissipatur

Sed perfici operationem posse cogitavi, cum considerarem folles illos notos, qvi a vento ex aqva per lapsum generato, flatum habent. Inde enim manifeste seqvitur, si aqva salsa semel delapsa & per machinam iterum elevata, denuo decideret, deniqve omni aqva in vaporem versa, solum salem in fundo remansurum. Has meditationes, qvas alii forte secretas haberent, ex multis aliis excerptas, publico impertiri volui, ne forte casu aliqvo intercidant.

EXCERPTA EX EPISTOLA DN. JOANNIS HEVELII, Gedano Lipsiam missâ d. 17. Nov. st. n. a. 1682.

I. De Variatione Acûs Magneticæ.

Confer Acta Anglicana M. Oct. Anno 1670. & Actorum horum mens. Aug. p. 258.

GRatias autem omnium primo Tibi habeo, qvod inter alia etiam illam Epistolam invitatoriam ad observationes Magneticæ Variationis instituendas mihi transmittere volueris. Lætor ex animo, qvod & alii mecum statuant, plurimum conducere & Rei Literariæ & Nauticæ, ut hocce negotium conjunctis viribus funditus pervestigetur. Ego qvidem anteqvam hanc Epistolam accepissem, sponte tamen mea, die sc. 20. Junii st. n. circa ipsum Solstitium æstivum, cum intra aliqvot annos debite declinationem magneticam haud investigassem, observationem istam rursus summa diligentia institui, non solum illa acu magnetica, qvam ante qvadraginta jam annos istis observationibus adhibui, sed plurimis diversissimis. Inveni autem declinationem hoc anno esse 8 gr. 45 vel 50 min. occasum versus, qvæ anno 1670. d. 22. Junii deprehensa est 7 gr. 20 min. hic Gedani: uti ex Epistola *ad Cl. Oldenburgium Ill. Reg. Societatis Secretarium*, qvæ in *Actis Anglicis* Anno 1670 m. Oct. invenitur, liqvet. Cum autem inter alia ibi professus sim: *Unde mihi suboles, motum hunc annum hoc tempore qvasi decrescere: præsertim cum ex meis observationibus annorum 42, & Anno 1670 habitis, liqvidum sit, hunc motum tantummodo nunc esse 9 min. 6 sec*: In hac opinione nunc magis magisqve confirmor, ex hujus anni 1682 observatione, motum sc. hunc annuum plus

plusqve

plusqve decrescere. Nam 12. annorum spatio 1 gr. 5 min. declinatio hic Gedani tantùm diminuta nunc est. Qvousqve autem decrescat, an suo tempore futura sit circa limites planè stationaria; an vero continuo motu, & ubiqve plane uniformi sit progressura, subseqventium annorum observationes docebunt. Qvare & meo nomine omnes harum rerum obstrusarum cultores obnixe rogatos volo, ut qvilibet suo loco ad ea omnia accurate attendat, imprimis ut limites hujus progressionis recte ubiqve detegi possint. Nam motum hunc Magnetis suo tempore rursus orientem versus progressurum, nullum apud me est dubium.

II. De Cometa Anno 1682. mense Augusto & Septembri viso.

Nuperus Cometa etiam à me pro viribus, qvoties temperies tantùm aëris indulsit, hic Gedani ex nova mea Specula, Novisqve meis Organis observatus est; plurimas etiam tam distantias à plurimis Fixis, qvam Cometæ Altitudines Meridianas notavi; qvas autem omnes hic recensere, nimis longum foret, nec vacat eas rigidiori calculo subjicere; tota historia rejicienda erit eo usqve, donec *Annum Climactericum*, atqve *appendicem Observationum mearum* post *Part. II. Mach.* meæ *cælestis* impetratarum sum editurus. Sufficiat hac vice dixisse, Cometam hunc Gedani die 25. August. st. n. primum detectum, atqve a die 26. Aug. ad 17. Septembr. qvoties tantum serenitas permisit, debite summaqve cura a me observatum esse, tam mane qvam vesperi, imo etiam per aliquot continuas noctes, cum existeret pernox: qvà via autem, qva velocitate, sub qvo angulo Orbitæ ac Eclipticæ progressus fuerit, ex adjecta Tabella patet; qvam tamen non ex accurato calculo, sed ex Globo tantummodo laxiori modo concinnavi, cum sublimiora studia in edendo novos Globos cœlestis meos, cum Catalogo Fixarum, & qvæ eo pertinent, id minime permittant.

Anno 1682. Mens. D.	Hor. ʹ.	Longitud. Cometæ. S. ° ʹ	Latitud. Cometæ ° ʹ	Motus in prop. Or. ° ʹ
Aug. 26.	3. 0. M.	3. 28. 30.	21. 0. B.	10. 0. fer.
27.	11. 0. V.	4. 5. 0.	23. 30.	13. 20.
30.	3. 30. M.	4. 18. 0	25. 20.	3. 30.
30.	9. 0. V.	4. 22. 0.	25. 40.	2. 20.
31.	3. 30. M.	4. 24. 30.	26. 0.	5. 45.
Sept. 1.	3. 30. M.	5. 1. 0.	26. 0. fer.	4. 45
1.	9. 0. V.	5. 6. 0. f.	25. 40.	11. 30.
3.	8. 0. V.	5. 20. 0. f.	24. 30.	15. 0.
6.	9. 0. V.	6. 5. 0.	20. 30.	8. 0 fer.
8.	8. 0. V.	6. 12. 0.	18. 15.	8. 30.
9.	8. 30. V.	6. 15. 30.	17. 15.	3. 0. fer.
10.	8. 0 V.	6. 18. 30.	15. 45.	5. 0.
12.	8. 0. V.	6. 23. 0.	14. 0	2. 0.
13.	7. 30. V.	6. 25. 0.	13. 0	

Notanda.

Nodus Boreus in 24 gr. Tauri, & Nodus Austrinus in 24 gr. Scorpii; Limites vero in 24. gr. Leonis & Aquarii extiterunt. Angulus Orbitæ & Eclipticæ fuit 26 gr. fe. re. Utrum autem toto durationis tempore omnino constans cum Nodis extiterit, an vero & qvousqve variaverit, ut sæpius fieri solet, ex calculo patebit.

En motum diurnum aliqvanto acuratiorem ad aliqvot dies:

Mens. dies Vesp.		Mot. Com. diurnus. °	ʹ	Mens. dies Vesp.		Mot. Com. Diurnus °	ʹ
Aug.	26.	5.	28	Sept.	5.	5.	24
	27	5.	35.		5.	5.	0.
	28	5.	41.		6.	4	30.
	29	5.	46.		7.	4.	0.
	30	5.	50.		8.	4.	0.
	31	5.	46		9	3	30.
Sept.	1.	5.	43		10.	3.	00.
	2.	5.	40.		11.	2.	40.
	3.	5.	34.		12.	2.	20.
	4.				13.	2.	0.

Sicut motu suo proprio in orbita sua confecerit a die 26 Aug. ad 13 Sept, vesp. 83, gr. 27 min. & in Ecliptica 91 gr. 30 min. Latitudo vero Borealis creverit ad 6 gr; rursus decreverit 12 gr 30. min.

De

De Capite & Cauda hæc referenda habeo; quod nimirum caput toto durationis tempore lucidius, quam iste Anno 1681, ac aliquanto etiam majus, e contrario multo breviorem caudam exhibuerit. In ipso capite, beneficio longioris Telescopii, non nisi unicum nucleum figuræ ovalis, & a superiori parte gibbosæ constanter notavimus; nisi quod die præsertim 8 Sept. ex dicto nucleo clarissimus simul radius ex parte etiam incurvatus in caudam exiret; quod ut notari meretur (cum ejus generis faciem in nullo adhuc Cometa, quantum memini, observaverim) sic lubens hic faciem Capitis & Caudæ delineatam dare volui. Præterea sciendum, quod nonnunquam, ut d. 30. TAB. XX.

TAB. XX ad A. 1682. pag 391. M. Dec.

fuit observatum; ut [illegible] Physiologia Epicur. p. 137. 138.

NOVA METHODUS TANGENTES CURVARUM expedite determinandi, per D. T.

QVantus sit Tangentium usus, iis constat, quibus perspectum, quod cum Tangentes curvarum determinantur, eo ipso etiam quadraturæ spatiorum curvilineorum exhibeantur: quapropter Methodi

Anno 1682. Mens. D.	Hor. ′.	Longitud. Cometæ, S. ° ′	Latitud. Cometæ ° ′	Motus in prop. Or. ° ′	Notanda.
Aug. 26.	3. 0. M.	3. 28.30.	21. 0.B.	10. 0 fer.	Nodus Boreus in 24 gr. Tauri, & Nodus
27.	11.0. V.	4. 5. 0.	23. 30.	13. 20.	Auftrinus in 24 gr.
30.	3. 30. M.	4. 18. 0	25. 20.		Scorpii; Limites vero
				3. 30.	in 24. gr. Leonis &
30.	9. 0. V.	4. 22. 0.	25. 40.	2. 20.	Aquarii extiterunt.
31.	3.30. M.	4. 24.30.	26. 0.		Angulus Orbitæ & Ec-
Sept. 1.	3.30 M.	5. 1. 0.	26. 0. fer.	5. 45.	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

	[illegible]	5.	41.	[illegible]0.	4.	30.	vero Borealis creverit
	29.	5.	46.	7.	4.	0.	ad 6 gr; rurfus decre-
	30.	5.	50.	8.			verit 12 gr 30. min.
	31.	5.	46	9	3	30.	
Sept.	1.	5.	43	10.	3.	00.	
	2.	5.	40.	11.	2.	40.	
	3.	5.	34.	12.	2.	20.	
	4.			13.	2.	0.	

De

De Capite & Cauda hæc referenda habeo: qvod nimirum caput toto durationis tempore lucidius, qvam iste Anno 1681, ac aliqvanto etiam majus, e contrario multo breviorem caudam exhibuerit. In ipso capite, beneficio longioris Telescopii, non nisi unicum nucleum figuræ ovalis, & a superiori parte gibbosæ constanter notavimus; nisi qvod die præsertim 8 Sept. ex dicto nucleo clarissimus simul radius ex parte etiam incurvatus in caudam exiret; qvod ut notari meretur (cum ejus generis faciem in nullo adhuc Cometa, qvantum memini, observaverim) sic lubens hic faciem Capitis & Caudæ delineatam dare volui. Præterea sciendum, qvod nonnunqvam, ut d. 30. Aug. mane factum, caudam satis præcise in oppositum Solis direxerit; sed sæpius etiam notabilem deviationem (prout in plurimis Cometis fieri solet) exhibuerit. Longitudinem qvoqve Coma non semper eandem conservavit: initio Cauda 12. fere grad. videbatur, deinde nonnunqvam brevior, etiam interdum longior ad 15. & 16. gr. extitit; circa finem vero qvotidie diminuta est. TAB. XX.

III. De Phænomeno qvodam circa Auroram deprehenso.

Die Mercurii, 28. Oct. Hora 9. vespertina, Aurora Borea Notozephyrum versus hic Gedani apparuit, diversissimos, longissimos, fulgentissimosque radios sursum projiciens, ac si caudæ essent trium vel qvatuor diversorum eximiorum Cometarum. An phænomenum hocce & simul alibi, uti nonnunqvam fieri solet, visum fuerit, haud abs re esset cognoscere. Nam interdum plurimis in locis simul ejusmodi phænomenum conspicitur: prout anno 1621, d. 12 Sept. obtigit. Qvod non solum *Clariss. Petrus Gassendus* Peynerii in Provincia, circa Aqvas Sextias, deprehendit; sed in tota fere Gallia, tam ad Austrum, qvam Aqvilonem, Orientem & Occidentem eo ipso tempore fuit observatum; ut legere est in Philosophia Epicur. p. 1137. 1138.

NOVA METHODUS TANGENTES CURVARUM expedite determinandi, per D. T.

QVantus sit Tangentium usus, iis constat, qvibus perspectum, qvod cum Tangentes curvarum determinantur, eo ipso etiam qvadraturæ spatiorum curvilineorum exhibeantur: qvapropter Methodi

thodi universales Tangentes determinandi, a Præstantissimis Mathematicis inventæ. Sed qvia ut plurimum prolixum admodum reqvirunt calculum, optime Geometriam promovent, qvi in re tanti usus singularem facilitatem suppepitant, qvod inprimis *Dn. Slusius* Generali ac admodum simplici regula effectum dedit.

Unde cum in Regulam, qvæ multo adhuc universalius ac simplicius, ae ulla hactenus exhibita, Tangentes determinat, inciderim, rerum harum peritis eam non denegandam esse credidi.

TAB. XXI.

Sit *in Schemate I.* curva qvæcunqve Geometrica BDE, prout eas *Cartesius* vocat; BC. abscissa, æqvalis x; ordinatim applicata CD, æqvalis y; linea determinans Tangentem AB sit æqvalis t: detur porro hujus curvæ naturæ qvæ sit ex. gr. talis, ut $y^3 + x^3 + xxy$ sit æqvalis $xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$. His ita positis ordinentur termini hujus æqvationis hac ratione, ut maxima potestas ordinatim applicatæ CD, seu y sit ab altera parte æqvationis: hinc jam erit $y^3 = -y^3 - xxy + xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$. Transposita vero y^3 cum signo $-$ omnes termini ponantur æqvales nihilo, seu o.

Fig. 1.

II. Fiat fractio, ejusqve Numerator hac ratione. Termini, qvibus cognita qvantitas adhæret, omnes assumantur cum suis signis, & si eadem sit unius dimensionis, præfigatur illi termino unitas; si duarum, binarius; si trium, ternarius, & sic porro: eritqve in præsenti exemplo Numerator $-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy$.

III. Denominator constituatur hac methodo: Assumtis iis Terminis, in qvibus abscissa x occurrit, retentisqve signis, si qvantitas x sit unius demensionis, præfigatur, ut supra, unitas; sin duarum, binarius; & erit $-3x^3 - 2xxy + xyy - aax + 2axx$: his vero singulis unica x diminutis denominator erit $-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax$.

Dico: hanc Fractionem æqvalem esse qvantitati AB, atqve adeo in præsenti exemplo $t = \frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax}$. Atqve sic facili & universali via omnium curvarum geometricarum Tangentes exhibentur.

Fig. 2.

Ulterius autem ostendam, eadem Methodo infinitarum curvarum ex mechanicis Tangentes determinari. Sit enim, *in Schem. II*, qvæcunqve curva BDE, ac ponatur portio ejus BD æqvalis x; DF vero sit

sit æqvalis y; formeturqve qvæcunqve curva BF, ex gr. juxta priorem æqvationem $y^3 + x^3 + xxy = xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$: ad determinandam ergo Tangentem AF, curvæ BFG sic progredior. Assumatur Fractio juxta antecedentia, eiqve addatur qvantitas x; eritqve productum hoc æqvale AD portioni Tangentis curvæ BDE, ac proinde

In præsenti casu, si ducatur AD curvam BDE tangens in D, ac assumatur æqvalis $\frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - aax}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax} + x$, ducta recta AF tanget curvam BFG in puncto F. Eadem Methodo cycloidis ac infinitarum curvarum mechanicarum Tangentes admodum expedite determinatur, viaqve adeo universali, ut ubi hactenus, per qvamcunqve Methodum analyticam, saltem unius curvæ exhibetur Tangens, hic semper una eademqve opere infinitarum curvarum Tangentes determinentur: infinitæ enim curvæ loco curvæ BDE possunt supponi, ut tn. Tangens semper determinetur per $AD = \frac{-3a^3 + 2aay - 2aax + axx - ayy}{-3xx - 2xy + yy - aa + 2ax} + x$ posita natura curvæ BFG tali, ut sit $y^3 + x^3 + xxy = xyy - a^3 + aay - aax + axx - ayy$; & curva $BD = x$; recta $DF = y$

Demonstrationem horum omnium suo loco exhibebo, qvam tamen unusqvisqve vel leviter in Analyticis versatus ex hactenus exhibitis Methodis *Cartesii, Fermatii, Slusii &c.* facile poterit elicere

CHYMIA EXPERIMENTALIS CURIOSA EX Principiis Mathematicis demonstrata, Auctore Joh. Helfrico Juncken.

Francofurti apud Herm. a Sande, 1681. in 8.

CHymiam, præstantissimam fere Medicinæ partem, Auctor hic hactenus sub densa nube delituisse observans, nulloqve autore publice existente, (prout in Præfatione ad Lectorem edisserit) qvi ipsius desiderio satisfaceret, & qvasi nucleum nobilissimorum remediorum in compendio traderet, eo se adductum sensit, ut proprias ingenii vires exeuteret, manum ipse operi admoveret, hincqve Chymiam Experimentalem adornaret. Ne autem hæc, instar gemmarum aut metallorum

intra viscera magnæ matris reconditorum, privatis saltem usibus servata, inutilis nulliusqve commodi existeret, Experimenta sibi congesta sub nomine *Chymiæ Experimentalis curiosæ*, in salutem Reipublicæ Chymicæ promovendam, Posteritati nuncupare voluit.

Totum scriptum *Sectionibus septem* complectitur, qvarum *Prior*, Artis hujus Fundamenta, i. e. principia, instrumenta & operationes, subjectum & exin parabilia, describit ac recenset: *Altera* animalium horumqve partium, *Tertia* vegetabilium, *Quarta* mineralium examen atqve analysin & ex his producta exponit, ita qvidem ut hujus caput ultimum de Auro, panacearum nonnullarum præparationem subnectat. In *Sexta* Medicamentorum singulariorum. sc. Digestivorum, Purgantium, Diureticorum, Cephalicorum, Odontalgicorum, Pectoralium, &c. formulas varias recenset Noster: *Septima* remedia generosiora morborum externorum, & inter hæc Chirurgicas qvasdam Operationes, v. g. Repositionem herniarum, Labii leporini sectionem, concedens, simulqve modum balsamandi cadavera cum Cosmeticis variisqve miscellaneis, Medicinam æqve ac Mechanicas artes spectantibus it. de usu Acidularum, & observationibus Astrologico-Medicis ex Abd. Trevv, loco Appendicis adjiciens.

NEVV EXPERIMENTS AND OBSERVATIONS, made upon the icy Noctiluca, to vvich is annected a Chymical Paradox, by the Honour. Rob. Boyle.

h. e.

ROBERTI BOYLEI OBSERVATIONES & Experimenta, nova, circa Noctilucam Glacialem, qvibus annectitur Paradoxon qvoddam Chymicum.

Londini $168\frac{1}{2}$ in 8.

PRæmissa appendice observationum nonnullarum ad Noctilucam Aeream, de qva Cal. Feb. pag. Act. 53. egimus, pertinentium, pergit Nobilissimus Autor ad Noctilucam solidam, (cujus præparatio, ut in

aerea

aegra, non aqvæ addita est) qvam *glacialem* vocat, idqve ex eo, qvod subinde frustulorum ejus qvædam perspicua & sine colore, adeoqve instar tenuium glaciei fragmentorum appareant. Hujus primum considerat *proprietates*, primario qvidem, qvod in aere libero lucendo, insignem fumorum copiam spargat, qvi cum luce evanescant, simul ac aqvæ submergatur. Ne itaqve continua illius fieret jactura, sub aqva illam conservavit. Aqva hæc, utut vix sensibiliter a contenta Noctiluca alteretur, evaporando tamen residuum gelatinosum suggerit, qvod intensiori igni admotum, crepitando insigniter, explosiones crebras cum fulgurationibus igneis & lucidis emittit. Tentavit postmodum Noctilucæ hujus *solutiones*, observando, qvod nec aqva simplex, nec spiritus urinosi, nec spiritus minerales acidi eam dissolvant, bene autem olea qvædam, calore cinerum adjuta, illud præstent, ut oleum therebinthinæ, sed sine lucis participatione, oleum cinamomi, cariophyllorum, cum lucis susceptione, oleum vero macis & anisi illam haud attingant. Nec spiritus vini solvere eam valet, nisi tandem admodum & calore adjutus: impregnatur tamen insensibiliter particulis luciferis, adeo ut si ejusdem guttæ qvædam aqvæ vel frigidæ vel calidæ instillentur, mox sub contactu mutuo, coruscationes lucidæ, perqvam vividæ, ast brevi evanescentes, appareant, ut ita subito in aqva communi lux produci qveat, ab alio qvamvis non lucido liqvore. Cujus Phænomeni occasione Autor *subtilitatem* particularum Noctilucæ scrutari conatur, dum ex S. V. ita impregnati cum aqva simplici copiosiore mistura, & totius compositi clara effulgente luce, concludit gr. 1. Noctilucæ aptum natum esse ita se diffundere, ut impregnare valeat liqvorem 100000. imo 400000. granorum, eumqve lucidum reddere. Considerat hinc Noctilucæ *inflammabilitatem*, qvatenus non solum chartæ inspersa, hujus sub incensione simul incenditur, cum fulguratione & strepitu instar nitri; sed etiam spiritui Vini commista, post hujus consumtionem & ipsa deflagrat. Agitatione in mortario vitreo sponte flammam concipit, ut & forti tritu ac agitatione cum aliis subjectis facile inflammabilibus, charta, sulphure, pulv. pyrio &c. adeo ut literæ chartæ inscriptæ, & lucentes & ardentes simul aliqvando appareant. Phiolæ parvæ hermetice sigillatæ inclusa, igni admota, intensam lucem & actualem flammam concipit. Qvoad naturam deniqve hujus Noctilucæ annotat, ad *acidorum* crasin & proprietates eam acce-

cedere, siqvidem per deliqvium soluta, præter saporis testimonium, & coralia cum impetu arrodat, & cum Sale Tartari effervescat,

Paradoxon Chymicum istis annexum, jam cum Edit. 2da Chym. Sceptic. anno 1680, cum alio tractatu, *de Producibilitate Principiorum Chymicorum* edi debuit: Sed qvia versio latina tunc temporis impedita fuit, Anglice conscriptum annectere hic placuit. Estqve nil aliud, qvam experimentalis confirmatio eorum, qvæ in Chymista sceptico fusius excutiuntur, ignem non esse genuinum analystam concretorum, nec Chymicorum principia esse talia, sed ex aliis concreta & ex iisdem alias substantias diversas posse produci, qvæ in præsenti paradoxo per oleorum essentialium, primario anisi, hinc therebinthinæ, cornu cervi & succini, cohobationes illustrat, præter piceam remanentiam copiosam & phlegma & spiritum acidum ex iisdem eliciendo.

EXCERPTUM EX LITERIS AVENIONE d. 12. Oct. ad Autorem Ephemeridum Gallicarum scriptis, a Dn. Gallet, Præposito Ecclesiæ S. Simphoriani Avenione, continens Ejus Theoriam Cometarum.

Translatum ex Epheremide XXVII. d. 16 Nov. 1681.

MEam, qvam Tibi mitto, Cometarum Theoriam, duæ tresve, sive Cometæ, sive maculæ Solaris, apparitiones comprobarunt. Contendo enim me ostensurum, ab una eademqve Stella duo differentia ista Phænomena produci, & ipsam perpetuo eandem esse, qvæ ab omnium qvas habemus, observationum, præteritorumqve etiam seculorum, tempore ut Cometa apparuit. Concepi hanc ideam, qvinqve aut sex abhinc annis, rationemqve ejus Academiæ Regiæ reddidi, post observatam Maculam Solarem, qvæ M. Aprili anno 1677 visa, aliqvot dierum lapsu Cometa fuisse. In hac sententia postremi annorum 1680 & 1681 Cometæ me confirmarunt, nec ego de rei hujus veritate porro ambigo.

Si per Te mature adhuc, de observando sub initium proximi mensis Sole admoneantur Astronomi, notabilem visuri sunt Maculam. Ea-

Eadem haec illa Stella est, quae Cometa efficit, quae solem eclipsabit. Constitui posthac aliqvando Ephemerides super hac mea Theoria condere; interim Tabulas dabo motuum mediorum, cum omnibus ad calculum Æqvationum necessariis proportionibus, ad legem Planetarum, qvi, perinde atqve Stella ista, super qvadam Ellipsi circa Solem moventur,

Videbitur haec novitas mira, omniumqve maxime Scientissimo Astronomo *Dn. Kavina*, qvi in *Opere super Cometam anni 1680 &* 1681 impossibilia pronunciavit isthaec mea promissa; qvorum non exigua esset utilitas, etiamsi non nisi ad liberandum a terroribus publicum serviret, qvos talia Phoenomena ciere mundo consveverunt.

OTTONIS PHILIPPI ZAUNSCHLIFFERI J.U.L & Advocati Hanovici Ordinarii Judex suplens s. Discussio de Officio Judicis suppletorio.

Marpurgi 1682. in 4.

Sicuti latissimum jus dicentis officium est: ita spatiosissimum qvoqve scribendi campum nunqvam non praebuit magnis qvibusdam ingeniis, in qvo feliciter emetiendo, tanqvam in stadio virtute ac eruditione sua digno, certatim desudarent. Ut enim alios nunc omittam, qvi in hac necessaria perqvam & longe utilissima re operam atqve industriam posuerunt, vel solius excellentissimi & cum qvovis veterum comparandi JCti, *Caspari Ziegleri*, propitia Themide elaborata *Dicastice*, in qva tota Judicis conscientia excutitur, illustri ejus potest esse documento. Horum igitur vestigia laudabili conatu pressurus Auctor, per trimestre hibernum vix praestantiori studio insumere lucernae oleum potuisset, qvam colligendis iis, qvae in Communi, Camerali, Feudali, Saxonico & Canonico, Juribus, aliisqve variorum locorum Statutis ac selectissimis Auctoribus circa officium Judicis *Suppletorium* sparsim tradita sunt; ita ut hic ipse liber jure meritoqve eruditi Commentarii vicem *in L. unic. C. Ut, qva desunt Advocat. partium Judex suppleat*, subire possit. Scinditur autem hic tractatus in duas, *Generalem & specialem*, partes. IN GENERALI Auctor, praemissis qvibusdam *conclus. 1. 2. & 3.* de necessitate Judiciorum, horum personis principali-

bus pariter & accessoriis, earundemqve officio, *conclus.* 4. principalem Thesin, cujus accuratiori evolutioni totus deinde liber consecratus est, proponit, *Judicem* nempe *omissa partium litigantium, earumqve Advocati vel Procuratoris supplere debere ac posse.* Ubi, remotis primo *Conclus.* 5. iis, qvæ cum hac thesi adversa videntur fronte præliari, in seqventibus docet, qvod ea sint vel *Juris* vel *Facti.* Ratione *Juris* dicit, teneri Judicem supplere omissorum ea, qvæ (1) sint Juris Publici, *concl.* 6. qvæqve (2) ad substantiandum, ceu vocant, judicium, justamqve procendendi viam pertineant, *concl.* 7. (3.) ea, qvæ sint juris tam Communis, ejusqve vel Romani, vel Canonici, vel Feudalis, vel Recessuum Imperialium; qvam Statutarii ac Municipalis *concl* 8. itemq; (4.) Juris non scripti, consvetudinis nempe cum notoriæ, tum Judici bene cognitæ. *concl.* 9. Ad *Facta* officio Judicis supplenda refert exceptiones a partibus non qvidem propositas, ex actione tamen instituta, productis instrumentis, confessione alterutrius litigantis, vel alias ex Actis apparentes, de qvarum veritate Judici, ut tali, constet. *concl.* 10. qvæ omnia locum habeant, sive præjudicium Partibus inde fiat, sive non, *concl.* 11. Tandem *concl.* 12 affirmat, esse qvædam, qvæ qvidem judex supplere possit, non tamen præcise teneatur, itemqve alia, qvæ Partes agere neqveant, hincqve e Judice sint supplenda, qvorum exempla in subjectis §§. non parca manu spargit. In SPECIALI parte examinatur, qvid Judex supplendo possit in singulis partibus Processus, & qvidem (1.) circa supplicationem pro impetrando Processu, *conl.* 1 (2.) in citatione, *conclus.* (3.) in Advocatis, ac (4.) Procuratoribus ut & Curatoribus cum dandis, tum repellendis, ac puniendis, *concl.* 3. & 4. (5.) transactione inter Partes tentanda *concl* 5. (6.) in formando Processu *concl* 6. (7.) libellis actionum, *concl.* 7. (8.) satisdationibus *concl.* 8. (9.) Reconventione contra Actorem a Reo instituenda *concl.* 9. (10.) Contestatione litis & positionibus, juramento respondendorum dandorumqve dandis *concl.* 10. (11) Exceptionibus dilatoriis æqve ac peremptoriis, *concl.* 11. (12) Probationibus, *concl.* 12. (13) in Conclusione causæ & Actorum transmissione, *concl.* 13. (14) Sententia, *concl.* 14. ac deniqve (15) in hujus executione, *concl.* 15. Postremo *concl.* 16. officium Judicis Suppletorium circa varia in qvavis Judicii parte emergentia considerat, adductisqve iis, qvæ in actibus voluntariæ Jurisdictionis hisqve similibus isti qvoqve subjacent, ultimam manum cum co-

coronide duplicis Conclusionum & materiarum indicis opusculo imponit.

VINCENTII PLACCII J. U. L. ET PROFESSORIS Hamburgensis Justiniani Imperatoris Institutiones reconcinnata.

Francofurti 1682. in 8.

De methodo & ordine Juris Romani, qvod qvidem Justiniani jussu compositum in qvatuor volumina succrevit, diversa diversorum circumferuntur judicia. Sunt, qvi Cujacium secuti, omnia arte mirabili in eo cohærere, nec tam ingenio Triboniani, qvam Juliani & Hermogeniani aliorumqve veterum Juris Sacerdotum, qvorum vestigia ille secutus sit, digestum contendunt. Sunt e contrario alii, ἀμεθοδίαν, librorum Juris, titulorumqve inter se connexionem non satis accuratam aperte accusantes, inter qvos præ cæteris est non infimi subsellii JCtus, *Antonius Matthai*, qvi sæpius concinnatori Elementorum Jurisprudentiæ Romanæ ἀταξίας nævos exprobrat, qvos tamen abstergere conatur CL. Argentoratensium JCtus *Joh. Otto Tabor in Partitionibus Jurisprudentia Methodica elementariis*, satius esse dicens (*vid. cit. libelli dedicatio prior & conclusio*) ad levigandas difficultates, tectis & excusatis, si qvi vel maxime subessent, erroribus, reverentiam potius ac amorem erga Justiniani methodum, qvam tædium ac veternum cupidæ legum juventuti instillari. In hac ergo posteriorum classe suum qvoqve videtur profiteri nomen Auctor præsentis libri, qvi se, non modo ob compaginem partium confusam, sed etiam obscuritatem rerum, defectumqve bonarum definitionum, multarum deinde ac præcipuarum Juris materiarum qvarum nec nomina qvidem hæc Justiniani Elementa nota faciant, præteritionem, ac denique abrogata, qvæ ibi continentur, qvamplurima, ad reconcinnandas has Constitutiones Imperiales, novamqve iis faciem adaptandam, compulsum asserit. Sex vi potissimum recenset, qvæ in hoc enchiridio præstiterit. (I) Paucas se ac perbreves sensuum declarationes passim textibus interseruisse; (II) Sola illa, qvæ ad Compendii Juris necessariam Institutionem reqvirantur, a superfluis aut repetitis potius, secrevisse. (III) Definitiones rerum plane omissas suppleviße, vel etiam in textu occurentes inter-po-

terpolatione levissima accuratiores effecisse. (IV.) retinuisse qvidem partium seriem & connexionem, Imperatoris auctoritate comprobatam, nec omnino pessimam, qvandoqve tamen titulum alteri aut ejus parti præmittendum, qvi postpositus erat, notasse, vel ubi ejus paragraphus aut eius membrum intempestivius anticipatum esset, monuisse. (V) ea, qvæ certo aut legibus recentioribus aut usu indubitato Imperii abrogata constet, typorum varietate ab adhuc vigentibus distinxisse; ac (VI) deniqve varia supplementa ad perfectum Juris privati compendium adjecisse, omissis tamen iis, qvæ ex Philosophia Practica cuivis ante, qvam Jurisprudentiæ limina salutet, addiscenda sint, aliisqve spinosis qvæstionibus & distinctionibus subtilioribus, non tam a Legibus, qvam Interpretibus sæpenumero excogitatis; & qvidem hæc omnia eo studio, ut non putet, hujus breviarii aliud breviarium denuo reqviri, nisi apud eos, qvi ætatis aut præcognoscendæ Philosophiæ maturitate destituti, præpostera festinatione ad altiora hæc studia impares adhuc nimis animos attollant.

MISCELLANEA HISTORICA REGNI BOHEMIÆ Decadis I. Libri IV. Hagiographicus, seu BOHEMIA SANCTA continens Sanctos & Beatos Bohemiæ, Moraviæ, Silesiæ, Lusatiæ, &c. Autore Bohuslao Balbino, è S. J. Pragæ 1682. in fol.

QVorum memoriæ hunc librum destinavit Autor, qvatuor illi potissimum, imo coronidem operis si addas, qvinqve classibus deprehenduntur distincti. In *prima* etenim collocavit, qvos e Bohemis in Divorum suorum numerum Romana Sedes retulit: qvin & alios, pro Sanctis & Beatis inter suos qvidem cultos, sed nuda forte Sedis illius permissione. *Altera* eos commemorat, qvi tametsi nulla Sedis autoritate in Sanctorum unqvam censum venerint, pro Sanctis tamen Beatisqve habeantur ab immemorabili tempore, ornatiq; istis titulis apud alios Scriptores inveniantur. *Tertia* eorum vitas complectitur, qvi, licet nec Sancti sint a Pontifice declarati, nec uspiam Sanctorum vice culti, religionis Romanæ tamen causa fuerint interemti. Qvo Ed-

situandum etiam Campianum, Natione qvidem & loco mortis Anglum, vitæ tamen institutione & doctrina Bohemum, refert. A cujus institutione postea se, doctrinamqve suam recta qvasi linea descendere inde probat, qvod Edmundus hic Rhetorices Professor Pragæ, Jacobum Pontanum; Pontanus, Matthæum Raderum in Bavaria; Raderus, ibidem Jacobum Bidermannum: Bidermannus Johannem Lupium, & hic, Balbinum inter alios Pragæ Brunæqve suæ habuerit alumnum disciplinæ. *Qvartam* classem, ex secunda libri parte, faciunt, qvi in Bohemia, Moravia, Silesia, & Lusatia cum publica sanctimoniæ vixerunt fama, vitæqve innocentia in antiqvitate claruerunt; aut a Scriptoribus idoneis virtutum & sanctimoniæ merito, in isto religionis genere commendantur. Qvorum Catalogo & res gestæ Caroli IV, ac Ferdinandi II. Imperatorum Augustorum, Bohemiæqve Regum inseruntur. *Postremam* classem, & totius Libri coronidem illis Societatis suæ Patribus tribuit atqve Fratribus, qvi integri fere abhinc seculi decursu, cum ultro Peste conflictantium obseqviis sese devovissent, eodem illo contagiosæ luis torrente sunt abrepti.

CASTELLUS RENOVATUS, hoc est LEXICON MEDICUM cura & studio Jacobi Pancratii Brunonis Ph. & Med. D. & P. P.

Norimbergæ 1682. in 4.

Diuturnum sane est exilium, qvod *Medicina* vel ab incunabilis suis, per plures incerto admodum gressu oberrans gentes, perpessa est. In Ægypto enim post Cataclysmum renata, Græciam petiit, & Asclepiorum familiæ (ex qva & *Hippocrates*) imprimis adhæsit; deinde ab Arabibus, *Mauris* & Saracenis, per 500 fere annos undiqve qvasi captiva circumducta, tandem ab Europæ cultioribus populis, svaviori amplexu suscepta fuit. Sub his migrationibus, non potuit non, propter gentium lingvarumqve diversitatem, vocabulorum multiplicium & terminorum technicorum, origine nunc Græcorum, nunc Arabicorum, nunc plane barbarorum, varietas insignis succrescere; ut taceam ista, qvæ Chymicorum turba, ad *Paracelsi* potissimum imitationem, adjecit pariter & inseruit. Ast horum denegata cognitio

Tyroni Medico maximas difficultates, ne dicam impedimenta, sub ipsis artis addiscendæ auspiciis necessario adfert: qvibus ut occurratur mature, plures jam olim eruditi Dogmatici æque ac Spagyrici desudarunt Medici, Lexica, Dictionaria, Onomostica Medico-Chymica conscribendo. Inter Dogmaticos qvidem, *Anutius Fœsius*, & *Gvil. Gorneus*, Paris. *Bartolomæus Castellus Messanens.* cujus Lexicon Medicum Græco-Latinum jam anno 1657 *Adrianus Ravensteinius* auctius edidit; *Stephan. Blanckardus*, *Med.D.* edito anno 1679 Lexico Medico Græco-Latino, insigni vocabulorum penu referto, eminent. Ex Spagyricis vero *Leon. Thurneiserus*, *Gerb. Dorneus*, *Joh. Garlandius*, *Mart. Rulandus*, *Mich. Toxites*, *Gvil. Iohnsonus*, hoc in negotio præ aliis occupati fuerunt. Sed cum horum conatus, utut laudandi, imperfecti nonnihil essent, nec una ex causa subinde defectuosi, necessarium hunc laborem in se suscepit Autor, ut omnia vocabula, qvæcunque in arte Medica occurrunt, cujuscunqve idiotismi fuerint, sive Dogmatica s. Hermetica in schola nata, in unum perfectum Lexicon Medicum, sub nomine *Castelli Renovati*, (qvia ab hoc inchoatum) congereret, clare & perspicue eadem explicaret, Scriptorum probatorum allegationibus illustraret, & qvod a pluribus tentatum, Tyronum in gratiam ita magis perficeret. Qvo in conatu Autorem, & antecessoribus suis palmam præripuisse, & de Re Medica optime meritum esse, omnino fatendum est.

INDEX
AUCTORUM AC RERUM.
I. *Theologica & ad Ecclesiasticam Historiam spectantia.*

Petri

INDEX

II. *Juridica.*

III. *Medica & Physica.*

Jac.

IV. *Mathematica.*

Dn.

V. *Historica & Geographica.*

VI. Phi-

VI. *Philosophica & Philologica Miscellanea.*

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DC LXXXIII

publicata,

ac

SERENISSIMO FRATRUM PARI,

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ &c. &c. &c.

PRINCIPIBUS JUVENTUTIS

dicata.

Cum S. Cæsareæ Majestatis & Potentissimi Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ.

Prostant apud J. GROSSIUM & J. F. GLEDITSCHIUM.

Excusa typis CHRISTOPHORI GUNTHERI.

Anno M DC LXXXIII.

POTENTISSIMI AC SERENISSIMI

PRINCIPIS ET DOMINI,

DN. JOHANNIS GEORGII III

Ducis Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, S. R. Imperii Archi-Marschalli & Electoris, Landgravii Thuringiæ, Marchionis Misniæ, superioris item ac inferioris Lusatiæ, Burggravii Magdeburgici, Comitis Principalis Hennebergici, Comitis Marcæ, Ravensbergi, & Barbiæ, Dynastæ in Ravenstein &c.

DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI

Pignoribus Sacratissimis,

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS
AC DOMINIS

DN. JOHANNI GEORGIO IV,

Electoratus Saxonici Hæredi,

&

DN. FRIDERICO AUGUSTO,

Ducibus Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ & Montium, Landgraviis Thuringiæ, Marchionibus Misniæ, Superioris item ac Inferioris Lusatiæ, Comitibus Principalibus Hennebergicis, Comitibus Marcæ, Ravensbergi, & Barbiæ, Dynastis in Ravenstein &c.

DOMINIS NOSTRIS CLEMENTISSIMIS.

Annus jam, PRINCIPES SERENISSIMI, lapsus est, ex quo primitias Actorum Eruditi Orbis, quæ notitiæ propagandæ causa colligimus, CELSISSIMIS NOMINIBUS VESTRIS studio subjectissimo inscripsimus; incredibilem cumprimis illam Vestram, & illustri Juventæ omni in exemplum, quod studiosissime æmuletur, positam in bonas litteras propensionem, uti par erat, venerati. Neque nunc, ubi alterum Actorum annum (primum enim triennium CELSITUDINIBUS VESTRIS consecravimus integrum) pari animi submissione oblatum imus, argumentum qualiscunque alloquii petendum longe est: omnium oculis animisque adhuc obversante illustris victoriæ imagine, quam POTENTISSIMI VESTRI PATRIÆQUE PATRIS auspiciis, sub urbis Viennæ mœnibus, Septembri hujus anni mense de Turcis partam, Vobis quoque, dulcissimis tanti HEROIS Filiis, non possumus non gratulari. Et sane nunquam majore vi Christiano orbi immanissimus hostis incubuit, formidando toti Europæ exercitu, cui instruendo tot annos, ac universas vastissimi Imperii vires impenderat, in Austriam effuso, ejusdemque metropoli, a qua Germaniæ totius fortunæ suspensæ videbantur, acerrime oppugnata. Nunquam majori discrimini Christiana cum religione bonæ etiam litteræ fuerunt objectæ; isto jam imminente hoste,

cujus in artes ac scientias non minus, quam in oppida & pagos grassatur furor, nec ullum humanitatis cultum, quacunque fines imperii porrigit, superesse patitur, quique torrentis haud dubie instar Germaniam omnem inundasset, ac cædes, vastitatem, barbariem quaquaversum circumtulisset, si claustro illo ac propugnaculo, Vienna, potiri ex voto suo potuisset. Quominus mirabitur quisquam, si, dum Germania universa ob liberatam Viennam, & discussum quod cervicibus nostris imminebat periculum, adhuc exultat, & cum Heroum aliorum, tum VESTRI inprimis GENITORIS, DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI, intrepidos ausus & fortia ac gloriosa facta pleno ore celebrat, nos quoque concepti semel ex tam illustri, ac ad omnem posteritatem memoranda victoria, Musisque nostris non minus quam rei publicæ fructuosa, gaudii sensum exuere nondum possumus aut abjicere. Equidem bene statim sperabamus, & ex prima trepidatione recipiebamus animos, cum fama nunciaret, POTENTISSIMUM PARENTEM VESTRUM adversus barbarum hostem expedire arma, suisque auspiciis decrevisse rem gerere; nec ab hoc proposito ullis eorum precibus, qui Serenissimum caput tanto objici periculo minus tutum arbitrabantur, dimoveri posse. Illum enim Divini animi Heroicum impetum nonnisi Divinitus accensum esse ac excitatum, certo persuasi

eramus,

eramus, jamque victoriam animo præcipiebamus; antequam Danubium SAXO, Principesque alii pro Christo bellaturi, cum copiis suis contigissent. Tantum vero abest, ut spes ea nos fefellerit, ut felicissimus expeditionis eventus superaverit prope vota nostra; validissimo Turcarum exercitu tam brevi tempore fuso, castris opulentissimis exuto, ac in turpissimam conjecto fugam. Cujus victoriæ ut fructus ad omnes Christianum nomen professos pertinet, ita gloria ejusdem maximam partem VESTRO, SERENISSIMI FRATRES, PARENTI merito vindicatur, qui Divini Numinis auxilio fretus, hostem & primus aggredi, & eâ parte voluit, ubi acerrima dimicatio futura præsumebatur, spretoque omni, utut insuperabile non paucis videretur, discrimine, primus propugnaculis hostem mascula virtute dejecit, primus etiam vexillo in castris Turcarum erecto signum dedit victoriæ, non oculis profecto designatæ e longinquo, sed armis fortique & ab ipso Deo armata manu comparatâ. Eam ergo gloriam & Saxonici Nominis novum decus, quidni & Vobis, DOMINI CLEMENTISSIMI, impense gratulemur? Quibus PARENTEM OPTIMUM ex difficillima expeditione salvum ac incolumem rediisse, saluti, victorem vero rediisse honori utique tanto majori fuit, quanto illustrius Heroicæ fortitudinis exemplum, quod ævum omne imitetur, natum inde DOMUI

VE-

VESTRÆ SERENISSIMÆ fuit. Faxit modo Æterni Numinis benignitas, ut illa VOBIS, ut illa nobis felicitas perpetua sit, DEXTRAQVE ILLA IMPERII MANUS, quod cognomen non minori jure JOHANNI GEORGIO III *Genitori vestro, quam ex Celsissimis Majoribus olim ALBERTO, debetur, vigeat perpetuo, possitque, & Imperii decus, & puræ ac orthodoxæ religionis cultum, infracta & inconcussa constantia asserere; Vos vero, SERENISSIMI PRINCIPES, virtutum omnium ac doctrinæ ornamentis egregie instructos, idem benignissimum Numen, in POTENTISSIMI PARENTIS, ubi is non nisi post seros (quod toto pectore vovemus) annos vitæ gloriæque satur ad superos emigraverit, Heroicum in Republica & Ecclesia propugnanda vigorem aliquando succedere jubeat. Ita valete, & conatibus nostris Paterna munificentia haud parum excitatis, clementissime favere nunquam desinite. Dab. Lipsiæ Calendis Decembr. A. M DC LXXXIII.*

VESTRARVM SERENITATVM

subjectissimi

Actorum Collectores.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ
Calendis Januarii Anno M DC LXXXIII.

S. AURELII AUGUSTINI HIPPONENSIS Episcopi Operum Tomus Quartus, continens enarrationes in Psalmos, post Lovaniensium Theologorum recensionem castigatus denuo ad manuscriptos Codices Gallicanos, Vaticanos, Belgicos &c. nec non ad editiones antiquiores & castigatiores, opera & studio Monachorum Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Parisiis, 1681. in fol.

D. AUGUSTINI monumenta tanto jam olim in pretio fuerunt, ut eorum causa, cum in Hispania exemplaria deessent, circa A. C. 650 Tajo Cæsaraugustanus Episcopus Romam mitteretur. Nec mirum ante nobile artis typographicæ inventum, Monachorum calamos describendis Augustini operibus, quibus ambones & pulpita in templis & scholis assidue personabant, sufficere non potuisse, cum post varias & toties in Germania, Belgio, Italia & Gallia iteratas editiones ne per typorum quidem compendia exprimi potuerint satis. Nam ut libros de Civitate DEI, confessionum libros, aliaque Augustini scripta statim a prima artis typographicæ origine seorsim excusa prætereamus; fuerunt, qui nec laborum nec pecuniarum impensis, quas tot voluminum immensa moles exigebat, deterriti, universa Augustini opera, quæ colligi potuerunt, prelo subjici curarent. Primus id fecit *Johannes Amorbachius*, Basileensis. Is enim omnia Augustini opera ex Italia, Gallia & Germania, cujus bibliothecas per Augustinum Dodonem Phrysium sufficienti pecunia instructum perscrutatus fuerat, ad se comportata edidit, & undecim partibus distinxit; e quibus octo priores eos Augustini libros, quos ipse

in suis Retractationibus recenset, continent, reliquæ cæteros, quorum nulla mentio in Retractationibus injicitur, complectuntur. Plurimos vero Sermones plurimasque Epistolas & enarrationes in Psalmos, quas jam antea circa A. C. 1489, 1494 & 1495 excudi curaverat, undecim his partibus adjicere noluit, quæ A. C. 1506 *Basileæ* lucem aspexerunt. In eadem urbe postea A. C. 1528 & 1529 obstetricante *Erasmo Roterodamo* ex officina *Frobeniana* Augustinus denuo prodiit in decem tomos distributus, & solidis nullaque columnarum intercapedine distinctis paginis a sequentibus editionibus diversus, quæ in eadem Rauracorum Augusta A. C. 1541, 1542, & 1543, & iterum 1556, iterumque 1569 *Martini Lipsii*, *Johannis Costerii*, & *Johannis Ulimmerii* studio Augustinum exhibuerunt. Hos Basileæ labores in exornandis Augustini operibus *Venetiæ* imitatæ sunt. Hic enim Augustini opera decem tomis in quarto comprehensa *Valgrisius* excudit A. C. 1571, quam editionem ibidem A. C. 1584 alia excepit, cum jam A. C. 1577 *Antverpia* ex *Plantiniana* officina Augustinum *Thomæ Gozæi*, *Johannis Molani*, & aliorum *Lovaniensium Theologorum* curis recognitum dedisset, quem paulo auctiorem *Colonia Agrippina* A. C. 1616 præsentavit. Sed nullibi magis quam apud Gallos calcographorum operæ in Augustini monumentis exprimendis desudarunt. Nam ut de *Lugdunensibus* editionibus superiore seculo A. C. 1571. & hoc seculo 1664, cum indice undecimum tomum implente, adornatis nihil jam commemoremus, sola *Parisiorum Lutetia* vel decies Augustinum civitate donavit: nempe primum A. C. 1525, deinde A. C. 1531 ex officina *Claudii Chevallonii* cum Jacobi Hemeri Stutgardiensis ad Gallum Millerum Ecclesiæ Tubingensis Theologum epistola nuncupatoria, quæ totam editionis hujus rationem fusius exponit; porro A. C. 1541, & iterum A. C. 1571 apud *Morellium* & *Nivellium*, tum A. C. 1586, 1609, 1614, 1626, 1635, & 1652. Est autem inter has Augustini editiones, quas hactenus recensuimus, hoc discriminis, quod recentiores locupletiores quidem, sed antiquiores sinceriores & emendatiores habeantur. Quamobrem *Hieronymus Vignier*, qui Basileensem Erasmi editionem omnium præstantissimam esse judicat, in gratiam eorum qui antiquiores & castigatiores Augustini editiones possident, ne aut plurimis Augustini sermonibus, epistolis aliisque tractatibus carere, aut recentiora exemplaria, multis quidem Augustini scriptis, sed plurimis quoque mendis auctiora comparare sibi

re sibi cogantur, omnium S. Augustini operum, ante A. C. 1614 Basileæ, Lutetiæ, Antverpiæ, Lugduni, & Venetiis editorum, supplementum una cum aliis quibusdam antea ineditis Augustini monumentis Parisiis anno 1654 publici juris fecit.

Cum vero in hoc literarum genere nihil sit tam consummatum, quod non successu temporis magis magisque exornari & expoliri possit: *Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri* multorum MSC. Codicum undique diligenter conquisitorum fiducia freti, sub auspiciis Christianissimi Galliarum Regis Augustini opera denuo novo cultu novisque typis adornanda Parisiis susceperunt. Et primus quidem cum secundo tomus A. C. 1679 in lucem prodiit; quos A. C. 1680 tertius excepit. Quartus anno superiore 1681 in lucem publicam emissus *Expositionem in Psalmos* continet, quibus Augustinus jam olim in secessu apud Cassiciacum, ubi se ad baptismum comparabat, in tantum delectatus fuerat, ut ardentissimo eos per totum terrarum orbem, si fieri posset, recitandi desiderio flagraret, & Manicheis incomparabilem hunc thesaurum & salutis suæ remedium negligentibus graviter indignaretur. Atque hæc magnifica de Psalmis opinio conscientiæ divinæ motibus impressa Sanctum Præsulem facile impulit, ut, cum pro officii sui ratione doctrinæ cœlestis mysteria plebi sibi commissæ propinaret, eamque admonitionibus suis ad pietatem informaret, inprimis etiam Psalterii enarrandi curam in se susciperet. Nec tamen, cum primum opus hoc aggressus est, ordinis rationem magnopere habendam sibi duxit, sed prout loca, tempora, casus & personæ suggerebant, Hippone-Regio, Carthagine, Uticæ atque alibi Psalmos Davidicos interpretatus est, donec expositione Psalmi CXIIX, qui in Hebræis fontibus CXIX est, cum cæteris omnibus enarratis solus adhuc superesset, amicis instanter id efflagitantibus, coronidem huic operi imponeret, eumque triginta & duobus Sermonibus illustraret, ex quorum prooemio discimus, S. Augustinum Psalmos modo publice sermocinando, modo dictando exposuisse. Quamvis vero Ferrandus in *Vita Fulgentii* hunc Augustini ad Psalmos Commentarium in quindecim decadas distributum referat, quod confirmant versus ad epitomen Commentariorum Augustini in Psalmos, in vetere quodam Colbertino codice contentam, quorum hoc est initium:

Cantica Davidico Christum modulantia plectro
Explanata tenet floridus iste liber:
Maxima succinctis reserans mysteria verbis,
Et profluos sensus sub brevitate loquens.
Hunc Augustinus toto Venerabilis orbe
Egregius Præsul, Doctor Apostolicus,
In populis largo diffundens flumine linguæ
Ter quinis decadis grande peregit opus &c.

Augustini tamen tempore vel jussu hanc operis partitionem, cujus nec Possidius meminit, nec in plerisque Codicibus ullum vestigium apparet, factam esse, credibile non videtur. Unde doctissimi Editores in præfatione quarto huic Augustini Tomo præmissa suspicantur, idem forte Augustino accidisse, quod Livio, quem, ut Petrarcha in *epistola ad Boccatium* observat, *in partes quas decadas vocant, non ipse qui scripsit, sed legentium ignavia scidit.* Cæterum quam rationem in Psalmis exponendis Augustinus secutus fuerit, quas leges sibi statuerit, & cui Versioni institerit, eadem Præfatio prolixius exponit, cui præter Indicem locorum in Latinis Psalteriis variantium, Cassiodori, Petrarchæ, & aliorum de hoc Augustini in Psalmos Commentario, cujus Manuscriptos aliquot Codices nostra etiam Academia in Bibliotheca Paulini Collegii asservat, elogia annectuntur. Ipsum vero opus, cujus prior pars enarrationes Psalmorum LXXIX, posterior reliquorum expositiones continet, variis lectionibus, aliisque notulis minutiore characterum forma ad singulas paginas subjectis illustratur. Postremo ne quid desit, Indices accedunt; unus codicum, ad quorum fidem hoc Augustini opus recognitum & emendatum est; alius locorum Sacræ Scripturæ, in his Augustini ad Psalmos commentariis explicatorum; alius rerum, & alius denique variarum lectionum ex omissis selectarum.

ACTA SANCTORUM MAII

collecta, digesta, illustrata a GODEFRIDO HENSCHENIO *&* DANIELE PAPEBROCHIO *e Societate Jesu, Tomis tribus.*

Antverpiæ, 1680. in fol.

GEsta eorum, qui vitæ sanctimonia fuerunt conspicui, celebrare & in plurium ferre notitiam, utile cumprimis censendum: ac tueri

tueri ipsorum gloriam, conservare memorias, deprædicare virtutes, sanctitatem vitæ & admirari secum & imitandam commendare aliis, plenum pietatis officium est. Quocirca probandum eorum studium, qui Sanctorum Dei memorias hoc cultu venerati sunt, ut eas literis vel ipsi consignarent, vel iisdem commendatas ab aliis colligerent & conservarent. Quod si maxime omnia, quæ prædicantur de iis, vere consentanea non sint, raptus tamen istis narrationibus in admirationem animus, arcanis quibusdam stimulis agitur atque inflammatur, exemplis ob oculos positis, quæ doceant regere animum, frænare cupiditates improbas, opes, honores, voluptates contemnere, capere de injuriis gloriam, ex calamitate solatium, ex cruciatibus voluptatem, ex ipsa denique morte vitam. In his inculcandis haud levem operam Sancti olim posuerunt Patres, passimque occurrunt apud S. Hieronymum, Cyrillum, Bedam, Gregorium, Athanasium, Theodoretum, Basilium, Hilarium, & alios multa insignia fidei, pietatis & constantiæ exempla: quibus sequentium Scriptorum simplicitas plura attexuit, a Romana Ecclesia solicite conquisita & asservata. Constat quid e Veteribus hac in parte præstiterint Eusebius Cæsareensis, & Simeon Metaphrastes qui & Logotheta dictus est, ut & Palladius, inter Græcos: quos secuti Latini accuratius huic studio incubuerunt; alii succincte Sanctorum gesta complexi, alii ornare ea stylo aggressi, alii undecunque collecta in unum congerentes. Nota sunt *Menologia* & *Martyrologia* Veterum, quibus doctissimi viri Eusebius, Hieronymus, Beda, Ado, Notkerus, Elorus, Usuardus, Maurus, quique hos secuti sunt Rosvveydus, Baronius, Wilsonius, Saussaius, Galesinius, & alii exquisitam impenderunt operam. *Vitarum* quoque *Patrum* huc pertinet collectio, a diversis diverso adornata studio. Cumprimis vero *Acta Sanctorum* eo referenda sunt, quæ ad superstitionem usque solicita conservavit Antiquitas: nec Martyrum solum, sed aliorum etiam, qui vitam insigni sanctitatis opinione terminassent, præcipue si prodigiis essent post mortem celebrati, res sive gestas sive confictas conscripsit atque collegit. Sane vix monasterium licet reperire, quod non istiusmodi componendis Actis operam dederit; e quibus multa depromsit, quæ Historiali Speculo insereret Vincentius, a diutina apud Bellovacos commoratione Bellovacensis dictus, quibus suam quoque Legendam auream instruxit Jacobus de Voragine Genuen-

ſium Epiſcopus, & Catalogum Sanctorum adornavit Petrus de Natalibus. Nam Bernhardi Guidonis Epiſcopi Lodevenſis, Joannis Gilemanni & Antonii Gentii monumenta, in quibus ſummo labore plurimas collegiſſe perhibentur Sanctorum Vitas, quod in Bibliothecis manuſcripta latent, nec adhuc prodiere in publicum, recenſere nil attinet. Multa etiam e clauſtrorum ſecretis ad Hiſtoriam Sanctorum pertinentia in antiquis ſuis Lectionibus evulgavit Henricus Caniſius, & doctorum virorum benignitate & promptitudine adjutus prodidit ſuperioribus annis in *Spicilegio Veterum Scriptorum, qui in Galliæ Bibliothecis maxime Benedictinorum ſuperſunt*, doctiſſimus e Congregatione S. Mauri Monachus Domnus Lucas Acherius: qui cum ab anno 1655 duodecim Tomos miſcellaneæ antiquitatis Eccleſiaſticæ, Synodorum, Monaſteriorum, Abbatiarum, Vitarum hiſtorias, Martyrologia & complures Epiſtolas complexæ edidiſſet, anno 1667 decimum tertium evulgans, ſimulque Indices accuratos omnium antea editorum Voluminum exhibens, metas hujus ſtudii ſe fixurum, nec ulterius progreſſurum indicavit. Diverſorum quoque Sanctorum geſta, prout ea ſe obtulerunt, vel in Bibliothecis reperta, vel ab amicis ſuppeditata, peculiaribus libris emiſerunt, erutaq; e tenebris dilucidarunt Joannes Molanus, Joannes Maldonatus, Henricus Sedulius, Andreas Sauſſaius, Philippus Ferrarius, Andreas du Cheſne, Chriſtophorus Brovverus, Matthæus Raderus, Nicolaus Serarius, Carolus Stengelius, Antonius Boſius, Petrus Nannius, Joh. Bapt. Manzinus, Thomas Boucherius, Paulus Bombinus, Nicolaus Trigautius, Ful. Cardulus, Phil. Gothus, Alphonſus Ciacconius, Joannes a Boſco, Bonaventura Moronus, Jo. Ant. Guarnerius, Marius Mutius, Aubertus Miræus, Antonius Sanderus, Chryſoſtomus Henriquez, Joannes Vaſtovius, Joannes Colganus, Marcus Velſerus, David Hœſchelius, Lucas Holſtenius aliique complures: ii potiſſimum, qui Religioſorum Ordinum annales conſcripſerunt, quique ſingulorum cœnobiorum, urbium, regionum & provinciarum Antiquitates, ſacras præſertim, eruerunt ac illuſtrarunt; nam hi fere omnes vel ipſi Vitas eorum, qui ſanctitatis laude in qualibet provincia floruerunt, memorant, vel enarratas ab aliis nec dum editas exhibent.

Majori autem molimine opus hoc aggreſſi ſunt juſtis voluminibus Acta Sanctorum complexi, Boninus Mombritius Mediolanenſis,

Jacobus

Jacobus Faber Stapulensis, Georgius Wicelius, Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, & qui hos omnes colligendi industria supergressus est Laurentius Surius Carthusianus. Ex quo sua deinceps hauserunt Franciscus Haræus, Zacharias Lipelous, Petr. Ribadeneira, Cornelius Grasius, & multi alii, qui Sanctorum vitas diversis rationibus & variis idiomatis edidere. Omnes tamen id potissimum egerunt, ut superstitiosum & idololatricum Sanctorum cultum simplicioribus ista tanta eorum turba obtruderent, in Divorum autem numerum post mortem referri eos qui vitam severis legibus exegissent & præclare factis studuissent, propositis tot exemplis docerent, Cæterum eruditio adspersa fuit nulla, nec in tam vastis Operibus reperta salis mica, anilibus fabulis, quibus refertæ omnes paginæ, nullam melioris literaturæ partem admittentibus. Primus eam huic studio inferre cogitavit hoc seculo HERIBERTUS ROSWEYDUS, animo constituens omnia Sanctorum Acta, quæcunque scripta essent unquam, undequaque conquirere, edita atque inedita, collectaque emittere in lucem Annotationibus illustrata, quibus & obscura illustriora, & ambigua firmiora, & pugnantia certiora redderentur, multa præterea ad sacram & profanam eruditionem utilia in istis exhiberentur. Universi hujus sui instituti rationem ipsemet exposuit, editis anno 1607 Antverpiæ *Fastis Sanctorum, quorum Vitæ in Belgicis Bibliothecis manuscripta extant:* quibus veluti specimen totius Operis annexuit *Acta Præsidalia Sanctorum Tharaci, Probi, & Andronici*, olim mutile edita a Baronio. Ad quam rationem composita omnia Sanctorum omnium Acta *sedecim Tomis* edere, hisque *duos* Illustrationum in eosdem Tomos adjicere se velle pollicitus est. Sed præclaro huic instituto, cui exequendo Bellarminus ducentos vitæ vix sufficere annos, nec minori spatio temporis rem tantam perfici pro dignitate posse censuerat, Rosvveydus jam sexagenarius perficiendo se parem credidit; anno tamen 1629 morte subtractus, antequam primum Tomum emitteret in publicum, consummandum hoc arduum Opus alteri reliquit.

Quod aggressus JOANNES BOLLANDUS, eruditione summa & eloquentia insigni instructus, ita partes has implevit, ut non ii saltem, qui Sanctorum cultui superstitiose dediti sunt, fabulasque pro historiis accipientes nubem pro Junone amplectuntur; sed & alii, qui Historiæ Ecclesiasticæ student, temporum rationes intelligere, anti-

quita-

quitates Ecclesiæ priscæ cognoscere, alia item ad eruditionem spectantia ex his monumentis haurire possint. *Ordinem* eum servavit quem Fasti Romani tenent, religiose observans, ut quo quisque é vita hac discessisset die, in istum reponeretur. *Acta* ipsa quo primum scripta olim fuere stylo exhibuit, certis capitibus, si prolixiora ea sint, ut respirare quasi Lector possit, distincta. Quibusvis *Præfationes* præmisit seu prolegomena, quæ locum, in quo præcipue Sancti quique coluntur, quove orti, aut ætatem degere, vel quem reliquiis suis celebravere, indicant; tempus quo vixere ex certis characteribus eruunt; Vita quælibet, a quo scripta, quo tempore, quibus probata, citata, e qua lingua conversa, annotant; cujus humanitate vel ipsi communicati sint codices, vel ex istis descripta & commodata Vita, docent. Ipsis Actis subjecit *Annotationes*, quibus vel variæ lectiones, quæ alicujus esse momenti visæ sint, in diversis MSS. animadversæ indicantur, vel si quæ occurrunt obscura explicantur, temporum ratio a vulgata dissentiens chronologia exponitur, alia item utilia & erudita in medium afferuntur. Omnium porro quæ copiosius traduntur, in marginibus epitomen sive *Summaria* apposuit, ut cui integra Acta evolvere non vacat, habeat eorum velut breviarium, cujus beneficio vastum Volumen exiguo tempore possit perlegere. Cumq; nonnulla auctorem, cum ipsos Tomos ederet, etiam sedulo indagantem fugerent, quæ deinde absolutis istis amicorum beneficio assecutus est, ea in *Appendices* conjecit singulis Tomis subjectas, in quibus etiam nonnulla emendavit, quorum non perfecta imbutus fuerat cognitione, cum ipsi excuderentur Tomi. Et ut omnibus numeris absolutum prodiret hoc Opus, instructissimos singulis Tomis addidit *Indices* sex, quorum priores duos cuilibet Volumini præmisit, quatuor posterioribus eidem subjectis. Primus *hagiologicus* ordine literarum alphabetico nomina exhibet Sanctorum, quorum Acta quilibet Tomus continet, diem istis sacrum annotans & synopsin Actorum tradens: secundus *chronologicus* juxta seculorum ordinem Sanctos sistit, de quibus in volumine quovis agitur, annumque quo isti nati, mortui, ad dignitates evecti, vel translati sint, ex certis chronologicis notis aut probabili conjectura indicat: tertius *historicus* quorumvis, qui in quolibet Tomo memorantur, nomina propria cum brevibus lemmatibus annotat: quartus *topographicus* nomina regionum

urbium

urbiumque continet Sanctorum ortu, obitu, vel reliquiis nobilitatarum: quintus *grammaticus* verba obsoleta, peregrina, aut cæteroquin obscura, quæ in quolibet volumine occurrunt, recenset: sextus deniq; *moralis* rerum plane omnium, quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem accommodari possit, instar locorum communium, uberrimam segetem proponit & commonstrat.

Labor autem is cum major Bollando videretur, quam qui ab ipso uno posset perfici, adjutorem sibi anno 1635 adscivit GODEFRIDUM HENSCHENIUM egregie Latinis Græcisque literis ac Theologicis disciplinis eruditum: cujus opera adjutus JANUARII mensis Acta eum in habitum, quem hactenus diximus, composita anno 1643 binis Tomis edidit, mille, centum & septuaginta Sanctorum, & aliorum plurimorum memorias & res gestas illustrantibus. His *generalem*, ut vocat, præmisit *Præfationem* ad Thomam Luytens Abbatem Lætiensem, in qua recenset, quibus auctoribus, & quorum excitatus exemplo ad hoc elucubrandum opus accesserit, quid in eo spectarit, quem tenuerit ordinem, a quibus adjutus fuerit, & e quibus fontibus pleraque hauserit.

Quindecim post annis FEBRUARII Sanctorum Acta, laboris hujus socii Bollandus & Henschenius tribus Tomis dederunt anno 1658, quibus mille trecentos & decem Sanctos sistunt, eadem servata ratione, quæ in Januarii Actis apparet. Cumque ambo in isto opere desudarint, & communi quidem consilio omnia ordinarint ac mutua scripta recognoverint, singuli tamen seorsim singulas Vitas discusserint, prolegomenis, annotationibus, & summariis marginalibus, indicibusque ornarint ac dilucidarint; curandum duxere, ut cujus potissimum labore quodvis esset elucubratum, aut e Græco versum, excerptum aut annotatum, primis nominum literis in exteriori margine, ad initium Vitæ cujusque aut Tractatus de Sancto appositis annotaretur, quo Lectori constet, cujus quodvis acceptum sit ferendum industriæ. Commendari in hoc mense cum primis meretur insignis Henschenii de Dagoberti II ætate Digressio, qua ad 1. Feb. diem Actis Sigeberti præfatus est, cujus etiam argumentum late in Diatriba *de Tribus Dagobertis* anno 1655 seorsim excusa pertractaverat. Dagoberto enim secundo antea nemini cognito ex vetustis Sanctorum Actis regnum septendecim annorum asseruit, quod posteritatis oblivione per annos

mille occultatum latuerat; unde patet, quantam historiæ etiam politicæ lucem Acta hæc inferant.

Dum vero continuando huic studio intendunt, inque ordinandis Martii Actis ambo desudant, & primus eorum Tomus prælo jam esset subjectus, Bollandum septuagenario proximum anno 1665 superveniens mors abstulit. Quo extincto ad istius exemplum de idoneo *συνέργῳ* Henschenius sibi prospiciens, DANIELEM PAPEBROCHIUM, industria & eruditione insignem virum, adscivit: quo adjutore anno 1668 Acta Sanctorum MARTII tribus inclusa Tomis prodierunt. Sub eorum *principium* prolixa & luculenta Narratio de vita, operibus, virtutibusque Joannis Bollandi, (cujus etiam imaginem æri incisam primus Tomus præfert) de inchoatæ ab eo Sanctorum hujus collectionis exordio, progressu, ac universa ratione, de amicorum Principumque officiis ad eam provehendam collatis, de piorum atque eruditorum virorum circa ipsum judiciis, deque ejus extremis, legitur. *Secundo* Tomo Martyrologium Bedæ, & Flori ad istud Supplementum, ex Mstis edita; *Tertio* Observationes ad S. Theophanis Chronographiam, & Genealogicum stemma Regum Francorum per tres Dagobertos (in primo Februarii Tomo assertos) deductum, præmiserunt: singulis autem tomis Græca Synaxarii, ex Menologio jussu Basilii Imp. collecto, subjunxerunt.

APRILIS Acta anno 1675 prodierunt tribus arctata tomis: quorum *primus* duos antiquissimos Catalogos Romanorum Pontificum, cum variis ad illos observationibus, præfert; *secundus* præfixum habet Propylæum antiquarium, circa veri ac falsi discrimen in vetustis monumentis ac chartis, præsertim diplomatis, observandum: non tantum ut cognitæ reddantur formulæ notariales pro seculorum atque locorum varietate diversæ, sed ipsi quoque literarum in Diplomatis ductus cognoscantur. Cum enim in istis ad historicam fidem conciliandam recipiendis, non minori sit versandum cautela quam in nummis, quorum multi sub larva antiquitatis inducunt in fraudem, vix ab oculatioribus agnoscendam: rationem earum cognoscendarum discernendarumque tradendam censuit Daniel Papebrochius, ante quem nemo in hunc usque diem peculiari tractatione istam rem aggressus fuerat, quam postea discutiendam sibi sumsit Joannes Mabillonus in augusto *de Re Diplomatica* Opere; Archivi Sandionysiani diplomata quædam,

quæ

quæ falsa censuerat Papebrochius, vera esse asserens. Ut adeo doctissimorum horum virorum acceptum sit ferendum industriæ, quod novum hoc antiquariæ artis genus intelligamus, in qua de veterum instrumentorum ratione, formulis & auctoritate agitur; unde non solum ecclesiastica & civilis historia, sed maxime privatorum hominum Ecclesiarumque fortunæ plurimum pendent. *Tertius* tomus in fronte præliminarem gerit Exegesin, qua ea quæ hactenus de Dagobertis tribus Francorum Regibus, nullo prævio auctore adjutus, primus Henschenius in Diatriba antehac edita, & in Februarii Actorum tomo primo illustrata, constituerat asserueratq;, stabiliuntur & confirmantur, nonnulla autem ob nova quædam interea reperta documenta innovantur, annusque determinatur, quo Dagobertus II obiit; ex cujus (non vero Dagoberti III) posteris assumtos ultimos stirpis Merovingicæ Reges, clarius comprobatur. Singulis iterum tomis Acta Græca ad quemvis eorum pertinentia subjecta sunt. Sancti autem quorum annua memoria in hunc mensem cadit, propriis designati nominibus sunt mille quadringenti viginti, certo numero ultra octodecim millibus expressis.

MAJI Sanctorum Acta anno 1680 prodiere tribus tomis, non integra tamen, sed dimidia saltem, & sedecim priores dies exhibentia, reliquis in tres secuturos tomos rejectis. *Primo* Papebrochius Ephemerides Græcorum Moscorumque præfixit: has quidem æneis insculptas tabulis, quæ omnium Sanctorum, quorum quovis die apud Ruthenos memoria colitur, figuras referunt; istas vero metricas, quæ de singulorum dierum Sanctis hexametrum Græcum versum, & e Græco in Latinum conversum, recitant: Utrasque annotationibus illustratas licet cernere. Sancti autem Antonii, vel Antonini, Archiepiscopi Florentini Vitam ad secundum Maji diem prolixius idem executus est, eque Francisco Castilionense, & Leonardo de Serubertis, & Summario Processuum descriptam eam ad MSC. Codices Florentinos exactam dedit, ac Antonio Magliabechio dicavit. Nec exiguam tomi hujus partem occupat Vita Pauli V. Pont. Max. quam a Jo. Ant. Gabutio descriptam integram Actis inserendam duxit Henschenius. *Secundo* tomo Hodeporica duo sacra præmittuntur, alterum Joannis Phocæ, qui anno 1185 loca sancta adierat, cujus locorum sacrorum ecphrasin e Græca Leo Allatius Latinam fecerat, Græcolatinamque anno 1653

Bartholdus Nihusius ediderat; alterum Antonini Placentini e MSC. erutum per Ignatium a S. Antonio, decimo vel undecimo scriptum seculo. Cæterum ingravescens Henschenii ætas, & infirma Papebrochii valetudo, curam injecerant Moderatoribus hujus Operis de socio illis dando, adjunxerantque *Danielem Cardonum*: verum Antverpiensibus anni 1678 feralis autumnus, qui e sola Professorum domo quatuordecim sustulerat intra hebdomades quatuor, istum quoque, dum in solatium auxiliumque morientium se incautus effundit, e vivis subtraxit, priusquam alicui parti Anni sacri præfigendo nomen suum famam publicam mereretur. Elogium tamen ejus Tomo alteri præfixit Conradus Janingus, in partem sacrorum horum laborum ipsius loco adscitus. Vita Stanislai auctore Joh. Longino, sive Glugosso, Canonico Cracoviensi scripta, & Gregorii Nazianzeni auctore Baronio prodita, Carmen item prolixius Nazianzeni Græcum de Vita propria a Dan. Cardono in solutam orationem Latinam conversum, præ cæteris in hoc tomo annotari merentur. *Tertium* præliminaris de Episcopis & Patriarchis Ecclesiæ Hierosolymitanæ tractatus insignit, in quo Chronologiam & Acta eorum, cum nonnullis aliis ad Historiæ orientalis notitiam facientibus, exposuit Papebrochius: ad exemplum Henschenii, qui similem operam in Romanorum Pontificum accurate texendo Catalogo posuerat, sub initium Actorum Aprilis extante. Singulis tomis his subjuncta sunt *Acta Græca* ex Menologio, Basilii Imp. jussu collecto, & MSCis Bibliothecarum Vaticanæ, Regis Christianissimi, Collegii Claromontani, Sabaudiæ, Petri Franc. Chiffletii, & aliunde ita congesta, ut quodlibet Volumen in fine ea reddat, quæ ad dies pertinent, quorum Sanctos istud describit, & proinde sedecim saltem dierum Acta Græca prodeant; reliquis mensis hujus, quem in sex tomos Collectores partiti sunt, diebus in tres reliquos tomos sepositis: sed quos ante quartum & octogesimum seculi annum non prodituros esse, Auctores in Dedicatione primo Tomo præfixa ad Reverendissimum & Celsissimum Principem FERDINANDUM B. L. DE FURSTENBERG Episcopum Paderbornensem & Monasteriensem, ut omnium studiorum, sic & operis hujus Mæcenatem, professi sunt. Nisi, quod metuendum, spes nostras nunc longius differat Henschenii fatum, quod octogenario major superiori anno die 12 Septembris obiit. Sed bene sperare jubet Papebrochii, cui novus nuper socius *P. Franc. Bartius* additus

ditus est, alacritas & indefessus in his tractandis studiis animus: a quo non residuam modo Maji partem & Junii Acta nobis promittimus, verum totius Semestris a Bollando, Henschenio, & ipso adornati grande Supplementum, egregiis eruditionis monumentis instructum, exspectare jussi sumus: nil dubitantes, si vitam Divina concesserit gratia, eundem in habitum reliquorum etiam sex mensium Acta Sanctorum ipsum ac Socium esse composituros.

NOVUS ISMAEL, CUJUS MANUS contra omnes & omnium manus contra eum; sive P. DANIEL PAPEBROCHIUS Jesuita omnes oppugnans, orbi expositus per D. Justum Camum.

Augustæ Vindelicorum, 1683. in 8.

SAtyram, sub Dialogi forma adornatam, libellus hic continet adversus Jesuitas, infidos, ut Auctor ait, reliquorum Ordinum socios, & ex istorum Ordine præ cæteris, contra superstitem Actorum, quæ modo enarravimus, collectorem Danielem Papebrochium. Nam cum ab istis *Jansenismum Lovanii recrudescere* passim jactaretur; hic autem in Commentationibus suis ad Acta, passim reliquos Ordines, Benedictinos puta, Augustinianos, Franciscanos, Minimos, Dominicanos, & cumprimis Carmelitas, eorumque auctores, perstrinxisse, certe antiquitati eorum minus favere videretur, calumniis hanc toti gregi illatam injuriam confutandam censuit, qui sub *Justi Cami* nomine libellum hunc evulgavit. Facetus inprimis & lepidus in Papebrochium videri voluit, in præmissa Tomo III Maji Patriarcharum Hierosolymitanorum Historia Chronologica Parergo VII. n. 131. 133. p. 30. scribentem: *Bollandum motu omnino proprio, molesteqve nonnihil ferente Henschenio, ac joco potius quam serio, S. Jacobum Eremitam in Palæstina, qui seculo VI vixit, Carmelitis accensuisse*; quod is nullos isto tempore Carmelitas extitisse statueret. Igitur in jocos hos, quos e seriis Bollandi verbis confinxisse Papebrochium Satyræ auctor persuasus est, quindecim epigrammatibus ludendum sibi duxit, Carmelitarum Ordinis antiquitatem in dubium vocari ægerrime ferens.

VALENTINI HENRICI VOGLERI de rebus Naturalibus ac Medicis, quarum in Scripturis Sacris fit mentio, commentarius; accessit ejusdem Physiologia historiæ Passionis JESU CHRISTI.

Helmstadii, 1682. in 4.

UT nulla philosophiæ sanioris pars est, quæ non perito Sacrarum literarum interpreti genuinum earundem sensum eruere volenti inserviat; ita scientiam rerum naturalium, non tantum historiæ creationis declarandæ multum lucis afferre, sed aliis quoque locis sacris explicandis prodesse insigniter, præter *Franciscum Vallesium in libro singulari de Sacra Philosophia, Guilielmum Ader in Enarrationibus de ægrotis & morbis in Evangelio Tolosæ* impressis, *Johannem de Mey in commentariis physicis Medioburgi anno 1651* publicatis, *Thom. Bartholinum de Morbis* (ut vocat) *biblicis*, & alios in vulgus eruditorum notos, nuper in commentario quem diximus, ostendere aggressus est *D. Valent. Henr. Voglerus*, *in Academia Julia non ita pridem artis medicæ Professor clarissimus*. Ediderat ipse ante hos novem annos *Physiologiam historiæ passionis JESU CHRISTI*, quam commentario huic subjungere hæredibus Viri jam beati placuit. Nisi ipse morte fuisset præventus, haud dubie majorẽ limam operi adhibuisset suo; interim multa in eo occurrunt, quæ curiosum Sacrarum historiarum studiosum oblectare aut erudire possunt. Loca quæ physicæ doctrinæ ope dilucidantur, *aut* rerum naturalium mentionem solum faciunt, ut in historia creationis a Mose descripta factum; *aut* descriptiones earundem continent, quales apud Jobum, XXXIX. XL. XLI. cap. potissimum leguntur; *aut* res supra, vel contra naturæ vires, factas memorant, ad quam classem pertinent miracula a DEO aut sanctis viris patrata, quorum omnium catalogum in fine operis leges consignatum. Quod deinde res medicas attinet, eo refert non tantum quæ ad morbos in sacro codice nominatos, ac ad eorundem curationem pertinent; verum etiam ea, quæ generationis aut nutritionis mentionem injiciunt; ut de conceptu, uteri gestatione & partu, cum quæ alibi, tum quæ præcipue in historia Abrahami, Isaaci, & Jacobi, Jo-

hannis

hannis item Baptistæ & CHRISTI memorantur. Multa etiam de varii generis morbis ac ægrotantibus, leprosis, gonorrhæis, cœcis, surdis, mutis, claudis, & modis curandi hosce differit. Ubi tamen τὸ θεῖον in morbis dictis, nec non discrimen eorum qui per miraculum, ac qui per vires naturæ aut artis opera sanati sunt, observare & annotare non neglexit. In *Physiologia historiæ passionis JESU CHRISTI* declarat acerrimum Christi angorem animi, quem in horto, antequam caperetur, sensit: deinde sudorem ejus sanguineum, spineam coronam, aceti felle & vini myrrha conditi potum, solis eclipsin, sitim in cruce pendentis, acetum & hyssopum potui datam, clamorem Christi morientis, mortem repentinam illico secutam, terræ motum ingentem rupes dirumpentem, ex latere mortui perfosso profluentes humores, conditurам demum corporis monumento inferendi, quam prolixius, aliorum sententiis in medium allatis, describit.

PHILOSOPHIA VETUS ET NOVA AD usum Scholæ accommodata &c. Editio altera multo auctior,

Parisiis, 1681. in 12. & Norinbergæ, 1682. in 4.

OPus hoc, cujus prior editio Parisiis itidem prodiit anno 1678, Illustrissimo Domino Jacobo Nicolao Colbert Archiepiscopo Carthaginensi, Rothomagensi Coadjutori &c. a Bibliopola in epistola dedicatoria veluti Auctori nuncupatum, Philosophiam tum Scholasticã tum experimentalem hodiernam utiliter conjungit, eleganterq; ac perspicue explicat. Distributum est juxta posteriorem editionem in sex tomos. Primus Logicam, alter Metaphysicam, tertius philosophiam Moralem, quartus Physicæ partem primam generalem, quintus Physicæ partem secundam de corporibus vitæ & sensus expertibus, sextus partem Physicæ tertiam de corpore animato continet. Prior editio quatuor tomis ista omnia complectitur: nam in secundo philosophia Moralis & Metaphysica, in quarto partes Physicæ tum de viventibus tum de rebus vitæ expertibus conjunctæ sunt. Intercedit nihilominus inter utramque editionem haud leve discrimen, tum quoad ordinem partium, tum quoad res ipsas propositas. In priore editione Logicã philosophia Moralis statim sequitur, in posteriori Logicæ Metaphysicam mox subjicere placuit,

quoniam

quoniam utriusque eadem pene est subjecta materies, dum circa generales quasdam notiones ambæ indefinite versantur. Physicæ prior editio ordine doctrinæ prius de animatis, post de inanimatis agit; posterior opposita naturæ methodo explicatis vitæ expertibus viventia tradit. Multæ doctrinæ ex pristinis sedibus in alias repositæ; inprimis quæ in Physica erant, de materia prima, formis substantialibus, quantitate, infinito, tempore, loco, motu universim spectato, in Metaphysicam rejectæ speculationes. Multæ plenius denuo expositæ, quanquam & in priore editione legantur, quæ in posteriore omissa sunt, aliqua studio, quædam negligentia typographorum. Insignes accessiones factæ sunt Methaphysicæ, *de Deo ut infinito & immenso*: Philosophiæ Moralis articulis *de Libertate, Religione, Lege divina*: Physicæ capitibus de natura corporis; de causis extrinsecis gravium descensum efficere potentibus ex D. Perrault; de motu gravium juxta numerorum imparium progressum accelerato; de experimentis circa aerem ex D. Mariotte; de firmitate & siccitate; de vi elastica; de mundo; de maculis Solaribus ex D. Picard; de Lunæ motu (ubi de novis Cyclis a Cassino excogitatis, quibus tempora longe facilius & accuratius, quam hactenus contigit, digeruntur, item de eclipsium Solarium & Lunarium observatione & utilitate ex eadem) de motu Lunæ circa proprium axem ex ejusdem Cassini institutionibus Selenicis nondum editis; de fontium origine; de Thermis, de æstu maris, de terris, salibus, lapidibus, metallis; de plantarum vegetatione & nutritione, de structura & usu cerebri, de incessu animalium ex Malpighio & Perrault; de tactu, gustatu, aure, oculo, saporibus, odoribus; de lumine & coloribus ex Mariotte & Boyle; de vocis organis & mechanica eorundem structura ex D. Perrault; de diaphragmate ex eodem; de structura & motu cordis; de hepate, hepaticis remediis & affectibus; de sanguinis per renes percolatione, de sanguinis analysi mechanica ex observationibus microscopicis a Lovvenhock factis; de insectis &c. Integra capita accesserunt parti secundæ Physicæ, *de Artis Gnomonicæ principiis, de plantarum analysi & viribus*. Parti vero tertiæ, de nova ratione explicandi motus musculorum; de volatu & natatu; de motu animalium naturali, de qualitatibus tactilibus, de tubo optico, de microscopio, de varia animalium respiratione juxta diversos aeris status, de arteriarum structura & pulsu, de perturbato cordis & sanguinis motu, item febribus, de prima alimentorum præparatione. Colophonis loco est ex Boyle Appendix de Phosphoris.

LA-

LA PHILOSOPHIE DES IMAGES, PAR le P. C. F. Meneſtrier, de la Compagnie de Jeſus.

Philoſophia imaginum, ſymbolorum & emblematum: Auctore R. P. Claudio Franciſco Menetrerio, Soc. Jeſu.

Pariſiis, 1682. in 8.

SApientia, quæ in Emblematis Symbolisve habetur, antiquam habet originem; nec hodie aut heri iſta ſunt nata, ſed Sapientū primis in uſu fuere: quibus imagines erant quod verba, & qui tabulis ſignisque, etiam cum non loquerentur docentes, doctrinas diſcipulis ſuis inſtillabant. Univerſa rerum natura materiam præbet huic philoſophiæ, nec quicquam iſta protulit, quod non in Emblema abire poſſit, ex cujus contemplatione utilem virtutum doctrinam in vita civili capere liceat: adeo ut quemadmodum Hiſtoriæ ex Numiſmatibus, ita Morali philoſophiæ ex Emblematis lux inferatur, quæ ad quosvis humanæ vitæ actus inſigne commodum & eximium decus afferunt. Hæc ſane ad immortalem Heroum gloriam repræſentandam e triumphalibus ſuſpenduntur arcubus, hæc ad prodigioſam & admirandam Majorum virtutem oſtentandam explicantur in atriis, hæc ad defunctorum memoriam ſancte colendam circumferuntur in exequiis, hæc denique paſſim reperiuntur ab Imperatoribus, Pontificibus, Regibus & Principibus depicta, fuſa, impreſſa, inciſa æri, argento, aurove: ut in ſymbolicis his involucris interioris animi affectus erudite explicatos & æternitati commiſſos agnoſcamus.

Collegerunt ea, ſive ab aliis inventa, ſive proprii ingenii felicitate reperta, in peculiares libros præſtantiſſimi diverſarum gentium Viri: quorum quidam, cum liberum hoc doctrinæ genus exiſtimaretur, ut unusquisque pro arbitrio quidvis aſſumeret condendis emblematis, certam in artem iſtud redegerunt & ejus præcepta tradiderunt: quæ tamen non ab omnibus recepta, ſed adverſis legibus oppugnata ſunt. Nam cum quidam ſtatuiſſent, omne ſymbolum velut corpore & anima conſtare, quorum iſtud figura, hanc lemma referat: corpus autem in eo ſimplex eſſe debere, nec e pluribus conſarcinandam eſſe imaginem: integrum humanum corpus ſymbolicam iconem ingredi

non posse, partem tamen corporis ei constituendæ non esse ineptam: sensum ejus non cuivis obvium, neque tamen ita reconditum esse debere, ut nec eruditis pateat: lemma non alia quam Latina vel Italica lingua esse efferendũ & hemistichio includendum; plures etiam hujusmodi regulas tradidissent: alii in contraria omnia ivere, symbolum ab emblemate toto distare cœlo existimantes, nec lemma in symbolo rationem formæ, figuram materiæ instar habere contenderunt, species etiam, in quas alii symbola dispescunt, heroica, naturalia, & moralia commenti, minus agnoverunt. Ejusmodi autem sunt plerorumque rationes, ut contendere pro se quisque magis quam evincere videatur.

Omnes quotquot in hoc studio laborarunt Auctores, tam eos qui artis hujus præcepta & regulas dederunt, vel peculiaribus libris, vel dum aliud agunt expositas, quam qui insignibus exemplis studium hoc illustrarunt, MENETRERIUS elegantissimus aliarum non minus quam hujus scientiæ Doctor recensuit. Qui postquam universam imaginum, quam vocat, Philosophiam, a nemine antea ea docendi ratione & doctrinæ copia excultam, Orbi exponere statuisset; egregium etiam Commentarium edidisset, quo a præstantissimis in Gallia Viris Maximo Regi attributum emblema & symbolum, Solem plures irradiantem orbes referens, adjecto lemmate: NEC PLURIBUS IMPAR, eleganter, copiose & erudite asseritur & illustratur, (*La Devise du Roy justifie; à Paris 1679 in 4.*) hoc anno omnes, qui de symbolis & emblematis aliquid in literas miserunt, commemorandos sibi putavit. Cumque ab *Italis*, ut imaginum pingendarum, sic emblematum condendorum facultate & perspicacissimis & exercitatissimis, labor ille præcipue occupatus sit, horum laudat plures, eorumque Opera succincte enarrat & de iis sententiam fert. Sunt vero: Paulus Jovius, Ludovicus Domenicus, Hieronymus & Vincentius Ruscelli, Scipio Ammiratus, Alexander Farra, Bartholomæus Taegius, Lucas Contilus, Joannes Andreas Palatius, Franciscus Camburaccius, Scipio Bargalius, Torquatus & Hercules Tassi, Julius Cæsar Capacius, Albertus Bernardettus, Jacobus Sassus, Andreas Chioccus, Johannes Baptista Licinius, Horatius Montaldus, Johannes Baptista Personus, Paulus Aresius, Abbas Ferrus, Silvester Petrasancta, Constantius & Pamphilus Landi, Cæsar Trevisanus, Felix Milensius, Stephanus Guazzus, Thomas Garzonus, Petrus Gritius, Johannes Bellonus, Rudolphus Mojeschinus

ſchinus Pius, Johannes Baptiſta Piccaglia, Guido Caſonus, Franciſcus Lancus, Franciſcus Contarenus, Ruggerius Peſcus, Hieronymus Aleander, Marinus Bolizza, Johannes Baptiſta Albertus, Emanuel Teſſaurus, Petrus Abbas, Franciſcus Carmenus, Philippus Picinellus, Aurelius Corbellinus, Gabriel Simeonius, Bernardinus Percivalius, Alcibiades Lucarinus, Johannes Baptiſta Pittonus, Bartholomæus Arnigius, Valerius Zanus, Octavius Strada, Ulyſſes Aldrovandus, Johannes Paulus Reinoldus, Simon Birallius, Principius Fabricius. Ex *Anglis* unicum Abrahamum Frans: Ex *Batavis* neminem: Ex *Hiſpanis* Didacum Savedram, Johannem Oroſcium Covarruviam, Johannem Franciſcum de Villava, Andream Mendonem, Alphonſum de Ledesma, Johannem Baptiſtam Chriſtinæum, Johannem Pinedam, Balthaſarem Corderium, Didacum Ortuneſium de Calaorra, Petrum la Sierra, Marcum Martineſium: Ex *Germanis* Anshelmum Botium, Athanaſium Kircherum, Jacobum Maſenium, Academicos Altorfinos, Henricum Engelgravium, Carolum Regium, Martinum Breſſerum, Julium Gulielmum Zincgrefium, Jacobum Typotium, Joachimum Camerarium, Salomonem Neugebauerum, nominat.

A *Galliis* autem ingenii acumine & felicitate ad ſummam dignitatem emblemata cum lemmatibus evecta eſſe prædicat; verumque hujus artis eos indagaſſe uſum, cum priſcis Franciſci & Adriani Amboſiorum, Andreæ Alciati, Claudii Paradini, Claudii Minois, Ludovici Brettani, Henrici Stephani, Mauritii Sevi, Caroli Bovii & aliorum exemplis, tum recentioribus Petri Moanæi & Dominici Buhurſii illuſtribus documentis demonſtrat: quorum iſte egregium de arte emblematum lemmatumque (*de l' art des deviſes*) commentarium venuſtiſſimis ingenioſiſſimisque emblematis illuſtratum edidit; hic inter Dialogos, quos elegantiſſimos eruditiſſimosque inter Ariſtum & Eugenium inſtitutos compoſuit, inſignem & prolixam tractationem de eorum natura & conſtitutione, vitiisque ac virtutibus ſuſcepit, ſelectiſſimaque eorum exempla attulit, peculiare huic argumento tribuens Colloquium, quod in iſto Opere ſextum locum tenet. Artem vero hanc emblematicam illuſtrium virorum in Galliis opera ad majus & conſummatum decus provectam Auctor oſtendit; ac ipſi Cardinali Mazarino, qui ex Italia in Galliam ſtudii hujus amorem attulerat, maximopere iſtud probatum fuiſſe, ingenio præſtantiſ-

ſimorum hominum Henr. Lud. Haberti de Hontmor, Dnn. Clementis, d' Ouvrier, Chapelain, Charpentier, Perraut, Quinault, Bourzeys, Talemann, Buſſieres, & Mademoiſelle de la Vigne poſtea excultum & perfectum docet.

Huic de Auctoribus, qui emblematum ſymbolorumque naturam & exempla tradiderunt, Diſſertationi ipſe ſubjicit Auctor exempla plurima & ſymbola de Cœlo, Sole, Aurora, Lumine, Nocte, Planetis, Pareliis, Cometis, & ſideribus deſumta, quæ pleraque ex Scriptoribus, de quibus antea ſententiam dixerat, depromſit. Partem autem *primam* ſe jam ſaltem dare, ſymbola ab aſtris & cœleſtibus rebus petita exhibentem, indicat; cui *alteram* ex elementis conflata; & *tertiam* ex artificialibus corporibus compoſita oſtenſuram, numero eorum millenarium quater ſuperante, ſit adjecturus. *Hiſtoriam* etiam Symbolorum ac emblematum, *Artemque* eorum condendorum certis incluſam regulis, quæ firmioribus nitantur fundamentis, ſe traditurum pollicetur. Eo nempe allaborans, ut abſolutam reddat & omnibus numeris perfectam hanc doctrinam, quam & hodie paſſim in magnatum aulis, ſuperbis ædificiis, magnificis monumentis, templis, aris, monetis, libris, veſtibus etiam exornandis inſignem utilitatem afferre ac egregium decus conciliare videmus: de qua, licet apud ipſos non ſatis exculta, præclare judicarunt Veteres; quod vel unius Clementis Alexandrini patet ſententia, dum Lib. V Stromat. pag. 415 inquit: *χρησιμώτατον τὸ τῆς συμβολικῆς ἑρμηνείας εἶδος εἰς πολλά, καὶ πρὸς τὴν ὀρθὴν θεολογίαν συνεργοῦν, καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν συνέσεως, καὶ πρὸς βραχυλογίας ἄσκησιν, καὶ σοφίας ἔνδειξιν. Σοφοῦ γὰρ τὸ χρῆσθαι τῇ συμβολικῇ φράσει δεξιῶς, φησὶν ὁ Γραμματικὸς Δίδυμος, καὶ τὸ γνωρίσαι τὸ διὰ ταύτης δηλούμενον.*

MARTINI RUARI, nec non aliorum illuſtrium, ſpectabilium doctorumque Virorum ad ipſum vel ejus cauſa ſcriptarum EPISTOLARUM SELECTARUM Centuria altera & ultima.

Amſtelodami, 1681. in 8.

MARTINUS RUARUS natione Holſatus, Vir exceptis ſectæ ſuæ, quæ fuit Socini, erroribus ſic ſatis probus, ob ſummam eruditionem

nem & maximas ingenii dotes non modo inter suos illustre obtinuit nomen, sed magnis ubique viris, a religione ejus alioquin alienis, gratissimus vixit. Occasionem qua ex Lutherano Altorfii factus sit Socinianus, ipse memorat Centuriæ hujus pag. 173. 174. 175. 176, dum nempe in Ernestum Sonerum crypto Socinianum incidisset, ac Gregorii Nysseni λόγον quendam κατηχητικὸν, suasu Rittershusii & Hoeschelii, Romana veste tum primum induendum sibi sumsisset. E Norico agro pulsus, egit deinde passim in Germania, Dania, Anglia, Belgio, Gallia, Italia, maxime autem Polonia, & tandem in urbe Gedanensium domicilium sibi legit, fortunarumque suatum sedem ibi collocavit, præcipuorum Regni Poloniæ Senatorum negotia curæ suæ commissa administrans. Et quamvis Ecclesiæ ministri munus inter suos nunquam gesserit, sibi tamen haud potuit temperare, quominus errores suos disputando, differendo, aliove modo inter cives Dantiscanos disseminaret. Hinc aliquoties a magistratu hujus urbis loco excedere jussus est, sed interveniente Castellani Cracoviensis Stanislai Koniecpolski, supremi militiæ Regni Poloniæ Ducis, aliorumque nonnullorum ex præcipua Nobilitate intercessione, iterum iterumque suspensa fuit injunctæ migrationis executio. Cum autem libertate propriæ conscientiæ non contentus, dogmatis sui virus nihilominus hominum animis instillare pergeret, Dantisco expulsus in Strassinio, uno vel altero milliari inde distante pago, cum familia substitit: donec a Vladislao & Johanne Casimiro Poloniæ Regibus, ex commendatione cum aliorum Regni Consiliariorum, tum inprimis memorati Cracoviensis Castellani, in ministrorum Regiorum numerum adscitus, libere ubique non modo commorari & negotia exercere, sed & sacra sua peragere potuit: id quod uberius cognoscere licet e pluribus Centuriæ huic insertis epistolis a XLIIX ad LXXXIX, tum ab ipso tum ad ipsum vel ejus causa exaratis, pag. 324.--417. Scriptorum hujus Viri cum antea nullum prorsus extaret, quod ipse vel sua non amaret adeo, vel incommodis quibusdam intercedentibus perficere non posset, quæ majorem animi & corporis tranquillitatem postulabant; ejus tandem *Epistolas* hinc inde dispersas post obitum Parentis colligere instituerunt superstites duo filii, Joachimus & David Ruari. Harum *prima* Centuria Amstelodami anno 1677 in lucem & conspectum hominum edita, magno cum applausu eruditorum, quod illic res magni in religione momenti

inter diversarum sententiarum atque sectarum asseclas, pertractari & examinari viderent, fuit excepta. Quæ res animum addidit natu minori filio Davidi, ut ex sua officina *alteram* quoque eamque ultimam parentis aliorumve illustrium & doctorum Virorum ad eum vel ejus causa scriptarum Epistolarum Centuriam anno 1681 evulgaret, eam simul spem in Præfatione faciens Lectori, propediem & *reliqua* hujus Auctoris tam *Historica* quam *Theologica*, *quæ nullius turbare conscientiam, sed solummodo ad mores corrigendos pietatemque colendam incitare Christianos* scribit, esse secutura.

Multa vero in altera hac Epistolarum Centuria continentur, quæ cuivis docto, tum ob styli elegantiam, tum rerum erudite cognoscendarum jucunditatem, eas facile commendant: siquidem in iis non Philosophus modo, Politicus, & Historicus, sed & potissimum Theologus invenit, quorum notitia eum forte antehac fugiebat. Et ad *Philosophum* quidem spectat subtilis admodum disputatio de loco mundi, seu spatio illo quod ipsum universum ambitu suo complectitur p. 206. 207. 285, de divisione puncti in infinitum sive actuali sive potentiali a p. 207. usque ad 217, & p. 286. 287. 288. de mundi æternitate contra Peripateticos p. 29. 218. 241. de ratione formali pœnæ in malo ob culpam simpliciter sumtam posita, sive hæc sit propria sive aliena pag. 242. 250. *Politicum* non minus quam *Historicum* oblectabunt ea, quæ leguntur de statu Galliæ post Henrici IV mortem p. 25. 26. de Rhatichio profitente novam docendi methodum Augustæ Vindelicorum pag. 32. de Argentorato ejusque Academiæ statu p. 34. 35. de Judæorum Cracoviæ synagoga p. 75. istiusque urbis intra & extra muros spectatæ amplitudine, templo item arcis regiæ cum nonnullis ejus monumentis p. 77. de salis fodinis quæ sunt Veliciæ, & proventu earundem annuo p. 77. de reliquorum Poloniæ oppidorum ratione p. 96. de elegantiis istius gentis in excipiendis hospitibus p. 97. 98. de homagio Imperatori a Norimbergensibus præstito, & pompa qua exceptus is fuit sub urbis hujus ingressum p. 197. de Nelli, qui Cæsari e jocis fuit, faceto quodam responso p. 199, de insigni spectaculo sive certamine στοχαστικῷ, quod annulare vocant, Onolzbachi edito in nuptiis Joachimi Ernesti Marchionis cum Solmense Comitissa Sophia p. 201, de Conventu Principum Francofurdiensi & bello Germanico circa annum MDC XXX. pag. 290. de fœdere super mutua quorumvis de religione dissidentium tolerantia inter Or-

dines Regni Poloniæ anno MDLXX sancito p. 379, de bello Scythico feliciter a Polonis anno MDCXLIV profligato p. 397. 400. de formandis studiis politicis p. 405. de felici Polonorum expeditione in Moscos p. 436. Quæ *Theologo* discutienda sint, ad unam haud facile redegeris classem. *Didactica* sunt quæ disseruntur de baptismo aquæ, an & quatenus in Ecclesia necessario sit retinendus p. 251. in Scripturis sacris explicandis antiquorum Scriptorum consensu haud esse innitendum p. 284. de usu gladii inter Christianos p. 300. 301. de Christi Deitate p. 303. 304. in quibus subinde heterodoxa adspersa prudens Lector deprehendet. In *Polemicis* exercere quem poterit Ruarus, more Socinianorum acerrime disputans contra servum arbitrium in rebus spiritualibus p. 13. 14. futurorum contingentium divinam præscientiam p. 15. 16. 17. 18. fidem infantum p. 19. 20. finalem electorum perseverantiam p. 53. 54. 55. 56. trium Personarum in una essentia Divina subsistentiam p. 124. 125. Christi Deitatem p. 308. seqq. unionem personalem duarum naturarum in Christo p. 126. 127. 128. officium ejus mediatorium p. 129. 130. nomen Patris essentialiter sumtum & de Christo usurpatum p. 131. 132. 133. communicationem idiomatum p. 134. 135. 136. peccati originem ex lapsu Adami naturalem p. 154. Idem disputat contra idololatriam Ecclesiæ Romanæ p. 438. 439. abusum auricularis confessionis atque indulgentiarum p. 440. & qui committitur in alleganda veteris Ecclesiæ auctoritate p. 441. *Exegeticis* annumeranda veniunt ea, quæ ad loca Scripturæ varia utpote Psalm. XCVII. 5. (p. 120. 121.) CX. (p. 116. seqq.) Jes. IX. 6. 7. (p. 52. 53. 112. 113. 114.) XXXV, 4. 5. 6. (p. 108. 109.) LIII. (p. 114. 116.) Zach. II. 8. (p. 110. 111.) Matth. IX. 2. (p. 101. 102. 103.) XXIV, 24. (p. 54. 56.) Joh. XII. 41. (p. 106. 107. 108) Actor. II. 34. (pag. 119. 120.) VII. 53. (p. 270. seqq.) 1. Cor. IIX. 6. (p. 132. 133.) Gal. III. 19. (p. 270.) Hebr. I. 7. (p. 118. 119.) II. 13. (pag. 53.) aliaque more suo, id est Socinistico, commentatus est. *Casistica* & Practica sunt: an cum nemine in religione dissentiente literarum liceat colere commercium? ob dictum Johanneum II Epist. v. 3. p. 7. 10. 11. Num aliquando liberius in sententias variarum sectarum Christiano integrum sit inquirere? p. 38. 39. Quomodo is, qui desperationi propter peccatum aliquod proximus sit, erigi & in statu suo firmari debeat? q. 140. sqq. An & quatenus Sociniani sacram synaxin celebrare possint apud Lutheranos? p. 27. (& iterum p. 169. ubi eadem legitur epistola, Leuschnero tributa, quam pag. 26. Husvvedelius scripsisse

ſcripſiſſe ferebatur.) Num ab iis ſententiis, quæ manifeſta & conſentiente piorum Veterum interpretatione firmantur, ob conſequentias, quas forte aliquis non poſſit ſolvere, ipſi diſceſſio facienda ſit p. 258. ſqq. An & quatenus Chriſtiano liceat magiſtratu fungi p. 268. ſeqq. An omnia exacte prius in Theologia cognoſcenda ſint ipſi, qui ad munus aliquod publicum in eccleſia cupit accedere, p. 297. An quisquam religionis & conſcientiæ cauſa ullo incommodo afficiendus ſit in Republica p. 323. ſeqq. p. 351. 363. 369. 378. 425. An major in eo eluceat charitas, qui bona proximi ad ſe non rapit, quam qui ab uxore alterius abſtinet p. 422. An ob tranquillitatem in Eccleſia ſervandam, reticenda ſint aliquando dogmata, ſi maxime vera, minus ad ſalutem tamen neceſſaria p. 443. Inter *Aſcetica* prolixa illa parænesis, ad colendum pietatis ſtudium p. 41. ſeqq. cum diſcurſu de militia hominis Chriſtiani p. 47. 48. 49, numeranda eſt. Huc referenda etiam commonefactio eorum, quæ virtutum homine Chriſtiano dignarum cultum non parum impediunt p. 412. Ad *Critica* pertinet virgula cenſoria, quam in Dialogum Weigelii de Chriſtianiſmo Ruarus ſtringit p. 56. 57, nec non judiciũ Georgii Konigii Theologi Altorfini de Socinianorum ſcriptis p. 180. ſqq. vindicatio cujusdã loci Volkeliani ex ejus Lib. IV de vera religione male intellecti p. 422, laudatio funebris & luctus ob mortem Johannis Crellii p. 428. 429, & judicium de ſcriptis Hugonis Grotii p. 438. *Hiſtoriæ* ac prudentiæ *Eccleſiaſticæ* tandem inſerviunt, quæ memorantur de Heilbrunnero Theologo Neoburgenſi p. 51. Valentino Weigelio p. 57. 58. Joachimo Eberhardo, Philoſophiæ magiſtro, ejusq; enthuſiaſmo Argentorati in publica concione ſe exerente, carcere & deportatione coercito p. 81. de Jona Schlichtingio p. 317. de Erneſto Sonero, e cujus diſciplina ſe & alios fratres profectos eſſe teſtatur Ruarus p. 86. 91 92. 174. 175. de Martino Smiglecio p. 96. de Petro Bertio p. 164. 165 ejusq; defectione ad Papatum p. 167. de Jo. Crellii Locis Theologicis, qui nunquam tamen prodiere, p. 171. ejusque virtutibus p. 187. de templo Freidenſtadienſi, viros a fœminarũ aſpectu, ſuæ ſtructuræ commoditate, prohibente p. 33. de Synagoga Judæorum Cracovienſi, pictis imaginibus intus exornata, quas in Romanenſibus alias hi deteſtantur p. 75. 76. de ſtatua lignea templi Cracovienſis in formam hominis aſino inſidentis facta, ejusq; ſolenni deductione, quæ in Dominica Palmarum quotannis ſuſcipitur p. 77. de moderato Ruari ac prudenti ſectam ſuam ſequendi ſtudio p. 177. 178. 179. de diſputatione ejus

ejus Gedanensi p. 345; de feliciore statu Remonstrantium in Belgio, succedente in Principis Mauritii locum Frederico Henrico Nassovio pag. 266. 267; de Floriani Crusii medici in spargendis erroribus Socinianis apud Gedanenses studio p. 361; de ejusdem & Zvvickeri ac Ladebachi proscriptione p. 372; de libero sacrorum Socinianorum exercitio in Strassinio prope Dantiscum pago p. 373. seqq. de Duræi εἰρηνικοῖς conatibus frustraneis p. 425. &c.

S. ANASTASII SINAITÆ ANAGOGICArum Contemplationum in Hexaemeron Liber XII, hactenus desideratus; cui præmissa est Expostulatio de S. Johannis Chrysostomi epistola ad Cæsarium Monachum, adversus Apollinarii hæresin, a Parisiensibus aliquot Theologis non ita pridem suppressa.

Londini, 1682. in 4.

ANASTASIUS Antiochenus Patriarcha, qui quod in monte Sinai vitam monasticam excoluisset, *Sinaita* vulgo dicitur, exeunte sexto seculo fatis suis defunctus, varia post se opuscula, & inter hæc Anagogicas contemplationes in Hexaemeron reliquit, quod opus extrema sui parte hactenus caruit. Nam in Bibliothecis Patrum Contemplationum istarum libri tantum undecim comparent. Nunc vero duodecimus, juxta fidem MSC. quod ex Johannis Dallæi Bibliotheca in Colbertinam transiit, cum interpretatione Latina & conjecturis *Andreæ Dacerii* accessit. Ac ne quis miretur, cur liber hic duodecimus tamdiu in tenebris delituerit, præfationis Auctor monet, in eo nonnulla cum Transsubstantiationis doctrina pugnantia contineri, quæ librorum Censores supprimere, quam sibi suæque religionis hominibus negotium facessere, maluerint. Atque idem fatum *D. Chrysostomi ad Cæsarium Monachum epistolam* ob eandem rationem etiamnum experiri, in Expostulatione præfationi subjuncta queritur. Enimvero celeberrimum istum Ecclesiæ Doctorem epistolam aliquam ad Cæsarium Monachum exarasse, quamvis ea nec inter opera Chrysostomi legatur, nec a Catalogorum Scriptoribus recenseatur; ex *Vetere* aliquo *Scriptore, qui* post septimi seculi medium *contra Severianos & Acephalos scripsit*, opera Turriani in lucem edito, nec non e *Nicephori Patriarchæ Constantinop.* disputa-

tione adversus Iconomachos, quæ in Colbertina Bibliotheca manuscripta extat, & aliis monumentis abunde constare arbitratur eruditus Expostulator. Neq; dubitat, eam Chrysostomi epistolam adhuc extare, cum superiori seculo Petrus Martyr e Florentina Bibliotheca istam descripserit, quod apographum in Cantuariensis Archiepiscopi Thomæ Crammeri bibliothecam translatum quorsum postea pervenerit, cum sub Mariæ imperio hæc bibliotheca diriperetur, incertum. Accidit autem, ut doctissimus Vir *Emericus Bigotius*, dum ante aliquot annos in Italia versaretur, Florentiæ in eandem epistolam, quam olim Petrus Martyr ibidem descripserat, incideret; quam Parisiensem Archiepiscopum Petrum de Marca pro genuino Chrysostomi fœtu agnovisse, ejusdem consobrinus Fagetus epistola ad primum Palensis in Bearnia Curiæ Præsidem testatus est. Nec Fagetus modo rem istam in publicum protulit, sed ipse etiam Bigotius se epistolam illam, quamprimum occasio daretur, in publicam lucem emissurum pollicitus est, & cum sub prelo gementem *Palladii Dialogum de vita Chrysostomi* illico lucem visurum amicis significaret, hanc Chrysostomi epistolam post ejusdem vitam, loco maxime oportuno, se itidem editurum haud semel pronunciavit. Quod neminem non novisse, cui aut ipse Bigotius, aut *Menagius*, aut *Justellus*, aut *Baluzius*, aut *Formentinus*, aut *Santolius* aliique clarissimi viri non sint penitus insalutati, Expostulationis Auctor asserit; subjungens, fuisse etiam, qui Bigotii præfationem viderint, ipsumque apud amicos libere professum, se aliquot ejus exemplaria jam excusa sibi asservasse, & alia nonnulla apud amicos quospiam reposuisse; esse insuper Viros probos, qui *Robertum Bigotium* in supremo Parisiensium senatu Consiliarium, hanc ipsam Chrysostomi epistolam in consanguinei sui manibus vidisse profiteantur; denique in Angliam, Belgium, ac alio missa prioris paginæ jam excusa aliquot exempla, hanc epistolam cum Palladio mox prodituram, rem omnibus notam fecisse. Sed eventum promissis non respondisse dolet; cum a Parisiensibus nonnullis Theologis, e quibus *Dn. Grandinum* & *Dn. Faure* nominat, & epistola illa diu desiderata, & Bigotii præfatio, suppressæ fuerint; eamque ob causam in isto Palladii volumine post pag. 236 integer quaternio desit, per quam immanem lacunam lector ad fraudis cubilia deducatur. Causam autem tam inopinatæ suppressionis non aliam esse scribit, quam quod Chrysostomus in hac epistola Transubstantiationi adversetur, asserens, *panis naturam*

turam

turam integram permanere; quamvis Divina sanctificante Gratia, mediante Sacerdote, Corporis Dominici appellatione dignus habeatur. Quæ verba Petrus Martyr anno 1548, in *Disputatione adversus Gardinerum* Wintoniensem Episcopum allegavit. Quæ vero ad hoc Chrysostomi testimonium Gardinerus, & postea Perronius adversus Plessæum disputans, & Gamachæus regesserunt, (quorum ultimus epistolam illam non Johanni Chrysostomo, sed Eleemosynario tribuit, illumque excusandum pronunciat, quod Transsubstantiatio ejus temporibus non ita perspicue tradita fuerit) Expostulationis Auctor breviter recenset & confutat; & quod Parisienses illi Theologi, qui hanc Chrysostomi epistolam supprimendam censuerunt, rebus suis haud bene consuluerint, demonstrat. De cætero, quod Chrysostomum non modo Transsubstantiationi, sed etiam reali Corporis & Sanguinis Dominici præsentiæ adversarium, cum Albertino & Auctore Disquisitionis de sanguine Christi existimat, in eo Virum Clarissimum falli minime dubitandum est.

Die unüberwindliche Festung / oder gründlicher Bericht / wie gantz neue Festungen / auff eine fast unüberwindliche Weise / anzulegen.

hoc est;

MUNIMENTUM INEXPUGNABILE; SEU Munitionum, tum pene inexpugnabilium exstruendarum, tum legibus Batavicæ architecturæ extructarum firmandarum magis perficiendarumque, solide ostensa ratio,

Auctore Ernesto Friderico a Borgsdorff, Architecto.

Ulmæ, 1682. in 8.

HOdierno Marte oppugnandis munitionibus impetum suum novis indies artibus intendente, nec operibus ex Architectura militari hactenus recepta, sive procul arcendis longo tempore hostilibus insultibus; sive tumultuariæ per subitam vim expugnationi cavendæ; sive mutuæ inter se opi ferendæ, sufficientibus; occupatum hactenus ab illustribus ingeniis plurimis laborem, in perficienda Architectonice, struendisque quantæcunque hostium vi paribus munimentis, sibi etiam

sumere voluit Auctor, editoque hoc scripto publicis impertiri commodis.

Professus autem, se minime studio detrahendi quicquam debiti honoris illis, quibus præcipua sua debeat Architectura (sic dicta) Batavica aut Freitagiana, animum huic operæ adjunxisse; sed exemplo celeberrimorum hujus ævi Architectorum inductum, arti promovendæ cogitata sua, quantumvis ab aliorum sensis aliena, publicare decrevisse: *Inexpugnabilis* titulum, Munitioni ad normam a se præscriptam extructæ tributum, eo jure tuetur, quo supremos mundi Magnates Invictissimos salutamus: quos quemadmodum heroica sua facta, quibus alios antecellunt, hoc titulo insigniunt; sic merito illam, quæ supra conditionem aliarum, nec subitis impressionibus capi, nec dispositis per suggestus tormentis accedi, disjicive possit, & cui expugnandæ parem omnino viribus oppugnatorem nulla bellorum hucusque gestorum suppeditet historia, hoc nominis sibi vendicare.

Novæ porro suæ muniendi rationi XVII sequentia Axiomata (eo, quo ab Auctore referuntur, ordine hic recensa) tanquam principia præstruit:

I. Hosti rectis itineribus, fossis vineisque ad munitionem accessum, & dispositis per aggeres tormentis valli ruinam molienti, maxima infertur a tormentorum viribus noxa & impedimentum.

II. Vineæ hostiles eruptionibus, manuque facta disjectione, efficacissime retardantur.

III. Violenti impetus impressionesque jactibus tormentorum, impactos globos &c. grandinatim evibrantium, validissime infringuntur.

IV. Ab occupatione & insessione straturum valli ruinarum Hostem oportet posse prohibere.

Partes Munitionis V. plurimi sumtus plurimum conferant ad defensionem.

VI. defensæ defendentibus mutuam vicissim opem præstent.

VII. defendentes defensis robore minimum sint pares: ne Hostis plus, quod impetere, quam a quo impeti possit, offendat.

VIII. Cuivis lineæ oppugnatæ, individuæ ab altera quapiam suppetiæ sunt destinandæ.

IX. Quo pluribus Munitio cincta fuerit Propugnaculis, eo est validior.

X. Cavendis subiti impetus expugnationibus Polygonum interius æque munitum sit atque exterius.

XI. Anguli defensi exigantur ad rationem angulorum defendentium.

XII. Munimentum obsessorem ubivis ictibus tormentorum suorum habeat obnoxium.

XIII. Hostis usibus terra, quoad fieri potest, subducatur: ut quærendis latibulis eandem secum advehere necesse habeat.

XIV. Munitio oppugnantem nec ex alto magis, nec ex profundo, sibi habeat infestum, quam idem Ipsam possit experiri.

XV. Defensorum commeatui communicationique tutus tectusque Munitionem circumcirca sit ambitus.

XVI. Justa Munitio, exercitus probe instructi præliumque capessituri exemplo, diversis sibique in subsidium & vicem succedentibus operum suorum velut aciebus, Hosti suo occurrat.

XVII. Quemadmodum in prælio, prostratis cæteris, vel ultima legio sustinere adhuc pugnam potest; sic Munitionis hæ acies ita inter se sint diversæ, ut singulas, ad extremam usque continuata oppugnatione, Hostem oporteat devincere.

Atque his sive conditionibus sive defensionis debitæ momentis omnibus, ut propositos hucusque muniendi modos destinei: sic suum veluti fundamento niti, speciosis admodum discursibus contendit: quibus brevem subjungit explicationem sex Schematismorum, diversas munitionum, legibus supra dictis exstructarum, species exhibentium.

Defectibus denique Munitionum Batavicarum medetur, correctis præcipuis Munimenti partibus, Collo puta, Alis, & faciebus Propugnaculi, Fossa, Cellibus commentariis, Præmunitionibusque: ita ut Axiomatibus modo memoratis utcunque conciliatæ, defensioni præstandæ sint ac aliæ aptiores.

LE CABINET, OU LA BIBLIOTHEQUE des Grands, &c. Par Gedeon Pontier, &c.

id est:

Bibliotheca Magnatum, continens observationes & indagationes omnium Statuum sive Potestatum supremo dominio gaudentium, multasque nostri temporis relationes singulares & exquisitissimas: Historiam, Chronologiam, Topographiam, Hydrographiam, Politicam, Insignia, Symbola, Miracula, & egregia alia. Dedicata Regi a Gedeone Pontier *Presbytero Theologo, Protonotario Sedis Apostolicæ.*

Parisiis, 1682. in 8.

QUicquid amplissimus hic titulus promittit, exhibetur Tomis parvis duobus, in unum non magnum volumen compingendis: Ita compendio laboris factum est, ut ex vastissima & infinita pene materia, paucissima allata sint, quæ lectores expectant. Nec minima libri pars in digressionibus absumitur, quas in præfatione excusaturus Autor, non utiles solum, sed & necessarias, ad relaxandam lectoris lassitudinem, & amœnam ejus instructionem, esse asserit. De delectu etiam sive ordine, quem lector exigeret, ita se defendit, ut dicat genus scribendi naturale, quo ipse usus sit, semper præferri a sagacioribus, compilationibus scholasticis & affectatis. Tractat autem tomo opusculi primo de *Pontifice Romano*, *Duce Sabaudiæ*, *Magno Duce Hetruriæ*, *Duce Mantuæ*, *Mutinæ*, *Parmæ*, & de Ditione *Tridentina*. Ex Italia in *Galliam* progreditur, & de Rege quædam, pluscula de Episcopis refert, commemoratis omnibus, qui hodie Cathedras Metropolitanas & Episcopales obtinent. Pergit ad Ducem *Lotharingiæ*, inde ad *Imperatorem*, ut vocat, *Germaniæ*, ubi pauca quædam, sed mutila, de Augustissimo Cæsare; dein provincias, urbes, flumina refert; singularibus vero capitibus agit de Electoribus; concludens hunc tomum narratione de Rege *Hispaniæ*. Tomo secundo tractat de Regibus *Britanniæ*, *Lusitaniæ*, *Sueciæ*, *Daniæ*, *Poloniæ*, tum de *Moscorum*, *Tartarorum Precopensium* Dominiis. Dein de Rebuspubl. Liberis, *Veneta*, *Belgio fœderato*, *Helvetiis*,

Genua

Genua, *Geneva*, *Luca*, & *Ragusa*. Inde ad Barbaros digressus, de *Turcis*, *Persis*, *Tartaris Asiaticis*, *Sinensibus*, *Indis*; denique etiam in Africa de *Mauritanis*, sive *Maroccensibus*, *Abyssinis*, *Ægyptiis*, de *Monomotapa*, & *Congi* Regnis. De omnibus aliqua, eaque pauca, digressionibus plurimis interpolata: v.g. Tomo primo, capite de Pontifice, agit de *Etymologia tituli Cardinalium*; de *origine Campanarum*; de *ritu Jubilaeorum*; de *titulo Pontificis*, cur *sanctissimus* appelletur, contra Protestantes, (hos enim arrepta occasione undique insectatur;) de *acu magnetica*, de *Prophetia* S. *Malachiæ*, qua Pontifices futuri per ænigmata designantur, & aliis ejuscemodi, intermixtis etiam & annexis Philologicis quibusdam, aut potius Grammaticis, quæ notare & excerpere longum foret; atque hoc modo per totum Opus sibi indulget.

Etsi vero instituti nostri memores, censura abstineamus, non possumus tamen vel in ipsius Auctoris gratiam, (qui in calce operis observationes & correctiones quasdam ipse adjecit,) vel ad nostratium instructionem dissimulare, excidisse Scriptori huic multa, dum compilatores qualescunque, vel rumores incertos sequitur, & locorum peritia caret, quæ emendatione indigent. Specimen unum & alterum ex illis capitibus apponemus, quæ res notissimas continent. Tom. I. p. 252 hoc habet: *Erfordia est urbs præcipua Landgraviatus Thuringiæ, spectans ad Domum Saxonicam, sicuti etiam Dresda. Est alia urbs Erfordia, quam defunctus Archiepiscopus Moguntinus sub dominationem suam, ante aliquot annos redegit, adjutus copiis Gallicis sub ductu Pradelli Gubernatoris S. Quintini.* Hæc manifeste erronea sunt: una est enim in Thuringia Erfordia, ut omnes norunt, neque aliam possidet Elector Moguntinus. P. 269 refert: *Visurgim oriri in Saxonia Naumburgensi, haud procul a Saxonia Altenburgensi*; quod plane falsum est: oritur enim Vierra, (qui postea auctus ad Mundam Fulda flumine, Visurgis nomen sumit) in finibus Franconiæ, trans sylvam Thuringicam, milliaribus Germanicis 16 a Naumburgo dissitis. P. 294 ubi paucissima de Serenissimo Potentissimoque Saxoniæ Electore, Domino nostro Clementissimo, refert, (quæ examinare supersedemus,) pro descriptione quadam provinciæ, quam Lector merito expectare poterat, hæc subjungit: *Magdeburgum est maxima totius provinciæ urbs; possidet hanc Elector Brandenburgicus, ex præscripto Pacis Monasteriensis; tenet in hac præsidium validum, nullique sumtui parcit, ut eam muniat. Archiepiscopus ejus est Lutheranus*

mus, idemque simul est Episcopus Hallensis &c. Magdeburgum autem nunquam fuit urbs superioris Saxoniæ, sed inferioris, nec in Electoratu Saxonico præsidium aliud tenetur, quam summi Principis nostri. Tacemus quæ occasione Witteberga, (nam præter hanc & Dresdam nullam aliam neque Saxoniæ neq; Misniæ urbem, ne Lipsiam quidem nostram nominat) in B. Lutherum effundit, dudum explosa. Pag. 279. Beatum Rhenanum, scriptorem Germanicarum rerum citans, prænomen ejus pro sanctitatis elogio habet. Scribit enim *le Bienheureux Rhenanus.* Ita scilicet vocari solent, quos minorum gentium Sanctos, sive beatificatos, Romanus Pontifex pronunciat. Contra Geographiam etiam, præter alia plurima, peccant enormiter, quæ in descriptione Norvegiæ p. 70. Tom. II. affert: *Hæc regio*, ait, *est extreme frigida, inprimis illa, quæ est ultra polum Arcticum*; At Norvvegiæ ultimum promontorium viginti plus minus cis polum gradibus situm est, & constat cum summo periculo explorantium, plagam ulteriorem & polo vicinam esse inhabitabilem. Sed alia omnia excerpere & refutare majoris operæ, nec nostri est instituti. Notavimus hæc cavendi erroris causa, nullo, ut jam professi sumus, insectandi auctorem studio; scimus etiam facilem esse in materia diffusissima lapsum, & quantumcunque docti & laboriosi hominis vires ad scribenda talia vix sufficere, ut adeo tutissimum sit, unumquemque de rebus patriæ suæ, quas probe cognitas habet, aut de peregrinis ex diuturna experientia, vel probatissimis auctoribus, commentari.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI Neapolitani, Opus posthumum. Pars altera.

Romæ, 1681. in 4.

POstquam de externis Animalium motionibus, quas spontaneas communiter vocant, harumque viribus, seu de virtutis robore, quam natura in contrahendis musculis, ac superandis ipsis appensis resistentiis seu ponderibus adhibet, in *prima*, elapsi anni mense Novembri exhibita, parte Borellus egerat: in hac *altera* primo immediatas mirabilium horum effectuum causas, hinc motiones animalis internas, v.g. sanguinis circulationem, respirationem, urinæ secretionem &c. exponit, uno verbo

verbo, integram quasi œconomiam animalem, felici non minus successu, ac methodo plane mechanica atque probabili tradit.

Prius dum præstare satagit, cum contractio seu decurtatio actio musculi primaria sit, multis nihilominus modis fieri queat, inquirit, quinam horum possibiles & huic negotio congrui magis sint. Negat siquidem, musculum contrahi per simplicem ac talem fibrarum suarum tractionem, qua pondera a funibus sublevantur: negat, idem fieri a virtute quadam elastica ejus fibris propria; pariter, nec musculos tendi ac indurari putat, ob quietem suarum partium, nec per exsiccationem aut alterationem illi similem, qualis pilis torrefactis contigit, nec per corrugationem fibrarum, ut in lumbricis apparet; verum non tam causa, quam effectus contractionis musculorum lumbrici internorum est. Tandem autem, postquam evicit, musculos non per condensationem longitudinis fibrarum & approximationem extremitatum ad invicem contrahi, concludit, illos indurescere ac tendi per inflationem a corpore supervenientem, i. e. per incuneationem aliquam horum contractionem fieri.

Proin, rejectis causis contractionis musculorum immediatis, quæ ab aliis hactenus venditatæ, sc. facultate Galenicorum locomotiva incorporea, spiritibus animalibus aereis, item sanguine aut succo quovis musculi porositates inflante, sive a cordis vi impelli, sive perinde ac in contractione funis madidi, per aeris compressionem, aut proprio pondere immitti supponatur: veram hujus motus ætiologiam declaraturus, duas causas socias ad eum requiri suspicatur, unam intrinsecam magis, alteram forinsecus supervenientem & a voluntate instillatam, quarum hæc priori superveniens simile quid fermentationi aut ebullitioni moveat, quod subitaneam illam musculorum inflationem contractoriam præstet.

Extrinsecus hoc superveniens succum cerebri spirituosum pronunciat, eumque per nervos cavos ac medullari substantia infarctos adduci, probabiliter satis edisserit: qui tamen sibi relictus cum ad inflationem illam efficiendam minus adæquatus foret, de alio quodam subjecto seu concausa, ex cujus cum succo nerveo contactu tale quid contingat, sollicitus est hic Scriptor, eamque lympham vel sanguinem pronunciat. Ita quidem, ut hi succi salini simili ratione, ac alia diversi generis salina concreta horumque fluores, per vices, a voluntate seu arbitrio

determinatas, ebulliendo fibras musculorum divellant ac distendant; adeoque abbreviationis horum causa vera existant.

Quibus absolutis, simulque difficultatibus, quibus theoria hæc impugnari posset declinatis, Motiones animalis internas tam naturales, quam mixtas, explicandas aggreditur, & primo quidem Cordis & Sanguinis circulatorium motum. Sanguinem continuo motu per corpus ferri, licet in corde interruptus hic appareat, docet, mox subnectendo, qua ratione a corde inchoatus ad & per venas idem continuetur: illud quidem a fluidi moti gravitate, quæ augmentum ab impetu motus proprii pariter ac ab impulsu cordis suscipiat, sanguinemque eadem ratione mechanica, qua syphunculi, spongiæ, filtra, funes & cuncta porosa ab aqua contigua madefiant, ad venas capillares cogat; hoc vero a Venarum constrictione, quam vel harum fibræ, vel musculi & viscera ambientia præstent valvulis maxime istarum parietibus internis affixis sanguinem versus cor potius dirigentibus, ejusque regurgitationem ad partes impedientibus. Atque horum occasione a circulari hoc sanguinis motu crasin ejus vitalem conservari ostendit, simulque, qua necessitate natura tanta celeritate (i.e. paulo majori spatio, quam una vigesima parte horæ) totum sanguinis circuitum absolvere cogatur, diversis phænomenis animalibus exponit, ac denique, quare per easdem vias reiterari sæpius sanguinis cursus debuerit, scilicet ad flumen hujus vitale conservandum, illum defœcandum, chylum commiscendum, reliquasque œconomiæ animalis functiones perficiendas, deducit Auctor.

Pro cordis autem motu explicando membrum hoc cum aliis Neotericis musculum concipit, ex fibris maxime spiralibus coagmentatum, adeoque, non secus ac cæteros musculos, totam hujus substantiam inflari, tendi ac indurescere: ita tamen, ut turgescentia hæc fibrarum a natura non ad tractionem & approximationem extremorum terminorum ordinetur, sed potius ut fibræ inflatæ & turgidæ cavitates ventriculorum arctent & instar præli sanguinem in his contentum exprimant, i.e. cordis, instar glomi excavati fibræ tumescentes sinus illos repleant, figura cordis externa haud immutata, neutiquam vero, ut communis fert sententia, sua contractione illius parietes abbrevient ac illorum spatia constringant. Hinc usum & actionem auricularum & valvularum cordis declaraturus, & cum Anatomicis aliis Venæ Cavæ extremitatem

tatem totam musculosam observans, hoc in eum finem factum augura-tur, quo illa sua restrictione sanguinem in obliquum auriculæ dextræ sinum propellat, adjuta, ut superius dictum, a totius sui tractus motu peristaltico, & musculorum atque viscerum repetita compressione, quod idem Vena Pulmonalis ageret: usque dum utraque auricula vi suarum fibrarum contractiva arctata ostiis suis clausis regressum sanguinis ad venas sufflaminent, huncque ad ventriculos elutrient, qui sua plenitudine seu mole valvulas horum tricuspidales ac mitrales inflando ostia venarum dictarum exacte claudat, proin suæ resilitioni obicem injiciat, a cordis vero præli compressione ad arterias urgeatur.

De cætero in propositione 56 & insequentibus, præmissis nonnullis lemmatibus mechanicis, vim facultatis Cordis motivæ commensurare ac ponderare suscipit, & postquam virtutis musculorum reliquorum potentiam ex cognitione effectus seu ponderis ab eo suspensi in *parte prima* elicuerat, methodus nihilominus hæc cordi adaptari haud posset: ex similitudine potius & analogia, quam cor cum cæteris ejusdem animalis musculis habet, magnitudinem hujus effectus conjicit; i. e. existente cordis mole fere æquali unius v. g. temporalis & masseteris musculi, dum horum vim præsciremus, probabiliter satis cordis vim motivam illi æqualem asserere possemus, i. e. tantam, quæ per se considerata, æque ac musculi illi maxillæ, majus pondus, quam 3000 librarum, suspendere posset: imo ulterius demonstrat, cor sua contractione majorem longe resistentiam superare, quam sit vis illa, quam ipsius cordis musculi fibræ exercent, seu potentiam musculi cordis minorem esse ejus momento, quod resistentiam totius arteriarum sanguinis & impedimentorum earundem dilationis ulterioris, adeoque vim ponderis 180000 librarum, transcendat.

Tandem in causas motum cordis efficientes dum inquirit, harum immediatam non differre ab ea, quæ musculos artuum movet, i. e. pariter hujus tensionem ab ebullitione succi nervorum spirituosi & sanguinis, hincque emergente inflatione, dependere, autumat Borellus: primam vero ac mediatam motionis cordis ab ea, quæ musculos artuum agitat, discrepare, quatenus musculus cordis sui juris videatur, & quodam sibi naturali instinctu moveatur, e contra ex musculis artuum illi & tunc saltem, quos & quando volumus, contrahantur. Et cum exin

concludendum veniat, non a voluntate & absque omni vellicatione succum nerveum cordi instillari & pulsationes hujus reciprocas effici, de organica quadam structura cogitandum fore, tali quæ passim in operationibus naturalibus observetur, & adæquata videatur ad phænomena pulsationum cordis salvanda, quam hanc suspicatur. Nimirum quemadmodum spongiæ, filtra aut fistulæ vitreæ angustiores, licet fluore quodam repletæ fuerint, hunc ex inferioribus suis orificiis non sensim, sed guttatim & interpositis morulis emittant, & quidem propter canaliculorum nimiam angustiam & liquoris aliqualem lentorem: Sic (quamvis non impossibile plane credat, motum cordis ab eadem facultate animali cognoscitiva, sed sine advertentia seu actu reflexo, ob consuetudinem habitu acquisitam fieri) succus spirituosus intra cerebrum semper equidem nervorum cordiacorum orificia madefaciat, per illorum tamen angustias, spongiosa medulla plenas, difficulter & per vices tantum defluat, momentaneas guttularum illarum ejectiones momentanei pulsus sequantur, propter succi vero spirituosi præsentiam & nervulorum angustias perpetuas & uniformes, morulæ quietis æque temporaneæ, i. e. motibus æquales existant, donec succus ille vel fluxibilior aut acrior evadat, aut a causa quavis concitatius agitetur. Quoniam autem orificia & canales nervorum ad artus abeuntium aliter conformati sint, ut nisi motu quodam convulsivo concutiantur, a motione spirituum, qua actus imperii appetitus exercetur, succus spirituosus per illos ad musculos exprimi nequeat, interrupti & inæquales magis horum motus contingant.

Et hic quidem abrumpimus, Lector Benevole. Nam copia solidæ abstrusæque doctrinæ, quam fusius exhiberi, cum liber adhuc in paucorum manibus versetur, publici interesse putamus, quæ supersunt plurimi momenti cætera in mensem proximum rejicere nos cogit.

LES DISCOURS DE CHIRURGIE, POUR l'explication des nouvelles Machines pour les Os & pour la Verole, ou maladie Venerienne, lors qu'elle y fait des Nodus & Exostoses & des Anchyloses aux jointures, Avec l'art de la guerir methodiquement par la seule application du Mercure. Par I. Michault.

id est:

Discur-

TAB . I a

Mens. F

Discursus Chirurgici, explicantes novas machinas, inservientes reductioni ossium luxatorum & fractorum, ac Lui Venereæ, si in illorum juncturis nodos, exostoses & anchyloses produxerit, cum arte hanc methodice per solum Mercurii usum curandi, &c.

A Paris, 1682. in 8.

PRimarius equidem Scriptoris hujus scopus videtur, ut naturam, differentias, causas ac therapeiam Luis Venereæ exponat, hancque posteriorem a solo Mercurio expectandam esse, edoceat, decocta vero lignorum (alias in hoc affectu frequentioris usus ac felicissimi successus) rejiciat ac detestetur, eo quod calefaciendo & exsiccando acrimoniam Salis Venerei augeant, adstringendo evacuationes cohibeant, doloresque partium, morbo huic solennes, potius intendant, quam levent. Antequam nihilominus argumentum hoc tractandum suscipit, in Cap. I. nonnulla circa machinam quandam, ossibus luxatis & fractis reponendis maxime appropriatam, quam cunctis reliquis, hactenus Chirurgorum officinis familiaribus, anteponendam putat, præfatur, hancque & ejus explicandi rationem Iconismo *Tab. I.* exprimit. TAB. I.

Sc. quatuor figuræ 1, 2, 3, 4. Instrumentum hoc quatuor exhibent modis, ut 1 illud integrum & restituendo humero luxato accommodatum denotet: 2. ut actu reponendo eidem humero applicatum: 3. prout fracturis ministrat: 4. ut complicatum, quo de loco ad locum commode transportari queat. Litera A totum machinæ corpus indicat, B hujus in medio incisuram, C ferramentum ad formam circini vietorii inversi paratum, ac trochleam, ex ligno solidiore factam, longiorem & brachii crassitiem æquantem, in medio sui gerens, D annulos duos exiles, quibus membrum inter operandum machinæ alligatur; E, F, G, hujus pedem, H Chirurgum operantem, & I ejus ministrum, qui solitarius hujus instrumenti tractationi sufficit, dum reliqua veterum machinamenta pluribus ministris opus habeat; K duas trochleas tractorias, quibus extensio & contraextensio simul atque æqualiter peragatur, quale quid in Medicina nondum visum Autor ait.

Ast quia nostris Chirurgis jamdum a pluribus annis similis & forsan latioris seu amplioris usus innotuit machina, explicato hacte-

mus Iconismo *Tabulam II* jungere voluimus, Chirurgo prudentiori, utra ex his duabus majoris æstimanda veniat, judicandum concedentes.

Fig. 1. Machinam sistit integram, ex ferramentis tribus longis & TAB. II. parallelipedis A, B, C, ac scuto D, pro extendendo humero parato, corio molliore obducto & zonulis duabus instructo, coagmentatam.

Fig. 2. Idem instrumentum in suas partes A, B, C, D, resolutum, quibus accedit ferramentum E, femori extendendo dicatum, corio exterius pariter obvelatum, interius autem cochleam (*a*) quemadmodum scutum D foramen (*b*) pro excipienda habenula, seu clavo trochleari, (*c*) habens.

Fig. 3. Trochleam tractoriam, inversa sua parte conspiciendam, quo uncus ejus prominens (*d*) appareat, furcula (*e*) ferramenti A excipiendus & per clavum (*f*) firmandus.

Fig. 4. Zonam cum laqueo, membro extendendo injiciendam.

Fig. 5. Machinam integram luxato humero applicatam.

Modus autem operandi hic est. Si humerus reponendus fuerit, ferramento C affigitur scutum D alæ supponendum & Zonis suis thoraci alligandum: quod si vero femur luxatum, eidem C adaptatur ferramentum E, convexitate sua perinæo ægri applicandum. Hinc Zona *Fig. 4.* membro læso, & illius laqueus uncis machinæ tractoriæ injicitur. Quo facto Chirurgus partem luxatam supra Zonam dictam manibus suis firmiter complectitur, minister autem trochleam *Fig. 3.* eousque vertit seu circumagit, donec istam sufficienter extensam deprehendat Chirurgus, qui ministro ab extensione sensim remittente, eam versus acetabulum suum dirigit adeoque reponit.

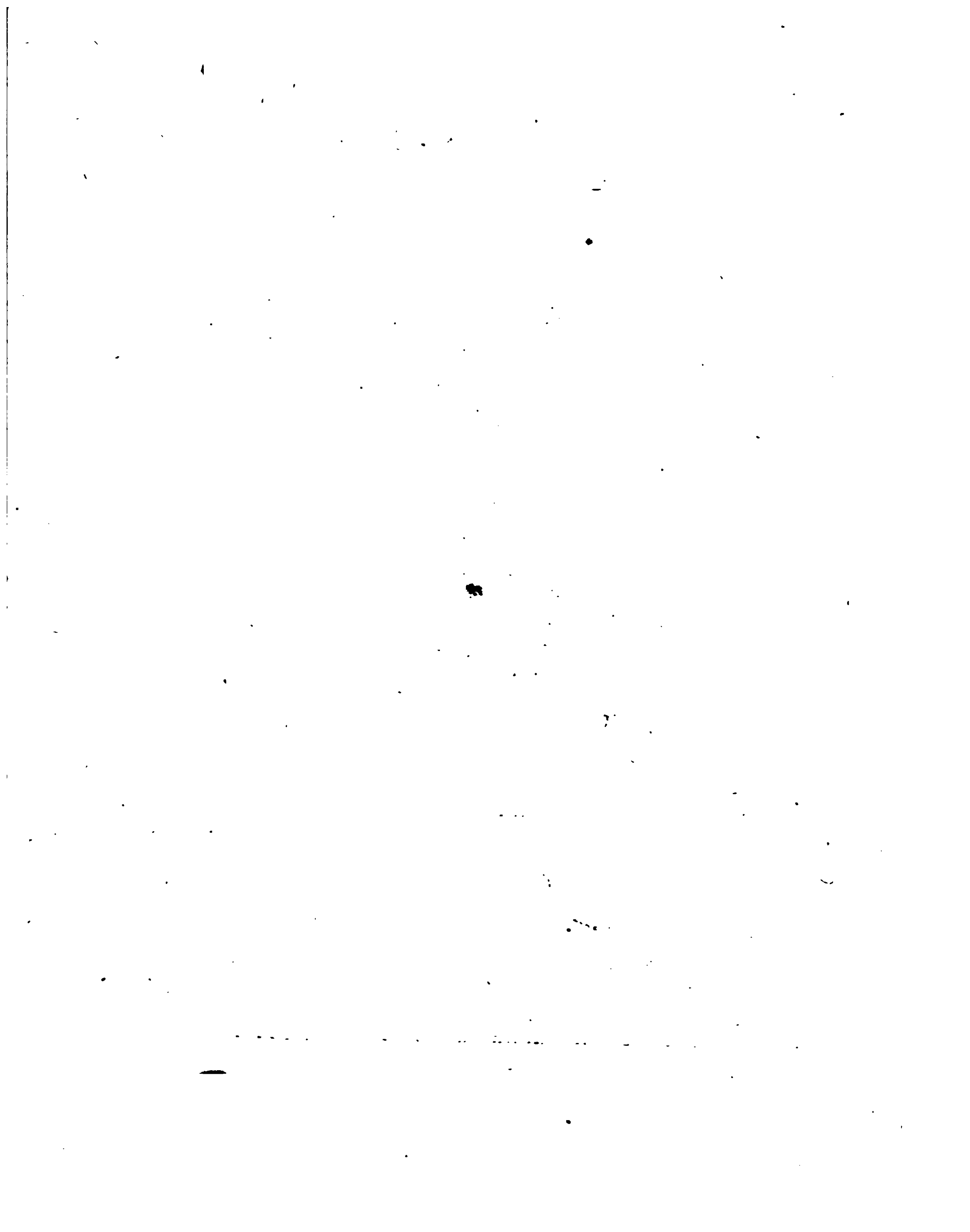
JOH. HELFR. JUNGKEN M. L. MEDICUS præsenti seculo accommodandus &c.

Francof. 1682, in 8.

SOlertem atque ingenuum maxime Rerum Chymicarum ac Medicarum Propagatorem pronunciare haud veremur hunc Scriptorem, utpote qui, quæ in *Chymia sua Experimentali*, cujus tenorem ultimus elapsi anni recensebat mensis, tradiderat, præcepta Chymica & medica, quo veros

E. Andresohn sc.

veros generaret & aleret Hippocratis filios, nunc paucis saltem, iisque vix sensibiliter immutatis, repetiit, quædam ibi dictorum transponendo, contrahendo, prolixius explicando, ac negligendo, quorum tamen loco alia ibi omissa subnexuit, v.g. camphoræ, scammonii & fuliginis anatomen, item sectionem satis amplam de puerorum affectibus, horumque cura.

CAUSA SPIRITUS SANCTI VICTRIX, demonstrata a Christophoro VVittichio.

Lugduni Batavorum, 1682. in 8.

ANni jam quatuor elapsi sunt, quod novus Arianorum promachus, Christophorus Sandius Coloniæ (ut libelli titulus habet,) *Problema paradoxum de Spiritu Sancto* typis exscribi publicis curavit. In quo, ut Spiritus S. ὑπόστασιν & subsistentiam, contra Sabellianorum, Samosatenianorum & Photinianorum sententiam adstruere videretur, non quidem per eum cum *Bidello* unam personam Angelicam, sed *genus Sanctorum Angelorum*, vel *collectionem Spirituum S.* intelligi posse existimat. Hanc novam ac portentosam opinionem, a Sandio ad examinandum orbi eruditorum propositam, *Christophorus Wittichius*, *Theologus ac Professor Lugdunensis* celeberrimus discutere sustinuit, edito Lugduni Batavorum anno 1678 tractatu, cui titulus: *Caussa Spiritus Sancti Persona divina, ejusdem cum Patre & Filio essentia, contra C. C. S. Problema paradoxum asserta vel defensa.* Ad hunc libellum, primum socius quidam Sandii, qui sub literis A. A. (ut ille sub C. C. S.) latere voluit, Epistola quadam ad Christophorum Gittichium (ita enim scriptum pro *Wittichio*) exarata, respondit: Deinde a C. C. S. responsum MStum & quidem prolixum ad Wittichium, ut ipse memorat, transmissum fuit. In quibus quidem ambo antagonistæ priorem sententiam dereliquerant; sed ne tacuisse censerentur victi, novas exceptiones attulere, queis *Spiritum Sanctum plures Angelos principes esse*, v.g. Septem illos, de quibus Apocal. I, 4 agitur, probare ausi sunt. Has *Autor Cl.* heic diluit, existimans, non posse dictum problema melius confutari, quam si contendatur, *Spiritum Sanctum in illis locis, in qui-*

bus

bus ut persona distincta a Patre & a Filio introducitur, describi ut Deum Summum ejusdem cum Patre & Filio essentia. Itaque loca illa V. & N. T. a Sandio & Socio ejus propter hanc causam in alienum sensum detorta, vindicat ac a detorsione perversa liberat. Et quoniam hac occasione varia differuerat Sandius; Wittichius quoque *primo*, quid sit ratio & quomodo illa sese habeat in Adami posteris; *secundo*, quid censendum de revelatione, quidque ea, prout in Scripturis continetur, valeat; *tertio*, quomodo ratio ad revelationem se habeat exponit; non dissimulans, se cum Vedelio in Rationali Theologico, circa usum rationis in rebus Theologicis facere.

CHRISTOPHORI WITTICHII CONSENsus Veritatis in Scriptura divina & infallibili Revelata cum Veritate Philosophica a Renato des Cartes detecta, cujus occasione Lib. II & III Principiorum Philosophiæ dicti des-Cartes maximam partem illustrantur: cum Indice. Editio secunda a multis mendis emaculata & non parum aucta.

Lugduni Batavorum, 1682. in 4.

Auctor ante tres & viginti annos primum edidit hunc Consensum Veritatis adversus illos Cartesianæ Philosophiæ hostes, qui dissensum inter hanc & Theologiam dari statuunt; quos inter tum eminebant Lentulus & Revius. Hinc methodus Autoris; qua per 50 capita partim generalia de philosophandi ratione ex Sacra Scriptura, partim specialia, de motu telluris &c. elenchtice pertractat, & ita quidem, ut Christianismum & Cartesianismum nullibi adversa fronte concurrere arbitretur. In hac vero secunda editione non tantum sphalmata quæ in prima typographus commiserat, delevit; sed &, ne sine novo ornatu prodiret, nonnulla, quæ ad uberiorem intellectum veritatum demonstratarum facere viderentur, variis in locis adjunxit; ceu notat in præfat. ad Lectorem.

N. II.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anni M DC LXXXIII.

S. CÆCILII CYPRIANI Opera recognita & illustrata per JOHANNEM OXONIENSEM Episcopum. Accedunt Annales Cyprianici, sive tredecim annorum, quibus S. Cyprianus inter Christianos versatus est, historia chronologica delineata per JOHANNEM CESTRIENSEM.

Oxonii, 1682, in fol.

QUem in frontispicio egregii hujus operis figura æri incisa capite plexum sistit, Cæcilium Cyprianum Carthaginensis Ecclesiæ Episcopum, hunc in ipso opere vivum adhuc & spirantem animadvertimus. Relicta enim a Sanctissimo Præsule tractatuum & epistolarum monumenta perlustrare nemo potest, quin ejusdem ingenium sacris & profanis literis excultissimum, pectus seculi contemtu & insigni pietatis zelo flagrans, os ad facundiam animos penetrantem natum atque factum, oculos ad disciplinæ ecclesiasticæ custodiam assidue intentos, viscera ardentissima caritate & misericordia erga captivos, exules, & paupertate pressos redundantia, totumque spiritum corporis ergastulo pro Christi gloria cum omni sanguine egredi paratum, velut in speculo nativis coloribus repræsentari deprehendat.

Ac jam olim quidem labor iste Viros de re literaria & Christiana præclare merendi cupidos occupavit, ut beatissimi hujus Martyris scripta ex Bibliothecis collecta & a mendis repurgata, quo omnium oculis usurpari manibusque versari possent, prælo subjici curarent. Nam post vetustissimam ipsique arti typographicæ pene coævam editionem, quæ *Spiræ* A. C. 1471 prodiit; & aliam antiquam, cujus neque patriam, neque ætatem Typographus notavit; & *Parisiensem*, quam A.

C. 1512 *Gulielmus Remboldus* procuravit; *Erasmi Roterodami* opera denuo Cyprianus A. C. 1520, & 1525 ex *Frobenii* officina emendatior, auctior & nitidior in publicum exivit. Intra idem tempus *Coloniæ* A. C. 1520 apud *Henricum Alopecium*, & ibidem A. C. 1522 apud *Johannem Soterem* Cypriani opera excusa sunt, quæ deinceps *Lugduni* A. C. 1528, 1537, 1549, & 1550 *Sebastianus Gryphius*, & *Parisiis* A. C. 1541 *Arnulphus Langelier* e suis officinis typis iterum expressa publicarunt. Neque hic prætermittendum *Henrici Gravii* in exornando Cypriano studium. Is enim *Coloniæ* A. C. 1544 notas suas, in officina *Quenteliana* impressas, ejusdem operibus adjecit. Hunc *Romæ* A. C. 1563 *Paulus Manutius*, qui quatuor epistolarum libris quintum addidit, & paulo post *Parisiis* A. C. 1564 *Gulielmus Morellius* excepit. Sed omnes operosis suis in Cyprianum lucubrationibus, quæ *Antverpiæ* A. C. 1568, & 1589; *Parisiis* A. C. 1574, 1603, & 1616; nec non *Coloniæ* A. C. 1617 lucem publicam aspexerunt, prætergredi conatus est *Jacobus Pamelius* Canonicus Brugensis. Hic enim codicibus editis pariter & manuscriptis diligenter inter se collatis, Cypriani opera novo plane ordine digesta, & tribus tomis distincta annotationibus suis illustravit, ut vitam Cypriani ex ejusdem scriptis contextam, & locupletissimos indices ipsius cura concinnatos taceamus. Atque hæc Pamelii in illustrando Cypriano diligentia longe majoribus encomiis digna foret, si ad propositum hoc, præter industriam, sincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ Ecclesiæ statum, invito Cypriano, ad hodiernos Ecclesiæ Romanæ mores accommodare laborasset. Quod cum animadverteret *Simon Goulartius*, operæ pretium facturum se existimavit, si Pamelianis annotationibus responsiones suas, ubi opus foret, superadderet, quas *Genevæ* A. C. 1593. cum Pamelianis annotationibus, diverso charactere conjunctim editas, Ecclesiarum in Belgio Reformatarum Pastoribus & Symmistis dedicavit. Nostro vero seculo de Cypriano egregie meruit Vir Clarissimus *Nicolaus Rigaltius*. Cum enim prius Tertulliano operam suam impendisset, postea etiam Cyprianum, Magistro suo Tertulliano, cujus quotidiana lectione valde delectatus est, haud inferiorem, ad fidem optimorum codicum accurate recognovit, & eruditis observationibus, quas galeata, ut appellat, præfatione munivit, A. C. 1648 *Lutetiæ Parisiorum* illustravit, iisdemque ignoti Auctoris de non iterando hæreticorum

eorum baptiſmo tractatum nunquam antea editum interjecit. Et ex hac Rigaltii recenſione, cum ejusdem annotationibus integris, nec non Pamelii & aliorum Commentariis ſparſim interjectis, Cyprianum *Pariſiis* A. C. 1666. rurſus edidit *Philippus Priorius*, qui ſuas etiam annotatiunculas adjecit, & eandem rationem in Minutio Felice, Arnobio, Firmico Materno, & Commodiano, quos cum Cypriano ſimul uno volumine complexus eſt, ſervavit.

Sed his jam omiſſis, ad poſtremam Cypriani editionem, quam indefeſſa plurium annorum diligentia adornatam, ſuperiore demum anno in Anglia Viri incomparabili doctrina, ſingulari erga exteros humanitate, & maximis in rem literariam meritis inſignes, *Joh. Fell* Oxonienſis, & *Joh. Pearſon* Ceſtrienſis Epiſcopi vulgarunt, veniamus. Ea vero poſt elegantiſſimam præfationem, primum genuina Cypriani opera in Tractatus & Epiſtolas diſtincta hoc ordine exhibet, ut tractatum de Dei Gratia ad Donatum, reliquos tractatus ſeu libellos de idolorum vanitate, de teſtimoniis adverſus Judæos ad Quirinum, de habitu virginum, de unitate Eccleſiæ, de lapſis, de oratione Dominica, de mortalitate, de exhortatione martyrii, ad Demetrianum, de opere & eleemoſynis, de bono patientiæ, nec non de zelo & livore ſcriptos, quibus Concilium Carthaginenſe de baptiſmo hæreticorum Præſide Cypriano habitum ſubjicitur, excipiant Epiſtolæ partim pacis tempore, partim in ſeceſſu, partim poſt reditum, partim in exilio, partim poſt reditum ab exilio, & partim denique in ultimo ſeceſſu paulo ante mortem exaratæ. In quibus cum neque Eraſmi, neque Pamelii ordo ſervatus fuerit, ne quem hæc varietas perturbaret, recepti hactenus numeri ad principium cujusque epiſtolæ in margine ſignantur, in quo etiam per univerſa Cypriani opera ſingulorum librorum & capitum argumenta, & allegata S. Scripturæ dicta, & temporum, quibus Carthaginenſis Eccleſiæ Antiſtes libellos ſuos & epiſtolas edidit, momenta diligenter annotantur. Ipſi vero contextui, majoribus literis expreſſo & certis paragraphis diſtincto, variæ plurimorum codicum undique diligenter conquiſitorum lectiones, poſt exigui intervalli diſcrimen doctiſſimæ Oxonienſis, quem laudavimus, Epiſcopi annotationes, quibus integer fere Rigaltius ſimul interſeritur, ad ſingularum paginarum calcem attexuntur.

Cæterum cum jam olim librariorum vel inſcitia, vel ad lucrum

ſuum ingenioſa perverſitas, Cypriano non minus ac aliis Eccleſiæ Patribus ſpurios quosdam fœtus obtruſerit, hæc etiam Cypriano adſcripta vulgo opuſcula, ſive genuinis ſuis Auctoribus vindicata, ſive ignotis & incertis Auctoribus relicta, cum liberali mantiſſa quorundam hactenus nondum editorum, ſeorſim acceſſerunt. Longum nimis foret omnium iſtorum opuſculorum, quæ Reverendiſſimus Fellius itidem variarum lectionum collatione & ſuis annotationibus illuſtravit, ſeriem recenſere; quocirca ea tantum, quæ in reliquis editionibus, Rigaltianis etiam & Pamelianis, deſiderantur, breviter notamus. Atque hic primo loco *Arnoldi Carnotenſis* Bonæ Villæ Abbatis, cujus librum de Cardinalibus Chriſti operibus Cypriano perperam adſcriptum a librariis fuiſſe, jam pridem Viri docti monuerunt, *Opera omnia* cum ejusdem *meditationibus*, quæ hactenus delituerant, nunc primum ſimul edita occurrunt. Neque ſilentio prætereunda *S. Cypriani Pœnitentia* ſeu confeſſio, juxta fidem Bodlejani codicis & aliorum exemplarium nunc primum evulgata, quam illuſtriſſimus Editor ante Conſtantini M. ætatem compoſitam, & illam ipſam ἐξαγόρευσιν vel ſaltem ejus partem eſſe exiſtimat, cujus in Panegyrico Cypriani *Gregorius Nazianzenus* meminit, quam *Gelaſius* cum Concilio Romano inter Apocrypha rejecit, & quam *Photius* in Bibliotheca ſua prolixius exponit, dum Cod. 184 tres de Cypriano Martyre libros ab Eudocia Auguſta heroico carmine redditos enarrat, quorum primus res Juſtinæ Virginis, ſecundus Cypriani juvenilem ætatem magicis artibus & peſſimis quibusque flagitiis infamem, & tertius utriusque martyrium perſequitur. Equidem cum hodierna Eccleſia, Græca pariter & Romana, duos Cyprianos Martyres & Epiſcopos agnoſcat, unum Carthaginenſem, & alterum Antiochenum, cui vulgo tribui ſolent quæ de magia & Juſtinæ amoribus veteres nonnulli tradunt; exinde plerique hactenus exiſtimarunt, Nazianzenum, Prudentium & reliquos, qui horum veſtigiis inſiſtunt, nominum ſimilitudine deceptos, Cyprianum Carthaginenſem cum Antiocheno confudiſſe. Verum cum Gregorium Nazianzenum ea, quæ paulo ante ætatem ſuam Antiochiæ geſta perhibentur, tam immani errore ad Cyprianum Carthaginenſem retuliſſe haud probabile videatur, & jam priſcis illis ſeculis fingendi licentia & credendi facilitas rerum geſtarum fidem perturbaverit, Illuſtriſſimo Fellio veriſimillimum videtur, Chriſtianum

aliquem

aliquem, dum Cypriani acta posteritati commendaret, ne res ejus gestæ nimis humiles & quotidianæ viderentur, pia quadam fraude prodigiosas illas narrationes attexuisse, & ut patriam suam demereri posset, dramatis hujus scenam Antiochiæ posuisse, & hæc figmenta alios quidem credidisse, alios autem, cum hæc Cypriano Carthaginensi minus convenire perspicerent, Cyprianum quendam Antiochenum in theatrum produxisse: quamvis ne sic quidem somnia ista cum personarum, locorum atque temporum circumstantiis ita cohæreant, ut non mendacium ubique pellucere periti rerum æstimatores deprehendant. Ex his igitur fontibus profluxit illa Cypriani Pœnitentia seu confessio, cujus particula aliqua in Latinum e Græco sermone conversa, nunc cum aliis Cypriano vulgo adscriptis opusculis publicatur. At Cypriani secreta, & librum Græco idiomate ejusdem orationes complexum, postquam e membranis describi Reverendissimus Præsul curaverat, religioni habuit in publicum edere, quod fœda barbarie & superstitiosis dæmonologiæ mysteriis scaterent. Succedit igitur *Cypriani de Pascha Computus* seu *expositio bissexti* ex codice Cottoniano & Rhemensi, quem *P. Mabillon* Ord. Benedict. pro suo erga Antiquitatum Ecclesiasticarum studium amore ex Gallia suppeditavit, cum *Jacobi Usserii* Archiepiscopi quondam Armachani, *Thomæ Gale* S. Theologiæ Professoris, & *Johannis Wallisii* Geometriæ in Oxoniensi Academia Professoris, conjecturis & notis edita. De qua cum Viri docti varie sentiant, Cl. Fellio probabile videtur, opus hoc Paschale, quod Cypriani seculo non indignum judicat, illum ipsum librum esse, quem Paulus Diaconus tanquam Chronicum non inutile a Cypriano conditum laudavit.

Sed de his Cypriani opusculis pro instituti ratione satis diximus. Pergimus igitur ad *Annales Cyprianicos* a *Johanne Cestriensi* elaboratos, a quibus quantum lucis S. Cypriani operibus accedat, æstimare quilibet facile potest, qui in Auctorum scriptis accuratum historiæ ordinem commentarii vicem supplere cogitaverit. Quamvis vero vita S. Cypriani, a principio fidei susceptæ & cœlestis nativitatis usque ad martyrium deducta, breve admodum annorum spatium complectatur; vix credi tamen potest, quantis difficultatibus hæc tempora laborent, cum præsertim intra tredecim hos Cypriani annos quinque Episcopi Romanæ Ecclesiæ præfuerint, nec pauciores Successores

Imperium tenuerint Romanum: quorum chronologiam admodum confusam & perturbatam cum Cypriani annis & rebus ab ipso gestis ita conciliare, ut ad amussim omnia quadrent, magnis utique constare laboribus oportet. Sed nihil in Historia Ecclesiastica tam arduum est, quod Viri hujus celeberrimi ingenio impervium esse possit. Itaque per omnes istas difficultates feliciter eluctatus, quid Cyprianus non modo singulis annis, sed singulis etiam fere mensibus egerit exploravit, ut non tam Annales Cyprianicos, quam Cyprianica menologia scripsisse videatur. Simile quid ante Cestriensem Episcopum *Pamelius* tentavit, in Cypriani scriptis, & præcipue epistolis, idem præstare conatus, quod in Ciceronis epistolis ad Atticum juxta temporum seriem dirigendis Manutius præstitit: sed receptæ Pontificum Romanorum chronologiæ nimis inhærens, haud raro a recto tramite aberrat, & lectorem secum in transversa rapit. Nec satis feliciter Pamelianos calculos annalium Ecclesiasticorum conditor *Baronius* correxit. Meliorem in hoc ordine disponendo operam posuit eruditissimus *Lombertus*, sed cum ea res ulteriorem adhuc diligentiam postulare videretur, id operis Cestriensis Episcopus in se suscepit, quod ut ipse in præfatione horum annalium fatetur, non sine maximis molestiis consummavit, dum omnes temporis notas in Cypriani epistolis & libellis expressas excuteret, Imperatorum & Pontificum Romanorum annos observaret, & ut singula inter se & cum iis, quæ *Cornelius*, & *Pontius*, & *Dionysius Alexandrinus* eodem tempore divulgarunt, collata amice conspirare possent, solicitus curaret.

Annalibus his Cyprianicis Vita Cypriani per *Pontium* ejus Diaconum descripta subjungitur, cum passione Cypriani, & Veterum quorundam Scriptorum elogiis, & septem indicibus, quibus admonitio ad lectorem inserta legitur de notis Senecæ & Tironis, quas S. Cyprianus auctario satis grandi locupletasse fertur, dum vocabula Christianorum usibus necessaria adjiceret, quæ in Codice a *Grutero* edito affatim comparent.

Quod superest, Cl. Virum *Henricum Dodwellum*, ut observationes suas Cyprianicas, quarum edendarum spes nobis facta est, orbi literato communicare haud moretur, communi nomine rogamus, summopere gaudentes, tot præclaros Viros quasi agmine facto in id incumbere, ne in Cypriani cultu quicquam amplius desiderari possit.

Mel-

MELCHIORIS LEYDECKERI S. S. Th. Doct. & Prof. de Oeconomia Trium Personarum in negotio salutis humanæ libri VI, quibus universa Reformata fides ex certis principiis congruo nexu explicatur, demonstratur, ac defenditur.

Trajecti ad Rhenum, 1682. in 12.

POstquam Theologia Christiana in Scholis per modum artis, servato doctrinarum certo inter se invicem nexu, tradi cœpta est, nulla propemodum secta fuit, quæ non placitis magistrorum suorum insistens, peculiarem & scopo suo commodam elegerit methodum. Ac, ut de aliis heic taceamus, nuper apud Reformatos Theologos in Belgio Fœderato celeberrimus *Melchior Leydeckerus*, seriem dogmatum Theologiæ suæ, novo invento ordine, ex œconomia gratiæ Trium SS. Personarum in negotio salutis occupatarum ordinare instituit. Nam operum gratiæ salutarium dispensationem, distributionem, atque patefactionem, prout terminantur ad SS. Trinitatis Personas distinctæ, *œconomiam*, ex *Ephes. I. 10*, *Coloss. I. 25* sumto vocabulo, nominat.

Præmissa est opusculo erudita præfatio, qua Ecclesiam Christianam per Judaismum & Gentilismum potissimum oppugnatam & corruptam fuisse docet, omnem simul in fide Christiana errorem, istius SS. mysterii impugnationem esse statuit. Libere vero in eadem pronuntiat, illorum methodum sibi non probari, qui hodie (Cocceja-nos haut dubie notat,) omnem Theologiam ad œconomiam fœderum Dei reducunt: partim quod illa non æque ac SS. Trinitatis œconomia, omnium fidei veritatum demonstrationem, tanquam principium præstet; partim quod illa SS. Trinitatis œconomiam præsupponat; quippe in qua hæc manifestetur πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, fœderisque adeo sit promissio: *Ego sum DEUS tuus*, Justificator, Redemtor, Sanctificator. Quinimo nunquam fœderis œconomiam intelligi posse, nisi cognita prius SS. Trinitatis œconomia, contendit. Inde porro τῶν ἐξ ἐναντίας errores de fœdere & V. & N. T. derivat, quod non, ut ipse fecit, a SS. Trinitatis œconomia cœpissent θεολογεῖν. Hoc enim si factum, visuros illos fuisse putat, Filium

lium Dei Expromissorem fuisse, non fidejussorem, & trinam Trium Personarum gratiam semper viguisse ad patrum V. T. ut sanctificationem & salutem, sic etiam plenariam justificationem. Quod cum Coccejanis fuisset neglectum, Patri in V. T. negatam esse plenariam justificationem, uti Filio mediatorii muneris executionem ac expromissoriam (ut ipse loquitur) sponsionem, & Spiritui υἱοθεσίας testimonium cum conscientiarum tranquillatione.

Et hac de causa ipse ulterius hypothesi suæ incumbens, per omnes Theologiæ Reformatæ articulos, sex libris comprehensos, demonstrare nititur, Trium Personarum in negotio salutis humanæ operationem, variis Scripturæ S. locutionibus expressam. Ubi recte quidem cum Orthodoxis tradit, articulum modo nominatum ita fundamentalem esse, ut ex eo omnis Dei salutaris notitia dependeat. Sed dum trinam operationum salutarium œconomiam per singulas fidei Christianæ partes explicare aggreditur, Calvinianorum hypothesin de absoluto prædestinationis decreto, & qui inde fluunt alios errores, vel substernit, vel admiscet. Retenta igitur illa hypothesi, cum *libro I* generalia exhibuisset, Patri in *libro II* attribuit operationes, quæ ad Judicis officium & beneficiorum salutarium procurationem & destinationem pertinent: *Filio* in *libro III* eodem modo, quæ impetratoriæ & mediatoriæ sunt operationes, adscribit: *Spiritui S. libro IV* quæ applicationem & speciatim sanctificationem spectant, sine qua non est cum Deo Sancto peccatoribus commercium. Itaque pergit docere, Patrem in V. T. mysteria gratiæ & promissionem Filii sub umbris dispensasse, atque œconomiam legalem instituisse, data lege, qua suam majestatem, ut Domini, Creatoris, & Judicis ostendit, additis ceremoniis, quæ postulatam & præstandam per Mediatorem peccati expiationem demonstrarent; non negata interim per promissum Messiam remissione, ἀφέσει, quæ & Sacramentis fit obsignata. At ἐν πληρώματι τοῦ χρόνου (pergit) revelatum esse per incarnationem Filium. Qui quidem ut Propheta docuerit, obtulerit se in cruce ut Sacerdos; ac postquam παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, triumphans Rex assumtus sit in gloriam. Exinde factam esse Spiritus S. conspicuam revelationem; & quidem per symbola sensibilia, quando is in Christi locum παράκλητος successit, consedit veluti ad Ecclesiæ gubernacula, eamque, ceu suum templum, abundantissime sua

sua replevit gratia ac donis, seu ordinariis seu extraordinariis, quæ describuntur. His ita expositis, *libro V* œconomiæ SS. Trinitatis objectum, quod Ecclesia est, declarat. Tandem consummationem ejus plenissimam in fine seculorum futuram *libro ultimo* traditurus, quatuor Novissima, quæ Theologis dicuntur, hypothesi suæ convenienter, sed breviter explicat. Sub finem opusculi, specimen Oratoriæ ecclesiasticæ, in gratiam S. Theologiæ cultorum editurus, tres exercitationes practicas, de *cognitione peccati ex lege*: *paupertate spirituali* ad Matth. V. 3. & *ductu Spiritus S.* annexuit, addito etiam epilogo, quo de methodi concionandi auctoribus apud Reformatos celebrioribus agit.

L. ANNÆI SENECÆ TRAGOEDIÆ cum notis Johannis Frederici Gronovii, auctis ex chirographo ejus; & variis aliorum.

Amstelodami, 1682, in 8.

QUi primi formis exprimendos Scriptores veteres dederunt, nequaquam ex probatissimo quemque exemplari semper petierunt: interdum etiam in corrigendis, quæ non assequebantur, & propterea mendosa putabant, nimium sibi permiserunt: qui deinceps renovatis identidem editionibus inchoatum a prioribus munus perficere conati sunt, in non paucis offenderunt ipsi, & aliquid rectius inveniendi occasionem præbuere sequentibus. Atque hi præclare omnino agere censendi sunt, dum in Veterum monumentis id præstant, ut veram ac genuinam cuique Auctori lectionem restituturi, librariorum errores fraudesve detegant; verba omissa vel disjecta suo loco reponant; repetita aut spuria, quæ interdum in ipsum recepta sunt textum, explanationis saltem aut memoriæ causa ad marginem olim a studiosis allita, ejiciant; ignoratione alicujus ritus, moris, casus, fabulæ, vocisque rarioris obscura loca illustrent; sincerumque adeo & pristinum in habitum compositum Scriptorem quemlibet orbi exhibeant. In hoc studiorum genere eximiam nostris temporibus navavit operam doctrinæ copia, ingenii acumine, indagandi felicitate præstantissimus vir *Johannes Fredericus Gronovius*. Qui postquam pluribus Græcis æque ac

G Latinis

Latinis Scriptoribus, MSCorum Codicum ope & ingenii solertia, utilissimis emendationibus lucem attulisset, verasque e variis lectionibus constituisset; SENECÆ etiam Tragœdiis eandem operam præstitit, plurimasque in iis corruptas lectiones ejecit, veris in eorum locum repositis; cumprimis membranaceo Codice Florentino adjutus: quem spectatissimæ manus ac fidei cum in Magni Hetruriæ Ducis bibliotheca agens deprehendisset, potissimum sequendum putavit, utpote antiquissimum, integerrimum, & γνήσιον τῆ πατρός παιδίον. Ex hoc igitur multa loca depravata emendavit, correcta ab aliis vel assensu ejus confirmavit, vel dissensu dispunxit, integros versus loco suo motos restituit, dumq; *Octaviam* isto codice abesse videret, eam Senecæ non esse, prorsus confirmatus est. Idem studium, conferendi istum codicem cum editis Senecæ tragœdiis, quum postea Nicolaus Heinsius Florentiæ degens suscepisset, varietatesque, quibus ab aliis membranaceum isthoc exemplar abiret, enotasset; ex ipsius excerptis sua supplevit Gronovius, & anno 1661 Senecam sibi redditum edidit, Serenissimoque Electori Palatino dicavit. Cujus editionis exemplaribus haud ita multo post distractis, novam eamque auctiorem moliebatur, & jam recensere Scriptorem hunc cœperat: sed vix absoluto Thyeste superveniens mors anno 1671 huic operi eum subtraxit, & in decem usque annos iteratam editionem distulit. Quam aggressus *Jacobus Gronovius* eruditionis paternæ hæres, & quæ parata erant, & quæ alia hic illic occurrebant adscripta, e quibus consilium parentis intelligeret, congessit, ac superiori anno in publicum emisit. *Variorum*, quæ adjectæ sunt Gronovianis, notas se auctore neutiquam accessisse, in Præfatiuncula indicat, ac correctione indigere monet: quas tamen ob leves quosdam nævos rejiciendas non existimamus, cum multa utilia ad gravissimum Scriptorem rectius intelligendum afferant. Etsi mirandum utique est, *Farnabium* in lectione classicorum Auctorum, e quibus non paucos notis ipse suis illustravit, diligentissime versatum hallucinari adeo potuisse, ut in *Hercule Oetæo* v. 1193, 1194, verba hæc: *aut centum anguibus vallatus hydram tabe pavissem mea*; per paraphrasin sic redderet: *aut circumdatus fœcunde capitibus hydra mortem extimuissem, sanguine meo ab hydra veneno in tabem verso*; persuasus nempe, *pavissem* hoc loco a *paveo* esse, quod a *pasco* deducendum vel tyro videt.

LES

LES DIVERSES ESPECES DE NOBLESSE, & les manieres d'en dresser les preuves: par R. P. Menestrier de la Compagnie de Jesus,

id est:

De diversis Nobilitatis generibus, eamque probandi modis: auctore R. P. Claudio Francisco Menestrerio e S. JESU.

Parisiis, 1681. in 12.

Ad scientiam, quam vocant Heraldicam, sive ut Galli loquuntur *du blason*, de qua Auctor antehac commentarios scripsit, necessariam idem existimat notitiam diversorum Nobilitatis generum ac titulorum: rationis item, qua ea probetur demonstreturve, cognitionem. Hanc tradere doctissimus Jesuita libello hoc, duodecim qui capitibus absolvitur, allaboravit. Capite I distinctionem hominum in liberos & servos inde usque a Noachi temporibus deducit: discrimen autem liberorum sive ingenuorum universali gentium mori tribuit; quo factum, ut alii aliis dignitate & prærogativa quadam præferrentur, sive quod *Sacerdotes* essent divino cultui vacantes, sive *milites* tuendæ patriæ intenti, sive *aulicis* ministeriis occupati. Cum autem nobilitas a *noscendo* nomen acceperit, non mirum esse, quod primis statim temporibus signa quædam usurpata fuerint, quibus Nobilitatis prærogativa innotesceret, eaque gaudentes a vulgo secernerentur. Eo pertinere ait, insignia clypeorum & galearum, quorum antiquissimus usus; quorum etiam jus & usum probare oportuit eos, qui aulas Principum sectari, inque solemnibus festivitatibus suas cuperent esse partes, Froissardo, Olivario de Marca, Monstreletio, & aliis veteribus Gallis Romanorum, quos vocant, sive fabularum heroicarum scriptoribus *Paladins* dicti, id est, Palatini. Cum vero non una esset nobilitatis species, disquiri cœptum, quali quisque gauderet: nec promiscue ad hastiludia & hujusmodi equestres ludos omnes esse admissos, qui nobiles censeri vellent. Nam quum inter plebejos essent, qui magistratus gererent, aut amplas facultates, possessiones, & fundos adepti mercatura & opificiis

ciis abstinerent, indeque a Principibus aliquam nobilitatis speciem, quæ *patritia* & *urbana* nominaretur, impetrassent: ab aliis potissimum distingui voluisse militaris nobilitatis viros, vocarique *Gentiles* cœpisse, sive *Gentiles homines*, *Gentil huomini*, qui gentis sive familiæ splendorem demonstrarent, qui arces sive castella possiderent, aut possessas a majoribus probare possent. Confirmat hoc antiquis & recentibus exemplis, & vocabula atque glossemata, quibus militaris hæc nobilitas indicatur, explicat: qualia sunt *bidalgos*, *escuyer*, *damoiseau*, *valet*, *chevalier*, *scutarius*, *armiger*, *domicellus*, *junker*, *freyherr &c.*

Capite II originem probandæ Nobilitatis in adipiscendis Ecclesiasticis dignitatibus exponit. Nam etsi ad Christianam religionem omnia hominum genera, etiam servi, reciperentur; hos tamen, & ut libertos, ab Ordinibus sacris Canones arcuisse, & Decretis conciliorum Nationalium Gallicanorum & Germanicorum probat. Factum inde putat, quod nobiliores tantum & opulentiores ad Ecclesiasticas dignitates adspirare potuerint, & in monasteria recepti sint, cum plebeji paupertate a studiis repellerentur. Expresse postea cautum, præsertim in Germania, ut excluderentur plebeji: quod indecorum existimarent, si in Conventibus publicis Prælati Ecclesiastici admitterentur, qui ignobili loco essent nati; accedente præsertim potestate & Jurisdictione in ditiones & urbes, quas ecclesiasticus ordo Nobilium instar sibi acquisiverat. Displicuisse quidem istum rigorem Pontificibus, quod probat ex eorum Decretis in gratiam plebejorum factis; Imperatores autem Germanicos Nobilitati esse patrocinatos, imo id studuisse, ut filii, fratres, agnatique sui in capitula reciperentur, unde mos manaverit, ut etiamnum Archiepiscopi Electores *Nepotum* titulo a Cæsare insigniantur. Ortis dein inter Imperatores, Fridericum Barbarossam cumprimis ejusq; successores, & Pontifices dissidiis, ac distractis in Gibellinam & Guelpham factionem animis, Nobilitatem fere ab Imperatorum partibus stetisse, plebem Pontificibus adhæsisse: quorum ope ad Ecclesiasticas dignitates plebeji adscenderint, & in monasteria recepti fuerint.

Capite III diversam probandæ Nobilitatis civilis rationem Gallorum a Germanis, ex Tacito & Cæsare affert. Germanos enim Principes sive proceres, qui omnes ex equestri nobilitate erant, assumsisse sibi comites ex plebe, ut isti jura redderent & patritiorum partes agerent; at in

at in Gallia plebem servorum loco habitam fuisse. Ibidem tamen postea invaluisse, ut *Seniores* (ita enim olim Nobiles, qui hodie *Seigneurs*, vocabantur) principum loco essent, minores, id est, plebeji, in consilium adhiberentur. Idque etiamnum in Gallia Aquitanica, *Languedoc* dicta, ubi conventus Ordinum sub Rege habentur, servari quodammodo asserit: in aliis quoque Galliæ provinciis munia quædam soli Nobilitati conferri, exclusis plebejis, multis exemplis demonstrat. In Germaniæ quibusdam provinciis, Franconia, Suevia, Bavaria, ab Equestribus Societatibus, præsertim hastiludiis, Nobilitatem patritiam exclusam esse: idemque pluribus in locis circa receptiones ad præbendas Capitulorum Cathedralium servari docet. In Italia eo ventum esse, ut Nobiles a dignitatibus urbanis plane excludantur, aut ad eas cum plebe dividendas adigantur, per exempla deducit; & quomodo sodalitia plebeja in civitatibus constituta, certisque insignibus & vexillis distincta fuerint, enarrat, in quæ equestres familiæ referri maluerint, quam muneribus publicis carere. In Germaniæ quibusdam locis, veluti Augustæ & Noribergæ, patritias familias solas in Senatum admitti, observat.

Capite II de receptis modis, quibus Nobilitas probetur, agit: sive per testimonium Principis, ut aliquando a Pontificibus & Regibus factum; sive per Nobiles alios duos, quatuorve, interdum etiam septem, qui juramento interposito, vel editis scriptis, generis claritatem attestentur. Tutissimam vero probationem per Instrumenta fieri; de quibus multa annotat, ut & de monumentis aliis sepulchrorum, antiquis item picturis in parietibus fenestrisque templorum, in quibus Equites cum scutis, galeis, sagis, alioque vestitu & ornatu, quo soli Nobiles utebantur, intueri, indeque generis claritatem cognoscere liceat. In Italia argumentum nobilitatis etiam peti a turribus, quas ædibus in urbe suis jungere non nisi Nobilibus fas fuit. In Hispania & Lusitania libros publicos extare, quibus nomina & natales nobilium inscribantur, & qui plenam faciant fidem. In Germania plurimum tribui libris hastiludiorum, sive torneamentorum: certiorem autem probationem haberi ex receptione ad Capitula. Refert etiam exempla testimonii quod Heraldi, sive reges, uti vocabantur, insignium (*Roys des armes*) dederint; inter quæ notabile est, quod datum fuit Petro Baroni de Brandenburg Belgæ, quem Carolus V Imp. in ipso prælio ad Albim cum

Johanne Friderico Electore Saxoniæ commisso, anno 1547 Equitem creavit.

Capite V, (cujus numerus & rubrica errore typographi p. 169 deest) formulas quasdam attestationum de Nobilitate in Gallia, annis 1534, 1537, & 1556 conscriptas profert.

Capite VI (pro quo *quintum* falso numeratur pag. 187, ut ex adjecto indice sub finem libri patet) de diversis Nobilitatis speciebus agit, quarum tres constituit: *magnam*, *militarem*, *civilem*. Ad *magnam* Principes refert, & illustribus ex familiis ortos, ac Principibus sanguine junctos, aut magnis dignitatibus & titulis claros. Excelsæ nobilitatis hujus argumentum esse ait, si ea gaudentes recipiantur in ordines Equitum regios & illustres, v. g. Sancti Spiritus, Aurei velleris, Periscelidis, Elephanti, Annunciationis. Equitum auratorum decus illustre olim, hodie obsoletum, eviluisse notat. Quod autem de ordinibus Equitum Melitensium & Teutonicorum addit, quasi eorum dignitas olim majori Nobilitati competierit, ita verum est, ut qui ad summam horum Ordinum præfecturam sive magisterium perveniunt, principali dignitate gaudere censeantur; ad ipsos autem Ordines adipiscendos Equestre genus sufficiat. Alteram Nobilitatis speciem, quam *militarem* vocat, iis constare ait, qui equestria stipendia Principibus a longo usque tempore præstare tenentur, & in Gallia Gentils-hommes vocantur. Horum signa esse scuta, vexilla, galeas, trabeas, & alia: hos in conventibus provinciarum statim post Ecclesiarum prælatos, ante Civitates collocari, inque hastiludiis, Capitulis & officiis quibusdam solos admitti. Contineri has prærogativas in Diplomatibus, præsertim Cæsarum, quæ interdum hac clausula concedantur nonnullis, ut eodem jure censeantur, quo illi, qui quatuor generationum Nobilitatem demonstrare possunt. Exemplum hujusmodi diplomatis affert a Carolo Quinto Imperatore Georgio Sabino, eruditione clarissimo viro & insigni Poëtæ, anno 1541 concessi. Dubitat tamen, an in Capitula hunc in modum nobilitati recipiantur. Probationes vero Nobilitatis post annum demum a millesimo trecentesimum exigi cœpisse existimat, quod ante istud tempus nulla, nisi sola militaris, extiterit, qua gaudentes ex feudalibus bonis, a solis militibus possessis, noti satis fuerint; sed postquam civicus ordo ad Nobilitatē adspirare cœpit, distinctiones & vetustæ Nobilitatis probationes exortas esse, præsertim in admissionibus ad Capitula.

Hoc

Hoc loco digreditur ad Episcopos Galliæ, qui nobiles creant, vasallosque nobiles habent, & eorum ministerio utuntur ad pompam, quoties Episcopatum solenniter adeunt, quod pluribus exemplis confirmat. Addit multa de dignitatibus & officiis, quæ non personis tantum, sed & familiæ nobilitatem tribuant, atque ita de tertio Nobilitatis genere, nempe *civili*, & quomodo in Gallia id obtineatur, docet, ejusque exempla affert. Fatetur tamen, hanc olim ignotam fuisse, neque ab his, qui civilia munera gererent, affectatam, aut ad liberos propagatam: videri potius ab initio eatenus tantum inventam esse aut valuisse, ut a tributis immunes faceret.

Capite VII persequitur tractationem de nobilibus militaris & antiqui generis: formalem eorum rationem in feudis militaribus positam asserens, quæ majores eorum possederint, omni alio plebejæ vitæ genere abstinentes. Exponit hoc loco locum Ciceronis de *Gentilibus* in Topicis ad Trepat. & notat ex Spelmanno, nomina & insignia nobilium familiarum circa annum Christi millesimum cœpisse, & esse adhuc aliquos in Hibernia, qui insignibus careant: in Suecia etiam pluribus familiis nobilibus deesse cognomina, & patris nomen filio referri, Græcorum more. In Hispania cognomina ex auctoribus gentis orta fuisse refert, vel ab arcibus, quas possederint, vel a munitis locis, in quorum expugnatione strenuam operam præstiterint, vel ab urbibus oppidisve, in quibus diu habitaverint: præcipuos autem esse, quos *Hidalgos de Solaro conocido*, Nobiles terræ cognitæ sive celebris vocant. Interserit quædam de Venetis, Florentinis, & Neapolitanis familiis. De Germanis quæ affert, non usque adeo certa sunt: neque verum, omnia Franconicæ Nobilitatis insignia in arce Herbipolensi, quod narrat, depicta esse: cum tantum earum familiarum ibi conspiciantur, quæ feuda ab Episcopatu illo, sive Ducatu Franconiæ tenent: & plurimæ aliæ, non minus nobiles, ab aliis Franconiæ Principibus & Dynastis, qui ad Franconiæ Ducatum non pertinent, feuda habeant; diversa enim est Franconia, sive circulus Franconiæ, a Ducatu Franconiæ.

Capite VIII de Nobilitate Gallica, tam veteri quam nova, speciatim agit, & per singulas provincias familiarum quarundam refert nomina, quæ excerpere nil attinet. Cumprimis autem memorabile est, quod hic narrat: Reges Galliæ necessitate temporum adductos, civibus *Parisiensibus* indulsisse, ut feuda Franca, id est nobilia seu equestria,

ſtria, ſibi compararent, & pro lubitu Equitum titulum aſſumerent; præcipuas tamen Pariſinas familias non facile ex hoc indulto beneficio, verum ex dignitatibus & muneribus potius collegiorum, ſeu tribunalium & curiarum, quæ in urbe ſunt, nobilitatem ſuam allegare. Ex Italia complures illuſtres familias propter crebra commercia, & occaſione nuptiarum Catharinæ Mediceæ cum Henrico Secundo, in Galliam perveniſſe, v. g. Gondios, Fliſcos, Grimaldos, Spifamas, Trivultios &c. In *Neuſtria* ſive *Normandia*, propter Gallorum & Anglorum bella, familias veteres plurimas interiiſſe: unde factum ſit, ut Ludovicus XI plusquam octingentos prædiorum equeſtrium poſſeſſores nobilitarit. In *Campania* bellorum injuria vetuſtam Nobilitatem maxima ex parte jam Caroli Calvi temporibus extinctam fuiſſe: ſtatutis igitur quorundam locorum, veluti Tricaſſium civitate, Catalauni, & alibi, cautum, ut Nobiles haberentur, qui nobili materno ſaltem genere eſſent nati. Poſtea cum provincia hæc ob nundinas celebres diteſceret, in eam non paucas familias ex aliis provinciis conceſſiſſe, aut in majoribus civitatibus emerſiſſe. *Picardiæ* Nobilitatem incrementa ſumſiſſe ex Gallorum cum Anglis & Belgis bellis, interiiſſe tamen præcipuas familias, quarum tituli ad alios fuerint delati. At illas regiones, quæ Principes ſuos ſupremos olim habuerunt, v. g. *Bituricenſem*, *Delphinatum*, *Burgundiam utramque*, magnum Nobilitatis numerum & ſplendorem conſervaſſe. Quasdam etiam familias in urbibus extitiſſe, quarum Senatoribus dignitas Nobilitatis a Regibus per diplomata fuit conceſſa: quod inprimis Lugduni factum, quam in urbem ob mercaturæ præſertim commoda ſplendidæ ex Italia familiæ confluxerint. In *Delphinatu* olim quatuor Barones in Conventu Ordinum reliquæ Nobilitati prælatos, in ſedilibus conſediſſe, cæteris omnibus circumſtantibus. Multas vero familias nobilitatem ſuam functionibus debere, quas majores in tribunali ſive parlamento regio Viennenſi geſſerint: quod tamen Conſtitutionibus regiis poſtea reſtrictum eſt. In *Arvernis* & *Lemovicibus* vicinisque regionibus, ubi nulla parlamenta aut alia ejusmodi collegia habentur, veterem Nobilitatem magis quam in aliis locis conſervatam fuiſſe, neque alibi clarioribus titulis eam probari poſſe: eſſe etiam in regionibus illis montanis, a bellorum tumultibus remotis, egregia prædia; quasdam vero familias originem ſuam Pontificibus debere, qui Avenione ſederint, vel Cardinalibus ex infima plebe interdum electis. In provin-

provincia *Narbonensi*, & urbibus Massiliæ, Arelati & Avenionis, ingentem esse veteris & novæ Nobilitatis mixturam, multasque familias ex Italia & Hispania Comitum tempore eo confluxisse. In *Septimania*, vulgo *Languedoc*, tempore hæresis & belli Albigensium, veteres familias fere intercidisse, surrogatis novis, ex urbium incolis, præcipue ex Tolosanis. In *Aquitania*, ab Anglis olim possessa, urbem Burdigalensem privilegiis immunitatum tam large fuisse ornatam, ut plurimi ex illustribus & nobilibus familiis in civium numerum recipi affectaverint, idque etiam in aliis civitatibus obtinuisse, ut lege fuerit corrigendum. Ad hanc provinciam referuntur tractus *Agennensis*, *Condomensis*, *Armeniacus*, & alii, illustribus olim & nunc repleti familiis. Idem refert de regione *Foxensi*, *Bearnensi*, & partibus *Navarra* ac *Biscaja*: in qua postrema omnes incolas nobilitatem prætendere ait, quod soli Christianam religionem servassent, cum totam Hispaniam Mauri Mahometica superstitione inficerent. Recenset deinde præcipuas *Pictaviensium* & *Andegavensium* atque *Turonensium* familias. De *Britannia* autem *Aremorica* notat, splendorem familiarum situ locorum a commerciis cum aliis remoto, tum maxime jure primogenituræ fuisse conservatum, vetita divisione inter fratres, & assignata junioribus, quos *juveneurs* vocant, modica ad alimentum portione, quam *paragium* nominant, quamque junior a seniore in feudum accipit: neque tamen ad juramentum homagii tenetur, neque jurisdictioni primogeniti subjectus est; & ab hoc ita honoratur, ut dextræ ejus, si in domum senioris venerit, assideat. In *Burgundia* denique utraque illustrem & frequentem Nobilitatem reperiri scribit.

Capite IX agit de Nobilitate *Allobrogum* sive *Sabaudia*, ejusque districtuum, e quibus multas numerat familias. Conservatam harum nobilitatem per collegia supremæ Curiæ & Cameræ Camberitanæ, in quam soli nobiles admittuntur, asserit. *Geneva* etiam, cum Sabaudiæ subesset, Præfectos sive Capitaneos Principum nomine constitutos fuisse ex sola Nobilitate docet, eorumque nomina ab anno 1223 ad annum usque 1519 recenset: in Capitulum item Genevense, quod nunc Anecii sedem habet, solos Nobiles recipi affirmat. Nobilitatis majoris indicium esse Ordinem Annunciationis, cujus catalogum Capreus ediderit. *Bressensem* & *Bugiensem* tractus, a Sabaudia avulsos & Burgundiæ annexos, multa ait Nobilitate insideri, cujus fa-

milias, monasteria item solis Nobilibus patentia recenset. Addit quædam de tractu *Valdensi*, sive *pays de Vaud*, cujus partem Bernates Helvetii occuparunt; sed plura de Nobilitate *Pedemontana* affert, quæ Augustæ Taurinorum, Vercellis, Comi, Astæ, Clerii, Nicææ, Salutiæ, Susæ, Fossani, Cherassi, aliisque in oppidis frequens habitat, quam Franciscus Augustinus della Chieza Salutiensis Episcopus libro integro descripserit. Claudit hoc caput recitatione publicationis sententiæ contra Bernates, per fecialem Imperatoris anno 1544 dictæ, qua isti jubentur restituere Duci Sabaudiæ regionem Valdensem & alia; quod se facturos receperunt, modo Dux solveret quæ ipsis debet stipendia.

Capite X recenset Nobilitatem *Lotharingicam*, quam in sex Marchionatus & duodecim Comitatus divisam esse scribit. Inter antiquas Nobilitatis hujus prærogativas refert jurisdictionem in subditos exercendam cum Paribus, quos ex subvasallis suis constituebant: hoc jus paragii sive *de parage* vocatum, olim in civitatibus etiam locum habuisse, adductis exemplis Metensium, Montensium in Hannonia, & Valencenarum ostendit. Sed Carolum Lotharingiæ Ducem, non ita pridem defunctum, Nobilibus jurisdictionem ademisse commemorat, postquam pace Pyrenæa in ditionem rediisset. Belgium fœcundum nobilibus fuisse a multis seculis, occasione bellorum inter Gallos & Belgii sive Burgundiæ Principes gestorum: Leodiensem vero regionem, olim Nobilibus abundantem, paucos hodie habere Nobiles ait, mercatoribus aliisque Leodii incolis opulentioribus plurima prædia possidentibus. Officium Advocatorum, qui jus tuendi Ecclesias & monasteria, indeque certos reditus vel feuda ab Ecclesiis recognoscenda habuerint, valde honoratum fuisse sub nomine *Voweit*, quod Germanico Voigt vel Voyt respondet, ex *Advocati* voce corrupto, ex Jac. Hemricurtio tradit. Recenset etiam *Luxemburgensem* & *Limburgensem* Nobilitatem ad exiguum numerum redactam, dein *Brabantinam* & *Namurcensem* enarrat, in quibus & ipsis antiquæ familiæ pleræque extinctæ sint; addit *Geldricæ* Nobilitatis catalogum, & laudat Jo. Bapt. Christinæi tractatum *de Jurisprudentia heroica*, sive de Jure Belgarum circa Nobilitatem & insignia. Quamvis vero olim in illis provinciis soli Equites ad Præfecturas & judiciaria Collegia admissi fuerint, creatos tamen postmodum esse a Principibus ad aliarum regionum exemplum Nobiles ex civico ordine: &

nunc

nunc qui munera in supremis Curiis exercent, per ea ipsa nobilitari tradit, sed cum aliqua restrictione, qualis anno 1631 facta est.

Capite XI ad modum probandæ Nobilitatis demum accedit, qui in Gallia, Burgundia, & Lotharingia observatur, dilata de *exteris* tractatione.

Caput XII *De Inquisitione nobilium* inscribitur, in quo refertur, quomodo cum seculo undecimo & duodecimo illustres & equestres viri ad bella ultramarina sive sacra a Pontificibus inducti, prædia & feuda sua ob sumtus incolis urbium & oppidorum vendidissent, Reges, quia ab emtoribus & possessoribus ejusmodi militaria servitia recipere non possent, illorum loco prædiis onera imposuerint. Ortum inde discrimen feudorum francorum, sive immunium, & non immunium: probandamque fuisse Nobilitatem antiquam ab iis, qui immunes esse ab impositionibus illis cuperent, quarum aliquot exempla ab anno 1316 usque 1617 adducit.

Hæc non piguit ex libro hoc exiguæ quidem molis, sed multa complectente, paulo fusius excerpere, quia non ubique obvia sunt, & antiquitates illarum gentium referunt, quæ cum Majoribus nostris vel communes origines, vel consuetudines non multum discrepantes habuerunt: ut adeo Auctoris hujus studium lucem haud exiguam Historiæ Germanicæ afferre possit.

BREVIARIUM THEOLOGICUM, SEU Controversiarum præcipuarum, inter Theologos Augustanam Confessionem invariatam professos, post publicatum Librum CONCORDIÆ *non sine periculo aliquando schismatis agitatarum,* THEOLOGICA CONSIDERATIO, *edita auctore AUGUSTO VARENIO D. Serenis. Ducum Megapolit. Consistorii Provincialis Directore, Facult. Theolog. & totius Academiæ Seniore.*

Rostochii, 1682. in 4.

INter Ecclesiæ Doctores, jam inde ab incunabulis ejus, non leves sæpe dissensiones ac schismata viguisse, dum quisque quam sententiam animo complexus est, mordicus tenere, alienas morosius & arrogantius refellere studuit, nemo in Historia Ecclesiastica tam hospes est, qui ignoret. Ac utinam hic fidem solum facerent jactæ seu hæresium seu schismatum faces in caussis Victoris Romani, Adamantii, Novati, Donati, Arii, Nestorii, Eutychis, Theodori Mopsuesteni, Fullonis Antiocheni, Severi, Themistii, Hormisdæ, Sergii & Cyri, Felicis & Elipandi, aut Byzantinorum cum Romanis, vel Latinorum inter sese, aut quicquid uspiam discordiarum Ecclesiam Christianam priscis temporibus afflixit! nec istud incendium bellorum plusquam civilium, quibus damnis mutuis certatur, nostras etiam, quæ post reformationem B. Lutheri, ab Augustana Confessione nomen adeptæ sunt, corripuisset Ecclesias. Quantum enim damni à Filiis intra sinum suum educatis istæ perpessæ fuerint superiori seculo, & ipsa Synergistarum, Majoristarum, Interimistarum, Flacianorum, Osiandri, Huberi, Islebii aliorumque in fanaticas partes abeuntium ostendunt nomina, & plenius explicat ipsa *Concordiæ* inter Theologos illorum temporum sancitæ *Formula*: etsi & hæc in signum contradictionis posita, non minus Filios matris unius inter se digladiantes, & mutuis sese vulneribus ingenti Ecclesiæ malo conficientes, experta fuerit. Verum de his superiorum temporum dissensionibus Auctori nostro, celebratissimi nominis & maximorum meritorum Theologo, in præsenti Libro aut nihil aut parum est negotii, qui saltem instituit, *domesticas illas Controversias, quæ nostro inprimis seculo, post undique receptum Concordiæ Librum, ejusdem Confessionis Augustanæ Doctores, & sollicitos habuerunt, & nunc placide salvaque Ecclesiæ pace, nunc majore contentione nec sine periculo schismatis agitata, varie aliquando disseruerunt*, succincta collatione & examine repræsentare, & πάντα εἰς μίαν σύνοψιν σωματοποιεῖν. Intempestivum equidem videri poterat hoc argumentum, postquam Augustanæ Confessionis Doctoribus sectas & discordiam domesticam sæpius objiciunt οἱ ἐξ ἐναντίας. Sed cum & hi satis bellorum domi habeant, Pontifices puta in cathedra toties sibi contradicentes; contradictorios Conciliorum Canones; Doctores scriptoresve publicos, imo integros Ordines in præcipuis fidei articulis & in ipsa summa rei Christianæ dissidentes, & se mutuis armis, assidente ac imparem se liti dirimendæ ostendente summo Pontifice, conficientes:

tes ideo nec ipsi de aliorum discordia magnopere triumphare poterunt, nec Auctor, pro eruditione sua, & quam longo rerum usu comparavit, prudentia Theologica summa, sibi negligendum esse duxit, si quid Iliacos intra muros peccetur. Quanto enim pretiosior & auro contra carior, quanto res delicatior vera Religio & fides catholica est, adeo ut nisi tota suscipiatur, tota repellatur, nec ullas veri cum falso mixturas aut conciliationes admittat, quanto etiam nunc ingeniosioribus insidiis a Cacodæmone impetitur, & vel cautis sæpe necopinantibus, multo magis dormitantibus eripitur, interque tot discrimina difficilius tenetur; tanto magis pro illa sincera illibataque retinenda cordatis Theologis vigilandum, & velut pro aris ac focis dimicandum erat. Id animo secum reputans θεολογικώτατος *Varenius*, non saltem in asserendo vero Theologico, sed & falso destruendo hic parem adhibuit solertiam, omnia secundum Scripturæ regulam dirimens, ac ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων in Libris Symbolicis Ecclesiæ suæ comprehensam. Deinde cum regna veritatis cœlestis, etiam contra maledicentissimos adversarios, citra invectivas asperiores personales, inculpato moderamine, ac prudenti caritatis temperamento defendi, imo latius extendi possent; idem Noster omnibus quoque conviciis & mordentibus verbis, velut manifestis operibus carnis, semper & ubique abstinuit, inque revincenda refellendaque heterodoxia magis de illorum, contra quos tecto ut plurimum nomine calamum strinxit, emendatione, quam subversione sollicitus fuit, ut errorum quidem regna & Diaboli μεθοδεία in iis destruantur, homines tamen non perdantur, sed, si velint, sanentur, vel emendentur; totusque adeo elenchus citra rixas zeli veritatis pallio velatas ad medicinam valeat, non ad hominis in doctrina exorbitantis interitum; vel extremum supplicium, etsi quotquot illam pertinaciter respuunt, huic tandem reserventur. Ipsam vero dogmatum σωματοποίησιν sic adornavit subactissimi judicii Auctor, ut ea omnia, de quibus nunc leniore sententiarum collatione, nunc majore contentione ac declinationis periculo ad castra adversa, inter A. C. Theologos hucusque certatum fuit, juxta seriem Articulorum, in summam vel breviarium quoddam redigeret; (cum antea singula minutius, per integros XV annos, Collationibus Academicis XXIV in Academia Rostochiensi publice habitis ac seorsim excusis excussisset) factis hinc inde necessariis digressionibus, queis modo sententiam adversariorum & ejus a vera do-

ctrina dissonantiam, modo certamina superiori seculo jam sepulta & ex Ecclesiis sublata, sed nostra ætate renovata aut interpolata, plenius exhiberet. Qualis est inprimis in fine subjuncta *peculiaris Dissertatio* de satisfactionis & meriti Jesu Christi universali sufficientia, efficacia, & circa hanc Reformatorum modernorum sententia moderatiore. Articulorum vero & materiarum singularum hic pertractatarum Catalogus sub calcem libri attexitur locupletissimus, quem jam exscribere supersedemus, Auctori celeberrimo immortales gratias pro utilissimo hoc labore a Theologorum filiis & omni posteritate decernentes.

Historisches Spruch-Buch / darinnen 100 vornehme Sprüche aus GOttes Wort Alten und Neuen Testaments mit Historien illustriret, durch Johann Meelführern / anitzo mit den andern 100 vermehret durch *M. Jacob Thomasen* der *Philos. Fac.* zu Leipzig *Seniorem* und *Prof. Publ.*

seu

Sylloge C dictorum illustrium V. & N. T. historiis memorabilibus illustratorum a Jo. Meelfuhrero; cui totidem adjecit ac simili modo illustravit M. Jac. Thomasius Fac. Philosoph. Lips. Senior & Prof. Publ.

Lipsiæ, 1688. in 4.

SI fidelissimum præcipiendi genus est, exemplis doceri, iisque ad rationem vitæ erudiri; operam illos ludere dici nequit, qui aut in morum doctrina, aut in sacrarum etiam literarum expositione, sententias illustres exemplis statim ex historia petitis illustrant. Nam ut aures hominum novitate rerumque singularium narratione maxime lætantur, ita sententiæ & vitæ regulæ ejusmodi exemplis confirmatæ, memoriæ imprimuntur facilius & retinentur fidelius. Hanc ob causam vir olim pie doctus *Johannes Meelfuhrerus, Pastor & Ecclesiastes Onolbacensis*, τῶν ἐν ἁγίοις, centum dicta illustriora ex S. codice V. & N. T. collegit; quæ, ut lectori Christiano redderentur magis familiaria, adspersis variis historiis, exemplis & monitis condire quasi voluit. Piam laudati viri industriam

dustriam ac institutum utile imitari placuit nostro *Jacobo Thomasio*, viro ob merita in rem literariam celeberrimo. Nam etsi is per muneris sui rationem aliis studiis occupabatur; tamen ubi per horas subcesivas, ad jucundissimum laboris levamentum, historias confugeret, aut pietati excitandæ S. Literas evolveret, sententias inde insignes cum exemplis annotavit, quæ ab ipso vel ulterius declarantur, vel illustrantur, vel collatis diversorum testimoniis comprobantur; utili sane ad pietatis studium promovendum labore. Cui libro Auctor doctissimus tres indices subjici curavit, quorum unus, ut pericopis Evangelicis ac epistolicis in Ecclesia receptis illa dicta vel exempla applicari queant, ostendit: id quod in gratiam eorum, qui populum Dei publice informant, monendum erat.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI Opus posthumum. Pars II.

Romæ, 1681. in 4.

Cum Actis superioris mensis totum partis secundæ Operis hujus tenorem, propter rerum summam ubertatem, inserere non licuerit, quæ illius restant, præsentibus exhibere volumus. Cap. 7. ad Motus mixtos progreditur Auctor, & inter hos primo de Respiratione agit, cujus causas motivas non pulmones statuit, sed diaphragma & musculos intercostales thoracem extendentes, hinc aeri, pondere & elasticitate connata tracheam irruenti, spatium parantes, ita tamen ut costæ, remittente hoc motu musculorum tractorio, resiliant & thoracem constringant, sicque, clausa simul epiglottide, aerem ad penitiores pulmonum cavernulas urgeant. Dum autem rima laryngis aperiatur, & adhuc ab actione sua quiescant musculi dicti, relaxeturque simul diaphragma, aerem sponte & absque illius musculi conatu recedere, vi sua elastica locum, in quo expandi possit, sibi quærentem, i. e. liberam contingere expirationem: in vehementioribus vero expirationibus, v. g. tussi, vociferatione &c. musculos abdominis constrictos hujus viscera cum diaphragmate sursum impellere, hinc aerem excludere, simul costis ab expansione sua libere resilientibus; nunquam tamen omnem aerem e pulmonibus ejici, sed ejus non exiguam molem in horum tubulis remanere.

Sicut

Sicut autem natura ex unica actione & eodem instrumento plura commoda non raro acquirat, ita Respirationem quoque plures animali utilitates præstare docet, inter quas sine dubio potissima & præsentanea magis sit vitæ conservatio & perennatio: quæ neutiquam a refrigerio & ventilatione flammæ atque caloris cordis, nec a sequestratione fuliginum ab igne hujus genitarum, nec ab exactiore sanguinis & lymphæ seu chyli miscela, nec totaliter & absolute a circulationis sanguinis e ventriculo cordis dextro ad sinistrum promotione dependeat; sed, quia aer respiratione attractus potissima vitæ animalium causa sit, hic sanguini commixtus ratione motus sui tremuli seu oscillatorii, instar penduli, motum vitalem ipsi imprimat & conservet. Hinc problematis illius Harveani, hactenus vix a quopiam soluti, cur sc. fœtus secundinis exutus, si semel aerem hauserit, postea ne momentum quidem sine illius usu vivere possit? aliorumque phænomenorum circa respirationem observabilium, v. g cur expiratio cohibita non minus ac inspiratio impedita molestiam suffocationis inducat & perimat? quomodo in aëre rariore & in vase vacuo animalia mox intereant? quare aqua pulmonibus immissa, item aer crassior ac nimis condensatus, suffocent? &c. rationes reddit: explicatæ vero respirationis utilitati aliam adhuc addit, ad animalis perfectam conservationem pariter facientem, sc. quod sanguis venosus & nutritioni, spirituum animalium elaborationi, aliisque actionibus ineptus, una cum chylo novas aeris particulas intra pulmones recipiat, ejusque grumi intra angustias pulmonum denuo solvantur, & arteriosi sanguinis fluorem recuperent.

Postquam ergo de compositione sanguinis in pulmone facta egit, de ejus purificatione seu a sero secretione, quæ in renibus celebratur, sollicitus est, quam non per fermentationem, sed necessitate quadam mechanica, i. e. per vasorum renalium angustiam & configurationem fieri, ostendit; hacque occasione *Willisii*, serum a sanguine per præcipitationem, interveniente coagulo quodam separari, asserentis, item *Malpighii*, qui præter renum structuram, fermentationem sanguinis perpetuam ad urinæ secretionem occurrere docet, sententias stringit.

Quo facto ad epatis, officinæ animalis satis famosæ, conformationem & usum se convertit, glandularum structuram & mechanicum operandi modum his præmittens: atque bilem pariter in jecore absque ullius

ullius fermenti concursu, ac solo artificio mechanico separari autumat, & quidem non a tota massa sanguinea, sed ab hac saltem ejus portione, quæ per lienem, intestina, mesenterium aliaque abdominis viscera circulata a vena portæ adducitur, utpote quæ biliosum succum partim ab alimentis novis suppeditatum, partim per ductus cholodochos ad duodenum depositum, resorbeat, & epatis acinis glandulosis reaffundat: adeoque circulationem quandam bilis per abdomen, æque ac circulationem sanguinis massæ per totam corporis peripheriam, concipit.

Porro spirituum animalium naturam atque influxum explicaturus, illis consistentiam liquidam & spiritui vini analogam attribuit, eosque ad nutritionem duplici modo conferre ait: vel quatenus ad viscera & glandulas abdominis, in quibus immensi ac frequentes nervorum plexus conspiciuntur, transmissi chylum perficiant, hujusque aliquam portionem constituant; vel quatenus in ipsis partibus nutriendis suum officium, modo inferius explicando, præstent.

Motum autem spirituum horum per eosdem canales seu funiculos nerveos duplicem statuit, unum a cerebro ad partes, pro motu & nutritione; alterum a partibus ad cerebrum, in sensatione, interveniente quo succi etiam cardiaci & venenata miasmata illi communicentur.

Succum nihilominus nerveum nutritium diversum pronunciat ab hoc, qui locomotivam ac sensitivam functionem exercet, huncque per ipsarum fibrarum nervearum tractus seu canales, illum per interstitia harum, nervum instar funiculi constituentium, ferri putat: ne sibi confusi, unus alterius texturam alteraret seque mutuo impedirent. Contingere autem succi nervorum nutritii effusionem somni potissimum tempore, imo hujus causam existere: quatenus illa sine ebullitione seu effervescentia quadam in cerebro fieri haud possit, quam obstructio orificiorum filamentorum nerveorum, hinc animalium functionum cessatio, seu somnus, necessario excipiat, manente nihilominus cordis & thoracis motu respiratorio integro, utpote, si non omnimode, certe maximam partem a nervo intercostali & vago dependente, quorum radices partim ab illo cerebri loco, in quo dicta ebullitio contingat, remotiores, partim aliis nervis strictiores & peculiariter configuratæ sint, ut ab illa ebullitione affici nequeant.

Progreditur hinc Noster ad spiritus alterius generis, seu ad succum

cum illum ſpirituoſum ſeminalem, in teſticulis elaboratum, poſtquam horum molem totam ex innumeris canaliculis conſtare, ſibi ab *Auberio*, Anatomico Piſano, A. 1657 demonſtratum, hosque ductulos ſeminales ſubſtantia quadam ſpongioſa refertos eſſe docuit. In illis ſiquidem, fermentitiis inſimul fluoribus turgentibus, ſanguinis portionem albugineam, glutinoſam & ſelectam in vivaciſſimum & actuoſiſſimum ſuccum genitalem elaborari, ad epididymidas, veſiculas ſpermaticas & uretram deponendum: quatenus in illis teſticulorum vaſculis non ſaltem a nervis aliquid recipiat, ſed a fermento illorum intrinſeco exaltetur, ejusque partes ſpirituoſæ in libertatem majorem vindicentur, ut per vivificam & ſumme activam energiam uteri muliebris poros celerrime penetrare & automa embryonis in ovulo latitans animare atque evolvere queat, in coitu a ſpiritibus cerebri animalibus magis actuatus, cum impetu ſingulari tunc temporis organa genitalia irruentibus. Inſimul tamen & ſecundario ſuccum hunc genitalem ſingulare balſamum & elyxir individuale, animam & corpus generantis actuans, cum aliis Scriptoribus pronunciat, per nervos membrorum genitalium maximam partem reſorbendum & ad totum corpus diffundendum. Tandem vero circulariter quodammodo ſpiritus, ad inſtar ſanguinis, in animali moveri, concludit.

Et quo animalium geneſis commodius percipi poſſet, hujus explicationi quædam de generatione & vegetatione plantarum præmittit, ubi inter alia ſemini earum exiguam ejusdem ſpeciei plantulam, perfectiſſime elaboratam, ſubeſſe, cum aliis recentioribus adſtruit. Semina vero terræ commiſſa ſuccum ſuum nutritium ab aquea humiditate petere, quam impulſam præprimis ab aeris ambientis pondere, non per potentiam ſucci cujusdam fermentitii, ſed per ſtructuram vaſorum ſuorum mechanicam, transforment ſibique exin appropriatum nutrimentum parent: ipſas vero plantas productas reſpirationem imperfectiorem, a qua earum vita dependeat & conſervetur, exercere. Hinc animalis generationis negotium ipſum explicat Borellus, & ſemen virile haud vi quadam incorporea, aut per afflatum quendam, ſed contactu corporali & per admixtionem ſuarum particularum, ovum muliebre fœcundare ait, & quidem non organa fœtus, ipſi actu & perfecte inexiſtentia, ſaltem exagitando & actuando, ſed eadem ſimul efformando ac perficiendo.

Quo-

Quoniam autem eadem naturæ lege, qua aliquod animal gignitur, crescit & nutritur, idem dissipetur ac destruatur, modusque nutritivus in eodem sine destructivo concipi nequeat, sed se mutuo foveant ac juvent; prius de partium deperditione, hinc earum reparatione, disserit. Adeóque doctrinam illam præclaram Sanctorii de insensibili transpiratione innuens, necessitatem hujus evacuationis pro vita animalis perpetuanda summam exponit; hinc de nutritione hujus agens, primo ventriculi avium carnosi (dentibus non pennatorum succenturiantis) structuram & actionem evolvit, diversa diversorum animalium alimenta recenset, aliquam chyli portionem ad epar, per venas mesaraicas deferri autumat, omnem vero chylum in corde, pulmonibus aliisque corporis membris in sanguinem transformatum cum succo nerveo immediatam nutritionis materiam declarat, ac denique modum nutriendi mechanicum explicat. Postmodum famis & sitis ætiologiam cum modo, quo utraque tollitur, indagat, causam doloris ac lassitudinis explicat, convulsionum artuum, tremoris ac tandem febrilium excandescentiarum rationes reddit: has posteriores a succi nervei acrimonia extraordinaria, cor p. n. irritante, derivans. Et sicut partem totius hujus de motu animalium operis primam quatuordecim, ita hanc secundam quatuor Tabulis æneis exornat ac dilucidat.

LETTRES ESCRITES SUR LE SUJET D'une nouvelle decouverte, touchant la Veuë, faite par M. Mariotte.

A Paris, 1682. in 4.

id est:

Epistolæ concernentes novum quoddam inventum circa visionem, propositum a Domino Mariotto.

Binæ sunt Epistolæ, quibus occasionem dedit assertum Mariotti, visionem non tam in tunica oculi *retina*, quam in *choroïde* fieri; quod cum rationibus nonnullis ante quindecim, & quod excurrit, annos Pecqueto per literas communicasset, inter eas tamen sequens Experimen-

tum exposuerat. Sc. affigi jubet parieti obscuriori chartulas duas albas rotundas, quarum dextra facilioris distinctionis gratia sinistram magnitudine notabiliter superet, & ita ut harum una ab altera ad duorum pedum longitudinem distet, & paulo altiorem aut humiliorem locum occupet: hinc minorem oculo dextro fixo (sinistro interim clauso) intueri, sensimque ad novem vel decem pedes recta ab illa recedere præcipit, oculum dextrum firmum semper in chartula sinistra detinendo. Quod dum fit, perdit tandem hic chartulam dextram, mox denuo videndam, si oculum eundem ad trium, imo plurium ultra septem vel octo pedum distantiam, sive in altum, sive profundum, sive ad latus convertas: idemque succedet, si ad eandem distantiam chartulas transponendo (sc. ut sinistra dextra evadat) sinistro oculo chartulam minorem, nunc sinistram, dicta ratione inspicias. Sicut autem in illo puncto aut parte oculi, ubi radii chartæ majoris non amplius percipiuntur, subsit retina, choroides minime; ita non illam, sed hanc, primarium visus organum declarat Abbas Mariottus.

Hoc experimentum (in se quidem certissimum & satis jucundum) attendens Dominus *Perrault*, per alia scripta philosophica celeberrimus, ejus tam ætiologiam, quam consequentiam inde elicitam, negat in epistola hujus fasciculi prima, ad Mariottum exarata. Post dubium enim illud, quod olim se ad Pecquetum transscripsisse refert, quasi nimirum retina in diversis locis, præprimis ubi visio contingit, vasis sanguine turgidis intertexta sit, quæ tanquam corpora opaca satis magna, & objectis ac tunicæ choroidi interjecta, conorum visivorum puncta satis exilia necessario intercipiant, i. e. visionem in hac impediant: Supponit ac prolixe satis deducit, æqualitatem & lævitatem organi ad functionem hanc præstandam maxime necessariam esse, adeoque choroidem, quam asperam & scabram valde pronunciat, minus; retinæ contra superficiem, humori vitreo contiguam, quam aptissimum & primarium visus instrumentum existere. Contra quæ quamvis excipi forsan posset, vasa retinæ exilia adeo esse, ut sua interpositione objecti in choroidem incidentiam haut turbent; imo ipsi retinæ asperitatem, functioni huic minus congruam, eosdem vasorum ramos inducere posse: utrique tamen huic dubio satisfacit. Primo sc. quod quamvis vasa hæc crassitie sua pilum haud excedant, satis tamen impedimento futura sint infinitis conorum visivorum extremitatibus, quarum ope obje-

ctum

ctum magnitudinis notabilis, præprimis longius distans, repræsentatur, recipiendis: alteri vero, quod vascula illa, dum crassiorem tunicæ retinæ substantiam trajiciunt, ab hac undique cooperiantur, adeoque hujus lævitas & æqualitas conservetur. Quibus addit, quod cum actio hæc per contactum, reliquis cunctorum sensuum contactibus longe teneriorem, fiat, illius quoque organum teneritudine atque subtilitate ejusmodi gaudere debeat, quæ ad transmittendos spiritus subtilissimos hoc disponat, ac per quam ab impressionibus, etiam levissimis, idem commoveatur. Hanc conditionem pelliculæ choroideæ utpote crassæ valde, & tenui meninge, a qua emanat, longe crassiori, denegat, in gradu autem excellentiore retinæ tanquã mollissimæ ac tenerrimæ cerebri ipsius substantiæ, concedit: Nec minoris momenti credit *Perrault*, quod Choroides cum nervo optico haud communicet, & parte illa, qua visio fit, membrana alia, Tapes dicenda, cooperiatur.

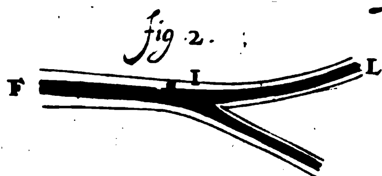
Nihilominus phænomeni Mariotti ætiologiam facile explicari posse putat idem, Retinam in officii sui possessione minime turbando; dum concessa illa organi visorii æqualitate seu lævitate patescat, locum ubi retina a nervo optico progreditur, negotio huic minus commodum esse, quatenus hic tunica dicta polituram seu lævitatem illam, quam in reliquis suis partibus exhibet, non habet. Cui accedat, locum, ubi nervus opticus in retinam nondum explicatur, partem ab hac plane diversam esse, vel quod spiritus per locum hunc angustiorem necessario ibi cumulentur & per eundem maximo impetu ferantur; vel quod omnes illæ fibræ, quarum extremitates in partem retinæ diffusam spiritus visivos effundunt, ibi coarctentur, utraque vero ratione visus turbetur. Tandem ipsi non absurdum videtur asserere, forsan hunc retinæ locum visioni ideo minus adæquatum esse, quod choroide subjacente, hic perforata, destituatur: ex hoc tamen neutiquam inferri debere, choroidem alia ratione, quam aliquid, sine quo visus commode & perfecte fieri non possit (pari ratione ac palpebræ, ligamentum ciliare, humor crystallinus &c.) conferendo, minime tanquam organum primarium, hic inservire.

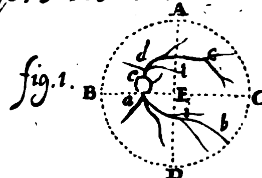
Mariottus contra in Responsoriis ad hæc, præter dogmatis sui verosimilitudinem, quam olim jamdum Pecqueto per binas epistolas declaraverat, pro illo ulterius defendendo, ac Perraulti dubiis evertendis, alia adhuc non minoris momenti profert. Et primo quidem negat, vasa retinæ sanguiflua visionem in choroide supposita turbare, si uter-

que oculus simul agat; quoniam hac ratione visioni nec directe, ideo quod in illa retinæ parte, quæ axin visionis huicque vicina loca in choroide tegit, nulla vasa reperiantur; nec indirecte, quatenus unius puncti luminosi radii non unum utriusque oculi punctum feriunt, nocere possint. Nec vasa hæc in singulo oculorum, utut in dicto loco existerent, radiorum accessum sufflaminare; quod diaphana, tenuissima & lineæ partem vix æquantia sint, ac quoniam in retinæ potius superficie, vitreo humori contigua & a choroide quam remotissima reperiantur. Quamvis enim inter vasa ab axi visorio remotiora, nonnulla satis magna & ad turbandum visum apta sint, præprimis ubi ex nervi optici basi exurgunt ac in ramulos elabuntur; hoc tamen impedimentum longe minus esse, quam quod in ipsa nervi dicti basi contingit, quatenus hæc septies aut octies latior deprehenditur, quam crassities maximi illorum surculorum.

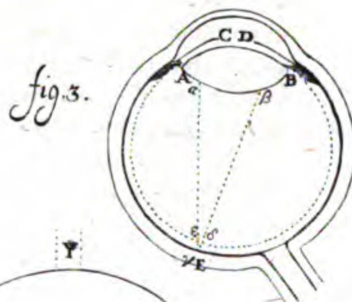
Quod suum suppositum ut probet Dominus Mariottus, sequens commendat experimentum. Sc. per oculi recentis, antequam extra orbitam suam protrahatur, corneam tunicam duas lineas, unam verticalem, alteram horizontalem, ducit, quæ in centro ejusdem membranæ se ad angulos rectos secant, & postquam nervum opticum supra choroidem amputavit, oculi circumferentiam ligula chartacea metitur: hinc fasciolæ hujus medium, atrato puncto notatum, super dictum intersectionis locum seu corneæ centrum ponit, & hac ratione oculi peripheriam denuo secundum alterutram illarum linearum mensurat, ut in scleroticæ parte, corneæ opposita, punctum, in quo extremitates illius chartulæ coeunt, observet; quod idem secundum alteram lineam facit, quo punctum axis visorii in facie sclerotidis exteriore deprehendat. In hoc oculum instrumento tenuiore ad duarum aut trium linearum profunditatem perforat, eoq; extracto foramini acum aut clavum exiliorem ejusdem longitudinis immittit; postmodum eundem transversim secat, illo modo, quem in altera ad Pecquetum quondam exarata epistola docuerat, & nec in loco retinæ perforato, nec hujus vicinia ullum vas sanguiferum conspici, simul tamen apparere testatur
TAB.III. ramificationem eorum in retina circiter talem, qualis in *prima* sequen-
Fig. 1. tium figurarum sistitur. In qua circulus ABCD retinam constituit, exilior circulus *a e* basin nervi optici, AED, BEC tractus duarum linearum quæ in puncto E sibi ad angulos rectos incidunt, & sectiones planorum

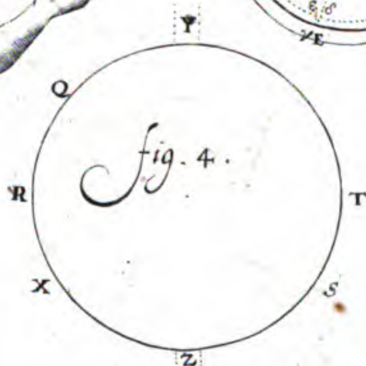
TAB: III. ad A. 1683. pag. 70. seqv. M. Febr.

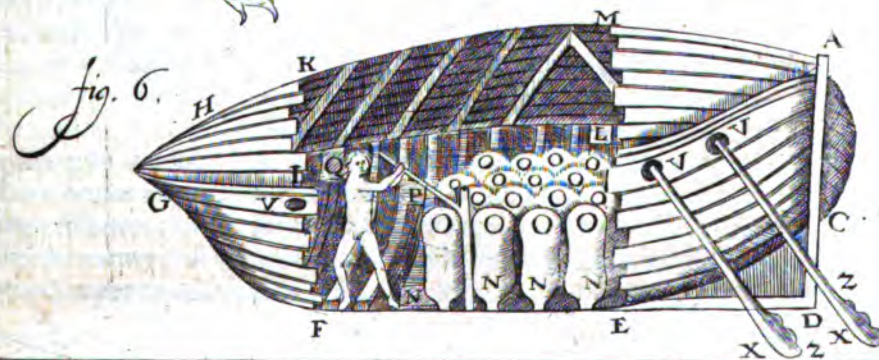

norum per lineas illas abeuntium repræsentant; E punctum aut axem visorium retinam perforantem, *edc*, *afb* vero bina majora hujus tunicæ vasa, quorum trunci utplurimum ex basi dicti nervi exurgunt; *di* & *fi* autem propagines horum duas minores & centro E propinquiores. Quo facto humorem vitreum a retina tollit, quo sanguis exiliorum horum ramorum splendentis & vividæ satis rubedinis conspiciatur, indeque horum tunicas diaphanas esse, colligatur: quod quidem commodius fieri putat, si acu quidam horum surculorum leventur, eis chartula alba supponatur, ac resecentur, hinc microscopio exactiori exponantur; sic enim vasa illa talia circiter apparere, qualis est *Figura* secunda, in qua linea nigra FIL flumen sanguinis, & reliquum totum crassitiem membranæ transparentis & sanguinis flumine longe latioris repræsentat. TAB. III. *Fig. 2.* *Fig. 3.*

Quod si vero consideretur figura oculi *numero 3.* notata, in qua AB humorem crystallinum refert, CD aperturam uveæ, $\alpha\beta\gamma$ conum luminis ab uno luminosi corporis puncto emanantem, $\delta\epsilon$ partem superficiei anterioris retinæ axi propinquam, & basin coni minoris $\delta\epsilon\gamma$ ut partem majoris $\alpha\beta\gamma$ excipientem, ita ut foramen uveæ CD ordinarie duarum linearum & $\alpha\beta$ ejusdem fere latitudinis observetur, $\beta\gamma$ sex circiter lineas cum duabus tertiis, ac $\gamma\delta$ retinæ crassities, tertiam lineæ partem æquet. Quemadmodum autem $\beta\gamma$, 6 linearum & duarum tertiarum, se habeat ad $\alpha\beta$, linearum duarum; ita $\delta\gamma$, tertia lineæ pars, se habeat ad $\delta\epsilon$, adeoque $\delta\epsilon$ decima circiter lineæ pars foret. Supponendo vero, strias, seu fila sanguinis exiliora parvorum ramulorum vigesimam quartam lineæ partem non transcendere, $\delta\epsilon$ ad crassitiem fili ejusmodi ut 24 ad 10 se habiturum, aut si crassities illa vigesima lineæ pars sit, ut 2 ad 1. Et per consequens, si vasculum aliquod in spatio $\delta\epsilon$ adsit, notabilem coni luminosi portionem utrinque tractulum illum sanguinis superaturum ad choroidem usque, & si conus ille a stella quadam producatur, hanc oculo non excisuram, etiamsi oculum in uno & indivisibili cœli puncto, satis longo tempore, figere liceat, quale quid ab oculi nimia mobilitate tamen vix expectandum. Imo, si forte oculus in punctum hoc dirigatur, & stella leviter tantum visa sit, impressionem, quæ a visione præcedanea remansit, & illam, quæ aliorsum momento post converso oculo sequitur, stellam illam exhibituram, quasi semper æqualiter visam: simili circiter modo ac carbo ignitus, celerrime

lerrime in gyrum motus, semper instar circuli apparet, ideo quod secunda hujus luminis impressio fiat, antequam prior extincta... Et per consequens impossibile esse, aliquid hujus defectus inter videndum percipi, aut stellam notabilem oculum elabi, si aliam lateralem quis intueatur, quamvis tunica vasis pellucida refractionem similem retinæ refractioni haberet. Ast quoniam materiam sulphuream agnoscat, adeoque ejusdem refractio fere eadem cum crystallini refractione sit, refractionem radiorum in tunica illa fieri, eosque focum exilem in choroide, sub parvo ejusmodi vase in puncto γ formare, quamvis hoc non nisi quartam lineæ partem, aut adhuc minus ab ea distet, ideo quod differentia refractionis harum membranarum atque retinæ vix sensibili existente, radii, qui versus extremitates exiliores deflectunt, latera fluminum sanguinis tenuiorum transeant.

Quod vero objecta minora per interpositiones majorum sanguinis fluminum oculum effugiant, hoc experimento evincit Mariottus. Circulum sc. chartaceum album, cujus diameter pedem æquat, secundum *figuram quartam*, parieti obscuriori affigit, cujus lateri dextro, ad pedum duorum distantiam chartulam minorem, probe illuminatam, cujus diameter pollicis tantum dimidii est, jungit, eam ad 4 pollices inferius collocando. Ab his chartulis decem aut plures pedes recedit, usquedum, dextrum oculum ad viciniorem marginem chartæ majoris dirigendo, parvam amittat, ac dirigendo eundem ad marginem oppositam illam pariter perdat. Uno verbo, augere ac imminuere hanc distantiam jubet, ac tentare, usque dum oculum per circumferentiam chartæ majoris vertendo minor oculum semper elabatur, & videndo purum ad latus, v. g. versus puncta QRST, eam denuo conspiciat. Et tunc animadverti, quod circa loca Y & Z, supra & sub diametro illius circuli verticali, spatium tres pollices longum & 3 aut 4 lineas latum sit, in quod oculus directus chartulam parvam adhuc perdit: cujus rei causa non nisi truncis vasorum *a f b* & *e d c figura prima* attribui possit.

TAB. III. *Fig. 4.*

Porro ut Choroideam non adeo incongruam, prout quidem Perrault eam pronunciarat, ad videndi actionem esse demonstret, diversas hactenus ignotas in eadem per anatomen aliaque experimenta exponit proprietates, eidem functioni maxime litantes. Sc. ejus super-

superficiem concavam non asperam, sed quam lævissimam, totam hanc pelliculam non crassam, sed tenuem, vasa sanguifera exilissima partibus ejus nervosis ita intertexta esse, ut visum turbare minime queant, it. nigredinem ipsius ad visionem perfectam absolute necessariam existere &c. Econtra retinam minus adæquatum visus organum videri, ex variis hujus conditionibus, v. g. crassitie atque mollitie, huicque intertextis vasis sanguiferis, concludit.

Denique contra causas visus in basi nervi optici deficientis, a Perraulto recensitas, varia monet, v. g. præter viscosam seu medullarem substantiam & vasa sanguifera nihil aliud, adeoque nec fibras, in retina reperiri, nihil lucis sensibilis per posteriora & nervum opticum oculum subintrare: imo si ætiologiæ illæ veræ existerent, i. e. si fasciculus fibrarum basin nervi optici oppleret, aut notabile lumen per oculi tergum subingrederetur, hæc in anteriore retinæ parte visionem destruere.

INVENTA NOVA MACHINÆ AC NAVIS URINATORIÆ: auctore Joh. Alphonso Borello.

UT scientiis omnibus magis magisque excolendis strenue per Europam omnem, quæ seculi nostri felicitas est, viri docti incumbunt: ita non defuerunt etiam, qui *urinandi artem*, utilissimam utique, & pretiosis quibusque ex imo maris fundo extrahendis inventam, novis excogitatis machinis perficere conati sunt. Campanarum urinatoriarum ea in re usus dudum innotuit, aliæque sunt ab aliis inventæ rationes, quibus respirare sub aqua homo possit. Ast novissime *Joh. Alphonsus Borellus*, cum in eo ipso *de Motu animalium* Opere, cujus extrema supra recensuimus, modum, quo sub aqua libere pisces natant ac quoquoversus moventur, accuratissime scrutatus esset, speculando novum genus machinæ, quo homo longo tempore non vivere tantum sub aqua, sed & progredi quo velit, ac natare piscium instar, aut instar cancri repere possit; navis item, qua navigare sub aqua commode possimus, consecutus est. Nos, cum in paucorum adhuc manibus Borelli laudatum sæpius Opus versetur, non dubitavimus inventorum horum descriptionem ipsis Borelli verbis, una cum figuris hoc loco exhibere, rem Curiosorum examini subjicientes.

Machinæ constructio, qua homines demersi intra aquam possint per plures horas respirare & vivere.

TAB.III. *Fig. V.*

Fiat vas, seu vesica ænea, seu stannea BMHC diametro duorum pedum, quæ caput A hominis continere possit ad instar galeæ, seu cubiculi, & strictiori collo BC adhæreat scapulis, vertici, & supremo pectori, atque funiculis circa collum æneum BC, stricte alligata veste pellea caprina non penetrabili ab aqua; tunc homo sic tectus, si intra aquam demergatur, poterit per plures horas vivere, libere respirando aerem intra vesicam æneam BMHC inclusum, dummodo aer inclusus debitis temporibus renovetur, ut inferius declarabitur. Fieri vero debet fistula ænea curva IQKL, longitudine trium pedum, quæ in inferiori intermedia curvatura bursam pelleam K annexam habeat, & duo extrema fistulæ orificia I, & L intra cavitatem vesicæ caput ambientis desinant, ut in una anteriori I aer insufflari debeat, altera vero L circa verticem hiet.

Ex hoc artificio duo bona consequentur: primo aer expiratus, & in fistulam insufflatus in longo circuitu IQKL ab aqua externa refrigeratur, sicut aer in tota vasta vesica contentus ab ambiente aqua frigescit. Secundo quod, quando stricto ore circa fistulæ orificium I intra eam aerem insufflamus, non fit expiratio per nares, sed solummodo per os, ut patet experientia; ergo si expiratio & ejectio spiritus fiat insufflando aerem intra fistulam illam prælongam & retortam, necesse est, ut in illo circuitu guttulæ vaporosæ adhæreant, & condensentur in parietibus internis fistulæ, velut in pileo alembici contingit, & mox defluendo in bursam illam K excipiantur; hinc fiet, ut aer egrediatur ex altero fistulæ orificio L circa verticem, nedum refrigeratus, sed etiam depuratus & exsiccatus; & ideo non excipietur per nares, & per os eadem illa portio aeris mox expirata calida, & madida, sed alia distincta, jam refrigerata & purificata; ergo commodissime respiratio continuari poterit, saltem per horæ medietatem, absque periculo suffocationis.

Quantitas postea aquæ, quæ cum vaporibus ab ore expiratur in horis 24, non superat libram unam, ut Santonius observavit, & ideo a bursa illa commode excipi potest: nec te sollicitum teneant fumi, & fuligenes, quæ ex poris capitis & faciei transpirant.. Nam pueri, qui hieme, tecto capite in lecto dormiunt, non suffocantur ab iisdem fuliginibus

nibus; & proinde urinatores non lædentur ab iisdem fuliginibus in loco similiter clauso.

Quia vero homines vivere non possunt, nisi aer inclusus intra vesicam æneam renovetur, oportet, ut in summo vertice vasis adsint duæ fistulæ æneæ N & O valvulis vel epistomiis clausæ, ut urgente necessitate homo ad confinium aeris accedendo quousque fistularum orificia N, O, extent, ibi apertis epistomiis per unum canalem PMO exsufflari, & ejici aer vetustus possit, dum per reliquum canalem N novus aer circulari motu excipiatur, & mox clausis epistomiis denuo demergatur.

Cæterum vestis caprina debet habere formam quam simillimam humano corpori, & artubus ejus, quæ exacte uniri & aptari debet, cum suis chirothecis & soleis, ut commode motus & contrectationes fieri possint.

Insuper vas æneum, seu vesica capiti imponenda in anteriori ejus parte 2, 3 insertum debet habere vitrum speculare conglutinatum farina calcis vivæ, & ovi albumine, ut homo videre possit ea, quæ in fundo, & in medio aquæ existunt.

Nec obest pondus vasis ænei, aut levitas aeris in eo inclusi. Nam facile totum compositum ex homine & vase reduci potest quam proxime ad æquilibrium cum aqua, additis novis plumbeis fragmentis, vel augendo molem inclusam aeris. Manifestum est igitur, quod tali artificio potest homo intra aquam demersus diu respirare & vivere.

Modus, quo homo eodem artificio sub aqua pro lubitu moveri ac quiescere potest, instar piscium.

TAB. III. *Fig. V.*

Ut igitur nos in aquam demersi, simili machina uti possimus, portare nobiscum debemus grandem syringam RS, cingulo D alligatam, ad instar gladii, quæ molem aeris contineat æqualem uni pedi cubico; hæc quidem foraminulo S clauso, & ferruminato, insertum habeat cylindrum XV, cum suo epistomio T, exacte claudente rimas omnes laterales; idque vite perpetua, cum suo manubrio Y trahi ad extra, & impelli ad intra possit, à quo aer in syringa contentus valde condensari, & rarefieri poterit, quod naturæ aeris non repugnat.

His præparatis supponamus, quod homo AF cum caprina, qua induitur, cum cingulis & tegumento capitis æneo BGHC, cum syringa RS, & aere incluso, sit minus gravis specie, quam aqua, ut emineat su-

pra aquæ superficiem aliqua pars galeæ MG; tunc additis fragmentis plumbeis, redigatur tota moles innatantis hominis fere æque gravis specie cum aqua, ut nimirum extet exigua verticis particula G. Et immissum epistomio T versus S condensetur aer inclusus TS in syringa, & proinde anterior ejus pars TΩ, quæ aere prius replebatur, mox ab aqua occupabitur, & ideo moles syringæ cum epistomio minus spatium in aqua occupabit: quapropter tota moles natantis hominis cum annexa syringa in aqua occupabit minus spatii, quam prius; & proinde gravitas ejus specifica augebitur, & sic primo loco redigetur ad æquilibrium cum aqua, & tunc ubique in medio profunditatis ejus homo quiescet: & si ulterius immisso epistomio T aer syringæ magis comprimatur, & major aquæ copia in ea excipiatur, jam homo gravior specie ipsa aqua redditus, sponte lento motu cadet ad fundum. Econtra retracto epistomio T versus R, & aere sua vi elastica rarefacto, & expulsa aqua ex syringæ cavitate TR, fiet denuo homo minus gravis specie, quam aqua; & proinde sponte sursum ascendet, quousque aliqua pars summi verticis GN extet supra aquæ superficiem.

Jam non est necesse, ut fusius insinuemus, quomodo homo per fundum aquæ incedere ad instar cancrorum valeat; & si libuerit, remigio palmarum manuum, & pedum, ad instar ranarum, per aquam natare possit.

TAB. III. Fig. VI.

Navis urinatoriæ fabrica & usus.

Artificium erit simile præcedenti, quo nimirum navis occupando in aqua spatium se ipsa æquale magis, aut minus potest sponte, ad instar piscium quiescere in medio profunditatis aquæ, aut ad fundum descendere, vel versus superficiem supremam elevari. Hoc fiet, si navis ACEG fundum EF perforatum fuerit in N, N, N; & utres caprini ON, ON &c. in navi contenti prono ore N aptentur, ut orificium cujuslibet utris N minutis clavis figatur, aut funiculis circa interna labra prominentia foraminum stricte alligentur, ut aqua per foramina ingressa ventrem cujuslibet utris replere possit, & nequeat per suturas, aut per interstitia clavorum intra navem exstillare aut diffluere. Facta tali præparatione patet, quod quando omnes utres ON, ON, in ventre navis contenti aqua repleti sunt, tunc quidem navis minus spatii in aqua occupat, quam prius, & quam sit moles navis. Et proinde gravior specie in ipsa aqua reddita est; ideoque descendet navis ad fundum

non

non secus ac saxum: at si, compressis utribus (vecte PO, vite aut alio modo), aqua per foramina N, N extra navim ejiciatur, tunc navis majus spatium in aqua occupabit, quam prius; & transibit æquilibrium, & tunc quiescet in medio aquæ; si vero deinceps levior ipsa aqua efficiatur, sursum ascendet.

In tali porro navi aptari possunt remi VX, duplici pelle caprina ad foramina lateralia V, V, claviculis annexa, & stricte circa remos alligata, ut aquæ ingressum in navi prohibeant: & hisce remis ad instar pedum navis parum in aqua gravitans poterit impelli, & promoveri innixis vectibus remorum super fundum arenosum. Imo possumus alternatim eam leviorem ipsa aqua reddere, quando sublevata passus conficere debet.

Pro motu vero transversali, remi habere debent palmas XZ flexibiles, similes pedibus anserum & ranarum, ut ampliari possint solummodo, quando aquam retrorsum impellunt; & colligantur complicenturque, quando remi retrahuntur.

Sed forsan facilius navis incessus fiet, impulsæ, non a remis lateralibus, sed ab unico solo remo flexibili, & resiliente palmato, in puppi posito, a cujus vibratione navis, sicuti pisces a cauda impulsi, per aquam commodius incedere poterit.

CLAUDII PTOLEMÆI HARMONICORUM libri tres, e Cod. MSS. undecim nunc primum Græce editi, a Johnne Wallis, SS. Theol. D. & Geom. Prof. Saviliano.

Oxonii, anno 1682. in 4.

EDiderat hos Principis olim Mathematicorum libros Venetiis anno 1562, cum *Aristoxeni Harmonicis*, Latio a se donatos, *Antonius Gogavinus*, *Graviensis* (*Meibomio* in *præf.* ad *Nicomachi Geraseni enchiridion harmonicum*, ex *Gesneri* & *Desselii Bibliothecis*, *Antonius Hermannus Gogava dictus.*) At, quod nulla Musices, Græci sermonis exigua cognitione tinctus, nullo præterea usus judicio, laborem hunc sumsisset, acrem incurrit *Meibomii*, in *præf.* ad *Aristoxeni Harmonica*, censuram. E cujus manu orbis eruditus, jam ab annis circiter triginta, ex quo scilicet suum in emaculandis Veterum scriptis studium, editis Græco & Latino idio-

idiomate *Antiqua Musica septem scriptoribus*, eidem Meibomius comprobavit, *Ptolemai* etiam *Harmonica*, græce hactenus nondum prostantia, expectavit: quippe quæ ipse cum *Bryennio*, Notis suis illustrata, modó memorata ad *Aristoxenum præfatione* diserte erat pollicitus.

Cum vero præterlapso tanto tempore adhuc lateret *Ptolemaus*, suæque forte *Meibomium*, quo minus promissis staret, causæ retinerent; longa Eruditorum desideria adimplevit celeberrimus Angliæ Mathematicus *Joannes Wallis*, Professor Oxoniensis: qui (editis Mathesi Universali, Arithmetica Infinitorum, Mechanica; Tractatibus, de angulo contactus & semicirculi, sectionibus conicis, Cycloide & Cissoide, in Dialogum Meibomii de proportionibus, Elencho Geometriæ Hobbianæ; Hobbio heavtontimorumeno; Exercitationibus, de Cometarum distantiis investigandis, reductione fractionum, Periodo Juliana; Grammatica Linguæ Anglicanæ &c. præclaram dudum famam adeptus) postquam anno 1676 felici omnino opera *Archimedis Arenarium*, & *dimensionem circuli Eutocii Ascalonita commentario illustratam*, a mendis innumeris repurgata nitori suo restituisset, hæc Ptolemæi Harmonica, ex MSS. græcis XI, non minore ingenio quam cura recensa, publico dedit nitidissima.

Constat autem vel Tituli indicio, argumentum horum librorum partem esse Veteris Musicæ, circa Sonituum acumen & gravitatem occupatam. Atque id quod Harmonicæ proprium est, prioribus duobus explicat Autor: tertio vero, proferendis scientiæ hujus finibus latius evagatur, & animas humanas cum cœlestibus corporibus, quæque illis accidunt, legibus ejusdem censet, subjicitque.

Primum porro librum a criteriis, quibus Sonituum differentiæ judicandæ, Sensu & Ratione, exorsus: ab illo quidem, prope verum; hac, accuratum judicium, beneficio Canonis Musici, tanquam instrumenti adjutorii, petendum esse pronunciat: diversus ab Aristoxeneis & Pythagoricis, quorum illi sensui, hi rationi soli partes has deferebant. Inde ad causas acuminis & gravitatis sonituum, diversasque horum species progressus: Sonos (sonitus discretos) harmonicæ aptos, in unisonos, Consonos & Concinnos distribuit, & Tetrachordi juxta tria Genera (Enarmonium, Chromaticum & Diatonicum) rationabiles divisiones proponens, quæ horum generum auribus maxime congruant, edisserit. Toto vero sparsim libro sectarum supra dictarum hypotheses, circa

men-

mensurandas definiendasque consonantias harumque intervalla, & Generum Tetrachordorumque divisiones, impugnat.

Versa inde methodo, Libr. II Generum memoratorum rationes ex sensus judicio derivat. Postea consonantiarum (diapason, diapente, diatessaron) species numero definit, easque omnes Systemati disdiapason inesse docet, cui propterea systematis perfecti (magnitudinis ex omnibus consonantiis compositæ) appellationem, ejusque sonis (numero quindecim) nomina sua tribuit. Mox contemplatione ad tonos (modos sc. aut mutationes, quibus integrum systema variatur) deducta, extremos eorum in Acutum & Grave intra diapason terminat, & quot species ipsius diapason, tot numero tonos (Dorium, Phrygium, Lydium, Mixolydium, Hypolydium, Hypophrygium, Hypodorium) & eorum a proximis quibusque intervalla certa ratione constituit, nec per hemitonia tonorum numerum augendum contendit. Utque, qua ratione ab invicem dissideant Toni, tanto sit liquidius, singulos cum Sonis suis horumque tum juxta positionem (h. e. situm quem in Dorio, Tonorum medio, obtinent) tum Potestatem, appellationes, singulis exhibet Tabellis. Qualibus etiam, (de Monochordi Canonis veterum imperfectione quædam præmittens) ipsam Canonis harmonici sectionem, primo ad diapason in immutabili Tono, & ad singula Genera (Enarm. Chrom. Diatonicumque, & horum species) juxta diversos Autores; post in singulis Tonis, & ad singula cantici sueta genera distincte exponit.

Ipsam tandem Facultatem Harmonicam L. III pensius contemplatus, inter mathematicas scientias refert, & consobrinam facit Astronomiæ, ambas vero duabus sororibus, Visu & Auditu (cum utraque circa motum occupetur: hæc, solo Visu; illa, solo Auditu perceptibilem) genitas, atque ab Arithmetica & Geometria enutritas. Cumque ipso judice necesse sit, Harmonicam facultatem omnibus inesse, quæ in se utcunque motus habent principium; iis præsertim, quæ naturæ sunt perfectioris: in anima humana, corporibusque cœlestibus vel maxime putat conspicuam. Unde illius tres partes tribus Consonantiis, Intellectivam, diapason; Sensitivam, diapente; Continuativam (ἑκτικὸν μέρος: de quo *Salmasius* ad *Simplicium* p. 302, 306, & *Cicero* de finibus, sub medium l. 5.) diatessaron; Virtutes, sonis concinnis; tria virtutum in regno speculativo & practico (illic Physicum, Mathematicum, Theologicum; hic Ethicum, Politicum, Oeconomicum) genera, tribus concentuum generibus (Enarmonio, Chromatico, Diatonico;) mutationes porro

affectu-

affectuum pro variis vitæ conditionibus, mutationibus concentuum sive Tonis, non inconcinno ut plurimum ratiocinio comparat. Corporum vero cœlestium motu designatum circulum, Zodiacum, perfecto respondere systemati contendit: in cujus (ex uno puncto, per diametrum, trianguli æquilateri, quadrati & hexagoni latera, secti) divisionibus rationes harmonicæ universim omnes non uno modo contineantur. Ipsum porro stellarum motum, in longitudinem, motui sonorum, aut transitui a gravioribus ad acutiores; in altitudinem, tribus concentuum generibus; in latitudinem, mutationibus secundum tonos: Aspectus ad Solem, ordini Tetrachordorum; Sphæras tandem Planetarum sonis stantibus perfecti systematis congruere pronunciat.

Hos *Ptolemai* libros *Cl. Editor*, collatis summa industria Codicibus, dilucida non solum *Versione*, in qua perspicui fidique, non minus ac cauti Interpretis munere probe perfunctus est; sed & *Notis* uberrimis, quas aut variæ Codicum Lectiones (e quibus potiorem ubique in textu sectatus, reliquas calci paginarum singularum subjecit) sufficiebant, aut ipse pro dexteritate sua, Autori illustrando emendandoque, ex ingenio proprio censuit adjiciendas, instruxit: ubique, cum de *Autore*, tum de Orbe literario præclare; in restituendis tamen Tabellarum, quæ sectionem Canonis multivariam exhibent, numeris misertime depravatis, omnium præclarissime meritus: quod, purgato hoc Augiæ stabulo, *Ptolemai Harmonica*, summo (juxta *Meibomium*) judicio scripta, a se vero hic loci codicum vitio plane diversa, non minori studio & labore sibi denuo reddiderit similia, h. e. harmonica.

Subjunxit *Idem* his eruditissimam *Appendicem, de Veterum Harmonica ad hodiernam comparata*. Ubi quæ hac de re apud Veteres Musicos (*Aristoxenum, Euclidem, Nicomachum, Alypium, Gaudentium, Bacchium, Aristidem, Quintilianum, Martianum Capellam*) a *Meibomio* editos; *Ptolemaeum* item, & nondum editos *Porphyrium* & *Bryennium* sparsim occurrunt; præcipua, si non omnia, atque ex *Boethio*, aliisque nonnulla, in ordinem ita congessit, ut uno velut intuitu, quæ fuerit Veterum Harmonica, quatenus ea ad nos descendit, summatim perspiciatur: retentis simul Græcorum vocibus, & formulis loquendi (quasi tot vocabulis Artis) adnotatis simul Autorum locis, unde sunt desumta. Quæ omnia ita contulit cum hodierna Musica, ut quid utrique commune sit, utcunque sub diversis loquendi formulis, eruditus lector, Musicæ hodiernæ non ignarus, facile intelligat.

❧(o)❧

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno M DC LXXXIII.

TITI LIVII PATAVINI HISTORIARUM Libri qui extant. Interpretatione & Notis illustravit JOHANNES DOUJATIUS Antecessorum Parisiensium & Regiorum Professorum Primicerius; jussu Christianissimi Regis, in usum Delphini. Tomis quinque.

Parisiis, 1679, 1680, & 1681. in 4.

PEr aliquot hactenus annos diversorum auctorum studio, diverso successu adornati, Galliarum Delphini usum præ se ferentes, prodierunt præcipui Scriptores Latini veteres. Postquam enim Illustrissimus CAROLUS SANCTA MAURÆUS MONTAUSERII DUX, Vir domi & militiæ egregius, omnibusque ingenii ac doctrinæ copiis instructus, post collatam sibi Patricii, sive Franciæ Paris summam dignitatem, mandatumque Normanniæ totius Regimen, a Rege maximo unici præterea Filii institutionem creditam & spes publicas commissas accepisset: Auctores veteres ad vitam recte componendam & comparandam eruditionem plurimum conferre intelligens; in usum Serenissimi sui Alumni, & Gallicæ Juventutis gratiam, istos novo habitu induendos duxit, ut amotis omnibus discendi molestiis, nihil admodum in istis relinqueretur, quod Principem, & reliquam Juventutem illustri loco natam, ab lectione eorum absterreret, & ad vernaculas (quæ quotannis fere renovantur, & vix unquam tamen Auctoris sensum scopumque assequuntur, aut ad dignitatem ejusdem accedunt, semper ab ejus ratione modoque recedentes) interpretationes invitaret. Igitur cum in istis multa superesse animadvertisset, quæ quanquam ab interpretibus tractata, conjecturis tamen disceptata & correctionibus variis in dubium vocata, obscuriora adhuc essent, aut minus cohærentia,

aut non satis explicata, quæque adeo illustrari verbis aliis & explicari notis oporteret: ut ad illos Auctores evolvendos facilior & mollior aditus haberetur, optimam rationem existimavit, si servato contextu Auctoris cujusvis, ad optimos Codices a quolibet præstantissimo Editore exacto, *Interpretatione* quadam singula ejus verba, ubi res postulat, per alia propria & eandem vim habentia redderentur, obscuris verbis expressiora, translatis propria substituerentur, & omnis locutionis difficultas, quæ ex verborum vel recondito sensu aut impeditiore situ oriri poterat, suffectis facilioribus aliis vocibus, iisque in naturalem ordinem revocatis, tolleretur; porro adjectis quibusdam *Notis*, iisque brevibus, si quid esset antiqui moris, aut historiæ veteris, aut fabulæ, parumque perspecti sermonis, perspicuum efficeretur. Facit enim interpretatio, ut abditus verborum sensus perspicuus reddatur; faciunt autem Notæ, ut obscura illustrentur, & abstrusæ res pateant. *Indices* præterea copiosos & ad superstitionem accuratos omnium omnino verborum subjici voluit; quorum beneficio quisque locus in auctore quolibet, modo aliquod ex eo verbum succurrat memoriæ, negotio facili reperiatur, vocumque perpetuus usus, prout frequens ille vel raro occurrit, & ad eas inveniendas via statim commonstretur.

Ad hoc institutum promovendum propositis amplissimis præmiis invitati, quicunque intra Gallici regni fines literarum laude florerent: & selecti ex omni genere & ordine viri literati, fœminæ etiam nobiles in societatem præstantissimi studii hujus vocatæ sunt; ingenia excitante, qui sublimiorem Principi suo doctrinam instillabat, quemque ad imbuendum excolendumq; virtutibus & literis Serenissimi Delphini animum vocaverat religio & sanctitas sua, scientiarumque divinarum & humanarum cognitio singularis, & in suadendis, quæ recta sunt, incredibilis vis eloquentiæ, JACOBO BENIGNO BOSSUETO ante Condomensi, nunc Meldensi Episcopo: eademque fovente, cui in regendis Delphini studiis secundæ erant partes, PETRO DANIELE HUETIO, Abbate Alnetensi, consummatæ eruditionis viro, editisque in lucem ingenii monumentis clarissimo; qui in partem principalium studiorum promovendorum adscitus, perficiendis istis utilem navavit operam, & has commentandi rationes egregie juvit: adeuntibus ipsum, tanquam omnis eruditionis solidiorisque doctrinæ oraculum,

lum, horum Commentariorum auctoribus, si qua difficultas occurreret, quam excellenti ingenio & doctrinæ summa vi tollere ipse optime nosset.

Horum ἐργοδιωκτῶν auctoritate & consilio publicam lucem adspexerunt Scriptores Latini, quos juxta seriem annorum, quibus prodierunt, additis nominibus Commentatorum, hic recensebimus;

L. Annæus Florus ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, *1674*.
C. Salustius Crispus a *Daniele Crispino*, *1674*.
P. Terentius a *Nicolao Camo*, *1675*.
Phædrus a *Petro Daneto*, *1675*.
P. Virgilius Maro a *Carolo Ruao*, *1675*.
Cornelius Nepos a *Nicolao Courtino*, *1675*.
Vellejus Paterculus a *Roberto Riguesio*, *1675*.
Panegyrici Veteres a *Jacobo de la Baune*, *1676*.
Cl. Claudianus a *Guilielmo Pyrrho*, *1677*.
Justinus a *Petro Josepho Cantelio*, *1677*.
Q. Curtius a *Michaele Tellierio*, *1678*.
Valerius Maximus a *Petro Josepho Cantelio*, *1679*.
M. Accius Plautus a *Jacobo Operario*, *1679*.
M. Manilius a *Michaele Fayo*, *1679*.
T. Lucretius Carus ab *eodem*, *1680*.
Dictys Cretensis & Dares Phrygius ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, *1680*.
An. Manl. Sev. Boetius a *Petro Callyo*, *1680*.
Sex. Pomp. Festus & M. Verrius Flaccus ab *Andrea Dacerio*, *1681*.
Sextus Aur. Victor ab *Anna Tanaquilli Fabri Filia*, *1681*.
Aulus Gellius a *Jacobo Proustio*, *1681*.

Horum præstantissimorum Virorum & doctissimæ Virginis exemplo, ad eandem formam TITI LIVII Patavini, Romanæ Historiæ Scriptorum principis, superstites Historiarum libros adornandos edendosque auctoritate Illustrissimi Montauserii Ducis, sibi sumsit *Johannes Doujatius* Antecessor Parisiensis & Professor Regius. Qui cum Serenissimo Delphino septenni literis erudiendo per sesquiannum antea dedisset operam, ab Illustrissimo Præside Octavio Perignio, primo ipsius studiorum adjutore, quem tanto muneri mors immatura subtraxerat, evocatus; ejusdem Celsissimi Principis studiis porro prodesse hac quoque in

 parte,

parte, & ipsius usibus Livium auctorem eximium, cujus unius ingenium Populus Romanus par suo imperio habuit, accommodare officii sui putavit. A Romulo igitur usque ad annum imperantis Augusti alterum & vigesimum, per annos ferme septingentos quadraginta quatuor, *centum & quadraginta libris* deductum Opus aggressus est *Interpretatione*, si quando verba occurrerent (quod raro tamen accidit) obscuriora; & *Notis*, ubi res parum obviæ traderentur, illustrare. Nec temperare sibi potuit, quin aliorum Interpretum exemplo alicubi etiam extra indictas necessariæ explicationis lineas excurreret; dum aut varias lectiones composuit atque expendit, aut Geographicis scrutandis est immoratus diutius, aut accuratius tractandis firmandisq; rebus dubiis inhæsit nonnunquam. *Effigies* etiam Virorum maxime illustrium, quorum Livius gesta describit, e nummis aliisque eruditæ vetustatis monumentis, quoad licuit, suis ubique locis insertas, vel Volumini subjectas, exhibuit. *Fastos* magistratuum cuivis Decadi subjecit, annos etiam & magistratus summo in margine cujusvis paginæ allevit; in eorum ineunda ratione Carolum Sigonium secutus: qui ad Marmorum seriem, quæ in Capitolio posita a Verrio Flacco fuerant, Fastos suos digesserat, eorumque lacunas, quas temporum invexisset injuria, suppleverat, singulorum annorum gesta accurato ubivis studio adjiciens: quem postea secutus est Stephanus Vinandus Pighius, magistratuum omnium seriem, qua fieri potuit, tribus Voluminibus anno 1599 editis complexus. Ad ipsum constituendum *Textum* usus est Codice vetustissimo Claudii Puteani, (quem Gronovius jam antea evolverat) copiam istius e Regia bibliotheca faciente Præfecto clarissimo Petro Carcavio: alios etiam veteres Codices subministrantibus Illustrissimo Joh. Jacobo Memmio e sua, doctissimo Stephano Baluzio e Colbertina Bibliotheca.

Cum vero longe maxima pars hujus tam ingentis tamque egregii Liviani Operis, ingenti rei literariæ jactura, deperdita sit, vixque exigua ejus portio, & ex *quatuordecim* Decadibus (in quas fastidiosam legentium ignaviam Livii centum & quadraginta libros dispescuisse verosimile est) *tres* saltem & *dimidia* restent: huic damno aliqua ratione mederi studuit Editor. Sane quidem quæ desiderantur centum & quinque volumina an alicubi adhuc lateant, an prorsus interierint, nemo facile dixerit; periisse tamen ea longe videtur verosimilius. Erasmus in episto-

epistola, Simonis Grynæi Livianæ editioni præfixa, ad Carolum Montioium, (quæ est in volumine Epistolarum Erasmi Lib. XXVIII. epist. XV. edit. Londin. f. 1685, 1686) quinque priorum Decadis quintæ librorum, anno 1531 e Monasterii Laurisseni, vulgo Lorsensis, (Lorsheim) Bibliotheca erutorum occasione, non optat modo, sed pene auguratur, fore ut hic Auctor totus & integer nobis aliquando restituatur: *Quanto plausu*, ait, *excipi par est tantam Livianæ historiæ accessionem? Atque utinam faxit Deus Opt. Max. ut hic autor totus & integer nobis restituatur. Ejus rei spem nonnullam præbent rumores per ora quorundam volitantes: dum hic apud Danos, ille apud Polonos, alius apud Germanos, haberi Liviana quædam nondum edita jactitat. Certe posteaquam hasce reliquias præter omnium spem objecit fortuna, non video cur desperemus & plura posse contingere. Atque hic, mea quidem sententia, principes viri rem se dignam facerent, si præmiis propositis eruditos ad pervestigandum tantum thesaurum sollicitarent, aut etiam ad editionem perpellerent: si qui forte sunt, qui rem publicæ utilitati paratam, gravi studiorum jactura premunt abduntque. Vehementer enim absurdum videtur, homines ut parum auri argentive inveniant, tantis impendiis tantisque periculis, ad ipsos pene inferos terræ viscera perfodere: & hujusmodi thesauros tanto illis pretiosiores, quanto corpore præstantior est animus, prorsus negligere, nec ulla vestigatione dignos judicare. Midarum hic animus est, non Principum.* Et vero anno seculi hujus decimo quinto Bambergæ, Hectore Cotzavio Imperialis Ecclesiæ Decano Bibliothecam publicam recognoscente ac transferente, inventa est á Johanne Horrione Societatis Jesu Theologo prior pars libri XXXIII antea desiderata; quæ Venetiis primum cum Antonii Quærengii notulis, ac deinde Paderbornæ multo correctior anno 1617 prodiit. Præterea membranam palmulæ, qua pila luditur, a sphæristerii magistro injunctam, deperditorum quippiam Livii continentem, se vidisse Doujatio narravit Johannes Capellanus, Vir celeberrimus. In Regis etiam Hispaniarum Scorialensi bibliotheca, nondum in vulgus editos quosdam Livii libros haberi, vulgo fertur. Constantinopoli vero in Turcarum Imperatoris regia integrum Livium extare, ex Imperatorum Græcorum bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim Petrus Vallius (Pietro della Valle) Epistolarum exoteticarum Partis primæ septima narravit: adjiciens,

eum Codicem quinque millibus ducatonis Magnum Hetruriæ Ducem aliquando redimere voluisse; Galliarum etiam Regis Legatum Sansium, e gente Harlæa, decem millibus eundem animose licitatum esse, ac circa dubium grandi hac æris summa istum obtinuisse a bibliothecæ in palatio Imperatoris Turcici custode, si is invenire Codicem istum potuisset, quem disjectum ferebat, cum exhiberi sibi eundem Legatus cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides sublesta redditur. Ut adeo quæ nuper modo percrebuit fama de Livio integro, a Bassa quodam Regi Galliæ pro immensa vi auri quam postulaverat oblato, eodem loco habenda sit: nec magis e Græcia ab oriente is sperandus sit, quam a Septentrione ex insulis Hebridibus & Orcadibus; quarum in una, *Hiona* dicta, a Fergusio Scotorum regulo, Alarici Gothorum Regis comite, cum Roma diriperetur, inde avectas & eo perlatas reliquas Titi Livii Decades superesse, Paulo Jovio in Descriptione istarum Insularum p. 77 non omnino vanum & irritum fuit visum; qui *certa istarum Decadum e tenebris erutarum exempla, ad Franciscum Galliæ Regem a Scotis transmissa*, relatum se accepisse ibidem commemorat. Neque ad Franciscum olim, neque hodie ad Ludovicum quicquam eorum pervenisse, nova hæc Doujatii editio monstrat: qui grandes quas ætatis injuria hominumq; incuria Livio invexere lacunas, nulla repertorum modo codicum ope, a quibus destitutus erat, sed *Freinshemii* potius ingenii felicitate & doctrinæ copia, qua is, quicquid Livio perierat, in multis aliis veterum Historicorum libris varie dispersum eruerat, collegerat & contexuerat, explendas putavit. Nam quæ doctissimus Vir Holmiæ A. 1649 minori forma ediderat Livianæ *Decadis secundæ Supplementa*, Serenissimæ Sueciæ Reginæ nuncupata; in cujus Academia Upsaliensi Eloquentiæ & Politices Professorium munus tum gerebat, ab eadem postea Holmiam ad Bibliothecarii & Historiographi functionem evocatus; reliquarum item, *quintæ* dimidiatæ, *sexta*, *septima*, *octava*, *nona*, & prioris partis *decima* Decadum Supplementa, Argentorati anno 1654, & iterum 1672 excusa, ita recudi curavit Doujatius, ut secundam Decadem a Freinshemio scriptam primæ Livianæ in *primo* novæ hujus editionis Tomo subjecerit: quinque vero, quas diximus, reliquas Decadas Freinshemii studio elaboratas, & jam antea editas, eum in locum, ubi Liviana deperdita sunt, reposuerit, & *quarto* Tomo incluse-

cluserit; iis, quæ nondum editæ extabant, ex Freinshemiana hæreditate redemtis, dimidiatæ *decima* & integrarum *undecima*, *duodecima*, *decima tertia*, & *decima quarta* Decadum supplementis, in *quintum* Tomum dispositis, & nunc primum evulgatis; adjectis margini sectionem in capita notantibus numeris, argumentorum item summariis, & indicatis Auctorum locis, ex quibus, quæ narrat, depromsit Freinshemius. Ut adeo centum & quinque Livii libros deperditos Freinshemio suppletos debeamus; Doujatio autem acceptum ferendum sit, quod postremi eorum quadraginta & quinque, qui ab annis bene multis in obscuro delituerant, nunc eruditorum manibus volvantur. Ipsius etiam industriæ lacunas *sub initium libri XLI* ejusque *sub finem capitum 18, 19, & 20; libri XLIII post caput 3, & in fine libri; libri XLIV sub finem capitum 30, 32, 34, 35, 40, & extremo eodem libro; libri XLV. sub finem capitis 14, 21, & 39* adhuc extantes, quas Freinshemius supplere neglexerat, ipse autem Tomo III, p. 731. seqq. restitutas exhibet, expletas debemus: ejusque beneficio integritatem Livio redditam, & in unum corpus redactum hunc totum Scriptorem literario Orbi gratulamur.

HISTOIRE DU REGNE DE MAHOMET II Empereur des Turcs, par le Sieur Guillet;

sive

Historia Regni Mahometis II Turcorum Imperatoris, G. Guilleti: Tomi duo.

Parisiis, 1681, in 12.

De rebus Turcorum optandum esset, ut Turci scriberent: non tam ad explendam curiositatem nostram, quam ut aliqua ferocissimæ gentis ad literas propensio, mitigandorum morum spem faceret. Hæc enim ex cultura ingeniorum concipi potest, quod exemplis aliarum nationum apparet, quæ feritatem non prius mutarunt, quam studiis humanioribus emollirentur. Sed manet Turcis antiqua barbaries, ut spreta literatura, unice armis, & premendis dura servitute populis incumbant. Inde est, quod nullam memoriæ ad posteros, aut exteros,

per literarum monumenta propagandæ, curam habeat gens cæteroquin superbissima; sive factorum conscia, & præsentibus contenta, sive hanc operam nobis, ut otiosis, relinquens, ut ipsi prædicatores acceptorum damnorum simus, scribamusq; non modo de victoriis illorum, sed & de nostris vitiis & erroribus, quibus non minus aucta est res Turcica, quam sua virtute. Justus ergo vindex Deus, per annos fere mille, truculentos istos hostes continuis successibus in populum Christianum, religionis nomen jactantem, vim deserentem, armavit & fovit, & nunc quoque ad fines nostros minitantes & insultantes perduxit, ut metuendum sit, eadem nos passuros esse, qui eadem cum majoribus nostris peccamus. Certe comparato cum nostris temporibus illo Christianorum statu, qui fuit ante annos hos ducentos, aut paulo plures, ovum ovo vix similius reperiemus. Constabit id ex Auctore hoc Gallo, qui tempestive ad interrumpendum lethargum nostrum, ex scriptoribus illius ætatis historiam *Mahometis secundi* composuit, duobusque non magnis tomis complexus est: stylo, quantum de lingua peregrina judicare valemus, eleganti, commodo ordine, sententiis opportunis. Divisit opusculum in libros VII. Incipit ab ortu Mahometis hujus, qui incidit in annum Chr. 1430; finit anno 1481, quo flagellum hoc Asiæ atque Europæ, in medio rapinarum cursu, fato suo succubuit: eo quidem ipso tempore, cum occupata per suos Hydrunte Calabriæ urbe, Italiæ excidium intentaret, tanto tunc terrore repletæ, ut Pontifex Romanus alteram sedis translationem in Avenionem meditaretur. Infremuit autem moriens Tyrannus, eripi se destinatis, idque in inscriptione sepulchri testatum relinquere voluit, tacitis omnibus, quæ per annos triginta, felici scelere, perpetraverat, hoc tantum questus: *constitueram Rhodum expugnare, & superbam Italiam.* Nihil illi erat, *duo Imperia*, Cæsarei nominis axiomate decorata, *Regna duodecim*, *Urbes* alicujus nominis *ducentas*, interque eas *Constantinopolin* & *Trapezuntem*, coercuisse aut subjugasse. Sed hæc facili negotio, & jucunda lectione peti possunt ex ipso auctore, qui non facundiæ tantum, sed & eruditionis non vulgaris, & peritiæ militaris specimina dedit. In additionibus vero Tomo secundo adjectis, Lectoribus ad intelligendas phrases de re bellica & nautica, commendat tractatum suum: *De artibus viri militaris, aut Dictionarium Equestre. Des Arts de l' homme d' Espée, ou du dictionnaire du Gentilhomme.*

HISTOIRE

HISTOIRE DU CALVINISME PAR MONsieur Maimbourg.

sive

Historia Calvinismi Ludovici Maimburgii,

Parisiis, 1682. in 12.

PRimus est hic liber, quem Auctor edidit, postquam titulum *Societatis Jesu*, quo usus in aliis scriptis suis fuerat, deposuit: unde nata ipsi Præfationis ad Lectorem occasio, qua & libros quosdam suos Pontificia censura notatos, & seipsum jussu *Innocentii XI*, ex Societate (cujus membrum per 55 annos fuerit) ejectum commemorat. Queritur autem, quod non potuerit, sæpe licet obsecrans, eam impetrare gratiam (quæ tamen ne *Luthero* quidem denegata fuerit) ut sibi indicaretur, quid peccasset. Applicat sibi inde dictum Apostoli: *Nihil mihi conscius sum.* Examinasse se ait Conciones, quas per annos fere triginta, *Lutetiæ* præsertim habuerit, & quæ, postquam a concionando desiisset, per annos decem aut duodecim scripserit. Provocat ad Sermones, ad Epistolas, ad Tractatus breves de controversiis,& ad Libros Historicos, omnia typis vulgata, quod semper locutus sit, & scripserit ad normam Ecclesiæ Romanæ & legum Regni inviolabilium,quodque auctoritatem *S. Sedis* & *Pontificis* extulerit,quantum per *Evangelium*, *Concilia*, & *Patres* licuerit: vixisse etiam se honeste & moribus inculpatis. Subjungit tamen ex eodem Apostolo: *Sed non in hoc justificatus sum.* Esse nempe Sanctissimo Patri majus & penetrantius lumen, etiam quando non pronunciat ex Cathedra, quam sibi. Potuisse illum perspicere, quæ Auctor non viderit, & quoniam ita placeat Pontifici, velle se reum esse, etiamsi nesciat causam, & credere, quod in præsens expediat, impositam pœnam a se subiri. Regem quidem pro justitia & bonitate perpetua patrocinium sibi præstitisse, quia non fuisset indicatum (ut promissum fuerit) quid peccasset, ideoque impedivisse Decreti executionem ultra annum, ita ut in ordine Jesuitico, ut antea remanserit. Constituisse se vero tandem, obedire plenissime Pontifici, & paci seipsum sacrificare, ut Jesuitas gravi molestia liberaret, seque in quietem

assereret. Venia itaque ipsius Regis, paruisse se Decreto Propositi generalis Jesuitarum hac formula concepto: *Obsequentes jussui & mandato S. S. D. N. Innocentii XI, Patrem Ludovicum Maimburgium ex Societate nostra dimittimus, & pro dimisso ab omnibus habendum esse declaramus.* Cum igitur jam jussu Pontificis & permissione Regis Jesuita amplius non sit, futurum se profitetur, quem esse Rex velit, eique majori quam unquam zelo & libertate serviturum. In dedicatione vero ad Regem, omissis Panegyricis, quibus alii invictam vim armorum & prolatos justo titulo, ut ait, ad Rhenum usque Regni terminos, concessamque Europæ, incomparabili moderatione successuum, pacem, splendide & facunde prosecuti sint; majus aliquid & immortalitate dignius ad gloriam Regis præstiturum se esse existimat: *Calvinismum* nempe describendo, id est, omnium quos Gallia unquam habuerit, hostium sævissimum & terribilissimum, qui olim furiis & impietate *Protestantium* extrema bellorum civilium mala patriæ intulerit. Hunc vero jam inermem, dejectum, humilem ad pedes Regis jacere, imo ad nihilum fere redactum & agonizantem deprehendi. Quod quomodo Rex obtinuerit, non hic tantum, sed in fine libri pluribus exequitur. Debere autem plurimum Ecclesiam Gallicanam & Clerum Franciæ, alio etiam nomine, incomparabili pietati Regis, qui precibus illius in negotio *Regaliæ* plus, quam olim ipse *Ludovicus Sanctus* indulserit, utut hic ingenti zelo Ecclesiæ commodis favisset, & ejus jura & libertatem mascule defendisset.

Opus ipsum libros sex complectitur, quorum *primi* Exordium memorabile est. Scribit enim Auctor, se post editam *Lutheranismi* historiam (de qua, cum tempus Actorum nostrorum præcurrat, hic nihil annotamus) demonstraturum esse, quemadmodum hæresis illa funesta fœcunditate aliam perniciosiorē produxerit, quæ antequam armis, ut hodie, exueretur, plus mali *Galliæ*, quam illa, utut furiosa, *Germaniæ* intulerit. Omnem enim rabiem, quam rebellio, perfidia, avaritia, impietas, crudelitas, desperatio, aliique affectus turbulentissimi & sævissimi, sceleratissimis priorum seculorum hominibus inspiraverint, tempore avorum & patrum per Calvinismum eo fine fuisse exercitam, ut ferro & igne in ruinis religionis & politiæ stabiliretur. Monumenta igitur superba hæreseos hujus in historia esse, *quatuor* magna & ordinata prælia, *ducentos aut trecentos* conflictus cruentissimos, plerasque

ex

ex pulcherrimis urbibus captas, direptas, eversas: diruta templa; statuas Sanctorum capitibus truncatas; sepulchra Regum violata; exteras copias in Regnum invectas; Reipublicæ speciem in Monarchia extructam, & plusquam *decies centena Gallorum millia*, incognita caussa, variis & horrendis tormentis enecata. Ex qua Auctoris propositione (quam instituti memores referimus, non examinamus) de sequentibus totoque libri stylo judicium fieri potest. Habetur autem libro hoc primo narratio rerum ab anno 1520 usque ad annum 1543 gestarum, primaque Calvinismi tum in Helvetia, tum in Francia, regnante Francisco I, origo recensetur. Ubi ut alia taceamus, cum *Johannis Calvini Noviodunensis* vitam Auctor describit, *Luthero* doctrina inferiorem eum fuisse asserit, stylo elegantiorem. Dogmata prope omnia, præterquam de S. Eucharistia, ex Luthero hausisse. Utrumque multum debere *Waldo*, *Wiclefo*, *Husso*. Peccasse Calvinum gravius & imprudentius in eo, quod religioni *omnem ornatum*, *succum*, & *unctionem*, ut loquitur, detraxerit, & eam in sceleti formam redegerit; rejectis omnibus, quæ per sensus recepta, mentem hominum a visibilibus ad Deum invisibilem elevare possunt; idque jam ipsos Calvinianos factum nolle.

Librum II ab Historia executionis truculentæ adversus Merindolienses, Valdensium reliquias, anno 1545 peractæ, & ab aliis, etiam Catholicis ejus temporis Scriptoribus improbatæ, (qua, fatente Auctore, 3000 hominum omnis sexus & ætatis ferro, igne & tormentis enecata fuerunt, sexcenti validiores in nexum ad remigia triremium dati: exustis 900 domibus) auspicatur, culpam in miseros fere totam, aut aliqua ex parte in militum licentiam transferens, executores vero excusans, eoque a Thuano & Duplexio, quibus dicam scribit, dissentiens. Pertexit postea historiam increscentis sub *Henrico II* & *Francisco II* Calvinismi, ad annum usque 1560; quo *Catharina Medicæa* Regis mater ad Regni gubernacula admota est, recensetque qua ratione, cum Regina *Navarro* & *Condæo* Regii sanguinis Principibus Calvinismum professis, & *Coliniis* fratribus, potentibus ejus sectæ viris indulgeret nimium, majus robur malum hoc acceperit.

Lib. III facta ad res Scoticas digressione, quomodo natus in illo Regno Calvinismus fuerit, commemorat; ubi cum ad miserandum

Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ, quam mire extollit, obitum Historiam deduxisset, ex nuper edito libro rerum Belgicarum *Auberii Maurerii* repetit, Gallicos Legatos, qui pro liberanda Maria apud Elisabetham publice intercessserint, clandestinis suggestionibus mortem ejus suasisse. Inde in Galliam regressus pergit exponere, quomodo Regina a *Condæo* & *Colinio*, Admiralio seu Maris Præfecto, etiam ipso *Anna Mommorantio* (quem *Connestabilem* vocant) Catholico licet, inducta, cum *Antonio Navarræ Rege* gubernationem Regni partita fuerit, tanta cum Hugonotarum elatione, ut in arce ipsa regia Fontisbellaquea conciones suas habuerint; Montlucio etiam, Episcopo, hæresin prædicante. Porro de Triumvirali fœdere inter Ducem Guisium, Annam Mommorantium & Jacobum Santandreanum Mareschallum inito, ac Hugonotis opposito: de Edicto mense Julio anno 1561 ex sententia Parlamenti contra Hugonotas promulgato, sed conniventia Magistratuum, & Cancellarii inprimis Hospitalii eluso: de Colloquio Poissiacensi Reginæ auspiciis instituto, sed re infecta abrupto, non sine invectivis in Theodorum Bezam, uberius disserit; libroque finito additamentum annectit, p. 263, ubi de rebus Scoticis & Anglicis egerat, inserendum; conciliationem *Ecclesiæ Anglicanæ* cum *Romana*, tum ex argumentis aliis, tum ex declaratione seu professione fidei, a *Ducis Eboracensis* uxore primi matrimonii paulo ante mortem anno 1670 edita, quam Gallico sermone exhibet, ominatus.

Libro IV exhibet gesta ab anno 1562 ad 1564; cumque de novo Edicto d. 17 Jan. anno 1562 in Hugonotarum gratiam condito; Navarri Regis ad Catholicos transitu; Reginæ in alendis factionibus subdolo studio disseruisset: sensim ad civilium Galliæ bellorum Historiam, quorum culpam omnem in novum Protestantium Evangelium conjicit, progressus, occupatum a Condæo Hugonotarum ductore Aurelium; Rothomagum, in cujus obsidione Rex Navarræ ex vulnere obiit, a Catholicis obsessum, captum & crudeliter direptum; pugnam Drocensem; obsidionem Aurelii, in qua Dux Guisius a sicario, quem ab Admiralio Colinio immissum statuit Auctor, trucidatus occubuit; primamque pacem Edicto Martii anno 1563 compositam, sed a Pontifice Romano summe improbatam enarrat; ac sub libri calcem Calvini, anno 1564 extincti, elogia vituperiaque fusius prosequitur.

Libro V novorum motuum occasiones, & eventum ad annum usque

usque 1569 exponit, & quomodo Regina Hugonotis olim addicta, ad Catholicorum partes palam nunc transierit, ac habitis cum Legato Pontificio in urbe Avenionensi, & Bajonæ postea cum Duce Albano colloquiis, Hugonotas in suspicionem conspirationis adversus se initæ adduxerit, recenset; ad Belgicorum etiam motuum Historiam digressus. Inde tentatam a Condæo Metim: irritos judicioque Auctoris impios Condæi & Colinii de Rege cum tota familia intercipiendo, ad Meldas conatus: circumsessam a Condæo Lutetiam, præliumque ad suburbia, quo Conestabilis Mommorantius cecidit, victoria tamen penes Catholicos fuit, commissum: suppetias Condæo ex Germania a Friderico III Electore Palatino submissas; collectum contra pro Rege a Johanne Guilhelmo Saxone (quem male filium Augusti Saxoniæ Ducis vocat, cum filius fuerit Johannis Friderici Electoratu a Carolo V exuti, Serenissimæ Familiæ Vinariensis progenitor) equitatum; pacem inde anno 1568, metuente Rege, ne exercitus a Joh. Guilhelmo Saxone adductus ad Hugonotas transiret, cum Hugonotis initam, sed eodem anno, quod Rupella præsidium Regium admittere Condæi & Colinii patrocinio subnixa abnueret, abruptam: prælium denique anno 1569 ad Carnacum commissum, quo Princeps Condæus, cum captivum se jam dedidisset, non excusando facinore occisus est, uberius enarrat.

Libro VI refertur instauratio belli, duce Colinio, post mortem Condæi facta, adjuto iterum copiis Germanorum a Friderico Palatino submissis: Obsidio *Pictavii* frustra ab eo tentata: Clades deinde Protestantium ingens ad *Montconturium*, mense Octobri A. 1569 secuta; qua non obstante, Regina mater pacem cum illis denuo iniit mense Augusto anno 1570, nec minus illis, ut Auctor tradit, indulsit, quam si victores fuissent. Non enim tantum libertas exercitii religionis extensa est ad plura loca, sed & urbes munitæ quatuor, inter quas *Rupella*, pro securitate traditæ. Fatetur tamen Scriptor, non bona fide versatam esse in hoc negotio Reginam, sed id egisse, ut Protestantes aut eorum proceres per insidias opprimeret, idque anno 1572 in famosa illa *Parisiensi lanienа* effectui dedisse, instigato Rege filio, adversus Colinium inprimis, sed ita, ut crudelis impetus de perdendis simul omnibus, quem efferata mente Rex conceperat, impediri postea non posset. Culpat igitur hanc sævitiam, & concedit, cædem nocentium & innocentium promiscue

miscue toto fere regno, expresso Regis jussu perpetratam, excusari non posse. Commemorat etiam mortem *Johannæ Navarreæ*, Reginæ, quæ ad funestas illas filii Henrici, postea Galliæ Regis, hoc nomine Quarti, nuptias, Lutetiam venerat. Accidit autem illa ante lanienam, mense Junio, non sine suspicione veneni, quam tamen Auctor, quantum potest, diluit: nec laudibus summarum virtutum hanc Reginam fraudat, impacta tamen hæreseos nota, quam fervente zelo & cum crudeli Catholicorum persecutione professa esset; cæterum fere sola iis moribus, ut *bona Calviniana* dici potuerit; cum reliqui, excepto Colinio, qui essent, aut quid crederent, ignari, nullam religionis aut pietatis curam haberent. Quem eundem animum in Aula regia corruptissima, etiam Catholicis, nec aliam inter utrosque differentiam fuisse scribit, quam quod hi Missas, illi conciones frequentarent. Recenset postea & summa laude extollit factum Episcopi *Lexoviensis* (*Lisieux*) *Johannis Hennuyeri*, qui cædem Protestantium, Præfecto regio mandatam, auctoritate & facundia sua impedierit, eo cum successu, ut hoc beneficio permoti hæretici illius loci, omnes ad Catholicam religionem sponte redierint. Sed cum post annum 1572 multa ad nostra tempora narranda superessent, & de Calvinismo, i. e. doctrina ipsa parum, de Ecclesiarum illarum constitutione, & ritibus nihil plane, quod lectores expectare potuissent, dictum esset; hic tamen subsistendum & respirandum sibi esse statuit Auctor, scopum suum uti videtur assecutus, quem ex *epilogo* operis, dedicationi & exordio respondente, non difficile est clarius intelligere.

Occasione enim ab Episcopi hujus facto sumta, Axioma & regulam extruit: *etsi hæreticos summo jure fas sit supplicio afficere, idque Calvinus exemplo Michaelis Serveti, Genevæ capite plexi, ipse probaverit, nihil tamen effici isto rigore.* Demonstrat hoc secutorum temporum, post lanienam Parisiensem, historia breviter relata. Protestantes nempe adeo irritatos fuisse, ut pacificationi nulli fiderent, sed urbes Regni munitissimas occuparent, summaque cum pertinacia defenderent. Post Caroli IX mortem, sub *Henrico III*, quoniam alia remedia non viderentur superesse, *Ligam* illam sive unionem, sub prætextu religionis, sed alio longe fine initam fuisse, cum summo rei Catholicæ detrimento, odiosam etiam exteris, Regique demum ipsi, qui ejus fastidio compulsus

pulsus fuerit, ut Protestantium auxilia imploraret, exitiosam. Semper deinde victos fuisse Catholicos, auctam vero Protestantium securitatem & potentiam, donec ab Henrico IV, serio licet ad Catholicam fidem converso, Nannetense edictum anno 1598 impetrarent. Rebellasse quidem postea, ex ingenio hæreseos, & à Ludovico XIII post expugnatam præsertim Rupellam, armis exutos, in eum recidisse statum, in quo non aliis quam sibi nocere possent; mansisse tamen errores altis radicibus nixos; atque sic constare, debilitari hæreticos posse, sed non hæresin, cujus vis subrui non nisi animarum conversione possit. Hanc igitur gloriam a Deo reservatam esse scribit *Ludovico Magno*, qui efficacioribus mediis, quam quæ per integrum seculum in Gallia adhibita fuerint, ita depresserit hanc sectam, ut jam debilis & languens, manifeste ad finem suum tendat. Tenuisse Regem medium inter rigorem & indulgentiam, egregieque temperasse justitiam & clementiam. Destruxisse primum templa, contra edicta ædificata. Prohibuisse cœtus in locis, quæ edictis non fuerint permissa. Abstulisse malis Catholicis libertatem transeundi ad Protestantes; his vero semel conversis, reditum ad pristinos errores. Obstetrices non nisi Catholicas ideo tolerare, ut infantes baptismo in casu necessitatis illarum ministerio servari possint, cum id negent suæ sectæ mulieribus Calviniani. Frustra hæc & injuste pro persecutionibus haberi. Neque enim dirui alia templa, quam quæ contra edicta fuerint extructa. Sublata quidem esse tribunalia partita inter Protestantes & Catholicos, sed ob abusum. Nullis edictis permissum Catholicis, ut Calvinismum profiterentur, sed Hugonotis tantum eum jam professis concessam religionis libertatem. Et Edicta ipsa urgente necessitate temporum & ob certas causas condita fuisse, quibus cessantibus ipsa quoque expirent, & valere debere Hospitalii Cancellarii dictum, quo Edicta illius temporis, Protestantium gratia condita, defendebat; *Edicta nempe sive Leges temporibus accommodari debere, non tempora legibus*. Dein etiam contraventionibus plurimis meruisse Protestantes, concessionibus omnibus privari, sed Regem adeo benignum esse, ut etsi devictis omnibus qui contra summam ejus potentiam conjuraverant adversariis, non injungat tamen Protestantibus subditis suis, quod Principes ejus sectæ, Rege in omnibus longe inferiores, Catholicis in sua ditione faciunt, nempe ut exercitio publico

publico careant, quod Rex omni jure, per modum retorsionis facere possit. Quod si regeratur, tutius concedi libertatem religionis Protestantibus, quia non credunt, Pontifici jus esse Reges ob hæresin deponendi, id quod tamen Catholici doceant; responderi: Calvinianos in Reges Galliæ non semel conspirasse, ut constet exemplo conjurationis Ambosianæ, & quæ ad Meldorum oppidum tentata sint, itemque ex pactis inter Hugonotos & regni hostes pro tollenda Monarchia & erigenda Republ. initis. Deinde non credi in Gallia, Pontifici jus esse in Reges animadvertendi, aut subditos juramento fidelitatis absolvendi: Reges enim Galliæ protestari contra hæc asserta, ut probasse se dicit exemplo Caroli IX, apud Pium IV pro Regina Navarrea, ut libro IV dixerat, hæretica licet, quam ille excommunicatam ditione insuper exuere nitebatur, protestatione solenni intervenientis. Itaque Regis gratia fieri, quod Protestantes in locis assignatis religionis & disciplinæ suæ usum retineant, quanquam per edicta amplius non obligetur, cessante ratione & tempore. Agere igitur Regem justo quidem zelo, sed spiritu amoris, ut leniter ad religionem revocentur, quam majores eorum infeliciter deseruerint. Animari autem Regis industria Episcopos, ut probos & doctissimos Missionarios etiam in abditas Alpium valles ablegent: erogare insignes pecuniæ summas in conversos pauperes: legibus etiam conversionem promovere; cumulare resipiscentes gratia & beneficiis, sed omnem spem ad dignitates & munera obstinatis auferre. Hinc tanto cum successu immensam multitudinem quotidie hæresin abjurare: reliquos etiam, speciosioris prætextus causa, jam ipsos desiderare, ut secundum doctrinam Evangelii, *compellantur intrare*. Longe itaque plus præstitum esse statuit Regis lenitate & justitia, sine turbis & tumultu, quam omnium prædecessorum armis aut suppliciorum rigore. Concludit tandem sperandum esse, Deum labores Regios in pace non minus prosperaturum, quam in bello; futurumque, ut incendium Calvinismi, quod tantas Galliæ strages intulerit, & ex quo vix fumus supersit, brevi tempore prorsus extinguatur: ut ita una lege sub una Monarchia Christianissimi Regis uniti, uno etiam vinculo fidei & veræ religionis connectantur. Hanc autem solummodo in Ecclesia Catholica Apostolica & Romana inveniri, in ovili Christi, sub pastore supremo, qui Ecclesiæ caput sit visibile, utpote S. Petri successor & Jesu Christi vicarius.

RE-

REMARQUES SUR L' HISTOIRE DU CALvinisme de Monf. Maimbourg.

A la Haye, 1682.

five

Notæ ad Maimburgii Historiam Calvinismi.

Hagæ Comitum, 1682. in 12.

AUctor nomen in titulo omissum, epistolæ nuncupatoriæ ad *Serenissimum Principem Arausionensem* subjunxit, *Rou.* Exorditur ab excusatione, quod ab amicis impulsus, non quidem refutationem (hanc enim ab optimo quodam inter Europæos scriptore susceptam esse,) sed notas margini libri Maimburgiani festinanter adscriptas, in publicum emittat. Præmittit monita tria generalia, (1) Jesuitas nunquam sine certo scopo, inprimis vero ad commodum suæ Societatis historias scribendas aggredi: itaque Maimburgium Stradæ & aliorum exemplo, de *Arianismo* scripsisse, ut occasionem haberet sub Arianorum persona *Jansenistas* exagitandi: de *Iconoclastis*, ut imaginum & reliquiarum cultum defenderet: de *decremento Imperii*, ut Regi applauderet, ob defensionem libertatum Ecclesiæ Gallicanæ: de *Lutheranismo*, ut traduceret sectam, quæ in Germania non minus nocuerit rei Pontificiæ, quam *Reformati* in Gallia. Itaque historiam Calvinismi non alia causa compositam, quam ut Gallis Catholicis implacabile odium adversus Reformatos inspiraretur, quod eos insensibiliter moveret, ad aliquid audendum *laniena Parisiensi* simile, cujus culpa Regi ejusve Consilio imputari non posset, sed in furorem populi rejici. Tales autem fines ab historia abesse debere, quam liberam & affectibus purgatam esse deceat, ideoque hanc fide non dignam, sed suspectam pronunciat. (2) Hausisse Auctorem mala fide, quæ tradit, ex infectis fontibus, rariusq; & illubentius allegare *Thuanum, Mezerajum* aliosque scriptores æstimatos, quam alios valde mediocris auctoritatis, tum apertos Protestantium hostes, malisque moribus, quam librorum laude celebriores. (3) Nimis esse præoccupatum, neque ullam materiam sine fervore tractare, quod nemini placere possit, qui æquitatem & modestiam amet. Probari hoc ait *verbis Pag. I. lib. 1,* ita ut in scenam procedat flammas oculis, ore maledicta

 gerens,

gerens, declamator, non historicus; libellum accusatorium, non historiam scribens. Sic ergo Protestantes plerumque non aliis epithetis insignire, quam *sceleratorum*, *extreme impudentium*, *pestilentium*, *furiarum infernalium*, *bestiarum &c.* Se itaque nescire, qua ratione liber hic, ut rumor sit, in aula Regia & alibi tantopere placeat, cum non aliud sit, quam pura Satyra, & Rhapsodia ex tabernarum vilibus chartis concinnata, innumeris etiam Solœcismis in Grammaticam linguæ Gallicæ peccans, non varians cum judicio materias, non forma magni ingenii effectus exhibens, sed styli impetu & bile tumens, qui nihil habeat delicati & placituri. Hoc modo progressus fit ad annotationes, quas, ut apparet, Auctor verbis Maimburgii adscripsit, non multis tamen locis, ita ut quaternionibus novem totus liber absolvatur. Ex quo quædam subjungimus aliquo respectu cæteris notabiliora, de quibus tamen judicium merito suspendimus.

Pag. 13. ubi Maimburgius statuerat cogendos esse, qui Ecclesiæ contraria docent, ad recantandos errores: dignum hoc dogma esse ait Jesuita, idque observari extorquendo revocationes hoc ipso tempore ab illis, quos *relapsos* vocant, atque ita tractatum putat fuisse *Theodorum Maimburgium*, Historici gentilem, qui bis Catholicus, nunc demum in Britanniam confugerit, secunda vice reformatam religionem cum securitate professurus.

Pag. 21. Lutherum Calvino ideo præferri a Maimburgio ait, quia in Gallia versatur; aliter facturo, si inter Lutheranos in Germania viveret; tunc enim inventurum, quo Calvinismum emolliret. *Pag. 27. 28.* fateri videtur, se non esse Theologum, ideoque declinat disputationem de Eucharistia. *Pag. 37. & seqq.* dum rejicit imputationem, quasi cantus Musicus, quo in Psalmis Reformati utuntur, mollis, sit & effœminatus, & contrarium demonstrare aggreditur, vehementer taxat adversarios, qui hymnis sacris melodias profanas ex trivio, tabernis & scenis desumtas, ridicule & cum scandalo accommodaverint: provocans ad *librum Canticorum* approbantibus Theologis & cum privilegio Regis, a *Florentino Lamberto* impressum. *Pag. 44.* ubi Maimburgius Calvino abjudicat facultatem mittendi Doctores seu pastores, laudat Auctor *defensionem reformationis a Claudio* (celebri Reformatorum ministro) *editam*, qua contrarium sit demonstratum. *Pag. 51. & seqq.* magni viri illustrisque & excellentis auctoris elogio mactat *scriptorem anony-*

anonymum tractatus *Gallici*, cui titulus est: *Les derniers efforts de l'innocence affligée: Ultimi conatus afflictæ innocentiæ.*

Pag. 61. scribit convinci posse Jesuitas, quod mortem Angliæ Regis Caroli procuraverint. *Pag 65*, cum *Maimburgius* ex *Maurierio* retulisset, *Mariæ Stuartæ* necem clandestinis Gallici legati suggestionibus promotam fuisse, Auctor integrum *Maurierii* locum inserit, ex quo Maimburgius causam istius supplicii allegare superséderit, continuas nempe *Mariæ* adversus *Elisabetham* molitiones.

Pag. 98. & seqq. defendit *Theodorum Bezam*, quem Maimburgius ob Epigramma Latinum juvenile, lasciviæ & fœdi criminis insimulat, & elogium Bezæ a Pasquierio & Thuano Scriptoribus Catholicis datum opponit. *Pag. 118.* acriter insurgit in stylum Maimburgii Gallicum, neque plures paginas libri ejus, quam errores esse ait, sive in dictione, sive in constructione & puritate: itaque veram credi posse famam, quod ob tales defectus, prædicationem in templis omiserit, & ineptiæ ejus deberi, quod jam per annos decem tot historias scripserit. *Pag. 194* ad Epilogum Maimburgii, in quo Regis consilia de opprimenda hæresi extollit, regerit Auctor: magnis virtutibus Regis summa deberi encomia, Protestantes tamen ideo non cæcutire in perspiciendis perniciosis consiliis eorum, qui puritatem regiæ prudentiæ corrumpant, ejusque gloriam apud exteros & posteritatem æterna inficiant macula. Hos crudeles Protestantium hostes, *nempe Jesuitas*, non minus ipsi Regi metuendos esse, neque alia causa per tot annos ad eversionem Protestantium laborare, quam ut Regem demum ipsum subvertant, cum aliter scopum suum, *universalis Monarchiæ*, obtinere nequeant. Jam quidem Regi blandiri, quod potentia ejus ad stabiliendam suam opus habeant, at quando fornicem ædificii sui, ultimo cæmento inserto, concluserint, subducturos esse tigilla. Interim vereri eos, ne Rex pro sagacitate sua hæc eorum molimina deprehendat, & quæ olim adversus Regum vitam attentaverint, ad animum revocet, jugumque potentiæ Jesuiticæ, jam satis extensæ, excutiat. Protestantes vero solos esse, qui obstacula progressibus illorum opponant, conspirationes perfidas ebuccinent, & tanquam *Argi* multoculi secretas machinationes revelent, pro Rege vero fidelibusque ejus ministris excubent: desiderare itaque lupos, ut canes ab ovili removeantur. Denique nihil quidem Rege æquius & benignius

nignius esse, & injustissime ideo agere, qui eum ad diversa contra naturam suam incitent: se tamen clementiam & justitiam nominare non posse, si homines non quidem ferri, & tormentorum bellicorum vi & strepitu, attamen occultis & languidis modis enecentur, neque mitiorem mortem esse, si quis fame, vel anni spatio languens extinguatur, quam si ferro intra horæ quadrantem expediatur. Maimburgium quidem dicere, destrui templa usurpata, sed cum omnia non sint usurpata, ille tamen speret, omnia destructum iri, fieri id jure non posse. Nulla etiam æquitate libertatem conscientiæ & religionis subditis a Principe adimi: quid fieret Catholicis, si dominum Turcam haberent? Nihil durius esse, quam quod fœminis parturientibus Ægyptiaco more injungatur. Tribunalia, dimidia ex parte Protestantibus assignata, non alio fine sublata esse, quam ut injustitia plenarie exerceatur. Tandem dignitates & munera denegari fidelibus, & offerri apostatis; exemplo spiritus, qui tentationes suas dolosa mundanæ gloriæ & opulentiæ promissione incrustat. Subnectit alia, ut ostendat vane jactari a Maimburgio, sibique ipsi contradicenti, cum scribit, magnam nihilominus libertatem Protestantibus relictam esse. Marillacorum atque Pellissoniorum nomen, historiæ regiæ parum olim honorificum futurum existimat Auctor, qui distributis pecuniis ad religionem homines inducant; Apostolos enim auro & argento vacuos, mundum convertisse.

NOTÆ AC ANIMADVERSIONES IN CÆSARINI FURSTENERII Tractatum de Jure Suprematus ac Legationis Principum Germaniæ.

Coloniæ Allobrogum, 1682. in 8.

CUm ante annos aliquot pax Noviomagi inter Cæsarem, Hispanos & Batavos, aliosque Confœderatos ex una; & Gallos Suecosque ex altera parte, interveniente potissimum Magnæ Britanniæ Rege, cuderetur, in limine statim lis mota fuit a Gallo Lotharingiæ Duci de titulis & jure mittendi legatos primi ordinis, dum in literis Salvi Conductus Ministros

nistros ipsius ad pacis negotium ituros, non Legatorum, sed Deputatorum saltem nomine dignatus erat. Ægro hoc animo ferens Lotharingius, mox, Neoburgico & Luneburgo-Brunsuicensibus Ducibus in partes tractis, effecit, ut ad intercessiones Fœderati Belgii Ordinum, Galli tandem, se hac in re Imperatoris exemplum secuturos esse, responderint. Annuente igitur Cæsare, nec in dubium hoc Principum jus vocante, res omnis, invitis quantumlibet Gallis, qui Imperatorem cum Principibus hac in causa committi posse speraverant, ad mentem & sententiam Principum fuit composita, manentibus tantum de ceremoniarum paritate litigiis. Hæc calamum excitavit personati cujusdam *Cæsarini Furstenerii*, qui in tractatu de Suprematu & Jure Legationis Principum Germaniæ 1678 edito totus in eo occupatur, ut ex fundamento competentis Germaniæ Principibus Suprematus, (quem a Superioritate territoriali ita distinguit, ut hanc unice in summo cogendi seu coercendi jure consistere, & tantum a simplici coercendi facultate differre dicat, quantum in legibus Romanis vis publica a privata differt: illum vero ex amplo territorio & tali potentia, qua quis exercitum extra fines ducere, & armis, fœderibus, legationibus ac cæteris Juris Gentium functionibus aliquid momenti ad rerum Europæ generalium summam conferre possit, mensuret) non solum jus mittendi legatos charactere repræsentatitio vestitos, sed eorum quoque legatis ipsis easdem ceremonias, quæ Electorum & Italiæ Principum Legatis exhiberi solent, *Excellentiæ* nempe *titulum*, *visitationem novissime advenientis*, & *locum potiorem visitantis apud visitatum*, prolixe vindicet. Hujus igitur Furstenerii tractatum κατὰ πόδα sequitur Notarum Auctor, quarum summa hæc est: (1) rejicit Suprematus vocabulum, tanquam novum & ens merum rationis, p. 11. nec (2) admittit differentiam essentialem inter Superioritatem territorialem & Suprematum, cum per accidens saltem fiat, quo minus aliquis ob regionis aut virium tenuitatem momentum æque magnum ad publica Gentium negotia possit adferre; imo esse periniquum, jus a vi & potentia metiri, p. 14 & 25. neque (3) Suprematus vocem eo sensu, qui Gallico *La Souveraineté* respondeat, Germaniæ Principibus tribui posse, cum hoc Superioritatem ab omni subjectione & fide homagii liberam involvat, Status autem & Germaniæ Principes singuli & reali & personali obligatione subjiciantur Imperio, p. 18, 25, 48 & 56.

48 & 56. Hinc passim concluditur, quod everso sic fundamento, corruant simul ipsi imposita, nempe Principibus Germaniæ vi Suprematus Legatos primi ordinis mittendi jus non esse, neque adeo legatis ipsis easdem ceremonias, quibus Electorum & Principum Italiæ Legatos excipere solent exteri, deberi p. 14, quia hi non virtute Suprematus vel Superioritatis territorialis, sed usu & consensu Gentium possessione vel quasi Juris mittendi legatos primariæ dignitatis gaudeant, qua cæteri Germaniæ Principes hactenus destituantur, p. 17, 19 & 26, neque omnes ceremoniarum regulæ ex potestate mittendi legatos fluant, p. 80. Quæ omnia fusius in his animadversionibus deducit Auctor, & cum ad rationes, tum exempla a Furstenerio allata uberius respondet.

D. CHRISTIANI THOMASII LIPSIENSIS Annotationes Theorico-Practicæ in Celeberrimi JCti JOHANNIS STRAUCHII *Dissertationes Justinianeas*

Francofurti & Lipsiæ, 1683. in 4.

Quid ad concinnandas has annotationes Auctorem compulerit, ipse in præfatione ad Lectorem eloquitur, in qua concisam nimis Strauchianarum Dissertationum brevitatem & enatam inde thesium obscuritatem accusat. Has tenebras igitur ut accensa face dispelleret, brevibus breves addidit explicationes, eosque, qui Strauchii mentem dilucidiorem reddant, Auctores, paucissimis allegavit, nonnunquam etiam in exponenda legum sententia tum ab ipso Strauchio, tum aliis quoque commentatoribus, quin volutatis inter se rationibus, ab omnium fere Doctorum opinionibus, in quibusdam secessum fecit. Quibus observantias Judiciorum Saxonicorum varias, a Strauchio omissas, utili perquam instituto adjunxit.

PHILIPPI ALBERTI Orttbens / *CONSILIARII Pfedelbaco-Hohenloici Tractatus Juridico-Politicus de Regali Conducendi Jure.*

Norimbergæ, 1682. in 8.

Quem-

QUemadmodum laude sua nequaquam defraudandi sunt illi, qui cum aliis, tum præcipue Historiæ Germanicæ adminiculis probe suffulti, Jus Imperii nostri Publicum universale ad stateram legum domesticarum magis magisque examinare satagunt: ita non parcius encomium merentur, quotquot specialioribus ex eo materiis enixe illustrandis insumunt operam. Hos inter etiam Auctor præsentis libri est, qui quum, ipso se Judice, præter *Maulium*, *Ehrmannum*, & *Abasverum Fritschium*, huic ipsi doctrinæ pro ratione instituti vel levi brachio, vel minus sufficienter incumbentes, haud facile reperiret, qui de hoc Conducendi Jure data opera fuissent commentati, id sibi relictum putavit esse, ut ipse in hoc genere scriptionis locum vacuum primus occuparet. Quod quidem eo studio aggreditur, ut non modo Jus Conducendi in decem capitibus per quatuor causarum genera perspicue tradat, sed etiam occasione ejus de Regalibus, Jure territoriali, Præscriptione immemoriali, Fluminibus Publicis, Pace Publica, Pignorationibus, Jure Stapulæ, Salvo Conductu Criminali, Jure Protectionis, Asyli, Pacis Burgensis, Repressaliarum, quæ omnia in fronte libri exhibentur, disserat, & in his ipsis quæstiones varii quidem, sed ab instituto non plane dissimilis argumenti CXXI perquam utiles & jucundas, propositis ubique & affirmantium & negantium rationibus, non inconcinne resolvat. Quibus omnibus triplex, capitum nempe, quæstionum, & rerum index accedit.

LUDOVICI GUNTHERI MARTINI, J.U.D. Civitat. Annæbergensis Pro-Consulis & Syndici, Justiniani Institutionum Libri quatuor cum Annotationibus Theoretico-Practicis.

Dresdæ, 1682. in 12.

QUamvis ea sit bonorum Auctorum, qui textum Institutionum Juris Justinianei, tam Theoretice quam Practice, in usum cupidæ legum Juventutis certatim illustrarunt, copia & ubertas, ut ejus rei ne spicilegium quidem superesse cæteris videatur; nihilominus tamen eo tendit quorundam industria, ut novi Jurium tyrones ad evolvenda Imperatoris sacratissimi elementa, novis subinde commentatiunculis excitentur.

tentur. Præstitit hoc reapse Auctor annotationum præsentium, quas, ut ipse profitetur, perspicua brevitate, relictis omnibus superfluis, conscripsit, iisque interpretationes legum a Doctoribus receptas & multo jam usu Fori comprobatas inseruit.

JOHANNIS SCHILTERI PRAXIS JURIS Romani circa Tutelas & Curas in Foro Germanico, ad Pandectarum libros XXVI & XXVII.

Jenæ, 1681. in 4.

INter Jura Gentium antiquiorum positiva, quorum usus etiamnum sat amplus cernitur, ceu luna inter minora sidera facile effulget Romanum, quippe quod a sapientissimis hominibus conditum, tanti moratiores plerique populi æstimarunt, ut ad istud, in decidendis privatorum apprime controversiis, si propriæ forsan leges & consuetudines sileant, veluti ad communem totius Europæ *ἐννομίαν* provocent tantum non universi. Nec tamen nulla fuit olim, nec adhuc hodie est Teutonicarum legum auctoritas, quarum liberæ Germaniæ Gentes adeo tenaces fuerunt, ut per complura secula non solum Jus Romanum omne nesciverint, sed suos quoque mores & instituta domestica, Francis sibi decus Imperii vindicantibus, in ipsam Italiam attulerint. Etsi vero sero admodum, seculo nempe post C.N. XV, Imperatoris Maximiliani I. auspiciis Romanorum jura in Germaniæ nostræ judicia Comitiali decreto fuerunt tandem admissa, cuivis tamen ditioni suarum legum ac consuetudinum adhuc constat illibata sanctitas, & eorum, qui *νομοθεσίας* jure in Germania gaudent, libero arbitrio relictum est, utrum velint istud, quod quidem ex instituto valet, in forum admittere, an vero rejicere, aliasque novas & contrarias illi leges ferre. Peccarunt hac in re non pauci Romani Juris Interpretes. Cum enim ab ævo Ottonis M. qui Reipublicæ Romanæ reliquias cum Italiæ regno, perpetuo & indissolubili nexu Germaniæ adjunxit, splendidus iste Imperii Romanorum titulus sensim sese successu temporis patriæ nostræ affricuisset, & Lothario II. imperante, Romana Themis quorundam privatæ sortis hominum indu-

industria in Italia primitus resuscitata ac dein in Germaniæ oras traducta esset, factum inde, ut JCti, non tam ingenio, quam (quæ fuit temporum istorum infelicitas) solidiori cognitione Romanarum æque ac Germanicarum rerum historia, nec non Morali ac Civili Philosophia destituti, & antiquo Romanæ Majestatis fulgore fascinati, Jus Romanum, cui summo studio tum unice incumbebant, non modo in Germania, quæ pro veteris Imperii Romani lacinia falso ipsis habebatur, ad publica pariter & privata negotia, posthabitis legibus ac consuetudinibus propriis, accommodaverint, sed ad id etiam omnes in universum Respublicas tanquam ad Lydium lapidem examinarint. Utut autem hic error in Italia forte primo natus esse videatur; cum ipsis tamen Romanorum Juribus Alpium juga transiit, & rudioribus adhuc annis nostram Germaniæ Rempublicam non parum sæpius afflixit. Hinc multoties ejus Ordinum potestas male cum Præsidum aliorumq; Romanorum Magistratuum vicaria ac temporali collata; hinc plena in Germaniam Monarchia Cæsarum asserta; quin omnis libertas avita, quæ semper Arsacis regno acrior fuit, vocata in dubium. Nec raro apud interpretes legas, hoc vel illud Jure Romano usitatum, mutato Imperii Statu correctum esse, cum tamen quandoque id, quod correctum dicitur, longe prius in Germania obtinuerit, quam Jus Romanum pedem eo intulisset. Haud sinistro autem Germaniæ fato contigit, ut efflorescente nostris temporibus Historiæ Germanicæ studio, & data in amplexum Jurisprudentiæ saniori morum ac civili Philosophia, crassos errores istos plerique exuerint, & Jura Romana cum Germanicis amico perquam connubio ita junxerint, ut suus quæque maneat honos, & tum publicus Germaniæ Status non ad Romanas, sed domesticas leges exactus, inconcussus perstet, tum lites subditorum pro re nata secundum utraque, quatenus recepta vel retenta sunt, in summis perinde ac aliis judiciis dirimantur. Quod quidem sicut alii non infeliciter hactenus docuerunt: ita in hoc genere omnino Roscium se exhibuit Excellentissimus *Schilterus*, qui illustris SECKENDORFII & celeberrimi *Strauchii* doctrinis probe innutritus, longe utilissimo instituto *Praxin Juris Romani in Foro Germanico* juxta ordiné Edicti Perpetui & Pandectarum, sub schemate Exercitationum Theoretico-Practicarum exposuit. Confert in hac semper principia Juris & Consuetudinum Germaniæ cum Romani

mani Juris assertis, leges insigniores succincta παραφράσει enucleat, nec, quod complures solenne habent, sola usus Forensis allegatione & Pragmaticorum auctoritate contentus est, sed & Praxeos, sicubi a Theoria abscedit, rationem, Juriumque tam Provincialium quam Localium differentias, harumque causas, sedulo rimatur; adeoque Jus, quo utimur, quove salvis moribus patriis & cujusvis Reipublicæ statu uti possumus, observatis monitisq; Practicis ita illustrat, ut huic præstantissimo operi, cujus partes hactenus, & eam quidem, quæ circa Tutelas & curas ad l. 26 & 27 Pandectarum occupatur, anno 1681 celeberrimus Auctor edidit, manum ultimam propediem admoveri Orbis literatus expectet.

JACOBI BERNOULLI COGITATIONES *de Gravitate Ætheris.*

Amstelodami, A. 1683. in 8.

AEris nostri atmosphærici gravitatem multi recentiores Philosophi experimentis suis astruxerunt. Sed Jacobus Bernoullus ex Systemate Cometarum edito clarus, gravitatem hac Dissertatione asserere aggreditur etiam ætheri, i.e. juxta scholam Cartesianam materiæ subtili, quæ globulorum secundi elementi nomine venit. Occasio scripti hæc ipso narrante fuit. Inciderat nuper in Cogitationes de Aeris gravitate D. Volderi, in quibus cum legisset, omnem motum ad duo genera vulgo revocari, pulsionem & attractionem, attractionem autem & ipsam pulsionem esse; plures motus qui attractionis speciem præ se ferre poterant, examinat, utrum per pulsionem explicari commode possint. Differendo igitur de natura pulsionis per digressionem disputat, virtutem clavi seu gubernaculi in navi non unice naturæ vectis tribui posse cum veteribus ac plerisque modernis, neq; etiam Stephanum Gradium causam satis manifeste reddidisse; sed potissimam rationem virtutis, quæ gubernaculo ad gubernandos navium cursus inest, consistere in motu quodam laterali, quem in appicta figura explicat.

Hinc ad institutum suum reversus, attractiones magneticas & electricas (*prout Cartesius tradidit Part. 4. Princip. n. 133. seqq.*) attractionem

nem, a Sole vaporum & exhalationum e terra (*in quo motu explicatio Cartesii satis jejuna sit cap. 2. de Meteor.*) attractionem olei in lampade, suctionem & respirationem, attractionem catenæ & tractionem currus, attractionemque baculi per pulsionem fieri monstrat. Examinatis præcipuis attractionum generibus, credebat se in iis satis planam pulsionem reddidisse; verum consideranti attentius maximæ difficultates occurrerunt. Quem in finem ultimo exemplo de baculi attractione manu facta inhæret, inquiritque causam, quæ partes baculi cohærentes faciat, ut nulla possit moveri absque altera. Postquam ergo ostendisset, non cohærere partes cæmento aut glutine, non particulis ramosis figuram hamorum vel uncinulorum præ se ferentibus, non funiculo, (*quale Francisci Lini Angli fuit somnium*) non quiete, (*ut opinatus est Cartesius prolixe refutatus*) concludit, cohæsionem partium baculi & ita in genere duri corporis adscribendam extrinseco alicui corpori comprimenti, & quidem aeri, cum præter ipsum nullum detur, quod corpus durum immediate tangat & ambiat. Enim vero quoniam ille solus aer, qui v. g. in attractione baculi per motum brachii expellitur, & per circulum ad alterum baculi extremum defertur, baculum post manum pellere ejusque partes cohærentes facere non sufficit, necessaria consequentia inferendum, generalem totius atmosphæræ pressionem veram esse istius cohæsionis causam.

Cui assertioni stabiliendæ parallelismum instituit, inter cohæsionem marmorum politiorum & particularum insensibilium duri corporis. Ne quid vero assumat, quod alii sensuum præjudiciis occupati vix largiuntur, consultum ducit dissertationis suæ orbitam tantisper deserere examinareque, an hæc aeris pressio seu gravitas extra dubium sit. Primum igitur & præcipuum, quod illi natales dedit, recenset celeberrimum illud experimentum Torricellianum, *quod etiam procedat, si loco Mercurii quicunque alius adhibeatur liquor, puta aqua.* In eo, uti juxta recentiorum doctrinam, in tubis suspensi liquores aeris pondere vel pressione sustentari videantur, exponit, eaque quæ huic explicationi possunt in contrarium objici, diluit. Maximam difficultatem reperit, quod cum pressio illa aeris externi artificiose arcetur & impeditur, ne in liquorem inclusum se exerat, liquor qui toto suo pondere repente deorsum ruere debebat, hæreat nihilominus in fistula. Hunc effectum

virtuti elasticæ aëris adscribi notat, quia minima portio aeris alicubi incarcerati vel inclusi in sustentandis aut pellendis liquoribus tantum possit, quantum totius atmosphæræ pondus; hanc tamen elaterii æquipollentiam cum atmosphæræ gravitate, non sine limitatione intelligendam, experimento monstrat.

Ut itaque rectius sentire discamus circa rem valde obscuram, operæ pretium æstimavit, notionem quam de hoc aeris elaterio haberet ipse, & quousque id extendendum sit, tradere. Hunc in finem altius repetens naturam & causas gravitatis in corporibus, duplicem motum a DEO mundo sublunari inditum docet, unum generalem, quo omnes hujus materiæ particulæ in eandem plagam circa commune aliquod centrum, Terræ videlicet, rapiantur: alterum peculiarem, quo unaquæq; particula materiæ in omnes plagas infinitis modis moveatur; illum motum gravitatis, hunc elaterii non incommode appellari. Quanam autem ratione effectus gravitatis ex motu illo communi elici posset, ex sententia Cartesianorum deducit. *Postquam autem*, inquit, „ porro, *Naturæ consulti viderunt, eum solum motum non sufficere salvandis omnibus, circa suspensionem liquorum phænomenis, quippe qui non explicat, quare suspensus hæreat in tubo liquor obturato vasculo, ubi totius tamen atmosphæræ gravitatio intercepta: hinc alium adhuc aeri peculiarem atque a motu gravitatis independentem adscripsere motum, quo aeris particulæ conatum quendam* (non communem aquæ aliisque fluidis crassioribus) *habeant sese expandendi, dilatandi, remotoque obstaculo majus occupandi spatium, quique conatus in aere incluso par sit sustentando tanto ponderi liquoris alicujus, quantum sustinere valeat gravitate sua tota Atmosphæræ moles.* „

Hanc aeris vim elasticam cum fateantur omnes fere hydrostaticorum scriptores, miratur Bernoullus noster, paucos in naturam & causas illius penitius inquisivisse, aut sollicitos fuisse, ut certas illi regulas præscriberent, atque omnes evolvendo casus aeris liberi, inclusi, condensati, rarefacti exponerent, quantum in singulis horum casuum effectum aer sortiri debeat. Ipsemet quoque causam elaterii sive conatus sese dilatandi in aeris particulis, quam alii aliam cogitant, determinare non audet, sed effectum elaterii hujus paulo distinctius contempla-

templatur. Et quia multis videtur comprehensu difficile, qua ratione pauxillum aeris etiam non compressi, ingentis atmosphæræ pressionem æquivalente pressione & actione efficaci repellere irritamque reddere valeat, hinc ad captum illorum se accommodaturus atque elaterium hocce mitigaturus, aliud quidpiam præterea in aere considerat, quod *resistentiam* vocat *passivam*, & ita effectum soli hactenus elaterio tributum bipartitur, *partem* relinquendo *actioni elaterii*, *partem asserendo resistentiæ illi passivæ*, simulque monstrat, quo pacto idem sequi debeat effectus, omniaque allata experimenta non minus, sed forte intelligibilius solvi possint, etiamsi aer longe minori, quam vulgo creditur, elaterio foret præditus, cætera vero mere passive se haberet, resistentia supplente elateris vicem. Annotat autem, per aeris resistentiam passivam se non tam intelligere qualitatem aliquam in ipso aere latitantem & a nostra cognitione remotam; quam defectum virtutis in liquore aerem premente, qui non satis habet virium ad aerem loco movendum vel condensandum. Illustrata hac aeris resistentia passiva exemplo duorum corporum se invicem prementium, nimirum duorum luctatorum vel duarum pilarum, leges seu regulas aliquas rationi & experientiis maxime Boylianis consonas, tum pro aeris elaterio, tum pro ejus resistentia passiva statuminat, exque iisdem ad experimenta, quæ ad aeris gravitatem impugnandam afferuntur, respondet, ostendendo omnia vel per elaterium aeris, vel per ejus resistentiam passivam, vel per utrumque commode posse explicari.

Quam suam digressionem finiens Auctor, non amplius dubitat asserere, eandem gravitatem quoque esse causam cohæsionis partium duri corporis. Hoc supposito, inter suspensionem liquorum & cohæsionem corpusculorum hanc instituit comparationem: Sicuti in tubo longiori 29½ digitis argentum vivum descendit, ita etiam corpora dura v. g. partes baculi sive attracti sive suspensi debere disrumpi, cum pariter superarint pondus similis columnæ atmosphæricæ. Atqui hoc repugnat experientiæ, testanti ferramenta plurium perticarum prodigiosæque longitudinis catenis trahi aut suspendi, suspensa teneri multorum annorum decursu. Qui effectus cum a tantillo pondere cylindri atmosphærici, toties minori esse nequeat, concludendum erit, ætherem ipsum omnemque materiam subtiliorem longe supra

atmosphæræ limites diffusam, aliqua quoque gravitate præditam esse, quæ juncta cum gravitate atmosphæræ effectum producat, quem hæc sola producere nequibat. Hanc ergo ætheris gravitatem probat *e natura & causis gravitatis* secundum scholam Cartesianam, *e descensu liquorum in vasis occlusis ex hypothesi Cartesiana de pressione materiæ cælestis.* Concessa itaque ætheris pressione seu gravitate, rationem reddit, *ob quam partes baculi & catenæ longissimæ tam firmiter cohæreant*, difficultatesque removens ac quæstiones solvens exponit, *cur liquores non ad infinitam altitudinem in tubis suspensi hæreant, licet præter atmosphæram omnis materia subtilis gravitet? cur Embolus evacuata antlia nonnisi centum plus minus libras sustineat? cur mercurius repurgatus in [illegible] pedum altitudine hæreat*, ubi Roholtum notat; *cur pressione ætheris durorum, non item liquidorum particulæ connectantur*, (qua occasione de natura liquidi & duri, mollitie & lentore agens perstringit Cartesium) *quare manus bacillum ligneum frangere possit, non clavum ferreum? cur manus facile clavum attrahat, ægre frangat seu inflectat?* cujus causam ex suis placitis Cartesiani non facile inveniant; *cur lignum conatu frangendi facto juxta lineam perpendicularem facile, in directum nequaquam frangatur?*

Atque ut distinctissime omnibus scrupulis satisfaciat, qui ex non plene intellectis Mechanicis Staticisque legibus suboriri possunt, supponit in corpore, quantumvis magno, nullas per se vires esse ad resistendum; omnia autem corpora in singulis suis superficiebus ambientibus seu hedris premi a totidem columnis aereoæthereis, considerat que quo pacto diversæ hæ pressiones nos juvent impediantque in iis impellendis. Ea de causa nova quædam mechanica principia jaciens demonstrat, *quid fiat, ubi corpus elevatur perpendiculariter? cur majus corpus majorem pariat elevanti difficultatem? cur corpus facilius ad latus impellatur, quam elevetur sursum? Quid fiat, ubi duo corpora complanata sunt revellenda? quare corpus angulosum difficilius moveatur sphærico? cur corpora æquilibrata moveantur facillime, minus tamen facilius majori?*

Post hæc examen instituit insigniorum experimentorum, quæ vel ad confirmationem gravitatis æthereæ, vel per eandem explicari commode possunt, quorum rationes hucusque vel obscuræ, vel difficiles

ciles, vel insufficientes fuerunt. *Primum experimentum* est duorum marmorum, quæ si exacte polita sunt sibique superimposita, adeo pertinaciter cohærere solent, ut a pondere etiam multo majori, quam est similis columnæ atmosphæricæ pondus, divelli nequeant; qui proinde effectus gravitati ætheris adscribendus. *Secundum experimentum* affert itidem duorum marmorum in evacuato recipiente cohærentium, ob non alterius quam ætheris pressionem evidentissimam; hic simul modum monstrat idem experimentum instituendi, ut nulla de aere id efficiente suspicio remaneat. *Tertium experimentum* est anomalia ascensus & descensus in Barometro, in quo nimirum Mercurius frigidissima aura notabiliter magis descendere aliquando conspicitur, quam alio tempore longe mitiori. Hujus non posse rationem proferre eos, qui aeris atmosphærici gravitatem unicam suspensionis liquorum causam profitentur, ait *Bernoullus.* Si enim propter aerem hyeme leviorem factum descendere Mercurium dicant, debebit semper aura existente frigidiuscula descendere; si vero aer tempore hyemali gravior & densior fit, oportet tum Mercurium altius impelli in tubum: & tamen ipso frigidissimo tempore subsidit humilius. *Boyle* hanc varietatem occultis aeris mutationibus attribuit; causam manifestiorem Auctor noster istam affert: tempore frigidiori Mercurius in tubum assurgere deberet altius, propter majus Atmosphæræ pondus: idem tamen etiam debebit subsidere humilius, quod materia subtilis directius intrans tubum, minus perdat de motu suo, adeoque fortius Mercurium premat deorsum; utrum ergo assurgat vel subsidat, hoc dependet a sola prævalentia alterutrius pressionis. Nempe tum ascendit Mercurius, quando incrementum ponderis atmosphærici (quo Mercurius pellitur sursum) superat incrementum pressionis materiæ subtilis in tubo (qua premitur argentum deorsum) & vicissim tum descendet, cum incrementum prius exceditur a posteriori, quod fit maximo ingruente frigore, ubi globuli directius, quam alio tempore tepidiori tubum ingredientes, omnem fere suum motum & vim deprimendi retinent. Easdem anomalias locum habere in Thermometris, *ex Robolto & Voldero* adducit, causam ante allatam ex suis principiis repetens. *Quartum experimentum* sistit duo hemisphæria evacuata sibi firmissime cohærentia, cujus phænomeni genuinam rationem, rejectis aliorum explicationibus evolvit.

Ad

Ad finem Dissertationis, demonstrationem phænomeni hydrostatiti ab aliis neglectam, a *Robolto* male factam subjungit; *cur sc. in fistulis gracilioribus liquor internus semper sit nonnihil altior externo?* Ostenditque porro, ex illius non comprehensa vera ratione vanam spem motus perpetui nonnullos concepisse; ex eadem autem intellecta constare, *cur vicissim in fistulis gracilioribus superficies Mercurii semper depressior sit superficie ejus extra fistulam; item cur superficies aqua in fistulis sit concava, Mercurii convexa?* Insuper artificium detegit, *ex cognita sola fistula latitudine & altitudine inclusa aqua, qua supra aquam stagnantem eminet, mensurandi particularum aerearum magnitudinem.*

Tandem repetitis generatim Dissertationis membris concludit: Ætheris sive Gravitatem sive Pressionem, sive arctam Compactionem aut Constipationem mavis, qua omni vacuo excluso partes quæ intime sibi junctæ hærent, incumbunt, & incumbendo premunt, sua opinione non tantum Mechanicæ legibus optime convenire, sed & cum mirabili hujus Universi structura necessario plane nexu illigatam esse, sine qua si esset mundus, solidissima quæque corpora dissipata conspicerentur, brachia nobis deciderent ex humeris, manus a brachiis, digiti a manibus, articuli a digitis &c. omniaque denique corpora scopæ forent dissolutæ.

Appendix Dissertationis est explicatio Problematis prioris, quo Systemati Cometarum annexo quosdam offenderat.

Cæterum se primum de gravitate ætheris cogitasse, qua dura corpora cohærerent, *Bernoullius* noster putaverat. Sed cum bona pars Dissertationis sub prælo prodiisset, ab Amico monitus, in *Malebrancii* sagacissimi Philosophi Scrutinio veritatis (*Recherche de la verité lib. 6. cap. 9.*) reperit eundem iisdem rationibus & exemplis gravitatem ætheri asseruisse. Non diffitetur, antehac librum illum se perlustrasse fugitivo oculo, veruntamen non observasse se, saltim non meminisse, tale quid sibi ibi occurrisse: fortuitum ergo consensum dicens, non invidere laudem inventionis cupit Malebrancio.

CENO-

CENOTAPHIA PISANA CAJI ET LUCII Cæsarum, dissertationibus illustrata a Fr. Henrico Noris Veronensi, Augustiniano, Sereniss. Magni Ducis Etruriæ COSMI III Theologo & in Pisano Lyceo Historiæ Ecclesiasticæ Professore.

Venetiis, apud Paulum Balleonium, A. 1681. in fol.

INscripta marmora, literatosque lapides, Deorum videlicet templa, aras, tabulas votivas, obeliscos, columnas, cipposque sepulchrales, quam optimos fidelissimosque antiquitatis omnis testes atque interpretes esse, nemo eruditorum temere abnuet. Itaque cum, relegata ad Garamantas barbarie, reflorescere in Italia Germaniaque bonæ literæ occepissent, Inscriptiones id genus magno studio & exquisita diligentia collectæ hinc inde, & ex tenebris, ad quas damnatæ videbantur, in publicam lucem sunt protractæ. E Germanis huic operæ insudarunt Conradus Peutingerus, Johannes Huttichius, Petrus Apianus, Bartholomæus Amantius, Michael Scrinius, Laurentius Schraderus, Nathan Chytræus, Franciscus Syvestius, Henricus Smetius, Marcus Velserus, & qui unus instar omnium est, Janus Gruterus, quippe qui absolutissimum Inscriptionum opus sub initium seculi hujus edidit. Ex Italis, quorum patria fœcundissima quædam antiquitatum omnium mater est, Cyriacus Anconitanus, Jacobus Mazochius, Johannes Marcanova, Sebastianus Maccius, Johannes Zaratinus Castellinius, Cassianus a Puteo, Laurentius Pignorius, Jacobus Philippus Thomasinus, alii. Quandoquidem vero plurimæ Inscriptiones tam lectu quam intellectu sunt difficiles, vel quod corrosæ admodum sint, vel detruncatæ, Oedipis omnino fuit opus, qui solverent hæc veluti ænigmata atque interpretarentur. Oedipos igitur hac in re egere, h. e. Inscriptiones a se aliisque collectas commentariis ac notis illustrarunt Bonaventura Castilionæus, Antonius Bosius, Sertorius de Ursatis, Octavius Boldonius, Humphridus Prideaux, & qui vel principe inter hos loco constitui meretur, Thomas Reinesius. Nec eximendus horum numero est Onuphrius Panvinius Veronensis. Hic enim florentis Reipublicæ Romanæ fastos post Sigonium ut conderet, non Imperatorum tantum numismata aliaque

plura antiquitatis cimelia perlustravit, sed & Lapidum Inscriptiones tota urbe atque Italia sparsas collegit. Et hic est ille Panvinius, quem uti sympatriotam agnoscit *Fr. Henricus Noris* (nam & ipse Veronensis est) ita imitandum quoque sibi in accurata rerum antiquarum pervestigatione proposuit. Est *Noris* equidem professione Theologus, Augustinianus quippe & in Academia Pisana, quæ Magno Hetruriæ Duce Patrono ac Nutricio gaudet, Historiæ Ecclesiasticæ Professor; quam spartam etiam se probe adornare, emissa in lucem, ut alia nunc taceamus, *Historia Pelagiana & Dissertatione de Synodo V Oecumenica, in qua Origenis ac Theodori Mopsvesteni, Pelagiani erroris auctorum justa damnatio exponitur, & Aquilejense schisma describitur*, nec non *Vindiciis Augustinianis pro libris a S. Doctore contra Pelagianos ac Semipelagianos scriptis* (quæ omnia junctim edita sunt Patavii a. 1673, recusa deinde in Germania a. 1677) sat abunde testatum fecit. Sed hunc Theologum Pontificium rei antiquariæ atque nummariæ non minus, quam Panvinium, concivem suum, esse quam studiosissimum atque scientissimum, cum *duplex* ejus *Dissertatio de duobus Diocletiani & Licinii nummis, cum auctario Chronologico de Votis Decennalibus* Patavii in fol. a. 1676 edita, tum *Cenotaphia* potissimum *Pisana Caji & Lucii Cæsarum* dissertationibus ab eo illustrata, & Venetiis a. 1681 in folio impressa, illustri admodum sunt documento. Nam in his non Historici tantum ac Chronologi obit partes, sed acerrimi quoque Critici atque Philologi; quemadmodum & ipse f. 63, se non tam historiam jam, quam Philologicos Commentarios scribere profitetur. Nimirum in hoc Volumine, quod & ipse titulus præ se fert, *Coloniæ Obsequentis Julia Pisana origo, vetusti Magistratus, Sacerdotum Collegia; Cæsaris utriusque vita, gesta & annua eorundem inferiæ exponuntur, & aurea utriusque Cenotaphii latinitas demonstratur*. Erant equidem hæc Cenotaphia jam tum, cum vix reperta in agro Pisano, & in pulcherrimo urbis illius cœmeterio collocata essent, a *Curtio Pichena* in Commentariis in lib. I Taciti scriptis publicata; imo abs *Ferdinando* quoque *Ughello* Tomo III Italiæ sacræ, ubi Pisanæ Ecclesiæ Archiepiscopi referuntur, inserta, sed mirum quantum deturpata & mendis undique scatentia. Ea itaque erroribus repurgatis nitori pristino restituit Norisius, nec æri tantum insculpta in

Ope-

Operis frontispicio exhibuit, sed & dissertationibus longe eruditissimis, addo, & prolixissimis, elucidavit.

In Dissertatione prima, quæ VI capitibus absolvitur, Auctor agit *de Pisanæ Coloniæ antiquitate, ejusque vetustis Magistratibus & Sacerdotum Collegiis*. Ac *I* quidem *Capite* originem Pisarum deducit a Pisæis, antiqua Peloponnesi gente, qui Trojanorum profugorum spoliis onusti, & victrice classe in Hetruriæ littora delati, prima Pisanæ urbis fundamenta jecerint. Addit postmodo, Romanis cum Liguribus in agro Pisano commissa fuisse prælia, Pisasq; ea tandem tempestate, qua Pyrrhus in Italiam venerit, Romanorum dominio se submisisse. Liguribus tandem, qui Pisanos valde infestarant, a P. R. debellatis, atq; in longinquas terras abire jussis, Coloniam Latinam Pisas, sic ipsis Pisanis postulantibus, ductam, Pisanosque jus civitatis Romanæ indeptos, tribuique Galeriæ (nam Romæ 35 tribus erant) fuisse accensitos; Pisis etiam Prætores, Pro-Prætores, Consules, legionesque ipsas, durantibus per LXXX annos bellis Ligusticis hiemare consuevisse. *Cap. II*, præmisso de Coloniis militaribus, quas Sylla, postque illum Julius Cæsar ad continendam in potestate Italiam invexerat, discursu, ad Coloniam militarem Pisanam accedit, & cur *Julia*, cur item *Obsequentis* nomen tulerit, luculenter ostendit. *Julia* autem dicta vel a Julio Cæsare est, vel, ut Noris autumat, ab Augusto, qui & ipse Cajus Julius Cæsar Octavianus audierit; a quo & iterum Coloniam Pisas fuisse deductam conjicit, quod magna veterum colonorum pars absorpta bellis civilibus fuerit. *Obsequens* autem eo, quod, cæteris urbibus colonos invitæ suscipientibus, Pisani spontanea liberalitate domos & agros victori gentium populo, quo liberati ab hostibus vicinis fuerant, tradidissent. *Cap. III* Pisanæ coloniæ Magistratus ex vetustis Inscriptionibus producuntur (nam & horum in Lucii Cæsaris Cenotaphio injicitur mentio) Duumviri videlicet, quibus fasces duo concessi erant cum lictoribus; Quæstores qui vectigalia, portoria, tributa, decimas fructuum frugumque, omnes denique publicos reditus P. R. curabant, inque ærarium Romanum deferebant; Ædiles item ac Decem-primi vel Decuriones, qui idem in Coloniis erant, quod Romæ Senatores, unde & Senatores non raro sunt appellati. *Cap. IV* antiqui Coloniæ Pisanæ Sacerdotes seu Flamines Augustales exhibentur (nam in Cenotaphio *Statulenus Flamen*

Augustalis nominatur) Augustales illi sic dicti ab Augusto, cui adhuc vivo uti templum Augusteum, ita Sacerdotes quoque a Pisanis erant consecrati; quemadmodum & Julio Cæsari adhuc superstiti M. Antonius, teste Cicerone in II Philippica, *Flamen Dialis* fuerat designatus. Hi *Flamines Augustales* non confundendi cum *Sodalibus Augustalibus*, quorum Collegium ex XXV post Augusti fata abs Tiberio componebatur. Flamines præterea alii municipales, alii provinciales, alii etiam perpetui erant, alii temporarii, ut liquido a Noris ex vetustis Inscriptionibus demonstratur. *Cap. V* Pontificatus veterum Romanorum exponitur; Statulenus siquidem non *Flamen* tantum *Augustalis*, sed & *Pontifex minor publicorum P. R. sacrorum* in Cenotaphio Cajano appellatur. Scilicet & Majores & Minores erant Pontifices. Majores numero erant XV, e quibus Pontifex maximus legi suevit; minorum, qui speciale collegium constituebant, numerus est incompertus. Commodum hic Pontifices XV Ciceroni in Orat. de domo sua nominatos ordine percenset Illustrator omnes, eorumque tum familiam, tum dignitates, res gestas atque fortunam operose exponit. Ad Pontificem postea minorem Statulenum reversus, de Diis municipalibus, quos ante jus civitatis Romanæ urbes illarumque cives coluerant, differit, distinguensque Pontifices perpetuos a temporariis, suam de *Pontificibus Quinquennalibus* sententiam annectit. *Cap. VI*, quia autem præter Pontifices, & *Augures* ad templa dedicanda, Comitia Decurionum habenda, aliaque more Romano, præmissis auspiciis, facienda in Coloniis constituebantur, de illis quoque dicere quippiam Panvinius Virbius voluit. Et hi ipsi erant *Sodales Augustales*, quos a *Flaminibus Augustalibus* discriminandos esse, jam dictum. Nimirum uti Pisani honoris causa Augusti adhuc superstitis sacerdotem, quem Flaminem Augustalem dixere, vocaverant, ita Tiberius, ejusque exemplo plerique in urbe Sodales Augustales, qui consecrati post mortem Augusti tanquam Numinis sacra peragerent, constituebant. Ex his sex primi nominati *Seviri Augustales*, Magistri item *Augustales*, cumque numerus eorum in Coloniis ac municipiis excresceret, in *Seniorum* ac *Juniorum* Collegium distinguebantur, quibus omnibus Seviri illi præerant.

In Dissertatione II *Caji & Lucij Cæsarum*, quorum honori dedicata erant *Pisana Cenotaphia*, *vita & res gesta* capitibus XVIII *exponuntur*:

tur. Itaque *Cap. I* agitur de patris M. Agrippæ Vipsanii tum natalibus obscuris (nullis enim majorum imaginibus erat inclutus, imo gentis plebejæ atque ignobilis) tum matrimoniis ejus illustrissimis, rebusque gestis longe maximis; de Caji item & Lucii nativitate, illorumque ex Vipsaniis in Julios & Cæsares transitu per adoptionem Augusti facto, nec non educatione, cui præter Verrium Flaccum Augustus ipse fuit moderatus. *Cap. II* de novo matrimonio, quod Julia post extinctum in Campania Agrippam, editumque in lucem Agrippam posthumum, cum privigno Augusti Tiberio, sic volente patre, iniit; dein de Caji primis militiæ sub vitrico Tiberio adversus Germanos misso rudimentis, & fascibus consularibus ei vix annos XIV nato, inusitato hactenus exemplo collatis. *Cap. III* de titulo *Principum Juventutis*, qui & Cajo & Lucio fuit datus, deque Tiberii, cum Tribunitiam potestatem abs Augusto accepisset, in insulam Rhodum secessu, & probabili hujus causa. *Cap. IV* de Toga virili a Cajo induta, Romanisque circa eam rem ceremoniis, de anno togæ sumptæ, & de congiario ab Augusto die virilis togæ a Cajo sumptæ dato. *Cap. V* de Pontificatu Caji, ubi occasione nummi cujusdam universus Sacerdotum Romanorum habitus, insignia & officia exponuntur, Pontificum nempe, Augurum, Quindecim-virorum atque Epulonum. *VI* de Herodis, cui regnum Judææ a P. R. delatum tum erat, regimine, deque mirifica Josephi, Judaici Historici, cum annalibus Romanorum congruentia. *VII* de honore Augurum, qui & Lucio Cæsari fuerat collatus, ut & de patronis Coloniarum & Urbium, qui ex præpotentibus civibus Romanis legebantur. Nam & Lucius Juliæ Pisanæ Obsequentis patrocinium susceperat a Pisanis exoratum. *VIII* de titulo *Patris patriæ* Augusto Imperatori dato, de templi Martis ultoris dedicatione, de Naumachiis ab Augusto exhibitis, & filia Julia ob adulteria in insulam Pandatariam relegata. *IX* de Armeniæ & Arabiæ tumultu (qua occasione de Regibus Armeniæ disseritur) & expeditione ad reprimendum illum instituta. Nam Cajus Cæsar Dux huic bello destinatus, eique tanquam rector juventæ M. Lollius adjunctus una cum Marco Censorino, Cneo Domitio, & Sejano. *X* de templo Jani ab Augusto ter clauso (ubi obiter, quo anno Ovidius natus, & quo tempore in exilium abierit, disquiritur) deque Tiberii Rhodo Samum tum navigantis cum Cajo in Asiam tendente congressu.

XI de Romanis in Oriente provinciis, ad quas cum extraordinario imperio Cajus Cæsar tum mittebatur, & Regibus ac Dynastis Asiaticis, qui tanquam amici sociique P. R. advenientem eas in regiones Cajum Augusti filium quæsitissimis honoribus exceperunt. XII de Caji in Arabiam expeditione; ad quam feliciter obeundam cum Juba, Rex Mauritaniæ, libros Geographicos ad Cajum scripsisset, ὡς ἐν παρόδῳ de Juba aliisque Mauritaniæ & Numidiæ Regibus differitur. XIII de Consulatu Romano a Cajo in Syria inito, ejusque Collega consulari L. Æmilio Paulo, deque hujus & uxoris Juliæ, quæ neptis Augusti & Caji soror erat, miserabili exitu. XIV de Caji Cæsaris cum filio Phraatis, Parthorum Regis, colloquio, paceque inter Romanos & Parthos sancita; de Tiberii Romam reditu, de Lucio in Hispaniam misso, deque Æmiliæ Lepidæ, quæ sponsa destinata ei fuerat, Patre. XV de morte Lucii Cæsaris, deq; Inferiis annuis seu honoribus parentalibus abs Pisanis eidem decretis. XVI de Sulpicio Quirinio aliisque præsidibus Syriæ, de Augusti in Asiam itinere, ejusdemque Romam reditu, & ludis Actiacis post hunc institutis. Hic prolixum illud de præsidibus Syriæ parergon inseritur, eo quod plurimos circa illos errores historicos chronologicosque Auctor deprehenderat. Enumerat itaque antecessores Sulpicii Quirinii omnes, nec hos tantum, sed & successores, quia & Montacutius eos ad Hierosolymæ usque excidium percensuerat. Fuerunt autem secundum Auctorem Syriæ Præsides isti, & hoc ordine: Sextus Cæsar, Q. Cornificius, L. Statius Murcus, P. Cornelius Dolabella, L. Cassius, L. Decidius Saxa, P. Ventidius Bassus, C. Sosius, L Munatius Plancus, L. Calpurnius Bibulus, Q. Didius, Varro, M. Tullius Ciceronis filius, M. Vipsanius Agrippa, M. Titius, C. Sentius Saturninus, P. Quinctilius Varus, P. Sulpicius Quirinius, Q. Cæcilius Silanus Creticus, Cn. Calpurnius Piso, L. Pomponius Flaccus, Tiberius, L. Vitellius, P. Petronius, C. Cassius Longinus, T. Numidius sive Ventidicus Quadratus, Domitius Corbulo, Cincius, C. Cestius Gallus & P. Licinius Mucianus. Hi Syriæ fuere Præsides ab A. U. 707 usque ad A. U. 822, quo Syria omnis, ut ait Tacitus, a Vespasiani sacramento fuit. Sed e diverticulo cum Autore redeamus in orbitam. *Cap.* XVII agitur de felici Caji in Armeniam ingressu, atque infelici ex ea regressu. Tumultibus enim in Arabia compositis, Parthos ad petendam pacem adigebat Cajus, Armeniisque

que

que acie victis novum illis Regem Anobarzanem, Tigrane ejecto, imponebat: sed cum in obsidione Artageræ a præfecto urbis vulneraretur per insidias, valere incipiebat pessime, cumque in Italiam reverteretur, ab Augusto revocatus, in Lycia Princeps summo imperio destinatus moriebatur. Annus itaque & dies, quo obiit, h. l. excutitur. Si illustratori nostro habenda fides, Cajus Cæsar mortuus est d. XXI Febr. A. U. 756, & ante ipsum Lucius Cæsar d. XX. Augusti A. U. 755. *Cap. XVIII* de luctu Augusti, de Agrippa Posthumo, Cæsarum fratre, & Tiberio ab eo adoptato, de Basilica Caji & Lucii, deque porticu a Livia in honorem eorundem extructa, de Caji Cæsaris ossibus cineribusque Romam deportatis & nemore sub nomine Cæsarum conserto, agitur.

In Dissertatione III *Inferiæ Cajo & Lucio Cæsaribus à Colonia Pisana decretæ IX capitibus explicantur.* Nam in his Cenotaphiis ritus veterum Romanorum funebres tam fuse ac dilucide describuntur, ut vel hoc nomine inter præcipua P. R. monumenta reponenda esse videantur. Noris eos tantum hic ritus exponit, qui in Tabula Lucii Pisana recitantur, ac *I* capite agit de vestibus lugentium atris atque albis; *II* de templis Deorum ac thermis in luctu clausis, *III* de diebus atris apud Romanos, geminaque Christianorum circa dies superstitione, de diebus item Ægyptiacis in Calendario (quod post Hervvartum & Bucherium Lambecius notis illustravit) vetusto annotatis, & de Ludis Circensibus ac Scenicis; *IV* de cadaveribus extra urbem concrematis atque aris sepulcralibus; *V* de Inferiis seu victimis crematis ac libamentis funebribus; *VI* de tempore nocturno lugubribus sacris destinato, de die, quo annuatim Cæsaribus est parentatum, de cereis & facibus in funere accendi solitis; *VII* de cinctu Gabino sacris operantium, & de pyra seu rogo; *VIII* de statuis & columnis in honorem illustrium virorum positis, iisque equestribus & pedestribus, quales Cajo præ Lucio fuere decretæ, & *IX* de lege Ælia Sentia, quandoquidem in Cenotaphio Cajano & Sexti Ælii Cati tanquam Consulis id temporis Romani fit mentio.

In Dissertatione IV *Latinitas & Orthographia utriusque Tabulæ Pisanæ a Viri clarissimi censura defenditur.* Intelligit autem Fr. Noris Octavium Boldonum, Episcopum Theanensem, qui in libro II Epigraphicæ duplicem Latinitatis facit ætatem; aliam videlicet auream Romæ, aliam in Coloniis Romanis deteriorem, inque his Inscriptionibus

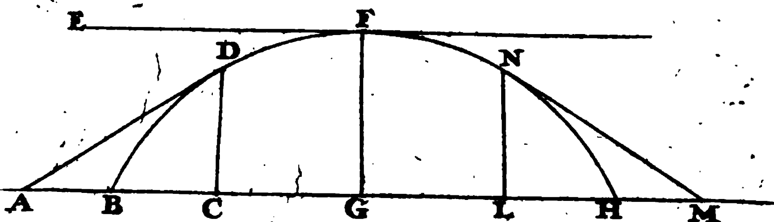
nibus, quamvis aureo seculo eas natas esse non abnuat, impuræ Latinitatis apparere vestigia contendit. Auctor itaque posteaquam in dissertationibus antecedaneis Historici, Chronologi, Philologique partes non infeliciter est tuitus, Grammaticum ex professo nunc agit, seque in hac quoque palæstra Roscium probe exercitatum repræsentat. Ac I capite non inficetur, latinitatem puram aliquid limi ex diversis Romanorum coloniis attraxisse; Lapides tamen Romano Imperio florente inscriptos longe certiores testes censendos esse dicit, quam vetustissima quæque volumina, tot indoctis librariorum manibus defœdata; in quibus tamen in codices referendis peccari non minus, quam in libris exscribendis, ob exscriptorum vel inscitiam, vel negligentiam possit; quale quid & Cenotaphiis Pisanis obtigisse ex *Curtio Pichena* & *Ferdinando Ughello*, qui ea mendosissima publicaverant, ostendit. Cap. II auream utriusque Cenotaphii latinitatem vindicat, tum ex Lapidibus, quos vocat eruditis, tum ex celebratissimo illo Codice Virgiliano, qui in Laurentiana Florentiæ Bibliotheca hodiedum sancte asservatur. Est enim codex Romana majori litera exaratus, ac tantæ, sic censente Nicolao Heinsio, qui & novissimam Virgilii editionem ad ejus faciem reformavit, vetustatis, ut parem per universam Europam nullum habeat; certe mille ducentorum circiter annorum antiquus, & Lucas Holstenius ut autumat (qui per aliquot menses in Bibliotheca Medicea habitavit, judiciumque postea de nobilioribus ejus MStis tulit) circa Valentis & Theodosii tempora scriptus, & deinceps a Turcio Rufo Aproniano Asterio, qui Romæ consulatum cum præsidio A. C. 494 Theodorico in Italia regnante gessit, (nam & ejus familia hac occasione a Noris evolvitur,) emendatus. In eodem capite & subsequis voces harum Inscriptionum impuræ latinitatis Boldono incusatas defendit Noris mascule, armis non aliunde, quam ex antiquitate Romana, & Codice, quem diximus, Virgiliano sumtis. Cum enim Boldonus dicendum fuisse contenderet *Maximus* pro *Maxsimus*, *caterum* pro *ceterum*, *quotannis* pro *quodannis*, *atque* pro *adque*, *praerunt* pro *prarunt*, *Imperii* pro *Imperi*, *ultra extremos fines* pro *ultra extremas finis*, *devictis* pro *devicteis*, *vulneribus* pro *volneribus*, *acervus* pro *acervos*, *simillimum* pro *simillumum*, *obiit* pro *obit*, *neve* pro *nive*, *spoliis* pro *spoleis*, *Cai* pro *Gai*, *Gabino* pro *Cabino*, *legitime* pro *legitume*, *in perpetuum* pro *in perpe-*

tuom

petuom &c. hæc omnia Fr. Noris amice conspirare cum aureæ latinitatis scriptione ex antiquissimis Romanorum Inscriptionibus Scriptoribusque contra Boldonum adstruit. In cap. tandem VI & ultimo non *orthographiam* tantum, sed & *phrases* Cenotaphiorum horum manu quasi asserit, subque finem *de accentibus* quoque, qui & ipsi in utraque tabula visuntur, aliquid adnotat, eosque non recenti quadam consuetudine, quod multi Eruditorum existimant, sed jam olim imperante Augusto, ipsaque adeo ætate Latinitatis aureæ apponi consuevisse, tum ex his ipsis Inscriptionibus, tum ex priscis Grammaticis demonstrat. De cætero uti in hac ultima dissertatione, ita in antegressis quoque Auctor asserta sua tum adductis Romanorum Historicorum ac Poetarum verbis, tum Inscriptionibus maxime, iisque non Gruterianis tantum, sed & aliunde acceptis confirmat; non paucas etiam illarum corrigit, inque meliorem faciem reformat. Eadem etiam libertate, qua in Historia Ecclesiastica aliisque libris fuit usus, scriptores cujuscunque religionis atque ordinis, eosque qua anteriores, qua recentiores, per totum hoc opus refellit; in Dissertatione II maxime, in qua infinitos pene prochronismos, metachronismos, aliosque errores Virorum maximorum ac celeberrimorum detegit ac confutat. Non refellit autem tantum, sed justis subinde laudibus scriptores allegatos exornat. Nec absque gratæ mentis indicio pulcherrimisque encomiis eos nominat, qui ex cimeliarchiis suis tum numismata tum inscriptiones aliaque antiquitatis rudera lustranda ipsi suppeditarunt, Christinam inprimis Reginam, Principemque Serenissimum suum COSMUM III, ac præter hos Julium Justinianum D. Marci apud Venetos Procuratorem, Johannem Maurocenum ad eandem dignitatem evectum, Dominicum Theapolum Patritium Venetum, Carolum Patinum Equitem & Professorem Patavinum, Carcavium nummariæ antiquitatis apud Regem Galliæ custodem ac Bibliothecarium, Cæsarem Leopoldum Auximam, Johannem Petrum Bellerium, Josephum Magnavacam, Antonium Magliabecum, Johannem Lazara, Apollonium Bassetum, Jacobum Sponium, alios. Annexus est in fine *Index rerum notabilium.*

NOVA METHODUS DETERMINANDI *Maxima & Minima*, *Auctore D.T.*

QUia quidam ex Amicis, cum viderunt Methodum meam Tangentium, quam in Actorum horum mense Decembri superioris anni p. 391, sqq. communicavi, apprime desiderarunt scire, qua ratione hinc determinare valeam maxima & minima, aut num hoc forte eadem Methodo non possit præstari: hic quædam, quo horum petito satisfiat, aperire constitui.

Notandum itaque *primo*, quod determinatio Maximorum aut Minimorum nihil aliud sit, quam determinatio specialis casus circa Tangentes Curvarum. Quod ut facile capias, exemplo illustrabo. Sit quæcunque indeterminata $BC = X$, quæ determinare debet maximum aliquod; litera *a* denotet datam aliquam lineam BH; maximum quod determinari debet, sit $aax^3 - 2ax^4 + x^5$; hoc maximum repræsentetur per lineam FG, quæ ponatur æqualis y; erit itaque $aax^3 - 2ax^4 + x^5 = x^5$, quæ utique æquatio curvæ alicujus naturam ope duarum indeterminatarum exprimit. Jam vero, ut maximum hoc inveniatur, nihil aliud opus, quam ut hujus Curvæ BDFH maxima ordinatim applicatarum determinetur; hæc autem cum sit linea FG, ubi Curva hæc tangitur a linea EF parallela axi BH, nihil aliud opus, quam quærere Tangentem hujus Curvæ BDFH, in quovis puncto generaliter, atque tunc omnes speciales casus quoque determinati erunt, & per consequens etiam hic ipse, ubi linea EF seu Tangens parallela est axi. Sit itaque in præsenti exemplo $AB = t$, juxta regulam quam exhibui de Tangentibus, erit $t = \frac{2aax^3 - 2ax^4}{3aaxx - 8ax^3 + 5x^4}$

Notan-

Notandum *secundo*, prout facile perspicuum, quod si Tangens EF est parallela axi, denominator hujus fractionis æqualis est *o* seu nihilo. Unde habebitur $3aa - 8ax + 5xx = o$, æquatio, ope cujus quantitas x & proinde maximum determinatur.

Notandum *tertio*, quod pro eadem quantitate BG determinanda, si maximum aliquod detur, semper alia adhuc æquatio possit inveniri, quærendo Tangentem ab altera parte hujus Curvæ. Cum vero sic duæ Æquationes habeantur eandem incognitam includentes, non difficile erit rerum harum peritis determinare id quod quæritur. Sic ponendo $LH = Z$, erit maximum $a^3zz - 3aaz^3 + 3az^4 - z^5 = y^5$; hinc juxta regulam meam de Tangentibus erit $HM = \frac{3a^3z - 6aaz^3 + 3az^4}{2a^3zz - 9aazz + 12az - 5z^4}$

Unde jam juxta annotationem secundam denominator hujus fractionis $2a3 - 9azz + 12azz - 5z^4$ æqualis *o*, in qua æquatione si restituatur loco z quantitas ipsi æqualis $a - x$, obtinetur $-3axx + 5x^3$ seu $x = \frac{3a}{5}$ æquatio secunda, ope cujus longitudo BG invenitur.

Atque sic fundamentum aperui, unde tam expedita methodus maxima & minima determinandi derivatur, ac hactenus ullam videre mihi licuit, quæque talis:

Sit BH data aliqua æqualis a, cujus respectu maximum aut minimum aliquod quæritur: ponatur $BG = x$ & $GH = z$, jam

Primo erit $z = a - x$.

2. formetur maximum ope quantitatis z, ita ut x non ingrediatur compositionem hanc. Sit autem exempli gratia maximum illud $a^3z^5 - 3aaz^6 + 3az^7 - z^8$, in qua quantitate termino, ubi z duas obtinet dimensiones, præfigatur binarius; ubi 3 habet, ternarius; ubi vero quatuor, quaternarius, atque sic porro semper exponens potestatis z eidem termino præfigatur: totum vero aggregatum sic proveniens adæquetur nihilo: erit itaque in præsenti exemplo $5a^3z^5 - 18aaz^6 + 21az^7 - 8z^8 = o$, seu $3a^3 - 18aaz + 21azz - 8z^3 = o$.

3. In hac ultima æquatione restituatur $z = a - x$ & invenietur simplicissima æquatio pro quantitate x, quæ maximum seu minimum desideratum determinat; veluti in præsenti exemplo, si in æquatione $3a^3 - 18aaz + 21azz - 8z^3 = o$ restituatur $z = a - x$, invenietur $x \frac{3a}{8}$ ope cu-

jus maximum desideratum utique determinatum est. Spero itaque me hisce, qui tale quid a me rogarunt, abunde satisfecisse. Ubi ex occasione moneo, quod in editione Methodi meæ de Tangentibus Curvarum in articulo tertio p. 392 Actorum anno 1682 quædam false sint impressa, verba nimirum hæc: *Transposita vero y cum signo--omnes termini ponantur aquales nihilo seu o.* Debet enim esse: *Si vero maxima potestas quantitatis y penitus absit, omnes termini ponantur aquales nihilo seu o.* Itidem in articulo penultimo, ubi dicitur, *ac assumatur aqualis*, debet poni, *assumatur AD aqualis.*

NOVA INVENTIO TUBI, PROMTI USUS & sumtus minimi, quantumcunque grandibus conspiciliorum vitris adhibendis, cælum terramque versus, inserviens: scripto ad Dominum Borellum, Regia scientiarum Academia, transmisso delineata. 1682.

Ex Gallico in Latinum translata, ex Diario Eruditor. Parisiensi XXIX. 14. Dec. 1682.

Die 18 nuperi Novembris Dominus *Borellus* Academiæ Regiæ Tractatum communicavit, quem antegresso mense Septembri acceperat, cum titulo: *Telescopium Catadioptricum & Diacatoptricum, sive descriptio aliquot machinarum, ad faciliorem Telescopiorum usum accommodatarum*, autore Domino *Buffat* Tolosano, Diœceseos Rivensis incola.

Cum longiora Telescopia præstantioris etiam sint effectus: eadem e vitris majoribus construendi ratio vel mille mediis quæsita est. Simul ac vero ad longitudines insigniores perventum est, deprehensæ etiam sunt difficultates, quæ in tractatione tuborum 80 vel centum-pedalium, ut nihil se incurvent, & prout res exigat, quaquaversum moveri possint, erigendorum, se objiciunt.

Has difficultates celeberrimus observationibus suis astronomicis Dominus *Hevelius* in Machina sua cœlesti, ubi constructionem exhibet grandiorum tuborum, conatus est tollere: at cum in omnibus speculationibus suis, tubo mobili ex communi usu assuevisset; illi in debito situ retinendo, tot funibus & trochleis opus habuit, ut longe difficillimum

mum videatur, per hoc omne decentem harmoniam, summa illa facilitate & regularitate quæ requiritur, servari potuisse.

Huic rei Dominus *Bossat* mirificum (utcunque magni, & vel millepedum sint tubi) adhibet remedium, ingenioso, & intellectu facili commento: structura sc. tubi immobilis ad polum directi, beneficio speculorum planorum mobilium, extremitati tubi aptatorum, objectumque, ut ad oculare deferatur, versus objectivum reflectentium, omnes in universum motus, quos tubus ad cœlum erectus deposcit, supplens. Cumque ita sola specula, quærendis persequendisque objectis moveri sit necesse, tubus hic perpetuo manet immobilis: & quivis eundem ipse pro lubitu contrahere potest, speculis ita dispositis, ut objectum pluries reflectant.

Interea dum tractatus iste imprimatur, nosque delineationem ejus dare possimus, cum explicatione omnium figurarum, quas eximius hic Mathematicus, ostendendis diversis modis, quibus necessarius motus speculorum efficitur, submisit; e re arbitrati sumus, generalem ejus inventi notitiam Curiosis facere: quod sc. in antecessum confiteri omnino nos oporteat, illud & per omnia certum & evidens, ac usus esse posse in Astronomia eximii, ob facilitatem sibi propriam, citra laborem suspensionis & directionis, cujuscunque magnitudinis tubos tractandi.

PROBLEMA GEOMETRICUM DN. COMIERS.

PRoposuit Anno 1681 d. 16 Oct. in Diario Gallico generali problema quoddam Mathematicis solvendum Clarissimus Dn. Comierius, centumque aureorum Ludovicianorum præmium illi publice promisit, qui intra triennium, *solo circulo lineisque rectis usus*, idem solverit. Quod quanquam vexatissimum illud Deliacum problema duplicandi Cubi in sinu fovere, adeoque præscripta ratione insolubile nobis quidem videatur; iis tamen, ad quorum manus Gallorum Ephemerides & Mercurius (*Journal des Sçavans*, & *Mercure galant*) non perveniunt, publicandum duximus: si forte eorum alicui ratio suppetat, qua felicius, atque huc usque a compluribus in Galliis tentatum esse accepimus, nodum hunc solvere, & inventi nobilissimi gloriam juxta ac pretium consequi contendat.

Est vero problema sequens.

Datis in Triangulo rectangulo CIE, latere IE, 2 (eoque ut lubet producto in S) & Hypotenusa CE, 4; data praeterea recta CO, parallela lateri IS, 8: super recta terminata EO, per Elementa Euclidea Geometrice assignare punctum M, ut ducta ex C per M recta CR, ejus pars MR aequalis sit lineae CE.

OBSERVATIO CIRCA BILIS MOTUM AB epate ad vesicam biliariam & intestinum.

Circa officinam humoris fellei ut Scriptores varient, cunctis Anatomicis constare arbitror. Ego quemadmodum, si non omnem, certe maximam ejus partem in epate elaborari, hujus vero notabilem portionem folliculo fellis infundi, aliis concedo, ita haud parca manu per ductum epaticum & cysticum hoc contingere hactenus suspicatus fui; prout superioris anni Calendae Januarii horum Actorum pag. 20. seqq. testari potuerunt. Quae E. postea huc facientia annotavi, publico pariter exponere volui. Scilicet aperto vivi canis abdomine, ex vesicula biliaria omnem expressi hujus humorem, ligavi ductum cysticum, expectaturus, an nihilominus, si subjectum aliquandiu superstes foret, aliquid bilis, non obstante hoc vinculo, denegatoque folliculo fellis cum poro epatico commercio, in illo colligeretur; proin consuto denuo abdomine animal per 24 horas vivum conservavi, vivumque resecui. Et per ductum equidem communem Cholodochum, bilis ad intestinum confluere videbatur, praeter modum tamen insimul tumente extremitate canalis cystici filo intercepta; nihil autem fellis, sed loco hujus tantillum sanguinis congrumati & sapore amaricante, sine dubio a bilis expressae reliquiis, tincti deprehendebam. Quo sane experimento in eo confirmatus fui, in cane, homine, similibusque animalibus, quibus pori epatici & cystici adaequata contingit communicatio, notabilem bilis quantitatem, ab epatico ad cystin, per hujus mea-

meatum, secedere, adeoque ex hac bilem ad intestinum non continuo sed interpolato motu ferri, cum forsan in finem, ut in diverticulo hoc stagnans fermentativam magis induat potentiam.

Quod præter affluxum illum, effluxum ex vesicula necessario interdum impedientem, comprobare videtur, quod quæ per ductum intestinalem in subjectis vivis continuo motu emanat, bilis aliquoties epaticæ bili similis a me observata fuerit, i. e. talis, qualem ligato ductu cystico, aut plane rescissa vesicula, in aliis deprehendimus, nempe dilutioris flavedinis, consistentiæ fluidioris, saporis minus amaricantis & aliquando dulcedinem saccharo Saturni æmulam in lingua gustantium relinquentem: cum econtra bilem ex eorundem subjectorum folliculis extractam spissiorem longe, coloris saturatioris & amaritiei intolerabilis deprehenderem.

*LETTRE DU Sr. N*** CONSEILLIER DU Roy &c. a son Amy Monsieur Antoine VVion d' Heroual tresrenommé entre les Sçavans, au sujet des Libelles, qui de tems en tems se publient en Flandres contre les RR. PP.* HENSCHENIUS *&* PAPEBROCHIUS *Jesuites.*

id est:

EPISTOLA DOMINI *** CONSILIARII Regii ad familiarem suum Dn. Antonium Vionem Herovallium, celeberrimum doctrina virum, de Libellis, qui subinde in Flandria adversus Reverendos Patres HENSCHENIUM & PAPEBROCHIUM Jesuitas disseminantur.

Actorum Sanctorum, quæ in primi mensis anni hujus Actis pag. 4. recensuimus, a Bollando cœptum, ab Henschenio continuatum, a Papebrochio perficiendum studium, multorum malevolorum cavillationibus sugillari, & cumprimis *Carmelitas* Papebrochio infestos gerere animos calamosque, ob labefactatam ab eo Ordinis ipsorum antiquitatem, criminosi libelli exemplo pag. 13. ceu luculento specimine osten-

ostendimus. Non istam vero tantum, quæ sola ad nos pervenit, sed plures istius generis maledicas circumvolitare chartas, & sub *Prodromi, Armamentarii*, & *Speculi Carmelitani, Pomi* item *discordiæ*, titulis editos extare libros, fabulosam Carmelitarum originem levibus argumentis magno molimine adstruentes, & Actis Henschenio-Papebrochianis maligne insultantes, hæc docet Epistola: cujus auctorem, qui dissimulavit nomen, *Carolum Fresneum, Dominum du Cange*, editis studii ac eruditionis rarioris monumentis celeberrimum, & *Glossarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis* vasto Opere, ac *Byzantina Historia illustrata* universo Orbi cognitum, perhibuerunt, quorum favore ista ad nos pervenit. In hac id potissimum agit, ut silentio & contemtu generoso vindicandas doceat injurias, ac negligendas chartas amarulentas, indignas quibus confutandis Papebrochius ingenium applicet otiumq; impendat: rectius vero facturos censeat Carmelitas, si omissis de origine sui Ordinis anilibus fabulis, quibus Græcis & Romanis veteribus origines cœlestes vaniter jactantibus luxuriosiores ipsi indulgeant, veritati dent victas manus, nec publicum stultitiæ testimonium domestico præconio quærere porro pergant.

GEMINIANI MONTANARII ASTRONOMI Patavini de Cometa nupero Anno 1682 viso ad Illustr. Antonium Maliabechium Epistola.

Patavii, 1682. in 4.

QUanquam scriptum hoc (Italico idiomate editum) epistolæ mensuram non excedat, suffragium tamen ejusdem, tum pro Nodo Cometæ, contra seriem signorum continuo mobili; tum contra caudæ productionem ex refractione radiorum solarium, a figura cometæ depromtum: Prognosticon denique, ex historia Cometæ Anni 1531 ab Apiano observati, huic tantum non per omnia similis, contra Astrologos Italiæ forte dira minitaturos, detortum, non indigna nobis visa sunt, quorum mentionem aliquam hic faceremus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DC LXXXIII.

JO. SCHILTERI J. C. DE LIBERTATE ECCLESIARUM GERMANIÆ Libri VII. Accedit de Prudentia Juris Christianorum liber singularis: itemque de Fatis Ecclesiarum per Joannem divinitus revelatis Dissertatio.

Jenæ, 1683. in 4.

INæstimabile libertatis bonum, cujus desiderio homines, nisi a se alieni, tenentur omnes, adeo majoribus nostris proprium, ut nihil avidius prosequerentur, nullaque re magis a ceteris gentibus internosci cuperent. Fuere tamen infelicia temporum intervalla, quando acerrimi libertatis custodes ac vindices pravis artibus succubuere illorum, qui mutua ope imperii majestatem juvare, eamque omni re, & obsequio potissimum tueri debebant. Ecclesia hoc malum in primis experta, cujus libertas ab ortu statim, contra fas ac pudorem, improborum studiis pressa, majoribus obnoxia haut fuit periculis, quam cum in perniciem ejus conspirarent sacrarum rerum antistites. Qua manu contra, quove successu aliquando defensa, per vim æque ac doctorum ingenia steterit illibata, quo consilio rursum, & novis adhibitis machinis, vel convulsa inclinaverit sæpe, vel instaurata pristinum splendorem receperit, annalium fide constat. Diversa autem heic sors populorum noscitur, pro administrationis cura, ac sapientum varietate, unde graviora certe civitatum ac magnorum imperiorum momenta æstimari solent. Gallorum felicitas ingens ante omnes, ubi regum potentia, doctrina episcoporum, ac publica eruditissimorum hominum consensione, regnum libertatis floret, jamque tot sæculis contra vaferrimas aliorum rationes inconcussum persistit. Inter plures hujus

rei testes, æterna sunt nomina, Duareni, Pithoei, Puteani, Marcæ, Baluzii, quibus ecclesia patria sese plurimum debere, & memor fatebitur semper, & merita digne prædicabit. Nos isthac parte inferiores laudare quidem possumus industriam, non sine insigni utilitate probatam, quam in Schardii, Goldasti, & Hortlederi collectionibus fere deprehendimus, sed plenam elaboratamque tractationem ibi frustra requirimus. Ut igitur optimi civis munere fungeretur vir cultu literarum, judicio, rerum agendarum dexteritate, ac prudentia inclitus *Joannes Schilterus J. C.* post varia exquisitæ doctrinæ monumenta, e philosophia, civili sacroque jure, ad communes usus edita, amore tandem patriæ, ecclesiarum in Germania libertati manum admovit, & opus, diu votis præstantissimorum expetitum, primus apud nos septem libris absolvit.

Scopus ei propositus hic est præcipuus, reddere ecclesiam reipublicæ, & concordiam utriusque conciliare; quem etiam in comitiis Noribergensibus, anno secundo ac vicesimo seculi antecedentis, Imperii proceres in oculis habuere, ad formulam primævæ libertatis provocantes: ista autem non impetrata, monstrare, quæ odia, quæ discrimina & inveterata mala sint consecuta, quæque horum caussæ extiterint, simul ac remedia salutaria apertius indicare. Et ut ordine singula cohæreant, historica serie libertatis naturam ac vim ab origine ecclesiæ Germanicæ repetit, ex incorruptis veteris ævi documentis, inanissimarum fabularum commentis ubique spretis, vel etiam detectis. Cumque nuda minime sufficiat instituto præsenti narratio, prudentiæ regulas jungit, & ex divino atque humano jure tradit luculenter, quænam ecclesiasticæ libertatis fundamenta habeantur, a quibus posita ac dirui cœpta, novis per occasionem dogmatibus callide substitutis, aucta superstitione, ac disciplina antiqua prope sublata: itemque quo conatu, successu & eventu pleraque acciderint. Hinc facto jus adplicat, & controversias ex temporum spatiis, quibus ortæ sunt, æstimatione seria expendit, atque ad legum normam dijudicat. Neque etiam raro peramœna digressione in partes vocat civilem libertatem, quod utraque arctissime copuletur invicem, & unius oppugnatio alterius opem imploret. Argumenti hujus esse censentur, quæ de origine Electorum disquiruntur, deque officiis palatinis in Francorum imperio; de prima eorundem sede, de Germaniarum divisione, de prærogativa imperii, & regni

gni Germanici, de jure Imperatoris universali, respectu aliarum in orbe Christiano rerumpublicarum, de Rege Hispaniarum, & jure Imperatoris Germanici in Hispaniam, de jure exaugurandi Imperatoris, & similibus non tam obviis ac vulgo putantur. Sed neque contentus, ita secundum diversas ætates, ac sæculorum vicissitudines, lites earumque caussas disceptasse; deliberativæ prudentiæ insuper specimina passim exhibet, si quando justitia rei demonstrata, modos recuperandæ libertatis, ejus impedimenta, speciosa involucra, simulacra, occultas in ausu atque consilio rationes, his pariter contraria studia inde ab imperio Caroli Magni aperit, ac denique necessitatem cum justitia reformationis a majoribus institutæ, ex fontibus suis diducit. Quæ de concordia Germanorum, & dissidiorum utrobique auferendorum ratione, salva tamen libertate ecclesiastica, alicubi annectit, orthodoxæ ecclesiæ judicio ac moderatiori censuræ ingenue juxta devoteque submittit. Cognito jam fine, atque tractandi habitu, in præsenti opere, partito etiam singulorum librorum notitia tradenda foret: verum quod Scriptor nobilissimus hoc ipsum data opera in *præfatione ad Lectorem* exequatur largiter, illac remittimus argumenti hujus studiosum.

Liber *de prudentia juris Christianorum* eo pertinet, ut, quæ sub initium libri primi de libertate ecclesiarum, de societate inter Deum & hominem dicta sunt, amplius exponantur, ac præterea cultus divinus inter Christianos rationalis magis magisque innotescat. Magna utique prudentia humana patitur deliquia, nisi huc eatur, & imperfecta illa, mutila atque corrupta ex divina sapientia mensuram accipiat & complementum. Neque potest non magni fieri tale propositum, quo per doctrinæ profanæ gustum, & ordinem proficiendi naturalem, quæ sancta atque veneranda ob sublimitatem omnibus esse debent, non sentientibus ingeruntur; ut nosse incipiant, omnique cura quærant, quæ antea tanquam simpliciora longe infra supercilium suum posita existimabant. Similia quædam conatus erat idem superioribus annis in *morali introductione ad veram jurisprudentiam*, quæ hoc libro absolvit, & quænam illa summa in vita morali sperari queat, quave ratione comparetur, satis abunde docet.

De *Fatis ecclesiarum* ultimo loco disserit, quatenus illa per Joannem divinitus revelata sunt, cum ibi multa obveniant, quæ ad illustrationem faciunt eorum, de quibus in præmissis actum. Quamvis autem in-

numeri jam tum hujus revelationis interpretes versentur in manibus eruditorum, id præsertim tamen in præsenti agitur, ut, missis ceterorum opinionibus, perspicua sententia, quæ verbis ac menti Joannis ex fidei analogia & historica veritate conveniat, apte proferatur. Scopum itaque primo demonstrat scriptionis divinæ istius, quod non tam in profundo sensu & recondito eruendo, aut intervallis temporum signandis, quam in cognitione veri status ecclesiastici consistat, qualis inde a tempore hujus revelationis, & quis ille futurus, item, quomodo ecclesia vera a falsa, christianismus verus a simulato & antichristianismo discerni possit. Mox totius Apocalypseos divisionem ostendit genuinam, eamque bimembrem: cujus altera pars continet septem epistolas, ad septem ecclesias Asiæ minoris, quibus fata insinuantur earum, sicut ab initio sese habuerunt; altera vero complectitur capita reliqua, ubi quo propius ad finem accedit, eo diductior est atque explicatior. In singulis annotat, quid evenerit, & sive futuris adhuc sæculis formam det, sive exempla illorum, quæ Deus reprehendat, inque ecclesia cupiat emendari, quidve supersit, in solatium tamen piorum, ut animo semper præsenti atque constanti reperiantur, ac velut in speculo lætam contueantur & expectent catastrophen.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA, DELLA Compagnia di Giesu, Tomo Primo.

sive

Epistolarum Joh. Pauli Olivæ, Soc. Jesu, Tomus Primus.

Romæ in 4. Bononiæ in 8. 1681.

Auctorem non *Jesuitam* tantum, sed & Societatis illius, per totum orbem multas ob causas famigeratissimæ, caput & *Præpositum Generalem* fuisse, satis notum est. Decessit admodum senex Romæ, æstate anni proxime præteriti. Experientia, in urbe tot excellentissimorum hominum sede, per multos annos, in negotiis gravissimis & variis acquisita, etiam mediocre ingenium excolere potuisset: sed auctori reliqua etiam a natura & eruditione adminicula largiter adfuerunt, quod vel ex epistolarum hoc Tomo, licet non magno, judicari

haud

haud difficulter poteſt. Scriptæ ſunt *lingua Italica*, numero 568, interque eas non paucæ ad ſummos Principes, magnosque omnium ordinum viros; admiranda brevitate, maxima elegantia & concinnitate, aliisque omnibus artificiis, ſine affectatione tamen adhibitis, quibus vel ſuperiores demulceri, vel pares coli & commoveri, inferiores autem, prout res poſcit, graviter aut comiter tractari poſſunt & debent. Sed præſtat quædam non vulgaria ex Præfatione, ſi non ab ipſo auctore, certe a non mediocris eloquentiæ aut ingenii viro conſcripta, referre. Narratur autem, Auctorem duodecim annorum ſpatio, neque precibus amicorum, neque ſuperiorum auctoritate induci potuiſſe, ut in publicationem literarum ſuarum conſentiret. Neque enim decorum muneri Apoſtolici concionatoris, neque ætati & profeſſioni ſuæ conveniens putaſſe, ut chartarum diverſiſſimarum chaos evulgaret. Ante annum etiam hujus ſeculi quinquageſimum exempla literarum non ſervaſſe, cum tamen annis validior, curis minus gravatus, & ingenio vegetior eſſet. Ceſſiſſe tandem minis amicorum, qui dicerent, ſe poſt mortem ejus compilaturos & edituros, quæ ad alios ſcripſerit. Territum vero vel maxime fuiſſe infelicitate *Cardinalis Pallavicini*, cujus veneratio, aliis ſcriptis quæſita, in commiſerationem verſa ſit, cum poſt mortem ejus epiſtolæ nullo delectu fuiſſent publicatæ. Ne igitur ſuæ ederentur, in univerſum nempe & promiſcue, coactum fuiſſe quasdam edere; exemplo fere miſerorum, qui in vinculis ſe ipſos jugulant, ne palam cadant ſub carnifice; pudori tamen ſuo conſuluiſſe, quantum licuerit, ſubtrahendo nimis familiares, aut quas ingratas fore conjeciſſet; ideoque multas jam reviſas, imo & impreſſas laceraſſe. Valde vero abſonum viſum eſſe ipſi, poſtquam plus quam viginti tomis, de rebus ſacris, bibliothecas Societatis augmentaſſet, epiſtolas edere, materiæ non ſemper ſanctæ aut ſeriæ, ſed ſæpe curioſæ, facetæ, certe humanæ. Deinde merito doluiſſe, quod ex epiſtolarum voluminibus quatuordecim, amanuenſium calamo per annos præfecturæ viginti collectis, in ſcriniis, ſecreti cuſtodiendi cauſa, ſervari debeant, quæ dictaverit, mandata dando, negotia expediendo, nodos ſolvendo, caſus præveniendo, ſuſpiciones diluendo, offenſas amovendo, Principibus hoc illudve perſuadendo, diſciplinam ſervando, gloriam Dei promovendo: & adigi ſe patiatur ad edendas reliquias & quisquilias, quæ exhibeant reſponſiones ad gratulationes in feſtis, & oblata munuſcula, quæque ad

mortes improvisas deplorandas, ad natales infantum celebrandos, ad eventus tristes aut lætos narrandos scripserit. Hoc esse folia præbere, fructus negare; pampinos offerre, uvas pedibus conculcare. Coactum vero ad hoc esse, atque ita in Scyllæ scopulos illisum, ut voraginem Charybdis evitaret: solatia tamen cepisse ab exemplo celeberrimorum Ecclesiæ doctorum. Nam ut Ennodius Ticinensis Episcopus taceatur, qui epistolas Rhetorico acumine, & ironiis pungentibus impleverit; Gregorium certe Nazianzenum, summum Theologum, Patriarcham, solitarium etiam, ad Celeusium Præfectum, ad Basilium, Amphilochium, Anisium, magnarum dioecesium Præsules, acutis sæpe jocis, eaque affabilitate delitiose aliquando usum, ut theologiæ & infulæ oblitus videri possit. Augustinum quandoque ita scribere in epistolis, ac si sub umbra platani cum familiaribus sermones cæderet. Quin ipsum etiam Hieronymum, lapide pectus tundentem, vultum cinere fœdantem, scorpiones lateri applicantem, gratias agere lepidissima eruditione Eustochio virgini, fructus in canistello, & flabella ad abigendos culices mittenti. Sidonii denique Apollinaris exemplum respexisse, cui epistolæ varii argumenti honorem mitræ & nomen sanctitatis non abstulerint: neque impedierint, quo minus is a Bellarmino inter sacros scriptores referatur, & in menologiis memoretur. Sperare igitur ex epistolis his, utut indifferentes materias continentibus, neque ad claustrorum solum disciplinam scriptis, hausturos esse viros etiam religiosos ideas aliquas, quibus uti possint ad insipida, quæ evitari non semper queunt, condienda. Optare sane ut epistolis conveniat dictum de arbore Apocal. 22, 2. *& folia ejus ad sanitatem gentium.* Additur in fine præfationis excusatio alia, de omissis temporum in editione hujus tomi notis, quod auctor plerumque diem & annum exemplis adscribere neglexerit, & autographa sine molestia & temporis jactura haberi & inspici non potuerint; meliorque ordo in sequentibus tomis promittitur.

MEDULLA THEOLOGIÆ VETERIS TESTAMENTI Exegetica, Thetico-Polemica, ac Homiletica; seu Epitome Bibliorum Regiorum, Criticorum, Exegeticorum & vindicatorum, quantum ad dicta Vet. Testam. classica numero CCCXXV, opera Johannis Thilonis, SS. Theolog. L. & Lipsiæ ad D. Nicolai Ecclesiastis.

Lipsiæ, 1683. in 4.

Cum

CUm *Matthaeus Polus* insigne illud opus, quod Synopsis Criticorum aliorumque Biblicorum interpretum inscribitur, indefesso studio elaborandum in se suscepisset, varias & quandoque haud leviter inter se pugnantes diversorum Auctorum sententias cordati Lectoris arbitrio potius dijudicandas relinquere, quam suum ipsius judicium interponere maluit, sufficere ratus, si optimos quosque Scripturae Interpretes in compendio & uno quasi obtutu perlustrandos fideliter exhiberet.

Verum hanc methodum non satis tutam, sed scepticis fluctuationibus, praesertim apud eos, qui nondum solida Theologiae fundamenta posuerunt, fores aperturam Vir pl. Rev. L. *Joannes Thilo* Lipsiensis, patriae suae dignissimus, dum viveret, Ecclesiastes existimavit, eamque ob caussam in id incubuit, ut Theologiae Studiosos contra illud periculum qualicunque praesidio muniret.

Hoc igitur consilio classica, quae vocant, S. Scripturae dicta quatuor sectionibus pertractare aggressus est, quarum *prima* praecipuarum versionum collationem sistit, *altera* circa notas philologicas & exegeticas occupatur, *tertia* pro confirmandis fidei articulis & confutandis adversariis theses quasdam Theologicas cum suis argumentis & vindiciis exponit, & *quarta* denique usus locales, ut appellat, & homileticos subjungit. Sub finem additus est index variarum lectionum, quae circa Chaldaicam & Graecam horum dictorum versionem in Bibliis Regiis Antverpiensibus & Polyglottis Anglicanis deprehensae fuerant.

Nihil autem in hoc Syntagmate desideramus, quam quod optimo Auctori medullam Novi Testamenti eadem methodo concinnare jam parato propositum suum & multorum vota ob mortis interventum implere haud licuerit.

CEREMONIES ET COUTUMES, QUI S' OBSERVENT aujourdhui parmi les Juifs, traduites d' Italien de Leon de Modena, Rabin de Venise, par le Sieur de Simonville.

id est:

Ceremoniae & Ritus, qui observantur hodie inter Judaeos, translati ex Italico LEONIS Mutinensis, Rabbini Veneti, per Dominum de Simonville.

Parisiis 1681. & Hagae Com. 1682. in 12.

Rabbi

RAbbi *Leo de Modena*, quæ Mutina olim dicebatur, conſcripſerat Italica lingua exiguum librum *de Ritibus & Ceremoniis Judæorum hodiernis*; quem cum non ſine mendis A. 1637 Lutetiæ expreſſum videret, ſequente ipſe anno Venetiis accuratiorem edidit, abſciſſis quæ diſplicebant ex prima editione, aliisque & melioribus in locum illorum ſurrogatis. Dignus liber Chriſtianis viſus fuit, qui in alias quoque linguas transfunderetur, ut a pluribus legi poſſet, quemadmodum Anglicano ſermone converſus Londini prodiit 1650; Gallice vero, uti ex Regio privilegio, hujus editionis parti ſecundæ annexo apparet, 1674. Quanquam vero interpretis nomen in privilegio expreſſum non eſt, non alium tamen putamus eſſe, quam qui novæ nunc dedicationi ad Epiſcopum Meldenſem ſubſcripſit, ſc. *Rich. Simonem*, h. e. celebrem illum auctorem *Critices Veteris Teſtamenti*, Aprili menſe ſuperioris anni a nobis delineatæ. Judaicus liber conciſus & brevis eſt, novem octernionibus comprehenſus; ſed in quinque partes ita diviſus, ut I Ædificia, Veſtimenta, Synagogas, Precationes, Lotiones &c. II Linguam, Studia, Vota, Ciborum genera: III Feſtos dies: IV Matrimonium, Circumciſionem, Primogenituram: V denique Hæreticos, Proſelytos, Mortem, Sepulturam, Paradiſum, Infernum, & his cognata referat. Interpres de ſuo adjecit præfationem ſatis amplam, qua meritiſſimos viros *Buxtorffios* nonnihil pungit, quod in *Synagoga Judaica*, Pater quidem ſine ordine pleraque tractaverit; Filius patris Teutonicum fœtum Latine editurus partem hujus Judaici libri ſuo inſeruerit, eumque imitari conatus ſit, ut confuſionem ex paterno ſcripto tolleret, ſicut etiam multa in illo disjecta ſub unum caput revocaverit. Itaque in eo eſt præfationis auctor, ut Leonis parvum librum Buxtorffiano grandiori præferendum eſſe perſuadeat, quod nihil habeat ſuperfluum, multa vero contineat, quæ ne attigerint quidem Buxtorfii. Deinde notitiam Judaicorum rituum ex uſu commendat, quem interpretandis S. Scripturis afferant; etiam Hiſpanicos Judæos tum pronunciatione, tum ſcriptione Hebraica præſtare ceteris docet; cujus rei hanc cauſam reddit, quod Hiſpania olim perfectiſſimos Grammaticos habuerit, ſicut Gallia præſtantiores Talmudiſtas. Hæc ex præfatione. Ipſi libello interdum Notas interpres ſubjecit, quibus cum alias res, tum præcipue Hebræas voces explicat. Quintæ parti inſeruit geminum de *Karaitis* & *Samaritanis* ſupplementum. Karaitis, adhuc in Occidente fere incognitis,

ignitis multa falso a Rabbinistis affingi, probat fide Commentarii in Pentateuchum, sub finem seculi XII manu scripti, cujus auctor Karaita *Aaron Josephi filius* appellatur. Ex quo sibi constare ait, Karaitas universam V.T. Scripturam recipere, eamque per seipsam, & quidem secundum literalem sensum, explicare: traditiones non omnes respuere, sed incertas tantummodo, fabulosas, & ridiculas: in ceteris tam ritibus, quam doctrinis a Rabbinistis vel parum vel nihil differre. Altero supplemento ritus Samaritarum describit ex ipsorum ad Scaligerum epistolis, quarum Latinam versionem cum Antiquitatibus Orientalibus, Morino & aliis observatis, Londini 1682 excusam, mense Junio ejusdem anni p. 176 memoravimus. Addit de calumniis, quibus a Judæis Samaritani onerentur; de Pentateucho aliisque libris; & itidem de literis illorum ad Doctores Anglos missis, quarum ultimæ A. 1676 scriptæ Pontificis Samaritani mortem significent. Tandem quæstionem admiscet: an hodieque Samaritani vera sacrificia offerant, quod constare putat ex literis ad Scaligerum: dignum tamen æstimat, quod a peregrinantibus diligentius exploretur.

COMPARAISON DES CEREMONIES DES Juifs & de la discipline de l' Eglise, par le Sieur de Simonville.

Comparatio Ceremoniarum Judaicarum cum Disciplina Ecclesiæ, per Dominum de Simonville.

Parisiis 1681. & Hagæ Com. 1682. in 12.

IN fronte auctor præscripsit, hunc librum instar *Supplementi* esse ad præcedentem Leonis de Modena. Eadem scilicet brevitate, capitibus XIX, plurima pertractat ad religionem & ritus pertinentia. Tenax est cap. 1. hypothesis suæ, quam in Critica Sacra stabilire conatus est, principium credendi non Scripturæ solum, sed & Traditioni asserendum. Quia tamen acris illa Christi in traditiones Judaicas censura difficultatem facit; remedium quærit in examine traditionum ad præscripta Vincentii Lerinensis. Cap. 2. agit de Theologia & Kabbala: Cap. 3. de morali utriusque religionis disciplina: Cap. 4. de legibus & auctoritate

magistrorum. Sed cap. 5. de comparatione Synedrii cum Pontificatu Romano, habet, quæ fortasse non omnibus sui ordinis probabuntur. Pontifici enim majorem potestatem non tribuit, quam Principi Synedrii, qui *Hannaschi* dicebatur: Episcopis omnibus jus suffragii decisivi vindicat: Ecclesiam non a Pontifice ejusque curia, sed ab universa Ecclesia simul sumta repræsentari statuit, cujus caput sit Pontifex D. Petri successor, qui habeat prærogativam suffragii: neque nunc dici posse, *Notus in Italia Deus*, sicut olim vere dicebatur, *Notus in Judæa Deus*, dilatato per totum orbem Christianismo. Superfluam etiam esse & nullius fundamenti quæstionem, num Concilium sit supra Papam, an Papa supra Concilium. Concilia enim ad Synedrii exemplum constare debere ex Papa, ut præside, & Episcopis, ut presbyteris assidentibus: quod si schisma oriatur, aliter disquirendum esse. Capp. 6. & 7. Episcoporum officium comparat cum Capitibus sive Præsidibus Synagogarum in urbibus: & ex eodem fundamento assignat Episcopo Presbyteros, quorum ipse primus sit, & aliquando κατ' ἐξοχὴν eodem nomine vocetur. Statuere igitur absque eorum consilio nihil potuisse. Hodie Canonicos in presbyterorum sive assessorum locum successisse, sed cantionibus fere sacris occupari. Irridet auctores, præsertim Hispanos, qui Cathedralium Ecclesiarum antiquitatem ad Apostolorum tempora retrahant: tum nugas agere ait Carmelitas monachos in *novo suo Breviario*, ubi tradunt prophetas, Eliæ successores, in monte Carmelo Ecclesiam B. Virgini exstruxisse, hosque prophetas Virginem invisisse, & ab hac idem officium recepisse. Laudat veterem tam Synagogarum, quam Cathedralium vel Episcopalium Ecclesiarum morem, quæ Scholas synagogis & templis adjunxerint. Tridentinum quidem Concilium de restituendis ejusmodi seminariis cogitasse, sed alia plane esse, quæ hodie Episcopi Galliæ instituant. Capp. 8. 9. 10. preces, benedictiones, & festa utriusque ecclesiæ comparat. Cap. 11. & 12. Talmudici operis originem & usum enarrat. Capp. 13. 14. 15. de libris Judæorum, quibus vel in Synagogis, vel in studiis privatis utantur, multa notabilia refert. Cap. 16. Hebraicæ linguæ notitiam Theologis necessariam aut utilem censet. Cap. 17. methodum ad eam addiscendam facilem ostendit, commendatis Schickardi & Buxtorfii libellis Grammaticis. Cap. 18. & 19. de Liturgiis tam Judæorum, quam Christianorum satis ingenue agit, dissentiens a Cardinale Bona, qui Liturgias, Apostolorum nomine insignitas,

gnitas, genuinas esse statuit, quod auctor probari posse negat. Mutationes etiam Liturgiarum plurimas candide refert, fateturque, Formulare seu Missale Romanum, *Franciscanorum* potius dici debere; cum ab his concinnatum, & a Nicolao III Pontifice promulgatum sit, & ægre, nec ab omnibus Ecclesiis, receptum. Ita brevi hoc tractatu multa continentur scitu & examine digna, nec operam perdet, qui illum in Latinum sermonem traduxerit.

INDICES SYNTAGMATIS INSCRIPTIONUM, a THOMA REINESIO collectarum & illustratarum, in modum SCALIGERO-GRUTERIANORUM *adornati.*

Lipsiæ, 1683. fol.

QUod superiori anno prodierat, in Actis Aprilis p. 89. recensitum, *Inscriptionum Antiquarum*, quas collegerat & Commentariis illustraverat THOMAS REINESIUS *Syntagma*, necessariis Indicibus destitutum fuit hactenus: non sine molestissimo desiderio eorum, qui hæc studia & monumenta litterarum colunt. Subveniendum igitur isti bibliopola ratus, ab harum Inscriptionum studioso *Indices* confieri postulavit. Qui optimam rationem existimans, quam invenit Smetius, postea autem perfecit summa diligentia & cura Scaliger, in vasto illo & admirando *Inscriptionum antiquarum totius Orbis Romani Corpore*; ut præcipua quæque & observatu in primis digna, per totum Opus quomodo libet dispersa, in certas pro argumentorum varietate classes capitaque digereret, ad quæ singula ejusdem argumenti juxta litterarum ordinem referrentur; eandem tenuit, & *viginti quatuor capitibus* eodem ordine, argumento, & modo, quem Scaliger servavit, adornatis, velut totidem locis communibus, quidquid memorabile tam verborum & notarum, quam rerum in Inscriptionibus occurreret, collectum digessit: ut tabulis his, ad calcem Syntagmatis apponendis, uno velut obtutu cernere liceat

Templa, Sacerdotes, Aras, simulacra Deorum,
Balnea, Aquæductus, Septa, Theatra, Vias,
Sacra, Magistratus, Monimenta insculpta sepulcris,
Marmoreasque omnes Urbis & Orbis opes,

L' AMBASSADEUR oder Staats-Botschaffter/und dessen hohe Staats-Verrichtungen.

De Legato ejusq; munere Tractatus, auctore Dn. de Wicquefort; ex Gallico in Germanicum sermonem translatus a Joh. Leonhardo Sautero.

Lipsiæ & Francofurti, 1682, in 4.

Etsi post Franciscum Hotomannum, Albericum Gentilem, Hermannum Kirchnerum, Fridericum Marselaerum, Carolum Paschalium, varii de gravissimo Legati munere, dignitate, potestate, juribus ac privilegiis commentarios scribere aggressi sunt; tamen illi ceremoniarum solennia, quæ Legatum maxime observare oportet, in illis tradere vel omiserunt, vel leviter saltem attigere. Itaque ut hanc philosophiæ civilis partem, ab aliis fere omissam, suppleret *Dn. de Wicquefort*, in libro hoc suo laudabilem operam insumsit. Nam postquam de jure legationis, legatorum divisione, statu, virtutibus, officio ac privilegiis, certas quasi regulas proposuisset, easque cum rationibus, tum exemplis ex recenti aularum historia petitis confirmasset, jus illud ceremoniarum, per mores gentium cultiorum introductum, copiosissime exsequi ac illustrare instituit. Quæ cura ac industria Auctoris amplissimi cum hac in parte fuerit singularis, pretium operæ se facturum putavit *D. Jo. Leonhardus Sauterus*, si librum hunc Gallico idiomate semel atque iterum antehac publicatum, in Germanicam nostram linguam transferret, ut qui Gallice nesciunt, eundem vernacula nostra expositum legere possint.

MYSTERIA CERERIS ET BACCHI, IN VASCULO ex uno Onyche Sereniss. & Reverendiss. Principis ac Domini, Dn. FERDINANDI ALBERTI, *Ducis Brunsvicens. ac Luneburg. per Epistolam ad eundem evoluta, a Johanne Eggelingio, Reip. Brem. Secretario.*

Bremæ, 1682. in 4.

Vascu-

TAB

VAsculum a sculptore hic exhibetur onychinum, idque *Mantuanum* appellatum hactenus, quod fortissimus Heros *Franciscus Albertus*, TAB. IV.
Dux Saxoniæ Inferioris, Cæsariæ tum temporis summus militiæ Dux, in expugnatione Mantuæ, a gregario ipsi milite quodam oblatum, centum ducatis id redemerat. Nunc illud in Pinacotheca Sereniss. ac Reverendiss. Principis ac Domini, Dn. *Ferdinandi Alberti*, Ducis Brunsuicensis ac Luneburgensis, Capitulique apud Argentoratenses Evangelici Senioris, sancte asservatur, capsulæ viridi, holoserico intus & extus obductæ, funiculoque argenteo cinctæ, inclusum. Nam cum solennibus testamenti tabulis id Princeps supra laudatus destinasset carissimæ conjugi, celsissimæ Principi ac Dominæ *Christinæ Margarethæ*, natæ Duci Mecklenburgi ac Gustrovii, hæc & ipsa per dispositionem testamentariam devolvi id cimelii ad Germanam suam unicam *Sophiam Elisabetham*, Ducem Brunsuicensem ac Guelpherbytanam, voluit. Quæ cum *Ferdinandi Alberti*, doctissimi Principis, fuerit mater, ipsi pretiosissimum hoc vasculum, (nam illud 150000 Imperialium pretio æstimatum esse accepimus) tanquam aliquod prælegatum, ut JCtorum filii vocant, assignavit. Vasculum ipsum tantæ magnitudinis est, quanta ære expressa conspicitur, ex onyche integro, cui parem Europa vix vidit, constans, & res insculptas si contempleris, totius paganæ Theologiæ, seu superstitionis potius, compendiarium quoddam mysterium complectens; ut non abs re censet *Joh. Henricus Eggelingius*, Reip. Bremensis Secretarius, in Epistola ad Eundem celsissimum Principem *Ferdinandum Albertum*, qui incomparabile hoc vasculum hodieque possidet, perscripta. Cum enim is suam de hoc onyche exponere animi mentem fuisset jussus, ad nutum clementissimi Possessoris se componens, quid de imaginibus ei insculptis sibi videatur, prolixa epistola, quæ & typis publicis exscripta est, edisseruit. Est autem Eggelingio hoc vasculum *Guttum*, quo vinum guttatim in sacrificiis Gentilium fundi suevit. Aliud enim vas est, quo vinum prægustabatur ante sacrificium, quod *simpulum* dictum fuisse constat; aliud, quo inter victimæ illud cornua deinceps effundebatur. Quo tempore ac loco fabrefactum hoc Guttum fuerit, se dicere haud posse, ingenue profitetur. Ex Appiano tamen colligit, id Mithridatis fuisse Ponti Regis, a Pompejo Magno devicti ac triumphati. Nam in Talauris urbe ejus 2000 pocula *ex onyche* gemma facta, compactaque auro inventa;

Pompejus etiam, ut refert Plinius, tertio triumpho, quem Mithridate victo egit, primus in urbem *Murrhina* induxit, primusque sex pocula Jovi Capitolino dicavit. Mithridates præterea sacrorum, imprimis Bacchi, eodem Plinio teste, per omnem viam fuit curiosus. Sed cum Guttum isthoc per binas aureas Zonas in tria segmenta, mediumque horum in tres iterum classes satis conspicuas distinguatur, de singulis ordine suam exponit sententiam antiquitatis gnarissimus Secretarius. In prima classe segmenti medii (ita enim vocat) quæ Sacellum quoddam repræsentat, quatuor consistunt personæ, binæ majores, ac totidem minores. Illarum prima, quæ vestita quidem, sed dextrum humerum cum pectore & pedibus denudat, *Proserpina* ei est, sinistra manu floridum attollens papaver; altera, quæ geminas faces tenet, *Ceres*, quippe quæ Proserpinam sibi a Plutone raptam facibus in Æthna accensis quæsivisse per universam terram fertur; tertia fœmella in canistro poma præferens, *Pomona*; & quarta masculus capite vittatus, ac cætera nudus, maritus Pomonæ, *Vertumnus*; quia & hi Semidei grata ruriculis sint Numina. In secunda classe, quæ lauro a prima distinguitur, quatuor itidem personæ sistuntur. Harum prima Eggelingio est *Ceres*, sed in curru constituta, & dextra aliquid prætendens, quod in parte epistolæ mythologica muliebre organon esse existimat; secunda *Triptolemus* cum Cerere in curru stans, lorisque serpentes duos alatos regens: fertur enim *Triptolemus* sationem a Cerere edoctus, accepto abs eadem curru cum alatis Draconibus, id beneficii gentibus celeriter omnibus patefecisse. Ante currum hujus procumbit *Bacchus*, isque seminudus, & sinistra cistæ mysticæ resupinatæ, sed quæ uvis plena est, innixus. Juvenis autem alatus supra Bacchum ei est *Zephyrus*, ex antro suo qnasi proruens, & *glebas*, ut Claudianus de eo, *fœcundo rore maritans*. In tertia classe quaternarius personarum se offert alius, tres fœminæ videlicet, cum uno juvene, seu viro. Illæ Sacerdotes Græcæ sunt Eggelingio, eæque ob verecundiam erga Deos vittatæ. Et prima quidem dextra porcam offert, sinistra papaver. Cereri enim & sus & papaver, quod & *Cereale* Virgilio dicitur, offerri consuevere; sus quidem, quia excavatis scrobibus terram convulsisset, papaver autem, quod terram tum rotunditate, tum montium ac vallium inæqualitate, tum seminibus innumerabilibus, sic censente quidem Phornuto, scite repræsentet. Altera Sacerdos album hircum seu arietem adducit cornibus,

nibus,

nibus, (nam & Cereri Virenti mactatus est Aries, teste Eupoli) læva phialam cum uvis ac piris adfert. Tertia sedens in canistro fructus genibus sustinet, dextra spicam. Juvenis, qui propter ficum arborem fiscinam capite ficis aliisque fructibus plenam gestat, Eggelingio videtur esse *Phytalus*. Huic enim Ceres, cum hospitio excepta ab eo esset, ficum plantam, ut Pausanias refert in Atticis, elargita est. Sacris ipsis ita expositis, ad instrumenta pergit auctor, quæ in inferiori vasculi zona sunt exhibita. Hic primum intuentibus occurrit calathus cum mappa, isque panibus, ut Eggelingio videtur, repletus ex papavere forte confectis; dein binæ faces decussatim junctæ: nam facum in sacris Eleusiniis longe maximus fuit usus; porro canistrum aliud, sed quod cognosci ob gemmæ foramen, quod ad emittendum per aureum tubulum liquorem spectabat, cognosci satis non potest. Canistra enim in sacrificiis adhiberi solita, quæ ex cannis, unde & dicta sunt, contexi mos erat. Sequuntur Tibiæ, sacrificiis & ipsæ solennes, & facies Bacchi seu Apollinis, cui supposita est *Fistula disparibus septem compacta cicutis*. Conspiciuntur etiam in fundo (loquimur ex mente Eggelingii) patera & urceolus, quæ & ipsa ad solennem sacrificii ritum spectabant. Denique & saccus exprimitur fructibus refertus, & cista mystica, cui draco insidet, & cui caput senile, quod Sileni esse auctor autumat, est adsculptum. Additus est & fasciculus, isque thyrsorum forte vel ferularum. In segmento superiori jugamentum lemniscatum conspicabile est, idque ex implexis frondibus, floribus, pomis, frugum spicis, boumque craniis contextum. Sed ne sic quidem mandato Serenissimi Principis fecisse satis sibi visus est Eggelingius, nisi & mythologiam sacrorum horum subjungeret. Ostendit igitur in his sacris vetustissima ac maxima quæque Theosophiæ gentilis contineri. Nimirum cum Sole nihil pulchrius atque utilius, terra nihil benignius advertissent Gentes, illum patrem, hanc matrem Deorum atque hominum appellabant, variisque nominibus ac cultibus ob varia beneficia venerabantur. *Bacchus* enim Sol est; cui serpens tribuatur, eo quod corpora humana, infirmitatis pelle deposita, reviresecere quasi faciat; *Ceres* terra, mater fœcundissima, cujus fœcunditas non per organon tantum muliebre, sed & canistra fructibus repleta, nec non per frondes, flores, & crania boum (nam sine corruptione nulla fit generatio) denotetur. Deinde & quatuor anni tempora ex quatuor signis idem interpres elicit. Nam *Ceres* vestita

ſtita & faces tenens *hyemem*; *Proſerpina* pectore ac pedibus denudata, & papaver manu geſtans, *ver floriferum*; *Vertumnus* nudus *æſtatem*; & *Pomona autumnum* ſignificare illi videntur. Imo & quatuor Elementa ex aliis ſignis producit; per *Cererem* nempe *terram*; per *Triptolemum*, noctu in ignem a Dea clam obrutum, *ignem*; per *Bacchum* a Nymphis educatum, *aqvam*; & per *Zephyrum aerem* indicari exiſtimans. Cæterum Bacchus ciſtæ myſticæ innixus ſecuritatis ruſticæ ipſi eſt ſymbolum; & Bacchus ſeminudus, morum in compotationibus detectio; nec non Sol de die terram illuſtrans, & de nocte ſe abſcondens.

*****

Et hæc illa Cereris & Bacchi ſunt myſteria, prout ex vaſculo illo onychino a clariſſimo Eggelingio ſunt evoluta. Nobis ſimile quid in mentem ſtatim venit, ſimul atque Onychem ære expreſſum conſpicere ſine evolutione Eggelingiana licuit. Et primum quidem Theſmophoria, quæ & ipſa in honorem Cereris erant inſtituta, expreſſa in eo cenſebamus, ſed re accuratius penſitata, ſacra Eleuſinia, μυςήεια κατ' ἐξοχὴν dicta, & quibus tota Græcia, imo orbe univerſo, nihil celebratius ſanctiusque fuit habitum, ſic figurata eſſe deprehendimus. Neque enim eadem Theſmophoria ſunt, id quod multi exiſtimant, cum Eleuſiniis. Illa enim Cereri τῇ θεσμοφόρῳ, ob acceptas videlicet leges, celebrabantur; hæc in memoriam errantis ob raptam Proſerpinam Cereris, & inde acceptarum frugum. In his autem Eleuſiniis ſacris & memoria Bacchi, cui ſua alias peculiaria erant feſta, recolebatur, eo quod, cum Cereris e Jove filius eſſet, una cum matre ſororem Proſerpinam apud Plutonem accenſa face quæſiviſſet; unde & ſexto Eleuſiniorum die Jacchum myrto coronatum ac lampadophorum producebant. Vide Joh. Meurs. *de Eleuſin. c. 28*. De cætero, quamvis Delii hariolatoris nomine non indignum cenſeamus Eggelingium, diſſimulare tamen non poſſumus, nobis onychem hunc paulo fixius intuentibus diverſas ab illo conjecturas circa imagines quaſdam fuiſſe obnatas. Ac primum quidem impetrare a nobis non potuimus, ut crederemus, *Vertumnum* & *Pomonam*, quamvis minorum gentium Deos, in tam exigua ſtatura fuiſſe repræſentatos. Nobis initiati videntur duo ſic exprimi. Qui enim myſteriorum horum participes fiebant, in ſacello quodam exiguo illis initiabantur. Athenienſes autem his myſteriis etiam liberos ſuos adhuc pueros initiari certo tempore curabant. Sed cur nudus, inquies, alter

tam

conspicitur? Forte, quia vestem suam, qua initiatus fuerat, jam laceratam Cereri ac Proserpinæ dedicarat. Initiati enim, qua tum veste amicti erant, eam nonnisi longo usu detritam deponebant, depositamque Cereri ac Proserpinæ consecrabant; quod ex Aristophanis Scholiaste *Meursius* in libro jam allegato *c. 12.* luculenter docet. Adde, quod denudatio corporum in sacris Eleusiniis fuerit longe frequentissima. Quod Cererem in altera classe exhibitam attinet, ea vas muliebre manu prehendere creditur. Sed virile nos, nisi sculptor aut oculus nos fallit, agnoscimus. Neque id præter morem sacrorum horum. Nam, ut testatur Tertullianus adversus Valent. c. 1, *in sacris illius* (Cereris) *simulacrum membri virilis revelatur*; quanquam pro muliebri vel ea sat loquuntur, quæ Clemens Alexandrinus in Parænetico, & Arnobius Lib. V adversus Gentes de detecto Baubonis pudendo, tanquam gratissimo Cereri spectaculo, referunt. Et quis nescit, sacra Eleusinia celebrari obscænissima licentia quadam consuevisse? In tertia classe fœmina illa tertia, quæ propter ficum in saxo sedet, sacerdos est Eggelingio, sed nobis videtur *Ceres*. Nam uti in prima classe ut facem gerens, & in altera ut Triptolemum in curru instruens, ita in tertia in saxo sedens ac requiescens efformata est. Nam Ceres in sacris Eleusiniis τὸ πᾶν est. Neque causæ quid obstat, quo minus & hanc fœminam agnoscamus Cererem. Spicam certe, præter canistrum fructiferum, in genibus repositum, dextra sustinet, quæ perpetuum Cereris in nummis insigne est; & spicam quidem, ut videtur, hordeaceam. Nam hordeum cummaxime in sacris Eleusiniis, præter molam & liba, adhibebatur, idque in campo Rhario natum. Nec aliud certaminis Eleusinii, quod septimo die instituebatur, erat præmium, quam hordeum, quippe primum Eleusine natum. *V. Meurs. l. c. c. 28.* Accedit, quod cum Ceres Proserpinam quærens Athenas pervenisset, a Celeo hospitio excepta in saxo respiravit. Sic enim *Ovid. lib. IV. Fastorum*:

Sic venit ad portus Attica terra tuos;
Hic primum sedit gelido mœstissima saxo,
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et Lunæ patiens, & pluvialis aquæ;
Sors sua cuique loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur, hac Celei rura fuere senis.

T Sed

Sed & hæc conjectura est, quam nemini obtrudimus. Ad pedamentum vasculi ut descendamus, faces primum conspiciuntur, decussatim positæ, eæque majores. Nam quinto Eleusiniorum die faces Cereri dicabant Athenienses, deque magnitudine invicem concertabant. *V. Meurs. l. c. c. 26.* Facies illa, quæ medio loco exhibetur, nobis Bacchi videtur, non Apollinis, quodque capiti suppositum est, non fistula ex septem cicutis compacta, quæ Pani tribuitur, sed fasciculus fistularum duobus ligamentis constrictus. Nam Bacchus una cum Cerere invenisse fruges, & cum validissimo exercitu magnoque tibiarum fistularumque concentu peragrasse orbem, & agriculturam docuisse mortales fuit creditus. V. *Nat. Comes Mythol. L. V, c. 14.* In fundo jacent duæ πλημοχόαι inversæ h. e. vasa fictilia ad turbinis figuram accedentia, leviterque in fundo compressa, quibus nono Eleusiniorum die Athenienses utebantur, unde & hic ipse dies πλημοχόης nomen retulit. Nam quod patera videtur esse Eggelingio, nobis est pars inferior alterius πλημοχόης. Nono enim ultimoque mysteriorum die binas plemochoas implebant, unamque ad ortum, alteram ad occasum statuebant, tandemque utramque, mystica aliquot verba præfati, evertebant. V. *Meurs. l. c. c. 30.* Restat, præter saccum malis puniceis plenum, cista mystica, cujusmodi circumferri in sacris Eleusiniis solebat. Nec aliter Ceres Ægyptis culta sub Isidis nomine. Ita enim *Apulejus lib. XI Metamorph. Ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus celans opera magnifica religionis.* Erant autem in illa, ut Clemens refert in Protreptico, reconditæ sesamides, pyramides, lanæ elaboratæ, liba multis distincta umbilicis, micæ aliquot salis, draco, mala punica, corda (in Græcis est καρδίαι, sed Reinesius Var. Lect. lib. 1, c. 23, substituit κράδαι, & exponit, *rami ficulni, cacumina ramorum, συκῆς ἀκρεμόνες*; nos legeremus, κριθαὶ *hordea*, ob causam paulo ante adductam) ferula, hederæ, placentæ & papavera. Dixerimus hunc quoque morem κακοζηλίαν fuisse Diabolicam, simiamque DEI his ipsis cistis mysticis Arcam illam Fœderis (in qua tabulæ lapideæ, decem præcepta Dei digito scripta continentes, aurea item urna habens Manna, virga Aaronis quæ floruerat, & liber Deuteronomii servabantur) imitari apud paganos voluisse. Sed quid sibi vult draco cistæ insidens? & quid caput barbatum eidem adsculptum? Serpens alias anni vertentis semper fuit hieroglyphicum. V. *Pier.*

Valer.

Valer. Hieroglyph. lib. 14, *cap.* 4, & 7. Recte igitur serpentes tribuuntur Cereri seu Terræ, quia quotannis fert fruges, recte & Baccho seu Soli, qui & serpere Lucretio dicitur:

Annua Sol in quo contundit tempora serpens.

Caput autem barbatum aut Saturni est, quem Ceres patrem habuit (nam in sacris Eleusiniis major Cereris, quam Bacchi, ejusque pædagogi Sileni habenda ratio,) aut Æsculapii, quem βαθυπώγωνα fuisse Lucianus in Jove Tragœdo tradit. Nam octavus Eleusiniorum dies Ἐπιδαύρια dictus in honorem Æsculapii, qui Epidauro Athenas, ut sacris initiaretur, advenerat. Æsculapio autem draco fuit dicatus; cujus fabulæ mythologiam si excutias, redit eadem cœli annique, de qua modo diximus, circularis revolutio. Cum enim Æsculapius, Apollinis filius, nihil aliud sit, quam aer a Sole temperatus ac salubris redditus, hanc salubritatem Sol (sunt verba *Natalis Comitis lib.* 4, *c.* 11.) *per anniversarias sui cursus conversiones, vicissitudinesque caloris ac frigoris, hominibus impertit.* Nec aliam ob causam duo serpentes Æsculapii amplecti alibi cernuntur baculum, quam *quia Sol, e quo ipse nascitur, quasi senectutem deponens, incipit a principio arietis vires resumere, donec ad cancrum perveniat, atque cum illo multa & herbarum & animalium genera vires resumunt.* V. *Nat. Com. l. c.* Sed hæc conjecisse sufficiat. Oculatiores forte erunt alii, quibus aut major eruditionis antiquæ est apparatus, aut quibus vasculum ipsum inspicere licuerit.

AUGUSTI BUCHNERI ORATIONUM ACADEMICARUM Volumen Secundum, Festas continens.

Dresdæ, 1682. in 4.

Cum plures Poetæ pariter atque Oratores, tum superiori tum nostra ætate extiterint, qui, si non superarunt veteres, certe æquarunt aut proxime attigerunt illorum gloriam, vel principe inter hos loco constituendus venit *Augustus Buchnerus*, Poeta atque Orator Academiæ Wittenbergensis, non intra Germaniæ tantum fines, sed apud exteros quoque longe celebratissimus, isque Dresdæ d. 2. Nov. 1591 natus, & Wittebergæ d. 12 Febr. 1661 vivis ereptus. Et meritissimo quidem id suo. Erat enim Varro sui temporis, & cum reliquis politioris literaturæ

sapientiæque veteris præsidiis instructus largiter, tum terso cumprimis ac numeroso dicendi genere plane admirabilis. Nam uti optimos quosque aureæ illius ætatis Scriptores vasto animo fuerat complexus, ita mera scriptitabat aurea, imo auro contra chara, & latinissimis Scriptorum veterum monumentis comparanda dicam, an præferenda? Posteaquam igitur emissis in orbem literarium limatissimis scriptis legentium quorumque animos velut iyngibus attraxisset, insatiabili quadam cupiditate, quicquid tum in prosa tum in vorsa ab eo erat compositum, ab eruditioribus fuit expetitum. Collectæ itaque abs dignissimo ejus & genero & successore Ottone Prætorio *Orationes Panegyricæ* & *Orationes Funebres*, & A. 1669 Wittebergæ in lucem publicam emissæ. Collectæ etiam ante quadriennium ejus *Epistolæ* ad Illustrissimos Heroas clarissimosque viros scriptæ, eæque in duo volumina redactæ. Recusæ etiam Francofurti & Lipsiæ A. 1679 *Dissertationes Academicæ* in 4. quæ duobus ante libris in 8 comprehensæ, auctore adhuc vivo prodierant. Sed *Festæ* adhuc desiderabantur, h. e. illæ, quæ tum Catharinalibus seu festo Facult. Philos. in Acad. Witteb. die, tum in solenni Magistrorum promotione, tam ab aliis, (nam & ea problemata, quæ Magistri noviter creati pronunciarunt, elaboravit) quam ab ipso disertissimo Viro fuerant recitatæ. Igitur & illæ tandem blattis tineisque ereptæ, & cura industriaque Mart. Gabrielis Hubneri, qui & reliquis Buchnerianis libris obstetricantes manus adhibuit, adhibebitque ulterius, in Electorali Dresda publicatæ. Hæ Festæ Orationes, numero XXIII, si genus dicendi spectes, non cothurnatæ sunt omnes æque ac Panegyricæ volumine primo comprehensæ, at Latinissimæ tamen, & suavissimo omnigenæ conditionis nectare veluti irrigatæ. Sunt enim & argumenta illarum varia, quæ breviter non percensere non possumus. In *I* disserit Orator de statuis Magico ritu consecratis, ubi varia de iyngibus & rhombis Magicis Scriptorum loca explanantur; in *II* de imaginibus, in qua Baronium potissime, antiquitatem imaginum in Annalibus hinc inde propugnantem, scite atque erudite confutat. In *III* id quæstionis ventilat, num nomina Idolorum inserenda sint carminibus? Ita autem censet, abstinendum Christiano penitus Deorum nominibus, majorum quidem, quos vocant, gentium præcipue, nisi aliqua urgeat necessitas; reliquorum autem non nisi rarissime & caute, & cum accurato delectu per tropologiam aliquam, neutrorum autem cum a-

liquo

liquo divinitatis elogio utendum esse. In *IV* problematice quæritur, quid dicendum de Sidonio, Ennodio, Ausonio, aliisque, qui Joves, Martes, Phœbos, Apollines, Minervas, Veneres, Parcas, Nereides, Charites, Musas, sua ingredi carmina sunt passi. In *V* reprehendit, qui Deorum nomina secure ac perlicenter usurpant; absolvit tamen, qui & parce, & sobrie, & cum judicio sibi id permittunt. Addit, cautione olim ea in re fuisse opus, eo quod in medio paganismo Ecclesia fuerit constituta; hodie nihil tale magnopere extimescendum, cum in tanta veritatis luce nemo his nominibus offendatur. Nihil itaque impedire, quo minus in profano carmine Martem pro furore, Bacchum pro ebrietate vel vino dicamus; sed in carminibus sacris, & cum de fidei nostræ mysteriis loquendum, omnino ab illis abstinendum. In *VI* agit de mimica Diaboli, qua cultum Dei sibi vendicavit, tum personas sanctas, tum res ac ceremonias populi Judaici imitatus. Dicit enim Diabolum imitatum esse Mathusalemum in Nestore trisæclisene, Noachum in Baccho, Mosen in Zoroastre, Simsonem in Hercule, Christum a Prophetis prædictum in Phœbo, Baccho bimatre, Æsculapio & Bellerophonte. Deinde repræsentasse Urim & Thumim in Oraculis, Hammonio & Dodonæo; Hierosolymitanum templum in Delphico; vestes item Sacerdotum candidas & lineas, lotionem ante rem divinam, integras & sine labe hostias, primitias frugum, decimas, sacros panes, abstinentiam a sanguine animalium, jejunia & res sacras oleo perfusas. In Orat. *VII* totus est occupatus in Eusebio Pamphilo refellendo, qui in Constantini Oratione auctoritatem Sibyllinorum carminum ex quarta Virgilii Ecloga adstruit, & ex Poeta hoc Prophetam facit. In *VIII* locum in tit. 18, L. 6, Cod. de *Mathematicis* exponit, ostenditque 1, non alios intelligi hac voce, quam Astrologos, qui ex nativitatibus hominum & observatione stellarum futura monent; 2, hoc Astrologiæ genus Romanis legibus damnatum semper ac severissime fuisse prohibitum. In *IX* ex Professo agit de Prudentia temporum seu recognoscentia illorum atque observantia, quam novo vocabulo *discretionem* Itali, rectius *discernentiam* dicerent. Intelligit autem excellentem illam animi virtutem, quæ momenta omnia temporum, locorum, rerum, ne minutissima quidem negligens, acute dispicit, perite æstimat, solerter discutit, subductisque rationibus callide statuit, quid agendum, quid omittendum, quod prius, quod posterius, & quo commodissime

dissime & efficacissime tractandum modo. In *X*, quæ inscripta est de docendi munere, id potius disceptatur, utrum parentes magis quam præceptores revereri atque observare oporteat; sed tandem cum multa tum de parentibus tum magistris magnifice ac vere prædicasset, non postponendos præceptoribus parentes censet, illos puta, qui liberos a se procreatos cum cura atque solicitudine educant, instituendosque aliis tradunt. In *XI* quæritur, an recte mentem Platonis damnaverit Themistius Peripateticus, quod eos populi rectores constituendos esse dixisset, qui essent Philosophi aut certe philosopharentur. Dixerat enim Themistius, Platonem hanc sententiam periculose admodum enunciasse, laudaveratque meliorem Aristotelis sententiam, qui non philosophandum esse Principi, at philosophos tamen in consilium adhibendos ab illo esse pronunciaverat. In X*II*. negat 1, periculose locutum fuisse Platonem; neque enim eos ab illo intelligi Philosophos, qui conclusiones argute nectant, & magna volubilitate linguæ de vero & falso, de honesto & turpi disputent, cætera nihil eorum facientes, quæ præcipiant; hos enim Sophistas esse Platoni atque Aretalogos: sed qui juste, moderate, fortiter atque prudenter agant, & officia vivendi, quæ scirent, non omitterent. 2, negat, meliorem hac in re Aristotelis esse sententiam. Satius enim esse, si & ipse sapiat Princeps, atque ad lancem vocet suggesta ab aliis atque dispiciat. In Orat. *XIII* disquiritur: utrumne in Oratione Latina, exotica seu peregrina, Græca puta & alia admisceri cum laude possint. In *XIV* respondetur, nec abstinendum plane externis vocabulis, nec nimis indulgendum, & cum judicio ac delectu adhibenda esse. Posse v.g. usurpari in epistola ad Amicos Eruditos scribenda, in Comœdia, Satyris & Epigrammatis, in dissertationibus item Philosophicis ac Theologicis, sed necessitatis aut doctrinæ, non ostentationis causa. In seriis autem operibus atque orationibus præsertim, in Heroicis etiam Carminibus & Tragœdiis, aut abstinendum prorsus a Græcis, aut certe rarissime parcissimeque illis utendum. In *XV* quæritur, an Historici, qui operibus suis interserere conciones solent, improbandi sint vel approbandi? In *XVI* respondet, non deculpandos esse Historicos, si in orationibus id genus ingenii vim & artificium dicendi exerant, cum Historia Eloquentiæ sit opus; Historicos etiam non delectare tantum, sed & insigniter prodesse, dum præclaros conceptus de rebus suppeditent, gravissimasque rationes & consilia de rebus

rebus maximi momenti eleganti idoneaque oratione exprimant. In *XVII* hoc ζήτημα proponitur: num accusandi vel castrandi veniant historici principum vitia sceleraque enarrantes, eo quod majestatem principum polluere, pudori officere & integritatem legentium corrumpere videantur. In *XVIII* contendit Orator, non dissimulandas esse hallucinationes atque enormitates principum; cum veritas omnis historiæ fundamentum, speculique instar esse debeat, quod non decora tantum & elegantias, sed & nævos atque verrucas in homine exhibeat; finem præterea historicorum esse, ut componendo virtutes & vitia, illarum amorem ac studium, horum fugam atque odium animis inculcent; idemque factum in sacris literis, multorum libidines, adulteria, incestus aliaque scelera referentibus. In *XIX* quæritur, 1, an Cæsar ita sit dictus, quod ex utero sit cæsus? ut Suidas, Cedrenus atque Etymologicum magnum refert. 2. cur Claudianus principem distinguat a Cæsare, cum Cæsaris tamen appellatio eandem, quam Principis vox, potestatem designet? In *XX* enarratis variis de voce Cæsaris sententiis, refellit Græcorum adductorum fidem, ostenditque, non Julium primitus sic dictum, sed ante ipsum longe plures ex gente Julia. 2 apud Claudianum, Cæsarem non alium esse, quam Candidatum Imperii seu designatum ejus hæredem, nec aliter differre Principem ibi a Cæsare, quam Imperatorem hodie a Rege Romanorum. In *XXI* quæritur, num Misnia dicta sit a Misna rivo, secundum Detmarum, Episcopum Martisburgensem, an a missionariis militibus hic collocatis, secundum Radericum, an a Mysis, populo antiquissimo, secundum Melanchthonem, Peucerum, Reineccium atque Albinum? In *XXII* explosa primum & prolixe quidem sententia Philippo-Reinecciana, ac deinde Radeviciana, Detmarianam amplectitur, Misniam ab amniculo Misna denuncupatam, cum & aliæ clarissimæ urbes ab obscuris fluviolis sortitæ nomen, & Detmarus loco & tempore fuerit Misenæ proximus, Martisburgi quippe residens & 41 annis post Misenam conditam natus. Additur tandem Festis hisce orationibus Oratio *XXIII* tanquam pulcherrimum corollarium, Oratio inquam de Pace ab illustrissimo Heroe H. a. F. A. 1641 scripta, cui & Index rerum in hoc volumine contentarum subjungitur.

JACO-

JACOBI THOMASII ORATIONES argumenti varii.

Lipsiæ, 1683. in 8.

APem Atticam Xenophontem, alterum illud cum Platone Socraticæ amoenitatis lumen, ob mirificam eamque inaffectatam jucunditatem dictum olim fuisse accepimus. Nos eodem jure Apem Philuræam salutare nunc possumus *Jacobum Thomasium*, Philosophum atque Oratorem Academiæ hujus, quam patriam agnoscit, famosissimum. Is enim uti apis sedulæ instar per floriferos scriptorum omnis generis volitavit saltus, ita libavit in illis omnia, & incredibili diligentia, quicquid mellificio suo inservire unquam-usquam est visum, in cellulas suas, quas plurimas habet, constipavit. Nec alia ejus dictio est, quam Xenophontea h. e. mellea, & ab ipsis Musis velut instillata. Loquuntur id præter *Præfationes* superiore anno editas, *Orationes* ejusdem luci publicæ nunc nuper expositæ, eæque juxta seriem temporum, quibus habitæ sunt, ordinatæ, & doctissimis hinc inde scholiis illustratæ. Has numero XXI in duas classes partitur Auctor ipse in præfatione ad Lectorem, in *septem* videlicet *juveniles priores*, & *XIV viriles reliquas*, &, posteriores hasce quod attinet, harum argumenta partim ab ipsis temporibus fuisse imperata scribit, partim ab ipsomet liberrime fuisse lecta, quoties videlicet cunque Orationis aliquid in honoribus Philosophicis conferendis pronunciandum ipsi fuerit. Quod si priores percurras cum reliquis, earum alias Historicas, alias Philosophicas, alias Theologicas, quoad materiam primariam, esse videas. Historicæ sunt: XI de Regibus Poloniæ, IV de Augusto, Electore Saxoniæ, VI de Mauritio El. Sax. VII de Christiano I, V de Christiano II, X de Georgio, Principe Anhaltino, it. XIV de Alexandro Alesio natione Scoto, & Lipsiensi Theologo, cujus vita a nemine antehac, quod sciamus, memoriæ fuit prodita, & XVI de Jacobo Wellero, magno illo Saxoniæ Theologo, nec non II de disputatione Lipsica Lutheri cum Eccio, & XIX de congressu Lutheri cum Cardinale Cajetano. Philosophici argumenti sunt: IIX de Felicitate Literatorum, IX pro Aristotele habita, negante idoneum Ethicæ auditorem esse juvenem, XII de Secta Nominalium, XIII de Ideis Platonicis exemplaribus, XV de Syncretismo Peripateti-

ripatetico (quanquam hæ tres ad historicas quoque ob historiam, quam spirant, Philosophicam referri queunt) XX illorum errori opposita, qui præexistentiam animarum humanarum adstruunt, & XXI de præstantia vitæ Theoreticæ. Θεολογικώτεραι sunt: I ostendens, mysterium SS. Trinitatis ex ratione, clauso Scripturæ sacræ libro, ductu luminis naturalis cognosci haud posse ac demonstrari; III de potentia Angelorum; XVII Eucharistica pro pace Turcica, & XIIX de indulgentiis Pontificiis, earumque expugnatione. Deest orationibus his tersissimis juxtim atque eruditissimis non minus, quam *Præfationibus*, Index rerum notabilium necessarius. Sed in eo jam nonnemo est, ut indicem utrique libello adjiciat, eumque postea literato cum orbe communicet; id quod non præsignificare Lectoribus hic loci non possumus.

OBSERVATIO ATQUE EXPERIMENTA CIRCA usum Spiritus Vini externum, in hæmorrhagiis sistendis.

NEminem illorum, quos inventa hujus seculi Physica atque Medica sollicitos tenent, usus *Liquoris* illius *styptici* latet, quem Colonellus quidam Gallus *Vivient* dictus, superioribus annis invenit, quique per Galliam, Angliam, Daniam, Germaniam aliasque provincias, non sine Inventoris singulari fama, & marsupii turgescentia circumlatus fuit, ita quidem, ut hoc per varios successus comprobato, remedii hujus conficiendi rationem Potentissimus Magnæ Britantiæ Rex 5000 imperialibus comparaverit. Ex vitriolo & alumine medicamentum hoc constare, plerique augurabantur; an bene, vel male, impræsentiarum haud disquiram: licet, quem ante octennium circiter ex gratiosa manu Generosissimi cujusdam Viri, cum summa asseveratione, eum ab ipso Inventore Gallo immediate prodire, acceperam, liquor per varias circumstantias ingredientia hæc testaretur. Ast cum sanguinem in grumum condensando, & obice hoc vasa sauciata seu lacerata obturando illum stypticam virtutem exerere, multi tunc temporis assererent, simileque ex illius applicatione mihi quoque phænomenon conspicere contingeret, cogitabam annon Spiritus vini quoque idem præstare, i. e. fluxus sanguinis compescere posset? Observabunt siquidem mecum cuncti, qui experimenta physica non abhorrent, aut forsan me haud monitore observarunt, spiritum illum sulphureum, sanguinem, quem

excipit fluidissimum e vena eductum, coagulare, seu in grumum spissum maxime; & carnem compactiorem referentem cogere; ut illius potentiæ coagulatoriæ taceam, quam in bilem quoque exerere, mechanica docet: adeoque non plane paradoxam theoriam illam meam judicabunt, qua simili modo eundem in sanguinem vitalem quoque forsan acturum, i. e. hujus aliquam portionem coagulaturum, hinc hæmorrhagias vulnerum, vasorum etiam notabiliorum, stiturum, augurabar. Dum autem & hic experiebar, rationem sine experientia, pariter ac navim sine rectore fluctuare, & a dubiorum infinitorum procellis agitari, varia in canibus hunc in finem adornabam experimenta, horumque vasa non tantum minora, v. g. in tibia, sed majora quoque, sc. cruralia & jugularia, venosa æque ac arteriosa, aliquando arteriam solam, interdum ejus sociam venam simul, modo secundum longitudinem findebam, modo transversim resecabam; & a sola Spiritus vini ad pauca momentula applicatione constipabantur hæc, sanguisque stabat, ac nunquam expectationi successus haud respondebat. Quamvis autem nec in discindendis ac lacerandis vasis, nec in applicando stegnotico una eademque ratione me usum fuisse recorder, nihilominus repetitis tentaminibus cuncta removere dubia cunctasque penitus explorare circumstantias haud detrectavi, inter operandum sequentes observans encheirises. Sc. *primo*, sufficienter ac probe removi integumenta externa, cutem sc. cum pinguedine, &, qui interdum obstabant, musculis, ut nuda conspicerentur vasa discindenda, neque illorum moles aut contractio hæc aperta comprimendo, obstruendo, aut quocunque modo obturando id præstarent, quod liquori meo adscripsissem. *Deinde* secundum longitudinem frequentius, rarius per transversum, vasa sauciavi, pariter ne horum extrema vel spasmis propriis corrugata, vel a partibus adjacentibus, in quas retrahuntur, compressa, sine ullius etiam medicaminis usu, hæmorrhagiam supprimerent: quemadmodum ex Chirurgia notum hic suppono vasorum in partibus musculosis laceratorum; hinc hæmorrhagiæ remedium, sc. ut reliquis cunctis irritis illa per transversum discindantur. Fissuras tamen has *tertio* satis longas, & nuperrime in vena jugulari externa, quæ in cane longe est interna major; harum unam digiti latitudinem æquantem paravi, desiderato tamen cum successu. *Quarto* in applicatione Spiritus vini ita me gessi, ut prius aliquid sanguinis, qui de vera vasis laceratione testaretur,

tur, emiserim; hinc, sine ulla vel arteriæ in parte superiore, vel venæ in inferiore, compressione, splenium, modo simplex, modo duplex, liquore illo imbutum, plagæ imposuerim, digitis vel propriis vel ab uno adstantium mutuatis hoc quam levissime apprimendo, i. e. vix potentiorem, quam quæ pulsui explorando solennis, compressionem adhibendo. *Quinto* fluxu sedato, interdum animal cum plumaceolis iisdem, Spiritu vini de novo impraegnatis, & fasciis commodis deligavi, ac per aliquot horas quietum detineri curavi: crebrius tamen sine ulla fasciatione dimisi, ne stillicidium quidem sanguinis in eo observans, utut varie se volutaret, ambularet &c. *Tandem* ultra quadrantis horæ spatium me compressionem liquorisque admotionem nunquam continuasse, testabuntur, qui obstetricantes manus his meis experimentis commodarunt; imo post pauca horæ minuta sæpius ad deambulandum martyres hos chirurgicos dimisisse, memini: semper Spiritum vini magis dephlegmatum celerioris efficaciæ deprehendens.

Ast de experimenti fide certo, modum quoque operandi indagare placuit, i. e. an Spiritus vini, prout quidem olim opinabar, sanguinem congrumando, an vasa potius constringendo, effectum illum præstaret? Ubi remotis plagulis circa vulnus vix me unquam aliquid coaguli sanguinei vidisse recordor: quid tamen proxime superioribus diebus in cane, cujus primo arteriæ cruralis, statim sub abdomine, truncum, & hac constipata postmodum venam jugularem externam aperueram, quemque his factis mox strangulari curaveram, deprehenderim, referre lubet. Nempe post trihorium sufficienter lustrata plaga consolidata, nulloque circa hoc viso grumo, per superiorem & intra abdomen reconditam partem immittebam stylum, tentaturus, an hic ad inferiora detrusus vulnus vasis rumperet; ast quamvis eum sursum ac deorsum agerem, sine laceratione tamen, quam metuebam, hoc contingebat. Aperiebam arteriæ ejusdem partem inferiorem, ut per hanc styli prodiret apex globosus, qui tamen nullum sanguinis grumulum protrudebat. Hinc locum ipsum affectum, qui reliqua arteriæ parte durior & rubedinis obscurioris erat, incidebam: nec intra labia, nec meatum hujus aliquid sanguinis deprehendi. Venæ jugularis vulnus, pariter nulla grumositate externa stipatum, ab immisso a parte superiore stylo promptius hiscebat, forsan, vel quod Spiritus vini contactum brevius longe, ac arteria dicta, sustinuerat, vel quod tenuior longe existe-

 ret

ret ejus substantia, vel impetuosius forsan instrumentum adigeretur: per vulnus autem recrudescens cum sanguine fluido tantillum quoque congelati prodibat, quem effectum Spiritus vini suspicatus fuissem, nisi mox in aliis partium internarum venosis vasis, v. g. vena portæ, similes grumorum sanguineorum moleculas mecum vidissent adstantes. Alterius cujusdam subjecti arteriæ & venæ crurali dextris transversim rescissis ac intra pauca minuta consolidatis, itidem immittebam stylum, hunc ad extremitates illarum desuper movendo: ubi singularem observabam harum angustiam, instrumentum non nisi difficulter admittentem; imo hujus apex per aperturam protrusus, membranulam quandam tenuiorem videbatur simul promere, similem forsan pelliculæ tenerrimæ, quam vasorum plagis liquorem stypticum Gallorum inducere *Acta Hafniensium* perhibent. Quibus accedit, quod Spiritus vini non statim & ex tempore sanguinem in grumum cogat, e contra momentaneo quasi contactu partibus corporis solidioribus, v. g. carni, cerebri & epatis substantiæ, nervis &c. firmitatem notabilem, imo tractu temporis duritiem, inducat, fibras sc. earum constringendo & harum laxitatem cum densitate commutando. Et ultra quadriennium asservo cor in museo meo, e cadavere humano extractum, quod post aliquot tantum dierum in spiritu vini simplici macerationem, osseam fere soliditatem induit, omnisque ideo putredinis adhuc expers cernitur: ita ut verosimiliter augurari liceat, liquorem constringendo seu densando in vasa potius, quam sanguinem agere, sicque hæmorrhagias compescere, quod illis minus paradoxum videbitur, quibus illius virtus in vulneribus consolidandis & gangræna arcenda maxima innotescit.

HIPPOCRATES DE INUSTIONIBUS SIVE FONticulis. Opus Historiis Medicis refertum & in Praxi utilissimum, Auctore R. R. Doctore Medico.

Lugduni 1681. in 12.

Quanto Hippocratis amore atque admiratione Auctor hujus libelli, sc. *Raimundus Restaurant*, teneatur, vel exinde colligere licet, quod pluribus suorum scriptorum titulis ejus nomen affixerit. Edidit siquidem olim idiomate Gallico, *Hippocratem de usu frigidi potus, Hippocra-*

pocratem de Circulatione Sanguinis, *Hippocratem de China China*, imo in præsenti tractatu librum suum *de usu Vini Emetici in curatione febrium malignarum ad mentem Hippocratis*, *item Hippocratem de usu Lactis in curationibus Morborum*, allegat. In Præfatione hujus nostri in Martianum & Helmontium invehitur, fonticulorum & cauteriorum usum ex Medicorum scholis plane proscribentes: pariterque illis contradicit, qui hactenus crediderunt, hæc remediorum genera non nisi superfluos ac vitiosos humores educendo operari. Hinc novam & paradoxam proponit & explicat sententiam, hæc ipsa *stimulos* saltem existere, *quibus attracto ad partem ægram necessario igne, reseratis ductibus, qui obsidentur a crudis succis, natura partis nutritioni incumbere possit, superflua, observato naturalis circuitus ordine, per emunctoria consueta expellat, aut calorem in partes oppositas revellat.* Quod idem in ipsius opusculi (in 5 libros digesti) *Libro primo*, præmissa secundum principia Hippocratea doctrina de Natura Hominis, repetit. Quo facto regulas, inustiones feliciter præscribendi, tradit, spectantes affectus in genere, cum circumstantiis aliis simul observandis, v. g. constitutionis s. temperiei, molis corporis atque ætatis: ac cum *Helmontius*, doctrinam Medicorum de Catarrhis oppugnans, lemma suarum thesium fecerit *Catarrhi Deliramenta*, contra illum *Sapientiam Catarrhi* adstruit. Sequentibus vero in libris de morbis in specie agit, quos inustionibus profligare satagit. Theoriam ac ætiologias, quibus in his cunctis utitur, mittimus; ast legi merentur historiæ & observationes ejus practicæ, quas illis subinde intermiscet, quales v. g. sunt, quas pag. 245 de contumaci alvi fluxu per applicatum occipitio cauterium sedato; p. 248 de hypercatharsi enormi, vesicatoriis in nucha applicitis, cedente; p. 277 de hydrope, qui, aliis omnibus incassum tentatis, eadem partium superiorum inustione sæpius feliciter sanatus fuit, it. pag. 322 de febre hectica per fonticulos subacta, recenset.

MAGNUS HIPPOCRATES COUS, REDIVIVUS. Tomus primus, Physiologiam continens, Auctore R. R.

Lugduni 1681. in 12.

PHysiologica hæc corporis Oeconomia specimen qu est, quo hominem ex duobus principiis, aqua ni constare idem Autor asserit: dispositionem quoqu craticæ Physiologiæ, in quinque Libros digestæ, horu pita tradit.

LE MEDICIN DE SOI-MEME, OU se conserver la Santé par l'Instinct.

i. e.

Medicus sui ipsius, seu Ars sibi sanita vandi per instinctum,

Lugd. Bat. 1682. in 12.

ANonymus hujus Libelli Scriptor, cum observasset nus Medicina atque Medici contemtui se exposue setque causas, propter quas illa æque ac hi negligend monstrare conatur hoc opusculo, artem Medicam hom ac brutis necessariam esse. Quemadmodum enim bru Medicinæ speciem, quam in se ipsis habent, & quæ ab naturali dependet, se in statu sano conservant, suosque hincque arte illa vana ac deceptoria, cujus mancipia mur, supersedent? ita nos, qui communi cum brutis gaudemus, cum illis quoque hac medicina domestica & uti debere, & ex ea eadem emolumenta pro conserva enda sanitate nostra petere posse, si modo, ut illa, h monita sequamur.

Quod ut commodius præstet, in *prima* Scripti huj declarat, hominem æque, ac animantia cætera perfect ra, instinctu seu appetitu quodam naturali gaudere, per quem ad bonum apprehendendum & malum fugiendum feratur: seu certum quoddam principium vel potentiam agendi cunctis animalibus inesse, quod causa omnium illorum actionum, præprimis illarum, quæ horum conservationem concernunt, existat; adeoque nec homini, quatenus animal, seu ut corporeus est, denegandum, cujus ope, abstracta rationalitate, pro sui conservatione easdem cum illis actiones exerceat, id est, media insultibus morbosis resistendi habeat, nisi animalis in homine naturæ

con-

nditionem deteriorem pronuntiare velimus. Atque hunc quidem inctum animalem seu naturalem non tantum in hominis primis & erioribus annis observari putat, dum infans v. g. nutricis mammam x apprehendit ac sugit, antequam hujus lac sibi nutrimentum nearium esse dignoscat, ignotos & sibi ingratos, præprimis qui ex ulnutricis aut matris illum eripere tentant, horret ac fugit, non sane od malum sibi emergens prævideat, utpote ad ratiocinia ejusmodi manda minus aptus; sed in provectiore quoque ætate nonnullas ninem actiones edere, quas rationi adscribere vix liceat; v. g. ando quis mente negotium magni momenti seu ponderis volvit, sial tamen alimenta, de quibus haud cogitat, assumit, utpote negotio i unice animum omnem applicans: aut cum quis rerum arduarum editationi ac deliberationi affixus, simul tamen frigescens, ac caeram foco instructam subintrans, hunc mox petit, corpus, non menn, illuc convertendo: aut cum maniaci & ad brutalem stuporem lacti, sine omni rationalitate actiones satis arduas edunt, solo naæ impetu ad has impulsi. Sicut proin Instinctus hic naturalis bruprincipium adæquatum contingat, sanitatem conservandi morque medendi: ita idem sufficere quoque posse putat noster Auctor ictis hominibus, qui eo eundem in finem uti haud detrectant; quaius maximam morborum partem præsentiscamus, illorum quoque, i subito nos obruunt, sine dubio per merum hoc principium. Dum n solum illi, qui morborum procellas aliquando sustinuerunt, sed & i ab iisdem per totum vitæ tempus immunes extiterunt, fateri coitur, quod sæpius morbi ingruentis signa in se perceperint, quamvis diæta accuratior, aut exercitium corporis conveniens, aut quæn evacuatio, aut naturæ robur hunc in prima herba interdum exxerit. Per quod autem principium, nobis cum brutis commune, homines æque ac illa affectus sibi obvenientes quasi præsagiunt, per idem quoque illorum remedia hos reperturos credit, nisi aliæ diversæ curæ eos ab investigatione illorum arcerent: potissimum cum constet, plebejos & agrestes homines, utpote aliis negotiis haud distractos, ac necessitate quadam (quatenus ruri degentes a Medicis & pharmacopoliis remotiores sunt) ad sui suæque sanitatis studium compulsos, si per instinctum illum naturalem ad evacuandum v. g. corpus adigantur, simplicia, quæ natale solum fert, assumere, hisque sæpe morbos alias incurabiles sanare; Imo cum temporibus & in locis illis, ad quæ Medicina in

artis

artis formam redacta nondum pervenerat, nec adhuc pervenit, homines æque commode vivant, plures morbos per euporista facilius ac tutius sanent, imo longæviores extiterint atque existant, quam illæ gentes, quæ de natalibus singularique cultura hujus artis gloriari poterant, eamque adhuc indefesso studio exercent. Concludit E. quemlibet hominem per instinctum proprium se in statu sanitatis conservare & a morboso vindicare posse, modo illum observet ac sequatur, & quidem cum majore ac feliciori quam in brutis successu, dum ratio quæ reliquis animantibus denegatur, illo melius uti, & inter remedia unius speciei, selectum huic vel illi individuo adæquatum instituere concedat.

Quare in *parte secunda* signa, quibus mediantibus instinctus morbos ingruentes ac metuendos dignoscit, expositurus, quædam de causis horum præmittit, quas Medicos superiorum æque ac hujus seculi latitasse putat, ac in remotiores, sc. affectus animi & errores in diæta commissos, atque proximas, nempe plethoram & fæcum alvi diuturniorem justo retentionem, qualitates vitiosas sanguinis massæ imprimentem dividit, adeoque primarium morborum internorum focum seu sedem, non, ex communi sententia, pancreas, mesenterium, epar &c. sed vasa potius sanguifera cum intestinis, & inter hæc potissimum Colon, proclamat, hocque frequentiorem illorum radicem esse prolixe non minus quam curiose comprobat. Signa vero morborum, per instinctum naturalem observabilium, recenset plura, v. g. lassitudinem spontaneam, coloris in facie & habitu mutationem, marcescentiam corporis, somnolentiam, vigilias, animum prostratum, sudores nocturnos, siccitatem faucium, appetitum imminutum &c. quæ tanquam totidem nuntii, quos Medicus noster internus emittat, periculum sanitatis indicent. Quibus diversas subnectit historias, quarum prior evincit euporistis simplicioribus ac plebejis medicamentis sæpius in morbis curandis plus perfici, quam Medicorum dogmaticis consultationibus atque præscriptionibus: altera, quantum impatientia ac morositas ægri sanitatis recuperationi obstet, declarat: tertia mortis metum: quarta nimiam curiositatem seu subtilitatem, & quinta medicinæ aliquam cognitionem ægris interdum valde nocivam testantur.

In parte tertia remedia recenset modosque suggerit, evitandis morbis, quos Instinctus monstravit, congrua. Ubi in genere simpliciora compositis majoris efficaciæ declarat, horumque studium accura-

tius

tius & naturæ ductui conforme a Medicis hactenus neglectum fuisse dolet. Hinc in specie causarum morbificarum rationem habendo, quibus modis pathematis animi horumque effectibus mederi liceat, disserit; diætam seu moderamen in assumendis alimentis Venerisque usu præscribit; tandemque causarum proximarum intuitu, sanguinis abundantiam seu plethoram per venæ sectionem, ac fæcum diuturniorem in colo moram per clysteres & purgantia, simul tamen diæta accuratiore & venæ sectione pariter adhibita, solvere docet; his immiscendo talia, quæ venæ sectionem contra ejus osores defendunt, simul tamen ejus abusum vituperant: exceptiones ad difficultates circa clysterum ac purgantium usum & vires destruit, horumque utendi modum ac tempus exponit. Practicorum autem vulgarium, item Chymicorum fumivendulorum methodum & medicamina rejicit, demumque in genere tempus & modum remediis medicis utendi subdit, una cum cautela, quantum astris horumque influxui vario tribuendum sit.

ERASISTRATUS, SIVE DE SANGUINIS MISSIONE. Auctore Luca Antonio Portio, Medico Romano.

Venet. 1683 in 12.

Quemadmodum ea, quæ per venam incisam promovetur, sanguinis emissio inter probatissima remediorum genera locum suum hactenus tenuit, cum a cordatioribus Medicis in periculosissimo quandoque morborum statu (ubi videlicet sanguinis copia uberior, aut orgasmus ac exæstuatio intensior præprimis urgent) ad auxilium vocata effectum, quem spondet, salutarem fere semper præstet, nec unquam facile conceptam de se spem inani eventu frustretur: ita & non minus detestandus ejusdem abusus nostris temporibus in tantum invaluit, ut non raro ceu gladius in manu furentis plurimorum hominum interitum ante diem perficiat. Videmus siquidem haud paucos ex medentum turba, immo integras adeo nationes ac populos, tam immani flagrare cruoris siti atque cupiditate, ut absque discrimine in morbis tantum non omnibus, nullo neque ægroti, neque occasionis respectu habito, ad phlebotomum statim, tanquam ad sacram anchoram, recurrant, utut intempestiva hujusmodi ac immoderata sanguinis profusione

ne nihil aliud pene efficiatur, nisi quod decumbentibus (quibus sicca morte perire amplius non licet) ad evitandos cruciatus diuturnos artificioso hoc compendio vitæ terminus acceleratur. Hanc ergo perversam sanguinis prodigalitatem ut ex animis popularium suorum excuteret *Lucas Antonius Portius, publicus Romæ Medicinæ Professor, vir gravis & non tam artium liberalium studiis, quam animi candore atque ingenuitate clarus* (mactat eum hoc elogio Gregor. Roscius in Præfat. ad Lect.) præsentem emisit libellum in IV dialogos distributum, quorum interlocutores producuntur Erasistratus, Helmontius, Galenus ac Th. Willis, isti sanguinis missionem omni modo dissuadentes, hi vero eandem exemplo suo ac rationibus comprobantes.

Proinde in *primo* dialogo potissimum disquiruntur ea, quæ in communi circa evacuationes ex corporibus animalium notari debent; proponitur doctrina plethoræ, tam ejus, quæ quoad vasa, quam quæ quoad vires esse dicitur; abstinentia etiam a cibo ac potu, qua methodici veteres in curationibus morborum ut plurimum usi fuere, quid emolumenti conferat, quid detrimenti, explicatur. *Secundus* obstructiones vasorum sanguiferorum, & quæ inde consequuntur, inflammationes, hasque vel cum, vel sine venæ sectione sanandi methodum exponit. *Tertium* dialogum format discussio eorum argumentorum, quæ ad evincendam Phlebotomiæ utilitatem a natura in morborum crisi spontaneis sanguinis eruptionibus interdum sibi opitulante petuntur, & probandi vim ipsis nullam inesse fuse monstratur. *Quarti* denique summa est examen historiarum Medicarum, a Galeno atque Willisio pro asserenda Venæ sectionis præstantia adductarum, ubi & obiter mentio injicitur diversarum animi affectionum, quas venæ percussio tum in ægro tum in adstantibus ciere solet, harumque curatior tractatio peculiari operi (cujus & in dedicatione hujus libri ad Christinam Sueciæ Reginam jam tum spem fecit Auctor) reservatur; universa autem postremo venam secandi ratio tanquam res anceps & periculi plena, a qua nihil proficui certo exspectari possit, damnatur ac rejicitur.

Quo vero Galeno nihilominus sua qualiscunque constet auctoritas, sub finem hujus opusculi adjecta est lepida nec inficeta *Galeni Apologia*, in qua coram Erasistrato graviter se excusat hic Medicinæ Parens, erroris que incuria potius quam consulto commissi reatum serio deprecа-

precatur, culpam protinus omnem in sectatores suos servum pecus devolvens, qui nimia dogmatum suorum admiratione abrepti carbones sæpissime pro thesauro, h. e. pro genuinis scientiæ Naturalis ac Medicinæ principiis absurdissima utplurimum & exsibilanda utique commenta recipiant; namque si secundum regulas & cautiones a se traditas venæ sectio institui debeat, tunc vel nunquam, vel rarissime admodum sanguinem esse mittendum.

L' OPTIQUE, PAR LE P. PIERRE ANGO, DE la Compagnie de Jesus,

h. e.

P. Petri Ango, e Societate Jesu, Optica in tres Libros divisa, omnia illa, quæ ad propagationem & proprietates Luminis, Visionem, Vitrorum visui perficiendo inservientium figuram & dispositionem spectant, facili methodo demonstrans.

Parisiis in 12. 1682.

AUtor hujus Tractatus, tribus libris tria sigillatim argumenta, in frontispicio explicata, complexi, ut passim *Aristotelem* extollit; sic in limine causam Aristotelicæ contra *Recentiorum* Physicam graviter perorans, sua facit omnia, quæ de sensu & sensibilibus *Princeps Philosophorum* edisseruit: professus tamen, non Philosophum sed Geometram se hic acturum, missis de Lumine quæstionibus physicis, ad explicandas ejus proprietates, a motu certo dependentes, statim se accingit.

Intelligendo huic motui, a quo Luminis propagatio, aerem nostrum compressionis & dilatationis, instar spongiæ, capacem esse supponit: cujus pori, aut vacua spatia, æthere, substantia infinities subtiliori, liquidissimaque repleantur. Cumque firmamentum soliditate sua ætheri incluso impervium, eundem hunc gravitate sua versus centrum Universi deprimat; ab æthere porro & aerem eo versus premi: intendi pressionem hanc ab una parte, Solis & astrorum motu; ab altera, ignibus subterraneis, calore Solis & stellarum inferius producto, motibus & respiratione continua tot animalium, sufflaminari, & in diversis tractibus diversam effici.

Hoc præjacto, ipsum motum in duas species distinguit, unam Vibra-

brationis; Undulationis alteram, a priori dependentem: Illam omnibus corporibus gravibus in æquilibrio suspensis, commotisque; hanc iis saltim, quæ compressionis & dilatationis sunt capacia, partibusque non implexis, sed uniformiter una super altera collocatis (velut aer, & fibræ musculorum corporis humani) constant, competentem. Utramque motu spirituum, violento aliquo impulsu ultro citroque in musculis commeantium (qui Vibrationis est) & musculorum, reciproco isto spirituum accessu recessuque concitatorum, tremula agitatione (quam Undulationem esse vult) non incongrue explicat: advocatis etiam in subsidium, quas lapilli guttæve in aquam casu excitari comperimus, Undulis. Quibus, ut Philosophi hactenus compressionem dilatationemque aeris, soni productricem, dextre compararint: sic se, tum exemplo defuncti P. Pardies (ex cujus de hoc argumento schedis ἀνεκδότοις bonam partem huc transtulerit) tum ipsa utriusque convenientia ductum, easdem ad declarandam propagationem luminis non temere afferre contendit.

Hunc tamen Undulationis motum, tradit *Autor*, non reali translatione, quod quidem Undularum circuli a centro magis magisque recedentes præ se ferre videantur; sed sola agitatione, & mutua veluti partium intumescentia & subsidentia perfici: quod præter sensus judicium, levi Undularum attactu haustum, extensa chorda fortiterque percussa manifestum faciat. Continuari vero eundem alterna partium vicinarum elevatione & depressione, juxta ductum rectarum, seu radiorum a centro motus quaquaversum divergentium: vi tamen Undulationum tanto magis continue imminuta, quanto magis ipsæ fuerint auctæ; iisdem interea æquali tempore se invicem subsequentibus, & elevationis depressionisque vices peragentibus. Undulationes has in oram vasis, cui aqua infusa sit, impingentes, leges sequi reflexionis; aliasque Undulationes, prioribus varia decussatione, citra mutuum tamen sive impedimentum sive destructionem occurrentes, efficere: angulis incidentiæ & reflexionis constanter æqualibus.

Ut porro sequentia tanto rectius intelligantur, ad productionem soni longo discursu *Autor* digreditur: ostendens eum simplicem qualitatem minime esse; dependere vero a motu partium subjecti sui, eoque nullo alio, quam Vibrationis & Undulationis, teste individuo motuum horum sonique nexu. Esse a diversitate Vibrationum, Undula-

dulationumque diversa sonorum genera & intervalla, quorum proportio pendeat a proportione celeritatis Vibrationum, quæ quo sæpius simul auribus allabantur, eo gratiores efficiant sonos; quo infrequentius, eo ingratiores. Quæ ut speciosis experimentis non inconcinne comprobat; sic & alia de tibiarum buccinarumque sonis admiscet, de quibus uberiorem, *peculiaribus de Vibrationis & Undulationis motu tractatibus*, ad quos subinde provocat, doctrinam pollicetur: optandumque foret, ut quæ presse toto passim Tractatu hoc persequitur, quæque Schematum hinc inde nævis, Sculptoris dubio procul rudi negligentiæ debitis, obscura Lectori queunt videri, illorum editione, restitutis etiam integritati suæ figuris, reddantur explicatiora.

Hactenus Undulationes, quantum illæ, vel in eodem medio directe continuantur, vel diverso ipsisve impervio obviantes repercutiuntur, adeoque luminis directæ & reflexæ propagationi inserviunt, saltim contemplando, refractionis oblitus omnino poterat videri: hujus itaque causa ad Undulationes in diversæ densitatis medium offendentes descendens, has a circularibus in alterius generis curvas abire; in medium densius lapsas tardari, in rarius, incitari; radiumque, cujus directionem illæ sequantur, illic ad perpendicularem inclinari, hic a perpendiculari retrocedere, refractionique obnoxium esse demonstrat.

Post ad cardinem negotii versus, difficillimum pronunciat, citra Undulationis cujusdam adjumentum proprietates explicare Luminis; sive ignis subtilis loco, sive qualitatis alicujus simplicis, hoc censeatur: eundem vero, quem superius inter sonum & Undulationem perpetuum adstruxerat nexum, inter hanc & Lumen oppido observari posse; ut nullum sit sine comite Undulatione Lumen, nullaque sine Lumine Undulatio. Hujus interim generis Undulationes, originem suam actioni cujusdam ignis debentes, priores & impetu & subtilitate longe præstare: cum igneæ naturæ corpora sint actionis ut continuæ, sic maxime intensæ; quorumque partes quæcunque citissimo circa centrum suum motu raptæ, substantiam liquidam circumjectam, dummodo hæc condensationis, ut æther, sit incapax, non possint non undiquaque premere. Notasse se vero alias in Physicis (quod variis porro hic exemplis firmat) corpora luminosa respiratione, h. e. compressionis & dilatationis motu esse prædita; unde necesse sit, impetu illorum ad partes undique circumpositi medii delato, pressas has concitari ad producendum

X 3 fre-

frequentissimas citissimasque Undulationes: quarum quæ a diversis corporibus sit ratio (præmisso, aerem devehendo sono destinatum, luminis simul esse vehiculum non posse; sed id officii substantiæ infinities subtiliori, & per hoc subeundis poris exilissimis idoneæ, cedere debere) exemplis ab accensa flamma, muscis, vitris piscibusque noctu lucentibus, lapidibus luciferis, & præcipue Sole accersitis luculenter declarat.

Explicata sic Undulatione, radium directum propagante, non difficile arbitratur, reflexionis causam ex supra dictis intelligere: refractioni vero luminis mirum in modum ea consentire, quæ de refractione Undulationum notaverit: cum *Cartesii*, *Maignani*, *Grimaldi*, *Hookii* hypotheses, suo judicio, partim sibi non constent; partim refractioni explicandæ, aut nihil inserviant, aut minus consentiant. Memorabile interim esse, viam, quæ radio ab uno puncto ad aliud per diversæ densitatis media tendenti, lege refractionis conficienda est, omnium possibilium esse facillimam. Cujus effati demonstrationem elegantissimam, a *P. Pardies* Domino *Fermatio* transmissam, vellemus ut *Autor*, promissi memor, ad calcem Tractatus hujus adjecisset: non indecorum principio huic dioptrico, in *Actis superioris anni p. 185.* asserto, suffragium laturam.

Lumine ergo ad hunc modum se diffundente, corpora diaphana Undulationum oportet esse capacia, aut minimum libero easdem transitu non prohibere: sive id beneficio plurimorum rectorum pororum contingat; sive, quod *Autori*, circa corpora pellucida solida, non improbabile est, solo materiæ subtilis in illorum partes valido impulsu. Cumque eadem porro uniformia sint & continua: constare ex opposito, *Idem* disserit, opaca corpora constitui plurimis partibus parvis, maleque inter se unitis, quas radii recepti, ob crebram refractionem adeo oblique feriant, ut turbata aut rupta Undulatione, hi penetrare tandem nequeant: unde etiam contingat, ut vitrum in pulverem partesque adeo irregularium figurarum comminutum, & duo liquores, quorum alter unctuosus sit & crassiusculus, commixti, ex pellucidis in opacorum transeant speciem.

Claudit Librum primum de Coloribus disquisitio: quos *Autor* nihil aliud esse statuit, quam Lumen a corporibus plus minus reflexum: prout hæc partibus constant, vel similibus, qualibus alba & nigra; vel dissimilibus, qualibus cætera. Accedere proxime ad Lumen

alba,

alba, idque citra moram maxima vi reflectere; unde, cum radiis Solis ægre accendantur aut transitum præbeant, arcendo eorum ardori chartæ aut velaria coloris hujus opponantur: nigra contra, simul ac radiis speculo ustorio collectis tangantur, flammam concipientia, & ob partium mollitiem & laxitatem Undulationis reflexæ incapacia, radios acceptos non remittere, indeque non male ab *Aristotele* tenebris, ut priora luci, comparari. Esse porro alba corpora e particulis rotundis, h. e. uniformibus, mediocriter politis, invicemque probe compactis: nigra ex irregularibus, circumquaque foraminosis, obtecta insuper & repleta aliis mollibus & laxis corpusculis, lumen receptum absorbentibus. Inter has duas colorum species cæteros, purpureum, rubrum, flavum; cinereum, viridem, cæruleum, diversa partium albarum nigrarumque mixtione, quam distincte explicat, productos, diverso gradu, velut umbras, interjici.

Librum dein secundum a brevi dictorum de Undulatione ἀνακεφαλαιώσει exorsus, Visionem fieri pronuntiat receptione specierum; quæ quomodo figuram & colores objectorum repræsentent, fuse explicat, non fine erudita doctrinæ de Coloribus modo propositæ ἐξηγήσει. Qua ratione ulterius species, intra oculum receptæ, in Retina pingantur; & quæ oculi vicissitudines circa sensum distantiæ, magnitudinis & situs objectorum, singula exemplo oculi artificialis (quo nomine cameram obscuram censet, per vitrum tubo specilli objectivum foramini insertum, objectorum imagines recipientem) dilucide illustrat: Choroidi in specie impressionem specierum, ipsamque adeo Visionem abjudicat; quod ob nigrorem ejus, nullius coloris susceptivum, tum objecta ibidem pingi nequeant; tum nec ipsa radios luminosos (quippe corporibus nigris, juxta antegressa, maxime infestos) citra sensum doloris acerrimum sufferre diu possit.

Post oculi fallacias, ex interjectu, cum diaphani inæqualis densitatis, tum corporis politi; picturæ Perspectivæque (quam posteriorem, peculiari *Autoris* opera exornatam, Orbis expectat eruditus) deceptionibus; binorum oculorum in idem objectum directione; corporum in gyrum celeriter actorum motu, aliisque causis ortas expendit. Toto vero passim Libro complura scitu digna, pro præsentis iden-

tidem

tidem argumenti cognatione, opportune evolvit: inter quæ ex pluribus, quæ de luminosis excellentioris gradus, retinam lædentibus, & nubeculis coloratis post illa conspecta visum turbantibus, earumque numero; de binis Aquilarum palpebris, quarum ope citra noxam fixis Solem intueantur oculis; de duplici aeris refractione, astrorum Solisque diametrum apparentem prope Horizontem ampliante, Solisque ibidem Elliptica figura; de igniculis & fulgore, in oculo, hemicrania aut ictu pugni lacessito, excitatis; de imaginibus & phantasmatis, quæ recens expergefacti aliquando videre sibi videntur, discutienda sibi sumsit *Autor*, suo merito referimus.

Ultimo Libro *Autor* remedia explicat corrigendo Visui; sive vitio aliquo, sive naturali impotentia (per quam nec remota nimis, nec nimis propinqua, aut exilia distincte concipimus) laboranti. Quæ cum a vitris politis, oculum inter & objectum debite collocatis, petenda sint, duorum illa generum constituit, Microscopia & Telescopia, quorum commune officium sit, cum radios ea ratione cogere, & ad oculum transmittere, quæ conveniat distantiæ, ex qua nudo oculo objectum omnium distinctissime alias cernere liceat; tum, ut tanto clarius objectum intra oculum pingatur, eosdem quam possit plurimos colligere: ea porro inter ambo differentia, ut Microscopia, objectorum prope positorum propria, radios ita disponant, tanquam a longinquo veniant; Telescopia contra, objectis longe dissitis admovenda, eadem hæc velut ex propinquo intueri faciant. Utraque porro in Simplicia, uno vitro constantia, & Composita, ex pluribus constructa, distinguens, quæ singulorum propria sint, ex quo sc. Vitrorum genere sint, & qua ratione adornanda; quomodo radios tum parallelos, tum divergentes afficiant; quibus oculis, qualiterque se habentibus, & quomodo applicanda; quæ Vitrorum circularium proprietates; qui simplicium & compositorum Telescopiorum & Microscopiorum defectus, & quibus Microscopiis, Telescopiisque aliis tollendi; ad finem usque Libri discutit.

Ver-

Vernünfftmäßige Gedancken über die grosse Conjunction beyder obersten Planeten Saturni und Jovis &c.

i. e.

DE CONJUNCTIONIBUS MAGNIS SATURNI ET Jovis earumque, ut & nupera, effectibus & significationibus Cogitata &c.

JOHANNIS CHRISTOPHORI STURMII Prof. Altdorf. Altdorfii A. 1682. in 4.

Quibus nimis credulum & metui nimis obnoxium vulgus alias territare consueverunt Astromantæ, cum coeuntes cœlo Planetas superiores aut oculus detexit, aut Ephemerides indicarunt: his nuper vel maxime, cum uniti fulgerent Saturnus & Jupiter, animos hominum perceellere laboravit quidam, qui schedis Germanice editis Conjunctionis dictæ vim nimiopere extulit. At quemadmodum Astrologiæ Judiciariæ nunquam non bellum indixit sanior Philosophia: sic omnem a Conjunctionibus istiusmodi sive spem sive metum ex vano trahere, succincto hoc tractatu solide ostendit Clarissimus Autor. In quo de Conjunctionibus Magnis, Veris & Mediis necessaria præfatus, quam, cum sui ipsius, coeuntiumque Planetarum, tum triplicitatum, in quibus contingunt, ratione vim, ex consulto Astrologorum exerceant, quibusque rationibus hæc Conjunctionibus asseratur, recenset: suam post epicrisin subjungens, argumentorum ab Astrologis adductorum momenta expendit, quamque ruinosa, & partim absona, partim secum invicem pugnantia, nec ullo ab experientia fido & rationabili testimonio suffulta sint, demonstrat: suo ubique loco interspergens, quæ supra memorati Astrologi de nupera Conjunctione effatis opponenda censuit.

JOANNIS HANCKE, Soc. Jes. & Prof. Olomucensis, Tenebræ summatim illustratæ;

seu

Doctrina Eclipsium pro opportuniore discentium usu in compendium redacta.

Moguntiæ, 1682. in 4.

CUm doctrina Eclipsium inter Astronomicas principem, citra dubitum teneat locum; suaque & utilitate & jucunditate animos ad se præcipue rapiat; cœlestium phænomenon cognoscendorum cupiditate flagrantes: & vero obvia fere compendia Tyrones calculo ineundo non satis instruant; *Riccioli* porro *Almagestum* (quod de grandioribus aliorum etiam Astronomorum systematibus censendum est) multis intricatum difficultatibus, copiosa varietate sua non paucorum arceat studia; nec, qui commodo discentium vulgati sunt in honorem Astronomorum libri, distractis dudum exemplaribus, compareant amplius: querulis multorum desideriis Elucubratione hac subveniendum ratus *Autor*, quæ ad supputanda quarumcunque Eclipsium momenta inserviunt, in compendium retulit.

Distinxit eam in tria capita: quorum primum, Theoriam motus Solaris; alterum, Lunaris; tertium, utriusque Luminaris Eclipsibus propria, succincte dilucideque complectitur: insertis unicuique capitum calculi exemplis, & subnexis Tabulis ad calculum necessariis, iisque ex Riccioli mensuris & hypothesibus, in Almagesto usurpatis, propria sine dubio *Autoris* opera supputatis.

OCCULTATIO HYADUM ET PALILICII, QUÆ ACcidit Vesperi die $\frac{9\ \text{Januar.}}{30\ \text{Decembr.}}$ *Anni* $168\frac{3}{2}$ *observata Vratislaviæ a Gottf. Schultz D.*

DUm circa horam quintam vespertinam, invitante cœli serenitate, ad instantem Palilicii occultationem supellectilem necessariam instruebam & disponebam, commodum animadvertebam, Lunam duabus Stellulis quartæ magnitudinis, & ut puto, sub gemina inter Hyades a Bayero θ insignita comprehensis, imminere, hasque brevi ab illa tegendas esse. Quare sine mora ulteriore me ad observationem accinxi, & primo binas dictas stellulas cum Lunæ vicinæ maculis contuli, tantumque eas invicem distare deprehendi, quantum *insula Ficaria* a *monte Porphyrite* removetur. Mox existebant

Tem-

Tempus æstimatum.			Tempus ex altitud. corr.				Altitudines Quadr. captæ.	
H.	'	''	H.	'	''		°	'
4.	55.	0	5.	4.	1	*Mons Sinai* & *Insula Apollonia* major sub eodem Verticali.		
4.	58.	30	5.	7.	32	Borealior duarum stellularũ, Mons *Ætna*, & *Besbicus* Insula erant in eadem linea recta.		
5.	5.	10	5.	14.	14	Altitudo Capellæ.	48	52
5.	22.	0	5.	31.	9	Borealior occultatur, existens in linea recta cum Insula *Creta* & Ostio interiore *Freti Sirbonici*.		
5.	28.	40	5.	37.	50	Australior, Mons *Ætna* & Insula *Sardinia* in eadem linea recta.		
5.	34.	0	5.	43.	12	Australior, Ins. *Creta* & *Byzantium* in linea recta.		
5.	35.	0	5.	44.	12	Australior occultatur.		
						Animadvertebam jam, aliam quandam stellulam dimidia Tubi apertura a margine Lunæ occidentali distantem, quam & ipsam paullo ante tectam fuisse, situs ad Lunam arguebat.		
						Emersionis momenta occupatione quadam interveniente observare non potui.		
6.	25.	20	6.	34.	45	Altitudo lucidi Humeri Orionis. *dub.*	27.	33
7.	47.	0	7.	56.	47	Altitudo Canis minoris -	23.	9
8.	1.	0	8.	10.	51	iterum capta *dub.*	25.	23
8.	8.	15	8.	18.	8	tertium capta	26.	20

Tempus æstimatum.	Tempus correctum.		Altitudines Quadr. captæ.
H. ′ ″	H. ′ ″		° ′
8. 13. 20	8. 23. 14	Stellulæ antea occultatæ jam integra Tubi apertura a margine Lunæ occidentali removebantur, interque hanc & illas medio fere spatio alia comparebat stellula, duabus istis minor, quæ & ipsa tecta fuerat.	
8. 31. 50	8. 41. 49	Insulæ *Creta* & *Corsica* sub eodem Verticali.	
8. 43. 30	8. 53. 32	Palilicium dimidia Tubi apertura a sectione lucis & umbræ distabat.	
		NB. *Tubi apertura præcise capit distantiam stellarum ξ & υ Tauri apud Bayerum.*	
8. 47. 30	8. 57. 33	Mons *Horminius*, Sinus *Syrticus*, & Palilicium in linea recta.	
8. 58. 30	9. 8. 36	Mons *Sinai*, Insula *Cyprus* & *Circaium Promontorium* sub eodem verticali.	
9. 5. 50	9. 15. 58	Palilicium, *Ætna* & Insula *Besbicus* in eadem recta.	
9. 26. 40	9. 36. 53	Palilicium, *Sinus Syrticus*, & Insula *Besbicus* in linea recta.	
9. 31. 45	9. 42. 0	Palilicium occultatur, existens in linea recta cum *monte Ætna* & *Sinu Syrtico*.	
9. 45. 0	9. 55. 18	Altitudo Cordis Leonis *dub.*	24. 1
9. 46. 10	9. 56. 29	Mons *Sinai* & *Promontorium*.	

Tem-

Tempus æstimatum.	Tempus correctum.		Altitudines Quadr.
H. ′ ″	H. ′ ″		° ′
		ad *sinum Apollinis*, sub eodem verticali.	
9. 53. 30	10. 3. 51	Altitudo Cordis Leonis	25. 53
10. 27. 40	10. 38. 10	Mons *Sinai*, & Insula *Calathe* sub eodem verticali.	
10. 38. 0	10. 48. 32	Mons *Sinai* & margo orientalis *Siciliæ*, sub eodē verticali.	
10. 45. 20	10. 55. 54	Emersio Palilicii e disco Lunari.	
10. 47. 40	10. 58. 15	Palilicium, Montes *Horminius* & *Porphyrites* in linea recta.	
10. 49. 20	10. 59. 55	Mons *Sinai* & *Porphyrites* sub eodem Verticali.	
11. 8. 20	11. 19. 0	Altitudo Cordis Leonis.	36. 58

Ex observatis hisce oppido liquet, Stellam subiisse Lunæ discum paullo infra Paludem *Maraotim*, emersisse vero ad montem *Hippocum* inferiorem: Viam itinerariam ejus transiisse infra Paludem *Maraotim*, ad Insulam *Leam*, inter *Strophades*, supra *Melos*, per montem *Masicytum*, stringendo limbum australem montis *Didymi*, per *Antitaurum*, *Moschum* superiorem, *Fretum Ponticum*, *Caucasum* superiorem, & limbum australem *Insulæ Majoris* maris Caspii: & 1h. 13′ 54″ post corpus lunare delituisse.

LES MOEURS DES ISRAELITES, PAR M. Fleury, Precepteur de Monseigneur de Vermandois.

i. e.

MORES ISRAELITARUM, Auctore Dn. FLEURIO, *Dni de Vermandois Præceptore.*

Parisiis 1681. Hagæ Com. 1682. in 12.

 Nun-

NUnquam satis inculcari populo Christiano potest pietatis & morum sanctimonia, his præsertim temporibus, quibus *abundat iniquitas & refrigescit charitas multorum.* Nec aliud Auctor hic, quem *Jac. Benignus Bossuetus Episcopus Condomensis* (nunc Meldensis) in Approbatione Opusculi *Presbyterum Parisiensis Diœcesis* nominat, insignique mactat elogio, propositum habet, quam ut posita ob oculos vitæ simplicis ac innocentis idea, qualem populus quondam Israeliticus coluit, seculi lascivientis mores pro virili emendet, ac ad vitæ sanctitatem illustri exemplo Lectorem reducat. Ita enim persuasum habet, vitam populi Judaici sacris Veteris Testamenti literis descriptam, & naturæ societatique humanæ maxime conformem extitisse, & non in morum tantum disciplina, sed Oeconomia quoque ac Politia præceptiones saluberrimas præbere: vulgo vero non aliam ob causam despicatui duci, quam quod ab institutis hodierni ævi discrepet, quæ a simplici ac frugali vitæ ratione, moribusque pastoritiis & agrestibus veterum, ad ignaviam luxumque deflexerunt. Eo itaque studio vitam moresque Israelitarum describere aggreditur, tribusque partibus opusculum distinguit. *Prima* de Patriarchis, eorumque nobilitate, libertate, divitiis, occupationibus ac frugalitate; *altera* de Israelitis ab exitu ex Ægypto usque ad captivitatem Babylonicam, deque eorum nobilitate, laboribus, agricultura, regione quam incoluerunt seu Terra sancta, opibus, artibus, opificiis, vestitu, supellectile, domibus, victu, purificationum ritibus, matrimoniis, uxoribus, liberorum educatione, studiis, elegantia, oblectamentis, luctu, religione, jejuniis, votis, prophetis, regimine, auctoritate senum, re forensi, militia, Regibus; *tertia* de Judæis ex captivitate reversis, eorumque sub Persarum & Macedonum dominatu conditione, Regno Assamonæorum, posteriorum denique Judæorum corruptis moribus, sectis, ac superstitione, succincte tersequе differens.

LES MOEURS DES CHRESTIENS,
par M. Fleury.

Mores Christianorum, Auctore Dn. Fleurio.

Parisiis & Hagæ Com. 1682. in 12.

Idem

IDem in hoc libello Auctori scopus, qui in superiori fuit, depravatos seculi mores corrigere. Præfigitur autem opusculo non Bossueti tantum Meldensis Episcopi, ut in priori factum, sed ipsius etiam Censoris Sorbonici luculentum ejus encomium; nec deerunt ex nostris, quibus liber probabitur, plurima in eo memoratu digna, tum candide & eleganter narrata deprehensuris. Quanquam enim inter alias scribendi causas eam etiam alleget Auctor, ut Protestantes agnoscant, se sine ratione a Romana Ecclesia dissentire, quæ in dogmatibus pura sit, etsi moribus & disciplina veterum sanctitati dissimilis: reperient tamen omnes multa, quæ ad excitandum pietatis studium faciunt, collato veterum Christianorum cum nostri temporis hominibus exemplo. Id vero ita præstat Auctor, ut in quatuor Epochas totam Christianæ vitæ & disciplinæ Historiam distribuat. Agit enim 1. de Ecclesia Hierosolymitana, qualis in Actis Apostolicis describitur. 2. De statu conversionis tum Judæorum, tum maxime gentilium, post Apostolica tempora, usque ad Constantinum M. 3. De proximo post Constantinum tempore. 4. De sequentibus a quarto usque ad nostrum seculis. Ubi præsupponit in Ecclesia Romana, ut jam notatum est, dogmatum puritatem; dissimulat etiam & emollit multa in externis, quæ dissentientes possent offendere: ubi quam bene hypothesi & causæ serviat, accommodatis, quos citat, Auctorum testimoniis, alii dispicient. Lapsum tamen morum in clero & populo ingenue agnoscit, ejusque varias causas refert: relaxationem puta disciplinæ, pietatis, concordiæ, benevolentiæ, patientiæ, frugalitatis, aliarumque virtutum, postquam persecutiones cessaverunt: contagium vitiorum ab admixtis magno numero paganis, Christianismum non serio, sed Principum, & moris, aut commodi externi causa amplexis: Hæreses, præsertim in Oriente, monstrosas & multiplices; dein Mahometismum: In Occidente barbararum gentium irruptiones & cum Christianis coalitiones: oppressa per barbariem sacra studia, ac scholasticas contra invectas speculationes: Episcopos ad munia aulica ac regendas provincias admissos: Casistarum, quos vocant, varia inventa & relaxamenta circa Moralem Disciplinam: bella tum inter Christianos ipsos gesta, tum adversus Mahomedanos ad liberandam Terram sanctam suscepta: Literatos duobus adhinc seculis Græcæ & Latinæ linguæ studio ad Ethnicorum mores reducendum, contemtimque de religione judicandum perversos, &c. Quibus omnibus opponere se

scri-

ſcribit veterum Chriſtianorum, & qui ſubinde corruptioribus licet ſeculis eorum exempla æmulati ſint, mores & vitam: ſummeque lætaturum, ſi qui commoveri ſe patiantur, ut illorum exemplo, etſi in carne manentes, vivant tamen vita ſpirituali, quæ genuinus effectus eſt gratiæ Jeſu Chriſti.

JOH. LUDOVICI FABRITII APOLOGETICUS pro genere humano contra calumniam Atheiſmi, ad Ampliſſimum Virum Philippum van Heiring.

Heidelbergæ in 4. 1682.

ETſi Chriſtiani, qui divinis teſtimoniis fidem habent, dubitare non poſſunt, notitiam DEI omnium mortalium mentibus inſitam, juxta cum contemplatione operum DEI mirandorum ſumtam efficere, ut nulla gens adeo barbara ac efferata eſſe queat, quin Numen aliquod (qualecunque tandem,) credat, idque cultu quodam proſequendum eſſe cenſeat; tamen infelici hoc noſtro ævo legimus, non deeſſe, qui, ut graviſſimo omnium ſceleri, atheiſmum puta, patrocinium parent, affirmare haud dubitant, & olim fuiſſe & extare adhuc populos ac gentes integras, quæ beſtiarum inſtar, ſine DEO, lege & omni religione vitam hanc tranſigant. Hanc calumniam, quæ generis humani parti affingitur magnæ, ut dilueret *Autor Clariſſimus*, Ariſtæum *primum* opponentem ſibi tum ex veteri, tum nova gentium hiſtoria, populos omni religione deſtitutos introducit; *deinde* vero oſtendit certiori hiſtoriarum fide nixus, falſa eſſe, quæ de atheiſmo veterum Germanorum ex Jul. Cæſare, Romanorum ante Numam Pompilium, Græcorum ante informationem ab Ægyptiis acceptam, incolarum novæ Zemblæ, Zeilan, Souldanorum in extremæ Africæ oris, habitatorum Magellanicæ, Peruvianorum, Braſilianorum ante Chriſtianorum in illas regiones adventum, Chichimecarum in nova Hiſpania, & aliarum gentium barbarie atheiſtica adferri ſolent. Concedit, quod per abuſum ſanæ rationis, multæ gentes neſciant cultum veri Numinis; ſed inde illis abjudicare velle omnem religionem, abſurdum putat. Quare tandem diſſertationem hanc ſuam concludit, *nullam gentem adeo eſſe efferatam, quin Numen aliquod habeat.*

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Maji Anno M. DC LXXXIII.

ACADEMIE DES SCIENCES ET DES ARTS, contenant les vies, & les eloges historiques des hommes illustres, qui ont excellé en ces professions depuis environ quatre siecles parmy diverses nations de l' Europe; par ISAAC BULLART, Chevalier de l' Ordre de Saint Michael, Divisé en deux Tomes.

a Paris, 1682, fol.

id est,

Academia Artium & Scientiarum: exhibens vitas, & elogia, ac res gestas illustrium virorum, qui clari in sua arte quatuor intra secula apud diversas in Europa gentes extiterunt auctore ISAACO BULLARTIO, Equite Ord. S. Michaelis; duobus Tomis divisa.

Parisiis, 1682, fol.

CLarorum virorum facta moresque posteris tradere, scribente Tacito, antiquitus usitatum: his quoque temporibus non negligendum sibi duxit ISAACUS BULLARTIUS, qui summo studio & exquisita industria non laudes saltem eruditione & artibus illustrium virorum composuit; sed vitas quoque eorundem, quantum earum consequi licuit, descripsit; & ut tanto expressior ipsorum memoria exstaret, icones adjecit æri incisas, duorum artificum non contemnendorum, *Larmessini* & *Bulonnesii* opera elaboratas. Nam cum imagines ac statuæ præclare meritorum de humano genere hominum vultus referentes, jam priscis temporibus, non magis ornamenti loco adhibitæ, quam ut memoria eorundem prorogaretur, ac posteri incitarentur ad imitandas insignes eorum virtutes, quorum

 simu-

simulacra saxis, cera, ære, argento, auro expressa cernerent, propterea *animorum incitamenta* Senecæ epistola LXIV dicta, receptæ fuerint: laudabile sane istorum studium est, qui immortalitati defunctorum, utilitatibus vero superstitum, hoc dare satagunt, ut habitus oris, cujus jucunda recordatio, cum vita præstantium virorum ne intercidat, sed in omnis posteritatis oculis versetur. Quo studio veteres cumprimis flagrasse, Alexandri Severi exemplo, *imaginibus clarorum virorum lararium suum exornantis*, quod narrat Lampridius; ac Titi Pomponii Attici *singulari* de iis edito *volumine*, sed quod injuria ævi ad nos non pervenit, manifestum est. Idem propositum secutus est Auctor hoc opere, in quo litterarum & eruditarum artium gloria illustrium virorum imagines, æneis insculptas formis, nitideque expressas, exhibet: subjecta cujusque vita Gallico idiomate descripta, quam monumento, sive sepulcrali inscriptione, qua cujusvis tumulus insignitus fuit, claudit & obsignat. Cui studio summa cum laude, nec minori felicitate cœpto cum immortuus fuisset, ipsius filius JACOBUS IGNATIUS BULLARTIUS immorandum, istudque absolvendum duxit: ita quidem, ut prolixiori verborum in elogiis ambitu repudiato, quem interdum adhibuerat parens, versibusque Ronsardi ac aliorum poetarum Gallicorum, quos pater insperserat, resectis, Vitas ab ipso conscriptas expoliret: novas autem, quarum notitia parentem fugerat, sed quam ipse consecutus fuerat, adjiceret: pluribusque imaginibus opus exornaret. In duos istud divisit tomos: quorum prior quinque libros continet: *primo* rerum publice gerendarum laude insignes; *secundo* rerum gestarum narrationibus bene meritos; *tertio* juris scientia claros; *quarto* litterarum elegantiorum opera præstantes; *quinto* pingendi, ædificandi, ac statuarum apte concinnandarum artis peritos, exhibente. Posterior sex libros complectitur: quorum *primus* rerum sacrarum cognitione eximios; *secundus* philosophiæ, matheseos, & medicinæ studiis præstabiles; *tertius* vario scientiarum genere excellentes; *quartus* carminum gloria celebres; *quintus* artium variarum, typographiæ, mathematices, geographiæ, musicæ, rei bellicæ, sive inventione, sive cognitione, ingens nomen meritos; *sextus* denique pingendi, oculorumque oblectandorum adjuvandorumve scientia insignes sistit.

Il-

JUSTINI HISTORIARUM PHILIPPICArum Libri XLIV: ex recensione Joannis Georgii Grævii; cum ejusdem castigationibus.

Lugduni Batavorum, 1683. in 8.

OMnium regnorum & rerumpublicarum, quæ floruerunt ante Salvatoris Christi in terris ortum, origines, progressus & finem persecutus est olim *Trogus Pompejus*, laudatus Plinio, Charisio, Augustino, & veteri Virgiliano interpreti, aliisque. Hujus historiam in compendium redegit *M. Junianus Justinus*, ob id *compendiarius Trogi* dictus Saresberiensi: cujus ætatem in Antonini Pii tempora referunt; nullum autem ex vetustis scriptoribus, qui ex fœda barbariei tempestate, tristique rei litterariæ naufragio quasi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis studii historiarum eo accommodatiorem esse, doctissimi viri censent. Tam terse sane, tam emendate scripsit, ut seculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex Trojo, optimi ævi scriptore, delibasse videatur. Nec præter eum quisquam amplius exstat eorum, qui secundum seriem temporum res plerarumque gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longa superioris memoriæ nocte, optimarumque artium fatali silentio deletis. Quo majori in pretio habendum conservandumque istum existimarunt, qui bonarum litterarum studia, superiori & hoc seculo, industria sua excoluerunt. Inter quos illustre nomen *Jacobi Bongarsii*, qui ei perpoliendo magnam & utilem cumprimis operam impendit; quippe e decem optimæ notæ manuscriptis codicibus eundem integritati nitorique suo redditum emendatumque & notis illustratum anno 1581 Parisiis edidit, Vir amplissimæ dignationis, exquisitæ prudentiæ, & rarioris doctrinæ. Hunc secutus *Franciscus Modius* ad Fuldensium membranarum fidem eundem emaculatum, cum notarum spicilegio emisit. Et ad horum editiones plures aliæ compositæ passim prodierunt. Post eos *Daniel Pareus* Francofurti anno 1630, *Matthias Berneggerus* Argentorati anno 1631, *Marcus Zuerius Boxhornius* Amstelodami

dami anno 1638, *Isaacus Vossius* Lugduni Batavorum anno 1640, *Tanaquillus Faber* Salmurii anno 1671, *Johannes Vorstius* Berolini anno 1673, *Johannes Schefferus* Holmiæ anno 1678, *Josephus Cantelius* Parisiis anno 1677, studii sui, quod auctori huic impenderunt, monumenta in publicum emisere: quorum plerorumque notas, chronologiam, & indices, resectis tamen amputatisque non negligendis observatis, Amstelodamenses anno 1669 auspiciis Schrevelii excuderunt, & hos secuti Lugdunenses in Galliis, ac Uratislavienses typi sunt imitati. Utilem autem cumprimis & salutarem Justino operam Johannes Georgius Grævius impendit, ad Florentinam anni 1525 Juntarum editionem vulgatas hactenus componens, & insignem emendationem, eaque haud parum lucis pluribus scriptoris hujus locis, vel ætatis vitio, vel correctorum culpa depravatis afferens: quo studio suo exornatum notisque insignitum Justinum Trajecti ad Rhenum anno 1668 minori forma edidit. Igitur cum recudere denuo longe utilissimum auctorem superiori anno cuperet bibliopola Lugdunensis, vocato in consilium doctissimo & melioribus litteris juvandis nato Viro, omnes omnium qui hactenus Justinum illustraverant notas integras illibatasque, Bongarsii puta, Modii, Berneggeri, Vossii, Fabri, Vorstii, Schefferique adjiciendas, suas vero iisdem attexendas censuit: omittendas autem Cantelianas putavit, utpote Serenissimi Delphini in usum adornatas, instituto autem suo, quod auctorum emendationi sinceræque lectioni intendit, parum inservituras. Nec indicem a Freinshemio cœptum, a Vorstio autem & Scheffero locupletatum neglexit: adeoque quidquid egregii ad exornandum auctorem hunc in literas unquam missum fuit, congessit; ut omnibus elegantiarum numeris absolutam hanc recensionem, nec meliorem hac editione ullam extitisse antea, merito affirmare liceat.

Die Deutsche Bibel D. Martini Lutheri aus der Grund-Sprach/dem Context und Parallel-Sprüchen / mit Beyfügung der Auslegung / die in Lutheri Schrifften zu finden / erkläret durch D. Abraham Calovium.

id est,

id est,

Biblia Germanice a Luthero versa, e fontibus, contextu, dictisque parallelis, secundum ductum ipsius Lutheri, ejusdemque utplurimum verbis declarata per D. Abrah. Calovium.

Witteberga, 1682. in fol.

Postquam Biblia Illustrata Latine jam ante decennium edidit Auctor celeberrimus, inque iis ψευδερμηνείας heterodoxorum exegetarum haud postremi, H. Grotii, polemice adduxit & rejecit; jam Germanice eundem sacratissimum Codicem evulgavit, inque eo Interpretum orthodoxorum principis, B. Lutheri, verba, ubi potuit, exegetice adhibuit & retinuit. Hæc nimirum cura præcipua in hoc Opere Theologi jam per XXXII annos in cathedra Lutheri docentis scribentisque indefesse. Præterea tam capita, quam libros accurate in sua membra distinxit; verbis singulis, si opus fuit, aut integris periodis interpretationem apte subjecit; eamque e linguis sacris, contextu & parallelismis pure hausit; ipsiusque Lutheri ore, ubi adhuc in scriptis ejus potuit audiri, fideliter expressit; adeo ut de literali sensu ubique, deque usu non raro constare queat. Totum Opus in V. & N. T. est distributum, illudque quatuor, hoc duobus Tomis, subjectis totidem Indicibus universalibus, comprehenditur & absolvitur: ut iis, qui dulcius ex ipso fonte bibi aquas, hoc est, S. Scripturæ sensum e verbis Spiritus S. & Lutheri purissime cognosci norunt, haud ingratum esse possit.

LA GENESE TRADUITE EN FRANCOIS avec l'Explication du Sens literal, & du Sens spirituel, tirée des SS. Peres, & des auteurs Ecclesiastiques.

sive

Genesis Gallice versa, cum explicatione sensus literalis & spiritualis, excerpta ex SS. Patribus & auctoribus Ecclesiasticis, Tomis duobus comprehensa. Juxta exemplar Parisiense 1682. in 12.

AUctorem, licet nomen non adscripserit, celebrem Parisiis esse, apparet ex testimonio censorum, qui plura ejus opera laudant: ipse vero Commentarium suum in Esaiam prophetam allegat. Præmisit amplam præfationem bipartitam, in qua multa sunt pie & candide dicta. Parte priori agit de auctoritate Moysis, miraculis ejusdem & Christi atque Apostolorum testimoniis probata. Deplorat tempora nostra, quibus necesse sit Divinitatem Christi Christianis probare, postquam paganorum impietas convicta jaceat. Affert hujus probationis tria capita, indeque concludit, miracula nova pro veritate desiderari non debere, sed, ut ait Augustinus, *credendum esse mundo credente, nisi quis velit ipse prodigium esse, qui prodigia postulet.* Horrendum etiam esse, quod de veritate librorum sacrorum inter Christianos disceptandum sit, cum de antiquis auctoribus profanis nemo nisi summe stupidus aut impudens neget, libros ab iis, quorum nomen ferunt, scriptos esse. Provocat ad Judæos, qui libros Moysaicos, quamvis multa contra illos contineant, circumferant & pro authenticis habeant, majori cum stabilimento fidei, quam si Judæi omnes conversi essent, & paganis aut atheis suspicionem collusionis facerent. Laudat exemplum Augustini, qui Manichæorum scepsin tandem abjecerit; & damnat dubitationes Philosophicas, quibus tot magna ingenia hodie abripiantur ad Atheismum. Quanquam vero externis adminiculis argumentorum non opus habeant *pectora fidelia & simpliciter Christiana*, qualia deprædicat Augustinus: prodesse tamen externa illa etiam fidelibus ad firmandam fidem. Confert postea Mahommetis imposturas, earumque falsitatem & turpitudinem, cum veritate Christiana. In parte posteriori præfationis, institutum & ordinem operis sui enarrat. Præmittit iterum laudationem Moysis, qui non tantum ex divina inspiratione, sed & testium egregiorum traditionibus scripserit. Amramus enim pater Moysis narrare huic potuit audita a Levi patre suo: Levi vero vixit annis 33 cum Isaaco: Isaacus 50 annis cum Semo: Semus ante diluvium 100 annis cum Methusalem proavo suo, qui 260 annis cum Adamo vixerat. Sic inter Adamum & Isaacum duos tantum, Methusalemum nempe & Semum; inter Isaacum & Amramum, parentem Moysis, unum Levi interfuisse, qui visa & audita ab iis, qui viderant, suis narrarent. Ostendit fundamen-

damentum hujus calculi in adjuncta tabella chronologica. Quod attinet ad Textum & Commentationes, profitetur versionem Gallicam (cui Latina Vulgata e regione apposita est) ad fontes Hebræos adornatam, & ex optimis interpretibus. Capitibus singulis subnectitur Annotatio ad sensum literalem, deinde ad spiritualem seu moralem, vel ubi materia prolixitatem non exigit, uterque conjungitur. Spiritualem sive Mysticum sensum dari omnino statuit contra eos, qui id negant: laudat tamen judicium Augustini, qui monuit, ne nihil, & ne omnia figurate scripta censeantur, ex lib. 16, de Civ. D. c. 2. Excusat, quod Originem, & qui eum imitantur, quamvis pro sanctis doctoribus habeat, secutus tamen non sit. Auctam enim fontium notitiam, & erutum postea sensum literalem, ad veritatem solidam & ædificationem facientem. Chrysostomum refert plusquam 60 homiliis Genesin explicasse, sed eo fine, ut exemplis Patriarcharum ad fidem & pietatem auditores excitaret; ad difficultates vero Textus non respexisse. Augustinum libris 33 in Genesin commentatum ad refutandum *Faustum Manichæum*, qui Deum & Patriarchas horrendis blasphemiis & conviciis infestaverat. Consulendos etiam libros Augustini XII, quibus adversus eosdem Manichæos opus Dei hexaemeron, & tria Geneseos priora capita explicavit, tum libr. 12 & 13 Confessionum. Petit veniam, quod hos auctores secutus, prolixior aliquando, præsertim in primis capitibus fuerit. Lectionis vero utilitatem summam fore spondet ob egregia sanctorum exempla, quibus plus, quam præceptis, apud populum proficiatur. Nihil certe præferri posse *tribus* illis *Patriarchis*, quorum Deum se supremum Numen nominaverit, repetente id Christo Matth. 8, 11, qui & beatitudinis locum in sinu Abrahami collocet Luc. 16, 24. Nec satis prædicari posse Adami pœnitentiam, Noachi obedientiam, Josephi patientiam, aliorumque illo tempore virtutes, qui teste Augustino veri Christiani fuerint, licet nomen non gererent. Ipsum vero Moysem, quantum virum, *ministrum Veteris Testamenti*, *hæredem Novi*! Vitia etiam & eorum pœnas cum ædificatione legi. Commendat denique simplicitatem styli Mosaici, adducto testimonio auctoris pagani, περὶ ὕψους cap. 7, & encomio D. Augustini lib. IV. de Doctr. Chr. cap. 6. Mirum igitur non esse, quod primitiva Ecclesia tanti fecerit Sacras

lite-

literas, & quod Concilia vetusta eas nominent *sancta verba &c. adoranda.*

METHODUS PLANTARUM NOVA, BREVITATIS ac perspicuitatis causa synoptice in Tabulis exhibita, cum notis Generum tum summorum tum subalternorum characteristicis, & observationibus nonnullis de seminibus plantarum. Auctore Joanne Raio M. A. e Societate Regia.

Londini, 1682. in 8.

Cum plantarum multitudo atque varietas fere infinita, mirum quantum confusionis obscuritatisque in animis Botanophilorum pariat, de methodo investiganda soliciti semper fuere Botanici, cujus beneficio plantæ & clare intelligi, & facile addisci, & retineri fideliter possent. Methodum autem ei rei prosperandæ adinventam ab illis non unam esse videas. Alii enim differentias plantarum a locis arcessunt natalibus; alii a diversis temporibus, vel mensium anni intercapedinibus; alii ab usibus, quos hominibus præstant in cibo, in medicina, in sensuum oblectatione, operibusque mechanicis; alii a signatura externa; alii ab auctoribus, a quibus nomenclatura plantis fuit imposita; alii a foliis horumque vel convenientia, vel disconvenientia; alii abs qualitatibus, odoribus puta ac saporibus; alii a radicibus diversis. Sed nulla methodorum harum tum ob prolixitatem nimiam, tum ob dubia inextricabilia approbare se potuit perspicacioribus Phytologiæ mystis. Alia igitur methodus reperta ab aliis, eaque melior & naturæ magis consentanea. Atque hic præter cæteros mirifica *Andreæ Cæsalpini* commendanda est solertia. Nam hic primus, quod sciamus, plantas a seminum & conceptaculorum unicuique flori succedentium numero, una cum corculi seminalis, hoc est puncti, unde germinatio incipit, situ, in genera seu classes distinxit. *Johannes* autem *Rajus* Anglus, qui & ipse notas plantarum characteristicas certas ac proprias, quæ & omnibus sub unoquoque genere contentis speciebus, & solis convenirent, investigavit, tum semina plantarum, earumque conceptacula, tum flores & perianthia, eo quod

quod nonnullorum generum certiores longe notas, quam aut semina aut eorum involucra suppeditent, in consilium adhibuit, atque adeo methodum plantarum partim a seminum & conceptaculorum seminalium numero, figura, situ &c. partim a floris & perianthii in eisdem convenientia aliisque accidentibus, differentias generum constitutivas sumsit, plurima, ut ipsemet in præfatione fatetur ingenue, ex *Andrea Cæsalpino*, *Joachimo Jungio*, *Fabio Columna*, & *Roberto Morisonio* mutuatus. Tabulas synopticas, genera plantarum & species, harumque differentias ac notas characteristicas repræsentantes præcedunt sectiones V, quarum I generales quasdam de seminibus plantarum observationes exhibet, II de foliis plantarum seminalibus agit, quæ a succedentibus foliis parvitate, superficie lævi, figura, ac modo nascendi differant. III de plantula seminali, reliquisque semine contentis. IV de floribus plantarum, harumque partibus ac differentiis. V. de divisione plantarum generali in Arbores, Frutices, Suffrutices, & Herbas, quanquam tertium membrum, Suffrutices nimirum, Autor resecat, & ad Herbas refert, plantarum tria genera statuens, Arborem, Fruticem, & Herbam. His ita præstructis per tabulas synopticas disponit plantas, initio ab Arboribus facto, earumque divisione in sectione nova seu Tabula generali exposita. Exhibentur postmodum Tabula I Arbores pomiferæ harumque species cum differentiis ac notis charactericis. II Pruniferæ. III Bacciferæ. IV Nuciferæ. V Coniferæ. VI Lanigeræ. VII Siliquosæ. VIII Arbores vasculis seminalibus membranaceis membrisque extantibus aut adjunctis auctis, quibus subnecti posse autor censet, quæ anomalæ sint & sui generis. Arbores excipiunt Frutices. Horum partitione in Sectione II facta, sistuntur in Tabula I Frutices bacciferi cum speciebus ac differentiis, secundum methodum semel cœptam. II Frutices bacciferi foliis deciduis non spinosi. III Frutices foliis deciduis spinosi. IV Frutices seminibus nudis aut vasculis per maturitatem siccis inclusis, floribus non papilionaceis. V Frutices floribus papilionaceis. VI Frutices, qui cum herbis genere proximo conveniunt, & herbæ fruticescentes dici possent. Fruticibus subjiciuntur herbæ, harumque tabula generalis in Sectione III præmittitur. Sistuntur autem Tabula I speciali plantæ imperfectæ, quæ flore videlicet aut semine carent, aut carere saltem, quia sponte quasi proveniunt, videntur, eæque spe-

cificatæ & certis characteribus discriminatæ. II Herbæ semine minutissimo, & nudo oculo vix conspicuo. III Herbæ acaules epiphyllospermæ, capillares, vulgo dorsiferæ dictæ, quia semina earum aversæ foliorum parti adnasci æstimantur, in punctis videlicet seu lineolis illis ferrugineis ibidem conspicuis. IV Herbæ flore imperfecto seu stamineo. V Herbæ flore imperfecto sexu carentes. VI Herbæ flore imperfecto monospermæ semine triquetro. VII, (post sectionem videlicet IV, quæ generatim agit de herbis flore composito, qui ex pluribus videlicet flosculis in unum totalem florem coeuntibus constat,) Herbæ flore composito seu aggregato, planifolio, natura pleno, lactescentes. VII Papposæ Herbæ flore discoide. IIX Herbæ flore discoide nudo. X Herbæ flore composito discoide. XI Herbæ corymbiferæ dictæ discoide nudo seu non radiato. XII Herbæ flore ex flosculis fistularibus, capitatæ vulgo dictæ. XIII Herbæ flore composito anomalæ, iisque affines, in quibus capitula aut spicæ florum compressiores flores compositos imitantur. XIV Herbæ flore perfecto seminibus nudis solitariis, h. e, ad singulos flores singulis. XV Umbelliferæ plantæ seu semen in umbellis gerentes. XVI Herbæ umbelliferæ semine crassiore & minus compresso. XVII Herbæ stellatæ dictæ, quia folia caules ad intervalla stellæ radiantis in modum ambiunt. XVIII Herbæ asperifoliæ. XIX Plantæ verticillatæ fruticosæ. XX Plantæ verticillatæ herbaceæ. XXI Herbæ semine nudo polyspermæ. XXII Herbæ semine nudo polyspermæ, sed nullo perianthio tectæ. XXIII Herbæ pomiferæ. XXIV Herbæ bacciferæ. XXV Plantæ multisiliquæ seu corniculatæ. XXVI (post insertam sectionem de herbis, quarum semina conceptaculis per maturitatem siccis ad singulos flores singulis donantur) Herbæ flore monopetalo uniformi. XXVII Herbæ flore monopetalo difformi. XXVIII Herbæ flore monopetalo bicapsulares, item herbæ flore monopetalo, vasculis seminalibus in terna aut plura loculamenta divisis, nec non herbæ tetrapetalo flore uniformi siliquosæ & capsulatæ. XXIX Herbæ flore tetrapetalo uniformi siliquosæ. XXX Herbæ flore tetrapetalo siliquosæ, semine rotundo seu globoso. XXXI Herbæ flore tetrapetalo uniformi seminibus capsula brevi inclusis. XXXII Herbæ flore tetrapetalo uniformi anomalæ & sui generis variæ. XXXIII Herbæ flore papilionaceo scandentes. XXXIV Herbæ flore pa-

re papilionaceo erectæ seu non scandentes, item herbæ flore papilionaceo siliquis articulatis. XXXV Herbæ flore papilionaceo siliquis geminatis duplicem seminum seriem continentibus. XXXVI Herbæ flore papilionaceo non scandentes trifoliæ. XXXVII Herbæ flore pentapetalo seu polypetalo, foliis integris in caule conjugatim dispositis. XXXVIII Herbæ flore pentapetalo aut polypetalo, foliis in caulibus nullo aut alterno ordine dispositis. XXXIX Herbæ flore pentapetaloide anomalæ. XL. Herbæ culmiferæ seu quæ caulem teretem geniculatum & plerumque concavum edunt, foliis cinctum ad singula genicula singulis, & quidem culmiferæ grano majore. XLI Herbæ culmiferæ grano minore. XLII. Herbæ graminifoliæ, non culmiferæ, flore stamineo. XLIII Herbæ radice bulbosa donatæ eæque graveolentes. XLIV Herbæ radice bulbosa odore nullo aut minus gravi præditæ. XLV Herbæ radice bulbosa tunicata odore nullo aut minus gravi. XLVI Herbæ foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulbosis affines. XLVII Herbæ anomalæ & sui generis. Subnexa est *Synopsis Methodi*, qua *Andreas Cæsalpinus* in Subfruticibus & Herbis disponendis utitur, & *Index* plantarum in Tabulis dispositarum copiosus, isque non Latina tantum, sed & Græca quoque & Anglica plantarum nomina præ se ferens; nec non *summorum Herbarum generum notæ characteristicæ*; & *nova Herbarum in tria genera divisio*, memoriæ juvandæ ergo addita.

JO. GEORGII KULPIS COLLEGIUM GROTIANUM, super Jure Belli ac Pacis in Academia Giessensi XV Exercitationibus institutum.

Prostat Francofurti ad Mœnum apud Albertum Ottonem Fabrum, in 4to, 1682.

CUm Hugo Grotius primus fuerit, qui nobilissimam de Jure Naturæ & Gentium disciplinam in justum artis systema redegit; opus ejusdem aureum de J. B. & P. non solum seculi adplausum meruit; sed multos etiam viros doctissimos excitavit, qui eandem scientiam vel ductu laudati Grotii excolerent, vel in libros illius commentarios aut notas scriberent. Quos cum legere sine Magistro juvenes

ejusmodi rerum adhuc imperiti nequeant, *Autor clarissimus*, novo instituto, sed captui discipulorum satis commodo, universi operis Grotiani argumentum, velut in compendium redegit: ita, ut observato ordine materiarum, quo se insequuntur invicem apud Grotium, sententias prolixiores paucis verbis exceperit, ac ubi illæ obscuræ visæ sunt, vel non satis probæ, adjecto uno alterove vocabulo, reddiderit perspicuas & planas, aut etiam si opus fuit, emendaverit; interdum etiam postulantibus sic auditoribus suis, in argumenta, quæ pro contraria sententia adferri solent, inquisiverit, ac collatis postmodum aliis interpretibus, suam sententiam stabiliverit. In qua opera tamen non dissimulat, se ex doctissimi viri *Ulrici Obrechti* JCti Argentoratensis fontibus, quædam in suos rivulos derivasse. Nam hujus se scholas, cum Argentorati degeret, frequentasse gratus profitetur. In prima Exercitatione, de natura ac indole hujus disciplinæ, per modum *προθεωρίας* philosophatur: in quatuordecim sequentibus, ut jam dictum est, Grotii vestigiis insistit, fideliter tamen allegatis aliorum testimoniis, queis in hoc compendio passim usus est, aut quos etiam censura quadam modestæ notavit.

EHRENFRIDI KLOZII DIFFERENTIÆ Juris Civilis & Reformationis Francofurtensis.

Francofurti, 1682, in 4.

IN strepitu litium Fori componendo, & administranda cuivis justitia, geminam Germania nostra trutinam agnoscit, unam Juris domestici ac in sinu nati, alteram vero peregrini & a Romanis asciti, Comitiali tamen consensu Procerum Germaniæ quasi civitate donati. Cum igitur ex utriusque lancibus suum cuique hoc ordine reddatur, ut litium momenta aliique actus civiles semper ad normam prius Juris patrii, sive universale sive particulare illud fuerit, ponderentur, ac demum eo in casu, ubi hæc deficere videtur, ad alteram a Romanis acceptam recurratur, liquido patescit, utriusque naturam exacte futuro JCto cognoscendam esse, nisi quis non sine probro idem audire velit, quod Quintum Mucium Servio quondam dixisse refert Pom-

Pomponius. Et hinc non potest non omnium puncta ferre eorum institutum, qui Jus Romanum cum Jure proprio, vel Provinciali vel Statutario ita conferunt, ut quod inter ea discrimen intercedit, unicuique ponatur ob oculos. Luculentum hic hujus rei specimen dedit Auctor, qui in hoc ipso libro Juris Civilis & Reformationis inclytæ Civitatis Imperialis Francofurtanæ differentiam, ex ipsis textuum visceribus succincte pariter & perspicue exponit.

ERNESTI GOCKELII, PHILOSOPH. ET J.U.D. nec non Reip. Ulmensis Consil. Methodica Tractatio de Jurisdictione suprema, inprimis ad stylum & praxin Cæsareo-Imperialis Judicii Aulici.

Ulmæ, 1682, in 4.

PEr Jurisdictionem supremam intelligit Auctor h. l. eam, quæ versatur circa Judicia sive primæ sive secundæ instantiæ, quamque exercet, vel aliis exercendam concedit summus Princeps, ut lites componantur. Quoniam vero scopus ejus πρωτεῦων est, hoc in libro Imperii nostri Germanici pandere Jurisdictionem, in quantum ea per Judicium Imperiale Aulicum sese potissimum exserit, hinc præmissis quibusdam generalioribus & summa Juris dicendi potestate Cæsari vindicata, de Jurisdictione ipsius Judicii Imperialis Aulici, Commissionibus Cæsareis & Appellationibus disserit; mox, Ferdinandi III Imperatoris Ordinatione Judiciali Aulica secundum Alphabeti seriem in epitomen redacta, ipsum, qui in hoc supremo Judicio observari solet, Processum, brevibus exponit, tandemque Taxam Imperialem Aulicam, ut & Imperii ac Cameræ Imperialis auctam matriculam appendicis loco annectit.

JOHANNIS VOET P.F.D.N. J.U.G. ET Antecessoris Lugduno-Batavi Compendium Juris juxta seriem Pandectarum, &c.

Lugduni Batav. 1683, in 8.

 Pan-

PAndectas in nuce daturus Auctor, nihil aliud hoc libello agit, quam ut ad latiora Juris volumina, aliquando majori cum fructu evolvenda, tyronibus paret aditum. Hinc intra cancellos compendii subsistens, nulla antiquitatum monimenta, nullas historias, nulla auctorum testimonia, nec alia ex disciplinis Philosophicis petita huic opusculo admiscet, sed levi ac simplici via progressus, thesium suarum robur non aliunde, quam ex solis legibus, iisque haud magno numero constipatis, sed præcipuis, data simul in contextu contrariarum brevissima & nervosa analysi, depromit, hisque consuetudines & mores patrios, in quibus illi divortium a Jure Romano faciunt, ad calcem cujusque tituli superaddit. Quibus ita ad finem perductis, succedunt Civilis atque Canonici Juris differentiæ, quas ipsi paratitlorum textui inserere noluit, ne nondum firmata discentium ingenia in diversum abeuntibus Canonum placitis turbarentur. Indicis loco subnexæ sunt definitiones atque divisiones variæ, juxta seriem Institutionum Imperialium digestæ, quas tenaciter memoriæ mandari suadet. Sub finem vero procemii huic ipsi libello præfixi, *ὡς ἐν παρόδῳ* tangit quendam, qui diu *Cepha Pistophili* larva tectus, varia in se vibrasset spicula, sed cum semel & iterum repulsus, apertius professo nomine fuisset criminatus, huic epistola quadam ad Amicum se respondisse dicit, cui iste denuo præfationem suæ *Vi veritati illatæ repulsæ* præmissam, opposuerit. Cum vero hæc ipsa nihil novi ac solidi contineret, eam contemtu se vindicaturum profitetur, hoc unice lectorem rogans, ut utriusque scripta postrema probe ad se invicem conferat, & ex iis de justitia causæ ferat judicium.

JOHANNIS SCOTI ERIGENÆ DE divisione naturæ libri quinq; diu desiderati. Accedit appendix ex Ambiguis S. Maximi Græce & Latine.

Oxonii, A.C. 1681. in fol.

INter Ecclesiasticos noni seculi Scriptores fama haud postremus est Johannes Scotus Erigena, a natali solo forte sic appellatus, quod editionis hujus Autor non cum plerisque in Scotia vel Hibernia indi-

genis

genis Erin dicta, sed in Ergene quaerendum suspicatur. Est autem Ergene ipso teste pars non contemnenda Herefortensis Comitatus, Walliae contermina in eo terrae tractu, qui a modernis Wallis Erynug vel Ereinue dicitur. Quam conjecturam exinde firmat, quod Johannes hic ab *Hidensium Annalium* conditore, & *Johanne Rosso* in lib. de Regibus, Wallus nominetur, & quod Scoti Walliae fines aliquando occupaverint, unde Scoti cognomen Erigine accedere potuerit. Sed nolumus jam ejus patriae, de qua Autores admodum inter se dissentiunt, qui vitam ejus attingunt, diutius, immorari. Illud ex *Prudentio Tricassino* coaevo Scriptore constat, quod in Hibernia saltem versatus fuerit, antequam in Gallias abiret, ubi eum *Carolus Calvus* assiduum & familiarem mensae & cubiculi comitem habuit, donec certaminum, quibus liber adversus *Gotteschalcum* scriptus, ipsum implicaverat, pertaesus in Angliam concessit. Illic vero dum Magistri officio fungeretur, eadem cum Prudentii Cassiano fata expertus, & puerorum graphiis confossus perhibetur, sive dogma Eucharistiae, ut *Genebrardo in Liturg. Dionys.* & *Vossio in hist. Pelag.* aliisque placet, sive alia quaecunque causa, quam in tanto Historiarum silentio divinare difficile est, puerilia haec arma in ipsius necem concitaverit.

Inter ingenii monumenta, quae reliquit, sunt *libri quinque de divisione naturae*, in quibus per modum dialogi inter magistrum & discipulum, post generalem rerum divisionem in ea, quae sunt & non sunt, quatuor naturae differentias exponit, quas statim sub initium operis summatim hoc ordine recenset: *prima est, quae creat & non creatur, secunda in eam quae creatur & creat, tertia in eam quae creatur & non creat, quarta quae nec creat nec creatur.* Quid de singulis statuat persequi, ne vel obscuritate rerum vel nimia prolixitate lectori taedium creemus, supersedemus. At de integro opere, quod juxta fidem antiqui manuscripti cum alio Gallicano diligenter collati in Anglia nunc primum prodit, praefatio monet, quod diu fine nomine circumlatum, & a *Tritbemio Johanni Scoto Mailrosio* perperam tributum, sed a *Wilhelmo Malmesburiensi* & aliis Historicis Johanni Erigenae recte vindicatum fuerit, cum vel e subjecta *S. Maximi* versione, unum eundemque utriusque operis Autorem esse constet.

Scripsit nimirum *S. Maximus* inter alia expositionem *ambiguo-*

rum aliquot locorum, quæ in *Gregorii Nazianzeni* operibus continentur. Atque hæc ambigua saltem ex parte Latine vertit Scotus Erigena, quæ nunc una cum epistola ejus nuncupatoria ad Carolum Calvum (ejus enim ad nutum hoc tentaverat) libris de divisione naturæ instar appendicis accedunt. Ea vero quoad Græca magna ex parte *Emerico Bigotio*, sed quantum ad Latina *Johanni Mabillonio* accepta referri cupit doctissimus Editor, ex cujus emendationibus ad calcem additis apparet, Erigenam in Græcis alphabetarium fuisse.

Sed nihilominus præter Maximi Ambigua etiam *Dionysii Areopagitæ* pleraque monumenta in Latinum sermonem transtulit. Et hoc opus, quod in Bituricensi Jesuitarum Collegio manuscriptum *Labbeus*, ac simul cum *Dionysii Carthusiani* commentariis Coloniæ A. C. 1536 typis excusum extare *Simlerus* & *Frisius* in Bibliotheca sua referunt, itidem Carolo Calvo dedicavit, ad quem eo nomine duas epistolas, unam soluta, & alteram ligata oratione scripsit, quas una cum *Anastasii Bibliothecarii* ad eundem Carolum de eodem argumento epistola, in Hibernicis suis epistolis *Jacobus Usserius* in publicum emisit.

Quamvis autem hæc Dionysii versio Scotum nostrum apud nonnullos in Hæreseos suspicionem adduxerit, longe tamen gravius ejus liber *de Prædestinatione*, quem *Hincmaro Remensi* & *Pardulo Laudunensi* impellentibus adversus Gotteschalcum scripsit, impugnatus est. Selecta enim ex hoc libro capitula & *Prudentius Tricassinus*, cui ea *Venila* Archiepiscopus Senonensis transmiserat, & *Ecclesia Lugdunensis*, sive Diaconi sui *Flori Magistri*, sive alterius cujuspiam opera utens confutavit. Quin & *Synodus Valentina* ista Scoti capitula tanquam Scoticas pultes veritati nauseam afferentes rejecit & damnavit, cujus canones postea *Synodus Lingonensis* confirmavit & *Tullensis apud Saponarias* publice relegit, qua de re *Jacobus Usserius* in Hist. Gotteschalci, nec non *Gilbertus Mauguinus*, qui hunc Scoti librum una cum Prudentio, Floro & aliis noni seculi monumentis ad hanc controversiam pertinentibus publici juris fecit, & dissertationibus illustravit, ejusdemque Antagonista *Ludovicus Cellotius*, qui ut per Gotteschalci latera Jansenistas pungeret, Hæretici illius historiam quinque libris complexus est, prolixius egerunt.

Nec

Nec meliora fata liber Erigenæ *de Eucharistia*, in quo Berengario prælusit, habuit. Nam *Adrevaldus* Floriacensis Ordinis Benedictini Monachus Veterum Patrum sententias de Corpore & Sanguine Christi adversus Erigenam collegit, quem libellum Tomo XII *Spicilegii Dacheriani* insertum cernimus. Et postea circa medium seculi undecimi liber in *Concilio Parisiensi* & *Vercellensi* damnatus, & in *Romano* insuper combustus apud *Lanfrantum* & alios Autores legitur. Num vero liber ille Scoti adhuc supersit, nec ab eo differat, qui sub *Ratramni* nomine vulgatus extat, ut *Petro de Marca in epist. ad Dacherium*, & *P. Parisio* ord. Canonic. Regul. Congreg. S. Genovefæ Theologo, hoc ipso anno fatis suis defuncto, in dissertatione ad finem Tomi I de perpetua Ecclesiæ fide circa Eucharistiam edita videtur, nondum satis manifestum est, ut ex iis liquet, quæ in eam rem disseruit *Johannes Mabillon* in præf. ad part. 2. quarti Seculi Benedictini.

Idem Mabillon, diligentissimus antiquitatis Ecclesiasticæ indagator, Erigenæ librum *de Visione Dei* in MSC. Codice Claronariscensi prope Audomaropolin deprehendit, qui nondum lucem publicam aspexit.

Reliqua opuscula, quæ Scoto tribuuntur, ut *Commentarii in Martianum Capellam*, *excerpta ex Macrobio*, *de disciplina Scholarium liber*, *disputatio cum Theodoro Studita*, *Versio Moralium Aristotelis*, *versio libri Aristotelici de regimine Principum*, *Commentarii in decem Aristotelis Categorias*, *dogmata Philosophorum*, *homilia*, *de fide contra Barbaros*, & *Tomi Paraphrastici*, pleraque Scoto supposita videntur.

Cæterum qui huic Scoto, vel ob consensum in doctrina de S. Cœna, vel ob alias causas bene volunt, allegant, quod inter sinistras multorum censuras haud pauca doctrinæ & sanctitatis elogia tulerit, & Chrysostomi cognomento decoratus fuerit; quod Græca quam affectavit literatura, gliscentibus inter Nicolaum I & Photium dissidiis, multum invidiæ ipsi conciliaverit; quod multa in eo reprehendantur, quæ in aliis Patribus, si non probata, saltem dissimulata fuerint; denique quod, cum martyr obiisset, grata posteritas ad d. 4. Id. Novembr. memoriam ejus celebraverit, inque *Martyrologio Romano*, quod A. C. 1580 prodiit, decus illi suum adhuc integrum constiterit.

At contra qui sentiunt, inter hæreticos illum referunt, nomenque ejus fastis sacris aut merito expunctum, aut nunquam illis insertum, omniaq; quæ de honorifico martyrii titulo ex antiquo epitaphio & aliis monumentis afferuntur, ad alium Johannem pertinere contendunt. In hoc autem utraque pars consentit, quod Erigenæ ingenium, subinde spinosis & perplexis speculationibus nimium indulgens, in varios errores prolapsum fuerit, a quibus hos de naturæ divisione libros immunes haud esse, lubens agnoscit Vir doctissimus, cujus industriæ hoc opus diu ab eruditis frustra quæsitum & desideratum debemus.

DANIELIS GEORGII MORHOFII STENTOR ὑαλοκλάστης, sive de Scypho vitreo per certum humanæ vocis sonum fracto Dissertatio, qua soni natura non parum illustratur.

Kiloni, A. 1682. in 4.

INter ævi hujus Panepistemonas referendus vel maxime venit *Daniel Georgius Morhofius*, Professor Academiæ Kiloniensis celeberrimo jamdudum florens. Neque enim intra Themidis, cujus summa axiomata jamdudum obtinuit, sese continere potest cancellos, quin libero & excelso animo per latissimos scientiarum linguarumque omnium campos feratur, Poeseos quippe & Eloquentiæ quas publice profitetur, antiquitatis item omnis, atque uti Philosophiæ universæ, ita Naturæ imprimis arcanorum & olim & recens inventorum consultissimus. Utique naturæ illum mystagogum esse vel solus hic libellus, *Stentor ὑαλοκλάστης* inscriptus, seu *de Scypho vitreo per certum humanæ vocis sonum fracto dissertatio*, locupletissimus potest esse testis. Omnia enim in illo allegationibus rarissimorum Autorum, omnia experimentis recentissimis sunt plena, nec ullum eorum sine acuta atque accurata disquisitione a perspicacissimo hoc viro dimittitur. Ediderat is jam ante decennium *Epistolam* de hoc ipso argumento, instigante Collega ejus celeberrimo & Medico apud Kilonienses primario *Johanne Daniele Majore*, ad quem & denuo tractatum hunc auctum atque interpolatum perscripsit. Hæc dici non potest, qua aviditate

lecta,

lecta, quoque applausu excepta ab Eruditis fuerit. Eodem certe anno in linguam Belgicam conversa a non nemine est, exemplaque primæ editionis spatio temporis non longissimo distracta omnia, frustraque adeo in Bibliotaphiis fuere quæsita. Flagitatus itaque Autor impetrari a se non difficulter fuit passus, ut novam scripti illius adornaret editionem, præsertim cum rem ab *Athanasio Kirchero* vocari in dubium, & a *Daniele Bartoli* desiderari in hoc experimento nonnihil intelligeret. *Epistolam* autem mutavit in *Dissertationem*, eamque non in capita tantum XVIII tribuit, sed & singulis lemmata seu summaria præmisit.

Primum autem, ut levi & insono quasi pede potissima percurramus, occasionem meletematis hujus exponit Autor, suppeditatam scilicet a Nicolao Pettero, Oenopola Amstelodamensi, qui scyphos vitreos voce non unos, Morhofio aliisque comitibus præsentibus, perfregerat. Deinde vitrum, corpus illud ex arena, cinere, & sale, summa caloris vi, per colliquationem compactum, tanquam Phænomeni hujus subjectum, considerat, idque non fragile tantum, sed & ductile, malleabile & flexibile, penetrabile item ac porosum esse ostendit, inventis novissimis connotatis, aliorumque autorum sententiis hinc inde confutatis. Vindicatis in vitro poris, investigat soni rationes, easque ex æqualitate tensionis ac proportione impetus ad mobile deducit; & quia corpus tenditur vel secundum lineam, vel secundum superficiem ac soliditatem, primum agit de tensione corporis secundum lineam in chorda, & cur chordarum æque tensarum altera tacta non tactam ad sonum lacessat, dispicit; dehinc de tensione corporis secundum superficiem in tympano, ut & de tensione corporum solidorum, metallorum puta, & ex metallis conflatorum v.g. campanarum, nec non lignorum, quorum & clarior effici possit sonus, si in cineres redigantur; ex sale siquidem illorum per ignem tenso novus per παλιγγενεσίαν artificialem sonus excitetur. Quia autem sonum non in tensione tantum, sed & in motu consistere dixerat, in motum porro inquirit, quem duplicem facit, internum alterum, qui a particulis tensis oriatur, si non actu semper se moventibus, at perpetuo tamen mobilibus, alterumque externum, qui internum illum particularum motum consequatur, motum videlicet aëris externi corpus sonorum in cavitate ambientis, qui & undulato-

rius ab eo, quia eadem proportione per totum aeris veluti oceanum se diffundit, dicitur. Disserit postea de scyphorum vitreorum voce frangibilium figura & capacitate, de voce item clamantium frangendis vitris apta, vocalem U ululanti similem fortiorem esse innuens, quam reliquas AEI; nec non de soni in spatium ingens propagatione; qua occasione non Tubæ tantum Stentorophonicæ hodie usitatæ fit mentio, sed & Buccina Alexandri M. quæ ad LX milliaria audita fertur, sed conficta videtur Morhofio, in duplici figura, altera quidem ex *Kirchero*, altera ex *Achilleno* exhibetur. His ita subtiliter expositis, non obscuram amplius causam esse ait, ex qua vitri fractura proveniat. *Data* enim *tali conditione materia* (en ipsa Morhofii verba!) *ex armillis parum flexilibus constantis, dato etiam eo, quod moveri ac comprimi ab externo impellente & undulis illis aereis possint, fieri potest, ut ultra resiliendi potentiam compressæ particulæ resiliant, ipseque aer vi quadam erumpens ipsum vitrum rumpat, ea regione, qua quam maxime ab aere impellente stringitur.* Hæc cum non absone conjectasset, memorabilia quædam non de scyphorum tantum vitreorum, sed & campanarum, imo montium saxorumque fractura subjicit. Quod autem vitrum per diapason vel sonum octavæ disrumpatur, id rationis dat Autor, quod octava sonorum omnium sit complementum, fortiorque longe sit cæteris ob vim motus duplo vehementiorem; non diffitetur tamen vitrum per sonum unisonum rumpi certius, in hanc sententiam tum a *Daniele Bartoli*, tum proprio experimento pertractus; quanquam per octavam quoque eundem effectum obtineri δευτέρως posse existimet. Sed explicandum jam illud erat, qua ratione vitri partes a sono homogeneo moveantur. Ita igitur hac de re censet Morhofius, *corpuscula undularum aerearum voce propulsatarum hoc præcipue in sono poris vitri esse configurata, ut eos subeant, in reliquis non ita*; ab impulsu enim & motu rem omnem procedere; & quoniam ab arteria aspera formatur sonus, mirificissimam ejus compositionem non incongrue hic loci contemplatur; ostensoque præter impetum etiam celeritatem, modificationem & configurationem soni requiri, sententiam suæ tibicinem subdit ex Hookio, eamque motu chordarum unisonarum simili illustrat, imo & alia in sonis sympathiæ exempla, v. g. lignorum, lapidum ac statuarum adducit. Impetus autem jam dicti omnino magnam

magnam & plane admirabilem esse efficaciam, exemplis tonitruum ac tormentorum fragoribus confirmatur. Horum enim obstupenda vis est in frangendis corporibus, fenestris, ovis, scyphis vitreis, in corrumpendo vino & cerevisia, in piscibus exanimandis, in laxanda alvo. Mira etiam vis campanarum in tempestatibus discutiendis, mira etiam clamoris militaris. Ubi non incommode & illa ventilatur quæstio, num muri Hierichuntini vi naturali soni proportionati conciderint, an eversi per miraculum divinum fuerint? Autor postquam Rabbinorum hac de re explosit nugas, speciose multa pro sententia Mersenni, muros illos naturali sono fuisse dirutos existimantis, affert; agnoscit tamen tandem, vel Deum ipsum, vel angelos immediatam eversionis illius causam, præsertim cum & Apostolus fidei unice ruinam murorum illorum adscribat. Sed hæc obiter de sono explosivo dissetuerat. Ad vocem itaque humanam, quæ certo sono vitri intima perrumpit, e diverticulo quasi redit. Cujus modificatio cum sit varia, illius quoque artis, qua aliquis a natura surdus, atque adeo mutus per visum informari sic potest, ut & ipse loqui discat, & per visum loquentes alios percipiat, autores atque experimenta profert; deinde de mirabili sonorum corporibus proportionatorum efficacia, nec non de viribus Musicæ in movendis affectibus morbisque curandis plurima ac plane admiranda subjungit, ac denique dissertationem hanc de scypho vitreo per certum vocis humanæ sonum fracto *Hamelii* & *Fogelii* testimoniis, novo item de eo experimento (rumpi & illum posse affirmans, *si alius juxta positus scyphus æquisonus digito in gyrum ducto ad sonum commoveatur*) & ingeniosissimo epigrammate Germanico obsignat. Sed Autorem inspicere ipsum pretium erit operæ. Is enim uti cornu copiæ quoddam est eruditionum non trivialium, ita legentes quosque sic delectabit, ut ardentissimum in ipsis reliquorum ingenii fœtuum, quos affectos perfectosve domi fovet, desiderium accendat.

TRATTATO SOPRA LA PESTE DI GIORGIO Calafatti Nobile Cretense, Dottore e Professore Publico di Medicina Teorica nel celebre studio di Padoua.

id est,

Georgii Calafatti Nobilis Cretensis, Medicinæ Theoreticæ in Academia Patavina Doctoris & Professoris Publici, Tractatus de Peste,

Venetiis, 1682, in 8.

PEstis, quæ multas hactenus Europæ provincias afflixit, multorum etiam naturam ejus ac medelam explorantium ingenia, diverso cum successu, exercuit. Idem argumentum tractaturus Nobilissimus *Calefattus*, pestem veram a contagio distinguendam monet: illam enim ab aeris corruptione dependere, & citra aliarum rerum contactum per inspirationem solam homines opprimere; hoc vero, etsi etiam universalem causam supponat, nonnisi per contactum rerum aut personarum infectarum propagari. Præterea peste vera non homines tantum sive bene sive male dispositos, sed bruta quoque corripi asserit, contagio autem homines tantum male dispositos, non vero bruta, nisi res infectas devorarint. Quemadmodum vero illos ad contagium excipiendum maxime pronos & aptos judicat, qui rariore corporis habitu ac cute gaudent; sic densiori textura instructos cum periculo idem experiri censet, quod hæc venenum semel conceptum non adeo facile evaporare sinat. Inde, qua ratione homines pestis corripiat, ostendit, signaque ejus triplicia, scilicet prognostica, indicativa, & rememorativa seu ἀναμνηστικά, & causas pestis explicat, ac demum remedia tam præservativa, quam curativa, prolixa serie recenset.

EXPERIMENTA NOVA CIRCA PANcreas. Accedit Diatribe de Lympha & genuino Pancreatis usu. Authore Joh. Conr. Brunnero M. D.

Amstelodami, 1682. in 8.

CUm observasset *Cl. Brunnerus*, Pancreas, cui superiora secula vix pulvinaris, ventriculū fulcientis, aut spongiæ, recrementa serosa absorbentis, munus concesserant, a diversis magni nominis hoc ævo

Medi-

Medicis atque Anatomicis, v. g. a *Sylvio & Graefio*, ad vitam summe necessarii laticis fontem, unde omnis animali salus æque ac interitus promanet, constitui, i. e. in theoria ac praxi omne fere punctum illud ferre; per experimenta, in pluribus canibus vivis adornata, hypothesin hanc laudabili maxime conatu examinavit; scilicet vel pancreas post ligaturam decentem extrahendo, vel hujus ductus tantum resecando, adeoque commercium hujus visceris cum intestino intercipiendo; & quidem ut plurimum animali sospite & incolumi manente, commodeque post consolidatum abdominis vulnus edente, bibente, egerente, & uno verbo, cunctas functiones vitales rite obeunte; imo uno quoque ex martyribus his anatomicis catulas pariente, in dissectis vero post mortem, omnibus visceribus ordinarie & secundum naturam constitutis. Atq; hæc quidem aliquoties repetita experimenta horumque administrandi rationem prolixioribus non tantum circumstantiis describit, sed relationibus etiam illorum alia phænomena anatomica passim immiscet, v. g. pulsum cordis in cadavere canino, per flatum receptaculo lumbari immissum, resuscitatum & ab octava matutina ad duodecimam cum dimidia horam continuatum; humorem pancreaticum non acidum, sed insipidum fere aut subsalsum, observatum; Thoracici ductus & Lymphatici superioris varium concursum, & ad venam cavam habitudinem; insertionem ductus pancreatici in cholodochum singularem &c. Hinc lymphæ amplum satis in œconomia animali usum explicat, ac duplicem eam pronunciat, glandularum sc. conglomeratarum, & conglobatarũ: quarum illa viscidior alimentis digerendis, in ore, ventriculo ac intestinis, commisceatur; hæc vero limpidior magisq; defæcata, immediate ipsi chylo intra glandulas mesenterii, ductũ thoracicum, & venam subclaviam affundatur; utramq; nihilominus unam scaturiginem, sc. sanguinis serum, agnoscere docet. In specie ad Menstruũ seu humorem ventriculi solventem digreditur, hujusque acorem, hactenus Scholis Medicorum adeo decantatum, per argumenta non minus ac experimenta, destruit; illum autẽ vel ratione substantiæ suæ aqueæ salinas alimentorũ particulas dissolvere, vel activitatis, quam a spirituũ animaliũ elasticitate recipiat, has & alias divellere, digestione præprimis superveniente aere, ita ut deliquescendo quasi alimenta in chylum abeant, ex iis vero emollitis, per ventriculi & intestinorũ reciprocas constrictiones & triturationes, hic instar emulsio-

nis

nis cujusdam, simul exprimatur; variis experimentis hypothesin hanc suam comprobans. Ast intestinorum tubum postquam elabatur chylus, a conglobatarum demum lympha, tam intra mesenterium, quam extra hoc, perfectionem ultimam hunc demum ait recipere: ita tamen, ut, cum quædam animalia lympha conglobatarum glandularum plane destituantur, scilicet ovipara & quæ non lactant, adeoque nec vasis lacteis gaudent, in his conglomeratarum lympha uberior observetur, v. g. in pennatis & serpentibus, imo ex his non improbabile fiat, aliquid chyli per venas quoque mesaraicas rubras massæ sanguineæ adduci. Usum ergo pancreatis Noster eum suspicatur, ut ejus succus chylificationem in ventriculo inchoatam, cum glandularum intestinalium latice, continuet, ciborum particulas exagitatas irretiat, simulque bilis acrimoniam temperet, neutiquam vero, quæ *Sylvii*, *Graefii* aliorumque est sententia, cum eadem effervescat: qua occasione in puero ductum pancreaticum atque cholodochum (præter consuetum alias in homine naturæ ordinem) diversis & transversi fere digiti distantia, in duodenum osculis insertos, mediante nihilominus canali quodam transverso communicantes, se vidisse refert. Quod autem resciffo quamvis pancreate omnes actiones naturales rite se habeant, ideo contingere putat, quoniam ad alia filtra glandulosa tunc temporis idem succus copiosius redundat, adeoque in his usum pancreatis, alimentis & chylo præstandum, restituit. Denique quomodo chylus ac lympha sanguini connubat, quosque usus cruor æque ac aliæ partes ab hac percipiant, exponit: scilicet quod sanguinis partes cunctas involvat, spirituosas irretiat, hasque æqualiter dispenset, salinas temperet, cunctas vero alias agglutinet, a glandulis conglobatis resorpta chylum diluat, intra conglomeratas vero aliis, & nominatis jamdum succis præparandis inserviat; Spiritibus animalibus, qui sine visco hoc alias facile evanescerent, aut intempestive ac tumultuarie moverentur, vehiculum ac frænum existat, & animal intra uterum nutriat. Quibus demum *Joh. Conr. Peyeri* Schediasma de pancreate & ejus usu, una cum Autoris Responso subnectitur.

JAN-

JAN. ABR. A GEHEMA, EQ. MED. DOCT. S. R. M. Polon. Consil. & Medici Extraord. de Morbo vulgo dicto Plica Polonica, Literulæ ad D. Cornel. Bontekoe.

Hagæ Comitis, 1683, in 8, & Hamburgi in 12.

Qui miles & centurio hactenus extiterat, e castris Martialibus ad Medicas transit Scriptor præsens, non tantum de Moxa in Podagra usu hoc ipso anno edito tractatu, sed & Epistola hac publicata. Sc. cum videret, raram hanc de Plica Polonica materiam a paucis admodum Medicis sufficienter fuisse enucleatam, imo ipsos Poloniæ Practicos ad alios, sc. Italos, suos quos morbo hoc affectos observant, non sine Nationis suæ dedecore ablegare, quasdam a se in eodem malo observatas circumstantias congessit, harumque causas & medelam a *Dn. Bontekoe*, ut Practico celeberrimo, petit. Præprimis autem Russis potius, quam Polonis, morbum hunc gentilitium seu inquilinum asserit; per contagium eundem propagari, variisque præter plicas capillorum symptomatis, v. g. paralysi, arthritide, contracturis, colica, visus imbecillitate, cæcitate &c. stipari: imo certis aquis vim plicandi, & quidem in momento fere, subesse. Gloriari in his plicis Sarmatas ait, easque non saltem in capite, sed in pube quoque gestare: imo Scythiæ, Poloniæ & Russiæ bruta nonnulla, oves scilicet, canes, ac frequentius equos, iis infuscari: & quod stupendum, fœtus quoque, calvastros natos, per solius imaginationis maternæ vim temporis tractu plicas contrahere.

Occultatio Palilicii
observata
GEDANI
a
JOHANNE HEVELIO,
Anno æra Christ. 1683, die 9 Januarii St. n. vesp.

Ordo Phaſium.	Temp. ſec Horol. amb. Hor. ′ ″	Obſervationes Palilicii.	Diſtantiæ & Altitudin. ° ′ ″	Quo Inſtrum.	Tempus Correct. Hor. ′ ″
1	8 43 5	Diſt. Palilicii a Sectione luminis & umbræ Lunæ.	0 29 39	Microm.	8 49 5
2	8 47 30	Eadem diſtantia	0 27 22		8 53 30
	8 54 30	Altitudo Pollucis.	48 48 0	Quad. or.	9 0 5
	8 55 15	Eadem altitudo	48 53 0		9 1 22
3	8 58 10	Diſt. * a Sect. luminis ac umbræ	0 22 48	Microm.	9 4 10
4	9 22 30	denuo capta.	0 13 41		9 28 30
5	9 42 15	Initiũ Occultationis Palilicii		Teleſcop	9 48 15
	9 50 40	Altitudo Reguli	24 12 0	Quad. or.	9 56 55
	9 54 15	Eadem altitudo	24 40 0		9 59 51
6	10 55 30	Finis Occultationis Palilicii		Teleſcop	11 1 30
7	11 3 58	Diſt. * ab occid. Lunæ limbo	0 5 19	Microm.	11 9 58
8	11 9 10	denuo	0 7 36		11 15 10
9	11 13 20	Iterum capta.	0 9 7		11 19 20
	11 19 12	Altitudo Reguli	36 16 0	Quad. or.	11 25 32
	11 21 2	Eadem altitudo	36 22 0		11 26 20
	11 23 20	denuo obſervata	36 40 0		11 28 46
10	11 28 30	Diſt. * ab occid. Lunæ limbo.	0 15 12	Microm.	11 33 56
	11 35 40	Diameter Lunæ	0 31 39	Microm.	11 41 46
11	11 44 23	Diſtantia Palilicii a limbo Lunæ occidentali.	0 22 48		11 50 25

Notanda.

Hæc obſervatio ex voto, cœlo perquam ſudo a me peracta eſt; non ſolum enim ipſum initium occultationis exquiſitiſſime, ſed & ipſum momentum emerſionis notavi; tum nonnullas diſtantias, priusquam ſtella tecta fuit a confinio Lucis ac umbræ, ope Micrometri, tum poſt emerſionem diligenter dimenſus ſum. Luna eo tempore nondum ad oppoſitum venerat Solis, ſed confinium Lucis & umbræ incidebat ad Mont. Porphyritem, Mare Syrticum & Sinum Sirbonis; diameter Lunæ erat 31′. 30″ & Libratio ad Paludem Mœotidem minima extitit, Luna verſante circa maximam Latitudinem Auſtrinam. Linea vero Itineraria Stellæ incedebat ſub centro Lunæ ad 4 circit. minut. & quidem ad Sinum Syrticum, Mont. Sipylum, inter montem Olympum, & Mont. Didymum, ad Sinum Athenienſem, per Fretum Ponticum, infra Inſulam Majorem Maris Caſpii.

TRAITE DE LA PRATIQUE DES BILLETS, ENTRE LES Negotians, par N. N. Docteur en Theologie.

Sive

Sive

Tractatus de usu schedularum inter Mercatores, N. N. Theologiæ Doctoris.

Lovanii, 1682, in 12.

DIu multumque agitata est inter Christianos, nec immerito, quæstio de usuris, an & quatenus eæ licitæ sint; incumbit enim fidelibus, ut à peccatis, sub periculo admittendæ salutis, abstineant. Cum autem Mercatores, ut de aliis jam nihil dicatur, sine fœnore negotiari non possint, & de hoc per schedulas, (billets) aut cambii, quod vocant, literas, sibi cavere soleant, Autor hic conscientiæ illorum prospecturus, quæstionis statum proponit, quid mutuum & quotuplex sit, & quæ usurarum ratio & utilitas explicat, deinde assertum it, usuras ad præscriptum Legum exerceri posse, nec peccari contra jus divinum naturale, positivum, humanum sive Gentium, Canonicum, Civile, decreta Pontificum, Conciliorum, Regum; & respondet ad objectiones. Hæc omnia breviter & terse, ut mereri videantur transferri etiam in alias linguas, & cum plurium regionum legibus conferri, atque expendi.

LA VIE DU SULTAN GEMES, PAR LE Sr. J. B. de Rocoles, &c.

Sive

Sultani Gemis, unici fratris Bajazethis II Turcorum Imp. Vita, per J. B. de Rocoles, Historiographum Gallicum & Brandeburgicum.

Lugduni Batavorum, 1683, in 12.

TUrci illius, sive Gemis, sive Zizimi, aut aliud nomen habuit, crudelitatem fratris fugientis, sed ab Alexandro VI Pontifice, ære Turcico corrupto, veneno sublati, multi illorum temporum Scriptores meminerunt. Excerpsit & examinavit illa Rocolius, aliis jam libris famam adeptus, & additis ingeniosis digressionibus, Commentarii historici modum implevit, in materia fere sterili. Secutus inter alios est *Verdierium*, qui compendium rerum Turcicarum Gallice scripsit, aliaque non pauca: sed hunc cum uxore in Xenodochio prope Lutetiam miserrime & exemplo literatis metuendo viventem se deprehendisse, non sine dolore commemorat.

METHODUS AUFERENDI OMNES TERMINOS INTERMEDIOS EX DATA AEQUATIONE,

per D. T.

EX Geometria Dn. Des Cartes notum est, qua ratione semper secundus terminus ex data aequatione possit auferri; quoad plures terminos intermedios auferendos, hactenus nihil inventum vidi in Arte Analytica, imo non paucos offendi, qui crediderunt, id nulla arte perfici posse. Quapropter hic quaedam circa hoc negotium aperire constitui, verum saltem pro iis, qui Artis Analyticae apprime gnari, cum aliis tam brevi explicatione vix satisfieri possit: reliqua, quae hic desiderari possent, alii tempori reservans.

Primo itaque loco, ad hoc attendendum; sit data aliqua aequatio cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, in qua x radices hujus aequationis designat; p, q, r, cognitas quantitates repraesentant: ad auferendum jam secundum terminum supponatur $x = y + a$; jam ope harum duarum aequationum inveniatur tertia, ubi quantitas x absit, & erit

$$\begin{array}{llll} y^3 + 3ayy & + 3aay & + a^3 & = 0 \\ \quad - pyy & - 2pay & - paa & \\ & + qy & + qa & \\ & & - r & \end{array}$$

Ponatur nunc secundus terminus aequalis nihilo (quia hunc auferre nostra intentio) eritque $3ayy - pyy = 0$. Unde $a = \frac{p}{3}$: id quod indicat, ad auferendum secundum terminum in aequatione Cubica, supponendum esse loco $x = y + a$ (prout modo fecimus) $x = y + \frac{p}{3}$. Haec jam vulgata admodum sunt, nec hic referuntur aliam ob causam, quam quia sequentia admodum illustrant, dum hisce bene intellectis, eo facilius, quae modo proponam, capientur.

Sint jam secundo in aequatione data auferendi duo termini: dico, quod supponendum sit, $xx = bx + y + a$; si tres, $x^3 = cxx + bx + y + a$; si quatuor, $x^4 = dx^3 + cxx + bx + y + a$, atque sic in infinitum. Vocabo autem has *aequationes assumtas*, ut eas distinguam ab aequatione, quae ut data consideratur. Ratio autem horum est: quod eadem ratione, prout ope aequationis $x = y + a$ saltem unicus terminus poterat auferri, quia nimirum unica saltem indeterminata hic existit a, sic eadem ratione ope hujus $xx = bx + y + a$, non nisi duo termini possunt auferri, quia duae indeterminatae a & b adsunt;

adsunt; ac sic porro ope sequentis $x^3 = qxx +$ [illegible] plures tribus auferri possunt, quia tres tantum indeterminatæ a, b, c. Ut autem intelligatur, qua ratione hoc assequi liceat, ostendam qua ratione duo termini ex data æquatione ope assumptæ $xx = bx + y + a$ fiant auferendi: hinc enim (cum ubique eadem Methodus sit procedendi) facile constabit, quomodo in hac re progrediendum, quousque quis velit. Sit itaque [illegible]

Tertio, Æquatio Cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, ex qua auferendi duo intermedii termini; auferatur primo secundus terminus (id quod equidem non opus est, sed saltem hic ob nimiam prolixitatem evitandam fit) tunc hinc obtinebimus æquationem similem huic $y^3 - qy - r = 0$. Jam sit assumta æquatio (juxta secundam annotationem) $yy = by + z + a$, & fiat porro hinc tertia æquatio (procedendo juxta cognita Analyseos præcepta) ubi quantitas y penitus absit, & obtinebitur [illegible]

$$\begin{array}{llll} z^3 + 3azz + 3aaz + a^3 = 0 \\ \quad - 2qzz - 4qaz - 2qaa \\ \qquad\quad + qqz + qqa \\ \qquad\quad - qbbz - qbba \\ \qquad\quad + 3rbz + 3rba \\ \qquad\qquad\quad - rr \\ \qquad\qquad\quad - qrb \\ \qquad\qquad\quad + rb^3 \end{array}$$

Ponantur jam in hac æquatione Cubica secundus & tertius terminus æquales 0 (quia hos duos intermedios auferre nostrum propositum) & orientur hinc duæ æquationes $3azz - 2qzz = 0$, & $3aaz - 4qaz + qqz - qbbz + 3rbz = 0$; quarum ope duæ indeterminatæ determinantur: invenitur siquidem $a = \frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3}{q}$ multiplicatum in $\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}$. Si itaque loco a & b modo inventæ quantitates substituantur in æquatione $yy = by + z + a$, ejus ope, in æquatione data Cubica, duo termini poterunt auferri; seu quod eo recidit, data æquatio Cubica ope hujus æquationis $yy = by + z + a$, in aliam Cubicam æquationem transmutabitur, ubi duo intermedii termini ablati erunt. Et sic idem processus observatur ad tres, quatuor, quinque &c: terminos auferendos. Cum enim data æquatio semper ope assumptæ ad aliam redigatur, quæ æque altas dimensiones obtinet (veluti unico intuitu patet hic fieri) in hac tertia, tres, quatuor, quinque &c. termini poterunt æquales poni nihilo, atque hinc totidem semper æquationes habebimus, quot indeterminatæ adsunt,

 sunt,

sunt, ut proinde hæ semper ope harum æquationum possint determinari.

Notandum quarto, quod hinc similes regulæ possint formari, atque exhibet Dn. des Cartes pro auferendo secundo termino ex data æquatione, dum dicit, quod ad auferendum secundum terminum ope æquationis $x = y + a$ in æquatione quadratica quantitas a debeat æquari $\frac{p}{2}$, in æquatione Cubica $\frac{p}{3}$, atque sic porro. Dico etenim, quod ad auferendos duos terminos ope æquationis $xx = bx + y + a$, in æquatione Cubica $x^3 + qx + r = 0$, a debeat supponi æqualis $-\frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{q}{3}}$: in æquatione quadratoquadratica, $x^4 + qxx + rx + s = 0$, debeat supponi $a = -\frac{q}{2}$, & $b = \frac{3r}{4q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{qq}{4} - \frac{2s}{2}}$: in Æquatione $x^5 + qx^3 + rxx + sx + t = 0$, $a = -\frac{2q}{5}$, & $b = \frac{r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{2q}{5} - \frac{2s}{q}}$: in æquatione denique $x^6 + qx^4 + rx^3 + sxx + tx + u = 0$, $a = -\frac{q}{3}$, & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{4q}{6} - \frac{2s}{q}}$, atque sic in infinitum. Qui itaque similibus delectatur, his bene intellectis, rem hanc facile ulterius promovere poterit.

Quinto, qualis autem promotio Analyseos hæc sit, & quanti usus, periti Analystæ facile judicabunt: Ego unicum saltem hic corollarium deducam, quod nimirum hinc Methodus exhibeatur omnium æquationum cujuscunque gradus Radices analytice determinandi, idque exemplo ostendam. Sit etenim æquatio Cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, auferatur hinc secundus terminus ope hujus $x = \frac{y}{3} + \frac{p}{3}$ & invenietur

$$y^3 - 3ppy - 2p^3 = 0$$
$$+ 9qy + 9pq$$
$$- 27r.$$

Ponatur jam brevitatis causa $3pp - 9q = q$, & $2p^3 - 9pq + 27r = r$: Unde erit $y^3 - qy - r = 0$. Jam hæc æquatio rursus transmutetur in aliam Cubicam, ubi duo intermedii termini absint, idque fiet (prout supra indicatum) ope æquationis $yy = by + z + a$, si nim. quantitas a fiat æqualis $\frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3}{q}$ in $\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}$ (fiat brevitatis causa $\sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = f$, & $\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = g$) tunc etenim invenietur hinc $z^3 = -\frac{216fgg}{q^3}$ Unde $z = -\frac{6f}{q}\sqrt[3]{g}$ Antea erat $yy = \frac{3gy}{q} + \frac{2q}{3} + z$, cum vero quantitas z modo inventa, erit $y = \frac{3g}{2q} \pm \sqrt{\frac{9gg}{4qq} + \frac{2q}{3} - \frac{6f}{q}\sqrt[3]{g}}$.

Porro

Porro antea quoque supponebatur $x = y + \frac{p}{3}$; cum itaque y jam inventa, erit tandem $x = \frac{p}{3} + \frac{s}{24} + \sqrt{\frac{ss}{492} + \frac{\ldots}{27} - \frac{\ldots}{39}\sqrt{\ldots}}$ Radix æquationis Cubicæ $x^3 - pxx + qx - r = 0$, quæ Radix diversa est ab expressione Cardanica, & præcipue quoque in eo, quod unicum signum radicale Cubicum includat; cum Cardanica expressio duo involvat.

Notandum vero ultimo, quod non solum ope æquationum exhibitarum annotatione secunda, duo, tres, quatuor &c. termini ex data æquatione auferri possint; sed quod variis aliis æquationibus, diversis ab his, idem quoque facere possim: imo quod omnes possibiles æquationes, ope quarum hoc negotium peragi possit, facile enumerare valeam: Ac quod proinde (per annot. 5.) omnium æquationum, omnes possibiles expressiones Analyticas Radicum, hac Methodo exhibere possim, prout suo loco diffusius explicabo. Jam ad confirmationem horum, quæ modo dixi, breviter ostendam, qua ratione etiam alia expressio Radicum Cubicæ æquationis, ope ablationis terminorum possit detegi, quæ apprime respondet Cardanicæ expressioni. Sit etenim $y^3 - qy - r = 0$, supponatur $yz = zz + a$, & ope hujus inveniatur tertia, ubi y penitus abest,

$$\begin{array}{l} z^6 + 3az^4 - rz^3 + 3aazz + a^3 = 0; \\ - qz^4 - qazz \end{array}$$

in hac æquatione, si termini, ubi z quatuor & duas dimensiones obtinet, ponantur æquales nihilo, invenietur $a = \frac{q}{3}$ & hinc erit $z^6 - rz^3 + \frac{q^3}{27} = 0$; Unde $z = \sqrt[3]{\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}}$ quæ restituta in æquatione assumpta $yz = zz + \frac{q}{3}$ exhibet

$$y = \sqrt[3]{\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}} + \frac{\frac{q}{3}}{\sqrt[3]{\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}}},$$

Radicem desideratam æquationis $y^3 - qy - r = 0$.

ISMAELIS BULLIALDI OPUS NOVUM *ad Arithmeticam Infinitorum, Libris sex comprehensum.*

Lutetiæ Parisiorum, in fol. 1682.

Pro-

PRodiit anno 1656 Oxonii *Arithmetica Infinitorum D. Joannis Wallisii* Geometriæ Professoris Oxoniensis celeberrimi: quam postquam, titulo libri invitatus, evolvisset *Cl. Bullialdus*, utilitate inventi amplissima adductus est ad pertexenda ea, quæ reliqua sibi a *Wallisio* facta esse deprehendit. Tam nobilem enim methodum, tamq; late profuturam, non sola inductione, in qua substitisse *Bullialdo* visus est *Wallisius*, absolvi, sed geometricis arithmeticisque demonstrationibus exornandum ratus, jam inde ab anno 1662 fila huic operi contexendo ducere cœpit: quod, postquam ad sextas usque quantitates delatus, involutionem rationum & numerorum in altioribus gradibus occurrentium multitudinem exhorruisset, consummatum luci exposuit publicæ. Quam autem in condendo Opere, in quo nova plurima, nemini hactenus Mathematicorum animadversa, demonstrationibus quamplurimis novis elegantissimisque instructa pertractavit, tenuerit, brevi sex librorum, in quos distributum est, recensione non difficulter intelligetur.

In *primo* autem *Libro*, primi fundamenti loco simplices numeros adhibens, atque a positis ab unitate deinceps exorsus, imparium, pariumque & triangularium proprietates evolvit; eosque tum ipsos, tum ipsorum summas inter se comparat; Triangularium præcipue, quorum scilicet usum veluti perpetuum comperit, ita ut citra opem eorum multæ quantitates, nec plene cognosci, nec commode inter se comparari possint, naturam sedula indagine rimatus est, diligenterque explicuit.

Secundo post *Libro*, gradu ad quadratos promoto, horum & triangularium mutuas habitudines, & mirabilem cumprimis connexionem, qua summæ, ex diversis seriebus quadratorum ab unitate, & contiguis deinceps numeris continuatorum collectæ, sibi in infinitum respondent, demonstrat: juxta quam nempe,

Seriei { primæ triplum / secundæ quadruplum / tertiæ quintuplum } + quintuplo { secundæ / tertiæ / quartæ } = { duplo tertiæ / triplo quartæ / quadruplo quintæ }

seriei, & sic in infinitum.

Tertio, universali nullique hactenus usurpata methodo, sub quibus numeris aut magnitudinibus triplum summæ Quadratorum, quadruplum summæ Cuborum, & quintuplum summæ Quadratoquadra-

quadratorum, in serie continua ab unitate sumptorum contineatur, deducit: ortus porro ostendit multiplicium ex his, eorundemque ad multiplices maximorum, Quadrati, Cubi, Quadratoquadrati, in summis memoratis positorum habitudines; quas ad consequendum proportiones definitarum ab illis magnitudinibus figurarum apprime utiles pronunciat.

Idem etiam *Quarto Libro* circa Quadratocubos & Cubocubos quintas sc. & sextas quantitates præstat: i. e. sub quibus magnitudinibus summæ, illorum sextuplum, horum vero septuplum contineatur, enunciat; atque hic, ut in antecedentibus, dispositionem numerorum & analogiam, aliis Autoribus ignotam adhibet, eaque demonstrando perficit, quæ *Celeberrimus Wallisius* inductione inchoaverat. Ex quibus omnibus *Bullialdus* concludit, spatiorum plurimorum, solidorumque mensuras, & rationes quas inter se habent, methodo Arithmeticæ Infinitorum ostensive demonstrari & definiri posse: adhibitis non solum illis potestatum gradibus, quibus demonstrationes prægressæ constant; sed etiam altioribus, quibus suæ quoque proprietates insunt & rationes.

Huic assertioni confirmandæ, *Libro quinto*, in tres partes diviso, ex antegressis facilius atque ab *Archimede* præstitum est, demonstrat, quas inter se servent rationes, sphæra, cylindrus & conus, eorumque superficies. Parabolas deinde quadraticas in cono sectas, cubicas, quadratoquadraticas & supersolidas considerat; earum quadraturas exhibet, & quomodo ad ipsas ducendæ sint tangentes, non sine aliqua in *Wallisii* & *Stephani de Angelis Conica* strictura docet. Conoidea porro, ab ipsis genita, ut se habeant ad cylindros & conos æque altos, & super iisdem basibus constitutos definit. Hyperbolas deinde conicas & cubicas contemplatus, in sphæroidibus desinit.

Libro tandem *sexto* in Theorematibus quibusdam, quæ ad parabolam & circulum junctim consideratos spectant, occupatur, & occasione data refractiones radiorum luminosorum in lentibus vitreis sphæricis, parabolicis, hyperbolicis & ellipticis, quæque illarum perficiendis telescopiis conducant, determinat: demonstrationibus quarundam propositionum, quas *Dn. Wallisius* inductione probaverat, in antecedentibus a se omissis finem operi faciens.

REMARQUES SUR LES ACTES DE LA *derniere assemblée generale du Clergé de France*,

sive

Animadversiones in Acta nuperorum comitiorum generalium Cleri Gallicani, sive examen commonefactionis pastoralis, & methodorum, quas Clerus proposuit. Opus ex Anglico Dn. Burneti Gallice versum a Dn. de Rosemond.

Londini, 1683, in 12.

ANnus jam vertitur, cum auditum est, Clerum Gallicum Romano-Catholicum, auctoritate Regia congregatum, commonefactionem ad Galliæ Protestantes edidisse, per quam ad conciliationem cum Ecclesia Romana paterne & humanissime invitarentur. Propositos etiam, methodorum nomine, XVII modos fuisse, quibus conversio illorum absque violentia procurari posset. Et utrumque quidem scriptum non Lutetiæ tantum Parisiorum, sed in Belgio etiam jam superiori anno excusum, publice prostat. In Anglia vero non recusa tantum nuper hæc opuscula, sed sub examen etiam vocata sunt a Burneto, cujus in ea animadversiones Anglico idiomate compositas in Gallicum Rosemundus vertit, ac cum iis simul publici juris fecit.

Exhortatoria vero Cleri Calendis Jul. 1682 Parisiis data, subscripta habet nomina Archi-Episcoporum VIII, Episcoporum XXVI, aliorumque Prælatorum & Theologorum complurium. Stylus benignus est, & temperatus. Compellantur Protestantes fratrum nomine, vocantur blande in sinum Ecclesiæ; urgentur sæpius, ut dicant, quare separationem sive schisma fecerint? Præsupponitur, non aliam illos causam habuisse, quam corruptelam morum in Ecclesia Romana deprehensam; sed ob hanc deseri unionem fidei non debuisse; peccatum id Donatistarum & Novatianorum fuisse. Laudatur Regis Christianissimi zelus ad reducendos errantes, & tollendum schisma. Additur tandem cautio & protestatio, quam integram hic legi, quia digna consideratione est, non ingratum fortasse Benevolo Lectori futurum est. *Quod si*, inquiunt, *facere adhortantibus nobis pertinaci animo renuitis; si nec*

si nec precibus vinci, nec flecti charitate, nec monitis adduci ad concordiam vultis, Angeli quidem pacis amare flebunt; nec tamen vos continuo, ut fieri par esset erga nimium pervicaces, relinquemus vobis: sed per sepes & spinas oves Christi quærere non desinemus: & cum effecerimus omnia, propter quæ mentes vestræ nobis reconciliari debuerint, pax nostra demum, vobis eam respuentibus tam officiose tam sincere oblatam, revertetur ad nos, nec amplius requirat Deus animas vestras de manu nostra; & quemadmodum hic error vester novissimus erit pejor priore, sic erunt novissima vestra pejora prioribus. Verum meliora speramus, Fratres, & saluti vestræ viciniora. Animadversionis ad Pastoralem hanc Epistolam summa est, male convenire vocem Jacobi cum manibus Esavi. Inter ipsa enim blandiloquia hæc, adversus Protestantes summum rigorem adhiberi, & fidem tum Regiorum Edictorum, & benevolentiæ Pastoralis, a Clero ostentatam, ipso facto subverti: certe spiritum Christi misericordis & placidi non apparere. Deinde, frustra exigi professionem causarum schismatis; eas enim notissimas & toties vulgatas esse, quotidieque scriptis & doctrina publica exhiberi.

Sequuntur Methodi XVI (alii XVII numerant) ad convincendos Protestantes, partim a Cardinale Richelio, partim ab aliis inventæ, ac a Clero Gallico superiore anno publicatæ; & in earum singulas, Burneti Angli animadversiones, quibus id agit Auctor, ut ostendat, istis quidem machinis religionem, qualem Calviniani profitentur, non subrui. Ac optandum omnino esset, ut & ea, quæ Clerus Gallicus his ipsis methodis parti adversæ objicit, & quæ ad ea Burnetus regerit, recenseri hic accurate possent. Fatendum enim, quod præcipua controversiarum, quæ inter Romano-Catholicos, & Protestantes Calvinianos hodie intercedunt, momenta hic expendantur. Ast fieri hoc ea brevitate non potest, quæ instituto nostro convenit: & nulli dubitamus, librum hunc non magnum, Cleri Gallici methodos, & Burneti ad eas responsa complexum, propediem in Latinum etiam sermonem iri translatum, ut legi ab omnibus, etiam Gallicam linguam non callentibus possit.

Denique Burnetus sibi quoque licere existimat, quæ Romano-Catholicis convincendis conducant, proferre in medium, quæque suspectam religionis Romano-Catholicæ veritatem faciant. Scilicet 1, quod sibi auctoritatem definiendi credenda arrogent, & obedientiam

cæcam exigant, plebem a lectione S. Literarum arcendo, utendo lingua peregrina in cultu publico, atque ita occultando mysteria divina, & populum in ruditate ac ignorantia detinendo. 2. Quod ad evehendam Cleri potentiam tot dogmata foveant, jactando summum miraculum in conversione sacramenti, vim consecrationum, necessitatem confessionum particularium, & quod vim sacramentorum dependere faciant ab intentione sacerdotum, ut adeo omnium hominum salus in illorum arbitrio versetur. Eodem pertinere exemptionem Cleri ab imperio Magistratus politici, hierarchiam Pontificiam, hujusque prætensam super Reges & regna potestatem. 3. Quod doctrinam invexerint, ficto purgatorio, venditisque censuris, per quam opes provinciarum Christianarum magna ex parte in Cleri dominium concesserint. Plus hæc dogmata illi profuisse, quam Hispaniarum Regi inventam Americam. 4. Quod auctoritatem sibi, & dogmatibus atque potentiæ suæ quærant, falsis diplomatibus, corruptis libris, fictis miraculis, & Sanctorum fabulis, ut jam cordati & doctissimi ex eorum cœtu agnoscant ac erubescant, Rituales etiam libros a fabulis purgandos. 5. Quod summa iracundia & crudelitate adversus dissentientes grassentur, contra doctrinam & exemplum Christi. Tandem axiomata eorum, quibus maxime innituntur, aggreditur, negatque probari posse jactatam successionis Episcopalis non interruptam seriem; nec recte Ecclesiæ immunitatem ab omni errore attribui credit; obstare enim Judaicæ Ecclesiæ exemplum tempore Christi; quæ vera fuerit, capitali licet errore de officio Messiæ inquinata; infallibilitatem etiam seu Ecclesiæ, seu Pontificis Romani frustra prætendi; & Traditionum ac Præscriptionum principium admitti non posse, quod applicando, quæ invocationi Sanctorum, & præsentiæ corporis Christi in cœna ex fundamento Traditionis deductæ objici possunt; pluribus exequitur; ipsisque tandem Galliæ Episcopis Traditionis neglectum ac violationem imputat, quod sententiam tot seculis in Romana Ecclesia receptam ac stabilitam, qua Romano Pontifici jus Reges ac Principes hæreticos aut hæreticis patrocinium præbentes deponendi vindicatur, non ita pridem publico solennique decreto rejecerit.

REFLEXIONS SUR L' UNION QUE LES CALvinistes ont fait avec les Lutheriens &c.

Sive

Sive

Considerationes unionis, quam Calvinistæ inierunt cum Lutheranis.

Ad exemplar Parisiense, 1683. in 12.

ANni sunt plusquam quinquaginta, cum Ministri Reformatarum Ecclesiarum, Synodo Carentoni habita, decreverunt, Lutheranos, qui vellent, in communionem suam recipere, additis rationibus, quod in principiis fidei idem cum Reformatis sentiant, nec in cultu suo habeant, quæ idololatrica sint. Quod igitur Clerus Gallicanus in Methodo convincendi Protestantes, ex hoc decreto primo loco Richelii Cardinalis ductu arripuit, id dissertatiuncula hac acrius exequitur Anonymus, & Reformatis dicam scribit, quod in Lutheranis dogma consubstantiationis ferant, nec ob id Fraternitatem Christianam & communionem publicam iis denegent, cum tamen ex illo, vel Calvino teste, adorationis necessitas sequatur. Impostores itaque & obstinatos esse, quod ob hanc potissimum Catholicos Romanos vitent & schisma foveant: sublato enim hoc obstaculo idololatriæ, quam prætexant, nihil restare, quo minus Romano-Catholicis conciliari possint. Sed huic objectioni quid Reformati respondeant, non est ignotum. Burnetus, sive quisquis est, qui nuper ad methodum illam animadversiones edidit a nobis jamjam recensitas, ita se expedit, ut dicat, Reformatos quidem consubstantiationem non magis, quam transsubstantiationem credere, nec Calvinum, dum contra Lutheranos disputaret, frustra ostendisse, quid ex dogmate illo sequatur: sed quoniam Lutherani consecutionem negent, nec in praxi illam exhibeant, sed adoratione Elementorum abstineant, non convenire, ut ob errorem Theoreticum in hoc articulo a communione excludantur: sed Pontificios longius progredi, nec intra opinionem consistere, ideoque merito schismatis causam, neque tamen hanc solam dedisse. Hæc ille. Quæ autem sit Ecclesiæ nostratis sententia, institutioni CHRISTI conformatissima, qua & præsentia realis creditur, & adoratione, deficiente mandato, in actu hoc sacramentali abstinendum esse statuitur, ex confessione publica & libris eam exhibentibus & explicantibus, peti potest.

CONFERENCES DES PROTESTANTS OPPOsées aux XVII Methodes du Clergé de France.

Sive

Collationes Protestantium, oppositæ XVII. methodis Cleri Gallicani,

Lutetiæ, 1682, in 12.

PAucis pagellis Minister quidam sive Ecclesiastes, ut videtur, inter Reformatos Gallicos, sententiã suam exponit ad postulatum Cleri Romano-Catholici, ut Colloquia inter dissentientes instituantur, quæ abnuisse, habitis synodis, videntur Reformati. Adducit multas rationes, quibus ostendat, non abnuenda esse, & respondet ad dubitationes, victoriamque suis, ut doctioribus, & veritatis fundamento instructis certam pollicetur. Sed conditiones accipiendi colloquii has proponit, (1) ut ex utraque parte tres aut quatuor sint collocutores, ex doctissimis electi. (2) ne ad audiendum admittantur, quam quos utraque pars probaverit. (3) ut placide & absque conviciis agatur. (4) ut nemini negotium exhibeatur ob dicta, sed plena libertas & securitas præstetur. (5) ut promittatur utrinque, sequenda esse, quæ vera deprehendantur; non quidem gloriæ, sed salutis causa. (6) judicium unice fit ex sacris literis. (7) ut acta subscribantur & firmentur ab utraque parte. (8) ut quoniam a Reformatis exigitur, ut causas schismatis profiteantur & probent, non procedatur ad aliam & novam causam, nisi prius illa, quam proposuerint, pro insufficienti declaretur; satis enim esse, ad amovendam schismatis culpam, si vel unam causam probent. Videt autor conditiones has admissum non iri, neque tamen, præter quintam, ullam relaxari posse. Itaque nunquam fore putat, ut ad colloquia perveniatur; satius tamen esse, ut Protestantes ad ea paratos se, certis nempe, iisque, quas proposuit, conditionibus ostendant, quam si illa defugiant, & calumniandi occasionem præbeant, ac si id ex causæ desperatione facerent.

OBSERVATIONES QUÆDAM ANATOMICÆ CIRCA Pilos, in diversis corporis membris repertos, ut & circa dentes, ossa &c. communicatæ ab Eduardo Tyson M.D. & Regiæ Societatis Socio.

Exceptæ ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 2. pag. 11. seqq.

E*Pistolæ cujusdam* Norimbergæ anno 1680 datæ, & Collectionibus Philosophicis Anglicanis insertæ, quæ cadaver humanum, ante

43 annos sepultum, ac tum forte erutum, maximam partem in pilos longos ac crassos conversum fuisse perhibet; item Scriptorum variorum, *Hippocratis scilicet, Plinii, Cælii Rhodigini, A. Lusitani, Schenckii, Eustachii, Marcelli Donati, Sculteti, Panaroli, Wierii, Hildani, Bartholini &c.* in diversis corporis humani aliorumque animalium internis partibus, pilos observari testantium occasione, observationes hasce illustrissimæ Societati Regiæ nobile ejusdem membrum Eduardus Tyson proposuit. Putat vero, vix ullum interaneorum phænomeno huic frequentius expositum esse, quam ovarium seu testiculos mulieres, ejusque rei exempla non ab aliis tantum se percepisse varia memorat, sed & horum tria ex propria autopsia refert.

Primum scilicet in cane fœmella, cujus anteriora satis naturaliter constituta, posteriora emaciata erant, omentum justo majus & extremitatibus suis intestinis, cornubus uteri laterique abdominis dextro annatum, observabatur, ut non nisi cum difficultate separari hinc potuerit; illa vero qua adhærescebat sui parte, aliquantum inflammatum pluribusque glandulis intertextum idem cernebatur. In hujus variis insimul membris pilos vidit, scilicet in omento dicto, uteri cornubus, ovario, venis & ventriculo cordis dextro, alios quidem liberos & separatos, alios in parvis glandulis defixos. Cornua uteri, in quibus fœtuum antecedaneorũ vestigia, extremitatibus suis coaluerant, ita ut ambo testiculi unam saltem magnam & informem constituerent glandulam, cui insculptæ cavitates sinuosæ materiam purulentam ac pilos continebant, quorum hi longitudine unciam aut unciam cum dimidia æquabant. Fatetur Tyson, se ad conspectum eorum in ventriculo cordis & venis valde consternatum futurum fuisse, nisi *Cardanus* in cujusdam Hispani, *Slovacius* in fœminæ Gracoviensis, & *Scultetus* in illorum, qui plicam patiuntur, sanguine tales se vidisse perhiberent.

Alteram observationem ex dissectione juvenculæ, una cum D. Morton, & D. Daniele Cox a se anno 1679 administrata, promit, in cujus cadavere præter alia specialiora, pro illius mortis ac morbi lenti causis habenda, tumorem testiculi dextri singularem, in duas vesiculas membranaceas, caput humanum æquantes, abeuntem, deprehenderunt. Vesiculæ hæ parte sua interna invicem communicabant, ac substantia seu liquore, coagulo & sero lactis simili, turgescebant,

bant, quatenus lymphæ pallidiori moleculæ steatomosæ aut coagulatæ materiæ, quæ mollis & adiposa, coloris subflavi, ac omnis fere saporis expers observabatur, innatabant. Harum nonnullæ aquæ calidæ immersæ aliqua sui parte dissolvebantur, & pilos intertextos gerebant; una vero dimidium pugni humani æquans, multum eorum coloris argentei, mollium & firmorum, ulnam cum duabus unciis utplurimum longorum, & ab omni connexione liberorum fovebat. Aliquandiu asservati pili hi ad subfuscum magis colorem vergebant, frequentiusque contrectati rumpebantur. In externa majoris illarum vesiculæ parte residuum conspiciebatur ovarii seu testiculi, & in hoc nonnulla ovula, aut hydatides, hujus propemodum (Oo) crassitiei: simulque, quod mirandum, substantia inibi latebat, quæ denti oculari seu canino figura, duritie, colore omnibusque circumstantiis quam similima erat. Hæc basi sua latiore membranæ ovarii adhærescebat, ac ejus & utrique lateri bina alia ossa aut dentes minores & irregularis magis figuræ adstabant, quorum forma & magnitudo figura prima sistitur.

TAB. V, *Fig. 1.*

Quidam dentem & pilos hos partes embryonis corrupti suspicabantur, sed contradicit his Tyson, (1) quod præter reperta, nec ossa, nec purulenta materia fuerit observata; (2) dens extra ovarii vesiculam, pili intra eandem, extiterint: creditque, lusum potius quendam naturæ subesse, quæ, dum in animalis productione deficit, vegetabile formet, quatenus dentes atque ossa primo molliores existant membranæ aut tendines, postmodum in cartilagines, tandemque in ossa indurescant; pari scilicet ratione, ac tendines crurum in pennatis ossescant, & arteriam magnam, portionem emulgentium ac iliacarum arteriarum in fœmina quadam Oxoniensi viderit osseæ soliditatis. Præter illud quoque, quod ex Willisio de arteria carotide, quodque alias de aortæ principio, in bove, equo & cervo ossescente, notissimum supponit, aliquando tunicam epatis & splenis humani, ac in alio subjecto pulmonis tunicam, partim scirrhosam, partim osseam, se vidisse testatur: hincque infert, simili forsan etiam modo portionem quandam ovarii muliebris scirrhosam aut callosam soliditatem induere posse, circumstantia quadam occulta dentis formam suppeditante.

Ad pilos vero intra folliculum generandos multum conferre putat pinguiorem illam substantiam, in qua hi continentur, similiter

ac fila

TAB. V

ad A: 1683.

M. Maj. pag: 216.

fig. 4.

fig. 2.

fig. 1.

fig. 3.

E Andre Schon sc.

ac fila bombycum, tela aranearum, gossypium & lanugo graminis tomentosi &c. ex determinatis fiat succis; ita tamen ut hic simul cola sua inveniant, per quæ instar filorum metallicorum ferantur. Dum pili, quorum prior observatio meminit, maximam partem in exiguis glandulis radicabantur; iis vero, quos observatio secunda exhibet, generandis & propagandis materia pinguior & steatomatosa congruum existat solum, perinde ac nonnullæ plantæ, dum vegetant, radices suas per fluidum aliquod corpus, scilicet aquam, emittunt atque explicant. Quod quidem vel ideo probabile magis suspicatur, quod subsequens similesve historiæ allegandæ, ubi ejusmodi pili reperti fuerint, pariter pinguem seu adiposam ejusmodi substantiam simul adfuisse, testentur.

In tertia siquidem observatione, seu dissectione fœminæ cujusdam, 39 circiter annorum (quæ per longum satis tempus variis calculi renum agitata fuerat symptomatis, urina scilicet cruenta, dolore intenso, vomitibus &c. tandem ipsi sine dubio evadentibus lethalibus) prope uterum visa fuit cystis sive sacculus, magnitudinem ovi gallinæ Indicæ æquans, & in hoc ejusdem cum antecedanea generis materia pinguior ac candidorum atque mollium pilorum insignis copia, carnosæ vero intra folliculum substantiæ annatum os, mandibulæ haud absimile, i. e. diversos alveolos, quibus, quasi in triangulo, tres dentes molares, & quartus aliquantum adhuc latitans, infixi, habens, ut ex *fig. 2.* constat. Alter autem hujus ren calculum satis magnum continebat, *fig. III.* delineatum. TAB. V. *Fig. 2.*

Tandem materiam hanc unctuosam cum pilis sæpius circa uterum reperiri, ex *Sculteto* de Trichias. *Schenckio* & *Horstio* comprobat: *D.* vero *Needham* superioribus annis in fœminæ cujusdam ovario valde tumido dentem quoque cum pilis se vidisse perhibet. *Fig. 3.*

OBSERVATIO SINGULARIS CIRCA VENÆ pulmonalis propaginem, tussi sanguinolenta rejectam, relata a D.B.

A tubo pulmonum horum compagem ita exedi posse, ut interdum cum sputo illorum quædam arrosa vasa excernantur, non adeo quidem experientiæ repugnat: ast sine suppuratione prævia tale quid

contingere, se primum & unicum observasse *Tulpius* credit, dum *lib. 2. obs. 12.* venæ arteriosæ seu arteriæ pneumonicæ surculum, longitudine digitum auricularem æquantem, & *obs. 13.* duos insignes venarum pulmonalium ramos cum sanguine & sine ullo pure rejectos fuisse, perhibet, adeoque in hæc verba erumpit: *Mirabuntur Medici, tantam parenchymatis pulmonum dissolutionem, sine praviò pure. Quod ipsum forte non minus quoque mirabuntur posteri, licet nec visuri, nec lecturi simile exemplum in ullis Medicorum monumentis.* Nihilominus quid elapsi anni mense Septembri in fœmina quadam honestissima hujus generis viderim, posteritatis causa hic referre, congruum duxi. Scilicet postquam hæc per aliquot septimanas de ardoris cujusdam molesta sensatione circa & supra scrobiculum cordis, defluxionibus ad pectus, tussim subinde moventibus conquesta fuerat, ex improviso hæmoptosi satis enormi corripiebatur, quæ quidem remediis adæquatis adhibitis mox cedebat, ægraque per triduum ne guttulam quidem sanguinis amplius rejiciebat, & satis commode reliquas functiones animales exercebat, aliqualem saltem dyspnœam persentiscens. Sed quinto post primam sputationem cruentam die, adeo impetuosam hujus illa experiebatur recidivam, ut intra decem circiter horas sanguinis sinceri, floridi, spumosi ac omnis purulentæ heterogeneitatis expertis, ultra quinque libras excerneret, cum summa & præcipiti maxime virium prostratione ac præcordiorum angustia. Sub principium posterioris hujus paroxismi simul cum fluido sanguine solidiorem paulo rejiciebat substantiam, membranaceam scilicet, & digitum longam æque ac latam, quam tunicæ tracheæ interioris portiunculam cum eodem *Tulpio lib. 4. obs. 9.* dixisses: finem autem eidem imponebat, postquam sub excretione hac ferina totam noctem insomnem egerat misera, immanissimus quidam tussis insultus, & cum hoc rejectum vas, ab omni fere parenchymate liberum, variisque ramis instructum, cujus iconem *figura quarta tabulæ V* sistit, corpus vero in liquore apto ab illo tempore integrum, cuilibet conspiciendum asservo. Ab hujus quippe vasis excretione tussis aliquando mitescebat, ac cessabat in momento quasi cruenta expuitio, nisi quod primo & altero die quædam saltem quasi sanguinis striæ aut punctula exiguum illud pituitæ, quod tussiendo excernebat Nostra, interdum leviter tingerent. Haud tamen ob id spiritus reddebatur liberior, sed indies potius difficilior,

TAB. V. *Fig. 4.*

præ-

præcordiorum angustia eadem & in orthopnœam abiens cum febre continua, singulis vesperis ingravescente, ac tussi recrudescente, uno verbo, talibus symptomatis, quæ vomicæ pulmonum generationem testabantur, ægram vigesimo, ni fallor, a prima affectus hujus ingruentia die, suffocantis. Venosum, seu venæ pulmonalis propaginem hoc vas longitudine palmam æquans, fuisse, conjicere jubebat hujus substantiæ textura; ast per fissuram ejus, ubi a trunco majore illud secessisse probabile erat, substantiam carneam, polypo non absimilem, ac totius forsan hujus tragœdiæ actorem primarium, intueri licebat.

OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICÆ TRES, excerptæ ex Epistola Dn. Petri Rivalieiz ad Dn. Jac. Sponium Medicum Lugdunensem

Nemausi quinto Calend. Aprilis 1683 data.

I. Ossa cum alvi fæcibus dejecta.

Susanna de Fontfroide, uxor Claudii Rivalier, Pharmacopolæ Nemausensis, quinquagenaria major, quæ per viginti quinque annos ulcus uteri, cum omnium ægritudinis istius symptomatum syndrome, sustinuerat, atrocibus tandem alvi & coccygis doloribus correpta est, qui per trium aut circiter hebdomadarum spatium noctesque diesque sævientes, deliria, convulsivos motus, ileumque excitarunt. His sedatis, duodecim aut tredecim ossa, parvula quidem, verum integra & recte conformata cum biliosis alvi dejectionibus excrevit. Horum figura peculiaris in nullis unquam bipedum quadrupedumq; ossibus visa fuit, ne suspicari contigisset ab ægrotante deglutita esse. Defunctæ cadavere aperto, prædictum uteri ulcus callo obductum inventum est; abscessus autem steatomatis naturam redolens uterum inter & rectum intestinum adfuit. Sanis interim & inculpatis visceribus donata, nullam in partibus carneis osseisve læsionem præbuit. *Martio Mense 1678.*

II. Nævus monstrosus.

Magdalena de Poussaq uxor D. de Genas de Puyredon, Nemausensis, mulier juvenca, in primis graviditatis mensibus, lienes ovillos infarctos & assos ab ancilla in lance gestatos, casu intuita est. Eduxi-

nidor nares appulit, oculisque cibum extreme gratum devoraret, vix cupidinis suæ compos, manum tunc temporis auri & collo admovit, tanquam partes has scalpere voluisset, ut mos illis est qui aliquid vehementer appetunt. Graviditatis suæ tempora sine ulla invaletudine percucurrit. Adveniente tandem pariendi tempore, filiam enixa est, quæ adstantibus alterum caput gerere visa fuit. Tumorem scilicet habebat dimidii capitis magnitudine, qui ab extrema aure dextra ad mentum usque in longum protendebatur, & latitudinem ab inferiori malæ parte ad mediam colli regionem sortitus erat, radices suas late diffundens, ita ut basis apice duplo latior esset. Color ipsi modo rubet, modo lividus; vasis eodem colore præditis ubique apparentibus instructus, mirum in modum aliquando attollebatur & inflabatur, aliquando detumescebat. Pulsabant vasa, motusque totius tumoris, quandoq; arteriarum, imo respirationis motum & ordinem sequi videbatur. Moles ista indies augebatur, prout filiola ipsamet crescebat. Mulierculæ tam monstrosum nævum horrentes, cum acicula punxerunt. Sed erumpentem torrentis instar sanguinem vix cohibere potuerunt, filiolaque vix mortem evitavit. Vocatos interim medicos & chirurgum de fœdo tumore extirpando interpellarunt. Sed cum tenerrima cutis ligatura forti, serica nempe aut linea, secta potius quam compressa fuisset, bombacinam adhibuimus: eaque quotidie arctius constricta, intra mensem, præcisis radicibus aut saltem ad minoris digiti crassitiem redactis, tanquam acrocordon propendebat tumor. Totum præternaturale corpus, ob constricta, per quæ sanguinem & spiritus accipiebat vasa, sensim desiccatum & fœtens forcipe præcisum fuit. Apertum corpus, vasa omnis generis, spongiosam carnem, nervorum plexus, cellulasque instar veri & genuini lienis exhibuit: filiolaque sanitati restituta nullum præter parvæ cicatricis vestigium præ se tulit. *Octobri mense 1678.*

III. Ovum ovo prægnans.

Occurrit mihi forte, *Majo mense 1682*, gallinaceum ovum vitello & albumine instar ovorum communium perfecte instructum, in quo ovum aliud columbini magnitudine continebatur. Situm erat in majoris ovi medio, putamen inter & vitellum, cui paulisper adhærebat, mediante materia quadam viscida, quæ non impedivit, quo minus ab

ab illo facile avelleretur, illæsa, quæ vitellum majoris ovi continebat, membrana. Contenti istius minoris ovi testa imperfecta nec solida, facile a substrata, seu ovi substantias succingente tunica, quatenus friabilis, separata fuit. Hac autem aperta membrana, prodiit primo liquor albumineus, intus & extra candidis filamentis conspersus, quique albuminis proprie dicti haud dubie loco erat. Emersit deinde substantia quædam mucilaginea, crystallina, solidiorique consistentia donata. Primo liquori, ut vitellus albumini, cohærebat, & ab illo pari negotio separata fuit. Sphæricam figuram tenacissime servabat, pisi magnitudine. In ipsius medio albæ fibrillæ conspiciebantur, quæ illam præ se ferebant configurationem, quam a vario continentis istius crystallinæ substantiæ situ mutuabantur, cum nempe in plano collocabatur, in longum porrigebantur, cum vero sphæricam rursus figuram repetebat, contrahebantur. microscopii examini tradita, punctula quædam crystallina, nullo ordine constituta, filamentaque candida perlucidaque in ipsius circumferentia, quædamque etiam minus lucida punctula observabantur. Utraque substantia in aquam injecta fuit. Liquidior quæque primo prodierat, supernatavit: posterior autem sive sphærica fundum petiit: igni traditæ induruere. Illa extensa & diffusa fuit: hæc vero rotunda sphærica solidaque. In utraque dissecta nihil heterogeneum adfuit.

OECONOMIÆ SUBURBANÆ a P. CHRISTOphoro Fischer S.I. conscripta, PARS PRIMA,

Pragæ, Anno 1679 in 4.

EJUSDEM OECONOMIÆ PARS SECUNDA, eaque Posthuma.

Pragæ, Anno 1683 in 4.

INter rei rusticæ Scriptores loco non postremo hic Autor facile meretur poni. Qui cum in prædiis colendis operæ plurimum studiiq; consumsisset, amplissimisque, quæ Societatis suæ viri per Bohemiæ regnum possident, per plures quam quadraginta annos præfuisset, negandum nihil censuit eorum votis, qui enixo a se studio, ut, quæ tot annorum experientia edoctus in administrata re Oeconomica observasset,

cum novitiis communicaret Procuratoribus, efflagitarunt. Quamvis vero absolutum in hoc studiorum genere Magistrum dari neminem ultro agnoscat, sed Oeconomiam gymnasium inexhaustum esse; quod, si alia uspiam in re, hic maxime, res, ætas, labor, usus, coeli temporumque facies, & indoles telluris indies quid novi doceant; facere tamen ampliora studuit quæ accepit, eoque monita ac documenta rei suburbanæ administrationi & incremento peropportuna hoc opere est complexus: quo diutius enim hoc in munere versatus est, eo majorem quoque earum rerum comparavit sibi peritiam, in quibus solertis oeconomi officia versantur.

Facit ergo Oeconomiam, quæ quidem hujus est loci, duplicem, *Ruralem* & *Domesticam*. Illam in operosa & matura agricultura constituit, annonæque proventu; in ordinate dispositis ædificiis, copiosis altilibus, feraci braxatorio: in granariis & cumeris munde ac solide conservatis, & in grana custodienda recte distributis; in hortis sedulo cultis, & bene elaboratis lupuletis; in necessariis & aqua perenni versatilibus molis; plenis saniore pecore ovilibus; robustis & utilibus armentis; bona progenie impletis piscinis; copiosis sylvis tam cæduis, quam vivis, seu germinantibus; suo tempore caute pastinatis & excultis vineis, aliisque: de qua pars etiam PRIMA agit operis, integra tractatuum Decade, Georgicam quam vocat, constans, & luci anno abhinc quarto jam tum exposita. Horum tractatuum *primo* principem rei familiaris partem, culturam persequitur agrorum; modum & tempus sationis definit, & varia de tritico, siligine, hordeo, pisis, avena, milio, panico adducit documenta, trituratorum fraudes, quidve cum in messe, tum in agrorum stercoratione probe attendendum sit, exponit. Monet autem inter cætera, in omni semente verna, maxime in avenacea, projectam prodige nocivam esse, quod largius illa & velocius germinet, granorumq; densitas cohibeat ubertatem.

In *secundo* piscium & piscinarum curam non invenuste explicat, & de aquæ in piscinas ductu, de cyprinorum foetu justo tempore ac numero illis inferendo; de recte constituendis seminariis, de piscatu, de piscium morbis, & piscinarum corruptela restauranda, de arundinetis extirpandis tractat aliquanto fusius. Piscatorem enim se a nativitate fassus, artis hujus fuisse perstudiosum non dissimulat. *Tertium* locum dedit Braxatorio, ubi non modus solum & praxis cerevisias coquen-

quendi ab ovo, ut ajunt, usque ad mala describitur, sed varii simul cerevisiarum morbi recensentur ac virtutes; quin & diversa alimentorum atque medicamentorum, ex cerevisia quæ parantur, genera. Sub finem, ubi lupuli, qui præstantissimus in Bohemia omnino gignitur, & in cerevisiariis officinis desideratur unice, naturam ac vires exposuisset, de lupuletis etiam, vinique sublimati distillatoriis ad usum sic satis accommodate disserit. Ad *quartum* tractatum, qui describendis hortis & hortensibus inservit, observationes quoque refert de herbarum & animantium Antipathia & Sympathia, nec non de mellificio. *Quintus* delineandis Pomariis destinatur. Propositis enim Plantarii, Seminariique conditionibus, insitionum genera, quibus nihil natura invenit solertius, explicat; morbos pariter, & curam arborum, ut & remedia nonnulla talparum, insectorumque damnis opposita. *Sextus* in vinearum cura & cultura occupatur, & de situ ac solo earundem, de apertura & putatione, de prima pastione & propagatione, de vitium pullulatione & pampinatione, de vinetorũ firmatione & vitiis, de maturitate & vindemiæ collectione monita cum jucunda, tum utilissima subjicit. *Septimus* de sylvis ac lignis instruit Oeconomum. *Octavus* de ovibus, ovium natura, utilitate, cura, pascuis, & pabulo: præterea de pactis cum opilione ineundis, & hujus officio, agnellorum castratione & tonsura, de cavendis opilionum imposturis, de pratis denique, & fœnisecio. *Nonus* curam docet pecoris, cum bubuli, tum porcini. *Decimus* idemque ultimus altilia contemplatur, & quid possit commodi ex corte, ex anseribus, ex nossotrophio, & peristerotrophio sperari, commemorat. Sub cujus extremum ἀνακεφαλαίωσιν eorum, quæ hucusque fuerunt proposita, subjungit, una cum rerum potiorum indice, & syllabo Latino-Boemo-Germanico, vocum varium sensum & dictionum vim interpretante, ne quem forte Latina vocabula, huic argumento familiaria suspensum teneant.

ALTERA pars operis *Domesticam* œconomiam respicit; quæ sicut in prudenti regimine omnium actionum domesticarum, earumve per distributa tempora regulari ordine Autori ponitur: sic diversis hujus quoque partis tractatibus distincta argumenta dedit. Et *primo* quidem Cancellariam Oeconomicam ejusque requisita. Reconditorium enim hic delineat, seu ideam Archivi rei familiaris, cum perpetuo Calendario; in quo præcipuæ Oeconomiæ operæ in synopsi per menses

ſes diſtributæ deſignantur, adjectis varii generis prognoſticis ac reminiſcentiis.

Secundo tractatu leges præſcribuntur & inſtructiones, villæ Poſſeſſori ſeu Patrifamilias primum, deinde Capitaneo, ejusque ſubſtitutis miniſtris; Scribæ puta redituum, Scribæ frumentarii, Exactori ſeu Burggravio, & Braxatori. *Tertius* regimen in dominio aliquo bene conſtituto attendendum continet, cujus quidem petitur exemplum e diſtrictu omnium fertiliſſimo, Slanenſi. Declarato enim regiminis iſtius fundamento, ſubductisque rationibus, quis per annum haberi fructus ex Dominii hujus agris, ex re pecuaria, altilibus, braxatorio, piſcinis, hortis, cenſu, ex lignatione denique & venatione queat, conſtituit; primarias dein expenſas cum acceptis contendit: poſtremo in officialium ſalariis, alimonia familiæ, pecorumque pabulo deſcribendis ſic verſatur, ut quantitatem & pondus annonæ in menſem, quin & in annum neceſſariæ, ſubjectis tabulis demonſtret. *Quartus* modum tradit rite conficiendi rationes quotidianas, hebdomadarias, menſtruas, annuas. In *quinto* variæ villarum luſtrantur officinæ, Molitura, Piſtrinum cum frumentaria taxa, Uſtrina ſeu fabrile, Textrinum cum materia ſua proxima remotaque, quo ſimul loco de tractatione cannabis agitur atque lini, & quis ſit utriusque fructus. Corollarii denique ſeu mantiſſæ titulo documenta accedunt de villis ſeu bonis emancipatis, de inſtitutione pupillorum, de judiciis annuis paganis, & hæreditatum devolutione; de terminis ac limitibus cum vicinia; de metarum teſtibus horumque requiſitis. Subjungitur huic ſecundæ parti geminus quoque index: unus rerum potiorum continet capita, alter vocum ſyllabum trilinguem.

Præter hactenus enumeratas & tertiam Autor partem affectam habuiſſe fertur, in qua Geometriam ruralem, ædificiorum ſymmetriam, officinas metallorum, aliaque non ad ſplendorem tantum ac ordinem, ſed etiam ad utilem curioſitatem maxime facientia perſequi ſtatuerit; Sed fata viri, quo minus elaborari ac perfici potuerit, interceſſerunt. Adeo incertis eventibus exponuntur, quæ in extremam ſenectutem conjicimus.

N. VI.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno M DC LXXXIII.

DICTIONARIUM ÆLII ANTONII NEBRISsensis Grammatici ac Chronographi Regii.

Lugduni, juxta Exemplar Madriti, 1683 fol.

INter doctissimos superioris seculi Hispanos loco principe collocandus omnino est *Ælius Antonius Nebrissensis*, quippe qui primus, dicente Majoragio, literas apud Hispanos illustravit, barbariemque illorum suo Marte, quod Sepulvedæ de eo testimonium est, expugnavit. Is postquam in patria sub Grammaticæ ac Dialecticæ præceptoribus pueritiæ annos laboriosissime exegisset, per quinquennium in Salmanticensi hæsit Academia, ibique in Mathematicis Appollonio, in Physicis Paschali ab Aranda, in Ethicis Petro Oxemensi, Professoribus clarissimis, dedit operam. Quos cum excellentes quidem scientia, sed in sermone valde incultos reperisset, in Italiam anno ætatis XXI se contulit, non alia fini, quam ut linguæ Latinæ Autores jam multis retro seculis ab Hispania exules postliminio quasi patriæ restitueret. Decem in ea annis consumptis ab Alphonso Fonseca, Archi-Episcopo Hispalensi fuit revocatus, a quo liberaliter admodum per biennium habitus, ad Latinæ Linguæ professionem sese toto animo præparavit; nec destitit, etiam post fata hujus, rationem apud se exputare, qua barbaries per omnes Hispaniæ partes longe lateque diffusa profligari tandem posset; utq; in arcem quasi hujus rei invaderet, a Salmanticensi Academia, cujus & olim civis fuerat, auspicium ejus cepit, non vane sperans, fore, ut hac expugnata, etiam cæteri Hispaniæ populi non difficulter in deditionem consentirent. Illic duplici salario, inusitato antehac exemplo, mactatus spartam Grammaticam insigniter & summa cum

laude adornavit. Ac primum quidem duo artis opuscula tumultuaria, ut ipse vocat, edidit; quæ cum incredibili totius Hispaniæ consensu reciperentur, non pigrabatur his fundamentis feliciter jactis ædificium ipsum jamdudum animo conceptum superstruere. Dimiserat enim priorem vitæ rationem, uxore ducta, nec aliunde, post reditus Ecclesiasticos abalienatos, victum quærebat, quam ex mercede scholastica, munificentissime ipsi a D. Johanne Stunica, Magistro militiæ de Alcantara, Ordinis Cisterciensis, cui & pleraque opera dedicavit, persoluta. Elaboravit autem opera Grammatica, ut ipse refert, varia. In primo dictiones Latino sermoni admixtas strictim breviterque Hispanas fecit; In secundo dictiones pari brevitate Latine fuit interpretatus. In tertio, eoque in tria magna volumina distributo, omnes artis Grammaticæ partes cum singularum lectionum enarratione percensuit. In quarto sermonem Hispanum, incertis tum artis legibus velut oberrantem, certis regulis constrinxit. Adjecit etiam Grammaticæ artis commentarios, eosque ejusdem Stunicæ auspicio inchoatos; prout ipsemet Nebrissensis in dedicatione Dictionario Hispanico præmissa profitetur.

Quod Dictionarium præsens attinet, id in quatuor divisum est partes; quarum prima dictiones Latinas in sermonem Hispanum versas; II. nomina propria regionum, urbium, montium, fluminum &c. III. neotericas ac vulgares regionum & urbium appellationes; IV. voces Hispanicas latinitate donatas complectitur. Ut autem completior comtiorque esset hæc postrema Dictionarii jam dicti Madritensis editio, præter *Johannis Lopez* Serrani Malacitani labores, multa, quæ desiderabantur, ex Lexicis atque Historicis, nec non ex sacrarum literarum monumentis & juris voluminibus, fuerunt addita; aucta etiam immane quantum sunt vocabula tum a M. D. *Guilielmo de Ocabasa*, tum L. D. *Johanne Gonzalez Manrique*; recognita denique omnia, & innumeris a mendis vindicata a R. P. M. Fr. *Petro Ortiz de Lujando*. Speciatim autem primæ parti annexa sunt verba vetera & raro usitata apud Terentium, eaque secundum Alphabeticum ordinem disposita; Leges item XII Tabularum juxta seriem Rivallianæ editionis, & Index M. *Johannis Alvarez Sagredo Burgensis* longe utilissimus, in quo opposita emendataque est quotidiani sermonis latinitas, seu voces ac phrases Ciceronianæ barbaris alle-

alienisque substitutæ. Alteram partem, quæ Dictionarium propriorum nominum est, ex probatissimis Græcæ & Latinæ linguæ auctoribus concinnatum, excipiunt locorum recentiores ac vulgares appellationes, eæque emendatæ & ab Ocahasa jam dicto auctæ, quibus *Notæ antiquarum literarum Valerii Probi* Grammatici sunt subnexæ. Quartæ parti seu Dictionario Hispano-latino subjicitur & Dictionariolum Arabico-Hispanum, idque a *Francisco Lopez* compilatum. Quid præterea scriptorum posteritati reliquerit Nebrissensis, refert Valerius Andreas Taxander in Catalogo clarorum Hispaniæ virorum, quem vide.

A SHORT VIEVV OF THE LATE TROUBLES in England, by Sir VVilliam Dugdale Kt. Garter King of Arms.

i, e.

Conspectus compendiosus nuperorum Angliæ motuum, Auctore Dn. Guilielmo Dugdalio Equite, Ordinis Periscelidis Heraldo.

Oxonii, 1681, in fol.

Civilium motuum, quibus concussa est hoc seculo Anglia, Historiam componere aggressi sunt multi; ast pauci ea cum dexteritate, judicio, & adminiculis, quibus præsentis operis auctor nobilissimus, Guilielmus Dugdalius. Nosse illum intimius statum Angliæ publicum, vel ex muneris quod sustinet amplitudine (princeps enim Fecialium est, seu Heraldorum, quos Reges armorum vocant, occupatus præcipue regendis ceremoniis in comitiis illustrissimi Equitum periscelidis seu D. Georgii Ordinis) verosimile est. Tragœdiæ in theatro Angliæ actitatæ spectator ipse fuit, & cum fervetent maxime civiles dissensiones, Oxonii singula, quæ gesta utrinque fuere, in schedis suis in dies prope singulos diligenti annotavit studio; quæ magnam ipsorum horum commentariorum partem constituunt. Acta publica, Diplomata, Remonstrationes, Protestationes, Declarationes, Scriptaque alia utrinque publicata, nec non Auctorum aliorum Relationes Historicas, ac monumenta quæcunque

alia sedulo evolvit excussitque. Motuum autem veram originem, ac rebellium sophismata & arcanas artes detegere nunc felicissime Dugdalius potuit, vir civilium rerum minime imperitus, postquam eas ab horrendæ seditionis architectis tanto olim studio occultatas, tempus ipsum ac negotiorum nexus eventusque luci publicæ exposuit. Nec vitio vertendum Auctori partium Regiarum, quod passim prodit, studium, odiumque in rebelles; cum nemo seu fidi Historici, seu boni viri nomen tueri possit, qui vel levissime excusare aut dissimulare in animum inducat parricidarum scelestissimorum facinora, quæ & nunc totus orbis damnat, & posteritas omnis execrabitur.

Exhibet ergo Auctor hoc opere universam civilium dissidiorum Historiam, quibus ab anno 1637 ad 1660 usque Anglia flagravit, temporum serie exacte servata: sed ita exhibet, ut res armis gestas, commissa prælia, obsessas & expugnatas urbes, & ejus generis alia non prætermittat quidem, at præcipue tamen curæ habeat, rationem rerum ac consilia expendere, & rebellium genuina destinata ponere ob oculos. Itaque & sub auspicium libri de Presbyterianorum principiis Monarchomachicis, quibus, dum studium ostentarunt repurgandæ religionis, non disciplinam modo Ecclesiasticam, sed Monarchiam ipsam conati sunt evertere, erudite disserit; & cum ipsam motuum Historiam absolvisset, Dissertationibus Politicis rebellium actiones accuratius examinat, comprobatque eos revera exitium Religionis Reformatæ, stabilimentum vero Syncretismi pro fine habuisse; doctrinam & disciplinam legibus Ecclesiæ Anglicanæ firmatam oppugnasse; leges Regni fundamentales, libertatem subditorum, jura Parlamenti eversum ivisse; tametsi, ut vulgo fucum facerent, repetitis toties Declarationibus & Remonstrationibus professos semper, nonnisi religionem Protestantium, leges Regni, subditorum libertatem, ac Parlamenti privilegia tueri se velle.

Duo tamen præ aliis Discursus delectationem Lectori curioso non poterunt non afferre: alter, quo cum civili bello, quod in Anglia Optimates nonnulli Henrico III regnante concitarunt; alter, quo cum turbis, quas in Gallia superiori seculo Liga, ut vocari amabat, sancta dedit, motus illos qui nostro ævo Angliam concusserunt, contulit composuitque. Nam ii quidem, qui Henrici III temporibus ante hos quadringentos annos publicam Angliæ quietem turbarunt, iisdem

dem prope, quibus nostra ætate rebellionis auctores, mediis ad destruendam Regis auctoritatem fuerunt usi: sparsis in vulgus malignis de Rege rumoribus, tanquam insidiante libertati publicæ, ut animos plebis a Rege aversos ad suos usus adjungerent; Rege ipso ad paupertatem, negatis subsidiis, redacto, ut prædiis primum, post & cimeliis divenditis, *cum Abbatibus*, quæ verba sunt Matthæi Parisiensis, *& Prioribus satis humiliter hospitia quærere & prandia* cogeretur; armis tandem adversus Regem, etsi exui se jam magna auctoritatis Regiæ parte passum, ac omnia fere rebellibus indulgentem pacisque studiosissimum, palam sumptis, prælioque commisso, quo Rex ipse cum filio Eduardo captus est: etsi ad extremum æmulatio inter factiosos oborta occasionem Regi ex malis illis eluctandi pepererit. Ligæ vero Gallicæ dici non potest quanta fuerit cum rebellione Anglicana similitudo, ut plane hæc ad illius exemplum adornata videri possit: nisi quod Galli Ligistæ Romano-Catholicæ, Angli rebelles Reformatæ Religionis vindicandæ acerrimum studium ambitioni prætexuerunt. Quem parallelismum, non eo tantum, quod utraque factio ab urbibus Regnorum principibus, Gallica a Parisiensi, Anglica a Londinensi suffulta inprimis fuit, ac utraque legitimis Regibus suis, Gallica Henrico III & IV, Anglica Carolo I necem attulit, sed quamplurimis aliis factiosorum technis, molitionibus, consiliis mirifice congruentibus notabilem, & a paucis forte justo studio evolutum, operose Auctor prosecutus est. Ut adeo civilis etiam belli, quod Galliam superiore seculo pervagatum est, exactam hoc loco Historiam Lector inventurus sit, collatam cum Angliæ motibus, quorum concitatores Tragœdiam in Gallia actam, in Anglia quoque mutatis tantum personis exhibuere.

Subnectitur Operi Appendicis titulo justum volumen, pacis Uxbrigiæ anno 1664 Regem inter & Parlamentum, sed irrito labore tentatæ Acta magno collecta studio complexum; ad quæ sæpius in ipso Historiæ contextu, ac Dissertationibus Politicis Auctor provocaverat, velut magni in consiliis Rebellium penitius cognoscendis usus ac momenti.

TRAITE DE LA COMMUNION SOUS les deux especes. Par Messire Jacques Benigne Bossuet Evesque de Meaux, Conseiller du Roy en ses Conseils, cy-devant Precepteur de Monseigneur le Dauphin, premier Aumosnier de Madame la Dauphine.

id est

Tractatus de communione sub duabus speciebus, Dn. Jacobi Benigni Bossueti, Episcopi Meldensis &c.

Parisiis 1682 in 12.

DEplorandum est rei Christianæ fatum, quod venerabile illud Sacramentum, a Servatore nostro, suprema ante passionem nocte institutum, in acerbissimi dissidii & odiorum materiam versum sit, cum arctissimæ conjunctionis cum ipso & inter ejusdem mysterii participes, vinculum esse debeat. Neque enim de aliis fidei articulis majori vehementia certatum est, & inter præcipuas discedendi a Romanæ Ecclesiæ placitis causas, fuit usus sacri calicis populo Christiano interdictus. Inde tot volumina disceptantium de hac quæstione extant, ut ea plane exhausta videri possit. Placuit tamen *Dn. Bossueto*, eandem hoc libello tractare, & *Theologorum Reformatorum* in Gallia scripta quædam nova refutare; maxime vero Autorem libelli, magno cum Protestantium applausu non ita pridem sub titulo *Præservativi* editi, cui nomen est *Jurieu*, aggredi; etsi D. Lutherum etiam, & Georgium Calixtum impugnat. Materiam ipsam in duas partes distribuit. *In prima* probare annititur praxin Ecclesiæ, per quam appareat, communionem sub una specie, jam primis Christianismi seculis, in quibusdam casibus receptam, aut indifferenter habitam fuisse. Demonstratum id esse putat, quod ægrotis non nisi una, *panis* nempe consecrati, species; infantibus vero *vini* data sit; deinde quod eadem panis species ex templis in domos deportata, & ad privatum usum servata fuerit: denique quod ante Leonis & Gelasii Pontificum constitutiones, adversus Manichæos, ut ait, editas, in publica etiam communione usitatum aut promiscuum fuerit sacro calice abstinere; unde infert, Ecclesiæ sententiam semper fuisse, præsupposita

posita *reali præsentia & concomitantia*, eandem vim & efficaciam uni speciei, ac duabus inesse. *Parte altera* principia hujus praxis asserere & defendere satagit. Horum *tria* recenset. (1.) Non omnes Christi actiones in Sacramentis imitandas aut indispensabiles esse, sed eas solum, quæ ad substantiam Sacramentorum pertineant. (2.) In dignoscendis substantialibus respici debere ad effectum Sacramenti essentialem, collationem nempe gratiæ. (3.) Leges divinas tum Veteris, quam Novi testamenti, præsertim in practicis, ex usu Ecclesiæ perpetuo & constanti explicari debere. Hoc modo ad quæstionem de traditione reditur, cujus necessitatem & utilitatem rationibus & exemplis firmare allaborat, eamque ab ipsis *Reformatis*, aliquibus in casibus, v. g. in baptismo, admissa aspersione loco immersionis, & in baptizandis infantibus, agnosci statuit, urgetque maxime, quod abstemios ad S. cœnam admittant, & responsionem adversarii sui *Jurii* exagitat, qui in libro *Præservativi* supra dicto, *Articulo* 13 statuit, ab abstemio Sacramentum non ore, sed tantum voto & corde percipi, quanquam eandem gratiam accipiat, quam illi, qui integro fruantur. Perstringit etiam ejusdem Autoris *historiam de restrictione S. Calicis*, aliaque, etsi non nova, quod ipse fatetur, ita tamen pro eruditione & eloquentia sua objicit, ut ad ea sine dubio responsuri sint, qui id sibi incumbere existimaverint.

CONFERENCE AVEC M. CLAUDE MINISTRE de Charenton sur la matiere de l'Eglise, par Mess. Jacques Benigne Bossuet Evesque de Meaux &c.

Sive

Collatio Dn. Jacobi Benigni Bossueti Episcopi Meldensis &c. cum Dn. Claudio Ministro Charentonio super articulo de Ecclesia.

Paris. 1682 in 12.

Colloquium hanc Calendis Martii A. C. 1678 Lutetiæ habitum, argumenti non minus quam colloquentium dignitas insignem

reddi-

reddidit. Actum enim est de Ecclesia, a cujus nutu & Scripturæ autoritatem, & omnes fidei articulos dependere *Jacobus Benignus Bossuetus*, eo tempore Condomensis, nunc Meldensis Episcopus, ab una parte asseruit; quod Charentoniæ Ecclesiæ Minister & reformatæ, quæ vulgo sic dicitur, religionis acerrimus hyperaspistes *Claudius* ab altera negavit. Acta hujus collationis, dum recens adhuc esset rerum ibi gestarum memoria, uterque literis consignavit; sed cum *Claudii* relatio typis expressa nondum extet, interim ex *Bossueti* fide summa disputationis illius capita paucis referemus.

Procuravit hoc colloquium, dum injectos conscientiæ suæ scrupulos eximi sibi cuperet, illustris *Virgo de Duras*, quam *Bossuetus*, cum Lutetiam venisset, antequam cum *Claudio* congrederetur, de perpetua Ecclesiæ visibilitate semel iterumque privatis discursibus instruxit, & his quasi velitationibus, quæ primam relationis hujus partem constituunt, ad futuri certaminis arbitrium præoccupavit.

Ad ipsum cum *Claudio* conflictum, in quo alterum relationis caput occupatur, ubi ventum est, *Bossuetus* ex Actis quibusdam Ecclesiarum Reformatarum synodicis, quatuor probationis instrumenta iterum produxit, quæ olim in tractatu suo, cui titulus, *L'exposition* artic. 20. & 21 exposuerat, & pridie collationis Virgini, quam diximus, Principi non alium in finem communicaverat, quam ut illi persuadere posset, ipsos Reformatos in rebus fidei quoad praxin subinde supremum ultimumque judicium Ecclesiæ detulisse; quoties nempe vel in eos, qui post consistoriorum, colloquiorum & synodorum provincialium sententiam Nationalibus Conciliis refragaturi essent, excommunicationis pœnam statuerint; vel de Spiritus S. gratia Patribus conscriptis affutura firmiter persuasi, se omnia illorum decreta rata habituros solenniter promiserint, ut in Synodo Victoriaci congregata factum est; vel effrenem Independentium licentiam severis edictis castigaverint; vel, quod in Synodo Nationali anni 1578 contigit, suis ad colloquia deputatis plenam transigendi potestatem permiserint, adeoque fidem suam illorum judicio submittere haud recusaverint. Ad hæc argumenta partim ex libro de disciplina Ecclesiastica Anno 1667 Charentoni impresso, partim ex actis authenticis Amstelodami Anno 1655 a Blondello evulgatis deprompta, cum *Claudius* ipsius *Bossueti* judicio nec ineleganter, nec confuse respondisset

dixisset, & a bono Ecclesiæ ordine usuque disciplinæ Ecclesiasticæ ad absolutam Conciliorum infallibilitatem perperam concludi demonstrasset; Bossuetus inter alia hæc potissimum regessit: absurdum esse, cum quis ea conditione Conciliorum decretis se subjiciat, nisi ea Scripturæ contraria agnoscat; sic enim Deo pariter & hominibus illudi; nec causam apparere, cur Reformati in Synodis magis quam in aliis judiciis Ecclesiasticis solennem juramenti formulam exegerint, si etiam synodalia decreta ad examen revocare cuilibet liberum relinquatur; denique si absoluta decidendi potestas Conciliis denegetur, nil obstare, quo minus, quot capita, totidem religiones enascantur, nec Independentes condemnari a reliquis Reformatis debuisse, si ipsi quoque cuilibet privato tantum sibi præsumendi licentiam indulgeant, ut Sacram Scripturam melius vel intelligere vel explicare possit, quam in Conciliis congregati tot illustres Ecclesiæ Doctores. Quod cum ab omni probabilitatis specie alienum esse Bossuetus multoties exaggerasset, *Claudius* contra suam Conciliis autoritatem constare non negavit, neque tamen interea, a quibus cujuslibet Christiani aures abhorrere debeant, referendum censuit, quod integro Doctorum cœtu errante privati homines etiam indocti duce Scriptura verum apprehendant. Idque Ariminensis Concilii, & maxime Synagogæ Judaicæ exemplo comprobavit; quo sane tempore quilibet fidelis sacrorum oraculorum sensum longe melius penetraverit, quam universa Pontificum & Seniorum in unum congregata colluvies, quæ Messiam a Prophetis promissum reprobavit & ad mortem condemnavit. Hæc cum ultro citroque variis ut solet assertionibus, probationibus, confirmationibus, objectionibus, responsionibus, exceptionibus, & vindiciis, quas prolixitatis vitandæ caussa repetere supersedemus, per quatuor horarum spatium fuissent agitata; disceptatum deinde est, an Christianus, qui S. Codicem nondum legit, Scripturam S. verbum Dei esse animo suo firmiter & sine metu oppositi persuadere possit, nisi in Ecclesiæ, quæ Scripturam ipsi tradidit, autoritate acquiescat. Atque hic *Bossuetus* statuit, primum actum fidei, quem Spiritus S. in lavacro regenerationis humanis cordibus immittit, esse hunc, quod Ecclesiam Catholicam esse credant, eandemque Ecclesiam externum illud instrumentum esse, quo Deus homini Christiano, antequam Scripturam S. legit, hunc actum fidei, quo Scriptu-

ram Dei verbum esse credit, cœlitus inspiret, ideoque hominem Christianum & Scripturam, & Scripturæ sensum sine examine & scrutinio ab Ecclesiæ manibus accipere oportere. At *Claudius* hæc omnia gratis dici excepit, & ex hoc principio Græcos, Æthiopes, Armenos, & quaslibet Christianorum sectas religionem suam etsi erroneam non incommode tueri posse demonstravit, si se per baptismum fide Ecclesiæ donatas Scripturam ejusdemque sensum ex Ecclesiæ manibus accepisse dicant. Atque hæc controversia iterum prolixam disserendi materiam subministravit, utroque sententiam suam, quantis posset viribus tuente, donec post multas verborum reciprocationes surgerent ac abitum pararent. Id vero dum facerent, abiturientes Durasfia rogavit, ne prius a se discederent, quam de separatione ab Ecclesia verba inter se contulissent: quod cum haud gravatim stantes peregissent, tandem receptui canentes hanc verborum pugnam abruperunt, factoque hic fine quieverunt.

Postremo loco, qualis collationis hujus eventus fuerit, Bossuetus memorat, qui postridie Durasfiam invisens eandem multis verborum blandimentis in suam sententiam pertraxit, & paulo post iterum cum ea conversatus haud difficulter obtinuit, ut, quod diu jam animo agitaverat, abjurata religione, cui hactenus addicta fuerat, ad Romanam Ecclesiam transiret.

Cæterum cum hæc collationis Acta, antequam a *Bossueto* edita fuissent, per amicorum manus versarentur, exemplar aliquod in *Claudii* manus incidit, eundemque permovit, ut scripto suo, quo, ut jam superius indicavimus, non minus ac Bossuetus, collationis hujus historiam complexus fuerat, per modum epistolæ responsum ad Bossueti instructiones superadderet, & familiaribus suis communicaret. Quod ubi ad Meldensis Episcopi notitiam pervenit, is non modo collationis gesta a se pridem concinnata & hactenus a multis non satis fideliter descripta, ac juxta vitiosum aliquod exemplar, ut ipse refert, se inscio Tolosæ typis impressa, publici juris facere, verum etiam animadversiones aliquas, in quibus ea, quæ vel in ipsa collatione, vel in instructionibus præmissis asseruit, ulterius amplificat atque exornat, attexere decrevit. Sunt autem animadversiones illæ numero tredecim, e quibus octo priores relationi Claudianæ, quam a sua admodum diversam esse notat, sunt oppositæ, reli-

quæ

quæ Claudii responsum perstringunt, quod in duas partes divisum esse dicit. Prior enim pars juxta ideam a *Bossueto* nobis exhibitam, circa quatuor quæstiones versatur, scilicet qualis sit Ecclesia, cujus in Symbolo Apostolico mentio occurrit? num recte Ecclesia per communionem externam definiatur? an Ecclesia perpetuo sit visibilis? & quænam illa sit Ecclesia, ad quam promissiones a Christo factæ spectant? quas postquam exposuit & undecim ex iisdem consequentias elicuit *Claudius*, ad alteram partem progreditur, quæ agit de statu Ecclesiæ Israeliticæ tempore Regis Achabi, idololatria Baalitica usque adeo contaminatæ, ut Elias se solum ab isto cirmine immunem crederet. Quid ad singula *Bossuetus* animadverterit, in præsenti recensere nolumus, cum non dubitemus fore, ut *Claudius* aliquando, nisi major vis impediat, scriptum suum edat, & a Bossueti animadversionibus vindicet, quo facto nova nobis de his dicendi materia nascetur.

DISSERTATIO HYPATICA

seu de Consulibus Cæsareis, ex occasione inscriptionis Forojuliensis Aureliani Augusti. In qua Cæsarum & Augustorum Consulatus Ordinarii, eorumque Decennalia & id genus festa regulis nemini observatis declarantur: Perpetui vero, tam cum Imperii, quam cum Æræ Christianæ annis, juxta accuratam Chronologiam, nunc primum de integro digeruntur &c. auctore R. P. Antonio Pagi, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci Doctore Theologo.

Lugduni, 1682 in 4.

DUo illa Cenotaphia Pisana Caji & Lucii Cæsarum ansam dabant *Henrico Norisio*, doctissimo apud Italos Augustiniano, dissertationes prolixissimas quatuor, quas mense Martio hujusdem anni recensuimus, conscribendi. Non absimilem in modum & unica Forojuliensis Epigraphe Aureliani Augusti, cum autori *Antonio Pagi* abs *Ludovico de Thomasin* Supremæ in Gallo-Provincia Curiæ Senatore, & altero Peireskio oblata esset, diffusissimam hanc, addo & eruditissimam dissertationem Hypaticam nobis peperit. In ea Columnæ XV pe-

des altæ insculpta Aureliani Augusti tribunitia potestas quarta tertio ejusdem Consulatui illigata legitur, licet in alia ejusdem Imperatoris, quæ apud Onuphrium, Gruterum, & Golzium extat, & una cum Forojuliensi ab Autore sub initiū exhibetur, tribunitia ejus potestas quinta cum Consulatu tertio tantum designato connectatur. Nata igitur hinc doctissimo Pagi fuit occasio, non tertium solummodo Aureliani Augusti Consulatum in Inscriptione Forojuliensi expressum, sed & alios quoscunque a Cæsaribus & Augustis gestos explicandi. Tres autem dissertationis hujus Hypaticæ cum sint partes, in priori agit de Cæsarum & Augustorum Consulatibus tum designatis, tum suffectis; ostenditque, tertium Aureliani Augusti Consulatum in Epigraphe Forojuliensi cum quarta Tribunitia potestate conjunctum, vel esse tantum designatum, vel tertium dici in ordine ad suffectum, quem ante adeptum Imperium idem Imperator gesserat. In altera de eorundem Cæsarum & Augustorum Consulatibus ordinariis, eorumque regulis sermocinatur, Decennalia etiam, & id genus alia festa, post Henricum Norisium & Carolum Dufresnium, ad amussim discutit; magnamque ex illis lucem Historiæ Ecclesiasticæ, Scriptoribus Historiæ Augustæ, Chronologiæ, Nummographiæ & Codici Theodosiano affert. In postrema denique de perpetuis Imperatorum Orientalium Consulatibus tractationem instituit, Fastosque Byzantinos consulares de integro ordinat. Tametsi enim Onuphrius Panvinius Fastos Romanos quam diligentissime digesserit, in ordinandis tamen Orientalibus, qui in Justino Juniore incipiunt, & in Constantino Porphyrogeneta deficiunt, errasse sæpissime fuit deprehensus. Supplentur igitur hic, quæ desiderantur in Onuphrio. Multa certe in lucem de Cæsareis Consulatibus proferuntur, ignorata atque inexplicata hactenus, sed incredibile quantum ad rem Chronologicam facientia. Tria autem potissimum, quæ parum alias fuere cognita, in ea exhibentur; accurata videlicet Consulatuum designatorum & suffectorum a Cæsaribus & Augustis gestorum tractatio, qua varia Historiæ Augustæ Scriptorum loca illustrantur; deinde ordinariorum Consulatuum ab iisdem assumtorum Rationarium, seu nova Fastorum Consularium Romanorum ab Augusto Imperatore ad Justinum Juniorem, in quo desiere, illustratio, & Consulatuum Cæsareorum cum Decennalibus & id genus Festis, Triumphis, Ludis secularibus & insignioribus Impera-

rato-

fatorum factis connexio; & denique perpetuorum Consulatuum, quæ impossibilis alias visa est, certa ordinatio, qua ipsa difficultates, quæ in Fastis Byzantinis digerendis alias se obtulerunt, tolluntur, eorumque usus a multis seculis, summo Chronologiæ detrimento, intermissus revocatur. Dissertationi præmittuntur Prolegomena, quibus & Autoris institutum exponitur, & multa in Dissertatione hinc inde asserta uberius dilucidantur: præmissus etiam est index capitũ, quæ in hoc volumine continentur, & syllabus autorum, qui in eo citantur, notantur, emendantur, illustrantur; nec deest Index præcipuarum rerum in hoc opere contentarum, sed libro finito subjectus.

BIBLIOTHECA ROMANA SEU ROMANORUM Scriptorum Centuriæ autore Prospero Mandosio, Nobili Romano, Ordinis S. Stephani Equite,

Romæ 1682 in 4

QUemadmodum nullo non inventi sunt tempore, qui Heroum, cujuscunque gentis, res præclare gestas monumentis literarum consignarent, ipsisque adeo æternitatis tabulis inscriberent: ita nec defuere & olim & hactenus, qui illustres Urbis terrarum quondam Dominæ cives ab oblivione ac silentio vindicarent. Notus præter cæteros a Cl. Viro *Martino Hankio* duobus libris percensitos, est *Plutarchus Charonensis*, Polyhistor Trajano Imperatori summe æstimatus, qui commentarium scripsit de *Romanorum fortuna*, inque eo res varias illorum, quibus quidem indulgentiorem fortuna se præbuit, commemoravit. Extat etiam liber *Sexti Aurelii Victoris de Urbis Romæ Viris illustribus*; quanquam autorem hujus multi aut Cornelium Nepotem, aut Plinium Secundum, aut Suetonium Tranquillum, sed nullo alicujus momenti argumento, constituunt. Quo loco nec tacendus *Georgius Cassander*. Is enim librum hunc, quem Plinio Secundo adscribit, supplevit, prius agens de tribus illustribus Viris, qui ante Procam fuere in Latio, Evandro videlicet, Latino, & Ascanio, & posterius de novem Viris illustribus, qui cum Pompejo vixere. Ex recentioribus Romanorum illustrium Scriptoribus nominari vel maxime meretur *Janus Nicius Erythræus*, seu, *Julius Victor Rossius*, quippe qui in Pinacotheca sua

um Italos sui temporis clarissimos longe plurimos, ita Romanosque que non paucos eleganti stylo percensuit. Sed ecce recentissimum Romanorum illustrium scriptorem, *Prosperum Mandosium*, Nobilem Romanum, & Ordinis S. Stephani Equitem! Nam & hic in opere supra indicato non alios viros exhibet, nisi Romanos, eosque non Marte, sed arte, non bipenni, sed penna, non pilo, sed stilo claros, quique *die noctuque*, ut ipse loquitur, *in propriis lucubrationibus exarandis insudarunt*. Exhibet autem horum *Centurias quinque*, his quinque alias, si fortuna coeptis faveat, succenturiaturus, inordinatum quendam, quod nec ipsemet diffitetur, observans ordinem, nulla quippe dignitatum, nulla temporis, nulla seriei abecedariæ ratione habita, sed omnimoda libertate sua utens, & scriptores promiscue recensens v. g. jam Pontificem quendam, mox priscum aliquem Poetam aut Historicum, & mox nonneminem vel ex recentissimis. De cætero non *vitas* tantum Romanorum horum, sed & *scripta*, quantulacunque etiam, refert, unde & Bibliothecæ Romanæ titulum liber meruit; inserit etiam hinc inde *Inscriptiones illustrium Virorum sepulcrales*, quæ & gemmarum instar ob argutius dicendi genus in toto hoc opere exsplendescunt.

DES BALLETS ANCIENNES ET MODERNES selon les regles du theatre.

id est,

De saltationibus veterum & hodiernis juxta leges theatri.

Paris. 1682, in 12.

NOn minus pervagatus saltandi mos fuit olim, quam hodie passim obtinet; nec minori apparatu in magnatum aulis antiquissimis temporibus, ac hodiernis saltationes institutæ fuerunt: in theatris non saltem, ludis, chorisque ac intersceniis apud gentiles, verum in sacris etiam apud Judæos recepto, & ab his ad Christianos derivato earum usu. Quo factum, ut præsules sacrorum, quos a *præsiliendo* appellatos Scaliger affirmat, dicerentur, qui præ cæteris Dei laudes canerent, & hymnos saltationibus ac tripudiis auspicarentur. Non alienum igitur a muneris sui ratione se acturum censuit

fuit Menetrerius S. I. si, postquam de *Dramatibus musicis* commentatus esset, quod in Actis anni superioris mense Julio pag. 226 memoravimus, de *Saltationibus* etiam tractationem susciperet, & veterum Judæorum, Græcorum, Romanorum, aliarumque gentium moribus receptum, ad nostra tempora deductum saltandi morem ostenderet, quibusque initiis ad quantum gradum quantamque absolutæ artis laudem iste pervenerit, exhiberet. Quod commodissime per exempla se præstiturum existimavit: ideoque egregiorum ac admirandorum prorsus in Gallia editorum ludorum orchesticorum recensionem per universum librum instituit: ac in præfatione statim eximiorum duorum meminit; quorum alter Parisiis *felicitatem armorum Gallicorum* repræsentans a Rege exhibitus; alter Lugduni anno 1658, *aram Lugdunensem* Ludovico Augusto consecratam & in æde Gloriæ collocatam referens editus fuerit. Cujus posterioris auctor cum idem qui libri hujus extiterit Menetrerius, ejus occasione arti huic exactiorem se operam dedisse, & quidquid Plato, Aristoteles, Plutarchus, Lucianus, Libanius, Athenæus, Julius Pollux, veteres Scholiastæ Græci, aliique recentiores in scriptis suis de orchestica & saltationibus reliquerunt, investigasse ac collegisse indicat; unde libellus hic sibi natus sit, in quo veram indolem & naturam saltationum (*des ballets*) juxta regulas Aristotelis, ad mentem Luciani, & exempla antiquioris ævi, exposuit. Ludicram earum artem non esse primum probat, quod inventionis filia, & musicæ, pictoriæ, & poeticæ æqualis sit: neque poeseos dramaticæ solam partem, sed peculiare constituat genus, quod mixtum ex serio & jocoso, naturali & artificiali, fabula & historia, ideoque peculiaris artis nomine merito veniat: quæ hactenus regulis circumscripta certis non fuerit, quod istæ ex professo a nemine fuissent traditæ: quas ipse ex plurimis scriptoribus colligere, & in justæ artis modum orchesticen concinnare studuerit. Originem saltationum divinam esse, easque in sacris tam apud gentiles, quam Judæos & Christianos olim usitatas, tripudio Mariæ & chori feminarum Judaicarum, postquam eæ transivissent mare rubrum, Exod. XV; populi Israelitici circa vitulum ab Aarone conflatum choreas ducentis, Exod. XXXII; mulierum Israeliticarum in occursu Davidis, cum is Goliathum stravisset, 1 Reg. XVIII; filiarum Silonitarum a Benjamitis raptarum, 2 Reg. VI;

VI; Davidis item in Psalmis ad choreas instituendas creberrimis exhortationibus; & *chori* in omnibus templis hodienum usitati appellatione ostendit. Apud gentiles autem saltationes in rerum sacrarum numero recensitas fuisse, ipsa *saliendi*, a *Saliis* in honorem Martis saltantibus deducta appellatione, pluribus item poetarum locis, in quibus Dii saltantes introducuntur, & furore sacro probat. Qui cum vel *propheticus* ab Apolline, vel *poeticus* a Musis, vel *bellicosus* a Marte, vel *amatorius* a Venere, vel *ebriosus* a Baccho inspiratus fuerit, omnes tamen saltando se exeruisse affirmat, quod tremor ille & concussio ad saltandum eos raperet. Nec vanam esse sanctorum Patrum conjecturam statuit, existimantium angelos & beatos coelites saltantes laudare Deum; quorum sententiam celebres quidam pictores penicillo expresserint.

Comicas autem saltationes (*Ballets* vulgo dictas) absolutæ magisque perfectæ artis esse docet: quas apud Ægyptios frequentatas, motus cœlestes & harmoniam universi referre, Sophoclis, Euripidis & Aristophanis scholiastæ tradiderint: stropharum etiam & antistropharum epodarumque originem ad istos motus referendam, Marius Victorinus scripserit. Nomen ἀπὸ τοῦ βαλλεῖν deductum ait, quod a Græcis Galli, Itali, Hispanique acceperint, quodq; media etiã ætate apud Latinos usitatum fuerit: quos *ballationes* pro saltationibus, & *ballare* pro saltare dixisse, Concilii Bragensis & Romani anno 826 habiti verbis probat. Definit ex sensu Græcorum apud Athenæum hanc saltationem, quod sit *imitatio earum rerum qua audiuntur & canuntur*; addit Lucianus: *gestibus, motibus & intervallis eam absolvi*: ita ut quemadmodum cantus flexione vocis, sic saltationes motu & flexione corporis constent. Omnium vero accuratissimam esse definitionem Aristotelis observat, qui *mores & affectus & actiones in his choreis exprimi* ait, *eo quem gestibus effingunt rhythmo*. Unde Tesaurus *metaphoram realem & agentem* eas vocat, *gestu & motu affectus interiores & actiones externas hominum exprimentem*. Nonnullos occasionem his saltationibus ab Hierone Syracusanorum tyranno suppeditatam statuere docet, quod is loquendi usu interdixerit Siculis, ac propterea motibus gestibusque loqui & exprimere sensus eos coegerit. Hinc nomen *pantomimorum* eos adeptos, quod imitando quævis exprimerent: qualis Proteus fuerit, unde nata fabulæ

bulæ occasio, in omnes habitus se commutasse eum narrantis.

Post hæc *materiam* saltationum latissime patentem, quod argumentum undecunque, cumprimis autem ex historia sive vera sive fabulosa depromere liceat; *formam* quam inventio, imagines, motus, harmonia & ornamenta, singulorumque commoda distributio, aptaque concinnitas ipsis conciliant; *genera* varia, tragicum, comicum, thymelicum, aliaque huc pertinentia excutit; de Lusitanorum etiam ambulatoriis tripudiis (*des ballets ambulatoires*) in plateis urbis institutis, machinis in quibus tripudia peraguntur, se provolventibus, de Hieronicis item ludis, e Græciæ Olympicis ad Romanos translatis, quorum artifex Pylades quidam celebratur, disserit: Petro Mambrunio autem, qui Dissertationi suæ de epico carmine *tripudium* ejusmodi versibus Latinis expressum subjecit, cui argumentum fecit, dissidia populorum religione potius ac pietate, quam armis componi, eidemque præfatiunculam præmisit, in qua asseruit, tripudii pompam Latino versu satis commode posse exprimi, litem movet, nec instituto huic parem eum fuisse ostendit. tum de *schematibus* tripudiorum tractat, quæ infinita esse ex Luciano, Phrynicho, & Sidonio Apollinari tradit: de *motibus* porro, *harmonia*, *scenis*, *choro*, *vestibus*, *machinis*, apparatuque reliquo tripudiorum erudite tam ex veterum mente, quam hodierno more disserit, & ubi a decoro longius recesserint quævis tripudia passim instituta, admonet: quæ hic recensere omnia nimis longum foret. Neque enim exempla, quæ plurima in Gallia, Italia, Sabaudia, Hispania, Lusitania & Anglia institutorum ludorum orchesticorum, magnis sumtibus splendidissime editorum affert, heic referre instituti operis modus permittit.

SCHOLASTICÆ THEOLOGIÆ, AUTORE Stephano Spinula, Episcopo Savonensi, Pars Prima.

Papiæ 1681, in fol.

Auctor hic, præter splendorem familiæ in Italia haud exiguum, & honores quibus ab Alexandro VII publice affectus fuit, comes nimirum nepoti Flavio Chisio, Cardinali & ad Regem Galliæ Legato,

gato, e Theologis datus, & redux Episcopus Savonæ creatus, claritudinem etiam nominis sui ipse comparavit sibi scriptis Philosophicis, quæ jam iterato edita conspiciuntur. Hæc vero insequitur jam Theologiæ Scholasticæ *Pars prima*, disputationes in primam partem Thomæ complexa, in quibus, post Prolegomena, de Deo uno, de visione, scientia, voluntate, prædestinatione, Trinitate, atque Angelis, subtiliter atque perspicue disquiritur; media etiam & nova quædam via, quæ hoc nomine in toto libro maxime notanda & consideranda est, in Tract. 4 disputat. 3. tentatur inter prædeterminationis & scientiæ mediæ assertores, in ardua illa & periculosa quæstione de conjunctione divinæ voluntatis cum libertate creata; ita nimirum explicato concursu causæ primæ cum secundis, ut nec physica præmotione, nec scientia media opus esse videatur. qua de re viderint domestici ejus, hoc est, Pontificii ipsi heic in diversum abeuntes.

OTHOSOPHIA, SEU PHILOSOPHIA Impulsus universalis Johannis Marci Marci a Kronland, Philos. & Med. Doctoris & Prof. Pragensis &c. Opus posthumum.

Vetero-Pragæ 1682. in 4.

Quo præclaro animo doctissimus Dn. Jacobus Joannes Wenceslaus Dobrzensky de Nigro Ponte, Philos. & Med. Doctor, & Præceptori suo fatis functo referendi gratiam, & de re literaria bene merendi, ante *Liturgiam mentis*, nunc *Othosophiam* ingeniosi præ cæteris Philosophi & Medici publicavit. In quo libro *impulsus natura, progressus ac vires* explicantur & demonstrantur, argumentum Physicis Mathematicisque acceptissimum. Partibus hoc agitur tribus.

In prima naturam impulsus exponendo illum describit virtutem locomotivam, a qua proxime oritur motus, cap. 1, sive vim motricem de novo acquisitam vel de potentia in actum traductam, cap. 6. Principium ejus duplex facit, unum internum seu liberum, alterum externum seu necessarium. Principium liberum sunt animalia, quæ proxime aliquam partem corporis, mediate alia corpora movent. Sicut autem virtus impulsiva in animalibus ex se indifferens est ad omnem differentiam loci, & ipse motus unus est specie juxta loci differentiam extrin-

trinsece & accidentaliter diversus, ita quoque impulsus nonnisi una specie continetur, plures differentias accidentales habens a variis directionibus ab impellente acceptis: a forma quidem elementi, quatenus dirigitur sursum aut deorsum, dicitur levitas aut gravitas: ab aliis motoribus plures differentias admittens: nam & sursum & deorsum & ad latus atque etiam circulariter dirigi potest. Et licet directio ab impellente v. g. lapidi impressa absumat nativam inclinationem seu gravitatem, non tamen interminabilis sit adscensus, sed terminatur impulsus tum per oppositam eidem reluctantem gravitatem, tum per resistentiam medii, in quo motus contingit. Principium motus necessarium indagaturus ostendit (1) ejus impulsum neque ad gravitatem, neque ad levitatem referri posse, cum indifferenter a quolibet corpore produci videatur. quam sententiam probans declarat, *quomodo globus in bellico cylindro impetum ab igne capiat, a quo motore ortum habeat impulsus sagitta a nervo excussa.* (2) nullum motum fieri absque impulsu; inde causam reddit, *quod curru vecti urinam in eo motu aut nullo modo aut difficulter reddunt*, & quod *qui navi magis concita feruntur, ubi hac ripam attigit aut in vado subito hæsit, sibi a lapsu vix cavent.* (3) impulsum non esse substantiam, non spiritum illi similem quo animantia cientur ad motum. (4) differentiam motus in animalibus ejusque determinationem non pendere a sola voluntate seu appetitu, sed animam, quæ in se ipsa habet motus alicujus potestatem, ejus speciem vel ideam novam imprimere & imaginativæ & parti mobili: itaque ab anima efficienter, ab idea veluti causa exemplari talem motum procedere. (5) motus impedimentum non ab anima, sed ab organis varie affectis provenire, vel ex defectu speciei, sicuti in apoplecticis, lethargicis, sopore somnove affectis; vel ex defectu spiritus influentis, ut in paralysi; vel ex defectu vectis seu musculi, ut in membris resolutis nimia humiditate & infantulis; vel ob mobilem partem nimis vastæ molis aut onere ab extra gravatam. Addit ab intensione speciei, si illi robur accedat a specie mundi analoga, opera illa miranda in lunaticis, rabidis, furiosis, maniacis &c. provenire. *Hanc speciem Crœsi filio linguam reserasse, dum nimio terrore percitus, ex nece patri imminente, omnes vires huc collegit: hanc podagricos sæpe in pedes conjicere, dum specie doloris & quæ huic cohærent omissa ob gravius malum, quod effugere properant, sola spe-*

 cies

cies motus concitatrix adest, totaque vi imprimitur imaginationi atque inde spiritui. Quibus præmissis concludit, impulsum esse qualitatem a forma vel principio interno mobilis productam: formam vero ex se indifferentem ad omnem motum, per levitatem & gravitatem veluti ideas determinari: proinde *falso a Peripateticis gravitatem pro causa efficiente motus reputari*, cum ipsa tantum sit exemplaris. porro ideam determinatricem motus elementi esse ejusdem speciei cum idea motus voluntarii, quæ dirigit ad eundem motum, ut quo brachium deprimitur & quo lapis descendit: membro enim mobili speciem hanc motus anima imprimit. *rebus ergo inanimatis etiam inesse quandam notitiam naturalem* ab ejusmodi ideis, a quibus determinatæ agunt, absque tamen cognitione vitali: eas vero ideas in motu voluntario a cognitione ortum habere; in iis, quæ naturaliter moventur per gravitatem & levitatem, h. e. per ideas sursum & deorsum dirigentes, a forma elementi emanare necessitate naturali, tanquam inseparabiles ejusdem proprietates, quibus ad impulsum certum determinantur: in iis, quæ ab extrinseco impellente moventur, ideam oriri ex corporum mutuo contactu vel unione: tum enim extrema formæ fieri unum, atque sic cum idea insit communi extremo, ab hac utramque formam determinari ad similem impulsum producendum; v. gr. cum lapis alium percutit, ideam hic ab illo recipit ob unitatem formæ, quæ ex unione subjecti facta per illum contactum resultat. Hinc intelligi, *moveri corpora contra nativam gravitatem aut levitatem ad vacuum prohibendum ab impulsu, facta determinatione communis superficiei*, ut uno corpore moto alterum quoque moveatur. Hæc potissima sunt Partis primæ.

In secunda parte de gravitate ad mundi centrum relata tractat. Hic initio disputat, inæqualia pondera motu inæquali deorsum ferri, motum gravium in descensu augeri, contra Ariagam; qua occasione geometrice demonstrare conatur, magnitudinem non posse constitui ex individuis punctis. Deinde rationem gravitatis in mobili ad medium relatæ inquirit, inprimis ut ipsa in humido vel fluido, cui vel aliud fluidum vel corpus concretum incumbit, se habeat: pluribus enim theorematis hypotheses ab Archimede positas illustrat. Hinc ostendit, *aerem & ignem esse sua natura gravia & fluida corpora*, demonstratque ex eo, quod humida sphærice terminentur, vim habere illud principium aquilegorum: *ascensum & descensum aqua facere inter se paria.*

paria. Ad quod ab objectionibus vindicandum *de fluviorum exortu* disserit, rejectis Scaligeri & Caspari Bartholini opinionibus, sententiam Aristotelis explicando, elegantibusq; argumentis confirmando. In qua dissertatione verisimilitudines quas inspergit, *cataractas cœli ad diluvium Noachicum concurrentes fuisse vaporosum aerem orbi terrarum circumfusum, omnem in aquas a Deo resolutum & depressum; ignes subterraneos tam copiosos sæculis futuris tellure rupta urbes populosas absorpturos; die illo supremo mundi exesis & perruptis omnibus claustris ab igne erumpente universa in vitrum colliquatum iri*, aliis judicandas relinquimus. Hoc sine dubio se magis approbat, quod *gurgites & voragines maris, in quibus reciprocatio aquarum æstui maris conformis, qualis vorago est ad Norwegiam celebris, effectum æstus marini* asserit; at in illis, in quibus reciprocatio aliter contingit, ut in freti Siculi Charybdi ter, in Euripo Chalcidis septies diei ac noctis spatio, causam in plurium gurgitum confluxum refert. Inde commode transit ad *æstum maris* seu accessum & recessum singulis diebus bis evenientẽ, dum plerisque locis sex horis mare affluit ac totidem refluit. Causam ejus facit Lunam; modum agendi hunc existimat: Luna ideam motus sui aquis Oceani sibi subjectis imprimendo eas attollit: hæ vero ductricem suam eo modo quo possunt sequuntur: atque hic æstus universalis primarius est, cujus uti principium definiunt radii lunares superficiem maris tangentes, ita summum incrementum radius ejusdem Lunæ perpendicularis adducit: est enim radius omnium fortissimus perpendicularis, maxime debilis ejusdem tangens. In locis igitur, quibus Luna oritur vel occidit, minimum, quibus verticalis, summum efficit incrementum. Nec obstat in ortu & occasu paria fieri; quoniam occidua terminat tumorem, qui sensim illius digressu sidit, ortiva eundem inchoat. Ex quibus fluxus Oceani, qui in Occidentem assidue fit, derivari poterit; nam cum aquæ assurgentes Lunam comitentur, necesse in eandem plagam fluere, quæ a parte Orientali videntur subsidere. Ab illo universali primario æstu, loco eidem opposito, ad quem radii lunares nullo modo perveniunt, æstus secundarius proxime efficitur. Nam partes aquæ sub illa mole sunt magis pressæ; recipiunt ergo ab his partes contiguæ minus pressæ fluxum, qui per infinitos circulos ejusdem sphæræ continuatus, si nil occurrat a quo reflecti possit, demum in parte sibi opposita occurrens in eandem altitudinem

partes ibidem minus pressas attollit. Enim vero quia superficies maris non est continua, sed immensa terrarum spatia aquas disjungunt, fluxus quoque a pressione inductus variat, dum alibi quidem a promontoriis intercisus & litorum continua productione elisus aut varie reflexus & nonnisi mutilatus suo pari occurrit. Unde neque eodem semper modo, neque in omnibus locis similiter fieri æstum contingit. Ex quibus rationem differentiæ & varietatis æstuum particularium assignari debere, exemplis nonnullis ostenditur.

Considerata ita gravitate & impulsu tam in uno quam in diversis mediis in ordine ad mundi centrum, quorum motus est linea recta, parte 3 vim gravitatis & impulsus expendit, quam habent ad hypomochlium seu centrum revolutionis, cujus respectu circulariter moventur. Et cum in Mechanica *ad circulum libra, ad hanc vectis, ad vectem reliqua omnia reducantur*, ante omnia de circuli proprietate ad motum comparata agens, demonstrat circulo inesse contrarietatem motus & quietis; circulos majores esse magis mobiles; (quæ utraque assertio est Aristotelis) motus cœlestes nihil commune habere cum motu penduli, contra Galilæum &c. post hæc *de causa librationis inæqualis ob rationem situs* sollicitus est, quamobrem ejusdem ponderis, sola remotione ab hypomochlio, vires augeantur in infinitum? an brachia libræ æqualiter onerata quiescant extra situm horizonti parallelum? aliaque plura de libræ motu explicat. Tertio motum ponderis trochleæ appensi declarat.

His subjungitur (1) velitatio epistolaris inter Auctorem & Caramuelem, *an libra seu vectis ratio in centro universi locum habeat?* ubi inter cætera disceptant, *an centro mundi semper idem telluris punctum respondeat? an ipsa vacillet & trepidet ad cujuscunque rei insultum? an terra moveri in gyrum possit?* (2) demonstratio nova Georgii Behmi Matheseos Professoris Olomucensis contra Staticos, præsertim Paulum Guldinum, ostendens in centro universi non haberi rationem vectis. (3) de ista demonstratione inter Marcum Marci & Godefridum Aloysium Kinnerum Theol. & J. U. Doctorem, Capellæ Regiæ Pragensis Decanum &c. amica concertatio. (4) Problema Mathematicum Theodori Moreti: *An Archimedes recte demonstrarit, posse terram a medio Universi amoveri sic, ut non propellantur etiam cætera elementa & cæli?* Quod Marci noster resolvens concludit: nos necdum videri

solu-

solutos ea lege, quam tulit quondam Hiero Rex Syracusanus: *Pro vero habendum, quicquid dixerit Archimedes.*

Tandem pagellas vacuas mansuras occupant *Monita quædam Medica* ad valetudinem conservandam, ex familiaribus colloquiis Marci Marci collecta ab humanissimo doctissimoque Balbino, qui ad ea vivens suam literarum studiis aptam proficuamque senectutem non accusavit.

LA VIE REGLEE DANS LE MONDE, OU la maniere de bien passer la journée, & de vivre dans l'ordre, par Monsieur de la Volpiliere Docteur en Theologie.

id est,

Vita ordinata, sive modus bene transigendi singulos dies, & vivendi secundum ordinem. Autore Volpilerio, Doct. Theolog.

Lutetiæ 1683. in 12.

MAteria hujus tractatus seipsam satis commendat, nec auctori eruditio aut facundia defuit ad eam terse & eleganter explicandam. Distribuit autem opusculum in partes sive capita *sex. Parte I* commentatus est de tempore vitæ, præterito, præsenti, futuro, variis & salubribus monitis singula prosequutus. Insistit autem hypothesi Tridentini decreti, *de incertitudine salutis. Parte II* monstrat, quam necessarium & utile sit, de ratione vitæ deliberare; scopumque sive finem tenere, qui non alius sit, quam Deus; Eo enim referenda & ordinanda esse omnia, nisi perniciose aberrare velimus. Eligendum vero cuique pro conditione sua vitæ genus, scopo illi convenientissimum, & in proposito constanter permanendum. *Parte III* necessitatem ordinis in vita servandi ejusdemque facilitatem ostendit, sine quo monstrose & confuse fierent omnia. Pendere autem ex ordinatione singulorum dierum, totius vitæ ordinem: cum vita nihil aliud sit, quam dies sæpe iteratus. Deinde cum agenda omnia tribus constent occupationibus, cultu divino, negotiis, recre-

ationibus: quomodo eæ per singulos dies distribuendæ sint, summatim docet, & in consilium adhiberi suadet *directores*, quos vocant, *conscientiæ*. Quotidie ex matutino & vespertino tempore aliquam partem precibus & meditationibus piis assignat; actiones cæteras, non consuetudine, nec impetu, aut ex vanitate, & pravis affectibus, imo nullo respectu mere humano, suscipiendas esse dicit, sed motu supernaturali, ex principiis religionis, & ex spiritu gratiæ & charitatis: ut ita ad Deum ejusque gloriam & amorem omnia referantur. sic fore ut, quod D. Paulus exigit, *omnia fiant in nomine Jesu*. Interserit his, ex religionis, quam profitetur, placitis, aliquam multa de sacrificio, quod vocant, Missæ, de precationibus pro mortuis, de meritis operum, de cultu sanctorum, & inprimis Virginis Deiparæ; Hanc enim, ait, mediatricem esse in omnibus, quæ ob peccata cum DEO habemus, dissidiis, illam misericordiæ sinum pandere, & peccatoribus refugium præbere, nec ullum hominibus beneficium a Deo conferri, quam per ministerium divinæ hujus Reginæ, omnis gratiæ dispensatricis, addit invectivas in dissentientes, etiam ex suo cœtu, qui excedi putent devotione erga Virginem, cum tamen, ut ipse opinatur, omnia quæ illi exhibentur, ad filium pertineant, neque hic melius coli possit, quam veneratione matris. Minus paradoxa & a piis omnibus probanda adjicit, de præstanda fidelitate & fervore in exercitiis pietatis, & quomodo in spiritu & veritate Deo serviendum sit. *Parte IV* de negotiis sive laboribus agit, quos unusquisque pro sorte sua, sive manu, sive cura publica, aut privata, suscipere debeat, acriter taxans otium & inertiam juvenum, feminarum, & hominum opulentorum & illustrium. *Parte V* refectiones, & recreationes, non necessarias saltem, sed & proficuas esse, ad laborem constantius & durabilius ferendum, statuit: dictum Christi ad Apostolos Marc. 6, 31 allegans: *Requiescite pusillum*. Sed rejicit delectationes vitiosas, inprimis aleam, cujus damna graphice describit, sobrietatem & moderationem ubique commendans. *Parte VI* de intentionibus actionum breviter commentatur, bonis, malis, indifferentibus: & quamvis rigorem Thomæ & quorundam Scholasticorum sequi non videatur, qui indifferentes intentiones in classem malarum conjiciunt; ostendit tamen meritorias (ita enim ex instituto suo loquitur) actiones nullas fore, id est Deo non placituras, nisi fiant

ex

ex gratia sanctificante: eorum enim, qui in mortali peccato hæreant, opera mortua esse. Referenda itaque omnia, ut supra dictum est, ad bonum finem, ad fidem, charitatem, religionem, aliasque virtutes Christianas. Affert effatum Servatoris, rationem ob *omne otiosum* verbum exigentis, & dictum Augustini: *Omne factum, si recte factum non est, peccatum est, nec recte factum ullum esse potest, quod non a recta ratione proficiscitur.* Et pro symbolo commendat, sive quotidiana precatione: *Propter te Domine*; ut omnia pro Deo, & ad gloriam divini nominis fiant. Hoc vovendum esse Deo sub initium cujuslibet anni, septimanæ, diei, imo si fieri possit, uniuscujusque horæ. Sic divina præmia sperari posse, imo Deum ipsum præmium nostrum futurum esse.

EXCERPTA EX LITERIS ILLUSTR. ET CLArissimorum Virorum, ad Nobilissimum Dominum JOHANNEM HEVELIUM perscriptis, Judicia de rebus Astronomicis, ejusdemque scriptis exhibentia, studio & opera Joh. Erici Olhoffii.

Gedani 1683, in 4.

Quanquam ea dudum summi Viri JOANNIS HEVELII in rem literariam sunt merita, ut nec ipsi, nec Operibus ejus a cujusquam testimonio existimationis aliquid accedere possit amplius: optime tamen de literis meruisse merito censendus est clarissimus Editor, vulgatis Virorum tota Europa celebrium de HEVELIO scriptisque ejusdem judiciis. Præterquam enim quod communi celeberrimorum hujus ævi Virorum suffragio, de fide, solertia & sagacitate tanti Astronomi, ejusque adeo seu observationum seu hypotheseon pretio & veritate certum reddant unumquemque: quid hactenus inter principes in literis, præcipue Astronomicis, Viros HEVELIUMque commercii intercesserit, & velut historiam aliquam cœlestem, ob oculos ponunt. Habet autem curiosus Lector in hoc libro cum Serenissimorum quorundam Principum, & Oxoniensis atque Cantabrigiensis Academiarum, tum summorum celeberrimorumque virorum Bullialdi, Cassini, Colberti, Felli (Episcopi hodie

Primo siquidem Auctor de generalioribus hujus artis praeceptis, hacque occasione de principiis rerum, hinc de furnis & vasis disserit, plura addens, quae in prioribus duabus editionibus (tertia enim frui nobis haud licuit) neglexerat, imo illorum figuras tribus tabulis aeneis exprimens: terminos vero technicos dum explicat, locupletior longe pariter observatus. Deinde operationes ipsas aggreditur in variis concretis, secundum tria mixtorum perfectiorum regna in classes digestis, ita tamen ut primo ipsum operandi modum exponat, postmodum autem huic semper encheirises ac annotationes quasdam aetiologias operationum concernentes, annectat, uno verbo, chymiam philosophice satis profiteatur.

De principiis rerum ubi agit, spiritus, sive sulphureos, sive urinosos, sive acidos, principii nomen haud mereri putat, quod cuncti satis compositi sint: non nisi unum sal, & quidem acidum, terrae visceribus innatum agnoscens, unde reliqua salia, mineralia aeque ac vegetabilia cuncta, varii nominis, & texturae paululum mutatae, v. g. gemmae, marinum, vitriola, salia vegetabilium tam essentialia, quam urinosa & fixa emergant; posteriora tamen bina ab igne modificentur, ac vegetabili nunquam sub hac textura inexistant. Occasione salis alcali animalis bilem cum acidis effervescere, prout hactenus nonnulli sibi persuaserunt, experientia subnixus negat: quamvis acidum cum bile, sanguine &c. intra corpus simili ratione ac in musto aut cerevisia recenti conspicitur, fermentescere, facile concedat.

Mineralium praeparationibus egregias meditationes & discursus (olim quoque omissos) de illorum genesi praemittit, ac inter alia vulgarem & hactenus receptam sententiam, de influxu illo particulari septem planetarum in septem metalla, & vice versa, examinat ac destruit, argumentis haud levis momenti: & ubi in specie de auro agit, Alchymistarum errores & imposturas, quas in illo producendo & metallis transmutandis committunt, cum summa artis transmutatoriae difficultate exponit, concluditque, *Alchymiam* congrue a nonnullis definiri per *artem sine arte, cujus principium mentiri, medium laborare, & finis mendicare.* Praeterea auri usum cordialem, quem ab influxu Solis particulari habere vulgo dicitur; dubium reddit, illorum simul objectionibus satisfaciendo, qui

idem

phalia ratio haberi, si auctori inspicere & excerpere licuisset, vel archiva Episcopatuum & collegiorum Ecclesiasticorum, in quæ nobiles soli recipiuntur, vel indices sive matriculas nobilium, tam immediatorum i. e. soli Imperatori jure ordinario subjectorum, (quales tantum in Franconia, Suevia, & tractu Rhenano reperiuntur,) quam mediatorum, quos *Landsassios* vocamus, quique ad comitia Principum vocari solent. Ex talibus enim documentis certiora petuntur, quam ex libris, privata auctoritate, aut superficiaria opera compilatis, quales fere sunt qui insignia exhibent. Interim uti diximus, non defraudandus est laude sua auctor, cum quod potuit, etiam in regionibus peregrinis præstitit, exemplumque dedit, quod indigenæ & regionum periti minori cum difficultate sequi possent.

COURS DE CHYMIE CONTENANT LA maniere de faire les operations, qui sont en usage dans la Medecine, par une methode facile, avec des Raisonnemens sur chaque operation &c. par Nicol. Lemery, Apoticaire du Roy,

à Paris, 1682, in 8.

id est,

Cursus Chymicus, methodum facilem operationum in Medicina usitatarum continens, cum discursibus & notis circa operationem quamvis, auctore Nic. Lemerio, Pharmacopœo Regio &c.

Parisiis 1682, in 8.

LIbri olim jamdum impressi quartam, eamque diversis in locis notabiliter auctam & emendatam nunc sistimus editionem, (quæ enim Latine *Genevæ anno 1681* impressa fuit, secundæ editionis Gallicæ versio, adeoque nostra imperfectior longe videtur) a materiæ ubertate, methodique hactenus desideratæ elegantia commendati, & tantum non omnibus systematis Chymicis antehac editis palmam præripientis.

in dubium vocat. Spiritum aluminis, secus ac communiter asserunt, continuato igne elici posse, item ad spiritum sulphuris per campanam conficiendum parum referre, sive tempore & in loco humido, sive sicco hæc operatio adornetur, docet.

Vegetabilia dum tractat, in horum virtutem purgatricem, ejusque ætiologiam, disquirit, ubi ab iis recedit, qui certo, sive salino, sive sulphureo principio vim hanc attribuunt, & hanc potius in illorum determinata miscela, hincque dependente humorum fermentatione collocat. Papyri analysin dum molitur noster, oleum hujus in surditate & flatibus pellendis maxime extollit: spiritum vero, aciditate omnes vegetabiles spiritus antecellentem, ut diureticum & deoppilativum commendat.

Corticis chinæ chinæ usum in febribus intermittentibus sub certis cautelis pariter deprædicat, & medicaminis hujus rationem agendi subministrat, una cum ejusdem præparatis. De Sacchari confectione & depuratione compendiose agit, spiritum vero hujus cum sale armoniaco præparatum communi & simplici præfert.

Occasione Tartari vitriolati diversorum acidi phænomenorum explicationem suscipit, v. g. cur acida modo dissolvant, modo coagulent? fermentatio quomodo fiat? Acidum ventriculi dissolvens, scholis hactenus adeo decantatum, negat; febrium vero causam in acore quodam præternaturali supponit. Opii potentiam narcoticam hujus glutinosæ substantiæ, spiritus quasi inviscanti, tribuit: adsuefieri tamen interdum nonnullos adeo hujus usui, ut drachmam ejus unam sine aliqua noxa aut singulari alteratione assumant, cujus consuetudinis pariter rationem addit. Nicotianam venenum certis animalibus, v. g. serpentibus, lacertis, existere testatur, sive fumum hujus admittant, sive cuti eorum vulneratæ aliqua ejus portiuncula intrudatur: aliis vero exterius, scilicet per vulnusculum, admotam hypercatharsin excitare, experimento in cane facto confirmat.

Ex Animalibus dum viperæ præprimis accuratius examen instituit, de hujus venenositate quædam præmittit, ejus formalitatem in acido coagulante quærens. Hinc pulveris viperini confectionem, spiritus, salis, & olei destillationem docet, ac secundum hanc methodum cornu cervi, capillorum, cranii humani &c. analysin

præsta-

præstare jubet: tandem vero urinæ, mellis ac ceræ præparata potissima recenset.

CONSIDERATIONS SUR LES LETTRES circulaires de l'Assemblee du Clergé de France, de l'Annee M. DC. LXXXII.

id est,

Considerationes ad Epistolam Circularem Cleri Gallicani anno 1682 congregati.

Hagæ 1683, in 12.

EXhibuimus nuper, mense Majo, excerpta ex *Animadversionibus Burneti*, ad has ipsas literas, quas aggressus est Anonymus hic, non minori apparatu & argumentorum agmine. Redegit vero considerationes, sive monita sua, in quatuor capita: (1) Affectatam a Clero fraternæ charitatis blanditiem, pro acerba illusione habet, cum ex eodem stylo amarulenta in Protestantes convitia, & ex ipsius Cleri, ut putat, instigatione, durissimæ persecutiones procedant. (2) Objectam hæresin ita repellit, ut meram esse dicat petitionem principii: nullum enim fundamentum allegari, quam decretum concilii Tridentini, & Traditionem, cui toties contradictum; citatque Auctores ex ipsis adversariis, qui fateantur, articulos a Protestantibus in controversiam vocatos ex Scripturis probari non posse. Schismatis culpam in Pontificem & Clerum retorquet, qui Protestantes superiori seculo vera & justa urgentes non audiverint, & crudelissime fuerint persecuti. Certissimum vero falsæ Ecclesiæ indicium esse, violentiam adversus dissentientes, etiam manifestos hæreticos. Constare hoc ait ex historia S. Martini Episcopi Turonensis, qui contra Priscillianistas vi agi noluerit. (4) Quæstionem, *cur Protestantes schisma fecerint*, & intempestivam & captiosam esse asserit: satis enim notum esse, propter, quos errores discessio facta sit, nec quadrare comparationem Evangelicam de tritico & zizaniis; quæri enim, utra pars pro tritico habenda sit? Protestantes hoc nomen jure sibi tribuere, ob retentam divinã & internam religionis bonitatem, licet externam Ecclesiæ speciem, cum ædificiis & redi-

redditibus Pontificii possideant. Frustra etiam ex Augustino & Optato compilari dicta adversus Donatistas, & inepte in Protestantes dirigi: illos enim nullum caput fidei, sed personas Episcoporum quorundam impugnasse, at Protestantes plus millies ostendisse, quos articulos admittere non possint, nullam tamen ne minimam quidem emendationem obtinuisse, neque in præsens sperare, cum indies superstitio plebis incrementa sumat, etiam in tanta veritatis luce. Adducit ad hoc probandum, unum atque alterum exemplum, præsertim continuationem prohibitionis de non legenda a Laicis in lingua patria Scriptura, quicquid contra urserint Jansenistæ. Digreditur ad pleraq; controversiarum capita, ob quæ ad communionem cum Ecclesia Romana redire nequeant Protestantes; nec moveri posse dicit argumentis a desiderio & voluntate Regis & moribus Pontificis hodierni accersitis. Regem enim ea esse modestia, ut imperium in mentes Deo relinquat, Pontificis autem vitam inculpatam laudem quidem mereri, sed id non efficere, ut pro capite & sponso Ecclesiæ haberi debeat, non magis, ac pro judice controversiarum, pro quo neque ab ipso Clero agnoscatur, in quæstione maxima, quæ nunc de potestate ejus movetur. In epilogo conqueritur de minis Epistolæ circularis, in versione Gallica adjectis, quarum sensum Protestantes satis intelligant & effectum sentiant. Mitiora tamen a Clero sibi promittere, cogitaturo tandem, quam aliena sit a disciplina Christiana omnis violentia, in docenda religione; quamque noxio exemplo, & infelici successu exerceatur. Provocat ad Constantini M. tempora & ad historiam Gabaonitarum: spem etiam superesse a justitia & bonitate Regis, qui tot proborum belloque & pace utilium civium millia opprimi non sit permissurus. Etsi enim Protestantes iisdem calumniis apud Regem deferantur, quibus Judæi apud Ahasverum, aut Christiani apud Imperatores ethnicos olim onerati fuerint: ita tamen oculatum esse Regem, ut veritatem perspecturus sit, eoque animo, ut potentia sua non sit usurus in subditos prostratos & omnia toleraturos. Oceanum objectos sibi aggeres disjicere, sed parcere littoris sui arenæ. Nihil impedire Protestantes, quo minus Regi obsequantur, nisi timorem Dei & vincula conscientiæ: neque tam male consultos esse, ut levibus ex caussis tantas incurrant jacturas, aut oblata commoda respuant. Denique Dei causam esse, qui in manibus habet corda Regis & Cleri. Fidendum esse clementiæ &

poten-

potentiæ Dei, omnia tandem ad salutem suorum sit directurus, nec ad patientiam & constantiam vires denegaturus, si ulteriores persecutiones immittere decreverit.

HENRICI HAHNII OPUSCULUM AUREUM ad §. de indaganda, *in Instrumento Pacis Osnabrugensis & Monasteriensis comprehensum, & Constitutionem Imperii Ratisbonensem de Anno 1654* von Schuld-Sachen/ *Capital* und Zinsen/etc. *Curante Johanne Eichelio, Antecessore Primario in Academia Julia.*

Helmstadii 1683, in 4.

CUm infinitis calamitatibus tempore belli Germanici tricennalis obortis remedium aliquod ab Imperatore & Statibus Imperii subinde quæsitum esset, inter alia etiam in Instrumento Pacis Cæsareo-Suedico art. 8. § *de indaganda* &c. promissa fuit indagatio modi alicujus æquitati convenientis, cujus ope persecutiones actionum contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu aggravatos, moderate terminari, indeque nascituris majoribus incommodis tranquillitati publicæ noxiis obviam iri posset. Stetit promisso Majestas Cæsarea, dum antea exquisitis Judicii Aulici ac Cameralis, ut & Electorum, Principum, ac Statuum consiliis, constitutionem peculiarem controversias istas sopientem novissimo Recessui Ratisbonensi de anno 1654, a §. nachdeme auch in dem Friedens-Schluß etc. 170, usque ad §. dieser unserer etc. 175, inseri jussit. Hanc Imperialem constitutionem in præsenti opere sibi distinctius exponendam sumsit Hahnius Antecessor in Academia Julia quondam primarius, ob variam videlicet ac infinitam ejus in praxi forensi utilitatem.

Postquam igitur p. 1. verba sanctionis hujus ex dicto Recessu Imperii retulisset, p. 9. ejusdem dispositionem quasi Logicam, secundum cujus normam etiam commentationem suam instituit, exhibet, memoratam Legem summatim dividens in prooemium, constitutionem ipsam, & sanctionem. *Prooemium* quod d. §. Nachdem auch etc.

170 continetur, exponit p. 25 seqq. *Constitutionem* ipsam, in §. 171 172, 173, 174, d. Recess. propositam, resolvit in subjectum, (de personis & rebus) prædicatum (quod Lege ipsis sit succurrendum) & ipsam Legis decisionem (seu modum quo subveniri debeat.) Ad subjectum & prædicatum accommodat verba §. 171: Setzen demnach / rc. eaque explicat p. 55 seqq. Modum subdividit in extraordinarium, & singularem. Ad extraordinarium refert (1) statuta particularia d. §. 171 versic. zum zweyten/rc. p. 108 seqq. (2) Amicabilem compositionem d. §. 171 vers. zum dritten rc. p. 163 seqq. Modum singularem quatuor capitibus constare asserit, quorum (I) agat de sorte, cujus artic. (1) vult eam non esse minuendam, nec per præscriptionem auferendam §. So viel nun die Capitalia &c 172 p. 210 seq. (2) non tamen exigendam ante triennium d. §. 172, vers. Jedoch fürs andere rc. p. 244 seqq. (3) hoc præterlapso insuper septennium concedendum esse ad solutionem particularem, d. §. 172 vers. Falls aber drittens rc. p. 263. (4) pecunia deficiente aliud pro alio solvendum esse, d. §. 172, vers. oder auff dem Fall rc. p. 281 seqq. (5) debitorem sua prodigalitate vel culpa bonis lapsum hoc privilegio frui non debere, d. §. 172, vers. wäre es aber rc p. 305 seqq. (6) nec idem plene creditori inopi opponendum esse, d. §. 172, vers. wañ auch sechstens rc. p. 310. seq. (7) instrumenta obligationum per vim extorta secundum instrumentum pacis esse dijudicanda, d. §. 172, vers. Siebendes wegen deres rc. p. 320 seqq. (II) caput tractare ait de pensionibus & usuris residuis, cujus artic. (1) disponit, remissas usuras esse usque ad quartam partem, nisi & hanc debitor se solvere non posse probaverit, §. die verflossenen rc. 173, p. 347 seqq. (2) quartam illam intra decennium post publicatam legem particulatim solvendam esse, d. §. 173, vers. wird aus erstgedachten Ursachen rc. p. 390 seqq. (3) sorte vero ante decennium soluta, quartam istam, aut ejus residuum intra triennium vel quadriennium proximum pendi debere, d. 173, vers. Wofern aber drittens rc. p. 418 seqq. (III) Caput agit de pensionibus & usuris in futurum solvendis; ad has scilicet privilegium concessum non esse extendendum, §. Anreichend die künfftige Zinß rc. 174. p. 428 seqq. (IV) denique caput proponit casus septem a regulis superioribus exceptos: (1) rerum transactarum, d. §. 174 vers. damit aber gleichwohl rc. p. 439 seqq. (2) rerum judicatarum ac executioni datarum, d. §. 174, verb. die vollzogen rc. cp. 444. seq.

(3) sor-

(3) sortis & usurarum solutarum, d.§. 174, verb. was an Capital &c.p. 449 seq. (4) creditorum durante bello & ad redimendam pacem, d.§. 174, verb. was in den Kriegs-Läufften rc. p. 450 seq. (5) creditorum ad emtionem & reparationem bonorum desertorum, d.§. 174, verb. was zu erkauff etc. p. 453 seq. (6) solutorum a fidejussore, d.§. 174, verb. was ein fidejussor &c. p. 457 seq. (7) creditorum a piis causis, d.§. 174, verb. und wie es etc p. 761 seqq. Postremum *Sanctio* continetur §. Dieser unser etc. 175, & explicatur p. 466. seq.

Uti vero Autor in id incubuit potissimum, ut justitiam hujus constitutionis ex immotis Juris Naturalis, Divini, Gentium, Civilis privati pariter ac publici Romano-Germanici principiis ostenderet; ita quæstiones practicas ad præsens negotium facientes sedulo proposuit, & ex legibus communibus, statutis itidem provincialibus, ac variis præjudiciis supremi Judicii Aulici Cæsarei, inclytæ Cameræ Spirensis, multorumque Dicasteriorum Electoralium & Principalium, nec non Collegiorum Juridicorum, accurate, solide, ac perspicue definivit.

Subjunctus insuper est fasciculus varia ad hunc tractatum facientia continens: (1) verba §. *de indaganda* &c. art. 8. Instrum. pac. p. 1. (2) D. Wilhelmi Bidenbachii Consiliarii Imperialis Aulici consilium super d.§. *de indaganda* &c. p. 2. seq. (3) Simile Consilium Cameræ Spirensis de anno 1653 d. 16 Augusti, p. 19. (4) Principum, Electorum & Statuum Imperii Consilium d. 30. April. 1654, p. 31. (5) Imperatoris resolutionem d. 2. Maji 1654, p. 37. (6) Excerpta ex recessu circuli Saxonici inferioris sub dato Brunsvig. d. 4 Decembr. 1654, p. 38. (7) Excerpta ex recessu Provinciali de dato Halæ 11 Febr. 1655, p. 40. (8) Ordinationem Magdeburgensem d. 16 Febr. 1655 p. 42. (9) Constitutionem Megapolitanam d. 25 Junii 1655, p. 45. (10) Mandatum Principis Anhaltini d. 2. Maji 1655 p. 49. (11) Mandatum Electorale Saxonicum 1656, p. 51. (12) Mandatum Electoris Bavariæ 11. April. 1635, p. 63. (13) Constitutionem Haderslebiensem Christiani IV Regis Daniæ obstagia concernentem de anno 1604, p. 65. (14) Ejusdem constitutionis renovationem de anno 1630. p. 69. Neque omittenda laus JCtissimi *Eichelii*, cujus cura opusculum hoc lucem aspexit. Is quippe non solum magno studio ejus editionem promovit, sed &, cum integrum libellum ad finem B. Hahnius morte præventus perducere non

potuisset, ex amore erga socerum hunc suum, ultimam manum eidem erudite imposuit.

MISCELLANEA CURIOSA, SIVE EPHEMERIDUM Medico-Physicarum Germanicarum Academiæ Naturæ Curiosorum Decuria II Annus Primus, Anni MDCLXXXII, continens celeberrimorum Virorum, tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum in Germania & extra eam Observationes &c.

Norimbergæ, sumptibus Wolffg. Maurit. Endteri, Anno 1683, in 4.

Quas anno 1670, instituto nunquam satis laudando, inchoarunt, perque integrum decennium feliciter continuaverunt *Academiæ* in Germania *Naturæ Curiosi* eruditissimarum Observationum Medicarum, Physicarum, Chymicarum & Mathematicarum Collectiones, seu *Miscellanea Curiosa*; illas inposterum quoque indefesso continuatum iri studio, præsens novus hic observationum fasciculus spem certam literato orbi facit. Absolutis enim & completis annis Miscellaneorum decem, nunc undecimus, seu secundæ Decuriæ primus sistitur, in quo præmisso ac repetito Patronorum & Collegarum omnium Catalogo, varii generis observationes & experimenta, num. 185, modo cum, modo sine scholiis, uno verbo, methodo alias Societati huic Illustrissimæ solenni recensentur. Huic subnexa vero Appendix continet 1. ejusdem Societatis Leges a Sacr. Maj. Cæsar. confirmatas. 2. Litteras supplices ad Comitem de Montecuculi pro suscipiendo ejusdem protectoratu, cum hujus responso & Collegii gratiarum actione. 3. Literas ad Electorem Moguntinum supplices, pro suscipiendo pariter protectoratu, cum Electoris Reverendissimi responsoriis, & Academię gratulatoria & eucharistica &c. 4. D. Wedelii orationes binas, de pestis diritatis causis ac antidoto. 5. D. Weizii meditationem de Peste & Febribus malignis. 6. Joh. Jac. Harderi dissertationem de Rupicaprarum interaneis & Ægagropilis, & 7. Balduini Hermetem Curiosum.

TAB. VI ad
pag. 261.
8
5
6
3
4
12
13
14

LA COUR DU ROY CHARLES V SURNOMMÉ le Sage, & de la Reine Jeanne de Bourbon.

id est,

Aula Caroli V cognomento Sapientis, Galliæ Regis, ac Reginæ Johannæ Borboniæ.

Parif. 1683, in fol. maj.

Cujus non semel mentionem fecimus, quique inter Eruditos, quorum Acta publicamus, jure optimo censeri meretur, clarissimus *Menestrerius* e Societate Jesu, ut artem Heraldicam cum amoenioribus quibusque literis magno semper studio excoluit: ita operam dare non ita pridem cœpit conquirendis antiquis figuris ac monumentis, quibus & Gallica illustrari Historia, & simul Heraldicæ Artis cultus posset promoveri. Deditque jam industriæ suæ specimen, expressis ære duabus tabulis, quarum altera Caroli V Galliæ Regis, altera Reginæ Johannæ Borboniæ Aulam exhibet, personis singulis per insignia, quæ in vestitu præ se ferunt, distinctis. Cum in manus illæ nostras incidissent, operæ nos facturos pretium existimavimus, si præcipuam ex tabulis illis, quæ Regis curiam repræsentat, æri incidi curaremus, ac explicationem figurarum ipsis Menestrerii verbis latine redditis Lectori Benevolo communicaremus, si non alio, at illo tamen fine, ut ad excutienda diligentiori studio antiqua monumenta, quibus Germaniæ nostræ Historia exornari, & illustrium Familiarum arma gentilitia, quorum præcipua apud Germanos Heraldicæ artis ipsorum Gallorum confessione inventores, cura olim fuit, explicare posse videantur, hoc Galli hominis exemplo Germani etiam nostri excitarentur. Est vero Tabulæ hujus argumentum solennis ceremonia, qua Ludovicus II Dux Borbonius nomine Claromontani Comitatus, antiqui a Roberti, qui filius Ludovici Sancti fuit, primi Claromontani in Bellovacensi ditione Comitis temporibus, Borboniorum apanagii, homagium Carolo V Regi præstat; suntque in ea viginti quatuor personæ observandæ. TAB. VI.

1. Rex Carolus in throno sedens, indutus habitu longo liliis perspersο, cum collari ex vellere murino (*d'hermine*) cui annexum est capitium, seu cucullus, secundum morem illius temporis. Corona

ejus aperta est, & ex sex depressioribus liliorum floribus, prout priores Franciæ Reges eam gestarunt, etiam antequam lilia cœperunt esse Francici Regni insignia.

2. Ludovicus II Dux Borbonius, amictus tunica liliata, cum baculo rubro, velut nota adscita (*brisure*) Domus Borboniæ. Hæc tunica munita est vellere murino, & revincitur baltheo crasso per fibulam adstricto. Capiti circumcingitur corona, sive sertum rosaceum Equestris ordinis insigne (*chapellet de chevallerie*) quod capillos subligat. Cujusmodi corollæ in pluribus simulacris vetustis conspiciuntur, de quibus Menestrerius in Eroticis antiquis sub titulo *chapelet* consulendus. Hic Princeps junctas manus suas Regis immittit manibus, qui eas comprimit; id quod signum fidei ac homagii est, dominis & superioribus, a quibus cum onere vasallagii feuda recipiuntur, debiti.

3. A læva solii Regii Delphinus est, qui Regnum postea sub nomine Caroli VI tenuit. Togam gerit Franciæ & Delphinatus insignibus quadripartitam, ex pacto cum Humberto Delphino Viennensi, qui ea conditione Johanni Regi Delphinatum concesserat, inito. Innititur dextra throno tanquam præsumptus Regni hæres.

4. Dux Aurelianensis Delphini ad ipsum respicientis frater, vestitus toga liliata cum lamella argentea, velut adscita nota ordinaria filiorum Regiorum postgenitorum, qui Aurelianensium Ducum titulo gaudent.

5. Pone teneros hos duos Principes consistunt tres fratres Regis. I. Ludovicus Dux Andegavensis, posteaque Rex Siciliæ, indutus tota liliata cum limbo rubeo, ascito charactere filiorum Regiorum nominis Andegavensis.

6. II. Philippus, Dux Burgundiæ, togam quadripartitam habens insignibus Niverni & Burgundiæ, quæ nunc Burgundia hodierna & vetus appellantur. Burgũdiam hodiernam sparsa lilia indicant cum limbo argenteo: Burgundiam veterem laterculi aureis & cæruleis fasciis a dextra deorsum exarati, (*bandé d'or & azur*) cum limbo rubro.

7. III. Johannes, Dux Biturigum, vestitus, ut frater, toga liliata, cum limbo serrato seu denticulatim inciso (*engreslée*) tanquam ascita nota filiorum Regiorum nominis Bituricensis.

8. Johannes Artesius, Comes Augensis (*d'Eu*) a Roberto Ludo-

vici

vici sancti Franciæ Regis fratre oriundus, post thronum Regis consistit, illique innititur, cubicularii hac occasione munus exercens. Vestitus est habitu liliato, cum lambella seu fascia trifida novem castellis distincta (*chastelé de neuf pieces*) velut nota adventitia Comitum Artesiæ e Regia Franciæ Domo.

9. Cancellarius pariter post Regis thronum visitur, bacellum, jurisdictionis signum, manu tenens. Vestitus est clerici habitu, cum corona seu serto rosaceo equestri. A tergo duos habet libellorum supplicum Magistros cum cucullis, post quos iterum adstat clericus quidam seu Eleemosynarius.

Omnes hæ personæ editiorem locum occupant: inferiorem vero Comestabilis, duo Mareschalli Franciæ, summus machinarum bellicarum Præfectus, & Thalassiarchus.

10. Comestabilis est Bertrandus Guesclinus, insigne suum, Aquilam nempe duorum capitum coronatorum, cum fasciola rubra totum ambiente (*cottice de gueules qui brochesur tout*) præ se ferens. Longiorem baculum gerit, velut characterem jurisdictionis suæ; & in vita Ducis Borbonii legitur, quod Regi prandenti cum ejusmodi baculo adfuerit.

11. Post illum Mareschallus Ludovicus Sancerranus comparet, quem e Domo Campanica (*de Champagne*) fuisse manifesto arguunt insignia; fasciolæ nempe duæ alternis utrinque patibulis distinctæ (*deux cottices contre-potencée*) cum lambella rubra, tanquam nota ascita minorum natu e Campanica Domo.

12. Mouton de Blainville, alter Mareschallus, in insignibus togam præfert cæruleam cum cruce argentea, aureisque minoribus aliis, cum fascia rubra circumfusa.

13. Post duos hosce Marescallos conspicitur Hugo Castillonius, Dampetræ Dominus, lineæ Dampetrinæ, ex postgenitis Comitum de Porcean. Dignoscitur ex armis Castilloniorum gentilitiis, quibus pro symbolo postgenituræ additi sunt leunculi duo frontem sibi invicem obvertentes. Supremus is Magister fuit balistariorum, quæ dignitas, postquam tormentorum aliorumque armorum flammantium usus invaluit, in supremam rei tormentariæ præfecturam mutata est.

14. Ultimus ab hoc latere est Johannes Viennensis Franciæ Archithalassus, cum toga rubra & aquila aurea bicipiti.

Dux

Dux Borbonius comites in his solennibus habuit Dominos de Beaujeu, Chaumont, Trie, Borbonium nothum, de Monchy, de Norry, & de Nedonchel.

15. Eduardus Bellijocensis (*de Beaujeu*) Dynasta in Pegreux noscitur ex insignibus, leone nigro cum lambella rubra:

16. Postgenitus quidam e Domo Calvomontia (*de Chaumont*) in Vexino, ex fasciis suis rubris & lambella cærulea.

17. Ægidius Nedonchelius Cubicularius Ducis Borbonii, qui super baculo elevat claves castellorum Comitatus Claromontani, quorum nomine Dux Borbonius Regi præstat homagium. Togam gerit cæruleam cum argentea a dextro fascia, quod ipsius est insigne.

18. A tergo ipsius est D. Reginaldus de Trie, Eques, Dominus de Plessis, togam gestans auream cum rubra a dextro fascia, quam interstinguit fascia alia argento cærulea, *pour brisure*, cum merula in angulo dextro, *pour contrebrisure*.

19. In medio consistit Johannes nothus Borbonius, Ducis frater naturalis. Indutus est candido amictu cum quadrante insignium Borboniorum, pro more illius temporis; cum ordinarie liberi naturales nonnisi quartam partem insignium paternorum gererent. Nam ut minores natu ex legitimo matrimonio paterna & materna insignia quadripartito secabant, ut distingui a primogenitis possent: ita liberis naturalibus quadrans tantum insignium paternorum ob vitium natalium concedebatur.

20. Petrus d'Auxy, Dominus de Monceaux, post Dominum de Trie emicans togam habet auro minioque tessellatam, velut insigne suum. Cubicularius is fuit Ducis Burgundiæ, & Capitaneus Duaci; qui idem præsto quoque fuit, cum Ludovicus Andegavensis eidem Regi fratri suo in Basilica S. Pauli Parisiis d. 19 Martii Anno 1374 fidei sacramentum præstaret.

Is qui toga rubra cum fascia argentea indutus est, incognitus Menestrerio fuit, habitus tamen de Domo de Norry, ejusmodi insignia gerente.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Julii, Anno MDC LXXXIII.

LES EDIFICES ANTIQUES DE ROME desſinés & meſurés tres exactement par Antoine Desgodets Architecte,

id eſt,

Ædificia antiqua Romana exactiſſime deſignata & menſurata ab Antonio Desgodets Architecto.

Pariſiis 1682. in fol. charta auguſta.

ARchitecturam, politioribus quibusque gentibus nullo non tempore excultam, Romani inprimis ſummum ad perfectionis faſtigium evexere. Nam ex quo ſemel eos pudere caſarum ac tuguriorum cœpiſſet, quibus inter ſurgentis imperii anguſtias deliciarum ac ſplendoris incurioſi, unique armorum dediti ſtudio, contenti ſat longo tempore vixerant; jamque cum devicti orbis opibus luxuria etiam invecta in urbem eſſet, Græcæque & Aſiaticæ magnificentiæ æmulatio; dici non poteſt, quantis ſumptibus, quantoque ſtudio urbi ſuæ, rerum dominæ, ſplendidiſſimis exornandæ ædificiis Romani incubuerint. Exemplo prævivit Auguſtus, qui urbem, dicente *Suetonio*, neque pro majeſtate imperii ornatam, & inundationibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut jure ſit gloriatus, marmoream ſe relinquere, quam lateritiam accepiſſet. Secuti ſunt Cæſares reliqui, excitatis inſana prope ambitione magnificentiſſimis templis, theatris, amphitheatris, arcubus, aliisque operibus publicis, ut quicquid artificum Græcia Aſiaque habebat, Romam ſpe certa mercedis conflueret, nec ullæ tam magnæ opes eſſent, quas non ædificiorum ſumptui Romani promptiſſime profunderent. Ex quo factum, ut Romana illa opera, & mole, & materia, & ſymmetria,

artisque excellentia, alia omnia orbis monumenta crederentur superare; & nunc etiam, postquam dudum non vi quidem temporis, sed barbarorum manibus destructa sunt, ipsa totum rudera pro absolutissimæ architecturæ exemplaribus reputentur. Nostro tempore nullibi fortasse, quam in Gallia, acriori studio Architectura excolitur, imprimis ex quo tempore non Academia tantum Regia Artium & Scientiarum, ut scientiis quibuscunque aliis, ita Architectonicæ quoque perficiendæ manum admovit, sed peculiaris insuper Academia Architecturæ, illustrissimi Colberti, Regiarum ædium, ut munia alia augusta taceamus, magnificentissimi Curatoris, auspiciis instituta est. Attamen ita huic arti incumbunt Galli, ut Romam tamen velut magistram respiciant, indeque exempla artis præclara mutuentur. Quo fine Romæ quoque Rex Christianissimus Seminarium condidit, in quo in architecturæ, picturæ & sculpturæ studiis, Gallica ingenia erudirentur, ex urbe harum artium cultu olim hodieque celeberrima, exactiorem earum scientiam revectura in Gallias.

Atque id ipsum institutum præsens quoque Opus nobis peperit, cujus Auctor, cum in Academia Architecturæ præstantissimis in ea arte viris operam Parisiis per biennium dedisset, ac Romam inde A. 1674 cum alumnis Regiis pluribus, uberioris capiendi cultus causa esset missus, id sibi potissimum incumbere existimavit, ut quantum superesset antiquorum ædificiorum, ipse metiretur exactissime, & minimorum pariter ac maximorum symmetriam accurato studio exploraret, singulaque ichno-ortho-sciagraphice in futuros delinearet usus. Tametsi enim non ignoraret, occupatum jam ab aliis laborem hunc fuisse, eorumque libros, quibus Romana illa ædificia descripta conspectui lectoris sistuntur, ut profitetur ipse, veneraretur; operæ tamen facturum se pretium existimavit, si cum exemplis opera ipsa sedulus conferret, laboremque sæpius exercitum resumeret denuo, ac num typi archetypis responderent, etiam in minimis scrutaretur. Quo studio id visus sibi est deprehendisse, vix ullum Romæ momenti alicujus antiquum monumentum extare, in quo delineando errores non admiserint notabiles, quotquot ante se experiri laborem hunc voluerunt; non ignorantia quidem artis, sed quod vel minutiora curatius expendere neglexerint, vel metiendi curam sibi gravem hominibus operariis, imperitis sæpe, ignavis, ac infidis, commiserint. Quatuor vero inprimis virorum præ oculis semper habuit

habuit libros, ædificiorum antiquorum Romanorum typos exhibentes, *Palladii*, *Serlii*, *Labacci* & *Chambraji*, inque singulis antiquitatis monumentis describendis sic versatus est, ut quo Auctore quodque conditum, quosque in usus fuerit, aut a quibus restauratum ac amplificatum, ex Annalium fide memoret; inde structuræ excutiat rationes, ac symmetriam inprimis & proportionem singularum partium diligentissime describat, figuris semper adjunctis; denique Auctorum jamjam dictorum errores hic illicve notatos castiget.

Cæterum opera, quæ hoc volumine describuntur, ea sunt, 1. Pantheon. Templum illud celebratissimum ab Agrippa, Augusti genero, exstructum, ac Jovi vindici cæterisque Diis olim dicatum; postea vero Bonifacii IV Pontificis auspiciis vero Deo consecratum, ac ab Urbano VIII magnificentissime instauratum, cujus nuda moles hodieque superstes structuræ omnis laudes exsuperare creditur, quodque dignum reputavit *Desgodetius*, cui per partes singulas accuratissime exhibendo integras viginti & tres tabulas destinaret. 2. Templum Bacchi. 3. Templum Fauni. 4. Templum Vestæ. 5. Templum Vestæ Tiburtinum. Etsi enim Romana tantum ædificia titulus libri præ se ferat, Templum tamen illud Vestæ, cujus vestigia Tiburi supersunt, nec non Veronense Amphitheatrum, illis immiscere non dubitavit. 6. Templum Fortunæ virilis. 7. Templum pacis. 8. Templum Antonini & Faustinæ. 9. Templum Concordiæ. 10. Templum Jovis Statoris. 11. Templum Jovis tonantis. 12. Templum Martis vindicis. 13. Frontispicium Neronis. 14. Basilica Antonini. 15. Forum Nervæ. 16. Porticus Septimii. 17. Arcus Titi. 18. Arcus Septimii Severi. 19. Arcus Argentariorum. 20. Arcus Constantini. 21. Amphitheatrum Vespasiani & Titi, 13. tabulis descriptum. 22 Amphitheatrum Veronense. 23. Theatrum Marcelli. 24. Thermæ Diocletianæ, & 25. Balneum Pauli Æmilii.

FRANCISCI VAVASSORIS E SOCIETATE JEsu multiplex & varia poësis, antea sparsim edita, nunc in unum collecta.

Parisiis, Anno 1683, in 8.

Ultra quadraginta jam annos scriptis in lucem editis per orbem literarium inclaruit *Franciscus Vavassor*, patria Burgundus, ex

 Comi-

Comitatu Carolesio, & anno ætatis XIV, seculi hujus XXI, in Societatem Jesu, ut vocant, cooptatus, & postquam Parisiis Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam positivam seu expositivam sex & triginta annos docuerat, ibidem Anno 1681. d. 16. Decemb. non sine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. Nam *poetica* ejus *paraphrasis in librum Job* jam anno 1637 prodiit; quam succedentibus deinceps annis alii atque alii felicissimi ingenii fœtus, & quidem 1644 *Theurgicon* seu *liber de miraculis Christi*, Anno 1646 *Orationum volumen*, Anno 1649 *liber de Forma Christi*, Anno 1650 *Cornelius Jansenius Iprensis suspectus*, Anno 1651 *Claudii Avauxii Elogium & Funus*, Anno 1663 *dissertatio de libello supposititio*, Anno 1656 *Liber Elegiarum*, Anno 1658 *de ludicra dictione liber, in quo tota jocandi ratio ex scriptis veterum æstimatur*, Anno 1669 *liber de Epigrammate, & Epigrammatum libri tres*, ac denique Anno 1679 *Jobus brevi commentario illustratus, cum Metaphrasi poetica aucta & emendata*, qui & cantio ejus cygnea extitit, exceperunt. Nunc postquam fatis cessit hic cygnus, carmina ejus variis temporibus evulgata & dissipata, ut fit, quædam, Elegias puta, Heroica, & Epigrammata in unum corpus collegit *Johannes Lucas*, ejusdem Societatis Pater, eaque incomparabili hoc tempore Literatorum Mæcenati *Ferdinando*, Episcopo Monasterio-Paderbornensi & Libero Baroni de *Fürstenberg* dedicavit. Subjunxit etiam his carminibus *Observationes* Vavassoris antehac non editas, *de vi & usu verborum quorundam Latinorum.* Erat enim Vavassor non comptus tantum orator atque poeta elegans, sed & Latinæ literaturæ tam sciens, ut nemo magis; unde & tale illi a Johanne Commirio, Jesuita, positum est epitaphium:

Vavassor jacet hic, quem postquam fata tulerunt,
Ausoniæ Charites dedidicere loqui.

De cætero quoniam idem Vavassor proferre in lucem cœperat *Petri Johannis Perpiniani*, doctissimi & eloquentissimi Jesuitæ, natione Hispani, *Epistolas aliquot* cum operibus ejusdem non evulgatas, & nescio quo casu derelictas, etiam isthoc affectum ejus opusculum perfecit Johannes Lucas, imo has quoque Epistolas Perpinianæas Observationibus jam dictis annexuit, eo quod non emendatissimæ tantum sint latinitatis, sed multa, præter cætera, *de locis Rhetoricis*

commu-

communibus, *deque erudienda in Græcis Latinisque literis juventute* complectantur. Eloquentissimum autem fuisse Perpinianum, vel solius Mureti (at quanti Oratoris!) testimonium persuadere cui potest. Ita autem ille Variar. Lect. lib. 15 c. 1 ad Darium suum: *Nunquam quenquam audisti, ac ne audies quidem, opinor, in quem illud de Nestore elogium melius conveniret, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio.*

CENTUM HISTORIARUM EXAMEN, cum sententia definitiva in utroque jure & pro utroque foro: seu Decisiones Theologico-Legales P. F. Cassiani a Sancto Elia Carmelitæ Discalceati Mediolanensis.

Bononiæ, 1682. in fol.

Etsi Theologia moralis ad informandam hominis conscientiam longe utilissima doctrinæ pars sit; tamen illam, per maligna nonnullorum Jesuitarum principia, in scholis Pontificiorum miris modis fuisse corruptam, notius est, quam ut prolixe declarari debeat. Nam famoso ac pestilentissimo illo de *Probabilismo* doctrinæ genere invento, non tantum omnia legis divinæ vincula laxata sunt; sed & sceleribus omnibus porta patentissima fuit aperta. Id quod ante annos non ita multos demonstravit *Ludovicus Montaltius*, publicatis *literis provincialibus de Morali & Politica Jesuitarum disciplina*, a *Wilhelmo Wendrockio Salisburgensi theologo*, e Gallico idiomate in linguam Latinam translatis, & cum *Examine Probabilitatis Jesuiticæ*, *novorumque Casuistarum* a celeberrimo *Rachelio* Helmstadii editis. *Hic Autor*, qui centum hosce casus (ipse vocat *historias*) proposuit atque resolvit, non quidem ubiq; Moralistarum malignorum rationes sequitur, nec *damnatas* Jesuitarum *propositiones* adprobat; sed tamen multas superstitiosas ac inutiles plane quæstiones admiscet, quas ignorare, Christiano fraudi non erit; v. gr. *Cas. XVIII. An liceat mulieri sub veste virili mentiri sexum, ut degere possit intra septa conventus Regularium, donec edat partum conceptum in sacrilego adulterio cum Superiore ejusdem conventus?* LIV. *An amasius jurans quinque olim suis concubinis ob affectivam erga illas recordationem, quotidie recitare*

pro singula unam Angelicam salutationem, peccet recitando, vel omittendo? LXXXII. *An inciderit in pœnas violantium clausuram monialis, pergens per longum subterraneum usque ad muri fracturam, in qua partim intra, partim extra superstramentum cum amasio cubabat?* IC. *An monialis fornicaria acquirat sibi, vel monasterio pretium sacrilegarum fornicationum?* LXXXV. *An sit dabilis casus, in quo quis teneatur baptizare aqua rosacea?* XXXIV. *An emens rem cum obligatione solvendi cum pecuniis, quas in ludo lucrabitur, teneatur ludere?* &c. Tractavit etiam aliquos casus, qui ad jurisprudentiam, ut titulus libri innuit, referri possunt: ut XXVIII. *An licite fiat compensatio propter ablata ab eo, qui fraudabat gabellam?* XXIX. *An venditori sit restituenda res non ei soluta a mortuo emtore, si ab alio creditore tollatur?* & quæ aliæ sunt hujus generis quæstiones inspersæ; quarum multæ quoque statum ipsorum hierarchicum respiciunt, aut disciplinam monasticam corruptiorem. Sub calcem operis *indicem propositionum damnatarum a Pontificibus R. Clemente VIII, Alexandro VII, & Innocentio XI.* subjicit: cui annexus est index rerum & verborum copiosissimus, quem claudit Instructione parochorum & aliorum confessionariorum pro casibus, quorum absolutio vel dispensatio spectat ad sacram Pœnitentiariam seu ad sedem (ut loquuntur) Apostolicam.

TOBIÆ ANDREÆ, Phil. & Med. D. Bilanx exacta Bilsianæ & Clauderianæ Balsamationis. Qua ostenditur, D. Clauderi inventam balsamationem non minus ac veterum longe a Bilsiana differre &c. Omnia per modum epistolæ communicata Samueli Andreæ, SS. Th. D. ejusdemque & Histor. Professori Celeberrimo.

Amstelodami 1682. in 12.

EDiderat A. 1679 D. Gabriel Clauderus, Medicus Duc. Altenb. & Academicus Naturæ Curiosus, Praxi Medica æque, ac vulgata anno 1678 de Tinctura universali dissertatione, non incelebris, *Methodum balsamandi subjecta humana, aliaque majora, sine evisceratione ac sectione hucusque solita*, Bilsiana haud inferiorem eam, imo ob certas circumstantias præstantiorem persuasus. Ægre hoc ferens præsens Scriptor,

Scriptor, quem plerique historiæ Anatomicæ gnari unicum Bilsianorum arcanorum conscium, ac inventorum postmodum possessorem ajunt, ad patruelem suum hanc conscripsit epistolam: in qua demonstrare satagit, illam ipsam D. Clauderi condiendi cadavera methodũ a Bilsii, suaque immane quantum differre, & huic dignitate & utilitate longe cedere. Postquam enim Dn. Clauderi candorem & balsamandi rationem laudavit, *primo* urget, Bilsium cadavera integra, sine ulla sectione aut exenteratione antegressa, balsamationi subjecisse: adeoque falli Clauderum, quod concurrente illa hanc a Bilsio præstitam, id est extractas & seorsim præparatas partes rursum repositas fuisse asserat: prolixius declarans, Bilsium finita demum balsamatione, commodioris demonstrationis, aut alterius cujuscunque rei gratia, membrorum separationem & extractionem adornasse, certe minus necessariam habuisse. Et quamvis forsan quatuor illa cadavera, quæ Clauderus olim Roterodami viderat, absque exenteratione non fuissent balsamata (quod tamen non adeo prompte Noster concedit) posse nihilominus omnia citra ipsam ait parari: quod non tantum Bilsius, Auctori arctioris societatis vinculo junctus sancte asseverarit, & anno 1669 in publico Sylvæ Ducis theatro præstiterit; sed ex natura balsamationis Bilsio & Andreæ communis sequatur, ipseque Auctor in cadaveribus infantuli, avium, pisciumque, citra plumarum evulsionem, aut detractionem squamarum comprobatum dederit. *Deinde* tantæ efficaciæ Balsamum Bilsianum, & suum deprædicat Auctor, ut non tantum cadavera, quorum viscera ulcerosa & corrupta (quale illud, quod Bilsius Sylvæ Ducis præparatum ostenderat) sed etiam peste extinctorum, & quæ per aliquot dies jam sepulta fuerunt, ac putresieri jamdum cœperunt, in tantum conservet, ut reliquum in integritate sua maneat, id est, ne pars corrupta sinceram trahat: imo fœtorem ex putredine contractum per balsamationis hujus vim obtundi, ac tandem plane dissipari, diversis experimentis comprobat. Quod idem quamvis Clauderus de sua quoque balsamationis ratione sibi polliceatur, spem tamen ejus forsan frustraneam fore autumat; ideo præprimis, quod Clauderus passim fateatur, cadavera sua, antequam ultimam pollinctoris manum experiantur, fermentationibus variis agitari, mephitimque insignem & fœtorem cadaverosum spargere, ut vel hinc Clauderianam balsamationem Bilsiana lon-

na longe inferiorem judicet: quod uti ne sanis quidem cadaveribus a putredine & fœtoris exhalatione præservandis sit idonea; sic multo minus cadaverum jamdum putrescentium fœtorem tollere queat: præprimis cum Clauderus liquorem balsamantem per incisionem corporis cavitatibus majoribus infundat; Bilsii balsamum sine ulla incisura exteriora saltim cadaveris alluat. *Tertio* differre etiam Bilsii & Clauderi balsamationem scopo ostendit: quatenus hic exsiccationem, seu mumismationem tantum cadaverum Magnatum intendat, ratione cujus hæc ætatem longiorem ferant; Bilsius autem methodum suam primario eo direxerit, ut pervestigandis iis, quæ Anatome nondum detexit, cadaver totum flexile redderetur, & minutissimæ quæque illius partes dissecari commode possent. *Quarto* non exiguum inter utramque hanc balsamationis rationem discrimen a temporis, quod ipsi impenditur, diversitate intercedere asseverat; ita ut quamvis subjectum majus sine ulla incisione tres menses Clauderus in liquore balsamante maceret, cum incisione vero sex vel ad summum octo septimanas, adeoque præparationem intra hoc tempus absolvat; idem tamen hoc de cadavere humano majore tamdiu adeo simpliciter asserere non possit, quamdiu experimentum in tali subjecto non fecisset; quale illum hactenus nondum tractasse, diversis argumentis conjicit. De Bilsianis contra cadaveribus se certum esse, ea sine omni incisione prævia, spatio bimestri, ita præparari posse, ut in mumiam diu perennaturam, nisi ob anatomen in illis ad minutula instituendam flexibilia conservare mens sit, mox mutari queant. Huic *quinto* subjungit, non omnia cadavera, quæ ut mumias Clauderus servat, sed pleraque saltem ipsius confessione per octodecim post mumismationem menses sine alteratione, & putrefactionis labe substitisse; ita quidem, ut quamvis longiorem durationem ipsis præsagiat, hoc tamen non simpliciter, sed sub legitimæ curæ tantum conditione affirmet: Bilsiana vero & sua, non obstante plurium septimanarum anatome, post elapsos jam aliquot annos, adhucdum belle se habere, nulla postquam in mumias mutata sunt, balsamationis nova specie in illis instituta. Nec *sexto* Bilsii referre, sive in aere calido & æstivo, sive in frigido & hyemali tempore balsamationem adornet: cum Clauderus frigidiorem & hyemalem potius auram seligat. *Septimo* fœtere inter balsamandum cadavera Clauderiana; secus ac Bilsiana faciant,

clant, in quibus balsamatio fœtorem, si quem forte ex putredine concepta jam emittant, superet & penitus extinguat, utut a balsamatione ferventissimis statim exponantur radiis solaribus. Tandem & *octavo* interdum illa post balsamationem & mumisationem ab aeris vicissitudine mollescere, horumque viscera quædam vermiculorum insidiis exposita esse; cum nullum ejusmodi corruptionis vel leve indicium in balsamatis a Bilsio cadaveribus, quocunque anni tempore & aeris temperie observetur.

His omnibus prolixius explicatis, Clauderum præjudicio laborare Epistolæ Scriptor ait, dum Bilsianam balsamandi Methodum plane interiisse putat: utut concedat, Bilsium (quem primum Transfusionis sanguinis Authorem pronunciat) & quidē optimo jure, artem hanc studiosissime celasse. Sibi enim artem hanc Bilsiana adhuc præstantiorem, cognitam, inque balsamandis minoribus subjectis identidem usurpatam, annexis fini epistolæ observationibus seu experimentis atque testimoniis confirmat: addens demum coronidis loco, descriptionem quoque illorum cadaverum, olim a Bilsio Marchioni a Caracena demonstratorum, quæ tamen cuncta obstetricantibus Marpurgensium typis, jam anno 1678 in publicum prodierunt.

VITI RIEDLINI ULMENS. PHIL. ET MED. D. ac Poliat. August. Observationum Medicarum Centuria.

Anno 1682. in 12.

MEdicorum præprimis nonnullorum auctoritate excitatus præsens Scriptor, illa quæ circa morbos & ægros notatu digna observavit, publico exponere non dubitavit; ita tamen ut pauca de signis, tam diagnosticis, quam practicis, pauciora adhuc de causis addiderit, adeoq; in recensendis observationibus seu historiis totus videatur. Finem hujus opusculi duplicem, theoreticum æque, ac practicum, augurari licebit, quatenus ex *observatione* statim *prima* lac, ex decocti amari haustu amarum, pro materia chylum potius, quam sanguinem, habere colligit; per *observationem quinquagesimam nonam* animi pathematum in movendo corpore, in specie mensibus; & per *septuagesimam octavam* imaginationis gravidarum in fœtum miram

vim, dum filius, quod mater gravida herniotomum viderat, sine gestibus nascitur, ostendit. Reliquis vero potissimis historiis varias circa morborum causas & curationes, similesque practico, ut tali, attendendas circumstantias suggerit. Dum v. g. *observatione quarta* febrem pallidam non semper ex obstructione mensium contingere, *Undecima* ex utero vermes, quales non nisi ab Humelbergio antea observatos ait, longitudine dimidiam ulnam superantes prodiisse, *Decima quarta* Hypercatharsin pueris & senibus lethalem contingere, & *Nonagesima secunda* Antimonium diaphoreticum rite præparatum in puella, febre maligna decumbente, loco sudoris, vomitus & alvi fluxum cum mensibus, atque quidem cum euphoria, excitasse refert.

Sicut autem singulis suis observationibus aut parallelam alterius cujusdam scriptoris celebris anteponit seu combinat, aut de harum scopis ex variis auctoribus quædam præfaminis loco monet: ita demum huic opusculo triplicem indicem, quorum prior Autores & alios, quorum mentio facta fuit, exponit, alter observationum ipsarum seriem constituit, ultimus vero res & nomina recenset, annectit.

JOHANNIS CASSINI DESCRIPTIO NOVI cujusdam rarique Phænomeni cœlestis, ineunte Vere Anni 1683 Parisiis ab ipso observati, Diario Gallico Eruditorum XI, d. 10. Maji 1683 inserta.

Ex Gallico idiomate translata.

LUx quædam, gemina illi, qua Via Lactea candicat, clarior tamen in medio splendidiorque, & extrema versus debilior, expandit se per signa, quæ Soli hoc verno tempore percurrenda sunt. Animadvertere id primū cœpi in Observatorio Regio vespere d. 18 Martii, biduo ante æquinoctium: cum, observatis quæ in Saturno contingunt vicissitudinibus, oculos in prima stella Arietis figerem, quæ tubospecillis, tanquam ex binis, suarum diametrorum summa ab invicem distantibus, composita conspicitur. Arietis Tauriq; asterismi solito longe lucidiores erant, tertio ab hora septima quadrante, finito jam

ante

ante semihoram crepusculo vespertino. Lux ista a latere occidentali non erat terminata, nisi a vaporibus, duobus tribusve gradibus ibidem super Horizonte elevatis; ejusque pars clarior latitudinem habebat octo aut novem graduum. Extendebatur oblique propemodum secundum Zodiacum; latere septentrionali duas lucidiores stellas in capite Arietis, cujus totum corpus ambibat, stringens. Secundum longitudinem porrigebatur super Pleiades, sensimque circa caput Tauri evanescens in acumen desinebat.

Cœlum in illo tractu erat clarissimum, ita ut stellas sextæ & septimæ magnitudinis illic nudo oculo distinguere liceret: & Claritas illa, utut nubeculæ a Solæ illustratæ similis, non impediebat, quo minus parvæ illæ stellæ in ipso ejus medio conspicerentur, ubi illa magis densa apparebat; quemadmodum usu venit per transversum caudas Cometicas intuentibus. Latitudo tamen ejus major erat, quam ut cauda Cometæ cujusd[illegible] censeri posset; quippe quæ triplo quadruplove maximorum Cometarum, mihi hucusque visorum, latitudinem excedebat. De reliquo similis erat illis, non solum pelluciditate, sed & colore, situsque ad Solem respectu, ad quem juxta longitudinem ferme dirigebatur.

Brevi post etiam animadversum est, illam cœli motum versus occidentem sequi: intra eadem enim signa motu hoc translata subsistebat, & cum illis sub vaporibus circa Horizontem condebatur.

Anceps hærebam, annon illa exiguo motu proprio septentrionem versus ferretur: lucidiores enim duas Arietis, quas Lux illa latere suo septentrionali initio stringebat, ipsa postea complexa est; id quod deinceps insequentium dierum observationes ratum fecerunt. In hoc tamen neque tunc, nec post plures dies plane certus esse potui; quod extremitas Lucis hujus ab omni parte nimis dubia, paulatim languesceret, ut longe difficillimum esset, eam præcise definire; accedente diversa aeris, juxta crepusculi distantiam, per insequentes dies claritate, ob quam jam plus jam minus extensa cernebatur. Unde prima apparitione, quæ lapsa post occasum Solis hora contigit, Lux sensibilior se non nisi ad lucidiores Arietis in latum, & in longum ad Plejades usque diffudit, quas utrasque paulo post complexas tenuit: quod autem medium attinet, quantum visu licuit percipere, in eodem perpetuo tractu versus medium Arietis comparebat.

Postquam Arietis Taurique signa occidere, non cessavi explorare, utrum adhuc vestigium quoddam Luminis hujus, ea altitudine atque situ, quo ipsum conspectum erat, superesset; nihil insoliti tamen ibidem comperi. Ex quo manifestum erat, id revolutione diurna circa Terram memorata signa sequi; quandoquidem sequentibus diebus una cum illis occidens, in eodem cum ipsis loco erat, quo præcedentibus diebus cernebatur: quod juxta Copernicæos idem est, ac intra revolutionem Sphæræ elementaris diurnam, ab occidente in orientem circa axem Terræ, eodem cœli loco fixum permanere.

In hoc itaque statu, a 18 ad 26. Martii, quoties cœlum ab occidentis latere serenum fuit, Lumen illud observavi, citra evidentem animadversionem alicujus mutationis: nisi quod novissima observatione diei 26 non eousque, quo prioribus, versus Tauri cornua extendi, pauloque magis septentrionem versus porrectum videretur. Arietis lucidior, quæ lateri ipsius initio hærebat, nunc plus uno gradu Luci huic immersa erat.

Postrema hac observatione, primam hujus signi stellam detegere non potui, quod humilior esset, vaporibusque profundius conderetur: qui simul expansionem Lucis a parte occidentali, plus ac in observationibus præcedentibus, imminuebant.

Apparebat ergo, citra hoc, illudque quod a crepusculis est impedimentum, futurum fuisse, ut dietim Lux ista magis occidentem versus extensa, Solique proxima conspiceretur: qui sub initium ejus in penultimo gradu Piscium constitutus, a prima Arietis non nisi triginta; & postrema observatione d. 26 paulo plus viginti duobus gradibus distabat: ita ut si Lucem illam præsente Sole licuisset oculis usurpare, huic speciem comæ circumpositura fortassis fuisset.

Ab hoc tempore, Cœlo vesperi ab occidente nubilo, an Lux hæc dissipata esset, exploratum habere non potui; nisi 14, 22, 24, & 28 Aprilis. Tunc, licet crepusculo finito signum Arietis jam occidisset, eadem Lux in signo Tauri se offerebat, ad ejus boreale Cornu usq; protensa; appellebatque latere septentrionali ad caput Medusæ & genu meridionale Persei, cujus pes australis claritati ejus immersus erat.

His ergo postremis observationibus longe evidentius atq; præcedentibus comperi, Lucem hanc septentrionem versus progressam esse: id quod impedimento fuit, quo minus illa tam cito per crepusculum

lum vespertinum extingueretur, dum Sol interea signo Tauri se admoveret.

Comparatio Phænomeni hujus cum aliis similibus, notabilisque circa hanc materiam animadversio.

Difficile fuerit in historia lapsorum temporum Phænomenon huic novo Lumini per omnia simile reperire, quod pluscalis diebus in iisdem cœli signis, citra motum proprium satis evidentem, & cum tanta, præcipue in latum, extensione, citraque Cometæ alicujus, cui originem debuisset, apparitione perstitisset.

Quoad ultimam tamen hanc, & cæteras, durationis, status, directionisque ad Solem circumstantias, plurimum recenti huic convenit, quod Bononiæ anno 1668 tunc conspexi, cum regio jussu honor mihi deferretur, Regiæ Scientiarum Academiæ censeri. Erat id Semita seu Via luminosa, caudæ Cometicæ similis, quæ spatium in longum occupabat 30 graduum, unius & dimidii paulo plus in latum.

Observavi eam 10 Martii die e vaporibus, qui prope horizontem erant, & asterismum Ceti tegebant, exire, latere orientali versus pedem Orionis, occidentali Solis locum versus directam. Longitudo ejus, ut hujus, ad signa Arietis & Tauri se referebat, sed insignem latitudinem australem habebat, mutabatque situm inter Fixas, motu versus orientem & septentrionem proprio, per quem dietim ad sidus Orionis magis accedebat. Apparuit usque ad 19. Martii diem, & hoc novem dierum spatio diversas Eridani Fixas, ut tamen eas visui non subtraheret, transiit.

Refert Dominus Chardin, in Libro suo de coronatione Solimanni Regis Persici: *Idem phænomenon anni 1668, in metropoli cujusdam provinciæ Persicæ d. 7. Martii, qui secundus erat apparitionis dies, observatum; & Ispahani, quæ Regni metropolis est, 10 Martii hora 7 postmeridiana. Apparuisse in parte australi, & secutum esse primum mobile, cum longitudine 30 gr. 32 min.* quod nostræ observationi consentaneum est, *Latum fuisse undique ferme æqualiter 6 gr.*, quadruplo plus ac mihi Bononiæ comparuit; ubi nihilominus fuere, qui latius æstimarent: difficile tamen erat latitudinem definire, quod extrema versus debile esset, sensimque deficeret. Addit, *elevatiorem ejus partem versus Orionis balteum & flumen Eridanum fuisse.*

Mihi erat versus Eridanum, balteo Orionis longe septentrionaliore & occidentaliore. Longitudo quam is ipsi 72. gr. tribuit, & latitudo ab Ecliptica trium graduum, non magis conveniunt dicto situi.

Subjungit, *extremitatem ejus inferiorem fuisse Cetum, aut flexuram Eridani*, quod exacte consentit observationi meæ, quæ eandem ad ventrem Ceti, qua flexuram Eridani tangit, collocat; citra respectum longitudinis & latitudinis, extremitati huic ab ipso tributæ, ubi errorem commissum esse numerorum apparet. *Persas*, ait, *id appellasse* Niazach, *h. e. lanceolam, a figuræ similitudine. Dixisse eos, nunquam sibi visum, nec fando ab aliis, de ejusmodi phænomeno quicquam acceptum; quamvis Cometa censeretur, cujus caput sub occasu conditum esset, ut super horizonte non posset observari.*

Occasione tamen hac ostendi, Phænomenon hoc cum alio quodam simili, bis mille annis hoc antiquiore, miram habuisse convenientiam: cum eo scilicet, quod Charimander, referente Seneca l. 7. quæst. natur. Anaxagoræ observatum tradit, grandis insolitique luminis, quod magnitudine amplæ trabis per multos dies fulserit; illove, quod idem Auctor Callistheni observatum ait, ignis effigie in longum extensi, antequam Burin & Helicen, amplas Achaiæ urbes terræ motu absorptas mare absconderet: quodq; Aristoteli Cometes fuit, qui a principio ob nimium ardorem non apparuerit, sed procedente demum tempore, cum minus flagraret, visus sit.

Dictus Philosophus 6. cap. l. 1. Meteororum, de Phænomeno isto, quod tempore terræ motus & inundationis Achaiæ in cœlo visum est, differens, id jam magnum Cometam, jam magnum sidus appellat; memoratque, circa occasum æquinoctialem (quemadmodum & nostrum) apparuisse: & recensitis notatisque pluribus aliis similium phænomenorum exemplis, subjungit, ingens illud sidus, de quo ante dixerat, hyeme, aura frigidissima & vespere maxime sereno, anno quo Aristeus Archon Athenis regnasset, fulsisse: primo die, ante Solem scilicet occidens, non comparuisse; sequente die parum visum, quippe, Sole ante se parva distantia relicto, occumbens; lumen suum ad tertiam usque cœli partem saltus forma porrexisse, atque hanc ob causam Viam nuncupatum; ascendisse usque ad cingulum Orionis, ibique dissipatum; quod & accidit Viæ luminosæ Anni 1668.

Seneca

Seneca, cui Phænomenon istud Cometes est, Ephorum mendacii & imposturæ arguit, dicentem, eum in duas stellas divisum esse: quod, quamvis per totum orbem idem observatus, & præsagium inundationis duarum illarum urbium habitus fuisset, solus ipse sustinuit. Quamvis igitur ejus apparens magnitudo luminis certa fuit, & testimoniis omnium observatorum suffulta, non tamen in determinanda ipsius specie omnium consensus erit; sicut etiam contigit circa Phænomena similia nostri temporis.

Sunt aliæ Cometarum ambiguorum historiæ, de quibus non nisi magnum aliquod lumen visum est, qualis observatus est post 10. usque ad 23. diem Nov. anno 1618, versus Hydræ sidus in hemisphærio australi, ante insignem Cometam, qui in parte cœli borea sub finem dicti mensis fulsit, duravitque ad finem Januarii anni 1619.

De Natura hujus Luminis.

Lumen hoc insolitum non est sine materia ad Terram radiante; sive ipsa ex se sit luminosa, sive radios suos reflectat aut refringat, a Sole aut alio quopiam corpore luminoso, aut immediate, aut mediantibus aliis corporibus, venientes: & vero directio, quam longitudo ipsius ad Solem habet, ansam suppeditat statuendi, illud ab ipso Sole derivari.

In Synopsi observationum mearum Cometæ anni 1681 num. 12 sustinui, diffusam in Æthere materiem esse posse, reflectendo lumini idoneam, quemadmodum in atmosphæra nostra contigit; eamque in orbita Cometarum, ubi Æther jam plus jam minus purus est, offendi, & caudarum Cometicarum phænomenon, cæterasque, quas illi subeunt, vicissitudines efficere posse.

Quando ergo Lumen hoc tam colore, quam claritate, tenuitate, & situ ad Solem, geminum est lumini Cometarum; credibile est, materiam id ad nos reflectentem ejusdem esse naturæ: sive Cometa ibidem sit sub radiis Solis absconditus, a quo illud originem trahat (id quod tamen asseverare non auderem, quandoquidem latitudine sua adeo differt ab omnium, qui hucusque observati sunt, Cometarum caudis) sive radios suos immediate a Sole recipiat.

Sicut enim phænomena in aere conspicimus, solarium radiorum immediate advenientium, aliorumq; similium, interventu Lunæ appulsorum, refractione & reflexione producta, qualia sunt Irides & sideris

sideris unius aut alterius Halones: non erit absonum, similia etiam phænomena, in materia per Ætherem sparsa, a Sole, sive immediate, sive interpositu cujusdam corporis Cometici, formari. Ea ipsa materia sideris alicujus lumen ad nos reflectere posset: quale quid accidit, certis Fixis aliquando comam quandam adsciscentibus, quod non tantum juxta Ægyptiorum observationes, sed propria sui ipsius contigisse testis est Aristoteles, visa hoc modo stellarum aliqua in coxa Canis majoris, principio quidem obscuriori, intentis tamen oculis satis manifesta.

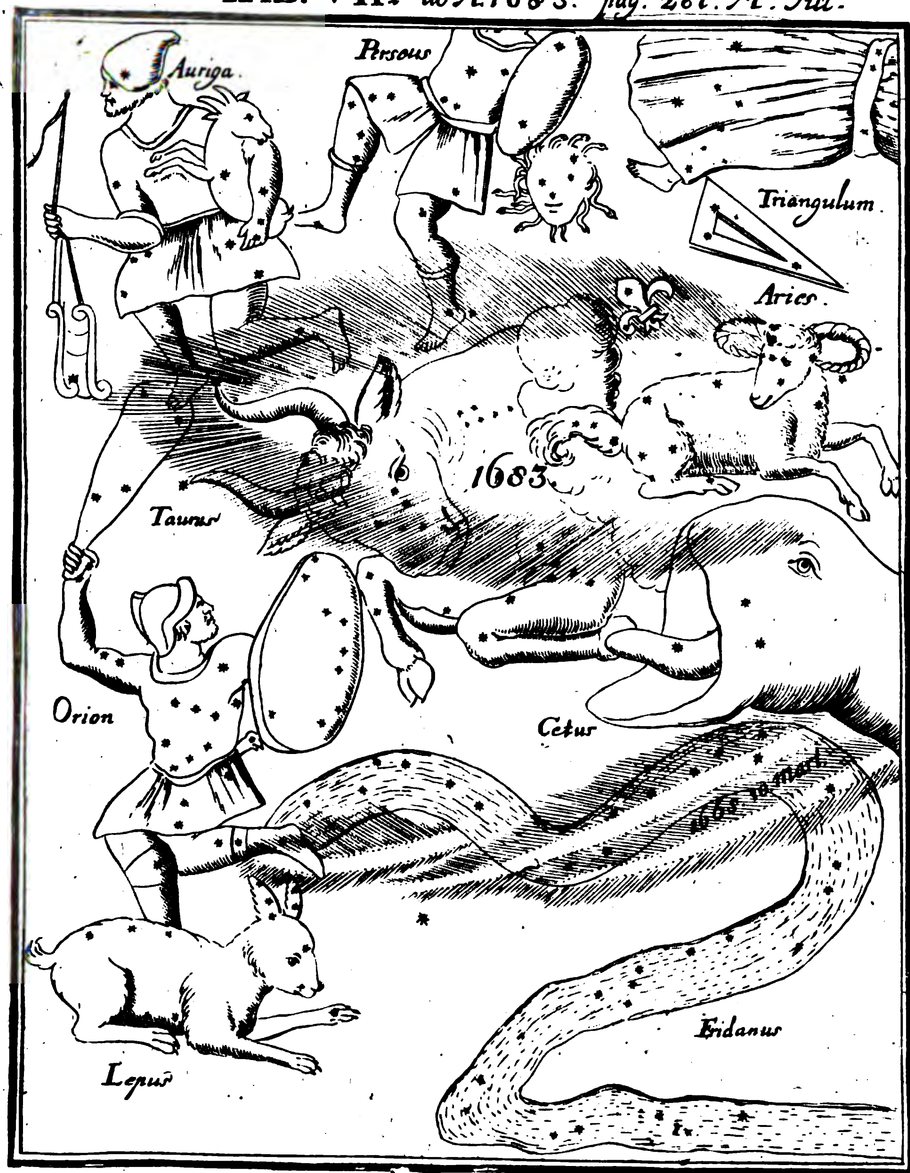
Notandum est, nostrum Lumen in eodem tractu apparuisse, quem plures Cometæ hujus seculi, annorum nimirum 1652, 1665, 1672, 1680, aliique plures seculorum præcedentium, in ea sibi Fascia obviantes trajecere, cui in Tractatibus meis, ob frequentem Cometarum transitum, *Zodiaco Cometarum* nomen feci.

Conjectura de distantia materiæ hujus luminosæ.

Quantum ad distantiam substantiæ, quæ subjectum est hujus Luminis, aut medium, quo id, sive per reflexionem, sive per refractionem, Terris allapsum est, determinari illa mensura satis justa per parallaxin non potest; præcipue ob ambiguum ipsius terminum, qui obstitit, quo minus accurate ad stellas fixas diversis noctis horis, diversisque Terræ locis compararetur: eam tamen ingentem esse, ex circumstantia motus diurni 24 horarum, quo sidera æmulabatur, cognoscere licuit. In communi enim Hypothesi, quæ venti rabies toto mense per aerem materiam hanc citra dissipationem propellere posset, tanto cum impetu, quali unc die totam Terram circumivit, talique ordine, ut eadem perpetuo sidera respiceret? Et in Copernicæa, qua vi illa motui Sphæræ elementaris diurno ab occidente in orientem continue reniteretur, ut neque abriperetur, neque dissiparetur? Necesse ergo est fateri, materiam hanc esse supra Sphæram elementarem, & consequenter in Æthere. Pensato etiam motu ejus proprio nimis exili, eam longissime versus regionem Fixarum elevatam esse, supponere cogemur.

Non abs re Veteres, illos Planetarum versus Fixas magis elevari judicarunt, qui harum motui communi propiores essent, propriique motus minus haberent. Nec alia ipsis ratio, Saturnum super

omnes

Auriga
Perseus
Triangulum
Aries
1683.
Taurus
Orion
Cetus
1665. 10 mart.
Eridanus
Lepus

omnes reliquos planetas evehendi & infra hunc Jovem collocandi, de quo nemini Astronomorum deinceps plus 20 aut 30 seculis fuit dubium.

Iidem ipsi circa hoc confirmati sunt novis hypothesibus, quæ phænomenis motus illorum repræsentandis inserviunt, utut inter se differant, sibiq; invicem alicubi adversentur, ut Copernicæa Tychonicæ & Ptolemaicæ. Harum quælibet ordinem Planetarum superiorum Veteribus statutum, per principia sibi propria demonstrat, cum impossibile sit, independenter hoc a quaque hypothesi facere: duobus istis Planetis parallaxin sensibilem, ob exiguam inter Terræ & circuli ipsorum Diametros proportionem, non habentibus.

Non incongrua igitur ratione novorum objectorum situs in mundo, ex comparatione eorundem motus ad motum corporum nobis cognitorum determinatur: qualia per observationes Astronomorum, diversis distantiis, secundum differentes gradus velocitatis apparentis, sunt disposita.

Figuram luminis hujus, quod anno 1683 a d. 10 Martii ad finem Aprilis, observatum est, nec non illius, quod anno 1668 comparuit, exhibet Tabula præsens. TAB. VII.

OLAI BORRICHII DISSERTATIONES ACADEMICÆ de Poetis, publicis disputationibus in Regio Hafniensi Lyceo asserta.

Francofurti 1683, in 4.

ILlustre jamdudum inter seculi hujus Medicos Chymicosq; nomen est *Olaus Borrichius*, Danus, ex quo dissertationem illam longe eruditissimam *de ortu & progressu chemiæ*, *Hermetis item sapientiam a Conringianis animadversionibus vindicatam*, & *docimasticen metallicam* in lucem evulgavit. Sed posteaquam tractatum *de lingua pharmacopæorum*, *de causis diversitatis linguarum*, *ætatibusque Latinæ linguæ*, fœtusque id genus plures in orbem emisit literarium, infinitæ lectionis, judiciique acerrimi philologus, criticus ac polyhistor abs nemine non fuit agnitus atque deprædicatus; quemadmodum & in tractatibus illis chemicis, non oculatissimum tantum arcanorũ chemicorum indagatorem, sed & florentissimæ latinitatis scriptorem legentibus

gentibus omnibus sese prodidit. Sed luculentissime idipsum nunc patet ex dissertationibus ejus academicis, in academia Hafniensi ab anno 1676 ad annum 1681 assertis publice, & hoc anno iterum evulgatis. Nam in hisce poetas Græcos atque Latinos, atque ex his quidem illustriores percenset omnes, & quid in illis palmam censoriamve mereatur virgulam, accurate discernit, candideque edisserit. Dissertationibus præmittitur præfatio ad lectorem, in qua nonnulla excerpit ex iis, quæ ante plures annos de epopœia Aristotelica docuerat publice. Ostendit autem, Aristotelem jus epicæ poeseos nimis arctis circumscripsisse limitibus, pennasque adeo liberioris alioquin spiritus poetici plus justo circumcidisse, dum dictitavit, poetæ epico canendam esse actionem unam, & quidem, non quæ vere gesta sit, sed quæ fieri & quomodo fieri possit. Hujus enim legibus si sit standum, innumeros poetas e censu poetarum morose excludendos fore, qui vel unius Principis vel plurium facinora præclara, sed varia simul enarrarint; nullam etiam historiam Biblicam, nec quicquam eorum, quæ vere contigerunt, argumenti esse epici &c. Liberiorem itaque epico campum permittendum existimat Borrichius, *Aristotelem non esse normam rerum aut artium, sed illum ipsum ad normam quoque redigendum*, asserens.

Dissertationes ipsæ in universum sunt septē, quarum duæ priores in Græcis, posteriores quinq; in Latinis poetis percensendis sunt occupatæ. Ac in prioribus quidem, postquam Autor artis poeticæ incunabula, multiplicemque ejus usum diserte, ut solet, exposuit, poetas Græcos in certos digerit ordines, epicos scilicet, elegiacos, lyricos, (quibus dithyrambicos etiam & jambicos annectit,) & dramaticos seu tragicos & comicos. Recenset autem Græcos tantum, non alibi etiam natos, qui Græco idiomate poemata condiderunt, quod in *Italica sua Poetarum Græcorum Historia* Neapoli anno 1678 in fol. edita *Laurentius Crassus* Baro de Pianura præstitit; & recenset quidem secundum seriem ætatis, temporumque, quibus floruerunt, cursum, editiones ubique illorum atq; interpretes coindicans, & versus ex iisdem aliquot, ut ex ungue cognosci leo possit, subjungens. In Latinis autem poetis recensendis ordinem potius ætatis, quam classium peculiarium intuetur, eo quod plures Latinorum in genere versuum mixto versentur, atque adeo ad varias pertineant classes, vatumque

tumque insuper lyricorum, tragicorum, comicorum apud Latinos rarior, epicorum autem atque elegiacorum longe densissima sit nubes. Incipit autem a Livio Andronico, qui A. U. C. DXIV floruit, poetasq; ab eo tempore omnes, qui quidem clarioris præter cæteros sunt nominis, ad initia usque seculi post C. N. XIV enumerat, accuratum circa omnes Tarpam atque Aristarchum agens, nec editiones tantum optimas significans, sed & gemmas ex illis nonnullas assuens, ut velut ex fimbria de texto reliquo judicare cuivis liceat. Ad ea autem tempora dum evagatus est Borrichius, nec barbaros illos & lutulentos, ut sic dicam, poetas præterire sicco pede sustinuit. Erat enim tum poesis fœdis barbarismis squalida, leoninorum versuum crepitaculis horrida, imo & legis pediæ, colorisq; poetici, certe majestatis priscæ plane immemor. Sed mitiora spirare cœpit, postquam circa medium seculi XIV Franciscus Petrarcha, Florentinus, inclaruit. Hic enim cum barbara adhuc tempestate illa epico carmini admovisset manum, poetas ævi sui omnes longissimo post se reliquit intervallo. Cujus vestigia cum infiniti propemodũ ad nostra usq; tempora sint secuti, Borrichius selectiores dissertationibus reliquis recenset, non temporum amplius, quibus floruere, seriem, sed ordinem alphabeticum, ut promtius quærenti inveniantur, sequens. Auspicatur autem ab Italis, ut apud quos lux hæc primum & nata & propagata est; deinde ad Gallos divertit stylum, paucisque postea Hispanis & Lusitanis enarratis (nam illi & in hoc genere pauciores deprehenduntur, & rarius illorum ad nos opera transferuntur) Germaniæ Latinos centum & viginti quatuor admodum longo ordine enarrat, eosq; clariores tantum & melioris præ cæteris notæ. Nam poetarum in Germania, si usquam, largissima est seges; quemadmodum & ipse Borrichius hic loci scribit, in sola bibliotheca regis Daniæ centum & plures numerari Germaniæ poetas, a se hic non attactos. Germanos poetas excipiunt Belgæ, hos Angli & Scoti, qui quidẽ ad Borrichii notitiam pervenere. Nam & vatum in regno illo est affatim; ex una siquidem academia Oxoniensi reditum Carolo regi centum admodum sunt gratulati, nec pauciores morienti principi Henrico, germano regis, ut & nuptiis regiis cum Catharina Lusitana, referente Borrichio, assurrexere. Tandẽ ex vicinia, Borussia videlicet & Polonia, paucos cum attulisset justisq; laudibus exornasset,

Pastorium puta, *Sarbievium, Dachium, Vincentium Fabricium, Titium &c.* ad Danos suos censor delabitur, omissisque priscis intra suam, patrum, & avorum subinde memoriam se continet. Attingit autem & hic celebriores tantum, & quod solenne ejus fuit per omnes dissertationes, flosculos ex illis amœnissimos, ut totus exinde æstimari hortus possit, interspergit: & quemadmodum vernaculos quoque poetas illustriores Italorum, Gallorum, Hispanorum, Lusitanorum, Germanorum, Belgarum, Anglorum & Scotorum, post Latinos recensitos, nullibi tacuit, ita vernaculos quoque Daniæ suæ vates, imo & poetrias clarissimas, quod & alibi factitavit, immortalitati in hoc libro consecravit. Sed cum inter poetas Daniæ Latinos duo *Borrichii, Claudius & Petrus*, velut stellæ effulgeant, his meritissimo suo adjungendus venit hic *Olaus Borrichius*, quippe qui non in censura tantum poetarum, sed in carmine pangendo vix quenquam habet superiorem. Poeseos haud trivialis documento vel sola esse potest elegia ad poetas, quorum nomina in hoc libro attinguntur, directa; brevis illa quidem, sed tersa, vivida, & ab ipso Phœbo dictitata, quæque reliqua ejus argumenti varii poemata, intra Vestæ sacrarium adhuc delitentia, impatienter sitire nos facit. Sed commodum se nobis offert *Thomas Bartholinus*, Danus, isque uti medicus, ita & poeta optimus, qui præclarum illud de cive suo in tractatu *de Medicis poetis* perhibet testimonium: *Olaus Borrichius, medicus regius & academicus, secundas in poemate partes jure & eruditi orbis confessione occupavit, ne primas dicam. Penetrasse eum in artis poeticæ arcana Parnassus in nuce editus fidem facit, in quo Smetii, Gloneri, Riccioli, Cavalli aliorumque industriam accurate superavit. Augusto deinde poemate augustissimo regi Friderico III publico Academiæ nomine gratulatus est, & in Laboratorio Borrichiano describendo, oculorumque operatione decantanda, firmam facilitatem ostendit.*

PETRI MULLERI JC. JURISPRUDENTIA *Elementaris, ad ordinem Institutionum Imperialium directa, & 53 disputationibus ventilata.*

Jenæ, 1683. in 4.

QUi jamdudum, editis pluribus dissertationibus Juridicis omnigenam Jurisprudentiã spirantibus, inclaruit Autor Consultissimus,

nus, ante annos aliquot munere Professorio in Academia Salana ornatus, operam dedit, ut officio huic suo non cum dedecore fungeretur, sed Juventutem sibi concreditam ad sacram Themidem via quasi regia duceret. Quapropter cum initio Professuram Juris extraordinariam accepisset, *titulum ultimum ff. de Regulis Juris antiqui*, non solum legendo, sed etiam 40 Disputationibus publicis expositum absolvit: posteaquam vero ordinaria Institutionum Professio ipsi obtigisset, suarum partium esse existimavit, disputatoriis exercitiis studiosam pubem exercere, ut alacrior & diligentior quisq; in evolvenda una alterave controversia evaderet. Tali igitur forma opusculum edere ipsi placuit, ut esset totius legitimæ scientiæ compendium, propterea etiam titulo Jurisprudentiæ Elementaris insignitum. In quo, ut ipse in præfatione ad Lectorem profitetur, non in solius textus expositione acquievit, sed longe plura quoque comprehendit, ut in tabula quasi conspici possint Legum ænigmata, & quæ in vasti juris libris continentur. Subjunxit etiam disputationibus 53, quibus Jurisprudentiam hanc Elementarem inclusit, quinquagesimam quartam de processu Judiciario agentem, Corollaria itidem, disputationibus singulis antea annexa.

DES OFFICES DE JUDICATURE EN General &c. par Mr. Borjon. A Paris 1682, 12.

De officio Judicis in genere, Autore Dn. Borjonio. Parisiis, 1682. 12.

PRofitetur Autor in Præfatione hujus opusculi, se istud ex opere magno omnes decisiones Juris Romani, Gallici & Canonici ad usum modernum accommodatas continente collegisse: & quidem, addit, præter hunc tractatum se adhuc alios duos ex prædicto opere compilasse, quorum unus agat de *Parochiis*, & de Decimis, Novalibus, Portionibus congruis, Residentia, Tributis, Juribus Parochialibus, Rationibus, Sepulturis, Domibus Parochialibus, Patronis, Juribus honorariis, Fundationibus, Proclamationibus, Baptismo, Accidentiis, Aqua benedicta, Exequiis, & omnibus iis, quæ

quæ Parochis ſcitu ſunt neceſſaria, tractet; alter vero *Officia Eccleſiaſtica* explicet, puta Legatorum, Delegatorum & Subdelegatorum, Officialis ſeu Judicis Eccleſiaſtici, Officialis Metropolitani & Primatis, Promotorum, Concionatorum, Inquiſitorum Fidei, Fabricatorum, Cuſtodum, Syndicorum & Procuratorum Cleri; Se confeciſſe inſuper Indicem omnium materiarum in iſto magno Opere contentarum. Ipſum vero hoc Opus elaboratum eſſe ſpatio ſesquiſeculari & compoſitum ex pluribus Codicibus in Folio; hos inter Jus Romanum & Edicta Regum Galliæ duorum ſaltem Voluminum numerum adimplere, ac adeo facile de labore a Compilatore impenſo conſtare. Cæterum quod præſentem tractatum attinet, complectitur ille 454 theſes ſuccinctas pariter ac perſpicuas, in quibus Autor generaliter ea, quæ ad ætatem, vocationes, inquiſitiones, examen, receptiones, ſalaria, penſionem annuam, præcedentiam, ſeſſionem, inhabilitatem, negligentiam, recuſationes, abdicationes, depoſitiones officialium judicialium totius regni pertinent, exponit, & Lectorem tum ad varia edicta Regum, tum ad Jureconſultos Galliæ, potiſſimum autem ad Rocheflavineum de Parlamentis, & Loeſeum de officiis hereditariis remittit.

FRANCISCI SADARINI JCTI MEDIOLAnenſis Reſponſa cum Rebus judicatis.

Bononiæ, 1681. in fol.

QUi hodie ad Jus Civile appellunt animum, duobus iisq; diverſis plane itineribus incedunt. Pleriq; eorum, ubi Grammaticorum atq; Rhetorum præceptis utcunque tincti ſunt, mox leviter guſtatis Dialecticæ principiis, cæteris autem Philoſophiæ partibus ne a limine quidem ſalutatis, nulla antiquitatis cognitione, nulla Græcæ linguæ notitia inſtructi, Icario prorſus auſu Jurisprudentiæ cœlo ſeſe credunt, ac tum demum in magnos Juſtitiæ Sacerdotes evaſiſſe putant, quum multarum legum non intellectarũ farraginem uno ſpiritu citare, ac crudis ſuis ſtudiis in forum propulſis, Judicum cancellis obſtrepere, miſerorumque clientum marſupia evacuare didicerunt. Quemadmodum vero hæc inania fori tintinnabula & clamoſi

rabulæ

tabulæ non nisi in sapientiæ civilis opprobrium & serendis ex lite litibus nati factique videntur: ita illi e contrario veram, non simulatam Jurisprudentiam affectare censendi sunt, qui politiori literatura & Philosophiæ sacris probe imbuti, Jus Civile ad altiora & superiora principia revocant, neque vel Ulpiano, vel Paulo, vel Papiniano, vel ipsi deniq; Justiniano tam cæco assensu blandiuntur, ut non identidem ad naturalia recurrant præcepta, ipsosque adeo fontes limpidissimos, e quibus amplissima illa Juris Civilis flumina in omnem fere orbem Europæum dimanarunt, invisant. Cum enim Jus Romanum arbitrarium, perinde ac alia Jura quævis positiva, in his, quæ ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidunt, constitutum sit, adeoque varia in eo deprehendantur ἐλλείμματα, nemo rectius utiq; ac felicius, cum perorandis tum dijudicandis causis præesse poterit, quam qui solidiori Philosophiæ, Practicæ cumprimis, apparatu succinctus, istos legum arbitrariarum defectus commoda interpretatione supplere, & quid justum, quid utile Reipublicæ pariter ac privatæ sit, ubivis dispicere, verasq; juris & æqui causas ac fundamenta inquirere novit. Sane hac ipsa de re jam pridem æterna laudum præmia meruerunt viri summi, Guilielmus Budæus, Andreas Alciatus, Franciscus Hottomannus, Andreas Tiraquellus, Barnabas Brissonius, M. Antonius Muretus, Jacobus Cujacius, Franciscus de Victoria, Didacus Covarruvias, Ferdinandus Vazquez, aliique, qui superiori seculo primi omnium nobilissimum Juris Civilis studium connubio longe auspicatissimo, partim cum elegantioribus Musis & Græcarum æq; ac Romanarum antiquitatū peritia, partim vera Juris æterni Philosophia maritarunt. Hos eadem nominis non intermoritura fama inter nostrates secuti sunt Hubert9 Giphanius, Conradus Rittershusius, Udalricus Zasius, Bachovius, Sutholdus aliique celeberrimi JCti, quorum doctissima solertissimi ingenii monimenta passim adhuc veneratur orbis eruditus. Quibus veris ac gravibus, veterumque illorum simillimis Justitiæ mystagogis meritissimo jure accensendus etiam est SADARINUS noster, quippe qui in his ipsis quinquaginta Responsis ubique ostendit, quantum adjumenti juxta ac ornamenti Juridicinæ ferat humaniorum literarum & sanioris Philosophiæ cultus. Neque enim in iis solum causas arduas ad stateram domestici ac Romani Juris accurate expendit, sed etiam rationes legum civilium morales solerter passim indagat, nonnunquam vero defectus

earum

earum & rigorem, ubi ab universali recedunt, petitis e Practica Philosophia subsidiis, supplet ac emollit, nec raro ad auctoritates & testimonia veteris Græciæ atque Latii Sapientum provocat: plane ad eorum exemplum, quorum responsa Pandectis inserta sunt, qui in decidendis ac definiendis quæstionibus hinc & inde Aristotelis, Ciceronis, Chrysippi, Demosthenis, Draconis, Hippocratis, Homeri, Platonis, Solonis, Xenophontis aliorumq; meminerunt. His gravioribus atq; seriis dulcia ubique maxima cum jucunditate miscet, qualia sunt, quæ de bibliopolis, bibliothecis, libris, de typographia, typographis atque charta Resp. X, de hasta fiscali, ejus origine & significatione Resp. XIII, de delatoribus & quæstoribus Resp. XIV. & XV, ac de ludo chartularum ac alea Resp. L, erudite non minus ac copiose disserit. Ad calcem adjecta sunt Responsa duo, unum *Picenardi*, senatus Mediolanensium Præsidis, alterum *Sertorii*, Senatoris & Advocati Fiscalis, quorum, perinde ac aliorum argumenta, præmissus in fronte libri catalogus sincere exhibet. Coronidis locum occupat alius rerum locupletissimus index.

CLAUDII COLUMBET SENATORIS PARATITLA Digestorum.

Parisiis, 1682. in 12.

HOc, quod ordinem Digestorum examussim servat, opusculum, *a Cl. Columbeto*, quem summa Juris peritia, patrocinante perpetuo literatorum Mæcenate, purpurato Richelio, ad senatorium munus in principe Galliarum curia quondam evexerat, in usum cupidæ legum juventutis fuit compositum. Quod cum per plurium manus atque calamos volitans, a typographo quodam lucri avido mendis ac erroribus inquinatissimum evulgaretur, ipse mox Auctor autographum ad Franciscum Cottinum, Antecessorem Parisiensem misit, curis secundis subjiciendum. Jamque in eo erat Columbetus, ut opus viri doctissimi manibus perpolitum ac elimatum luci committeret, cum denuo nova editio ex alio corruptissimo exemplari prodiret in publicum. Hinc tertia vice hic libellus prelo subjectus, & ex Cottini aliisque MSS. locupletior redditus est, qui tamen, præteritis jure patrio & consuetudinibus Gallorum propriis, non nisi placita juris Romani pandit.

THEO-

THEOPHILI ANTECESSORIS INSTITUTIONUM Libri quatuor, ex Jacobi Curtii Latina interpretatione, cum notis ac animadversionibus JO. DOUJATII, Antecessorum Parisiensium & Regiorum Professorum Primicerii.

Parisiis, 1681. in 12.

Quo seculo floruerit Græcus ille, isque doctissimus Imperialium Institutionum paraphrastes, quem plerique Theophilum, alii cum Cujacio Theophilizem appellitant, non una omnium est sententia. Haud defuerunt enim, qui eum Justiniano fecere σύγχρονον, nec alium ab eo putarunt esse, quam qui in procemio Institutionum, & præfatione de Confirmatione Digestorum secunda, nec non Constitutione de novo Codice faciendo, ipsimet Imperatori memoratur. Sed hanc opinionem errorem longe maximum jam suo tempore vocavit celebratissimum inter JÇtos nomen, Carolus Annibal Fabrotus, qui hunc Theophilum Justiniano multo juniorem, antiquiorem vero auctore Basilicorum fuisse, & præter hanc elegantissimam paraphrasin, plures eruditissimi ingenii fœtus, qui tamen injuria temporum perierint, reliquisse, adductis in medium aliquot non levis momenti argumentis, censuit. Quod si hoc veri aliquid habet, delituit hic fidelissimus interpres, & cum blattis ac tineis per sexcentos annos colluctatus est, donec eum superiori seculo profligata barbarie, quæ spississimæ noctis instar bonis literis tenus hac incubuerat, e tenebris protractũ, luci primus redderet non vulgaris doctrinæ JCtus, *Viglius Zuichemus*, qui textum Theophili Græcum Basileæ in folio minoris formæ A. 1534 excusum, cum prolixa præfatione ad augustissimum Cæsarem, Carolum V, publici juris fecit. Haud multo post hunc ipsum optimæ notæ auctorem ore Latino loqui fecit *Jacobus Curtius*, JCtus Brugensis, quam versionem deinde A. 1587 *Dionysius Gotofredus* cum Græco textu & Justiniani verbis conjunxit. Hujus industriam secutus *Carolus Annibal Fabrotus* novam plane editionem molitus est, in qua non modo ductu trium librorum veterum, e Regia Bibliotheca acceptorum, Græcum Viglii exemplar multis in locis emendavit, sed Latinam quoque interpretationem textui authentico re-

spondentem, additis quibusdam scholiis, concinnavit. Cum vero hæ & aliæ Theophili editiones vix amplius prostarent publice venales, hinc non immerito suarum partium judicavit esse primarius in regia Parisiensium academia Antecessor, JO. DOUJATIUS, ut hic longe utilissimus liber, in singulare Studiosorum Juris emolumentum, denuo luci publicæ, dempto tamen textu Græco, exponeretur. In quo quid præstiterit vir clarissimus, en! ipsis ejusdem verbis accipe: *Interpretationem* (Curtianam) *ubi opus videbatur, correxit; opus ipsum tum selectis V. V. CL. L. JACOBI CUJACII & CAR. ANN. FABROTI, tum suis notis illustravit, auctoris errores appictis ad marginem asteriscis indicavit, initium ac summam cujusque paragraphi, quo facilius hæc interpretatio cum Institutionum textu comparari possit, ad latus adjunxit, & paraphrasin a mera versione distinxit.*

Succincta HISTORIOLA
De tribus Conjunctionibus magnis, Saturni scilicet, Jovis, necnon Martis,

GEDANI,

Exeunte Anno 1682, & initio Anni 1683, ad 28 Maji st. n. usque

a

JOHANNE HEVELIO,

observatis,

Ex epistola illustris hujus Viri Lipsiam transmissa.

MEnse Septembri anni præcedentis 1682, cum cometa sese oculis nostris prorsus subduxisset, cœpi tres superiores planetas Saturnum, Jovem, & Martem, qui haud multum ab invicem distabant, atque ad conjunctionem vergebant, aliquanto crebrius & diligentius, a die scilicet 17 Sept. novo nostro sextante orichalcico, per plurimas distantias a diversissimis fixis, quandoque etiam micrometro, quando fieri potuit, dimetiri; ut suo tempore ipsæ observationes docebunt. Hac vice solummodo Tibi, Vir Præclarissime, in gratiam Astrophilorum primum referam, quid die 27 Sept. st. n. a me peractum sit, eo præsertim attento, quod nonnulli spem fecissent, ea ipsa die Lunam corniculatam decrescentem omnes tres modo dictos

planetas

planetas omnino tecturam; quæ occultationes ut rarissime, & quidem simul una eademque die accidunt, sic sane merentur observari a quibusvis rerum cœlestium scrutatoribus. Quare & ego officio meo nolui deesse; sed summo mane, ab hora secunda, ad Solis occasum diligenter his congressibus invigilavi: & utut hæ occultationes de die inciderent, sperassem tamen me optime omnia notaturum; sed cœlum omnino nubilum ab ipso Solis exortu, ad occasum usque, id minime indulsit. Mane hora 3 cœlo aliquanto sereniori, Lunam, cum tres reliquos planetas nudo quidem conspexi oculo; sed Luna eo tempore adhuc ad septem circiter gradus removebatur s.s.s. occasum versus; unde certo concludere poteram, ante meridiem Lunam motu suo reliquos tres planetas haud assecuturam. Quantum autem ex inclinatione cornuum Lunæ quoad planetarum ductum colligere licuit, protinus perspiciebam, nullas fore occultationes, sed tantum transitus; sic ut Luna infra illos superiores planetas incederet. In qua opinione magis magisque etiam sum confirmatus: cum die subsequente 28. sc. Sept. mane, nec Regulus fuerit a Luna textus; quæ stella, ratione utriusque latitudinis, potius occultari debuisset; Regulus namque in ipsa conjunctione, hora sc. 4. 6′ distabat a superiori Lunæ cornu Boream versus adhuc 31. 55; id quod optimo micrometro, tuboque egregio accurate observatum est: adeo ut nulla prorsus fuerit occultatio Reguli, sed tantummodo Lunæ transitus. Ita pariter accidit die 25 Octob. circa illas occultationes; quas nonnulli prædixerant. Nam Jupiter & Saturnus, nec non Mars die 26 Octob. st. n. minime fuerunt a Luna obtecti; sed Luna satis longe infra planetas incessit: quot vero minutis præcise tempore conjunctionis a planetis abfuerit, cœlum subnubilum adeo accurate micrometro dimetiri minime tum concessit. Situm tamen Jovis & Saturni hac die, 26 hora sc. 1. 40′, mane tubo & micrometro distincte voto deprehendere mihi obtigit: quo tempore simul fixa quædam satis conspicua (quod notatu dignum) dictis planetis satis prope adhærebat. Jupiter sese cum tribus comitibus suis offerebat, forte & quartus adfuit, sed ob nubeculas haud fuit conspectus. Saturnus distabat a Jove 16′. 44, Jupiter a stella (nisi fallor in armo dextro Leonis) 27′. 55; rursus Saturnus a dicta stella 38′. 1. Stella dicta versatur modo juxta nostrum Catalogum in 19°. 2′. ♌ Leonis cum latit. 0°. 26′. 45 B.

 Die

Die Veneris 30 Octob. mane hora 5 rursus Jovis & Saturni distantiam dimensus sum; ea nimirum spe (cum secundum Ephemerides conjunctio adhuc instaret, atq; 3 Novembr. celebrari primum deberet) me jam Jovem aliquanto propiorem Saturno inventurum; sed eadem plane sum frustratus. Siquidem distantia dicta, quæ die 26 Octobr. 16′. 44″. hac die 25′. 5″ extitit, atque sic notabiliter major reperta est. Unde certo colligere licuit, conjunctionem jam ante complures dies celebratam esse, quam Ephemerides, calculusque demum die 3 Novembr. exhibent. Id quod subsequentes observationes adhuc clarius demonstrant. Nam distantia Jovis & Saturni, quæ de die in diem (conjunctione instante) paulatim minor fieri debebat, continuo aucta est. Die Solis 1 Nov. hor. 2. mane, ope micrometri nostri dicta distantia extitit 31′. 36″; & die Lunæ 2 Nov. eandem distantiam rursus reperi 35′. 21″; Die Martis 3 Nov. mane hora 1, jam 39′. 9″; die Mercurii 4. Nov. cœlo perquam sereno adhuc paulo major dicta distantia inter Jovem & Saturnum deprehensa est, sic ut amplius meo micrometro eandem dimetiri haud potuerim, sed sextante per distantias eam impetrarim. Ex quibus iterũ iterumq; satis superq; nunc patet, superiores planetas Ephemeridũ computatores, omnemq; calculum egregie elusisse, conjunctionemque magnam non die 3 Nov. sed longe citius incidisse; sicut tabulæ omnes seria correctione, etiam in superioribus planetis (uti jam olim in Mercurio meo sufficienter demonstravi) indigeant: quemadmodum adhuc clarius ex subsequentibus horũ planetarum congressibus patebit.

Alteram igitur conjunctionem magnam quod attinet, quæ incidere debebat secundum Ephemeridũ scriptores die 26 Januarii hujus anni currentis 1683, eã pariter proposueram diligentissime observare, imprimis cum vidissem adeo enormiter conjunctionem hanc priorem á calculo recessisse; Sed cœlum frequenter nubilum impedivit, ut á 21 Januarii ad 1 Febr. usque, ne semel quidem planetas intueri potuerim. Hinque ab hac die avidissime incepi conjunctioni huic rursus invigilare, quæ altera nunc vice ex retrogressionibus horum planetarum superiorum incidere debebat. Omnes autem & singulas observationes tam sextante, quam micrometro egregie habitas, cum nimis longum foret, Amice honorande, hic apponere, hac vice non consultum esse duco, sed eas reservabo in annum meorum observatio-

vationum climactericum propediem edendum. Quare nonnullas tantum & præcipuas micrometro habitas hic apponam, quæ sufficere huic Historiolæ de trina hac notabili conjunctione magna videbuntur.

Mens. Dies st. n.	Tempus ex altit. corr. Hor. ′ ″	Anno 1683. Observationes Saturni & Jovis	Distantiæ. ° ′ ″	Instrumentum.
Febr. 1. die Lunæ vesp.	6 40 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3300 partium; hoc est	0 25 5	Microm.
Febr. 2. die Mart. vesp.	9 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2900 partium; hoc est	0 22 3	Microm.
Febr. 3. die April. vesp.	9 0 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2500 partium; hoc est	0 19 9	Microm.
Febr. 4. die Jovis vesp.	10 0 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2300 partium; hoc est	0 17 29	Microm.
Febr. 5 die Ven. vesp.	8 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2100 partium; hoc est	0 15 58	Microm.
Febr. 6 die Satur. vesp.	7 51 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1850 partium; hoc est	0 14 6	Microm.
Febr. 7 die Solis vesp.	8 17 19	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1700 partium; hoc est	0 12 55	Microm.
Febr. 8. die Lunæ vesp.	6 10 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 1600 partium; hoc est	0 12 10	Microm.

Die 9. Febr. vesp. hor. 9. 0. 0. cœlum omnino nubilum extitit; nihilominus tamen semel planetas tubo conspexi per dehiscentes densissimas nubes; sed tantum temporis non concedebatur, ut debite micrometro distantiam Saturni & Jovis dimetiri potuerim; oculo tamen fugitivo deprehendebam Conjunctionem ipsam jam celebratam esse hocce præcedente inter 8 & 9 Febr. Nam dicta distantia jam paulo amplior modo apparebat. Prout etiam die Jovis 11 Febr. vesp. hor. 9. 0. 0. factum est: nam distantia inter Saturnum & Jovem erat partium 2000. hoc est 0. 15. 12. micrometro, quæ die 8. Febr. tantum inventa est 0. 12. 10.

Adhæc conjunctionem jam esse celebratam, exinde certo constabat,

bat, quod uterque planeta cum ventre ursæ majoris non amplius, ut quidem die 8 Febr. contingebat, in linea subsisteret recta; tum etiam quod Saturnus non amplius ad orbitam Jovialium sub angulo recto commoraretur. Manifestum igitur est, etiam hanc conjunctionem magnam intermediam omnes supputatores, calculosque egregie elusisse: tum illos qui conjunctionem hanc ad diem 27 Januarii; tum etiam eos, qui ad 2 Febr. retulerunt. Sic ut certum sit, quod hæc intermedia conjunctio longe tardius; illa vero prior longe citius contigerit, quam Tabulæ revera promiserunt. Quamobrem omnimode allaborandum omnibus rerum cœlestium cultoribus, ut ab istis maximis deviationibus tabulæ astronomicæ tandem depurgentur.

Quo autem hoc ipsum eo evidentius redderetur, observationes singulis diebus subsequentibus, quoties cœlum tantummodo annuit, diligentissime continuavi, non solum micrometro, sed etiam sextante, diversissimis distantiis a plurimis fixis captis; verum ex iis tantummodo nonnullas micrometro acquisitas hic apponam.

Mens. dies st. n.	Tempus ex altit. corr. hor.	′	″	Anno 1683. Observationes Saturni & Jovis.	Distantiæ °	′	″	Instrumentum.
Febr. 12 die Ven. vesp.	9	0	0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2200 partium; hoc est	0	17	6	Microm.
Febr. 13 die Sat. vesp.	7	15	0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2550 partium; hoc est	0	19	24	Microm.
Febr. 14 die Solis vesp.	6	0	0	Dist. Satur. & Jovis capta est 2900 partium; hoc est	0	22	3	Microm.
Febr. 17 die Merc. vesp.	6	0	0	Dist. Satur. & Jovis capta est 3750 partium; hoc est	0	28	30	Microm.
Febr. 20 die Satur. vesp.	9	0	0	Dist. Satur. & Jovis capta est 5250 partium; hoc est	0	30	12	Microm.

Ex his igitur continuatis observationibus satis superque liquet, cum de die in diem planetæ ab invicem magis magisque discesserint, quod conjunctio ipsa inter 8 & 9 Febr. revera jam fuerit celebrata.

Ab

Ab hoc vero tempore die 20 Febr. distantiam horum planetarum micrometro non amplius, ob nimiam eorum remotionem potui observare; nihilominus tamen singulis diebus sextante iis invigilavi; quo eorum locus postmodum cuique pateret, & ubinam, & qua die stationem celebraverint. Quas omnes suo tempore cuique sub oculos ponam, cum aliis notatu dignis observationibus, aliorumque omnium Planetarum, post II partem Machinæ meæ cœlestis obtentis.

Denique adjiciendum pariter censeo Astrophilorum gratia, quidnam circa tertiam eorum conjunctionem, mense Majo observaverim: ut eo promptius eliciam, quid in Italia, Gallia & Anglia ab Amicis hocce in negotio detectum sit; & ut videas, mi Amice, Saturnum & Jovem a legibus Astronomorum, etiam tertia vice quam longissime discessisse: inprimis cum cœlum ipsum mihi hic Gedani ex voto satis annuerit. Sed solummodo ab octavo Maji incipiam, ubi primum micrometro distantias superiorum planetarum dimetiri concessum fuit.

Menst. Dies st. n.	Temp. sec. hor. ant. Hor. ′ ″	Anno 1683. Observationes Saturni & Jovis	Distantiæ. ° ′ ″	Instrumentum.
Maji 8 die Satur vesp.	9 6 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 4200 partium; hoc est	0 32 41	Microm.
Mai 10 die Lunæ vesp.	9 14 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3750 partium; hoc est	0 28 30	Microm.
Maji 11 die Mart. vesp.	9 10 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3450 partium; hoc est	0 26 13	Microm.
Maji 12 die Merc. vesp.	8 45 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3050 partium; hoc est	0 23 10	Microm.
Maji 13 die Jovis vesp	9 15 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2800 partium; hoc est	0 21 17	Microm.
Maji 14 die Ven. vesp.	9 45 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2550 partium; hoc est	0 19 23	Microm.
Maji [illegible] die Sat. vesp.	[illegible] 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2400 partium; hoc est	0 18 15	Microm.
Maji 16 die Solis vesp.	9 30 0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2250 partium; hoc est	0 17 6	Microm.

Mens.

Menf. dies st. n.	Temp. sec. hor. amb. Hor.	′	″	Anno 1683. Observationes Saturni & Jovis.	Distantiæ °	′	″	Instrumentum.
Maji 17 die Lun. vesp.	9	40	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2150 partium; hoc est	0	16	10	Microm.
Maji 18 die Mart. vesp.	10	0	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2100 partium; hoc est Hac die extitit vera conjunctio	0	15	58	Microm.
Maji 20 die Jovis vesp.	11	45	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2450 partium; hoc est	0	18	37	Microm.
Maji 21 die Ven. vesp.	9	15	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2650 partium; hoc est	0	20	9	Microm.
Maji 22 die Sat. vesp.	9	20	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 2900 partium; hoc est	0	22	3	Microm.
Maji 23 die Solis vesp.	9	5	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3250 partium; hoc est	0	24	43	Microm.
Maji 24 die Lun. vesp.	10	6	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 3600 partium; hoc est	0	27	22	Microm.
Maji 25 die Mart. vesp.	9	30	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 4000 partium; hoc est	0	30	25	Microm.
Maji 26 die Merc. vesp.	11	0	0	Dist. Satur & Jovis inventa est 4450 partium; hoc est	0	33	50	Microm.
Maji 27 die Jovis vesp.	9	25	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 4900 partium; hoc est	0	37	15	Microm.
Maji 28 die Ven. vesp.	9	56	0	Dist. Satur. & Jovis inventa est 5325 partium; hoc est	0	40	29	Microm.

Ex quibus observationibus cuilibet nunc liquidum est, cum distantia Saturni & Jovis de die in diem continuo decreverit ad 18 Maji, & ab hac die rursus creverit, conjunctionem horum planetarum eadem ipsa die etiam accidisse, & quidem (uti ex observationibus diei 15 & 20 Maji patet) hora antemeridiana 10: quæ secundum Ephemeridum scriptores die 26 primum ingruere debuit. Sic ut hæc tertia & ultima hujus anni conjunctio magna pariter haud mediocriter tabulas eluserit; ita quidem ut citius ultra 8 integros dies revera contigerit.

De

De cætero, hanc ultimam conjunctionem jam celebratam, die sc. 18 Maji vesp. hor. 10 fuisse, ex eo liquet, quod Saturnus jam non amplius eo tempore ad orbitam Jovialium sub angulo versabatur recto: deinde etiam (uti ex subsequentium dierum observationibus videre est) quod a die 18 Maji ad diem 28, quousque Micrometro distantiam Saturni & Jovis dirimere potui, continuo aucta fuit.

Ultimo notandum quoque occurrit, cum die 21 Maji vesp. inter reliquas observationes, etiam distantiam utriusque Planetæ a stella superiori in pede anteriore dextro Ursæ majoris, sextante obtinuerim, atque eadem dicta stella cum utroque Planeta in eadem simul fere recta tum constiterit linea, quod promptum sit cuilibet rerum cœlestium cultori dijudicare, an observationes meæ sextante nostro novo simul obtentæ, cum observationibus Micrometro captis omnino etiam conveniant. Sextante distantia Jovis a dicta stella erat 32 gr. 38 min. 40 sec. & Saturni 32 gr. 19 min. 45 sec. sic ut genuina utriusque Planetæ distantia extiterit 18 min. 55 sec; Micrometro vero ea ipsa distantia inventa est ea ipsa die 21 sc. Maji, 20 min. 9 sec.; Sic ut sextante obtenta 1 min. 14 sec. minor extiterit. Non est autem, mi Amice, ut existimes, hoc vel illo instrumento me aberrasse. Minime profecto: quippe Saturnus & Jupiter cum dicta stella non omnino in linea recta substiterunt; prout cuilibet ex globo & calculo patet, hincque necessario illam distantiam sextante derivatam etiam paulo minorem oportuit esse. Proinde manifestum, sextantem meum novum, etiamsi priori meo minime sit comparandus, haud esse tamen omnino contemnendum: cum satis præcise etiam Micrometro, ejusmodi subtilissimo instrumento, respondeat.

Hæc sunt, Vir honorande, quæ hac vice de tribus istis diversis conjunctionibus breviter Tibi communicare volui; fusiora suo tempore, ut dixi, expectabis. Si quid hujus generis ab aliis rerum cœlestium scrutatoribus etiam impetraveris, rogo ut ea mecum pariter communicare haud graveris. Prima occasione tibi etiam nonnullas occultationes, ab initio hujus anni currentis hucusque a me ex cœlo impetratas, cum aliis quibusdam rebus, ut puto notatu haud adeo indignis transmittam.

Dabam Gedani, A. 1683, die ipso Solstitii æstivi 21 Junii st. a. alto Sole in meridie 59.7, quadrante quidem parvulo orich. sed tamen satis accurato.

 Amice

Amice Lector, cum cupido cognoscendi, quæ circa unam alteramve harum conjunctionum visa aliis & notata fuerint, Illustri Hevelio communis fortasse sit cum cæteris cœlestium rerum scrutatoribus: utrisque rem perinde gratam facturos nos arbitrati sumus, publicatione observationis, Nobilissimo Dn. D. Godofredo Schulzio Wratislaviæ superiori anno habitæ, nobisque sequentibus benevole descriptæ, transmissæque.

CONJUNCTIO MAGNA SATURNI ET JOVIS,

Quæ accidit mense Octobr. 1682.

ANno 1682 die 23 Octobr. st. n. post plures noctes intempestas, mane hora 5½ cœlo sereno, vidi Saturnum & Jovem sibi invicem adeo appropinquasse, ut nudo oculo ægre discerni possent. Per tubum spectatis, simul se fixa quædam oculo ingerebat, quam ψ Leonis apud Bayerum esse, pro comperto habebam. Constituebat vero fixa cum Planetis triangulum scalenum, obtusangulum ad Jovem, infra lineam ψ ♄ (tubus enim invertit) existentem. Perpendiculum ex Jove in lineam ψ ♄ demissum, eam ita dividebat, ut portio inter perpendiculum & Saturnum esset partium ejusmodi trium, qualium portio inter perpendiculum & ψ erat quatuor. Aliud vero perpendiculum, ex ψ demissum ad lineam ♄♃ mente prolongatam, erat fere semissis distantiæ Jovis a Saturno.

Die 24 Octobr. st. n. mane hora 2½ inter nubes dehiscentes aliquandiu rursus Planetas hosce contemplari licebat. Erant cum fixa ψ fere in eadem linea recta, Jovis centro tantillum infra lineam ψ ♄ existente, ut margine superiori Jupiter hanc quasi tangeret. Distantia Jovis a Saturno ad distantiam ψ ♃ rursus erat ut 3 ad 4.

Die 25 Octobr. mane hora 2¾ rursus Saturnus, Jupiter, & ψ efficiebant triangulum scalenum obtusangulum ad Jovem, jam supra lineam ψ ♄ existentem. Distabat Jupiter a Saturno tribus talismodi partibus, qualium quatuor emetiebantur lineam ψ ♃: & perpendiculum ex Jove in lineam ψ ♄ demissum æquabat unam istiusmodi partem. Porro distantia ψ ♄ tanto superabat diametrum, sive distantiam extremorum cornuum Lunæ, nuper ad-

modum

modum prætergressæ, quanta est distantia *montis Audi*, *a monte Porphyrite* Linea ♃ ♃ erat fere horizonti parallela.

Ex his colligo, conjunctionem visam accidisse die antecedente, hora matutina tertia præter propter. Nam cum Jupiter hora $2\frac{1}{2}$ distiterit una sui semidiametro a linea ♃ ♄, quæ juxta *Hevelium* est 9 sec. circiter; Motus autem horarius Jovis tunc temporis fuerit fere 18 secundorum; liquet, ipsam centrorum conjunctionem trium istorum corporum cœlestium accidisse ipsa h. 3, quam libens spectassem, si nubes densæ cœlum paulo post observationem institutam non penitus texissent.

MAUROCENA MEGALOPREPEIA, SEU Mauroceniadum Fastorum libri decem, in quibus Gentile Serenissimæ Domus Maurocenæ hypomnema collectum ab Antonio de Grassis, J. U. D. Archipresbytero Canonico Cathedralis Clodiensis, Academico Dodoneo.

Venetiis, anno 1682, in 8.

Quemadmodum Serenissima Venetorum respublica millenarii ævi firmitate supra tria propemodum jam gaudet secula, ita tam vetustis hodieq; suffulta est familiis, ut ortum splendoremq; suum a summotis longe ætatibus, imo ab ipsis urbis incunabulis non difficulter possint arcessere. Has inter cum *Maurocena Domus* in hunc usq; diem tanquam pulcherrimum Orionis sidus effulgeat, Autor ob Mæcenates in ea repertos, Poetæ epici suscepit partes, & decem libris *Maurocenorum* res præclarissimas, easq; non sacras tantum, sed & in toga & sago gestas percensuit. Originem horum ab antiquissimis deducit temporibus, a *Maroniana* videlicet *Virgiliorum* familia, quæ Mantuæ ad annum usq; C. N. 414 floruisse, & postea, cum Attila, Hunnorum Rex, per Italiam ferro & flammis late grassaretur, Patavinorum exemplo, in insulas & æstuaria maris Adriatici recepisse se dicitur. Hæc cum Romana non minus, quam Mantuana nobilitate fuerit conspicua, Tribunatum indepta est inter Electores XII, seu inter electrices familias primi ducis Anaphesti, honoribusq; postdeinceps ac dignitatibus in Veneta Republica summis, iisque qua Eccle-

clesiasticis, qua Politicis, eminuit. Protulit enim hæc Maurocena Domus anno 764 Mauritium, ducem Venetorum VII, a quo *Mauricina*, & tandem Maurocena, cum *Maronia* alias vetusto agnomine audiret, appellari cœpit, & anno 768 *Johannem*, ducem VIII, *Mauritii* filium, *Dominicũ* item *Maurocenum*, ducem XXXVIII anno 1148, & *Marinum Maurocenum*, ducem XLV anno 1298. Protulit etiam *Thomam Maurocenum*, patriarcham Venetum I, & *Johannem Maurocenum*, patriarcham XV, præter tres Cardinales, tres Episcopos Venetos, archiepiscopatum videlicet antegressos, totque Episcopos alios diversis in locis constitutos. Dedit etiam reipublicæ Venetæ imperatores bellicos, senatores, divi Marci procuratores, legatosq; ad reges longe splendidissimos; quorũ omnium res domi forisq; gestas cum heroico versu exposuisset Autor, tandem suæ quoq; ætatis *Maurocenos* illustrissimos refert, justisque exornat laudibus, triumviros imprimis adhuc superstites, & divi Marci procuratores, *Franciscum Maurocenum*, equitem, *Angelum Maurocenum*, comitem S. Annæ, & *Johannem Maurocenum*, equitem, qui & libris VIII, IX & X, imo toto hoc poemate mirifice celebratur. Fastos hosce *Maurocenidas*, ut vocantur, excipit inscriptio, seu, ut Autor appellat, *elogium paradigmaticum* in triumviros jam laudatos seu *Maurocenos* hodiernos, & *epigrammata* in præstantissimos aliquot *Maurocenos*, una cum indice, in quo & obscuriora carminis exponuntur verba, & Mauroceni vetustiores primum, dein & recentiores secundum alphabeticum ordinem, adjunctis dignitatibus eorum atque officiis, recensentur. Institutum Autoris hujusce optimum est, & utroque, quod ajunt, pollice dilaudandum. Neque enim committendum temere est, ut tot illustrium *ex Domo Maurocena* heroum res cedro dignæ silentii veluti cineribus insepeliantur. Optandum autem omnino esset, ut illustrissima hæc gens *Maurocena*, seu ut olim dicta est, *Maronina* in Maronem aliquem virtutibus meritisque suis dignum incidisset; cujus versibus latinissimo ævo scriptis nec fecis aliquid barbaræ adspersum, nec verba ingesta esse constat in dimensionem syllabarum, legesque alias metricas impingentia. Sed de eo alii viderint. Neque enim instituti nostri morisque est, censoriam in Acta Eruditorum stringere virgulam, quippe qui recensitores, haud censores nos profitemur.

TRAITE

TRAITE' DE L' ORGANE DE L' OUIE, *contenant la structure, les Usages & les Maladies de toutes les parties de l' Oreille, Par M. DU VERNEY, de l' Academie Royale des Sciences, Conseiller, Medecin Ordinaire du Roy & Professeur &c.*

A Paris, chez Estienne Michalet, 1683, in 12.

id est,

Tractatus de Auditus organo, structuram, usus & affectus cunctarum auris partium complectens.

Auctore Dn. du Verney &c.

INter illa hominis membra, quorum accuratior cognitio Anatomicos hactenus fugit, merito referendum auditus organum, utpote intra ossium solidiorum cavernas maxime reconditum. Hujus descriptionem in se suscepit Dominus *Verney*, præstititque tali solertia ac dexteritate, qualem forsan nullus ante eum hac in parte adhibuit, qualemque ipsius inventum circa *musculos bino interna brutorum palpebra*, atque observationes circa *partes nutritioni dicatas* (de quibus *Ephemerid. Gallor. ann. 1678* n. 27 & 30 videndæ) testantur, & a qua non tantum tractatum *de Organo tactus*, ad quem in præsenti scripto Lectorem remittit, sed *Anatomen* quoque *oculi* accuratiorem, item *de motu ventriculi* ad digestionem, in aliis æque animalibus, ac in pennatis faciente, meditationes (quibus eum nunc vacare amicorum literæ perhibent) nobis pollicemur.

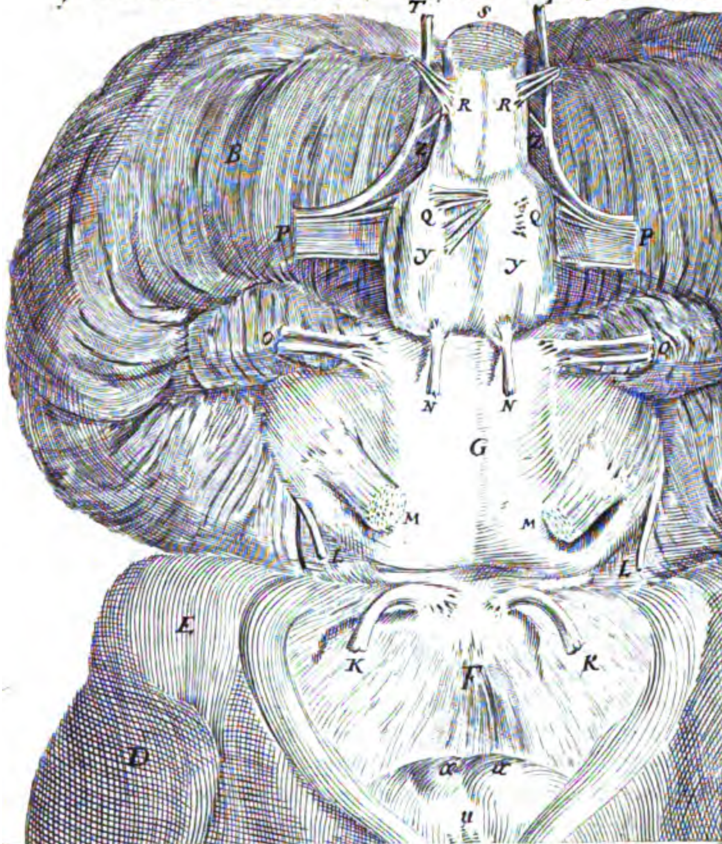
Scriptum hoc in tres partes dividit, quarum prior auris tam externæ quam internæ conformationem singulari studio explicat; Altera physiologiam seu usum cunctarum ejus partium integrantium rimatur; Tertia demum harum pathologiam atq; therapeiam complectitur; cunctæ tamen varietate & nobilitate argumentorum abundant. Ita v. g. ceruminum, quæ veteres immediate a cerebro, recentiores nonnulli ab auris arteriis deponi asserunt, productioni inservientes primus monstrat glandulas, tunicæ meatus auditorii substratas, & vasis excretoriis instructas. In Aquæductu Fallopii, qui ex cavitate tympani ad extremum palati, circa narium basin abit, ut & in ossiculis quatuor auditus describendis, aliis pariter scriptoribus

accuratior est. Musculorum auriculæ externæ, quos communiter quatuor numerant, duos tantum; internæ, cui duos tantum alias concedunt, tres enumerat: horum posteriorum binos malleo, stapedi tertium assignat, cunctos vero pone tympani membranam collocat; secus ac ab aliis prosectoribus hactenus factum. Ratione nervi auditorii varia exponit, a Willisio, accuratiori alias Neurologiæ interprete haud annotata, & quidem hujus æque portionis mollioris ac durioris; item nervuli, qui tympani membranæ, instar chordæ, subtenditur, quem non auditorii, ut communis fert sententia, sed quinti paris propaginem ait. Præterea auriculæ & meatui auditorio surculum nerveum a secundo (non a primo, prout Willisius putat) vertebrali pari implantari ostendit: ulteriorem item nervi auditorii, postquam auriculā deseruit, ad partes vicinas diramationem, majori, quam hactenus factum, cura delineat. Qua occasione iterum Willisium notat, qui interveniente communi surculo hunc cum conjugationis octavæ seu vagæ nervo inosculari, affirmat; autopsiam in homine contrariā adducens, utut in brutis phænomenon hoc admittat. Quibus absolutis differentias quasdam aurium, foetus nimirum ac adultioris, recenset, sc. portionem meatus auditorii in hoc osseа, in illo membranea duntaxat substantia gaudere; annulumque quendam osseum huic ipsi subjici, annorum tractu cum eodem coalescentem: Aquæductum Fallopii plane membraneum esse; ac tympani pelliculæ aliam adhuc membranam, (a Kerckringio jamdum visam) prætendi sustinet.

In parte hujus scripti altera, multum Mariotto se debere, ingenue professus Autor, Musculos auriculæ asserit concham ejus contrahere ac dilatare; auris internæ duos, malleo implantatos, membranam tympani tendere ac laxare; tertium, mediante stapede, pelliculam, foramini ovali dicatam, contrahere, motus tamen sui instinctus non a voluntate, sed objectorum diversitate, recipientes; Canalem ad palatum terminatum tympani cavitati aerem, per nares attractū advehere suspicatur; organum vero auditus immediatum & proximum labyrinthum pronunciat. Ex anastomosi nervi auditorii durioris, cum nervis quinti & vertebralis secundi paris, variorū phænomenorū animalium ætiologias declarat; v. g. cur auditam vocem imitari conemur; cur homines pariter ac alites se motu ad cantandum excitent; & cur a nativitate surdi necessario simul muti existant?

Pars

TAB.VIIII ad A:1683

Pars tertia affectus sensorii hujus eorumque remedia prolixe ostendit, secundum ordinem, parte prima observatum: primo nempe disserendo de pathematis auris externæ; hinc de morbis membranæ tympani, tympani ipsius, nervi &c. diversis observationibus hæc illustrans, materiam vero de tinnitu aurium per diversam a communi hypothesin explicans.

Quoniam vero iconismis sedecim, ad declaranda phænomena anatomica facientibus, Dn. Verney quandam baseos cerebri humani a vasis sanguiferis liberatæ, figuram adjecit, in qua nonnulla a figuris & textu *Willisianæ Cerebri & Nervorum anatomiæ* aliena sistit, eam inserere hic operæ pretium duximus: quis horum typorum archetypo magis conformis existat, Lector benevolus dijudicet. Sunt autem AA prora cerebri; BB cerebellum; CC locus, ubi cerebri illa portio, quam Willisius posteriorem hujus limbum vocat, in uno latere est rescissa, quod in altero latere simili modo concipi debet; DD corpora striata, seu, ut alii vocant, tubulata, quæ principia medullæ oblongatæ existunt; EE thalami nervorum opticorum; F medulla oblongata, cujus crura duo hic coeunt, quamvis Willisius ea distincta & ab invicem dehiscentia docuerit; G protuberantia annularis; HH primum par nervorum, seu olfactorium, ortum trahens ex basi corporum striatorum, per fibram quandam medullarem hh, & ubi prope nervos opticos incurvatur, crassescens; II nervi optici, aut secundum nervorum par, prout ab origine sua ad egressum usque e cranio conspicitur; KK tertium nervorum par, dictum oculorum motorium; LL quartum seu patheticum; MM quintum; NN sextũ; OO auditorium, quod septimum constituit, divisumque in exortu cernitur in duos ramos, quorum major & superior mollior est; PP nervi octavi paris, emanantes ex medulla, sub eminentiis yy notatis; QQ nonum par, in uno saltem latere expressum, &, ne obscurior redderetur figura, reclinatum; notato in altero tantum ejus exortu; RR decimum medullæ oblongatæ par, quod Willisius cum primo vertebrali confudit; S medulla ad ingressum in vertebras discissa; TT nervi duo, qui ex spinali medulla intra vertebras cervicis prodeunt & ad calvarium ascendunt, ut nervis octavi paris combinentur; U infundibulũ; xx duæ eminentiæ medullares, quas Willisius glandulas credidit; yy itidẽ duæ eminentiæ medullares, olivæ figurã haben- TAB. VIII.

tes,

ces, quas idem scriptor corpora pyramidalia vocavit; ea duæ exiguæ fibrillæ, ex medulla oblongata emanantes, & nervis spinæ, ad octavum par inclinantibus, insertæ: quæ in singulis lateribus interdum duplices aut triplices cernuntur.

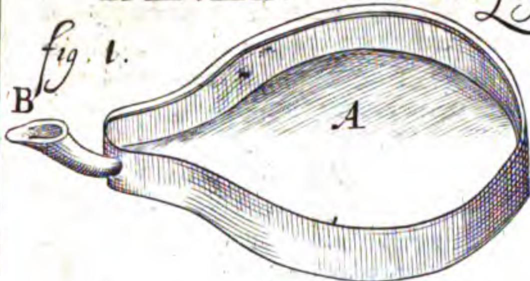
NOVUM LAMPADIS GENUS COMMUNICAtum a Dn. Johanne Christophoro Sturmio, Math. Professore Altorfino:

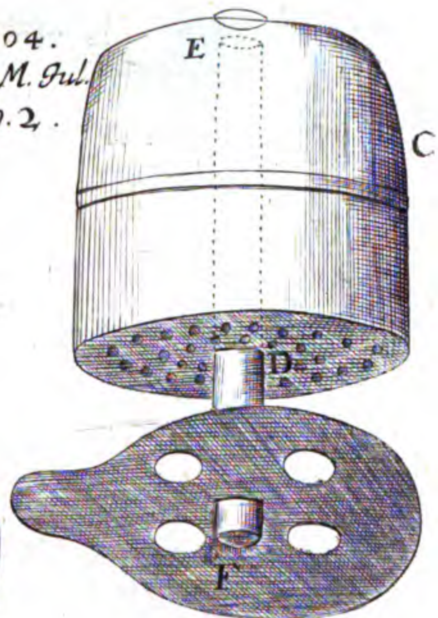
In literis Lipsiam mense Junio 1683 missis.

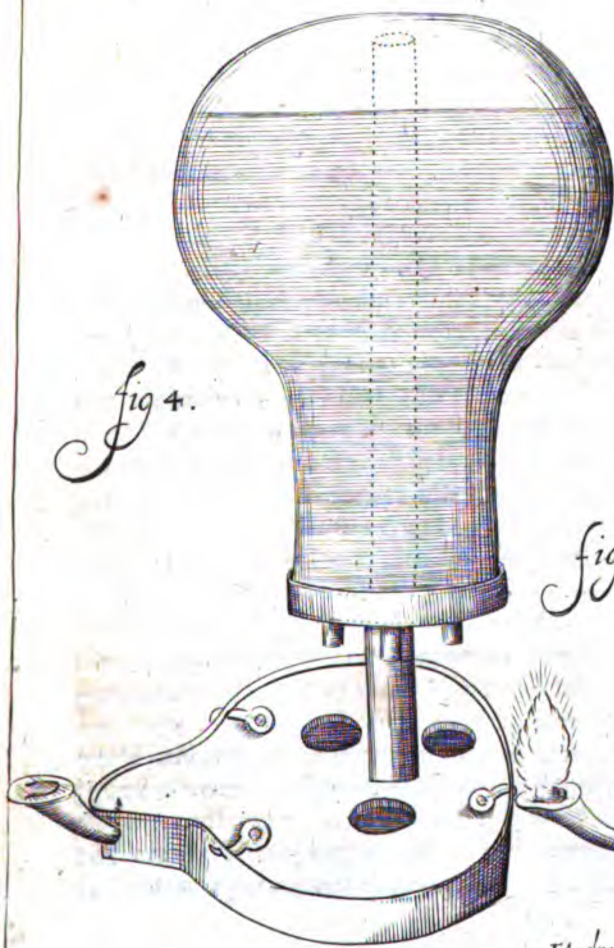
PAraveram antehac duplex clepsydræ *αὐτομάτυ* genus, quorum alterum sua quasi sponte per intervalla fundit aquas, jucundo, nec inviso tamen ante spectaculo: alterum antehac nunquam, quod sciam, visum ad nutum & adstantium jussa fluxum aquarum continuat & intercipit, utrumque in *parte secunda Collegii experimentalis* describendum, & ad causas suas reducendum. Prius autem illud non ante mihi (quod facile tamen poterat ac debebat) occasionem suggessit novæ lampadis parandæ (quam *κλεψέλαιον* haud incongrue appello) quam ista de Boyliana lampade in Actis vestris perlegissem. Tum vero in mentem statim venit ea forma, quam hic describo, effectu sperato quoque interim comprobata.

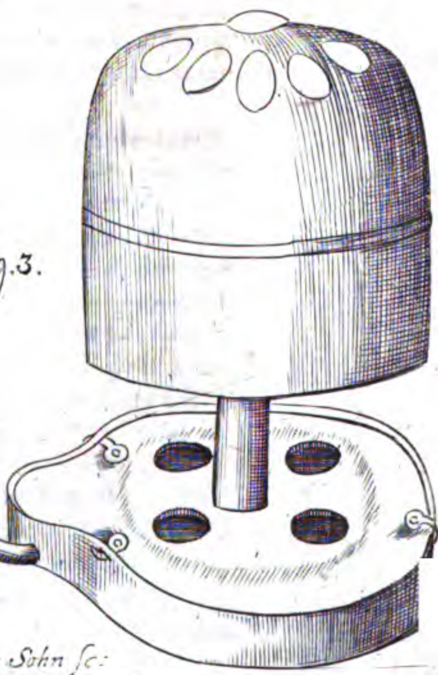
TAB. IX. Partes ejus duæ sunt: una lampas ipsa A, suo rostro B, pro capiendo ellychnio vulgariter constructa: altera vasculum, pro oleo sensim in lampadem effundendo, quod insimul operculi vicem subit. Vasculum C superne clausum, & subtus ad fundum plurimis foraminulis instar clepsydræ pertusum, in fundi medio adferruminatum habet tubulum paulo laxiorem EDF, ita ut circa E superiora vasculi non attingat, & circa F intra connexum lampadis operculum (quod 4 foraminibus grandiusculis hiat) ad quartam circiter digiti partem promineat, orificio ad libellam & parallelum cum operculo situm juste complanato. Per hoc ipsum orificium F, inverso vasculo oleum citra solicitam cautelam infunditur, & cum repletum istud fuerit, ac orificium F admoto digito clausum, in debitum iterum situm convertitur, & remoto inferne digito, lampadi subito imponitur, uncinulisque suis operculo affixis firmatur, ut integra *κλεψελαίυ* forma prodeat ea, quam Fig.

TAB: IX. Ead A: 1683. pag. 304. M. Jul.

E Andre Sohn sc.

Fig. III exhibet. In hoc autem, minus operoso, credo, quam est ullus alius, lampadis apparatu, sequentia eveniunt.

I per fundi D, pertusi licet, foraminula nihil olei effluit, quamdiu digito inferum orificium clausum manet, & aeri externo ingressus denegatur.

II remoto vero digito (quod ante fieri non debet, quam operculum lampadi proxime immineat) oleum ab ingresso per tubulum EE aere fundi foraminulis filatim expressum, per operculi grandiores aperturas in lampadis internam cavitatem colligitur, usque dum orificium tubuli F suprema sua superficie attingat. Tum vero

III quod aer porro subingredi & in vasculum per tubulum ab oleo jam clausum eniti non possit, sistitur fluxus olei, deinceps ab accenso ad B ellychnio paulatim absumendi.

IV Absumtum vero hoc in tantum si fuerit, ut ejus suprema superficies orificium tubuli inferum F non amplius attingat, aer, per operculi foramina libero gaudens accessu, in tubulum reclusum subito se insinuat, & ad superiora enixus tantum olei rursum exprimit, quantum ad occludendum infra tubulum iterum sufficiat: idemque per vices postea fit tam diu, donec vasculum C exhaustum fuerit. Hoc vero uncinulis operculi reductis a lampade removeri, denuo repleri, & reponi tandem commode potest, lampadis flamma interim nec extincta, nec ullo modo turbata.

V Quandoquidem autem experimento edoctus notavi, propter insensibilia fere olei ab igne absumendi decrementa, non nisi paucissimum aerem singulis vicibus admitti, pauculasque olei guttulas ab eodem exprimi, cum clepsydra αὐτόματος ex defluxu aquæ inferioris admodum sensibili per grandius aliquod foramen multum aeris simul admittat, & consequenter majorem aquæ copiam per fundi foramina effundat; in clepselæi fundo non adeo necessariam deprehendi foraminulorum multitudinem, quin 3 aut 4 angusti canaliculi, foraminibus operculi exacte respondentes sufficiant: quo casu lampadis infernæ minor & tractabilior capacitas abunde sufficeret, sordiumq; minus metuendum foret, & vas supernum (quod vitreum haut incommode esse posset, & capsulæ metallicæ DE decenter adferruminatũ, ut olei in ipso defectus in oculos faciliusincurreret.) arbitrariæ amplitudinis ac tantæ fieri posset, quæ lampadi sustentandæ per menses aliquot continuos sufficeret. (Vide Fig. IV.)

TRAITE' DE LA RAISON HUMAINE, traduit de L'Anglois,

id est,

Tractatus de ratione humana, ex Anglico versus, addita præfatione, in qua Autoris sententia plurimis autoritatibus defenditur.

Amstelodami, 1682, in 12.

TRactatus hic, ejusq; prolixa, & ab alio, ut videtur, autore præmissa præfatio, si scopus spectetur, mitius judicium admittit. Agit enim, quod Theologi & Politici, diversarum licet partium, sæpe egerunt, improbando rigorem, quo principes, sacerdotum plerumque impulsu, adversus dissentientes in religione utuntur, & elidit axioma Hobbesii, qui religionem arbitrio magistratus subjicit. Sed periculosa est argumentatio, & principio fidei, sive id unice (quod nostrates faciunt Ecclesiæ) a sacris literis, sive ut aliis placet, simul a traditione petatur, adversa. Præsupponunt enim tractatus & præfationis autores, rationem humanam nec corruptam nec obscuram esse, sed satis validam & illuminatam ad salutis æternæ viam obtinendam. Quamvis vero inter media instruendæ rationis non videantur rejicere revelationem divinam in sacris literis, neque negent, Christum esse mediatorem, per quem salvemur: nolunt tamen quemquam pro damnando haberi, qui mysterium Christianismi non perceperit, neque adhibita summa diligentia animum ad credenda, quæ Scriptura proponit, inducere queat, dummodo veritatem serio quærat, & sancte vivat, evitando vitia, quæ natura & recta ratio improbat. Religionem inde exstruunt universalem, ex universali rationis principio, ex quo vere divinum lumen, etiam sine auxiliis gratiæ, satisque aptum ad cognoscendum & colendum Deum deducunt, tantamque de clementia Dei spem faciunt, ut Origenis errorem de salute dæmonum non rejiciant, imo Deo diversitatem religionum placere putent, adeove nec Turcis, nec idololatris, nec ipsis atheis cœlum claudant: esse enim unicam ad salutem viam per virtutem, licet in plures semitas dissectam, quarum una altera sit expeditior. Et Christianam quidem doctrinam aliis præferunt, sed meritum Christi absque prædicatione

tione verbi & sacramentorum usu, a Deo omnibus applicari posse statuunt; neque aliam damnationis causam agnoscunt, quam vitam carnalem. Opinionem suam inde potissimum firmare annituntur, quod non aliter nisi per rationem, sive syllogismum, religio percipi, neque quisquam a sententia sua, nisi per oppositas rationes dimoveri possit. Sic medium apprehendendi principii, cum ipso principio confundunt, ut difficile non sit futurum Viris Theologis, assertum hoc, fundamenta religionis aperte convellens, solidis rationibus confutare.

DIVINUM AC IMMOBILE S. PETRI APOstolorum Principis, circa omnium sub cælo fidelium ad Romanam ejus cathedram appellationes, adversum profanas hodie vocum novitates assertum Privilegium, per Fr. Christianum Lupum Iprensem, in Alma Lovaniensi Universitate Sacræ Theologiæ Doctorem, ac Professorem Primarium & Regium, Eremitarum S. Augustini nuper Priorem Provincialem.

Moguntiæ, 1681, in 4.

CHristianus Lupus, cujus vitam Josephus Sabatinus Ravennas Vaticanæ bibliothecæ præfectus literis consignavit, anno 1612 Ipræ natus & decimo quinto ætatis anno Augustini familiæ adscriptus, cum in Coloniensi primum cœnobio philosophiæ aliis tradendæ præpositus fuisset, hinc a Superioribus ad altiora studia Lovanium, & Duacum, iterumque Lovaniũ evocatus, ingenio suo & industria magnum sibi nomen comparavit. Sed ut Magistralem lauream & Doctoratus insignia, quibus A. 1653 decoratus est, serius quam ambierat, obtineret, eorum invidia, qui ipsum apud Innocentii X Apocrisiarium Jansenismi arguerant, effecit. Quæ certamina cum postea recruduissent, Lupus noster ab Innocentii successore Alexandro VII Romam accersitus, ibiq; cum doctrinæ suæ rationẽ reddidisset, ac suum Romanæ sedi obsequiũ probasset, per quinquenniũ versatus, ac ab Aulæ Pontificiæ proceribus ipsoq; Pontifice honeste habitus, Lucæ Holstenio aliisq; viris doctrina illustribus familiariter convi-

convixit, & celeberrimas urbis bibliothecas diligenter perlustravit. Neq; minus honorifica ipsi fuit altera, quā una cum aliis Theologicæ Facultatis legatis, ob turbas a maleferiatis quibusdam Casuistis in Theologia morali motas, provecta jam ætate in se suscepit, Romana peregrinatio. Nam & magnus Hetruriæ dux Cosmus III, qui ipsum, cum Florentiam transiret, amplissimis stipendiis per viros celeberrimos Magliabecum & Norisium oblatis, sibi auctorari concupivit, & serenissima Sueciæ Regina, & eminentissimi R. E. Cardinales cum Pontifice suo Innocentio XI, eruditionem ejus admirantes nihil omiserunt, quo affectum suum & benevolam erga ipsum voluntatem declarare possent. Tandem confectis, ob quæ Romam venerat negotiis, ægre dimissus, anno 1679 in Belgium suum rediit, & paulo post Professoris Primarii dignitatem impetravit. Sed ea diu haud gavisus est, siquidem anno 1681 septuagesimum ætatis annum jam ingressus vivis excessit, cum *variorum opusculorum* tomos duos, *notarum, scholiorum & dissertationum in canones & decreta conciliorum generalium & provincialium, a decretis concilii Niceni usque ad concilia a Gregorio VII habita* tomos quinq; *notas & scholia ad Tertulliani librum de præscriptionibus*, aliaque ingenii monumenta reliquisset. Nam in extremis vitæ metis, ut adproperantia, quæ animo præsagiebat, fata anteverteret, aliquot diversi argumenti voluminibus simul edendis acriter incubuit, e quibus *variorum Patrum epistolæ ad Ephesinum concilium spectantes*, e Cassionensi codice descriptæ, & *notæ* in istas epistolas, item *Thomæ Cantuariensis vita & epistolæ*, autore suo, quibus vitam debent, non amplius vivente, lucem aspexerunt. Sed posthumos illos Lupi foetus ad proximum, Deo volente, mensem reservamus.

Præsens opus de S. Petri privilegio Moguntiæ, si titulo fides adhibenda, quidem impressum, sed Romæ, ipso Petro (scilicet) quasi præsente elucubratum quantum attinet, occasionem illi dedit *Paschasius Quesnellus*, congregationis oratorii Domini Jesu apud Parisienses Presbyter, qui paucis abhinc annis Leonis Magni opera notis suis atq; dissertationibus illustravit. Cum enim is in causa Hilarii Arelatensis discutienda, Leonem Magnum nimio sedis suæ amplificandæ studio contra canones & synodorum provincialiū jura prævaricatum, potestatem insuper Romani Episcopi suburbicariis limitibus

tibus circumscriptam, & non modo a Gallicanis synodis ante Hilarii tempora nullas omnino appellationes ad Romanæ ecclesiæ tribunal delatas, verum etiam Afrorum & orientalium patrum ecclesiastica judicia appellationis jure nunquam a Romanis Episcopis retractata fuisse asserat, illustrissimus Augustinus Favoriti ac alij Pontificiæ monarchiæ patroni Romanorum censorum virgula haud contenti, Lupum irritarunt, ut adversus Quesnellium calamum distringeret, & appellationes Romanæ sedis, non Osii Cordubensis & Sardicensis concilii haud recte intellecti commentum, ut Quesnellio visum fuerat, sed divinitus Romanæ cathedræ concessum & perpetuo ecclesiæ usu roboratum privilegium esse, collectis omnibus ingenii sui viribus demonstrare conaretur.

Exorsus igitur *Dissert. 1.* a Gallicis Ecclesiis, & Chelidonii, ab Hilarii Arelat. & provincialis, quæ ipsum exauctoravit, synodi sententia Romam appellantis negotio, non Leonem sed Hilarium dignitatis suæ & debitæ modestiæ limites excessisse probare nititur, & id ubiq; agit, ut appellationes hujusmodi jam inde a primis nascentis Ecclesiæ incunabulis apud Gallos viguisse, conquisitis undiq; testimoniis lectorib9 suis persuadere possit. Quod dum facit, omniaq; sententiæ suæ obstacula removere contendit, non solum cum *Quesnellio* congreditur; verum etiam ea, quæ *Johannes Gerbius* Doctor Parisiensis, Socius Sorbonicus & Regius eloquentiæ Professor, in dissertatione sua *de majoribus causis* circa appellationes istas annotavit, ad examen revocat, inprimis vero fonti, ex quo Quesnellium rivulos suos deduxisse animadverterat, obstruendo, hoc est, evertendis *Petri de Marca* Parisiensis quondam Archiepiscopi, cui consensum cum Leone Acridensi, acerrimo Latinæ Ecclesiæ adversario, invidiose exprobrat, fundamentis, libro sexto & septimo celeberrimi operis de concordia sacerdotii cum imperio contentis, aliquot capita insumit.

A Gallicanis Romanæ sedis appellationibus *Dissert. 2.* ad Africanas transit, ac primum de Africanæ Ecclesiæ diœcesi & hierarchia, & potestate sacrarum apud Afros ordinationũ, & in specie de Carthaginensis ecclesiæ primatu ejusq; variis prærogativis, & Donatistarum in hanc Africæ metropolin injuriis multa disserit. Deinde, siquidem Leo IX inter alias Carthaginensis primatis dignitates hanc etiam recenset, quod solus ab apostoli sede pallium acceperit, per hanc

occasionem prolixa digressione iterum contra *Petrum de Marca*, & deinde contra novellum aliquem scriptorem, qui *Diurno Romanæ ecclesiæ* libro notas & appendicis loco dissertationem de pallio cum duabus aliis dissertationibus adjecit, de pallii episcopalis antiquitate, origine, forma atque usu disputat, eosdemque variorum in hac controversia errorum arguit. Hinc ad Africanarum synodorum sextuplicem differentiam earumq; formam & autoritatem, & episcopalia Africanæ Ecclesiæ judicia descendit, & tandem his fundamentis jactis, Afrorum appellationes ad Romanum Episcopum probandas suscipit, quid post Photium aliosque Græci schismatis fautores, item Calvinum, M. Antonium de Dominis, Petrum de Marca, Stephanum Baluzium & alios, Quesnellius de his appellationibus statuat, exponit, & adducta pro sua sententia Cypriani, Optati, Augustini & Leonis magni testimonia, ab adversariorum exceptionibus vindicare allaborat.

Cum vero maxime sibi adversari deprehenderet, quod Apiarii Siccensis Presbyteri, ab Episcopo suo Urbano & provinciali synodo excommunicati, transmarinam appellationem, a Zosimo quidem, Bonifacio, & Cœlestino Romanis Episcopis susceptam, & per legatos suos sub prætextu Nicenorum canonum non sine falsi crimine propugnatam, sed ab Africanis patribus rejectam & constanter repudiatam fuisse constet, in totum illud negotium prolixius inquirit, nec gesta circa Apiarium spuria aut commentitia pronunciat, quod *Marcus Antonius Capellus* in suo de Romanis Afrorum appellationibus opusculo fecerat; interim tamen quæsitis variis effugiis, Bellarmini, Baronii, Perronii & aliorum Ecclesiæ Romanæ promachorum vestigiis insistens, modo inter ipsam appellationum substantiam, de qua Afros inter & Romanos nullam unquam litem fuisse contendit, & inter modum easdem prosequendi; modo inter inferiores clericos, quibus ante Gregorii magni ætatem appellationes Romanas non semper licuisse concedit, & inter Episcopos distinguit.

Tres reliquæ dissertationes de Hæresiarchæ *Eutychetis*, *Flaviani* Episcopi Constantinopolitani, *Theodoreti* Cyrensis aliorumq; Orientalium Patrum appellationibus eadem methodo agunt. Magnum vero & chartæ & laboris compendium fecisset Lupus, si ejus, quod jactat, privilegii instrumentum producere potuisset.

LES

LES CESARS INVITE'S A LA TABLE DES DIEUX: Satyre ingenieuse sur la conduite des Empereurs Romains ecrite en Grec en forme de dialogue, par l'Empereur Julien surnommé l'Apostate, & traduit en langue Françoise par M. P. Moret, avec des Remarques historiques.

A Paris, 1682, in 12.

id est,

Cæsares ad convivium Deorum invitati: Satyra in Romanos Imperatores Græce scripta in modum dialogi a Juliano Imp. cognomento Apostata; in Gallicam linguam traducta a P. Moreto, adjectis annotationibus historicis.

Parisiis 1682, in 12.

Etsi fidei religionisque Christianæ desertor turpissimus infensissimusque hostis Julianus esset, omni tamen doctrinæ genere excelluit; vitæque suæ & morum acerrimus censor, bellorum etiam in Germanos & Persas magna cum celeritate nec minori felicitate confectorum gloria inclytus, eam laudem apud posteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis strenuus,& vita integer, & literarum studiis excellens noscatur: cum quæ singuli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis sit complexus universa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipsius etiam Constantini magni, superaret (quod adversus Patres ipsi iniquiores asseruit Petrus Cunæus, ringente Petavio) inique tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin istum in perversos mores & temeraria facta priorum Imperatorum stringeret. Hinc natus liber, quem *Cæsarum* nomine insignivit, quod eorum, qui ante se Romanis imperitaverant vitia insectaretur. Hic cum elegantia dictionis, & arguta dicacitate, rerumque varietate insignis, reliqua vel Græcorum vel ipsius etiam Juliani scripta superaret, e Græco sermone in Latinum a Carolo Cantoclaro Gallo, & Petro Cunæo Belga olim translatus est. Superioribus quoque annis dignum eundem censuit

censuit doctissimus vir Ezechiel Spanhemius, quem in Gallicum habitum indueret, & cum prolixis eruditissimisq; Observationibus criticis Heidelbergæ anno 1666 in publicum emitteret. Sed nativum linguæ Gallicæ decus a Germano, docto licet, homine vix satis expressum, rectius se assecuturum existimans Moretus Gallus, Spanhemiana editione, de qua non constiterat, cum Gallice loqui Cæsares Julianos doceret, a proposito versionem suam edendi non passus est se dimoveri: eamque præmissa Juliani vita, cum brevibus annotatiunculis historicis, quibus quæ de Imperatoribus Julianus memorat illustrantur, publicæ luci exposuit.

DU BONHEUR ET DU MALHEUR DU MAriage, par le Sr. de Mainville, Escyer.

a Paris, 1683, in 12.

id est,

Fortuna & infortunium matrimonii, exposita a Manuvillio, Equite.

Parisiis, 1683, in 12.

ARduum & ancipitis deliberationis negotium suscipere eum, qui matrimonium inire constituit, a quo universæ vitæ fortuna pendet, & vel bona vel adversa nascitur, in aperto est. Quid expendendum igitur prius & reputandũ sit iis, qui se pelago huic committere cupiunt, *tribus & triginta epistolis* auctor exposuit: quas ad nobilem viduam, num ad secunda vota transeundum, animo secum deliberantem scripsit. In his commoda & incommoda, quæ ex matrimonio nasci, vel in eo accidere possunt, eleganter ostendit, prudenter expendit, ejusque vel ineundi vel omittendi rationes exponit, & gerendi consilia fideliter præbet. Ambitionem, avaritiam, & voluptatem pravas incendere cupiditates docet, cum ista perversa, illa turpis, hæc cæca sit, ac proinde nulla harum idonea matrimonio contrahendo consilia suppeditet: solum igitur eum amorem animo esse concipiendum monet, qui Deo nos attrahat; eum aversandum, qui nos alienos a Deo reddat. Alia præterea tradit, quæ cumprimis utile fuerit observare matrimonium inituros: fabulosis etiam quibusdam recitationibus salutaria præcepta exornat, nempe ut dum docet, simul oblectet animos, quos instituendos sibi proposuit.

❧(o)❧

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Augusti, Anno M DC LXXXIII.

GEORGICA CURIOSA,

das ist/

Umständlicher Bericht und klarer Unterricht von dem Adelichen Land- und Feld-Leben/ auff alle in Teutschland übliche Land- und Haus-Wirthschafften gerichtet etc. Wolff Helmhard Herrn von Hohbergs/ Freyherrn,

seu

Georgica Curiosa, hoc est, exacta Relatio & Instructio perspicua de Vita Nobilium Suburbana, ad omnem in Germania & ruralis, & domesticæ Oeconomiæ statum accommodata &c. Wolff Helmhard Domini ab Hohberg, Liberi Baronis,

Nürnberg/ 1682. in folio.

QUandoquidem rerum omnium ex quibus aliquid acquiritur, nihil est, dicente Cicerone, agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius, nemo dubitabit, quin de re œconomica & universa mortalium vita præclare mereantur, qui ut in optimis maximisque fundis excolendis singulari studio & magna intelligentia sunt ipsi, sic & optimam administrandi illos rationem luculentis scriptis tradunt & relinquunt aliis; eoque ad bene beateque vivendum momenti plurimum ubivis adferunt. Locum hos inter facile principem Illustrissimus Autor tenet suo merito. Enimvero quæ is e probatissimis Rei Georgicæ Scriptoribus, Græcis, Italis, Latinis, Hispanis, Afris, Belgis, Anglis, & Germanis, cum veteribus, tum

novissimis, (singulorum catalogus in præfatione legitur) præprimis ex usu rerum multiplici cum cura observaverat, in splendidum hoc volumen œconomicum pulcherrimo sane studio congessit.

In quo concinnando non parum etiam sibi serviisse testatur selecta quædam manuscripta: Ranzavium unum; partem tamen maximam res Medicas complexum: quod ipsum Danici belli tempore, anno seculi 27, e bibliotheca expugnatæ in Holsatia arcis Ranzaviæ Bredenberg, in manus primum Viti Kitzingii, Tribuni Cæsarei; ab hujus autem genero postmodum ad se pervenerit: Alterum suis reliquisse Philippum Jacobum a Grüntall in Krembsegg & Zeiser: Tertium, idque præcipuum, instructionem Procuratoris fuisse, seu memoriale annuum, e Celsissima domo Lichtenstein, inde jam a multis annis, per Austriam, Moraviam, Bohemiam, & Silesiam, eximiis œconomiæ bene constitutæ & administratæ laudibus florente. Honoris præterea & gratitudinis causa Excellentium Virorum nomina Illustria profitetur, qui communicatis partim scriptis, partim curiosis libris, partim etiam arcanis suis, & observationibus, liberalissime institutum promoverint, quo nomine cumprimis benevolentiam & promtum gratificandi studium Dn. Francisci Christophori Comitis Khevenhulleri, Dn. Johannis Ehrenreich Geymanni L. B., Dn. Comitis Francisci Benedicti Perchtoldi, Dn. Wilhelmi Balthasaris in Löwenfeld / Cæsareæ Majestatis Consiliarii, & Domus Archiducalis nomine ad Comitia Ratisbonensia Legati, Dn. Georgii Ferdinandi Pernaueri L. B. a Perney, Dn. Christiani Knorrii a Rosenroth / Consiliarii Sulzbacensis, Dn. Martini Christophori Metzgeri Medicinæ & Philosophiæ Doctoris, maximopere & in præfatione & in conclusione operis collaudat. Ne vero dulce uspiam ab utili sejunctum in hoc videretur, cujusque libri frontem epico exornavit carmine, quod rerum contentarum summam rotunde exprimit.

In duas autem partes opus universum distinguitur, quarum qualibet libros senos, opusque adeo integrum duodenos, ambitu suo complectitur: eo argumentorum ordine servato, ut in utraque parte priora sint, quæ potiora necessitate atque fructu. *Primo* itaque pro argumento est totius rei œconomicæ basis quasi, & fundamentum, ipsum puta Prædium; de cujus, ut nonnulla duntaxat rerum capita attingamus, quod & instituti ratio, & insignis rerum copia ad

singula

singula quæque respicere prohibeat, acquisitione, securitate, juribus, situ, structura, ædificiis variis, regalibus, judiciis, molis, metallifodinis, opificiis, incremento, & similibus prolixius in eo differitur.

Secundus in describendis Domini officiis occupatur, cum erga Deum, & semetipsum, tum erga conjugem & liberos (de quorum liberali & accurata educatione monita utilissima hic inferuntur) nec non erga famulos, procuratorem, subditos, & vicinos observandis. Inde percurrens partes anni singulas, designat quid cato incumbat patrifamilias, & domi suæ, & in agris, & in hortis quovis peragendum mense. Porro de justis semper exigendis rationibus, de sua suorumque tuenda sanitate, de incendiis cavendis, aliisque præcipit.

Tertius scite admodum, in quibus officia & labores Dominæ versantur, quæque scitu necessaria eidem sunt, exponit. Cujus quidem generis potissima sunt: devotum cultum, spreta procul & proscripta omni superstitione, Divino præstare Numini; benevolum obsequium, & auxilium viro: cum cura educare generosam sobolem: sua servis ancillisque imponere pensa, & exigere: cellam penuariam (de condiendis plantarum, fruticum, & arborum fructibus, de cibariis a corruptione defendendis plurima hoc loco habes documenta) sufficienter instruere: indefessam præcipue in re familiari claudenda & reseranda, custodienda & dispensanda adhibere operam. Et quoniam valetudinis curam matrifamilias quoque committendam censet, hoc eodem libro non *ἰατρεῖον* modo œconomicum, seu officinam Medicam domi adornare docet, pharmacisque probatissimis, conservis, succis, theriacis, unguentis, emplastris, ecligmatis, & id genus aliis probe instruere, sed de affectuum etiam generibus, quæ humanum affligere corpus cum suis membris ac visceribus solent, ordine sic differit, ut recenseat & morbi cujusvis, pestiferæ etiam luis, conditionem, & præsentissima adhibenda singulis remedia.

Quarti libri pars una quidem culturam vineæ, vinoque impendendam curam ponit ob oculos; & inter cætera de loco vitibus conserendo, de corrigendis fundi vitiis, de vitium satu & delectu, de amputatione, religatione & propagatione earundem; de sarmentorum immissione, de agri fossionibus & repastinationibus: de stercorandi vineam & fœcundandi modo: de vinitoris partibus: de apparatu, vindemia imminente: de variis ex musto coquendis & præparandis,

 de vir-

de virtute vini dignoscenda, de ratione vina conservandi, eorumque defectus emendandi, &c. agit uberius. Parte autem reliqua Hortorum, Pomariorum maxime, & arborum cultura exponitur. *Quintus* porro de Horto Olitorio initio agit, variasque divisiones & species olerum considerat: tum de Med[illegible]; ubi herbarum signaturæ, & plagæ coeli, quibus potissimum quæque gaudeant, explicantur, curiosa etiam de Melonum cultura inseruntur fol. 503. ex Societ. Reg. Anglicanæ Actis Philosophicis. *Sextus* culturam ostendit adhibendam floribus, & num perfecto libro consignari possint omnes disquirit, variis hujus argumenti scriptis in medium allatis. Accedunt & varii generis diagrammata, pro hortorum areis artificiose dividendis. Quo absoluto, partem operis primam finiunt indices: unus arborum, plantarum, florum, fructuum &c. alius præcipuarum rerum in eadem occurrentium.

Liber *Septimus*, cum quo Autor secundam operis partem inchoat, œconomiæ Studiosum de Agricultura instruit: quo relata simul fuere, quæ ad braxandi, molendi, pinsendique negotia spectant. Documentum etiam de succo præstantissimo ex polenta cujusvis generis frumenti extrahendo, extractoque in mellis spissitudinem coquendo, ex Glaubero adfertur, pro cerevisiæ & panis in navibus munitisque castris felicius retinenda copia. *Octavus* Equile inscribitur, & potissimum de equorum agit varietate, & præstantia pro regionum, & colorum numero; de bonis & pravis eorundem signis; de equorum oculis, toris, cruribus, & ungulis; de generosorum propagatione, equitandi ratione, nec non de curandis variis, queis obnoxium id esse genus solet, vitiis. Hujus prodromo annectitur carmen similis argumenti, ab Autore olim in Baronis Stubenbergii Hippologiam elaboratum. *Nonus* contemplatur villam & rem pecuariam cujusvis generis reliquam: Villicum & villicam, eorum famulitium, & officii partes. *Decimi* pars prior de Apum examinibus tractat, & de mellificio: posterior de bombycibus in Europæis regionibus alendis. *Undecimus* de fontibus & aquarum deliciis, de piscinis, pisciumve generibus & alimentis, de amphibiis, & horum omnium captura. *Duodecimus* idemque ultimus perlustrat nemora, & venandi studium cum feras, tum volatilia persequitur. Post discursum denique de avium nidis, qui apud Chinenses de esculentorum sunt numero,

& a

& a nostris etiam haberi in deliciis cœperunt, sequitur totius operis conclusio, quam excipiunt indices: prior rursus arborum, plantarum, fructuum: posterior potiorum in hac secunda expressarum rerum.

SADUCISMUS TRIUMPHATUS, Or ful and plain evidence concerning Witches and Apparitions: By Joseph Glanvil late Chaplain in ordinary to his Majesty, and Fellow of the Royal Society.

i. e.

Evidens ac plana assertio Sagarum & Spectrorum: auctore Josepho Glanvilio, Regis nuper Capellano ordinario; & Regiæ Societatis Socio.

Londini, 1681. in 8.

ANsam libro huic spectrum quoddam dedit, quod a medio Aprilis anno 1661 Tedworthi in Anglia ædes Mompessonianas importuna tympanorum invisibilium pulsatione, variisque ludibriis aliis infestas longo tempore habuit. Cum enim post alios fide dignos viros, per quos fama de spectro illo late percrebuerat, Glanvilius quoque vir Theologus tumultuans illud coram audivisset, omnibusque circumstantiis probe exploratis fraudem illi rei nullam subesse comperisset; telum sibi oblatum existimavit, quo Saducismum configeret, & Dæmones, Spectra, ac sagas omnino dari, quod secta illa negat, demonstraret. Nam cum Saducismus multorum in Anglia animos occupasset, viamque pandere ad Atheismum videretur; ad dubitandum de Spiritus infiniti existentia inducendis facile, qui finitos spiritus a corpore separatos existere negant: suarum esse partium Glanvilius existimavit, hac ipsa occasione pestilentissimam illam Saducæorum doctrinam male curiosorum ingeniis resuscitatam pro virili refellere. Itaque jam anno 1668 Historiam spectri illius Tedworthiensis, sub titulo *The Dæmon of Tedworth*, junctis de magia meditationibus (*considerations about Witchcraft*) edidit. Quod scriptum cum semel iterumque prelo subjectum fuisset, oppugnandum

postea sibi sumpsit quidam Saducismum professus, J. Websterus, edita magiæ explicatione (*Display of Witchcraft*) qua & Dæmonem Tedworthiensem Mompessonii & Glanvilii fraudibus confictum fuisse, & Dæmonum sagarumque commercia mutua falso jactari, nec nisi in melancholicorum aut impostorum cerebris nata, conatus est evincere. Quæ hominis audacia Glanvilio non minus, ac Mompessonio unam alteramve extorsit Epistolam, qua sibi suæque narrationi veritatis intemeratæ honorem assertum ivere: tandemque Glanvilius, ab Henrico Moro imprimis per epistolam stimulatus, justo Opere Websterum refutare aggressus est; quod, postquam Auctor ipse immortuus illi esset, amicus quidam ejus revidit, ac sub titulo Saducismi triumphati Anno 1681 publici juris fecit.

Præmittitur vero Operi huic Henrici Mori, Theologicis æque ac Philosophicis scriptis, quæ edidit, aliis minime incelebris, illa ipsa, cujus jam jam meminimus, Epistola, qua dum Glanvilio calcar ad Websterum refellendum addit, suam de hoc argumento sententiam uberius explicat, ac demonstrare nititur, magorum Ægyptiorum & sagæ Endoreæ effectus non præstigias, sed idipsum quod visi sunt, fuisse, animamque Samuelis *revera* Sauli apparuisse. Ubi dum apparitionem animarum post mortem exemplis probare contendit, Raphaelem Tobiæ comitem statuit animam fuisse Asariæ Anania magno nati, in Raphaelium ordinem post mortem cooptatam, idque ex eo putat patere, quia asserendum alias foret, Angelum mendacio alienum sibi nomen tribuisse; Saulem vero a Websteto *miseri reprobi* nomine male traduci putat, cui potius benevolam cum filiis in alterum mundum receptionem 1. Sam. XXVIII, v. 19. verbis hisce, *cras eritis mecum*, Samuel promiserit, quique in typo tantum, ut Ismael & Esavus, fuerit reprobatus, &c.

Opus ipsum duabus partibus absolvitur, quarum prima spectrorum ac sagarum possibilitatem, altera existentiam Glanvilius demonstrat. Et in priori quidem ita se gerit, ut comprobata sententia sua, non Websteri tantum, sed Reginaldi etiam Scoti objectiones refellat, ac Simoni quoque Episcopio sagarum non existentiam quidem, sed cum dæmone commercia neganti respondeat. Ubi tametsi ingenium Auctor ac eruditionem passim prodit, non dissimulandum tamen, inspergi paradoxa quædam, & Platonicam potius quam Christianam

scholam

scholam sapientia. Ex Platonicorum enim hypothesi, quam Henricus Morus tam in Enchiridio Metaphysico, cujus ultima capita de natura Spiritus primæ parti præsentis Operis Anglice appendicis in modum annexi sunt, tum peculiari libro de anima, Operibus ejus Philosophicis inserto, ac separatim Roterodami anno 1677 excuso, interpolare aggressus est, animam humanam non omnis plane materiæ expertem esse, & quando a corpore separata est, certo quodam vehiculo aerio seu ætherio gaudere existimat. Unde ubi de sagarum per aera ad nocturnas epulas transvectione agit, & explicare rationem nititur, qua fiat, ut vulnera sagis, quando felis aut alius animalis formam induerunt, inflicta in earundem proprio corpore postea deprehendantur; statuit animas quidem sagarum tantum per aera vehi, a corpore nempe revera ad tempus separatas, sed animabus suum esse vehiculum seu corpusculum aereum, in quo ope phantasiæ figuras quas velint formare, ac vulnerari etiam possint; sicut ejusdem phantasiæ vi vulnerum vestigia, quando anima corpori redditur, vero etiam corpori imprimantur. Quod minime absurdum videri putat posse, si in gravidis mirandam vim phantasiæ in fœtum, cujus tot exempla exstant, animo reputemus. Porro cum de lactatione Dæmonum seu spirituum familiarium agit, etsi subesse huic negotio sacramentum aliquod Diabolicum agnoscat, non absurde tamen statui censet, & Dæmonem nutrimentum quodcunque ex lacte sagarum capere, & vicissim sagis virus quoddam instillare, phantasiæ penitus corrumpendæ idoneum. Quid quod alibi, cum Christi animam Patriarchis in Veteri Testamento dicit apparuisse, dogma quoque illud de animarum præexistentia Orthodoxis dudum damnatum, non potuit non præsupponere.

Parte secunda Auctor existentiam spectrorum, sagarum, & Spirituum, tum argumentis probat ex Scriptura S. desumptis, tum exemplis. Argumenta deprompta sunt 1 ab apparitione Angelorum bonorum, Genes. 16. 18. &c. 2 ab apparitione Spirituum malorum, Psalm 78. v. 49. Job. 1. v. 7. &c. 3 ab Energumenis, Matth. 10. v. 1. 8. v. 16. &c. 4 ab exemplo Magorum Ægyptiorum. 5 ab exemplo sagæ Endoreæ. Quorum extremum dum a Webfteri exceptionibus vindicat, animamque Samuelis revera, non cum terrestri tamen corpore, sed solo æthereo vehiculo suo ad formam corporis

expresso

expresso comparuisse comprobat, sagam nec opera impostoris cujusdam callide subornati, ac Samuelem mentiti, Saulem lusisse; nec ipsam ecstasin patientis speciem præ se ferendo procubuisse humi, vocemque ad sonum, quem Samueli congruum putarit, detorsisse demonstrat. Etsi fatetur, aliorum sententiam, qui Dæmonem ipsum loco Samuelis comparuisse ajunt, nec absurdam esse, nec Websteri argumentis concussam. Exempla vero, quod alterum probationis genus est, producuntur magno numero, quæ in Britannia maximam partem intra unius alteriusve annorum decadis spatium contigerunt, & fide dignorum testimoniis confirmantur; subjecta calci Operis Suecicarum quarundam sagarum Historia ex Germanico in Anglicam translata.

D. *JOH. ANDREÆ KUNADI Paralipomena ad beati sui Parentis D. Andreæ Kunadi Hypomnemata Methodo concionandi subservientia.*

Dresdæ, anno 1683. in 8.

Excidere animis nostris non potest Vir æterna memoria dignissimus, *Heinricus Hopfnerus*, Theologus quondam in hac Philurea primarius. Id enim non sinunt tum scripta ejus consummatam undique eruditionem, acre judicium, candoremque singularem spirantia, eaque edita partim, partim adhuc edenda (quæ utinam blattis eriperentur tandem & publici juris ex destinato Autoris fierent!) tum asseclæ ejus scriptis Theologicis in luce publica extantibus clarissimi, archetypum Præceptoris sui exemplar exacte repræsentantes, *Stegmanni* puta, *Hulsemanni*, *Cundisii*, *Kromayeri*, *Geieri*, *Olearii*, *Rappolti*, aliique complures, quos inter non postremo loco collocandus venit *Andreas Kunadus*, patria Dobelensis, Rector primum illustris Portæ, dein Ephorus Leisnicensis, mox Grimmensis, & tandem Theologus Wittebergensis, & matrimonium ejus si spectes, *Johannis Hopneri*, Theologi ac Superintendentis Lipsiensis gener. Nam & hic γνήσιος erat Hopfnerianus, sive in arenam descendendum esset cum adversariis, sive textus aliquis Biblicus per Logicam anatomen esset resolvendus. Documento huic rei sunt cum scripta ejus alia solide ac cum

cum ἀκριβείᾳ elaborata, tum insignis ejus in epistolam ad Galatas Commentarius, seu *Collegium privato-publicum*, idque XV disputationibus absolutum, & Wittebergæ anno 1662 evulgatum. Doni autem analytici, quod eximium plane in illo erat, locuples testis est, vel solus ejus in Oratoriam Ecclesiasticam commentarius, seu *Hypomnemata*, ut vocat, *methodo concionandi subservientia*, in quibus Studiosos cathedræ Ecclesiasticæ se præparaturos ad brevem succinctamque dictorum Biblicorum ἐξήγησιν manuduxit. Cum enim animadvertisset Vir optimus, Studiosos plurimos in summi Theologi *Hülsemanni Oratoria Ecclesiastica*, velut profundo quodam in pelago nec progredi, nec natare posse, *Hypomnemata* illi hæc sua adjecit, methodumque adeo difficilem nonnullis visam pro ea, qua pollebat, perspicua ac methodica docendi ratione planiorem facilioremque reddidit. Præmisit enim præcepta de methodo necessaria, iisque strictim atque nervose expositis *Dispositiones* methodo suæ conformes in textus Evangeliorum & Epistolarum anniversarios subjecit, fidelemque adeo ac nunquam pœnitendum futuris Concionatoribus hodegetam se approbavit. Deerant autem huic opusculo anno 1677 Dresdæ edito *Dispositiones in ordinarias Festorum anniversariorum Periochas*. Quas cum anxie desiderari intellexisset Filius ejus paternarum virtutum ex asse hæres, Dn. *Johannes Andreas Kunadus*, SS. Theol. D. & Superintendens hodie Ileburgensis, *Paralipomena* beatissimi parentis *Hypomnematis* jam laudatis addidit, hacque laudabili omnino opera, quicquid deesse laboribus paternis videbatur, paterno more h. e. pari facilitate supplevit. Præmisit etiam brevem quidem, sed eruditum, de methodo concionandi discursum, atque uti *Hypomnematis* antehac B. Parentis, ita suis quoque *Paralipomenis* necessarios *Indices* attexuit.

PARALYSIS FIDEI PAPÆÆ, JUXTA ANALYSIN fidei Catholicæ Gregorii de Valentia, ostensa a Philippo Ludovico Hannekenio, SS. Theol. D. ejusdemque in Academia Gissensi P.P.

Gissæ anno 1683. in 4.

INter fulcimina Papatus nullum aliud eminet magis quam Papa ipse, quippe quod in hunc ultima fidei analysis in omnibus apud

Papiſtas fiat. Melius itaque de Papatu ſe mereri non poſſe, haud inepte putavit Gregorius de Valentia, Jeſuita non incelebris, quam ſi Papam extolleret magis magisque, & ab ipſo fidem Chriſtianorum atque ſalutem, tanquam ab ipſo fonte, derivaret. Præſtare hoc conatus fuit integris octo libris, quos de Analyſi fidei catholicæ inſcripſit. Sed hanc Analyſin degenerare in paralyſin, ita ut in Eccleſia Romana haut aliter ac in homine paralytico, male ſe habeant & contorte cohæreant omnia, oſtendit celeberrimus Hannekenius in præſenti Tractatu, in quo primum, bona fide, Aſſertiones & Argumenta Adverſarii ſui ubique proponit, deinde his declarationes, & tandem Conſiderationes, uti loquitur, ſuas, aut Examen & Refutationem ſubjicit, ut nimirum de mente non minus quam de errore adverſæ partis clare conſtare poſſit. Hæc methodus, hic ſcopus, hic uſus Libelli doctiſſimi utiliſſimique.

WOUNDS OF THE BRAIN, Proved Curable. Publiſhed for the Encouragement of Young Chirurgeons, and Vindication of the Author James Yonge.

id eſt,

Vulnerum Cerebri Curatio aſſerta &c. Publicata ad excitandos Chirurgos juniores, & vindicandum Autorem, Jacobum Jongium.

Londini, 1682. in 8.

Occaſio, qua obſtetricante libellus hic in publicum prodiit, Medici cujusdam Durſtoni criſis, de vulnere capitis graviſſimo cum ſubſtantiæ cerebri læſione & perditione, in puero quatuor annorum feliciter a Jongio ſanato, extitit, qua ille, hujus operam ut deprimeret, haut adeo periculoſum, multo minus cerebri, vulnus illud fuiſſe aſſeruerat, ideo quod hujus membri plagæ ſemper & abſolute lethales obſerventur. Vindices itaque has pagellas emiſit Chirurgus, in quibus Læſionis ejusque Curationis hiſtoriam exponit, & in hac prolixis circumſtantiis duas ſatis ingentes utriusque cranii lateris depreſſiones, cum notabilis fragmenti ac portiunculæ cerebri per meninges laceratas ſeparatione atque ſeceſſu, ſine ullis fere ſym-

ptomatis

ptomatis, brevi a se curatas & consolidatas testatur. Quo facto nullum vulneratum prognostico facile relinquendum, hinc nec de Cerebri atrocioribus plagis, utut eas Hippocrates lethales pronunciet, desperandum esse monet, modo illæ sufficienter, pro materiæ purulentæ ac saniosæ egressu, patescant. *Roonhuysii* proin atque *de Foj* sententiam, qua ideo, quod dura mater calvariæ extra suturarum etiam tractus, i. e. ubique adhærescat, Trepanationem absurdam atque inutilem volunt, reprobat & per argumenta non minus ac experientiam destruit. Quibus demum ultra sexaginta Scriptorum, Cerebri vulnera non absolute lethalia, sed frequentius sanata, profitentium observationes atque testimonia subnectit, per Epilogum satis invectivum Antagonistam suum dimittens.

RELATION DE LA RIVIERE DES AMAZONES, traduite par Mr. de Gomberville sur l' original Espagnol du Christophle d' Acunna Jesuite.

idest,

Relatio de flumine Amazonum, Hispanice conscripta a Christophoro Acugna, ac in Gallicam linguam translata a Domino Gombervillio.

Parisiis, 1682. in 12.

TRactatus hujus autor primi voluminis loco prolixam præfationem, quam *Dissertationem* vocat, præmisit: cujus scopus est, ut ostendat, jus quoddam esse Gallis in Americam navigandi & colonias eo mittendi: Id enim statim tentasse, postquam Hispani regiones illas detexerint. Probare hoc nititur ex ipsis Hispanorum scriptoribus, & inprimis Hieron. Benzonio Italo. Extollit gentis Gallicæ, & præcipue Oleronensium, maris Aquitanici insulam incolentium, maritimam peritiam, qua Britannos & Batavos anteiverint, & leges nauticas optimas, quæ ab illis ad Suecos & alias Septentrionalium regionum gentes delatæ fuerint. Cum itaque Galli ad latus Americæ Orientale, insulam Cayenam, fluvio cognomine a continenti separatam, jam a longo tempore possideant, animum eis, aliisque Gallis, facere videtur, ut majora tentent. Id metuisse dudum Hispanos putat,

nec aliam ob causam Christophori Acugnæ librum, quem nunc a Gombervillio ex Hispanico Gallice versum exhibet, suppressum esse. Hunc enim in finem Acugnam ad explorandas illas regiones, & imprimis celeberrimum Amazonum flumen, A. C. 1639 ab Hispaniarum Rege destinatum fuisse, ut stationes navium a Gallorum, Anglorum & Batavorum incursu tutiores, & novam commerciorum viam inter Peruviam & Brasiliam indagaret. At postquam defectione Lusitanica A. C. 1640 Brasilia Hispanorum potestate excidit, & Para, colonia & munimentum Lusitanorum, ad ostium Amazonii, scopo illi jam servire non posset, satius visum Hispanis, relationem Acugnæ ad notitiam æmularum nationum non pervenire; ita factum, ut nullum libri exemplum, nisi forte in Bibliotheca Vaticana, supersit, præterquam illud, ex quo Gombervillii versio facta est. Constare vero ex scriptore hoc dicit, fabulosa esse, quæ de Maragnono fluvio, de regione aurata (*Dorado*) de ingenti Parimæ lacu, aureum sabulum habenti, sive in libris narrent, sive in tabulis describant Hispani. Hæc & alia dissertationis capita primum tractatus volumen faciunt.

Succedit *Acugnæ historia*, in duas partes divisa. Fatetur tamen qui edidit Anonymus, ab interprete Gallo ex vetustioribus Scriptoribus interpolata esse priora capita, in quibus Pizari & Orelliani navigatio A. C. 1539 cœpta describitur. Ex his Orellianus miserrima morte ulteriorem indagationem prævenit: periit etiam Petrus Orsua in eodem conatu A. C. 1560. Nec mitius fatum experti sunt duo Jesuitæ A. C. 1606 ab accolis, dum Christianam religionem prædicarent, necati. Frustra etiam fuisse scribitur Franciscus Coellus, Paræ supra dictæ Præfectus, qui A. C. 1634 fluminis investigationem tentavit. At eodem tempore monachi duo Franciscani ex regione Peruviæ Quitensi secundo amne ad Param usque vecti, barbaros humanæ carnis devoratores reperisse se affirmarunt, sed cum monachi isti indocti & rudes essent, nihil relatione dignum observare aut referre potuerunt. Horum tamen qualicunque narratione motus Brasiliæ Gubernator Lusitanus, Petrus Noronia, A. C. 1639 Petrum Texeiram centurionem, cum lintrium classe, quæ 70 milites Lusitanos, & 2000 fere Americani generis homines utriusque sexus vehebat, adverso flumine submisit, qui post annum integrum ad Quitum, Hispanorum (sive Castellanorum) urbem in Peruvia Septentrionali, pervenit,

a læ-

a lætantibus quidem in speciem Hispanis Quitensibus exceptus, sed utriusque gentis, uni licet tunc Regi Hispanorum subjectæ, æmulatione, parum comiter, eo tamen prætextu remissus, ut secundo flumine Param, unde venerat, delatus, accuratius cursum ejus, & situm regionum exploraret. Additi vero sunt Hispani comites, ipse hic scriptor *Acugna*, cum socio Andrea Dartieda, qui diligenter omnia observarent, & ad Regem referrent. Discesserunt ex colonia Quitensi Januario mense A. C. 1639, & enavigato fluvio post menses decem Param attigerunt.

Oritur vero flumen, quod Maragnoni & Orelliani, plerumque autem Amazonum nomine nosci cœpit, haut procul Quito in montibus; plurimisque & magnis amnibus ex utraque ripa acceptis, cum per leucas Hispanicas 1356 cursum ab occidente in orientem continuavit, ostio 84 leucas lato & innumeris insulis repleto in Oceanum præcipitatur, servato aquarum suarum alveo & dulcedine ad 30 leucarum spatium: Æquatoris lineæ fere parallelus 3, 4, aut ad summum 5 gradibus meridiem versus ab ea divertens. Præferendus itaque maximis orbis terrarum fluviis. Ad 600 fere leucarum spatium orgyjas 30 aut 40 profundus est, habetque abyssos, quæ mensuram non admittunt. Accolis & navigationis commodum & piscium mirabilem copiam suppeditat, inter quos optimi & sapidissimi habentur, quos indigenæ *Pege Buey*, Galli *Lamantins* vocant. Eorum pinguedo butyri vicem præstat. Aqua fluvii salubris & incorrupta in navibus longissimo durat tempore. Testudinibus magnis plenus est, magna scuta in dorso gerentibus. Has capiunt, percussa cum ingenti sono aqua stupefactas. Regionum adjacentium & modicis clivis assurgentium summa perhibetur fertilitas, aer temperatissimus & salubrior, quam in tractu Peruviano. Refrigeratur enim ab altissimorum montium perpetua nive & flantibus inde ventis; sic falsi convicta antiquitate, quæ regionem Zonæ torridæ inhabitabilem credidit. Perpetuo viret terra, sed hyemis loco inundationes habet. Materiam ædificiorum flumen suggerit, cedros ripis abrasas devehens, quas *cordelieres* sive cingula vocant. Fluitantes ita arbores accolæ, ut lubet, sistunt & usibus suis aptant. Gossypii, Tabaci & Sacchari magnus proventus est. Radices in cibum & potum sufficiunt. Auri feracissimas esse provincias illas & celebratissimis Potosi fodinis opulentiores,

res, ſperant potius, quam demonſtrant, qui hæc referunt, ab incolis, ut plurimum mendaciſſimis, forte deluſi. Circuitus regionum harum, quas 150 diverſis nationibus inhabitari perhibent, ad 4000 leucas computatur. Incolæ feri & fortes ſunt, ſed Europæis minime comparandi; arma habent miſſilia ex ligno, (carent enim ferro & ære) eaque tanta jactant vi & ſolertia, ut hominem ſtatim transfodiant. Scuta ex juncis vel ex piſcium corio contexunt. Commercium omne in lintribus exercent, ex cedris cavatis igne aut lapide, niſi ferramenta a peregrinis accipiant. Nudi incedunt, nullo pudore: idola parva ſibi ipſis ex ligno fabricant, ciſtis incluſa ſervant, variisque rebus præficiunt, ita ut aliud belli, aliud fertilitatis vel alia cauſa venerentur; nec id faciunt, niſi cum opus auxilio eorum habere ſe putant. Videntur tamen Deum aliquem idolis illis ſuperiorem & mundi dominum agnoſcere, nec advenis de eo loquentibus fidem denegant, ut non difficile habeatur, eos ad religionem Chriſtianam permovere, niſi Hiſpanis & Luſitanis (ut queritur ipſe ſcriptor Acugna) id potius cordi eſſet, ut ſub variis prætextibus gentem opprimant, & captis pro mancipiis utantur. Incantatores aut impoſtores ſacerdotum, magiſtratuum & medicorum loco habent, inter quos ſunt, qui ſe Deos eſſe jactant. Mortuorum corpora quidam ſemper asſervant, alii comburunt. Exequias plurimis diebus magno ploratu, dein potu immodico celebrant, qui ex radicibus fermentatis non minus, quam vinum aut aliæ, quibus nos utimur, potus ſpecies inebriat. Affabiles etiam & hoſpitales eſſe ſcribuntur, quique bello captos clementer tractent, nec niſi in quibusdam regionibus & raro oſtentandæ vindictæ cauſa devorent. Induſtrii ſunt ad lignea & figlina vaſa affabre facienda. Auri nullum uſum ſciunt, quam ad narium & aurium ornatum. Corpora habent bene compoſita, colore olivæ, ſed Braſilianis minus fuſci ſunt. Conſtanter affirmant, & nanos, & gigantes in regionibus his reperiri, & qui pedibus retrorſum verſis naſcantur, neque dubitandum de mulieribus, quæ in altiſſimis montibus habitant, advenas ſagittis repellunt, & Amazonum exemplo ſingulis annis ad vicinos deſcendunt, viriſque ſe permittunt: incertum tamen eſſe, an mares, quos pariunt, interficiant, an patribus remittant. Hæc & plurima alia, cum locorum & gentium horridis nominibus refert Acugna, ejusque interpres, multaque notat, ex quibus

bus Geographicæ tabulæ corrigi possent. Subjungit invectivas in Europæos, qui media negligant, homines illos ad Dei cognitionem & mores meliores, quibus facile videantur imbui posse, placido modo & bono exemplo adducendi: imo eos persequantur, aut vitiorum suorum contagione pejores efficiant. Tantas vero opes provinciis illis inesse statuit, ut toti orbi ditando suffecturæ sint, omnesque adeo nationes ad colendas illas terras invitat. Ostendit etiam commoditatem coloniæ novæ & quæ Paræ præferri possit, in æstuario fluminis, insula nempe quam Solis vocant, constituendæ. Cæterum magna hujus tractus pars Goyana vocatur, inter Orenoquium & Amazonum fluvium, cujus promontorium, sub nomine *Capitis del Nort*, nautis celebratur.

Partem denique hujus tractatus constituit *Relatio Joh. Grilleti Jesuitæ ad Præpositum suum* scripta, cum diario itineris A. C. 1674 ex Cayena insula in mediterranea suscepti, ad explorandas gentes quasdam intra tres gradus latitudinis æquinoctialis habitantes. Miserrima fuit hæc profectio, tum ob navigationis periculum, cum lintribus amne Cayena, & postmodum Unia subvecti, cataractis & saxis impedirentur, ita ut lintres aliquoties extrahere aquis, & per montium & sylvarum invia bajulare cogerentur; tum ob summam omnium rerum penuriam. Comites quosdam & viæ duces habuere ex Galibum gente, quæ oram maritimam incolit, quorumque linguam aliæ nationes intelligunt. Adierunt per 170 leucarum spatia aut anfractus, Noraguios & Acoquas, ad fines usque Merciusorum. Repererunt autem exiguum, pro locorum vastitate, incolarum numerum, casis vilissimis & dispersis habitantium, tenuique victu ex radicibus, sicut alii earum regionum homines, vitam tolerantium. De moribus quæ referuntur, hæc fere sunt: Dei quandam notitiam habent, sed rudem admodum, ita ut corporeum potius, quam spiritum esse concipiant. Dæmones esse fatentur, sed ejus naturæ, ut a medicis seu sacerdotibus suis, nugatoribus insulsissimis, pelli, imo & occidi possint. Idololatria fere carent. Animam superstitem corpori esse opinantur. Polygamiam licitam habent, neque tamen omnes affectant. Concordes satis cum suis & inter se vivunt. Ineptissimum morem, qui Septentrionalibus quibusdam populis tribuitur, aliqui servant, ut mariti, quando uxores pepererunt, decumbant, & gratulationes

tiones aliaque, quæ puerperis exhibentur, accipiant. Industrii sunt & laboriosi; viri piscatione & venatu occupantur, fœminæ domus & victus cura, & concinnandis lectis pensilibus, quos *Hamac* vocant, quique in Europa jam satis noti sunt. De auro sive metallo (generis enim nomen omnibus speciebus tribuunt) & de aurifodinis interrogati, nihil quod responderent, habuerunt. Ferramenta maximi faciunt, iisque oblatis faciles ad omnia se præbent. Barbaries tanta illis non est, quanta vulgo creditur. Agnoscere videntur justitiam, & naturæ legem de mutuis officiis; & de religione Christiana loquentes Jesuitas non illubenter audierunt. Memorat autor, imitatos esse quosdam ex barbaris, juniores præsertim, cantum Ecclesiasticum, & formulas orandi B. virginem, crucis etiam signum formasse: permisisse dein, ut ex adultis unus & alter, atque infantes quidam, sed lethaliter decumbentes, baptizarentur. Conferentibus hæc cum Acugnæ historia apparebit, satis convenire mores & instituta gentium; sed jactata ab illo terræ felicitas & incolarum frequentia, in hac Gallorum peregrinatione non reperitur. Subjicitur tandem brevis Goyanæ descriptio, de qua supra jam aliquid dictum est.

BREVISSIMÆ JURIS CANONICI INSTITUTIONES præcipuis illius Definitionibus ac Divisionibus contextæ.

Parisi. 1682. in 12.

NOn bene studiis suis consulunt, qui in addiscenda Jurisprudentia initium ab enodatione controversiarum ac conciliatione textuum faciunt, antequam terminos ipsos, ex quibus propositiones Juridicæ constant, eorumque significationes technicas intelligant; cum hoc pacto fieri aliter haut possit, quam ut, si in diversos autores incidant, vocabula juris diversimode accipientes, confusam juris notitiam firmiter hærentem, nec facile emendabilem sibi comparent. Unde optandum foret, ut cuilibet disciplinæ, more eorum, qui Mathesin profitentur, præmitteretur brevis ac succincta, methodica tamen vocum technicarum explicatio. Id enim uti brevi temporis spatio fieri poterit, ita apparebit, hac leviore via ingressos studiosos maturius ad id perduci, ad quod ea neglecta serius istis fuisset progrediendum.

Et

Et haec etiam ratio fuisse videtur, quae Autorem praesentium Institutionum Juris Canonici, ut easdem conscriberet, commoverit. Quae uti nihil nisi terminorum in Jure Canonico occurrentium Definitiones ac Divisiones proponunt, atque perspicuitate pariter ac brevitate sese commendant; ita etiam ob hanc causam laude dignus est autor, quod methodo in iis usus fuerit proxime ad ordinem Imperialium Institutionum accedente, neque adeo vel Pontificum, quam in compilatione Decretalium adhibuerunt, vel Lancellotti dispositionem fuerit secutus. Postquam enim de Jure Canonico in genere quaedam praefatus esset, *Libro I* de Jure Personarum tractat, ibique personarum Ecclesiasticarum, ut & Judicum ac arbitrorum Ecclesiasticorum differentias, officia, constitutionem, & contraria exponit. *Liber II* Rerum Divisionem aggressus, summariter eas in spirituales, & temporales distinguit; ad spirituales Sacramenta 7 (ex hypothesi videlicet Pontificiorum) tum & alias res sacras ac religiosas; ad temporales vero decimas, primitias, & oblationes referens, iisque tractationem de beneficiis & Jure Patronatus subjungens. *Liber III* obligationes ex contractibus & delictis exhibet. Unde hic de pactis & contractibus in genere, tum de contractuum speciebus singulis secundum ordinem Justiniani agit. His deinde ultimarum voluntatum tanquam (ut ipse loquitur) contractibus accedentium, & ultimis voluntatibus sepulturarum (quae eae plerumque in testamentis eliguntur) considerationem annectit. In delictis ab iis, quae Divinam majestatem laedunt, ad ea, quae proximo damnum inferunt, pedem promovet, tractationem poenarũ Canonicarum iisdem adjiciens. Denique in *quarto ac ultimo Libro* capita singula processus qua civilis qua criminalis summariter delineat, & ita finem opusculo imponit. Eos igitur qui Autoris hujus tradita sedulo imbiberint, cum fructu non poenitendo ad lectionem Decretalium, vel eorum, qui super Decretalibus commentati fuerunt, accedere posse, nulli dubitamus.

RECUEIL de VOYAGES de Mr. THEVENOT.

seu

Syllabus itinerum Thevenotii, dedicatus Regi.

Paris. Anno 1681 in 8.

APpendix hic libellus est majoris Operis in quatuor partes distributi, quo complurium itinerum Relationes, Scriptaque alia res Orientis illustrantia, quorum index tribus paginis constans præfationi Opusculi hujus subjicitur, typis Thevenotus particulatim edidit. Continentur vero & hoc libello tractatus & dissertationes non unius generis, plura quam titulus promittit exhibente. I *Tabula navigationis Abelis Tasmanni*, ad oram terræ Australis, ex qua autor deducit, partem Javæ meridionalem non adhærere, ut creditum est, terræ alii, sed a Tasmanno circumvectam, atque ita insulam esse. II *Iter Marquettæ & San-jollieti* Jesuitarum ex nova Francia sive coloniis Gallorum in America Septentrionali, in partes occidentales Anno 1673, per varia flumina, inter quæ maximum *Misisipy* vocatur, susceptum, in quo plurimas gentes, antea fere incognitas, aut parum exploratas adierunt. Sed cum iter hoc ultra quatuor menses non duraverit, & annis postea secutis, *Ludovicus Hennepinus* in easdem regiones, & ulterius delatus, inque iis ad triennium usque versatus, ampliorem historiam ediderit, cujus excerpta *Acta nostra* exhibebunt, superfluum visum est, ex brevi hac commentatione multa referre. Urbanitatem saltem barbaricam notare libuit, quam quidam, qui se *Ilinos* id est homines vocant, aliis scil. ob ingenium & mores præferendos, Marquettæ & socio in convivio exhibuerunt. Erat nempe, qui hospitibus frusta cibi, vilissimi licet, ita ingereret, ut pullis avium fieri solet. Inter fercula, quatuor in universum, canis assatus erat, summis in deliciis populis illis habitus: quem tamen, hospitum gratia, eum aversantium, amoverunt. De usu quoque fistulæ, qua tabaci fumus attrahitur, quam *Calumetum* vocant, mira narrantur, utque ea non tantum in conviviis & choreis, sed & caducei loco in negotiis publicis bello & pace, adhibeatur. III *Historia itineris, quod Legatus Moscoviticus, Anno 1653 in regiam Tartarorum Cambalu, sive Paguinum Chinense*, suscepit. Ex hac Tabularum Geographicarum errores autor eruit. Memoratur v. g. *Irtis* fluvius, quo ex *Tobolo* metropoli Syberiæ egressus legatus ultra quatuor septimanas navigavit, antequam in *Obin* deferretur. At Irtim, ait, in chartis vel frustra quæri, vel male notatum inveniri. Dein oppida plurima inter *Jenicsum* fluvium usque ad promontorium *Tabinum* collocata, aut non reperiri, aut manifestæ falsitatis argumento, bis poni, primo sub gradu 53, dein sub 42; nec recte murum Chinensem notatum esse. IV *Disser-*

Dissertatio ad rem nauticam pertinens, in qua quinque problemata ab autore proponuntur. (1) de constructione libellæ perpendicularis ad Horizontis rectitudinem observandam, quam ex fistula pellucida vitrea fieri posse existimat, humore puro, nec frigori cedenti, (e.g. spiritu vini) repleta, eamque apposita figura describit. (2) hujus ope elevationem poli exactius indagari posse statuit, etsi Horizon videri non possit. (3) modum suggerit ad mensuram graduum coeli cum milliaribus terræ exæquandam & computandam, quod difficulter fit ob basium trianguli brevitatem. Basin itaque convenientis magnitudinis in maris littoribus glacie concretis, a *Suecia ad Curlandiæ* oram designari posse sperat, si cura & sumtus regum accedat. (4) modulum inveniendum esse monet, quem omnes nationes capiant ad metiendas leucas, aut alia spatia, certius quam per palmas, grana, crines, aut per pedem Anglicanum, quem *Gravius* pyramidibus Ægyptiacis inscripsit, aut pendulæ ope, quam alii commendant. Putat autem cellulas in favis apum, id mensuræ suppeditaturas esse, cum eadem dimensione in plurimis & dissitis provinciis reperiantur; prius tamen explorari debere, an ubique, v. g. in *Ægypto, Moscovia, Mexicana regione*, eodem modo se habeant. Digreditur hac occasione ad observationem figuræ sexangularis, quæ in favis accurate servatur, & aptissima est ad implendum aliquod spatium, sive pavimentum sine interstitiis vacuis, & philosophorum speculationem de figuris solidis, spatia solida replentibus, solertia apum confundi notat, de qua merito dici possit: *in tenui labor; at tenuis non gloria*. (5) Declinationem magnetis ulteriori observatione egere docet, neque superioris seculi inventioni tribuendam esse monet, allegata epistola manuscripta cujusdam Petri Adsigerii, qui jam anno 1269 quinque graduum declinationem observaverit. Addit ex sua observatione per annos fere quindecim, haut procul Lutetia habita, variare acum singulis pene annis, & aliquando longius, aliquando propius a linea discedere, aliquando locum immotum tenere.

V. Accedit ex alio scientiæ genere, *Sectio & descriptio*, additis figuris, *insecti*, quod Aristoteles *Ephemeron* vocat, & uno die nasci & mori credidit. Sed hic ostenditur, non nasci, sed prodire ex verme, in coenosis Rheni & Vahalis ripis per annos tres latitante, paucisque inde horis vivere. Additur tunica *Erucæ* mirabilis structuræ, accurate depicta; tum *Cancelli* marini anatomia, & tandem index plurimo-

rum insectorum, mutilatarumque partium ex animalibus, quæ varietate memorabili asservabantur in celebri armario *Swammerdami*, Doctoris Medici, ejusque patris; quod tunc Amstelodami venum prostabat. Præfatio opusculi præter quædam jam notata, aliaque lectu digna, tractat etiam quæstionem vexatam de via terrestri, qua homines in Americam provenerint. Accedit vero autor eorum sententiæ, qui Isthmos, per quos via patebat, inundationibus submersos fuisse statuunt. Id vero fieri posse & debere ostendit, maris superficie, ob centri terrestris mutationem, quæ varias causas habere possit, librata, & in terras adjacentes expulsa, alicubi etiam retracta: quod accidisse existimat in Gallia; ubi irrefragabiles notæ vincant, Oceanum ad Lutetiam usque pertigisse, qui nunc 40 leucis ab ea dissitus sit.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA, Soc. Jes. Tomo II.

Sive

Johannis Pauli Olivæ, Soc. Jes. Epistolarum Tomus II.

Venetiis. 1683 in 4.

Encomii, quod primo harum Epistolarum Tomo in Actis mensis Aprilis proximi tribuimus, pœnitere nos non potest; Admirabilis enim in hoc quoque tomo apparet eloquentia & elegantia, cum inventionis & judicii acumine. Continet autem epistolas 432, incipiendo a 568, & finiendo in millesima. Rogamus hac occasione Lectores Benevolos, ut mendum in recensione Tomi Primi admissum corrigant: Irrepsit enim numerus 565 pro 568; totidem enim nec plures epistolæ in primo illo tomo habentur.

HISTORIA DELLE GUERRE D' EUROPA ARRIVATE dall' Anno 1643, in fine all' anno 1680. descritta da D. Pietro Gazzotti.

Sive

D. Petri Gazzotti Historia bellorum in Europa ab An. 1643, ad an. 1680, gestorum, dedicata Serenissimo Mutinæ Duci Francisco Estensi.

Venet. 1681 in 4.

Opus

Opus hoc historicum pro immensa materiæ amplitudine, compendiosum dici potest, & autoris eloquentia & judicium in eo cum laude deprehenditur, quod & concinne ordinavit diffusa, & terse atque perspicue elocutus est. Nec ingenuitas ejus dissimulanda, qua Lectorem monet, Titulum latiorem contentis esse, non suo proposito, sed ob preces Typographi, quibus moveri se passus sit ad illam epigraphen, cum ipse non aliam libro præfixisset, quam *de bellis inter Galliam & domum Austriacam*. Sed excusationem hanc tanto facilius tueri potest, quia occasione illorum bellorum nihil non commemorat, in aliis Europæ partibus gestum, non bello tantum, sed & pace, atque ita plurima relatu dignissima exhibet. Distributum est volumen in partes duas. Prima incipit a morte Ludovici XIII. Galliarum Regis, & progreditur ad narrationem usque Pacis Pyrenea, & congressum Regum in finibus utriusque regni An. 1660. Altera absolvitur reliqua, usque ad Pacem Neomagensem & finem anni 1679. De stylo jam diximus, neque de veritate quæ anima historiæ est, dubitandi causa apparet. Errata non pauca in orthographia nominum, præcipue extra Italiam, quivis facile deprehendet, sed &, si peritus locorum & hominum est, non difficulter corriget: at imperitos hæc non morantur. Faciles sunt hi lapsus, linguas præter Latinam & ex ea deductas non callentium, ideoque a paucissimis scriptoribus externis alieni.

IL SOLENNE INGRESSO ALLA PROCURATURA di San Marco dell' Illustrissimo & Excellentissimo Sig. Girolamo Basadonna &c.

i. e.

Solennis ingressus ad Procuraturam S. Marci Viri Illustrissimi & Excellentissimi Domini Hieronymi Basadonnæ, duabus epistolis descriptus in perpetuam hujus fausti diei memoriam, una cum aliis hac occasione scriptis, colligente & curante Co. Francisco Damiani.

Venetiis Anno 1683 in 4.

POsteaquam vivis superiore anno excessisset *Johannes Mauroce-nus*, Divi Marci Procurator, quem superstitem adhuc ab *Antonio de Grassis* in *Megaloprepeia Mauroceni* mirifice celebratum nuper diximus, id dignitatis atque functionis apud Venetos longe splendidissimæ unanimi Patritiorum ac populi suffragio collatum est excellentissimo viro *Hieronymo Basadonna*, absenti licet, & minime tale quid ambienti. Quam D. Marci Procuraturam cum divinitus veluti evocatus d. 27 Septembr. ejusdem anni suscepisset, seque sueta magnificentissimi ingressus pompa inaugurari fuisset passus, suarum partium esse existimarunt felicia Italiæ in tractu illo ingenia, illustrem hunc novi Procuratoris introitum longe illustriorem ac magis auspicatum gratulationibus atque ominationibus suis, iisque qua prosis qua versis, reddere. Sed periissent tandem, ut fieri amat, tot egregia tam præclarorum ingeniorum meletemata, nisi quæ dispersa hinc inde jam erant, conquisita undique, inque justum redacta volumen essent a *Co. Francisco Damiani*. Hic enim elogiorum horum & collector fuit & editor, hoc ipso devotissimam animi sui mentem Procuratori approbaturus novo, Charitesque ejus beneficas sibi propitiaturus. Præcedunt in hisce Prosaria, *duæ* videlicet *Epistolæ* perquam elegantes, altera *Christophori Ivanowich*, ad D. Marci Canonici, altera *Vincentii Scipionis*, Prætorii Patavini Cancellarii: *duæ itidem Orationes panegyricæ* coram ipso Procuratore novo habitæ, altera quidem a *Johanne Baptista Magnavini*, Cive Veneto, altera a *Francisco Sylvani*, Academico pacifico & Paragonista. Quod *Epistolas* attinet, prima pompaticum Basadonnæ ingressum non indiserte describit, cui altera respondet hieroglyphice pompam omnem exponens, laudesque exinde novi Procuratoris ingeniose exsculpens. Quod *Orationes*, prima Basadonnam dignissimum hoc munere tum ob natales splendidissimos, tum ob vitam virtutibus meritisque maximis conspicuam ostendit. Ex majoribus autem duos saltem *Johannes Basadonnas* repræsentat, quorum unus, proavus *Hieronymi* hujus, Venetæ Reipublicæ ad Carolum V Hispaniarum, ad Franciscum I Franciæ regem, ad Maximilianum Sfortiam, & Paulum III Pontificem Orator extitit, postque obitas summa cum laude legationes, volumen Dialogorum, abstrusam undique Philosophiam de se spirantium, conscripsit; alter, patruus ejus, Oceanum omnem fuit emensus, Utinam etiam defensavit, Bre-

sciam

ſtiam reſtauravit, ſenatusque concilium per biennium ſolus & unus ſuſtinuit. Sed nec propria *Hieronymi Baſadonnæ* tacentur facta atque merita; referuntur quippe in eadem oratione ejus ſtudia, virtutes, atque honores hactenus geſti, Senatoris videlicet, Decem-viri, Prætoris atque Conſiliarii; ex quibus & non vane conjicit Orator fore, ut ad Principalem aliquando dignitatem evehatur. Oratio altera ejusdem propemodum eſt argumenti, niſi quod in laudes quoque fratrum trium, *Petri* imprimis, Cardinalis Romanæ Eccleſiæ, nec non *Johannis* & *Antonii*, qui & ipſi duo Reipublicæ Venetæ ſunt lumina, ut & filii *Ludovici* evagatur. Orationibus proxime & longa quidem ſerie ſubjiciuntur carmina Italico partim, partim Latino idiomate conſcripta, inſcriptiones item valde argutæ, anagrammata, aliique luſus poetici complures. Quorum autores uti tum ingenioſæ inventionis, tum ſcitæ dictionis certamen inſtituiſſe quoddam videntur, ita plurimi tam Hieronymo Baſadonnæ, novo D. Marci Procuratori, quam fratri ejus Petro, Cardinali, ſummum faſtigium, huic quidem in ſede, ut vocant, Apoſtolica, & illi in Republica Veneta, & augurantur & apprecantur.

MENS IMMORTALIS, CONTRA ATHEOS SCEpticosque demonſtrata a Johanne Eberhardo Schwelingio.

Bremæ 1683, in 12.

MEntis immortalitatem firmioribus ſua opinione rationibus, quam ſectarum aliarum philoſophi hactenus fecerunt aut præſtare poſſunt, aſſerturus Dn. Schwelingius J. U. D. ejusdemque ut & Philoſ. in Gymnaſio Bremenſi Profeſſor, methodo Philoſophiæ Carteſianæ procedit. Varia itaque demonſtrationi ſuæ præſtruit. *Primo* abjicere jubens omnia rationis ac ſenſus præjudicia fallacia, ponit primam veritatem: *Cogito; ergo exiſto.* Hanc, ait, indubitatam unice reddi à viſione intellectuali ſive evidentia vel clara diſtinctaque perceptione; hincque infert, infallibile omnis veritatis criterium eſſe: *quicquid clare diſtincteque percipitur, verum eſt.* Hoc cum cognito Deo manifeſtum fiat a priori, *Secundo* Numinis demonſtrat exiſtentiam, eſſentiam, atque attributa nonnulla ſcopo Tractationis ancillantia.

DEI

DEI exiſtentiam probat (1) ab idea vel clariſſimo diſtinctiſſimoque conceptu DEI, h. e. entis perfectiſſimi, in nobis. (2) a dependentia illius ideæ entis perfectiſſimi, ab ente perfectiſſimo. (3) a productione & conſervatione ſenſibilium creaturarum. Attributa, eſſe ſpiritum (vel rectius mentem) æternum, omniſcium, optimum, ſanctiſſimum, juſtiſſimum, omnipotentem, veraciſſimum, & reliqua, ex conceptu perfectiſſimi colligit. Ex quo porro deducit, omnia a DEO ceu Creatore, ceu Conſervatore, ceu Directore, h. e. (ut ex hypotheſi Reformatis accepta explicat) Præmotore ac Cooperatore pendere, ipſumque ſcientia & operatione (qui tamen modus adeſſendi divinus neque Theologis Reformatis ſufficit) in omnibus eſſe. Præ cæteris probe vult obſervari, cum ſubſtantiæ omnium rerum a ſolo Deo creatæ ſint, perque continuationem virtutis creandi unice conſerventur, nullas earum poſſe deſinere in exiſtendo durante illa creandi vi: proinde ſolum DEUM aliquid etiam nihil facere; philoſophis autem uti de nova creatione, ita etiam de annihilatione temere h. e. citra experientiam, rationem, aut DEI ipſius teſtimonium non loquendum eſſe. Ex ſumma DEI veracitate, qua fallere ipſe non poteſt, mentibus hominum potentiam cognoſcendi rebus accurate conformem, qua infallibiliter judicare poſſimus, rem id eſſe, quod in mente noſtra per intellectum revera, clare & diſtincte cognoſcimus. Quare conſcientiæ vel rationis dictamini ceu voci divinæ parere ſingulos teneri.

Tertio Animæ, (rectius Mentis, quia minus ambigua vox) cum exiſtentiam, tum eſſentiam adſtruit. (1) quia exiſtere mentem noſtram, a corpore revera diſtinctam, nullo modo reddi dubium poteſt. (2) quia ſine extenſione vel corpore anima rationalis ſe poteſt cognoſcere: Ergo extenſio vel corpus non pertinet ad eſſentiam ejus. (3) ſine cogitatione anima rationalis ſe nequit cognoſcere, eſtque cogitatio omnium animæ rationalis attributorum realium primum, quo ea neceſſario eſt id quod eſt: Ergo cogitatio eſt eſſentia animæ. (4) ex actibus mentis cogitationes indicantibus, qui ſunt colloqui, ſcribere, æſtimare geſtibus & lingua res mere incorporeas, quas inter DEUS: numeros addere &c. Exinde ſuapte ſponte fluere docet, mentem in genere (cum ea ſit res a corpore realiter & eſſentialiter diſtincta) eſſe ſubſtantiam eſſentialiter adeoque intrinſece mere cogitantem. Hic voce cogitationis monet non intelligendum eſſe actum aliquid cogitandi

tandi vel cogitandi certum objectum (qualis cogitatio accidens mere contingens est) sed actum duntaxat cogitandi, ad quem mens se habeat mere subjective, non causaliter, qualis spectat ad esse mentis substantiale, diciturque cogitatio substantialis, uti v. g. igni focali essentiale est non calefacere hoc vel illud circumstans, sed calefacere; Corporis autem essentiam ponit in extensione per se subsistente. Ex essentia mentis cogitatione deducit (1) simplicitatem, i. e. negationem compositionis ex partibus realiter ab invicem distinctis; (2) duas Facultates, quibus mens independenter a corpore aliquid potest, videl. intellectum per quem res sibi in imagine repraesentare; & voluntatem, per quam intrinsece ad agendum se determinare valet; (3.) existentiam peculiarem a corporibus; (4) mentes esse nullibi locorum, esse tamen praesentes sibi, i.e. in se & apud se; praesentes objectis variis cogitatis, rebus in quas operantur, & a quibus juxta DEI voluntatem patiuntur; (5.) mentem non posse agere extra se in corpus vel in alias mentes physice, i.e. actione a se proficiscente & passium contingente, sed agere duntaxat ad extra moraliter, dum quod ipsa serio vult, Deus physice divinae suae voluntatis efficacitate peragit: neque vicissim nullum corpus posse in mentem agere physice (quod iterum repetit veluti praecipuum hujus disputationis cardinem). Similiter hinc patere putat, reciprocam animi ac corporis nostri actionem & passionem unice fundari in voluntate divina, nec a mente physice moveri membra corporis, sed moraliter, dum ille, quem mens serio vult motus, propter conjunctionem animae & corporis, DEO ita volente, adest. Quod animae & corporis in unione commercium prolixius declarat, supponens corpus nostrum esse automatum hydraulico-pneumaticum, cujus crassiusculae partes inter se venis, arteriis, nervis horumque propaginibus, aliisque subtilioribus sive roriferis sive lymphaticis vasis connexae, invicem se plurimis modis afficiant, moveanturque originarie, partim a corde agente fluvio sanguinis ad functiones mere naturales, partim a cerebro operante flatibus animalium spirituum ad functiones animales: atque illorum spirituum animalium e glandula pineali cerebri scaturitionem esse instrumentum occasionale vel morale, quo mens agit patiturque. Ex quibus dignitatem hominis extollit, qui creaturas reliquas intellectu comprehendit, regit ac determinat; libere omnia agit, loquitur, imaginem refert

fert

fert æterni Numinis, & exinde æternitatem appetit vivendi apud DEUM, qua nihil novit melius sibi esse. Officium suum erga Deum capit esse amorem, vel laudem continuam ejus, vel perpetuam erga eum obedientiam.

Quarto ostendere satagit, animas rationales a solo Deo produci ex nihilo, productasque uniri corporibus in utero matris plene organisatis.

Quinto declarat, vitam proprie significare actuositatem, quæ mentibus essentialis & maxime intrinseca sit, ut actuositate negata mentium existentia negetur: Usu communi vero vitam corporum notare conjunctionem automaticam, ex qua, quamdiu incorrupte se habet, functiones oriantur. Ei oppositam mortem esse automaticæ conjunctionis dissolutionem totalem, qualis in sola corpora cadat. Corruptio, pergit, pinguiuscule accepta continet annihilationem & modum desinendi compositione vel divisione. Hæc desitio in mortem, & corruptionem speciatim dictam, quæ est naturalis aut violenta, distribuitur. Compositione ac divisione desinunt corpora duntaxat, vel (quo homo reducitur) res partibus præditæ invicem distinctis. Mors hic opponitur automaticæ conjunctioni. Corruptio speciatim dicta est corporum inanimatorum, quæ mutari possunt variis modis in res alteras, vel propter intrinsecus alterabilia principia, quibus constant (uti ova putrescunt & acescit vinum) quæ corruptio dicitur naturalis, vel ob causam extrinsecus res conjungentem, (uti pharmacopoei sua miscent ægris catapotia) ictuve eas unico valide findentem (uti fulgetris ac turbine arbores & domus prosternuntur) diciturque corruptio violenta.

Sexto, nihil seipso unquam proruere ad interitum, in creato universo. *Septimo*, teneri quemlibet ratione duce in veritatem ac divinitatem Scripturæ consentire.

His omnibus, quæ ad scopum tractationis adipiscendum putavit facere, præjactis, nunc vitam mentium humani generis æternam ac immortalem sequentibus argumentis evincere suscipit.

Primum: Nullo corruptionis genere mens humana perit aut perire potest. Non divisione, quia expers partium, simplex, realiter indivisibilis est: Non compositione, tum quia natura mentis tantum est cogitare, quæ essentialiter manebit eadem substantia, licet ipsi vel

centies

centies centena millia corporum aut mentium aliarum annectantur; tum quia corpora variis constantia partibus realiter distinctis ita sola mutari possunt: Ergo mens hoc ipso quod nulla vel divisione vel compositione mutabilis est, neque mori nec corrumpi potest.

Non desinit anima hominis corruptione speciatim dicta, cum (1) simplex vel incomposita sit; (2) nulla in toto mundo existat causarum naturalium & creatarum animam destruere potens. Non intus latent in mentibus principia, quæ alterari a naturalibus causis eatenus possint, ut mentes per intrinsecam contrariorum actionem desinant, quod sunt, & incipiant quod non erant; Unum enim atque simplex duntaxat mentis est principium, nempe cogitatio substantialis. Non ab extrinseco; quia neque corpora, neque aliæ mentes creatæ physice animam attingere valent. Non corpora; 1. ob naturarum disproportionalitatem vel dissimilitudinem, per quam corpora mentes non attingere, mentesque idcirco nullam corporis alicujus actionem recipere in se vel pati possunt. 2, quia propter dissimilitudinem naturarum ne quidem mentes in corpora possunt physice operari; ergo multo minus corpora in mentes naturali præstantia robur corporis cujusvis superantes aliquid poterunt. Non mentes aliæ possunt nostris corruptionem speciatim dictam inferre; (1.) quia mentes nil ita corrumpere possunt aliter quam componendo & dividendo; Atqui compositione ac divisione mens nulla mutari potest. (2.) quia nulla mens creata agere quidquam potest extra se physice. (3.) nulli corpori auferri potest id, quo corpus est; Ergo multo minus mentibus naturaliter auferri potest, quo mentes sunt. Non possunt mentes a rebus creatis annihilari, cum opus hoc sit Deo proprium. Magis repugnat, eas posse per aliquid ipsis intrinsecum annihilari, quia nihil sibi contrariatur, sed cunctæ res, quæ existunt, habent semper rationem in se, qua sunt id, quod sunt, oppositam rationi, qua possunt non esse quod actu sunt. Quare non possunt nisi per rationem extrinsecam desinere vel non existere. Non denique Deus annihilat animas; nam non solum frustra id assereretur, sed & repugnaret divinæ justitiæ, sanctitati, sapientiæ, bonitati, gloriæ.

Secundum ex consideratione nostri in utero desumitur. Sicut embryo in loculis maternis non coaluit ad jugiter ibidem hærendum, ubi

neque audire, neque videre, neque cæteras potentias, quibus pollet, explicare potest, sed ad abeundum in spatiosiorem locum, quem totuplicis facultatis suæ usurpatio exposcit: ita mens nostra, quæ per tenebrosum corporis carcerem, quo conclusa est, suas in exercendis naturæ viribus quasi compedes sentit, e corpore egredi debet &c. præsertim cum libera in corpus effluxerit a DEO.

Tertium est Alphonsi Regis, ex decremento corporis progressione temporis, & mentis in perfectionibus incremento.

Quartum, quod summatim reliqua omnia complectitur, suppeditat notitia sui ipsius, ex qua homo novit conditionis suæ & causam DEUM; & officium, vivere DEO; & finem, vivere penes DEUM æternum.

Quintum est Platonicorum, a cibo mentis mere spirituali ac incorruptibili, ipsa nimirum veritate ac bonitate quam sitit esuritque; quo suo cibo mentes fruuntur plenius ac vivacius, quo a radice mortis materia abstrahunt longius. Ita pueri difficilem, faciliorem juvenes, promtissimam viri experiuntur intelligentiam & in bene agendo libertatem.

Sextum petitur ex mentis stupenda agilitate cogitandique celeritate, ratiocinandi solertia, discernendi, nullaque ad cerebrum & cætera corporis instrumenta reflexione facta percipiendi facultate, memoria præteritorum, ac providentia futurorum, artium & linguarum peritia, ex studio virtutis ad famam perennem &c.

Septimum a provocationibus ad vallem Josaphat. *Octavum* a duplici incommodo; inanes fore gentium religiones, quæ virtuti præmium, vitio supplicium statuerunt æternum; malos fore felicissimos, bonos infelicissimos.

Nonum ex conscientiæ testimonio, quod Epicureos & atheos in articulo mortis vexat. *Decimum* ex consensu præstantissimorum Sapientum, tum apud gentiles, Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Senecæ, aliorum; tum inter Christianos, qui libris animæ immortalitatem evicerunt; imo gentium etiam barbarissimarum, Brasiliensium, Guinensium, Getarum, Ægyptiorum, Virginensium, Chinensium, Mexicanarum, Peruanarum, & illarum omnium, quibus sancta sepulchrorum cura & religio. *Undecimum* ex historia Veteris & N. Testamenti. *Duodecimum* ex Diaboli confessione apud Plutarch. lib. de sera Numinis vindicta.

Tandem

Tandem rationes adversus mentis immortalitatem pugnantes examinat & refellit.

BENJAMINI A BROCKHOYSEN, MED. & PHIL. D. & in Athenæo quod Sylvæ Ducis, Professoris &c. Oeconomia Corporis Animalis,

five

Cogitationes succinctæ de Mente, Corpore & utriusque conjunctione juxta methodum Phil. Cartesianæ.

Amstelodami an. 1683. in 4.

LIber in Aphorismos CXXI distributus prodiit Noviomagi a. 1672 in octavo; qui omnes in hac recente nostra editione repetiti sunt; posteriores plurimique nude; priores XXV cum commentariis subjectis, a Cartesii doctrina passim recedentibus, ob opiniones vero locutionesque Platonicas & Cabbalisticas, obscuris, difficilibus, & aliis tum Philosophis tum Theologis minime placituris.

PETRI MEGERLINI, J. U. & PHIL. D. MATH. in Acad. Basil. P. P. Theatrum divini regiminis a mundo condito usque ad nostrum seculum, delineatum in Tabella Mathematico-historica, cum Indice Chronologico-historico & Commentario Chronologico.

Basileæ. A. 1683, in 4.

QUod fieri optavit Lipsius in Cent. miscell. ep. 65, ut esset videlicet, qui breviter & compendio ab orbe condito velut fastos concinnaret, nec aliud, quam annos ac præcipua rerum notaret ac libaret, id faciundum sibi existimavit Mathematum in Academia Basileensi Professor clarissimus. *Petrus Megerlinus*, J. U. & Ph. D. Itaque ad imitationem Geographorum universum terrarum orbem tabella unica repræsentantium, res ab orbe condito ad nostrum usque seculum in vasto hoc theatro gestas, tabella unica spectandas exhibuit, easque methodo nova, atque industria non vulgari collectas atque disposi-

tas. Neque enim vel annos Hainlini Sabbaticos, vel millenarios Helvici fuit secutus, sed revolutiones conjunctionum & oppositionum magnarum Saturni & Jovis ad trigonum igneum, quarum singulæ octingentos annos complectuntur: Quæ revolutiones cum septem sint, & tanquam septem mundi ætates, ævum omne a primordio mundi in initium usque hujus seculi exhauriant, septem etiam columnas in tabella sua repræsentavit, quarum I incipit a creatione & Adamo, II ab Enocho, III a Noacho & diluvio, IV a Mose & exitu ex Ægypto, V ab Esaia & captivitate Assyriaca, VI a Christo nato & Augusto, VII a Carolo M. & Imperio Germanico. In columnis omnibus non nuda tantum referuntur nomina, sed cum nominibus etiam res gestæ, quantum quidem instituti ratio concessit. Cum vero omnia breviter atque concise, imo decurtatis hinc inde literis vocabulisque in Tabula exhibeantur (neque enim ob angustiam spatii exprimi omnia poterant) adjecit ei Autor *Indicem Historico-Chronologicum*, eumque ordine Alphabetico dispositum, qui & Locorum Communium historicorum præstare vices potest; in eo siquidem res & personæ fusius, addita Chronologia & Autoribus, imo & eorum libris, capitibus & sectionibus, unde petitæ illæ sunt, continentur. Adjecit prætèrea & *Commentarium brevem Chronologicum*, in quo rationem reddidit, cur non secundum millenarios & septenarios annorum, sed secundum Revolutiones Conjunctionum, & Oppositionum magnarum Saturni & Jovis ad Trigonum igneum, Tabulam suam concinnaverit. Item, cur Epocham mundi non perduxerit usque ad Epocham Nativitatis Christi, sed periodum Julianam adhibuerit, demonstrans quippe, illam incertam plane esse, atque characteres Chronologicos tam Scaligeri Astronomicos, quam Hainlini mysticos ex numeri septenarii progressione geometrica, quam etiam Biblicos *Christiani Ravii* ex commentis Rabbinicis desumtos, non esse indubitatos. Attextæ etiam huic commentario sunt animadversiones quædam Chronologicæ de antiquissimis regibus Assyriæ & Ægypti, nec non Gothorum: item de regibus Persarum, aliaque haut vulgaria, de principiis imprimis Chronologiæ & computo Ecclesiastico, ut & de Cyclis Planetarum & Eclipsium, quibus mediantibus vera ipsorum loca per XXIV secula ex Ephemeridibus seculi nostri facillime depromi possint. Agmen claudit Disquisitio Chronologica de Johanna

hanna Papissa, qua Blondelli examinatur Anacrisis usiusque Chronologiæ in historicis ostenditur.

TRAITE' DES FESTINS, PAR M. MURET.

id est,

Tractatus de conviviis, a Mureto editus.

Parisiis, 1682. in 12.

CONviviis communem hominum societatem foveri, iisque corpus non magis quam animum mortalium sustentari, auctor in epistola nuncupatoria affirmat. Modum tamen haud raro in iis parum servari observat, ita ut sæpe ciborum apparatus ubi nimius adest, festivitas & lepores desint; hæc condimenta ubi adsunt, ciborum tenuitas gratiam intervertat convivii, quod ciborum lautitia corpus, & colloquiorum amœnitate ac conversationis festivitate animos reficere oporteat. Hinc fieri vix potest, quin is, qui de conviviis scribit, de plurimis simul vitæ humanæ officiis tractet; & inde ethnicorum quondam philosophi gravissimi sapientissimique, Plutarchus, Xenophon, Aristoteles, Plato, aliique complures Athenæo (qui egregios Δειπνοσοφιςῶν λόγυς reliquit, ubi Larensis Romani convivium describens, doctissimos jucundosque sermones de omni doctrinæ genere habitos refert, occasione eorum sumta ut quidque fuit mensæ appositum) memorati: ac inter Christianos post Clementem Alexandrinum & antiquiores alios, doctissimi quique, Marsilius Ficinus, Pontanus, Platina, Cœlius Rhodiginus, Stephanus Figulus, Justus Lipsius, Gul. Stuckius, & alii, ubi de symposiacis agunt, aut qui de symposiis peculiares libros composuerunt, plurima humanæ vitæ utilia istis asperserunt.

Priorum tamen omnium de hoc argumento tractationem se ordinis accurata ratione in hoc libello servata, supergressum esse gloriatur auctor, præstantiam conviviorum primum commendans, simulque excessus & defectus, qui circa eadem contingunt observans: varia eorum genera, natalitia, ablactationis, nuptialia, militaria, rustica, servilia, advenarum, fœderalia, confraternitatum, publica, sacra, coronationum (quo loco solennis illius convivii, quod Francofurti,

furti sub electionem Romani Imperatoris institui solet, ritus enarrat) exequialia enumerans; qualitatem & numerum convivarum, tempusque & modum invitationis, magistrum & mod-imperatorem, leges, locum & adparatum designans; de exercitiis ante & balneis post cibi usum, vestibus, modo accubandi, corollis, variis ministeriis, usu calidæ, libatione, precibus, cantu musico & oblectationibus aliis disserens: sermonum autem convivialium prolixiorem recensionem instituens, & discursus de astrologia super convivio habitos, philosophorum item quorundam veterum & recentiorum vafre & argute sapienterque dicta memorans. Ultimum caput salutaribus monitis circa convivia vel instituenda vel adeunda implet, & quomodo se hospes & conviva gerere debeat, docet.

DEVISES DES PRINCES, CAVALIERS, DAMES, Sçavans & autres personnages illustres de l'Europe: ou, la Philosophie des images. Tome second. par le P. C. F. Menestrier de la Compagnie de Jesus.

id est,

Symbola & emblemata principum, nobilium, fœminarum, eruditorum, & aliorum illustrium in Europa hominum: seu, Philosophiæ imaginum tomus secundus, auctore C. F. Menestrerio S. I.

Parisiis. 1683. in 8.

Quamvis rem symbolis & emblematibus præbere materiam, nec quidquam in hoc universo existere, quod non idoneum iis argumentum suppeditet, supra in Actis Jan. hujus anni p. 17 fuit monitum; cum *primum* Philosophiæ imaginum tomum superiori anno editum enarraremus. Cujus assertionis alter hic tomus, qui hoc anno prodiit, egregia præbet documenta; a naturalibus & artificialibus rebus, elementis, igne, montibus ignivomis, tormentis pulverariis & aliis machinis bellicis, chymicis item instrumentis, subterraneis cuniculis, fumo, luminaribus, igne sacro, aere, & variis avium generibus deprompta symbola & apposita lemmata exhibens: interdum etiam historiam narrans, quæ docet quem auctorem unum vel alterum

rum emblema agnoscat, & quo tempore quave occasione istud primum adhibitum fuerit, & ad quod negotium porro applicari possit. Ingens autem superesse videtur, qui adhuc auctori suppetit, apparatus: quem ubi in publicum prodiderit, non reticebimus.

AD EPHESINUM CONCILIUM VARIORUM Patrum Epistola ex manuscripto Cassinensis Bibliotheca codice desumta, item ex Vaticana Bibliotheca manuscripto commonitorium Cælestini, tituli decretorum Hilarii Papæ, Neapolitanum concilium, epistola Anacleti Anti-papa, nunc primum in lucem data per F. Christianum Lupum, cum ejusdem scholiis & notis ad epistolas, acta concilii Ephesini & Calcedonensis concernentes.

Lovanii, Anno 1682. in 4.

QUamvis acta concilii Ephesini, quæ & seorsim & in conciliorum tomis extant, admodum prolixa sint, multa tamen etiam postremis editionibus deesse, cum aliis eruditis animadvertit *Johannes Garnerius*, qui Tom. II editorum a se *Marii Mercatoris* operum, ad supplendam ejus concilii & contiguorum temporum historiam hæc pauca contulit. Cujus exemplum imitatus Lupus, cum Romæ *Hieronymi Casanata* Cardinalis beneficio in codicem quendam Cassinensis Bibliothecæ manuscriptum incidisset, qui variorum Patrum epistolas, nec non Imperatorum & Comitum edicta, aliaque Ephesini Concilii & proximorum temporum acta, partim hactenus inedita, partim ab editis discrepantia continebat, eundem diligenter exscribi, & Lovanium reversus, una cum appendicibus quibusdam ex Vaticano quodam codice depromptis, publicam in lucem protrahi curavit, tanto magis operæ se pretium facturum ratus, quod opus suum de privilegio S. Petri circa Romanas appellationes superiori mense a nobis recensitum, ex Cassinensi hoc codice hanc partim confirmari posse consideret. Continet enim (cap. 117) authenticum, ut Lupus vocat, appellationis instrumentum, quod Eutherius Thyanensis & Helladius Tarsensis Episcopus apud Pontificem Romanum Xystum tertium adversus Ephesinum concilium interposuerunt, & (c. 222) Eu-

tychetis Hæresiarchæ Leonem M. appellantis epistolam, quo nomine acerrimus hic Romanarum appellationum Patronus non quod pueri in faba se reperisse ratus, & in dissert. 4. de privil. S. Petri p. 848 & 883, & in scholiis ad Cod. Cassin. p. 450, impense gloriatur. Reliqua epistolici hujus voluminis capita recensere nimia eorum copia prohibet, quæ major est, quam ut angustis unius alteriusve pagellæ spatiis circumscribi possit. Viderint autem eruditi, quantum huic codici Latine tantum prodeunti, & ab aliis antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis nonnunquam dissentienti tribui debeat, quem Lupus, cum ex Insulæ apud Constantinopolim cœnobio translatus fuerit, irrefragabili antiquitate pollere, & multa hactenus ignota prodere asserit, licet ejus compilatorem nec in digerendis epistolis accurati semper ordinis tenacem, nec ab omnibus plane mendis liberum agnoscat. Cæterum cum in eo illustrando ad ducentesimum usque Epistolarum caput pervenisset, morte præventus integrum opus absolvere non potuit, cui e typis educendo *Fratres Augustiniani* obstetrices manus supposuerunt, qui ipsi quidem Patrum epistolas magno Hetruriæ Duci Cosmo III, scholia vero & notas a Lupo additas Principi de Parma Alexandro Farnesio dedicarunt. Præmissa est scholiis vita Lupi a Josepho Sabatino descripta. Ad finem autem subjectus est index rerum & verborum in utroque tomo contentorum, quem proxime præcedit epitaphium ab ipso Autore adhuc vivo sibi positum:

Hæres peccati, natura filius iræ
    Hic jaceo, dignus nomine reque Lupus.
Indignus, non re, sed solo nomine, Doctor,
    Verbis, non factis me docuisse fleo.
Perdocuisse alios, & non docuisse seipsum,
    Quid juvat? O! mundi fumus, inane, nihil!
Agne Deus, Patris doctrina, Redemtio mundi,
    Nunc tibi prostratum commiserare reum.
Et Latro, & Meretrix gratis tua regna subintrant:
    Gratia peccatis fiat & ista meis.

HISTO-

HISTOIRE DU CALENDRIER ROMAIN &c.

hoc est,

F. Blondelli, regii Mathematicæ & Architecturæ Professoris, regiorum exercituum Campimareschalli &c. Historia Calendarii Romani, ejus originem variasque vicissitudines complexa.

Parisi. 1682, in 4.

OPere hoc tribus distincto partibus Clarissimus Autor (a quo propediem novam munitionum extruendarum rationem expectamus) præcipua Calendarii Romani fata, quæ a primordiis suis hucusque habuit, ita recenset, ut simul mathematici Doctoris partes tueatur, Lectoremque suum circa computi exacte ineundi rationes studiose erudiat.

Cum autem Calendarium politica temporis sit dispositio, ejus velut incunabula non incongrue præmittit: ut videlicet simplicissimam primo temporis partem diem mortales, inde horas, menses, septimanas advertere aut distinguere sint adducti; ex quo fonte dierum per hebdomadem appellationes, Judæis & Christianis propriæ, quasque ex gentilismo reliquas hodie habemus, fluxerint; quæ porro ratio annorum, ad motus Luminaris unius aut utriusque constituendorum, Assyriis, Ægyptiis &c; Arabibus, Turcis &c; Græcis, Romanis, Judæis fuerit, succincte præfatus.

Ipsos dein Calendarii Romani sub Romulo natales, annique rationem, & quomodo, quibusque de causis id mox a Numa Pompilio, longe vero post, penitus confusis, Pontificum sive negligentia sive superstitione, anni rationibus, a Julio Cæsare Pontifice tunc Maximo, correctum aut mutatum sit, stricte exponit: singulorum Calendariorum Tabulas, inque Juliano literas nundinales, dies fastos, nefastos, & comitiales; nomina dierum; festa, ludos, sacrificia, signorum cœlestium ortus & occasus, cum brevi commentatiuncula exhibens.

Hoc Juliano Calendario, latissime tum dominantibus Romanis, quoad civilem temporis distributionem a plerisque gentibus recepto, has interim religionis & ceremoniarum libertatem usurpasse: inde & Judæos, circa Sabbati violationem, sacri Codicis legibus festa celebrasse; & Christianos singulis Judæorum solennibus alia, pleraque antitypica surrogasse: posteriores tamen ob celebrationem Paschatos mox inter se divisos, sub medium rursus seculi secundi autoritate Pii Pontificis in unum coaluisse, memorat.

Stabiliendo postea Paschati, decretum a Concilio Niceno interpositum, quo & æquinoctio verno, & novilunio paschali, & quartædecimæ Lunæ termini perpetui sint constituti, parte secunda refert: cujus causa deinceps cyclus Solaris literarum septem dominicalium (in vicem octo nundinalium a nascente Ecclesia olim jam obstitutarum) inventus sit, & Lunaris, sive decennovalis Metonis, sub aurei numeri titulo, Calendario invectus. Dissidium vero inter orientales & occidentales Ecclesias, circa numeri hujus in Calendario dispositionem, obortum, & ultra grassaturum, ineunte seculo sexto a Dionysio Exiguo Abbate consopitum; occidentalibus orientalium mori concedentibus. Subjungit autor pauca de Periodo Victoriana & Juliana, cycloque indictionum: argumentum de aureo numero ejusque per Calendarium dispositione & proprietatibus; mensibus plenis, cavis & embolimæis, horumque convenienti per cyclum decennovalem ordinatione; diebus mensium ab aureo numero vacuis; eorumque versibus memorialibus, adjecto Calendario ipso & Tabula Lunarum cycli 19 annorum, fusius prosecutus. Claudit hanc partem Practica Calendaria, rationem Paschatos & Festorum mobilium, ope cycli Solaris & Lunaris, Tabulæque paschalis antiquæ, quoque anno figendorum, edocens.

Cum vero subsequentibus temporibus animadverteretur, hanc Calendarii formam cœlum parum propitium habere, nec ideo festa legitimo tempore amplius exhibere: quippe æquinoctiis, ob assumtam anni Solaris quantitatem justo majorem, & Noviluniis ob cycli Lunaris super 235 Lunationes aliquem excessum, præscriptos terminos magis magisque, illis quidem spatio 134, his 312½ annorum integro die antevertentibus: de remedio tollendis his erroribus adhibendo

bendo, pluries & à pluribus serio quidem agitatum fuisse, parte tertia Autor commemorat; sed successu plane frustraneo. Gregorium demum XIII Pontificem Romanum, convocatis in hanc rem Astronomiæ consultis, arduum hoc negotium prospere aggressum, inductaque anno 1582 nova Calendarii forma, ab Aloysio Lilio Medico Romano excogitata, quæ Gregorianæ nomine hodie venit, ex voto perfecisse: sublatis non solum præmemoratis erroribus, sed &, ne iidem successu temporum denuo obrepere possent, accurata cautione interposita.

Nimirum, quantum ad errorem ex præcessione æquinoctiorum oriundum, expunctione decendii, (tanto enim intervallo æquinoctium verum diem 21 Martii, Niceno canone eidem dictum, tunc prævertebat) post 4 Octob. diem statim 15tum numerando, æquinoctium pristinæ sedi restituisse; & ut communi anni civilis quantitate retenta, excessus ejus supra Solarem debite pensaretur, nec terminus æquinoctii imposterum vacillaret, singulos post 1600mum annos seculares (quorum numerus per 400 non esset divisibilis) Bissextilibus exemtos communes esse voluisse; exsecto hac ratione singulis quatuor seculis triduo, quod ex 134 annis ter sumtis alias redundasset.

Novilunia, quæ integro quatriduo numerum aureum tum fallebant, sublato cyclo decennovali pergit Autor, alio, triginta numero Epactarum, in locum ejus suffecto, in ordinem coegisse: harumque (ut & cycli imposterum Solaris) ob intercalationis secularis deinceps omissionem, usum tantummodo temporarium futurum, æquationis certæ beneficio effecisse perpetuum.

Epactarum porro harum dispositionem in Calendario, usum, æquationes, aliaque quæ tum ad perfectam Calendarii Gregoriani cognitionem, tum ad praxin Calendariam hujus formæ faciunt, eleganti plurimarum Tabularum apparatu, postrema hac Parte prolixe Autor eruditeque explicat.

LEGATUS URANICUS EX ORBE NOVO in Veterem.

h. e.

Observationes Americanæ Cometarum factæ, conscriptæ ac in Europam missæ, a R. P. Valentino Stansel, e Societate Jesu &c.

Pragæ, Anno 1683, in 4.

INsigne par Cometarum, quod sub decursum anni 1664, verisque anni 1665 initium late fulsit, & in Brasilia P. Valentini Stansel, e Professore mathematum Olomucensi & Pragensi tunc Missionarii in Indiis oculos in se convertit. Nec hoc solum, sed & cursus sui, & quæ cætera his ignibus æthereis accidunt, adeo solicitum habuit, ut observandis iis Bahiæ omnium Sanctorum vigilem sibi laborem sumserit, vigiliasque has suas Illustribus & Clarissimis Europæ Astronomis sacras ex orbe novo transmiserit. Has non observationum tantum seriem, sed ipsam etiam Autoris sententiam, de motu, materia, lumine, loco, cauda caudæque flexu, & magnitudine Cometarum, valido argumentorum nexu, nec indecora oratione complexas, & schematismis elegantibus instructas, Astrophilorum commodo Collegium Patrum Jesuitarum ad S. Clementem, vel ut titulus fert, Mathesis Pragensis ejusdem Collegii, cum Auctario observationum Europæarum circa priorem præcipue illorum Cometarum, Romæ, Venetiis, Florentiæ, Gedani, Parisiis, Viennæ, Madriti, Ingolstadii, Pragæ, Wratislaviæ, Znoymi, Olomucii a celeberrimis Astronomis habitarum, aliarumq;, Cometarum anni 1680 & 1682, publico dedit.

JOHANNIS HEVELII Observationes Circa nonnullas Occultationes Fixarum GEDANI

Anno 1683 habitæ.

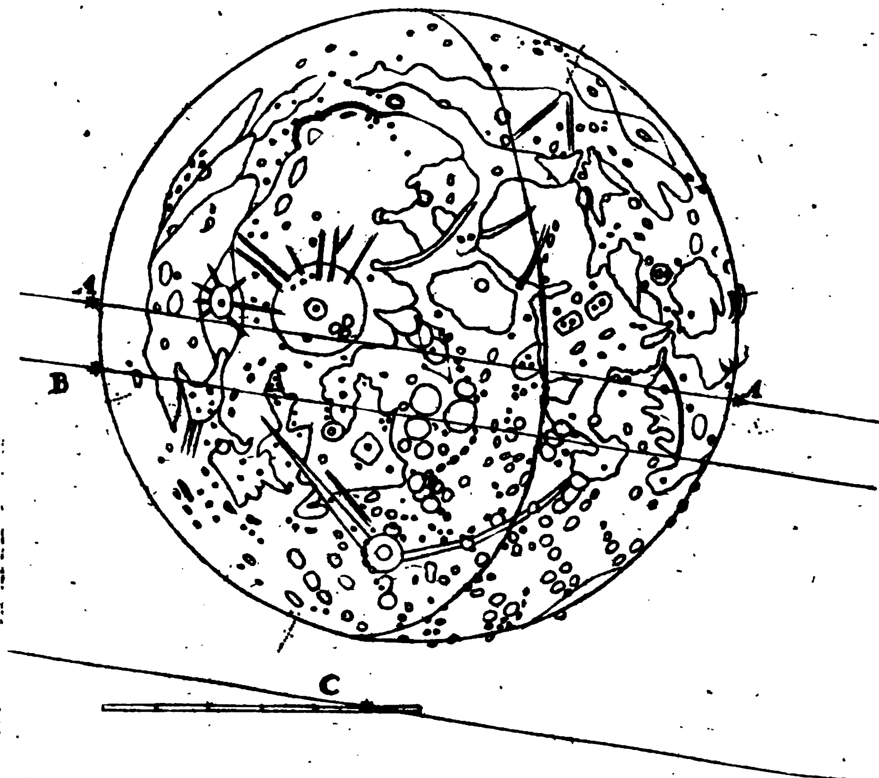
CUm Astronomiæ Cultoribus nuper promiserim, me iis quoque velle (ut circa ternas illas Conjunctiones Magnas factum est) brevi-

breviter exponere, quæ circa quarundam Stellarum Occultationes, atque nonnullos Lunæ Congressus, mihi ab 11 Febr. hucusque deprehendere obtigit, facio id nunc animo lubentissimo, nihil potius exoptans, quam ut meæ observatiunculæ in commodum Uraniæ quodammodo cedant.

1. Die 11 Febr. Anni hujus currentis 1683 vesperi sperabam non solum partem Eclipseos Lunaris (prout Tabulæ spem faciebant) circa Lunæ exortum & occasum Solis, sed & simul Occultationem Reguli me observaturum. Quare omne tempus pomeridianum in Specula impendi; verum frustra: siquidem Cœlum totum ad horam usque nonam vesp. nubibus obscurissimis ita erat obductum, ut nihil quicquam, ne quidem unicam stellulam, conspicere licuerit. Post nonam vero Luna emersit, sed prorsus ab omni umbra libera; sicut nihil penitus de illa Eclipsi deprehensum fuerit. Occultationem Reguli quod attinet, quæ pariter hac die celebrari debebat; sciendum, quod hora 9 cum Luna in oculos incurreret, Conjunctio dicta jam fuerit præterita. Siquidem Regulus jam satis longe occasum versus a Luna removebatur; ita ut ea ipsa Conjunctio (quantum ruditer colligere dabatur) oriente circiter Luna, hora sc. 5 vel 6 contigerit; utrum autem Regulus omnino tectus sit, an vero tantummodo transitus fuerit, haut adeo accurate deprehendere licuit. Si cœlum occidente Sole omnino annuisset, præclarissimum extitisset spectaculum, hanc Conjunctionem, una cum particula Eclipseos debite & accurate annotare.

2 Die 2 Aprilis vesperi proposueram Planetas tantummodo observare; sed cum vidissem tres stellulas minutissimas haut procul a Lunæ limbo obscuriori ortum versus existere, quas Luna juvenis, in minima libratione ad paludem Mæotidem degens, sine omni dubio tectura esset, accinxi me protinus ad observationem jucundissimi hujus spectaculi, & quidem Telescopio egregio. Negotium etiam hocce ex voto successit, sic ut binas stellulas A & B distinctissime viderim a Lunæ limbo, licet obscuriori, occultari. Tertia vero stellula C non tecta est, sed in ipsa Conjunctione distabat a Lunæ cornu inferiori Austrum versus 4 circiter minutis; sicuti ex apposito Schemate videre est. Sectio Luminis & umbræ hac die per Montes Serrorum & Carpathos, per Sinum Peronticum, inter Byzantium & Ins. Cyaneam, per M. Amanum, Taurum Uxiique Montes incidit.

Prior

Prior Stellula A in Catalogo Tychonico non invenitur; sed in meo novo habetur; vocatur sub cornu Tauri Austrino sequens quintæ magnit. Versatur hoc tempore in 19° 1′ 35″ ♊, & in latit. 4° 43′ 44″ Austrina; altera vero B, quantum ex hac observatione colligere potui, existit in 19° 17′ 0″ ♊, in latitut. 4° 47′ 0″ Austrina: at tertia C, quæ forte nudis oculis non conspicitur, degit modo in 19° 9′ 0″ ♊ & in latitud. 5° 2′ 0″ Austrina.

Cæterum stella A, Lunam subingressa est ad Montem Audum, transiit

transiit per Insulam Cercinnam, per M. Neptunum, Mare Adriaticum, inter M. Horminium, & M. Amanum, per M. Herculis; sic ut inter Paludem Mæotidem & Inf. Majorem Caspii rursus emerserit, unde liquidum est, hanc stellulam A fere centralem cum Luna celebrasse Conjunctionem. Quam diu autem sub Luna hæserit, ipsa subsequens observatio ostendit: nam admodum exacte illam rursus prodire animadverti.

Altera vero stella B, sextæ magnit. Lunam ingressa est ad Paludem Mareotidem, transiit per Sinum Syrticum, ad M. Athos, Per M. Latmum, inter Montes Sipylum & Masicytum, infra centrum Lunæ per superiorem M. Moschum, per Fretum Ponticum, atque sic infra Insulam Majorem Caspii; prodire autem illam non conspexi, ob Lunæ declivorem situm, vaporesque ei adhærentes.

Mens. dies st. n.	Temp. sec. hor. ambul. H	′	″	Anno 1683 Occultatio Duarum Stellularum cum alterius transitu.	Distant. & Altitud. °	′	″	Quo Instrum.
April. 2. die ♀ vesp.	9	53	30	Initium Occultationis stellulæ majoris A, 5 m.				Tubo egregio.
	10	8	30	Conjunctio Lunæ & Stellulæ C: distabat a Lunæ cornu inferiori	0	4	0	Tubo.
	10	29	36	Initium Occultationis Stellulæ B, 6 magn.				Tubo.
	10	52	50	Finis Occultationis Stellulæ A 5 magn.				Tubo.
	11	45	30	Altitudo Lyræ.	31	44	0	Quadr. orich.
	11	46	30	Eadem Altitudo.	31	55	0	
	11	47	50	Denuo. Pro corrigendo tempore.	32	6	0	

3. Die 2 Maji vesp. hora 11 0′ 0″ Luna supra stellulam in radice Caudæ Cancri transibat, quæ modo versatur in 17° 53′ 37″ ♋ & in Latit. 2° 18′ 42″ Austr.; sic ut in ipsa conjunctione non nisi ad 12′ a Lunæ cornu infer. abesset.

Hora 12 0′ 0″, eadem die, etiam alia Fixa, sed minutissima tecta est, quæ in Catalogo alias non habetur. Quantum conjicere dabatur, hærebat in 28° 30′ ♋, & in Latit. 1° 54′ Austr.

4. Die 3 Maji, hora 9′ 12′ Mars Conjunctionem celebrabat cum penultima stella alæ Austrinæ Virginis, quæ modo degit in 13° 49′ 14″ ♎ & Latit. 1° 48′ 33″ Bor., sic ut in ipsa Conjunctione vix ultra 40′ Mars infra dictam stellam incederet.

5. Die 4 Maji, vesperi Cælo perquam sudo Luna decrescens plus quam bisecta Regulum occultavit, quam egregiam Occultationem animitus exoptassem ut more meo observare potuissem; sed ob rationes maxime prægnantes atque indispositionem corporis id pro voto fieri haud potuit. Nihilominus tamen ipsum momentum immersionis accuratissime notavi, id quod incidit hor. 11 17′ 20″ vesp. secundum horolog. ambulatorium ex subsequente altitudine Lyræ corrigendum; sed emersionem, ob rationes dictas, minime deprehendere mihi licuit. Linea itineraria incessit per mare Pamphilium, infra Insulam Carpathos, Ins. Cyprum, infra Sinum extremum Ponti, & Sinum inferiorem Maris Caspii. Hora 11 24 42 secundum horologium ambul. altitudo Lucidæ Lyræ observata est 44° 39′ 0″; ex qua initium Occultationis corrigi potest. Sectio luminis & umbræ per Lacum nigrum majorem aut Ins. Corsicam, M. Myconium, per Lacum Strymonicum ad Ins. Rhodum, per M. Sinai & M. Techisandam incidit.

6. Die 31 Maji, vesp. hora 11 45′ 0″, Regulus rursus a Luna tegi potuisset, ut mihi tum videbatur; sed citius occiderunt, quam id fieri potuit. Distantia namque Lunæ a Regulo erat fere adhuc tanta, quanta alias est Stellæ in Coxa a Tergo Ursæ Majoris, fere 4° 30′.

DIATRIBA DE FEBRIBUS, IN QUA AUTOR complures Medicorum, Antiquorum juxta ac Recentiorum, detegit errores, cum ratione earundem Theoria, tum Praxeos, Belgice conscripta a D. Cornelio Bontekoë, ac Latinitate donata a Jano Gebema.

Hagæ Comitis 1683, in 8.

MEdici atque Scriptoris famigeratissimi opusculum hoc est, illius scilicet, qui sub idiomate Batavo diversos hactenus libros, *de Herba Thee, Coffe ac Chocolata; Novam Chirurgiæ Structuram &c.* publi-

publico mancipavit. Ante aliquot quoque jamdum annos Diatriba hæc eodem ab Autore vernaculo idiomate typis exscripta fuit, ita quidem, ut editionis quartæ præsens versio existat, ipso originali in diversis locis paulo magis succincta. Scilicet sicut in reliquis suis scriptis Bontekoë scholarum æque medicarum ac praxeos errores castigare contendit, sic febrium quoque doctrinam hisque medendi methodum vulgarem examinat, utramque vero plurimas quoad circumstantias insulsam, ineptam, imo mortiferam pronunciat; Veterum æque ac nonnullorum Neotericorum, v. g. Willisii, Sylvii, &c. febris definitiones, differentias, & causas impugnans, ac curandi rationem (si Sylvii, quam præ aliis commendat, excipias) hactenus usitatam, & falsæ theoriæ innitentem, summopere detestans. Occasione hac, & dum febris essentiam non in calore præternaturali consistere probat, in Causo v. g. calorem naturali longe minorem paradoxe satis asserit: Willisii hypothesin ubi examinat, fermentationem vulgarem, & qualis vino & cerevisiæ solennis, in humoribus nostris concipi haud posse ait. Pariter, quasi in parenthesi, Sylvii hypothesin de natura & causa pestis, imo quoad posteriorem omnes Scriptores impugnat. Experientiam, quam vulgus practicorum prætendere quoque contra novatores eaque se munire solent, egregie dispellit; Refrigerantia & venæ sectionem ac purgationem damnat; Chinæ Chinæ usum contra eosdem vindicat; hisque demum Epistolam provocatoriam ad Chymiæ osores subnectit.

FRAGMENTA, DIENENDE TOT EEN ONderwys van de Beweginge en Vyandscap, of liver Vrindschap van het Acidum met het Alcali, &c.

id est,

Fragmenta, Motum & Hostilitatem, seu potius Amicitiam Acidi & Alcali, simulque Phlegmatis, Spiritus Olei, Sulphuris, Terræ ac Capitis mortui naturam declarantia. Item Fundamentum Medicinæ & Chirurgiæ, autore Cornelio Bontekoë, M. D.

Hagæ Comitis 1683, in 8.

 Quem

Quem in gratiam Chirurgorum saltem publici juris factum libellum præfatio hujus edisserit, illum nec Medicinæ Tyronibus inutilem judicamus, quatenus præter fundamenta chymica, totius fere Medicinæ practicæ theoremata generalia suggerit. In capite siquidem primo hujusque Appendice, duo genera salium, ut principia rerum activa, *Alcali* & *Acidum*, asserit Autor, horumque naturam, differentiam & habitudines, quas in se invicem, & in alia concreta, effervescendo, præcipitando ac fermentando, exercent, exponit, *Dn. Lemery Cursum Chymicum* hujusque manuductionem in his sequendo. Oleum seu sulphur e principiorum naturalium numero delet, quod ex acido & alcali componatur: quamvis simul fateatur, peculiarem adhuc olei texturam subesse, quæ nos fugiat. Pariter spiritum nihil peculiare ab alcali, acido, oleo & aqua habere, adeoque simplicioris corporis nomen nullo jure mereri, ostendit: ac tandem salibus illis binis, Aquam, Pingue, & Terram seu Caput Mortuum, ut principia rerum adæquata, addit.

In secundo capite Operationes chymicas sub triplici, Mundationis, Comminutionis & Compositionis classe, exponit. In tertio vero Præparata recenset, horumque selectum commendat, salis tartari volatilis & salis volatilis oleosi Sylviani famæ non parum subtrahendo.

In capite quarto simplicium, e tribus Regnis petitorum, medicaminum catalogum exhibet, de horum virtutibus horumque ætiologiis simul disserendo, ac illorum farraginem damnando. Ita v. g. gemmas, præprimis calcinatas, e pharmacopoliis proscribit, crystallum tantum montanum, utpote reliquarum gemmarum materiam, & post hunc lapidem nephriticum ac smaragdum martialem commendat; margaritis, si corallia præsto fuerint, Practicum carere posse ait. Ex lapidibus minus pretiosis, paucis saltem, scilicet calcario, calaminari, hæmatite, pumice & spongia, hunc opus habere putat: quibus tamen talcum adhuc addit, utpote sulphure quodam solari scatens. Inter Metalla ferro potissimas; pauciores plumbo, cupro & stanno; nullas argento ac auro, concedit virtutes: hujus Tincturis ac panacæis cinnabarim & sulphur antimonii rite præparatum longe anteponens. Mercurii commoda atque incommoda explicat, eumque ad libras duas, imo tres, interne absque ullo periculo propinari posse, docet:

docet; inprimis vero ejus vim salivatoriam, quam acidis combinatus exerit, ab ejus corrosivitate & glandulas oris exulcerandi ratione derivat. Spiritum sulphuris satis paradoxe venenum potius, quam medicamentum pronunciat; Sperma Ceti vero e mineralium serie relegat, haud tamen semen balænæ, sed cerebrum cujusdam piscis, Microcephalos dicti pro materia agnoscere asserit, quod exsiccatum cum lixivio calcis vivæ, certa ratione in pinguedinem saponi similem redigatur.

In *Fundamento Medicinæ* Autor primo quasdam de natura corporis propositiones physicas exponit; deinde morborum naturam & differentias generales æque ac speciales, item symptomata recenset, adeoque pathologum agit. Sequitur hæc methodus medendi, cujus occasione temperantium seu alterantium, sudoriferorum, diureticorum, catharcticorum, emeticorum atque anodynorum, tanquam sex remediorum internorum capitum, ætiologiam & applicandi modum tradit.

EXCERPTUM EX LIBELLO GALLICO, Mercure Galant, *part. 2. Octobr. 1682*, de insignibus Ducis Burgundiæ.

CUm Delphini filio, nepoti suo, Burgundiæ Ducis titulum Rex Christianissimus suo usus arbitratu tribuisset, de insignibus illi assignandis non eadem omnium fuit opinio. Consultus ergo ea de re Dn. Dosierus, judex armorum, sententiam suam scripto exposuit, quod Mercurio Gallico, quem politum vocant, loco supra dicto pag. 333. seqq. insertum legitur. Non ingratum vero futurum Artis Heraldicæ cultoribus putavimus, si Dosieri illud judicium Latine versum hic exhiberemus, inprimis cum probatum illud publica auctoritate fuisse, Auctor Mercurii testetur. Ita vero ille:

Non alia, quam Franciæ insignia pura, concedenda esse Duci Burgundiæ, persuasum omnino habeo. Cum enim Princeps hic patrem habeat Delphinum, cujus nomen & insignia soli primogenito Regis Franciæ filio vindicantur, nec communicantur illius liberis: alia quam Regni suo ad eum tempore hæreditario jure devolvendi insignia usurpanda ipsi non videntur, quamdiu in expectatione successionis, seu in titulum patris sui, seu in Regnum ipsum, hæreditario ad eum jure spectans, futurus est.

est. Cumque Burgundiæ Ducis titulus nudum in hoc Principe distinctivum nomen sit, apanagium provinciæ illius annexum non habens; inconveniens utique foret, in scuto Principis hujus, insignibus Franciæ insignia Domus cujusdam, cujus caput esse non possit, nisi tanquam postgenitus e Regia Familia, adjungi. Convenire id potius in fratrem quendam Principis nostri aliquando posset, si Burgundiam is apanagii jure possideret. Hic enim, novam Regiæ Domus lineam auspicaturus, uti etiam insignibus posset, quibus a regnante Domus Regiæ linea discerneretur. Regeri equidem hic posset, Duci Burgundiæ ob titulum hunc, scutum Regni Franciæ & Ducatus Burgundiæ insignibus quadripartitum convenire, non minus ac Delphinus Franciæ & Delphinatus insigni a quadripartitur. Par enim videtur causa, patrisque exemplum filio præbere videtur regulam. Verum enim vero, sicut nemo nescius est, Delphinum nomen hoc & insignia non alio instituto gerere, quam ut stet conditione, sub qua Delphinatus Franciæ olim Regno coaluit: ita constat, aliam omnino rationem esse tituli Ducis Burgundiæ. Ea enim provincia nunquam pro Principibus, nudam a se denominationem habituris, quicquam stipulata est: ipseque titulus, proprie loquendo, nonnisi aliunde pro Principe mutuo sumptus est, donec ad Regnum pervenerit, jure natalium ipsi debitum.

Quapropter cum successio alia Principi huic non pateat, quam in Delphini titulum, suo tempore gerendum: mea quidem hæc constans est sententia, quocunque nomine Princeps hic salutetur, non alia quam Regni insignia tribuenda illi esse, nec his Burgundiæ arma jungenda; quippe quæ ascitum segmentum (brisure) *forent, quale in Principem non quadrat, augustiori multo, quam Burgundiæ Ducis, titulo aliquando gavisurum.*

INSTITUTIONES JURIS PUBLICI GERMANICI Romani, ex ipsis recessibus & legibus ejus Reipublicæ fundamentalibus adornatæ.

Francofurti ad Viadrum, 1683. in 8.

Varia sub variis titulis prostant Juris systemata ac institutiones, in quibus uti multi, pro ingeniorum diversitate, multa commendarunt

runt aut censoria notarunt virgula, ita præprimis in aliis methodus minus justa accusata fuit, in plerisque illud desideratum est, juventutem studiosam magis ad rivos quam ad fontes duci, hoc est, in decisione controversiarum præprimis, magnas Publicistarum, uti communiter appellantur, cohortes citari, raro leges ipsas fundamentales, quæ tamen hic utramque facere deberent paginam. Quod haud dubie trutinans Autor præsentium Institutionum Magnificus, in Auditorum suorum gratiam, quo utrique huic nævo mederetur, easdem ita formavit, ut non solum, sicubi ex historiarum monumentis res fuerit deducenda, ad paucos, sed optimos scriptores; sin ex ipso jure assertio firmanda fuerit, ad Auream Bullam, Recessus Imperii, Capitulationem Imperatoriam, Instrumenta pacis, ac alia monumenta publica & Imperii Romano-Germanici bases, eos remiserit; sed & prudentissimo consilio, methodo usus fuerit ordini Justinianearum Institutionum simillima. Quo pacto id effecit, ut juvenis discendi cupidus, non solum ulterioribus absque ambagibus ad ipsum Jurisprudentiæ publicæ centrum brevi compendio ducatur, sed &, ut non per diversam a Juris privati institutionibus methodum scientia ejus turbetur, ac suo quasi loco quodammodo moveatur. Quinimo methodi occasione simul illud evenit, ut materiæ scitu necessariæ ab aliis in institutionibus juris publici vix memoratæ, aut levi saltem penicillo & obiter quasi adumbratæ, ab aliis vero plane omissæ, fusius tractarentur atque enucleatius. Postquam enim libro I intuitu juris personarum de personis Imperii, puta Rege Romanorum, Imperatore, Rege Germanorum, Vicariis Imperii, Electoribus & reliquis Imperii Statibus egisset, de patria quoque potestate, connubiis Principum & Statuum Germaniæ, juribus item fœminarum illustrium, ac de tutelis denique & juribus illustrium liberorum, ductu juris publici tractationem instituit. Deinde libro II non solum de juribus rerum Statibus & immediatis Imperii Germanici competentibus, quæ communiter regalium nomine appellantur, accuratissime disserit, sed & ad discursum de rebus corporalibus & incorporalibus progressus, servitutes, ac acquirendi dominii modos, ejusdemque instrumenta & effectus, tum successionem testamentariam; in libro III vero successionem ab intestato & obligationum materiam plene proponit, & secundum usum juris publici evolvit. Denique libro IV ordinem processus in Imperio Romano publice recepti

distin-

distincte adducit, eique tractatum de judiciis, intuitu criminum vel delictorum publicorum, subjungens coronidem elementis hisce imponit; quibus adeo quod ulterius addamus nihil superest, nisi ut Magnifico Autori hactenus summis Ordinis sui in Academia famigeratissima honoribus maxima cum laude defuncto, nunc vero ad intima Serenissimi sui Principis consilia admisso, digna ac jam diu promerita edecumatarum virtutum suarum præmia animitus apprecemur.

EMAN. KONIG. PHILOS. ET MEDIC. BASIL. Regnum Animale, Sectionibus 3 Physice, Medice, Anatomice, Harmonice, Mechanice, Theoretice, Practice evisceratum, enumeratum, & emedullatum &c.

Coloniæ Munatianæ, apud Eman. König & Filios Bibliopol. 1682. in 4.

SAne hoc ipso ævo, quod abstrusorum inventione, & solertibus non minus ac judiciosis rerum naturarum scrutatoribus splendet, mirari contingit, ejusmodi adhuc hominum genus reperiri, quod dogmata superiorum seculorum adeo colit, & unius vel alterius Medici aut Physici pronunciata, tanquam Idola in Fano Æsculapii erecta, tanta superstitione adorat, ut Neotericorum inventa ac cogitata, nec evolvere, nec legere, multo minus pensitare velint, sed, quo suam vel cœcitatem, vel torporem, vel desidiam incrustent, Novatorum titulo mox hos contemnant, & quasi aliquid virulenti eorum scripta spirent, cuncta sua sensoria contra hæc muniant & obturent. Ingenua magis illorum videtur sagacitas, qui, quantum lucis quotidianum experimentorum scrutinium Veterum monumentis fœneretur, quamque scientiam Naturalem pariter ac Medendi Artem expoliat, ut utraque nunc splendidiore, quam olim, nitore fulgeat, observantes, multum equidem Antecessores nostros egisse cum Seneca profitentur, nec tamen omne peregisse, sed multum adhuc Posteritatis investigationi reliquisse, concedunt: potissimum cum ipse *Hippocrates, in Epist. ad Democritum*

critum scripserit, Ego ad Medicinæ finem nondum perveni, etiamsi jam senex sim. Commendamus hoc nomine præsentem Autorem, per hujus seculi inventa superiorum asserta illustrantem; ac per dissertationem Physico-Medicam modo nuncupatam, singularem in rebus Anatomicis & Medicis eruditionem nobis probantem. Complectitur hæc tres Sectiones, quarum *prior* corporis animalium internam fabricam & animæ sensitivæ operationes, cum animæ rationalis formalitate explicat; *altera* animalium quinque summa genera & sub his diversas species recenset; *tertia* tandem de animalium usu alimentoso & medicamentoso, item noxis animalium venenatorum harumque medelis agit. Totum hocce scriptum materiebus infinitis scatet, ita ut determinare nequeamus, num plus verborum, an rerum ipsi insit: cum, ut posteriores Sectiones mittamus, prior prolixissimam atque accuratissimam Physiologiam, Medicam æque ac Philosophicam, sistat, ex optimorum Scriptorum inventis ac meditationibus congestam, propriaque sedulitate atque epicrisi exornatam, ut in hunc usque diem nullam ipsi similem, multo minus hac perfectiorem, aut magis consummatam, Publico videre contigerit.

Chymischer Glückshafen / oder grosse Chymische Concordantz und Collection von 1500 Chymischen Processen ꝛc. Zusammen getragen von Joh. Joachim Bechern / von Speyer / Med. D. und Röm. Kayserl. Majestät Cammer- und Commercien-Rath etc.

hoc est,

Urna sortis fortuitæ Chymica, seu Concordantia Chymica & collectio major 1500 Processuum Chymicorum, congesta a Joh. Joach. Bechero, Spirensi &c.

Francofurti, Impensis Joh. Georgii Schiele / 1682, in 4.

Qualem sortem ex Urna hac Tibi L. B. promittere possis, vel solius hujus Autoris, per experientiam Chymicam & varia atque erudita ab eodem hactenus edita scripta, sc. *Oedipum Chymicum*, *Metallurgiam*, *Physicam subterraneam* & hujus *Supplementa*, *Psychologiam*, *Mindram Arcḥariam* &c. famigeratissimi nomen docet. Multa in hac invenies chymica, plura alchymistica, pauca medica & mechanica, ex manuscriptis ac laboratoriis celebrioribus collecta, ac propriis medi-

 tationi-

tationibus ornata; Theorias partim, partim Encheirises singulares exprimentia, & in partes 20, diversæ molis, cum Appendice, quam *Rosetum Chymicum* vocat, digesta. Earum *prior* diversa philosophorum Scripta atque Theorias, & inter hæc ipsius Becheri judicium Philosophicum de Tinctura Philosophica in via sicca, ac ejusdem Commentarium in *Monte-Snyders*, aut viam Tincturæ humidam complectitur, reliquæ vero varia experimenta & modos metalla exaltandi, maturandi, transmutandi, a scoriis suis liberandi, cum diversis encheirisibus Chymicis; & harum vigesima, miscellanea Medica atque Mechanica non unius generis, v. g. de margaritarum dealbatione, ex minoribus majorum productione, adamantum flavescentium depuratione; Speculorum Metallicorum fusione, Plantarum regeneratione &c. suggerunt.

THESAURUS LINGUARUM ORIENTALIUM, CONtinens Lexicon Turcico-Arabico-Persicum, non solum vocum tam simplicium quam conjunctarum copia maxima refertum, sed etiam innumeris phrasibus locupletatum; & Grammaticam Turcicam cum adjectis ad singula ejus capita praeceptis Grammaticis Arabicæ & Persicæ linguæ: opera, typis, & sumtibus Francisci a Mesgnien Meninski.

Viennæ Austriæ, Anno 1680, in fol.

PRæsentia tempora, quibus Turcici exercitus Viennam Austriæ infestant, Lexici hujus Turcici paucis abhinc annis in eadem urbe evulgati memoriam nobis suggerunt. Autor operis laboriosi hujus & mole pariter ac sumptibus magni est Franciscus a Mesgnien Meninski SS. Sep. Eques Hierosolymitanus, Sac. Cæs. Maj. Consiliarius ac linguarum Orientalium Interpres primarius, qui cum ex plurimorum librorum lectione & continuo annorum ultra quam viginti exercitio magnam linguæ Turcicæ, nec non Arabicæ & Persicæ, quibus Turcica exornari solet, suppellectilem sibi comparasset, alios etiam earundem literarum notitia, ob Turcici imperii amplitudinem in præcipuis Regum ac Monarcharum aulis necessaria, imbuere animum induxit.

Quamvis enim ipsum haud fugeret, extare Lexicum Italico-Turcicum *Bernhardi a Parisiis* Capucini, & Arabico-& Persico-Latina *Raphelengi*, *Giggai*, *Golii*, & *Castelli*, nec non Grammaticas linguæ Arabicæ, Per-

cæ, Persicæ, & Turcicæ, a *Martellotto*, *Metoscita*, *Erpenio*, *Guadagnolo*, *Wasmutho*, *Ludovico de Dieu*, *Maggio*, *Ryerio*, *Seamano* & aliis editas; noverat tamen, libros istos non ubivis reperiri, & ab iis, qui Turcicas literas tractandas susceperunt, multa ad syntaxin ejus linguæ pertinentia prætermissa deprehendit. Quamobrem ut pleniorem istarum linguarum thesaurum aperiret, omnibus immensi laboris, maximarum impensarum aliarumque difficultatum obstaculis insuper habitis, Johannem Lobingerum civem Noribergensem chalcographiæ peritissimum ad lares suos invitavit, ejusque opera characteres Arabico-Turcicos cum aliis typis ad hoc opus necessariis incidi, ac postea typographia integra jam satis instructa, Lexicon hoc cum adjuncta Grammatica imprimi curavit. Ac in onomastico quidem, juxta notissimam Alphabeti seriem disposito, voces & phrases Turcicas, Arabicas, & Persicas, characteribus etiam Latinis secundum pronunciationem Turcis assuetam expressas, primum per alia earundem linguarum synonyma, deinde vero Latine, Germanice, Italice, Gallice & Polonice explicat. Nonnullas tamen voces & phrases, in communi loquendi usu minus vulgares, Latine & Italice tantum, eas vero, quæ non nisi in libris profundioris doctrinæ occurrunt, Latine tantum interpretatur. Interserta nonnunquam etiam invenias vocabula ex Tatarica lingua deprompta, de qua etiam in Grammaticis institutionibus nonnulla afferuntur. Onomasticum enim hoc, quod cum appendice seu auctario subjuncto ultra sexies mille paginas extenditur, excipit Grammatica Turcico-Arabica & Persica in septem partes distributa, in qua orthographia, etymologia, syntaxis, & prosodia istarum linguarum perspicue traditur & exemplis illustratur. Reliqua ad splendidi hujus operis methodum ac usum spectantia Autor in prooemio fusius exponit, ubi notas quoque, quibus Turcicas voces ab Arabicis & Persicis distinxit, aliosque characteres, quibus passim usus est, declarat, & Autores Turcicos, Arabicos, Persicos aliarumque gentium editos & manuscriptos indicat, e quibus hunc thesaurum linguarum orientalium collegit.

PREUVES & PREJUGEZ POUR LA RELIGION Chrestienne & Catholique, contre les fausses religions & l'Atheisme, Par M. F. Dyrois, Docteur en Theologie de la Faculté de Paris.

sive

Probationes & præjudicia pro Religione Christiana & Catholica, contra falsas religiones & atheismum, M. F. Dyrois, Doctoris Theologi in Facultate Parisiensi.

Parisiis, 1683. in 4.

Pias mentes non facile alius dolor gravius afficit, quam cum divinam veritatem & gratiam aut proterve rejici, aut simulata professione jactari vident, factis sive moribus negatam & elisam. Ita David stultitiam impiorum & hypocrisin eorum, qui religionem profitentur, acerbis querelis toto fere Psalmorum libro persequitur. Ita ipsum Christum ex vaticinio Davidis Ps. 68, 10. *comedit zelus domus Domini.* Joh. 2, 18. Prædixit tamen idem, & confirmarunt Apostoli ejus, utrumque malum, atheismi nempe & simulatæ religionis, indies majora incrementa sumturum esse, & circa finem mundi vix vestigia veræ fidei superfutura: quæ cum impleri deprehendant temporibus nostris fideles & pii, spem quidem de Ecclesiæ externa felicitate in mundi hac fece abjiciunt, solatium tamen capiunt, sperantes, non minus comprobatum iri eventu, quæ de conservatione piorum, utut numero paucorum & sorte miserabilium, Servator promisit. Pugnant interea, ejus auxilio freti, tum adversus animi sui trepidationes, tum adversus insultus impiorum; & causam Dei, pro viribus divinitus concessis, ore, scripto, morum sanctitate, inter tot corruptelas servata, defendunt. Inter eos vero, qui contra calumnias & sophismata atheorum & heterodoxorum calamum strinxerunt, non sine eruditionis, eloquentiæ & zeli laude comparet Autor hic Theologus Parisiensis. Audiamus eum de instituto suo, in Præfatione operis, pie & docte scribentem. Præmittit encomium religionis Christianæ, qua nihil toto orbe attentione nostra dignius esse, merito statuit. Hæc enim, ait, docet omnia, quæcunque homines ratione præditi cognoscere cupiunt, ad cursum præsentis vitæ recte tenendũ, & melioris atque æternæ post mortem possessionem adquirendam. Ostendit hæc, quis sit Autor omnium rerũ, quo fine hæ productæ sint, quis sit earũ licitus usus: quid sentiendũ de Ente supremo, omnium aliorum causa effectrice: quid sit summum bonum, quibus mediis ad id perveniatur: quæ sint mala, quale contra ea remediũ. Tantos vero & tam certos esse tradit doctrinæ hujus characteres, ex quibus divinitas & veritas ejus agnosci possit, ut neminem latere, aut fallere queant, qui debitam attentionem adhibeat, ideas sive conceptus ejus superare omnes & speciosissimas Philoso-

losophorum speculationes. Argumenta pro ejus veritate ex intuitu creaturarum, & ratiocinatione subtiliori, non pauca quidem oriri, sed longe evidentiora esse, quæ ipsa historia religionis propagatæ, Prophetiarum antiquissimarum eventus, & effectus doctrinæ probe considerati, suppeditent. Infert inde, excellentiam & veritatem religionis Christianæ demonstrari luculentius & firmius non posse, quam si simpliciter referatur & consideretur, quomodo in orbe stabilita sit, quid eam præcesserit, quid sit consecutum; tum quomodo conservata fuerit. Intuitu hujus ordinis & horum eventuum, orbem terrarum persuasum fuisse de veritate prædicationis de Deo & de officio hominis, cum aliis viis per paucorum philosophantium subtilitates parum effectum fuerit, nec superatæ dubitationes & difficultates. Quoniam vero multi ea vel præsumtione tumeant, vel præjudiciis ex sua imaginatione aut assuetudine a teneris, quæsitis occupentur, ut nihil credere velint, quam quod ratiocinatione assequantur; visum sibi esse, scribit Autor, a primis cujuscunq; religionis elementis, quæ sola ratione comprehendi possunt, initium facere, & stabilitis veritatibus, quæ sensus communis inficiari non potest, ostensum ire, necessario recipiendas etiam esse reliquas, quæ a Christiana religione proponuntur, utut incredibiles appareant. Putat autem Deum ipsum hac via progressum esse. Ex principiis enim illis generalioribus, quæ Philosophi, & quæ ipsa doctrina Moysaica proposuerit, inductos esse homines, ut respicerent ad rerum visibilium conditorem, ejusque perfectionem, & in gubernando mundo sapientiam: ad præstantiam humanæ naturæ: ad officia hominum erga Deum & inter se: ad usum creaturarum decentem: ad studium & acquisitionem summi boni: Tum ad expendendum, quid variæ Theologorum & Philosophorum opiniones doceant & inferant, istis principiis vel conforme, vel adversans. Quo igitur tempore Christi doctrina prædicari cœpit, gentes, quibus ea primum annuntiata est, jam assuetas fuisse ait, ad disserendum de veritate opinionum circa religionem & cultum divinum, ideoque facilius intellexisse, quæ disquirenda & credenda proponebantur. Quemadmodum enim prius homines sumus, quam Christiani: ita usu rationis opus esse, ut cognoscamus, præferri Christianismum debere omnibus aliis religionibus. Tanto igitur expeditius esse, hujus veritatem & dignitatem agnoscere, quanto magis præparatæ sint mentes ad materias, quas tractat.

His ita præmonitis & consideratis Autor Libr. I enarrat, quæ ex lumine rationis de primariis religionis cujuscunque articulis proponi possint.

possint. v. g. de consensu gentium super existentia Dei: de eventibus rerum: de immortalitate animæ: de libero arbitrio; intersertis etiam argumentationibus physicis. Libr. II. ad cognoscendum hæc cum certitudine opus esse revelatione divina, si absq; falsi intermixtione doceri velimus, monstratque Philosophorum errores, & quibus argumentis & notis veræ revelationes a suppositititiis & falsis dignosci debeant, easque notas S. Scripturæ V. T. traditisque in ea revelationibus, præsertim per Noachum, Abrahamum & Moysen, inesse probat, & quæ iis ab impiis objiciuntur, refutat. Lib. III & IV omniũ excellentissime reperiri omnes illos characteres demonstrat in Revelatione Jesu Christi, Domini nostri, & scriptis Apostolorum & Evangelistarum. Lib. V progressum, profectus, & effectus religionis Christianæ recenset, & contra Judæos argumentatur. Lib. VI deducit, omnes revelationes & religiones, quæ cum doctrina Christi non conveniant, falsas esse, sive ob idololatriam, quæ Christianismi tempora præcessit, & morum pravitatem inde secutã; sive ob corruptelas & hæreses: & speciatim Mahometanos impugnat. Hæc omnia ita proponit & firmat, ut in plerisque applausum meriturus videatur etiam discrepantium circa articulos fidei quosdam Theologorũ, aliorumque doctorum virorum. At Lib. VII scopum suum, posteaquam contra hæreses veteres disseruisset, coarctat, eoque deflectit, ut fundamento solido & immobili, quod in libris præcedentibus magnifice præstruxerat, adjungat aut superficiat id ipsum, de quo cum Romanæ Ecclesiæ doctoribus tot annis disceptant repurgatæ religionis assertores, Traditionem nempe ore factam, & quidem eo modo descriptam & staturninatam, qui hypothesi Romanæ convenit. Hinc efficere vult, religiones omnes, quas sectarum & hæresium nomine & numero censet, adeoque vel maxime etiam nostram, quæ B. Lutheri ministerio prædicari superiori seculo cœpta est, rejici debere. Extollit felicitatem, amplitudinem & potentiam religionis Romano-Catholicæ. Laudat etiam exempla sanctorum morum & conversionis gentium a Clero Romano edita. Elevat & exprobrat nobis paucitatem, & alia, quæ fidelis, utut parvi gregis, signa esse scimus, nec minas aut omina ejus metuimus, cum eadem nobis fata minitatur, quæ hæreses veteres incurrerint. Recoquit etiam veterum calumniam, quod Principes Germaniæ non aliam secessionis ab obedientia Romanæ sedis causam habuerint, quam cupiditatem invadendi & retinendi bona Ecclesiastica. Sed hæc atque alia breviter hic notari debuerunt, ne agnita videantur. Refutata sunt dudum

dum a multis, &, si aliqua responsione digna judicentur, non deerunt, qui eam in tempore possint reddere. Meliora sunt, quæ secunda Libri VIII parte adversus Socinianos disputat, nisi cum iterum ad axioma suum de Traditione regreditur, existimans hoc maxime refutari & reprimi istos posse, qui Scripturæ fidem cavillis perpetuis eludant.

Addere lubet, quæ de Scriptoribus adversus Atheismum, sive pro veritate Christianæ religionis in præfatione compendiose tradidit. Scripsisse refert secundo & tertio post Christum seculo adversus Paganos & Judæos *S. Justinum* Martyrem in Apologetico, in dialogo contra Tryphonem Judæum, & in opere contra gentiles; discipulum Justini *Tatianum*, libro contra gentes; dein *Theophilum Antiochenum; Athenagoram* in scripto ad Imperatores; *Minutium Felicem* in dialogo elegantissimo; *Tertullianum* in Apologetico, itemque contra Judæos & ad Scapulam; *Clementem Alexandrinum* plurimis locis in libris Stromatum; *S. Cyprianum* libris ad Demetrianum & de vanitate idolorum; *Originem* contra Celsum. Quarto seculo *Lactantium* & *Arnobium*. Superesse etiam tractatum excellentem *S. Athanasii*. Idem egisse *S. Chrysostomum* in præstantissimis homiliis, ut & *S. Cyrillum Alexandrinum* in libris contra Julianum Apostatam; *Eusebium Cæsariensem* de præparatione & demonstratione Evangelica; *S. Augustinum* libris de veritate religionis & magno de civitate Dei opere: præter multa, quæ Patres scriptis contra hæreticos inseruerint. Post illa tempora nihil tale legi, usque ad *Anselmum* & *Thomam Aquinatem*, cujus Summa contra gentes exstat. Posteaquam vero multæ Barbarorum provinciæ a Christianis detectæ sunt, & commercia cum Mahometanis frequentari cœperunt; rediisse ad materiam hanc tractandam doctores Christianos, insignemque operam navasse *Raymondum de Sebunde, Ludovicum Vivem* & *Granatensem*. Meruisse etiam apud Romano-Catholicos laudem ex dissentientibus *Philippum Mornæum* Plessium, & *Hugonem Grotium*. Memorat inde cum elogio opus *Hueti* de demonstratione Evangelica, paucos ante annos editum, & quæ *Episcopus Meldensis* scripserit. Ex quibus omnibus collegisse se fatetur, quæ valida & plausibilia sibi visa fuerint. Præteriisse vero de industria veterum gentium adversus Christianos calumnias, dudum ab Ecclesiasticis scriptoribus retusas. Evitasse etiam controversias quasdam particulares & criticas, quæ ad demonstrandam veritatem nihil proficiant. Abstinuisse ab omnibus, quæ non certissima judicaverit, & a disputatione inter Christianos non dependentia. Pia est, quam sub-

subjungit, admonitio, quod sine precibus gratiæ divinæ illuminatio impetrari non possit; absque gratia vero hac ne crassissimi quidem errores deponi queant, & argumentorum robur nec a sagacissimis agnosci: cum ipsius Christi divina verba tantis miraculis firmata, non nisi misso Spiritu Sancto perfectam fidem & operationem invenerint.

NOVUS COMETES,

a medio Julii anno 1683 Lipsiæ visus.

Die 13. Julii st. vet. Lipsiam rure nunciatum est, denuo Cometam in cœlo conspici. Nec abnuit huic nuncio nox insecuta, quæ novum hunc advenam Amico, ad quem perlatus erat rumor, oculos per cœlum solicite circumferenti primum detexit. Præter tractum tamen cœli, in quo Phænomenon hoc offendit, regionem scilicet Ursæ majori & Aurigæ mediam, cujus sparsæ stellæ in Jordanis asterismum congestæ sunt, nihil ab ipso tunc notatum.

Postero die 14, circa XI vespertinam promiscue visus est, non procul a loco, unde superioris anni Cometes cursum suum occeperat: corpore exiguo, nec stellis tertiæ dignitatis par, lumine diluto & subalbicante, caudaque tenui, nec nisi oculis vegetioribus obvia, ad paucos etiam gradus versus verticem protensa.

Hoc insequentibusque diebus captæ sunt ejus a proximis Fixis distantiæ, quantum cœlo vario, & per crepusculinam lucem, licuit: at quia Fixæ istæ in Catalogis non comparent (a notis enim & insignioribus stellis phænomeni distantiam capere locus observationi incommodus non permisit) calculus motus eousque nobis differendus est, donec supputatis Fixarum illarum locis, cursuque Cometæ peracto, integram ejus historiam una veluti Tabula exponere liceat.

Hoc interim compertum habemus, motum ejus in antecedentia niti, languidum, & dietim vix bessi unius gradus æqualem; quem tamen hujus diei (scribimus autem hoc pridie Kal. Aug.) observatio nunc intendi conjicere nos fecit. Distitit autem circa mediam noctem a Lucida in capite Aurigæ circiter 6°. 30′, ab Humero ejusdem plus 5°; superato jam Coluro Solstitiorum versus Capellam & Eclipticam, sed (nisi conjectura fallimur) arcu circuli minoris, tendens: Longitudo utcunque æstimata fuit 28° ♊, cum latitudine 27° Borea, quæ sub initium apparitionis erat 30°.

ACTA ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Septembris, Anno MDCLXXXIII.

MISCELLANEA ERUDITÆ ANTIQUITATIS, sive Supplementum Gruterianum: in quo eruditiora & intellectu difficiliora Marmora a Grutero omissa enodantur; statuis, gemmis, nummis, & toreumatis illustrantur; consarcinante JACOBO SPONIO Medicinæ Doctore & Professore Collegio Lugdunensi Aggregato.

Lugduni 1679 & 1683, in fol.

OMnia nata interire, neque quidquam immortale esse in terris, sed quæ manibus hominum facta sunt, iisdem concidere ac dirui, æreis & marmoreis quam maxime patet monumentis. quæ ab auctoribus immortalitati nominis, quod cum æternitate temporum certet, destinata, vix per aliquot secula durarunt; devastationibusque bellicis obruta, aut situ & carie exesa, exiguam sui memoriam posteris reliquerunt, ex cineribus & ruinis urbium hodie repetendam sollicitéque effodiendam. Quo magis laudanda est eorum industria, qui de bonis litteris bene merituri, in desolatarum urbium ruderibus consepultas lapidum memorias investigant, arbitrati antiquis lapidibus ceu fundamentis meliorem eruditionem superstrui: & his adminiculis fulti multa latinitatis sauciæ vulnera feliciter sanarunt, vocabulis luxatis genuinas litteras, orationi hiulcæ appositas sententias, vetustate deletis nominibus memoriam, & obscuris lucem ex obsoletis statuis, scabrosis cippis, & squalore obductis ac temporis injuria fere abolitis monumentis restituentes. Omnium cæterorum industriam studii hujus assiduitate & felicitate proventus supergressus est JANUS GRUTERUS, qui omnes sive ab aliis editas publice, sive pri-

privatim transmissas aut aliunde erutas Inscriptiones vasto opere collegit: quod eruditorum omnium applausu exceptum, qui incredibilem monumentorum quæ vetustis saxis continentur præstantiam, & late diffusam per omne genus priscæ ac reconditæ doctrinæ varietatem veneratione prosecuti, *admirandi* elogio passim celebrarunt. Inde utique nec aliunde ferme petendi varii Sacrorum ritus; Fœderum formulæ; Magistratuum scita, munia, discrimina; Collegiorum; Corporum, Professionum genera, officia, rationes; Domus Augustæ ministeria; Tituli operum publicorum; multa domi militiæque instituta: adde Manium jura; Pietatis mutuæ Parentum, Conjugum, Liberorum, ac eruditæ simul elegantiæ monumenta; principis denique gentium Populi nomina, ætates, tribus; singula publicis quasi tabulis descripta. Hæc certe aliaque, enarrante doctissimo Spanhemio *sub init. Dissertat. IX. de præstantia & usu numismatum*, tot literatis ex omni memoria ætatum, temporum, civitatum Saxis, impensum quoddam pretium apud gnaros talium ac intelligentes haud immerito constituunt, eorumque assertores ac vindices æternitati consecrant. Igitur ad consummandam Gruteriani instituti nobilissimi utilissimique (quod accessionibus locupletabitur, quamdiu bonis literis honor constabit) laudem complures editis hoc sæculo quas ipsi deprehenderunt Inscriptionibus insignem operam contulerunt; REINESIUS vero, cujus Syntagma anni superioris mense Aprili pag. 89 recensuimus, & cui hoc studium ætatem fuit, eorum spicilegia colligendo & ad Scaligero-Gruterianas rationes componendo largam earum messem coacervavit: & nunc elegantissimæ doctrinæ ac variæ eruditionis vir JACOBUS SPONIUS Medicus & Polyhistor Lugdunensis idem institutum magno elegantiarum apparatu instructus strenue urget. Ac superiori quidem nono & septuagesimo sæculi anno *Supplementi Gruteriani* Partem primam, ejusque *primam* sectionem, sub titulo *Miscellaneorum eruditæ antiquitatis* emisit, universumque per partes proditurum opus Serenissimo Galliarum Delphino nuncupavit; hoc vero quem agimus anno sectionem *secundam* & *tertiam* publici juris fecit: ubi magisne nitorem typorum, chartæ munditiem, elegantiam iconismorum, & artificiosam accuratamque marmorum delineationem mireris, an adjectorum discursuum variam eruditionem suspicias, ambiguum est. Sponianum sane Gru-

Gruteriano operi, cui supplendo & explicando expoliendove operam hanc impendit, palmam prærepturum esse, ubi ad justæ magnitudinis molem excreverit, dubitationi locus vix relinquitur. Tribus enim libris omnia constituit Auctor se collecturum marmora; quæ vel in Gruteriano opere nondum viserentur, cumprimis Græca; vel male in eo posita aut vitiose descripta ipse iter per Italiam Græciamque faciens accuratius enotasset, aut ab amicis accepisset, aut ex libris post Gruterum editis hausisset; vel denique quorum imagines & typos nondum quisquam vulgasset, & quæ eruditas ac intellectu difficiliores inscriptiones gemmis, statuis, musiuis & toreumatis illustratas exhiberent. *Primum* librum *septem* vel *octo sectionibus* absolutum iri indicavit, quarum *tres* suis distinctæ articulis jam prodierunt, nitidissimis æneis tabulis artificiose exsculptis insignes, quæ sacra ac Deorum historiam, inque sacrificiis usitatorum rituum, Mænadum, Musarum, Collegiorum & aliarum ad bonas literas intelligendas proficuarum rerum cognitionem illustrant. Sub finem de *tripodibus* Dissertatio annexa est, eique præmissa tabula e nummis & aliunde petitas varias tripodum formas ob oculos ponens. Ut quæ restant sectiones partis hujus absolvere, sed & reliquas duas partes integri operis adornare liceat, celeberrimo Auctori idoneum otium & ætatem ac vires præstantissimo studio suffecturas a DEO precari bonarum litterarum nos jubet amor.

SANCTI GREGORII PAPÆ PRIMI COGNOmento Magni Milleloquium Morale; Autore R. P. Jacobo Hommey Augustiniano, Communitatis Bituricensis.

Lugduni 1683. in fol.

NOn inepte quidam, cum Patres Ecclesiæ tam Græcæ quam Latinæ in ætates, primam, mediam, & ultimam distribuunt, ac cuique ætati quatuor Cardinales Patres tum Græcos tum Latinos assignant, ex Latinis primæ ætatis Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, & Gregorium M. pro cardinalibus habent. Hi enim validissima quatuor Ecclesiæ Latinæ fulcimenta præter cæteros sunt visi, imo & tanti a Canonistis fuere habiti, ut, quod Glossator *ad Jus Canonicum* & Ever-

har-

hardus *in Topica Legali* observavit, ipsis standum in rebus certis dixerint, Hieronymo puta in Translationibus, Augustino in Disputationibus, Gregorio in Moralibus, & Ambrosio in Sacramentis seu in Allegoriis sacris. Fuere autem Patrum horum quatuor opera non evoluta tantum ac revoluta quam diligentissime, sed a multis in succum etiam atque sanguinem, quod ajunt, conversa. Fuerunt quippe ex varii ordinis Fratribus, qui in otio illo monastico flores ex spatiosissimis Patrum campis decerpsere; quemadmodum & liber extat *Deflorationes Patrum*, rectius, *Flores ex Patribus*, inscriptus. Notus præ aliis est *Bartholomaus Urbinas* seu *de Urbino*, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Vir, Trithemio teste, non *in divinis* tantum *scripturis studiosus & eruditus*, sed & *operum sanctorum patrum perscrutator*. Hic enim *Milleloquium Augustini*, quod *Augustinus Triumphus de Ancona* inchoaverat quidem, sed morte præventus non absolverat, perfecit; seu, ut Sixtus Senensis de eo in Bibliotheca Sancta, *omnia fere D. Augustini volumina tenens contexuit e variis sententiis ac locis opus ingens duobus tomis constans in explicationem totius scriptura &c.* Habuit autem Urbinas præduces hac in re, præter Augustinum Triumphum, adhuc alios. Ita enim ille in epistola præliminari ad Clementem V. Pontificem Romanum: *Consideravi doctorum Bernhardi compilatorem atque Gregorii; volui itaque ob devotionem, cui ex devotione obligor, aqualiter esse Augustini; imitatus Archidiaconum Aretina Ecclesia, qui de dictis hujus Doctoris eximii omnes fere epistolas Pauli glossavit. Secutus etiam Eusebium Abbatem, qui de libris ejusdem volumen sub vocabulo Florum Paradisi transcripsit; occurrit insuper moderna inspectio viri spectabilis, venerabilis amici mei, Domini Johannis Andrea de Bononia, Decretorum Doctoris eximii, qui de vita & libris beati Hieronymi luculentum librum edidit, & Hieronymianum nuncupavit.* Scripsit autem idem Bartholomæus de Urbino & *Milleloquium Ambrosianum*, & quidem ad mandatum ejusdem Clementis Papæ, prout ipse in epistola præfixa profitetur. Sed ecce! & *Milleloquium Gregorianum*, *Milleloquium* inquam *S. Gregorii M.* qui Patrum cardinalium Latinorum primæ ætatis quaternionem meritissimo suo complet. Scripsit illud *P. Jacobus Hommey*, Augustinianus, idque Innocentio XI, Pontifici hodie Maximo, dedicavit. Cum enim animadverterit hic autor, *duo Milleloquia Bartholomai Urbinatis* lan-

laudari ab omnibus, tractarique utiliter, dolueritque non simile quid tentatum in Gregorio, Bernhardo, aliisque Patribus, (tentatum autem simile quid fuisse, verba Bartholomæi de Urbino supra allegata docere ipsum potuissent) *Milleloquium Gregorianum* adornare ipsus voluit, inque eo quicquid Gregorius non ad formandos tantum mores scripsit, sed & quicquid in eo ad Theologiam Scholasticam, Positivam, Asceticam, sacrarum literarum intelligentiam, Jus Canonicum, Ecclesiasticamque disciplinam spectat, ordine digessit alphabetico, notisque perpetuis illustravit. Opus hoc autor ipse commendat, ut Theologis, Interpretibus, Ascetis, Concionatoribus, Canonistis, omnibus denique Christianis longe utilissimum. Et sane non collectæ tantum in eo ex libris Gregorianis sunt sententiæ, sed loca etiam obscuriora adnotationibus doctis elucidata; cumque loci operis alii sint Theologici, alii Historici, alii mixti; Theologici, Canonici inprimis atque Ascetici, in varias divisiones ac subdivisiones sunt secti, adhibitis etiam quæstionibus & argumentationibus Syllogisticis, ut tractatus integri ac dissertationes videri possint. Sed audite Autorem ipsum has suas merces sic commendantem in præfatione ad Lectorem: *Milleloquium hoc nostrum omnium tractatuum ejus* (Gregorii) *supplementum, lumen, medulla est, nec mera censeri debet sententiarum collectio indigestaque moles; quinimo corpus doctrinæ suis membris distinctum, constans nervis &c.* Et sub finem: *Vix tibi deinceps opus fuerit aliorum tractatus evolvere, ut de quovis Theologico, Morali, Ascetico, Canonico capite ad amussim disputes. Quodlibet proponatur, doctissime, ornatissime, efficacissimeque pertractabitur a te, exhaurietur, adeo ut meo Milleloquio utaris ceu quodam omnium scientiarum penu, gazophylacio, encyclopædia, usque tibi erit liber & omnis, & multiplex, & unicus.*

DESCRIPTION DE LA LOUISIANE, NOUVELLEMENT decouverte au Sud-Oüest de la Nouvelle France par ordre du Roy &c. par le R. P. Louis Hennepin, Missionaire Recollet.

 seu

seu

Descriptio Louisianæ, nuper detectæ ad meridiem & occidentem Novæ Franciæ, ex mandato Regis; cum tabula Geographica & relatione de moribus & victu barbarorum: dedicata Regi, a R. P. Ludovico Hennepino Missionario Recollecto & Notario Apostolico.

Parisiis 1683. in 12.

L*Ouisiana* nomen tractui Americæ septentrionalis Galli nuper dare cœperunt, sive quod incolæ Solem *Louis* vocant; sive ad nomen Regis Christianissimi respicientes; sive quod simul ad emblema alludant, quo Regias virtutes & actiones cum Sole comparare ingeniosi quidam scriptores assueverunt. Inde est, quod in dedicatione sua, ut & in fine libri, autor hic, professione monachus, ordinis S. Francisci, ex severiori Recollectorum disciplina provinciæ Atrebatensis, Regi novum & ingens in Americanis illis provinciis regnum ominatur: reperta jam via, hucusque non explorata, per lacus & flumina, quibus ex nova Francia in sinum usque Mexicanum navigari potest. Hujus indagatio non semel a Gallis tum militibus & mercatoribus, tum missionariis Ecclesiasticis, æmulatione & invidia, ut ex hoc ipso libro apparet, aliquando certantibus, cœpta, sæpe tamen interrupta fuit. Conatum *Jollieti* anno 1673, ex relatione *Marquettæ* Jesuitæ, *Thevenotius* in tractatu nuper memorato exposuit. Paulo ante *Robertus Sallius* Eques anno 1669 iter ingressus, ultra fines lacus *Ontarii* sive *Frontiniaci* non pervenerat, variis remoris impeditus, donec anno 1675 ex cessione Comitis Frontiniaci, Novæ Franciæ postmodum Gubernatoris, (a quo & lacus & munimentum adjacens nomen habet,) Regium diploma impetraret, ad Frontiniacam munitionem, quæ subitaneo opere ex vallis & cespite exstructa erat, amplificandam & cæmentis firmandam; deinde anno 1676 novo privilegio ad exercendam pellium mercaturam excitatus, serio de itinere occidentem & meridiem versus cogitaret. Assumsit autem ad religionis Christianæ rudimenta barbaris proponenda, ex Recollectorum sodalitio mona-

chos

chos tres. Inter eos fuit autor hujus descriptionis, qui paulo ante in colonia Gallica 14 aut 15 familiarum ad Frontiniacum collecta sacerdotis & catechetæ munus exercuerat, & liberos *Iroquiorum* (ita barbari indigenæ illius tractus, Gallorum fœderati aut clientes vocantur) literis imbuere cœperat.

Orsi sunt iter mense Novembri anno 1678 lembo majori usi, hominum primum 16, postmodum 32 comitatu, & mercibus, quas barbari desiderant, ferramentis præcipue, instructi. Ingentes in vasto illo terrarum tractu lacus sunt, a Geographis minus recte notati. Eorum quinque maximis Galli nomina *Delphini*, *Aureliani*, *Condai*, *Contii* & *Frontiniaci* dederunt. Hic coloniis Gallicis *Monti Regali* & *Quebecō*, ubi Episcopi sedes habetur, propior est. Ex lacubus hisce ingentem aquarum molem celebre *S. Laurentii flumen* & sinus haurit. Isti lacus per transeuntia flumina inter se connectuntur, periculosa tamen navigatione, tum ob rapiditatem amnium, tum ob cataractas immanes: quarum una, ad Niagaram fluvium, *magni saltus* nomine famosa, ad 500 pedes alta est. At Barbari lintres habent ex arboribus cavatas, vel ex arundinibus & juncis ita compositas, ut fere non nisi duos tresve homines capiant; eaque sunt levitate, ut cum ad cataractas perventum est, vel ab uno fluvio in alium transeundum, bajulari, aut per terras nive oppletas trahi possint. Ita fit ut flumina celerrime pernavigent, & improvisi hostibus superveniant, aut venationes in dissitis terris exerceant. Talibus scaphis utendum etiam fuit Sallio & sociis, cum majora navigia subvehi & transferri non possent. Facilis tamen est majorum navigiorum structura ob materiæ copiam: eaque infra cataractas, per quas nullus navibus ascensus patet, fabricari, & navigationem commodiorem, barbaris vero terrorem facere possunt. Etsi enim ex commerciis cum Anglis & Batavis arma Europæa quidam acceperint, pavide tamen nec satis perite iis utuntur, ita ut centeni Europæis decem non resistant. Cæterum molestissimum fuit hoc iter, tum ob frigus, quod sub climate illo non est mediocre, & flumina glacie adstringit, tum ob summam omnium rerum penuriam, cum commeatum sufficientem lintrium angustia non caperet, sed victitandum esset modico frumenti Indici demenso, eoque tosto, plerumque vero carne ursorum aut bubula, pingui quidem, sed ob salis & aromatum defectum insipida. Mirum

vero

vero eſt, quod carnes illas, ſine ſale ſiccatas, in ſaccis ex pilis taurinis compoſitis, ad quatuor menſes barbari ſervent, ita ut recentis ſaporem retineant, & jus ex iis coctum bibatur; quod optimum potus genus eſt, ubi præter aquam ferme nihil habetur, quod ſitim reſtinguat. Acceſſit barbarorum nequitia & perfidia, quippe quos non Batavi ſolum, ſed & ex Gallis quidam Sallii æmuli ſtimulabant, ut iter quovis modo, mentiendo etiam & pericula fingendo, impedirent. Sic coactus fuit, amiſſis etiam naufragio mercibus non contemnendi pretii, Frontiniacum miſerrimo modo pedes remeare; cum prius inter lacum Delphinum & fluvium, cui *Segnelay* nomen fecerunt, in finibus *Ilinorum*, domum aliquam *Crepicordii* ſeu *Crevecoer* nomine, exſtruxiſſet & communiiſſet, poſtea tamen defectione ſociorum derelictam. At Hennepinus rogante Sallio, & excitatus a ſodalibus monachis, iter, duobus Gallis comitantibus, continuavit, ut non ſolum alia flumina, ſed & ingens illud, in quod cætera incidunt, cui accolæ *Mechſaſipi* ſive *Miſſisſipi* a magnitudine, ſed Galli ab illuſtriſſimo Colberto, coloniarum & navigationum ſummo poſt Regem patrono, nomen fecerunt, aſcendendo & deſcendendo ad 500 leucarum longitudinem enavigaret; eo tamen fato, ut non ſaltem fame & fatigatione fere conſumeretur, ſed & per menſes novem captivi loco a gente *Iſſatorum* ſive *Nadoveſſorum*, una cum ſociis duobus, haberetur, quotidie mortem a barbaris exſpectans, quam ex monachis Gabriel Ribukdæus, nobili in Burgundis genere natus, alio loco, ſed in hoc ipſo itinere oppetiit, clava barbarica trucidatus. Supervenientibus tandem Gallis quibusdam, mercaturam exercentibus, & dimiſſus ab hero barbaro qui ſervitutis rigorem adoptionis titulo emolliverat, filiumque ſuum vocabat, poſt annos a cœpta navigatione fere tres, Frontiniacum rediit, menſe nempe Julio anno 1681. Quæ omnia ex narratione ejus non ſine commiſeratione, ſed & cum admiratione legentium percipi poſſunt. Sed præſtat de regionibus ipſis & incolarum moribus & victu notabilia quædam excerpere.

Regio ſita eſt ad occidentem Novæ Franciæ in meridiem protenſa, inter gradum latitud. ſeptentrionalis 50 ad 36. A ſeptentrione & ortu æſtivo habet barbaras gentes, & verſus ortum colonias Anglorum, Gallorum & Batavorum. Cum vero, poſteaquam Hennepinus iter ſuum finiit, anno ſequenti 1682 Sallius, flumine Colbertino

ad

ad 300 leucas ulterius descendens, usque ad sinum Mexicanum navigaverit, novasque gentes, & inter eas *Ovamatas*, qui regem, & aulam ministris sapientibus ordinatam habent, detexerit, accuratior & amplior descriptio sine dubio brevi evulgabitur; cujus spe tabulæ Hennepinæ, ut imperfectæ, exemplum Actis hisce addere supersedimus. Quod vero naturam & temperamentum locorum attinet, feracissima omnis generis frugum terra ista perhibetur, etiam vitium, quæ ibi sine cultura crescentes, ad arbores eriguntur, & racemos uvarum ingentes ferunt, unde vinum Gallico fere æquale exprimitur. Quoad calorem & frigus, Europæis provinciis non absimilis est, cum quibus in eodem climate jacet, nisi quod ob lacuum & fluviorum copiam depressior est & humidior, sed ideo etiam fertilior, & incredibili pascuorum copia abundans. Admittit itaque nostri frumenti, tum leguminum & olerum omnium sationem & plantationem: at arbores proceritate & specie fructuum nostras vincunt. Major etiam omnium ferarum multitudo & varietas est, ut & piscium, & volatilium. Inprimis ingentes boum sylvestrium, sive urorum, greges circumvagantur, quorum venatio barbaros maxime occupat. Ursorum, cervorum, caprearum, luporum, castorum non parvus numerus est: ranarum ea magnitudo, ut voce mugitum boum fere æquent. Serpentes & alia venenata non desunt; sed & remedia adversus ea ex herbis in promtu habentur. Alicubi ad ferri & æris fodinas spes apparuit.

Hominum pro vastitate regionum numerus exiguus, sed corpora robusta & morbis raro subjecta; quia continuo venatu & labore, ut & saltatione fere quotidiana exercentur, & ita cibos, quamvis viles & insulsos, bene digerunt: famem tamen ad tertium aut quartum diem, etiam insidiarum aut venandi causa tolerant: cutem ita assuefecerunt, ut pulicum & insectorum aliorum morsus, aut non sentiant, aut negligant, & in terra nive aut glacie plena seminudi cubent. Sarcinas ingentes portant, mulieres plerumque, quantas tres viri Europæi non gestarent. Iter 300, vel 400 leucarum, belli aut venationis causa, longius illis non videtur, quam Gallis via, qua Parisiis Aurelianum itur. Fœminæ licet gravidæ nihil remittunt ex labore, & enixæ ad omnia officia domus statim redeunt: gibbosi aut alio vitio debiles rarissime inter eos conspiciuntur. Fatigati aut ægrotantes balneo calidissimo & fricatione vires recipiunt; dolores membrorum incisione,

 sione,

sione, expressione sanguinis, & unctione leniunt & superant. Decocta ex corticibus, febrium & aliorum, si qui sunt, morborum remedia præbent; variolis tamen nulla quærunt. Impostores inveniuntur, qui violenta tractatione, multisque præstigiis, nescio quid decumbentibus extrahere & evellere se fingunt, dum domestici commessationi & saltationi superstitiose indulgent. Narrat Autor se quoque pro medico habitum, cum infantem morti vicinum baptizaret, qui postea convalescere inciperet, quod aqua tingi, & cruce signari illum vidissent; sed magis, quod venæ sectione asthmaticis succurreret, & puerorum vertices novacula tonderet. Vestitu etiam, antequam Europæi in terras istas venissent, usos esse constat, pellibus nempe ferarum & sandaliis ex corio simplici confectis; norunt enim pelles cerebro animalium infectas, cerdonum arte paratis similes efficere. Telam ex urticarum fibris crassam texunt, in usum indusiorum. Fœminæ vestitus cincturæ genere a viris distinguuntur. Imberbes sunt hi, nec pilos, nisi in puerorum capitibus, patiuntur, horrentque Europæos barbatos & capillatos. Domi fere nudi incedunt, pueri inprimis & puellæ; tingunt corpora atro vel rubro colore, quidam etiam animalium figuris. Floribus & plumis capita, conchyliis & globulis fictilibus ex porcellana (quam vocant) collum, brachia & aures ornant. Mores in universum fœdi & improbi. Nullus illis pudor est, non ætatis, non sexus reverentia: obsequuntur inverecundissime, viri fœminæque, non naturæ saltem, sed & libidini: illoti & squalidi præterea tota vita. Matrimonii nullum est vinculum; plerique uxores, prout lubet, assumunt & dimittunt. Alii polygami sunt, zelosi etiam, ut adulteras vel necent, vel auribus naribusque truncent. Fallacissimi & mendacissimi sunt, qui applaudere omnibus & assentiri in speciem incondita acclamatione solent, sed nihil præstant, quam quod ipsis lubet aut utile est. Lacrymæ raro commiserationis, sæpe crudelitatis argumenta sunt. Aliquando enim non desinunt lacrymari & ululari, priusquam hostem ulti sint, aut captivum occiderint. Humanitatis signum est, cum hospitibus crura pinguedine ungunt, aut corpora fricant, aut offas ori ingerunt. Tanta est eorum in hostes, quos ex mera nocendi libidine, aut fortitudinis affectatione sumunt, crudelitas, ut major esse non possit. Vidit autor, ut pueri captivis frusta carnis absciderint, & summa cum voluptate & petulantia devoraverint: hi

postea

postea arbori alligati, & omni tormentorum genere excruciati, tandem semivivi comburuntur. At morituri eadem ferocia insultant tortoribus, & suæ gentis gloriam laudant, hostilem convitiis incessunt, & ultro ad sæviendum, exprobrata mollitie, provocant. Aliquid gravitatis ostentant, cum consilium ineunt, in quo seniores taciturni consident, dein ordine & meditate verba facientes. Mos est genti, loquentem neminem interrumpere, nec interrumpi sine offensa. Capita, quæ proponuntur, bacillis numerant, & ad singula respondent. Epularum & saltationum, luctus & sepulturæ quædam ceremoniæ servantur. Ingenio sunt docili, ut omnia imitentur. Carbone Gallis fluminum cursum & viæ ordinem descripserunt. Commercia pellibus ferarum & imprimis castorum, quos Europæi pilorum causa magni faciunt, exercent. Cæterum mirati sunt maxime librorum & scripturæ usum, & pyxidis magneticæ; etiam calicem deauratum, quem sacrorum causa circumvehebant monachi. Hunc, cum cætera omnia eriperent, tangere, ut scribit Autor, non sunt ausi: spirituale quid his omnibus inesse rati, imo Gallos ipsos pro spiritibus potius, quam hominibus habentes. Ferramenta summe appetunt; qui iis carent, etiam nunc lapides acutos bacillis insertos pro cultris habent. Arma patria sunt arcus & sagittæ, tum clavæ, quibus cerebrum hostium comminuunt. Omnia ex insidiis agunt, nihil aut parum aperto Marte: belli utilitas habetur captura mancipiorum, Nam terræ vastæ & vacuæ acquirendæ nulla est cupiditas. Signum belli & pacis (ut alibi jam notatum est) fistulam faciunt, qua fumus tabaci attrahitur, diversis tamen plumis ornatam: eam a vicina gente pacis tesseram afferentibus amicitiam præstant, eandemque ad alias deferendam eodem effectu tradunt. Religionis deploranda est ignorantia & incuria: Idola non habent, aliquid tamen circumferunt, v. gr. officulum, conchylium: quidam etiam corvos & ululas, quæ symbola Dei, vitæ Domini, esse dicunt. Animas superstites esse corporibus fatentur, & in regione amœna, resumtis corporibus, venaturos esse mortuos, nugantur; eaque de causa instrumenta & arma sepultis addunt, horumque utensilium spiritum etiam revicturum esse ajunt. Sunt, qui indumentum aliquod, aut aliud tale, flumini aut cataractæ offerant, & in arboribus suspendant, additis ineptis precibus aut votis, pro successu venationis aut belli. Vetustas traditio-

 nes

nes & fabulas vel defendunt, vel præferendas exterorum doctrinæ putant. Ineptissima, quæ & ipsis fabulosa videntur, narrant de fœmina, cœlo delapsa & in mari a testudine recepta: hanc ex spiritu cælitus descendente gravidam, duos fratres ex costis enixam esse, ingenio inter se discordes; eorum alterum mores fratris non ferentem in cœlum rediisse, eumque esse, qui tonitrua edat, & fulmina in odiosum fratrem vibret. Eandem fœminam alio partu homines edidisse, qui terras impleverint. De origine itaque gentis frustra cum iis agitur, nihil plane relatu dignum aut non absurdissimum referentibus, & meliora docentes in speciem quidem audientibus, sed postmodum acerbe irridentibus. Ita animati, difficillime, autore sic judicante, ad Christianismum converti possunt. Alias aversionis causas, & inter eas linguarum addiscendarum difficultatem, recenset autor; alias imputat Batavis & Britannis, qui Missionariorum fidem apud Barbaros elevent; tum ipsis Missionariis, qui de modo catechizandi inter se non conveniant. Superesse igitur, ut in potestatem redacti ad religionem vi compellantur, nisi singularis quædam gratia & miraculorum editio a Deo accedat. Verum hæc ad sacrarum literarum normam, & primitivæ Ecclesiæ mores examinantibus, longe alia methodus ad religionem seu Evangelium Christi prædicandum probabitur. Interest enim, qua puritate id proponatur, omissis, quæ fundamento carent, aut ei sunt adversa. Alii etiam mores docentium, alii omnium, qui in istas terras evagantur Christianorum, requirerentur, ne fidem doctrinæ pravitate vitæ corrumpant. Interim legentibus has descriptiones, agnoscenda est summa istarum gentium miseria, & nostrarum, si cum illis comparentur, felicitas. Ea tamen si, ut plerumque fit, abutamur, non potest non major pœna, justa DEI ultione, eos manere, qui in tanta veritatis luce & disciplinæ sanctitate, sub Christiani nominis larva, barbaricis vitiis inquinantur.

JOH. JACOBI HOFMANNI LEXICI UNIversalis continuatio, duobus tomis comprehensa.

Basileæ apud Joh. Hermann. Widerhold, an. 1683. in fol.

Etsi in tanta librorum copia, *novum* ceu vocant *Lexicon* conscribere, non tam ingenii quam laboris magni res est; tamen ideo laborem

borem diversis sic rebus in unum volumen colligendis insumtum contemnere velle, aut inutilem censere, minus æquum esse videtur. Nam opera talis studiosæ juventuti librorum inopia laboranti, aut forte etiam autores probos ignoranti, non tantum prodest, eorumque defectum supplet quasi; sed & jucundo laboris compendio, viam ad πολυμαθείας studium ostendit. Inde Græci & Latini jam olim sua *Onomastica*, & varii generis *Lexica* compilare aggressi sunt: quos in hac parte imitari, & antiquis paria præstare multi recentiores ausi sunt. Inter hos merito suo censendus venit *Joh. Jacobus Hofmannus*, *Græcæ Linguæ in Academ. Basileensi Prof. Publ.* vir clarissimus: qui, cum ante hoc sexennium *Lexicon universale*, *Historico-Geographico-Chronologico-Poetico-Philosophicum edidisset*, illudque emtorem invenisset facilem; non pigratus est nuper *Continuationem* ejus per *duos tomos* alphabeti ordine *digestam* lectori exhibere. In qua præter res jam nominatas, collegit *historiam animalium, plantarum, lapidum, metallorum, elementorum, rerum astricarum, præcipue hominis, negotiorumque ejus, in omni ætate, sexu, conditione, ævo recentiori, medio & veteri.* Autores, unde hæc omnia desumsit, non dissimulat. Inprimis Caroli Du Fresne Glossarium, Bocharti Hierozoicon, Salmasii, Casauboni & similium polyhistorum notas in diversos autores crebro allegat, ut qui plura ex horum commentariis noscere velit, fontes non ignoret.

NOUVEAUX DIALOGUES DES MORTS.

id est,

Novi mortuorum dialogi.

Paris. 1683. in 12.

SCripserat jam olim *mortuorum dialogos* Lucianus, quibus philosophorum, regum ac tyrannorum, divitum, robore corporis & forma præstantium, pauperum item & afflictorum sortem apud inferos perstrinxit, & Crœsum cum Plutone de divitiis; Plutonem cum Mercurio de hæredipetis, cum Terpsione de communi fatorum lege; Zenophantem cum Callidemide de iis, qui insidias vitæ alterius struunt, ut opes consequantur, disserentes: Charontem autem cum Mercurio

curio, neminem navem conscendere ferentes, nisi sarcinam omnem abjecerit: Alexandrum, Hannibalem, & Scipionem certamen gloriæ rerum gestarum ineuntes introduxit. Eandem rationem secutus auctor libelli hujus Gallici, quem Luciano nuncupavit, satyricam ejus indolem in isto expressit, veterum inter se, & cum modernis, nec non recentiorum inter se & cum priscis sermones fingens, quibus vanitas omnis potentiæ & scientiæ ob oculos ponitur. In primæ classis, quæ veteres inter se committit, *primo* dialogo Alexandri Magni fortitudinem & famæ cupiditatem exagitat Phryne luxuriosa fœmina; in *secundo* Milonis Crotoniatæ robur elevat Smindirides mollis Sybarita; in *tertio* Didonis famam a Virgilio sparsam sugillat Stratonica; in *quarto* Aristotelis molestum philosophandi genus improbat Anacreon; in *quinto* Homeri fabulis implexis mysticisque suas præfert Æsopus; in *sexto* Athenais exemplo suo Icasiæ ostendit, quos fortuna facere soleat ludos. In secundæ classis, qua veteres cum modernis colloquuntur, *primo* dialogo Petrus Aretinus Imperatori Augusto suggerit, argento a Poetis elogia sibi comparare principes; in *secundo* sexum suum infirmiorem esse, quam qui juvenum amori resistere possit, Sappho queritur apud Lauram: quæ tamen superiorem se semper fuisse inde probat, quod cum Sappho laudes amasii sui cecinerit, ipsa assiduis Petrarchæ celebrata fuerit carminibus, utrum vero præstet amore invadi an aggredi, ambæ disquirunt; in *tertio* Socrates Montano persuadet, non minori virtutum gradu hodie ac olim mortales præstare; in *quarto* Hadrianus placidam suam mortem, quam ludibundus obiit, Catonis Uticensis excessui præfert, animosioremque fuisse affirmat: Margaretha autem Austriaca Hadriano se præferendam arbitratur, quæ imminentem mortem lepidis jocis naufraga excepit; in *quinto* Erasistratus numerum ætate sua decedentium, antequam circulatio sanguinis inveniretur, haud majorem fuisse eo, qui quotannis post inventas tot novas anatomicas & physicas rationes tantum non increscit, Harveo exprobrat; in *sexto* Berenice Cosmum II de Medicis querentem, astrum quod ab ipsius nomine Galilæus Mediceum appellaverat, a multis amplius non ita vocari, sed Circumjovialium nomine venire, solatur indignitate fati, quod ipsius etiam experiatur coma: ac immortalitati nominis ne ista quidem ratione satis consuli, si istud astris inseratur, admonet,
In

In tertiæ classis, quæ recentiorum umbras loquentes fingit, *primo* dialogo Anna Britanna, quæ post mortem Caroli IIX Galliæ Regis successori Ludovico XII nupsit, gloriam continuati imperii & ambitionem potiorem putat amore, quo ducta erga Ducem Suffoleiensem Maria Angla post obitum Ludovici XII Regis Galliæ in istius se matrimonium accipi passa est; in *secundo* Erasmus omnem gloriam Carolo V & magnitudinem nominis detracturus, quam ab aliorum infirmitate & sua fortuna profectam affirmat, veram laudem in propria virtute consistere docet: cui Carolus respondet, ingenii animique dotes æque ac opes & potentiam, casu & felicitate nascendi ac cerebri formatione contingere hominibus; in *tertio* Elisabetha Angliæ Regina summam oblectationem mortalium in eo consistere, si quis non plene potiatur ea re, cujus tamen potiundæ causa omnia agit, Duci Alençonio, tum ipsius, tum suo exemplo demonstrat: quum & ipse aliquot regnorum cupiditate ductus nullum eorum consecutus fuerit; & ipsa aliquot matrimonia summopere expetita rejecerit, quibus tamen animum prius applicuisset; in *quarto* Gulielmus Cabestanus stultitiam mortalium in eo potissimum consistere, quod nemo se respiciat & quivis alterius facta pro stolidis habeat, Alberto Friderico Brandenburgico suo ipsius exemplo persuadere studet; in *quinto* Agnes Sorella proprio etiam exemplo, amorem erga fœminas utilem sæpe imperiis & salutarem extitisse, Roxelanæ ostendit; quæ rationem Agneti exponit qua & ipsa Sultano imperarit; in *sexto* Johanna I. Neapolitana, futurorum sollicita ab Anshelmo admonetur, ne quærat scire fata recondita, Babyloniosve ne tentet numeros.

EPISTOLÆ ET VITA DIVI THOMÆ MARtyris & Archiepiscopi Cantuariensis, nec non epistola Alexandri III Pontificis, Galliæ Regis Ludovici septimi, Angliæ Regis Henrici II, aliarumque plurium sublimium ex utroque foro personarum; Concernentes Sacerdotii & Imperii Concordiam: in lucem producta ex MS. Vaticano, opera & studio F. Christiani Lupi, Iprensis, Ord. FF. Erem. S. Augustini, S. Theol. in Alma Lovaniensi Universitate Doctoris, ac Regii Primarii Professoris.

Bruxellis Anno 1682. in 4.

Thomæ

THomæ Beckeri, e Regio Henrici II Cancellario Cantuariensis in Anglia Archiepiscopi, ob insolentiam Regiæ Majestati gravem exautorati, & tandem quidem post sexenne exilium restituti, sed eodem anno per sicarios interempti, & ab Alexandro III, cujus autoritatem summa pertinacia adversus Regem suum propugnaverat, in Martyrum & Sanctorum numerum relati vitam, præter Eduardum Cantuariensem, cujus epitome apud Surium in vita Sanctorum ad 29 Decembr. legitur, adhuc alii quatuor coætanei Scriptores, nimirum Heribertus de Bosham, Gulielmus Stephanides Cantuariensis, Johannes Sarisberiensis, & Alanus Abbas Deobesberiensis posteritati commendarunt. Et ex his quatuor Autoribus, quorum nomina suis ubique locis annotata sunt, nescio quis, qui Heriberto & Wilhelmo tædii matrem nimiam prolixitatem, & in reliquis duobus exprimendæ veritatis novercam succinctam brevitatē, se animadvertisse præfatus est, quadripartitam historiam confecit, eamque tribus libris comprehendit, quorum primus vitam Thomæ a pueritia usque ad exilium transactam, secundus res in exilio gestas, & tertius cum suis appendicibus ejusdem in Angliam reditum, recrudescentia inter ipsum & Regem dissidia, & ultimum vitæ exitum, nec non gesta post mortem, & discipulorum catalogum aliaque nonnulla ad historiam hanc spectantia enarrat; in quo quatuor Autoribus prædictis testis quintus Benedictus Abbas S. Petri de Burgo (cum is quoque de vita, passione & miraculis Thomæ commentarium scripserit) accedit. Hanc Thomæ vitam plurimæ ejusdem, nec non Alex. III. Pont. Rom. Ludovici VII. Galliæ R. Henrici II. A. R. & aliarum illustrium personarum, Ecclesiasticarum pariter & politicarum, ad hæc certamina pertinentes epistolæ, quæ pleniorem de Thomæ vita notitiam suppeditant, quinque libris digestæ excipiunt, quæ omnia ex Vaticana Bibliotheca nunc in lucem protrahi curavit Christianus Lupus, codicem hunc Romæ quondam a se exscriptum notis suis & scholiis illustraturus, nisi vis major propositum hoc intervertisset. Nam in edendo hoc Vaticano & alio quodam Cassinensi volumine, cujus mentionem in Actis nostris mense proxime elapso fecimus, adhuc occupatum mors invasit. Quid autem in hac Thomæ vita & subjuncta epistolarum sylloge contineatur, locupletissimus index subministrat.

G. G. L.

PETRI DANIELIS HUETII LIBER DE ORIGINE Fabularum Romanensium, ad Johannem Renaldum Segrasium, ex Gallico Latine redditus a Gulielmo Pyrrhone Prof. Regio, & Huetii libris de interpretatione & optimo interpretandi genere annexus.

Lipsiæ ap. Fritschii hæredes, in 8. A. 1683.

FAbulas Romanenses, seu fictas casuum amatoriorum historias, prosa oratione, ad voluptatem & utilitatem legentium conscriptas, non novum seculi inventum esse, *Autor celeberrimus* in hoc libello eruditissime demonstravit. Nam postquam earum definitionem, finem, & discrimen a poematibus epicis, & historiis fabulosis aut plane commentitiis, ac fabulis mythologorum accurate tradidisset; illarum inventionem orientis populis, hoc est, Ægyptiis, Arabibus, Persis, Syrisque acceptam referri debere pronuntiat: quia plerique horum, qui inter priscos fabulæ Romanensis artifices laudatissimi extitere, ut Clearchus, Jamblichus, Heliodorus, Lucianus, Achilles Tatius, Joannes Damascenus fabulosæ Barlaami & Josaphati historiæ autor, aliique ab illis populis originem traxerunt suam. Itaque terras illas Romanensium natale solum fabularum potiori jure appellandas esse, quam Græciam, in quam tantum fuere translatæ, concludit. Inde progressus, probat figmentorum & figurarum amantes semper Ægyptios & Persas fuisse: apud Arabes poeseos itidem amantes, natam esse versuum simili sono (quos Leoninos vocant) concludendorum artem: Indos etiam Persis vicinos figmentis poeticis & Romanensibus magnopere delectatos esse confirmat: in Syria parabolico dicendi generi sanctitatem a Dei autoritate accessisse; quippe qui in S. Scriptura per figuras & ænigmata voluntatem suam Prophetis aperuerit: Salomonem inde parabolarum non solum studiosum fuisse, sed Scripturam S. allegoriis & ænigmatibus plenam esse: librum Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastica & Cantica Canticorum opera poëtica esse: Jobi autem librum non esse parabolam ab Hebræis excogitatam, contra quosdam Talmudistas contendit, rejiciens simul eorum opinionem, qui historiam Estheræ & Judithæ eodem censu habendam putarunt.

Primis sic fabularum Romanensium fontibus reclusis, viam & ductum scrutatur, quo se per Græciam & Italiam diffuderint, quique illam artem, compositis scriptis Eroticis, excoluerint primum, tradit. Heliodorum Fabulæ Rom. autorem imprimis laudat: Gyraldi errores circa fabularum istarum argumentum admissos notat, desiderans in Italorum Rom. fabulis artificium. Qui ex Græcis artem Romanensem excoluere, ipsamque rudem, uti erat apud orientis populos, & incultam ad meliorem formam speciemque traduxere, recenset. Qua occasione Sybariticas fabulas describit, & ut Romani, postquam ab Imperatoribus regi cœperunt, fabularum Romanensium amœnitate capti fuerint, declarat.

Ingruente autem postea in Imperio Romano cum populis septentrionalibus barbarie, ars hæc quidem obscurata & corrupta fuit: sed Galloligures literas & poemata magis, quam Franci cæteri excolentes, illam in lucem protrahere iterum studuerunt: & cum *sermone* in componendis operibus suis uterentur *Romano*, corruptiori licet, *fabulæ* istæ dictæ sunt *Romanenses*, & *Romanisare* significavit versificare & narrare prosa oratione. Fabularum igitur Roman. recentiorum compositionem Francis deberi, & ab his Italiam & Hispaniam accepisse ostendit, rejecta Cl. *Salmasii* opinione, qui Hispanos ab Arabibus accepisse illam tradidit. Hinc cum barbaras gentes etiam fabularum Rom. studio deditas fuisse disseruisset, in causas inquirit, unde nata omnibus hominibus in fabulas & scientias propensio; & cur *Fabulæ Romanenses*, quæ originem ex falsis historiis habent, magis delectent, quam aliæ doctrinæ: cur Franci in hac arte fabularum principes, & quid de earundem usu statuendum sit, luculenter exponit. *Honoratum Urfeum* laudat, qui primus in Gallia hujusmodi fabulas barbari sermonis corruptela exemit, certisque iterum regulis adstrinxit in opere egregio *Astrææ* indigitato; cui adjungit virginem in hoc genere eruditionis excellentem, *Dominam de Scudery*, quæ illustrem Bassam, Cyrum Magnum, nec non Cleliam composuit. Tandem Tractatum hunc eruditissimum voto finit, quo moderni Regis Galliæ Ludovici XIV gloriæ consultum cupit, ut mirabilis regni ejus historia æque sublimi stilo, æque accurata rerum ab illo gestarum observatione, eademque mentis sagacitate describatur.

IDEA DE EL BUEN PASTOR COPIADA POR los S. Doctores, representada en Empresas sacras; por el Padre Francisco Nunnez de Cepeda de la Compannia de Jesus.

hoc est,

Idea boni Pastoris delineata a sacris Doctoribus, & repræsentata in Emblematis sacris a Patre Francisco Nunnez de Cepeda e Societate Jesu.

Lugduni, 1682. in 4.

Quinam Scriptores Emblematis inventis illustratisq; & hoc & superiore seculo inclaruerint, mense Januario præsentis anni p. 18. indicavimus. Itaque ἄνευ περγοιμίας nunc illis adjungendum suo merito censemus Franciscum Nunnez de Cepeda, Jesuitam Hispanum. Nam & hic Emblemata anno proxime elapso edidit, sed Sacra, quippe in quibus, quæ bonum pastorem v. c. Pontificem, Archiepiscopum, Episcopumque deceant dedeceantve, non obscure adumbratur. Cum vero Emblema quodvis illustramenti aliquid sibi jure quodam vendicet, Autor hæc sua ipsius Emblemata, quorum XL in universum sunt, discursibus Hispanicis iisque Sacris, Moralibus, Politicis & Oeconomicis, certe ad gubernationem Ecclesiasticam valde conducibilibus, illustravit. Margini etiam paginarum latiusculo Doctorum tum veterum, tum recentiorum adscripsit verba, e quibus & tota Boni Pastoris Idea ab eo est desumta. Cæterum inter ea, quæ minus convenire bono Pastori Autor innuit, etiam morem illum Emblemate VI refert, quo Episcopi opum ampliorum gratia ab Ecclesia transeunt ad Ecclesiam, & Emblemate XXXIX famosissimum illum Nepotismum; ubi & hæc Bernhardi allegat verba: *Non sibi de bonis Ecclesiæ ampla palatia fabricet, nec loculos inde congreget, nec in vanitate aut superfluitate dispergat. Non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut nepotes (ne filias dixerim) nuptui tradat &c.*

HIERONYMI RUVEREI pueri decennis Carmina.

Ratisponæ Anno 1683. in 8.

 Pleros-

PLerosque divinioris ingenii pueros, ἀνδρόπαιδες Græce dictos, aut vivaces minime esse, aut in ipsa annorum ἀκμῇ hebescere, multorum seculorum testatur experientia. Multos certe Jacobo Narchisetto Pisaurensi, qui & ipse præcocis oppido erat indolis, videas similes, de quo *Janus Nicius Erythræus*, vel *Julius Victor Rossus*, in Pinacothecæ suæ lib. I, n. LXXII: *Verum*, inquit, *tot tantisque initiis non satis visi sunt exitus respondere. Expectabatur enim ab eo immensa, infinita, & supra humani vires ingenii eruditio; sed tanquam si natura desperaret, posse se operi, quod incboaverat, par fastigium & culmen imponere, hominem prope deseruit. Ut verum illud appareuerit, quod a viro sapientissimo traditur, non posse in eo esse succum diuturnum, quod nimis celeriter maturitatem est assecutum.* Quanquam autem excellentia ingenia vivacia raro ac durabilia esse compertum habeamus; nonnulla tamen viguisse satis diu, fructusque suos, quos minati in herbescente ætate jam fuerant, feliciter protulisse, non una docent exempla. Duravit enim portentosum illud ingenium, *Hugo Grotius*, qui octennis carmina scripsisse dicitur; duravit *Claudius Salmasius*, obstupescendæ & ipse indolis puer, qui anno decimo ætatis necdum exacto Nilum de primatu Papæ recensuit atque emendavit; duravit etiam superiori seculo *Hieronymus Ruvereus*, quippe qui puer decennis scripsit carmina, par tribus fratribus Canteriis, Petro, Jacobo, & Andreæ, qui decennes in omni disciplinarum genere ad miraculum usque eminuerunt, & Pico Mirandulano, qui decimo quoque anno Philosophiam omnem præter tot linguas didicerat, cujus & æmulum Ruvereus ipse in carmine XV se profitetur. Posteaquam enim vix decennis, Simlero, Cardano, & Gyraldo testibus, felicissima carminum vena orbem literarium reddidisset attonitum, succedente tempore non defecit, quin magis indies magisque inclaruit, cumque Tolonensis factus esset Episcopus, successor Arragonii Cardinalis, qui ab Archiepiscopatu Taurinensi se abdicaverat, a Principibus Sabaudiæ fuit expetitus; qua Episcopali in dignitate & Emanuelis Philiberti Orator in Galliis extitit. Cardinalitio tandem mactatus pileo, Pontificii fastigii ipsius post Urbani VII obitum fuit candidatus. Erat autem familia ejus (ne & hanc taceamus) ex amplissimis vetustissimisque totius Italiæ, eaque gentilitia quercu insignita, unde *Roborei* quoque ac *Quercentes* ejus surculi cum Hieronymo hoc fuere cognominati.

Habuit

Habuit ea sedem Taurini jam olim seculo post C. N. octavo; sed gente aucta postmodum, colonia ex subalpinis in Liguriam missa, Saonam sibi patriam elegit, unde & in reliquam Italiam diffusa late est. Mox Urbinorum Ducum per nuptias inserta familiæ, Ducatum Urbinensem varia tenuit fortuna, deditque Romæ non duos tantum Pontifices, sed & octo Cardinales, Urbis item præfectos & Vici novi dominos, imo & alia dedit tam Latio quam patriæ ornamenta longe illustrissima. Quod Ruvereum hunc attinet, is patrem habuit Lælium Ruvereum, Patritium Taurinensem, Paduamque ab eo puer missus divinum præcoxque ingenium mox probavit omnibus; emensusque concitatissimo cursu artium humaniorum circulum, anno ætatis nono de artium omnium inter se consensu peroravit ac disputavit, carminaque postdeinceps, decennio nec dum completo, applaudentibus Musis, conscripsit. Edita hæc A. 1540. Papiæ fuere a Maria Symonetta: Sed tanta illorum ex eo tempore fuit raritas, ut, cum legentes quosque rapere in admirationem potuerint, descripserint ea plurimi, descriptaque tanquam rarissimum quoddam cimelium Bibliothecis suis inseruerint. Quæ postquam inter suas quoque chartas reperisset Vir magnæ dignitatis atque eruditionis *Joachimus Hartliebius*, impetrare a se haut quivit, quin eriperet ea tenebris, & velut ab orco in publicam lucem hoc anno revocaret. Neque enim ludicra & inepta, cujusmodi puerorum decennium esse solent, isthæc Ruverei sunt carmina, sed miram ubique venæ poeticæ facilitatem, verborum item ornatum delectumque, ac fertile inventionum ingenium, imo masculum aliquem spiritum, certe aliquid supra ætatem illam, præ se ferentia. Sunt autem varii ea generis, epici puta, elegiaci, Sapphici, Phalæcii, aliorum; divisaque sunt in Heroica (quorum primum est ad Paulum III Pont. Max. tempore belli Turcici conscriptum) literaria, domestica, amatoria, catholica & rustica; quibus & epica, nescio cujus, ad Ruvereum in Italiam venturi subjuncta est epistola.

JOHANNIS MARCKII
de Sibyllinis Carminibus Disputationes Academicæ duodecim.

Franekeræ, A. 1682. in 8.

AUtoritatem Oraculis, ut usurpantur, Sibyllinis non tribuerat solum, sed defendendam peculiari etiam tractatu superioribus annis susceperat Cl. Vir Isaacus Vossius. Quo ipso & diluere opinionem eorum voluit, qui piis illa & officiosis fraudibus accensent, & simul ostendere, quod fieri non possit, ut a Christianis illa sint conficta, cum non tantum priusquam Christianorum in seculum exiret nomen, sed & diu antequam nasceretur Christus, & lecta & celebrata pene fuerint ab omnibus: quodque si non præcipua, at certe magna fuerint causa, ut innumeri, non ex Judæis modo, sed & ex gentibus, relictis prioribus sacris, ad Christianorum castra se reciperent. In eorum tamen fide & integritate tuenda sic versatur, ut additamenta nihilominus, quæ majorem istorum librorum partem constituant, a Christianis esse conficta, libenter agnoscat. Atque hæc ipsa Dissertatio est, quæ ansam doctissimo Marckio dedit, Theologiæ Doctori Groningensi, accuratius inquirendi in horum versuum originem, & eruditas hasce Disputationes Academicas de illis conscribendi: sub quarum calcem dilucide satis & nervose expressit, quid in Dissertatione dicta, omnibus probe consideratis, improbandum existimet.

Primum autem, non levis momenti hanc esse controversiam ubi docuisset Autor, Judicium exponit Christianorum, cum veterum tam recentiorum, de Sibyllinis hisce varium omnino atque diversum: Historiam deinde repetit Sibyllarum veterum: tertio, historiam ut & fata Sibyllinorum carminum; idque tribus Disputationibus prioribus. Quarta Disputatio Judicium de hoc Carminum genere Autoris exhibet, quinque thesibus comprehensum. Quarum prima est: Carmina hæc neque a Sibyllis omnibus & singulis, neque ab aliqua earum profecta sunt, quæ sub hoc nomine apud Gentiles celebres fuerunt. Secunda: Neque eadem Carmina θεόπνευςα, aut a Dei Spiritu inspirata fuisse censenda sunt. Tertia: Neque prout hodie extant, ante Christi nativitatem, a quibuscunque tandem hominibus, scripta fuerunt; sed a Christianis post prædicatum passim Evangelium. Quarta: Incerto interim & præciso temporis puncto, & Auctoris secta, ita, ut maxime probabile sit, primis post natum Christum seculis a diversis hæc carmina composita, collecta, adaucta esse: non negari interim alio loco monet, immixta iis esse nonnulla, quæ Sibyllis jam ante Christi adventum fuerant adscripta, & sub earum tum no-

mine

mine sive falso, curantibus id ex Prophetarum prædictionibus Judæis, sive etiam vere per traditionem a Judæis haustam, apud Gentiles legebantur. Quinta: Unde neque ad firmanda fidei dogmata, neque ad convincendos Gentiles quicquam ea valent, sed placita tantum istius ætatis leviter nobis aperiunt, multis adeo γνησίοις celebrium in Ecclesia Doctorum scriptis longissime postponenda. Atque hinc nullo intelligitur negotio, quænam sint Disputationum octo reliquarum argumenta; quippe quæ in thesibus recitatis ordine singulis explicandis, confirmandis, atque vindicandis occupantur.

Cæterum, ubi post adducta & stabilita sententiæ suæ firmamenta ad examen eorum descendit, quæ pro Sibyllinorum ingenuitate adferuntur, ista ad duo præcipue capita, autoritates & rationes, retulit. Priores observat partim esse domesticas, a veterum Christianorum, Justini Martyris, Theophili Antiocheni, Clementis Alexandrini, Origenis, Constantini, Lactantii, Augustini, &c. testimonio, & hinc fluente Ecclesiæ traditione petitas; quæ propterea apud recentiores tantum reperiantur; partim exoticas, quas ex Josephi, Hesiodi, Ovidii, Lucani, Taciti, Suetonii, Ciceronis, Virgilii denique & maxime scriptis producant juxta cum nostræ ætatis scriptoribus antiqui etiam Patres. Rationes vero peti potissimum ab interdicta Christianis Sibyllinorum lectione, & perversorum hominum ac veritatis inimicorum in ea odio, a perpetuo & communi Sibyllinorum usu, ab argumenti in multis cum veteribus Sibyllinis consensu, ab impletis, quæ in illis continentur, nostro tempore vaticiniis: quas & similes rationes cum Baronio, Possevino, Gyraldo, Mornæo, Montacutio, Erasmo Schmidio, & aliis, quorum ingenia idem argumentum exercuit, quique Disputatione I, thes. VI citantur, urget etiam Vossius. Traditionum itaque de Sibyllis vanitas quo patescat magis, ad ista cuncta tum generaliter, tum ad singula quæque speciatim respondet Autor disertissimus. Erratorum etiam, quæ in Sibyllinis hisce continentur, catalogum texit, & quamvis Manichæismi ea absolvere non dubitet; exempla tamen de communi animarum custodia ad diem judicii, de igne ultimi diei purgatorio, de expectanda paradisi terrestris habitatione, de regno Christi Chiliastico, de Sanctorum pro ipsis damnatis efficaci intercessione, testari satis arbitratur, quod a Dei spiritu sint profecta minime. Quæstionem præterea, num ad Reformationem

per

per D. Lutherum institutam Sibyllina respiciant, & num illa ex Carminibus hisce possit extorqueri, negat argumentis non ficulneis subnixus. Christianos tandem, ut Christianæ fidei consulerent, & cœcæ gentilitatis conversionem promoverent, sub Sibyllarum nomine Evangelii mysteria vulgasse concludit.

Disputationibus hisce, Spicilegii titulo, breve examen subjungitur dissertationis cujusdam Gallicæ, quam de Oraculis Sibyllinis ante quadriennium & quod excurrit, Parisiis edidit Johannes Crassetius Jesuita, & cujus mentionem Huetius facit in Demonstratione Evangelica. Quam parum vero rhetoricationibus suis Gallicis Sibyllina Carmina hic juvet scriptor, quodque Dissertatio ista ex Societatis erga Protestantes odio potius, quam ex veritatis indagandæ studio promanaverit, succincte in eo ostenditur.

CRITIQUE GENERALE DE L' HISTOIRE DU Calvinisme de Mr. Maimbourg. Seconde edition Revüe & beaucoup augmentée.

id est,

Critica generalis Historiæ Calvinismi scriptæ a Lud. Maimburgio. Editio secunda, revisa & multum aucta.

Villæ Francæ A. 1683. in 12.

Dedimus mense Martio nupero excerpta historiæ Calvinismi, Ludovici Maimburgii, ea, quæ nobis cordi est fide, suspensoque judicio nostro: dedimus etiam ad eundem modum, contenta notarum in illam historiam, Hagæ editarum. An eidem autori Critica hæc generalis debeatur, definire non possumus; etsi scribendi genus non abludit. Et hic quoque Theologicas disputationes ut plurimum declinat, atque ut ille fecerat, ad alium scriptorem, optimo stylo valentem & celebrem provocat, qui refutationem luculentam & ordinatam meditetur. Itaque & hic inter velites esse vult, laxiori ordine cum adversario congrediens. Congessisse autem se fatetur in epistolas, quæ opponenda censeret Maimburgio, sed magna cum adseveratione,

veratione, mentem suam minime fuisse, ut epistolæ istæ ederentur, seque obstupuisse, cum Amici præpropero studio, sub titulo *Criticæ generalis*, literas suas typis expressas legeret. Multa non scripturum; mutaturum alia fuisse, si edenda scribere cogitasset. Sed quoniam res eo devenerit, neque sibi jam evulgata supprimere liceat, revidisse & auxisse scripta, atque correxisse quædam, ita ut secundam hanc editionem jam pro opere suo agnoscat, rejectis, quæ in priori leguntur, nisi in hac repetita inveniantur. Libertátem tamen, quæ epistolis familiaribus naturalis est, tollere nequivisse, eoq; nomine excusari se petit, nec fraudi sibi esse, si non ad omnia responderit; neque enim concedi, quæ prætereuntur. De stylo, quanquam essent, quæ taxari possent, noluisse cum Maimburgio altercari; factum id ab aliis, & a quodam ex sociis ejus Jesuitis, cui nomen *Bouhours*. Scire se, non responsurum esse Maimburgium, jam pridem publice professum, nolle cum anonymis colluctari. Sed sic putat eum non habiturum, cum quo depugnet; neminem enim tam temerarium fore, ut nomen suum edat, cum summo periculo omnibus imminenti ab acerrima inquisitione, quam in Gallia contra scriptores diversarum partium institutam esse queritur. Combustam jam carnificis manu fuisse refutationem historiæ Arianismi a Maimburgio scriptæ, nec mitius cum autoribus ipsis actum iri, si deprehenderentur. Itaque stultum fore, scribere aperte adversus eos, qui possunt proscribere.

Epistolarum in universum sunt 27, inter quas duæ priores locum communem tractant, quam difficile scil. sit, veritatem ex historicis eruere, cum nemo fere odio adversariorum aut studio suorum vacet: Itaque Pyrrhonismo vel maxime in lectione historiarum opus esse putat. Deinde adversario affectuum intemperantiam objicit, eamque probare conatur, tum ex elogiis, quibus Heroës suos, Protestantium persecutores, ultra modum & meritum extulerit, (quorum nævos Criticus hic non celat,) tum ex assuetudine & habitu quodam, concionandi licentia quæsito. Hac occasione commemorat, infeliciter ei cessisse, quæ adversus Novi Testamenti versionem *Montensem*, sive *Jansenisticam* hæreseos convincendam declamasset; nam & acerrime refutatum fuisse, sicut & Malletum quendam, (cujus meminit Ep. 26;) & non multo post eandem versionem, tam atrociter exagitatam, approbationem ipsorum quoque Jesuitarum consecutam esse. Blandi-

menta deinde Maimburgii in aulam Regiam, cum detrimento autoritatis Pontificiæ, & quacunque alia occasione affectata, & e longinquo accersita aut detorta insectatur. Cæterum quæ vel de rigore, quem nunc Reformati in Gallia cœtus patiuntur, vel de excusatione bellorum superioris seculi, & pro apologia Doctorum, qui reformationis auctores fuerunt, dici possunt, eadem fere sunt, amplius tamen elaborata & deducta, ac quæ in autore *notarum* supra allegato reperiuntur. Ad malignam laudem Luthero a Maimburgio tributam, quasi modestior in retinendis quibusdam dogmatibus, aut ritibus, quam Reformati, fuisset, ita respondet, ut ex rigore & asperitate, sive siccitate religionis, quam adversarius objicit, gloriam quærat ejectarum funditus corruptelarum. Irridet distinctionem Pontificis, & Sanctæ Sedis, quæ ad operiendum inter Clerum Gallicanum & Pontificem in multis & maximis rebus dissidium inventa est. Refert Ep. 13. ut decretum Parlamenti Parisiensis d. 24. Sept. 1680, in causa monialium Charonensium publicatum, Romæ exceptum sit, Excommunicatione nempe *ipso facto* omnibus intentata, qui id typis vulgarent, describerent, legerent, domi servarent; & injungendo ex plenitudine Apostolicæ potestatis omnibus id habentibus, ut ordinario loci ad comburendum exhiberent. Adversus hanc Bullam Pontificiam tamen eodem stylo (excepta excommunicatione, & combustione,) reciprocatam prohibitionem a Parlamento emanasse; sicque fundamenta fidei Romano-Catholicæ, a Pontificis infallibilitate dependentis, palam subrui. Eadem epistola narrat damnatum Romæ d. 16. Sept. 1680 librum *Amadei Guimenii* nomine, a *Moya* Jesuita Hispano scriptum, pro defensione laxioris disciplinæ in moralibus, sive casibus, quam Jansenistæ Jesuitis objiciunt; defensum tamen hunc ipsum librum a *Daniele Campforto*, cum approbatione Censoris Lovaniensis; in quo inter alia eadem exceptio allegatur, qua Jansenistæ utuntur, non extare scil. in libris propositiones Pontificis decreto damnatas. Putidum esse ait Ep. 19, quod Calvini sectam, si prematur, ut timidissimam exagitet Maimburgius; nam ex dogmatibus id minime probari, & si nationis hoc vitium sit, commune illud fore cum Catholicis. Spiritum vero sanguinarium nunquam veræ Ecclesiæ indicium fuisse multoties repetit, & Inquisitionis tribunal inauditæ crudelitatis accusat. Antiquitatis argumentum nullum ait pondus habere, nisi de veri-

de veritate simul constet; at donec de hac definitum sit, temporis prioritate errores juvari non posse, non magis ac idololatriam, quæ Christianismum multis seculis præcesserit. Ad maculas vitæ Doctoribus Reformatis objectas respondet: etsi vera essent, quæ plerumque per calumnias illis impacta sunt, id tamen quod adversarii inde eliciant, minime efficere; nam neminem tam sanctum esse, qui non peccet. Invertit dein argumentum, & ex moribus pessimis plurimorum Pontificum & Episcoporum, aut idem, aut nihil, quod veritatem doctrinæ afficiat, sequi contendit. Deplorat conditionem Reformatorum, qui ob culpas singulorum, (posito quod veræ sint;) omnibus privilegiis toti Ecclesiæ indultis nunc exuantur; & periculosam edictorum regiorum interpretationem, quasi pro temporum ratione stent, aut cadant: sic enim fidem publicam everti, & neminem tutum fore, quamcunque securitatem pactus sit. De potestate Pontificis supra Reges in temporalibus Ep.24.scribit: etsi Clerus Gallicus & Parlamenta pro regibus stent, graviter tamen argumentatos jam dudum non solum *Leonardum Lessium* in libro, sub nomine *Guilielmi Singletoni* adversus *Vaddingtonum* Britannum, scripto, sed & *Cardinalem Perronium* oratione in conventu procerum Galliæ habita, per quam tunc effecerit, ne condemnaretur publice, quod quidam urgebant, dogma de superioritate Pontificum in Reges temporali. Si enim id fieret, dixisse Perronium, necessario consecuturum esse, & allegatum iri a Protestantibus, quod Ecclesia Romana per aliquot secula capitalem errorem (Papam super Reges evehendo) foverit, atque sic Papa capitaliter errans, non fuerit caput Ecclesiæ, sed hæreticus & Anti-Christus; amissuram esse Ecclesiam nomen Catholicæ, nec mansuram templum & sponsam Dei, sed Satanæ. Quomodo se ab hac objectione liberare queant, qui Gallicam sententiam pro regibus, adversus Pontificem tueantur, videre se dicit non posse; nam si vera illa sit, sequi omnia, quæ Perronius dixisset: si non vera, Gallos schismatis culpa palam teneri. Addit aliud argumentum eodem pertinens, quod nunc in materia Regalium aperte Concilio Lugdunensi contradicatur, licet ei 500 Episcopi, præsente Pontifice & Rege, interfuerint. Refert etiam rejectam esse Bullam Pontificiam nuperam in Parlamento Parisiensi contra 65 propositiones Jesuitarum; cautelam quidem Senatum apponere voluisse, quod condemnationem propositio-

 num

num ipsam non improbarent, sed quod circa formam aliquid desiderarent: veruntamen a quibusdam, quos nominat, effectum, ut clausula hac omissa decretum pure contra Bullam publicaretur.

Infallibilitatem Ecclesiæ & Pontificis Ep.26. acriter impugnat: inter alia hoc argumento, quod ultimum etiam hujus principium in Scripturis sacris quærendum sit. Nam ne simplicissimum quidem ex plebe crediturum, vera esse quæ Pastor, deinde Episcopus, denique Pontifex de religione statuant, nisi ei dicatur, Deum velle, ut his credatur. Itaque hoc ex Sacris literis, (alia enim revelatio non habetur,) demonstrari debet, atque sic ad ultimum & supremum judicem in rebus fidei recurritur. Sequi inde, non aliud in terris tribunal quærendum, neque quemquam fide & testimonio parochi sui, aut qui ei præficiuntur ex clero, salutem adepturum, sed certum esse debere de iis, quæ credat fide divina ex Scripturis aut earum prædicatione hausta. Multus est in elevanda confessione Eboracensi, quam Maimburgius Historiæ Calvinismi annecti fecit, laudatque ea occasione scriptores quosdam, inprimis *Paionium*, qui argumentatores ex Jansenistis acutissimos, *Arnaldum* cum sociis conticescere fecerit. Corrigit tamen quæ in priori epistolarum editione scripserat, quasi *Episcopus Meldensis* nihil regesserit ad responsiones libro ejus *Expositionum* a Reformatis oppositas. Nondum enim se tunc vidisse tractatum ejus novissimum *de Communione sub una.* Quæ adversus hæc profert, sicut & alia multa, præsertim acerbiora, scientes præterimus: non tantum, ne litem nostram faciamus, (quod pro instituto nostro minime intendimus) quam quod omitti præstet, si quæ scriptoribus partium studio duriora excidunt, & nobis ea potissimum notanda videantur, quæ alicujus momenti sint, & ad veritatem eruendam, atque genium autorum dignoscendum maxime faciant, aut historiam literariam, sive librorum notitiam juvent.

ABBREGE' DE L' HISTOIRE DU CONCILE DE Trente, avec un discours contenant les reflexions historiques &c. Par Pierre Jurieu Docteur & Professeur en Theologie &c.

id est,

id est,

Petri Jurii, Doctoris & Professoris Theologi, compendium Historiæ Concilii Tridentini, cum dissertatione continenti considerationes historicas de conciliis, & speciatim de Tridentino, ut constet Protestantes ad id recipiendum non teneri.

Genevæ, 1682. Amstelodami 1683. in 12.

Historia Concilii Tridentini sub *Petri Suavis Polani* nomine dudum edita, ab omnibus fere attribuitur *Paulo* illi *Sarpio*, quem vulgo *Fra Paolo* vocabant, Serenissimæ Reip. Venetæ quondam Theologo & Canonistæ, scriptis pro illa adversus Pontificem claro. Non audet tamen autorem Historiæ istius Paulum profiteri Fulgentius, ejusdem cum Paulo ordinis, *servorum B. virginis*, monachus, qui vitam ejus descripsit. At Sfortia Pallavicinus, e Soc. Jes. novam suam, quam veram vocat, Concilii Tridentini historiam manifeste Paulo opposuit, magno molimine id agens, ut illum hæresis, atheismi, & plurimarum falsitatum reum sistat. Romæ quidem præmium scriptionis amplissimum consecutus est Pallavicinus, Purpuram nempe Cardinalitiam; sed nec Paulo eruditionis, sapientiæ & pietatis fama, quæ vivum prosequebatur, mortuo plane intercidisse videtur, sed reliqua esse, non tantum apud illos, qui Pontifici obsequium denegarunt, sed & apud aliquos Romano-Catholicos. Egregius sane Diarii Eruditorum Gallici autor, in actis *mensis Mart. 1665.* non veretur scribere, *metuendum esse, ne legentibus Pallavicini opus, quod Pauli librum simul comprehendit, verisimilius scripsisse Paulus videatur, licet verius scribere potuerit Pallavicinus.* Debetur igitur refutatori, quod liber Pauli, qui oblivione fere sepultus erat, denuo quasi resuscitatus, in multorum manus pervenit. Sed Jurius præterea, citatis plurimis Pallavicini locis, ostendere nititur, summo cum detrimento famæ & existimationis Pontificiæ detectas esse ab ipso Pallavicino, dum excusat, artes vaferrimas, quibus in Concilii convocatione, directione, & exitu Pontifices usi sint. Defendit deinde Paulum, breviter licet, adversus Pallavicinum, & scriptorem alium Gallum, autorem tractatus *de arte historica*, qui Paulo scurrilitatem, nullo, ut putat, fundamento objecit: nec morari se multum dicit documenta a Pallavi-

cino ex scriniis Romanis, pro refutando Paulo eruta: neque credere vult, reponi ibi, aut produci, si reponantur, quæ rei pontificiæ non conducant: denique si vivo Paulo aliquid objectum fuisset, potuisse eum respondere; sed post annos quadraginta, superstite nemine, qui de factis controversis testimonium ferre possit, impune & vane de plerisque disputari: semper tamen fidem viri Romano-Catholici & monachi pondus habituram in illis, quæ adversus suæ sectæ homines & consilia protulerit; accedentibus præsertim adminiculis ab aliis autoribus. Hæc & alia hujuscemodi præfationis, sive dissertationis, quæ libro præfixa est, partem faciunt, sed in eadem prolixius agit Autor de conciliis. Exponit primum causas, cur Tridentinum nullo modo obliget Protestantes, & firmat, quæ jam dudum contra illud allegatæ sunt, exceptiones; ut nempe Pontifex in propria causa, & dum potestas ejus in dubium vocabatur, judicare nequiverit; ut Protestantes jam ante concilium præjudicio damnaverit, non decretis tantum, sed & ferro atque igne in eos grassatus, aut ut id fieret, Principes incitans; ut variis artibus Episcoporum suffragia suis placitis accommodaverit; ut denique omnem spem corrigendi errores aut mores præciderit. Impugnat titulum universalis Concilii, cum ne dimidia quidem Christianorum in orbe pars, Romani Præsulis potestatem agnoscat; nec sine petitione principii, de quo controvertitur, dici possit, illos omnes, qui secessionem fecerunt, schismaticos aut hæreticos esse. Quod si quis contendat, occidentalis saltem Ecclesiæ caput esse Romanum Pontificem, ne sic quidem effecturum, ut Concilii autoritas stabiliatur, cum præter Italos & quosdam Hispanos Episcopos, pauci ex Gallia, pauciores ex Germania, ex aliis regnis nulli adfuerint, & tota Gallia Concilii decreta rejecerit, neque postquam in speciem post longum tempus approbasset, ab opinione sua discesserit, quæ concilii canonibus semper fuit opposita, & nunc quoque est, in gravissimis articulis Tridenti vel aperte vel tecte stabilitis, de autoritate Pontificia supra Concilia, & Regum majestatem, item de munere Episcoporum. Inde fieri, ut summum illud axioma Pontificiæ infallibilitatis, quod Protestantibus perpetuo objicitur, lubricum & inane evadat, dum indecisum, aut saltem ab amplissimo Galliæ regno rejectum maneat. Progreditur inde ad examinandum, quæ sit autoritas Conciliorum universalium sive Oecumenicorum, & in ea est sententia, non nisi abusive titulum hunc

hunc quibusdam conventibus Episcoporum datum esse. Neque enim fuisse unquam, neque futura esse Concilia Oecumenica. Tribus namque ante Constantinum Imp. seculis nullam eorum mentionem aut usum fuisse, licet plurimis & gravissimis hæresibus Ecclesia vexaretur. Quod vero per accidens, postquam Imperatores Christianismum professi sunt, Episcopi convenerint, & quorundam conciliorum decreta locum ubique fere habuerint, id non ideo factum, quod universalia essent, aut sua autoritate in rebus fidei definire possent, sed quod dogmata pronunciassent fidei analoga. Reprobata vero fuisse aliorum, veluti Hierosolymitani, Antiocheni, Ephesini, Sardicensis, Ariminensis placita, non ob defectum autoritatis Imperatoriæ vel Pontificiæ, sed ob decreta erronea, hæresi vel hæreticis faventia. Rediri itaque quæstionem de regula fidei, eamque in conciliis quæri non debere. Disputat etiam, cur solis Episcopis, aut aliquibus ex eorum numero deputatis, jus suffragandi in conciliis tribuatur, & cur admittendi non sint ex Presbyteris, itemque ex populo, viri docti & pii. Quod si hoc locum inveniat, impossibile fore, ut concilium vere universale, ob impedimenta insuperabilia, haberi possit.

Cæterum compendium hoc libros habet octo breviusculos, totidem nempe, quot opus Petri Suavis sive Pauli Sarpii: sed omissæ aut contractæ sunt digressiones de controversiis, ordo etiam alicubi immutatus, junctis quæ ob materiam connecti poterant, cum Paulus temporum seriem, ad formam Diarii, secutus sit. Hoc institutum placuit autori, ut plurium usui accommodare posset compendium suum, stylo magis plano & populari, eleganti tamen scriptum, cum Pauli liber abstrusior sit, & doctiores lectores requirat. Versionem Gallicam, quæ jam olim edita fuit, optimam quidem esse fatetur, sed mutato interim Gallicæ linguæ genio, archaismi vitium contraxisse. Fideliter in excerpendo autore, & sensum ejus sequendo, versatum se fuisse profitetur, nec de hoc dubitandi causa apparet; sed deprehendet id certius, cui vacat cum breviario hoc librum Pauli conferre.

CN. JULII AGRICOLÆ VITA, SCRIPTORE C. Cornelio Tacito, cum notis Augusti Buchneri primum editis cura Georgii Schubarti.

Lipsiæ 1683. in 8.

Quando

QUando nuper admodum volumen Orationum Buchneri academicarum secundum a nobis percenseretur (supra pag. 347.) elogium huic viro ex meritis in rem literariam amplissimis tribuebatur. Verum licet scriptura doctorum hominum virtutes rectius exprimantur, quam solerti pictorum arte: ibi tamen pariter atque heic in externis hæremus sæpius, nec interiora exhaurimus penitus. Eruditio nostri tam varia, judicium adeo firmum & multa lectione subactum, ut quoquo tandem incumberet, sese daret felicissime, neque statim cunctis pateret. Quam ingens sit munus illorum qui scriptores veteres enarrant, ac vel inferunt lumen, vel, si per temporum iniquitatem male habiti, medica juvant ope, resecantes aliena, depravata restituentes, non uno loco huc usque demonstratum fuit. Buchnerus quorsum inter hos referri debeat, communi suffragio monemur, paucos tanta elegantia, tam commoda & perspicua interpretatione, tam efficaci sensu magnitudinem cogitationum, ac prudentiam in monumentis antiquorum tradidisse. In corruptis ac desperatis membris ea modestia semper usus, ut nihil ex nimia ingenii fiducia, ex probatis contra lectionibus, & sententiæ veritate, sibi præ cæteris obviis, decerneret omnia. Non jam curatas ejus meditationes in plures veterum, gentilium atque Christianorum, quasi exserto digito indicabimus, quod unus exemplo sit nobis C. CORNELII TACITI AGRICOLA, in quem notas edidit publicis scholis, quando apud Wittebergenses humanitatis ac politioris doctrinæ professionem cum gloria quondam sustineret. Auberti Miræi verba sunt asperiora, quam libera, ubi Justi Lipsii vitam narrat, *interpretes historici gravissimi post eum, instar muscarum, ad odorem bonæ famæ convolasse, inque eodem mustaceo laureolam quæsivisse.* Palma in medio posita est, de cujus honore certare permittitur, quibus modo artes ingenuæ cordi sunt, & incrementa studiorum. Romanæ antiquitatis consultissimus ille, ac sapientiæ humanæ mystes recte putatur, qui fere primus Taciti genium pervidit; adeo autem non perfecit singula ac suis absolvit numeris, quin multa notanda posteris relinqueret. Quam noster industriam adhibuerit isthac parte, quam in civili argumento perspicacitatem, utique adparet. Non sectatur quæ in superficie posita, non levia magni facit aut protrita, sed reconditiora ubivis aperit, sensa difficilia & morosa complanat, diducit, illustrat.

A mul-

A multis prætermissa, aut non satis explicata, sub incudem revocat, & jam brevi observatione mentem commonstrat, mox digressione facta, si forte requirat usus, prisca cum hodiernis componit, libertate sentiendi cuilibet integra servata. Ita rudimenta castrorum, educationem ac disciplinæ ordinem, quem in republica diligenter custodiverunt Romani, *capite IV & V* exponit, summamque illius ad eloquentiam præcipue ac scientiam militarem refert. In sequentibus virtute Agricolæ atque exemplo porro docet, quid a primis annis necessarium sit ei, qui mensuram egregii ducis olim implere, patriæque se utilem præstare cupiat. Prudentiam ac moderationem coercendi milites, ad turbas proniores, *capite VII* declarat, animumque judicis cumprimis format, ne fortassis iracundiæ, sævitiæ, aut vehementiori affectui unquam indulgeat: quin consilio regat, ut invenisse potius, quam fecisse bonos videatur. Fortunæ & auspicii religionem, qua veteres sua passim reddunt intricatiora, *capite VIII* mira perspicuitate evolvit, & quæ prolixis alii commentationibus, ipse compendio perquam erudite absolvit. Ibidem legati obsequium, quod duci suo debet, paucis exsequitur, & quid in utramque partem conveniat, eleganter proponit. Occasio quam grave sit momentum in rerum novarum molitionibus, maxime cum absentia ducis patefiat a tergo relictis, *capite XIV* per monita & exempla docet. Imperium muliebre, Britannis olim solenne, *capite XVI*: principum ignavorum ferociam, atque indolem superciliosam, qua gloria ac rebus gestis, qua fortitudine, justitia, prudentia, & reliquo virtutis habitu, præcellere cunctis, utut ab his male instructi, prope in speciem volunt, *capite XXXIX* describit, & quantus inde bonis horror semper incutiatur, si emineant, pari doctrina significat. Minima quæque persequi in præsenti haut vacat, neque pro instituti ratione libet: nisi quod non omittendum duximus, egregiarum harum commentationum copiam, in paucorum scriniis delitescentium, nunc publici juris factam, doctissimo viro *Georgio Schubarto* Jenensem Academiam elegantioribus studiis exornanti deberi: a cujus industria plures Buchnerianas reliquias, commentationes nimirum in *Catilinarias* Ciceronis, *Cæsarem*, *Florum*, *Juvenalis* quasdam satyras, *Zenonis* sermonem de resurrectione, ipsosque Taciti *annalium* & *historiarum* libros, sub LECTIONUM ACADEMICARUM titulo exspectamus.

LES POESIES D' ANACREON ET DE Sapho, traduites de Grec en François, avec des Remarques. Par Mademoiselle le Fevre.

id eſt,

ANACREONTIS & SAPPHUS POEMATA e Græcis Gallica facta, & cum Obſervationibus edita ab Anna Tanaquilli Fabri filia.

Pariſiis 1682, in 12.

INter præſtantiſſima ingenia, quæ bonas literas noſtro ævo exornant, florentiſſimum viget ſemineum doctisſimæ Virginis ANNÆ Tanaquilli Fabri filiæ. Quæ in Delphini uſum non tantum Latinos quosdam Scriptores, *Flori* Res Romanas, *Sexti Aurelii Victoris* Romanæ hiſtoriæ compendium, ac *Dictys Cretenſis* de bello Trojano *Daretisque Phrygii* de excidio Trojæ monumenta elegantibus Notis & accurata Interpretatione illuſtravit; ſed quantum patris æmula literarum Græcarum uſu valeret, eruditisſima venuſtisſimaque *Callimachi* editione octo abhinc annis orbi exhibuit, & nunc *Anacreontis* & *Sapphus* cultisſima interpretatione e Græca in vernaculam ſibi linguam, doctisque quas adjecit Obſervationibus, ſatis demonſtravit. Ac Pater quidem ejus Græca hæc carmina cum animadverſionibus, Salmurii anno 1660 ediderat: ſed ab eo Filia non raro diſſentiendum ſibi putavit, doctiores quam veriores nonnullas ejus animadverſiones arbitrata, & immerito quasdam odas quaſi minus genuinas exturbatas fuiſſe. Vitam Anacreontis & Sapphus tam exacte percenſuit exquiſitisque narrationibus condivit, ut omnes qui de iisdem commemorarunt, longo poſt ſe intervallo reliquerit. Interpretationem autem Gallicam contexere inſtituens, nec Henrici Stephani & Heliæ Andreæ, qui Latino numeris alligato ſermone odas has expreſſerant, nec Remi Bellavii, qui Gallico carmine eas anno ſuperioris ſeculi ſexto & quinquageſimo reddiderat, exemplum ſequi, nec Itali interpretis veſtigiis inſiſtere; ſed Græcas Anacreontis odas, & ſuperſtites a Dionyſiis Halicarnaſſenſi & Longino aſſervatos duos Sapphus hymnos ſoluto ſermone verbis exquiſitiſſimis Gallicis exprimere

mere maluit. Id ſtudens, ut auctoris ſententiæ, ipſisque quantum Gallicæ linguæ facultas ferret verbis arctiſſime adhæreret, & nativum Anacreontis characterem, quoad ejus fieri poſſet, adumbraret, & nulla eum detractione imminutum, nullo additamento auctum, ſed integrum ſuique ſimillimum omni ex parte perquam fideliter exhiberet, apta verborum compoſitione & æquabili prorſæ orationis tractu contextum. Quod ſi enim obſequi numerorum legibus, & præfinitis ſyllabarum modulis alligari voluiſſet, metuebat ne deficeret in ſententiis, quas præ cæteris conſectandas ſibi propoſuerat: nec enim nimia patitur linguarum diſſimilitudo, obſervante doctiſſimo Huetio, ut verſus verſui exacte refundi queat; longius quippe excurrere, & in remotas plus æquo ac diverſas partes evagari neceſſe eſt. Quæ ratio ipſum patrem Tanaquillum Fabrum eo compulerat, ut poſthabitis Henrici Stephani & Eliæ Andreæ metris Latinis decerneret *Græca* Teii poetæ *odaria proſaico ſermone convertere: quod ſciret, in ea verſione, qua carminis neceſſitate & metri vinculis adſtricta ſit, multa eſſe duriora & obſcuriora, quædam etiam non ſatis perite aut intellecta aut converſa: nec unquam illam interpretandi rationem*, qua vorſa oratione in alteram linguam auctores transferuntur, *ſibi eſſe probatam; quippe quæ doctis hominibus non neceſſaria, ſemidoctis autem pæne inutilis ſit, nonnunquam etiam obſit propter intricatam impeditamque obſcuritatem, quam nemo interpres* numeris adſtrictus, *quantacunque utatur diligentia, vitare poſſit.* Sed ab hoc propoſito amicorum hortationibus revocatus, provinciam quam Latine excolere voluerat, Gallico habitu exornandam doctiſſimæ filiæ reliquit. Quæ interpretationem ſuam venuſtiſſimam eruditis Obſervationibus cuivis odario ſubjectis comtiorem reddidit: in quibus verſionis ſuæ rationem, ſi quando ad hodiernum vivendi morem ſuum loquendi genus componens ab auctoris receſſiſſet verbis, expoſuit, Græcum textum emendavit, ejus Interpretes notavit, plurimaque erudita & præclara attulit, quæ præſtantiam ac vim ingenii, tum inſignem & plurimorum auctorum haud vulgari cognitione acquiſitam eruditionem oſtendunt, nosque in deſiderium reliquorum Auctorum Græcorum, quos interpretatam ſe eſſe & notis illuſtraſſe indicavit, rapiunt: ac proinde bonarum literarum cauſam, iſtorum editione promovendam, celeberrimæ Virgini, ſexus & ſeculi ornamento, commendamus.

DES COMEDIES DE PLAUTE, TRADUITES en François, avec des remarques & un examen, selon les regles du theatre: par Madamoiselle le Fevre; en trois tomes.

id est,

Comoediæ quædam Plauti, in Gallicum sermonem translatæ, adjectis Observationibus & Examine ad leges theatri: per Virginem Annam Tanaquilli Fabri filiam; tribus tomis.

Parisiis 1683, in 12.

PLautinas fabulas Gallicanis venustatibus exornatura, & vernaculi sermonis suavitate civibus suis suoque sexui commendatura doctissima Virgo, Anna Tanaquilli Fabri filia, tribus quos nunc emisit tomis, totidem comoedias Gallice versas & eruditis Observationibus illustratas dedit. His Præfationem de tenui dramatum origine apud Græcos æque ac Romanos, eorumque mutationibus & incrementis, comoedia veteri, media, & nova, earum auctoribus, satyra, ludisque scenicis præmisit. In qua Plautum omnibus reliquis comicis feliciorem fuisse prædicat; qui & Latinam scenam majori adparatu instruxerit, sicque Grajorum mores adsimularit, ut identidem & suos agnoscerent spectatores Romani: & maximam sui partem inter tot bonarum literarum omniumque comicorum ruinas sit superstes, quod priorum nemini contigerit, quorum hodie exigua solum supersunt fragmenta. Terentium novem annos natum cum diem obiret Plautus, anno ætatis vicesimo octavo primum ludum Andriam edidisse ait. In isto plus artis, in hoc plus inesse ingenii; in isto dictionem, in hoc actionem meliorem. Nec præferendum Terentium Afrum Plauto Umbro censet, cum hic non minus quam iste habeat quo alterum præcellat: recteque Horatii de Plauto & Terentio sententiam, quam ex Julii Cæsaris mente explicat, accipiendam docet. Molierium celeberrimum Galliæ comicum Plauto & Aristophani simillimum existimat, quod iste non minus ac hi hominum captui eorumque omni generi se accommodaverit. In *interpretatione*

trium

nanda consumtum temporis, quod sufficere potuisset alteri, perfunctorie id agenti, omnibus Plauti fabulis convertendis. *Examen* cuivis fabulæ præmissum veras theatri leges tradit, & ut Plautus eas servarit demonstrat, unde intelligenda ejus mens & verus dramatis genius pernoscendus. In *Observationibus* varia ex penitiori eruditione depromta afferuntur, ac ratio interpretationis redditur, si quando a Latinis auctoris verbis ea abeat. Amphitruonem, Rudentem, & Epidicum e reliquis Plautinis fabulis selectas sibi ait quas ederet, quod inventionis, mutationis, & reliqui adparatus gratia cæteras viderentur præcellere. *Aristophanis* Comœdias, & omnes *Tragicos Græcos* eodem studio excultos posthac se edituram, ac *Plautinas* omnes fabulas, eodem habitu, quo jam tres gaudent, indutas se in publicum emissuram promittit, ubi gratam hanc operam orbi futuram cognoverit. De quo dubitandi ut nullus relictus ipsi est locus, ita promissi fidem ut impleat, ætatem & vires celeberrimæ Virgini, ævi miraculo, apprecamur.

מוח הנבואה
id est,
NUCLEUS PROPHETIÆ,
Auctore Antonio Hulsio, Theolog. D. ejusdemque ut & Linguæ S. Professore in Academia Lugd. Bat.

Lugduni Batav. 1683. in 4.

Librum quatuor suis filiis dedicatum, quibus & bona sua ex æquo legat, & curriculum vitæ simul in epistola dedicatoria enarrat, Auctor in duas partes distribuit. Priore non solum primaria V. T. vaticinia de Messiæ persona, officio, regno spirituali, sed etiam alia quædam celebriora Scripturæ dicta explicat. Omnia a vanis Rabbinorum argutiis doctissime vindicat, Coccejii simul interpretationes, inprimis in Canticum Canticorum, Judaicam methodum redolentes perstringens. In epilogo lubricam hodiernam Judæorum fidem etiam circa gravissimos fidei articulos, ethnicorumque superstitionibus

& hæreticorum deliramentis fœdam, ex R. Joseph Albo libro Ikkarim demonstrat.

Posteriore parte de Typis V. T. tractaturus præmittit introductionem, in qua postquam monuisset, universum Judaicæ Reipubl. statum, tam ecclesiasticum quam politicum, sub triplici Lege delineatum pro fine habuisse repræsentationem spiritualium, quæ in Christum credentes habent, beneficiorum, de triplicis Legis, puta Moralis, Ceremonialis, & Forensis pædagogia disserit, qua ad Doctrinam Typicam manuducamur. Lex enim, imprimis Ceremonialis, veluti fons est, e quo plurimi typorum rivi manant. Typum hinc appellat signum repræsentans hominibus V.T. gratiam futuram, seu media gratiæ obtinenda per Christum. His explicationem doctrinæ Typicæ subjungit in decem capitibus, agens de Typicis (1.) Sacramentis, duobus ante peccatum, *arbore vitæ & arbore scientiæ boni & mali in Paradiso*, duobus sub Oeconomia legali, *Circumcisione & agno Paschali:* (2.) Miraculis quatuor celebrioribus, Arca in diluvio Gen. 7. Mari & nube Exod. 14. Manna Exod. 16. Rupe cap. 17. (3.) Personis quæ repræsentant officium Christi triplex, *Regium*, ut Patriarchæ, Judices, Reges; *Sacerdotale*, ut Sacerdotes ordinarii eorumque subordinati Levitæ & Nethinæi; *Propheticum*, ut Prophetæ. Occasionaliter etiam agitur tum de iis, qui proxime ad ista officia accedunt, Nazareis & Recabitis, tum de falsis Prophetis, sectatoribus, hæreticis, nimirum Pharisæis, Essenis, Sadducæis, Herodianis, Gaulonitis, Samaritanis, Publicanis: (4) Sacrificiis: (5) Ablutionibus: (6) Instrumentis celebrioribus, arca fœderis, altaribus, indumentis Sacerdotum: (7) Locis tum *Sacris*, tabernaculo, templo primo & secundo, atrio Gentium, & his oppositis lucis & excelsis, ubi colebantur idola; tum *Politicis*, scilicet portis & asylis; tum *Scholasticis*, synagogis & scholis: (8) Festis, in quibus prolixe de Sabbathi origine, moralitate, Sabbatho Christiano, de operibus Sabbathicis disceptatur: (9) Visionibus: (10) Hostibus, qui ecclesiam Judaicam atrociter persecuti, figuram præbuerunt hostium N.T. in quibus eminent, Pharao Rex Egypti, Nebucadnezar Rex Babyloniæ, Antiochus Epiphanes Rex Græcorum. In istis erudite utiliterque pertractatis Auctorem ὑποθέσει suæ (i. e. Reformatorum religioni) passim δουλεύειν, & aliquos meditatione sua typos fecisse Lector deprehendet.

Ob

Ob argumenti affinitatem adjecta est Disputatio Epistolaris Hebraica cum Jacobo Abendanah Rabbino Amsterdamensi super Hag. II. 9. constans octo Epistolis, quinque Hulsii, tribus Abendanæ, qui ad octavam & ultimam responsionem debet. Earum omnium versio Latina adscripta legitur.

Addita tandem est Mantissa ad Dan. XII. 2. *Multi ex dormientibus* &c. in qua Hulsius modeste contendit, se nullibi negasse mortuorum resurrectionem in verbis Danielis *literaliter* attendi; quem errorem sibi immerito B. Dn. D. Martin. Geierus (cujus de cætero præcellentem eruditionem & eximia in Ecclesiam merita veneratur) in Commentario ad Danielem imputaverit, allegata pag. 73. Tom. 1. Theolog. Judaicæ, ubi Hulsius scripserat: *verba sub initium Cap. 12. Danielis non ad literam, sed figurate & typice potius accipienda esse.* Ex quibus num sententia ea, quam vir immortalis nominis Hulsio tribuit, elici possit, nec ne, Lectoris esto judicium.

MOSIS CHARAS MED. D. ET REGIÆ Majestatis Anglicæ Chymici Pharmacopœa Regia, Galenica & Chymica, Gallice ab Authore conscripta, jam vero Latinitate donata.

Genevæ, 1683, in 4.

Quod Opus, Gallice primum conscriptum & iterato jamdum editum, paucis forsan hactenus in Germania videre contigit, illud nunc Latino habitu in publicum prodiit. Opus vero est, quod Pharmacopœæ Regiæ Titulum optimo meretur jure, non minus in recessu, ac in fronte gerens, & per quod Autor (per Scripta *de Theriaca* & *Experimenta circa viperas* dudum celebris) Rempublicam Medicam non parum sibi obstrinxit; talia juris & usus publici faciens, quæ indefesso labore, studio multo & magnis sumptibus sibi comparaverat, aut a Viris illustribus, & inter hos præprimis a Domino *Aquino*, Medico Regio primario, sibi concredita fuerunt. Ubi tamen præmonitum ante omnia Lectorem volumus, quatuor partes editionem Gallicanam complecti, quarum ultima, varia continens remedia particularia, aut ex nobilioribus scriptoribus, aut viris singularis peritiæ hausta, propriaque experientia comprobata, huic præsenti deest.

Divi-

Dividitur hæc in duos Tomos, quorum prior præter præcepta generalia & Pharmaciæ tam Galenicæ, quam Chymicæ communia, de Principiis Mixtorum, de Medicamentis in genere, horum Facultatibus, Electione ac Præparationibus variis, de Furnis, Vasis, Lutis &c. Producta præprimis Galenica, horumque parandi modos, cum singularibus observationibus v. g. occasione Conf. alkermes, quod Aurum foliatum in ventriculis animalium revera dissolvatur, de efficacia pulveris contra rabiem Domini de Piroa a Palmario descripti &c. tradit, & post Balsamorum confectionem, Methodum balsamandi & condiendi cadavera Autori peculiarem hactenus exponit. Alter Tomus circa Præparationes Chymicas versatur, in tres Libros, vegetabilium, animalium, & mineralium, digestas, multisque egregiis phænomenis atque experimentis instructas. Ita v. g. ubi de destillationibus Aquarum agit, singularem encheiresin, Aquas fragrantissimas ex floribus, cum stercore vaccino exsiccato stratificatis & rore Majali irroratis, conficiendi exponit. In cap. de Mali Citrii destillatione in D. *Frid. Hofmannum* valde invehitur, lacessitus ab hoc in *Clave Pharmaceutic. Schroderiana* per materiam de natura veneni Viperini. Spiritus vini Tartarisati vulgaris destillationem rejicit; alium ejus modum surrogando, a nullo forsan hactenus adhuc observatum, ipsum vinum acidulum a Sale Tartari destillare jubens. Optimum ac purissimum Opii extractum per Aquam simplicem parandum commendat; ejusdem vero Opii vim soporiferam haud catholicam, sed diaphoreticam ac sudoriferam tantum asserit, dum ipse aliquando a 6, ac postmodum a 12. ejus granis assumptis nihil torporis aut somnolentiæ, sed pruriginem saltem aliquam in habitu expertus fuit. De Salis Tartari volatilisatione egregia profert. Viperas destillandi modum ubi tractat, contra *Devisium*, Adversariorum Artium & Scientiarum Conscriptorem, de ætiologia veneni viperini iterum disputat, sententiamque olim super hac explicatam contra illius asserta vindicat. Cantharidum Sal volatile omnium diureticorum potentissimum & Venerem insigniter stimulans pronunciat, ultra trina grana non propinandum; it. Oleum earundem, olei Caryophyllorum æqualibus, ac duodecim olei Nucistæ expressi partibus commixtum, & plantis pedum, perinæo testiculisque inungendum commendat. De Calcis vivæ natura pariter non vulgaria edisserit, Mercurii vivi texturam minime (ut vulgo ferunt) alkali-

alkalicam, nec virulentiam mali venerei in acido consistere, evincit, Butyrum Antimonii cum causticum potens sit, adeoque in ossium carie, gangræna, fistulis, cancro &c. absumendis ac sistendis laudetur, vehementia nihilominus illius effectuum multa cautione opus habeat: Methodum Domini Pelegrini oleo hoc in recensitis similibusve casibus cum successu & tuto utendi, testis ocularis explicat. Antimonii insuper singulares nonnullas Præparationes subnectit, v. g. Antimonium per inferiora tantum purgans, & Tincturam ejusdem cum oleo terebinthinæ aut baccarum juniperi parandam, ac per secessum & sudorem pariter tantum evacuantem. Tandem vero & in capite de Bismuthi præparationibus, Bismuthum ac Zinckum arte parare docet.

EXPERIMENTA AC DUBIA NONNULLA Chymica, Auri & Argenti solutionem spectantia, communicata a D. B.

SIcut nec in Chymia tyronem latere auguror, Menstruorum, quæ Aurum atque Argentum dissolvunt, adeo restrictam esse potentiam, ut quod solutioni Argenti adæquatum, sc. Aqua fortis, Aurum ne superficialiter quidem arrodat; contra quod metallum hoc in minima solvit, sc. Aqua Regis, argentum vix, aut leviter saltem afficiat: Ita ex iis quæ circa hæc, satis quidem mihi paradoxa & assertis trivialibus contraria, nuper annotavi, explicare volui.

Primo nempe repetitis tentaminibus expertus sum, nihil plane referre, sive pro Aqua Regia paranda, Basis Spiritus Nitri seu Aqua fortis, sive Spiritus Salis sit: modo illi tantillum Salis communis aut marini, huic Nitri (quartam, imo sextam, partem) adjicias, vel stagmata illa ab his destillando abstrahas: i. e. Aqua Regis fiet æque, ex Spiritus Salis v. g. unciis quatuor & Nitri uncia una aut drachmis sex, ac ex Aquæfortis seu Spiritus Nitri unciis quatuor & Salis comm. uncia una &c. Unde difficile satis explicatu mihi videtur, quomodo Menstrua, ratione equidem ingredientium eadem, proportionis tamen illorum intuitu satis disparia, unum eundemque nihilominus præstent effectum?

Secundo Spiritum Salis marini seu communem simplicem, & qui de Nitro nihil plane participat, Aurum solvere, Parodoxum Chymicum est: deprehendi interim, illum hoc præstare, modo super æqualem Salis ejusdem portionem bis cohobetur; Argentumque sicut antea, ita & nunc, intactum relinquere.

Tertio si Aqua fortis a Nitri communis minusque depurati parte æquali bis vel ter cohobetur, Menstruum Auro appropriatum evadit, Argentum aliquantum duntaxat arrodens: Quod si autem ab eadem Nitri, probe depurati, portione binis vicibus avocetur, Lunam in momento & sine caloris extrinseci adminiculo solvit, Solemque, calore externo quamvis adjuta, minime contingit.

Quarto mirari subit, quomodo eundem effectum, in solvendo Auro, duplici pariter ratione parata Aqua Regis præstet? Sc. modo in Aqua forti aliquid Salis dissolvitur, atque totum in menstruum deliquatur, nihil autem ab hoc segregatur: Modo ab eodem Sale Aqua fortis tantum cohobatur, hinc ejus aliqua duntaxat & volatilior forsan substantia in Aquam Regis facessit; ab Aqua forti autem Sali loco illius, quod decesserat, aliquid imprimi, credere jubet Nitrum verum, in quod remanens Sal degenerat.

THE ANATOMY OF HUMANE BODIES EPITOmized, by a Fellovv of the College of Physitians in London.

id est,

Anatomia humani corporis in compendio tradita a Socio quodam Collegii Physici Londinensis. Londini. 1682, in 8.

SCriptum anonymi Tibi L. B. sistimus, omnium partium humani Corporis conformationes, actiones & usus tradens, & quidem prout hæc partim superioribus Seculis explicata, partim per Neotericorum, v.g. Harvæi, Bartholini, Willisii, Malpighii, Graëfii &c. inventa atque asserta, emendata fuerunt. Dividit illud Autor in Libros sex, quorum *primus* Abdomen, *secundus* Thoracem, *tertius* Caput, cum singulorum contentis; *quartus* vasa artuum cujuscunque generis, *quintus* Musculos, & *sextus* Ossa totius corporis una cum Cartilaginibus, Ligamentis & Unguibus exponit, methodo negotio huic satis congrua multisque Anatomicorum observationibus exornata.

FORMULES DE MEDECINE, TIREES DE LA Galenique & de la Chymie, par H. Tencke Professeur Royal a Montpellier.

id est,

id est,

Formulæ Medicamentorum Galenicorum & Chymicorum, autore H. Tencke Prof. Reg. Monspel.

Lugdun. 1682, in 12.

Viderat hoc Opusculum, sub Idiomate Latino, primam lucem Anno 1681, postmodum vero Interpretis Gallici expertum est calamum: diversa continens, praxin ineuntibus utilissima scituque necessaria. Sc. Remediorum Medicorum administrationem decentem, magni æque momenti ac difficultatis summæ negotium, observans Nobilissimus Scriptor, hanc ut tyrones doceat, illa sub Alterantium, Evacuantium, Roborantium, & Lenientium seu panegoricorum quadruplici classe recenset, cunctorum partim compositionem, partim usum, partim formulas exponens, ultimæ vero classi Caput unum de sanguinis fluxu sedando, alterum de Animi deliquio corrigendo, annectens, ac hinc inde varia scitu digna immiscens. Ita v. g. Usum Opii & opiatorum in hysterica passione singularem per binos casus confirmat: ubi de Pulveribus Alterantibus agit, Chinæ Chinæ usum febrifugum hujusque circumstantias, item Coffee & herbæ Thee, exponit: & de unguentis ubi agit, de salivatione per inunctiones Mercuriales concitanda differit.

LA COUR DE LA REINE JEANNE DE BOURbon epouse de Charles V surnommé le Sage.

id est,

Aula Reginæ Johannæ Burboniæ, conjugis Caroli V cognomento sapientis.

Exhibuimus mense Junio præsentis anni p. 261. Caroli V. Galliæ Regis Aulam, antiqua tabula expressam, & a Clarissimo Menestrerio Soc. Jes. *diligenti studio evolutam. Tantum vero abest, ut Historiarum ac Heraldicæ artis cultoribus, quorum inservire studiis ea re voluimus, operam visi fuerimus lusisse, ut gravissimi quidam viri ad Reginæ quoque Johannæ Burboniæ Aulam, quam priori Menestrerius adjunxerat, eodem modo ac ornatu sistendam, ultro nos solicitarint. Eam ergo, Lector Benevole, nunc accipe, ab eodem Menestrerio, cujus verba Latine reddidimus, ex præsenti tabula descriptam.*

Argumentum picturæ congressus est Isabellæ Valesiæ viduæ Burboniæ, cum filia Regina Johanna Burbonia, ad castrum Claromontanum in sylva quadam, in qua venationi Dux Burbonius incumbit. Fœminæ illustres omnes insignibus suis super amictu expressis, perinde ac in tabula priore viri, distinguuntur. Castellum quod in angulo superno repræsentatur, Claromontanum est, in quo anemoscopia singula scutulum exhibent aureum, ex symbolo Ludovici Burbonii, qui ordinem Equestrem cum clypeo aureo instituit.

1. In medio tabulæ Regina visitur, tunicam velleris murini, & pallium Franciæ miniata fasciola Burbonica sectum induta. Coronam ea gerit coronæ mariti sui persimilem.

2. Manuducitur vero a Johanne Burbonio, primo hujus nominis Marchiæ Vindocinensis & Castri Comite, honorarii Reginæ deductoris munus obeunte. Manu sua dextra innititur sinistræ Principis, sinistra vero avem sustinet; ad venationem condictum esse, seque in agrum Claromontanum velut advolare innuens. Marchiæ Comes nonnisi brevi toga indutus est, insignia ipsius ostendente, quæ rupta sunt (*brisées*) balteo Burbonico, & subdistincta (*surbrisées*) leunculis Marchiam Vindocinensem & Castri notantibus.

3. Syrma pallii Reginæ Domina de Savoisy sustinet, Philippo de Savoisy uni ex Regis cubiculariis nupta. Stola ejus divisa est, ac altera parte insignia mariti refert, aream nempe auream tribus capreolis (*chevrons*) rubris, & striatura (*engreslure*) quadam cyanea exaratam; qualia variis in locis exstructæ ab eo arcis Segnelay conspiciuntur.

4. Post Reginam Maria Francica, filia Regia, consistit, tres aut quatuor annos nata, cum tunica velleris murini, & stola exteriore liliis consita, caput corolla seu serto aureo cincta.

5. Anna Ducissa Burbonia, Delphina Arverniæ, Comitissa de Forests, Domina de Merçœur, Beroaldi II hoc nomine Comitis Claromontani Delphini Arverniæ, & Johannæ de Forests Dominæ d'Vssel filia, lateri natæ Regiæ assistit. Palla ejus symbolis Burbonicis, velut mariti sui, & propriis, ad Delphinatum Arverniæ & Comitatum de Forests spectantibus, est bipartita.

6. Ejus syrma Domina de Nedonchel ex Domo Burnelia colligit, cujus peplum altera parte insignia mariti, aream cyaneam argento a dextra oblique fasciatam (*d'azur a la band d'argent*) altera

TAB: X ad A: 1683.
pag 412.
M. Sept.
9
5
7
10
6

tcra

tera ipsi propria, scutulum miniatum & marginem disjunctum *(un orle)* cum psittacis viridis coloris in solo argenteo repræsentat.

7. Tres reliquæ, Principissæ sorores sunt Reginæ. Prima, Bonna Burbonia Comitissa Sabaudiæ, conjux Amedei VI, cognomentum Comitis viridis, ex affectu in colorem illum, quodque Calendis Maji celebres ludos Equestres Camberii instituerit, habitu & sago militari viridi usus, consecuti. Palla Principissæ hujus Sabaudicis, Burboniisque insignibus distincta est, ipsaque catulum loro tenet.

8. Altera, Catharina Burbonia, Johanni ejus nominis VI Harcuriæ Comiti, ex nobilissima quadam & antiquissima Normanniæ domo, nupta. Pallæ ejus bipartitæ pars altera insignia Burbonico-Francica sistit cum fascia miniata, altera Harcuriana, fascias nempe duas aureas in campo rubeo.

In Gallico mendose legitur: d' or a deux fasces de gueuses. *Legi enim debet:* de gueules a deux fasces d' or. *Id enim convenit figuræ ipsi, ubi area miniata, fasciæ autem auro tinctæ conspiciuntur, & diserte ejusmodi symbolum Harcurianæ illi genti* Varennes *parte prima libri Gallici* Le Roy d' Armes *pag. 94. tribuit.*

9. Tertia est Margareta Burbonia, uxor Arnoldi d' Armanieu Domini d' Albret, supremi Franciæ Cubicularii. Peplum ejus una parte insignia Franciæ per fasciam rubram rupta, altera Albretana, aream nempe rubentem eamque puram, defert.

Comitissa Harcuriæ avem manu tenet, sicut Regina. Tres vero has Principissas uxor Burbonii nothi comitatur. Nempe

10. Agnes de Chaleu, cujus symbola bipartita alteram quidem aream puram, nisi quod quadrans insignium Burbonicorum ipsi impressus est; alteram argenteam nigro *(ita Menestrerius:* au sautoir de sable. *Ast in tabula ipsa non niger color, sed miniatus expressus est, quo argenteum solum in decussim trajicitur; ut necesse sit, vel in pictura, vel in descriptione erratum fuisse, quod definire, cum explorata insignia Domus de Chaleu non habeamus, integrum nobis non est; visum tamen fuit monendum)* decussatam, qua familia de Chaleu notatur, exhibent.

Quatuor hæ singulæ sertum aureum capite gestant.

11. Isabella Valesia vidua Burbonia, palla sua cum insignibus Burbonicis, & mammillari ac velo albo conspicua, velut vidua Petri hoc nomine I Ducis Burbonii. A calantica illa viduarum mos pro-

cessit, quo Regum viduæ apud Gallos *alba Regina* consueverunt appellari.

12. Honoraria illius assecla ex Domo de Mornay de Villarceau in Normannia, stola sua aream præfert aureis & rubris tæniis exaratam cum leone nigro.

13. Dux Burbonius gladio suo cervum transverberans, brevi veste venatoris instar indutus est, cingulo aureo in tesseram instituti ab eo Ordinis Spei circumdata.

14. Dn. de Nedonchel Ducis cubicularius, pro veteri more pedem cervi tenet Reginæ exhibendum, portatque lagenas vinarias.

JOHANNIS STRAUCHII INSTITUTIONUM Juris Publici Specimen. Jussu hæredum ex Schedis B. Autoris adornavit vulgavitque Johannes Georgius Kulpis.

Francofurti. 1683. in 8.

Qui eruditissimis suis scriptis, Jurisprudentiam qua publicam qua privatam concernentibus, immortalitatem sibi paravit JCtus summus Johannes Strauchius, non semel dum viveret Publici Juris prudentiam in formam artis redigere, ejusdemque Institutiones secundum methodum Justinianearum formare aggressus, subinde tamen per varios eosque concatenatos labores illas perficere impeditus, tandem ante paucos annos, dum extremo conatu ad finem eas perducere instituisset, atque in explicanda Auditoribus suis Expeditione Romana esset occupatus, superveniente mortis hora expeditionem cœlestem suscipere jussus, & ita cœptum opus expedire fuit prohibitus. Cujus fragmentum hactenus avide a pluribus descriptum orbi erudito diutius invidere noluit, sed jussu hæredum publici Juris fecit Clarissimus Editor, qui & ipse in præfatione ad Lectorem curam atque operam suam in hoc fragmento adhibitam latius declarat. Sistuntur autem tibi, benevole Lector, in hoc specimine Liber primus integer, & Libri secundi pars aliqua non contemnenda. In illo deprehendes Discursus accuratissimos de civibus Imperii Romano-Germanici tam imperantibus quam parentibus, de Imperatore Romanorum & ejus potestate, de Capitulatione, de Vicariis, de

is, de modis quibus potestas Imperatoris solvitur, de Electoribus ac Principibus Imperii, Prælatis item, Comitibus, Baronibus ac Civitatibus Imperialibus, tum de modis, quibus Jus civitatis amittitur, de subditis Imperii immediatis & mediatis, de Nobilibus, Equitibus, Ganerbiis, Patriciis, Comitibus Palatinis Cæsareis, de Protectoribus & Clientibus, ac de Judæis, denique de Statu Familiarum Illustrium, de uxore Augusta & Illustri, de Liberis illustribus, de divortiis, de illustribus viduis & tutelis. In Libro secundo invenies dissertationes de rebus publicis, de Jure maris, de littoribus, portubus, fluminibus, & insulis, de territorio, de superioritate territoriali, de Jure Belli, de Jure sequelæ, cujus occasione tanquam ejus partem Autor Expeditionem Romanam exponit, in qua ut modo dictum, abrumpere coactus fuit. Cujus adeo reliquas cogitationes simul nobis fuisse ereptas merito dolemus, & plus adhuc doleremus, nisi ex alterius Viri Magnifici Institutionibus Juris publici, jam præcedenti mense a nobis commendatis, & jam ob defectum hunc operis Strauchiani (quem egregie supplent) multo magis commendandis, caperemus solatium. Nec illud omittendum, fragmento huic additas esse disputationes tres a Strauchio olim in hac alma habitas ad explicationem Taciti de moribus Germanorum plurimum facientes, in quarum prima Germanos esse indigenas probavit, in secunda vero de modis acquirendi priscorum Germanorum, & in tertia de armis eorundem solide disseruit.

CONTINUATIO RELATIONIS DE COMETA præterito mense Julio observari cœpto.

QUanquam inter Eruditos constare arbitramur, Cometam quem cœlo noviter suspensum, saltim oculis nostris detectum, Aug. mense retulimus, Spectatoribus industriis se nondum subduxisse: non omnino tamen frustra nos futuros confisi sumus, qualicunque etiam descriptione motus, quem phænomenon hoc a Calendis Sextilibus hucusque in cœlo confecisse Lipsiæ visum est.

Die 3. Aug. Stylo vet. Hora X, 10′ vesp. Cometa distabat a Lucida Humeri Aurigæ 3°. 27′. 51″; lineamque $\delta\beta$ (stellarum Uranometriæ Bayerianæ) supergressa, ab eadem dodrante gradus removebatur.

Die 4. Hora IX, 52′ vesp. ab eadem Lucida aberat 3°. 21′. 26″, & semihora post, a δ Aurigæ paulo minus 7°.

Die

Die 6. Hora IX, 19' Cometa a Capella 3°. 6' 26'' distans, a linea $\alpha\beta$ sursum 30' remotus erat, simul in eadem recta cum δ & o Aurigæ consistens.

Die 8. Hora III mane, transcenderat lineam $\alpha\beta$ semisse circiter gradus; quadrante a linea $\alpha\vartheta$, ad quam tendebat, distans.

Eodem die vesp. Hor. IX, 20', Cometes & ε Aurigæ rectam constituebant, saltim superiore Cometæ limbo: cujus Diameter per tubum quatuor pedum 7' minor non erat. Hac etiam nocte, cum a pluribus diebus nihil Caudæ visum fuisset, eadem, sed tenui specie, visui denuo se ingerebat.

Die 9. Hora II, 38' mane, Capella, Cometa, γ Aurigæ; β item, Cometæ limbus superior & ε in eadem recta consistebant.

				°	'	''
Die 10, Hora IX,	Cometa,	ε	Aurigæ distabant	1	49	17
IX, 56'.	- - -	η		1	0	0
	- - -	ζ		1	0	0
X. 9'	- - -	α		4	42	61

Die 11 Hora IX, 50' Cometa cum Hædis η & ζ erat in una recta, ab η 2°. 17'. 9''; ab ζ 1°. 30' remotus. Nudo oculo earum unam æquare videbatur.

Die 12, Hora X, 26' Cometa & e Persei 2°. 47'. 9'';
32' idem & ζ Aurigæ 3°. 43'. 56'. distabant.

Die 19. Hor. X, 52' Lucidæ Pleiadum & Cometæ distantia erat 1°. 42'. 51''.

Die 18. Hor. X, 44, eadem distantia 3°. 12'. 51''. Transiitque Cometes inter proximum hoc biduum supra Pleiades.

Die 22, Hor. XI, 40', Cometa & μ Ceti 4°. 17'. 9''; Idem & λ Ceti (quantum per nubes capere licuit) 3°. 12'. 51'' distabant. Omnes hæ distantiæ micrometro per tubum captæ sunt; sed tempora ex Horologio ambulatorio ad fixas non exacta. Juxta has vero aliasque observationes Cometa intra proximum quatriduum 20° emensus est.

Ab hoc tempore ad 31 Augusti, cœli constans intemperies Cometam oculis persequi inhibuit. Optamus autem, ut quando præceps ejus jam temporis in austrum declinatio eundem climati nostro mox subductura est, in transalpinis Europæ partibus celebrium Astronomorum vigilet industria, animadversoque, qua tandem cursum deducturus, aut etiam desiturus sit, absolutam phænomeni hujus nobis condat historiam.

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Octobris Anno M DC LXXXIII.

INTRODUCTIO AD HISTORIAM NUMISMAtum, auctore Carolo Patino Equite D. Marci, Med. Doctore Parisino & in Academia Patavina Med. Professore.

Amstelodami, apud Henr. Wetsteinium, 1683, in 12.

INter literaria monumenta, quæ ad historiam pertinent, nullum præstantius, utilius, jucundius commodiusque Numismatis antiquis esse, dudum ostenderunt qui bono publico ea collecta dedere: & præclaram hanc antiquitatis partem ab interitu, & eorum judicia, qui plurimum illi solent tribuere, a ludibrio vindicavit, tum ab iis, qui veteris elegantiæ & eruditionis amore vel studio ducuntur, egregiam ac laudabilem in eadem versanda operam collocari posse ac debere, apertum manifestumque fecit præclaro opere *de præstantia & usu eorum* edito doctissimus vir Ezechiel Spanhemius. Et sane, ad summam ingenii aut doctrinæ laudem consequendam nil opportunius, quam ea versare monumenta, quibus simul & novitas inventionis gratiam, & varietas delectationem, & vetustas auctoritatem conciliat. Sed cum haud vulgaris laus neque in medio posita sit, abditæ ac retrusæ vetustatis arcana ex coævis neque facile obviis monumentis eruere, proba in hoc genere ab adulterinis, cusa veteri metallo ab incrustatis aut subæratis segregare, & sincerum de ætate singulorum judicium ferre: ad hanc artem consequendam viam ac rationem ostendit, qui pro dignitate eandem excoluerat, nobilissimus vir *Carolus Patinus*, Gallice edito libello Parisiis A. 1665: *Introduction à l'histoire par la connoissance des medailles*. Qui intra Gallias delitescens, ut aliis quoque gentibus, illius linguæ ignaris & stu-

dii hujus præstantissimi cupidis notus redderetur, ipse auctor doctissimus, Patavinam Academiam medicis & humanioribus studiis jam exornans in animum induxit eum Latinum reddere; ita tamen ut novis accessionibus passim eum locupletaret. Cui bibliopolæ non inerudit bene de hoc literarum genere merendi studium, *Josephi Mariæ Suaresii* Episcopi Vasionensis Dissertationem *de Numismatis & nummis antiquis*, Romæ 1668 quæ prodierat, recusam subjecit.

ACADEMIA ARTIS PICTORIÆ, AUCTORE *Joachimo de Sandrart à Stockau.*

Norribergæ, 1683, in fol.

PRæclare hactenus apud Germanos de pictoria arte meritus est, qui eandem felicissime tractavit *Joachimus Sandrartius*. Nam cum jam pridem famam excellentissimi pictoris sustinuisset, & tabulis venustissime pictis ingentem gloriam sibi comparasset; de hac arte justis operibus, quæ germanice prodierunt elegantissimis ære expressis imaginibus insignita, commentandum ratus, tam copiose & exacte atque eleganter ipsam non magis quam ejus cultores ob oculos posuit, ut quemvis, oculis licet eruditis destitutum, in amorem hujus studii, quod statuariam & sculpturam complectitur, rapiat. *Duos* autem Germanica lingua conscriptos *tomos* anno 1675 & 1679 emisit in publicum: quos secuta est ipsius cura adornata *Iconologia Deorum*, quæ anno 1680 prodiit. Sed quando gloria nominis Sandrartiani intra Germaniæ fines non continebatur, operum quoque ejus penitius cognoscendorum avidæ erant cultiores gentes exteræ: istis ut fieret satis, doctissimus & de bonis elegantioribusque literis bene meritus vir *Christophorus Arnoldus* stylum Sandrarto commodavit, & quæ auctor nobilissimus de Statuaria, præstantissima & picturæ prorsus cognata arte, patrio sermone tradiderat, Latinis literis mandavit, quæ, sub titulo *Admirandorum Statuariæ* peculiari volumine Sandrartus A. 1680 evulgavit, veram delineationem perfectissimarum & absolutissimarum statuarum, artisque hujus nobilissimæ tractationem orbi exhibens, & maxima cura summoque studio conquisitas Græcorum & Romanorum statuas, æri artificiose incisas & inde expressas oculis obji-

objiciens. Cumque intelligeret pictoriam artem, quæ coloribus rem exprimit, statuaria quæ imagines & ipsa corpora effingit, præstantiorem esse, quippe quam a teneris etiam excoluisset; majori apparatu exteris nationibus, *Christiano Rhodio* interprete usus, eam exponere aggressus est; & quæ Germanico idiomate duobus tomis diffusius tradiderat, Latino sermone in unum volumen arctata exposuit, singula istius artis proprio atque nativo suo nomine, secundum hodiernum usum atque consuetudinem nuncupando, & fideliter artem deque artis operibus auctoribusque judicandi scientiam tradendo. Quoniam autem cum pictoria arte ferme comparatum est, sicut cum oratoria facultate, in qua primum argumenta sunt invenienda, deinde apte quæ inveneris collocanda, post ubi disposueris verborum sententiarumque luminibus exornanda, ac denique voce & gestu animanda: ideoque pictorem prius *ὑπόθεσιν* (quam *μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν* Nicias pictor pronunciavit, apud Demetrium Phalereum libro de Elocutione) cogitare, dein *οἰκονομίαν, σύνθεσιν καὶ ἁρμονίαν*, seriem juncturamque, ut Horatius appellat, observare, post *τῶν χρωμάτων ἀκριβῆ τὴν κρᾶσιν, καὶ εὔκαιρον τὴν ἐπιβολὴν ποιήσασθαι*, tandem *σκιάσαι ἐς δέον*, quod Lucianus in Zeuxide ait, & umbræ ac lucis beneficio vitam & motum quasi rei quam pingit conciliare oportet: hæc omnia qua ratione fieri debeant, & quomodo facultatem hæc exequendi pictor consequatur, in hoc opere auctor ostendit; de veris & genuinis pictoriæ artis proprietatibus, inventione, delineatione, *εὐρυθμίᾳ* & proportione corporum, de picturæ variis generibus, in albario recente, sive fresco, tabulis item atque linteis, de pictura Sinensium & figuris ligno incidendis, nec non de melano-chalcographia seu figuris nigricantibus quæ in ære effinguntur, disserens; tum de pingendis historiis, imaginibusve hominum, de subdialibus & nocturnis, de affectibus & perturbationibus animi exprimendis, vestibus item delineandis, & vero imaginis decoro servando tractans; tandem de lumine & umbra, colorum item proprietate, efficacia, usu, natura & significatione, eorumq; subigendorum per aquam vel oleum ratione lectorem instruens. Maximam autem operis partem icones & descriptiones vitarum celeberrimorum tam veterum quam recentiorum seu modernorum artificum occupant, qui pingendi aut statuarum

apte conficiendarum arte inclaruerunt. Quorum e priscis Græcis Gyges Lydius, Pyrrhus, Polygnoti Athenienfis & Thafius, Telephanes, Cleophantus, Bularchus, Eumarus, Cimon Cleonæus, Panæus, Colotes, Timagoras, Phidias, Mycon, Onatas, Apollodorus, Callimachus, Zeuxis, Parrhasius, Demon, Timanthes, Eupompus, Nicomachus, Ariftides, Pamphilus, Echion, Paufias, Euphranor, Praxiteles, Cydias, Antidotus, Nicias, Athenion, Melanthius, Apelles, Protogenes & alii; e Romanis Fabius, qui inde cognomentum Pictoris tulit, Pacuvius, Arellius, Q. Pedius, Ludius, Amulius, Pinus, Actius, Turpilius, & Imperatores Nero ac Hadrianus, libro *primo* partis fecundæ exhibentur: in *altero* celeberrimorum Italorum modernorum pictorum vitæ & imagines referuntur: in *tertio* Germanorum & Belgarum, nec non Gallorum Anglorumque icones & encomia oculis animisque curioforum objiciuntur, ut artis & hiftoriæ pictoriæ corpus abfolutum hoc opus dici mereatur.

THESES THEOLOGICÆ VARIIS TEMPORIbus in Academia Sedanenfi editæ, & ad difputandum propofitæ, autore Ludovico le Blanc, verbi divini Miniftro & Theologiæ Profeffore.

Londini, 1683, in fol. ap. M. Pitt.

Quo loco habitus thefium harum Autor inter fuos fuerit, ex epiftolæ verbis, quam Thefauro Theologiæ Sedanenfis, anno 61 hujus feculi edito, præmifit Jacobus de Vaux, aperte fatis liquet: *Quam fubacti*, ait, *fit judicii Vir ille eximius, quantopere in rebus Theologicis verfatus, quam folidæ eruditionis, quam doctus in Linguarum Orientalium notitia, prælectionibus publicis & concionibus ad populum luculentiffime probat. Si Deus ei vitam diuturnam largiatur, & id per valetudinem, quæ fæpe infirma eft, poffit, multa & præclara ab eo habebimus, & præcipue Tractatum egregium de Statu Controverfiarum, quæ inter nos & Pontificios intercedunt, cujus operis fpecimen dedit in Thefibus, quas de Scriptura confcripfit.*

Nec fefelliffe Autorem epiftolæ videtur opinio. Siquidem fcopus Blanci præcipuus in Thefibus hifce fuit dilucidare diftincteque expo-

exponere Statum Controversiarum, quæ pluribus annis magna contentione animorum agitantur inter Ecclesiam Romanam, & eos, qui seculo superiori ab ea secesserunt propter superstitiones varias, quæ lapsu temporis in eam irrepserant, & quarum emendationem impetrare non potuerunt; eo videlicet consilio, ut perpetuis partium querelis occurreret, sycophantia se & scripta sua premi causantium. Quamvis autem temporibus diversis a Cl. Autore editæ fuerunt, in usum privatum Academiæ Sedanensis; dignæ nihilominus Viris doctis in Anglia nunc visæ sunt, quæ juris magis publici fierent, & in unum corpus collectæ denuo, imo tertia vice typis mandarentur: idque his maxime de caussis, quod primo in quæstionibus singulis diligenter observet Autor diversos, si qui in Reformatorum & Romanorum scholis occurrunt, vocabulorum usus, & λογομαχίας inde enascentes a controversiis realibus curatius discernat; dein de Autoris alicujus sensu non ex verbis ab illo obiter & aliud agente prolatis judicet, sed ex iis, quæ docet & affirmat, rem ex professo tractans & explicans: præterea non tribuat ulli, tanquam ipsius dogmata & placita, nisi quæ ipse pro suis agnoscat & defendat: privatas denique Doctorum opiniones, a communi & publica sententia Ecclesiæ cum Romanæ, tum Reformatæ probe distinguat; nec tribuat adversariæ huic quicquam ut propriam illius doctrinam, præter id quod sanxerunt istius Concilia atque Pontifices, aut quod in Scholis illius communi consensu docetur. Est vero hoc Volumen thesium, Anglorum adornatum ope, bipartitum. Pars prior theses complectitur, vivo adhuc Autore hinc inde editas, quarum quoque partem aliquam alterum thesium Sedanensium Volumen impressum Genevæ anno supra memorato, sub finem exhibet. Parte reliqua opuscula quædam posthuma continentur, & theses ex Autoris manuscriptis depromptæ; quibus illustrare studuit status controversiarũ aliquot, quæ circa Dei verbum & Scripturam sacram; circa Christi personam & officium: de Ecclesiæ regimine, Romanoque Pontifice: de Conciliis: de Ecclesia militante, ejus natura, visibilitate, invisibilitate, duratione perenni, & constantia in fide: de membris Ecclesiæ militantis; nec non de cultu divino in lingua vulgari celebrando, moveri atq; agitari solent. Extremo partis loco oratio legitur de Scripturæ sacræ divina origine, ab Autore in promotione aliqua Doctorali habita.

FRIDERICI SPANHEMII FR. F. INTRO-ductio ad Chronologiam & Historiam sacram, ac præcipue Christianam, ad tempora proxima Reformationi, cum necessariis castigationibus Cæsaris Baronii.

Lugduni Batavorum 1683, in 4. apud Dan. Gaesbeck.

Autoris hujus celeberrimi *Introductio ad historiam & antiquitates sacras* in 12, jam anno 1674 Lugduni Batavorum prodiit, sed edita ex discipuli cujusdam apographo, atque inscio ipso recusa. Quam cum non plurimis tantum mendis, sed magnis hinc inde hiatibus defœdatam deprehendisset, & castigatiorem & auctiorem repræsentare illam induxit animum. Præmissa itaque *Introductione ad Chronologiam*, in qua de principio temporis, de diversis annis, mensibus, septimanis, diebus, diversis item epochis aliisque huc spectantibus disseritur; brevem, ut vocat, subjungit *Introductionem ad Historiam Ecclesiasticam Veteris Testamenti*, & hac absoluta, *brevem Introductionem ad Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti*. Sed hæc ad sexti tantummodo post Christum natum seculi usque finem perducta in hoc opere est. Cum enim operæ typographicæ ad res Christianas jam aliquousque processissent, & vero prolixiorem sibi tractationem, inceptæ in *Baronium*, ejusque exscriptores, nec non *Valesium*, *Allatium* ac *Maimburgium* animadversiones requirerent, Autor in duos Tomos necessitate quadam compulsus divisit hunc laborem, atque adeo priorem tantum, quamvis & alterius pars aliqua jam prælo evasisset, præmittere hoc anno voluit. Introductionem autem hanc non eo, quo Baronius, loco finiisse & tempore, sed telam historicam produxisse paulo longius; & quidem ad tempora usque Reformationi proxima, profitetur: de quo videbimus tum, si & alter tomus in publico sese stiterit. Quod priorem tomum hunc attinet, percensentur in eo Ecclesiasticæ Antiquitatis archiva; Judaicæ & Christianæ origines; doctrinæ cœlestis propagatio, eique immixti identidem errores; Ecclesiarum orientalium & occidentalium diversæ veluti phases, seu incrementa ac decrementa; res Christianorum modo afflictæ,

oppres-

oppressæ, extinctæ, mox ex cineribus suis veluti renascentes; veteris disciplinæ ac publicorum rituum constitutiones, mutationes, aliorumque ex aliis propullulans multitudo; hæreses, hæresiumque oppugnatores; res item gentilium contemporaneæ aliaque plura tam ad Judaicam, quam Christianam historiam intimius pernoscendam facientia. De cætero non posteriorem tantum hujus operis tomum minatur Autor, sed & uberiorem sacrarum historiarum thesaurum, & Baronianorum Annalium pensatiorem longe trutinam; idque in præfatione parænetica, qua & Ecclesiasticæ antiquitatis commendatur studium, & hujusdem introductionis ratio ab eo redditur.

SPICILEGIUM RITTERSHUSIANUM, sive Tabulæ Genealogicæ, quibus Stemmata aliquot illustrium in Germania Familiarum, quas Vir Cl. Nicol. Rittershusius in opere suo vel omnino præteriit, vel a posteriore saltem stipite enumeravit, exhibentur.

Decades Tres.

Tubingæ, 1683, in fol. apud Georg. Cottam.

Cum anno 1658 Vir Cl. Nic. Rittershusius Tabulas suas Genealogicas ederet, easque tum ob ordinem exactissimum, tum ob Familiarum insignem copiam, Politicis mirifice commendasset: tria passim cœperunt observari, quibus auxiliatricem manum multi apprecabantur. Primo enim paucissimæ Familiæ retro porrigebantur usque ad seculum ad N. C. decimum quartum, quæ tamen controversias suas ab annis ulterioribus petebant. Deinde non deerant Familiæ Principum & Comitum, quorum hodiernus splendor locum in hoc Honoris templo merebatur. Tandem labentibus annis Natalium, Nuptiarum, Exequiarum nova exempla, novas additiones flagitabant. Neque penitus defuit his querelis Vir Celeberrimus, dum anno 1664 nova editione singulas fere tabulas recentissimis Familiarum casibus egregie auctas exhiberet, simulq; post aliquot annos adjiceret Stemmatum hactenus omissorum enarrationes non paucas. Interim Auctoris mors effecit, ut bibliopola de augmento parum cogita-

gitaret, ac adeo tertiam editionem nullis additamentis redintegratam credulis emptoribus obtruderet.

Sed ostenditur nunc Vir Nobilissimus πολυπραγμονέστατος huic studio novam sedulitatem allaturus. Etsi vero pro sua modestia nomen in titulo dissimulat; Præfatio tamen innuit, Parentem ipsius καλοκαγαθὸν in Rittershusii Præloquio laudatum fuisse, quod strenuam in hoc labore operam contulisset. Dum igitur ibidem nominari legimus Nobiliss. & strenuum Dn. Wilhelmum Im Hoff, Patricium Norimbergensem, ejusque Reip. Senatorem; facile nobis innuitur dignissimus tanto Parente Filius Dn. Jacobus Guilielmus Im Hoff, cui tanto feliciores apprecamur successus, quanto pulchriore nunc initio est defunctus. Dat enim Tabulas triginta, quibus tum nova *Altempsiorum*, *Bentheimiorum*, *Bronchorstiorum*, *Cricbingensium*, *Dhauniorum*, *Eckiorum*, *Eggenbergiorum*, *Falckensteiniorum*, *Gronsfeldiorum*, *Hoben Emsiorum*, *Manderscheidiorum*, *Metternichiorum*, *Machselreiniorum*, *Salmensium & Reifferscheidiorum*, *Schönborniorum*, *Trautmansdorfiorum*, *Veblensium*, *Waltpodiorum*, *Windischgraziorum* Stemmata designat; tum etiam fidelissime supplet, quicquid ab ipso Rittershusio fuerat omissum *de Electoribus Saxoniæ & Brandenburgi ex Ascaniis*, *de Guelphis Ducibus Bavariæ & Saxoniæ*, *nec non Brunsuici & Luneburgi*, *de Habspurgicis Comitibus*, *de Comitibus Leiningii*, *de Ducibus Meklenburgensibus*, *de Pomeraniæ & Stetini Ducibus*, *de Zolleranis Comitibus*, *Burggraviis Norimbergensibus*. Recentiora quod attinet, singularem promittit libellum, cujus annotata quivis excerpere, ac in Tabulas Rittershusii referre queat, ne sumtuosa Editionum repetitio priorum possessores vel affligat vel confundat. Ut autem hujus libelli festinationem habemus in votis, sic Nobiliss. Auctori idoneos apprecamur & Fautores & Amicos, qui rem cognitu difficilem suis admonitionibus ac intercessionibus reddant aliquanto faciliorem. Quin & nomine rogamus publico, si quis vel novarum Familiarum possideat arcana, vel antiquarum novos casus habeat in numerato, nolit diligentissimo Auctori, seculoque curiosis studiis dedito pulcherrimum hoc officium denegare.

G. G. L.

G. G. L. MEDITATIO JURIDICO-MATHEMATICA de Interusurio simplice.

INterusurium sive resegmentum anticipationis, vulgo *Rabat*, est differentia inter pecuniam in diem certum debitam, & præsentem ejus valorem; seu quanto plus petat, qui plus tempore petit, vel quanto minus solvere æquum sit eum, qui post aliquot annos demum debiturus, nunc solvit. Hujus quantitas, quæ apud Jurisconsultos passim non satis, & apud aliquos non satis recte explicatur, accurato calculo definiri potest, duabus suppositionibus ex jure assumtis. Nimirum

I. SUPPOSITIO PRIMA est, *quod is, a quo pecunia ante tempus, quo deberi incipit, petitur, vicissim petere potest, ut sibi eo nomine, quovis anno futuro medii temporis, præstetur legitima usura.* Exempli causa: post decem annos proximos finitos, mihi centum debebis (de quibus interim nullas debes usuras, alioqui sortem jam nunc deberes.) Ego qui forte negotium aliquod utile, sed paratæ pecuniæ indigum, gesturus sum, peto & a te obtineo, ut nunc solvas; tu vicissim petere potes, ut eo nomine tibi quovis anno totius decennii proximi finito solvam quinque: *nec refert, utrum pecunia, quæ ante tempus solvitur, sors sit, an usura.* Omnis enim usura soluta fit sors; imo cum usurarum petitio per se odiosa sit, magis odiosa erit usurarum petitio ante tempus, & qui nihil eo nomine præstare volet, incidet in quandam usurariam pravitatem: revera enim plus usuræ nomine exiget, quam legibus permissum est, quia tempore quoque plus petitur. Itaque usuræ exactæ ob usuras ante tempus præstitas, quæ sortis naturam induere, non nisi vocabulum commune habent cum usuris usurarum non solutarum, quæ legibus prohibentur: & tantum abest negotium in vetitum Anatocismum incidere, ut secus fieri regulariter in leges peccatum videatur; regulariter inquam, nam exceptiones ex natura negotii personarumque sumi possunt (de quibus alias) quæ judicis arbitrio permittuntur. Nobis autem in calculo ineundo inspiciendum videtur, quod regulare exactumque est.

II. SUPPOSITIO SECUNDA est, ex jure notissimo petita,

quod *compensatio est quædam solutio:* & qui a pecunia, quam accipit, summam certam sibi detrahi patitur, eam ipsam summam, eo ipso tempore solvisse censetur.

III. His adjungo POSTULATUM, *quod creditor ac debitor in diem futurum certum, de pecunia nondum cadua, nunc statim inter se contrahere possint velintque, ita ut totum negotium simul ac semel inter ipsos (& quidem sine alterutrius læsione, finiatur.* Itaque creditor, qui centum post decennium debita, nunc anticipat, eoque nomine quovis anno decennii proxime futuri, deberet quinque solvere, ut ea molestia se debitoremque liberet, totumque negotium finiat, potest pati, ut sibi nunc statim de ipsis centum detrahatur aliquid usurarum futurarum nomine, & quidem non integra 50 seu decies quinque, nondum enim *cadua* sunt, seu nondum dies eorum venit; sed paulo minus aliquid. Proinde minus quam centum accipiet, & quod detrahi sibi patitur, ipsissimum est *interusurium* nunc determinandum.

IV. Ex his jam ducetur CONCLUSIO PRIMA: *si usura legitima sit vicesima sortis, valor præsens unitatis post annum debitæ erit:* $\frac{1}{1}-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c. *in infinitum:* sive generalius, loco 20 assumendo numerum quemcunque v, qui quotam usurariam exprimat, $\frac{1}{1}-\frac{1}{v}+\frac{1}{v^2}-\frac{1}{v^3}+\frac{1}{v^4}-\frac{1}{v^5}$ &c. *Demonstratio* simul & explicatio: statim post annum finitum mihi debebis unitatem seu 1, (*ex facto*) unum verbi gratia aureum, aut unam decadem aureorum, vel unum centenarium, &c. Hanc unitatem sive sortem si mihi nunc solvas, ejus nomine tibi usuram post annum finitum debebo, nempe vicesimam unitatis seu $\frac{1}{20}$ (*per suppositionem artic. 1.*) quoniam vero placuit, ut negotium inter nos nunc statim finiatur, (*per postulatum artic. 3.*) ideo tu vicissim postulas, ut ego tibi hanc summam $\frac{1}{20}$ nunc solvam anticipando. Solutio autem hæc fieri potest per compensationem, si tantundem mihi detrahi patiar de summa, quam a te accipere debeo (*per suppposit. artic. 2.*) accipio ergo 1 minus $\frac{1}{20}$ seu $1-\frac{1}{20}$. Sed quia ita tu quoq; summam $\frac{1}{20}$ post annum demum cæduam, nunc accepisti; eo nomine & tu mihi post annum finitum debebis usuram (*per artic. 1.*) nempe vicesimam de $\frac{1}{20}$ hoc est $\frac{1}{400}$. Et cum negotium statim inter nos sit finiendum (*per artic. 3.*) ea mihi nunc statim dabis præter summam præcedentem, quæ erat

erat 1 $\frac{1}{20}$: dabis ergo mihi nunc 1 $\frac{1}{20}+\frac{1}{400}$. Verum ita mihi quoque istam summam $\frac{1}{400}$ post annum demum cæduam nunc statim anticipando dedisti, itaque eo nomine vicissim tibi post annum finitum debebo usuram (*per artic. 1.*) nempe vicesimam de $\frac{1}{400}$, hoc est $\frac{1}{8000}$: & cum negotium statim inter nos sit finiendum (*art. 3.*) hanc usuram anticipando statim nunc tibi solvam, salva rursus anticipationis consideratione. Solvere autem potero per compensationem (*artic. 2.*) seu statim $\frac{1}{8000}$ a te detrahi patiar de summa præcedente, quam mihi solvere debes, quæ erat $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}$, itaque solves mihi $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}$. Et sic in infinitum calculum continuatum fingendo semperque anticipando (ut negotium statim finiatur) nullisque anticipationis resegmentum negligendo (ut neuter lædatur) patet, te mihi solvere nunc debere summam seriei infinitæ prædictæ: cujus termini sunt progressionis Geometricæ subvigecuplæ, semper enim sequens est vigesima pars proxime antecedentis: Signa autem, + & − alternantur.

V. LEMMA ex calculo infinitorum: *fractio* $\frac{v}{v+1}$ *est æqualis toti seriei infinitæ* $1-\frac{1}{v}+\frac{1}{v^2}-\frac{1}{v^3}+\frac{1}{v^4}-\frac{1}{v^5}$ &c. *Demonstratio* simul & explicatio: posito v esse 20, ostendendum est fractionem $\frac{20}{21}$ idem esse quod infinita series $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c. Nimirum fractio $\frac{20}{21}$ multiplicata per 21, dat 20, ut patet: & series ista infinita, multiplicata per 21 dat etiam 20, ut mox ostendetur. Jam quorum æquimultipla sunt æqualia, ea ipsamet sunt æqualia; æquatur ergo fractio & series. Superest tantum ut ostendatur, seriem multiplicatam per 21 seu per 20 + 1, dare 20. Operatio ita stabit:

Multiplicetur | $+1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c.
per | 20

fiet ☉ $20-1+\frac{1}{20}-\frac{1}{400}+\frac{1}{8000}-\frac{1}{160000}$ &c.

Multiplicetur | $+1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}$ &c.
per | 1

fiet ☽ $+$ [illegible] $+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}$ &c.

Ergo ☉ + ☽ æqual. 20 [illegible] * * *

VI. CONCLUSIO SECUNDA; *Valor præsens* unitatis seu *sortis post annum debitæ est* $\frac{v}{v+1}$ posito v esse numerum, quotam usu-

usurariam exprimentem: seu si v sit 20, hoc est si usuræ sint quincunces, sive vigesima sortis, erit $\frac{20}{21}$ seu *subsesquivigecupla sortis* sive $\frac{100}{105}$ de Sorte. Nam valor ille præsens est $1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000}$ &c. (*per artic. 4.*) id est (*per artic. 5.*) $\frac{20}{21}$ seu $\frac{100}{105}$, quod probandum erat. Si vero usuræ essent 6 in 100, tunc numerus valeret $\frac{100}{6}$ seu $\frac{50}{3}$ & valor præsens sortis foret $\frac{100}{106}$ seu $\frac{50}{53}$ de sorte. Eadem conclusio adhuc alia ratione inveniri & demonstrari potest, sine serie infinitorũ, hoc modo: post annum debebis mihi summam S: quæritur quantum mihi solvi æquum sit nunc, ut res eodem recidat. Ponamus te mihi solvere nunc debere Y, itaque debet summa Y esse talis, ut anno finito usura cum sorte æquetur ei, quod mihi debes. Nam dedisti mihi Y nunc indebita, ergo debeo tibi Y, & anno finito, debebo tibi Y una cum vicesima ipsius Y seu $Y + \frac{1}{20}Y$, quæ si æquentur ipsi S, summæ quam post annum mihi debes, compensatione facta, debitum tunc ipso jure mutuo tolletur *per artic. 2.* & negotium initio inter nos finitum intelligi potest, quod desideratur. Quia ergo $Y + \frac{1}{20}Y = S$, erit $Y = \frac{S}{1 + \frac{1}{20}}$, seu erit $Y = \frac{20}{21}$ de S, ut supra. Nam si $\frac{20}{21}$ mihi nunc indebite solvas, post annum inde usuras debebo $\frac{1}{21}$: ergo post annum in summa tibi debebo $\frac{20}{21} + \frac{1}{21}$ seu $\frac{21}{21}$ sive 1. Sed post annum tu quoque mihi debebis 1, unitatem nempe sive sortem. Ergo compensatione facta apparet, si pro 1 tunc debendis nunc solvas $\frac{20}{21}$ neutrum alteri quicquã amplius debiturum. Licet autem hæc via in hoc casu sit facilior priore, tamen priorem magni momenti esse judico, quia exemplum præbet Analyseos memorabilis, ab Algebra in eo diversæ, quod Algebra, ut in posteriore via patet, assumit quantitatem incognitam, tanquam cognitam, & inde regrediens, eamque cum cognitis æquans, valorem ejus quærit. Prior vero *Analysis per meras cognitas* procedens, valorem incognitum directe obtinet. Quod magnum usum habet, quando impossibile est obtineri valorem incognitæ rationalem per Algebram, tunc enim ea nihilominus hac via obtineri posse per seriem infinitam.

VII. CONCLUSIO TERTIA. *Iisdem positis valor præsens unitatis seu sortis post biennium debitæ est* $\frac{1}{1} - \frac{2}{v} + \frac{3}{v^2} - \frac{4}{v^3} + \frac{5}{v^4} - \frac{6}{v^5}$ &c. *Demonstratio*: debebis mihi 1, biennio abhinc: quod si mihi nunc solvas

1 anti-

1 anticipando, inde tibi debebo usuræ nomine post annum $\frac{1}{20}$, post biennium rursus $\frac{1}{20}$ in summa $\frac{2}{20}$; quæ si statim mihi detrahas *per articulum 5*, dabis mihi tantum $1-\frac{2}{20}$. Sed quia hoc modo tu quoque priora $\frac{1}{20}$ uno anno, nempe *primo*, & posteriora $\frac{1}{20}$ duobus, nempe *primo* & *secundo*, anticipasti; ideo usuram mihi post annum primum tam ob priora quam ob posteriora $\frac{1}{20}$ primo anno anticipata debebis, nempe bis $\frac{1}{400}$, seu $\frac{2}{400}$; & post annum secundum ob posteriora $\frac{1}{20}$ secundo anno anticipata debebis mihi $\frac{1}{400}$. Ergo summa $\frac{3}{400}$, quæ si rursus anticipando mihi solvas, dabis mihi $\frac{1}{1}-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}$. Sed jam ita ego rursus priora $\frac{2}{400}$ anticipavi anno primo, posteriora vero $\frac{1}{400}$ anno primo & secundo: unde usuram tibi debebo, quæ anno primo finito de prioribus $\frac{2}{400}$ erit $\frac{2}{8000}$; de posterioribus $\frac{1}{400}$ erit $\frac{1}{8000}$, summa $\frac{3}{8000}$; anno secundo vero de posterioribus $\frac{1}{400}$ usura erit $\frac{1}{8000}$; & summa usurarum anni primi & secundi $\frac{4}{8000}$, quam si rursus anticipando mihi detrahi patiar, dabis mihi tantum $1-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}-\frac{4}{8000}$. Sed jam iterum priora $\frac{3}{8000}$ rursus anticipasti anno primo, posteriora $\frac{1}{8000}$ anno primo & secundo, unde usuram mihi debebis, quæ anno primo de prioribus $\frac{3}{8000}$ est $\frac{3}{160000}$, de posterioribus $\frac{1}{8000}$ est $\frac{1}{160000}$, summa $\frac{4}{160000}$; anno secundo de posterioribus $\frac{1}{8000}$ est rursus $\frac{1}{160000}$, summaque usurarum anni primi & secundi $\frac{5}{160000}$; quam si mihi statim solvas anticipando (salvo in continuatione calculi anticipationis resegmento) dabis mihi $1-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}-\frac{4}{8000}+\frac{5}{160000}$: & ita calculum in infinitum continuatum fingendo, prodibit series infinita quam posuimus.

VIII. CONCLUSIO QUARTA: *Pro triennio iisdem manentibus Nominatoribus & signis, Numeratores erunt Numeri Triangulares, pro quadriennio Pyramidales, pro quinquennio triangulo-triangulares, & ita porro* pro pluribus annis, altiores numeri, quos figuratos vocant, ego ob usum combinatorios appellare soleo, in infinitum. Hoc cum ad eundem modum ostendi possit, quo præcedentem conclusionem demonstravimus, prolixe hic deducere supersedeo. Numeri ipsi tales sunt:

Numeri figurati seu Combinatorii.		Valor præsens sortis debitæ.		post ann.
Unit.	1. 1. 1. 1. 1.	$\frac{1}{1} - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000} + \frac{1}{160000}$ &c. =	$\frac{20}{21}$	1
Natural.	1. 2. 3. 4. 5.	$\frac{1}{1} - \frac{2}{20} + \frac{3}{400} - \frac{4}{8000} + \frac{5}{160000}$ &c. =	$\frac{400}{441}$	2
Triang.	1. 3. 6. 10. 15.	$\frac{1}{1} - \frac{3}{20} + \frac{6}{400} - \frac{10}{8000} + \frac{15}{160000}$ &c. =	$\frac{8000}{9261}$	3
Pyramid.	1. 4. 10. 20. 35	$\frac{1}{1} - \frac{4}{20} + \frac{10}{400} - \frac{20}{8000} + \frac{35}{160000}$ &c. =	$\frac{160000}{194481}$	4
Triang. Triang.	1. 5. 15. 35. 70.	$\frac{1}{1} - \frac{5}{20} + \frac{15}{400} - \frac{35}{8000} + \frac{70}{160000}$ &c. =	$\frac{3200000}{4084101}$	5
	&c.	&c.	&c.	&c.

IX. Ad inveniendos adhuc aliter hos valores præsentes, assumo LEMMA: *valor præsens valoris futuri, est valor præsens ipsius summæ.* Exempli causa, sub finem anni 1685 seu post biennium debebis mihi aliquam summam: Vellem nosse quis nunc sub finem anni 1683 ejus summæ sit valor præsens; itaque primum quæro, quis summæ post biennium, seu sub finem anni 1685 cæduæ futurus sit valor post annum, seu sub finem anni 1684, is utique erit $\frac{20}{21}$ de summa (*per art. 6.*) quia unus tantum annus intercedit. Itaque si post biennium mihi debeas unitatem, perinde est, quantum ad hunc calculum, ac si post annum mihi debeas $\frac{20}{21}$. Sed rursus, si post annum mihi debes $\frac{20}{21}$ perinde est (iterum *per art. 6.*) ac si mihi deberes nunc $\frac{20}{21}$ de illa summa, seu $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ hoc est $\frac{400}{441}$. Itaque si post biennium mihi debes aliquid, valor præsens erit $\frac{400}{441}$ de illo, seu quadratum numeri $\frac{20}{21}$, acceptum de illa summa tanquam unitate. Et eodem modo apparebit, valorem præsentem unitatis post triennium debitæ, esse $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$, seu cubum numeri $\frac{20}{21}$, id est $\frac{8000}{9261}$. Et ita porro. Atque hoc Lemma nihil aliud est, quam subsumtio illius axiomatis notissimi, quod æqualia uni tertio sunt æqualia inter se; nam $\frac{400}{441}$ nunc æquantur ipsis $\frac{20}{21}$ cæduis post annum, & hæc æquantur unitati cæduæ post biennium. Ergo & hæc unitas æquatur ipsis $\frac{400}{441}$ cæduis nunc. Inde jam patet

X. CONCLUSIO QUINTA. Si numerus quotæ usurariæ sit v (id est 20, *posito usuris quincuncibus* seu vigesima sortis) *erit valor præsens summæ post aliquot annos caduæ, ad ipsam summam, in ratione* v ad v + 1 (id est *subsesquivigecupla*, seu 20 ad 21) *replicata secundum numerum annorum.* Hoc est summæ cæduæ post annum unum valor præsens erit simpliciter $\frac{20}{21}$ de summa, seu erit ad summam in ratione

20 ad

20 ad 21. At valor præsens summæ caduæ post duos annos erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ seu $\frac{400}{441}$ summæ: seu erit ad summam in ratione duplicata 20 ad 21 seu ut 400 (quadratum de 20) ad 441 (quadratum de 21.) Et valor præsens summæ caduæ post triennium erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ summæ, seu $\frac{8000}{9261}$ summæ: seu erit ad summam in ratione triplicata 20 ad 21, seu ut tertia dignitas sive cubus de 20, ad cubum de 21; & ita porro. Idque generaliter exprimendo, sit præsens valor Z, summa debita S, numerus annorum a, & quotæ usurariæ numerus v, quibus positis, erit $Z = S$, multipl. per $\left(\frac{v}{v+1}\right)^{a}$. Sit v 20, & S, unitas, erit

unitatis caduæ						
post annos	unum,	duos,	tres,	quatuor,	quinque,	&c.
valor præsens,	$\frac{20}{21}$	$\frac{400}{441}$	$\frac{8000}{9261}$	$\frac{160000}{194481}$	$\frac{3200000}{4084101}$	&c.
id est,	latus.	quadratum.	cubus.	biquadratum.	surdesolidum.	&c.

qui numeri vel multiplicando, vel tantum eorum logarithmos addendo, continuari poterunt ad quotlibet annos: utileque erit fractiones decimaliter enuntiari. De usu horum in quibusdam juris quæstionibus apud egregios autores non satis recte definitis, æstimandisque reditibus ad vitam, (ubi *Interusurio composito* locus est) alio schediasmate differemus.

Ceterum ut Meditationis hujus usus sit in promptu; operæ pretium, ipso præsertim Nobilissimo Autore invitante, facturos nos rati sumus, constructa Tabella, in qua (posita sorte 100000, & usura vicenaria) quantum pro quoque annorum (ad quadraginta usque) numero, deducto legitimo interusurio relinquatur, sive quanti sors anticipato æstimanda veniat, exponeretur; unde porro, beneficio regulæ proportionis, quamcunque sortem datam, ad quantamcunque anticipationem æstimare planum foret: cum alias calculus futurus esset longe impeditissimus; iis saltim qui Logarithmorum destituuntur præsidio.

Tabu-

Tabula sortium anticipato accipiendarum, posito debito
100000.

Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
1	0. 95238	11	0. 58468
2	0. 90703	12	0. 55684
3	0. 86384	13	0. 53032
4	0. 82270	14	0. 50507
5	0. 78353	15	0. 48102
6	0. 74622	16	0. 45811
7	0. 71068	17	0. 43630
8	0. 67684	18	0. 41552
9	0. 64461	19	0. 39573
10	0. 61391	20	0. 37689

Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
21	0. 35894	31	0. 22036
22	0. 34185	32	0. 20987
23	0. 32557	33	0. 19987
24	0. 35907	34	0. 19035
25	0. 29530	35	0. 18129
26	0. 28124	36	0. 17265
27	0. 26785	37	0. 16444
28	0. 25509	38	0. 15661
29	0. 24294	39	0. 14915
30	0. 23138	40	0. 14205

Met ho-

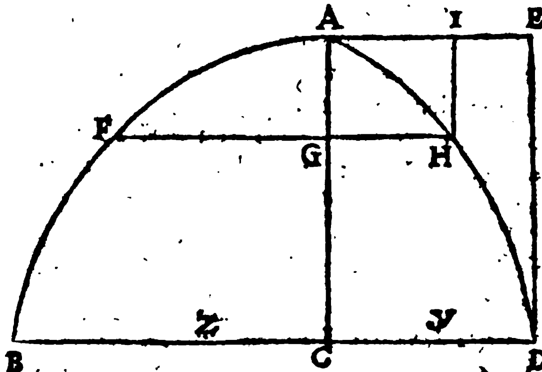
METHODUS

Datâ figura, rectis lineis & Curva Geometrica terminata, aut Quadraturam, aut impossibilitatem ejusdem Quadraturæ determinandi, Auctore

D. T.

HÆc ut breviter & perspicue simul rerum harum peritis aperiam, notandum;

I. Sit in figura præsenti spatium ACB, Curva Geometrica AFB, axi AC & ordinatim applicata BC terminatum; intelligatur jam spatium ACB æquale esse rectangulo AEDC,

item spatium AGF æquale rectangulo AIHG; si jam idem concipiatur ubique, proveniet hinc Curva seu linea aliqua AHD. Hæc vero vel erit Curva Geometrica, vel Mechanica: si sit Curva Geometrica, spatium ACB, tam quoad totum, quam omnes suas partes, erit Geometrice quadrabile, atque ideo Quadraturam talem possibilem voco; Si vero sit Curva aliqua Mechanica, spatium ACB tam quoad totum, quam omnes suas partes, erit mechanice quadrabile, seu quadratura hujus Geometrice non poterit inveniri: Atque ideo Quadraturam talem impossibilem voco.

II. Fiant jam sequentes æquationes

$by + ca + dx = 0$ $\quad byy + cay + eaa + dxy + fax + gxx = 0$ $\quad by^3 + cayy + eaay + ha^3 + dxyy + faxy + iaax + gxxy + kaxx + lx^3 = 0$:

Atque sic porro quousque placet.

De his vero æquationibus notandum:

Quod omnes Curvas Geometricas AHD, earumque omnes relationes possibiles ad lineam rectam exhibeant:

Quod litera x repræsentet omnes abscissas A C;

y vero omnes ordinatim applicatas C D.

b, c, d, e, f, g, &c. designant quantitates cognitas his terminis præfixas, quibuscunque signis sint affectæ.

Quantitas vero a, loco unitatis est, ad efficiendas dimensiones æquales, in omnibus terminis harum æquationum.

Quo autem absque prolixo calculo explicem sequentia Theoremata, quæ datæ curvæ Geometricæ quadraturam, aut ejus impossibilitatem demonstant, sit porro

$c = ca + dx \qquad i = ca + 2dx$

$d = eaa + fax + gxx$, item $k = 2eaa + 3fax + 4gxx$

$c = ha^3 + iaax + kaxx + lx^3 \quad l = 3ha^3 + 4iaax + 5kaxx + 6lx^3$.

III. Sint ulterius Curvarum Geometricarum AFB omnes abscissæ A C æquales x, ordinatim vero applicatæ BC æquales z, tunc ponatur

1 $B = bz + l$ & erit primum Theorema, $B = o$

2 $\left\{ \begin{matrix} B = 2bz + i \\ C = cz + k \end{matrix} \right\}$ & erit secundum Theorema, $BBd - BCc + CCb = o$

3 $\left\{ \begin{matrix} B = 3bz + i \\ C = 2cz + k \\ D = dz + l \end{matrix} \right\}$ & erit tertium Theorema,

$$B^3ee - BBCde + BCCce - C^3be + CCDbd - CDDbc + D^3bb = o$$
$$- 2BBDce + 3BCDbe - 2BDDbd$$
$$+ BBDdd - BCDcd + BDDcc.$$

Hæc suo loco ulterius extendam, quod jam ob nimiam prolixitatem evitandam omittere cogor.

IV. Usus jam horum Theorematum duplex est. Primo hinc expedite admodum, infinitæ imo omnes Quadraturæ possibiles Curvarum Geometricarum determinantur. Assumpta enim quacunque Curva Geometrica AHD, invenitur statim ope Theorematum modo exhibitorum quadratura spatii ACB, Curva Geometrica terminati: cumque æquationes annotatione secunda omnes Curvas earumque omnes possibiles relationes ad lineam rectam exhibeant;

beant; etiam hisce Theorematibus omnia possibilia spatia, Curva Geometrica terminata, quadrantur; quod unico exemplo illustrasse sufficiat. Sit Curva AHD Circulus, cujus natura hac æquatione explicatur $yy = 2ax - xx$, seu $yy - 2ax + xx = 0$; jam in æquatione, quæ ejusdem gradus, annotatione secunda

$$\begin{array}{ll} byy + cay + eaa = 0 & \text{est } b = 1, \\ + dxy + fax & c, d, e, = 0 \\ + gxx & f = -2 \\ & g = 1 \end{array}$$

Unde in secundo Theoremate $BBd - BGc + GC bx = 0$ (quod diligendum, quia assumpta æquatio duarum dimensionum) erit

$$\begin{array}{lll} c = 0 & i = 0 & B = 2ax \\ d = -2ax + xx & k = -6ax + 4xx & C = -6axx + 4x^3 \end{array}$$

Quæ omnia si restituantur, obtinetur $zz = \frac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$ curvæ AFB explicans naturam, cujus omnia spatia ope Circuli quadrantur; spatium siquidem AGF semper æquatur rectangulo AHIG. Eadem ratione alia ac alia assumpta Curva Geometrica AHD, alia ac alia Curva Geometrica AFB invenitur, & quadrabilis; unde sic quidem patet, qua ratione hæc Theoremata omnes quadraturas possibiles includant.

V. Usus alter horum Theorematum, non minus illustris, hic est, ut data Curva Geometrica, non alterius cujusdam quadratura inveniatur, prout modo explicatum, sed ipsius datæ seu propositæ Curvæ, aut Quadratura exhibeatur, aut ejusdem impossibilitas demonstretur; quod duobus exemplis declarabimus: sit etenim I. datæ Curvæ AFB natura hac æquatione expressa $zz = \frac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$ Quæritur jam, num hujus Quadratura detur nec ne? & quidem ex annotatione quarta constat, ejus Quadraturam dari; verum supponatur hoc nobis nunc incognitum esse, & notetur Processus quæsitum determinandi.

1. Quia ordinatim applicata z ad duas dimensiones ascendit, secundum Theorema eligendum (si tres dimensiones habuisset, tertium Theorema fuisset assumendum, & sic porro) Theorema autem illud sequens est:

BBd − BCc + CCb = 0

2. Restituantur in hoc Theoremate quantitates B & C item b, c & d, & erit

$$\begin{array}{l} bzz + cazx + eaa \\ \quad + 2dxz + 2fax + \\ \quad + 4gxx \end{array} \quad \frac{ddaa + 4ceg + bff - cdf - 4beg \text{ multiplicatum in } aaxx}{4bea a + 4bfax + 4bgxx} = 0$$

$$0 = ccaa - 2cdax - ddxx$$

3. Fiat jam comparatio omnium horum terminorum Theorematis hujus, cum omnibus terminis (ubi x eandem compositionem utrobique obtinet) æquationis quæ datæ Curvæ naturam explicat, & hinc orientur aliquot æquationes novæ, ope quarum invenientur quantitates b, c, d, e, f &c. & invenitur hic $b = \frac{1}{2}$ c d e = 0; f = −1; $g = \frac{1}{2}$ quæ omnia cum nihil absurdi involvant, Curvæ datæ quadratura datur (si aliquid impossibile inclusissent, aut si omnes æquales essent nihilo, eadem quadratura impossibilis foret.)

4. Si jam ex æquationibus annotationis secundæ assumatur ea, quæ duas dimensiones obtinet, prout talis est

$$\begin{array}{l} byy + cay + eaa = 0 \\ + dxy + fax \\ + gxx \end{array}$$ (quia datæ Curvæ quantitas z quoque ad duas dimensiones ascendit.)

& in hac restituantur modo inventæ quantitates b, c, d, e, f, erit $\frac{1}{2}yy - ax + \frac{1}{2}xx = 0$; seu $yy = 2ax - xx$, proprietas Curvæ AHD cujus ope data Curva quadratur. Adeoque determinatum jam, quod Curva proposita quadraturam admittat, & cui spatio noto sit æqualis. Quod erat faciendum.

Secundi exempli loco sit Curva data Geometrica AFB Circulus, cujus proprietas $zz = 2ax - xx$. Quæstio jam est, num quadratura ejus possibilis nec ne? ut hoc detegatur, quia quantitas z ad duas dimensiones ascendit, eodem Theoremate hic, ac in antecedenti exemplo, utendum: sique jam omnes termini datæ æquationis (quæ Curvæ datæ naturam exprimit) cum omnibus terminis Theorematis illius, juxta notas leges comparationis, inter se adæquentur, invenientur b, c, d, e, f æquales 0, seu nihilo. Et per consequens nulla Curva Geometrica AHD datur, ope cujus Circulus quadretur: ac proinde Circuli quadratura eo sensu, ut vulgo desideratur a Mathematicis, impossibilis est. Idem prorsus invenietur, si hyperbola assumatur

inveniatur quadranda, ejusdem nimirum quadraturam non possibilem esse. Ex his vero abunde constabit, qua ratione ope similium Theorematum, quorum quædam annotatione quarta tradidi, datæ Figuræ Curva Geometrica terminatæ, aut quadratura possit exhiberi, aut ejusdem impossibilitas demonstrari (dum idem processus circa omnes Curvas Geometricas institui possit, eo modo ac explicavi in hisce exemplis) quod meum propositum erat hac vice aperire. Notandum vero

VI. Quod quæ modo ostendi, nullatenus contraria sint Quadraturæ circuli & hyperbolæ, quam nobis exhibuit Actorum horum Anno primo, Mense Febr. ingeniosissimus *Leibnitius*: dum etenim spatii alicujus Geometrica non datur Quadratura, tunc ultimum remedium est, ut eadem per seriem numerorum, in infinitum decrescentium exprimatur. Nec mihi persuadeo simpliciorem posse inveniri arithmeticam expressionem quadraturæ circuli aut hyperbolæ illa, quam nobis hic Vir, qui credo, paucos æquales in hisce & omni studiorum genere habet, publicavit. Quoad curvas Mechanicas AHD vero, & quæ natura sua simplicissimæ videntur, ut horum ope circulus & hyperbola, imo omnes Curvæ, quæ Geometricam quadraturam non admittunt, possint Mechanice quadrari, illas determinandi suo tempore exhibebo Methodum; ubi constabit, quantam affinitatem habeant cum Curvis Geometricis, cum semper spatia harum æqualia sint spatio Curva Geometrica terminato. Verum hæc alii tempori reservantur, ubi ad sufficientiam (quam prævideo hic quoque desiderari posse a perspicacioribus ingeniis) explicata erunt. Jam vero hoc invento me multo majus quid præstitisse, quam si ipsam circuli aut hyperbolæ quadraturam Geometricam exhibuissem, absque dubio rerum harum periti & æqui Judices æstimabunt. Etenim si hæ quadraturæ possibiles essent, ea ratione ac desideratur ordinarie a Mathematicis, eadem methodo easdem exhibuissem, cum hinc omnes quadraturæ possibiles determinentur: Cum vero id non sit possibile, impossibilitatem quoque earundem demonstravi. Sed idem non solum de hyberbola aut circulo, sed circa omnes Curvas Geometricas, quæ infinitæ sunt numero, ope hujus inventi præstatur; quod qui bene considerabit, judicabit utique, nos hoc seculo Antiquorum inventa in Geometricis longissime prætervexisse, imo & ipsa Recentiorum inventa, hisce incredibili ratione aucta esse.

PREJUGEZ LEGITIMES CONTRE LES *Calvinistes. Troisieme edition, augmentée de deux additions considerables, contre M. Claude dans sa Defense de la Reformation.*

id eft,

Præjudicia legitima contra Calvinianos. Editio tertia, aucta duabus additionibus notabilibus, adverſus Defenſionem Reformationis Joh. Claudii.

Juxta Exemplar Pariſienſe, Bruxellis 1683, in 12. apud E. H. Frix.

ANni ſunt plus minus duodecim, cum liber hic editus fuit, magno cum Romano-Catholicorum applauſu. Autor, licet nomen in titulo omiſerit, vix alius eſſe poteſt, quam *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, ob defenſam Janſenii cauſam celebris, idemque, qui adverſus Claudium volumen ingens, in materia Euchariſtica a ſe compoſitum, Pontifici, non diſſimulato nomine ſuo, anno 1668 dedicavit. Eundem enim iſtius operis, & horum Præjudiciorum autorem agnoſcunt Epiſcopi Condomenſis & Gratianopolitanus in approbatione Præjudiciis præfixa. Refutavit autem hæc, prolixo ſatis ſcripto, quod hoc ipſo anno recuſum mox referemus, modo dictus *Claudius*, Theologus & Eccleſiaſtes Carentonenſis, diuque ſine reſponſo dimiſſus eſt. Id ne Reformati deſperationi cauſæ tribuerent, in repetita hac Præjudiciorum editione Typographus introducitur, autorem excuſans, quod replicare ſuperſederit: tum quod dignum reſponſione Claudii librum non æſtimaret; tum quod aliis diſtractus eſſet laboribus. Attamen additiones duas ſubjunxit, quibus Claudii defenſionem, dum nova ejus editio ſub prælo eſſet, prævertit, & quædam ex illa iteratis argumentis aggreſſus eſt. Occaſio ex novis his additionibus nata nobis fuit, utrumque librum in Acta hæc referendi, accedente præſertim magnorum virorum hortatu, qui utriusque autoris eruditionem, acumen & diligentiam animadvertentes, materiam de Juſtitia reformationis in negotio religionis ſuperiori

ſeculo

seculo in Germania & Gallia suscepta, plenissime & fere decretoria tractatam esse judicarunt.

Enucleantibus autem ea, quæ pro & contra scripta sunt, non potuit non in mentem venire, quod eodem reformationis tempore *Georgius Cassander* ad Art. VII. Aug. Confessionis, qui est de Ecclesia, breviter & vere notavit: *Ex hoc articulo*, inquiens, *omnis hæc distractio, quæ hodie est in Rep. Christiana, originem ducit*. Ita enim cordati & accuratissimi quique statuunt, quicquid inter Romano-Catholicos & Protestantes per sesquiseculum, & quod excedit, disputatum est, hærere & sisti in quæstione de autoritate Ecclesiæ, sive Pontificia. Mirandum itaque minime est, si illarum partium scriptores id maxime & lubentissime agunt, ut evitata de articulis fidei disceptatione, in qua Protestantes ad sacrarum literarum testimonia provocant, autoritatem opponant, quam jure divino niti dicunt, omniumque controversiarum finem & decisionem dare. Pertinet huc institutum autoris Præjudiciorum, quod summatim in præfatione exposuit. Questus enim primum de humani ingenii, etiam in acutissimis & doctissimis, imbecillitate, & dissentiendi, aut præconceptis opinionibus insistendi libidine, tum summa in rebus, ad religionem pertinentibus, difficultate, earumque copia & amplitudine, hominum vero circa infinita pene alia negotia occupatione; autoritatem tanquam portum & arcem veritatis & salutis ostendit, eamque in Romano-Catholica Ecclesia eminenter conspici, multis rationibus adstruere vult. Hac fieri dicit, ut ex S. Scripturæ & Traditionum norma scrupuli omnes amoveantur, ejusque sententiæ tum simplices, tum docti acquiescere, & in unione Ecclesiastica contineri queant. Errare vero omnes: qui huic se non submittant, sed suo examini capita religionis subjiciant. Licet enim non difficile putet, in singulis articulis errores eorum confutare, idque compositis a se circa duas magni momenti quæstiones tractatibus, nempe de *Justificatione* & de *Transsubstantiatione* præstitisse confidat; utilius tamen & facilius esse statuit, generalia quædam præjudicia, ab externis Reformatorum defectibus desumpta proponere, quorum intuitu, absque discussione articulorum controversorum, rejici secta Calviniana possit & debeat, atque sic labore disputandi supersederi. Nolle tamen se nunc directo infallibilitatem Ecclesiæ probare; id enim alios præstitisse; sed natu-

rali

nali quodam & sensui communi congruo modo ostendere, nulli Catholico, neque nunc, neque olim, fas fuisse, aut esse, ab ecclesia secedere, & doctores sequi, de quibus sperari non possit, quod ad veritatem docendam a Deo sint constituti. Sequi inde, cum tale non sit Ministerium, nec cœtus Reformatorum, deserendum eum esse omnibus, qui salvi esse velint. Deficere autem ei notas externas veræ Ecclesiæ, ut adeo opus non sit, de veritate interna disquirere. At veræ Ecclesiæ externa testimonia adesse: ita enim Deum adminiculo miraculorum & sanctitatis primitivam Ecclesiam spectabilem fecisse, eandemque gratiam, si non omni, aliquo tamen modo, Romanæ conservasse. Satius itaque fore, etsi intrinseca veritas capitum, quæ creduntur, non minus probari possit, externa argumenta præmittere, & evitare dogmatum discussionem, quæ paucissimorum captui conveniat. Quod si gratificandum sit Reformatis, & ad disceptationem de articulis controversis descendendum, utile tamen esse, urgeri & premi eos his præjudiciis, ut ad ea removenda, & dogmata sua adstruenda, non nisi apertissimis argumentis pugnare possint. Catholicos autem his præjudiciis facilime in fidei suæ professione firmari, etsi non discutiantur dogmata. His subjungit excusationem, quod de autoribus reformationis, zelo religionis & indignatione adversus schisma, quod tanto cum Ecclesiæ damno fecerint, commotus, durius loquatur; licet in Reformatos, qui nunc vivunt, utpote in schismate natos & educatos, mitiori sit animo, eorumque salutem animitus cupiat.

Tractatus ipse capitibus 21 absolvitur. *Cap. I* obtestatur Reformatos, ut secundum sua principia diligentissime singuli in examen omni præoccupatione sepósita, vocent causas & rationes, propter quas ab Ecclesia Romana secesserint. Ut autem id recte faciant, *cap. II.* mente concipere eos vult statum, qui fuit superiori seculo, cum tota ecclesia occidentalis, exceptis Valdensium aut Hussitarum reliquiis, sub obedientia Romanæ Ecclesiæ quiesceret, solus vero Lutherus & Zvvinglius nova dogmata proponerent. Considerare igitur jubet, an auscultandos eos putassent, Lutherum maxime, qui ex diaboli instructione ad Missæ solitariæ abrogationem permotum se esse diceret. Externa autem omnia, quæ primi Reformatorum Doctores habuerint, ita fuisse comparata *cap. III* innuit, ut nihil boni

& ad

& ad ædificationem profecturi promitterent, cum nulla sanctitate ornati essent, miracula non ederent, imo impuritate vitæ & castitatis atque virginitatis contemtu, scandalosi essent, ad rebellionem etiam homines concitarent; quod Lutherus fecerit, cædem Pontificis & Cardinalium suadens. Inquiri itaque (*cap. IV.*) in eorum missionem seu vocationem debuisse, obligatosque fuisse, ut de ea fidem facerent. At (*cap. V.*) de extraordinaria vocatione gloriari non potuisse, etsi id Beza statuerit, eandemque jactet Confessio Gallicana Art. XXXI, & Synodus Gapensis Anno 1603: nam præterquam quod a Deo non promissa sit extraordinaria missio, præcipue obstare huic asserto certamina Lutheri & Zuinglii, ex quibus sequatur alterutrum a DEO non fuisse vocatum. *Cap. VI.* etiam ordinariam vocationem illis abjudicat, cum caruerint ordine presbyterii, aut eum apostasia amiserint, vel nulliter a plebe acceperint. Itaque (*cap. VII.*) notorie schismatis reos esse; tanto magis, quia non contenti secessione negativa, (quæ concedi potuisse videatur) iis cultus publici partibus, quibus conscientiam lædi putabant, abstinendo, sed illicito prorsus modo separatos cœtus & nova ministeria instituerint. Atqui, ut *cap. VIII* probare nititur, nunquam fas esse ab Ecclesia visibili & Catholica, nec ob mores nec ob dogmata secedere; quod evincere vult per tradita ab Augustino contra *Donatistas*. Ergo sufficere, quod constet, ab Ecclesia separasse se Reformatos, nec ullam disputationem necessariam esse, juste ne an injuste communionem ruperint. *Cap. IX.* ulterius contendit, nulli Ecclesiæ nisi Romanæ characterem universalitatis & perpetuitatis competere; itaque nec Reformatæ, nec veteribus illis hæreticorum, quibus succedere voluerit, cœtibus. Summæ proinde temeritatis accusata (*Cap. X*) Lutherum, Zuinglium, Calvinum, qui schisma fecerint, religionis judicium Magistratibus & plebi detulerint, & ministros ex laicis eligi permiserint, ut Lutetiæ factum ait. Ob hanc ergo temeritatem statim rejiciendos, nulloque modo audiendos fuisse. Idem eos mereri (*cap. XI.*) ob calumnias, quibus Romanam Ecclesiam oneraverint, affictis ei dogmatibus & erroribus, quos nunquam habuerint, aut motis frivole controversiis, quas jam ipsi agnoscant, non de re sed verbis fuisse; quod in articulo de justificatione nuper fassum esse scribit ex Reformatis *Ludovicum Blancum*, *Professorem Sedanensem*, cujus scriptorum hoc anno recusorum supra

pag. 420. sqq. meminimus. Aliam (*cap. XII*) rejiciendi eos causam esse, ab ingenio & consilio politico, mereque humano; quia non alio respectu cum Lutheranis contra Catholicos se conjungant, & apud hos Lutherum pro vero & divino Doctore habeant, etsi ab illo & sectatoribus ejus vehementer dissentiant, quod ex Hospiniani libris potissimum probare vult. *Cap. XIII* dogmata quædam enormia, statum Christianorum subruentia, v. g. de baptismi licita omissione, & de peccatis, electorum saluti non obstantibus, a Reformatis proferri, ob quæ statim sint repudiandi, nec ulla auscultatione circa alios articulos digni; inprimis *cap. XIV* ridiculam & impossibilem esse scribit viam & methodum, quam Reformati ad instruendos in veritate homines, ex solis Scripturis, rejecta autoritate Ecclesiæ, proponant. Refutat *cap. XV*, quæ Claudius in responsione ad tractatum Arnaldi de perpetuitate Ecclesiæ pro perspicuitate sacrarum literarum attulerat. Tum *cap. XVI* dissensiones in explicandis locis Scripturæ, qui pro clarissimis habentur, inter Lutherum & Reformatos allegat, & quomodo Calvinus etiam agnoscentibus sociis, in interpretationibus enormiter erraverit, utque patres Ecclesiæ, quos Reformati non improbant, longe aliter Scripturam explicent: unde efficere vult, claram & perspicuam non esse Scripturam, tot interpretamentis obnoxiam. *Cap. XVII* statuit, Claudium ex hypothesi sectæ, de baptismi sui validitate confidere non posse, indeque sequi principia illa falsa, & Reformatos non esse Ecclesiam Christi. Ait enim baptismum infantum & aspersionem immersioni subrogatam, ab Ecclesiæ traditione dependere, nec ex Scriptura probari posse: repudiata ergo autoritate Ecclesiæ, fidei Reformatæ principium in hoc articulo, atque ita in tota religione nullum esse. *Cap. XIIX* Calvinianos ipsos methodi suæ legem non sequi, neque ex Scripturis fidem suam stabilire, aut contradicentes refutare posse tradit, sed ad Doctores plerumque provocare; injuste itaque exigere ab aliis; quod ipsi non præstent. Talibus (*cap. XIX*) tantisq; præjudiciis oneratos minime omnium habendos fuisse pro Reformatoribus, qui a Deo destinati essent, ad Ecclesiam in articulo suæ Eucharistiæ informandam. Idque *cap. XX* pluribus, ex discrepantibus de hoc articulo opinionibus Protestantium deducit. Et denique *cap. XXI* ablegat lectores ad librum Arnaldi, i. e. suum, quem supra jam nominavimus, *de Perpetuitate*, ubi præju-

dicia

dicia alia demonstraverit, ob quæ omnem disputationem de dogmatibus cum Reformatis recusare jus fasque sit. Subjungit nihilominus, etsi hæc ita sint, nolle se tamen quidquam omittere, quod ad conversionem errantium facere possit, & aliis libris de articulis fidei acturum, ne Catholicis argumenta veritatem probandi deesse videantur.

Ista sunt libri de præjudiciis capita, quorum contenta pluribus recensere nimis longum & præter propositum nostrum foret. Sed Autori ea fuit industria, ut cum tertia editio Claudianæ defensionis sub prælo esset, eo tempore suus quoque hic liber recuderetur, cui additiones quasdam, ad refutandum in aliquibus locis Claudium subjecit. Verum de his commodior referendi locus erit, cum de Claudii libro prius dixerimus.

LA DEFENSE DE LA REFORMATION contre le Livre intitulé: Prejugez legitimes contre les Calvinistes; *par Jean Claude, Ministre de l' Evangile en l' Eglise de Paris qui se recueille a Charenton.*

id est,

Joh. Claudii, Ministri Evangelici Ecclesiæ Parisiensis, quæ Carentoni congregatur, Defensio Reformationis adversus librum, cui Titulus: *Præjudicia legitima contra Calvinianos.* Editio tertia, purgata a plurimis mendis secundæ editionis.

Amstelodami 1683, in 12. apud Tim. ten Hoorn.

Sistimus Præjudiciorum autori Antagonistam, ut promisimus. Distribuit vero is opus suum in partes IV. *In prima cap. I*, inverso argumento adversarii, de dogmatum veritate prius quæri, & ab hac ad Ecclesiæ infallibilitatem concludi debere, non vice versa, generaliter monet. Dein quatuor deducenda sibi præfinit: (1) quod jus habuerint majores Reformatorum examinandi statum religionis

& Ecclesiæ. (2) quod reformationem juste instituerint. (3) quod fas illis fuerit discedere a communione Romanæ Ecclesiæ. (4) quod licuerit, coetus & ministerium sibi constituere. Sed antequam hæc aggrediatur, sibi quoque permitti debere contendit, ut præjudicia præjudiciis opponat, & ex Scriptoribus Romano-Catholicis referat, quis fuerit religionis & Ecclesiæ status, quo tempore reformatio fieri coepta est. Itaque *cap. II & III* plurima & præcipua recenset, quæ vel ad regimen Ecclesiæ, vel ad doctrinam, vel ad mores pertinent, unde corruptionis indicia facile cognosci a Reformatoribus potuerint; quæque justam examinandi causam dederint. Collegisse enim et illis (*cap. IV*) non impossibilem esse Ecclesiæ corruptionem; accedente exemplo Israeliticæ sub idololatris, & Christianæ sub Arianis, quo tempore etiam Pontifices & concilia manifesto erraverint. *Cap. V* Infallibilitatis prætensæ dogma acrius examinat, consensu universali [illegible]bilitum negat, & Ecclesiæ Gallicanæ contradictione infringi statuit. Ad dicta Scripturæ, quibus infallibilitas & visibilitas atque eminentia Ecclesiæ adstrui putatur, respondet; neque pro ea quidquam, quod jactatur, probari posse existimat, sed id modo tradi, quod conservanda sit vera Ecclesia, quæ ex fidelibus & electis eorumque interna unione consistat, & inter medias etiam corruptelas durare debeat: coetum enim semper fuisse & futurum, de quo dici possit, in eo salvari fideles, quia Deus media salutis nunquam plane sustulerit, etsi errores & zizania admisceri veritati, patiatur. *Cap. VI* autoritatem Prælatorum tantam non fuisse, nec esse debere statuit, cui cæca obedientia præstanda fuerit; sed omnibus & singulis Christianis scrutinium & judicium de veritate, ex doctrina & præceptis Christi & Apostolorum incumbere. *Cap. VII* absurda elicit, quæ ex dominatu & absoluta Sacerdotum potestate sequantur. Ita enim Israelitas culpandos fore, qui spreto Sacerdotio per idololatriam corrupto, Regibus reformantibus paruerint; dein Judæos excusandos, quod Synagogæ interdicta, Christi & Apostolorum doctrinæ præposuerint; autoritatem, antiquitatem, numerum, splendorem, felicitatem, ab heterodoxis quoque & gentilibus atque Turcis jactari; veritatem unicum Ecclesiæ Orthodoxæ characterem esse. *Cap. VIII* respondet ad objectiones, eam inprimis, quod sublata Hierarchia non possint schismata & hæreses præcaveri. Remedium enim ejusmodi externum

a Deo

a Deo non esse provisum, nec revelatum; neque id in primitiva Ecclesia usitatum, aut hæreses eo modo impeditas fuisse. Nihil etiam autoritate effici contra Atheos & Pyrrhonianos. Itaque Arnaldi consilium Christianismo adversari, cum dicat, oculis sacerdotum videndum, & vestigiis eorum insistendum esse; neque quidquam ab eo demonstratum, quod conscientiæ obligationem ad reformandum solverit.

Part. II, cap. I, Reformationem sub initium superioris seculi sperari a Romana Hierarchia non potuisse, ex historia Pontificum, qui proxime ante Lutherum fuerunt, & quomodo desideria Principum & populorum, pro reformatione doctrinæ & morum, eluserint, ostendit. Idem *cap. II* ex actis cum Luthero firmat, cum is adversus indulgentias disputare coepisset, usque ad Ann. Chr. 1520. Unde consequi tradit *cap. III*, incubuisse iis: qui tunc vivebant, ut perempta spe æqua impetrandi a Pontifice & clero, ipsi conscientiæ consulerent; allegatque ex Theodoreto exemplum Aphraatis monachi, qui Valenti Imperatori Arianismum foventi, solus contradicere ausus fuerit, incendium ab unoquoque restinguendum esse dictitans. Singulis autem Christianis, absque novo aut extraordinario titulo, jus esse errores corrigendi, *cap. IV* deducit, & præscriptionem temporis contra divinæ veritatis æternam autoritatem, in rebus fidei locum habere negat. Itaque *secula ignorantiæ* & *vias gentium* ab Apostolis vocari, quæ præcesserint Evangelii prædicationem, Act. XIV, 6. Cap, XVII, 30. Respondet *Cap. V* ad objecta Reformantibus vitia, tum quod pleraque per calumniam impacta iis fuerint, tum quod dato, non caruisse eos nævis, nihilominus vera docere potuerint. Constare id ex dictis & exemplis S. Scripturæ, & esse, qui sanctitatem vitæ non minus allegare possent, quam Prælati Romanæ Ecclesiæ. Defendit inde Lutherum a crimine rebellionis, diabolicæ informationis in articulo S. cœnæ; dona ejus divina agnoscit & laudat; quæ acerbius dixerit, aut ubi non satis magnum lumen habuerit, excusat. Castitatem & virginitatem a clero falso jactari dicit, nec in matrimoniis contrahendis peccatum a Luthero aut aliis agnoscit. Continentiam enim singulare Dei donum esse, non omnibus impertitum; neque tamen Abrahamum, Moysen, Aaronem, Petrum & plerosque Apostolos minus præstitisse, in concreditis

 sibi

sibi operibus divinis, quod mariti fuissent. *Cap. VI* Carolostadii, Zuinglii & Calvini apologiam facit. Principibus & Magistratibus jus cognoscendi de religione asserit. Nec ob levia aut speculativa sed maxima, & practica, discessum esse a Romana Ecclesia, deducit; objecta de Justificationis Articulo ex *Lud. Blanci* libro elidit, & de aequivocatione vocabulorum agi dicit. *Cap. VII* ad alias objectiones respondet: Lutherum & reliquos negat novos prophetas fuisse: certamina inter illum & Zuinglium ac socios veritati Evangelicae non putat officere. Paulum *ex invidia & contentione* Christum praedicantes tulisse Phil. I, 15, & *ministros Christi* vocare, 2. Cor. XI, 23, quorum errores paulo ante v. 13 acerrime taxaverat. *Hesshusiani* virulentiam adversus Lutherum non probat. Salomonis, cujus libri Canonici extant, & regum, qui reformationem legitimam fecerint, vitia recte scriptis & gestis non nocere docet. Jansenistarum & Jesuitarum dissidia objicit, ut & Canonizationem Sanctorum quorundam in Romana Ecclesia, v. g. Catharinae Senensis, Petri Luccenburgici, Vincentii Ferrerii, qui in schismate, Antipaparum tempore, vixerint, & oppositos Pontifices pro Anti-Christis habuerint. *Cap. VIII* pro autoritate S. Scripturae ex patribus multa adducit, & testimonium egregium ex praefatione Montensium in versionem nuperam N. T. opponit, Arnaldi judicio plane contradicens, nullumque judicem controversiarum excogitari aut dari posse monstrat, quam sacras literas; itaque quae de Pontifice, conciliis, & populi consensu jactantur, rejicit. *Cap. IX* objecta diluit, & ad primum principium, nempe Scripturam, ex quo & traditiones stabiliri debeant, recurrendum esse ostendit, quasque difficultates Arnaldus lectioni & intellectui Scripturarum opponit, & propter quas ridiculam & impossibilem methodum religionis stabiliendae, ex Scriptura solum contendit, longe majores in traditionibus & consensu Ecclesiae, si quis his pro principio uti velit, reperiri judicat. Sufficere tamen, ait, fidelibus simplicioribus ideam credendorum articulorum generalem, ex qua errorũ rejectio sequatur, quod per exempla cultus Sanctorum & dogmatis de trans substantiatione explicat. Ad perfectiorem autem gradum majorem diligentiam & scientiam requiri. Peccare vero, qui vera ex Scripturis non agnoscant, & falsa statuant, ut Ariani & Sociniani,

Part

Parte III, cap. I sufficientes & justas causas separationis habuisse statuit majores reformatorum, posito, quod in controversiis recte senserint. Firmat autem jus separationis exemplo Christianorum, qui a Judaica, & Orthodoxorum, qui ab Arianorum Ecclesia, utut numero & autoritate prævalenti, secesserint. Admitti ergo debere Reformatos ad probationem causarum, quæ non leves aut personales, quales Novatiani & Donatistæ prætenderint, sed gravissimæ & de maximis fidei articulis fuerint. Sequi porro (*Cap. II*) juste etiam a ministerio seu clero Romano, & ab ipsa sede Pontificia discessionem factam esse. Obediendum enim pastoribus esse, si loquantur verbum Dei, Hebr. XIII, 7; fideles Christo immediate jungi, non per pastores. Id urgere Paulum, 1 Cor. I & III. Exemplum Orthodoxorum adducit, soli fere Athanasio adversus Episcopos ipsumque Pontificem Liberium, Arianis cedentem, adhærentium, & cum Novatianis potius, quam cum publico Ecclesiæ ministerio, utpote errore infecto, conjunctionem tentantium, idque non Episcoporum, nec Concilii Nicæni, sed Scripturæ autoritate, quod ex *Augustino* probat. Restitisse etiam *Victori & Vigilio*, aliisq; Pontificibus totas nationes Christianas, nec damnari posse, quos isti excommunicaverint. Sublata Synagoga & omnium gentium discrimine, Col. III, 11, non substitutam esse Romam, sed *cœlestem Hierosolymam, liberam, matrem nostram*, Gal. IV, 26. Inter munia Ecclesiastica a Deo instituta, & a Paulo enumerata, Eph. IV, 11, non reperiri Pontificatum, nec Christum pro *Samaria aut Hierosolymorum monte, Capitolinum* nominasse, *Joh. IV*, 24. Tacuisse de tanta re, capite visibili & subalterno, quis crederet Paulum? cum de eo ipso disceptantibus *Corinthiis, 1 Cor. I, 12 & c. III, 22.* Petrum ostendere potuisset. Testatur tamen, si antiquam fidem restituat Pontifex, promtos ad obsequendum ei fore Reformatos. Ut vero appareat, non frivole nec præcipitanter ad separationem a sede Romana proruisse majores, *cap. III* prolixe ex historicis refert, quid actum sit ab anno 1520 usque ad exitum concilii Tridentini, & objectam comparationem *Reformatorum* cum *Donatistis* refellit. Prosequitur hoc *cap. IV*, & quæ ex Augustino opponuntur, examinat, Donatistas vero non ob dogmata, sed ob causas mere personales schisma fecisse refert, ob quas tamen separatio nunquam fieri debeat, si doctrina pura servetur; atque

eate-

eatenus recte Auguſtinum objeciſſe Donatiſtis ſingularitatem & paucitatem. Negat tamen dilatationem Eccleſiæ Romanæ per totum orbem, & licet Reformatos multitudine vincat, nihil id referre exiſtimat; cum Eccleſiæ veritas & unitas, in fidei puritate, non in numero aut locorum ſpatiis quærenda ſit. Cætera ab Arnaldo oppoſita *cap. V* diſcutit, & Reformatos nunquam ait ſtatuiſſe, quod tota Eccleſia ante Lutherum plane interierit. Negat etiam reſtrictam veram Eccleſiam ad *Valdenſes* aut *Huſſitas* fuiſſe, aut ad ſolos infantes, ſed pro membris veræ Eccleſiæ, iſto obſcurationis & corruptionis tempore etiam haberi debuiſſe, qui ſimplici fide Deo adhæſerint, & merito Chriſti innixi fuerint. Sic leniendum eſſe, ſi quid a Proteſtantibus Theologis de ſeculis illis calore diſputationum, durius dictum ſit, quod & Patribus acciderit.

Parte denique *IV* Miniſterii Reformati, jus & legitimum ſtatum adſtructurus, *cap. I* ex eodem præſuppoſito veræ doctrinæ, (quam probare Reformati parati ſunt) licitum & fas fuiſſe deducit, ſeparatos cœtus ab Eccleſia Romana conſtituere. Allegat promiſſam gratiam & præſentiam Chriſti, *Matth. XVIII, 19*, etiam duobus aut tribus in nomine ſuo congregatis: nec dubitari poſſe, ſi ſocietas pia & legitima ſit, quin pium & legitimum etiam ſit miniſterium, quatenus eſt divinum munus, & quia quilibet cœtus jus habeat omnia ordinandi, quæ ad pietatis exercitia requiruntur, & collective a cœtu expediri non poſſunt, ſed a certis perſonis. Apoſtolorum quidem miſſionem immediatam neceſſario præcedere debuiſſe, at quoniam ex ſcriptis eorum & toto ſacro codice de fide conſtet, nihil vetare, quo minus a cœtu, humano jam jure conſtituantur, qui doceant. Novæ ergo Eccleſiæ nomen Reformatæ non competere (*cap. II*) quæ purgata ſaltem ſit; ideo nec novos miniſtros, & novatores dici poſſe paſtores reformatos, qui retentis eſſentialibus miniſterii functionibus, prædicatione verbi, Sacramentorum diſpenſatione, & regimine cœtus convenienti, rejecerint tantum per accidens aut male addita. Eſſentialia vero illa conſervata in corruptionibus fuiſſe, ſicut ipſos electos ſtatuit, quanquam de modo conſervationis & propagationis liquido non conſtet: manſiſſe etiam omnibus & ſingulis jus & facultatem diſcernendi corruptelas, v. g. verum cultum ab idololatria, veram Euchariſtiam a ſacrificio miſſæ, excuſatos fuiſſe ſimpli-

simpliciores, sed melius edoctos ad profitendam veritatem obligatos, ex verbis Christi *Joh. XV, 22.* Speciatim *cap. III* legitimam ministrorum vocationem defendendam sumit. Distincta vocatione ad reformationem, & ad ministerium: illam omnibus, hanc iis competere dicit, qui ab Ecclesia jam reformata vocantur. Nullum speciale jus ad hanc vocationem probari debere, sed derivari & sequi sua natura ex jure societatis, sive Ecclesiæ. Pastoribus vero solis, ut pastores alios constituant, tribui non posse, inter alia hoc argumento: quia ministerium proprie ad vere fideles sive electos pertineat, quos in toto cœtu reperiri dubitari non possit, sed de personis pastorum, quod vere pii & electi sint, atque ita cœtum repræsentare valeant, constare non posse. Itaque jus cœtui competens ad singulos, multo minus ad unum, deferri non debere, ne in manus profanas incidat. Interventum vero cœtus in electione Apostoli Matthiæ, & Diaconorum, probat ex *Act. I, 15, & C. III, 3.* Argumentatur etiam ab excommunicatione, quam Paulus juncto sibi Corinthiorum cœtu exercuerit, *1. Cor. V, 4.* Frustra objici, cœtum dare ministerium non posse, quod ipse non habeat. Habere enim eminenter seu virtualiter, atque ita formaliter conferre posse & debere; sed non inficiatur, ad pastores jus examinandi & ordinandi recte translatum, & si quæ ab initio reformationis aliter facta sint, ad exemplum non esse trahenda, nec tracta. Ad Arnaldi denique quæstionem, ordinaria ne an extraordinaria fuerit reformationis autorum vocatio, *cap. IV* respondet, extraordinariam, eo modo, quo Apostoli vocati fuerint, non fuisse, quanquam ita dici possit ob alias temporum & personarum circumstantias, inprimis ob egregia & singularia sive heroica dona, a Deo in eos collata; atque ita explicari debere confessionem *Gall. art. 31*, & *synodum Gapensem*, quam alia *Rupellæ* anno 1607 habita declaraverit, itemque quæ Beza & alii scripserint. De ordinatione multa habet, & Episcopis solis, (cum distinctio horum a Presbyteris non sit juris divini) tribui eam debere negat. Casum ponit, si totum ministerium, aut (quamvis id ob promissionem divinam futurum non sit) tota Ecclesia intercidat, an non per librum Scripturæ, si servatus fuerit, restitui possit? Refert exemplum prædicati *seculo quarto* apud *Indos* a duobus juvenibus Edesio & Frumentio Christianismi, ex *Theodoreto.* Rejicit necessitatem miraculorum,

cum nova doctrina non fuerit prædicata. Reordinatos ab initio apud Reformatos non fuisse, qui in Romana Ecclesia ordinati erant, fatetur; potuisse enim ordinatione sua ad essentialia ministerii uti, & quamvis præter ordinantium intentionem, ex impulsu conscientiæ, errores abjicere. At confirmato postea, præsertim per decreta Tridentina, schismate, & ordinatione Romana ad ea dogmata jam pertinente, rectius nunc reordinari. Baptismum infantum defendit ex *Act. II, 38 39*, & aspersionem sive lotionem, ex locis, ubi baptismus eandem significat, *Marc. VII, 8*, *Luc. XI, 38*, provocans ad nuperam versionem *Montensem*. Validum vero baptismum in Romana Ecclesia esse statuit, quia substantialia retenta sint, nec beneficium, quod a Deo Ecclesiæ datum est, ministrorum vitiis aut abusibus corrumpi posse; allegans *Augustinum adversus Parmenianum & Donatistas id evincentem*. Epilogum addit, in quo deplorat Christianismum indies magis ruentem, & non leve vulnus ab iis accipientem, qui contra autoritatem Scripturæ tam aperte disputent. Reformatæ vero Ecclesiæ puritatem, & disciplinam commendat.

Cæterum in additionibus, quarum in relatione *Libri de Præjudiciis* mentionem fecimus, objicitur Claudio audacia, cavillandi artificium, & mala fides, in referendis Arnaldi dictis; omisisse etiam defensionem arguitur ad præjudiciorum *cap. XV*, respondere eum putat ad omnia debuisse. In specie vero allatas a Claudio responsiones pro Luthero vehementissime exagitat, & Hospiniani maxime testimoniis apparitionem diabolicam & instructionem de Missa datam *Addit. I, cap. 1* evincere satagit. *Cap. 2.* eodem fervore etiam alterum convitium de concitatis ad cædem Pontificis & Cardinalium, Principibus & populis, adstruere laborat. *Cap. 3* accusat Claudium omissæ clausulæ, qua Arnaldus de Carolostadio loquens usus fuerit, quod nempe non simpliciter, sed tempore seculi XVI primus fuerit, qui præsentiam Christi realem in sacra cœna negaverit. *Cap. 4* negat se concessisse, quod Reformati licite segregare se a Pontificiis potuerint separatione negativa, & cavillatorie id sibi imputari valde queritur. *Additione secunda, capitibus tribus*, deprehensos esse putat Reformatos in mendacio, qui nunc Reformatoribus suis extraordinariam vocationem ipsi adimant, quibus tamen eam antehac confidenter tribuissent, atque sic missionis & reformationis jus omne,

amisso

amisso titulo, amiserint. Nostrum non est replicantium partes suscipere, aut, an non ex Claudii defensione responderi his novis objectionibus possit? judicare: Facient id fortasse, quorum propius interest. At non possumus non queri de recoctis obsoletis illis adversus B. Lutherum calumniis, quas partim ipse, dum viveret, partim Theologi eum secuti, tam evidenter & solide refutarunt, ut æquis & piis mentibus omnino satisfactum esse debeat. Si quid tamen denuo regeri opus & operæ pretium esse videbitur, non defuturos speramus, qui id cum successu præstituri sint.

TRAITTE' DU MOUVEMENT ET DU RESsort, par le R. P. C. F. M. De Chales de la Campagnie de Jesus.

id est,

Tractatus de motu locali & elaterio, Autore Claud. Franc. Milliet Dechales Patre Jesuita.

Lugduni, 1682, in 8. apud Anissonium.

Scripti hujus eruditus Autor ex insigni opere Mathematico, tribus voluminibus comprehenso dudum notissimus est. Postquam is ante hos quinque, & quod excedit, annos vivere desiit, repertum est inter ejus manuscripta hoc opusculum, quod publica luce dignum suo merito judicatum fuit. Evolvit enim accurate & feliciter materiam, quæ alias quidem tantum pene molestæ difficultatis, quantum jucundæ delectationis habet, ac suppeditat rationes quorundam naturæ effectuum, quos admiramur. Motuum etiam particularium regulas hic invenimus, quibus experientia apprime ac constanter respondet, nisi nonnunquam ex accidenti natura impediatur; quod quoties & qua ratione fiat, ab Autore ipso diligenter monitum est.

Tractatus totius quinque sunt partes, & methodo mathematica per propositiones exhibentur. Prima harum partium physica est & quasi præliminaris, quæ notioni *Elaterii* intelligendæ serviat, & lucem quandam regulis motuum conciliet. Absolvitur quatuordecim

propositionibus, quarum sex priores negativæ Cartesii, Epicureorum, Peripateticorum & Aristotelis varias sententias de causa continuationis motuum recensent ac destruunt. Septima experimentis quibusdam in vulgus notis evincit, a potentia resiliendi, quam corpora pleraque obtinent, motus nonnullos continuari, & inde colligit fieri posse, ut alii etiam effectus eandẽ causam agnoscant, id quod sibi in sequentibus Autor investigandum proponit. Reliquæ propositiones hujus partis de natura virtutis elasticæ tractant, eamque aliam in corporibus duris, aliam in liquidis esse observant. Durorum corporum vis elastica dicitur potentia reassumendi figuras sibi proprias, quoties ipsas aliorum corporum occursus immutavit. Corporum autem perfecte liquidorum, quibus hujusmodi potentia competere non potest, (eo quod, juxta simplicissimam notionem, quam de ipsis philosophi tradunt, figuram propriam non habeant, sed cuivis alii facile se accommodent) vis elastica in rarefactione h. e. sola facultate sese extendendi ponitur, in qua explicanda quidem Autor Aristotelem sequitur. Inter dura & liquida corpora quædam esse intermedia monet, quæ scilicet perfecte liquida non sint, sed constent filamentis exiguis, quæ adhibita vi flectantur, sua sponte vero postmodum resurgant.

Pars altera seu liber secundus magis mathematicus, elateri proprietates 29 theorematibus pertractat. Ex his priora duodecim ad vim elasticam corporum durorum potissimum pertinent; sequentia tria aerem concernunt, ac ostendunt, quo pacto is impulsu corporis duri condensetur, ac postea iterum expansus idem corpus in parte opposita impellat. Reliqua de corporum illorum motu agunt, quæ vel ob mollitiem suam, vel ob duritiem ac inflexibilitatem, elastica illa virtute expertia sunt, ac inquirunt, quid accidat, quoties vel hujusmodi corpora sibi mutuo obviam fiant, vel alterum alteri tardius procedenti superveniat, vel denique motum unum in aliud quiescens feratur.

Librum tertium autor de motu accelerato inscripsit, isque pari theorematum numero cum secundo absolvitur. Post præmissa duo generalia de augmento motuum demonstratur, corpora projecta, simulac a virtute movente extrinseca fuerint separata, omnem suam celeritatem obtinere, nec eam per gradus paulatim acquirere.

Inde

Inde a theoremate quarto usque ad undecimum inquiritur in causam accelerationis, quam in corporum gravium descensu observare licet. Quæ vero porro usque ad finem libri sequuntur de proportione, quam spatia confecta & tempora, velocitates itidem ac momenta corporum motorum ad se invicem obtineant, ea maximam partem jam in Cursu autoris Mathematico (t. 1. Stat. l. 2.) pertractata sunt, quo non obstante Autor ista hic repetere voluit, tum quod ad integram materiam motus localis ac elaterii plenius intelligendam facere viderentur, tum quod hic tractatus Gallico sermone, Mathematica vero opera illa Latino conscripta essent.

Libro quarto titulus est de percussione, cujus naturam autor, priusquam ad particularia nonnulla de vi elastica descenderet, investigandam credidit, quoniam percussio vim illam corporum provocat, & in actum deducit. Hujus libri postremæ septendecim propositiones, de motu gravium in planis inclinatis, ut & de pendulorum vibrationibus agunt, jam in Statica Autoris l. III. maximam partem, forma tamen nonnihil immutata, inveniuntur. In propositione omnium ultima Autor sub finem monet, se sententiam quandam Domini Hugenii olim in Statica sua refutasse, sed ex experimento minus accurate instituto; unde semet corrigit, & ubi error commissus lateat, ingenue ostendit. Priorum 19 theorematum pars de percussione ejusque impetu, ac impetus talis collatione cum gravitate, seu impetu corporis gravis quiescentis; pars de æquali divisione motus, quam habet linea in gyrum acta; pars denique de centro percussionis in quavis figura aut corpore inveniendo tradunt. Est autem centrum percussionis autori illud punctum, in quo momenta simplicia partium in æquilibrio ponuntur, ita ut ibi maximum impetum in quodvis corpus occurrens faciant, & ut momenta composita sint æqualia. His propositionibus interspersa sunt de ratione ponderum nonnulla, quæ in staticis vulgo negliguntur. Applicat enim ad corpora mota illas regulas, quas statici de solis quiescentibus, & propter ponderosam eorum naturam, non propter motus impetum gravibus proponunt.

Liber quintus motum reflexionis principalem effectum virtutis elasticæ exhibet, ejusque causas ac circumstantias cum cura investigat. Priores tres propositiones sunt generales, ut & quarta,

quæ licet vulgariter nota sit, ab Autore tamen singulari modo tractata ac demonstrata est, cum plerumq; a Philosophis inter postulata referatur. In iis, quæ sequuntur, speciales quidam casus circa potentiam resiliendi corporum proponuntur, ubi tamen fatetur Autor (prop. 10) vix ita a se difficultatibus satisfactum esse, quin remanserint nonnullæ, quas ipse aliis harum rerum studiosis solvendas reliquerit. Cæterum uti liber secundus corporum elastica vi carentium varios occursus persequitur, ita liber ultimus inde a 7 theoremate usque ad finem tradit, quæ de corporibus vi tali pollentibus, quando ista sibi obviam feruntur, observari debent.

NOVA THEORIA VISIONIS,

Regiæ Anglorum Societati exposita per VVilhelmum Briggs. M. D.

Ex Collectionibus Philosophicis Anglicanis num. 6, A. 1682, p. 167 sqq. excerpta.

Cum observasset Theoriæ hujus clarissimus Autor, non minus aliorum de doctrina visus hactenus edita scripta, quam suam anno 1676 in publicum emissam *Ophthalmographiam* imperfectione adhuc notabili passim laborare; potissimum cum hanc anatomice tantum tractasset, sine ullo modum visionis explicandi tentamine: pro defectu hoc aliquatenus supplendo, circa Nervorum Opticorum conformationem peculiaria & ab aliis nondum observata recenset, & ea iconismo delineat, & diversa, difficilia æque ac jucunda problemata, ab Opticis alias minus sufficienter explicata, per eandem Theoriam declarat.
TAB. XI.

Et *primo* quidem exortum horum Nervorum singularem ex hoc evincit, quod, dum reliqui ex plana magis cerebri basi emergant, hi altius & ex duabus protuberantiis (*Tab XI.* ll. ll.) quas thalamos Nervorum Opticorum appellant, prodeant; ita ut fibræ illorum super thalamos hos tractæ chordarum citharæ super ponticulum flexuram, quæ pariter eminens & convexa est, commode referant. Sicut autem in duabus citharis paris magnitudinis, ac fidium æqualium, chordarum super ponticulum extensarum supremæ

magis,

TAB. XI. ad A. 1683. M. Octob.
pag. 454.
m
i
+
h
l
i
m
a
b
c
d

magis, reliquæ quo ab his remotiores sunt, eo minus tensæ deprehendantur: ita fibras illas binas, quæ in apice aut Zenith quasi dictorum thalamorum existunt, maxima; binas in Nadir, seu parte opposita omnium minima tensione, propter minorem inflexionem gaudere: intermediarum vero tensionem proportionaliter differre statuit, prout aut summo, aut imo sint viciniores; cum hac tantum exceptione, quod fibræ laterales internæ sub laxiore tensione concipi debeant quam externæ, ideo quod hæ posteriores magis inflexæ sint, ut conspicere liceat, si in *Figuris Tabulæ XI*, *dd* comparentur cum *gg*.

Superiores ergo ex utroque thalamo ad superiorem oculi partem productas fibras, per literas *aa*, *bb*, *cc*, indigitatas, *concordes* vocat, quæ unisonis in duabus citharis respondeant, eoque *fibræ homotonæ* dici quoque possint. Has a cerebro, seu thalamis nervorum opticorum, tanquam illius moleculis peculiaribus emanantes, ut concordent, sub exortum sui uniri haud necessarium esse, cum situ & tensione sibi quam exactissime respondeant: inferiores pariter, & inferioribus oculorum partibus implantatas, quia minore, eaque æquali tensione gaudeant, utpote minus inflexæ, probe congruere: denique intermedias, media ratione se habentes, sibi itidem conformes existere docet. Unde elucescat, fibras binas parallelas, seu eundem situm & tensionem obtinentes, nempe duas summas, duas infimas, duas laterales externas, duasque internas, in singulis thalamis esse quasi symphoniacas: ita ut impresslo objecti externi utramque fibram movens, non magis duplicem sensationem præstet, ac fides unisonæ duarum cithararum simul pulsatæ duplicem excitent sonum.

Atque hunc fibrarum parallelismum magis confirmari putat per sequens phænomenon; nempe quod *secundo* fibræ nervorum opticorum ordinem & positum distinctum observent, quem connexio eorum, æquilibrium magis firmans, non parum juvet. Quod enim nervi hi se invicem decussent, uniantur, aut eorum fibræ confundantur, concipi haud debere; sed eas, quæ thalami dextri sunt, distinctim quoque ad oculum dextrum; quæ sinistræ, ad sinistrum ferri: prout in diversis piscibus evidens fit, ubi nervi hi duo per simplicem tantum contactum jungantur: quod & ex Chamæleonte, in quo eos plane non coire, communis ferat opinio, ac in homine ex obser-

observatione *Vesalii de corp. hum. fabr. l. 4, c. 4* colligere liceat, qui in fœmina, cujus oculus dexter a prima infantia minor & emaciatus, sinister perfectus ac sanus extitit, nervum dextrum toto sui tractu exiliorem sinistro deprehendit.

Præterea hoc æquilibrium, quod connexio illorum nervorum præstet, multum juvari suspicatur per singularem musculorum conspirationem, quatenus obliquus inferior ex peculiari orbitæ foramine exsurgat, reliquis omnibus ex fundo ejus emergentibus: & hinc æque inferius per musculum hunc, ac superius per trochleam, oculi distorsionem inhiberi; i. e. per trochleam in parte una, & per hujus musculi obliqui inferioris situm in altera, oculum firmum & rectum teneri, ut nec ad externum, neque internum canthum magis declinare queat. Atque hunc quidem peculiarem musculi exortum, (cujus ætiologiam nullus Scriptorum determinarit) negotio huic maxime necessarium putat: quia si cum reliquis ex fundo orbitæ prodiret, oculus perpetuo strabismo laboraturus esset, trochlea sola huic incommodo declinando haud sufficiente: potissimum cum musculus obliquus superior interveniente hac trochlea, (quæ juxta principia mechanica ejus potentiam intendat) semper potentior foret, adeoque oculum nimis versus canthum internum moturus esset, nisi inferior illi potentia æqualis hoc impediret: utpote qui superiore crassior, licet brevior, a crassiore ossis parte oriatur, & deprimentis tendinem transgrediatur, ne ab hoc in sua actione turbetur; dum ille longior existat, & robur majus a trochlea recipiat, sub tendine vero attollentis decurrat, adeoque exacte utriusque, rata proportione, potentiæ libratio sit. Pari modo attollentem ac deprimentem musculum proportione æquali gaudere perhibet: ita ut, quamvis prior paulo crassior existat, quia tamen minus robur ad deprimendum quam elevandum oculum requiratur, eorum potentia æqualis sit; idemque in lateralibus musculis situm atque crassitiem eandem obtinentibus, adeoque æquilibrium, quod ad consensum fibrarum concordium necessarium supra dixerat, observantibus contingere asserit.

Imo *tertio* hæc confirmari putat, per fibrarum nervi optici in oculum insertionem illam, qua hæ distinctas illas, quibus oriuntur, retineant series. Quemadmodum enim illius membrana scleroticam

ac

ac uveam forment, ita ejus fibras medullares retinam constituentes in hac parallelismum, in principio observatum, & ad visum necessarium, distincte satis continuare.

Ex qua hypothesi diversa problemata explicare satagit, alias vix solubilia: nimirum *1. cur duplici oculo contingat visio simplex?* Scilicet quod fibræ nervi utriusque optici concordes (quemadmodum superius dictum) instar unisonarum fidium in chely se habeant, adeoque simul feriantur. In quo problemate Gassendum de *Apparenti magnitud. Solis humil. & sublim.* tantam difficultatem reperisse refert, ut distinctam & accuratam visionem uno tantum oculo fieri persuasum habuerit: cum nihilominus certum sit, nos unum objectum semper duobus oculis intueri, nec (propter consensum nervorum motoriorum, circa originem combinatorum, & per consequens quoque musculorum, in quos abeunt) unum oculum versus aliquod punctum converti posse, quin alter eo simul feratur; cumque sensibus obvium sit, quod visio ambobus oculis perfectior, quam uno, contingat; dum, si quis modo uno, modo utroque oculo remotiorem paulo scripturam legere tentet, utroque oculo literas evidentiores & claras, uno obscuras deprehendat. Quod vero de sclopetariis urgeri soleat, qui pro accuratiore ad metam collineatione alterum oculum claudant, assertum hoc minime evertere, multo minus communem illam sententiam confirmare, quod spiritus visivi oculi clausi ad apertum derivati hujus spiritus augeant; cum fibræ singulorum nervorum opticorum adeo distinctæ atque ordinatæ observentur, ut unus cum altero haud communicet: sed contingere hoc, quia granulum sclopeti collineatorium ita collocatum sit, ut utrumque axem visorium per illud ad metam dirigere haud liceat; adeoque commodius sit, alterum oculum claudere, quam eum vacillantem violenter ad metam intendere.

2. Hinc quoque constare docet, *quomodo alterutro oculo depresso objectum simplex videatur geminum?* Nempe quod radii hujus in fibras discordes, hoc est, tales incidant, quæ ratione superius explicata sibi haud respondeant: ita ut hic duæ distinctæ sensationes sint, & objecti species una vera, altera falsa; una altior, altera profundior appareat. Quod enim hoc non, ut communis fert sententia, ab optici aut refracti coni in duas partes scissura eveniat, quæ duo

distincta retinæ loca in depresso oculo feriant, hinc elucescere, quod geminatio hæc mox evanescat, modo (quod a nemine alias Scriptorum observatum) oculus non depressus occludatur. Per chartam equidem perforatam objectum totuplex conspici, quot sunt in illa foramina, quæ instar vitri polyedri objecta multiplicantis, tot distinctos conos forment, in discordes ejusdem retinæ fibras incidentes, & quidem oculo etiam altero clauso: ast hoc dictam solutionem haut evertere, cum illud contingat per interpositionem alterius corporis simili fere modo, ac in vitro multiplicativo; non vero nudo oculo, ut in modo exposito casu: potissimum cum similis generis extent observationes, quæ duplicem sensationem a turbato illo parallelismo, eadem ratione ac in depressione oculi, fieri evincant. Ita quando *Borrichius Actor. Hafn. vol. 2. obs. 80* refert, ægram quandam, paulo ante mortem (ubi spiritus vacillare ac tremiscere, simili ratione ac in ebriis, solent) omnia duplicia vidisse: causam hujus phænomeni hanc tradit, quod spiritus animales serie haud stabili, sed interrupta utrumque nervum motorium, hinc utriusque oculi musculos, irradient, & per consequens illum parallelismum, quem ad distinctam visionem necessarium supponit, destruant; quatenus nulla humoris crystallini alteratio concipi possit, quam autores in ejusmodi casibus alias inculpant.

Similiter dum in *iisdem Actis vol. 3 obs. 20* paris symptomatis mentio fit, quod fabrum lignarium, nicotianæ fumum sugentem, subito invaserat: illud repentinæ ad nervum alterum defluxioni acceptum refert hunc laxanti, ejusque tonum alterius tono inæqualem reddenti. Quod idem in milite illo Parisiensi, quem *Forestus l. 11 obs. 39* in scenam producit, dextro oculo humidiore & quasi prolapso, nisi hic clauderetur, cuncta objecta duplicia vidente, solisque exsiccantibus & cephalicis restituto, locum habuisse putat; quatenus nervis motoriis ac musculis ab humorum decubitu laxatis, oculi hujus cum altero æquilibrium fuerit destructum, ita ut hic quasi depressus extiterit, hincque objecta duplicia apparuerint; remedia vero dicta humiditatem præternaturalem consumpserint, adeoque nervo & oculo pristinum robur ac tonum, per consequens parallelismum illum, reddiderint. Tandem etiam eandem ætiologiam casui illi rariori, quem *Aquilonius Optic. p. 346* refert, applicat, ubi juvenis quidam

dam objecta propinquiora simplicia, remotiora autem gemina vidit, in cujus tamen oculis nihil præternaturalis, excepta humiditate extraordinaria, deprehensum fuerit: nimirum, quod laxato musculorum tono, in observandis remotioribus, quæ majorem oculi firmitatem postulant, oculum firmum & stabilem continere haut potuerit; quæ nihilominus laxatio vicinorum inspectionem haud turbarit.

Quo vero uni & alteri objectioni satisfaciat, ac Theoriæ suæ omnem ambiguitatem præcidat, primo ratione figuræ, in qua fibræ nervi optici se non decussant, monet, in asello molliore, & aliis forsan quibusdam piscibus, secus ac in homine, illam per superius allegatam Vesalii observationem refelli. Imo nec hanc in asellis conspicuam decussationem opinioni suæ aliquid derogare, sed eam potius confirmare; quandoquidem tonus nervorum æqualis in protuberantiis thalamorum opticorum concipi queat, sive decussentur, sive non. Deinde ait, se per *parallelismum* non tam pupillarum ad se invicem habitudinem, quam hoc intellectum velle, quod fibræ correspondentes retinæ singulorum oculorum eandem relationem ad objectum habeant: hac enim si destituantur, res geminas apparere, quamvis unus oculus altero humilior haud sit. Et si oculus ad latus alterutrum prematur, (*contradicente quamvis Aristotele & Galeno*) objecta pariter gemina conspici, ideo scilicet, quod figura oculi mutata fibrarum quoque retinæ situm mutari necesse sit.

Denique concludit, quando æquilibrii destructione res geminari asserat, se certum hujus destructionis gradum supponere, talem scilicet, quo tota imago aut hujus maxima pars fibras discordes feriat; cum exilis & levis oculi pressura objectum non magis geminum reddat, quam strabismus connatus aut exigua oculi torsio: cum contra in strabismo a spasmo aut paralysi musculorum motoriorum, ubi distorsio major & violentior contingit, res simplex semper duplicetur. Simili modo, si æquilibrium per ebrietatem aut phrenitidem corrumpatur, interdum res geminas videri, interdum non; prout scilicet corruptio illum gradum attingat, vel non. Perinde ac inter digitos, non aliquatenus tantum, sed probe & sufficienter decussatos, globus ultro citroque actus geminus sentiatur.

Figuræ Explicatio.

aa, bb, cc, dd, &c. ſunt fibræ concordes nervorum opticorum, prout a thalamis opticis *ll ll* emergunt, & ad partes oculi ſibi oppoſitas ſub iisdem characteribus feruntur: ita ut *aa* ſint binæ ſuperiores, & majore flexura gaudeant, quamvis in plano hæc earum flexura ita exhiberi nequeat. *bb, cc, dd*, Fibræ laterales externæ; *ee, ff, gg*, laterales internæ. *ll, ll* Protuberantiæ cerebri, thalami nervorum opticorum appellatæ. *bbbb* Partes cerebri pone has collocatæ. *ii* Optici nervi, majores paulo, pro fibris eorum commodius explicandis.

✠ Locus ubi coeunt, a quo aliquantum ſeparati concipiuntur, quo diſtincta illorum fibrarum ſeries melius conſpiciatur.

Literæ *aa, bb, cc*, &c. oculorum ſingulorum retinæ fibras concordes monſtrant, prout a thalamis continuo tractu feruntur: quamvis harum plures in ſpatiis intermediis ſupponi debeant, non adeo commode in ſchemate literis exprimendæ. *mm* ſunt oculi ſclerotica & uvea exuti, quo fibræ Retinæ, quæ in proceſſus ciliares terminantur, manifeſtiores reddantur. *nn* Proceſſus ciliares, mox ſub iride ſiti, quæ in figura, quaſi reſecta concipi debet. oo Pupillæ.

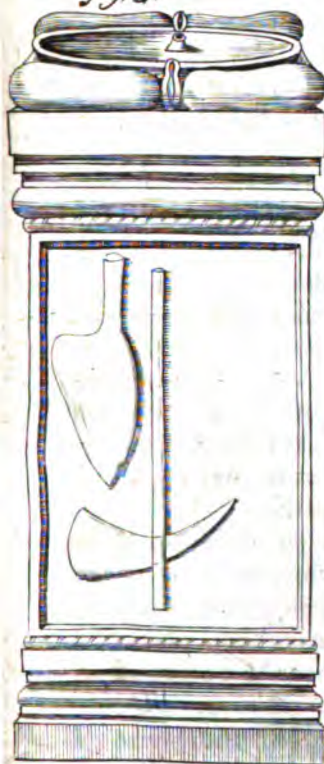
Nota, quod quemadmodum *aa* ſuperiores & *bb, cc*, laterales fibras concordes ſuperioris oculi hæmiſphærii ſiſtunt, ita earum aliæ ſupponendæ veniant in inferiore hemiſphærio haud demonſtrabiles, quarum omnium infimæ fibris *aa* diametraliter ſint oppoſitæ.

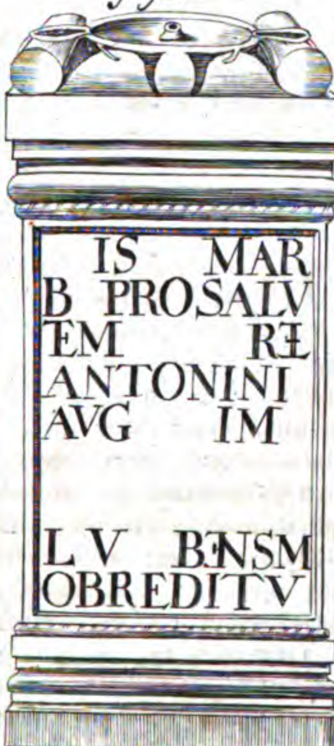
MONUMENTUM ROMANUM IN EPISCOPAtu Angliæ Durbamenſi repertum, deſcriptumque a Martino Liſtero.

Ex Tranſactionibus Philoſophicis Anglicanis 10. Mart. 168¾ no. 145.

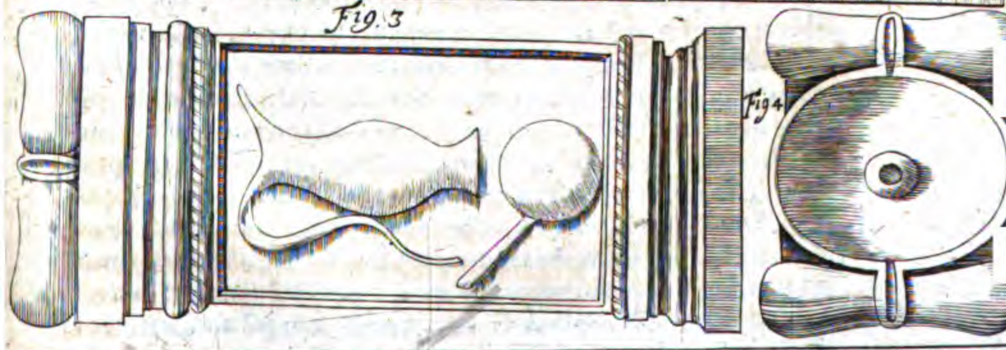
INter tot monumenta Romanæ Antiquitatis a Smetio, Grutero, Reineſio aliisque antiquariis magno ſtudio collecta, loco principe non abs re collocantur Aræ, Diis Deabusque pro ſalute Imperii & Imperantium, aliarumque honorabilium perſonarum dedicatæ. Nobis ex ordine tot Imperatorum Romanorum, quorum pro ſalute aræ olim ſunt poſitæ, commemorandus nunc venit *L. Septimius Severus*. Nam uti hic victis Peſcennino Nigro & Clodio Albino, Rempublicam

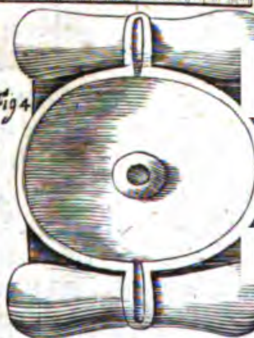
TAB. XII. ad A. 1683. pag. 461. M. Octob.

eam, quam turbatam acceperat, pacatam reddidit, ita dignissimus præter cæteros fuit habitus, cujus pro salute atque incolumitate Diis Deabusque aræ sacrarentur. Id vero honoris non Septimio tantum datum, sed & filio *M. Aurelio Antonino*, *Caracalla* vulgo dicto, quos & in pluribus ararum pro salute erectarum inscriptionibus, v. g. apud Gruterum p. 12, 32, 46, apud Reinesium p. 311 conjunctos videas. Patre post deinceps fatis functo, *M. Aurelius* solus monumenta id genus meruit. Pro salute namque ara posita *Jovi opt. max. & Junoni Reginæ* apud Gruterum p. 6. & 7. *Herculi invicto* p. 46, *Marti Augusto* p. 57, ut alias plures nunc prætervehamur. Atque his accensenda venit & Ara illa, quæ in Episcopatu Angliæ Durhamensi paucis abhinc annis ad ripam fluvii Tine Australem reperta, Oxonium postea a doctissimo Viro *Martino Listero* missa, & *Elia Ashmolio*, famigerabili antiquitatum promocondo dono data est, sic referentibus Philosophicis Regiæ Societatis, quæ in Anglia floret, Transactionibus. Est illa, si Listerum jam laudatum audias, ex rudiori confecta lapide, nec nisi pedes quatuor alta, cumque quatuor habeat veluti facies, in anteriori aliquid inscripti, in reliquis aliquid insculpti repræsentat. Atque ut a posteriori incipiamus parte, insculptam illa ollam sistit herbæ cujusdam caules aliquot continentem; secunda cultrum incisorium & securim; tertia urceolum & spatham; quarta quæ pars prior est, & quinto loco, (post planum, figura IV expressum, quod pelvim utrinque ansatam simulat) in imagine ænea notatur, inscriptionem Latinam. Hæc novem constat lineis, sed mutilatis oppido & corosis, ut Oedipo aliquo omnino habeant opus. Hunc ut præstet, Listerus sic legit: *Dis Deabusque matribus pro salute Marci Aurelii Antonini Augusti Imperatoris - votum solvit lubens lubens merito ob reditum.* Neque multum abludere a scopo is videtur. Nam M. Aurelius Antoninus mortuo apud Eboracenses patre Septimio Severo, bello Britannico præfuit solus, repressisq; Caledoniis, qui post murum illum longissimum a patre structum habitabant, tanquam victor ad matrem, & fratrem Getam, quem socium alias in Imperio habuit, teste Dione ejusque epitomatore Xiphilino, rediit. Cum autem varie exponi posse videatur hæc inscriptio, in sententiam quoque *D. Johnsonii de Pomfret*, celeberrimi Antiquarii, non invitus concedit Listerus. Is vero inscriptionem de apotheosi seu consecratione Septimii Severi, abs Herodiano fuse descripta, intelli- TAB. XII.

telligit, priores duas lineas sic legens: CONSERVATORI PRO S &c. & quoad reliqua Listero consentiens.

* * *

Nos quanquam Palæmonis partes nobis hac in re haud sumimus, Listerianam tamen priorem præ posteriore sententia, quæ & Johnsoniana est, longe magis censemus esse plausibilem. Neque enim ulla literarum primæ lineæ cum voce CONSERVATORI est convenientia; ut taceamus Septimium Severum non in Britannia, ubi diem suum obiit, sed Romæ demum, quorsum & cineres ejus fuere transportati, solennissime consecratum esse ac divis adcensitum. De cætero quamvis non ignoremus, complusculas repertas esse aras *DIS Deabusque matribus* inscriptas, legeremus tamen, si & nobis divinare quid licet, *DIS Patriis & Marti Britannico.* MAR enim restat in prima linea, non, MAT. Deinde cum Caledonii, Britanniæ populus, ab Aurel. Antonino non minus, quam a patre subacti fuerint, non *Deabus Matribus*, sed *Marti* vel maxime, præter Deos Romanorum alios, pro salute Principis extruenda ara videbatur. Eo *Marti* quidem *Britannico*. Pro locorum enim diversitate alia atque alia cognomenta Mars æque, atque Dii cæteri, est indeptus. Atque hinc talia in Inscriptionibus diversis legas epitheta: *Marti Augusto: Marti Ciradino: Marti Segomoni: Marti Leucetio: Marti Camulo: Marti Briovio* &c. Accedit, quod Septimius Severus non tantum *Parthicus, Arabicus* & *Adiabenicus*, sed & *Britannicus* fuit celebratus, testibus tot Inscriptionibus, ut & Ælio Spartiano in ejus vita sic dicente: *Persarum Regem Abagatum subegit, Arabas in deditionem accepit; Adiabenas in tributarios coegit; Britanniam (quod maximum ejus imperii decus est) muro per transversam insulam ducto, usque ad finem Oceani munivit, unde etiam Britannici nomen accepit.* Huic igitur Britannico Imperatori cum adfuerit filius Antoninus, Britannicumque bellum post patrem feliciter consummaverit, ecquid vetat, quo minus in ara, quæ in Britannia pro salute & reditu Antonini erecta est, *Martem Britannicum* intelligamus? *Mars* certe *Britannicus* melius exsculpi ex literis superstitibus potest, quam *Conservator Britanniæ.* Quod si admittere & interpretationem Johnsonii velimus, per eundem Martem Britannicum Septimius Severus

jam

jam defunctus posset intelligi. Solebant enim Imperatores, quorsum & Listerus cum Johnsonio respexit, a populo abblandiente etiam ante consecrationem, imo & vivi adhuc inter divos numerari. Quod lineas VI & VII attinet, quarum literæ non tam corrasæ, quia ne una quidem litera comparet, quam violenter excisæ videntur, eas nomina dedicantium, qui abblanditi hoc honore Imperatori, sed occisi postidea fuerint, præ se tulisse, una cum verbo votum exprimente, Listerus conjicit. *Domesticos enim suos partim dimisit* post obitum patris Caracalla, *partim occidi jussit, in quibus*, ut Dio & ex eo Xiphilinus refert; *Evodus, educator ipsius, & Castor, uxorque Plautilla cum Plauto fratre ejus*. Et sane eorum, qui ad mortem ignominiosam damnati sunt, vel jussu Magistratus vel a vulgi intemperie, expungi solent nomina: Sed unicum fuisse dedicatorem, non plures, numeri singulares *lubens lubens* vel *lubens libens* nobis facile persuadent, quocunque etiam fato obliteratum nomen ejus fuerit. Quid quod ipse Listerus legit *votum solvit*, non *solverunt*. De cætero non *pro salute* tantum, sed & *ob reditum* hanc aram fuisse positam, res ipsa loquitur. Sed *reditum* a *salute* divulsum videas in hac Inscriptione. Mirum id quodammodo videtur Listero. Sed *pro salute ob reditum* quid aliud est, quam *pro salute itus & reditus*, vel *pro salute, itu & reditu*, quas formulas in inscriptionibus aliis animadvertimus? In plano alias aræ, & ipsi focum agnoscimus; in latere secundo duo instrumenta mactandis hostiis adhiberi sueta, cultrum nempe ferreum, vel ut Festus appellat, secespitam & securim; in tertio duo itidem vasa apud Romanos in sacrificiis usitata, sympuvium puta seu capedunculam aut capedinem, ut Cicero in Paradoxis vocat, & ligulam seu cochlear rotundum atque concavum, aut discum, in quo assæ carnes reponebantur. Nymphæam herbam in prima figura exhiberi non tam facile induci possumus, ut Listero assentiamur; uti eam nec libero sculptoris arbitrio, sed exquisitæ sacerdotum curæ adscribendam esse existimamus. Neque enim promiscuus herbarum in sacrificiis fuit usus, uti nec omnes pro sacris fuere habitæ. Verbena autem præ cæteris sacra dicta, Græce βοτάνη ἱερὸς, a Festo *Sagmen* quasi sacrum germen. Nam ea in expiationibus suspensa, & tanquam amuletum quoddam fuit commendata, inno verrendis etiam Jovis aris adhibita, unde & nomen videtur

tur accepisse. Sed quæ in olla repræsentatur herba, uti nihil quicquam verbenæ habet, ita nec nymphæa est. Sagittaria autem videtur nobis, tum ob foliorum formam tricuspidem, & telo similem, tum quia contra telorum ictus conducere, vulneraque sanare fuit credita. Sed & ista conjectamus tantum, faciles autem rectiora monentibus docentibusque præbituri.

THE METHOD AND MEANS OF ENJOYING health, vigour, and long live, by Ev. Maynvvaringe M. D.

id est,

Methodus modusque sanitate, vigore, & longævitate fruendi; auctore E. Maynvvaringo M. D.

Londini, apud D. Nevvman, 1683, in 8.

Libellus hic, bis jam olim sub titulo *the preservation of health and prolongation of live* editus, tertium hoc anno, sed multo auctior, ex prælo prodiit. Ejus summa hæc est: Quemadmodum tria in sanitate consideranda veniunt, ejus nempe ratio ac causæ, effectus item atque commoda, media denique eam conservandi: ita primum de sanitatis natura ac effectibus agit auctor, inde morbos ac statum valetudinarium ejusque molestias exponit, tandemque methodum sanitatem tuendi aggreditur. Et hanc quidem in rerum non naturalium potissimum moderamine, seu usu naturæ legibus congruo consistere supponens, eum primo generaliter describit; hinc ad specialiora descendens, aeris varias conditiones recenset, harumque selectum commendat, ita quidem, ut e. g. iis qui affectibus thoracis laborant, eum mutare suadeat, simulque cur nonnunquam civitates magnas deserere & ruri vivere cogantur infirmiores, disquirat. Quo facto, ciborum variam substantiam, quantitatem, tempus eos assumendi &c. explicans, de eorum condimentis, variisque generibus prolixe differit. Potulentorum diversa genera postquam enumeravit, aquam illorum omnium optimum, ac naturæ nostræ maxime conveniens quinque argumentis nititur evincere; vinum non ut potum ordinarium & quotidianum, sed mentis exhilarandæ corporisque roborandi causa tantum propinans. Decoctum Coffée quid præstet, & quibus subjectis conveniat, declarat; ad quæstionem vero, num interdum e. g. singulis mensibus inebriari conducat, negative respondet. De motu & quiete, somno & vigiliis, excretionibus & retentionibus limitandis temperandisve ubi egit, quædam de constitutionum ac temperamentorum varietate immiscet, quæ quia a diæta & digestionibus diversis dependent, secundum eorum differentiam diætam mutare jubet. Hinc ad passiones animi progressus, modum, quo ab iis corpus afficiatur determinat, earumque in hoc varios effectus enumerat.

ACTA ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Novembris, Anno MDCLXXXIII.

ΑΡΠΟΚΡΑΤΙΩΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΡΗΤΟΡΩΝ, i. e.

HARPOCRATIONIS LEXICON DECEM ORATORUM, cum Latina versione & Philippi Jacobi Maussaci ac Henrici Valesii Notis, editum a Nicolao Blancardo,

Lugduni Batavorum 1683. in 4. apud J. a Gelder, & J. A. de la Font.

VAlerius Harpocration Rhetor Alexandrinus inter alia monumenta ingenii studiique quæ injuria temporum interciderunt, *Lexicon* posteritati reliquit: collectis in unum e decem præstantissimis Græciæ oratoribus, Antiphonte, Andocide, Lysia, Isocrate, Isæo, Æschine, Lycurgo, Demosthene, Hyperide & Dinarcho, præcipuis eorum loquendi generibus; ubi simul supremorum Atticæ magistratuum monumenta, ritus & leges exposuit, deque jure Atheniensium & Lacedæmoniorum civili ac sacro, de variis item totius Atticæ locis, gentium moribus institutisque, & nominibus virorum propriis, in quorum manibus diu rerum Atticarum administratio fuit, quæ alibi non reperiuntur, attulit. Insigne hoc Græcæ eruditionis monumentum primus Venetiis sub initium superioris seculi luce donavit Aldus Manutius, idemque post elapsos a prima editione tres & viginti annos, cum Asulano eam iteravit: nec repertus est intra integrum quasi seculum quisquam, qui mendis, trajectionibus & lacunis, quibus utraq; Aldina laborabat editio, auctorem liberaret, donec eruditissimus juvenis Philippus Jacobus Maussacus gemino codice, altero

manuscripto, altero excuso quem Pithoeus variis lectionibus e Vaticano (ubi & ipse codices excusos contulit, ut e Dissert. Critica p. 379 apparet) petitis insigniverat, adjutus, ingenio autem felicissimo & studio inexhausto fretus, medelam corrupto inque plurimis mendis cubanti operi tulit, sanumque ac integrum textum constituit, emendationis & restitutionis omissorum, corruptorum, disjectorumve locorum rationem in Notis reddens; & sic adornatum Lexicon hoc Parisiis anno 1614 in publicum emisit, adjecta *Dissertatione critica* perquam erudita, in qua de auctore hujus Dictionarii, & de vera antiquis usitata conscribendorum Lexicorum ratione, primis eorum auctoribus & generibus, quid ea a Glossis differant, de Oratorum lexicis & eorum collectoribus, cumprimis vero hoc Harpocrationis opere: porro de Grammatica ejusque variis divisionibus & nobilissima parte Critice copiose & eleganter disquirit: variorum auctorum, Tertulliani, Demosthenis, Capitolini aliorumque loca illustrat, Scriptores quosdam recentiores notat, & de Etymologico magno, Hesychii item, Suidæ & Varini Phavorini Lexicis lectorem instruit. *Notæ* in emendatione ipsius Harpocrationis, & ejus æque ac aliorum veterum Scriptorum illustratione, depravatorumque locorum restitutione occupantur: ad quas anno sequenti 1615 *appendicem* attexuit, & Salmasio dedicatam Notis ad Plutarchi de fluviorum & montium nominibus, ac Pselli de lapidum virtutibus libellos Tolosæ excusos subjecit. Quam ipsis Notis textui substratis inseruit, Latinamque interpretationem, quam ipse primus adornaverat, eidem adposuit, Indicesque adjecit, qui Harpocrationem denuo edidit Nicolaus Blancardus: seorsim in postremam operis partem seponens doctissimas *Henr. Valesii* ad Harpocrationem & notas Maussaci *annotationes*; quas a doctissimo Jacobo Gronovio ex Bibliotheca Guilielmi Prousteau superiori anno editas in *Actis* sextilibus istius anni p. 250, 251 enarravimus.

LA GNOMONIQUE, OU L'ART DE TRACER DES Cadrans ou Horloges solaires, &c.

Hoc est,

Gnomonica, sive ars super quacunque superficie diversis praxibus describendi sciaterica.

Au-

Autore Domino de la Hire, Regiæ ſcientiarum Academiæ.

Pariſiis 1683. in 12. apud Stephanum Michalet.

QUæ pro varia planorum ſuorum ad planum Horizontis inclinatione varie, ſed prono in errorem notabilem lapſu, conſtruuntur Sciaterica, ea Clariſſimus Autor, nullo declinationis habito reſpectu, ſuccincto hoc Tractatu indifferenter univerſaliterque deſcribere docet.

Partes operi duas, duo linearum, ex quibus Horologia hæc conſtant, genera, fundamentalium & horariarum faciunt: quarum utraque Problemata ſua ex diverſis datis diverſimode deducit, adjunctaque ubivis demonſtratione praxin ipſam firmat.

Prima pars exordium ſumit a Definitionibus circulorum Sphæræ, qui conſtructioni Horologiorum inſerviunt; poſt partibus Sciaterici breviſſime deſcriptis, modos exhibet ducendi lineas, horizontalem, ſubſtylarem, æquinoctialem, meridianam; centrum item Sciaterici, axem, punctaque ſex horarum ſuper linea æquinoctiali & horizontali, ponendi aut determinandi.

At cum omnes hæ operationes, ab umbræ puncto, quod ſtyli ſuper plano Sciaterici erecti extremitas ſive apex deſignat, tanquam a primo principio procedant; idem vero hoc punctum exacte definire ob penumbræ fallaciam res plane ſit ardua; difficultati huic tollendæ duplex commendat remedium. Horum primum ſimpliciusque eſt, ut applicato extremitati ſtyli centro laminæ rotundæ, plano Sciaterici parallelæ, centrum umbræ a lamina fuſæ pro exacto umbræ puncto accipiatur.

Quo porro cum delectu modi ſupra memorati adhibendi, Autor Lectorem a limine Partis ſecundæ inſtruit: in qua deinceps circa lineas horarias, Aſtronomicas, Italicas & Babylonicas, arcusque ſignorum Zodiacalium ducendos, & Horologium reflexum delineandum occupatur. Definit tandem in tradendo uſu Tabularum binarum adjectarum, quarum prima declinationes Solis ad ſingulos annorum 1681, 82, 83 & 84 dies; altera latitudinem Urbium celebriorum & longitudinis a Pariſina differentiam exhibet.

Subnectitur opuſculo brevis recenſus operis abſoluti de ſectionibus Conicis, typorum operas jam fatigantis: in quo Autor præter ea,

 quæ

quæ huc usque circa hoc argumentum ab aliis detecta sunt, novissima plurima, quorum gustum publico subinde dederit, peculiari præcipuorum demonstrationum methodo, cujus specimen ab anno 1675. jam extet, per novem libros digesta, promittit. Seriem operis & summa librorum singulorum capita B. Lector inde petet; pleniorem vero ex Actis futuris relationem, quamprimum luci publicæ expositum, juris nostri futurum est.

LA CRITIQUE DE L' ORIGINE DE L' AUGUSTE Maison de France, par le R. P. Adrien Jourdan de la Compagnie de Jesus.

i. e.

ADRIANI JORDANI SOC. JES. CRITICA, de origine Augustæ Familiæ Regum Galliæ: dedicata Ser. Principi Condæo.

Parif. 1683. in 12. apud Sebastianum Cramoisy.

QVæ difficultates studio Genealogico ex defectu veracium & accuratorum Historicorum, & per fraudes falsa documenta supponentium objiciantur, questi jampridem sunt docti & sinceri Autores, qui summorum Principum stirpes enarrandas sumserunt. Inter hos non contemnendum locum ob eruditionem & diligentem veterum monumentorum perscrutationem sortiri censendus est, qui Criticam hanc disquisitionem composuit, & Historiam Galliæ an. 1679. a se editam, cujus summa in *Diario Eruditorum Parisiensi 3. & 24. illius anni* exhibetur, adversus dissentientes circa Regum Genealogiam defendit. Inter hos honorifice nominat Ducem Espernonium, qui de vera origine tertiæ Regum familiæ librum *Diario Parif. 6, a. 1680.* recensitum, Gallice edidit, ejusque comitatem celebrat, quod cum refutare sententiam suam decrevisset, argumentorum consignationem sibi communicaverit. Eo itaque, ut sperat, non ægre ferente, ad dubia respondet, & judicium Condæo Principi, non minus ob acre de studiis elegantioribus judicium, quam armorum gloria eminenti submisse defert. Quæstionis capita duo sunt; tot etiam tractatus partes. Agitur primo de majoribus *Arnulphi*, quem *Sanctum* vocant, a quo per

Pipi-

Pipinum secunda Regum Galliæ stirps, nempe *Carolina*, communi fere consensu Gallicorum scriptorum, deduci solet. Dein de majoribus *Roberti* Comitis Andegavensis, cognomento *fortis*, disceptatur, ex quo Hugo Capetus, Regum, qui nunc Gallis imperant, progenitor descendisse creditur. Variatum esse de utriusque, Arnulphi nempe & Roberti origine, mirum videri nemini potest, qui & barbariem illorum seculorum considerat, & scriptorum, ex quibus historia eruenda est, ruditatem, aliosque defectus, in quibus examinandis accuratus & sedulus est Jordanus; ut & in allegandis & conciliandis eorum dictis, quos pro sua sententia, quam rejectis aliis stabilire intendit, facere arbitratur. Summa est: Arnulphum ex prima Galliæ Regum familia ortum habuisse, quæ ante Carolinos imperavit, & vulgo *Merovæa* dicitur; Robertum vero ex eodem Arnulpho descendisse. Unde conficitur, unam eandemque stirpem esse, quæ jam per quindecim secula Regno Galliæ potita est, quam gloriam nulla toto orbe regnans familia sibi asserere possit. Argumenta quibus isthæc adstruit, & quomodo refutet objecta, enarrari per compendium non possunt, nisi haud multo brevius ipso tractatu facere vellemus. Adscribemus tamen seriem Regum & Principum, quam a se erutam aut comprobatam Autor fini tractatus subjunxit, & singulis, ubi opus est, adjiciemus observationes quasdam ex tractatu excerptas.

FRANCUS.	Ita Francorum Rex aut Dux, eodem nempe, quo gens, nomine vocatur, qui tertio a nato Christo seculo Gallias invasit, imperantibus Valeriano & Gallieno.
GENEBAUDES.	Maximiani & Constantini tempore.
MALLOBAUDES.	Constantii, Valentis & Gratiani;
PRIAMUS.	Valentiniani & Theodosii.
MARCOMIRUS.	circa eadem tempora.
PHARAMUNDUS.	Hunc, quem extitisse recentiores quidam dubitant, multis rationibus & vixisse, & Marcomiri filium fuisse statuit; quem juvenem pater Honorio Imp. obsidem dederit, cuique post occisum ab Honorii Duce Castino Theodemarum, Francorum in Belgica regnum delatum sit. Firmat hæc ex Chronico Prosperi (alius a S. Prospero,)

ro,) cujus fidem adversus Duc. Espernonium defendit, & Petri Bibliothecarii, ex quo contraria adducuntur, elevat. Ex eodem Prospero, digressione facta, de hæresi *Prædestinatianorum* quædam inserit, suæ Societatis gratia, adversus æmulos, quos Jansenistas vocant.

CLODION. Tempore Valentiniani III. Huic successisse plerique scribunt *Meroveum*, a quo *Merovingii*, prima Regum stirps nomen sortita est, nec dissentit autor, sed filium Clodionis fuisse negat, privignum tamen facit, qui filio Clodionis impubere extruso regnum occupaverit, Romanorum Duce Aetio, cui contra Attilam suppetias tulit, adjuvante.

SIGIMERUS. Hic Sidonio Apollinari, illustri viro, & Arvernorum, cum senex esset, Episcopo (cujus libri extant,) memoratus, ab Autore dicitur Clodionis filius fuisse, & uxorem duxisse filiam Tonantii Ferreoli Præfecti Prætorio Galliarum, qui gener erat Imp. *Aviti*. Alii Sigimerum hunc Burgundum aut Visigothum faciunt, quos refellit Autor, & sententiam suam ex *Prisci Rhetoris*, aliisque testimoniis, & argumentis adstruit; silentium vero Autorum, qui regnante & præpollente Meroveo, ejusque liberis, metu aut neglectu tacuerint, utcunque excusat.

FERREOLUS. Huic nomen ab avo materno, ut sæpe fit, contigisse ait, uxorem vero Clodovæi Gallorum Regis filiam, dein secundo matrimonio aliam Romanam, ut conjicit, stirpis Deuteriam sive Estheriam. Alii, & ex recentioribus Buchetus, Ferreolum hunc, Ferreoli Tonantii filium faciunt.

ANSBERTUS. Ferreoli (ut autor asserit) filius ex secundo matrimonio, qui tamen Imperatoriæ stirpis fuisse dicitur, sed ut autor existimat, non ex paterna linea, verum ob aviam, Aviti Imperat. neptem.

Fra-

Fratres habuit *Aigulphum* Metensium, & *Firminum* Uticensium in Aquitania, Episcopos, sanctitate celebres. Uxorem ei assignat, idque prolixe adversus dissentientes tuetur, Blitildem Clotarii I Gall. Regis filiam, ex qua natus sit *Ferreolus Episcopus Uticensis*, hic quoque sancti cognomentum adeptus.

ARNOALDUS. Sigeberti I & Guntrami Gall. Reg. tempore claruit, uxoremque habuit *Odam*, illustrem ex Suevis fœminam, qua mortua, Episcopus Metensis factus est, in locum S. Aigulphi patrui.

ARNULPHUS. Clotarii II & Dagoberti temporibus vixit. Rejicit autem autor Chifletii, Bucheti, & aliorum opiniones, per quas Arnulphus vel ex Meroveo deducitur, vel ex Gallica, non Francica stirpe, contra decus Francorum gentis: ostendit etiam falsitatem Chartarum, quas Leodii & Divione nuper inventas quidam allegarunt. Hæc parte prima habentur; sequentia in secunda.

ANCHISES. Arnulphi filius, qui nomen ex occasione fabulæ de Trojana Francorum origine traxerit, (rectius fortasse Ansegisus scriberetur.)

PIPINUS. *De Heristalla* cognominatus, magister Palatii regii Gallis scriptoribus illius ævi satis memoratus.

HILDEBRANDUS. Multa de hoc dubitatio est. Chifletius Longobardum fuisse tradit, quem acriter refutat Jordanus, & hunc Hildebrandum Caroli Martelli fratrem, Pipini, qui Caroli M. parens fuit, patruum fuisse asserit.

NIBELONGUS. Comes *Matricensis*, (locus nunc ruderibus & oblivione sepultus in Neustria) Caroli M. tempore

THEODEBERTUS. Ludovici Pii tempore vixit, & secundum Autorem uxorem duxisse fertur, Pipini Regis Aquitaniæ filiam Ingeltrudim.

ROBERTUS. Hic demum est, qui Caroli Calvi tempore Co-

Comes Andegavensis fuisse, & ob bellicam virtutem *Fortis* cognomen meritus esse dicitur, cui primam uxorem *Agaven* Comitis Bituricensis filiam autor assignat; alteram vero *Adelaidem*, viduam *Conradi*, qui frater erat *Judithæ Imperatricis*, ex qua *Odonem* & *Robertum* genitos tradit, qui Reges Galliæ fuerunt. Rejicit diversas opiniones, præcipue eam, quam plerique asseruerunt, quod Robertus hic Saxonici generis fuerit, a *VVitechindo* Magno ortum habens. Minime id probabile esse ait, quod in tanta Illustrium Francorum eo tempore multitudine, externæ originis homo, ad eam claritatem pervenerit, ut ejus filii ad regnum Francicum eveherentur, neque peregrinitatem hanc ab adversariis silentio transmissam fuisse credi posse, cum alia objicerent. De origine erroris conjecturam affert, de *Saxiaco* in Biturigibus tractu, cujus dominium ad Robertum forte pervenerit. Probato igitur, (ut probasse se arbitratur Jordanus,) quod Robertus ea quam referimus progenitorum serie, ex Arnulpho, & hic ex Pharamundo genus paternum habeat, neque dubitetur, quod Roberto filius *Robertus* Galliæ Rex, nepos *Hugo* comes cognomento *Magnus*, pronepos *Hugo Capetus* fuerit; demonstratum utique erit ab autore, quod demonstrare voluit, nempe Regiam, quæ nunc floret, stirpem eandem esse cum Carolina, & hanc eandem cum Merovæa, adeoque falsa esse, quæ alii sive ex autoribus errantibus, aut male intellectis, sive ex chartis supposititiis (quales multas in scriniis reperiri, aut hodie quoque fingi queritur) scripserunt aut crediderunt.

DOUTES DE MR. BERNIER SUR QUELQUES UNS de principaux Chapitres de son Abregé de la Philosophie de Gassendi.

Dubia Dn. Bernerii, de principalibus quibusdam capitibus suæ Epitomes Philosophiæ Gassendi.

Paris. 1682. in 12. apud S. Michallet.

Sunt quædam Philosophiæ capita tot tantisque difficultatibus obnoxia, ut iis se vix quisquam, quantumvis ingenio & experientia rerum naturalium plurimum pollens, satis feliciter expediat. In horum numerum referri debent celebres illæ Physicorum controversiæ de spa-

Spatio, Loco, Motu, Tempore ac similes, quas dum pertractamus, facile quidem est, in aliorum placitis, quid displiceat invenire, difficillimum autem eadem corrigere, quin rursus aliorum censuram incurramus. Quod cum Eruditissimus Gallus *Dn. Bernier*, qui ante aliquot annos Epitomen Gallicam Philosophiæ Gassendi edidit, agnovisset, iisque difficultatibus ne quidem per Epicurea Gassendi principia satisfieri invenisset, voluit is, antequam Latinam Epitomes suæ versionem literato orbi offerret, dubia quædam proponere, ac Eruditorum super ista sententiam scripto publico rogare. Monet autem in præfatione ad Lectorem, ista dubia non concernere Philosophiæ Epicureæ fundamentum (quod ipse pro immoto ac fixo habet, ut credat, neminem physicorum alii hypothesi, nisi isti de atomis & vacuo corporibus interspersò, satis firmiter inniti posse) sed tantum certas quasdam materias, quæ nihilominus in rerum naturalium contemplatione accuratius considerari mereantur.

In Ipso opusculo hunc ordinem Autor servat, ut post propositum quodque caput, dubiam primo Gassendi sententiam, deinde argumenta, quæ istam evertant, proponat. Initium fit a *Spatio*, quod Gassendus, uti aliunde notum est, tanquam infinite extensum, æternum, immobile ac incorporeum, ita ut ejus dimensiones penetrabiles, in partes tamen divisibiles sint, describit. Cumque ex his sequatur, spatium a DEO independens ac increatum esse; absurdum autem sit, rem ullam præter summum ac immutabile Numen a seipsa existere: hinc asserit porro idem Philosophus, spatium tale nec substantiam esse nec accidens, imo nec positivum quid, esse tamen rem veram suo modo, quæ negative vel exclusive concipi debeat, interim non dependeat a sola imaginatione, sed ante omnem humanæ mentis actum existat. Post enarratam hanc Gassendi sententiam, profert Autor quasdam rationes, quæ persuadeant, spatium esse non nisi merum nihil. Quia vero de his e celebri controversia de spatiis imaginariis inter Conimbricenses, Fonsecam, & Suazerium, ac inter nostros etiam Theologos dudum agitata constat, hinc eas speciatim hic enumerare supervacaneum fuerit. Difficulter certe res præter Deum æterna, independens, immensa ac incorruptibilis admittitur, absurde eadem incorporea, & in partes tamen divisibilis dicitur. Physicam denique non decet admittere ens, quod ipse nec videt nec palpat, nisi rationes

tiones sat evidentes id demonstrent. Hæc fere sunt momenta eorum, quæ Gassendo ab Autore opponuntur.

Finita consideratione *spatii*, pergitur ad *Locum*, quem Gassendus vocat *spatium, quod a quovis corpore occupatur*. Dn. Bernier vero in dubiis annexis Aristotelis sententiam propugnat, ceu clariorem & faciliorem. Rejicit tamen Peripateticorum commune assertum, quod locus sit immobilis, ac ostendit nullam esse absurditatem, si res immota mutare locum dicatur, modo aliter definiatur motus, ac vulgo fieri solet. Pro inconveniente etiam non habet, affirmare, quod, si res quæpiam extra mundum in vacuo esse concipiatur, ea in loco omnino non sit.

Inde fit ad *Motum* progressio. Eum Gassendus dicit *translationem rei ex loco uno in alium*. Dn. Bernier generatim probat, & inutile, & periculosum esse modos rerum definire. Inutile, quia modi sint satis per se clari ac evidentes, & in explicanda rei cujuslibet natura pro notioribus habeantur. Periculosum, quia modorum definitio facile quempiam seducat, ut rerum modos cum rebus ipsis confundat, & modis esse quoddam verum ac positivum affingat. His præmissis, speciatim Gassendi, Aristotelis, & Cartesii descriptiones motus aggreditur, &, quid quæque incommodi secum ferat, ostendit. *Celeritatem ac lentorem motuum* Gassendus ab interspersis & admixtis morulis deducit. Bernier ad id, quod modo de affectionibus entium non definiendis dixerat, recurrit, motumque & quietem obliquitati ac rectitudini rerum comparat, quibus intelligendis non opus sit descriptione. *Motum corporum projectorum* idem explicatu haud difficilem esse affirmat, quippe cum modus sit aut certa ratio existendi, quam res quævis tamdiu servet, donec ab alio corpore eadem privetur. *Percussionem duorum corporum* ita interpretatur, ut cum iis, quæ vulgo afferuntur, satis conveniat. Quomodo autem globulus ferreus incudi incidens resiliat, id accuratius sibi explicandum sumit. Negat enim tribui hunc effectum debere partibus incudis & globuli, quæ vehementia casus inclinatæ postmodum cum impetu instar arcus resiliant ac se invicem impellant, cum experientia probet, follem distensum atque aere plenum, si manu contra tabulam marmoream prematur, nunquam resilire, quantacunque celeritate digiti inde referantur. Potius igitur globuli illam reflexionem ita contingere colligit, ut particula A, quæ in extremitate globuli esse, ac prima omnium

omnium incudem tangere intelligitur, pressa retrocedat, ac eo ipso moveat partem alteram B, hæc rursus aliam C, donec ad ultimam Z perveniatur, quæ communicato ab aliis partibus impetu resiliat, omnesque partes totius globi secum quasi ligatas abripiat, ut ita globus sursum feratur. *Actum resiliendi* corporum, quæ prius vi incurvata fuerant, velut baculi, laminæ ferreæ, aut arcus, Gassendus ita explicat, ut statuat, unicum esse eorum motum ex inclinatione & reflexione compositum. Autor vero huic sententiæ opponit casum, quo corpus v. g. baculus per duas tresve horas ita teneatur inclinatus, vel alligetur etiam, ut nonnisi post aliquod tempus relaxetur: & inde colligit, quum hoc pacto motus inclinationis a motu reflexionis tempore separatus sit, non posse motum quendam ex utroque compositum admitti.

Pertractatis omnibus, quæ de *motu ejusque speciebus* dici possunt, devenitur ad *Tempus*. Huic *Gassendus* easdem proprietates tribuit, quas antea *spatii* esse dixerat, & in eo solo unum ab altero distinguit, quod *temporis* partes sibi invicem succedant, *spatium* autem omnes simul habeat. Hoc sensu *tempus* ipsi est *extensio incorporea successiva*. *Bernier* facto inter *durationem* & *tempus* discrimine, negat *istam* definiri vel posse vel debere, eo quod vox ipsa significatum suum satis clare exprimat, modum videlicet rei cuilibet essentialem, & ab ejus existentia inseparabilem. *Tempus* autem vocat *aliquam durationem determinatam, quæ tanquam cognita & evidens pro mensura serviat, alias durationes longiores & minus notas exacte cognoscendi*. Unde infert, si nullus omnino motus in hoc universo daretur, & nihil præter rem unicam immobilem esset, illam quidem rem duraturam, nullum tamen tempus fore, quod hanc ejus durationem actu metiatur. Interim non negat, facta ista hypothesi, rei istius in mundo unicæ durationem talem concipi debere, ut potuerit respondere tempori finito, si aliquando cœpisset, aut infinito, si ea semper durasse supponeretur. *Æternitatem Gassendus* vocat *durationem mensuratam, quæ initio & fine caret*, nec alia ratione vult eam a tempore distingui, nisi quod æternitas infinita sit, *tempus* autem, juxta vulgarem hujus vocis acceptionem, ejus tantum aliqua particula. *Autor* noster *durationem DEI* seu continuatam ejus existentiam putat æternam dici, non quod ipsa e temporibus infinitis componatur, seu iis-

dem respondeat, cum ante mundi creationem nullus fuerit motus, adeoque nullum etiam tempus, sed quod talis sit ad differentiam rerum creatarum, ut, si infinitæ fuissent durationes, ipsa his potuisset mensurari.

Sub opusculi finem Autor dubiorum par subjicit, quorum unum atomos concernit, alterum vacua atomis interspersa. Primo dubitat, an *celebri & ordinariæ objectioni, qua atomorum existentia impugnatur, recte a se sit satisfactum?* Objectionis illius hæc est summa: *Particula atomi A, quæ Orientem spectat, non est ista B, quæ Occidentem versus est. E. hæ particulæ sunt realiter distinctæ, & per consequens separabiles.*

Hic autor negat separabilitatis verum ac genuinum signum recte dici realem partium distinctionem, & asserit, id omne inseparabile esse, cujus partes, utut realiter distinctæ, vi separanti non cedant, sed ita duræ ac compactæ sint, ut eidem resistant.

Ad instantiam, quod partes atomi possint, si non per alterius corporis introductionem, quam atomi durities impediat, saltim per diversos motus partium, quibus una huc, altera illuc trahatur, separari, respondet Autor distingui debere corpora contigua a continuis; falsum esse, quod non nisi contigua in mundo dentur; motum quoque velocissimum non esse semper separationis causam, cum pulvis adamantinus, ut ut raptissime motus, nunquam dissolvatur. Ultimo loco Autor vulgare argumentum Lucretii a motu desumtum, *quod ad probanda vacua illa spatiola inter corporum partes solidas intercepta* urgetur, affert, idque Eruditorum censuræ subjicit.

Quæ omnia, utut maximam partem, e disputationibus hoc seculo inter Philosophos summa contentione habitis, nota sint, prolixius tamen hic referenda putavimus, quoniam Autor Doctos invitavit, ut suum sibi judicium de rebus propositis communicent, ac decernant, num dubia ejus rationi & naturæ rerum satis sint consentanea.

LES IMAGINAIRES, & LES VISIONNAIRES. Traité de la foy humaine. Jugement equitable tiré des oeuvres de S. Augustin. Lettre de M. Nicolas Pavillon Eveque d'Alet, a M. Hardouin Perefixe, Archeveque de Paris.

id est,

id eſt,

Epiſtolæ Imaginariæ & Viſionariæ. Tractatus de fide humana. Judicium æquum ex operibus S. Auguſtini extractum. Epiſtola Nicolai Pavillonii Epiſcopi Aletenſis ad Hardouinum Perefixum Archiepiſcopum Pariſienſem.

Coloniæ 1683. in 8.

QUæſtionem ſumma vehementia inter Jeſuitas & Theologos quosdam Lovanienſes primum, dein Pariſienſes, eoque omnes Romano-Catholicos, de libro *Cornelii Janſenii Epiſcopi Yprenſis*, poſt mortem tamen ejus edito, cui titulus eſt *Auguſtinus*, plurimis annis agitatam, neque decretis Pontificiis, neque Regiis, ſopiri hucusque potuiſſe, ſemperque in nova inter partes odia erumpere, notum eſt omnibus, qui non ignari ſunt rerum, quæ in Republ. ſacra & literaria geruntur. Prævaluerunt eatenus Jeſuitæ, qui ſibi Semi Pelagianiſmum a Janſenio imputari ægerrime ferebant, ut & quinque propoſitiones Janſenio imputatæ, a Pontifice Innocentio X damnarentur, & formulæ a Pontifice & Epiſcopis Galliæ præſcriptæ proponerentur, ad quarum ſubſcriptionem ſub excommunicationis pœna, doctores & paſtores, etiam monachi & monachæ, teſtandæ erga Pontificium decretum obedientiæ cauſa, adigebantur. Maluere tamen quidam Theologi, & ex ſacris virginibus illæ, quæ Lutetiæ monaſterium *Portus Regalis* incolebant, extremum cenſurarum rigorem pati, quam formulis illis ſubſcribere, non quod circa dogmata diſſentirent, ſed quod quinque propoſitiones in Janſenii libro non reperiri, atque adeo Pontifici in iis excerpendis fucum factum eſſe contenderent. Agitabatur itaque controverſia jam non ſolum de *gratia ſufficienti, efficaci, neceſſitante*, aut de diſciplina Eccleſiaſtica a Confeſſionariis exercenda, quam relaxari a Jeſuitis querebantur Epiſcopi & Paſtores ordinarii; neque de *probabilitate*, qua conſcientiis conſultum putant Jeſuitæ; ſed vel maxime de infallibilitate Eccleſiæ, ſive Pontificis, quam utraque pars in dogmatibus ſuo modo agnoſcit, ſed in quæſtionibus facti, Theologi, totusq; præter Jeſuitas Clerus Gallicanus, negant. De prioribus controverſiis plurima extant partium ſcripta, inter

quæ maximam offensam concitarunt *Literæ Provinciales*, quibus moralis Jesuitarum disciplina exagitatur. At aliæ de infallibilitatis quæstione tractantes, editæ sunt jam olim anno 1664, 1665, & 1666 singulatim, sed in unum volumen aut nunc congestæ, aut recusæ, quibus *Imaginariarum* & *Visionariarum* titulum autor fecit, sive is *Antonius Arnaldus*, ut plerique putant, sive alius sit, doctus certe & facundus.

Distributæ autem sunt in duas partes. Prima est *Imaginariarum*, quas ita nominat autor, quia de hæresi imaginaria, sive falso imputata queritur. *Epistola prima* ostenditur, futilem & levissimam esse controversiam, utrum nempe propositiones illæ quinque in Jansenii libro reperiantur, nec ne? Comparat cum hac lite illas, quæ de *cuculli Franciscani* mensura, & de proprietate panis, quem monachi illi comedunt, & de qua constitutiones *Joh. XXII* inter *extravagantes* leguntur, superioribus seculis, magna mole, nec sine sanguine actæ, at nunc vel obliteratæ vel risui expositæ sunt. Unde conjicit autor, totam hanc de Jansenio concertationem brevi tempore eodem modo expiraturam.

Secunda Ferrerio Jesuitæ Tholosano opposita est, qui de *Idea Jansenismi* tractatum ediderat.

Tertia originem & progressum disceptationum inter Theologos & Jesuitas enarrat, ab Anno 1626 usque ad Annum 1664. Nempe *Garassi* Jesuitæ & *Abbatis Sancyrani*; tum inter *Smithum*, quem *Urbanus VIII.* Pont. in Angliam Episcopum miserat, & Jesuitas illius regni, de hierarchia seu Episcoporum autoritate, & de Sacramenti, quod vocant, Confirmationis necessitate. Refertur etiam, quemadmodum pro Episcopis scripserit *Petrus Aurelius*, vel ut creditum est, sub hoc nomine, *Sancyranus*, approbante *Clero Gallicano*: damnati vero fuerint, qui contrarium tuebantur, Jesuitarum, *Celoti* inprimis, libri. Porro, ut edito ab *Arnaldo*, pro *Sancyrano*, & ad improbandam Jesuitarum circa disciplinam & absolutiones methodum, libro *de frequenti communione*, tota fere Societas excitata, hæreseos inculpaverit autorem, calamumque acerbe strinxerint *Brisacerius*, *Seguinus*, *Meynerius*; damnati tamen Romæ fuerint *Biroti* Jesuitæ, & *Caramuelis* Episcopi, *Apologetici* pro *Casuistis*; approbati vero libri *Antonii Merendæ* Bononiensis, & *Prosperi Fagnani* Prælati Romani, in quibus probabilitas,

babilitas, a Jesuitis defensa, pro commento diabolico traducitur. Narratur denique, ut librum Jansenii primo *Lovanienses* Jesuitæ, dein *Habertus* quidam, concionator Parisiensis, aggressi sint, & 40. hæreticas propositiones in illo contineri jactaverint, quæ tandem ad quinque, & quoniam ne hæ quidem monstrari in Jansenii opere potuerint, ad nihilum redierint. Superesse autem jam unicam rixandi ansam, de hac ipsa *quæstione facti*, an nimirum reperiantur damnatæ illæ quinque propositiones in libro Jansenii, nec ne? Negant autem reperiri, nisi primam, (sed in antecedentibus & consequentibus orthodoxe explicatam) & ad inspectionem libri provocant *Jansenii* defensores. Unde efficiunt, Pontifici, qui eas inesse decrevit, & condemnavit, subreptum, illumque falsum fuisse, quod impium dictu nunc putent Jesuitæ, obstante licet omnium Theologorum sententia, qui infallibilitatem ad dogmata restringunt. Allegatur exemplum non damnati, examinati licet, ab inquisitionis Tribunali, libri *Georgii Laudensis*, anno 1660 Neapoli editi, in quo Lateranensis concilii decretum contra libellum *Abbatis Joachimi*, de Trinitate, erroris in facto arguitur, quod imputasset Abbati, quæ non scripserit aut senserit.

Epistola *quarta* dubitandum non esse ostendit, quin Jesuitæ, etsi P. *Annatus*, Regi tunc a confessionibus, subtilius loquatur, infallibilitatem Pontifici, etiam in quæstionibus facti, tribuant. Allegat theses & libros, quibus id probatur, cum aperte statuunt, Pontificem tam in quæstionibus facti, quam juris, eandem infallibilitatem habere, quam Jesus Christus habuerit, ideoque ei credendum esse, cum pronunciaverit, quinque Propositiones extare in Jansenii libris; vidisse enim illud oculis Ecclesiæ, & sensum autoris, per illuminationem Spiritus S. penetrasse. Rejiciendum ergo hunc sensum esse, ab iis etiam, qui illum non inveniant, aut capiant. At hanc sententiam, quod Pontifex in factis inspirationes & revelationes divinas habeat, autor epistolæ hæreticam pronuntiat, idque etiam *Elisaldum* Jesuitam Hispanum, allegato communi doctorum consensu, libro *de ratione vera religionis quærendæ & inveniendæ*, anno 1663 edito, statuere refert.

Epistola *quinta* solatia promit iis, qui formulæ subscriptione recusata, ab Episcopis excommunicabantur, dum injustam excommuni-

municationem non patientibus, sed inferentibus nocere docet; allegatis plurimis Patribus & Doctoribus, ipsoque Jure Canonico.

Epistola *sexta*, quinto Archiepiscopi decreto de subscribendo, licet jam omissa phrasi, *de fide humana*, mollius loquatur, salva tamen conscientia non magis ac præcedentibus obtemperari posse deducit.

Epistola *septima* sanctitatem, licet Gregorii VIII decreto, Pontificibus vi Canonicæ ordinationis tributa sit, successores ipsos sibi non arrogasse monet, veritos, ne cum sanctitas deficeret, ordinatio in dubium vocaretur; sed ab adulatoribus aulæ Romanæ inventam postea esse opinionem, de potestate Papæ supra concilium in dogmatibus, qua præsidium adversus Episcopos, reformationem in capite & membris postulantes quæsitum fuerit. Jam Jesuitas, etiam hoc extendentes, infallibilitatem in factis comminisci, non alio fine, quam ut quidquid ex utilitate sit, vel ad adversarios opprimendos conducat, statui possit; qua ratione nemo posthac tutus sit futurus, quin si de verbis convinci nequeat, ex sensu, per divinam scilicet imspirationem Pontifici innotescenti, condemnari queat. *Bellarminum* opponit, qui expresse statuerit, Papam & solum, & cum concilio, in controversiis facti & particularibus errare posse. Nec aliter excusari, quæ objiciantur *Honorio, Vigilio, Stephano V, Sergio III,* qui omnes manifeste in factis decepti fuerint.

Epistola *octava* apologiam habet pro epistolis huc usque editis, quibus objectum fuit, quod contra charitatem peccent, taxando Archiepiscopum, & alios in ecclesiastica dignitate constitutos. Summæ enim charitatis opus esse ait, injuste agentes etiam superiores argui, idque exemplo Pauli Petrum reprehendentis, cuivis Doctori orthodoxo licere adversus Pontificem.

Epistola *nona* pro enormi injustitia habet, quod virgines *Portus regalis* ex monasterio ejectæ, carceri mandatæ aliisque modis durissime tractatæ fuerint, ab aliis etiam virginibus, quæ lictorum manus in eas exercuerint, ob recusatam subscriptionem formulæ. Præterquam enim, quod fœminis quæstio nullius momenti, nec earum captui conveniens, non fuerit proponenda, merito recusasse eas obedientiam in re, quæ divino præcepto, quod falsa asseverare vetat, adversabatur. Hoc enim semper præferendum, dictis Scripturæ plurimis firmat, & licet plerique aut omnes injustis mandatis obsequantur,

tur, vel uni licere, & summe laudabile esse asserit, si resistat. Confirmat id exemplo *Joh. Camvajalis Cardinalis*, qui *Paulo Secundo* Pontifici, contra juramentum suum & Cardinalium, indebitam subscriptionem exigenti, solus se opposuerit.

Epistola *decima* Christi exemplum proponit, qui non ut Philosophi per argumentorum, quæ paucissimi capiant, ambages & subtilitates, nec per refutationes adversantium opinionum, sed temperamento egregio doctrinam suam ita proposuerit, ut & autoritate sola & nuda non uteretur, Scripturas quippe allegans, atque ita ingenio hominum, qui rationes doctrinæ expetunt, se accommodans: tum debilitati eorum prospexerit, miracula edendo, quibus dicta confirmabat: sic enim a difficillima & impossibili Philosophorum Theologia eos liberasse, & adversus imposturam falsorum Prophetarum præmunivisse. Inde eodem fere stylo, & argumentorum apparatu, qui in libro *præjudiciorum Arnaldo* tributo reperitur, Ecclesiasticam autoritatem stabilire, & notas quibus vera, id est Romano-Catholica Ecclesia, discerni debeat, demonstrare satagit, ut conjectari hinc & ex aliis indiciis possit, eundem harum epistolarum, illiusque libri autorem esse. Monet vero deinde inventa jam semel Ecclesia, ejusque autoritate agnita, non simpliciter credendum esse pastoribus; nam & in media Ecclesia falsos Prophetas extare, idque ad Jesuitas applicare nititur, & condemnatum eos iri tandem a Pontificibus ominatur.

Parte secunda, *octo* continentur epistolæ, quas *Visionarias* inscripsit autor, quia cuidam nomine *Desmarests de S. Sorlin* oppositæ sunt, qui fanaticis opinionibus propalandis famam ante annos hos viginti adeptus est. De hujus libris, & moribus, & quomodo duos Enthusiastas & nugatores alios, Carpium & Morinum, (ex quibus hic supremo supplicio affectus fuit,) secutus sit, dein deseruerit & prodiderit, multa refert, gravi cum querela, quod iste scripta & dicta, manifestum heterodoxiæ convincenda, impune apud Clerum tulerit, non alia, ut putat, indulgentiæ causa, quam quod in *Jansenistas*, & adversus virgines *Portus Regalis*, virulenta convitia sparsisset. Hæc itaque singulatim refellit, præcipue epistola ultima. Sed nec intacta sinit, quæ is impia, aut saltem vana & inepta, in libris suis jactavit, de intimo cum Deo commercio: de exercitu 144000 suæ disciplinæ hominum comparando, quibus victimarum amoris nomen fecit, & per

quos Rex totum fere orbem sub suum imperium & obedientiam sedis Romanæ reducturus sit: item de methodo nova & expedita, scilicet *annihilationis*, qua ad perfectionem vitæ Christianæ & mysticæ perveniri possit. Adversus hæc pie & docte multa commentatus est autor epistolarum, & lectu digna per digressiones tractat, v. g. *Epistola prima* de duplici ratione gratiæ, quam Deus fidelibus suis impertitur, ordinaria & extraordinaria, quam aliqui *orationem mentalem* sive supernaturalem vocant, & de abusu & errore, in quem fanatici veteres lapsi sunt, & novi quotidie incidunt. Addit populari quadam facilitate, *Epistola septima & octava* dissertationes, ex sua hypothesi, *de auxiliis gratiæ*, & quomodo cum his operatio Christianorum in exercitiis pietatis concurrat, in quo rejectis omnibus Enthusiasticis figmentis, tuto & salubriter persisti possit & debeat.

Tractatus de fide humana, decretum *Archiepiscopi Parisiensis*, de quo supra dictum est, plurimis argumentis oppugnat, & distinctionem fidei divinæ & humanæ, aliasque omnes, quibus infallibilitas Ecclesiæ circa facta stabiliri videtur, rejicit. Respondet etiam ad objecta, inprimis ad exemplum *Canonizationis* Sanctorum, quam, etsi diligentissima investigatione peragatur, pia tamen potius præsumtione, quam indubitate credi ostendit, neque hac in commoda Ecclesiæ peccari, aut scandalum hæreticis dari, quemadmodum detur, attribuendo Pontifici & hominibus, quæ solius DEI sunt. Nam quod infallibilitas in dogmatibus Ecclesiæ tribuatur, ex promissione divina, & principiis Scripturæ, & (quod ex sententia Romana addit,) traditionum, pendere, qualis in factis non detur. Neminem itaque ab Ecclesiæ communione repellendum, qui neget non credenda, aut inconsuetam atque intempestivam subscriptionem Formulæ recuset, nec hominum servus fieri velit, assentiendo omnibus, quæ sub talis infallibilitatis a Deo non promissæ prætextu, & per dominationem Episcopis non concessam, obtruduntur. Solis Jesuitis per decreta illa consultum fuisse, ut occasionem haberent persequendi, qui errores eorum in articulo gratiæ, & corruptionem disciplinæ arguerint. Quam facile autem decipi possint Pontifices & Concilia in judicandis factis & personis, exemplis ex historia Ecclesiastica allatis comprobat, neque ante annos decem, id est, antequam Jesuitæ novum de infallibilitate in factis dogma produxerint, ullum fuisse autorem contendit,

dit, qui lapsus illos v. g. *Honorii, Liberii*, & Conciliorum, aliter, quam concessis in facto erroribus, excusaverit. Pluribus dein enarrat, multaque cum libertate, quomodo *Innocentius X* quinque propositiones damnans, tum ignorantia Theologiæ, tum affectibus accusatorum & jussionibus Regiis cedens, deceptus & lapsus sit. Nec veretur dicere, se magis credere in quæstionibus facti, (*Gerson* olim idem de quæstionibus juris scripserat,) Doctori uni perito & gravia argumenta afferenti, quam Pontifici, ex mala informatione, aut affectibus judicanti. Ita fidem merito se adhibere *Dion. Petavio* Jesuitæ, ob Græcæ Linguæ peritiam, & argumentorum pondera, qui adversus Concilii V, & multorum Pontificum, etiam S. Gregorii, prædecessorum scita bona fide sequentis decreta, *Theodoretum Cyri Episcopum* a Nestorianismo absolvat; & *Bellarmino*, qui *Eugenii* IV Papæ bullam erroris convincat, qua statuitur, Cardinales non Episcopos, semper locum priorem præ Episcopis non Cardinalibus in Ecclesia habuisse. Invehitur in adulatores, quos diaboli vicem in aula Pontificia præstare dicit, cum eum, attributa infallibilitate in factis, supra humanam conditionem evehunt.

Judicium æquum, brevis est dissertatio, de fugienda temeritate judicandi, sive hæreses & crimina per mendacium, & sine idoneis probationibus, alicui tribuantur, sive defectus minores exaggerentur. Desumta autem fere omnia sunt ex *Augustino*, contra *Donatistas* & *Manichæos* scribente, ex quo egregiæ sententiæ referuntur, & ad Jansenianam controversiam applicantur, ita tamen, ut in omnibus ejusmodi quæstionibus ad moderationem servandam utilem præstent admonitionem, v. g. cum Augustinus de iis, qui omnia in meliorem partem interpretantur, etsi errent, scribit: *Hic error non modo humanus est, sed & homine dignissimus.* Et de non temere judicando de absentibus & mortuis, atque sic non satis auditis: *Quibus argumentis mortui vel absentis hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare possim?* item: *Esset ne quisquam tam improbus, qui mihi succenseret, quod bona de homine in re dubia potius existimem, etiam cum male diceret?* & alia plura.

Epistola denique *Episcopi Metensis*, 7 Novembris 1667 ad Archiepiscopum Parisiensem, decretorum de subscribenda formula autorem, data, breviter & accurate quæstionem de fide humana tractat,

& neminem ad subscriptionem cogendum esse suadet. Sed notatur, nihil responsum ab Archiepiscopo, multo minus consilium hoc approbatum fuisse. Est hic idem Episcopus, qui ob Jansenii causam, & quod disciplinam in dioecesi sua restituere, maxime vero eos, qui post confessionem & communionem sacram statim in peccata, a quibus absoluti erant, relabebantur, a Sacramentis arceret, multa passus esse in tractatu *de fide humana* refertur.

JOH. HEVELII

Historiola Cometæ Anni 1683.

PLurimi sine dubio, inprimis ii, quibus Historia Cometarum non adeo plene cognita est, haud parum mirabuntur, quod ab Anno 1680, in tribus scilicet annis, tres Cometæ notabiles in cœlo fuerint; imo si accurate loquendum, spatio unius anni duo revera extiterint. Nam Anno 1682 a die 25 Augusti ad 17 Septemb satis conspicuus Cometa luxit; prout ex observatiunculis meis, Actis Erudit. Lipsiensibus mense Novemb. dicti anni insertis, videre est. Nunc rursus priusquam adhuc totus iste annus effluxit, alius novus exortus est, quem a die 30 Julii. st. n. ad 4 Sept. ex voto observavi, & cujus historiolam hisce, amice honorande, brevibus Tibi trado. Verum enimvero non est, quod adeo miremur, tres Cometas in tribus hisce elapsis annis nobis apparuisse: cum pluries non solum in tribus vel 4 annis, tres aut quatuor illuxerint; sed etiam spatio 5 annorum 5 diversi, & quidem maxime notabiles: sicuti ex Historia mea Cometarum cuilibet patebit. Anno enim post natum Christum 837, ad annum 840, tres; (2) ab anno 1312 ad 1315, quatuor; (3) ab anno 1337 ad annum 1340, tres vel quatuor; (4) ab anno 1399, ad annum 1403, quinque; (5) ab anno 1531 ad annum 1533 tres; & (6) ab anno 1556, ad annum 1560 rursus quinque in mundi conspectum venerunt. Inter quos haud pauci horrenda & terribili specie, nec non cauda longissima & lucida extiterunt. Inprimis de Cometa Anni 1501 diversissimi Auctores, utpote Lavatherus, Rockenbachius, Eckstormius, Ursinius & Büntingus referunt, quod fuerit magnus, horrendus, lucidus & clarus; cauda expansa, simili pavonis, comam erectam explicans, ignis flammantis specie, non secus ac hastam radios jaculans; quodque Sole infra

Hori-

Horizontem demerso propriis radiis effusis, omnes orbis terminos collustrarit, nec aliis stellis lumen exserere concesserit, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum splendorem vinceret, & ad cœli verticem flammam protenderet, quamdiu supra Horizontem exstabat. Sic ut certissimum sit, & alio tempore tres & quatuor Cometas altero statim anno se invicem subsequutos esse, aliudque seculum alio Cometarum multo fuisse parcius. Nam plerumque post natum Christum, uno Seculo (si tantummodo omnes & singuli ab Auctoribus fuerint annotati) tantum 10, 12, vel 13 extiterunt; nisi quod seculum 13 & 14 Cometas 20 exhibuerit. Hucusque tamen omnium præcedentium seculorum nullum plures, quam proxime præcedens, 15 scilicet seculum, produxit stellas crinitas: quippe in quo 40 Cometæ annotati sunt a fidissimis Auctoribus. Hocce vero seculum currens 16, hucusque ad mensem Octobr. anni 1683 currentis, tantummodo adhuc 15 sidera comata nobis in conspectum dedit. Interea tamen hocce seculo inprimis bene notandum est, quod intra spatium unius solummodo anni, quatuor bene conspicui, utpote Anno 1618 (uti tam ex nostra, quam aliorum patet Cometarum historia) apparuerint Cometæ; id quod nullo alio seculo unquam extitisse legi.

Sed ut ad nostrum Cometam redeam, atque referam, qua occasione, quo tempore, & ubinam primum a me visus, atque observatus sit; scias, mi Amice: postquam triplicem illam conjunctionem magnam superiorum Planetarum satis frequenter, ad Junium usque, cœlo annuente observassem, accidit ut continuæ pluviæ diesque nubilosi in mensem usque Julium obstiterint, quo minus cœlum rite intueri sæpius potuerim. Die vero 30 Julii aere rursus depurgato, cum speculam ascendissem, atque stellam novam in Collo Ceti quærerem, postmodum etiam faciem ad Aquilonem converterem, ex insperato obtigit mihi nihil tale quid exspectanti, ut hora vesp. 11. 30′ circiter phænomenum aliquod, eo quidem in cœli loco, ubi nullæ stellulæ valde conspicuæ existunt, nimirum in novo nostro sidere, Tigride vel Lynce, quod inter Ursam majorem, Geminos, & Aurigam situm est, & cujus maxima pars in Cancro conspicitur, eo in loco inquam Sidus crinitum hic Gedani deprehenderem, caudam haud adeo longam, inter Stellam Polarem, & Cassiopæam sursum cum aliqua inclinatione exporrigens. Constituebat lineam rectam cum suprema Capitis Auri-

gæ, & dextro humero Perſei, non minus cum ventre Urſæ majoris, & dextro humero Aurigæ; item cum media Caudæ & latere Urſæ majoris. Deinde Tubo 10 pedum arrepto, iſtud phænomenum contemplatus ſum. Caput quidem ſatis amplum, ſed materia non admodum condenſata erat, ſic ut nullus lucidus nucleus, neque diſtincta corpuſcula, ut quidem alias in plurimis aliis deprehenſum eſt, in eo apparerent. Verſabatur eo ipſo tempore inter tres ſtellulas (ſed Teleſcopio tantum viſibiles,) quæ vix 20 ab invicem removebantur minutis, atque triangulum fere æquilaterum conſtituebant. His annotatis, ſextante diverſas diſtantias iſtius novi Cometæ dimenſus ſum: utpote a lucido latere Perſei, a latere Urſæ majoris, & ab humero Urſæ minoris. Hora 12 fere altitudo ejus erat 19°. 57′: quantæ autem revera extiterint illæ diſtantiæ, hic nimis longum foret recenſere, cum animus tantummodo ſit hac vice breviorem ac generalem hiſtoriolam Aſtrophilis tradere. Reliqua enim omnia, ut & inter quas ſtellulas ſingulis diebus viſus fuerit, in continuatione mearum obſervationum brevi ædenda referentur.

Die ſubſequente Saturni, 31 Julii veſp. ab iisdem ſtellis fixis Cometa debite eſt obſervatus, altus cum eſſet hora ſc. 12. 30′, 21°. 28′, qui cum pede Aurigæ & Capella rectam conſtituebat. Cauda erat dilutiſſima ac rarior, quam die heſterna, ſed paulo longior.

Die Solis, 1 Auguſti veſp. hora 11. 30′, Cometa quidem per dehiſcentes nubes Tubo detectus, ſed ob vapores denſiores Inſtrumentis minime obſervatus eſt.

Die Mercurii vero 4 Auguſti mane, rurſus Cometam a Capella, a lucido latere Perſei, a latere Urſæ majoris, & ab humero Urſæ minoris dimenſus ſum; cui 4 ſtellulæ, nudo oculo inviſibiles, adſtabant. Removebatur eo tempore tanto ſpatio a dextro humero Aurigæ, *quanto* alias diſtat dictus humerus a capite Hædi. Cæterum, *ſiniſtra Tibia* Perſei, Capella, & Cometa rectam referebant. Hac nocte *hora* fere 2, hoc inprimis notandum occurrit, quod Venus a ſtella *fixa* 3 magnitudinis, a Ventre ſcilicet Pollucis, non niſi 16′ removeretur Auſtrum verſus, id quod ex Micrometro accurate comperi.

Die 5, 6, mane, item die 11, 12, 14, & 15 veſp. ob Lunæ ſplendorem, nubes, atque vapores, non niſi Teleſcopio Cometa obſervatus eſt, accurate tamen omni tempore delineatus, quibus ſtellulis eſſet circum-

cum-

cumdatus, & quanto spacio ab hac vel illa distaret: adeo ut locum Phænomeni nihilominus ex parte cognoscere potuerim. Cauda vero vix ac ne vix amplius sub adspectum veniebat.

Die Lunæ, 16 Augusti vesp. hor. fere 11, Cometa inter quatuor stellulas rursus versabatur, quarum una a parte Cometæ superiori, in ipsa conjunctione non nisi 1′ distabat; adeo arcte limbo adhærebat: quo tempore simul diametrum Cometæ micrometro meo dimensus sum, nimirum 6′. 5″ existentem: inprimis, ut successu temporis cognoscerem, an cresceret, an vero decresceret? Qua etiam die rursus distantias a Lucida, & sequente in pede sinistro, nec non a lucido latere Persei, item a latere Ursæ majoris feliciter impetravi.

Die Mercurii, 18 Augusti vesp. eædem distantiæ sextante observatæ sunt a Cometa, qui brevissimam ac rarissimam caudam inter Capellam, & caput Hædi exporrigebat.

Die Veneris, 20 Augusti vesp. ex voto iterum diversissimas distantias Cometæ a fixis obtinui. Inprimis jucundissimum erat, Cometam contemplari inter plurimas, ac lucidissimas fixas. Nam utrique hædo erat vicinissimus, ita ut cum his triangulum fere æquilaterum constitueret, cujus latera fere distantiam hædorum (quæ est 5.7′ circiter) æquabant. Adhæc Cometa cum Capella & illa in planta dextri pedis Persei, triangulum æquilaterum, cujus basis erat distantia dictarum fixarum, exhibebat.

Die Martis, 24 Augusti vesp. capta est distantia Cometæ a dextro humero Aurigæ, ab Alamac, a lucida in sinistro pede Persei, & a lucida Tauri: versabatur inter Capellam & Plejadas, sic ut a Capella & Plejadibus in eadem fere remotione videretur. Deinde Capella, Cometa, & Plejades; item Alamac, caput Medusæ, & Cometa; nec non dexter humerus Aurigæ, Cometa, & sequens sinistri pedis Persei lineam fere rectam constituebant: in hac tamen ultima constitutione Cometa paulo infra rectam incedebat.

Die Mercurii, 25 Aug. vesp. eædem antecedentes distantiæ observatæ sunt, Cometa existente cum Capella & Capite Hædi in eadem recta.

Die Solis, 29 Augusti mane, (noctes enim antecedentes erant prorsus nubilosæ) denuo Cometam contemplatus sum in situ perquam notabili, prope Plejades, sic ut hora 1. 5′ plurimis minutissimis & clarissimis fixis stipatus esset, nempe *Stellis Subjesczanis*, atque a Cuspide

ſpide occidentali Plejadum ſurſum verſus, non niſi 42′.35″ removeretur. Obſervatus inſuper eſt eodem tempore a dextro humero Aurigæ, a lucida Arietis, a lucido latere Perſei, & a Capella.

Eadem die veſperi, 29 ſc. Auguſti, ab iisdem ſtellis Cometa deprehenſus eſt, ſed longe jam promotior contra ſeriem Signorum; ſpatio ſc. 24 fere horarum ad quatuor fere reperiebatur gradus.

Die 30 Auguſti, die Lunæ veſp. Cometa a ſtellula quadam bene conſpicua nonniſi 32′.41″ aberat; & cum Muſca & in Baſi Trianguli, deinde etiam cum præcedente in Pede, & illa in genu Perſei lineam conſtituebat rectam. Adhæc a plurimis fixis Sextante quoque obſervatus eſt.

Die Jovis, 2 Sept. mane, Cometa inter Plejadas & Nodum Lini verſabatur, conſtituens lineam rectam cum Muſca & Lucida Mandib. ceti; & cum infima in armo Tauri, & Mandibula triangulum fere æquicrurum, cujus vertex dicta erat Mandibula. Præterea quoque lineam referebat rectam cum duabus in fronte Ceti, tantoque fere ſpatio ab occidentaliori diſtabat, quanto alias utraque ab invicem removentur. Prout ex obſervatis diſtantiis Sextante captis clarius patebit.

Hac die iterum diametrum Capitis Cometæ Micrometro diligenter dimenſus ſum, ut rite explorarem, an diameter ejusdem adhuc eſſet magnitudinis, an creſceret, an vero decreſceret? Erat autem Cometæ diameter die 16. Auguſti eodem Micrometro obtenta, tantummodo 6′.5′; hodie vero jam 9′.7′; ſic ut notabiliter in ſpatio 17. dierum creverit. Nonnemo diceret id factum eſſe, quod in ultima obſervatione vicinior multo fuerit Terræ, atque ideo clarius & lucidius caput exhibere debuerit: præſertim ſi corpus eſſet æternum (ut quidam ſtatuunt) quod curſus certo tempore, abſoluto ſuo circulo, nobis in conſpectum redit. Sed e contrario caput longe obtuſius rariusque ultimo extitit, ſic ut diſtinctiſſime notare potuerimus, materiam capitis ſenſim ſeſe diſſolvere: id quod autem multo melius cum noſtra convenit hypotheſi.

Ultimo, die Saturni, 4 Septembr. mane, ex voto Cometam obſervavi. Videbatur in linea exiſtere recta cum illa in fronte occid. Ceti & lucida Arietis, item cum illa in ore & Mandibula Ceti: adhæc fere triangulum æquilaterum cum illa in ore, & ad Genam Ceti conſtitue-

ſituebat. De cætero autem exoptato mihi extitit, quod non ſolum ſufficientes diſtantias pro vero loco ex calculo eruendo, ſed etiam Cometæ altitudinem meridianam in Auſtro, exactiſſimo Quadrante, hora videlicet matutina 3. 40′ fere, nimirum 30°. 15′ impetraverim.

Poſthæc, diebus ſubſequentibus, quoties cœlum tantummodo annuit, ſedulo quidem illum quæſivi, ſed ob Lunæ vicinitatem, ejusque ſplendorem, vaporesque circa Horizontem crebriores, haud illum amplius deprehendere potui; utut ad 12 Septembr. ſupra noſtrum Horizontem adhuc extiterit: prout ex ſubſequente Tabella ejusque motu diurno liquidum eſt.

Ultimo, mi Aſtrophile, etiamſi graviora ſtudia, quibus quotidie occupatus ſum, haud concesſerint univerſas meas hujus Cometæ obſervationes calculo ſubjicere, nihilominus, quantum fieri licuit, rudiori Minerva Tibi ſub adſpectum ponam, quo loco, ſecundum longitudinem & latitudinem in quavis obſervatione & die extiterit, & qua ratione motus ejus diurnus contra ſeriem ſignorum creverit; nec non ad certos dies quanta fuerit Cometæ declinatio & Aſc. Recta.

TABULA,

Cometa anni 1683 Longitudinem, Latitudinem, Motum diurnum, declinationem, & Aſcenſionem Rectam, a die 30 Julii, ad 4. Septembr. exhibens.

Menſ.	Dies.	Longitudo. ° ′ S.	Latitudo. ° ′	Mot. diur. ° ′	Declinat. ° ′	Aſcenſ. rect. ° ′
Julii	30	7 0 ♋	29 15 B.		51 30 B.	100 0
	31	6 25	29 0	0 42		
Auguſt.	1	5 45	28 45	0 44		
	2	5 0	28 30	0 46		
	3	4 10	28 15	0 48		
	4	3 20	28 0	0 50	51 40 B.	96 0
Auguſt.	5	2 20 ♋	27 45 B.	0 52		
	6	1 20	27 30	0 54		
	7	0 20	27 15	0 56		
	8	29 20	27 0	0 58		

Mens. Dies.	Longitudo. ° ′ S.	Latitudo. ° ′ B/A	Mot. diur. ° ′	Declinat. ° ′	Ascens. rect. ° ′
August. 9	28 20 ♊	26 40 B.	1 0		
10	27 20	26 20	1 2		
11	26 20	25 55	1 4		
12	25 20	25 30	1 6		
August. 13	24 20 ♊	25 0 B.	1 8		
14	23 20	24 30	1 10		
15	22 20	24 0	1 12		
16	21 10	23 20	1 14	46 0 B.	77 0
August. 17	19 20 ♊	22 30 B.	1 19		
18	17 40	21 30	1 25	44 0 B.	72 30
19	16 0	20 30	1 35		
20	14 20	19 15	1 45	41 0	69 30
August. 21	12 20 ♊	18 0 B.	1 55		
22	10 20	16 45	2 5		
23	8 20	15 30	2 15		
24	6 20	14 15	2 25	35 0	60 40
August. 25	3 50 ♊	12 45 B.	2 40		
26	1 5	11 0	2 55		
27	28 15 ♉	9 0	3 10		
28	25 15	6 30	3 25	24 30	51 0
29	22 15 ♉	4 0 B.	3 40	21 30	48 30
30	18 55	1 30	3 55	18 0	45 40
31	16 25	1 0 A.	4 5		
Sept. 1	12 55	3 30	4 20		
2	9 55 ♉	6 0 A.	4 40	10 30	40 0
3	6 25	8 40	5 5		
4	2 35	11 20 A.	5 30	1 30 B.	34 0

Ex quibus nunc luculenter videre est, Cometam hunc continue contra seriem signorum incessisse, ex Lynce videlicet seu Tigride (quod sidus

sidus ego primum cum aliis 10, in novos meos transtuli Globos) per Aurigam, Taurum, ad Caput usque Ceti; hoc est ex 7° Cancri (ubi 30 Augusti primum a nobis visus) per Geminos, ad 3° Tauri usque; sic ut in Ecliptica 63° 55', in sua vero orbita 74. 35', (nimirum a 30 Julii, ad 4. Sept.) peragraverit: Sub angulo videlicet orbitæ & Eclipticæ 39 fere graduum; sub angulo vero orbitæ & Æquatoris 56°. Latitudo initio 29°. 15' Borealis, & ultimo 11°. 20' Australis extitit; adeo ut ad 41° fere gradus eam variaverit. Si Luna non fuisset per hoc, nec adeo ei vicina ultimo, tum noctes extitissent serenæ, profecto adhuc diutius, nempe ad 12 Sept. usque illum observassem; prout ex ejus altitudine meridiana, motuque diurno, quem in ultima observatione exercuit, satis superque patet.

De Capite hoc notandum habeo, quod initio, quoad Diametrum, longe minus quam ultimo, e contrario initio longe lucidius, quam circa finem extiterit: nullos tamen distinctos & fulgentes nucleos, prout in plurimis videre nobis obtingit, exhibuerit; sed confusam materiam, & circa finem multo tenuiorem. Jure hic Cometa (cum plerumque absque omni cauda visus sit) inter sidera comata, vel crinita, sive inter Barbata & Hircos refertur. Nam non nisi ad 18 August. brevissimam & dilutissimam caudam sursum versus exporrigebat; quæ postmodum vero omnino evanuit.

Quibus ut quam diutissime valeas, Amice plurimum Honorande, animitus precor: nihil potius exoptans, quam ut per graviora quædam studia, pro meo modulo a DEO concesso, in Astronomiæ commodum ac incrementum, Astrophilis inservire possim. Dabam Gedani Anno a nato Christo 1683 st. n. ipso die Æquinoctii Autumnalis, Sole existente in Meridie alto 35°, 27' Quadr. parvo Orich.

Tuus

ex animo

J. Hevelius.

DE L'AME DES PLANTES, ESSAI DE PHYsique, par M. Dedu, Docteur en Medecine, &c.

i. e.

De Anima Plantarum Tentamen Physicum, Dn. Dedu.

Parisiis, in 12. 1682. apud Steph. Michallet.

INter varia Philosophiæ Naturalis incrementa, quæ seculo huic, ejusque quadræ præsenti, seu ultimæ, illa debet, Phytologiæ Anatomica æque ac Physiologica experimenta, diversorumq; Virorum Clarissimorum, v. g. *Grewi*, *Malpighii*, *Mariotti*, *Peraulti*, *Dodarti*, &c. meditationes ingeniosæ observantur: quibus non sine ratione præsentis opusculi tenorem, Animæ Vegetativæ principaliores functiones complectentem annumeramus.

Scilicet *primo*, ortum Plantarum expositurus illius Autor, quædam de Alcali & Acidi natura horumque actione reciproca præmonet, hinc Malpighii hypothesin, Plantam non nisi ex semine gigni, suam facit; illam autem ejus sententiam, qua semen vegetabilium ovum, hujusque capsulas ovaria pronunciat, adeoque simili ratione, ac animalia, ex ovulis plantas producii autumat, haud amplectitur: vegetationis autorem potius externum quid concipiens, Acidum scilicet partim cum aere, partim cum pluviis, decidens terramque subiens, a radiis Solaribus exagitatum ac cum Alcali terræ fermentescens: cujus fermentationis occasione minima illius Acidi multa seminis grana penetrent, hujus particulas sensim & aliquantum divellant; acidum vero semini connatum & intrinsecum dum simul in motum abripiant, motu hoc intestino crassiora grani involucra rumpant, ejusque compagem laxiorem reddant. Quoniam autem cum aliis Neotericis totum Plantæ corpus hujusque partes cuilibet semini actu subesse, exemplo bulbi Tulipæ evincit: infert, illam non tam ex semine formari, quam huic inexistere, & per vegetativam illam particularum exagitationem seu turgescentiam, tantum evolvi ac explicari. Atq; hac occasione disquirit, cur non omnis ferat omnem plantam tellus? & qua ratione ex fimo terra fertilescat? prioris phænomeni ætiologiam pe-

ad

acidi terrei incongruitatem, posterioris per Salis volatilis stercorum activitatem determinans.

Deinde, ubi ad Nutritionem vegetabilium se convertit Autor, in Terræ sinu succorum mineralium ubertatem supponit, qui sub exhalationum forma illorum radices, hinc caules, subintrent, accedente insimul per caulium poros succo magis aereo: per quorum cum spiritu architectonico interno mutuam fermentationem atque combinationem, appropriatum iis præparetur nutrimentum, circulationibus a summo ad imum repetitis magis exaltandum. Similiter enim, ac in animalibus, succum nutritium & hic circulari, argumentis atque experimentis nonnullis evincit, simulque, quæ hypothesi huic aliquam difficultatem parere poterant, dubia declinat: hac tamen sub disparitate, ut, cum primus in animalibus circulationis autor intrinsecus, nempe cor, existat, vegetabilibus extrinsecus magis videatur. Quem quidem non aeris, juxta *Malpighium*, respirando ingesti elaterem, nec secundum *Perault*, ambientis pressuram tradit: sed terram potius, a fermentationibus intrinsecis rarefactam & distensam, postmodum denuo subsidentem, caulem per intervalla comprimere, adeoque hujus alimoniam per truncum ad superiora urgere, suspicatur, pari circiter modo, ac musculi abdominis intestina comprimentes, chylum per totum corpus dispensandum vasis lacteis impellant. Ubi simul, quomodo exile terræ spatium diversas plantarum species enutriat? item cur hic vel ille flos prope aliam plantam optime floreat, prope alteram marcescat, declarat, Peripateticorum vero facultatem attractricem, retentricem &c. quas fibris determinatis tribuunt, irridet.

Tandem rationem accretionis plantarum exponit, & de fructuum productione horumque statu triplici, tam ex hypothesi Philosophorum corpuscularium, quam Chymicorum disserit: cur & quomodo arbores hyeme languescant & exsuccæ sint, vere revirescant, & in quo illarum vivacitas, in annos sæpe adeo multos, consistat, rimatur: denique vero, utut ad prodigiosam sæpe molem & proceritatem evehantur, haud tamen in infinitum eas crescere, sed tandem diversis modis corruptioni & morti subjici, concludit.

HISTORIA CONCILIORUM GENERALIUM, *in quatuor Libros distributa, auctore Magistro Edmundo Richerio, Doctore ac Socio Sorbonico*

Coloniæ, 1683. in 8.

QUinquaginta elapsi sunt anni, ex quo diem suum obiit Edmundus Richerius Presbyter Lingonensis & Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, qui præter Obstetricem animorum, de optimo Academiæ statu libros duos, notas ad Tertullianum de Pallio, libellum de arte figurarum & causis eloquentiæ, item de arte & causis Rhetoricæ, ac alia ingenii sui monumenta, tractatum de Politica & Ecclesiastica potestate edidit, cujus hæc est summa ipsi titulo præfixa: *Ecclesia est politia monarchica ad finem supernaturalem instituta, regimine aristocratico, quod omnium optimum & naturæ convenientissimum est, temperata a summo animorum Pastore Domino nostro Jesu Christo.* Hujus libri primum sine Autoris nomine impressi parentem cum se professus fuisset Richerius, Monarchiæ Pontificiæ patronos haud mediocriter offendit. Inventi quippe, qui non solum diatriben hanc de politica & ecclesiastica potestate confutandam susciperent, quos inter Andreas Duvallius Doctor Sorbonicus & Regius Theologiæ in Universitate Parisiensi Professor primarius extitit, verum etiam coactis synodis damnarent atq; proscriberent, quod Anno Christi 1612 mense Martio Parisiis in congregatione, quam Jacobus Cardinalis Perronius Archiepiscopus Senonensis cum septem suis Suffraganeis habuit, & paulo post mense Majo in simili congregatione Aquensis provinciæ contigit, & inter libros publica autoritate prohibitos referrent, quod adhuc nuperrime in indice librorum prohibitorum jussu Innocentii XI Romæ publicato his verbis factum legimus: *Edmundi Richerii opera. Cujus est etiam liber anonymus prohibitus & qui denuo prohibetur, inscriptus de ecclesiastica & politica potestate liber unus, &c.* Quamvis autem Richerius, quem regia autoritate a Facultatis suæ Syndicatu depositum perhibent, tandem omnes libelli sui propositiones earumque expositiones Romanæ ecclesiæ judicio, ut fertur, subjecerit, & hæc declaratio apud Eminent. Card. Richelium 1629. renovata & extremo spiritu apud Confessorem confirmata, & ab hoc Archiepiscopi Parisiensis jussu vulgata fuerit; relicta tamen ab eo concilio-

rum

rum generalium historia, ut libelli de politica & ecclesiastica potestate defensionem, quam in hac conciliorum historia sæpius allegat, taceamus, satis indicat, quod sententiam suam de regimine Ecclesiastico absolutæ monarchiæ oppositam serio & ex animo nunquam retractaverit. Cum enim in libello de Ecclesiastica & Politica potestate docuisset, Concilium esse supra Papam; Ecclesiam canone, non absoluta potestate, regi oportere; atque politicos Principes, tanquam juris Divini, Naturalis & Canonici vindices & executores, autoritate gladii in omnes cives, ambitu & finibus reipublicæ contentos, pollere; hocque jure & titulo Constantinum Magnum, atque alios Imperatores Christianos, velut communes Episcopos & exterioris disciplinæ assertores, octo prima Concilia Universalia, pro juris Divini, Naturalis & Canonici vindiciis indixisse & congregasse: & hæc a Card. Perronio, Roberto Hubaldino Nuncio Apostolico, Henrico Gondio Parisiensi Episcopo eorumque affectis, non aliter quam erronea, impia, hæretica & seditiosa judicari intelligeret, accuratius ea, quæ de Conciliis breviter attigerat, tractare animum induxit.

Quatuor autem libris hæc generalium Conciliorum historia absolvitur: quorum primus jam ante triennium seorsim vulgatus post generalia fundamenta, e quibus cap. 1 Ecclesiæ regimen non pure monarchicum, sed aristocratico temperamento mitigatum esse probat, de concilio Niceno, Sardicensi, Antiocheno, Constantinopolitano I, Carthaginensi VI, Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano II & III, Niceno II & Constantinopolitano IV, totidem capitibus agit; in quorum conciliorum historia Autor ita versatur, ut ea potissimum, quæ suis hypothesibus probandis inserviunt, seligat & contra Baronii, Bellarmini, Perronii, Possevini, Binii, Vallii & aliorum, qui conciliorum autoritatem a Pontificis R. nutu dependere asserunt, objectiones & exceptiones tueatur. Ostendit igitur, Niceni & reliquorum, quæ modo nominavimus, conciliorum indictionem, supremam directionem & confirmationem, perperam Romanis episcopis adscribi, cum Constantinum M. Constantem & Constantium, utrumque Theodosium & Valentinianum, Martianum, Justinianum, Constantinum Pogonatum, Constantinum VI, & Basilium Imperatores hæc concilia convocasse, iisque cum jurisdictione præfuisse constet; monarchicum P. R. imperium canonibus Nicenis, Antiochenis, Con-

Constantinopolitanis & Chalcedonensibus explodi ; Sardicenses canones, e quibus jus appellandi Romanam sedem Papalis monarchiæ patroni probare annituntur, temporarios & provisorios fuisse, & Zosimum ejusque successores, qui eos pro Nicenis venditarunt, falsi crimine teneri ; Antonii Fussalensis exemplum, ex quo Bellarminus & Baronius evincere conantur, quod Episcopi Romani non obstantibus concilii Carthaginensis, quod sextum appellatur, decretis Afrorum causas cognoscere eorumque appellationes suscipere non destiterint, non ad quæstionem juris, sed ad viam facti pertinere, & silentio potius obrui quam allegari debuisse; Episcopos Romanos privilegia sedi Romanæ non jure divino, sed ob urbis & imperii majestatem concessa, & potestatem jure extraordinario & in casu necessitatis quandoque permissam, præter fas & contra jus commune ad opprimendam Ecclesiæ libertatem ampliasse ; acta concilii Ephesini a Peltano edita magis consentire moribus & disciplinæ illorum temporum quam Romana, e quibus pro regimine Ecclesiæ Monarchico nonnulla afferri soleant ; Vallium & Bellarminum acta concilii Chalcedonensis corrumpentes in legem Corneliam impegisse ; falsum esse, quod Patres hujus concilii Petrum crepidinem & fundamentum Ecclesiæ, aut Leonem Episcopum universalem & caput universalis Ecclesiæ appellaverint, cum istud tantum a legatis Leonis, meras ampullas projicientibus, & clericis quibusdam Alexandrinis privato ausu factum fuerit; Patres quintæ synodi generalis minime putasse, Papam esse infallibilem Ecclesiæ monarcham, aut a solo Papa autoritatem celebrandorum conciliorum generalium dependere; Justinianum Imperatorem in edicto adversus tria capitula non obscure significare, infallibilem decernendi facultatem non uni sed unitati datam; non deesse causas dubitandi, an epistola Justiniani ad Johannem II, qua declarat Romanum Pontificem esse *caput omnium Ecclesiarum*, genuina sit, quamvis id Cujacius asserat, & istius epistolæ, si vel maxime genuina sit, hunc esse sensum, quod Imperator controversiam, quæ tum Romanos episcopos cum Constantinopolitanis committebat, tollere voluerit, & hoc ad declarationem potius quam novi juris institutionem pertinere, cum primatus, quam distinctionem Autor in hoc opere frequenter repetit, quoad essentiam juris divini sit, sed quoad usum, extensionem, exercitium & administrationem

tionem juris humani ab Ecclesia limitandi; in sexta synodo generali Agathonem Pont. Rom. ad imitationem Gregorii, qui se Imperatoris servum jure reipublicæ vocaverat, Imperatorem pro Domino suo agnoscere; Honorium fuisse Monotheletam; curiam Romanam, contra praxin veteris Ecclesiæ, potestatem capitales pœnas hæreticis infligendi sibi vindicare; in concilio Niceno II non solam Romanam sedem, sed alias etiam patriarchales, apostolicas vocari; synodi octavæ generalis examini, Nicolai Pont. Rom. judicium subjectum fuisse: ut reliqua, quæ e singulis his conciliis contra absolutam curiæ Romanæ monarchiam colligit, brevitatis studio sileamus. Tandem ultimo capite dictorum compendium, & simul gradum ad referandam politiæ Ecclesiasticæ inclinationem, quæ post decimum a Christo nato seculum contigit, facturus, quam diversa hic sit rerum facies ostendit: cum octo generalia concilia ab Imperatoribus tanquam juris naturalis, divini & canonici vindicibus, & publici ordinis assertoribus indicta, directa & confirmata fuerint, illisque temporibus cæteri patriarchæ in Metropolitas & Episcopos suarum Diœcesium tantumdem juris, quantum Romanus in suos, habuerint, & novem primis seculis Romanæ Ecclesiæ nomen non alia notione aut significatione, quam pro particulari Ecclesia & membro universalis Ecclesiæ, a quoquam acceptum fuerit, omniaque aristocratico regimine & jure communi ad normam canonum gubernata & administrata fuerint: contra vero post decimum seculum, cum Ecclesia Romana, reliquis patriarchalibus sedibus jam collapsis, non amplius æquabili earum libramento in officio contineretur, Benedictinorum Cluniacensium aliorumque monachorum studio omnia in pejus mutata fuerint, quod autor demonstrat ex 27 dictatibus, ut vocantur, quos Gregorius VII in synodo ex aliquot Italiæ Episcopis & Abbatibus ordinis Benedictini conflata decrevit; a quo tempore absolutum Curiæ Romanæ regimen, omnisque disciplinæ ecclesiasticæ conturbatio, tanta indies incrementa cepit, ut tandem in concilio Constantiensi & Basileensi reformandæ Ecclesiæ ratio inita fuerit, qua de re in sequentibus libris prolixius agitur. Ad quos antequam progrediamur, notamus, libro primo formulam jurisjurandi, quo recens creati Pontifices se octo generalibus conciliis obstringunt, ex libro Pontificali, qui diurnus appellatur, excerptam præfigi, & ad calcem appendicem subnecti, in qua argumenta

gumenta, quæ Card. Perronius in responsione ad Epistolam Casauboni, nomine Serenissimi Britanniæ Regis editam, ad absolutam Papæ monarchiam propugnandam, e Patrum scriptis inprimis & historia Ecclesiastica consarcinaverat, ad examen revocantur.

Libro secundo Autor, quæ corruptissimæ regiminis Ecclesiastici immutationi remedia adhibita, quo successu tentata & quibus artibus elusa fuerint, exponit. Exorsus igitur (c.i.) a schismate inter Antipapas Romanos & Avenionenses, Urbanum VI & Clementem VII eorumq; successores agitato, & pessimo Ecclesiæ statu hinc exorto refert, quanta libertate & solicitudine Magistri Academiæ Parisiensis, (quamvis ea res Johanni Russio ad tempus in carcerem conjecto, Petro, Alliaceno, Ægidio de Campis, & Johanni Gersonio nonnihil periculi creaverit) teterrimum hoc ulcus & tangere ausi, & sanare conati fuerint, nunc modo nominatum Gersonem ad Benedictum XIII Clementis VII successorem ablegando, nunc seculare Regis sui Caroli VI brachium in subsidium vocando, qui post crebras legationes & irritam Avenionis obsidionem, duobus edictis *A.* C. 1406 promulgatis, Ecclesiæ Gallicanæ libertatem ab intolerabilibus Romanæ curiæ exactionibus vindicavit, & cæteros Christianos Principes per literas excitavit, ut exemplo suo neutralitatem amplexi, utrique Pontificum de primatu inter se contendentium obedientiam subtraherent, donec non amplius clamor crudelis fœminæ infantem in duas partes dissecari cupientis, sed vox piæ matris infantem integrum servari malentis audiretur. Quibus regiis edictis atq; literis, variæ Doctorum in diversis Europæ Academiis de potestate Papæ & concilii sententiæ, inprimis ex Gersonis tractatu de auferibilitate Papæ & aliis opusculis excerptæ subnectuntur. His ita prælibatis Richerius (c. 2.) ad concilium Pisanum, quod Christianissimi Regis assiduis obtestationibus fatigati tandem *Avenionensis* curiæ Cardinales, consentientibus Romanis, indixerunt, *progreditur*, & Synodi hujus *A.* C. 1409 a 180 Archiepiscopis & *Episcopis*, 300 circiter Abbatibus, totidem Juris Canonici ac Civilis Doctoribus, plurimis Theologiæ Magistris, Academiarum Procuratoribus & Principum Legatis frequentatæ acta, cum ea in Suriana, Biniana, (quod de prima editione intelligendum est) ac Romana conciliorum collectione prætermissa animadvertisset, ferme integra exscribit. Inter Theologiæ Magistros, qui huic concilio interfuerunt, fuit Petrus

Pla-

Pkoul, Episcopus postea Sylvanectensis & Collegii Sorbonici Provisor, qui d. 29 Maji sessioni decimæ tertiæ destinata, pulpitum ascendit, & ad illa Hoseæ verba cap. I. vers. ult. *congregabuntur filii Juda & filii Israel pariter & ponent sibi caput unum*, de ecclesiæ supra Papam eminentia juxta omnes causas disseruit, & suam sententiam publica Universitatis Parisiensis, Andegavensis, Aurelianensis, & Tolosanæ autoritate comprobavit. Quo descendente alius quidam Episcopus Italicus, centum & trium Theologiæ Magistrorum, & plurium Licentiatorum & Baccalaureorum, & Universitatis Bononiensis opinionem, Parisiensi Academiæ conformem, publice prælegit. Reliquarum sessionum acta singula repetere nec instituti patitur ratio, nec operæ pretium videtur. Summa huc redit, quod Petro de Luna, qui Benedicti XIII nomen sibi asciverat, & Angelo Corario seu Gregorio XII post multas citationes papali dignitate privatis, & Petro Philareto de Candia, qui se Alexandrum V appellari voluit, ad Pontificatum Romanum electo; inter alia decretum fuerit, ut Pisano concilio interim quasi suspenso, post triennium seu A. C. 412 pro continuanda Ecclesiæ reformatione novum generale concilium idoneo loco conveniret. Sed hoc postea anno demum 414 Constantiæ contigit, cum jam Alexandro V, qui religiosis mendicantibus immensa privilegia, a Cancellario Parisiensi Johanne Gersone non sine gravibus querelis improbata impertiverat, & judices nonnullos Apostolicos, Caroli VI edicto rejectos & eliminatos, ad convellendas Ecclesiæ Gallicanæ libertates in Franciam miserat, universæ carnis viam ingresso, Johannes XXIII successisset, quem Richerius Academiam & Curiam Parisiensem multis gratiis, expectativis aliisque privilegiis demereri conatum, de Ecclesiæ corio lusisse profitetur.

Sequitur ergo (cap. 3. & ult.) historia concilii Constantiensis, in qua id inprimis Autor agit, ut decreta quartæ & quintæ sessionis, quibus sancitum fuit, quod concilium generale catholicam ecclesiam repræsentans potestatem immediate a Christo habeat, cui quilibet cujuscunque status vel dignitatis, etiam Papalis, in causis fidei vel exstirpandi schismatis, & reformandæ ecclesiæ obedire teneatur, legitime condita, & quoad praxin ipsius concilii Constantiensis tredecim præjudiciis confirmata fuisse, ex actorum serie demonstret, eorumque autoritatem contra Bellarmini, Cajetani, Vallii aliorumque objectiones

jectiones tueatur. Quod dum facit, etiam reliqua hujus concilii gesta vel breviter indicat, vel paulo fusius exponit. Quo pertinet patrum in certas nationes distributio, eo fine facta, ne Italica ob Episcoporum multitudinem cæteras suffragiis vinceret, & ecclesiæ reformationem in capite & membris impediret; item juramentum, quo Johannes XXIII papatu, si pax Ecclesiæ id exigeret, cessurum solenniter spopondit, ut cætera taceamus. In ejusdem concilii historia, sententiæ de tyrannicidio licito, a Johanne Parvo cædem Ducis Arelianensis propugnante propositæ, condemnatio, contra Marianæ cavillationes a Richerio defenditur, & Bellarminus, qui ex monitorio adversus comitem Astensem, clericos Principum legibus non subesse contra Barclajum perperam colligit, refutatur. Inserti quoque actis hujus concilii, Apostoli & responsio apologetica nationis Gallicanæ de annatis non solvendis, minus recte Nicolao de Clemangis attributa, quam jam ante centum annos Parisiis editam, & postea ab Orthuino Gratio rerum expetendarum fasciculo insertam, a pluribus mendis repurgare, & in hac generalium conciliorum historia integritati suæ restituere, Richerio placuit. In actis ultimæ sessionis occurrit censura libri a Johanne Falkenbergio conscripti, qui ut publico Synodi decreto condemnaretur, cum jam per deputatos in causa fidei, & per quinque concilii nationes, & per collegium Cardinalium damnatus fuisset, Regis Poloniæ & Ducis Lituaniæ oratores interposita, ni fieret, protestatione & appellatione ad futurum concilium posuerunt. Suspicatur autem Richerius, librum illum Falckenbergii propositiones quasdam de potestate Papæ in abdicandis & interficiendis Regibus continuisse, quam conjecturam ex Gersonis Dialogo apologetico pro actis synodi Constantiensis firmare satagit. Quod si quis contra Polonorum provocationem ad futurum concilium excipiat. Martinum V, qui Johanni XXIII post fugam exautorato, in concilio Constantiensi surrogatus fuerat, constitutionem contra appellationes a Papa ad concilium edidisse, respondet Richerius, hæc ad viam facti & ad absolutam Papæ monarchiam pertinere, quam Ecclesia non agnoscat, cum juri Divino, naturali & canonico penitus repugnet. Ultimo loco Richerius refert, Martinum V aliquos judices & nuncios Apostolicos in Franciam, imperante jam Carolo VII misisse, ut jus commune & libertates Ecclesiæ Gallicæ perfringerent, qui cum

pass

passim asserereut, sententiam Pastoris etiam injustam timendam & tenendam esse, Cancellarius Parisiensis sæpe jam nominatus assertionem illam peculiari opusculo discussit. Sed nihilominus Martinus V haud quievit, donec Carolus VII magnis Curiæ Romanæ pollicitationibus allectus *A.* C. 1424, d. 10 Febr. contra libertatem Ecclesiæ Gallicanæ edictum promulgaret, quod quo minus in rem judicatam abiret, Magister Petrus Cousinus cognitor Regius generalis obstitit, ut ex actis Parlamenti a Petro Pithæo editis Richerius annotavit. Cæterum his, quæ de Constantiensi concilio Richerius disseruit, plane contraria post alios monarchiæ papalis assertores nuperrime tradidit Emanuel Schelstratenus, cujus sententiam paucis hic referre placet, tertio interim & quarto Richerii libro ad proximas Deo volente Calendas reservato.

ACTA CONSTANTIENSIS CONCILII AD EXPOSItionem decretorum ejus sessionum quartæ & quintæ facientia, nunc primum ex codicibus MSS. in lucem eruta, ac dissertatione illustrata per D. Emanuelem a Schelstrate S. T. D. Bibliotheca Vaticanæ præfectum.

Antverpiæ apud Joannem Baptistam Verdussen, 1683. in 4.

QUamvis jam a longo tempore concilii Constantiensis autoritatem, quoad decreta quartæ & quintæ sessionis, de ecclesiæ & conciliorum generalium supra Papam eminentia, Pontifices Romani eorumque defensores infringere conati fuerint, impedire tamen nullatenus potuerunt, quo minus cordatiores Papistæ ea ipsa Constantiensis Synodi decreta, contra prætensam Romani Pontificis infallibilitatem & supremam potestatem, explosis effugiis strenue urgerent. Clerus certe Gallicanus, quod in recenti omnium memoria versatur, superiore anno Parisiis congregatus articulo secundo statuit: *Sic inesse Apostolicæ sedi ac successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistant Sanctæ œcumenicæ Synodi Constantiensis a sede Apostolica comprobata ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decre-*

ta de autoritate Conciliorum generalium, quæ sessione quarta & quinta continentur, nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint autoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

Ægre id fert Emanuel Schelstratenus, ac ut hoc Cleri Gallicani statutum elidat, primum ex codicibus nonnullis hactenus ineditis acta quædam Constantiensis concilii, quæ ad decreta quartæ & quintæ sessionis explicanda faciunt, excerpit, e quibus postea peculiari dissertatione contra Clerum Gallicanum probare nititur, haud spernendam ac rejiciendam esse eorum sententiam, qui decreta ista Constantiensia indubitatæ autoritatis esse negant, aut ea justo valore ac robore destitui contendunt.

Hoc ut evincat, primo dissertationis capite in tres articulos diviso asserit, primum quartæ sessionis decretum a Patribus concilii Basileensis, quorum jussu Constantiensis synodi decreta A.C. 1442, a duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiæ Doctoribus & Archi-Diacono Zagabiensi compilata sunt, adulteratum fuisse, & has Basileensium corruptelas, non solum in antiquiores Constantiensis concilii editiones, qualis est Hagenoviensis, quæ juxta apographum Basileensis istius codicis, a Johanne Hobero Inderdorffio descriptum & a Matthia Stirnbachio notario publico cum authentico exemplari collatum A. C. 1500 prodiit, & Mediolanensis, quæ A. C. 1511 typis Gotardi de Ponte impressa opera Zachariæ Ferrerii Subasiensis Abbatis Vicentini lucem publicam aspexit: verum etiam in recentiores conciliorum collectiones, ne Romana quidem, cui Pauli V bulla autoritatem conciliavit, excepta, emanasse. Refert deinde, decreta quartæ & quintæ sessionis sine debita & sufficienti deliberatione condita fuisse; in quarta sessione, post multas Regis Romanorum & Cardinalium & nationum altercationes, tandem inter omnes Divino Flamine inspirante convenisse, ut capitula a Cardinalibus impugnata, quorum præcipuum fuit reformatio ecclesiæ in capite & membris, omitterentur; ante quintam sessionem, cujus decreta reformationis illius mentionem faciunt, & quoslibet cujuscunque dignitatis, etiam papalis, generalibus conciliis obedire detrectantes pœnitentiæ subjiciunt, Cardinales & oratores Galliæ in camera paramentorum secreto protestatos fuisse, quod non animo consentiendi, sed scandali tantum vitandi causa sessioni huic interfuturi essent denique si vel maxi-

mo

me decreta quartæ & quintæ sessionis incorrupta ad nos pervenissent, & post debitam deliberationem nemine reclamante aut protestante condita fuissent, Patres tamen in his sessionibus congregatos sufficienter ecclesiam universalem minime repræsentasse, cum eo tempore Constantiensi concilio nondum adhæserint, qui vel Georgii XII, vel Benedicti XII partibus addicti fuerant, adeoque decreta quartæ & quintæ sessionis ab una tantum Johannis XXIII obedientia, & ne ea quidem integra, profecta fuerint.

Capite secundo disquirit Autor, quid Patres Constantienses, inprimis post trium obedientiarum, ut juxta stylum ejus temporis loquitur, unionem de sensu & autoritate decretorum sessione quarta & quinta conditorum tenuerint, & ex actis suis abunde constare existimat, Patres Constantienses aut maximam saltem eorum partem, sacrum scilicet Cardinalium collegium totamque nationem Italicam, nec non Hispanicam & Gallicam, paucis tantum, quorum nulla fuerit habita ratio, exceptis, post sessionem 38 decretum quintæ sessionis ita interpretatos fuisse, ut illud non de concilio seorsim sumpto, sed de concilio, cui verus & indubitatus Pontifex adsit, intelligerent; cum contra Regem Romanorum & adhærentes ei nationes, Germanicam & Anglicam, ante omnia de reformatione Ecclesiæ agendum ratas, solenni sua protestatione obtinuerint, ut primum de electione novi Pontificis ageretur. Addit, nationi Germanicæ, cum ægre consensum suum præbuisset, & postulasset, ut statim post electionem Papæ, ante ejusdem coronationem & quamcunque administrationem, reformatio fieret, responsum fuisse, quod Papa electus ligari non possit. Ex quo responso, quod toti orbi catholico hactenus incognitum fuisse fatetur, colligit, decretum quintæ sessionis de Pontifice in casu contumaciæ puniendo, non ad veros & indubitatos, sed tantum ad schismaticos Pontifices spectare. Subjicit quoque nonnulla de articulis reformationis summi Pontificis judicio, ut putat, reservatis, & de professione fidei Pontificibus præscripta, in qua post omnium generalium conciliorum enumerationem, solius Constantiensis concilii mentionem propterea omissam hariolatur, quod Constantiense concilium sessione 39 ad decreta fidei a se edita Romanos Pontifices adstringere noluerit, antequam ab ipso Pontifice approbata & confirmata forent.

Tertio

Tertio tandem capite decreta quartæ & quintæ sessionis vel eo nomine invalida asserit, quod nec a Patribus Constantiensibus post trium obedientiarum unionem, nec a Martino quinto confirmata fuerint. Id ut probet, adducit iterum nonnulla de 18 articulis ad suscipiendam ecclesiæ reformationem a concilio propositis, item de capitulis reformationis, quæ a Labbeo quondam ex codice Capranicensi edita se nunc e duobus codicibus manuscriptis magis integra in lucem protraxisse asserit, & non ad sessionem 40, ad quam a Labbeo relata fuerant, sed ad 43 sessionem pertinere judicat. Imprimis vero narrat, oratoribus Regis Poloniæ Uladislai, & Ducis Lituaniæ Alexandri, publicam & synodicam libri a Johanne Falckenbergio editi condemnationem urgentibus, autoritate Martini V silentium impositum fuisse, eundemque Martinum in ultima illa sessione omnia Constantiensis concilii in materia fidei decreta confirmasse, & hoc ipso demonstrasse, quod sibi supremum in rebus fidei judicium competeret, omniaque concilii decreta confirmatione sua indigerent. Ne vero admittere cogatur, etiam decreta 4 & 5 sessionis a Martino V confirmata fuisse, ea ad fidem pertinuisse negat, & Martinum V ea decreta minime approbare voluisse exinde satis manifestum putat, quod *A*. C. 1418 in consistorio publico constitutionem promulgaverit, qua sancit, nulli fas esse a Romano Pontifice appellare, aut ejus judicium in rebus fidei declinare.

Hæc sunt, quæ Schelstratenus de Constantiensi concilio circa decreta 4 & 5 sessionis contra Clerum Gallicanum produxit, quæ si perspicax Lector cum iis, quæ Richerius in historia generalium conciliorum paulo ante memorata de eodem concilio retulit, conferat, utri magis credendum sit, haud difficulter judicabit.

תרגום של דברי הימים

Paraphrasis Chaldaica II libri Chronicorum hactenus inedita & multum desiderata: nunc vero e codice MS. antiquo membranaceo bibliothecæ Rev. Ministerii Erfordiens. A. C. exscripta & juris publici primum facta, cura atque opera Matthiæ Frid. Beckii Conf. & Eccles. Augustanæ Ministri.

Prostat Augustæ Vindelicorum apud Theoph. Gœbelium. *Anno* 1683. in 4.

Quod

QUod autor chronici Hebræorum Juchasin non vidit, & ab aliis visum fuisse unquam negavit vir doctissimus *Christoph. Helvicus, cap. II. de Paraphrastibus*; id videndum jam orbi erudito exhibuit Autor Clarissimus: Paraphrasin puta Chaldaicam παραλειπομένων seu Chronicorum. Nam cum ante triennium, non sine magnæ industriæ laude *primi libri Chronicorum Paraphrasin* ex memorato codice MSC. satis antiquo emisisset in publicum, spemque simul fecisset, alterum quoque librum edendi propediem, datam hanc fidem suam ipse liberavit. Equidem ante jam *Christianus Ravius* apud Hottingerum in Thesauro Philologico memoravit, in codice quodam Msc. Erpeniano in Anglia Paraphrasin Chaldaicam in libros Chronicorum repertam esse: & *Edmundus Castellus* in præfatione Lexici Heptaglotti affirmat, D. Sam. Clericum ex αὐτογράφῳ in Academia Cantabrigiensi descripsisse Paraphrasten Chaldæum in libros παραλειπομένων, eumque Latinitate donavisse, ut publicam aliquando lucem aspiceret; sed cum ille nondum, quod sciamus, typis exscriptus sit, operæ utique pretium fecit Clarissimus *Beckius*, quod hanc interpretationem e tenebris, queis per aliquot secula delituit, primum protraxit. De autore hujus Targum ipse in libri I. Chron. præfatione ad lectorem erudite disquirit, existimans eum aut e posteriorum paraphrastarum numero fuisse, & vel Tannai hoc est Talmudicum doctorem seu Gemaristam, qui seculo post Christum Natum tertio, quarto & quinto floruerunt; aut certe recentioris ævi Judæum. In præfatione libri hujus II negat, interpretationem hanc Jonathani deberi: mallet illam R. Joseph, qui juxta Fabrum, Clavis Talmudicæ *Halicoth Olam* p. 20, quarti seculi Gemarista fuit, adscribere: quanquam nihil in re incerta definit. Laudanda vero Beckii hæc industria, quam partim in versione, partim in notis adhibuit, in quibus LXX. interpretum versionem Græcam sæpe correxit, Tremellii atque Junii Latinam interpretationem ut plurimum laudavit, Hebræorum commentarios non raro rejecit aut castigavit. Annotavit etiam, Paraphrasten hunc textum sacrum non κατὰ πόδα sequi, sed passim extravagari, plurimaque vel de suo assuere, vel ex antiquiori Cabbala accersita addere; id quod ex libri hujus II, c. III. 1. XIII. 2. XV. 16. XXIII. 11. XXIIX. 3. XXXII. 21. 31. XXXIII. 1212. inspectione adparet. Interim vel maxime notatu digna sunt loca, quæ c. VI. 4. & XXXII. 7. de Divi-

vinarum Personarum Trinitate leguntur. Cæterum nihil in hoc altero libro desideratur, nisi quod alicubi vocabula quædam, scribæ forsan negligentia fuerunt omissa. De quo, ut & codicis hujus MSti antiquitate *Autor* in dedicatoria Epistola libr. I. chron. disserit.

HISTOIRE DE L' HERESIE DE VICLEF, JEAN Hus, & Jerome de Prague, avec celle des Guerres de Boheme, qui enont esté les suites.

sive

Historia Hæreseos Wiclefi, Hussi, & Hieronymi Pragensis, ut & bellorum, quæ eam sunt secuta.

Lugduni 1682. in 12. apud Joh. Certe.

SI autorem præfationis, quæ tractatui huic brevi, in duas tamen partes diviso, præmissa est sequimur, excitari se passus est Illustris quidam & eruditus scriptor, successu librorum historicorum, a Maimburgio editorum, ut Wiclefi & Hussi historiam componeret; caussa tamen habuit, ob quas nomen suum dissimularet. Approbatus vero est liber *Regii Procuratoris Lugdunensis* censura, ad eundem quippe quo Maimburgiana scripta, scopum tendens, dum rebellionum & motuum causam confidenter Doctoribus istis attribuit, & licet violentam reductionem dissentientium a sedis Romanæ placitis improbet, & cum *Tertulliano* statuat, *non esse religionis, cogere religionem*, laudat tamen artes, quales contra Hussitas tempore concilii Basileensis adhibitæ sunt, ut potiores permissione *sacri calicis*, evectoque ad Archiepiscopatum Pragensem *Johanne Rokezano*, utcunque deliniti, in cæteris controversiis Pontificum decreta sequerentur, refragantes autem ex plebe opprimerentur. Quos historicos secutus sit Autor, obscurum non est ex iis, quæ adversus illos, quos pro hæreticis habet, compilavit. Mortem tamen Joh. Hussi ita describit, ut autor *Apologiæ adversus Maimburgii historiam Calvinismi* (de qua in tempore dicturi sumus,) *part. 1. c. 10.* sinceritatis encomium ei non potuerit denegare. Nec fraudat militaris fortitudinis insigni laude celebrem illum Hussitarum ducem *Ziscam*: iniquior tamen *Georgio Podiebradio*, in cujus ad regnum Bohemicum evectione scribendi finem fecit.

Accidit

Accidit vero autori quod aliis, qui gentium & locorum, de quibus scribunt, non satis periti sunt, ut in nominibus facile errent: nisi Typographi culpa factum est, quod e.g. p. III. pro Erfordia, *Oxfordia*, p. 113 & 114 pro Petro Dresdensi, *Bresde*, & alia ejusmodi legantur, & *Schlickius* trium Impp. primarius minister, atque Illustrissimæ familiæ conditor sub nomine *Selique* vix agnoscatur.

L'HISTOIRE VERITABLE DU CALVINISME,

ou

Memoires historiques touchant la reformation, opposées à l'histoire du Calvinisme de Mr. Maimbourg.

id est,

Vera Calvinismi historia, sive memorialia historica de reformatione, opposita Historiæ Calvinismi Maimburgii.

Amstelodami 1683 in 12.

PRoduximus jam duos, qui *Maimburgii* historiam Calvinismi velitatione tamen potius quam acie aggressi sunt. Tertium nunc damus, qui in velitum ordinem referri se, & quæ scripsit breviter recenseri, non invitus fortasse patietur: dum majoris operis autorem Actis hisce nostris propediem inseremus, prolixius ibi quæ hic prætermimus annotaturi. Distinctus est hic tractatus in libros breviusculos, sive capita XVI, variis historiis, non servata semper temporum serie, sed ut occasio materiæ tulit, referta, & digressionibus non paucis interstincta. Sic fidem Maimburgii infirmare; quos ille heroes miris laudibus extollit, sævitiæ & impietatis accusare; reformatorum vero Theologos, proceres, & plebem pietatis, doctrinæ, virtutum & Martyrii encomiis ornare autor nititur. Nomen quidem suum in titulo libri reticuit, effecit tamen narrando non pauca, de vita fortunaque sua, memorando etiam patruos suos Rocolios, ut id neminem latere possit. Ex dogmatibus nihil aut parum attingit. Totus est historicus aut paræneticus, adeoque religionis, quam relicta Romana & abdicato, quo potiebatur, Canonicatu, secutus est, Zelator fervi-

dus. Utitur ut plurimum ad probanda quæ tradit, historia Ecclesiastica, superiori seculo a Reformatis in Gallia publicata, sæpe etiam *Thuano* & *Mezeræyo*, quos ob sinceritatem & moderationem merito laudat. Lib. I. & II. Genevensem Reformationem, ejusque auctores recenset, interque eos *Franciscum Bonnivardum*, ex cujus epistola salubre monitum exscripsit, cives cohortantis, ut qui profugos urbe sacerdotes ob ambitionem & luxuriam odissent, eadem vitia in seipsis corrigerent, nec minus de morum, quam de doctrinæ emendatione soliciti essent, aut si postremum hoc nollent, & severiorem disciplinam aversarentur, ab omni novatione abstinerent. Lib. III & IV Calvini genus, studia & ministerium ab inculpationibus defendit. Lib. V idem præstat Maroto & Bezæ. Lib. VI & VII illustrium in Gallia virorum fœminarumque pro reformata Religione aut contra eam studia & gesta, itemque martyria exponit; multa sane cum libertate, etiam cum de regibus sermo est. Lib. VIII & parte IX famosam illam *Cabrariensium & Merindoliensium* cladem, a Maimburgio extenuatam, pathetice ob oculos ponit, dein fautores quosdam reformationis ex sacro ordine describit. Lib. X & sequentibus pergit proceres utriusque partis, inde Guisios & Momorantios, hinc Condæos, Colinios, ipsosque Reges & Reginas laudibus mactare, aut vituperiis incessere; bella, prælia, carceres, supplicia, tractatus etiam & conventiones, atque edicta referre. Lib. XV de colloquio Possiaceno potissimum agit. Lib. XVI idemque ultimus in historia & elogio Guilielmi Auriaci occupatur. Dissimulare non possumus, tot mendis typographicis editionem libri, qua usi sumus, scatere, ut secundam curam omnino requirere videatur, si lectoribus tædium, & iis, qui minus periti sunt, errandi occasio demi debeat.

NIEU LIGT DER APOTEKERS &c. BENEFFENS eenige Ontleed-Genees-en Heelkundige Warnemigen &c. Door Antonius de Heide. M. D.

id est,

Novum Lumen Pharmacopœorum, una cum quibusdam observationibus Anatomicis, Medicis & Chirurgicis, Autore Antonio de Heide, M.D.

Amstelodami apud Hæredes Jansonianos 1682. in 8.

Qui

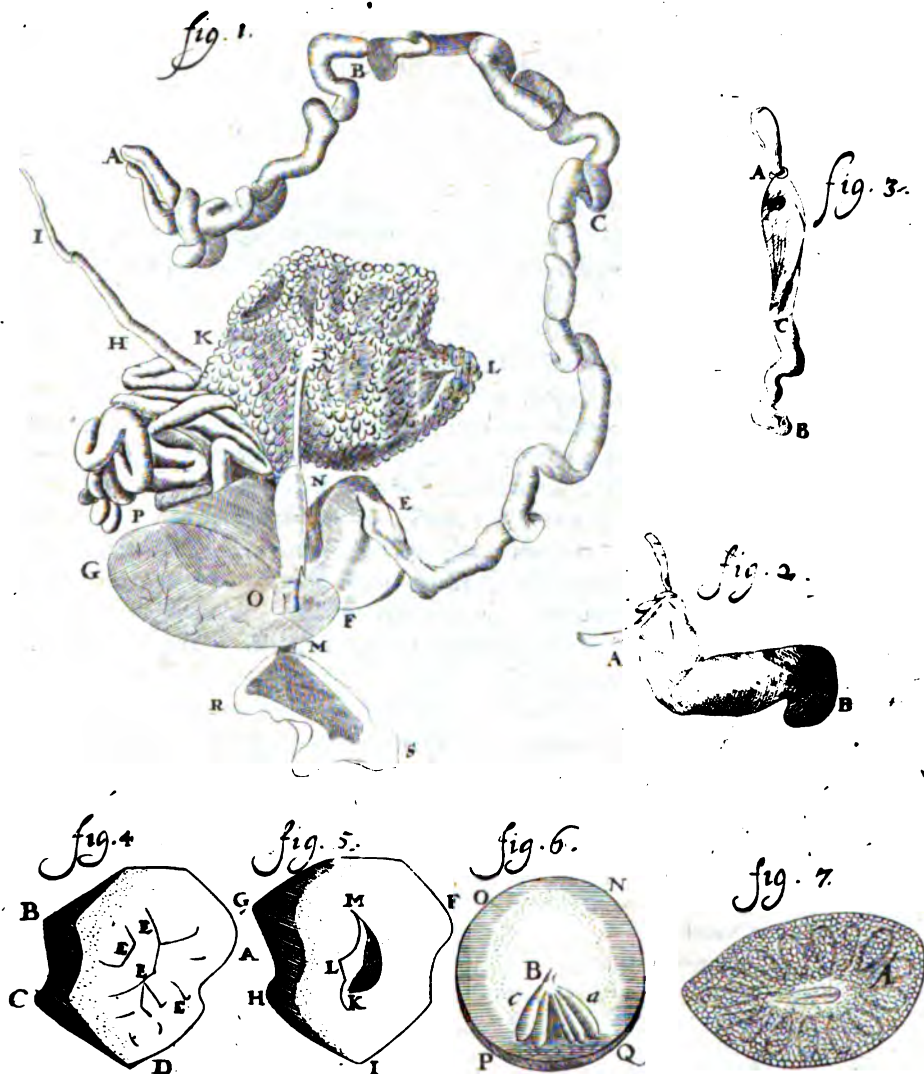
QUi Chirurgorum trivialium caliginem ac tenebras olim per Facem lucidissimam, seu tractatum, cujus inscriptio, *Nieu-light end Fackel der Heelkonst* discusserat Scriptor, idem vulgi quoque erroribus Pharmaceuticis mederi hoc opusculo allaboravit: evincendo, multorum medicamentorum usualium virtutes, hactenus suppositas, multum adhuc incertitudinis habere, pravisque operationibus ac præparationibus a Pharmacopœis subjici. Prius ut præstet, equidem nonnullorum simplicium, v. g. vitri antimonii, purgantium vegetabilium, opiique vires sufficienter innotescere, concedit: plurimorum tamen effectus incertos ostendit, quod per experientiam veram, qua alias rerum potentiæ explorantur, illi nondum comprobati sint. Scilicet dum adæquatæ experientiæ quatuor essentialia concipit requisita, 1 ut de morbi, cujus remedium aliquod simplex dicitur, natura constet, 2 ut illud frequentius ac ut plurimum eundem in illo præstiterit effectum, 3 ut sine aliorum admistione fuerit propinatum, ac 4 ut ejus effectus manifestus & sensibilis satis existat; tentamina autem hæc cuncta sustinuerint aut sustineant paucissima usualium; multa, quorum virtus medicamentosa incerta, quotidie præscribi, ac Pharmacopolia plurimis inutilibus medicamentis obrui, satis nervose colligit. Atque hæc sua argumenta variis circa specialiora observationibus dilucidat, v. g. dum de usu Chinæ Chinæ in febribus tertianis egregio, de insulso cichorii contra calorem epatis abusu, de natura febrium, & quod harum formalitas non in calore consistat, de virtutibus opii multivariis, ejusque ac purgantium operandi ratione, de medicamentorum potentiis, ex colore aliisque eorum signaturis illatis disserit. Alterum, id est circa simplicium præparationes commissas ineptias, dum aggreditur, primo insignes illorum compositiones atque farragines culpat, utpote quæ nec palato serviant, nec asservationem medicaminum juvent eorumque corruptionem sufflaminent, nec robur illorum augeant, neque separationem partium activarum ab otiosis juvent; contra loco remedii damnum corpori adferant, v. g. in Mercurio sublimato, actionem medicamentorum incertam reddant, pharmacopœorum denique labores cumulent, ægrorumque crumenas emungant. Deinde in mixturis illis officinalibus congruitatem ac incongruitatem miscibilium minime attendi, sæpe iis talia addi, quæ composi-

tionis activitatem vix augeant, v.g. aquis destillatis corallia & margaritas, ac denique minus necessariis, ineptis ac damnosis operationibus exponi demonstrat; usitatiora Officinarum composita, v.g. aquas, aceta, sirupos, electuaria &c. examinando, declarat, occasione vero antidotorum, veneni & alexipharmacorum naturam, ac errores circa theriacam ac mithridatum perpetratos exponit.

Observationes annexæ varii objecti sunt, scilicet de materia calli ossa fracta conglutinantis, quam sanguinem extravasatum esse tradit: de transitu sanguinis ex arteriis ad venas, quem per vasorum anatomoses fieri per aliquot experimenta suspicatur: de sanguine diversorum animalium, lacte, & saliva, per Microscopium, & destillationem æque ac affusionem nonnullorum liquorum, lustratis, ubi inter alia curiosa globosam cruoris particularum figuram his non propriam & naturalem esse, sed a fluido forsan seroso & heterogeneo imprimi auguratur, differentiam vero inter serum & salivam notabilem ostendit. Porro ex vulnerum cerebri & meningum chirurgia, & circa hanc adornatis experimentis, porismata nonnulla, physiologica non minus, ac practica, depromit. Puris, Seri hydropicorum & Urinæ varie a se instituta examina recenset, simulque Uromantiæ falsitatem atque fallacitatem declarat: Anginæ causam non tam in laryngis musculorum inflammatione, quam Cartilaginum Arytænoidarum & Epiglottidis glandularum tumoribus concipit, huicque malo remedium euporiston vitriolum album commendat. Variorum liquorum per venas canum viventium injectorum, ac flatuum inspiratorum phænomena, item Nucis vomicæ, cani ac feli exhibitæ symptomata, nec non in illorum cadaveribus observata, refert. Colophonem denique opusculo per descriptionem uteri reliquorumque organorum genitalium Ranæ fœmellæ imponit, *Tabulæ* XIII conferendam. In cujus *Fig.* 1. NKL ovarii dimidium, IHP Tubam dextram, in situ naturali & convolutam, ABCE dextram evolutam magisque extensam, & FENP uterum facie externa bipartitum sistit. Literæ AD *Fig.* 3, Tubarum istarum extremum unum, circa pulmones & in ventre libere fluctuans, ac pro excipiendis ovulis patulum exhibetur, ex latiore orificio AD in meatum angustiorem circa C abiens, mox denuo latescens: E vero alterum, quo in uterum illæ hiant. Utero superinsternitur intestinum rectum NO, reliquis intestinis, præprimis hyemali tempore latius,

TAB. III.

TAB: XIII. ad A: 1683. pag. 510. M. Nov.

latius, quod cum vesicæ urinariæ GO, pariter in duas quasi eminentias distinctæ meatu excretorio & uteri cervice in ductum communem RS abit. *Figura* vero 2. præter interioris tubarum superficiei areolas hexagonas, a vasis sanguineis circumscriptas, nihil declarat.

OBSERVATIO DN. LEUWENHOECK DE PILIS,

Excerpta e Transactionibus Philosophicis Anglicanis Mensis Januarii, 168½. p. 93.

QUi exilium corporum partes, quarum subtilis textura oculorum aciem alias fugit, adhibito microscopio examinare solent, eorum aliqui pilos cavos esse, ac perinde ut ossa medullam continere arbitrantur. V. *Povver* Microscop. observ. 50. *Hoock* micrograph. observ. 32. *Transact. Phil. Londin.* no. 102. Sed Dn. Leuvvenhook, postquam accurato studio ac repetitis crebris observationibus in rei veritatem inquisivisset, datis ad Regiam Societatem Londinensem literis (d. 4. Nov. anni 1681 Delphio) sententiam illam disjecit, ac errorum fundamenta detexit. Ejus sunt quatuor istæ, quas exhibemus, figuræ, nempe 4, 5, 6, & 7, quibus intelligendis necesse est, ut paucis, quid ipse de pilis sentiat, referamus. Pilos igitur censet ita nasci, ut quod ante intra cutem delituerat materiæ glutinosæ, id postea extra illam, quasi vi protrudatur, & cum initio molle sit ac lentum, beneficio aeris paulatim siccetur. Ubi porro observat, contingere nonnunquam ut partibus exterioribus pilorum ex cute prodeuntium subito siccatis, reliquæ internæ corrugentur, & inde varias fissuras ac rimas relinquant, unde & cavitates quasi fiant, & lineæ nonnullæ obscuriores appareant, quas aliqui pro medulla falso acceperint. His præmissis, Figura quarta ABC exhibet setæ suillæ portionem oblique sectam, cujus fissuræ e partium arescentium contractione ortæ sunt EEEE. Figura quinta FGHI ejusdem pili portionem aliam repræsentat, in qua rima unica KLM conspicitur, quæ speciem cavitatis habet. *Hujusmodi pili observatio*, inquit Autor, *fortasse nonnullos decepit, ut crederent, veram cavitatem cujuscunque generis crinibus tribuendam esse.* In figura sexta NOPQ pili pars conspicitur, quæ rimis omnino caret. *Id*, dicente Autore, *accidit, quia lente ac paulatim pilus iste, quum nasceretur, aruit.* Erat autem coloris cineracei, interspersis labeculis ni- TAB. III.

gris

gris a b c & aliis albicantibus. Septima denique figura sistit nigrum pilum porcinum, qui quod partes interiores seu filamenta maxime conspicua, & quodam ordine distincta haberet, inter alios excudi meruit. Omnes quatuor figuræ ad refellendum errorem communem serviunt, quo pilis generatim rotunditas tribuitur, quum tamen inter quatuor vix unus sit, qui ipsam obtineat.

GABRIELIS NAUDÆI BIBLIOGRAPHIA MILITARIS, in Germania primum edita, cura Georgii Schubarti. Jenæ 1683. in 12.

QUi de veterum disciplina militari ac arte commentarios reliquerunt, magis ingenii ac eruditionis gloriæ, quam posterorum utilitatibus consuluisse videntur; quod priscorum ritus, si ad eos conferantur, qui nunc obtinent, plane diversos, parum emolumenti afferunt his, a quibus exactissime cognoscuntur. Solidæ igitur veræque commoditatis rationem habens GABRIEL NAUDÆUS potius existimavit, præcepta bellorum, omnibus locis & temporibus ac personis quæ conveniunt, complecti, & de recta eorum administratione commentari. Hinc profectum *Syntagma* ejus *de studio militari*, Romæ anno 1637 Ludovico Comiti a Balneo dicatum editumque, opus eruditione, labore, ac multiplici digressionis cura exasciatum. In cujus medio Lib. II. pag. 504 & seqq. ubi modos scientiam militarem comparandi exponit, (quorum alter sit experientia, alter lectio historicorum) auctores de re militari omnes recenset, tum antiquos, sive deperditos, sive superstites; (sive typis excusos, sive quorum manuscripta in bibliothecis latent opera) tum recentiores: quorum quidam de militia in se tantummodo spectata scripserunt, quidam veterem ac novam militiam inter se contulerunt, quidam de hodierna ejusque partibus singulis commentati sunt. Integrum autem Naudæi Syntagma cum non ubivis extet, & rara ejus supersint exempla, isti eximendam hanc particulam censuit Clarissimus Vir *Georgius Schubartus*: cumque ipse auctor p. 36. edit. novæ, librorum militarium recensionem hanc *Bibliographiæ polemicæ* nomine insigniendam putaverit, sub hoc titulo, argumentis capiti cuivis præfixis, corpori præstantissimo avulsam hanc nobilissimam particulam edendam solitariam duxit; in hoc doctissimum Buchnerum imitatus, qui *Bibliographiam civilem* sive politicam Naudæi simili instituto olim emiserat typis nostris in publicum.

§(o)§

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno M DC LXXXIII.

JACOBI GRONOVII EXERCITATIONES Academicæ, de pernicie & casu Judæ τοῦ προδότου.

Lugduni Batavorum, apud Danielem a Gaesbeeck, 1683, in 4.

PErditissimi mortalium Judæ infelicissimum interitum a Matthæo cap. XXVII, versu 5, & Petro apud Lucam in Actis cap. I, versu 18, verbis nequaquam obscuris expositum, variis opinionibus in diversas partes flectere, & historiæ tam claræ tenebras offundere, traditionemque tam adultam de suspendio & *αὐθεντίᾳ* impugnatum ire studuerunt, qui interpretandis sacris literis operam suam addixere. Ut igitur cognoscatur, quid ab ipso usque Apostolorum tempore observatum de ultimo proditoris casu sit ab aliis, simul autem intelligatur, quid statuendum de eo sit; muneris sui partes se impleturum existimavit, nec exquisitam suam eruditionem imparem huic argumento penitissime exigendo & sententiis aliorum examinandis esse ostendit doctissimus vir *Jacobus Gronovius*, editis exercitationibus academicarum prælectionum in usum conscriptis, quibus tenebricosum, ut ait, Judæ laqueum omnibus palam ostentare studuit, opiniones interpretationesque aliorum omnes candide in medium attulit, & acriter examinavit, monstravitque qua in parte illi videantur ab vera orbita deflexisse, ac denique subjecit, quid sibi videatur de sano rectoque sensu verborum Græcorum a Matthæo & Luca hic adhibitorum; quæ e Gentilium libris & debere elucidari & rectius posse, quam ex omnibus Christianorum evanidis conjecturis, egregio hoc documento probavit; ostendens, & tempus & ipsam perniciem Judæ, quæ sub variis do-

ctorum hominum conjecturis hactenus fluctuaverunt, clare ab ipsis Evangelistis esse indicata.

Primum qui involverit Judæ laqueo sibi vitam finientis historiam, & ambagiosis fictisque narrationibus incrustarit, PAPIAM nominat, scriptorem teste Eusebio futilissimum, cujus fabulationes de inflato Judæ corpore & plusquam hydropico ejus tumore, (quo factum, ut cum via, per quam facile agi plaustrum poterat, ipsum non caperet, attritus a curru scelestus fuerit ejusque viscera excussa) ab Oecumenio & Theophylacto interpolatas, ab his, qui Græcorum commentarios in Catenam Patrum contexuere, isti innexas fuisse ait: a quibus acceptam fabulam latius disseminarint Baronius, Pererius & alii, falsas & prorsus commentitias neque inter se cohærentes narrationes de supplicio Judæ commenti: interiora etiam ejus scrutati, non eo animo venditum ab eo proditumque Servatorem fingentes ut occideretur, sed quod speraret manibus & vinculis hostium sæpius elusorum eum elapsurum esse, seque divina sua vi erepturum. Quod commentum Theophylacto & Theophani Cerameo placuisse affirmat: quorum alter addiderit, Judam Christo supervixisse, & in prædio post longos demum cruciatus periisse. Quarum fabularum futilitatem Auctor variis rationibus, & suspicionum somnia idoneis argumentis discussit: recta secutum pronuncians veterem Interpretem Evangelistarum, qui laqueo *suspensum Judam effusis visceribus medium crepuisse* scripserit. Quod licet omnis retro antiquitas persuasum habuit, sibi discedendum tamen ab eo existimavit avorum nostrorum ætas, committi hac ratione Evangelistas verita, si alter suspendio, alter præcipitio Judam periisse narrasset, ac propterea laqueo gulam fregisse proditorem sibi amplius persuaderi non est passa. De eo quidem jam Erasmum subdubitasse Auctor pag. 27 indicat, quod nempe vultus in terram dejectus (nam sic interpretatur πρηνὴς γενόμενος) non conveniat gestui ejus, qui laqueo fauces constrinxit sibi. Sed adversus hunc, eosque qui eum secuti, suspensum vel se ipsum præcipitem egisse, vel ab aliis dejectum esse ex istis Lucæ verbis colligunt, & mirificos casus supponunt, istud loquendi genus Auctor explicat: eaque occasione dum privatæ strangulationis exemplum e Petronio recitat, locum ejus emendat in capite 94, pro vulgato: *semicinctio stanti ad parietem spondam junxeram*, legendum censens: *semicinctio insitam ac parieti spondam junxeram*.

Veteri

Veteribus scriptoribus confutandis, qui a Papia inducti (quem Eusebius, Casaubonus, & Halloixius notavere) pro vera Judæ morte fabulas dederant, nec in sacris litteris nec in antiquitate quidquam præsidii invenientes, capite secundo & tertio defunctus, quinto & sexto ISAACI CASAUBONI sententiam examinat, qui ut Matthæum proditoris in frangenda laqueo gula consilium exponentem Lucæ facti scelerati exitum funestum horrendumque narranti conciliaret; Judam strangulatione vitam sibi erepturum, laqueum collo aptantem, seque impellentem, ut eo facilius fauces eliderет, fracto laqueo in faciem cecidisse, & saxo truncove acuto illisum ventre rupto intestina effudisse, vel divina sic adgubernante ultione corporis fissionem, quod vis quædam peculiaris & extraordinaria intus operaretur, passum esse tradidit: quod probarunt Belgæ Bibliorum interpretes, Calixtus, Gerhardus, Dietericus & alii. DAN. HEINSII opinionem, Jac. Lydio præ cæteris probatam, ex ingenti mœrore animi contracto morbo & spiritus angustia, ἀγχόνη seu angina, Judæis familiari morbo, qui fauces, sive summas gulæ gutturisque partes, cum anxietate maxima præcludit, strangulatum quasi Judam interiisse arbitrati, capite septimo & octavo excutit. HUGONEM GROTIUM Heinsianam sententiam interpolantem, & gravissimum conscientiæ exulceratæ tormentum inopinato casu exitium Judæ attulisse asserentem, capite nono notat. CLAUDIUM SALMASIUM comminiscentem Matthæi dissensum a Luca, quorum is suspendio, hic præcipitio Judam periisse tradiderit, capite decimo refellit. JO. PRICÆI conjecturam, Vossio admodum probatam, qua ductus nullum mortis genus a Matthæo indicari credidit, sed animi saltem dolorem exprimi, quem præcipitium voluntarium fuerit secutum, incertum quo tempore, capitibus XI, XII, XIII & XIV elevat. JO. LIGHTFOOTI denique commentum, quo persuadere is conatus est credulis, raptum a diabolo in sublime proditorem strangulatum ac præcipitem datum fuisse, ita ut terræ allisus iste rumperetur medius, effunderentur ilia, & tam horrendo exitu egrederetur qui in ipso habitaverat dæmon, capite XV exagitat.

Momenta igitur omnium sententiarum de supremis Judæ postquam examinasset, & severe castigasset, eos etiam qui amplexi istas fuerunt non minori ingenio quam verborum acerbitate perstrinxisset,

xisset, (Nicolao Heinsio aliud quasi agens admodum iniquus, ejusque fidem in enotandis variantibus lectionibus adhibitam p. 173. elevans) ipse quid de interitu Judæ sentiat, tandem exponit. Et cum ante de vocibus ἀπάγχεσθαι & πρηνὴ γενέσθαι, e quibus solis recte intellectis verum genus mortis Judæ intelligendum, accurate disseruisset, & e plurimis Græcorum scriptorum locis probasset, quæ vera eorum esset significatio, nec unquam ἀπάγχεσθαι adhiberi, nisi cum violentia extrinsecus in collo adhibita quæ circuitu laquei istud angustet, exprimenda est, ac vix scriptorem Græcum alicujus auctoritatis esse, qui non eo verbo ita utatur, exemplis Herodoti, Thucydidis, Æliani, Arriani, Artemidori, Aristophanis, Theocriti, Epigrammatariorum, Xenophontis, Polybii, Appiani, Luciani, Hesychii, Eustathii, & Hippocratis probasset, aliaque alibi non obvia, nec ulli interpretum antea observata, e Græca litteratura attulisset: tandem colligit, nequaquam angina, mœrore, aliove morbo, sed reste sua manu collo injecta infelicem spiritum exclusisse strangulatumque periisse perditissimum mortalium: post mortem vero non sepultum fuisse, (neque enim isto tempore amplius cadaver abjicere aut insepultum relinquere sibi religioni duxisse Judæos, quod non licebat dum casta religione Mosaicas leges observabant) sed in notam omnibus & destinatam cadaveribus & belluinis purgamentis voraginem ac Geennam πρηνῆ abjectum fuisse: qui locus tesqui instar cum esset horridus, eminentibus hic illic rupibus, istis impactum infelix cadaver ruptum fuisse & viscera effudisse, prorsus loco tali aspero ad id destinato, ut sic squallor cadaverum dum projiciebantur collisorum citius exsiccaretur & interiret, quam si integra alibi in plana abjecta lente putrescerent. Nulla vi hæc extorqueri, sed sponte sequi censet ex verbis, quibus illam historiam nobis prodidit Sanctus Spiritus, simplicissimis & liquidissimis maximeque propriis, quibus vim inferre & conjecturarum suspicionumque somniis in diversas partes earapere nefas existimat: vanum etiam componendorum Evangelistarum studium censet, in re de qua nunquam in partes abierunt; cum Matthæus de morte, Lucas de tempore post mortem, & eventu cadaveris laqueo alligati, postea demti abjectique & inde dissili, narrationem instituerint.

J. COM-

J. COMMELINI CATALOGUS PLANTARUM indigenarum Hollandiæ, cui præmissa Lamb. Bidloo dissertatio de Re Herbaria.

Amstelodami, apud Heinricum & viduam Theod. Boom. 1683, in 12.

EX Anglia mense hujus anni Majo Botanicum eximium repræsentavimus *Joh. Rajum*, cum *novam plantarum methodum* in publicum evulgasset. Nunc ex Hollandia exhibemus virum & ipsum rei herbariæ ad stuporem usque deditum *J. Commelinum*, Senatorem Amstelodamensium amplissimum, cujus Catalogus plantarum in Hollandia nunc nascentium, hoc ipso anno a Lamberto Bidloo, Pharmacopoeo Amstelodamensi, fuit editus. Libellus, si molem contempleris, valde est exiguus; sed si laborem in tot agris, nemoribus, dumetis, collibus littoribusque perreptandis, plantisque exinde colligendis adhibitum, satis grandis atque operosus; nec plantarum tantum catalogum, sed arbores etiam, sata, & quidquid ex terræ Hollandicæ exsurgit gremio, complexus. Plantas vero *indigenas* dum nuncupat Auctor, non eas tantum, quæ supra hominum memoriam in Hollandia suapte sponte crescunt, sed & quæ ex aliis in eam delatæ oris coelo & solo Hollandiæ assuefactæ, & civitate quasi ejus sunt donatæ, exhibet; & quidem ordine alphabetico dispositas, nec Latine tantum a *Caspero* & *Johanne Bauhinis* fratribus, aliisque clarissimis Botanicis, quorum series cum contractorum nominum explicatione dissertationi Editoris subjicitur, sed & Belgice a Belgis duobus *Remberta Dodonæo* & *Matthia Lobelio* denominatas. Expressa etiam sunt nativitatis loca nominibus propriis, quibus gaudent, urbes puta Hollandiæ, pagi, villæ, fluvii & canales, ut adeo ab iis quoque, qui linguam Latinam in Batavia haud callent, & herbarum tamen diligentissimi sunt collectores, investigari ostendique aliunde advenientibus possint.

Usum libelli hujus ulteriorem fuse jam dictus Bidloo in dissertatione præliminari exposuit; atque ea pariter, quæ a Medico quodam in scripto invectivo cum contra Botanicen omnem, tum contra indigenarum plantarum præstantiam a se assertam protulerat, partim experientia certa, partim aliorum populorum atque auctorum testimoniis confutavit.

futavit.

futavit. Atque uti Botanices patronum se semel est professus, ita non ab iis tantum, qui rejectis Botanicæ sacris, Chymiæ apotheosin quandam affingunt, se facit segregem, sed & illos, qui totum Medicinæ negotium ad normam Matheseos se instituere atque absolvere gloriantur, satyrico sale perfricat: ostenditque præterea, Neotericos nihil aliud quam veterum cramben, dogmata videlicet de *atomis, motu, materia prima, fermentatione, dissolutione & concretione*, recoxisse. Patrocinatur postea Empiricis, sed ratione utentibus, Hippocratique similibus, qui divinos aphorismos suos ex tabulis ægrotantium eucharisticis concinnasse traditur. Quanquam autem non approbat Bidloo, qui ex Chymia, Botanica insuper habita, deam quasi faciunt, eam tamen Phytologicis disquisitionibus non minus, quam Metallurgiæ & mineralium anatomiæ censet necessariam, quippe cujus sine adminiculo plantarum destillatio, decoctio, extractioque non possit fieri. Quæ & alia postquam fuse ac docte pro Botanica herbisque indigenis edisseruit Bidloo, de recte instituendo studio Phytologico nonnulla adjicit. Existimat autem, Botanicorum priscorum & coætaneorum figuras diligenter examinandas, an eædem sint, quibus nos utimur? nec tantum radicum, foliorum, caulium, florum, seminumque figuras indagandas, sed & palati nariumque examini offerendas. Hoc excipere debere Chymicam analysin, unde luculenter patere possit, num eadem et processu succedant eadem; dein discernenda legitima a spuriis, & tum conspicuum fore, num recte Botanicorum mentem, titulos, vocumque significationes perceperimus; quin & appariturum, Auctores quosdam minus dextram tribuum distributionem confecisse. Præmissæ huic disquisitioni usum medicum tanquam coronam atque cornidem imponendum: hunc enim, si contrarium testetur successum, documento fore, aut errasse antecessores nostros, aut nos non satis homogeneam investigasse plantam. Quod ignota attinet, hæc primum, quantum ex figura externa, odore & sapore conjicere liceat, ad classem alicujus generis referenda, ignisque examini destinanda, unde cui speciei propius unaquæque herba accedat, manifestum sit futurum. Desinit tandem in laude studii botanici, cumque circiter bis mille annos parum vel nihil luminis allatum ei fuerit, (quod & Botanicis objecit Helmontius) id vel maxime nunc temporis excolendum exornandumque esse contendit, laudatque tum Consules Senatumque Amste-

loda

lodamensium, qui usui medico, exoticorumque culturæ hortum spatiosissimum destinarunt, tum *Commelinum* inprimis spectatissimum, qui non notas tantum collegit herbas, sed & ab aliis nullibi & nunquam repertas Hollandiæ plantas nota ND. distinctas, detexit, longeque plures hoc opusculo jam sub prelo sudante congessit, aliquando & ipsas luci exponendas.

OBSERVATIO RARA

circa aquam Rhodani, Jac. Spo[illegible]i Med. D. Lugd.

Q*uæritur inter medicos*, inquit Plinius, *cujus generis aqua sint utilissima. Stagnantes pigrasque merito damnant, utiliores quæ profluunt existimantes: cursu enim percussuque ipso extenuari atque proficere.* Hinc magnorum & rapidorum fluminum aqua salubris esse debet, si præsertim multum limi non vehat secum. *Parthorum Reges*, inquit idem Plinius, *ex Choaspe & Eulæo tantum bibunt.* Indorum Reguli ex solo Gange. Tot populi varii, tot varias potant aquas, fontanas, puteales, nivales, pluviales, fluviatiles, necessitate & commoditate potius coacti, quam sanitate. In ultimo meo per Galliam itinere, Arelate pertransiens, quæ est urbs antiqua ad Rhodanum sita in palustri solo, observavi fontes nullos esse, saltem quorum aqua potabilis & laudabilis foret, nec pariter puteos; attamen ipsos aquam limpidissimam & optimam bibere. Quænam illa foret aqua inquisivi. Eandem retulere mihi, quæ mœnia nostra proluit; at quo pacto reservaretur, addidere. Ex medio Rhodani fluente accipitur, & domum affertur, ubi in cellis vinariis reconditur intra maximas figulinas urnas, in quibus subsidentia omnis per aliquot septimanas aut menses deponi permittitur, antequam potetur. Hinc pura & optima aqua habetur, quæ non solum per plures menses, sed per annos plures, imo per sæculum integrum incorrupta conservatur. Repertæ sunt enim aliquot urnæ aqua illa plenæ, in domus alicujus ruderibus, quæ a centum fere annis jacebat. Quod si aqua hæc Rhodani hoc quo diximus modo depurata, in navibus supra mare transferatur, incorrupta permanet, modo sit illa in figulinis urnis reservata: alioquin si in doliis ligneis, corrumpitur, & dein exacto aliquo tempore iterum depuratur, & potabilis ut antea evadit.

Ergo

Ergo illa corruptio a ligno putredini potius apto, quam vasa figulina, quod in nautarum gratiam notandum. Etenim non est forte illa proprietas optimam & incorruptam aquam præbendi Rhodano soli tribuenda: siquidem & in Occitania qui circa fluviolum *Vidourle* habitant, idem de ipsius aqua decantant, nec dubito magnorum præsertim fluminum aquas id præstare, veluti Rhenum & Danubium, si eodem modo recondantur. Quod Physicis & curiosis proponendum censui, non tantum ut theoricam quæstionem, sed etiam ut in usum revocetur in iis locis, ubi laudabiles alias aquæ non habentur. Ita apud Lugdunenses nostros, qui puteales aquas non omnino limpidas ac puras bibunt, Arelatensium jam non invidebo lympham, ubi magnas mihi fingi urnas curavero. Adsunt enim nobis *Rhodanus amne prærapido fluens, Ararque dubitans quo suos cursus agat.* Ille purus & limpidus, iste impurus & limosus, unde potui minus commodus. Sequana tamen Lutetiam interfecans, limo turgidior est, potatur tamen & sana putatur post integram defæcationem. Purgans est præcipue advenis ob exiguum salem ex limo & recrementiis variis ab illa convectatis. Nam: *Aquam quam optimam, aeri simillimam esse oportet*, hoc est, tenuem & quam minimum secundis qualitatibus dotatam, insipidam, inodoram ac pellucidam.

HISTOIRE DU CALVINISME ET CELle du Papisme mises en parallele; ou Apologie pour les Reformateurs, pour la reformation, & pour les reformez, divisee en quatre parties, contre un libelle intitulé l'Histoire du Calvinisme per Mr. Maimbourg.

sive

Historia Calvinismi & Papismi Parallela

vel

Apologia Reformantium, Reformationis, & Reformatorum, in quatuor partes divisa. Adversus libellum cui Titulus est: Historia Calvinismi Dn. Maimburgii.

Roterodami 1683. in 4. & 12. apud Arn. Leers.

Prodit

PRodit jam post illos, qui Maimburgianam Calvinismi historiam aggressi, & a nobis in superiorum mensium actis relati sunt, is, cujus spem illa fecerunt; justæ, ut dici solet, armaturæ bellator, argumentorum phalange & ad defendendum, & ad impugnandum instructus. Prius operis parte prima, alterum secunda præstandum sumsit. Nos de prima nunc agemus, dilata in mensem sequentem, altera. In præfatione *Gallum* se profitetur Autor, sed extra patriam viventem: neque tamen satis tutum putavit, ut nomen ederet, Regis longas manus, & iras veritus. Has ab adversæ partis scriptoribus incendi queritur, dum non solum Reformatis veteribus rebelliones & bella civilia immerito imputent; sed & Apologistas recentes magnæ adversus Regem insolentiæ per calumniam accusent, & ignobili cautela efficiant, ut summo rigore adversus autores & editores defensionum procedatur. Se tamen libere ait & sincere facturum, ut veritas contra objectiones falsissimas asseratur, nec Sponii cautela usurum, qui in historia Genevensi ad patronos quosdam in aula Regia respexerit, omissis, quibus offendi illi viderentur posse. Antequam vero in aciem descendat, characterem ingenii Maimburgiani præmittit; venalemque & aulæ mancipatum stylum, tum ex hoc, quem refutandum destinat, libro, & *Concionibus* ejus *Anti-Jansenisticis*; tum ex aliis scriptis prolixe arguit: eoque non mirandum esse dicit, quod in Reformatos, quorum interitum ab aula decretum esse sciat, tam acriter invehatur, qui eodem adulandi studio regiam causam in quæstione *de regalibus*, utut justiorem, tamen contra ordinis sui sacramentum adversus Pontificem defenderit, & censuram ejus, atque ejectionem ex Societate insolenter spreverit; ut jam *Abbatis* aut *Domini* titulo tumidus, per vicos Parisienses biga feratur, quos antea pedibus triverit.

Post hæc & alia etiam acriora, *Parte I. Libr. I. Cap. 1*, (compellatione semper per modum epistolæ ad amicum quendam directa) *Zvinglium* a Maimburgii convitiis liberatum it. Militem fuisse negat; *Ignatio Lojolæ, Dominico, & Francisco* longe sanctiorem statuit: neque Pelagianismum sapere, quod de Ethnicis quibusdam ob virtutes in coelum receptis scripserit, cum ex iisdem virtutibus conjectasset, extraordinaria Dei gratia, nec nisi per Christum, ad salutem eos pervenisse. Ad summum itaque in facto errasse, aut exemplo *Clementis Ale-*

xandrini & *Epiphanii*, eadem & duriora tradentium; nulla *Pelagianæ* hæreseos contagione, quæ omnia viribus humanis tribuat, quamque Scholastici & Jesuitæ renovarint. His Guil. Postelli immanes errores objicit, quem pro socio inter fundatores agnoverint. *Cap.* 2. Literatos, qui superata *Sorbonicæ Theologiæ* barbarie, Sacrarum literarum studia sub Francisco I Rege reduxerint, interque eos *Guilielmum Brissonetum Episcopum Meldensem*, & *Jacobum Fabrum Stapulensem* defendit, hujusque memorabilem & sanctum obitum ex *Huberto Leodio* refert. *Cap.* 3. *Petri Vermilii*, vulgo *Martyris* dicti, caussam agit, nec in doctrina de Cœna vacillasse, aut *Luthero* consensisse concedit. Negat etiam uxorem ejus monialem fuisse; nec referre, si fuerit. Ex *Hieronymo* enim, fervido licet & hyperbolico cœlibatus præcone, constare, licuisse velatis virginibus, si voluissent, nubere. Matrimonia Sacerdotum defendit, & impuritatem cœlibatus insectatur. *Cap.* 4. dissensum, qui objicitur, inter *Zuinglium* & *Calvinum* in fundamento Religionis fuisse negat. Expendit divinam providentiam, qua fiat, ut dissensiones etiam inter orthodoxos inveniantur: ex quorum tamen censu *Socinianos*, novos *Arrianos*, *Anabaptistas*, & omnes fanaticorum sectas excludit. Eidem providentiæ divinæ tribuit, quod pauci electi, in purioribus etiam cœtibus, multitudine reproborum circumdentur, & sub illa aliquando, præsertim in persecutionibus, (per quas non semper, nec soli electi abripiantur,) lateant. Quod vero ex Protestantium Ecclesiis multæ sectæ heterodoxæ prodierunt, id veritatis indicium esse; neque aliter actum in Ecclesia primitiva. Hujus enim fata cum Protestantium Ecclesiarum statu optime comparari posse: sive simplicitatem & humilitatem docentium; sive schismata inter fideles, (qualia *Corinthi* fuisse ex *Pauli* & *Clementis* epistolis constet;) sive hæresium multitudinem; sive diaboli machinationes & hostium sævitiam spectemus. Concordiam itaque & quietem externam non esse argumentum veræ Ecclesiæ, neque (*Cap.* 5.) unionem tantopere a Romanensibus jactatam alio vinculo niti, nisi sola primatus Pontificii agnitione. Sic receptos olim *Abyssinos* & *Maronitas*, non correctis erroribus, quos ab *Eutychianis* & *Monothelitis* haustos notorie retinuerint. Objicit deinde acerrimas inter Romano-Catholicos dissensiones, *de immaculata conceptione B. virginis; de auxiliis gratiæ, dum Molinistæ Arminianorum, Janse-*

nistæ

nistæ Gomaristarum sententiam teneant; item de juribus Episcoporum, de disciplina morum, & de infallibilitate Pontificis, a Clero Gallicano negata: unde sequatur, extra concilium, adeoque jam intra annos centum, spiritui erroris expositam fuisse Ecclesiam. Ita intra castra & vallum Pontificiæ unionis, imaginariæ & hypocriticæ, pugnari non mitius, quam inter Protestantes, nisi quod hi separata quasi castra habeant. Uniri tamen hos sub uno capite Christo, & judice Scriptura, in fundamentis doctrinæ: sed disceptantes in Ecclesia Romana, nec sub his principiis inter se uniri, & solo primatus utcunque agniti nexu ad externam pacem obtinendam Pontifici adhærescere, Nec audere, aut ausurum Papam controversias, quantumcunque graves decidere, nec obsequium inventurum esse: sic enim condemnatos licet, *Escobaris, Lessii* & *Caramuelis* libros, nihilominus manere, & rejecta dogmata vigere. *Cap. 6.* fanaticorum originem Protestantium doctrinæ objectam, in adversarios retorquet: ab illis enim visiones & apparitiones ad tuendos errores expeti, curiose indagari, & sub levi prætextu probari. In vita Monastica atram bilem sive melancholiam frequenter gigni, & ad visiones eliciendas foveri: apud Protestantes helleborum visionariis proponi. Nec novum *Enthusiasmi* malum esse. Ad *Hieronymum* provocat, tam doctum & acrem Virum, qui tamen in vita *Hilarionis* & *Pauli* Eremitarum ea scripserit, quæ insulsissima *Sanctorum Legenda* ineptiis vincant. Nihil absurdius esse apparitionibus *Theresiæ, Carmelitarum reformatricis,* quas tamen *Arnaldus Andillius* Gallice vertere sustinuerit. Fuisse longe ante reformationis tempora *Franciscanos spirituales*, decretis Pontificiis vix coercitos; fuisse *Flagellantes*, *Begardos*, *Turlupinos*, aliosque; *Johannem Parmensem* æterni Evangelii venditatorem, seculo 13 vixisse, nec multo post *Christianum Rosacrucium*, cujus dogmata in libro, cui nomen *Fama*, ineunte hoc seculo resuscitata fuerunt. Fanaticis accensendos etiam esse *Theologiæ Mysticæ* scriptores, *Schonovium*, *Taulerum*, *Rusbrochium*, *&c.* nec *Lutheranis* annumerandum autorem *Theologiæ Germanicæ*, Libertinismi, ut putat, semina continentem: imo a Luthero rejectum fuisse *Lojum* quendam, *Antverpiæ* postea combustum. Pro Enthusiastis etiam habet in Belgio plurimos ante Lutherum, *Coppinum*, *Quintinum*, alios: sed & Monachorum quorundam fundatores; tum S. *Brigittam*, & *Catharinam Senensem*,

Tandem etiam in *Xavierum*, præter vere Sanctorum exemplum in orbe, ut ait, vagantem, & se fictis miraculis ostentantem, vehementer invehitur. *Cap. 7. Marotum* inter Doctores reformatos non agnoscit, nec psalmos in Protestantium gratiam aut usum, sed ut Poetam, in aula Francisci I Regis, composuisse scribit: hosque prius a Catholicis, quam a Reformatis cantatos, imo censura probatos, & cum privilegio Regio editos aliquando fuisse. Maroti mores non defendit, negat tamen illum ob adulterium Genevæ fustibus cæsum. Objicit cantiones ineptas, aut profanorum carminum tonis accommodatas; Psalterium Latinum Breviarii ex corrupta Græca versione translatum, & *Antonii Godavii* paraphrasin a sensu Spiritus Sancti multis locis recedentem. *Cap. 8.* pro Beza acriter pugnat, excusato inprimis carmine juvenili, quod Maimburgius Bezæ objecit, *Florimundi Remondi* calumniam secutus. *Cap. 9.* retorsionis loco turpissimos *Aretini* & *Johannis Casæ* libros opponit; tum quæ *Casuistæ* v. g. *Thomas Sanchez*, & ex veteribus, *Burchardus Wormatiensis*, aliique scripserint, lectu horrenda. Impuros vero Cleri mores ex auctoribus ante reformationem, & ex ipsius Maimburgii *de declinatione Imperii* testimonio taxat. *Cap. 10. Annæ Burgii* Martyrium ex Thuano, & aliis argumentis defendit. Digreditur inde *Cap. 11* usque ad 14, ut evincat veros Christi Martyres tum ob doctrinam & pietatem; tum ob constantiam, tolerantiam, ut & numeri, sexusque & ætatis respectu fuisse, qui ob religionem Reformatam & Lutheranam mortem oppetierint. Nec gloriam hanc Lutheranis denegandam; passos enim esse ob fidei capita, quæ cum Reformatis communia habuerint, nec leviores errores a Deo Martyribus imputari. Certe S. Cyprianum non fraudari Martyris titulo, licet a *Stephano* Pontifice excommunicatum. Exagitat *Martyres Jesuitarum*, præsertim in Anglia & China, allegatis contra eos autoribus Romanensibus: notat etiam *Georgium Cappadocem*, quem in Papatu, Angli præsertim devote coluerint, Arianum fuisse. Persecutionem in Gallia superiori seculo exercitam summæ crudelitatis, & Ecclesiam Romanam immanitatis & impietatis accusat; & Tragicos casus funestasque persequentium mortes, multis exemplis confirmat. *Cap. 15. Calvini* Apologiam facit, & cum Maimburgius putida quædam, a celeberrimis tamen adversæ partis autoribus huc usque confidenter objecta, omiserit, ad excu-

S 3

sanda

ſandam, quæ Calvino imputatur, animi & ſtyli vehementiam reſpondet, protervia adverſariorum irritatum fuiſſe; Deum vero hanc ejus ut & Lutheri vehementiam in bonos uſus Eccleſiæ vertiſſe: multa tamen exaggerata aut afficta. Denique ejus ſeculi & ſcholarum morem hunc fuiſſe, & ex libris controvertentium apparere, ut acribus dicteriis ſe mutuo inceſſerint: nec parcere ſibi invicem hodie Romano-Catholicos; imo *Arnaldum* omnes mortales convitiandi arte ſuperare. Obiter notat, Calvinum ſerius ad reformationis negotium acceſſiſſe, nec inter primos reformatores numerandum eſſe. *Cap.16.* ridiculum eſſe ait, quod Maimburgius objiciat, Calvinum non fuiſſe Theologum: aliter judicare peritiores ex Romana Eccleſia. Exſcriptum fuiſſe a *Salmerone*, laudatum a *Stapletono*, *Paſquierio*, aliis. Scholaſticarum nugarum parum expertum fuiſſe fatetur; ſed has a cordatis Pontificiis ipſis improbari, quos allegat, & barbariem ſeculi ante reformationem libere deſcribit. *Cap.17.* ſingulare eſſe ait, & imperitiæ adſcribendum, quod Maimburgius Calvino Lutherum quoad eruditionem præferat: fuiſſe utrique ſua dona: ſed Lutherum omnium conſenſu in commentationibus S. Scripturæ a Calvino vinci, & hunc ad miraculum literatum fuiſſe. Poſtea *Petri Valdi* laudes ex ipſo Maimburgio repetit; nec pudere debere Calvinum aut Lutherum, ſi quid ex eo aliiſque hauſerint, dummodo (ut confidit,) vera & pia ſint: nova enim non affectaſſe. Inde ad dogmata quædam aſſerenda progreditur, v. g. *de libero arbitrio, de gratia efficaci, de juſtificatione per fidem, de juſtitia imputata, de meritis operum, de virtute Sacramentorum, de fiducia, de poſſibilitate implendi legem divinam, de utilitate votorum*: in quibus omnibus ſententiam Reformatorum ſpecioſe proponit, & reprehendi eam non poſſe exiſtimat. *Cap 18.* ad ea reſpondet, in quibus Lutherum Calvino juſtius, ſive accuratius erraſſe, ſcribit Maimburgius: hanc ejus phraſin exagitat autor, dein ad allegatos errores, quos Lutheranis dogmatibus graviores æſtimat Maimburgius, ſpecialia regerit & ex hypotheſibus Reformatorum explicat: v. g. *de dubitatione, cum fide ſive fiducia conjuncta; de gratia*, an *amitti non poſſit?* an *Deus Pater filium non ſemper generet?* an *Filius eſſentiam ſuam non habeat a Patre, nec Spiritus S. ſuam a Patre & Filio?* an *Pater ſolus ſit Deus per ſe ipſum?* an *Chriſtus dubitaverit de anima ſalute?* *Cap. 19.* imputatum Calvino dogma

gma, quod Deus homines ad damnationem creaverit, calumniæ accusat: refert differentiam *supralapsariorum* & *infralapsariorum*, neque tamen concedit priores illos statuere, quod Deus homines ad damnationem creaverit, aut, non præviso crimine, damnaverit. Calvinum dicit non habuisse opinionem supralapsariorum, & a paucis hanc teneri: minime vero etiam ex hac doctrina sequi quod Maimburgius inferat, nempe ideam de Deo iniquam, multo minus Atheismum; quippe qui ex longe aliis, quam ex conceptu nimiæ severitatis divinæ oriatur. Fatetur tamen supralapsariorum sententiam incommodam esse: rectius adhæreri *Augustino*; quod & Calvinus fecerit, præcipuique ex Scholasticis *Scotus*, *Thomas*, & alii quos citat, quosque Maimburgius incaute cum Calvino damnet. Subjungit quædam de corporis Christi in S. Cœna præsentia, quam dicit spiritualem esse, sed nihilominus realem, ob communicationem omnis virtutis carnis Christi per fidem. *Cap. 20.* ceremonias Ecclesiæ Romanæ, quas extollit, & reformatum cultum sine succo & unctione, sceleti instar, siccam & informem esse Maimburgius dicit, minime ad veram pietatem conducere, sed hypocritis latibulum præbere statuit. Improbat tamen, quod alicubi inter Protestantes (Britanniam intelligit) ob quosdam ritus turbæ excitentur, nec infirmis ex utraque parte parcatur. Mysticas quasdam rituum in Rom. Ecclesia significationes ex autoribus ritualium affert, easque vel ineptas, vel quoniam populo ignotæ sunt, infructuosas esse docet. *Cap. 21.* in statu Ecclesiæ perfectissimo & optimo, qui tempore Christi & Apostolorum, & paulo post fuit, nihil ex succo & unctione, quam Maimburgius tantopere celebrat, reperiri scribit, adductis testimoniis ab adversæ partis autoribus. Originem potius rituum in quibusdam *Judaismo*, plerisque vero *Paganismo* deberi contendit, inter alia ex collatione *apotheoseum* cum *canonizationibus*, *Penatium* aliorumque *Semideorum* cum Sanctis, eorumque imaginibus & cultu. *Denique* aperte adversari Christianæ religioni, quod jugo Judaicorum rituum, sanctis de causis populo illi a Deo imposito, per Christum liberata, sub aliud non minus grave redigatur, & cultus Christianus simplicitate & puritate sua cœlesti, quem speramus, proxime accedens, externis pompis & ritibus in Papatu oneratus, illius dissimilimus reddatur. Præferri igitur merito debere siccam & sceleto similem, sed

piam

pium & purum Reformatorum cœtum, ſucculentæ & fece mundi illitæ Romanorum Eccleſiæ.

Partis primæ Sectio ſive liber ſecundus hiſtoricus eſt, & exponit, quomodo non in Gallia tantum, (de qua fere unice agit Maimburgius,) ſed & alibi ad reformationem perventum ſit. *Cap. 1. Tigurini* ſenatus acta referuntur & probantur; quia religionis cura ad Magiſtratum pertineat, isq; conſilio ſacerdotum & doctorum plusquam 600. adhibito, tempore etiam ultra ſexennium indulto, optimo ordine & circumſpecte proceſſerit; optatque ut ubique eo modo agi potuiſſet. *Cap. 2.* prolixe agitur de reformatione *Genevenſi*, & quædam referuntur, quæ (ut in præfatione auctor jam monuerat) certis ex cauſis in nupera V. C. *Jac. Sponio* edita Genevenſium hiſtoria omiſſa fuerant: inter hæc atrocia de Cleri vitiis & de fraudibus in reliquiis ſupponendis, aut miraculis affingendis. Multa habet de *Farelli, Fromentii* & *Vireti*, qui primi religionem reformatam, (Lutherana tunc vocabatur) Genevę prædicarunt, zelo, eorumque perſecutionibus; populi vero exceſſus turbulentius aliquando agentis, libertate publica, & *Bernatium*, urbis protectorum, autoritate excuſat. *Cap. 3.* hiſtoriam reformationis in *Scotia* a prædicatione & martyrio *Patricii Hamiltonii* qui in Academia *Marpurgenſi* Lutheranæ doctrinæ principia hauſerat, inchoat, & notatis quæ Maimburgius falſo, ut ait, & ad invidiam Scotorum commemorat, usque ad mortem Regiæ matris *Mariæ Lotharingæ* deducit: poſtquam totum regnum Papiſmum excuſſit, nulla violentia, ſed omnium ordinum conſenſu: ſola regina, fruſtra, ut ait, & nullo jure obnitente. Excuſat autem plebem, quod perſecutionibus ab initio irritata, feſtinantius in quibusdam locis ad diruenda monaſteria progreſſa ſit. *Cap. 4. Mariæ Stuartæ*, quam ut Sanctam & martyrem mire extollit Maimburgius, & alii ex earundem partium ſcriptoribus, mores corruptiſſimos eum in modum exponit, ut appareat, quicquid ei mali contigit, non Calviniſmo, ſed ipſius culpæ eſſe tribuendum. *Cap. 5.* de reformatione in *Anglia* agit, *Burnetum* ſecutus contra *Sanderum*, quem nihil niſi calumnias & mendacia compilaſſe notat. Inprimis obſervat, quod doctrina *Wicleſi* nunquam plane extincta fuerit in Anglia, ſed ad Lutheri usq; tempora clam duraverit: idq; probat ex pœnis, quæ plurimis ob illam doctrinam, afflictis tamen erroribus, irrogatæ fuerint. Dein *Henrici VIII* geſta accurate enarrat, & Maimburgii Theologiam notat,

tat, quod Catholicum illum mansisse statuat, qui Pontifici obsequium denegaverit: unde exemplum ostendatur, salva religione Pontificiam autoritatem subruendi. Promovisse vero Henricum reformationis opus etiam per visitationem & destructionem monasteriorum, cum immania religiosorum scelera deprehendisset, & monachorum potentiam debilitare vellet; dein permissa plebi lectione Bibliorum, decretis etiam synodicis, per quæ multa dogmata Pontificia correcta aut suspensa fuerunt: faventibus reformationi *Thoma Crammero Archi-Ep. Cantuariensi*, & *Thoma Cromwello*, Regi a Secretis, postea Essexio Comite. Non diffitetur tamen *Cap. 6*, Lutheri sententiam tunc in Anglia receptam, sed *Zuinglianam a Petro Martyre* postea, sub Eduardo VI introductam fuisse. Regis hujus historiam, atque absolutæ sub illo reformationis recenset, notatque, omnia sine cæde & sanguine peracta fuisse, consentientibus aut dissimulantibus Episcopis. *Cap. 7.* inauditam Mariæ Reginæ crudelitatem in Protestantes, optime licet de ipsa meritos, etiam marito *Philippo Hispaniarum Rege* & *Reginaldo Polo Cardinale* Pontificis Legato non satis probante, exercitam describit, administris potissimum *Gardinero Wincestriensi* & *Bonnero Londinensi* Episcopis. *Crammeri* martyrium refert, & ut rejecta, quam spe veniæ ei extorserant, palinodia, dextram suam, Scævolæ exemplo, rogo impositus, prius ipse combusserit. Dein quæ mortua *Maria* Elisabetha ad perficiendam reformationem placide & sine sanguine peregit, indeque diversum utriusque religionis genium explicat. Tandem etiam *Eboracensis Ducissæ* declarationem, quam Maimburgius historiæ suæ adjecit, nihil sani continere, & verisimile videri ait, eam illius pœnituisse, cum biduo post moreretur. *Cap. 8.* deducitur, motuum causam in Belgio minime Calvinismo tribui potuisse: sed eos ex rationibus politicis, ob violata provinciarum privilegia excitatos fuisse, culpa *Granvellani* potissimum; quod probat ex autore Gallo Protestantibus minime amico, & clerico, cui nomen *Le Laboureur, in addit. ad memorialia Michael. Castelnavii.* Notat etiam ex *Meterano*, ab anno 1522 usque ad tumultum bellicum Anno 1567, magnam jam copiam Reformatorum in Belgio fuisse, & plus quam quinquaginta hominum millia religionis causa per varia suppliciorum genera periisse. Religionis itaque initium non a libero exercitio, sed a professione, licet inter persecutiones numerandum esse

esse: secus si fiat, Christianismi principium in seculum quartum collocandum fore. Ex eadem ratione *Cap. 9.* probat, minime verum esse, quod adversarius tradat, violentis modis reformatam doctrinam in Gallia stabilitam fuisse; cum ne unicum quidem exemplum afferri possit, quod aliquis ad religionem hanc amplectendã metu mortis, aut alia vi, quali Romana Ecclesia utitur, coactus fuerit: neque ante annum 1560 arma sumta, cum tamen ab anno 1521 Lutheri doctrina in Galliam delata plurimos sectatores jam invenisset, & multi ob eam ad supplicia raperentur, ut adeo in sanguine Martyrum ad veteris Ecclesiæ exemplum Protestantium religio stabilita fuerit; & anno 1559 ante bellum postea exortum jam plusquam 2000 cœtuum numerarentur, ita ut etiam synodo Nationali Lutetiæ celebrata confessio fidei conscriberetur, qua adhuc Reformati utuntur. Cæterum regulam, quod sine permissione publica Evangelium prædicari non debeat, repugnare juri divino, & exemplo Apostolico: nemini enim id prohiberi posse, qui morte luere veritatis prædicationem velit. Dein *Cap. 10.* usque ad *21 seu ultimum*, prolixe ostenditur, quam injuste & subdole bellorum civilium, per annos 40 in Gallia gestorum, calamitas Reformatis tribuatur; cum vel ex scriptoribus Romanarum partium constet, causas bellorum istorum vel omnes, vel saltem præcipuas & plurimas, politicas fuisse; *Ligæ* potissimum, cui *Catholicæ* & *sanctæ* nomen fecerant, quamque ne Maimburgius quidem nunc, cum victrix pars *Borbonia* regno potiatur, probare audeat, imputandas. Notanda est singularis & nova, ex scriptore quodam superioris ævi eruta nomenclatura vocabuli *Huguenotorum*, quæ ab *Hugone Capeto* deducitur, quod hujus posteri Borbonii adversus Guisiorum Caroli M. genus jactantium prætensiones, a Reformatis defensi fuerint. Observari etiam meretur, quod *Cap. 15.* ex historia Ecclesiastica Reformatorum, & ex Synodorum decretis allegat, improbatam fuisse plebis licentiam, quæ imagines sine Magistratus autoritate per tumultum sustulerit. Videatur etiam *Cap. 17*, ubi disputatur, num omnia bella religionis causa suscepta, injusta sint; & quatenus liceat pro Christianis populis alienæ ditionis, injusta persecutione oppressis, arma sumere.

Xxx CON-

CONTROVERSES FAMILIERES, OU les Erreurs de la religion P. R. &c.

id est,

Controversiæ familiares, sive errores Religionis prætensæ Reformatæ, refutati ex Scriptura, Conciliis & Patribus.

Lutetiæ Anno 1685 in 12. apud Ant. Dezallier.

AUtor *Provinciali Jesuitarum in Aquitania*, in approbatione titulo libri subjuncta, dicitur *Johannes Leonhardus de Fenis, ex Soc. Jesu.* Utitur forma Dialogistica, & magno cum rigore id agit, ut Reformatos hæreseos & impietatis reos sistat. Itaque *parte prima, cap. 1. usque ad 5.* vitam æternam illis abjudicat, quod non servent mandata Dei, & servari posse negent; quod fidem & conscientiam suam, neque ex verbis, neque ex sensu sive consequentia Sacræ Scripturæ firmare possint; quod plane careant Scriptura, quia testimonium Ecclesiæ rejiciant; quod contraria Scripturæ doceant; quod eam corruperint & versiones mutaverint. *Cap. 6. & 7.* Ministros sive Pastores illorum non a Deo, sed a Diabolo missos contendit. *Cap. 8. 9. 10.* dogmata quædam aggreditur, quæ Deo & rationi adversari, & per quæ ad omnia vitia homines impelli, ab operibus vero bonis, virginitate præsertim, removeri ait. *Cap. 11.* Fœminis honestis deserendum esse Reformatorum cœtum suadet, tum ob alias causas, tum ob hanc, quod matrimonia ob adulterium dissolvenda statuant, & sic in maritorum potestate sit, commisso cum aliquo scorto crimine, conjugii vincula quoties velint rumpere. *Cap. 12.* narratis, quæ *Lutherus* & alii *Philippo Hassiæ Principi* circa admittendam pellicem olim suaserint, Polygamiam a Reformatis probari non veretur asserere. *Cap. 13.* Pastores, quique eos sequantur, statuit esse hæreticos, quia Ecclesiam, quæ tempore reformationis vera fuerit, deseruerint. *Cap. 14.* relata Synodi *Dordracenæ* autoritate, a Reformatis agnita, sequi dicit, Ecclesiæ Romano-Catholicæ judicium longe magis agnoscendum fuisse. Applicat hoc *Cap. 15.* ad Concilium Tridentinum. *Cap. 16 & 17* loca Calvini in plurimis articulis adducit, in quibus fateatur,

teatur, Ecclesiæ priorum seculorum ad *Gregorium* usque *Magnum* doctores eadem statuisse, quæ Romano-Catholici statuant, & sic semetipsum suosque sectatores innovationis reos faciat. *Cap. 18.* refert, Bezam in colloquio *Posfiaceno* negasse præsentiam Christi in S. cœna, eandem tamen affirmari, aut saltem non improbari decreto Synodi *Carentonensis* anno 1631; ex qua contrarietate manifestum sit, apud Reformatos non esse fidem Christianam, quia sermo eorum non sit, *est, est, non, non.*

Parte II *Cap.1* certitudini salutis, quam Reformati sibi promittunt, contradicit, quia non habeant fidem, nec securi esse possint de perseverantia, nec sint in Ecclesia. *Cap. 2.* tutius esse ait majorem numerum, & nomen Catholicum sequi, inprimis quod Reformati fateantur, salvari etiam posse homines in Ecclesia Catholica. *Cap. 3 & 4.* prolixus est, ut Reformatos extra Ecclesiam ejiciat, quia fuisse Ecclesiam oporteat ante reformationem, nisi Christo contradicere velint, invictam & perpetuam Ecclesiam promittenti. Illam ipsam autem esse, quam Reformati deseruerint; quo argumento multos conversos esse jactat. Addit & alia de *visibilitate Ecclesiæ, de novitate schismatis, de moribus Lutheri, Calvini, Bezæ*, ex acerrimis eorum insectatoribus desumta. Addit non pauca de dissensu inter Protestantes, qui se invicem hæreseos accusent. Dein ad firmandos articulos controversos pergit, agitque *cap. 5 & seqq.* de *imaginibus*, de *invocatione Sanctorum & Angelorum*, de *reliquiis*, de *festis*, de *justificatione*, de *remissione peccatorum*, de *meritis & libertate arbitrii*, de *purgatione*, de *satisfactione & indulgentiis*, de *confessione*, de *votis & cœlibatu:* omnia, qua potest, ut orthodoxa & sancta adstruens.

Parte III *Cap. 1, 2, 3.* sententias Romanensium de *Eucharistia, transsubstantiatione, & Missa* solitis argumentationibus defendit. *Cap. 4* tractat de *usu linguæ Latinæ in Sacris*, & de *lectione Biblica*, quam non vetari ait. *Cap. 5* propugnat *communionem sub una*; *Cap. 6, traditionem*; *Cap. 7 primatum Petri, & necessitatem capitis visibilis, & autoritatis definitivæ*, quam ab ipsis Reformatis contra *Independentes* asseri dicit. Denique ad dicta quædam præsentiæ reali, & transsubstantiationi potissimum opposita, responsiones subnectit.

An in toto hoc libro, præter illa, quæ inter tot scriptores polemicos per sesqui seculum ventilata sunt, novum & singulare aliquid

quod refutationem mereatur, propositum sit, expendent, qui id operæ pretium esse putaverint. Nobis librum non examinantibus, sed pervolventibus, cum trita & sæpissime vulgata occurrerent, summa capita excerpsisse & indicasse sufficiens visum est. De exemplis vero novarum in Gallia conversionum, & de convictione ministrorum reformatorum, a *controversistis*, quos vocant, in provinciis & civitatibus constitutis, præsentes rei testes judicare poterunt.

JOHANNIS CARAMUEL, EPISCOPI Viglevanensis, Comitis Zemidæ &c. Leptotatos, Latine Subtilissimus, de nova Dialecto Metaphysica.

Viglevani Anno 1681. in fol.

INter varia scripta, quibus jamdudum Autor inclaruit, hoc est unum e primis simul & postremis, si ad diversa, quibus delineatum, conscriptum, & evulgatũ est, tempora respiciamus. Librum enim hunc, quem (*pag. 2.*) *ante quadraginta aut plures annos conceperat*, edidit demum, *postquam jam* (*pag. 37*) *a quinquaginta annis vel pluribus professus fuerat Theologiam*; hactenus nimirum hæsitans conscientia novitatis & metu Censorum; & adhuc *timide audax aut audacter timidus* (*pag. 6.*) quando eum evulgavit. Continet autem ille novam Dialectum Metaphysicam aut Scholasticam (*pag. 2.*) qua conceptus ambigui & obscuri Metaphysicorum & Theologorum Scholasticorum, inprimis Thomæ Aquinatis, distincte ac perspicue proferri & intelligi possint. Nova in hunc finem nomina & verba in Dissertatione prima Metalogica formantur & exponuntur; in secunda Philosophica, & tertia Theologica variis quæstionibus applicantur; quæ est totius hujus Operis *οἰκονομία*. Verbum, stylo Logicorum, est vel substantivum, vel adjectivum. Utrumq; assumitur, sed diversimode tractatur. Verbum enim substantivum (*Sum*) distinguitur a novis quinq; Verbis, *Sam, Sem, Sym, Sqm, Sμm*, ita, ut illud nihil denotet aliud, quam τὸ Esse *generice*, hæc specifice: *Sam*, habere essentiam; *Sem*, habere existentiam; *Sym*, habere æternitatem simultaneam; *Sem*, habere actum physicum; *Sμm*, habere aliquam durationem. Ne vero quis tertium [*Sym*] cum vulgato Conjunctivo (*Sim*) confundat, scribitur illud per y; quemadmodum quin-

tum (*Sum*) conjugatur, *sus*, *sat*, ut a vulgato (*sym*, *et*. *est*) distingui possit. Deinde quinque illa nova Verba inflectuntur per omnes modos; ita ut in infinitivo (qui frequentissime in exemplis occurrit,) sam habeat *sare*; sem *sere*; sym *syre*; som *sore*; sum *sure*; imo vero conjugantur etiam passive, sed tantum in tertia persona: *satur*, habetur essentia; *setur*, habetur existentia; *sytur*, habetur æternitas simultanea; *sotur*, habetur actus physicus; *sutur*, habetur aliqua duratio. Cum autem hæc ipsa verba (sam, sem, sym, som, sum) non significent active transitive: huic defectui consultum fuit per alia quinque verba derivativa: *Samo* (a Sam,) *semo*, (a sem,) *symo* (a sym) *somo* (a som,) *sumo* (a sum,) quæ significant active ac transitive, *dare aut communicare essentiam, existentiam &c.* Et sicut per imitationem vulgati verbi substantivi (sum) formata sunt quinque illa sam, sem, sym, som, sum, ut perfectos essendi modos exprimant: ita ad imitationem horum ipsorum alia quinque nova verba finguntur: *saim*, *seim*, *syim*, *soim*, *suim*; quibus modi essendi imperfecti, videlicet essentia aut existentia imperfecta &c. designentur. In verbis Adjectivis hæret circa participia; quæ sunt vel usitata vel nova. Ab usitatis deducuntur Abstracta nova: ab amaturus, *amaturitas*; ab amandus, *amanditas*. Nova derivantur ipsa a tertia persona pluralis numeri in omnibus temporibus Indicativi & Conjunctivi Modi; ab Amant, *Amans*, *Amatus*; ab Amabant, *Amabans*, *Amabatus*; ab Amaverunt, *Amaveruns*, *Amaverutus*; ab Amabunt, *Amabuns*, *Amabutus*; ab Ament, *Amens*, *Ametus*; ab Amarent, *Amarens*, *Amaretus*; ab Amavissent, *Amavissens*, *Amavissetus*; ab Amaverint, *Amaverins*, *Amaveritus*. Et ne quis forte conqueri possit de inopia novorum hujusmodi Participiorum, eorundem quoque deducuntur contracta a contractis Præteritis & futuris: *Amaruns & Amarutus* ab Amarunt; *Amarans & Amaratus* ab Amarant; *Amarins & Amaritus* ab Amarins; *Amassens & Amassetus* ab Amassent. Hæc Participia ita se habere putat Autor *pag. 27, ut tametsi simpliciter necessaria non sint, ad magnum tamen Metaphysicæ dialecti splendorem & ornatum conducant, si illis aliquando utamur.* Quod ut facilius credatur, non profana, sed sacra exempla *pag. 36.* adducuntur. Quando enim *Matth. cap. 1. v. 19.* Vulgatus legit: Joseph autem, Vir ejus, cum *esset* justus & *nollet* &c. & Arias Montanus, per participia: Joseph autem, Vir ejus, justus *existens & non volens*; Dialectus Meta-

 phy-

physica dicit: Joseph autem, Vir ejus, *essens* justus & *non vellens*. Quando *ibid. cap. 2. v. 9.* Vulgatus scribit: Qui cum *audissent* Regem, abierunt; & Arias Montanus per participium: Illi autem *audientes* Regem, profecti sunt; Dialectus Metaphysica vertit: Illi autem *audivissentes* Regem, profecti sunt. Quando *Job. ult.* Vulgatus habet: sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui *scribendi* sunt, libros; & Arias Montanus per participium: sunt autem & alia multa, quæcunque fecit Jesus, quæ si scribantur ad unum, nec ipsum arbitror mundum capere posse *scriptos* libros; Dialectus Metaphysica interpretatur: sunt autem & alia multa, quæcunque fecit ipse Jesus, quæ si scriberentur singillatim, ipsum arbitror mundum non posse capere libros *scriberetos*. Longe vero major usus tribuitur novis verbis: Sam, sem, sym &c. Nam hæc aptantur vexatissimis quæstionibus, e. c. an Materia Prima habeat *Sare* (essentiam?) An *sere* (existentiam?) An mundus, si ab æterno fuisset a Deo productus, habuisset *Syre* (æternitatem simultaneam?) An entia rationis habeant *Saire* (essentiam imperfectam?) &c. Ubi non negamus, si ad res ipsas respiciamus, non pauca notatu digna pro iis qui his studiis delectantur, inprimis in dissertatione tertia, quæ Theologica dicitur, ingeniose immisceri; an vero novis hisce vocabulis tanta insit vis, ut quod putat Autor, nuda veritas, omni ambiguitate exclusa, statim concipi possit, judicet, qui velit: quemadmodum non nostrum, sed Pontificii, *Humani Erdemanni*, personati Scriptoris, judicium ex ore Viri, quem vocat, Eximii est in *AntiCaramuele pag. 16. Caramuelem habere ingenium ut octo, eloquentiam ut quinque, judicium ut duo.*

TIBERE, DISCOURS POLITIQUES sur Tacite du Sieur de la Motte Josseval d'Aronsel.

hoc est,

Tiberius seu Discursus Politici in Tacitum Domini de la Mothe Josseval d'Aronsel.

Amstelod. typis Elzevirianis Anno 1683 in 4.

Taciti

TAciti gravissimi annalium conditoris tanta semper autoritas apud eruditos & existimatio fuit, ut veterum scriptorum nemo sit, in quo vel enarrando vel interpretando tot literarum notitia illustres viri fuerint occupati. Ex omnibus tamen illis, qui ejus libris operam impenderunt, vix duos invenias, qui eodem consilio ducti sint, aut idem commentandi genus elegerint. Cujus rei rationem Dn. de la Mothe in præfatione Tiberio suo præfixa prolixius evolvit, ac inde quid a se in novo isthoc opere post tot in Tacitum commentarios præstitum sit, edisserit. Selegit autem ipse solos sex priores annaliũ libros observationibus politicis illustrandos, & a Romanorum Monarcha tertio, cujus isti vitam describunt, tractatui nomen imposuit. Instituti ratio & rerum, quæ traduntur ordo, haud parum convenit cum methodo, qua antehac Pius Mutius *considerationes super Tacitum Italicas* conscripsit. Nimirum in capita divisum opus primo subinde loco textum Taciti Latinum, qui dictum aliquod aut factum ad vitæ civilis institutionem pertinens recenset, pro titulo exhibet. Quæ postmodum in argumentum quodvis propositum Autor disserit, ea magnam partem ejusdem Taciti sunt, e scriptis ipsius passim collecta, ac continuo orationis cursu ita apte connexa, ut Tacitus velut sui ipsius interpres producatur. Sub cujusque capitis finem recentioris historiæ exempla conferuntur, quo loco Autor inprimis Ludovici XI, quem Galliæ Tiberiũ vocat, res gestas & imperandi arcana examinat. Placuit autem patrio sermone agere, ac proinde Gallicis literis mandare, quæcunq; Tacitus Latine dixit. Ubi potuisset quidem autor opera Triumvirorum suæ nationis uti, videlicet Rudolphi le Maitre, Dominorum de Chamoallon & Ablancour, nisi ipse mentem potius Taciti, quam verba exprimere studuisset. Hinc varias etiam lectiones ac interpretum controversias fere semper præteriit, iis solis quandoque, sed breviter annotatis, quæ sensum aliquem integrum pervertere videbantur. Omni enim studio ad id unice incubuit, (nec sane perdidit operam,) ut ideam boni principis ex iis exsculperet, quæ in Tiberio, etiam quum malus autore Sejano esset, laudem merebantur.

FRANC. ZYPÆI, IN ALMA UNIVERSItate Lovaniensi Medic. Licent. & Anatomia tam sine, quam cum sanguinis effusione, ad normam magni Bilsii Professoris, Fundamenta Medicinæ Physico-Anatomica.

Bruxellis ap. Ægid. t'Serstevens 1683, in 8.

INdefesso non minus Chymicorum quam Anatomicorum atque Physiologorum labore atque studio cum hoc, quod colimus, seculo adeo mirabilis Medicinæ contigerit Metamorphosis, ut multa, quondam pro veris habita, nunc ridicula evaserint, ac de quibus Antiquitas ne quidem somniavit, in lucem hactenus prodierint: Autor, non ingratas Lectori futuras sibi persuadens has Institutiones Medicas, eas publico destinavit, velut tales, quæ novis Anatomiæ inventis ac Philosophiæ modernæ a se sint adaptatæ, ac phænomenorum multorum, secundum Neotericorum plerorumque hypothesin mechanicam, explanatione exornatæ, omissis, aut ad minimum rejectis iis, quæ Medicinam obnubilant ac tyrones confundunt. Partium, quibus omnem absolvit tractationem, constituit sex, quarum prima de Medicina in genere agit, reliquæ Physiologiam, Hygieinen, Pathologiam, Semioticam & Therapeuticam exponunt, satis quidem accurate & secundum methodum præceptis ejusmodi adæquatam. Inter alia, ubi Lactis naturam ac productionem investigat, quamvis hujus materiam, seu chylum per arterias mammis adduci sustineri queat, ductui tamen thoracico hincque ad mammas derivatis surculis idem munus deferendum esse per autopsiam evincere satagit, qua in caniculis lactantibus ramos lacteos ex systemate lumbari ac ductu thoracino ad mammas distribui, aliquando advertit, illo sc. modo, quem pro invisibilibus alias lacteorum & lymphaticorum ramulis pervestigandis ac deprehendendis sibi peculiarem, ex admirandis istis magni *Bilsii* Secretis, in sola Lovaniensi Universitate asservatis, & a Serenissimo Parmarum Principe tunc temporis Flandriæ ac Brabantiæ Gubernatore sibi concessis, possideat. Ubi in parte Therapeutica, de indicatorum atque remediorum, v. g. purgantium, sudoriferorum, venæ Sectionis, cucurbitularum &c. usu disserit, illorum ætiologias seu agendi rationes mechanice satis explicat. Illud nihilominus mirari

cogi-

cogimur, cur Bilsii illius, cujus Anatomiæ cruentæ æque ac non cruentæ fundamenta sua se superinstruxisse asserit, inventorum & paradoxorum, v. g. de labyrintho ductus roriferi, motu lymphæ seu roris a centro ad peripheriam, de ductibus Mosch ad Renes, nullam fecerit mentionem; vasorum Lacteorum usum juxta Asellium & Peequetium admiserit &c.

OBSERVATIO CIRCA LONGITUDINES locorum quorundam in Tab. Geographicis non satis accurate determinatas. Ex Transactionibus Philosophicis Anglicanis n. 143 excerpta.

Quantopere non raro in designanda locorum longitudine Geographi a veritate aberrent, id & olim pluribus exemplis comprobatum, & nova nuper observatione in Insula S. Laurentii patefactum fuit. Solet huic Insulæ communiter 75 æquatoris gradus tribui; in tabulis etiam antiquioribus ipsa fere a 78 gradu incipit & in 88 usque porrigitur. Majorem tamen hanc latitudinem vera esse quidam Dn. Heathcot, Anglus, Chirurgus navis onerariæ in istas regiones euntis, occasione Eclipseos Lunaris, quæ d. 19 Aug. 1681 accidit, detexit: legiturque ejus demonstratio in Transactionibus Philosophicis Londinensibus, postquam fuerat Societati Regiæ a Clarissimo Mathematico Dn. Flamstedio communicata. Quieverat nimirum navis in sinu quodam australi Insulæ S. Laurentii, ad eam partem, quæ Lusitanis Terra del Gada dicitur. Illic dispositis in littore mathematicis instrumentis, adhibito etiam vice horologii pendulo, cujus vibratio una minuto secundo respondebat, cœpit eclipsin laudatus Dn. Heathcot observare. Et simul ac animadvertit extremam corporis lunaris superficiem umbra tegi, ad metiendum Procyonis altitudinem ipse se paravit, datis interim amico his partibus, ut vibrationes penduli accurate numeraret, quæ inter initium eclipseos & tempus visæ altitudinis stellæ fierent. Distantiam Procyonis ab horizonte invenit 25°, 30′; Vibrationes autem penduli fuerunt 140, quod est 2′, 20″ temporis. Postero die altitudinem Solis meridionalem metiens, loci latitudinem reperit esse 19°, 29′. E quibus omnibus denique collegit, tempus observatæ stellæ fuisse horam matutinam quartam cum 58 minutis primis; & subtractis inde duo-

bus minutis primis & 20 secundis, eclipsin hora quarta 48′, 40″ incepisse. Si jam conferatur tempus, quo eadem eclipsis Lunaris Londini initium sumsit, quodque juxta calculum Dn. Flamstedii fuit hora matutina prima 50′, 40″; ac differentia duorum temporum in gradus commutetur: constabit clare, longitudinis Londinensis ab illa Insulæ S. Laurentii differentiam haudquaquam tantam esse, quantam Geographicæ chartæ faciunt, sed $7\frac{1}{2}$ gradibus minorem.

Simili modo Eclipsin lunarem anni 1682 die $\frac{1}{2}\frac{1}{1}$ Februarii Londini cœpisse observatum fuit hora noctis nona, minuto duodecimo: at Lisbonæ visa est initium sumere hora octava, minuto 31. E qua differentia iterum longitudo Lisbonæ invenitur, haud parum ab ea, quæ vulgo statui solet, discrepans: uti id in Transactionibus philosophicis Anglicanis Mens. April. 1683 ad calcem annotatum est.

Mirum autem nemini videri debere, locorum adeo dissitorum distantiam intra tam laxos certitudinis terminos consistere, vel observationes earundem harum eclipsium, Gedani, Londini, Lipsiæque habita, & Actis superioris anni, mens. Jan. Apr. Aug. Sept. exhibita, fidem faciunt. Ex earum enim comparatione, sive initia initius, fines finibus, aut momenta alia similibus conferas, liquidum est, intervalla locorum memoratorum contractiora esse, ac Geographorum etiam accuratiores catalogi aut mappæ volunt: adeo ut Londini & Gedani distantia observata sæpius $1\frac{1}{2}$, aliquando duobus integris gradibus; Lipsiæ vero & Gedani dimidio gradu minor sit ea, quam chartæ Tabulæque exhibent Geographorum.

APOTHEOSIS VEL CONSECRATIO HOMERI, sive Lapis antiquissimus, in quo Poetarum principis Homeri consecratio sculpta est, Commentario illustratus a Gisberto Cupero.

Amstelodami, apud Henricum & viduam Theodori Boom, 1683, in 4.

QUemadmodum magna semper eorum, qui & illustri ingenio & eruditione multijuga inclaruerunt, tam ante quam post fata fuit veneratio, ita Homerus potissimum, tanquam fons parensque

omnis

omnis sapientiæ, non exquisitis tantum elogiis, sed & statuis honoratus, æri incisus, ex eodemque metallo conflatus, tandemque inter Deos ipsos fuit relatus. Luculentissime hoc ostendit vir & magnæ dignitatis, in illustrissimum quippe præpotentium Fœderatorum Belgarum consessum cooptatus, & doctrinæ prorsus inusitatæ *Gisbertus Cuperus* hoc libro, non ita pridem evulgato. Producit enim in eo post auctores, qui statuas Homero positas attestantur, nummosque cusos imaginem ejus exhibentes, & templa in honorem ejusdem structa, etiam *Marmor* singularis ac perantiqui operis, quo Deus a Gentilibus factus atque in cœlo fuit positus. Repertum illud in agro Ferentino, qui hodie Principum Columnensium est, & vulgo Frattochia nominatur. Qui locus cum secessus Imperatoris Claudii olim fuerit, non absurde colligunt eruditi, Homerum, cujus lectione valde delectabatur hic Cæsar, & ex quo versus multos pro tribunali sedens allegare consueverat, solenniter abs eo hoc ipso marmiore fuisse consecratum.

Hoc uti multa præ se fert antiquitatem eruditam spirantia, ita *TAB.* *Latio* illud suo inferre ATHANASIUS KIRCHERUS, celeberrimi *XIV.* nominis Jesuita, non dubitavit. Videtur autem ipsi (ut explicationem ejus, quæ extat a fol. 81, usque ad 87, in compendium redigamus) supremo monumenti ἀποθεώσεως ordine *Jupiter* Parnasso monti insidens, sceptro una cum Aquila assistente conspicuus, qui facie conversa ad Musas, pro apotheosi Homeri veluti supplicantes exaudiat. Sex autem Musis seu Gharitibus cum sit circumstipatus, has totidem civitates esse censet apotheosin efflagitantes; Kirchero siquidem nihil aliud exhiberi in primo ordine videtur, quam legitima *Gratiarum* apud Jovem de Homero in Deorum numerum recipiendo supplicatio. In secundo ordine quæ *prima* apparet figura, Kirchero Poesis est, lyram sinistra, plectrum dextra tenens: *secunda*, quæ globum manu indicat, metrum Homeri videtur denotare, quo mundi opificium, & omnia, quæ in eo sunt, divino afflatu quodam descripta cecinerit; *tertia* rupi ambabus innixa manibus, velut ecstasi quadam abrepta divinos Homeri labores contemplatur: quod *quartam* & *quintam* attinet, in antro quæ conspiciuntur, prior lyram Orphicam læva tenet, dextra plectro instructa; posterior Iliadem monstrat, in qua amores, Deorumque omnium, quorum symbola, arcus & pha-

retra sint cum fasciis, laudes & facta decantentur. Vir, qui abaco insistit, *Flamen* Kirchero est, dextra volumen tenens, sinistra pectus premens, & conversa ad Deas facie sententiam exspectans, promtumque pariter se exhibens ad sacrificia Ægyptio more Homero faciendo; id quod colligit ex duabus facibus accensis & Tautico Charactere, proprio Ægyptiorum in sacris faciendis symbolo, seu cruce ansata, aris templisque Niloticis hinc inde insculpta, omnibusque Ægyptiorum numinum manibus inserta. In tertio ordine, in quo executivam Jovis de consecrando Homero sententiam repræsentari putat Kircherus, abs eodem primum considerantur quatuor virgines sub forma *Charitum* adumbratæ: ἈΡΕΤΗ, ΜΝΗΜΗ, ΠΙΣΤΙΣ, ΣΟΦΙΑ. Hæc enim quatuor potissimum esse ait, quibus mundum in admirationem Homerus rapuerit. Has quatuor aliæ sequuntur, ΚΩΜΩΔΙΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΠΟΙΗΣΙΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ; in quibus & ipsis Homerus excelluerit. Propter has itaque virtutes sacrificio hecatombes vel centum boum videtur honoratus, ob figuram bovis aræ impositam, thus item & thymiamata, sympulumque ac pateram, quæ duo a puero afferuntur. Throno igitur qui insidet, *Homerus* tandem Kirchero est, læva sceptrum flore loti insignitum, dextra Iliadis volumen tenens, duobus Geniis throno utrinque assistentibus; qua imagine cum ipsum apotheoseos actum exhiberi Kircherus credat, hunc claudi innuit per duos superioris ordinis Genios, quibus hæc subscripta legantur verba: ΕΤΜΕΛΙΑ, ΚΡΟΝΟΣ, ΙΛΙΑΣ, ΟΔΤΣΣΕΙΑ, ΟΜΗΡΟΣ, ΜΤΘΟΣ, ad denotandum tum dulcia Homeri carmina, tum reliqua Iliadis & Odysseæ opera sub abdito Mythologiæ ratiocinio descripta.

Atque hæc illa Kircheriana vetustissimi marmoris explicatio est; a qua etsi non parum lucis id monumenti acceperit, accuratiorem tamen hominis alicujus eruditi, inque omni antiquitate versatissimi curam desiderare non abs re fuit visum. Id igitur operæ suscepit CUPERUS supra laudatus, & quemadmodum in lectione veterum auctorum, omnique erudita antiquitate ad stuporem usque est versatus, ita multa quoque ad explicandum hoc marmor congessit, congestaque tandem cum universi literarii orbis applausu evulgavit. Huic autem ille, qui montis vertici insidet, barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diademate vel tænia caput cinctus,

ctus, sceptrum sive hastam tenens, nec non comitem habens aquilam, *Homerus* ipse est, isque tanquam novus Jupiter Olympo, non Parnasso, qui biceps est, insidens, & iisdem, quibus Jupiter, insignibus, excepto fulmine, exornatus. Sequuntur hunc *Musæ* dulci vocum concordia ejus, ut Jovis apud Hesiodum, animum demulcentes, varisque vestibus decoratæ. Quæ proximum abs novo Deo locum occupat, *Mnemosyne* videtur, vel *Eupheme*, vel potius *Calliope*: quæ descendentis vel saltantis habitu super antrum pendet, *Erato*, docta quippe saltare, & cithara, quam petit, canere: binas tibias (nisi faces sunt) ad Homerum protendens *Euterpe*: Citharam pulsans *Clio*, vel *Polyhymnia*, vel *Melpomene*: digitum in globum intendens *Urania*, quæ coeli atque astrorum motus scrutatur: quanquam nihil certi statuit Cuperus de his & reliquis, nullo insigni a se invicem distinctis. Novem Musas excipiunt *duæ Virgines* in aditu antri constitutæ. Harum altera, quæ dextrum latus claudit, severior, *Ilias*, altera, quæ sinistrum lætiore vultu, *Odyssea* videtur Cupero. Nam illa vetustior, hæc junior, & Ilias Tragœdiæ, Odyssea Comœdiæ est similis. Argumento præterea ipsi sunt res in medio antri ore atque ad pedes virginum positæ, arcus nimirum & pharetra, quibus bella in Iliade decantata, & pileus, quo peregrinatio Ulyssis in Odyssea descripta, designetur. Ubi quidem non dissimulat, NIC. HEINSIUM uti lyram antro superimpositam, ita arcum quoque & pharetram pro Apollinis insignibus accepisse. Vir basi prope antrum insistens tunica & pallio amictus, qui Kirchero flamen erat ad sacrificandum paratus, Cupero jam *Linus*, jam *Lycurgus*, jam *Homerus* ipse, jam alius quis veterum videtur: Heinsio autem *Pisistratus* est, qui dispersa Homeri scripta in unum corpus collegit: Spanhemio *Pittacus* vel *Bias*, ut patebit postea. Rem isthanc dubiam facit character Tauticus, qui capiti hominis imminet, Ægyptiorum inventum. Sed clariora sunt omnia in segmento marmoris ultimo. Qui enim Olympo modo insidebat *Homerus*, in templo nunc sedet diademate vel vitta casta caput cinctus, manum sinistram ad summam hastam fere extendens, dextra in genu reposita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingiturque filiabus, Iliade & Odyssea (libri enim poetarum *filiæ*, illique horum *parentes* appellari consuevere) atque Ilias quidem armata est *ense* propter bella & cædes; Odyssea vero *aplustre* propter

 erro-

errores Ulyssis tenet. *Mures*, qui prope ὑποπόδιον chartulas rodunt, vel Batrachomyomachiam notant abs Homero scriptam; vel invidos, chartas & famam Homeri, ut mures corium, vellicantes. ΕΥΜΕΛΙΑ coronam ipsi imponit: ΧΡΟΝΟΣ admiratur virum & silentium suadet; ΜΥΘΟΣ pateram tenet & sympuvium: aræ adstat *Bos* miræ, sed tum temporis cognitæ formæ: ΙΣΤΟΡΙΑ ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit: ΠΟΙΗΣΙΣ faces, quæ ignem sacrum accendant extollit: ΤΡΑΓΩΔΙΑ & ΚΩΜΩΔΙΑ præ gaudio & admiratione, quod auctorem patremque suum jam Deum vident, manus tollunt ad sidera; ΦΥΣΙΣ puerili imagine blanditur Virtuti: ΑΡΕΤΗ digito os premit, silentium suadet, increpatque quasi Naturam suas vestes vellicantem; ΜΝΗΜΗ meditabunda plane, memoriasque veterum repetens adstat: ΠΙΣΤΙΣ miratur tanta Homero propter innatam quasi dicendi ac persuadendi vim nunc præbita esse præmia: & denique ΣΟΦΙΑ eandem ob rem velut attonita hoc agmen claudit, oculosque in virum intendit, qui omnium judicio sapientissimus fuit habitus.

His breviter expositis, in latissimum campum quem vasta aperit eruditio, evagatur Cuperus, virtutesque Homeri omnes his nominibus denotatas sigillatim, ex antiquissimis Hellados ac Latii scriptoribus explicat, insertisque hinc inde numismatis, statuis atque inscriptionibus egregie illustrat. Deinde cum & variæ vestium figuræ qua viriles, qua muliebres in hoc marmore exhibeantur, etiam harum peculiarem explicationem subjungit, nec huic tantum marmori, sed & universæ antiquitati plurimum adfert lucis. Sub finem addit amplitudine munerum & doctrinæ copia viri illustris EZECHIELIS SPANHEMII literas, quibus indicavit, Virum illum basi insistentem *Biantem* sibi videri, primarium illud Prienensium decus, idque ob habitum Philosophis Græcis usitatum, & quia operis artifex Archelaus, cujus nomen monti insculptum, fuerit patria Prienensis. Addit etiam doctissimi Abbatis RAPHAELIS FABRETTI (qui hoc marmor in ædibus Columnensibus semel atque iterum cum Marcello Severolio recognovisset) notas, abs Antonio Magliabequio, Bibliothecario Florentino ad promovenda litterarum studia nato sibi missas. Hic in segmento ultimo mulieris, quæ primo loco stat, nomen non legit ΕΥΜΕΛΙΑ, sed ΚΟΥΜΕΝΗ, eoque suppleto ΟΙΚΟΥ-

MENH

MΕNH, intelligitque *Terram Matrem*, *Cybelem*, seu *Rheam*, aut Ægyptiorum *Isidem*, quam & turriferam in hoc marmore deprehendit. ΚΡΟΝΟΣ autem, quod pro ΚΙΡΟΝΟΣ substituit, alatus *Saturnus* ipse est, vel *tempus* vel potius *cœlum* ipsum, significatusque adeo harum duarum imaginum iste: & terram & cœlum in æternitatem Homericorum carminum consentire; emendationes Fabretti alias ut taceamus.

De cætero cum semel occeperit Cuperus abstrusæ atque reconditæ antiquitatis Patulcium quendam agere, non ectypum tantum *Gemmæ Augustææ* a celeberrimo viro Johanne Georgio Grævio sibi missum, in qua Augustus & Livia currui triumphali insidentes, Octavia autem & Marcellus, vel Julia atque Tiberius eidem adstantes exhibeantur, sed & *Numismata antiqua* a Patino, Seguino, Vaillantio, Goltzio, Reineccio, edita aut in gazophylaciis reperta: *Inscriptiones* item & *marmora vetusta* a Smetio, Sponio, Grutero, Reinesio aliisque consignata docte feliciterque elucidat, tandemque colophonem pulcherrimo opusculo impositurus, *utilitatem, quam ex numismatis capere queant Principes*, scito atque erudito discursu exponit.

TRAITE' DU SCORBUT PAR L. CHAMEAU Docteur en Medecine.

sive

Tractatus de Scorbuto. Autore L. Chameau, Med. Doct.

Londini 1683. in 12.

QUantas in Anglia late strages edat Scorbutus tanquam morbus regioni huic præ cæteris endemius, cum observasset tunc temporis Autor noster Gallus, quando cum aliis Protestantibus sic dictis religionis ergo patria relicta eo se receperat, (licet postquam fortunam minus secundam Londini experiretur, Burdegalam repetere, ac ad Pontificios, quo praxin ibi Medicam libere sibi exercere liceret, transire haud dubitarit,) in gratam hospitii remunerationem, præsentem imprimi curavit libellum, quo suppetias quasi ad ulterio-

ulteriorem Scorbuti progressum inhibendum ferre nititur. Scorbutum ipsum non nisi sanguinis dissolutionem esse contagiosam, quæ diu multas corporis partes modo una vice, modo successive, afficiat male, arbitratur, cujus ortum a sale acri & subtili proxime derivat, velut quod aut immediate, aut interveniente sanguinis dissolutione pathemata quævis Scorbuticis familiaria gignat. Cur vero in Anglia frequentiores dentur Scorbutici, ac in Gallia, & cur Angli levamen quoddam hujus mali in Gallia persentiscant, Galli contra Scorbutici in Anglia evadant, ab Aere potissimum, vivendi genere, & demum consuetudine, quæ cum Scorbuto jam infectis in Anglia excolitur, deducit. Differentiam tandem Scorbuti, prout hunc celeberrimus Medicus Anglus Willisius, & cum eo plures alii Medici, in sulphureo salinum & salino sulphureum dispescunt, plausibiliter satis refellit; in cura nihilominus, num calor quidam præternaturalis, an vero obstructiones conjunctæ sint, animadvertendum adhuc esse præcipit, præ cæteris remediis (in quorum præscriptione famigeratissimum Practicum Monspeliensem Barbayrac, Præceptorem quondam suum presso pede sequitur) inprimis Lac ceu verissimum Antiscorbuticum extollens, acria viceversa tantum non penitus velut noxia rejiciens.

ANTIBARCLAIUS, id est, EXAMEN APOlogiæ, quam non ita pridem Robertus Barclajus, Scoto-Britannus, pro Theologia vere Christiana edidit, institutum in gratiam Evangelicorum a L. Ant. Reisero, Augustano, nunc Pastore ad D. Jacobi Hamburgensi.

Hamburgi apud Gothofredum Schultzium, 1683. in 8.

SEctariorum fanaticorumque, quorum Anglia inprimis ferax hoc seculo fuit, pessimi haut dubie *Quakeri* sunt seu *Tremuli*, ob tremorem corporis sic appellati; Spiritu nempe divino se corripi plerique jactitantes, ac ita correpti toto contremiscentes corpore, & quicquid post raptum illum verborum eructant, tanquam oracula divina, Scripturisque sacris longissime anteponenda infrunitæ plebi venditantes.

Tametsi

Tametsi vero dogmata eorum Enthusiastica dudum publicis Theologorum scriptis penitus explosa sunt, mireris tamē, nec in hunc usq; diem patronos ac propugnatores acerrimos isti Quakerorum sectæ deesse. Quos inter vel principe loco referendus venit *Robertus Barclajus*, Scoto-Britannus, qui servum Domini Dei, item servum Jesu Christi se profitetur. Hic enim ut sectam suam, quæ Quakerismus vulgo audit, commendabilem præ religionibus Christianis reliquis redderet, primum *Theses Theologicas* de ea evulgavit, easque omnibus clericis, universis præsertim Doctoribus, Professoribus ac Studiosis Theologiæ in Academiis Europæ versantibus, seu Pontificiis sive Protestantibus legendas excutiendasque obtulit. Deinde cum theses hasce ab aliis, ad Enthusiasmum scilicet propensis, laudatas, ab aliis iisque sanioribus oppugnatas intellexisset, eas novo scripto, quod *Theologiæ vere Christianæ Apologiam* vocat, incrustavit, editumq; in lucem anno 1675 Carolo II, magnæ Britanniæ hodie Regi, dedicavit. Id operis operosum non minus, quam speciosum est, inque tanto a Quakeris pretio habetur atque æstimio, ut obturare id omnium contradicentium ora, neque refutari a quoquam posse sint persuasi. Et sane non nova tantum methodo, sed & novo scribendi genere hoc argumentū a Barclajo fuit pertractatum. Quamvis enim is Scholasticorum non *admiratorem* & *imitatorem*, sed *contemptorem* & *adversarium* in præfatione ad Lectorem se esse fateatur: Theses tamen suas in *Apologia*, non confuse, uti fanatici plerique alii, sed Scholasticorum more, h. e. κατασκευαστικῶς & ἀνασκευαστικῶς propugnat; quippe ecthefes suas non Scripturæ tantum ac Patrum dictis communiens undique, sed ad ea quoque, quæ sectæ suæ vel opposita jam sunt, vel opponi ulterius posse prævidet, pro virili respondens. Neque enim humanæ literaturæ ignarus est Barclajus, qui Quakerorum alias character est, ab ipso Barclajo thesi X requisitus; sed in Philologia, Philosophia, & lectione Patrum non tralatitie, ut totum hoc opus loquitur, versatus.

Tota autem moles Theologiæ Barclajanæ (lubet enim potissima thesium ecthesiumque capita referre breviter) internæ & immediatæ Spiritus revelationi tanquam principio ultimo ac fundamento innititur. Hæc namque ipsi sufficiens est absque externa per Scripturam seu verbum revelatione; hæc objectum quoque fidei est

 sancto-

ſanctorum omnium, qui ſunt, qui fuerunt futurique deinceps ſunt; neque eam ad normam verbi divini (cauſæ videlicet ſuæ diffidens) vult examinari; Scriptura ſiquidem ei ſecundaria, Spiritus vero, ſeu revelationes ab eo factæ primaria fidei morumque ſunt regula. (Intelligit autem Spiritum non eum, qui per Prophetas fuit locutus, ſed privatum ac familiarem, qui examen Scripturæ haud admittit, imo in plerisque contradicit.) Dein, dum a Doctoribus particularitatis quoad gratiam & meritum Chriſti ſe diſſociat, ex carbonaria, quod ajunt, in calcariam incidit, a ſpecioſo illo internarum revelationum lumine occœcatus. Nimirum dum decretum abſolutæ reprobationis damnat, ad alterum extremum non minori cum periculo devergit, univerſalem ſtatuens redemtionem Chriſti, & ſupernaturale aliquod lumen, idque ſalutiferum, cujus operationibus Philoſophi quoque Gentilium ſervati olim fuerint, ſerventurque adhucdum, quibus Evangelium de Chriſto nunquam forinſecus innotuit. In doctrina de juſtificatione, quam ante ſe nunquam tam diſtincte ac luculenter ex Scripturis exhibitam fuiſſe gloriatur, Pontificiorum, Weigelii aliorumque fanaticorum arat vitula, in juſtitia eam interna, non imputativa conſtituens, operaque bona omnia ad ſalutem neceſſaria eſſe contendens; & quemadmodum opera Sanctorum polluta eſſe abnuit; ita poſſibilitatem illis non peccandi tribuit cum Donatiſtis, Pelagianis, Anabaptiſtis ac Pontificiis, quanquam ultro fatetur hic Apologetes, ſe ad ſtatum illum perfectionis ſanctitatisque nondum adſpiraſſe. Requirit præterea, poſtquam ſemel revelationem internam immediatamque Theologiæ ſuæ præſtruxit, internam tantum atque immediatam ad miniſterium vocationem, cultumque divinum non in Liturgiis, precibus, conventibus Eccleſiaſticis, cæterisque ſacris actionibus (has enim carnales vocat,) ſed in ſilentio, ſecretisque Dei inſpirationibus, nec non tremore corporis, a quo & *Quakers* ſectarii illi ſunt dicti, conſtituit. Infantum baptiſmum pro mera traditione humana habet, non alium agnoſcens baptiſmum, quam Ignis & Spiritus. Communicationem & participationem corporis & ſanguinis Chriſti ſpirituale aliquid atque internum eſſe dicit, non ceremoniam, ut loquitur, frangendi panem, Sacramentum corporis Chriſti cum manducatione ſpirituali confundens. Refellit denique titulorum vanitatem hodie nimiam quantum excreſcentem, ut & vo-

biſcu-

bissationem, tuizationem præ illa approbans, capitis item apertionem, ingeniculationem & corporis prostrationem, varietatem & luxum vestium, ludorum ac comœdiarum usum, juramenta inprimis, vindictam & bella. Theologiam hanc suam tanquam vere Christianam deprædicat Barclajus, & veluti sponsam quandam labis maculæque omnis expertem commendat; dumque id agit, non tantum Pontificios, Calvinianos, Socinianos atque Arminianos, sed & Lutheranos stringit, multasque in hos injurias calumniasque evomit, in ecthesi maxime I, VII, IX, XI, XIV & XV.

Quas cum minime tolerandas vindicandasque omnino censuisset Theologus γνήσιος Lutheranus, isque & exilio propter Christum & scriptis in lucem editis clarissimus *L. Antonius Reiserus*, patria Augustanus, nunc Pastor ad S. Jacobi Hamburgensis, justo zelo quodam correptus id laboris suscepit ipse, examenque *Apologiæ Barclajanæ* in gratiam Evangelicorum instituit. Neque id infeliciter. Examinavit enim theses atque ectheses Barclaji omnes, neque heterodoxas tantum ex orthodoxia subvertit, sed &, quid ὕπουλον sub illis, quæ saniores videntur, latitet, detexit; quam sæpe etiam sibi contradixerit Apologetes, quamque frivole inepteque Scripturæ ac Patrum dicta ad incrustanda dogmata sua adhibuerit, ostendit, explosis etiam omnibus, ad objectiones vel ab aliis vel a seipso factas, responsionibus, glossis item cerebrinis, & consequentiis male cohærentibus. Quandoquidem vero in prioribus Barclaji thesibus atque ecthesibus Quakerianæ doctrinæ fundamenta vel maxime continentur, in his quoque diruendis ac destruendis prolixior est Reiserus, quam in reliquis, in quibus eadem aut affinia cum Anabaptistis, jamdudum refutatis, sentit; cumque aliarum quoque religionum assertoribus multa objecerit Barclajus, Reiserus iis tantum, quæ Lutheranos seu Protestantes Evangelicos tangunt, retundendis vindicandisque est intentus. Non diffitetur interim, & suos Lutheranis esse nævos; atque hinc orta non tantum *Gravamina*, sed *pia* multorum doctorum bonorumque in Ecclesia Lutherana esse *desideria*; usum etiam ab abusu in multis, in illis maxime, quæ in II & XV ecthesibus taxantur, discernendum esse contendit. De cætero si non omnia, at pleraque tamen, quæcunque momenti alicujus esse sunt visa, & quibus Apologetes inniti cumprimis in Apologia sua voluit, justo ex-

mine ventilavit, & qua modestia est vir optimæ doctrinæ & vitæ, examen totum Lectoris accurati veritatisque Evangelicæ studiosi judicio censuræque submittit. Attexit etiam sub finem *Henrici Mori*, Theologi Angli, lectu dignissimam ad hanc sectam προσφώνησιν, statuitque cum eo, Quakeros non pauca *Jacobo Bohmio*, Philosopho, ut vocant, Teutonico, debere.

RENATI DES CARTES EPISTOLÆ Pars Tertia.

Amstelod. e Typographia Blaviana, anno 1683 in 4.

QUi Epistolarum Cartesii ad virorum doctorum quæstiones & dubitationes varias solvendas scriptarum priora duo volumina collegit doctissimus *Clerselier*, idem tertium hoc luci exposuit, reservans has ultimo loco, quæ in difficultatibus Dioptricis & Geometricis versabantur, & multum temporis ad delineandas figuras requirebant.

In præfatione Editor Gallus philosophiam Cartesii commendat, ac ex adversariis ejus recenset *Burdinum, Fermatium, Robervallium*, quorum duo priores Dioptricam, postremus Geometriam, primus & tertius quoque Physicas meditationes impugnarunt.

Epistolæ numerantur CXV.

Prima est Apologia Cartesii ad Magistratum Ultrajectinæ Civitatis adversus Voetios, patrem & filium. Conferri potest Ep. 97. & 110.

II usque ad XXII ad Mersennum alioсque ex Jesuitis, agunt de contentione, quæ Cartesio cum eis intercessit, propter theses & disputationes Burdini contra Dioptricam & principia philosophiæ.

XXIV usque ad XXVIII sunt ad Mersennum, partim Hobbesii dubia adversus Dioptricam Cartesii moventis & persequentis, partim Cartesii respondentis.

XXIX usque ad XLVI sunt partim Fermatii ad Cartesium, hujusque responsiones de Dioptrica; partim Fermatii ad Clerselierum & de la Chambre, cum responsionibus Clerselieri & Rohaulti ad Fermatium.

In

In XLVI usque LXXVII Cartesius cum Fermatio, Robervallio aliisque, de variis difficultatibus Geometricis disceptat; ad Principem Elisabetham de Problemate agit: Tribus circulis datis invenire quartum, qui contingat tres illos.

LXXVIII usque ad LXXXVII de vibrationibus tractant, & Aristarchi a Robervallio editi defectus perstringunt.

LXXXVIII est Clerselieri, qui eam afflictam Cartesio prælegit in ædibus D. Montmor, ad refutandas objectiones Robervallii contra motum in pleno factas.

In XC & sequentibus tribus inter Cartesium & Ferrerium Mechanicum de machinis tractatur, ad secanda, terenda & polienda vitra perspicillorum maximopere idoneis, fabricandis. Confer Epist. 96.

In XCIV respondet Cartesius quæstioni Musicæ, quare magis liceat procedere a decima minore ad sextam majorem, quam a tertiis ad octavas.

In XCV proponitur systema novum, ad fabricandum instrumentum musicum, quod sit perfectum.

In C cupit quædam in metaphysica sua Cartesius mutari, ab Arnault melius edoctus; opinionem refellit Angli cujusdam, asserentis reflexionem corporum fieri ideo, quod per organum aliquod ab aliis corporibus, quæ offendunt, repellantur.

CI facit ad illustrationem motus Planetarum, quem non satis in Principiis Philosophiæ descriptum, aliqui desiderabant.

CII aeris gravitatem vindicat.

CIII proprietates magnetis explicat secundum tradita in Principiis Philosophiæ.

CIV rationem inquirit, quæ facit, ut aqua descendat & vinum ascendat in duabus lagenis positis una super altera: refutat eos qui asserunt, corpus aliquod transire per omnes gradus celeritatis tum, cum incipit se movere.

CV motum globi tudicularis pulsi sæpius eadem vi mensurat, de quo etiam in præcedente epist. quædam occurrunt: doctrinam suam de Rarefactione tuetur; experimentum ponderandi aeris describit, quod pulchre sibi successerit.

CVI solvit dubitationes a Picotio motas ad loca quædam Parte 3 Principior.

CVII Schootenii quæstionum duarum Algebraicarum solutionem proponit, quam CVIII Cartesius approbat, & judicium suum rogatus addit de Gregorii a S. Vincentio libro de quadratura Circuli & Sectionum Coni, insignem in eo paralogismum indicans.

In CX difficultas Optica de radiis ab objecto venientibus & oculos ingredientibus enodatur.

CXII & CXIII, quid per ideas rerum insensibilium sit intelligendum, disquirit.

CXIV ad duas quæstiones respondet, unam de motu corporum; alteram, de qualitate cognitionis Dei in beatitudine.

CXV & ultima est Clerselieri ad de La Forge Medicum Salmuriensem, de Actione animæ in Corpus.

EDMUNDI RICHERII, DOCTORIS ac Socii Sorbonici historia conciliorum generalium liber 3 & 4.

Coloniæ anno 1683. in 8.

Cum priores hujus historiæ libros nuperrime Calendis Novembribus p. 494 recensuerimus, nunc restat, ut promissi memores, quid reliquis contineatur, strictim referamus.

Decretum fuerat in concilio Constantiensi, ut post quinquennium Papiæ nova Synodus haberetur, quo cum anno 1423 Prælati a nationibus & provinciis delecti, reformandæ Ecclesiæ desiderio frequentes convenissent, ob luem pestiferam Senas abierunt, ubi quid circa inquisitionem hæreticorum contra *Petrum de Luna*, & de unione Græcorum gestum fuerit, ex actis ejus concilii, quæ a *Nicolao Fabro* acceperat Richerius, exponit.

In Basileensi, quod sequitur, concilio Constantiensis synodi decreta de autoritate concilii super Papam iterum iterumq; repetita, & quod in singulis fere sessionibus diligenter inculcat, verbis pariter ac factis stabilita, ab Abbate *Panormitano, Nicolao Cusano, & Johanne Patriarcha Antiocheno* peculiaribus scriptis defensa, & ab ipso Pontifice *Eugenio* in ordinem redacto approbata fuisse refert, nebulas a *Cajetano, Bellarmino, Vallio* & aliis objectas dissipat, & quibus artibus Romanus præsul salubriter a patribus intento reformandæ Ecclesiæ concilio

cilio remoram injicere, & contra jus commune absolutæ suæ monarchiæ protentiam sartam tectam conservare annisus fuerit, enarrat. Nec dissimulat his Romanæ curiæ machinis effectum fuisse, ut multi, qui pro Ecclesiæ & conciliorum autoritate egregie steterant, sive cardinalitiæ purpuræ autoramento excœcati, sive aliis beneficiorum philtris fascinati libertatem proderent, & Eugenii a concilio hoc, quod Græcorum prætextu dissolvere & Ferrariam transferre conatus fuerat, exautorati partibus faverent. In his fuerunt paulo ante nominati, *Nicolaus de Cusa*, cujus epistolas pro Eugenio scriptas Richerius examini subjicit, & *Panormitanus*, cujus argumenta, a *Ludovico Romano* defensa, *Johannes de Segovia* Theologus Hispanus, & *Ludovicus Alemannus* Cardinalis Arelatensis confutarunt.

Actis sessionis 36, occasione decreti de immaculata B. Virginis conceptione, prolixa Autoris de hac controversia digressio inserta legitur. Ac primum quidem ex *Jacobi Fabri* commentariis, quos in Scholæ Sorbonicæ tabulario reliquit, varia dissidia ante & post concilium Basileense in Academia Parisiensi agitata repetit. Refert enim, quid a Facultate Theologica seculo decimo quarto contra *Johannem de Montesono* Hispanum, ejusque hyperaspisten *Gulielmum* Ebroicensem Episcopum, seculo decimo quinto contra *Johannem Viridem*, & seculo decimo sexto contra *Maldonatum* & alios Jesuitas, Parisiensis Episcopi patrocinio suffultos, pro immaculata Mariæ conceptione decretum actumve fuerit. Et hac certaminum historia præmissa Richerius suam de hac controversia sententiam exponit, asserens, Beatam Virginem equidem quoad jus, debitum, obligationem, habitum & in actu signato, minime vero de facto & in actu exercito originale peccatum contraxisse, quia singularis cujusdam gratiæ amuleto ita divinitus præmunita fuerit, ut realiter peccati originalis macula nullo modo potuerit inquinari, idque non opinione probabili, sed fide catholica teneri oportere. Quam sententiam primum e Scriptura, deinde ex tacito ipsius naturæ sensu, tum ex Patrum testimoniis, & tandem ex Jure canonico & Ecclesiæ catholicæ consensu confirmare & contra Maldonati exceptiones & objectiones stabilire nititur: veritus, ut videtur, ne si aliter sentiret, Basileensis concilii autoritas, quam infallibilem & omnibus modis salvam esse cupit, aliquid detrimenti pateretur.

Decreta Constantiensis & Basileensis concilii approbavit Sanctio

pra-

pragmatica a *Carolo VII* Franciæ Rege Biturigibus condita, quam cum *Ludovici IX* sanctione Richerius comparat, obiter animadvertens, quod *Margarinus de la Bigne* in sua Patrum bibliotheca istam Ludovici sanctionē, ut eam Curiæ Romanæ tolerabiliorem redderet, castrare ausus fuerit. Postea prolixius recenset, quantopere post *Nicolaū V*, *Pius II*, ab *Ænea Sylvio* Canonico Tridentino, nondū Episcopo, nondum Cardinali, nondum Pontifice admodum diversus, aliiq; Pontifices Romani, pro obliteranda sanctione pragmatica laboraverint, & quanta constantia Ecclesia Gallicana, libertatis suæ & conservandæ tenacissima, & recuperandæ studiosissima, conatibus istis, qui erraticæ febris instar subinde corpus suum infestarunt, sese opposuerit, donec *Franciscus* I *Leoni* X & concilio Lateranensi tandem cederet.

Synodum hanc Lateranensem *Julius* II opposuit concilio Pisano *Maximiliani* I Cæsaris, *Ludovici* XII Galliarum Regis & aliquot Cardinalium auspiciis indicto, cujus actis præmittitur ejusdem apologia a *Philippo Decio* conscripta, ejusdemque clarissimi Jureconsulti consilium pro Ecclesiæ autoritate latum, & oratio pro defensione concilii Pisani contra Lateranense concilium habita. In ipsis autem actis concilii Pisani, quod *Julium* II papali officio suspendit, procemii locum occupant constitutiones quædam concilii Constantiensis & Basileensis, & formula atrocissimi juramenti, quo *Julius* II, antequam Pontifex Romanus eligeretur, & cæteri Cardinales ad reformandum Ecclesiam se devoverant, cum aliis quibusdam instrumentis ad procurationem hujus concilii pertinentibus.

In historia concilii Lateranensis, a *Julio* II indicti & a *Leone* X continuati, commendatur oratio *Ægidii Viterbiensis*, qua bellicosum Julii animum perstrinxit; contra *Cajetani* oratio, qua Papæ potestatem nimis extulit & concilium Pisanum reprehendit, refutatur, & singularum sessionum gesta non sine censuris passim interjectis recensentur. Postremo refertur, quomodo *Francisco* I mater sua, & *Ludovicus* Sabaudus, & Cancellarius a *Prato* instinctu Pontificis Romani persuaserint, ac si Mediolanensem Ducatum, quem armis recuperaverat, conservare minime posset, nisi juxta concordata Bononiensia pragmaticam sanctionem in Lateranensi concilio damnatam, vel invitis omnibus regni sui Ordinibus, quorum suasiones, obtestationes, querelas & appellationes primum a *Mamerto Patisonio* Gallice editas & postea

in

in Latinum sermonem conversas Richerius exhibet, in regno suo prorsus aboleret.

Et hanc pragmaticæ sanctionis abrogationem toti Galliæ regno funestam, ipsique Regi omnium calamitatum causam extitisse Autor judicat, neque minus Cancellarium *Pratensem*, quamvis purpuram a *Leone* meruisset, perpetua nemesi vexatum fuisse animadvertit. Addit Ecclesiæ Gallicæ & Academiæ Parisiensis planctus, ac satyras, quibus Scholastici concordata Bononiensia & Cancellarium a Prato exagitarunt, graviterque deplorat varios abusus, qui ab illo tempore ordinem hierarchicum & disciplinam ecclesiasticam pessime corruperunt, quos Divina providentia sic disponente, eo ipso anno, quo Constantiensis & Basileensis concilii decreta cum pragmatica sanctione in concilio Lateranensi abrogata sint, Martinus Lutherus publicæ luci exposuerit, cujus doctrinam, quam hæresin appellat, ob insanabiles regiminis Ecclesiastici corruptelas diu duraturam ominatur.

Tandem post commentarios fiduciæ, ut vocant, quibus *Adrianus* VI per Nuncium suum *Cheregatum* Principibus Germanicæ nationis in conventu Noribergensi reformandæ Ecclesiæ necessitatem ingenue fatetur, & articulos a delectis Novemviris pro Ecclesiæ & Curiæ Romanæ emendatione jussu *Pauli* III compositos, item articulos fidei a Theologica Facultate Parisiensi promulgatos, sequitur historia concilii Tridentini, quod a praxi veterum conciliorum plane alienum esse notat, cum Spiritum S. Roma Tridentum mitti opus fuerit, & Italiæ episcopi, a nutu Romani Pontificis dependentes ejusque placitis innutriti, omnium reliquarum provinciarum episcopos suffragiorum numero longe superaverint; unde factum, ut multa in hoc concilio constituta fuerint, quæ a pristinis Ecclesiæ moribus abhorrent. Adducit eam in rem testimonia *Claudii Espencai*, *Claudii Sanctii*, *Gentiani Herveti* & *Gilberti Genebrardi*, eademque variis & lectu non injucundis annotationibus illustrat, quas hic referre supersedemus, nimiæ prolixitatis vitandæ studio ad finem properantes.

DOMINI BERNOULLI EXAMEN Machinæ urinatoriæ a Borello excogitatæ,

Ex Diario Eruditorum Parisiensi XXI, d. 16. Aug. 1683 desumptum.

Johannes Alphonsus Borellus inter alia multa, quæ in erudito opere de motu animalium præclare tradidit, novæ cujusdam machinæ mentionem fecit, cujus ope possit homo sub aquis non tantum ad plures horas vivere, sed & piscium varios motus imitari. *V. pag. Actorum 73.* Quod inventum quia & campanæ urinatoriæ, & canalis seu tubuli coriacei, cujus olim apud Romanos usus erat, incommoda diminuit, aeremque respirationi aptum diutius sub aquis conservat, nec externa aliorum ope urinatorem sive inter descendendum, seu inter emergendum indigere patitur; plurimorum eruditorum approbationem meruit, ita ut humanæ industriæ posthac nihil in ista arte perficiendum superesse pronunciarent. Sed Dn. Bernoulli, Diarii Gallici XXI pag. 250, id judicium de machina Borelliana latum refellit, ac ostensis, quibus ea urgeatur difficultatibus, prorsus ipsam nullius pretii esse conclusit.

Equidem quin istarum difficultatum plerisque occurri possit (agnoscente vel ipso Dn. Bernoulli) dubium non est. Nam nec plumbea illa fragmenta, quibus compositum ex homine & vase ad æquilibrium cum aqua reducitur, pedibus urinatoris alligari ullibi Borellus voluit: nec penitus impossibile fuerit, syringem octo pollices latam epistomio ita claudere, ut nullæ amplius rimæ pateant, per quas aquæ admittantur: & quod tertio contra pelleam bursam, quam Borellus conficere docet, objicitur, ad id facilis est responsio, si quis solummodo constructionem istorum canalium, quos ab Antiquis adhibitos fuisse diximus, expendat: quo conferatur ipse Borellus part. 1. de M. A. prop. 220, & Schwent. Delic. Physico-Mathem. part. XII prop. 14. Interim, quo pacto palmario isti argumento, quod ab inæquali aeris & aquæ pressura Dn. Bernoulli ducit, satisfieri in Borelli favorem possit, vix apparet. Neque enim forte omnis difficultas tollitur, si vel maxime aer æneo vasi inclusus augeatur, quod quidem Borellus sub finem prop. 222. suadet. Id igitur curiosorum maturiori scrutinio relinquendum. Examen vero Dn. Bernoulli visum est ipsius verbis e Gallicis Ephemeridibus hic exhibere, ut, quantum ponderis Clarissimi Viri argumentationi insit, tanto magis appareat.

Homo, inquit, *qui in aquam, galea armatus, mergitur, si eo modo ad notabilem quandam profunditatem descenderet, gravissima ibi tormenta perferret, ex ea ratione, quod caput tum solam pressionem elasticam aeris naturalis intra vas inclusi sustineret, reliquum interea corpus non*

non solum pressioni cuidam atmosphæram æquanti, sed etiam gravitati cylindri aquei tanto altioris, quanto homo profundius mergeretur, expositum est. Id vero sanguinem e toto corpore, per nares, aures & os exprimeret, & caput multo magis inflaret, quam caro intra cucurbitulas vulgo attollitur. Imo vero ubi galea ad profunditatem 31 pedum (tanta enim requiritur, ut pressio corporis dupla sit pressionis capitis,) pervenerit, dolorem penitus intolerabilem fore existimo. Sed & alios præterea cruciatus urinator sentiet. Ut enim ipse una cum vase, cujus diameter duorum pedum est, demergi possit, ascendendum erit corpori pondus ducentarum librarum. Quo facto hærebit equidem in mediis undis, cum nec plus nec minus specificæ gravitatis obtineat, quam æqualis aquæ portio: attamen quoniam galea subinde vi quadam ducentarum librarum ascendere nitetur, plumbum vero, quod sacomatis loco est, æquali impetu eam fundum versus trahet, duplex iste in contrarium nisus demersi membra discerpet, ipseque homo suffocabitur. Verum equidem est, incommodo isti ex parte occurri, si ipsi galeæ plumbea fragmenta addantur; non penitus tamen illud evitari potest, quia homo sursum deorsum perpetuo traheretur, pro ratione, qua epistomium syringis vel promoveret, vel remitteret.

Non hic dicam de difficultate, quam habet constructio syringis, cujus cavitas pedem cubicum continent. Nam si ejus longitudinem facias duorum pedum, latitudo novem pollicum cum dimidio erit; sin trium, octo pollices diameter habebit. Judicent hic alii, an parari epistomium possit, quod syringem ejus amplitudinis adeo exacte obturet, ut aqua satis impediatur, ne paulatim subintret. Hoc addo, si loculum quendam, jubente Domino Borello, e corio conficiamus, fore ut pressio exterior dum intra loculum sufficientem resistentiam non invenit, omnem inde aerem in vas æneum propellat, loculumque ita comprimat, ut ne minima quidem aeris particula illac amplius transire possit. Esto tamen, posse his defectibus remedium afferri: Primaria sane difficultas, quæ inæqualem pressionem aeris & aquæ concernit, nunquam tolletur. Ita enim argumentor: Ut quis sub aquis vivere ac respirare possit, necesse est, ut aut totum corpus humanum inclusum sit vasi, & aere circumdatum, aut quædam corporis pars ex vase promineat. Totum corpus inclusum esse non potest, nulli enim tum usui foret in fundo maris, siquidem finem, in quem mergeretur, non obtineret. Itaque si pars quædam

dam extra sit, necesse est ad evitandum dolorem, qui inæqualem pressionem comitatur, aut ut aliquid in promtu sit, quod partem ex vase eminentem a pressione aquæ defendat, (exempli causa loricæ species, quæ exacte illam partem circumdet, quæque non solum tantam habeat durities, ut gravitati aquæ, non obstante irregulari ejus figura, satis resistat; sed simul quoque flexibilis ac mollis sit, ut hoc pacto manus urinatoris epistomium (syringis) *huc atque illuc agere, inque fundo maris operari possint, quæ quidem res plane impossibilis est,) aut oportet, ut de modo augendi pressionem aeris inclusi cogitemus, id quod fieri non potest, nisi per aeris condensationem, si scilicet vas non ex ære, sed e corio molli ac tenero paretur, ut complicari queat & exteriori pressioni aquæ cedat. Ita enim aer in vase ad minus spatium sensim se reducens tanto plus roboris acquiret, quanto profundius illud demittetur. Difficultas in hoc casu fuerit, quod syrinx tollendo aut demittendo homini non amplius sit servitura. Ubi enim vas ab aqua premente coarctatum in profunditate 30 circiter pedum, ultra duos extensionis suæ pedes cubicos perdiderit, urinator frustra vel ad summitatem usque syringis epistomium removebet, ad recuperandum unicum pedem. Æternum enim aquis sepultus in maris profundo remanebit.*

Præter ista omnia nihil habebit hæc machina præ campana peculiare, quippe eidem incommodo obnoxia, quod respirationem in aere condensato comitatur; fistula enim & loculus, de quibus Borellus, campanæ æque ac isti machinæ aptari poterit; ut adeo perditis opera ac oleo semper in eandem difficultatem incidamus.

Ex his concludo: Machinam Borellianam plane nullius esse pretii.

LA VIE DE MADAME HELYOT,

sive

Vita Helyotæ, fœminæ.

A Paris, chez Estienne Michalet, 1683 in 8.

HEracliota Zeuxis, cum a Crotoniatis ad exornandum egregie picturis templum Junonis, quod religiosissime colebatur, ingenti pretio conductus esset, statuit secum sub Helenæ simulacro perfectissimam formæ muliebris pulchritudinem exhibere. Itaque ex

unive-

universo virginum numero, quas formosissimas omnium judicaret elegit, ac quidquid in singulis eximium atque notabile deprehenderat, in picturam suam transtulit, ratus se hac ratione fœmineæ pulchritudinis imaginem rectissime posse absolvere. Idem consilium secutus videtur Auctor, quem e Societate Jesu esse produnt præfixa privilegii & approbationis formulæ, confessionarium pag. 482 profitetur, ætate provectum Præfatio indicat, sed qui suum nos latere voluit nomen. Is enim *Mariæ* cujusdam, Parisiis anno 1644 e gente Herinxia & Oliveria natæ, Helyoto consiliario regio anno 1662 nuptæ, & trigesimo septimo ætatis anno 1682 defunctæ, vitam expositurus, quidquid venustatis, pietatis, modestiæ, castitatis, frugalitatis, patientiæ, sanctitatis, ac reliquarum virtutum fœminei sexus commendatur in variis, de una Helyota sua prædicavit, sanctissimæ fœminæ imaginem quasi & exemplar ob oculos sistens. In Sanctarum tamen numerum referre eam non est ausus, sive quod memoria ejus vitæ recentior esset, quam quæ hoc elogium admitteret, sive quod Urbani VIII decreto obtemperans Auctor, sedis apostolicæ sententiam privato judicio antevertere vereretur. In duas narrationem universam distribuit partes: quarum altera brevior, nascentem, adolescentem, virtutumque ac pietatis semina quasi animo concipientem, matrimonii deinde castissimis nexibus implicitam, ex eoque filiolum suscipientem, sed qui quarto ætatis anno vix expleto decesserit, quem ipsa mater integerrimam Deoque dicatam vitam agens placidissimeque obiens secuta fuerit, sistit; altera prolixior, uberrimos suavissimosque sanctissimæ per omne virtutum genus exactæ vitæ fructus exhibet, ardentissimi amoris erga Deum, integerrimæ dilectionis proximi, disciplinæ exquisitissimæ sui, ac sollicitæ curæ aliorum æque ac suæ salutis promovendæ, precum item, fidei, pœnitentiæ, patientiæ, misericordiæ ac beneficentiæ in omne miserorum genus, suavitatis morum, frugalitatis, sobrietatis, & aliarum virtutum illustria documenta præbens, & rerum sancte ac præclare ab ea gestarum copiosam narrationem pertexens. Plane autem singularia sunt & communem mortalium sortem supergrediuntur ac fidem excedunt, quæ de radiis e facie ejus promicantibus, bono odore quem ipsius corpus spiraverit, vario morborum genere quos ipsa sanarit, apparitionibus item post mortem, quibus in hunc usque diem conspiciendam se devotis fœminis præbeat & memoriam sui conservet, admiratio-

rationem vero augeat, refert: quæ ſive vera ſint ſive conficta, in Divarum certe ac Sanctarum catalogum aliquando relatum eam iri, diribitore aliquo Pontifice, præſagiunt.

CONJUNCTIO LUNÆ ET PALILICII de die obſervata Gedani Anno 1683. d. 6. Nov. ſtylo novo,

a

JOHANNE HEVELIO

Cum die 6 Novembr. ſt. n. conjunctio Lunæ & Palilicii incideret, etiamſi Ephemerides vix ſpem aliquam facerent illam conjunctionem, ob Solis ſplendorem, videndi: nihilominus tamen volui ad illam diligenter attendere, ut, ſi fieri poſſet, accurate deprehenderem, quousque Luna ad ſtellam accederet, ſplendente licet Sole. Id quod etiam feliciter mihi ſucceſſit. Nam orto jam Sole, & ad duos gradus elevato, Tubo decem pedum, ac Micrometro inſtructo, diſtincte diſtantiam Palilicii a Lunæ limbo orientali dimenſus ſum, comperique, 44'. 6" adhuc eſſe: ſic ut ab ipſa conjunctione 1°. 14. adhuc abeſſent. Quousque autem Luna tempore conjunctionis ad Palilicium revera acceſſerit, adeo accurate indicare haud poſſum: cum poſtea impedimenta intervenerint, quominus in ipſo puncto conjunctionis (quæ poſt nonam matutinam, quantum colligere licuit prius, incidit) remotionem iſtam notare potuerim. Interea tamen nihilominus hæc obſervatiuncula bene notari meretur (etiamſi nonniſi unica tantum diſtantia impetrata ſit) qua videlicet Palilicium a Luna, ſplendente jam Sole, obſervatum eſt: id quod profecto, quantum memini, nunquam, etſi 50 annorum ſpatio obſervationibus operam dederim, mihi obtigit: nec compertum habeo, an id ab ullo aliquo alio obſervatore, circa illam ipſam ſtellam deprehenſum ſit. Proinde non ſemper animus abjiciendus eſt, in Obſervationibus peragendis, quando Occultationes & Tranſitus de die incidunt, ſed ſedulo attendendum. Gedani d. 9. Novembr. ſt. n. Anno 1683.

HEN-

HENRICI GUNTHERI THULEMARII, J. U. & Philos. D. & Academiæ Heidelbergensis Professoris P. ordinarii Tractatio de Bulla aurea, argentea, plumbea ac cerea in genere, nec non in specie, de Aurea Bulla Caroli IV. Imperatoris, &c.

Heidelbergæ, 1682 in 4.

AUream Bullam, sanctionem illam Imperii nostri pragmaticam & fundamentalem, ex ipso, quod Francofurti ad Mœnum sancte asservatur, autographo editurus Auctor clarissimus, operæ pretium se facturum putavit, varia simul nec indigna memoratu de bullis commentari. Hinc de multorum sigillis aureis, argenteis, plumbeis & cereis plurima præfatus, ipsam Aureæ Bullæ historiam aggreditur, dicendo, eam neque ab ipso Carolo, neque consiliario ejus Bartolo JCto, quippe qui jam A. 1355 Perusii diem suum obiisset, sed ab ipsis Procerum Germaniæ ministris confectam, ejusque demum Capita XXIII priora anno 1356, 4. Id. Januarii Norimbergæ in ædibus ad insigne aurei clypei conscripta ac edita; reliqua vero eodem anno in curia Metensi ipso sacri Natalis festo composita ac promulgata, neque alia de causa, quam ut Romano Pontifici aliisque Germanicæ linguæ ignaris innotescere possit, Latino idiomate exarata fuisse. His præmissis, de Aureæ Bullæ originalibus *Latinis*, nec non editionibus diversis & commentatoribus prolixe disserit. Ratione originalium pro certo habet, unumquemque Electorum a Carolo IV exemplar authenticum aureo sigillo roboratum accepisse, neque, ut nonnulli voluerint, authenticum Palatinum, proximo tricennali bello Germanico Romam avectum, sed adhuc illæsum in Heidelbergensi archivo asservari, id quod ipse Auctor αὐτόπτης testatur. Præter Electores vero liberam quoque Civitatem Mœno-Francofurtanam originali a Carolo IV donatam fuisse, quod omnium famigeratissimum & emendatissimum putetur. Ad apographa deinde progressus, in typis impressa & manu scripta illa dividit. Inter hæc laudat MS. in Bibliotheca Vindebonensi jussu Imperatoris Wenceslai descriptum, multisque figuris exornatum, nec non Norimbergense

Grund-

Grundherranum. Ex impressis recenset *Coloniense 1530: Moguntinense* duplex, quorum primum anno 1548 & alterum 1575 lucem adspexerit: *Francofurtense* apud Christianum Egenolphum, studio ac opera Justini Gobleri JCti editum: *Antwerpiense 1566: Cujasianum*, quod in appendice librorum Cujacii feudalium legatur, ac denique *Palatinum* a Goldasto inter Constitutiones Imperiales relatum. Memorantur postea varii Aureæ Bullæ commentatores, Goldastus, Gerlacus Buxtorfius, Dominicus Arumæus, Martinus Rumelinus a Jacobo Speidelio & Nicolao Mylero ab Ehrenbach locupletatus, Georg. Theodorus Dietericus, Johannes Limnæus, Joh. Andreas Crusius, Joh. Volckmann Bechmannus, Georgius Lehmannus, Petrus Ostermannus & Hieronymus Canisius. His omnibus subjicit accuratissimam autographi Francofurtani descriptionem, ac tandem quoque varias versiones ac editiones *Germanicas*: & primo quidem eam, quæ Imp. Wenceslai jussu facta, in hodiernum diem in Bibliotheca Cæsarea ostendatur, ut & *Moeno-Francofurtanam* cum authentico Latino in eadem cistula asservari solitam; *Venetam* inde, jussu Friederici III Imp. a Johanne Jenson primo excusam, ac eodem anno a Johanne Bæmler *Augusta Vindelicorum* repetitam, & denique a Goldasto Constitutionibus Imperialibus insertam: *Argentinensem* anno 1485 apud Joh. Preussen: *Spirensem* 1527 a Petro Trachen: *Moguntinensem* A. 1562 a Francisco Bohem: aliam tandem *Goldastinam* part. II. der Reichs-Satzungen editam; quas omnes tamen cum Latino authentico neutiquam convenire, neque adeo vim probandi habere dicit. Exhibetur tum ipse Aureæ Bullæ tenor juxta authenticum Francofurtense, quem excipit alia *Bulla Aurea* in forma epistolæ commendatitiæ conscripta, quam anno 1330 *Andronicus* II Imperator Constantinopolitanus Henrico Henrici Mirabilis filio, Alberti M. nepoti, Duci Brunsvicensi, Orientem tunc temporis perlustranti dedit, cum notis doctissimi quondam Viri, Henrici Meibomii, novisque Auctoris nostri, ut vocat, additiunculis. Accedit *Bulla Brabantina* ab eodem Carolo IV. Imp. Johanni Duci Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ anno 1349 concessa, cujus mentio in Instrumento Pacis Westphalicæ, ac Ferdinandi IV, nec non moderni Cæsaris augustissimi Leopoldi, Capitulationibus injicitur. Agmen denique claudit *Maximiliani II Imp. Capitulatio*, quam Germanico idiomate contextam, eamque integram, juxta ipsum

sum Archiv. Palatini exemplar authenticum, luceque publicæ Auctor omnium primus exposuit, sicque ostendit, Capitulationis illius exemplum, quale Goldastus, & ex eo Carpzovius, Limnæus aliique edidere, mutilum fuisse.

INDEX
AUCTORUM AC RERUM.
I. Theologica & ad Ecclesiasticam Historiam spectantia.

II. *Ju-*

II. *Juridica.*

III. *Medica & Physica.*

IV. Ma-

IV. Mathematica.

V. Historica & Geographica.

IV. Philosophica & Philologica Miscellanea.

Mureti